TV
SCEPTRA DEVMOZ.
CONCILIAS

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI

BONONIENSIS 2us.

*De Reliquis Animalibus exanguibus
libri quatuor, post mortem eius editi:*

Nempe

DE MOLLIBVS, CRVSTACEIS,
TESTACEIS, ET ZOOPHYTIS.

AD
ILLVSTRISSIMVM
SENATVM
BONONIENSEM.

Cum Priuilegijs

EX TACE

LIBERTAS

Bononia apud Io. Baptistam Bellagambam. 1606.

ILLVSTRISSIMIS. AC PRVDENTISSIMIS SENATORIBVS BONON.

VNIVERSÆ naturæ contemplatio, quam Romani homines Græco vocabulo philosophiam nuncupare voluerunt, adeò utilis, adeò necessaria, adeò iucunda semper habita fuit, vt nullæ nationes reperiantur, quæ ipsius studium mirum in modum non adamauerint, inque illud omnibus viribus non incubuerint. notum est enim Chaldaeos, Aegyptios, Græcos, Latinos, Arabes, quique inter Gallos Eubages appellati fuerunt, huic scientiæ vehementer fuisse addictos: ac possem equidem non homines ex vulgo, sed inter suos magni utiq; nominis, atque auctoritatis complures nominare, qui totam ætatem in pulcherrimarum rerum cognitione traduxerunt, & sanè vita humana vix consistere posse videtur sine ea præsertim parte, quæ propiùs medicinam respicit: Idq; adeò apud omnes in confesso est, vt inanem omninò laborem sumptura sim, si pluribus verbis id vobis, **AMPLISSIMI VIRI**, persuadere coner: hoc vestrum toto orbe terrarum nobilissimum atque antiquissimum Gymnasium me vera loqui facilè testabitur; in quo tot viri omni literarum genere præstantissimi, & in philosophiæ, ac medicinæ studijs versati reperiuntur, qui quoddam quasi seminarium omnis eruditionis, ac scientiarum appellari mereantur; quis verò tot præmijs, tot ingentibus, ac regijs sumptibus adeò magnum eruditorum virorum ex omnibus prouincijs, & nationibus ad se alliceret, atq; inuitaret, nisi literarum studia magnificianda esse existimaret? Sed reprimam me, ne illud videar extollere velle, quod non solum in hac vestra Vrbe, atq; vniuersa Italia cunctis perspectissimum est, & exploratissimum; sed apud exterar quoq; nationes summis atq; his quidem verissimis laudibus cum maxima vestri nominis commendatione assiduè celebratur. tantum dicam inter eos summos viros, qui philosophiæ, reliquarumq; bonarum literarum studijs inclauerunt, Vlysses Aldrouandum, Ciuem vestrum, meum coniugem, haud infimum locum abhinc quinquaginta fermè annis tenuisse, de cuius probitate, atq; eruditione plura fortasse dicerem, nisi is apprimè esset cognitus, & cum aliorum tum multò magis etiam suis scriptionibus famam ingentem comparasset. Is adeò literarum studijs vsq; ab ineunte ætate incensus fuit, vt nullis laboribus, nullis sumptibus vnquam pepercerit, vt ad eum eruditionis gradum perueniret, in quo omnes deinde eum conspexerunt; nec vos eius virtuti præmium denegastis, imò verò liberalitate vestra effecistis, vt multò alacriùs ad ea studia

studia incumberet, in quæ natura valde propendebat. Itaque vestra ope, & auxilio potuit hinc atque inde corrogare tot stirpes, tot animalia, tot meteca, tot fossilia, quot vix ipsa natura cognita habet, tot ac tam artificiosas picturas, tot sculpturas, tot libros, tot lucubrationes, tot scripta, tot monumenta, quot in ipsius bibliotheca reperiuntur; Quæ omnia deinde vestra esse voluit, quod ita optimè conseruanda iri certò cognosceret, præuideret, & à multis grauissimis, ac magni iudicij viris ita fore didicisset. Omnia enim nisi ritè conseruentur, pereunt, omnia temporis iniurijs, vt de tineis, blattis, carieq; nihil dicam, obnoxia, omnia consumit inuidiosa vetustas. Periere Principis philosophorum Aristot. Socratis, Platonis, Theophrasti, plurimorumq; aliorum doctissimorum virorum præstantissimæ, atq; vtilissimæ lucubrationes, peribuntq; deinceps aliæ, nisi Principum fauore, ac beneficentiâ æternitati commendentur; Vobis igitur VIRI AMPLISSIMI omnia contribuit meus maritus, non tantum quod in publicum vsum conseruari ea cuperet, sed etiam quia vestra viuente adhuc illo viderentur. Vos enim, cum vires eius tot impensis, ac sumptibus planè essent impares, illum præ cæteris ciuibus omni semper fauore, honoribus atque supplicijs pro vestra singulari beneuolentia fouistis, adeò vt plura etiam quàm quæ reliquit, debere vobis videretur: Cæterum cum totam ætatem suam sub vmbra Musarum, imò sub vmbra alarum vestrarum ab ipsis (vt sic dicam) incunabulis, summis cum laboribus transegerit, solos quoq; literarum, & laborum suorum fœtus offerre tantummodò potuit. Et laudabitur fortassis ille, quod ea patriæ suæ defensoribus, protectoribusq; commiserit; magis tamen laudabimini vos, qui honoris illius, ac publicæ vtilitatis gratia posteris communia estis facturi. Estq; sanè ingès, & generosus vtriusq; , vester, inquam, atq; illius animus, sed vester, vt rerum capax maximarum, sic & in humanitate amplissimus, & in amplitudine humanissimus; atq; omnia ita in vobis heroica efflorescunt, tripliciq; funiculo, quod difficillimè rumpitur, prudentia scilicet, probitate, ac vnanimitate vsque adeò perpolletis, vt natura tanquam cæterorum hominum immemor, vos solos hisce flosculis perornasse videatur. Quid enim in vobis non est decorum? quid non summa admiratione dignum? quid non ab alijs imitandum? Singula profectò sufficerent quemuis alium honestare, quæ in vobis omnia sunt conferta. Et reuera beata est Respublica vestra, felices Ciues vestri, quorum gratia in vobis tantum sagacissima rerum parens natura posuerit virtutum vbertatem, qua cuncti dirigantur. Ego autem satis feliciter mecum actum intelligam, si vestris auspicijs præsens opus, alijq; mariti mei labores in manus hominum prodierint. Vester enim viuificus splendor, ea omnia, maxime potis est illustrare, quando & cæterorum ciuium languentes animos ita recreet, vt pœnè demortuos auris vitalibus reddat, vti non tantum meus maritus viuus exemplis didicit, verum etiam erga innumeros alios in longè grauioribus causis demonstrastis. Hoc ergo quicquid muneris est, VIRI AMPLISSIMI, religionis, atq; obseruantie erga vos meæ haud dubium pignus benignè suscipite, atque ita suscipite, vt gratum id vobis esse cognoscam. Pulchrè noui maximis maxima etiam deberi, meque vobis, & generis claritate, virtutibus, prudentia, & fortitudine proculdubio maximis, maximo etiam munere donare debuisse: donasse tamen mini mo, quippe quæ minima præstare, imò verò nulla, nata sim. Nihilominus minimum illud dicendum non fuerit, si cum maxima illa deuotione, qua vos maxime prosequor, conferatur. Precor itaq; vos, quos velut vnum ex pluribus particulis conflatum, corpus appello, vt eodem fauore, quo pœnè labentem Rempublicam literariam summa hac sæculi calamitate

calamitate sustinetis, omnes mariti mei lucubrations, labores, & vigilias adiu-
uetis, & ut pulchritudine vestra videri pulchriores possint, vestraeq; unitatis ima-
gine contra maleuolorum (ut sunt hodie plurimi) pestilens virus, & vires, &
robur accipiant, & vestra deniq; prudentia, & virtutum circulis absolutis, te-
se ab interitu vindicent, æternitatisq; speciem consequantur: quorum tantorū
beneficiorum hocce quod vobis dico, ac nuncupo opus, fuerit monumentum.
Me verò vestro patrocinio pluribus commendarem, nisi mihi quotidie promif-
sa vestrae beneuolentiæ fides inconcussa, vobis vicissim pro me res ipsa ærum-
nis pluribus iactata hætenus, loqueretur. Valete, ac me, mea q; in vestram
clientelam ascribere dignemini, Bonon. Calend. Maij. Anno Domini mil-
lesimo sexcentesimo sexto.

Amplitudinibus VV. omni officiorum genere addictissima.

Francisca Aldrouand.

Frater Daniel Mallonius, pro Curia Archiepiscop. Reuifor.

Ego Frater Aloysius Festa Vrceanus, Magister Sacrae Theologiae, Ordinis Prædicatorum, Vicarius Sanctissimæ Inquisitionis Bononiæ, perlegi hoc Opus præclarum, cuius Titulus est Ulyssis Aldrouandi Philosophi, & Medici Bonon. de Animalibus exanguibus reliquis quatuor, &c. nihilq; inueni repugnans regulis noui Indici. Vt possit igitur typis mandari, facultatem concedo.

Ita est Frater Aloysius qui supra.

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI

BONONIENSIS,

B

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR,

NEMPE

MOLLIBVS,

CRVSTACEIS,

TESTACEIS,

ZOOPHYTIS.

C

Et Primùm

DE MOLLIBVS IN GENERE.

Cap: I.

PROOEMIUM.

D

ANIMALIVM exanguium quatuor genera constituit^a Aristoteles: Molle, Crustatum, Testatum & Insectum. De hoc autem postremo, conscripto à nobis volumine, nuperque in lucem edito, abundè, ni fallor, dictum est: de reliquis tribus, quæ pisces improprie à^b Plinio nuncupantur, nunc agemus. Nec erit præter rationem, hoc eodem in tractatu, quæ de Zoophytis (hoc est ijs quæ inter plantam & animal natura ambigunt) authores scripsere & observauimus nos ipsi, proprio etiã libro docere: Quamuis enim proprie

animalia dici non mereantur; tamen cum multa habeant cum exanguibus communia, sanè omnino hoc volumine complectenda veniunt. Aristot. in libris suis de Animalibus eorum naturam perscrutatus est, sicut multi quoque recentiores; Theophrastus verò fidelissimus Aristotelis imitator nullibi, quod sciam, in libris plantarum meminit. Vnde affirmem, Zoophyta rectius Animalibus, quam plantis esse annumeranda. A Mollibus exordior, quòd hæc primùm inter omnia exanguia locum sibi vindicent, si ordini à nobilitate, quo in omnibus ferè nostris historijs vsi sumus, inhærere velimus. Eam autem, non ab vsu atq; vtilitate, (itã enim conchylia & crustata præcederent,) sed à corporis partibus di-

A

metimur.

^a *Hist. 1. c. 4.*

^b *8. & lib.*

4. cap. 1.

^b *Li. 9. c. 28.*

metimur, quarum sanè numero & robore longè præcellunt Mollia. Sed & philosopho-
 rum princeps & communis præceptor Aristoteles hunc ordinem secutus fuit, Mollia primo
^a *Histor. 4.* loco nominans, vti ex his ^c eius verbis videre est: Nunc, inquit, ordinem animalium quæ
^{cap. 1.} sanguine carent, persequemur. Genera in hoc ordine plura sunt, primum quæ Mollia ap-
 pellauimus, hoc est quæ sanguine carent, & foris carne molli obducta, solidum intus mo-
 do sanguinei generis continent, quale Sepia. Secundum quæ crustis tenuibus operiuntur,
 hoc est partem solidam foris, mollem carnosamq; intus continent. Durum illud eorum
 tegmen, non fragile, sed collisile est: quale Cancrorum genus & Locustarum. Tertium quæ
 silicea testa conclusa muniuntur, hoc est quibus pars carnea intus, solida foris, fragilis atq;
 ruptilis, non collisilis: quod genus Concharum & Ostrearum est. Hæc ille. Neque ab
 hoc ordine deflexit, quin Aristotelem imitatus Plinius, Piscium, inquit, quidam sanguine
 carent, de quibus dicemus; sunt autem tria: in primis quæ Mollia appellantur; deinde con-
 testata crustis tenuibus, postremò testis conclusa duris.

QVID MOLLE. SYNONYMA. ET YMV M.

MOLLE dicitur omne quod est tenerum tactuiq; cedens, cui contrarium,
 quod durū est. Cæterum quæ Græci *μαλάκια*, Latini Mollia appellāt sunt
 ὅσα ἀναμα ὄντα, ἐκ τῶς ἔχει τὸ σαρκώδες, ἔντος δὲ τὸ σερῶν, καθάπερ καὶ
 τὰ ἔναμα, οἷον τὸ τῶν σιπίων γένος; id est, sanguine carentia, & foris carne
 obducta, solidum intus veluti sanguinea continent, vt Sepia (quemadmo-
 dum superius quoque à Philosopho dictum est.) Dici etiam *μαλακόδερμα*

*Μαλακό-
δερμα* Ari-
stoteli non
esse Zoo-
phyta.

Gaza &
Rondeletij

error.
^a 1. *De gen.*
cap. 10.

id est Molli cute contesta, quidam volunt, præsertim Theodorus Gaza, & eum secutus
 Rondeletius, nominis affinitate decepti. Nam Hippolytus Saluianus, optimus sanè Ari-
 stotelis interpres & diligentissimus animalium aquatiliū naturæ indagator, hosce non
 sine ratione reprehendit in sua de Aquatilibus historia. ait enim *μαλακόδερμα*, hoc est,
 mollem cutem habentia ab Aristotile vocari cartilagineorum piscium oua. Cum enim
 dixisset ^a Philosophus, Cartilaginea verò & Viperæ cū intra se oua generent, mox ani-
 mal foras pariunt; perfectum autem generant ouum, ita enim ex ouo animal gignitur, ex
 imperfecto nullum, extra autem non pariunt oua, quia natura frigida sunt; & non quia ca-
 lida, vt quidā volunt; statim subiungit, *μαλακόδερμα γού γινώσι, διὰ γὰρ τὸ εἶναι ὀλγρό-
 δερμα, εὐ ξηραίνει αὐτῶν ἢ φύσις τὸ ἔχειν διὰ μὲν εὖ τὸ ψυχρὰ εἶναι, μαλακόδερμα γινώσι,
 διὰ δὲ τὸ εἶναι μαλακόδερμα, εὐ θύραζε, διεφθάρητο γὰρ αὐ.* Quæ quidem verba (inquit
 Saluianus) neque à superioribus distinctione capitis vndecimi separare debebat Theodo-
 rus; cū eorum, quæ in illis dicuntur, causam reddant; neque sic vertere; cute molli inte-
 sta generant oua; quod enim caloris exigui sunt, vltimum ficare natura eorum nō potest;
 quia igitur frigida sunt, molle generant: quia molle, non extra, periret enim propter suam
 mollitiem: sed sic potius, Molli igitur cute testata generāt oua; quia enim pauci sunt caloris,
 non exsiccant eorum natura admodum. Quoniam ergo frigida sunt, cute molli testata ge-
 nerant; quoniam verò molli testata sunt cute, non extra; perirent enim vtique. Athenæus

Μαλάκια.
^b *Lib. 3. de*
alimen. fa-
cul.

Quot sint
Mollia.

^c *Lib. 7.*

^d *Histor. 5.*
cap. 6.

^e *Lib. 9. ca.*
28.

Zoophyta
quæ.

etiam *τινιδώδη* hoc est Loligini similia vocat Mollia. *Μαλάκια* autem cur vocentur, nobis
 manifestauit ^b Galenus, dum inquit: *Μαλάκια*, id est, Mollia vocantur neque squamam,
 neque asperam, neque testaceam cutem habentia, sed mollem, perinde ac in hominibus est:
 Vt Polypodes, Sepiæ, Loligines, quæ tangenti quidem mollia videntur: quia neque squa-
 mas, neque asperum, neq; testaceum tegumentum habeant, duræ autem sunt carnis. Apud
 Aristotelem citante ^c Athenæo Mollia sunt *Πολύποδες, ὀσμύλη, ἐλιδώνη, τινιδίς*, hoc est
 Polypi, Ozæna, Heledone, Sepia, Loligo ^d Alibi Mollia scribit esse Polypos, Sepias, Loli-
 gines. ^e Plinius Mollia, inquit, sunt Loligo, Sepia, Polypus, & cætera eius generis. His ab
 alijs annumerari video Leporem marinum & Vrticam, quam postremam nos inter Zoo-
 phyta & his similia recensebimus, quamuis perfectum Zoophytum non sit. Mollia autem
 non esse clarum est: nam neque solidam intus habent substantiam, quæ ossi proportionetur,
 vt plerāq; Mollia (licet alioqui ossa, teste philosopho, minimè sint, vt mox patebit) nec
 octo pedes, nec mutim, nec atramentum, nec caput intra alueum, nec quasuis ferè alias
 partes, quibus Mollia prædita esse deinceps probabimus. Quocirca qui Vrticam & Lepo-
 rem marinum inter Mollia retulerunt, nimis latè vocem eam vsurpauere, & quæuis ani-
 malia

H

Malia ad tactum cedentia, molliq; carne prædita, Mollia nuncuparunt. Nos autem concisus propriusque, Philosophum imitati, sumimus hanc vocem, & de omnibus, quæ Mollibus propriè dictis conveniunt, hæc in genere scribimus.

DESCRIPTIO, ET PARTIVM ANATOME.

MOLLIA ossibus & visceribus carere, qualemq; habeant carnem, his verbis docet Aristoteles: Videntur, inquit, nihil ossis, nihil terreni discretum habere, quod dignum essatu sit; sed mollia ferè tota, carnosæ & tactui cedentia. Ne tamen corpus eorum facillè pereat, modo illorum quæ carne lassuiunt, naturam inter carnem & neruum obtinent. Mollis enim ut caro est, sed intendi potest, ut neruus. Fissilis autem caro eorum non in directum, sed in anfractum: ita enim ad vires commodior esse potest. Sed loco ossium habent quod piscium spinis proportionetur omnia excepto Polypo; Nam Sepiæ habent quod sepium vocant & Loligines quod gladiolum, ut postea probabimus, quâvis quidam partem hanc duram ac solidam os appellare voluerint. Exteriores partes omnibus sunt tres præcipuæ, caput (κεφαλή) pedes (οὐ ποδες) siue brachia, quæ quandoque Aristoteles πτερύγες vocavit, Gaza crura, barbas, cirros interpretatur, tum etiam τὸ κύτος ἀδιόριστον, id est alveus indifcretus, seu sinus eodem interprete. Non laudat Zoographus quibus cirrus cum aspiratione scribitur; quod huius vocabuli origo Græca nō videatur, nisi quis fortè a verbo κέρει deducat, siue quod capillamentum huiusmodi tonderi idoneum sit, utpote prominens vel pendulum: siue contrario sensu, quod minimè tondeatur. Vnde cirri vel cirrhidem aucti aliqui notam volunt. Κύρρος quidem Græcis color est, quem Latine giluum dicimus. Idem Zoographus rectè putat κύτος apud Aristotelem non benè penanfecti, quanquam & in alijs locis sæpius, tum in Aristotelis, tum in aliorum libris, modo penanflexum, modo paroxytonum inueniat. Sed quoniam penultima brevis, omnino peractendum censeo. Caput verò omnibus contra quàm cæteris animalibus inter crura continetur & ventrem, teste Philosopho: Vnde Plinius de Mollibus loquens summatim: His, inquit, caput inter pedes & ventrem. in capite os est & in hoc bini dentes. Vtex hisce Philosophi verbis patet. Μετὰ δὲ τοὺς πόδας ἢ κεφαλή ἐστι, ἀπάντων ἐν μέσῳ τῶν πόδων τῶν καλουμένων πτερύγων. τούτης δὲ τὸ μὲν ἐστὶ σῶμα, ἐν ᾧ ἡσὶ δύο ὀδόντες. Caput omnibus inter brachia: eius pars oris habitus est, in quo dentes duo. Quæ Aristotelis verba, Athenæus sic transcripsit. Τὴν σπητιάν, inquit, Ἀριστοτέλης φησὶ πόδας ἔχειν ὀκτώ ἐν τοῖς ὑποκάτω δύο μεγίστους, προβοσκίδας δύο, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σῶμα. ἔχει δὲ καὶ ὀδόντας δύο, τὸν μὲν ἄνω, τὸν δὲ κάτω. Sepiæ scripsit Aristoteles octo pedes esse, sub his duos maximos, scilicet promuscides duas, inter hos verò oculos & os, atque dentes duos, alterum superiorem, alterum inferiorem. Cæterum rostrum rectius, os dentesq; appellanda sunt, ut doctissimè Rondeletius differuit. Est enim hæc pars (os nimirum & dentes) adunco carniuorum rostro perquam similis ex partibus duabus composito, superiore, & inferiore, commissura pyxidata, ut loquitur Rondeletius, ita ut inferior intret in superiorem. Partes itaque huius rostri, superiorem scilicet & inferiorem dentes videtur appellasse Philosophus. Sed cum immobiles sint, neque firmè innitantur ad laniandam & retinendam prædam, non satis propriè dentes dicuntur, sed potius ῥύγχος. Carent lingua Mollia; sed vice eius carnosum quiddam in ore gerunt, quo voluptatem discernant esculentorum, uti apud Philosophum scriptum reperio. Insuper habent in capite oculos binos grandiusculos, quibus discrimen exigua quædam præstat cartilago, continens cerebrum parvulum. Pedes quoque omnia obtinent in parte priore, cuius causam hæc verbis tradidit Aristoteles: Pedes (habent) parti priori vinctos circum caput, infra oculos circa os, & dentes. Sed cum cætera animalia quibus pedes, aut parte priore posterioreuè eos habeant, aut latere, ut ea quæ multis pedibus innituntur, & sanguine carent, hoc vnum genus (Molle nimirum) parte, quam priorem in eo capimus, omne continet. Cuius rei causa est, quod pars eius posterior, ad priorem adducta est, extremaq; coeunt & confunduntur, quomodo Turbinatis inter testata accidit. genus enim testatum omnino partim Crustatis, partim Mollibus simile est. Qua enim foris terrenam portionem, intus carnem habent, Crustatis assimilantur: qua autem forma eiusmodi corporis constat, cum

Ossibus de
Visceribus
carere.
2. de par.
cap. 8.

Sepium
quid, & gla
diolus.
Exteriores
partes.

Cirri ut scri
bendum,
& vnde di
cantur.

κύτος.

Caput.
Lib. 9. c.
28.
4. de par.
ani. cap. 1.

Pedes.

Rostrum.

Lingua ca
rent.
De part. 4.
cap. 5.
Oculi.

Pedes cur
in parte
priore.

Mollibus conuenit omne quodammodo, sed præcipuè quæ ex Turbinatis cuniculo in an- E
 fractum contorquentur. Natura enim horum vtrorumq; perinde se habet, quasi quis di-
 recta linea (vt in quadrupedum & hominum genere est) primum extrema linea parte os si-
 tum intelligat: qua a: mōx stomachum, qua b: tum ventrem, qua c: deinde intestinum vsque
 in ostium excrementi, qua d: hæc ita in sanguineo genere disposita sunt, & caput, pectusq;
 locum obtinent primum. Reliqua eorum ipsorum gratia, aut motus causa à natura adie-
 cta sunt, vt priora posterioraq; crura. In crustatis etiam insectisq; ordo interiorū eodem
 modo constare vult, sed officijs exteriorum motionum differt à sanguineo genere. At ve-
 rò Mollia & Turbinata inter se quidem proximè constant, sed ijs ē conuerso: finis enim
 ad principium flectitur, quasi quis lineam efflectendo ducat d ad a. Cum enim ita partes
 interiores ijs collocentur, ambit alueus, qui in Polypis tum caput vocatur, qualis in te-
 stato genere Turbo est. Nec aliud interest nisi quod alterius molle, quod ambit est: alte-
 rius duro tegmine carnem natura complexa est, vt seruentur cū difficulter moueantur.
 Hinc fit vt excrementa tam Mollibus, quàm Turbinatis meatu ori vicino emittatur: quan-
 quam Mollibus infrà, Turbinatis à latere. Hac de causa pedes Mollium ita positi sunt &
 contrà quàm cæterorum. Hactenus ille. Pedes quoque sunt omnibus octoni, sed singu- F
 lis eorum generibus diuersi. Quibusdam enim pedibus acetabula, cirramentaq; sunt, quæ
 vim contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici
 indere solebant. Ita enim fibris implexa sunt, quibus carunculas cæteraq; cedentia tra-
 hant. quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cum pars interior tota
 contingat, atque amplectatur. Sunt etiam quibus pedes breues, & inutiles, binæq; pro-
 muscides prælongæ, quibus veluti anchoris innitantur, seque stabiliant modo nauigij, ne
 æstu maris, aut tempestate vrgente de saxis deturbentur, venentur etiam procul, orique
 è longinquo admoueant. Itaque non aliud habent, quo capere admouereq; possint, nisi
 aut pedes, aut promuscides aut acetabula siue cirramenta, quæ (vt dixi) pro manibus obti-
 nent ad vim tum inferendam, tum propulsandam, atque etiam ad cætera vitæ munera ne-
 cessaria obeunda. Fistulam ante alueum supra caput & brachia gerunt cauam, quam mo-
 dō in dextram partem, modo in sinistram transferunt; hac mare transmittunt, & quantum
 suo admiserint alueo, quoties ore aliquid capiunt, vt testatum reliquerunt^c Aristoteles &
 Plinius. Sed Theodorus Gaza in hoc Aristotelis loco, fistulam hanc Polypo tantum tri- G
 buere videtur. VVottonus ait perobscurè hæc pronunciaffe Aristotelem, sed longè aper-
 tius eadem in libro de respiratione explicasse, vbi apertè Mollibus omnibus fistulam inef-
 se cerebro ostendit. Et rursus^g alibi causam reddens, cur fistulam habeant, inquit: Qui-
 bus autem per cibum humor illabitur, ijs fistula in sanguineo genere data est. Mollibus
 etiam & crustaceis hoc idem adhibitum est: Nam & ea quoque humorem propter cibum
 accipere coguntur. Fistula hæc modo ab^h Aristotele dicitur αὐλὸς, modò μυκτῆρ, Ga-
 za narem transfert. Dubitant quidam num pro hoc vocabulo legendum sit apud eundem
 φουσητῆρ, quò vocabulo sæpe vtitur, cū balænarum & cætaei generis animalium men-
 tionem facit. Sanè vbi apud Aristotelem de Loliginum coitu loquentem in Græcis legi-
 tur μυκτῆρα aut φουτῆρα, Zoographus legendum putat φουσητῆρα. Plinius tamen hunc Ari-
 stotelis locum transcribens nares transtulisse videtur, & per consequens μυκτῆρα in co-
 dice Græco Aristotelis legisse, cū inquit: Crine vno fæminæ naribus adnexo. Aelianus
 etiam de cetis Gedrosijs eandem partem μυκτῆρας id est nares appellare videtur. quapro-
 pter nihil videtur eo loco mutandum. Pinnulam habent omnia circundantem alueum,
 causam cur eam habeant, datⁱ Philosophus; vt, inquit, natent, & se dirigant, vt volucres
 cauda pennis condita, & pisces sua penna cartilaginata. Alueus à capite amplioris capa-
 citatis propensus: eius caro fissilis est, non per directum, sed in orbem, cuteq; intecta est.
 Verum quamuis cutem Aristoteles & Plinius tribuant; tamen re ipsa inquit Saluianus cu-
 te carere videntur. Quod^k Plinius etiam (cuius in hac re admiranda diligentia) compro-
 bat inquiring: Aquatiliū tegmenta plura sunt: alia corio & pilo teguntur, vt vituli & Hip-
 popotami, alia corio tantum, vt delphini: cortice vt testudines: filicum duritia, vt Ostrea,
 & Conchæ: crustis vt locustæ: crustis & spinis, vt Echini: squamis, vt pisces: aspera cute, vt
 squatinæ; qua lignum & robora poliuntur: molli, vt murænæ: alia nulla, vt Polypi. In cor-
 pore quoque omnium, quædam capillamenta habentur; quæ quidem in toto eorum latere
 conspici solent: ὀσλίγγας vocat Scholiastes Nicandri, Aristoteles τριχάδι. Eorum vsus
 iudicio Rondeletij est, qui branchiarum in reliquis piscibus. Huiusmodi branchiæ sunt in
 Cancris & alijs Crustatis. Quantū verò ad interiora attinet, omnibus Mollibus cerebrum
 datum: Sic enim^l Aristoteles: Cerebrum autem ijs omnibus est, quæ sanguinem obtinent,
 & ob

Pedes quot
omnib.

Fistula.

^c Histor. 4.
cap. 1.

^f Lib. 9. c. 12

^g Histor. 8.
cap. 2.

^h De gener.
animal. 1. c.
15.

Pinnulæ.

ⁱ De par.
ani. 4. c. 10.

Alueus.

Cutis.

^k Lib. 9. c.
12.

Capillamē
ta & eo-
rum vsus.

Cerebrum.
^l 1. Histor.
cap. 16.

A & ob eam rem sanguinea appellantur, atque etiam quæ Mollia nomine speciali vocantur.
 „ Quod Plinius quoque confirmat dicens: Cerebrum omnia habent animalia, quæ sangui-
 „ nem: etiam in mari quæ Mollia appellauimus, quamuis careant sanguine, vt Polypi. Id ta-
 „ men minimè cerebrum censendum erit, sed quid proportionem respondens cerebro, à quo
 „ sentiendi mouendiq; facultas dimanat in omnes corporis partes. Sed non tacebo quòd
 „ Aristoteles, cum sentiendi vim à corde, non à cerebro proficisci putet, partē in Mollibus
 „ *μῦτιν* dictam principatum sentiendi obtinere dicat, ac si hæc esset *ἀνάλογος* cordi; sic enim
 „ scribit: Sed habent illud quoq;, inquit, oportet, quod ei parti proportionetur, cui sentien-
 „ di principatus in sanguineo genere mandatus est: hoc enim in omnibus animalibus inesse
 „ necesse est. Ergo Mollibus id membrana continetur humidum, per quod gula in ventrem
 „ pertendit, admota prius tergo (sic Gaza, ego verò adnata magis tergo, *προσπέφυκε πρόσ-
 „ τὰ πρᾶν μᾶλλον*) mutis id à nonnullis dicitur. Hactenus ille, qui & humidam corpulen-
 „ tamq; partem eam esse subdit, tendereq; per eam mediam stomachum siue gulam. Nam,
 „ inquit, si inter eam & tergum positus esset, distendi æquè non posset cibo ingrediente, pro-
 „ pter dorsi duritiam. Intestinum à mute natura semouit, extraq; posuit, & atramentum in-
B testino annexuit, vt quamplurimum distaret ab aditu, & pars sordida à nobili & principe
 „ procul haberetur. Partem hanc cordi proportionari & situs ipse ostendit, cum idem sit &
 „ dulcedo humoris, tanquam concocta & sanguinea quædam. Et ⁿ alio rursus in loco, Mol-
 „ lium nullis inesse viscera scribit, sed tantum partem eam quam mutem appellant, & atrum
 „ quendam humorem, quem atramentum nominant, *τὸν θολόν*, alij vt Athenæus & Dio-
 „ scorides *τὸ μέλαν*. Hoc scribit^o Plinius pro sanguine ijs inesse, de Sepia mare ac femina
 „ sic loquens: Ambo autem vbi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sangui-
 „ ne his est, infuscata aqua absconduntur. Rondeletius bili potius respondere putat. Natu-
 „ ra enim, inquit, vel quòd pro sanguine est nutrimenti causa, veluti thesaurum diligenter
 „ seruat, minimè autem in quolibet metu effundit. Præterea meatus nullus est venæ pro-
 „ portione respondens, quo alendi corporis causa in vniuersum corpus distribuatur. Qua-
 „ re satius esse duxerim excrementum appellare, quod ab alimento secretum in vesica repo-
 „ nitur, quoque natura imminente periculo, tuendi huiusmodi piscium generis causa abu-
 „ titur. Nam quoties metu perterrentur, hoc atro humore aquam infuscant, sibiq; nigrorem
 „ septum proponunt & turbulentiam quasi, quo se abscondant. Quocirca excrementum ef-
C se censet quoque ante Rondeletium^p Aristoteles, & non aliter quàm in auiibus sedimen-
 „ tum album in terreo earum excremento innasci. Non enim secus quàm aues vesica ca-
 „ rent hæc Mollia, quantumq; terrenum maximè sit, in atramentum secernitur. Tunica au-
 „ tem id continetur membranea (quam *μύκωνα* appellauit Aristoteles, Gaza papauer vertit)
 „ exitum, finemq; habens, quæ alui excrementa emittunt, parte quæ fistula vocatur, quæ in
 „ supinis posita est. Sed & aliarum partium interiorum meminit Philosophus, de quibus
 „ sic scriptum reliquit: Os autem, inquit, gula eorum excipit angusta, quam sequitur guttur
 „ (*προλόβος*, ingluuius) ampliusculum neque (non) absimile auiibus: cui iungitur venter tan-
 „ quam omasum (abomasum V Vottonus *ἡνυστρον*) facie clauiculæ buccinorum. Intestinum
 „ ab eo tenue, partem repens superiorem ad os fertur, quod laxius (*παχύτρον*) quàm gula est.
 „ & paulò post dat rationem, cur hæc partes habeant, nimirum ingluuiem & abomasum.
 „ Habent, inquit, hæc (Mollia) ita eas partes eadem de causa, qua aues. Neque enim eorum
 „ vllum potest commolere cibum: itaque ingluuius ventri præiacet. Sepiæ quoque Loligi-
 „ niq; tum maiori tum minori partes duræ ac solidæ intus per corporis prona continentur,
 „ quas non eodem appellant nomine: Sed quod insertum Sepijs est, sepium vocant, quod
D Loliginibus *ξίφος*, id est gladiolum, vt postea planius explicabitur.

ⁿ 4. de par.
cap. 5.

Mutis.

ⁿ Histor. 4.
cap. 1.

^o Lib. 9 cap.
29.

^p De par. 4.
cap. 5.

Partes du-
ras, ac soli-
das intus
contineri.

S E N S V S.

OMNIARE quoque omnes hosce Molles pisces scribit^a Aristoteles, vt
 cætera aquatilia, dormireq; vt pisces propriè dictos. Vnde verisimile est,
 sensibus externis, vt visu, olfactu, ac gustu valere. Visum quoque eis inesse
 manifestum faciunt oculi, quos magnos esse suprà ex Philosopho dixi.
 quamuis num acutè cernant, nullibi scripserit. Olfactu admodum ac gustu
 valere ex his^b eius verbis colligimus: Nam & Sepiæ, inquit, & Polypi

Somnus.
^a Histor. 4.
cap. 14.

^b Hist. 4. c. 8

odore escarum alliciuntur: & Polypi ita adhærescunt, vt auelli inde non possint, sed trun-
 cari potius patiantur. At verò pulicaria herba (*κονύζα*) admota protinus ab odore eius

A 3 resilire

resilire dicuntur. Gustus etiam similis est ratio. interdum enim cibum persequuntur diuer- E
sum, nec eisdem saporibus omnia delectantur &c. Tactu verò sentire omnibus datum „
est animantibus. De auditu nihil certi manifestiq; habetur. „

S E X V S.

^a 1. de gen.
cap. 1.
^b 1. de gen.
cap. 3.
^c Histor. 4.
cap. 1.

^a R I S T O T E L E S agens de animalium exanguium sexu, Mollibus quo-
que utrunque inesse tradit: ^b Alibiq; vuluas bifidas, ac testes geminos
iuxta genitale in cunctis reperiri ait. Differunt autem fœminæ à maribus
^c eodem teste, quòd mas prona sui corporis nigriora supinis potius, par-
tesq; omnes asperiores habeat, quàm fœmina, & lineis interuenientibus
varias: caudam etiam acutiorem. In mare quoque meatus quidam sub-
ditus gulæ à cerebro in ima alvei pertendit, idq; ipsum ad quod fertur, speciem mammæ „
imitatur: in fœmina duplex illud idem supraq; positum habetur. Vtroque tamen in sexu
corpuscula quædam subrubra parti eiusmodi subiuncta spectantur. F

L O C V S. V I C T V S.

^a C V M sanguine carentia natura sint frigida, in lacu aut dulcibus aquis nasci non
possunt, unde & Mollia in salis aquis gignuntur: non tamen omnia eodem in lo-
co, etenim quædam in alto mari, quædam prope littus degunt. Omnia autem re-
spiciunt aquam salisam potulentiorē. Quo circa in Ponto Mollia non sunt, uti prodidit
Cur non sint in Pon-
to.
^a Lib. 9. Hi-
stor. c. 28.

^a Aristoteles. Idem omnia carniuora esse scripsit, solaq; carne vesci. Loligines namque
& Sepias pisces maiores euincere, Conchulis delectari Polypos.

N A T V R A. M O R E S.

^a Quæst. na-
tur.
Pauida ef-
fe.

Atramenti
effusio ob
pauorem.
^b 4. de par.
cap. 5.

^a M O L L I V M omne genus autore ^a Plutarcho, frigus difficulter fert ob G
carnis nuditatem & tenuitatem. Nulla enim cute, aut squama integun-
tur, intusq; duras habent osseasq; partes. Pauida autem sunt, ob sangui-
nis inopiam & naturam frigidam, unde etiam parum viuunt: biennium
enim non superant, aut rarò, ut docet Aristoteles. Quod autem meticu-
losa admodum sint Mollia, declarat atramenti effusio, quemadmodum
placuit ^b Philosopho his verbis: Sed cum exanguia sunt (Mollia) ob eam rem refrigerata
& pauida, hinc ut hominum nonnullis per metum funditur alius, aut excrementum vesicæ „
profuit, sic ijs accidit necessariò, ut metu perculsa effundantur: sed natura hoc excremento „
ad præsidium, & tutelam eorum abutitur. Nullam ijs esse vocē aut sonum, idem autor est. „

C O I T V S, P A R T V S, G E N E R A T I O.

^a 3. de gen.
cap. 8.

^a P A R T V S quoque eorum similis Cartilagineorum partui, teste ^a Aristo- H
tele, qui ea coire diuq; in venere morari his verbis testatur. Pariunt enim,
ea (Mollia) quoque per coitum: & quidem sepe mas coniunctus cum fœmi-
na visus est. Quamobrem hinc etiam historicè nequaquam illi dicere „
videntur, qui pisces omnes fœminas esse autumant, nec per coitum parere. „
Hæc enim oriri per coitum arbitrari, illa verò non, mirum est. Aut si hæc „
ita parere illos latuit, indicium imperitiæ est. Diutius hæc quàm cætera coeunt, more in- „
sectorum, ratione. Sunt enim exanguia, & ob eam rem frigida natura. At quomodo coe-
ant, ^b alibi sic scribit: Mollia ore coeunt, renixu complexuq; mutuo brachiorum. sic enim
coniungi necesse est: quoniam natura exitum excrementi in os inflectendo adduxerit, ut an- „
tea dictum est, cum de partibus ageremus. Habere fœminas omnes in hoc genere mem- „
brum vuluale, apertum est. Continet enim primo ouum indiscretum, mox discretum in „
plura, & pariunt omnia imperfecta, modo ouiparorum piscium. Meatus ille interior ex- „
crementi & vuluæ est, tum in ijs tum etiam in Crustatis. Est enim qua semem genitale „
per

A permeatum emittant, idq; parte corporis supina, qua putamen distat, & mare illabatur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum foemina copulatur. Nam si mas siue semen, siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam mittat, admoueri ad meatum vulualem necesse est. Et paulo post: Interdum, inquit, tergis quoque Mollia copulantur. Sed generationisne gratia, an alia causa, nondum exploratum. Oua autem eorum cum imperfecta sint foras exclusa, augentur more Vermium, vt idem^c autor tradit: Sed vim vitalem a maris asperfo semine habere est necesse more piscium, ^d eodem teste, Foeminis, inquit, huius generis mares aspergunt, quomodo ouis mares genere piscium: reddunturq; oua eorum glutino cohaerentia, ad speciem vut. Caeterum quod dicat oua, cum eduntur, glutino esse coniuncta & oblita, id ad eorum tutelam a natura factum, Sed alibi clarius non nisi in Sepijs visum esse scribit, ^e quod mas oua, quae foemina ediderit, persequatur. Sed tamen in reliquis eiusdem generis (intelligit autem reliqua Mollia) fieri, rationem esse. Quaecunque autem oua vitale virus attigerunt, ex ijs animalcula nascuntur, vt in Piscium historia clarius explicabitur. Pariunt verno tempore, & Sepia in primis: ouaq; habent candida, quae tempore arenida (*Ψαδύρα*) euadunt, veluti & illa quae Crustata edunt.

Oua vt au-
geantur.
^c Histor. 5.
^d cap. 17.
^e 3. de gen.
cap. 8.
^c Histor. 6.
cap. 13.

B V S V S I N C I B I S.

MOLLIA esui fuere omnia olim, & nunc etiam in culinam recepta sunt, exceptis paucis Polyporum generibus. Quae autem cibis idonea sunt, praestant cum sunt grauida, vt prodit Athenaeus. Et ^a Aristoteles disputans probansq; semen non esse in muliere, quod habeant menstrua, subiungit: Generis etiam exanguis Mollia & crustata optima sunt, cum vtero gerunt. Quod enim sanguine carent, nec pinguedo in ijs consistit, hinc proportionale pinguedinis secernitur in feminale excrementum. Et iterum ^b alibi: Mollia etiam praestant, cum grauida sunt, vt Loligines, Sepia, Polypi. Durae sunt carnis, vt scribunt Aegineta, Galenus, Athenaeus, cuius rei rationem his verbis ^c Cardanus reddere conatur. Quae igitur, inquit, Mollia sunt, quoniam cute sola teguntur, ideo durissimam carnem sortita sunt: fluctibus enim aliter obtunderentur, & cuiuscunque minimi piscis iniuriae expositi essent, ob id durissima sunt carne & difficillimae concoctionis. Et post. Ergo, inquit, quae Mollia sunt, adeo concoctu difficilia sunt, vt oculos grauent, inquit Hippocrates. Vt testatur ^d Galenus, crasso glutinosoq; succo constant, sicuti cetacei pisces, ^e Alibi exiguum etiam in se succum salsum continere scribit, crudumq; succum copiose suppeditare, si tamen coquantur plurimum corpori alimentum exhibere. Diphilus apud Athenaeum statutus insuper addit parere, quocirca Venerem proritare, elixataq; probiora effici & utiliora quoniam humores quos iniquiores obtinent, eluantur; Vnde caro ipsorum durior efficitur. Oua quoque Mollium in cibum olim videntur recepta, cum dicat Aristoteles partem quandam in ijs nullius esse saporis, ac si reliqua ouorum esui essent ac gustui grata. Nam ait. In mollium genere oua quiddam habere proportionem respondens ei, quod nigricat in ouis Echinorum, & parti creditum est superiori, ex origine pendens, amarum nec esculentum: & quanquam, inquit, in his id colore differat, ingustabile tamen & esui ineptum est.

^a 1. de gen.
cap. 12.
^b Histor. 8.
cap. vii.
^c in Aphor.
Hipp. lib. 2.
18.

^d Lib. de bo.
& vii. suc.
^e 3. de alim.
fac.

Oua num-
edantur.

D E P O L Y P O. Cap. II.

ORDINIS RATIO.

EX recetioribus, qui de Malachijs siue Mollibus vocatis animalibus scripserunt, alij a Sepia, alij a Polypo exordium sumpserunt. Sed qui a Polypo inceperunt, ij meo iudicio, rectius fecerunt, ob praestantiam & dignitatem, quam longe hic caeteris Mollibus praecellit. Tanto in primis corporis robore valet, vt ne fortissimo quadrupedum leoni (si daretur occasio) cederet. Hominem sane vehementi brachiorum amplexu e naui medio in altum mare detrahare, quin conficere, cernitur, & quod amplius est, ingentem hominum multitudinem solus sustinere, adeo vt aegre confici possit. Quod si Leoni faciendum foret, nil quidquam fortius praestare posset. Vt iam aquilam omnium auium reginam & vincit.

Polypi for-
titudine:
Hominem
interficat.
Aquilam
vincit.

for-

Ingenium
vaftrum.

Polypi am-
bigua natu-
ra.

fortissimam quis non miretur amplius ab eo pertinacibus circumplexam cirris in altum E
protractam pelagus, & minimo negotio interfectam. Cæterum longè in eo admirabilior
erit ingenij calliditas, quàm robur illud quod prædicauimus, si quanta versutia victum si-
bi venetur, præfari velimus. Nec minus etiam in eo laudabile dicemus, quòd terram pe-
tat, & aspera perambulet loca, quod profecto nulli ex Mollium genere à natura datum est.
Sic enim duplicis (vt ita dicam) naturæ videtur particeps, vt cum Piscibus, & terrestribus
quadrupedibus conuenire possit. Hasce igitur nos ob rationes de Polypo primùm dice-
mus, eo quem in omnibus nostris historijs seruamus, ordine.

Æ Q V I V O C A.

* Lib. 6. de
med. cap. 3.
Morbus na-
rium dict*
Polypus, &
unde dict*.

P V D Hippocratem & ^a Cornelium Celsum Polypus est caruncula mo-
dò alba, modò subrubra, quæ narium ossi inhæret, & modò ad labra pen-
dens narem implet, modò retrò per id foramen quo spiritus à naribus ad
fauces descendit, tantum sumit incrementum, vt post vnam conspici pos- F
sit: strangulatq; hominem, maximè austro aut euro flante, fereque mollis
est & raro dura, eaq; verò magis spiritum impedit & nares dilatat, qua ferè
καρκινώδης est. Paulus Aegineta, Polypus, inquit, tumor est præter naturam in naribus con-
sistens à similitudine marini Polypi nominatus, quod eius carni similis sit. At Galenus Po-
lypum à multitudine pedum dici ait: vt enim, inquit, illi multas habent incisuras seu inci-
siones, contumescuntq; & crescunt: sic morbus iste eodem modo. In hac significatione
& Horatius quoque vitur:

Polypus an grauis hirsutis cubet hircus in undis.

Polypus
quid.

Vnde polypo ius apud Martialem:

Nasutum volo, nolo Polyposum.

Πολύπους quoque apud Græcos dicitur multos habens pedes, multipes: hinc πολυπό-
δα Ζῷα apud Platonem dicuntur animalia multos habentia pedes, vt ἀποδα nullos. Item
πολύποδες dicuntur bestiolæ quædam multipedes: Cutiones nonnulli, alij porcelliones
appellant: nos ὀνίσκους nominauimus in nostro de Insectis volumine. Πολύποδες ἑίδος
ἰχθυῶν, ἢ εἶδος φιδῶν. Hesychius.

SYNONYMA, ETYMON.

Polypus
vndedict*.

OLYPI vocabulum Latini à Græcis mutuarunt teste Varrone: solerq;
in masculino genere efferri: Lucilius tamen apud Nonium in feminino
vius fuit; vti ex eius hisce verbis corruptis liquet:

Paulisper cui medentia medem hac se vt Polypus ipsa.

Syllabam primam producit Horatius, Martialis, & Ouidius; qui inquit:

— deprehensum Polypus hostem

Continet

Vnde nonnulli malè adagiorum autorem ex Theognide tràstulisse censent hunc versum.

Πουλύπου ὀργῶν ἰσχε πολυπλόκου.

Mentem habeas vafri Polypi.

Quod primam syllabam corripuerit. Ego verò apud Latinos & produci & corripì posse H
Græcorum imitatione existimo. Nam prima syllaba apud eos natura brevis est. Πολύπους
enim Atticè dicitur apud ^a Athenæum: Item πολυπος proparoxytonum. Iones, Dores &
Aeoles per ω ipsum enunciant Πάλυπον dicentes: Πάλυπου dixit Epicharmus Πάλυπου
διζόμενος Polypum inuestigans. Hic quoque respondet Πάλυψ ex Diphyllo apud Athe-
næum: ὁ Πάλυψ, inquit, σωεργεῖ τοῖς ἀφροδισίοις. ^b Eustathius alibi Doricum tantum
& Aeolicum esse dicit nomen Πάλυπος. Ionicum fanè non videtur. Quippe Iones o par-
uum, non in ω magnum mutare solent, sed o paruo adijcere υ. Vnde apud Hippocratem
Ionica dialecto vtentem πολυπόδας legimus. Et quanquam Attici cum Ionibus quæ-
dam communia habent: Atticè tamen πολύπους dicitur, vt & Aristoteles vsurpat. Quod
si horum vtrumq; Atticum esse aliquis malit cum Eustathio: Ionicum faciemus πολυπούς
paroxytonum, à quo genitiuus πολυπόδος fieri potest, à πούλος proparoxytono non
potest: nō enim aliter flecti potest, quàm vt λόγος. Πόλυπον dicere Aeoles scribit Athenæus,
sed

* Lib. 7.

* Odys. i.

sed scribendū per ω ex Eustathio. Aristophanes τὸν πολυπόω μοι ἐθηκεν. Et rursus: Πηγάς λέγονται πολυπόου πηλουμένου. Et Plato Comicus: ὡς περ τοὺς πολυπόδας πρωτίζασι. Itaq; pro diuersis dialectis hæc omnia erunt vsitata: Πολύπους, Πουλύπους, Πούλυπος, Πώλυπος, Πολύπους, Πώλυψ. Antiphilus Bizantius in quodam epigrammate πολυπόδων dixit, à recto πολυπόδης. Inuenio & apud Oppianum in casu recto Πουλυπόδος legi quorundam sententia. ego potius genetiui casus esse existimo, & à πλεκτη regi, quod πλεκτάς hoc est cirros significat. Dicitur autem πολύπους à multitudine pedum teste Galeno. Etymum. Πούς enim apud Græcos pedem significat, quod in casu accusatiuo πόδα facit. Animaduertendū tamen est accusandi casum composita ab hoc diuersa habere, scilicet πολυπόω, οἰδύποω, τρίποω, quod Eustathius ex Athenæo obseruauit. Ἀνόςιος, id est exos pro Polypo accipitur, epitheton scilicet loco substantiui apud Hesiodum. Lacedemonij tamen Polypum substantiue & simpliciter ἀνόςιος vocant, autoribus Elitarcho in glossis, & Proclo in Hesiodum. Onos id est asinus marinus, quem quidam Pulpum (Polypum) dicunt, alij octapodem. Kiranides. Pulpum enim aliqui recentiores indocti nominant, voce vulgari in Latinam terminationem deslexa, vt Syluaticus, & Gerardus Cremonensis, qui Kiranidem transtulit. Albertus Magnus Multipedem nominat, Græco nomine simpliciter translato, eodemq; sensu composito. Octapodia pro Polypis apud Psellum leguntur, diminutiuo nomine. Hodie enim in Græcia Octapodi dicuntur, & à quibusdam ibi ineptius Catapodi. Polpo Italis: sed Veneris Folpo, & Genuensibus Porpo, Hetruscis pesce Mallattia. Hispanis Pulpo. Gallis vt Narbonensibus Poulpe, alibi Poupe, & Purpe. Nortmanis Bougre. Masiliensibus Seechepoupe. Quare Gillius rectè scripsit Polypum ubiq; ferè gentium nomen retinere. Illyrijs Hobotnizaza. Angli qui Vectam insulam incolunt vocant à Pourcuuel, vt à quodam Anglo accepit Zoographus: alij quidam à Prexe, vt à Iohanne Fauconero Acante accepit: Videntur, inquit, idem Zoographus Malacia omnia siue Mollia Germanicè rectè posse vocari Kuttelfisch: vt si Polypū interpreteris ein Kuttelfisch art. Non ineptè etiam vocaretur ein Vilsfuss, vel Polfsch, vel Polkuttel, nomine composito à Polypo, & Cattel quod est Sepia. Vel circumscriberetur, ein Balckfisch mit lange fussen, vnd einem kleinen leib, id est Malacium pedibus longis, alueo modico.

Ανόςιος.
Onos, siue
Asinus ma-
rinus.
Lib. 4.
Pulpus.
Multipes.
Octapo-
dia.
Catapodi.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

ANTE QVAM Polyporum tradamus genera, operæpretiū est, quantum à cæteris distent Mollibus, recensere; partiumq; vniuersalem quandam à veteribus sparsim memoratam descriptionem efformare, quam non dubitem primæ speciei potius, quàm cæteris conuenire. Differunt autem, teste^a Aristotele, Polypi à cæteris Mollibus, quæ modò enumeravi, quod alueus ijs sit paruus & crura prælonga: cæteris è diuerso alueus amplius; ^{His. 4. c. 1.} crura breuia. Et^b alibi Sepiæ, inquit, & Lolligines non simili, vt Polypi, modo, constant: ^{A. Mollib^o} quoniam vim nandi tantummodo habent, cū Polypi vel ingredi possint. Habent enim ^{quid disse-} Sepiæ & Lolligines pedes supra dentes, senos, exiguos, eorumq; nouissimos duos maiores ^{rāt Polypi.} reliquos autem octonorum duos infra omnium maximos. Vt enim quadrupedibus crura ^{De par. 4.} posteriora firmiora, validioraq; sunt, ita ijs quoq; maximi, qui infra habentur. His enim ^{cap. 2.} onus sustinetur, motusq; potissimū agitur. Duo etiam illi nouissimi maiores suis medijs ^{Pedum cō-} sunt, quia illis ministrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Omnibus igitur his ^{stitutio, &} pedes octoni. Sed Sepijs & Lolliginibus breues, Polypis magni, Alueum enim corporis ^{vsus.} Sepiæ & Lolligines habent magnum, Polypi paruū. Itaque quod natura Polypis ex corpore dempserat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs & Lolliginibus de pedibus abstulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Quamobrem Polypis pedes non solum ad natandum vtilis sunt, sed etiam ad ambulandum: Sepijs autem & Lolliginibus inutiles sunt. Et paulo post: Polypi, inquit, promuscide carent, quoniam pedes ad vsum eundem commodos habeant. Quorum autem pedibus acetabula, cirramentaq; ad sunt, hæc vim, contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici indere solebant. Ita enim fibris implexa sunt, quibus carunculas, cæteraq; cedentia trahant: quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cū pars interior tota contingat, atque amplectatur. Itaque cū aliud non habeant, quo capere admouereq;

- ^a Hist. 4. ca. pi. 1. de Par. 4. cap. 5. req: possint, nisi aut pedes, aut promuscides, hæc pro manibus obtinent ad vim tum inferendam, tum propullandā, atq; etiam ad cætera vitæ munia necessaria. Præterea ut idem testatur, cum Sepiæ, Lolligini, & Lolliopartes duræ ac solidæ intus per dorsum & corporis prona contineantur, Polypus nihil solidum intus habet; sed caput cartilagine propè constat, quæ senescentibus maiorem in modum indurescit. Cur autem hac solida parte, quam in Sepijs sepium vocamus, careat Polypus, ^d ipse edocet his verbis. Habent etiam quod piscium spinis proportionetur, ut Sepiæ quod sepium vocant, Lolligines quod gladio: Polypi nihil eiusmodi habent; quod eorum alueus, quem caput appellat, breuior est, illorum procerior; ideoq; ut directus inflexusq; maneret, natura his adminiculis faciendum censuit. Rursus idem ^c Aristoteles Polypis & Sepijs ventrem similem esse tum figura, tum tactu testatur, stomachum nimirum siue gulam ab ore prælongam, quam ingluuius excipit, quomodo in auibus, tum ventrem coniungi ac intestinum ventri annecti simplex, & usque ad exitum tendere: At Lolligines bina ventris conceptacula habere quæ ventris speciem gerunt. Idem citante Athenæo, non simpliciter viscera, sed quæ sanguineorum visceribus respondeant, Polypo negat: *Σπλαγχνον δ' οὐκ ἔχει ἀναλογῶν* inquit. Vnde Plinius, venter, inquit, sanguine carentibus nullus: intestinum enim quibusdam ab ore incipiens quadam via eodem refectitur, ut Sepiæ, Polypo. In Polypo dissecto cerebrū duplex conspici citat ex Aristotele ^f Athenæus: qui & atramentum eius non nigrum ut Sepiæ, sed subruffum esse scribit: contineriq; id in vesica quam *μήκωνα* vocant. Quapropter falluntur maximè qui excrementum quod in vesica continetur *μήκωνα* appellarūt, in Polypo, Sepia & testatis: cum id excrementum *δόλος* Græcis, Latinis atramentum vocetur. Gaza ubiq; *μήκωνα* apud Aristotelem papauer reddit: ab oblonga figura sic dictam putat Dalechampius in suis ad Athenæum annotamentis. Sita autem est hæc tunica supra ventrem auctoribus Aeliano & Scholiaste in Aristophanem, itemq; Athenæo: qui id ex ^s Aristotile excerpere. scribit enim; Habent atramentum Polypi, & Lolligines supra apud mutim potius positum, Sepiæ infra aluum. Subdit ibidem Sepiæ plus quàm Polypo id inesse, nec tacet causam, quia inquit, habet brachia, coloremq; mutat. ^h Alibi id denuò accrescere postquam emisit, prodidit, ut nunquam deesset atramenti copia. Ad reliquas partes nunc me confero. Cur *Κεφαλή*, siue caput vocent in Polypo, quod in cæteris Mollibus alueum, rationem reddit Zoographus, quod breuior sit, & rotundior; Hoc in Polypo quandiu vivit prædurum est, & quasi inflatum teste Philosopho. Oculos supra duos pedes habere, os, & dentes in pedum medio ex eodem citat ⁱ Athenæus: item Polypo octo pedes esse, duos quidem supernè, ac infernè totidem, minimos; medios autem maximos, cū acetabulorum ordine duplici, quibus ori cibum admovent. Sed ^k Aristoteles; pediculi octoni, inquit, omnibus, binis acetabulorum ordinibus ductu perpetuo omnibus, excepto vno genere Polyporum, (scilicet Eledone.) Vnde Gillij lapsus quoque manifestatur, qui Polypos octo pedes habere simplicibus singulos acetabulorum ordinibus plenos scripsit. Testatur Aristoteles brachijs Polypi membranam interiectam esse, ut cum dixisset Sepias quasdam in bina augeri cubita; Polyporum, ^l inquit, brachia tātundem, atque etiam plus magnitudinis capiunt. Theodorus Gaza pro pediculis brachia interpretatur; quæ & crura, & cirros vocat; itemq; barbas, Plinium fortè secutus, qui de Polypo maximo, Barbas, inquit, quas vix utroque brachio complecti esset; in quem locum hæc Massarius; sic nos quoque, inquit, barbas in antiquis exemplaribus legimus. hoc diximus, quia in cæteris omnibus impressis codicibus branchias pro barbas depravatè legitur; & intelligit per barbas brachia; nec dixit brachia, quoniam statim subsequitur; Quas vix utroque brachio cōplecti esset. *Πλετανας*, Theodorus brachia transtulit, *κοτυληδόνας* acetabula. Plinium, ubi inquit, Anguinū ouum vidi, mali orbiculati modici magnitudine, crusta cartilaginis, velut acetabulis brachiorum Polypi crebris, putat Zoographus acetabula (quæ ab accipiendo deriuant Grammatici) a brachijs distinguere. Hæc enim sunt veluti vascula quædam exigua, rotunda, quibus brachia exasperantur. Synechdochicè tamen pro ipsis brachijs sumi posse. Acetabula, inquit ^m Cælius Rhodiginus, apud Plinium Trebius Niger in Polyporum ratione accepisse videtur pro caliculis vrnalibus peluuium modo: vnde apud Senecam sunt præstigatorum acetabula; hoc est vascula, seu caliculi, quibus astantiū oculos fallendo præstringūt, &c. Sunt qui apud Plinium pro caliculis legant calicibus, quippè cū vrnalis magnitudinis fuisse à Plinio referatur teste Massario, qui etiam tradit acetabula esse caliculos illos in brachijs Polyporum, qui rei cuique admoti veluti cucurbitule suo haustu adeò tenent, ut auelli nequeant. Eruditiores, inquit Cælius, *κοτυληδόνας* exponunt τοῦ πολυπόδος πλετανας, id est Polypi acetabula, siue cirrhos, aut ut Ovidius flagella, a cotyles similitudine, ut inquit

vt inquit Eustathius .id genus vasis est, & manus cavitās. Inuenio apud Antiphilum Byzantium *ἄλκας* appellari: & apud Antipatrum Thettalum in suo epigrammate, quod de *ἰλιξ*. Polypo aquilam occidente fecit *πλοχμοῦς*, hoc versu:

Πλοχμοῖς δ' ἰλιξ ἦν, πῶς εἰς ἄλκας ὄσμορος. id est
Cirris circumuoluta, cecidit in mare misera.

*Πλοχμοῖ.
πλῆθμα.*

Pedum autem seu brachiorum vsus est, ad capiendum & venandum cibos, eosdemq; ori ad mouendum, cum careant promuscide. Polypus, inquit Aristoteles, suis brachijs vt pedibus ac manibus vtitur: quippe quibus duobus supra os positus cibum ad moueat. Quæ sic transtulit Plinius. Polyporum multa genera. omnes brachijs, vt pedibus ac manibus vtuntur. iisdem quoque ad natandum vt, autor est Philosophus. ⁿ Paulus Iouius iisdem ⁿ De Pisc. obuia quæque comprehendere, ligare, inuoluere, ac flagellare tradit. Acetabulis autem ^{Rom.} vtuntur ad sugendum & firmiter tenendum rem quamlibet, cui adhærescunt. sed grandibus minorem inesse tenacitatē tradunt autores. *Πρῆθμα* quibusdam dicitur cirrus apud ^{Μελίνη.} Hesychium & Varrinum, quibusdā verò caput Polypi. Verbum autem, *πρῆθμα* inflare & distendere significat: & caput quidem eius quamdiu viuit duriusculum est, & quasi inflatum; & in cibo quoq; inflat; nā ad caput vapores mouet & venerem stimulat. *Μελίνη* apud Hesychium & Varrinum dicitur semen milio simile, quod panicum putat Zoographus, item pars quædam in Polypo. Dorsum scribit Plinius partem læuam appellari, a qua acetabulorum ordo inchoatur. Collum etiam ei attribuit Aristoteles, idque imbecille cum ^{Dorsum.} premitur. Vnde ^{Collum.} Athenæus: In polypis, inquit, aliæ partes corporis validæ sunt, imbecilla ceruix. Pinnulam quoque angustam habet, deque medio orsam; causam reddit ^{Lib. 7.} Aristoteles: nimirum quoniam paruum habeat alueum, quem satis suis pedibus dirigere possunt. ^{P Histor. 4.} Vnde Plinius; Non habent pinnae quæ Mollia appellantur, vt Polypi: quoniam pedes vicem pinnarum illis præstant. Fallitur tamen Plinius, quod omnibus Mollibus pinnam denegarit, cum omnia habeant, quamuis in Polypis tam sit exigua, vt minimè aut vix conspici possit. Theodorus Gaza in quodam Aristotelis loco fistulam tantum Polypo tribue- ^{Plinij error} re videtur, vbi inquit Philosophus: Fistulam ante alueum positam supra caput & brachia gerit cauam, qua mare transmittit. quantum suo admiserit alueo, quoties aliquid ore capit, eamq; modo in dextrā partē transfert modo in sinistram, hac eadē fistula suum quoq; atramentum effundere solet. Et ^{Fistula.} Plinius; est Polypis, inquit, fistula in dorso, qua transmittunt ^{Lib. 9. c.} mare: eamq; modo in dextrā partē, modo in sinistram transferunt. Rostrum quoq; ei tribuit ^{29.} Iulius Scaliger: itemq; ^{Rostrum.} Bellonius Psittaci rostrum. Nulla tegi cute ^{Exerc. 218} Plinius autor est: ta- ^{Ouser. 1. c.} mē Bellonius pedes seu cirros pelle contegi varia scripsit: carnē albam ^{74.} Galenus, & ^{Lib. 9. cap.} Plu- ^{12.} tarchus cauernosam esse meatuumq; plenam ex aspectu probat. Formam Polyporum scribit ^{Lib. 3. de} Cardanus esse similem araneorum, si maxima minimis comparare licet: corpus enim, ^{sympt. cau-} inquit, marinæ cucurbitæ non multum absimile, octonis pedibus, vt Mollibus plerisque, ^{sis.} quibus tamen nullus sensus deesse videtur: os corneum non absimile psittaci rostro, in quo ^{Quæstio.} & magnum robur, & excrementi locus prope os ipsum. Polyporum varia reperiri genera ^{nat. 19.} testes sunt veteres & in primis ^{De Var.} Aristoteles, qui de eis sic scripsit: Polyporum genera plu- ^{rer. 7. 37.} ra sunt, est enim quod & conspectius & maximum est, cuius terreni maiores quam pelagij ^{Genera.} sunt: & quod corpore exiguo varioq; est, cibo ineptum: & quod Eledonam vocant, crurum ^{Histor. 4.} prolixitate diuersum: & quod vnum ex mollium numero simplicem acetabulorum ordi- ^{cap. 1.} nem agat: cætera namq; omnia duplici caliculantur. Ad hæc, quod alij Bolitænam, alij ^{Bolitæna.} Ostolem appellant. Duo item visuntur genera conchis indita, quorum alterum Nau- ^{Ostole.} tam alij vocant, alterum Pompilum, siue ouum Polypi: Testa ijs vt Pectunculis conca- ^{Nauta.} ua, simplex tamen, nec ita destinata, vt ei inhæreant. Sæpius iuxta terram pascuntur: vnde ^{Pompilus.} euenit vt fluctibus iactati in aridam elidantur, & testa dilapsa nudi capiantur, aut in terra anima extinguantur. Constant exiguo corpore, facie similes Bolitænis: Est etiam qui Co- ^{Gaza nota} chlearum more siliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi soleat, suaq; interdum ^{tus.} brachia exerat. Verum cum Theodorus in hac sua huius loci versione, obscure certe & pa- ^{Aristoteles} rum rectè ipsius Aristotelis dicta interpretetur, ad Græcam lectionem confugere oportet: ^{correctus.} quam, cum in Græcis peruulgatis codicibus corrupta sit, ex vetustissimo atque egregio, Vaticanæ Bibliothecæ exemplari castigatam apud Saluianum quis legere poterit, qui sic eam latinè reddit: Sunt autem plura Polyporum genera, vnum quidem valde notum, & ipforum maximum; sunt verò multo maiores littorales, quam pelagici. Ad huc autem alij parui, varij qui non comeduntur. Aliud etiam Eledone vocatum, pedum prolixitate diuersum, & quia solum ex Mollibus simplicem acetabulorum ordinē habeat: alia namq; omnia duplicem acetabulorum habent ordinem; & hoc vocant alij quidem Bolitænam, alij ve-

Polyporum
quorū gene-
ra apud A-
rist.

^a Lib. 7.

^b Lib. 9. c.
29.

τρυφήχρω-
Polypus.
Aristoteles
correctus.
^c Lib. 7.

^d De Subtil.
lib. 10.
Mōstrosus
piscis.

^e Exercit.
218.

^f De pisc.
lib. 17. c. 7.

^g Lib. 9. cap.
30.

alij verò ozolim. Insuper alij duo in Cōchis, vnus vocatus à quibusdam Nautilus, & Nau- E
ricus, à quibusdam verò ouum Polypi. Est autem testa eius, velut Pectunculis concava &
non innata; pascitur autem hic sæpius iuxta terram, vnde à fluctibus in aridam truditur,
& testa exutus capitur, & in terra moritur. Sunt autem hi parui, & forma similes Bolitænis.
Et alius in testa, velut Cochlea, qui non exit è testa, sed Cochleæ instar subest, & interdum
foras brachia porrigit. Ita ferè etiam corrigit Rondeletius, cuius lectionem suo loco se-
ctabimur. Sunt itaque apud Aristotelem quinque Polyporum genera, duo testis indita,
tria nuda, quorum primum omnium maximum, valdeq; notum, secundum paruum, va-
rium, non esculentum, cuius generis nullus præter Aristotelem, quod sciam, meminit, ter-
tium Eledone vocatum, quod aliqui Bolitænam, aliqui ozolim vocāt. Apud ^a Athenæum
ex Aristotele & Speusippo species Polyporum recensentur, Heledone, Polypodine, Bol-
botyne, Osmylus. Et Aristoteles Mollia esse scribit Polypos, Osmylem, Heledonem, Se-
piam, Lolliginem. Hic notandum est in Aristotele, dum ait, Littorales maiores esse pelagi-
ijs, non noua Polyporum explicasse genera vti Saluiano ^b Plinius opinari videtur, hunc
Aristotelis locum sic transcribens: Polyporum multa genera; terreni maiores quàm pelagi-
ij. Sola namque loci atque magnitudinis varietas generum varietatem non facit. Sed ^c
solum eiusdem primi generis differentias quasdam edocet; eius namque littorales Polypi
maiores sunt pelagijs. Atque huius sententiæ Rondeletius fuisse videtur, cum scribit:
Polypum hîc depinximus qui omnium maximus est & notissimus, cuius differentias duas
esse diximus: alter enim littoralis est, alter pelagicus, vita solum, specie nullo modo diffi-
dentes. Apud Athenæum inuenio Aristotelem in libro de Animalibus Polypum diuide-
re in Nautilum & Triplichrotem, quasi colore mutabilem dixeris. Fortè tres illæ species,
quas modò enumerauit primum, colorem omnes variant, & per Nautilum eas quæ con-
chis præditæ sunt, intelligit. Sunt qui in Aristotele legant τρυφήχρω-^d, quod attritu colo-
rem inducat. malo ramen ex Athenæo τρυφήχρω-^e legere, quod colorem mutet. Diphilus
apud ^c Athenæum Polypo similem χελιδόνα ait, hoc est Hirundinem, ac volucris hirundi-
ni similem perquam volutare scribit Plinius. Vnde Edouardus V Vottonus Hirundinem
siue Chelidonem cum Polypis coniunxit, præsertim cum Aristoteles Hirundinem à pisci-
bus separare videatur, maximè eam quæ sublimis volat, & volatu stridorem emittit. Sunt
qui existiment Chelidonem Aristoteli & Plinio piscem significare, Athenæi verò Cheli-
donem alterius esse generis, quod & V Vottonus veteris tamen nullius scriptoris autorita- G
te fretus credidit; nos inter pisces ponemus. ^d Cardanus monstruosum quendam piscem in-
ter Polypos ponit: Alij, inquit pisces sunt informes, velut quod corio est quasi suillo, ma-
gnitudine fermè elephantis, suillo etiam capite, pedibus loraceis, sine dentibus, paruis ocu-
lis, sub ventre duo foramina habet iuxta caudam. Cauda prælonga; brachij mensura la-
tiore, quam mensuram longitudine & latitudine implent singulæ auriculæ, corio crassiore
quàm digitus sit: forsan è Polyporum genere est. Contra quæ verba sic se ^e Iulius Scaliger
exercuit. Cete, inquit, vastissimum, quod elephantis descriptum magnitudine, ais, esse for-
san de genere Polyporum, manifestè leuitatem prodit ingenij tui. Cui suillum caput as-
signabas, suem potius faceres. Nam Polypo si nescis, non vt suibus rostrum, sed vt Sepiæ
cuidam generi, vt psittaco beccum est. Vti libet opulentia Gallica ad differentiarum intel-
lectionem. Et in antiquis Romanorum monumentis est. Tum si non fuisset, nostra opera
fuerit. Nam si palliatis Græculis licuit, cornos, serpentes, vrsas, easque, si dijs eorum pla-
cet, caudatas in cœlo collocare: quare non liceat togato viro, atque etiam sagato, voculam
vnam è nobilissima omnium pronincia citare ad comitia litterariæ dictaturæ? Ridiculus H
verò cum Sepiaceo generi coriaceos pedes, atque etiam caudam, etiamq; longam designa-
bas. Sed & auriculas cum appingis brachij longitudine, ac latitudine: probè te nouisse Po-
lypum intelligo: qui eum auriculatum congenerem piscem fingas. Nam quod sub ventre
duo sint ei foramina, quid mirum tandem? Fœmina enim illa fuerit. Toridem habet &
balæna. Item mas delphin alterum ad excrementa: alterum vnde veretrum euaginet: Hec
Scaliger. Ego verò Polyporum summatim genera facio vnum conchis inditum, quod in
duas species diuiditur, de quibus inter Testata dicemus: alterum sine cōchis quod & alias
tres sub se species habet. Prima enim maxima & notissima, ore, oculis, partibus internis
^f Sepiæ ac Lolligini similis, vt scribit ^f Rondeletius, brachia verò longiora habet, promusci-
lib. 17. c. 7. dibus caret: aluo est rotundiore, Sepia latiore, Lolligo verò longiore. Acetabulorum in
brachijs cōtinuus est, & duplex ordo: quæ initio maiora, deinceps minora sunt: Sunt etiam
quatuor pedum acetabula omnium maxima. his omnibus mira vis inest, vnde Trebius
^g Lib. 9. cap. Niger apud ^g Plinium, negat vllum esse atrocius animal ad conficiendum hominem in
30. aqua.

A aqua. Luſtatur enim amplexu & ſorbet acetabulis, ac numeroſo ſuctu detrahit, cū in nau-
 fragos vrinantesq; impetum capit. Sed ſi inuertatur, elanguescit vis, exporrigunt enim ſe
 „ relupinati. Hunc eundem Polypum ſic deſcripſit Bellonius: Acetabula in cirris pluſquam
 „ octingenta habet, atque in quolibet cirro pluſquam centum, quę in imo quidem maiora,
 „ deinceps verò minora fiunt, & quadam pellicula conteguntur, quę horum dilatationis &
 „ contractionis eſt cauſa. In interna cirrorum ſerie ad radices roſtrum illi eſt nigrum, in
 „ medio corneum ac durum, piſſitaci roſtro ſimillimum, quo cuncta etiam duriffima commi-
 „ nuit. Oculos habet (vt Teſtacea) extrorſum ſitos in ea colli parte, ad quam alligantur cir-
 „ ri, qui beneficio naturę palpebra integri poſſunt: quo fit vt parui admodum appareant, nec
 „ quidquam eorum, preter id quod in ijs eſt pullum, conſpiciatur. Quod autem Vulgus in
 „ Polypo caput vocat, id verò interna parte turgidum eſt, multisq; loculamētis concauum,
 „ eius nimirum alueo ac fiſtula. Quodque Polypus in varios colores ſe commutare dicitur:
 id quidem à molli eius pelle prouenit, quę facile glubi poteſt: cuius colorem nunc album,
 mox ruſum, poſtea liuidum, mox varijs coloribus diſtinctum videas. Pronus Polypus oculoſ
 „ oftendit: lupinus verò ſua loculamenta: qua parte commodè diſſectus, magis cartilagi-
 „ neus ſentitur: atque in eius interaneis neſcio quid turbinatum videas, quod cordis vel he-
 patis naturam habere dixeris. Verum id quidem protinus eſſuit, & diſſoluitur. Quod au-
 tem illi veluti cerebrum eſt, id quidem proportionem magis, quàm natura tale eſſe credide-
 rim. Ab ore gula ei patet oblonga & anguſta, in quādam ingluuiem ampliſſimam pro-
 ducta, cui adhæret ventriculus: à quo inteſtinum tenuē (crāſſius tamen quàm gula) partem
 repetit ſuperiorem, & iuxta os ſurſum tendit. Corneum quiddam vtrinque habet Poly-
 pus, in quo eius oua recluduntur: lucida quidem ea & transparentia. Flagella autem oſten-
 dit quina, atque interdum ſena. **H**oc Bellonius. Nos quidem huius generis iconem da-
 mus. Captus iſt eſt prope Ilium maris mediterranei inſulam. longus erat pedes duos: cir-
 ris duplici acetabulorum ordine inferna parte inſignitis, albis: ſuperna maculis ferrugineis
 aſperſis. capite vario, coloribus præſertim, rubro, cæruleo & nigro. oculis magnis aurea iri-
 de, pupilla nigra. Huius iconem ita expreſſimus, vt vnica tantum acetabulorum ſeries con-
 ſpici poſſit. In ea quam ponit Rondeletius vtraque conſpici poteſt: ſimilē deinceps ſubie-
 cimus, vti etiam eam quam ponit Zoographus, partem pronam illius quam Rondeletius
 ponit, repræſentans. Huius autem generis cū littorales ſint & pelagij, littoralem tantum
 C depinximus: alterius enim pictura non eſt opus, cū ſatis ex præmiſſa cognosci queat: pe-
 lagium enim minorem eſſe ait Ariſtoteles, & variū ac cibo ineptum. Norandum autem
 eſt, littorales hoſce Polypos certam non habere magnitudinem; nam pro ratione ætatis ac
 „ loci, magnitudine variant: vt ſcribit ^h Aelianus inquit; temporis longinquitate Polypi ^h Li. 13. ca. 6
 „ adeo magni euadunt, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis eſſe dicantur.
 Sanè monſtrum videtur, non Polypus, de quo Carteiæ capto ſic apud Plinium ſcripſit Tre-
 „ bius Niger. Oſtendere, inquit, Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarū quindec-
 „ cim capax, atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas, quas vix vtroq; brachio complecti
 „ eſſet, clauarum modo toroſas: longas pedum triginta: acetabulis ſiue caliculis vernalibus
 „ peluium modo, dentes magnitudini reſpondentes. Reliquiæ aſſeruata miraculo pepen-
 dere pondo D C C. Hæc Plinius, quem ⁱ Fulgoſus quoque ſecutus videtur, qui narrans ⁱ Lib. 11.
 de ſimili belluæ hiftoriam, quam poſtea referemus, eius caput immenſum fuiſſe tradit, hor-
 „ rendumq; quod Lucius, inquit, Lucullus qui illud inſpexit, putauit quindecim amphora-
 „ rum quę in nauticis rebus bottæ dicuntur, meſuram continere, Brachia autem ingentia
 „ adeo, vt vix hominis complexu cingi poſſent, internodiaq; crurum magnæ olle amplitu-
 D dinem complere. Eius autem reliquiæ in miraculi teſtimonium ſepoſitæ fuere, ſeptingen-
 „ tarumq; librarum pondus exceſſerunt. Strabo quoque circa Carteiam talenti pondo repe-
 riri autor eſt. Non pretermittendum cenſeo, quod de Polypo ſeptentrionali narrat ^k Olaus ^k Lib. 21.
 Magnus, tanquam à noſtris multum diſcrepante corpore, quamuis natura ac moribus con-
 ueniat: In littoribus, inquit, Noruegiæ Polypus ſiue multipes animal eſt, fiſtulam in dor-
 „ ſo habens, qua mare traſmittit, eamq; modò in dextram partem, modò in ſiniſtram tranſ-
 „ fert. Cæterum per brachia (velut acetabulis diſperſis) ac dēticulatas forcipes, omne quod
 „ ſibi appropinquat, inuoluit: animal carens ſanguine. Quidquid comedit, aggregat in
 „ cauernis, ubi manet: deinde putamina eroſa carne egerit, adnatantesq; piſciculos ad ea ve-
 „ natur: teſtas etiam & cruſtas cancerorum reſiduas eiſcit. Mutatur color eius ex lapidis colo-
 „ re, cui adhæret, maximè accedente timore ob aſpectum congrui inimici ſui. Habet quatuor
 „ pedes medios magnos, & in totum octo. paruum corpus quod pedum magnitudine com-
 „ penſatur: alioſque adumbratos pedes, ſtriſtos, qui vix percipi queunt, hiſ ſe ſuſtentat, mo-
 uetur,

Vt i varios
colores mu-
tetur.

Li. 13. ca. 6

Lib. 11.

Lib. 21.
cap. 21. in
epitome.

Vlysis Aldrouandi

Polypus in quo vna tantum acetabulorum series exprimitur.

Polypi alia icon cum duplici acetabulorum ordine.

Vlyfsis Aldrouandi

Polypus idem prona parte depictus ex Zoographo.

A uetur, & tuetur, tum etiam apprehendit, quidquid à se fuerit remotum: supinusque adhæret faxi, ut vix amoueri possit, nisi re aliqua fætida admota. Hoc Olaus Magnus, seu maioris autor, qui eum in epitomen redegit.

S E N S V S.

DORANDI facultas summa in Polypis viget, cum odore escarum allectati capiantur, & maximè olcarum, quas in littore prosequuntur, adeò ut cani sagaci ab Oppiano comparentur. Adhærescunt autem ita teste ^a Aristotele rei quam appetunt, ut inde auelli non possint, nisi pulicaria herba admota, cuius odore protinus resilire dicuntur. Gustus quoque membrum habent molle, carnosumque, ut idem scribit Philosophus. Et sanè exquisito præditos gustu deprehendo ex aqua dulci, quam simulatque piscator prope petram effuderit, statim fugiunt, petramque relinquunt.

Odoratus.

^a Hist. 4.

cap. 8.

Gustus.

B

L O C V S.

PRIMUM Polypi genus omni ferè in mari frequens est; reliqua verò non item: ^a Aristotele autore in Euripo Pyrrhæo, neque Polypi, neque Lolitenæ, neque alia quædã genera gignuntur. Citat ^b Athenæus Theophrastum in libro de locorum differentiis, circa Hellespontum non generari Polypos, quia frigidius illud mare sit, ac minus salsum: quod utrumque Polypo noxium. Testatur ^c Oppianus magnos in ponto Euxino haud reperiri hisce versibus.

^a Hist. 9. c.

37.

^b Lib. 7.^c Halicut. 1.

*Noxia non ponto monstra educantur in isto,
Et parui pisces non quidquam hostile timentes
Securi viuunt undis, procul Astacus ingens,
Polypodes desunt magni, desuntque Paguri.*

C Sunt, qui hoc mare à Polypo vitari putant, quia sit animal ob imbecillitatem suam frigoris impatiens, & mare ad boream vergens assiduus imbribus ferè sit obnoxium. Saxorum cauernas incolunt teste Bellonio, nec vada apprehendunt, ut scribit ^d Plinius. Littoralis potius quam pelagius videtur Polypus, ut ex Aristotele conijcere licet, quando inquit: Loligo sola ex Mollibus gaudet alto, vitamque pelagicam agit. In mari Adriatico frequentissimos esse, testis est autor de natura rerum, & reuera ego eos Venetijs sæpè prostare in foro vidi. In exterioribus Carteiæ locis Polypum ad talenti pondus accedere ^e Stabo scribit. Et Archestratus apud ^f Athenæum inquit.

Cur nò sint in mari Euxino.

^d Lib. 9. cap.

pit. 29.

^e Lib. 3.^f Lib. 7.

*Πόλυποι ἐν τῇ Θάσσῃ καὶ Καρίᾳ εἰσὶν ἄριστοι
καὶ Κέρκυρα τρέφει πολλοὺς, μεγάλους τε τὸ πλῆθος, id est:
In Thaso, & Caria Polypi sunt optimi,
Corcyra magnos etiam alit, numeròque multos.*

D

V I C T V S.

VORACISSIMUM animal est Polypus, & magnum in ventre habet robur, ut quiduis obuuium sine negotio, ut scribit ^a Aelianus, deuoret & conficiat. Iulius Scaliger inter animalia omniuora enumerat, nec immerito. Non solum enim carnes animalium ferè quorumuis, sed & fructus arborum depascitur: Humanasque imprimis appetit, ut vult autor de natura rerum. Et Trebius Niger apud Plinium tradit ad cõficiendum hominem in aqua nullum hoc atrocius esse animal, luctari complexu atque sorbere, & numerofo succu detrahare, ac in naufragos vrinantesque impetum facere. Frequentissimum ei cibum esse refert ^b Aristoteles Conchularum carnem, horum autem Conchas cõplexu crinium frangit. Itaque præiacentibus testis cubile eius deprehenditur, ut scribit ^c Plinius. Omnia in domum comportat: dein putamina erosa carne egerit, adnatantesque pisciculos ad ea venatur. Iulides non edit, uti canit ^d Oppianus, sed Carabos, quos quo astu

^a Libro 1: var. lect. 1.^b Hist. 8. ca.

pit. 2.

^c Libro 9.

cap. 29.

^d c. 2. Halicut.

B 3 capiat,

Canceris vi- capiat, vbi de ingenio, & industria eius disceptabitur, agemus. Canceris quoque, & Pagu- **E**
 citant, & ris victitare obseruauit Bellonius. Visus est, inquit, nobis Polypus in portu Cocyræ nigre
 Paguris. integram horam cum Cancro decertasse. ^d Aelianus autor est carnes quoque Locustarum
^a De Ani- quandoque exugere, & succum earum exhaurire. ^e Idem scribit testimonio piscatorū cum
 mal. 1. c. 32. in terram progredi ad oliuæ germen in littore positū. Et ^f alibi Polypos, inquit, & Osmi
^c Lib. 1. ca- los in siccum egressos æstiuo tempore, ex maritimis arboribus frugiferis fructus subripien-
 pit. 37. de tes, (scandunt enim per truncos, & ramis se implicant) sæpè agricolæ & deprehendunt,
 Animal. & pro direptis fructibus pœnas ex comprehensis sumunt: & pro commissio ab eis furto,
^d Lib. 2. A- fructuum dominis ipsos ad epulas adferunt. Ex plantis, inquit ^g Athenæus, olea delectan-
 nimal. c. 45. tur. Eius truncum flagellis amplexos sæpè offendunt. Ficis quoque ad mare natis affixi, &
 Olea dele- fructum mandentes nunquam deprehenduntur, vt Clearchus scribit, de ijs quæ in hu-
 ctantur. more degunt. Idem quoque ait eo argumēto cognosci Polypos, oleæ amantissimos esse,
^e Lib. 7. Ficis vesci. quod si oleæ ramum in mare demiserit, vbi Polypi sint, ac aliquātulum detineat, quot vo-
^h 4. Alcut. luerit, modico negotio extrahet circa ramos implicitos. ^h Oppianus quoque, quàm sint
 oleæ amantissimi hisce versibus declarat Lippio interprete:

*Palladijs gaudet ramis felicitis oliuæ
 Polypus, & glaucis folijs (mirabile dictu)
 Corripitur, gliscitq; comas, frondesq; virentes
 Est totus latus ramis, & fronte benigna,
 Cum iuxta pontum nigris stat splendida baccis
 Arbor, & expansis consurgit littore ramis,
 Polypus ad frondes trahitur: cœu per iuga montis
 Sæpe canes quarunt vestigia tectæ ferarum,
 Atque feras prendunt, dominos ad lustra trahentes.
 Sic virides ramos gliscit frondentis oliuæ
 Polypus, & subito salsis emergit ab undis,
 Per terram repit ramos vbi natus oliuæ,
 Applaudit trunco letus, radice sub ima
 Flectitur implicitus, veluti complectitur vlnis
 Nutricem nuper venientem paruus alumnus,
 Inq; sinus primum puerilia brachia iacetat,
 Atque cupit niuco connectere brachia collo.
 Sic est Palladia ramis connexus oliuæ
 Polypus, & totus letatur fronde virenti,
 Nunc pedibus tentis ramum complectitur illum,
 Nunc istum, veluti peregrina ex vrbe reuersus,
 Collectos vnâ dulces offendit amicos,
 Extensus manibus cupide complectitur omnes.
 Celsa non aliter obrepunt abicte fontes
 Nexu hedera, & surgunt primum radicibus imis,
 Et multis nodis longè lateq; per omnes
 Tolluntur ramos ad summa cacumina tensæ.
 Sic letus glauca sua brachia necit oliuæ
 Polypus, hunc similem dulci quis dicet amanti.
 Postquam Palladijs ramis exempta cupido,
 Expleuitq; animum folijs, seu fronde virenti:
 Protinus æquoreas obrepit latus ad undas.
 Talis amor frondis, vel tam furiosa cupido
 Hunc caput, & tali piscator fraude peritus
 In medium iacetat plumbum quod fronde reuincit
 Palladia: & piscis ramos non temnit oliuæ,
 Sed sociam prendit frondem, nec deserit vnquam;
 In nauem tractus rami non vincla relaxat,
 Non odit viridem iam iam moriturus oliuam.*

Salsamenta quoque esse ex historijs admirandis, quas intrâ inter historica recensēbimus, fiet manifestum. ⁱ Aelianus tanta aueritate scribit pisces, & obuia quæque deuorare, vt ne à proprio quidem genere abstineant; refertque qui minores retibus inclusi capiuntur, maiorum escam fieri. An verò brachia sua edat tempore penuriæ, rursusque renascentur,

ⁱ Hist. var.
 1. cap. 1.

A tur, sum operè apud scriptores antiquos controuersum inuenio. Athenæus peruetustos citat Poetas, qui id affirmasse videntur, vt Alceum, qui canit,

Εδω δ' ἐμαυτὸν ὥς Πολοπους; idest

Me ipsum, vt Polypus, comedi.

Et paulo pòst: In penuria inquit cibi aiunt seipfos comesse. Hoc scripsit Comicus Pherecrates in fabula cui titulus est Agrestes, his verbis:

Εὐθρύσκοι (malè legitur in Athenæo θρυσκοι) καὶ βραχάνοι καὶ σροβήλαις ζῶ.

Ὅποτα δ' ἦδη πείνωσι σροδρα, ὥσπερ τοῦς Πολυποδας

Νῦν τωρ περὶ τρώαν ἐντοῖ (male etiam ibidem ἐκ τῶν) τοῦς δακτύλους.

Agrestibus olusculis & carduis viuere,

Quumq. vehementer esurirent, Polyporum instar,

Noctu digitos suos intus arrodere.

Diphilus in Mercatore.

Πολύπους ἔχων ἀπ' ἄσας ὁ λημεὺς τὰς πεντάνας

Οὐ περιβιβρωκὼς ἐαυτὸν ἐς ἰφίλτατα. idest:

Polypus omnia hic habet integra brachia:

Seipsum is non circum arrosit o amicissima.

Sed & huius rei ante alios ^k Hesiodus non ignobilis poëta meminit.

Ἡματι χειμῆρι, ὅτ' ἀνόςσεος ὃν πόδα τῶδε,

Εἴτ' ἀπύρῳ ὄρω, καὶ ἐν ἡδίσι λευγαλέοις. hoc est:

Tempore hyberno, quando exossis Polypus suum pedem arrodit,

Inque frigida domo & in habitaculis tristibus.

Oppianus ^l Virfos scribit in terra suos pedes lambere ac sugere, vt Polypos in mari his ³ *De Venal.*

versibus.

Τοῖον ὑπὸ βενθείσιν ἐν εὐρυπόροιο θαλάσσης

Γουλύποδε: σκόλοισι παρὰ κύμασι μητίσαντο:

Χάματος οἱ μεσάτον κρυέον πνιύοντος ἐνὶ πλῶ

Κυθοντα πλαταμῶσιν ἐὰς πλοκαμίδας ἔδοντες.

Αὐτὰρ ἐπὶ ἔαρ ὑγρὸν εὐτροφον ἀνθήσειεν

Ἀκρέμωνες σφισιν ὅκα νέοι πάλιν ἀλδήσκουσι

Καὶ πάλιν εὐπλόκαμοι δολιχὴν πλόουσι θαλάσσης

C Gabriel Bouuerius sic hosce transtulit.

Sic in gurgitibus longè lateq. profusis

Intorti faciunt Polypi grassante rigore

Inque crepidinibus se condunt aquoris aliis

Et satiant spiris rodentes dira palati.

At cum ver campis fragantes reddit honores

Sponte repubescunt Polypi semesa flagella

Ac freta peruadunt usdem fluctusq. sonantes.

Et rursus alibi, interprete Lippio:

Polypodes gelidanon verrunt aquora bruma,

Formidant rapidas vento impellente procellas,

Et curuis degunt antris, torpentq. veterno,

Absumuntque pedes longos vel non secus ac si

Carnes non pascant proprias, quæ sæpe renata

Exaturant dominos, Neptunus munera donat,

Fecundatq. pedes in pabula grata natantum.

His etiam subscribit Aelianus: Polypus, inquit, cùm alijs cibis pascitur (est enim edacissimus, ad fraudemq. & insidias callidissimus) tum verò sua ipse membra conficit. Nam si præda eum deficiat, brachia sua deuorat: ac ventre sic saturato, inopiam venationis leuat: deinde renascitur ei quod deest: hoc tanquam promptum prandium ad famem restinguentiam, comparante ipsi natura. Et ^m Plutarchus, Polypus, inquit, sub brumam seipsum vorans corrodensq. desidet.

Εν ἀπύρῳ ὄρω καὶ ἐν ἡδίσι λευγαλέοις:

Adeo vel piger vel stupidus, vel certè vêtre tam rabido, aut his forsan obnoxius omnibus. Hinc aiunt Iohanni Grammatico Polypo dici κολοβόποδας. Et Proclus in Hesiodum Διὸ καὶ εὐρίσκοιται οἱ παλαιοὶ πολύποδες, ἔχοντες κολοβάς τοῦς πόδας. Id est, propterea maiores Polypi pedibus mutilis deprehenduntur. Sed cur hoc, inquit Massarius, verisimile esse

^m Lib. Virg. animal &c.

le esse non potest, vt Polypis interdū à seipsis, & interdum à Congris brachia prærodi con-
tingat, quando & Cercopithecus desiderio carnis comedendæ correptos caudam sibi ro-
dere videamus? Nam^m Aristoteles, inquit: Quod autem nonnulli aiunt Polypum seip-
sum comesse falsum est; sed aliqui sua brachia corrosa habēt à Congris.ⁿ Plutarchus quo-
que falsum id esse scribit. Et^o Athenæus, à Congris, inquit, persequētibus, & infestis eius
sic pedes lacerantur. Quapropter malè Proclus commentator in Hesiodum à Paguris eos
exedi citat ex Aristotele. Præcisa brachia renasci, vt lacertis caudā, autor est Plinius. Non
prætereundum Eledonem quibuscūq; dici ἀπὸ τοῦ ἐαυτῶ ἐδεν, quod ipsa se rodat. Sed
alij pleriq; de Polypo simpliciter, non de Eledona specie eius priuatim hoc tradunt. Græ-
ci quoque Polypum αὐτόφαγον nominant teste Dalechampio, in suis ad^p Plinium an-
notationibus.

GRESSVS. NATATIO.

Exitus in
siccum.
^a Lib. 7.
^b Lib. 9. ca-
pit. 29.
^c Lib. 9. ca-
pit. 29.
^d Exerc. 218
^e Lib. Ha-
licut. 1.

NON desunt, qui Polypum in terram descendere tradant. Aristoteles in
primis, Mollium, inquit, vnus Polypus (crura enim ei quàm ceteris lōgius-
cula, & gradiendi facultate prædita sunt) exit in siccum, graditur per aspe-
riora, vitat leuia. Idem ex eo^a Athenæus: In siccum, inquit, exire nonnun-
quam visi sunt, asperis præcipuè locis: læues enim odere. Et^b Plinius: so-
li, inquit, Mollium in siccum exeunt duntaxat (Aristoteles μάλιστα) aspe-
rum, leuitatem odere. Idem^c alibi. Exeunt in terram, & qui marini mures vocantur, & Po-
lypi, & Muræna. Quæ proculdubio ex Theophrasto transcripsit Plinius, nimirum ex eius
libro, qui de ijs, qui in sicco versantur, inscribitur, hodieque περὶ ἰχθύων, hoc est de pi-
scibus. Polypo, inquit^d Iulius Scaliger, pedes sunt vix hac appellatione digni. ita enim
in solido sub aquis ingreditur, vt humoris beneficio suspensus fluctuet. In sicco ambula-
tio cum pulsu, & tractu fiat, alterum solum est in Polypi motu; qui neque gressio, neq; re-
ptio est, tractus scilicet, acetabulis enim iactis procul, vt cuique applicuit, id apprehensum
tenet: tum brachiorum contractione corpus admouet. ita subuehit sese in eam partem, cui
adhæserit. Natat teste Aristotele, & pinnis, & pedibus: βαδίζει, inquit; δὲ τὰ τῶν ἐκατέρων,
(scilicet πτερυγίων καὶ ποδῶν) ἀπὸρ Πολύπους. ex eodem pinnulam alueum ambien-
tem minimam, minimæque conspicuam esse probaui superius: Plinius tamen pinnae ei
prorsus negat, quod pedes vicem pinnarum ei præstent.^e Oppianus.

Pisces aquoreis alij voluntur in undis:

Polypodes multis sparsi per membra flagellis.

Natat obliquus, inquit Aristoteles, pedes in eam porrigens partem, quod capitis nomi-
ne appellatum est. Atque ita efficitur, vt cum natat, prospiciat in aduersum: (nam oculi
suprà sunt constituti,) & os habeat ex aduerso. caput illud Polypis quamdiū viuunt, præ-
durum, & quasi inflatum est. Quæ sic ex eo repetijt Plinius: Natant obliqui in caput, quod
prædurum est sufflatione viuuntibus.

RESPIRATIO.

^a Libro de
resp.
^b Lib. 7.

POLIPODES pisces scribit autor libri de vtilitate respirationis Gale-
no adscripti, nutrirī aëre externo influente per poros; nō aliter quàm cæ-
tera exanguia, in quibus modicus est calor.^a Aristoteles aquā per cauum
cos respuere ait, quod supra eam partē sidit, quam nomine capitis prose-
quimur. Theophrastum laudat^b Athenæus scribentem in libello de ijs,
quæ in sicco degunt, respirationis gratia siue ad temperandū calorem in-
ternū omnibus viuuntibus ἐμφυτον, aquā maris non admittere, οὐ δέχεται τὴν θάλατταν
Sanè liber hic Theophrasti, quamuis non extet integer, superest tamen integra adhuc illius
sententia hæc, quam paulò pluribus lubet verbis describere: est enim locus eximius: eum
sic vertit Isaacus Casaubonus. Illud, inquit, mirum, an possit vllū animal partibus iisdem
instrumentalibus, modò aërem trahere; modò aquam recipere. magis tamen fortasse mi-
rabile, si modò quidem aër sit aptus, & congruens ad refrigerationem (aut quidquid est id
quod respirationem confert) modò verò aqua: ambo namque simul admitti non queunt.
De Polypis minus mirum: quia illi maris aquam nō recipiunt. Quocirca parum se in Ari-
stotelis

Aristotelis & Theophrasti philosophia versatum prodit interpres Athenæi, qui locū Athenæi Dalecham
& Theophrasti tam absurdè accepit, ut ubi inquit Athenæus, ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν ἐν τῷ ξηρῷ
διατριβόντων ζώων, & δὲ χεῖρας φησὶ τοὺς Πολυπόδας τῶν θαλάτταν, verterit: Idē libro de ijs pij error.
quæ in sicco versantur, scriptū reliquit, ē mari Polypos egredi. Zoographus putat Polypos
mare nō recipere refrigerationis gratia, ut suis branchijs pisces: sed dū cibū capiunt, obiter
admittere; idemq; mox per fistulam, ut Cete reddere, Quæ sanè sentētia ab Aristotelis pla-
citis non abhorret, in quibus sic scriptum reperio. Fistulam ante alveum positam supra
brachia gerit cauam, qua mare transmittit, quantum suo admiserit alveo, quoties aliquid
ore capit. quæ sic tradit Plinius. Est Polypis fistula in dorso, qua transmittunt mare.

CAPIENDI RATIO.

IACILIS est eorum captura. Nam vel strepitu audito, vel piscatore viso, minimè cedunt, aut fuga sibi consulunt, ut reliqui faciunt pisces, sed aut
faxis quæ in promptu fuerint, se applicant, aut captantis manum apprehen-
dunt, & cruribus se alligant. Est nihilominus capiendi quædam inventa-
ratio, cum captu difficilem esse dicat^a Antonius Liberalis, quod se ijs qui-
bus adhæserit locis, assimilet, atque colorem soli supra quod fertur, æmu-
letur, ut ab eo discerni nequeat, Oliuæ germina quæ ab ijs amari diximus superius, pesca-
tores colligant, ut scribit Oppianus, in fascē, plumboq; in medium indito, à nauicula tra-
hant: quem statim amplexus aliquis Polypus, hæret, neque remittit, ne in nauim quidem
pertractus. Tarentinus seu escam ad Polypos capiendos tenues Mormures circa robu-
stum quid vinculo deligari scribit, item Vocarim & Aradas. Polypus, inquit, autor de Na-
tura rerum, cornu cerui, vel storacis (styracis) sicci suffitu deluditur & deprehenditur: quia
diligat eum, & ob hoc intrat vasa (nassas) venantium. Idem Tarentinus pro Polypis &
Sepijs capiendis ex falis hammoniæ drachmis sex, butyri caprilli drachmis octo, optimè
leuigatis molle collyrium facit, quo aut funes ipsos, aut validas vittas inūgit, pisces siqui-
dem peredentes haud facile diuellentur: tu verò aditans extrahito, inijcitoq; in scaphā Ca-
rabos, Buccinas, Purpuras, & alios quicunque fuerint pisces. Bellonius esca captos facilè
in sublime efferri testatur: sed ubi extracti extra aquam, aërem senserint, mox elabi. Quam-
obrem veteratores Polypos antiqui vocarunt. ^b Teste eodem Perenses piscatores eos reti-
bus capiunt in Propontide, ut alios pisces: captorum autem brachia diducunt & explicant,
dentibusq; eorum rostrum confringunt: nisi enim occiderent, ē cymba effugerent. Sed
quia quandoque petris tam firmiter adhærescunt, ut vix auelli queant, cunila admouenda
est: ita enim protinus resiliunt, inquit Plinius. Simocatus ait Piscatores Polypum petris
tenaciter adhærentem, dulci aqua perfundere, & facile auellere: ^c Athenæus verò, si quis
ante cubilia salem asperferit eos statim egredi: à Cancris chelis retentos admoto ipsis gra-
mine liberari ^d Gaudentius Merula. Facile autem eorum semina capiuntur à partu teste
^e Athenæo, & mares à coitu, uti Oppiano placet. Languidi enim tunc sunt & imbecilles.

NIDVS SEV CVBILE.

POLYPI, habitaculum θαλάμῳ vocant Homerus, Athenæus & Ae-
lianus: Latini quidam nidum, alij rectius cubile transferunt, hoc enim
sibi struit Polypus, non solum pariturus, sed alias etiam, ut putat Zoo-
graphus. Conchas tenuiores scabrasq; efficere circum se, velut lorica
duram, eamq; modo ampliorem, quo ipsi sunt ampliores, atque de ea
quasi latibulo aut casula quadam prodire aiunt, inquit, Philosophus.
Et alibi: Conchulis maximè extringentes carunculas vescuntur: unde fit ut eorum cubilia
cognoscant, qui venantur congerie testarum. Idem ex Philosopho scripsit^a Athenæus.
Cum æstu maris Vlysses in littus abreptus esset ait Homerus, eius cutem sic laceratam fuisse à scopulo,
se à scopulo,

Ὡς δ' ὅτε πολυπόδος θαλάμῳς ἐξεληχόμην
Πρὸς κοτυληδονόφιν πυκναὶ λάϊγγες ἔχονταί. id est
Sicut Polypodis ē suo domicilio extrahit
Acetabulis multis lapilli adhærescunt.

Vbi Spondanus ait Homerum hæc de Polypo in siccum exeunte scribere, quòd dicat Aristoteles cubile suum ex Conchis tenuioribus scabrisq; esse constructum. Verùm per *λατγγης*. *λατγγης* intelligi posse puto, non solum lapillos, sed & tenuia fragmenta testarum, ac similia aspera quæuis, ex quibus suum cubile construit Polypus. Albertus Magnus nescio quid super hac re somniet, inquiens nidum construere è lignis, inque eo parere.

SEXVS.

^a *Histor.* 5.
cap. 12.

^b *Histor.* 5.
cap. 6.

^c *Lib.* 7.

DO CET ^a Aristoteles discrepare Polypum marem à femina, eò quòd capite est productiore, & quod genitale piscatores appellant, albidum brachio continer. Nam ^b antea hæc scripserat: Marem nonnulli aiunt gerere quod genitalis speciem referat suo brachio, in quo duo amplissima acetabula habentur. Neruo id quasi constare porrectum ad medium usque brachium confirmant, totumq; nari feminae annecti. ^c Athenæus non ausus est hanc partem vocare genitale, sed genitali esse simile, hunc Philosophi locum secutus. Nam quamuis superius vocet *αἰδοῖον*, id est genitale, loquitur tamen ex piscatorum sententia, ex quorum opinione & hæc tradit alibi, Brachio, inquit, ultimo (quod & acutius, & solum albicans est, & parte sui extrema bifurcatum, dorsoque annexum) in coitu utitur. Hunc Polypi pedem (ni fallor, inquit V Votonus) Plinius caudam vocat libro nono: Cauda, inquit, quæ est bisulca & acuta, in coitu utitur. Alibi Aristoteles aliam ponit sexus utriusque differentiam, quæ nunquid omnibus conueniat Mollibus, an verò Polypis tantum peculiariter, difficile est ex ipso cognoscere: Nam cum quomodo Mollia atramentum effundant, quidq; singula per dorsum in prona corporis parte solidi contineant, ostendisset, Polypumq; nihil eiusmodi duri ac solidi continere, hæc verba subnectit. Differunt feminae à maribus, quia in mare meatus ille subditus gulæ à cerebello in ima aluei pertendit, idque ipsum ad quod fertur, speciem mammae imitatur. In femina duplex idem illud, supraq; habetur. Vtroq; tamen in sexu corpuscula quædam rubentia parti eiusmodi subiuncta spectantur.

COITVS, PARTVS,
INCUBATIO.

^a *Histor.* 5.
cap. 12.

^b *Lib.* 7.

^c *Lib.* 7.

^d *Histor.* 5.
cap. 12.

^e *Histor.* 5.

c. 6. de gen.

1. cap. 15.

CVM latent, latent autem circiter duos menses, ut testes sunt ^a Aristoteles & ^b Athenæus (quanquam Plinius Polypos, binis mensibus condi velit) idq; hyeme, tunc coire scripsit ex Aristotele ^c Athenæus, numerosaq; prole fecundos esse. Locus autem ^d Aristotelis hic est. Polypus, hyberno tempore coit, verno parit. ^e Eodemq; teste Mollia ut Polypi, Sepiæ, Lolligines modo eodem omnia coeunt. oribus enim inuicem admotis, complexuq; mutuo brachiorum libidinem explent. Ergo Polypis coitus cum alter capite vulgo appellato in terram verso, nitibundoq; explicat, porrigitq; sua brachia, alter superuenit, passisque brachijs singulis ad singula subiacentis acetabulorum conceptu mutuo adherescit. Marem etiam nonnulli aiunt gerere quod genitalis speciem refert suo brachio, in quo duo amplissima acetabula habentur, neruo id quasi constare porrectum, ad medium usque brachium confirmant, totumq; nari feminae annecti. Quod sic transcripsit ^d Plinius. Polypi (nempe superueniunt) crine vno feminae naribus annexo. ad quæ verba notat Dalechampi, Plinium apud Aristotelem legisse *μυκτῆρι* pro *φυσκτῆρι*, huncq; Gazam esse secutum, quando, inquit, crine vno fistulæ adnexo. Et paulò infra idem Plinius: sed Polypi in terram verso capite coeunt. Quod enim ultimi brachij parte extrema bifurcata, quam putant V Votonus & Saluianus caudam bisulcam à Plinio appellari, in coitu utatur, falsum esse scripsit ^e Aristoteles, inquiens: Meatus ille interior idem excrementi & Vulvæ est, tum in Mollibus, tum in Crustatis. Est enim qua semen genitale per meatum emittant, idq; parte corporis supina, qua putamen distat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum femina copulatur. Nam si mas, siue semen siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam mittat, admoueri ad meatum Vulvalem necesse est. Crinis verò insertio maris Polypi per fistulam, qua piscatores crine coire Polypos aiunt, complexus

^f *De gen.*
ani. 1. c. 15

- A** complexus gratia fit: non quasi instrumētum id sit vtile ad generationē: etenim extra meam corpusq; est. Hæc ille; cui quoque subscribit Rondeletius. Cū enim ex Aristotele dixisset brachio vno, quod pudendi speciem referat & in quo duo sunt acetabula coire quorundam sententia, hæc subdit verba. Sed hæc, inquit, somnia esse anatome certò demonstrat. Mihi sæpius Polypos diffecanti, nunquam visa sunt acetabula ista maiora in vno brachio quàm in alio, præterquam primo & maximo Polyporum genere, in quo non duo in vno brachio, sed quatuor in quatuor brachijs acetabula præ cæteris omnibus maxima comperias, in alijs generibus minimè. Quod si semen(per) hæc emitteretur, necesse foret, meatum aliquem ab internis partibus huc deductum: feminam quoq; eodem meatu semen excipere, ouaq; edere: quæ fieri non posse fatebuntur omnes qui Polypos vident: & ouorum in inferiori alui loco situs necessariò conuincit alio quàm brachij acetabulo oua edi. Quocirca mihi vera eorum videtur sententia, qui fistula parere affirmarunt. Hæc Rondeletius. Eos autem fistula parere, Aristotelis & Athenæi quoque fuit opinio. ^h *Histor. 3. cap. 6.*
- B** is enim loquens de omnibus mollibus: Pariunt, inquit, ea corporis sui parte quæ fistula dicitur. Et eum secutus ⁱ Athenæus: fistula, inquit, quæ corporis meatus est oua racematim pariunt. ^k Plinius tamen ore eos parere scribit. Longo tempore coitum absoluūt, vt idem ^k *Lib. 2. ca. 51.* ex Philosopho tradit, adfertque rationem: quia, inquit, sanguinis sunt expertes. Pariunt ^l *Histor. 3. cap. 12.* autem oua, de quibus multa ^m Philosophus. Ouum, inquit, veluti cirrum edit fructui ^m *Histor. 4. cap. 1.* populi albæ simile. Perquam fœcundum hoc animal est. Nam de eo, quod ediderit, copia innumera prouenit. ⁿ Et rursus. Ouum Polypi vnum incomptum foris, & grande, intus humorem candicantem concoctum totum, atque æquabilem continens. Tanta est eius oui vbertas, vt vas impleat amplius capite Polypi ipsius. Rationem quoque alibi reddit, cur eiusmodi ouum sit simplex. Ouum, inquit, maximè indiscretum est in Polypis, ut simplex esse videatur: cuius rei causa est forma corporis, quæ similis vndique est. ⁿ Et rursus: ⁿ *De gen. 3. cap. 8.* Polyporum, ouum simplex est. causa est forma eorum vteri, quæ specie rotunda conglobataque est: fissio enim eius iam repleti incerta est. Quale autem ouum edat, quo loco, & quo tempore ex eo fœtus excludatur, quantaque sit eius oui fœcunditas, ^o alibi pluribus sic docet. ^o *Histor. 3. cap. 18.* Mollia copulatione, & venereo coitu, ouum concipiunt candidum, quod indies aredinum (arenidum legunt alij quod est cute, & testa dura obtectum) quale illud crustati generis euadit. Edit Polypus suum ouum, vel in cubilibus, vel in figulino, vel in aliquo alio cauo, simile labruscæ florentis racemulis, (*Botryodes*, racematim cohærens) aut fructui populi albæ, vt iam dictum est. Pendent vtrique per cubile oua tanta fœcunditate, vt collectis vas impleatur longè amplius, quàm caput sit, quo continebantur. Polyporum itaque ouis diebus quinquaginta maximè ruptis, Polypuli modo Araneorum perquam multi exserpunt, quorum natura sigillatim nondum conspicua est, quanquam forma satis tota apparet: sed ob exiguitatem, imbecillitatemque copia interit. Iam nonnulli adeò spectantur exigui, vt nulla partium constant distinctione, quamuis ad tactum moueantur. Quæ fere cuncta sic interpretatus est ^p Plinius. Polypi vere pariunt oua tortili vibrata (melius ^p *Lib. 9. ca. 51.* similata in castigato codice legitur, vt notat Saluianus) pampino tanta fœcunditate, vt multitudinem ouorum cuncti recipiant cauo capitis, quo prægnantes tulere. Excludunt quinquagesimo die, e quibus multa propter numerum intercidunt. Autor de Natura rerum, itemque Albertus Magnus in nido ex furculis, & lignis cōstructo spargere oua sibi coherentia tradunt. Ait insuper Aristoteles, oua iam absoluta ab eis foueri, nec ad partum iterum prodire. ^q Et alio in loco, Polypus femina, inquit, modo incubat ouis, modo in ore sui ^q *Histor. 3. cap. 18.* cubilis assidens brachium super ouis exporrectum tenet. Quod sic transcripsit ^r Plinius: ^r *Lib. 9. ca. 51.* Polypus femina modo in ouis sedet, modo cauernam, cancellato brachiorum implexu claudit. Eadem quoque habet ^s Athæneus: Femina verò, inquit, nunc oua corpore fouet, ^s *Lib. 7.* nunc ostio cubilis assidens super ea brachia porrigit.

Æ T A S.

VAMVIS in centum partes dissectus Polypus viuat, vt plurima exanguia, præsertim insecta, tamen breue ipsi æuum natura concessit. biennium enim vix egreditur, vt testatum reliquit ^a Aristoteles, his verbis: Genus ^a *Lib. 9. Histor. cap.* inquit, Polyporum magna ex parte biennio viuere non potest: sua enim natura tibi obnoxium est. Cuius rei inditium cum pressus Polypus aliquid subinde humoris emittat, demumq; absumatur totus: quod feminis à partu potissimum incidit. Stupent enim feminae, vt neque vndis iactatæ sentiant, & manu vri-

nu vrinantis de facili capiantur. SorDESCUNT etiam, nec præterea affidendo venari possunt. E
Mares verò alueo tument, & in mucorem lentescunt. IndiciuM, ne bimatū compleant, „
esse videtur, quòd ab ortu eorum, qui æstate fit, ad autumnū non facillè grandem Poly- „
pū videris, cū paulò ante id tempus prægrandes spectentur. A partu ita senescere de- „
bilitariq; tam marem, quàm fœminam ferunt, vt vel à pisciculis deuorentur, & facile à „
suis detrahantur cubilibus, cū antea nil tale ijs vsu eueniat: tum verò paruos, nouelloſq; „
quamuis recens natos, tamen nullo eiusmodi malo affici narrant: quinimo validiores esse, „
^{Libro 9. cap. 30.} quàm grandes confirmât. Hactenus ille, quem secutus ^b Plinius, Polypi, inquit, binis men- „
sibus conduntur. Ultra bimatū non viuunt. Percunt autem tabe semper: fœminæ cele- „
ritus, & ferè à partu. Athenæus ὁ Πολύπους, inquit, σωτηρικὸς ἐστὶ, ex Aristotele. σωτη- „
ρικὸς autem dicitur in liquorem solubilis. habet enim patibilem qualitatem τοῦ σωτη- „
ρικέου. Plinius tamen Polyporum σωτηρίαν tabe appellauit, quæ Gaza etiam est securus. ^c
^{Lib. 6. de Animal. ca- pit. 38.} Aelianus autem tam brevis huius vitæ rationem profert, libidinem scilicet in maribus ac- „
nimiam salacitatem, in fœminis verò partum frequentem. Inquit enim: Ex piscibus libidi- „
nosissimum Polypum, eatenus flagrâti veneris cupiditate incendi ferunt, dum & omnibus „
corporis viribus exhaustis debilitatus, & ad natandum & cibaria inquirenda tantoperè in- B
firmus factus fuerit: vt postea alijs præda efficiatur. Tum enim paruuli pisciculi (tum can- „
celli) tum cancri ipsum exedunt & conficiunt. Quamobrem eum non amplius anno vi- „
uere dicunt, fœminamq; etiam propter crebros partus ocyus consumi. Hæc sanè ab Op- „
piano transcripta videntur, qui sic cecinit Laurentio Lippio interprete.

Exitium & tristes tedas commiscet in vnum

Polypus, & miseram vitam cum spermate fundit.

Non coitis cessat, donec deliquerit artus

Robur, & absumpta fuerint in corpore vires,

Atque ipse in fulua iaceat prostratus arena

Seminecem sicca lacerant tellure iacentem

Carcenades misera, & Cancrī, multiq; natantes,

Quos omnes cupide primò ferus ille vorabat.

Tunc vinum imbellem minimè sua membra tuentem

Discerpunt, donec moriatur funere diro.

Sic perit in coitu piscis, sic lumina claudit.

At ratione pari torquetur fœmina partu,

Extremumq; diem claudit, fatumq; resoluit.

Non oua vt pisces alij semota recluso

Ventre edit, magno partus cruciata dolore

Iuncta racematim gignit, quæ vulsa meatus

Forpè per angustos veniunt, perimuntq; parentem,

Non annum excedunt, tedis moriuntur in ipsis

Cum tristi veniunt crudelia funera partu.

M O R E S. I N G E N I V. M. S A G A C I T A S.

^a Libro 7.

^b Lib. 9. ca-

pit. 29.

^c Lib. 9. ca-

pit. 29.

^d Lib. Hist.

9. cap. 37.

THENÆVS ^a Polypum ἀνόνιον, ^b Plinius brutum vocat, quasi ra- „
tionis expertem, quòd ad manum hominis adnatet, nec persequentē ve- „
nantemue refugiat. Est nihilominus in re familiari callidus, ac sapiens. „
Omnia enim in domum comportat ^c teste eodem, dein putamina erosa „
carne egerit, adnatâtesque ad ea pisciculos venatur. Eadem ferè ^d sic Ari- „
stoteles: Polypus fatuus quidem est, cū ad manum demissum hominis „
accedat, sed prudens rei familiaris, cū omnia colligat, & suo in domicilio recondat, „
cūque consumpserit quantum vtile sit, abigit testas, & cancrorum crustas, & putamina „
Conchularum, & spinas pisciculorum. & paulò pòst, Conchas, inquit, tenuiores, scabraf- „
que efficere circum se, velut lorica duram, quamque eo ampliorem, quò ipsæ sunt am- „
pliores, atq; de ea quasi de latibulo, aut casula prodire aiunt. Vnde ^e Antigonus, Polypū „
(inquit) alimenta reponere ait Aristoteles in suas cauernas, & consumptis quæ usui erāt, „
inutilia reijcere, pisciculosq; ad eiccta cōuenientes captare. Cōchas quomodo discundet, „
& earum

^e Mirabil. „
narrat.

A neet, & earum carnes depascatur, audi ex ^f Plinio: Non sunt, inquit, prætereunda & Lucio ^{Lib. 9. cap. 30.}
 „ Lucuilo proconsule Bæticæ comperta de Polypis, quæ Trebuis Niger è comitibus eius
 „ prodidit, auidissimos esse Conchaſum; illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eo-
 „ rum, vltroq; escam ex prædante capere. Carent Conchæ visu, omniq; sensu alio, quàm
 „ cibi & periculi. Insidiantur ergò Polypi apertis: impositoq; lapillo extra corpus, ne pal-
 „ pitatu eiſciatur, ita securi graſſantur, extrahuntq; carnes: illæ se contrahunt, sed frustra di-
 „ ſcuneatæ. Tanta solertia animalium hebetissimis quoque est. ^{Lib. 9. cap. 30.} Hactenus Plinius. Aristote-
 „ les ait Conchulas ab eo complexu crinium frangi, tantum ipsi inesse roboris mirum, æquè
 „ atque ea solertia, qua cum vti scribit Plinius, cum Conchas venatur. Facilius tamen, quod
 „ scribit Aristoteles, crediderim. quippe qui testetur alibi omnes Polypi partes omniaque
 „ membra robustissima esse excepta ceruice. tangere item ac tenere brachijs supinis, mem-
 „ branamq; his interiectam totam extendere. in arenam tamen elapso, facultatem apprehen-
 „ dendi retinendiq; nullam esse. autorq; est Massarius comprehensum hominem in terram
 „ deijcere. In hunc autem modum insidias piscibus molitur vt scribit ^h Aelianus. sub saxa ^h Li. 1. Var.
 „ subiectus desidet, & in harum colorem se mutat, vt saxum esse videatur pisces ad eum tan- ^{hist.}
 „ quam ad saxum adnatantes, incautos sic brachijs suis tanquam retibus capit. Id testatur ⁱ ^{Histor. 9}
 „ Philosophus hisce verbis: Sui mutatione coloris venatur pisces, trahit enim sibi colorem ^{cap. 37.}
 „ similem, ijs quibus appropinquaret saxi: quod etiam cum metuerit, facit. Et ^k Plinius; co- ^k Li. 9 c. 29
 „ lorem, inquit, mutat ad similitudinem loci, & maximè in metu. Eadem cecinit ^l Oppia- ^l Hal. lib. 2
 „ nus his versibus, interprete Lippio.

*Polypodon fraudes populos vulgantur in omnes,
 Qui similem petra magnum flectuntur in orbem:
 Nexibus & spiris hominem piscemq; rapacem
 Sic subterfugunt astu, vitamq; tuentur.
 Si paruos videant pisces prædamq; minorem,
 Rursus & in piscis formam vertuntur, & arte
 Perquirunt victum funestaq; fata repellunt.*

Canit quoque hæc ^m Ouidius, docens vnà quàm cautè piscatores venantesq; illudat, cir- ^m In frag.
 cum rodens hamum quo ipsum venari cupiunt, & expuens. ait enim. ^{de pisc.}

*At contra scopulis crinali corpore segnis
 Polypus hæret, & hac eludit retia fraude.
 Et sub lege loci sumit mutatq; colorem;
 Semper ei similis quem contigit; atque ubi prædam
 Pendentem retis avidus rapit: hic quoque fallit
 Elato calamo, cum demum emersus in auras
 Brachia dissoluit, populatumq; expuit hamum.*

Quam cau-
tè hamum
circum ro-
dat.

Quæ ex eodem poëta sic notauit Plinius: Polypum, inquit, hamos appetere, brachijsque
 complecti, non morſu nec prius dimittere, quàm escam circumroſerit, aut harundine le-
 uatum extra aquam, Ouidius in Halieutico tradit. Hunc fortè Plinij locum secutus ⁿ ^{Li. 12. c. 9}
 Isidorus Polypus, inquit, id est multipes, plurimos enim nexus habet. iste ingenioſus ha-
 mum appetens brachijs cõplectitur non morſu, nec prius dimittit quàm hamum circum-
 roſerit. Cæterum vt ad coloris mutationem reuertamur: de hoc inter se non conueniunt
 autores. Sunt enim qui in omnem se colorem mutare affirmant, excepto albo. Sunt qui
 petris quibusuis se assimulare dicant, vt Theognis & Phocillides, nec non & ^o Ion apud ^o Lib. 7,
 Athenæum, in Phœnice tragoedia sic inquit:

*Καὶ τὸν πετρᾶιον πλεκτάναις ἀναίμοσι
 Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύπου χροῶς,*

Quæ sic vertit Dalechampius.

*Saxatilemq; cum exanguibus cirris
 Odi mutantem colorem Polypum.*

Ibidem in vulgatis editionibus scriptum inuenio Polypum petrosiſ locis tantum se assimi-
 lare ex Theophrasti libro, qui inscribitur de ijs qui colorem mutant. Θεόφραστος δὲ inquit,
 ἐν τῷ περὶ τῶν μεταβαλλόντων τὰς χροᾶς, τὸν πολυπόδα φησὶ τοῖς πετρῶδεσι μάλιστα
 μόνοις σιωῶμοιοῦσθαι. Vbi Dalechampius vocem πετρῶδεσι aufert, sic hunc locum ex-
 ponens: Theophrastus libro de ijs quæ colorem mutant, scribit Polypum ijs locis fieri si-
 milem quibus se admouerit. Quam Dalechampij lectionem improbat Isaacus Casaubo-
 nus, verius esse inquit aliquid deesse quàm superesse; indeq; in quibusdā libris lacune
 notā positū, & sic legendum censet, τοῖς πετρῶδεσι μάλιστα ἢ μόνοις τοῖς σιωῶμοιοῦσθαι.

Athenæus
correctus.

C

hoc est

hoc est saxosis maximè, aut solis locis assimilari, sed hæc quoque lectio præterquam quòd **E** falsa sit, duriuscula mihi visa est. quare lego, τοῖς πετρώδεσι μέλυσσιν ὁμοιοῦνται. Non enim Polypi saxosis tantummodo locis se similes faciunt, vti prædictæ lectiones docere videntur, itemque autores, quos supra enumeravi, sed alijs etiam rebus, quib. adhæferint, maximè tamen saxosis. Nam Antigonus inquit in mirabilibus narrationibus, colorem non solum imitari lapidum, sed & aliarum rerum, quibus appropinquauerint: & eodem in libro alibi colorem soli, supra quod fertur, æmulari tradit. & Iulius Scaliger ^P eū arenæ colore similem facere canit hisce versibus:

*Et concoleres rupibus, saburrisq;
Cirris dolosi Polypi anchora ritu
Salaciofo, & turbido in freto freti.*

Quapropter cum Plutarchus, Oppianus, & Aelianus dicunt eum se in talem mutare colorem, quali saxum est ad quod accedit, nō inficiantur alijs præterea rebus assimilari posse. sed cum plerunque circa saxa versetur, indifferenter saxum, pro alia quavis re, in cuius **C** crustacea colorem se mutare solet, vsurparunt. Cur autem colorem mutet inter problemata à nobis **F** quam exactissimè dicetur. Interim quo astu venetur, occidatque crustacea, præsertim Carabos, qui alijs quam Conchæ, sunt armis præditi, dicemus: qua in re subsequentes hi Oppiani versus, nobis quam plenissimè satisficient. Canit igitur eodem interprete Lippio.

*Et fortem, & celerem duris, & Carabon armis
Polypus occidit, quamvis sit robore multo
Inferior: curua spectat sub caute quietum,
In dorsum irrumpit, sinuataq; vincula necans
Comprimat, & longis ex omni parte flagellis
Obstruit, & pedibus passis spiracula summa,
Nec spirare potest, nec missos pectore rursus
Accipere aërios flatus (à piscibus usque
Alterno trahitur, flatuq; remittitur aer)
Carabus oppressus liquidis nunc fluctuat undis.
Sapè reluctatur, nunc petra illius opaca,
Immotusq; manet, nec tanto Marte duellum
Detrahat, fulua moriens procumbit arena.
Et veluti parvus infans circum vbera caræ
Nutricis, lac dulce trahit, sic Polypus vtre
De curuo sorbet carnes, & mergit in alunum.*

Mattè conficit.

^a Lib. 14. hieroglyph.

Iam verò à Polypo matrem confici, vbi natus est, autor est ^a Pierius Valerianus; nullū tamen citat autorem. Fieri hoc ea ratione potest, quatenus post partum, qui numerosus esse solet, moritur mater: quo tempore fit esca suis Polypodijis.

ANTIPATHIA.

^a Hist. 8. capit. 2.

^b Lib. 9. capit. 62.

^c 10. de Animal. c. 38.

^d Lib. 9. de animal. capit. 25.

^e Hist. 8. capit. 2.

^f Lib. 9. capit. 62.

M NATVM est Polypis odium cum Locusta, siue Carabo, Cammaro, & Astaco, item Congro, & Muræna: quorum quædam, quin pleraque superant, & à quibusdam superantur. Polypi, inquit, ^a Aristoteles Locustas vincunt: atque adeò, vt si iisdem in retibus senserit Locusta Polypū, præ metu moriatur. Quæ sic notat ^b Plinius: Polypum, in tantum Locusta pauet, vt si iuxta viderit, omnino moriatur. Et ^c Aelianus: Tam vehementer, inquit, Polypum Locusta extimescit, vt si quando vno, & eodem reti ambo comprehendantur, hæc continuò moriatur. ^d Idem repetit ferè alibi, simulque astū, quo Locusta superat, exponit his verbis. Locusta ideò inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cum illius brachia circūplexus fuerit, aculeis, quos in dorso sitos habet, præclarè contempts, & pro nihilo habitis, illam ipsam circumplicans, suffocat. Cuius sanè rei haud inficia Locusta, à Polypo summè refugit. Eadem cum nullius rei metu afficitur, tū antè verus progreditur non prætensis quidem, sed obliquis, & demissis in latera cornibus, vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra progredi prohibeatur. sin fugit, & retrocedit: tum penitus dimittit, & laxat sua cornua: & tanquam remis altius demissis scapham propellens, sic sese commouens, multum conficit itineris. Hæc Aelianus. Bellum quoque ei esse cum Congro ^e Aristoteles asseuerat, ab eoque, quem vincunt Locustæ, superari; non tamen edi ob lubricitatem corporis. Pauet Locustam, inquit, ^f Plinius,

nius,

A nius, Conger: rursus Polypum Congri lacerant. Sed Muræne, non Congro hæc & Aelia-
 nus tribuit, sic scribens: Malum ingens, & morbus agrestis, & inhumanus, inimicitia, atq;
 odium inhærens, penitusq; insitum, quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inex-
 piabile, atque implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio dissidet. Polypus cum Lo-
 custa graues gerit inimicitias. Muræna etiam teterrima hostis est Locusta, atque infestis-
 sima. Muræna Polypo brachia abscindit, dentium firmitate: post autem in eius ventrem
 subiens, iisdem malis cum, ut verisimile est afficit. Hic enim è genere natantium est, ille
 verò serpentium more graditur. Quod si Polypus in faxorum colorem se vertat, nihil ei
 astutiæ hæ fallaces prolunt: Muiæna enim eius veteratoriam planè tenet. Cùm verò Po-
 lypus Locustas à se comprehensas strangularit, exugit carnes, atque earum succum exhau-
 rit. Hæc quoque sic cecinit Oppianus, interprete Lippio.

Ex scopulis Muræna ruit furibunda per undas
 Perquirens gratum victum per litora summa,
 Polypoda inquit letum prædamq; petentem,
 Ille metu pavidus spectat, metuitq; natantem
 Per tumidas undas, atque horrida bella parantem.
 Nec vitare potest, nec cauta occurrere fraude.
 Hostis purpureum rictum Muræna revincit,
 Polypus extemplo contrà pugnare coactus
 Veritur, & spiris & magnis nexibus illa
 Arcet, sub vario flexu, firmisq; flagellis
 Nititur, ut pedicas Muræna, & vincula dura
 Præpediat, sed nulla fuga est, nec lubrica membra
 Elabi possunt, Muræna fluit velut unda:
 Nunc hostis circa collum, nunc tergora circum,
 Nunc circa caudam sinuosa volumina torquet.
 Sic homines dura qui exercent membra palestra
 Ostentantq; diu robur, de corpore sudor
 Effluit assiduus, multa contenditur arte:
 Atque undæ in morem nixus luctator uterq;
 Fluctuat & contra magna vi brachia versat.
 Polypus extensos iactat nullo ordine ramos
 Et sudans vana contorquet membra palestra,
 At Muræna ferox rapido dat vulnera dente,
 Dilaniat, partes miserum confringit in omnes.
 Nam membra in ventrem partim merguntur; at illæ
 Ore volutantur crudo, subiguntur acutis
 Dentibus, hi laceri viuunt sub dentibus artus:
 Atque reluctantur, mortemq; repellere tentant.
 Et veluti annosus ceruus cui cornua fronte
 Sunt ramosa, petit densa vestigia sylva
 Serpentis, nactusq; locum, tum naribus illum
 Attrahit è lūstro, figitq; in corpore dentes,
 Implicitus genibus serpens fera pectora nexu
 Devincit, collumq; tenet, semesa vorantur
 Partim membrorum, partim lacerantur acutis
 Dentibus, & diri cerui laniantur in ore.
 Sic miseri piscis luctantia membra mouentur.
 Consilium misero, vel quid prudentia prodest?
 Quid prodest lapidis proprium sumpsisse colorem?
 Quid toties vitasse necem & vitasse voraces
 Sub petra pisces; si non latuere dolose
 Murænam fraudes & sola hæc deprehendere mentem,
 Sola dolos potuit, vanaq; eludere fraudes:
 Tum fœdam & miserata necem, & crudelia fata
 Polypus in scopulis duris laceratus inhæret.
 Assidet hæc iuxta subridens, verba mouere.
 In piscem credas hæc scommata dira referre.

Lib. 1. ca-
 pit. 3. 2. de
 Animal.

*Te vaser occultas ? non speras fallere demens ?
Experiar num te scopuli tumentur, & antra:
Aut spelunca tegat qua portus clausa repente
Arripiat, raptum subito te mergat hiatu.
Te retro pauidum ex antro conuellere possem.
Polypus heu dirum confossus vulnere multa
Non duos scopulos deprensâq; saxa relinquit
Implicitus ramis dura sub caute reuinctus;
Donec sola loco restant connexa flagella.*

Testatur Bellonius, cum apud Epidaurum Murænas secaret, earum ventriculos cirris Polyporum refertos comperisse. ^h Plutarchus Polypum sibi à Muræna & Congro metuere verum esse scribit, quod ab hisce malè tractetur, neque lædere vicissim possit ob lubricitatem elabentes. Sicuti rursus Carabum illos suis cirris in complexum venientibus vincere: quod tenuitas eorum non sit aduersus asperitatem Carabi auxilio; hunc tamen perire Polypo sua acetabula intrudente. Horum omnium mutuuum odium pulchrè suis iambris complexus est Philes, vnam etiam Astacum ijs annumerans qui Polypum extimescunt. ^F Albertus Magnus ait se ab expertis audiuisse Denticem siue Dentatum cum Polypo pugnare: & quoniam extra cubile ipsum Dentex extrahere non potest, fluctuare ante ostium antri siue cubilis tanquam mortuum: hoc incautus vbi viderit Polypus, ad eum brachia sua extendere, vt attrahat & deuoret, brachium autem subito ore comprehendi à Denticem. In Polypos inquit ^a Aelianus si quis rutam iniiciat, immobiles manere in fermone hominum venit.

D E N O M I N A T A.

^a Lib. 2. de
morbis mul.
Polypodiū
herba.
^b Hist. pl. 9.
cap. 14.
^c Lib. 4. cap.
188.
^d Lib. 26. c.
8.

Πολυπόδια dicuntur apud Aristotelem & Athenæum Polypi parui, foetusuè recens nuper ex ouis natus: à Coelio Rhodigino non rectè Polypia, calami aut memoriæ forte lapsu. ^a Hippocrates quoque Polypodia cum Bolbidijs (quæ & Polyporum sunt species) aliquando nominat. Πολυπόδιον quoque ^G herbæ est nomen apud ^b Theophrastum & ^c Dioscoridem. ^d Plinius Polypodion, inquit, nostri filiculam vocant: similis enim est filici. radix acetabulis cauernosa, ceu Polyporum cirri, in petris nascens. Πολυποδάδης Polypis abundans, vel Polypo similis. Τα πολυποδάδη quæ è Polyporum sunt genere. Πολυποδίων species quædam Polypi, de quo capite sequenti.

MYSTICA. MORALIA:

^a Lib. 7.

^b Non posse
suauiter
vin. sec. epi-
cur.

Animi vis.

Adulator.

Academici

Dialectica.

^c Hexam. c.

8.

Homo sit

proprijs cō-

tentus.

ABVERE etiam Polypi suos apud mortales cultores, nam olim circa Troezenem, vt Clearchus apud ^a Athenæum commemorat, Polypum, quem sacrum vocant, neque eum quem Remigantem (καπηλάτιω, Nautilum intelligit) fas erat venari; nimirum ceu res sacras. ^b Plutarchus animæ vim ac facultatem Polypo comparat. Enim vero, inquit, animus res ^H est, minimè iners aut exilis aut abiecta, neque cupiditates suas quomodo Polypi flagella sua, tantum vsque ea, quæ esui sunt, extendit. Sed has celerrimè præci- dit facietas momento temporis, & minima horæ portiuncula. Alibi rursus ait à princi- palis animæ facultate, septem veluti partes enasci, inque corpus extendi, sicuti brachia à Polypo. Eidem quoque assimilatur adulator, vt in hieroglyphicis & prouerbijs dicitur. Academicos Polypis similes esse dicebat Carneades. Vt enim hi præ fame suosmet cir- ros depascuntur. ita illos aucta iam doctrina peritiores factos, in suismet opinio- nes mox grassari, easque destruere. Stobæus verò refert hoc Carneadem de Diale- cticis dixisse. Polypi naturam describens ^c Diuus Ambrosius, hominem instruit, vt proprijs contentus, nec alios circumueniat, nec aliena inuadat, sic inquit. Et quia de astutia cœpimus sermonem subtexere, qua vnusquisq; fratrem suum circum- uenire, & decipere nititur, & in nouas se fraudes componere: vt quem vi obtinere non po- test,

A test, circumferbat dolo, & fuco quodam artis obducatur: fraudulentum illud Polypi ingenium non præteribo, qui vadolo in littore petram nactus, affigitur ei, atque eius nebuloso ingenio colorem subit, & simili specie terga obductus, plurimos piscium sine vlla suspicionem fraudis allapfos, dum notam non præcauent, & saxum opinantur, cassibus furtivæ artis includit, & sinu quodam suæ carnis intercipit. Sic spontanea venit præda, & talibus capitur argumentis; qualia sunt eorum, qui ingenium suum sæpè commutant, & diuersas nocendi artes mouent, vt singulorum mentes, sensusq; perterrent, cum continentibus continentiam prædicantes, in cœru intemperantium tãquàm deuij ab studio castitatis, & demersi intemperantiæ volutabris: vt qui eos audiunt, aut vident, incauta facilitate se credant, eoq; citiùs labuntur, dum distinguere non norunt, nec cauere, quod noceat: dum grauior sit, & magis noxia improbitas, benignitatis obumbrata velamine. Et ideò cauendi sunt, qui crines suæ fraudis, & brachia longè, lateq; dispersunt, vel speciem induunt, multiforme. Et isti enim Polypi sunt, nexus plurimos habentes, & callidorum ingeniorum vestigia, quibus irretire possint, quidquid in scopulos suæ fraudis inciderit. Et paulò post concludens, inquit: Vtatur ergo ingenio ad quærendam gratiam, & salutem tuendam: non ad alienam circumscribendam innocentiam. Licet nobis vt exemplis marinis ad profectum nostræ salutis, non ad alienum periculum. Hactenus D. Ambrosius.

B Possunt etiam Polypis diuites assimilari; vt enim illi suis pedibus plenis acetabulis, scopulis, & lapidibus tam fortiter supini, & auersi adhærent, vt vix auelli possint, nisi foetida adhibeas, ita etiam suis voluntatibus, ac desiderijs, quæ fluxa tantum, ac mundana respiciunt, auersi inhærent, donec tandem Deus tanquàm piscator egregius mortem, tanquàm foetidum quendam odorem naribus admoueat, & ad sanam mentem reuocet. Diabolus quoque exprimit Polypus. Is enim facile homines dum grata suggerit, & oblectamenta proponit, falsos blanditijs suis, nisi Dominus tueatur, in abyssum, & gehennam, ceu in casses quospiam abripit, non aliter ac Polypus incaute hominem è naui brachiorum suorum complexu in altum pelagus detrahit, nisi ab aliquo sociorum ense rescindatur, ne pars sincera trahatur, vt inquit ille. Scorta item Polypi sunt; nam & hæ amatores suos, quos vel semel tantummodò, ceu Polypus brachijs amplexæ sunt, ita tenaciter detinent in illicito sui amore, vt à diuina gratia abstrahant, & non solum in profundum illud peccatum immergant, sed & Irosæpè pauperiores reddant, nisi principijs illi obstent, nec se vinci patiantur. De istiusmodi mulieribus loqui videtur Ecclesiastes: *Inueni mulierem morte amariorē, quæ lagna*

Diuitiæ

Diabolus

Mulier mala.

queus venatorum est, & lagena cor eius, vincula sunt manus eius, & alibi, à carnibus tuis abscede illam, ne te abutatur. Quemadmodum Polypus oblique incedit, & caudam habet bifurcatam, fistulamque in dorso, quam quando natat, modò in dextram partem, modò in sinistram promouet. Sic multos fallaces, & proditores, dum oblique incedunt in actionibus suis, quid facturi sint non diuines, tantum abest, vt videas: cauda enim, siue finis suæ intentionis bifurcata est; quia scilicet vnum proponunt apparenter, aliud intendunt latenter.

Cap. 7.

Cap. 25.

Fistulam etiam habent dum dulcedine verborum suorum tanquàm fistula aliqua alios seducunt, ac sibi adiungunt, qui fallunt etiam, quando ea fistula, ijs inquam blanditijs, ceu Polypus modò in dextram, modò in sinistram partem, hoc est vel apparenter, vel latenter abutuntur. Caput quoque habet Polypus durissimum, in quod oblique natat, carnesque, cum consenuerit, durissimas, adeò vt contundere opus sit, vt molles fiant, & in vsum ciborum cedant: sic obstinati, & duræ cœruicis homines, quos Græci *αλιποτραχέλους* vocant, mentis, atque animi virijs indurati, nequeunt, aut per spirituales commanducationem, aut prædicationem respicere, nisi à Deo tribulationis alicuius pœna vel presbytero

Proditor, et fallax homo.

Obstinati.

D proposita graui pœnitentia fuerint puniti: scriptum enim est ab Efaia. *vecatio dat intellectum.* Sicut Polypus Cæcos, & Conchas in domicilium comportat, carnesque depascitur, testis crustisq; abiectis, quibus nidum sibi fabricet, & pisciculos capiat; sic etiam auari, & foeneratores pauperes, & simplices, bonis suis, vt prædijs, & agris tanquàm carnibus spoliunt, indeque domum suam locupletantes, frumenti, & cæterarum segetum recrementa iisdem vendunt, quò maiorem ab ijs vtilitatem capiant.

Cap. 28.

Auari.

* Hierogly.
Lib. 27.

* Hierogly.
2. 16.
Omnium
abliguritor

Victoria,
vti nescius.

Imperans
sua natio-
ni.

Tyrannus.
Mentis at-
tonitæ con-
sternatio.

Poesis.

Insomnio-
rum inter-
preti à quo
abstinendū

* Lib. de au-
diēdis poet.

Discessio
subita.

* Hierogly.
Lib. 27.

* Metamor-
ph. 4.

EGYPTII sacerdotes, vt ait^a Pierius Valerianus, hominem qui rem familiarem ex quibuscunque rebus, vtilibus simul ac inutilibus, nullo discrimine, nulliusque rei ratione habita, congereret augetetque, significare si vellent, Polypum pingebāt. Ille enim cum prodigè & admodum multa deuoret, prudens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & cōuenatur, & in cubili suo recondit, selectisq; vtilibus atq; consumpris, inutilia mox, quippe testas, & Cancrorum crustas & putamina Conchularum, & spinas pisciculorum abigit. Desumptum id est ex Horo Apolline, cuius hæc sunt verba: ^b Hominem, qui vtilia & inutilia male consumpserit, indicantes Aegyptij Polypum pingunt; ille enim cum multa eaque intemperanter voret, cibum in cauernas reponens congerit: & cum vtilia consumpserit, tum & quæ supersunt inutilia, abijcit. & paulò post. eum, inquit, qui & aliena intemperanter decoquat, & demum sua consumpserit, designantes, Polypum pingunt, is enim si victu aliunde quæsito indiguerit, propria edit flagella. Idem Pierius ait Aegyptios Polypum curtum & detruncatum effinxisse, cum significare vellent eum, qui cum aliena abligurisset, sua quoque absumeret. Polypus infra Congrum depictus hominem victoria potitum, vti tamē ea nescientem, apud eosdem sacerdotes significabat. Nam aiūt, quoties Polypi cum Congris certamen incunt, à Congris facile superari: cæterū nullam esse Congris facultatem vt Polypos depascere valeant: quod ij læuore atque lubricitate corporis, qua sunt maximè præditi, morsus hostium effugiant, & mutilatis tantum aliquando flagellis elabantur. Cum Locusta seu Carabo pictus, vt apud Horum legitur, suæ nationis & generis hominibus imperantem denotat. Ille enim Polypis imperat, interq; eos primas fenet. οὗτος γὰρ τοὺς πολυπόδας κρατῇ, καὶ τὰ προτῆα φέρει. Sed Aristoteles Locustam à Polypo vinci auctor est, plurimiq; alij idem confirmant, ac sæpe tanto esse terrori, vt si Locusta iisdem in retribus capiatur, ilico præ metu exanimetur. Pierius Valerianus tyrānica in ciues dominatione vtentem, per Locustam & Polypū designari scribit. Itemq; eum qui subito aliquo pauore ita consternatus attonitusq; euasit, vt neq; periculum, neq; damnum quod vrgeat, sentire videatur. Est enim ita meticulosus Polypus, vt & strepitu audito, & piscatore viso, saxis se potius applicet quæ fuerint in promptu, & ad captantis manū accedat, quàm de fuga sibi consulat. Inuenio etiam poesim exoticam (nam de sua sanctiūs sentiebant Aegyptij) per caput Polypi figuratum notari; quod quidem esculentis appositum suauissimi saporis esse perhibetur, cæterū horrenda prodigiosaq; somnia excitare. Quocirca si quis futura de insomnijs consulturus esset, ab esu Polypi abstinere su- perstitiosè præmonebatur, perinde etiam ne fabas ederet. Persimilis autem huic poesidis dicitur, quæ fabulas amatoriasq; illecebras sectatur, ipso quidem dicendi lepore delectabiles, sed bonis moribus, & honestiori disciplinæ maximè perniciosas: cuiusmodi genus meretriculas appellauit Plato, qui eiusmodi poesim è sua inculpabili republica ciuitateuē reiecit. Meminit huius comparisonis etiam Plutarchus his verbis:

Polypodis capiti perhibent bonum inesse malumq;.

Nam suauissimum esu cum sit, difficilem somnum facere, ac turbulenta & absurda visa excitare creditur, eodem fanè modo poesidis quoque multa iucunda, & adolescentis animo pabuli instar conducentia in se habet: non pauciora verò quæ conturbent eum, & de sanitate mentis dimoueant, vbi lectioni recta institutio defuerit. Neque enim de Aegypto tantum, sed de poetica etiam licet dicere;

Illam noxia multa, & multa salubria ferre

Cultori medicamenta. etenim

Hic amor, hic desiderium latet, hic quoque blandum

Alloquium, quamuis sapientem fallere callens.

Quippe illecebræ illæ eius fatuos planè & stupidos non attingunt &c. Aegyptij ad hæc, vt scribit^d Pierius, si quem ita peruinaci animo amātem, vt amata relinquere minimè posse videatur, subito tamen euentu aliquo abalienatum significare vellent, Polypum & pulicariam herbam adpingebant: Polypi enim ita escis adhærescunt, vt auelli inde non possint, & quamcunque rem apprehenderint, tam firmiter tenent, vt adglutinati videantur: quod ab Homero sumptum^e Ouidius luculenter expressit:

Vtique sub æquoribus deprensus Polypus hostem

Continet ex omni demissis parte flagellis.

A Eos enim potius detrunces, quàm possis vlllo conatu petris, aut quoquam quod apprehenderint, auellere: & vt Nazianzenus ait, si quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut certè è carne ipsius petrae affixum aliquid relinquet: Admota tamen cunila herba seu conyza, refelire protinus dicuntur, quòd odorem eius ferre non possint. Sunt qui amoris firmitatem ex Polypo delphini morfu detento intelligendū contenderent, id quod ex ipsa sese applicandi pertinacia, qua famosus est Polypus, conijciabant. Pierius verò tres argumenti huius rationes excogitauit. Vel enim, inquit, pauorem & ignauiam, quæ viria Theophrastus in Polypo præcipua deprehendit, deuoranda esse amatori homini dicendum, delphini in eorum locum promptitudine atque agilitate assumpta: quandoquidem, vt ait Ouidius, *Ingenij est experientis amor*: atq; vbi multa in hanc sententiam disputauit, concludit demum vt,

Amoris firmitas.

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Vel quoniam diligentissimus est rerum cumulator Polypus, intelligi posse arbitror, facultates licet nulla non cura & diligetia cumulas, breui tempore, vbi amore capti fuerimus, dissipari inutiliterq; dilapidari. Quàm extemplo enim ait Lysiteles Plautinus, sæuis sagittis percussus est, ilicò res foras labitur, liquitur, & quæ sequuntur. Vel qui delphinum amoris indicium esse ostendi, Polypum versutia inditium dicere possem admoneriq; nos eo signo versutiam amanti cum primis apprehendendam, & quod fieri solere Plato dicit, in amatae rei mores transmigrandum, vt quippe Polypus in colorum mutationibus, prout cuique rei adhæserit, facit. Cæterum ea potius de causa Veneri Polypum dicari æstimandum, quòd inter pisces sit omnium salacissimus, adeoq; libidine turgidus, vt nimio eius vsu non solum omnibus penè spoliatur viribus & iam ad cibum sibi conquirendum inhabilis reddatur, sed & minimo negotio ab alijs capiatur, & à paruulis quibusq; cancellis & cancris conficiatur &c. Ait quoque ibidem idem Pierius Valerianus in manuscriptis Hori codicibus legi, *δυσ' πολυπόδες συμπερομύροι καὶ βιβηκότες δρόμον ἡλίου τὸν ἐν ταῖς χειμῶναις τροπαῖς σημάπτουσι*: quod est, duos Polypos vinculis coercitos, & progredientes tamen, cursum solis quem in brumali conuersione peragit, significare. Quanquam impreforum codicum lectio, quæ est *δυσ' πόδες*, nequaquam displiceat. Sed si, inquit, Pierius, progressum exprimere volueris, videndum est, si pedes illigatos piuxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conuersione sermo est, quæ vt in sphaeræ consideratione manifestè

Hiemale solstitium

Hori lectio animaduersa.

C licet inspicere, progressum solis omnino cunctatorem ostendere videtur. in vltimis enim sagittarij & in postremis capricorni gradibus sol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quàm lentissimè diurnos parallelos conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit, & eorundem parallelorum iisdem fermè diebus repetitio, dum conuersio peragitur, vt stare loco potius sol, quàm quoquam motu suo progredi videatur. Quare siue pedes, siue Polypos colligatos accipere malueris, non sum admodum laboraturus: mihi satis fuerit, & codicum super hoc varietatem, & ipsam rei quæ significatur, historiam declarasse. Hactenus Pierius Valerianus, qui non satis mihi declarare videtur, quomodo Polypi solstitium hyemale denotare possunt. Exponendum itaque hoc nobis relinquitur. Primum igitur scito quod Polypus duobus hybernis mensib; s; latet in cubili, aut vt aiebat Hesiodus,

Ignē carente domo prauis contentus in antris.

Quatenus itaque hyemali solstitio conditur, catenus & eius typum exprimere poterit, non aliter quàm scarabæus mensem quo vnico fouet suum foetum & perfectum excludit ex pilulis, quas ex iumentorum stercore conficit. Postremò per Polypum saxis adhærentem exprimi volunt hominem, qui se varijs hominum moribus accommodet, sitq; omnium horarum, vt Latini loquuntur. Vt enim Polypum maximè omnium colorem mutare constat, ijsque similem reddere quibus appropinquare saxis. Sic huic hominem similem esse dicimus, qui pro loco & tempore viuendi rationem aucupantur, seq; eorum apud quos degunt, voluntati atque sententijs in omne obsequium proni dedunt, omni post habita ingenuitate. Qua etiam de causa multi ex priscis autoribus hoc ingenium laudauerunt maximè, atque imitandum persuaserunt. Vt † Theognis.

Morib; aliorum se accommodas

† In sententijs.

Πολύπου νόον ἔχει πολυπλόκου ὅς ποτ' ἀπέτρη

Τῇ προσομιλῇ, τοῖος ἰδὲν ἔφ' ἔστιν.

Hoc est, vt transtulit autor prouerbiorum.

Polypodis fac morem imiteris versicoloris,

Cui subit is semper sit similis lapidi.

Idem monet Clearchus libro secundo prouerbiorum, appositis hisce carminibus, sed cuius poetæ sunt non indicans.

Πολύποδός

Πουλύποδος μοι τέκνον ἔχου νοον Ἀμφίλοχ' ἥρως
Τοῖσιν ἐφαρμόζων, ὧν αὖ καὶ δῆμον ἱκναί

Vertit sic Iacobus Dalechampus.

*Polypi mi fili, Amphiloche heros, mentem habe
Et ad quorum gentem veneris, te ijs accommoda*

Ita quoque suadet suauiloquus Pindarus:

Ποιτίου Θηρος χρωτὶ
Μάλιστα νόον προφέρων,
Πάσαις πολέσιν ὁμιλεῖ, hoc est,
*Marina bestia colori
Mentem potissimum aduertens
In urbibus omnibus versatur.*

^o Lib. 7^a. Nec ab hoc diuersum est illud Eupoli ἐν Δήμοις, quod citat^e Athenæus.

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τοὺς τρόπους

hoc est interprete Dalechampio:

Tu rempublicam tractas, esto Polypus moribus.

Hoc sanè ingenio mirè præditus Vlysses, indeque sapiens æstimatus est, & ab Homero πολύτροπος cognominatus. Sunt tamen qui hoc ingeniū summopere improbant, vt Phocilides his versibus:

Μηδ' ἔτ' ἄρον κεύθης κραιδίη νόον, ἀλλ' ἀγορεύων
Μηδ' ὦ πετροφύης πόλυπους κατὰ χῶρον ἀμείβου, hoc est,
*Pectore nene aliud cales, al. adue loquare:
Proque loco variere petris vti Polypus harena.*

ⁱ Lib. 1. Et Ion tragicus in Phœnicis apud^e Athenæum.

Καὶ τὸν πετραῖον πληκταίνεις ἀνέμοισι
Στυγῶ μεταλλατῆρα πολύπουον χροός, id est,
*Saxatilis mō, cum exanguibus cirris
Odi mutantem colorem Polypum.*

Adulator.

^o Lib. de adul. & ani. disc.

^h Lib. de leg. lib. gen. & il.

Adulatorū mores.

ⁱ Orat. 11. de patien. & tolerant.

Hinc & Plutarchus adulatorem Polypum vocat: quod vt hic colorem ad subiecti soli speciem variat, ita parasitus ad audientium voluptatem sententiam studet variare. Cæterum, inquit, adulatoris veluti Polypi mutationes facile deprehendet, qui se ipsum simulabit variè mutari, ac vituperata qua fuisset adhuc vltus vitæ ratione, tanquam sibi placentes eas amplectatur, quas prius improbarat res, & rationem victus, & genus orationis. Profecto hac comparatione tanquam aptissima, aliquoties vtitur D. Basilius, vt^h vbi docet nos fugere oportere blanditias & assentationes, hæc verba ponit: sic & animo varius ostenditur adulator, nunc quod iustum est apud eos qui iusti rationem habent, laudat, apud iniquos vituperat, more Polypodis, qui colorem terræ quam attigerit, reddit. Et alibi. Es fugito, inquit, despiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus esto contentus: paupertas cum veraci sufficientia, omni potiundæ voluptati profecto est compotimenti anteponenda. Non silentio præterierim Polypi dolos ad furacitatem, is cuiunque saxo adhæserit, colorem subit illius, atque adeo, vt piscium complures ad ipsum de improviso natantes, tanquam ad saxum appellant, paratamq; sese offerant illi versuto malitiosoq; prædam. Talibus eos moribus præditos esse constat, qui perpetuos potentatus subeunt: & ad vltus necessitudinesq; singulas occurrentes sese accomodant: nec in eadem semper voluntate persistunt, sed alij diuersiq; facile fiunt. Sobrietatem cum sobrijs laudant: intemperantes sunt cum intemperantibus: atque ad id quod cuique placet suam omnino sententiam vertunt. Quos euitare facile nemo potest, nec ab eorum insidijs nocumentisq; cauere &c. Clarius rursus eandem sententiam his verbis excoluitⁱ alibi. Sed neque, Polypi dolus ac fraus silentio prætercunda est. Is quodcunque in saxum adhæserit, eius colorem imitatur, & obtinet, ac ita multi pisces natantes in Polypum tanquam in petram incidunt, eiusq; veteratoris præda fiunt, Moribus similes sunt ij, qui semper eos adeunt, qui potestate & imperio valent, seque pro rerum & temporum ratione ita accomodant, vt in proposito & sententia nunquam permaneant, sed aliàs atque aliàs se gerant, & pro cuiusq; arbitratu ac libidine mutant sententiam.

HISTORICA.

DMIRANDAS certè historias de magnitudine, viribus ac robore ^a Lib. 9. ca. 30.

Polyporum recensent scriptores antiqui, & in primis apud ^a Plinium Trebius Niger. Cætera, inquit, quæ idem Trebius retulit, monstro propiora possunt videri. Carteiæ in cetarijs assuetus exire è mari in lacus eorum apertos, atque ibi falsamenta populari, conuertit in se custodum indignationem assiduitate furti immodici. Sepes erant obiectæ, sed has

transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate. Hi redeuntem circumuolare noctu: concitiq; custodes expauere nouitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde color muria obliti odore diri. Quis ibi Polypum expectasset, aut ita cognosceret? cum monstro dimicare sibi videbantur. Namque & afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachijs clauarum modo incussos, ægreq; multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarum quindecim capax; atque (vt ipsius Trebij verbis vtâr) barbas quas vix vtroque brachio amplecti esset, clauarum modo torosas, longas pedum triginta acetabulis siue caliculis perluium modo: dentes magnitudini respondentes. Reliquiæ asseruatæ miraculo pependere pondo DCC. Eandem historiam etiam ^b Fulgosus retulit, ^b Lib. 1.

à Plinio forte mutuatus: Cùm in Hispania, inquit, piscatores, qui Thynnos condiunt, singulis noctibus aliquid ijs quæ iam parauerant, auferri animaduertent, & propterea diligentius rem obseruarent, non sine ingenti formidine, cū latratu suo canes ad rem inspiciendā inuitarent, prospexerunt vastā terribilemq; belluam ingenti spiritu, brachijsq; canes à se abigentem: ad quos defendendos accurrentes, qui aderant, varijs instructi armis, magno labore tandem feram confecerunt, cognoueruntq; Polypum esse, qui eiusmodi cibi auidi-
dissimus superioribus noctibus quod piscatores deesse sibi quærebantur, rapuerat. Huius bellua caput immensum horrendumq; fuit, quod Lucius Lucullus, qui illud inspexit, putauit quindecim amphorarum, quæ in nauticis rebus bottæ dicuntur, mensuram cōtinere; brachia autem ingentia adeo, vt vix hominis complexu cingi possent, internodiaque cru-

rum magnæ ollæ magnitudinem complere. Eius autem reliquia in miraculi testimonium sepositæ fuere, septingentarumq; librarum pondus exceaserunt. Hæc Fulgosus. quæ credi posse fidem facit ^c Aelianus qui scribit temporis diuturnitate Polypos ad tantam perue-

nire molem, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis esse dicantur: idq; ipsum declarat exēplo Polypi Puteolis capti his verbis: Puteolis, inquit, oppido Italiæ auditum est, Polypum, cum inusitata ad corporis molem facta progressionem ad maximam magnitudinem peruenisset, egregio spreto & neglecto maritimo victu, in continentem processisse, & terrena plæraq; vastasse, & per subterraneum specum Puteolanas sordes in mare transmittentem in maritimam domum adscendisse, vbi mercatorum res, falsamentaq; in magnis vasis essent: brachiorum circumplexione primum vasa strictè comprimentē corrupisse, ac deinde falsamenta depopulatum fuisse. Mercatores verò ingressos vbi dolia disrupta inspexissent, & permagnum earum rerum quas naui aduexissent, numerumq; exhaustum deprehendissent, stupuisse: Ac nimirum cū ab insidijs fores integras, tecta ab omni irruptione intacta, parietes nō perfossos intuerentur, quisnā populator fuisset, nulla coniectura assequi potuisse. At enim cum reliquias conditorum piscium animaduertent, eos constituisse, ex domesticis audacissimum armatum intus in insidijs ponendum esse: Polypum verò noctu ad assuetas tanquam epulas adrepentem reuertisse: & tanquā athletam aduersarium strictissime correptum suffocasse, sic flagellis vasa circumplicatē perfregisse. Eum porro qui insidias moliretur, etiam si lunæ fulgore domus illustraretur, omniaq; conspicua essent, tamen, quoniam solus esset, bestię tantæ metu perterritum, hanc non aggressum fuisse, sed sanè mercatoribus totam rem explicasse: quod quidem ipsum ij audientes, ei fidem enarratarum rerum non habuisse. Deinde tum negotiatores ob tantum acceptū detrimentum, periculi memoria deposita, statuisse simul ingredi, & congregari cum hoste: aliosque inusitati & incredibilis huius spectaculi studio sua sponte sese auxiliares vnā in domo illa conclusisse. Postea verò quàm sub vesperam in solita dolia fur inuasisset, ex eis partim cloacam obstruxisse partim armis rectis in hostem irruentes, dolabris & cultris acutissimis eius brachia abscidisse non aliter ac frondatores & putatores arborum, robustissimos ramos secant, sic enim sepius membra Polypi circumcidentes, tandem nisi nō pauco labore

^c Lib. 13. c. 6. de anim.

^aLib. 9. cap.
94. reduct.
moral.

labore confecisse, atq; oppressisse, & quod quidem admirationem habet, in terra piscem **E** expiscatos, huiusq; belluæ propriam veteratoriam nobis ostendisse. Non minus admiratione digna sunt, quæ se audiuisse, testatur ^dPetrus Berchorius his verbis. Ego etiam semel, inquit, audiui narrari quod piscatores in mari Prouinciæ in littore super carbonem Locustas decoqui posuerant, & cum circa ignem dormirent, ecce vnus Polypus odore Locustæ tractus de mari exit, & ad ignem veniens, qui cum pede Locustam accipere volens, sed calorem ignis timens ad mare rediit, & quandam tunicam quam loco caputij habet super caput, aqua implens, toties eundo & redeundo super ignem proiecit, qui ipsum extinxit, & sic Locustam accipiens secum ad mare detulisset, nisi vnus de piscatoribus qui hoc videbat, ipsum accepisset, & loco Locustæ super carbonem comedendum posuisset. Idem quoq; Berchorius narrat, sed ex aliorum relatu, Polypum se quandoque mortuum fingere, vt tempus expectet opportunum quo effugere possit. Audiui, inquit, quod semel in quadam Prouinciæ villa, Polypus qui videbatur mortuus, fuit emptus à quodam, cuius vxor ipsum in pelui cum aqua ponens decoquendum, cum aliquantulum diuertisset, non inuenit in pelui quæ vndiq; cum quærens nec inueniens, tandem sursum respexit, & super trabem domus Polypum vidit, qui sentiens calorem aquæ, per catenâ qua peluis pendebat, sursum ascenderat, vnde ipsum decoquendum retraxit. Postremò aquilam, à qua raptus erat, Polypum in mare detraxisse suisq; implicasse cirris narrat ^dAelianus his verbis: cum in saxum non admodum è mari eminens Polypus aliquando correpens ascendisset, ibiq; explicatis brachijs summa cum voluptate, quod frigida tempestas esset, à tepore solis calefceret: neque sanè se in saxi colorem vertisset, quod quidem ipsum cum ad declinandas, tum magis ad moliendas piscibus insidias facere solet: aquila acris & acuta in videndo, prædam, non quidem sibi futuram bonam, paratam & promptam sibi & suis pullis perspicuè cernens, quanto potuit maximo alarum impetu in Polypum insiluit: sed & piscis hic circumspicantibus aquilam & pertinaciter adhærescentibus cirris, in profundum detraxit, hostem capitalissimum, simul & interfecit: quæ quidem lupus hians (vt est in proverbio) inani spe illusa, deinde in mari mortua fluitabat. Hactenus Aelianus.

Aquila à
Polypo de-
tracta in ma-
re.
^eLib. 7. de
anim. c. 11.

PRÆSAGIA.

^aQuest. na-
tur. 18.

CV'M in terram excurrit Polypus, & saxa amplectitur, indicium est venti iam iam prorupturi, vt tradit ^aPlutarchus, caussamq; putat esse carnis molliciem, nuditatem, ac tenuitatem, qua frigus difficulter ferre potest.

PROVERBIA.

PROVERBII specie dicebantur olim homines stolidi stupidiq; vel rapaces & vncis vnguibus Polypi. Siquidem, inquit prouerbiorum autor ob eam caussam Polypo stultitiam tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur: nec aliter capitur, nisi quod non cedit. Adscribitur autem rapacitas, tenacitasq; quod quidquid brachiorum flagellis nactus fuerit, suctu trahat ac retineat. ^aPlautus:

^aIn Aulularia.

Ego istos noui Polypos, qui ubi quid tetigerint, tenent

Polypi mentem obtine.

Nihil autem vetabit, quominus Polypos appellemus eos, qui semet in omnem habitum **H** vertunt omnibus assentantes. Quapropter idem autor adagiorum, postquam explicasset hæc prouerbia, *seruire scena: uti foro*: Extat, inquit, apud Græcos adagium, in hunc ordinem referendum, *Polypi mentem obtine*. quo iubemur pro tempore alios atq; alios mores, alium atq; alium vultum sumere. Adagium natum à piscis huius ingenio, de quo meminit Plinius: item Lucianus alicubi, scribuntque colorem mutare maximè in metu &c. Prouerbiū sumptum est ex Theognide cuius distichon paulò superiùs inter alios eiusdem sententiæ versus recitauimus, ad quos & hi ^bSophoclis quoq; referendi.

^bIn Iphigenia.

Νόει πρός ἀνδρὶ σῶμα, πολυπόου ὄπως

Πέτρα τραπέδαι γνησίου φρονήματος, vertunt

Apud hominem cum eris, tibi in mentem veniat Polypi corporis

Ad saxa variari natium colorem.

Hanc

Bus contingit agere. Genus hoc hominum eleganter quoq; descripsit ^h Plautus.
Nullus frui esse potest homo, nisi qui bene & male facere tenet. ^h In Bacchi
 dibus.

^h In Bacchi
dibus.

non in versipellem & astutum hominem, sed in stolidum conuenit teste Eustathio. ⁱ He- ⁱ Oper. &
stodus ænigmaticus explicauit paupertatem, quando inquit, ^{dies.}

*i Oper. &
dies.*

Exossem vocat Polypum, quod pedibus careat. Hic autem creditur, vti dictum est, sua brachia rodere in cibi penuria. Huc refer illud Alcæi apud ^k Athenæum. ^k Lib. 7.

^k Lib. 7.

Πολύποδος κεφαλή, *Polypi caput*: in hominem varium dicitur, & in quo pariter, & vitia quædam & virtutes inuenias, cuiusmodi Catilinam describit Salustius. Competit & in rem, ex pur.

*Lib. de au-
di. poe.*

^{en} In Sympo
fiacis.

Poetica Po
lypi caput.

ⁿ Lib de au
di. poer.

Lib. 8. de
var. c. 44.
P. Lib. 10. de

subtilit.

Conueniet

Polyporum
hecatombe.

Conueniet & in eos qui durior ingenio præditi, non nisi grauib. supplicijs corrigun-
tur. Aiunt Polypum piscem captum diu multumq; tundi cædiq; solere, quo mitior fiat,
& ad vsum accommodatior, autor Zenodotus. meminit & huius prouerbij Suidas & in-
terpretatur ἐπιτῶν κολάσεως ἀξίων, in eos qui castigatione digni sunt; quoniam Polypus
captus multis ictibus emolliri solet. Πολυπόδων ἑκατόμβη, *Polyporum hecatombe*, apud Ari-
stophanem in Acharnensibus nominatur, ad splendorem conuiuij, aut insignem edacita-
tem indicandum, vt meminit autor adagiorum in prouerbio, ἐκ λιβάνου βούες. Anaxandri-
des quoq; apud Athenæum in Cotys Thracum regis conuiuij descriptione πολυπόδων
ἑκατόμβην nominat.

NUMISMATA.

VMOS inuenio antiquissimos cum à Syracusanis, tum à Tarentinis ex-
cusos cum Polypi iconē, apud Hubertum Goltzium antiquarum rerum
scientia præclarum. Syracusanorum duo sunt, æreum vnum, alterum au-
reum. Vtrumq; ab vno latere Polypi imaginem elegantissimè repræsen-
tat solam, æreum ab altera parte faciem muliebrem velatam cum inscri-
ptione ΣΤΡΑ. Aureum verò eandem quidem faciem habet, sed alio
modo velatam, & à ceruice siue posteriori collo præterea piscem, ab anteriori legitur ΣΤ-
ΡΑ ΚΟΣΙΩΝ. Goltzium arbitratur faciem esse Arethusæ. Cui vt non reclamem, ita
quoq; eius verba ascribam. Arethusa aquas habuit crassas salioresque & proinde potui
insuaues, plenissimas tamen piscium, quos quòd Dianæ sacri essent, religio erat violare,
atque hinc varia numismata cum Arethusæ capite piscibus circumdato inter Syracusana
spectari verisimile est. Totidem nummos excudere Tarentini, sed vtrumq; æreum. Pri-
mum aduerso latere Neptunum habet delphino insidentem. Dextra tridentem suum ge-
stat, sinistra Polypum amplectitur. Supra delphini ceruicem pectinis marini etiam icon
est. à ceruice verò Neptuni scriptum est ΤΑΡΑΣ. Ab alio numi latere icon est Tritonis
dextra buccinam marinam continentis. Scamno insidet, & vnum pedem alio scamno ap-
plicat, scipioniq; sub axillis detento incumbit. A tergo eadem litteræ leguntur.
Alter nummus planè eodem modo Neptunum habet pisci insidentem, & Polypum am-
plexantem, sed Pecten deest. Huius verò insignis icon ab alio latere nummi expressa est
tantummodo.

EPIGRAMMATA.

N epigrammatum Græcorum libris quos lector adire poterit, tria extant
epigrammata; vnum quidem Antipatri Thetali, super Polypo qui com-
plexu suo aquilam à qua raptus erat, occidit; alterum Antiphili Bizantij
de Phædone piscatore, qui cum cepisset Polypum, eundem proiecit in
terram, & per eundem cepit leporem admirabili casu: tertium Isidori
Geodoti, quod superiori simile est, nisi quòd in hoc epigrammate, Gy-
nichus Polypum capto sua opera lepore, iterum in aquam dimiserit. Grator igitur fuit
Gynichus Phædone, qui sublato lepore piscem dimisit liberū, ille alter vtrunq; abstulit.

H

EPI TH ETA.

Ετροφυής dictus Phocillidi, quòd prope petras versetur, aut quòd eas vbi
contigerit firmiter teneat, vnde & πετραῖος ab Inone apud Athenæum vo-
catur. Amutando colorem τριψίχρος Aristoteli, quamquam alij quidem
τριψίχρος legant; item πολύχρος (alias πολυπλοκος) Theognidi. Ανώγειος
siue exossis epitheton est, quamquam apud Hesiodum pro Polypo sumatur.
Σκολιον, quod ego non tortuosum aut inflexum, sed versutum exponerem, sicut ob timo-
rem innatum δειλόν, & à rependo ἐρπησιν, & ἐρπυσῆρα, & νωθρόν ἐρωλὼ amoris impe-
tu languidum, vocat Oppianus. Crinali corpore segnem Ouidius, dolosum Iulius Cæsar
Scaliger, Stroza pater ob venandi, ac pisciculos capiendi versutiam, cautum.

PROBLE-

PROBLEMATATA:

INTER quæstiones naturales eiusmodi problema proposuit Plutarchus, Cur colorem mutet Polypus? idq; sic dissolvit; An, inquit, ut Theophrastus scribit, quia natura timidum est animal, ideo perturbatus una cum spiritu etiam colorem mutat? ideo quoq; dictum est:

Semper degeneris mutatur eum color.

Quod si hoc ad mutationem sufficit, non ad id etiam quod omnes colores refert. Sic enim colorem mutat Polypus, ut eum similem faciat cuiusvis saxi colori, ad quod accedit. Hinc illud Pindari,

Marina bestia colori

Aduertere mentem & sic vaser omnibus

Versare in urbibus. Et Theognidis,

Polypodis fac morem imiteris versicoloris:

Cui subit is semper sit similis lapidi.

Atq; hoc versutia, & calliditate præstantes aiunt studio habere, ut fallendi eos gratia quibuscum agunt, semper Polypum æmulentur. Aut censent eum cute tanquam veste uti, ita facile eam ubi vult exuendo atq; induendo. Quid si Polypus huic affectioni principium metu suo suppeditat, causæ propriæ in alijs sunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hoc moris rebus defluxus omnibus esse.

Non enim animalia modo & stirpes, & terra, & mare, sed etiam lapides à se continenter dimittunt multos defluxus, & æs atq; etiam ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olent; quia semper aliquid defluit, & tractions aut insultationes faciunt defluxibus, alij complexus, eorum alij ictus, alij impulsiones quasdam, & circuitiones supponentes: maximè autem saxorum marinorum quando mari ea asperguntur, ac refrigerantur, aiunt assidue quædam abradi multa ac tenuia ramenta: quæ non accidunt ad alia corpora, sed dilabantur ob meatuum densitatem, vel excidunt per rariores. Polypi autem caro, quod aspectus ipse posset iudicare, est cavernosa & meatuum plena, defluxuumq; capax. Is ergo quando sibi timet, mutato spiritu sese mutans, tanquam constringit corpus, contrahitq;

& aliquamdiu intra se contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe asperitas una cum mollitie flagella exhibens particulis quæ offeruntur, & non dissipantur, sed congregantur, cum: *desunt hic quedam*. Argumentum causæ permagnum est quod neq; Polypus quarumvis imitatur rerum colorem quibus appropinquat, neque chamæleon albarum; sed uterq; ijs tantum adsimilatur, quarum defluxibus meatus proportionem habeat respondentes. Hæc^a Plutarchus, qui & alibi eandem quæstionem recolens, mutationis in Poly-

^a Lib. de sensu animal.

po causam diuersam esse tradit ab ea quàm quæ est in Chamæleonte. Sanè etiam Chamæleon, inquit, mutatur: non ut moliat aliquid, aut sese occultet: sed ob metum ita vertitur, natura meticulosus: & id mutationis consequitur, ut ait Theophrastus, ob spiritus multitudinem, parum enim abest quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur ipsum spirituum plenum, & mutatu facilem esse. At Polypi mutatio non est animæ affectio, sed actio quædam. Mutat enim se dedita opera, hac arte fugiens quæ timet, & apprehendens quibus alitur: decipiendo capiens non fugientia, & euitans præteruehentia. Pselli egregij doctissimiq; Philosophi Physicarum quæstionum solutiones cõpendiosæ apud me manuscriptæ extant iampridem ab vtriusq; linguæ doctissimo viro Iohanne Corterio Gallo in Latinum sermonem versæ, in quibus eadem soluitur quæstio his verbis. Cur colorem mutat Polypus ad quoscunque lapides accesserit? timidum valde est illud animalis genus, statimq; ubi strepitum aliquem præsensit, aut se à piscatoribus peti suspicatur, petrarum colorem quibus insidet, mutuatur. Videntur enim à corporibus omnibus, ab aere, à ferro, à lapidibus emanare quidam radij: quibus admittendis cum sit idoneum Polypi corpus, eorum etiam colorem retinet. Itaq; cum timore illo afficitur, horret corpore atq; ita constringitur; ut quos de vicinis corporibus erumpentes radios superficie admisit, pertinaciter etiam retineat. Sed intelligendum est neq; Polypum, neq; Chamæleonem colorem album vnquam assumere, quia poros ad coloris istius, sicut ad ceterorum susceptionem commodos non habeant. Hactenus Psellus. Tres itaq; causas mihi scriptores antiqui tradere videntur huius immutationis, voluntariam, natu-

D ralem,

ralem, necessariam. Voluntariam, ut cum astu id facit, ut Plutarchus. Naturalem, quod corpus Polypi sit porosum ac transparens, ut Plutarchus & Psellus. Necessariam, quod prae metu id faciat, ut cum hominis etiam pro varia cordis concitatione hoc vel illo colore generare perfunduntur. Ex recentioribus Bellonius Polypum varijs se coloribus induere scribit, ob mollem eius pellem, quae facile glubi potest: cuius colorem nunc album, mox rufum, postea liuidum, mox varijs coloribus distinctum videas. Putat ^b Cardanus pellem variam qua cirri conteguntur, contrahi atque remitti in coloris mutatione. Sed uti nulla opinio vetustior, sic nulla melior mihi visa est quam ea quam scribit Theophrastus ^c praecceptoris sui mentem secutus, qui scribit Polypos habere atramentum supra apud mutum positum, hoc effundere, coloremque mutare per metum. Vnde Plinius colorem, inquit, mutat ad similitudinem loci, maxime in metu. Sed haec sola causa mutationis esse non potest. mutat enim quandoque colorem, cum in nullo est metu piscium capiendorum gratia, ut docet ^d Aelianus.

V S V S I N C I B I S.

^a Lib. 9. ^b L. 4. c. 12. ^c L. 8. c. 30.^d L. 1. c. 91. ^e Lib. 7.

ANTIQUORVM mensis appositos fuisse Polypos, testis est Mnesimachus in Hippotropho apud ^a Athenaeum, ubi ad cenam inter alia haec etiam apparat, Squillam, nimirum, Loliginem, Palscerem, Dracanam, Polypum. Et sane eius caput suauissimi saporis fuisse perhibetur. Apud veteres quinto à nato infante die, antequam nomina imponerentur, quod fiebat decimo die, amphidromia agebatur teste Caelio Rhodigino, qua manus expurgabant, quae obstetricis munere erant perfunctae, cursuque ad forum ferebatur puer, mittebanturque à propinquis Polypodes & Sepiæ. Polypos centum in nuptiali conuiuio Sphicratis, qui Cotys regis Thracum filiam ducebat, fuisse scribit apud ^b Athenaeum Alexandrides in Protefilao. Ab ^c Aristotele praestantissimi esse perhibentur qui praegnantibus sunt, deterrimi qui ouis incubant. Archestratus apud Athenaeum in Thuso & Caria Polypos optimos esse, Corcyræ verò magnos & multos. hi laudantur ab Ennio in fragmento Phagisiorum hoc versu:

Polypus Corcyrae, caluaria pinguis Aterna.

Autore Galeno duræ carnis sunt, & ad concoquendum difficilis. Si tamen concoquatur alimentum non paucum corpori exhibere, ceterum succi crudi plurimum gignere. Quæ quidem omnia etsi Galeno ibidem teste, Mollibus omnibus communia sint, in Polypis tamen efficaciora existunt, ut usus quotidianus demonstrat, & veterum exempla, atque etiam ^d Paulus Aegineta edocet, Mollia, inquit, utpote Polypi, Sepiæ, Loligines, dura & concoctu contumacia sunt, praecipue Polypi. Diphilus ait apud ^e Athenaeum Polypum durum esse & concoctu difficilem; maiorem autem magis nutrire, humefacere ventrem si abunde elixetur, & stomachum roborare. Athenæus refert Machonem comicum scribere Philoxenum Cythereum dithramborum poetam atque helluonem Polypum bicubitalem Syracusis emisit, totumque excepto capite comedisit, ob idque in ægritudinem mortemque incidisse. Machonis autem versus cum à quopiam translatos repererim, hic subiiciam:

*Egregium verò aiunt Philoxenum,
Dithamborum poetam, fuisse
Galonem, nam duorum cubitorum Polypum
Syracusis aliquando ipsum emisit,
Et preparatum comedisse totum,
Præter caput affirmant. Captus autem cruditate
Vehementer agrotare cepit. Tum medicus quidam
Ingressus ad eum, ut magno malo
Eum pressum vidit. Si tibi quid, ait,
Nondum est dispositum, celeriter dispone
Philoxene. Hora enim septima morieris,
Tum ille respondens, omnia mea ad finem perducta sunt,
Medice, inquit, & iam dudum disposita
Dithambos dijs relinquo
Viriles, & omnes corona dignos,
Quos & meis collectaneis appono*

Musis.

A

*Musis. Venerem & Bacchum tutores esse,
Testamentum hoc meum declarat. Verum quoniam
Timothei Charon me occidere non sinit,
Neq; Niobes, sed fretum capiendum inclamat,
Obscuraq; me Parca vocat, quam audire necesse est,
Ut omnia mea abiens hinc auferam.*

Date mihi quicquid est relictum, Polypi.

„ Diogenem Cynicum ait Plutarchus minimè igne usum fuisse, sed Polypum crudum
„ deglutientem dixisse tantum, pro vobis o ciues adeo periculum. Idem rursus testatur & ali-
„ bi, improbens condimenta, & cocturam carniū. Diogenes verò crudum Polypum
„ vorare sustinuit, ut amoliretur confectionem, qua ignis obsonia conficit: & sacerdotibus
„ multisq; alijs circumstantibus, caput pallio velans, Polypum ori admoens, Pro vobis,
„ inquit, ego me periculo obijcio. Præclarum me hercule periculum scilicet, ut Polypi-
B das pro Thebanorum, Aristogiton pro Atheniensium libertate, ita Philosophus aduersus
„ crudum Polypum decertauit. Sed cum eum mortuum esse scribat apud Athenæum So-
tades hoc versu.

Πολύποδα φαγὼν ὁ Διογένης

Ἰμὸν, τὴν θύκην ——— idest.

Polypum cum vorasset Diogenes

Crudum, obiit mortem,

Amentes erimus, si ipsum imitari velimus omni præparatione posthabita. Quare si eden-
dus est, assatione aut elixatione opus habet, ut tuto corpus nutriat, idq; more veterum,
quibus hos duos præparationis modos in usu fuisse, posteaquam multis plagis esset con-
tus hic piscis, & emollitus, scriptum reperio. Apud Arcestratum in Sirensibus ho-
sce legere est versus.

Ipso statim distenculo, omnino sub auroyana

Aphyas teretes in pruna torrebamus, assasq;

Porcellorum carnes, ac Polypos: dulce

Vinum deinde bibeamus.

En βοτάνῳ coqui scripsit Antiphanes apud Athenæum in Euthidico.

Ἐπειτα πολypoὺς ἐτιμμεῖοις

Ἐν βοτάνοισιν ἐφθός. Vertit Dalechampius.

Deinde Polypus frustratim descissus

In battanijs coctus.

Βατάνια autem Hesychio sunt τὰ λοπάδια, patellæ: qui Siculis peculiare esse hoc voca-
bulum addit, quapropter in hoc versu pro βοτάνοισι legendum βατάνοισι, uti quoque le-
gisse videtur Dalechampius. Vtrum autem elixi meliores sint assis, docet Athenæus
his verbis: Polypi meliores fiunt si elixentur. Succos enim malos habent (ut manifestum
fit dum lauantur, nam in lotione malos succos dimittunt) quos elixatio ex carne euocat.
Nam ex molli igne, atque humido abluuntur quodammodo: in assatis verò succus exic-
catur. Præterea cum dura sit eorum caro, iure sic coqui expostulat. Plato comicus cenæ
Philoxeni Leucadij mentionem faciens, eandem difficultatem hisce lepidis versibus
dissoluit,

Πολύποδος πλέκτη δ' αὖ ἐπεὶ λήψῃ κατὰ χειρὸν

Ἐφθὴ τῆς ὀπτῆς ὡς ἢ μέζων, πολὺ κριτῶν.

Ἦν ὀπτὰ δ' ὡς ἐφθὴ κλάειν ἀγορεύσας

Male vertunt eius interpretes:

At Polypus sinuosa, suo si tempore capta

Aique ingens membris, elixa est suauior assa

Si parua hac fuerit tu longum elixa valeo.

Nam pro sinuosa cirrus transferre debebant, ita ut sit sensus, Polypi cirrum si suo sit ca-
ptus tempore, meliorem esse assum quàm elixum, si sit magnus: sin verò duo elixi; hos
assis esse meliores. Nam πλέκτη pro πλέκτανα quandoque sumitur. Et quamvis Arche-
stratus in feminino genere Polypum efferat, tamen non video quis sit sensus, Polypus si-
nuosa repugnat etiam in Græco versu vocula πολύποδος, quæ est genitiui casus, qui à
nullo alio, quàm πλέκτη regi potest. Elix autem hodie comeduntur à nautis frequentius
& piscatoribus, qui antequam elixent, ferè per horam eos ligno contundunt, aut ad lapi-
dem atterunt. Sic enim fibrosæ carnis duritie fracta multò faciliùs concoquitur.

D 2 Idem

Lib. an a-
qua igne sic
utilior.
De esu car-
nium libel.

Ut præpa-
rentur.

Βατάνια.
Lib. 3.

Elxi an assi
meliores.

Idem veteres quoque facitare solent, vt dictum est: idemque Plinius his verbis innuere videtur.

Tange, affligam te ad terram itidem,

Vt piscem soleo Polypum.

¹L. 32. c. 10. De eo hæc traduntur, teste ¹Plinio, muriam ex sese emittere, & ideo non debere addi in coquendo: secari arundine: ferro enim infici, vitiumq; trahere natura desinente. Si elixetur aqua cum atramento suo, melior erit: elixatur alioquin oleo, olentibus herbis atque pipere addito. Platina coctum cum pipere, & lasere condit. Apicius verò pipere, ligustico, liquamine, lasere, & Zinzibere. Adferuntur Venetias ex Illyrico, & Dalmatia sale inueterati.

V S V S I N M E D I C I N A.

²L. 32. c. 10.
Ad tormi-
na.
Ad nephi-
ticos.

ANGVINE M. fieri (cieri legunt alij) piscium cibo putant, inquit ²Plinius; sisti Polypo tuso illi roq; Marcellus Empyricus afflatum torminosi in cibo prodesse tradit. Kiranides nephriticis, & lapillos mingentibus dat e vino veteri in balneo mucorem vel succum glutinosum, vel, vt ipse verbis utar, marcedinem quæ exit a Polypo in nouam ollam viuo immisso, mox ebullito, aut elixato. Polypi marini cinis satis copiose adijcitur in

Ad tertia-
nas.
Ad cardia-
cam.

Ad hydro-
pem.

³L. de inter.
aff.

⁴Li. de nat.
mulieb.

Ad mulie-
bres affe-
ctus.

⁵Lib. 2. de
mulier.

⁶De super-
fatatione, et
de mulier 1.

⁷L. de nat.
mulier.

Ad vene-
rem.

medicamenti ex hircino sanguine plurimo confecti compositione quadam apud Marcellum Empyricum aduersus calculos renum. Tertianis commendatur etiam, vt quidam ex Plinio medico citant. Idem & cardiacis conferre eundem arbitratus est. Ad Polypos narium hoc remedium certum scribit Nicolaus Myrepsus: Polypum, inquit, marinum in clibano cum lignis oleæ, donec in cinerem vertantur vrito, & sumpta de eo vncia vna, admisce illi chalcanthi vnciam semis: & per arundinem insufflato naribus. A pituita maximè in aquam intercutem fit transitus: in hac qui curabilis est, obsonium edat Polypos coctos in vino nigro austero, vt monet ⁸Hippocrates; qui sanè plurima, & saluberrima remedia feminarum morbis ex Polypis præscribit, vt ⁹ad aquam intercutem vteri; ad vteri coxam decurrentem, in purgatione, inquit, Mercurialem & Polypos edat. Et rursus alibi, si vterus ad coxam auersus fuerit, Bolbidia (sunt hæc genera paruorum Polyporum) & Polypodia in vino, & oleo cocta edat. Et iterum ¹⁰alibi: Si, inquit, in lumbos vteri incubuerint, suffocatio verò caput non contigerit, mulier Polypos coctos edat, & vinum nigrum odoratum meracum quamplurimum bibat. Et alibi eodem opere. Polypi ac Sepiolæ super prunis tostæ, puerperij purgamenta a partu purgant. Et ¹¹libro alio, puerperæ edat Polypos & Locustas & pisculos, vt melius purgetur. Ad menses ciendos pluries eis vtitur. Mulier, inquit, cui stomachus vteri non rectus fuerit, sed vel retro vel in latus auersus, vel in se contractus, vnde menses non rectè profluunt, nec concipit, edat catulos pingues percoctos, & Polypum in vino dulcissimo coctum: & alio rursus in loco, mulier inquit, cui vterus molliri & purgari debet, Polypum plagis mollium edat. ¹²Item, si menses constituto tempore non fiant, post cetera remedia Polypum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum bibendum. Mulier quæ aliquando prægnans fuit, & postea sterile scit, interim dum curatur, edat catulos coctos & Polypum in vino dulci coctum. Polypos paruos atque affatos super prunas ad concipiendum meritò dedisse Hippocratem scribit Cardanus: quoniam Polypus faciliè concipiat & ferat nerueaque sit substantia, & duræ digestionis. Qui in Venerea palestra debiles sunt, Polypos edant momente Aetio. Diphilus & Paulus Aegineta eos plurimum alere affirmant, & libidinem maximè irritare. Diocles apud Athenæum ait Polypodes maximè inter Mollia ad venerem conferre. Eandem vtilitatem eis adscribit Alexis in Pamphila.

Ερῶν τὶ ἐκτίσω, τὶ μᾶλλον συμφέρε

Ὀν τοῦ φέρων πάρεμι; κηρυκας, κτέρας

Βόλβους, μέγαντε πολύπου, ἰχθύας δ' ἀδρούς, id est,

A. Cum ames quid cibi comparasti. B. ecquid magis

Conferat, quàm quòd nunc præsens adfero. Buccina, Pectines,

Bulbos, magnum Polypum, grandiores pisces,

¹³Lib. 2.

Et Xenarchus apud ¹⁴Athenæum Polypi ad stimulantiam Venerem facultatem declarat his versibus, quos cum pluresculi sunt a facobo Dalechampio Latinos factos citabo.

Ruit domus infecunda dominorum infortunio,

Labefacta: eam subuertit Alastor quidam: Pelopidarum

Sterilis

*Sterilis domus est: nec è profundo ceruicem exerens,
Ac Cereris contubernalis, terra procreatus bulbus, amicorum
Cum elixus est, adiutor, huic malo succurrerit;
Quin nec maris caeruleis educatus vorticibus
Venarum mutator Polypus: captus hominum
In torto vinculo cum rotam virgo circumduceret,
Implet repository capax pectoris sinum.*

Adferuntur, inquit ^h Iouius, Venetias ex Illyrici Dalmatiaeque ora sale inueterati: quorum acceptabula & extremitates cirrorum senibus ad parandam sobolem expetuntur. Cur vero Venerem stimulent, iam dicendum, Causam putat Mnesitheus, quod duræ sint carnis ac flatuosi, Iouius quia salsum succum contineant, cæterum ego non tam propter allatas rationes, quàm propter feminis copiam, quam generant, si probè elixentur, & concoquantur, libidinem excitare affirmem. Nam bulbi, cicer, fabæ, Polypodes, conus, inter edulia multi feminis recensentur à ⁱ Galeno.

^h Li. de pisc.
Rem.
Cur Venerem stimulet.

ⁱ 5. Simpl.
med. facul.

V S V S I N A L I I S.

PISCATORES, teste ^a Aristotele, Polypos assatos, non nisi nidoris causa nassis inditos dimitti asseuerant. Hinc ^b Plinius: Exporrigunt enim (Polypii) se resupinati, mirè omnibus marinis expetentibus odorem quoque eorum, qua de causa nassis illinuntur. Et rursus: Conueniunt pisces ex alto etià ad quosdam odores, vt Sepiam vltam & Polypum, quæ ideo coniiciuntur in nassas. Autor quoque de natura rerum Polypum assum in hamum inferi scribit, ad decipiendos pisces, quod tamen Aristoteles tantum de Sepijs tradit. ^a Oppianus docens ^a L. 3. Ha-

^a Histor. 4.
cap. 8.
^b L. 9. c. 30.

^a L. 3. Ha-
lieut.

— ἐν δὲ τῷ ἐκείνῳ

Πούλυπον ἐρπησίν, καὶ κάραβον, ἐκ πύρος ἄμφο
Οπταλέους. κνίσσῃ καὶ ἐφέλκται ἰχθύας ἄσω, id est,
Carabum immittas intro, vel Polypum ambos
In flamma testes, sale nidore trahuntur
Pisces.

Fit ^b alio in opere docens, quomodo capiantur Pantheræ; catulum vinctis genitalibus ante foveam suspendi ad arborem iubet, atque eius clamore audito in prædam sic rapi Pantheram.

^b L. de Ven.

Ὡς δ' ὅπου ἰχθυόβολοι κύρτου δόλῳ ἐσήσαντο,
Πλεῖστα δ' αὖτε σπάρτῳ σαλαμίνιδι, καὶ λαγόνισσι
Πούλυποι καὶ κερῆα πυρροφλεγέδορας ἔδοντο
Ὀδμή δ' ἐς πλατεμῶνας ἀφίκετο, καὶ ποτὶ κύρτου
Ἐλποῖας αὐτομόλους, εἰς ἡγάγετο, οὐδ' ἐδυνάμην
Αἰθεὶς ὑπερδύωαι, δανὲ δ' ἤντησαν ὀλέθρου.

Vertit Andegauensis.

Ceu parat in nassa fraudes piscator acutus
Viminaque obtendit torto salaminia filo,
Addit & illecebras, æneus capitenis aduisti,
Aut Polypi, subito vada nidor perflæ odoris,
In fraudem alliciens pisces latumque foramen,
Vt nunquam possent nassa remeare latenti.

N O C V M E N T A.

PESTATVR Aelianus Polypum mordere violentius quàm, Sepiam: minus tamen suo morfu veneni infligere. Hinc ^a Oppianus Lippio interprete.

^a 2. Halicent.

Obuia non tenui ladt nos Sepia morfu.
Nec nos pestifero confodit Polypus ore.

ORDINIS RATIO.

LIQVOT Polyporum generis reperio nomina. Quæ quârum apud alios videre mihi licuit, etiam hîc nominabo, veniam à beneuolo lectore postulans, si non satis ea explicauero, nã Oedipo potius quàm doctore egêt, cum obscurissimè de his Grammatici scripserint. Ozenam cum Osmylo eandem esse, Pollux, & Hesychius autores sunt: quibus eruditi hodiè astipulantur. Athæneus modò distinguit, modò eandem facit. Distinxit tamè Zoographus aliqua ex parte, quoniã non rerum tantum rationem habere solet, sed etiam nomenclaturam, ut Grammaticis, qui quandoq; dubitare solent, num nomina diuersa, eadem significare possent, satisfaciatur. Quare, & Eledonam separauit: quamuis eam Rondeletius, contra Aristotelis sententiam, obseruationibus suis fretus, ab Ozæna, & Osmylo non distinxerit. Nos quoque quamuis distinguamus, tamen de omnibus simul reliquis testa non inclusis hoc capite agemus, exiguam admodum eorû putantes esse differentiam. Athæneus ex Aristotele, & Spenippo Polyporum genera enumerat, ἐλεδώνη, πολυποδίνη, βολβοτίνη, ὀσμύλος. Sed ut ab Eledona incipiam, annotandum est hîc apud Athæneum, cum aspiratione, alibi sine ea scribi, ut ubi habet ἐλεδώνη, inter pisces alios, & apud Hesychium, ἐλεδώνη, est ὁ πολύπους. Gyllius, Massarius, VVottonus aspirationem seruant: quanquam Grammatici ante λ attenuari docent, neq; excipiunt Eledonam, etiam si hoc nomen ἀπὸ τοῦ ἐλῶν, id est à comprehendendo compositum videri possit: vnde ἐλεδαῖος fortè derivatum, inquit Zoographus, quod vinculum significat; spiritu tamen tenui in Græcorum lexicis scribitur, vnde Suidas Eledonem vocari putat, ἀπὸ τῆς ἐαυτῶν ἑδῶν, quod ipsa se ipsam rodât. hunc quoq; sequitur Cœlius Rhodiginus. Sed cum auctores non Eledonam priuatim, sed Polypum simpliciter id facere testentur, mihi non videtur eam nominis rationem conuenire, sed primam potius quàm dedit Zoographus. Δελιδώνη apud Hesychiū & Varrinum, ὁ μυλῆος ἰχθῦς; sed pro μυλῆος legendum fortè ait Zoographus ὁ ὀσμύλος, vel ὀσμυλίας. Gillius Helidonam hodiernis Græcis Halidonam corrupto vocabulo efferri scribit. Osmylum cum Eledone malè confundit Rondeletius. ὀσμύλος paroxytonum semper scribendum putat Zoographus, sicq; scribi in Oppiani, Acliani, & Io. Tzetzi libris, quamuis apud Athenæum, & in alijs quibusdam libris inscitia liberariorum proparoxytonum scribatur. ὀσμύλῳ fœminino genere dixit Athenæus quando inquit. Aristoteles in opere de animalibus Mollia esse dicit πολυπόδας, ὀσμυλῶν, ἐλεδώνων. Hesychius ὀσμύλῳ fortè deprauatum habet pro ὀσμύλῳ. Apud Pollucem inuenio ὀσμυλίδια citatè hæc verba Aristophanis. Τραπόμῳρον ἐς τὸ ὕψος λαβῆν ὀσμυλίδια, μανίδια καὶ σπηλίδια. Recitat Athenæus eadem è fabula Danaïdum. Non tamen Osmylidia sed Osmylia quatuor syllabis legit quod magis Zoographo placet. VVottonumq; male transtulisse ex hoc loco putat, Osmyliam, Mænulas, Sepiolasq; venari. Hesychius, & Varrinus ὀσμύλῳ è Polyporum genere esse scribunt. Athenæus inquit, Ὀζαῖνα, ὀσμύλιον, Θύριοι: hoc est Thyrij Oza nam piscem vocant, quem Græci Osmylium. Quapropter apud Pollucem ubi scribitur ὀσμυλία mauult legere Zoographus ὀσμυλίας, ut Ἀνθῆας. Ὀζαῖνα idem cum prædicto, quam Aristoteles ὀζῶν, & Βολίταιναν videtur appellasse, Gaza, ὀζῶν Offoalem conuertit. Dicitur autem ὀζαῖνα, ὀζῶν ὀσμύλος, à graui capitis odore, ὀζῶν enim olere, & fetere significat. Hinc etiam Græci teste Gillio hodierni Moschiten vocant, Massilienses Muscum. Nam ait Gillius Polyporum alium tetram odoris fœditatem habere; alium Osmylum nomine benè olere, & nihil muscosius se sensisse tum, cum esset mortuus, tum etiam cum viuus. Zoographo, Rondeletio, & Bollonio subscribo, qui Polyporum vnâ tantum speciem ab odore sumptam faciunt, eumq; alijs suauem esse, alijs tetrum ac grauem. Psellus Polypum Moschytam nominat, Itali hodiè Muscarolo præsertim Venetijs, Moscarolo, & Moscardino alibi, item Mugettino, ut scribit Robertus Constantinus, Muzaro Genuensibus, Græci hodiè Gopos inquit Zoographus si benè memini. Idem Germanicum eius nomen facit, Bisemkuttel. Nam bisem Germanis Moschum odoramentum

A tum significat, kuttel verò Mollia omnia. Βολβότην, quæ & βολίταια dicitur, nomine tantum ab Osmylo differre putat, quamuis Athenæus diuersam speciem constituat ex Aristotele, similiter & πολυπόδιον; Nam nullibi apud Aristotelem hodie ille leguntur species, quæ supra ex Athenæo citauimus. Οσμουα (Οσμούλα) βολβότηναι θαλάσσιοι, inquit, Helychius. Nec alia sunt Bolbidia Hippocrati dicta forma diminutiuâ. Galenus in exegesi vocum Hippocraticarum βολβίτια, inquit, τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν βομβυλίας προσεχρησμένα. γένος δὲ ἐστὶ τοῦτο μικρῶν πολυπόδων, idest, Bolbitia à multis vocantur Bombylia. genus est paruorum Polyporum. ita ut ætate, non specie differre videantur. Etenim Epicharmus in Hebes nuptijs inquit.

*Polypi, sepia venerandaq; Loligines
Et quæ mare olet Bolbitis.*

Hic enim Epicharmus Bolbitin mare olere ait, unde diminutium βολβίτια, siue βολβίδια ut legitur apud Hippocratem. dicitur & βολβότην apud Athenæum.

FORMA. DESCRIPTIO.

N IHI vel parum saltem differunt quæ diximus, Polypi genera quo ad formam corporis, ab eo, quem primùm descripsimus. Nam Eledone ^{Eledone.} vnica tantum acetabulorum ordine prædita est, & pedibus septenis, si fides sit Suidæ, & Varrino, qui hæc ex Aeliano citant, cum tamen in ijs, quæ extant, huius operibus nullibi quod sciam reperiatur. Pedum etiam prolixitate à cæteris diuersam esse scribit^a Aristoteles. Ozæna autem siue Osmylus, siue Ozolis odore insignis duplici acetabulorum ordine prædita est: à vulgari Polypo dissidet, quod ut testatur Bellonius, ad eius magnitudinem non exuberet; tenuibusque, & oblongis præditus sit cirris: vel ut Rondeletius voluit, quod corpore sit rotundiore, longioribus brachijs, odore moschi tum viuus, tum mortuus, & vnico acetabulorum ordine; quod postremum ad Eledonam referendum existimo. vtriusque autem pictura, eadem est, hancque subijcere placuit. Pollux Osmyliam Polypi speciem esse scribit, quæ inter caput, & cirros fistulam gerit, è qua tetrum emittit odorem.

C Polypi tertia species Rondeletij: Bolitæna siue Ozolis Bellonij.

LOCVS. ANTIPATHIA.

B OLITÆNAS non alit Euripus teste^a Philosopho. Ozænam Aristoteles Ozolin, & Bolitanam videtur appellasse, ea frequens est in Laconia, ^{a 9. Histor. cap. 37.} quæ regio nunc Zaonia dicitur: dicta quod ea vox odorem illum, & virus graue significat. hæc Massarius. Hanc maximè sectantur Murænæ præca teris Polyporum generibus, quemadmodum hisce verbis testatur^b Plinius. Polyporum generis Ozæna, dicta à graui capitis odore, ob hoc maximè Murenis eam consecretantibus. Apud Pollucem legitur hæc Menulas, Sepiolasq; venari. ^{b L. 9. c. 30.}

VSVS

VSVS IN VARIIS.

E

• Lib. 2. de
morbis mul.

RÆPARATVR ad cibum vtrique species eo quo superior modo^a Hippocrates ad vterorum caneros futuros praescribit Bolbidia, & pisces cartilagineos. Et si vterus ad coxam auersus fuerit, Bolbidia in vino, & oleo cocta laudat. Et rursus eandem similiter preparatam, aut Sepiolas ad menses ciendos. Alias etiam in eiusdem mali curatione. Ad vesperam, iubet, mazam cenare, si verò panem voluerit, & bolbidia parua Polyporum generis, & Sepiolas paruas, in vino ac oleo coqui, & edenda dari. Ad venerem excitandam plus cæteris valere creditur, propter odorem, nam vnguentati qui incedunt cæteris salaciores esse dicuntur. Non desunt, inquit Bellonius, qui hanc exsiccent, vt fragrantiam vestibus in arcis concilient. Nam moschi odorem tum viuum, tum mortuum referre testantur plurimi.

DE SEPIA. Cap. IV.

F

ORDINIS RATIO.

EPIAM inter Mollia connumerari, plurimis veterum testimonijs comprobatum est, cum in vniuersum de Mollibus loqueremur. Cur autem Loligini eam præferamus, non alia nos mouet ratio, quam cum summa eius in varijs rebus vtilitas, qua longè Loliginem vincit, tum & corporis structura, qua magis Polypum quam Loliginem refert. Nam quamuis, & Sepiæ, & Loligini sint promuscides, quibus Polypi destituuntur; tamen Loligo pinnae vsque adeo ingentes habet, vt se quandoque è mari eleuet, atque autum more per aëra tranet, cum Sepiæ & Polypo eæ tam exiguae sint, vt pedum potius, quam earum opera natare videantur. Rectè itaque de Sepia primùm dicemus. Nam, & G eo modo primùm de ijs agemus Mollibus, quæ non volant, vt sunt Sepia & Polypus, deinde ijs quæ volatum exercent, vt Loligo est.

ÆQVIVOCA.

NTIPHANES in piscatrice, piscium cupedijs mirificè deditos fuisse quosdam recensens apud Athenæum hos versus habet.

Τῆς σηπιάδος πρῶτον Ἡράκλεις ἄρα
Ἀπαντα πεδολώκασιν. ἔ βαλῆς πάλιν
Εἰς τὸν θαλάτταν, καὶ πλωῖς μὴ φῶσις
Δωριάς, ἀλλ' οὐδὲ σηπίας εἰλεφίνα.

Quæ sic erunt vertenda.

O Sepiadis Hercules Rex
Omnia infuscarunt. non rursus abijciet
In mare ac elues, ne dicant
Munera accepisse te, non sepias.

H

Dalecham
pij error.
Sepias pro-
montoriū.

Hic Dalechampus comico sale sepias à poëta dici putat munera, quæ accipientium manus inficiunt, vt pecuniam & nummos. Sed haud bene voculam σηπιάδος Sepiolæ translulit, & non sepiadis, vti optimè ante eum verterat Natalis Comes. Est enim Σηπιάς promontorium à Sepijs sic dictum apud Athenæum. Etymologus promontorium Magnesiæ esse tradit, vel Thessaliæ apud Iolcum: Eustathius circa Athon, vbi Xerxæ classis cladem acceperit: sic autem dictum volunt à Thetide, quæ Pelei nuptias fugiens, illic in Sepiam mutata sit. Meminit huius Eustathius in^a Odyssæa. dicitur autem Σηπιάς ἄκρα, vel σηπιάς ἀκτὴ, vt apud^b Orpheum. Herodoto autem, & Ptolomeo σηπιάς est Macedoniæ promontorium. Cabo monaster Sophiano nominatur. Item ζαγορά Sepiarum littus est apud Dyctum Cretensem, qui sic vocatū addit propter saxorum difficultatem. Est & Sepia mons

^a Odyss. 5.
^b In Argon.

• Lib. 6.

Ar-

A Arcadiæ teste Pausania, non procul à Tricrenis, in quo sepulchrum fuit Aepyti Elati filij, qui morfu sepi serpentis interiit. Herodotus Sepiæ loci quoque meminit circa Tyrinthus Peloponnesi, item scopuli diuersis in locis iuxta litora Atheniensium. Sepiussa ^d Plinio insula est in Ceramico sinu. Creditur Sypuntem edificium esse Diomedis, quam Græci Sepiuntē nuncupant ab eiectionis fluctu Sepijs teste ^e Strabone. Sipūs, vel Sepiūs Ciuitas quæ nunc Sipuntū in Italia dicitur, à Sepiarū multitudine fluctibus eiectionis, ut recentior quidam tradit. Paulo Diacono Sepia locus Italiæ dicitur. Abrahamus Ortelius, dubitat num sit Sepinum. A Sepiarum multitudine, inquit Ambrosius Calepinus, quæ fluctibus eiectionis tur Sepias Apulori oppidum, quod hodie Manfredonia denominatum est. Sed Sepinum Ptolomeo vrbs est Samnitum, hodie Sepinū autore Zoographo. Archippus Comicus in Piscibus nominat *Αἰσινίω τῶν ἀυλητρίδων καὶ σπητῶν τῶν Θύρσων*, quasi mulieres quædam. Sepiam pro atramento scriptorio posuerunt Latini veteres, & in primis poetæ, respu-
ciantes nimirum, ut ait Calepinus, ad piscis eius sanguinem, atramenti nigrorem referen-
tem. Hinc ^f Persius.

Sepia mōs
Arcadiæ.
^d Li 5. c. 31.
Sepiussa.
^e Lib. 6.

Sepia pro
atramento
scriptorio.
^f Saty. 3.

*Iam liber, & bicolor positis membrana capillis;
Inque manus charta, nodosaque, venit arundo.
Tum querimur crassus calamo quod pendeat humor.
Nigra quod infusa vaneſcat Sepia lymphæ:
Dilutas querimur, geminat quod fistula guttas.*

In eadem significatione binis in locis accipitur apud ^g Aufonium: primum ubi inquit.

*Aut adsit si interpres tuus Cadmi nigellas filias
Ænigmatum qui cognitor Melonis albam paginam,
Fuit meorum cum tibi Notasque furua Sepia,
Cnidiosque nodos prodidit.*

Nam Cadmi filias poeta literas vocat, is enim è Phœnice in Græciam sedecim literas at-
tulit, ut refert ^h Plinius. Melonis paginam papyrus Niloticam (nam Nilus olim Melo di-
cebatur) notas Sepiæ, atramentum. Cnidios nodos, calamum, ut eleganter exposuit An-
gelus ⁱ Politianus. Idem rursus poeta sic alibi:

*Aut cunctis pariter versibus obliu-
Fuluam laticolor spongia Sepiam.*

C Quo in loco pro fulua suspicor legendum furua. Nam fuluum adiectiuum non conuenit
atramento. Sumitur enim plerumque pro viridi colore, aut pro eo qui ex viridi, & rufſo mix-
tus est. Furuum autem nigrum, & atrum denotat.

^g Epist.

^h L. 7. c. 56.
ⁱ In miscel.
cap. 39.

SYNONYMA.

σπητῶν scribit ^a Athenæus esse paroxytonum, ut *ἀπῆτῶν, ὀκῆτῶν*. Inuenio & *σπητῶν* ^a Lib. 7.

pro *σπητῶν* apud Nicandrum. Latinis Græco nomine seruato, Sepia per e sim-
plex appellatur. ineptè enim apud quosdam, *Sæpia* per diphthongum scri-
bitur, cum *Σαπῖα* Græcis non dicatur, sed *σπητῶν*. Ridiculè igitur Isidorus

Etymon.

Sepiam dici ait, quod sepibus interclusa facilius capitur: & alius quispiam,
obscurus quod profuso atramento piscatoribus se veluti sepit, & occludit. Non enim, uti
dixi, vox prorsus Latina est, sed à Græcis accepta. Melius itaque conijcit Adamus Leoni-
cerus Sepiam dici, quod atramento, veluti putrida quadam sanie, quam Græci *σπητῶν*

D vocant, abūdet. Apud Thebanos Opistholia dicitur, ut testis est ^b Athenæus. Arabes Sara-
than, & Sarthan vocant. Aggregator Rubien interpretatur Sepiam, sicut autor libri Secre-
torum Galeno adscripti. utitur ea voce Auicenna. Bellunensis simpliciter speciē piscis esse

^b Lib. 14.

scribit. in tabulis Elluchasem Urbien nominatur pisces, qui Venerē promoucant, calidi, &
sicci, difficulter concoquantur, ventrem laxent, Sepias esse quidam arbitrantur. Teste Al-
berto Magno Sepias, & similes pisces Auicenna vocat Fanage. Sipia pro Sepia superioris

Fanage.

seculi homines imperiti scribebant. Audiuit Zoographus Græcos hodie Calamariam vo-
care: quod nomen Loligini magis conuenit, tribuiturque apud nonnullos, ut apud Italos,
qui Loliginem pefce Calamaio nuncupant. Scoppa Grammaticus Italus Sepiam inter-
pretatur, la Seccia, calamarro. Alioqui vbique in Italia teste Mathiolo vetus nomen reti-
net, exceptis Venetijs ubi Seppa dicitur, atque alibi Sceppa: circa Ligusticum mare Ce-
pia, s in e mutato. Rôdeletius ab Italis Sopi, à suis Sepio, à Gallis Seche; Bellonius Mas-
siliensibus, & Genuensibus Sopi nominari scribit, à Venetis Romanisque prisco nomine
Sepias,

Sepias, à Gallis autem vulgo Ciches; quòd vt Græci Polypos, sic Galli Sepias exsiccent. E Nomenclatori Siba. Autor Gallicolatini lexicì Sepiā nominat Seiche vel Boufron. Sepiolam Casseron. Sed Rondeletius, & Bellonius Loliginem paruum Gallicè Casseron vocari docet. Xibia Hispanicum est, inquit Zoographus, fortasse Calepinum secutus qui Sepiam Hispanicè exponit la Xibia pescado. Anglis Sepia est à Cuttel, Cuttle. Est autem Germanicum nomen inquit Zoographus, proprièque intestinum significat. Germani marium accolæ, vt idem tradit, Mollia omnia videntur Balckfisch appellare. Superiores Germani aliqui Sepiam Araneum marinum vocant, ein Meerspin: quod nomē ad Pagurum potius refert Zoographus. Belgis Spaensche Seekatte vocatur, quasi felem marinam Hispanicam dixeris.

DESCRIPTION.

* Lib. 7.
Sepia simili-
lis Polypo,
& Loligini.

* L. 2. com.
Diosc. c. 20.

* De par. 4.
cap. 9.

* Hist. 4. c. 1.
Promusci-
des.

* L. 9. c. 28.
Pedes.

Sepijs cur
breuia cru-
ra.

* Hist. 4. c. 1.

* De par. 4.
cap. 9.

Pedes quot
& quales.

Alueus.

* De par. 4.
cap. 9.

Fistula.

Atramen-
tum.

* Hist. 4. c. 1.

* Hist. 4. c. 5.

* De par. 4.
cap. 5.

PEVSIPPVS apud ^a Athenæum Sepiam, & Loliginem similes esse scribit; cū tamen Epicharmus in Hebes nuptijs dicat.

Polypi, Sepia, volucresq; Loligines.

Mathiolus quoque Sepiam Polypo assimiliari ait, præterquàm quòd hic innumeris pedibus excellat, illa verò maiore corporis mole. Mutianus teste ^b Plinio Naupilum animal quod in concham conditur, Sepiæ simile

tradit. Omnes autem vera dicunt; Nam partibus diuersis consideratis Sepia huic vel illi magis assimilatur. Polypo quidem, quatenus exiguas, vt hic, pinnas habet: testatur enim

^c Aristoteles pinnulam Sepiæ esse angustam, per totum alueum circumdatam. Plures tamen habere partes quibus cū Loligine conuenit, confiteri oportet, vt promuscides teste

^d Aristotele: Sepiæ, inquit, Loligines, & Lolij peculiare binas sortiuntur promuscides (*προβουκιδες*) longas, acetabulo parte extima bino asperiusculas, quibus capiunt, &

ad ora admouent cibos. Pedes has appellat ^e Plinius inquit: Sepiæ & Loligini pedes duo ex his longissimi, & asperi, quibus ad ora admouent cibos, & in fluctibus se velut an-

choris stabiliunt: cæteri cirri, quibus venantur. Cur autem binas habeant promuscides tum Sepiæ, tum Loligines, Polypis verò eæ defint, declarat Philosophus his verbis, Cū

itaque Sepiæ, & Loligines pedes habeant breues atque inutiles, ne æstu maris tempe-
stateq; exturbentur saxis, vt quæ de longinquo admoueant, ideò promuscides binas præ-

longas habent, quibus veluti anchoris innitantur, seque stabiliant modo nauigij, tempe-
state vrgente, venentur etiam procul, orique è longinquo admoueant. Polypi promusci-

de carent; quia pedes ad eundem vsum commodos habeant. Quòd autem Polypis crura sint prælonga, Sepijs verò, & Loliginibus breuia, idem ^f author tradidit pluribus in locis

alibique causam declarat his verbis: Sepijs & Loliginibus breues sunt pedes, Polypis verò magni. Alueum enim corporis Sepiæ, & Loligines habent magnum, Polypi paruum.

Itaque quod natura Polypis ex corpore dempserat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs, & Loliginibus de pedibus abstulerat, eo corporis magnitudinem auxit.

Præterea vt idem testatur, habent Sepiæ, & Loligines pedes supra dentes senos exiguos, eorumque nouissimos duos maiores: reliquos autem octonorum duos infra omnium ma-

ximos, vt enim quadrupedibus crura posteriora firmiora validioraque sunt, ita ijs quoq; maximi qui infra habentur: his enim onus sustinetur, motusque potissimum agitur. duo

etiam illi nouissimi maiores suis medijs sunt, quia illis ministrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Vides igitur Sepiam magis cū Loligine quàm cū Polypo con-

uenire, quoad corporis structuram, & formam. Quin etiam eodem ^h authore alueum corporis Sepiæ & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Et alibi sic inquit, Differunt

Polypi à cæteris, quæ modo enumeraui, Mollibus; eò quòd alueus Polypis paruus, cæteris verò amplius est: ipsa autem inter se discrepant, quatenus Loligo longior, Sepia latior

est. Fistulam autem inter caput, & alueum prominere ex resupinata Sepiæ icone, quàm à Saluiano mutuati sumus, cognoscere licet. Apud Athenæum Antiphanes lepidè Sepiam *ρυφωρον* vocat, idest dorso gibbam. Præ cæteris Mollibus atramentum habet;

copiosissimum, vti ex pluribus locis Aristotelis colligitur. Viscera, ⁱ inquit, Mollium nullis: sed habent quod mutem appellant: atrumque illum humorem, cui nomen atramen-

tum, quod plurimum in Sepia est. & ^k alibi. Sed cū atramentum hoc Mollia habeant omnia, tum præcipuè plurimumque Sepia continet. Habent autem copiosius atramen-

tum Sepiæ, quoniā magis vtantur, eodem teste, idq; ^l euenit, quia vitam littoralem traducunt,

cunt, & nihil quo sibi auxiliantur, aliud habent; quomodo Polypi & brachijs sibi sufficiunt, & coloris mutatione, quæ & ipsa accidit eis per metum, ut effusio atramenti: Sepia igitur plus continet atramenti, & infra; quoniam copiosius: facilius enim & longius profundere maiori ex copia poterit. Continetur enim hoc atramentum in Sepijs infra ad alveum; Polypis verò & Loliginibus supra mutim potius. Rondeletius atramentum in Sepia non ea parte, quam *μύτιν* vocant, contineri, non sine firmis rationibus differit contra Athenæum & Plutarchū grauissimos sanè autores. Hic enim ^m de Sepiæ atramento differens, cum, inquit, sint id genus cautionum, circumspeditionum, euasionumq; exempla per multa, hoc vnum Sepiæ præterire nullo modo possum. Vesiculam hæc (sic nominatur) collo dependentem (*παρά τὸν τράχηλον ἔχει*) habet, atro liquore (atramentum vocant) plenam. Et Athenæus citans Aristotelem sic scribit. *Εν δὲ τῇ μυτίδι ὁ θόλος ἐστὶ· αὕτη δὲ κῆται παρ' αὐτῷ τὸ σῶμα, μύσιος τρόποι ἐπέχουσα*, id est, ut vertit Rondeletius: Est in mytide atramentum, quæ ad os sita est, folliculi siue vesicæ modo. Sed qui ⁿ Aristotelis verba diligentius considerat, eum aliter sensisse comperiet. *Σπάγχιον δ' ἔδεν ἔχει τῶν μαλακίων, ἀλλ' ὡς καλοῦσι μύτιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ θόλον*. Viscera Mollium nullis: sed habent quam mutim appellat, atrumq; illum humorem, cui nomen atramentum. Neq; est quod quis *ἐπὶ ταύτῃ*, in ea, muti scilicet, interpretetur; sequentia enim reclamant, & *ἐπὶ ταύτῃ*, post hanc interpretari oportere docent. *Ἡ δὲ δυνάμις μύτις κῆται ὑπὸ τὸ σῶμα, καὶ διὰ ταύτης τῆς ὀσφύος ὁ σῶμαχος; ἢ δὲ τὸ ἐντερον ἀνατίνει, κάτωθεν ὁ θόλος, καὶ τῷ ὑμένι ἔχει περιχόμενον τὸν πόρον τῷ ἐντέρῳ*, id est: Mutis sub ore est, & per eam gula tendit: at verò atramentum infra continetur, quæ intestinum petere incipit superiora, foramenque suum eadem obuolutum habet membrana, qua intestinum, sed quid, inquit Rondeletius, tamdiu immoramur? controuersiam istam statim differat interiorum Sepiæ partium anatomie, qua inspecta nullus est nisi planè cæcus, qui non sententiæ nostræ facillè sit assensurus. Idem videbit mutim colore esse flauo, laxa fungosaq; substantia, parenchyma potius quam folliculum, aut vesicam. Galenus in Exegeſi vocum Hippocraticarum, *Μύτις*, inquit, *τὸ ἐν τῷ στήθας σῶματι μέλαν, ἀλλὰ καὶ ἰχθύος τις ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δηλοῦται*, quid. hoc est, atramentum quod in ore Sepiæ continetur: sed & piscem quendam apud Hippocratem significat. *Μύτις* apud Hesychium scribitur, & exponitur *τὸ μέλαν τῆς στήθας ὅπερ ἐν τῷ σῶματι ἔχουσα μακρὰ*, Sepiæ atramentum quod ore continens excernit. Annotatur & piscis quidam dici feminini generis non sine mare pastum quærens, fortè erit Sepia. Ὅλον ut notat Galenus in Lexico Hippocratico atramentum Sepiæ dicitur, item ὄτερον. Nicander hunc atrum humorem *χολών* id est bilem appellauit; Philes recens autor *ἀπόσφαγμα*, quo etiam vocabulo utitur Aelianus, dum Sepia, ut oculos piscatorum persequentium fallat, tradit his verbis: *συνίσα ἐκὼν παρῆκε τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπόσφαγμα, καὶ κατὰ χεῖρα αὐτῆς*. Galenus in Exegeſi *ὑπόσφαγμα* interpretatur, quod atramenti Sepiæ seu sedimentū est, *δὲν ὑποτρύγον* Hipponas quoq; *σπῆις ὑπόσφαγμα* dixit in Iambis. Interpretes (inquit ^o Athenæus) eius piscis atramentum (*τὸ μέλαν*) exponunt. At Erasistratus in Opſartytico, intritum esse vult, his verbis: Hyposphagma fit è carnibus assis, vel elixis, ac sanguine cum sale, caseo, lacte, & olerum folijs bene olentibus, concisis. Scripsit ^p Aristoteles Sepiæ atramentum noctu præfulgere, ut quorundam piscium capita: cuius fulgoris causam ibidem addit. Tradit ^q alibi Sepiæ, Loligini, & Lollio partes duras ac solidas intus per dorsum & corporis prona contineri, quas non eodem appellent nomine; sed quod insertum Sepijs est, *σπῆιον*, quod in Loliginibus, gladiolū. Differre enim, quod Sepium robustum latumq; sit, inter spinam & os mediam præ se ferens naturam, fungosam intra se complectens, & friabilem corpulentiam; gladiolus verò arctior & cartilagineosior sit. Forma item discrepare, videlicet pro alueorum modo, quibus ipse insertus continetur. ^r Alibi quoq; in Sepia magnum Sepium, in Loligine paruum gladiolum esse tradit, addens rationem his verbis. Nam id quoq; (inquit, Mollium genus) caret vesica: quantumq; terrenum maximè sit, in atramentum secernitur, & plurimum Sepiæ consistit, quoniam plurimum terrenæ materiæ habeat: argumento est Sepium quod tale tantumq; sit. Meminit quoq; huius Sepij Athenæus *ὄσρακον* ipsum vocans: inquit enim *ἔχει σπῆια τὸ λιγνόμενον ὄσρακον ἐν τῇ γούτῳ*, id est habet Sepia in dorso, quod ostracum vocatur. Et sic quoq; appellat ^s Dioscorides. Columella testum appellauit, nisi testam legere mauis, ut Ruellius legisse videtur, qui *ὄσρακον* in Dioscoride, vbi loquitur de Sepia testam trāstulir. quidam etiam corticem & os vocant. Germani Fischbein, Belgæ Seeschuym. Vsum autem huius ossis nobis declarat Aristoteles sic inquires. Habent Mollia quod piscium spinis proportionetur, ut Sepia quod Sepium vocant, Loligines quod gladiolum: Polypi nihil huius-

^m L. de soler. anim.

ⁿ Hist. 4. c. 1.

^m Μύτις quid.

^m Μύτις quid.

^p Απόσφαγμα.

^q Υπόσφαγμα.

^o Lib. 7.

^p Lib. de sēs. & sensato. ^q Hist. 4. c. 1. Sepium.

^r De partib. 4. cap. 5.

^s Ὅς ῥάκον.

^t Li. 2. c. 23.

Vfus Sepij.

^a De gener.
cap. 8.

^u De gener.
cap. 8.

Magnitu-
do.

^a His. 4. c. 1.

^u Li. 2. c. 30.

hil huiusmodi habent; quod eorum alueus breuior est, illorum procerior. Ideoq; vt directus inflexusq; maneret, natura his adminiculis faciendum censuit. Os hoc exemptum è Sepiæ dorso, cādidum est superiori parte, durum ac læue: inferiori autem fungosa quadam medulla repletum, quæ & læuiter aspera, & ligni modò frequentibus venis distincta visitur. fungosum hoc supina parte natura esse voluit, ne facile immergatur, vt optimè censet Bellonius. Volaterranus, atramentum Sepiæ, ineptè sepium vocauit. Sepijs quoq; & Polypis teste ^a Philosopho venter similis est, tum figura, tum tactu. At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris speciem gerunt. ^u Alibi etiam tradit vuluam ita Loligini & Sepiæ articulatam esse, vt bifida cernatur: cum Polypi vterus specie rotunda conglobataq; sit. Sepias quoq; aliquas in bina augeri cubita notum est ex eodem ^a auctore. Et ^v Plinius cum de ingenti illo Polypo Carteiæ in Hispania captò dixisset ex Trebio Nigro, hæc subdit ex eodem scriptore; Sepias quoq; & Loligines eiusdem magnitudinis expultas in litus illud, idem autor est, In nostro mari Loligines quinque cubitorum capiuntur, Sepiæ binum, Damus hinc Sepiæ iconem pronam & supinam partem exprimentem, ex Saluiano, qui eam omnium optimè expressit.

LOCVS.

^a De sanit.
tuen.

^b De par. 4.

cap. 5.

EPIÆ Litoralem potius quam pelagicam vitā esse scribit ^a Cardanus, sed tantum litoralem prodidit Aristoteles, ac maris cāuernas incolere ^b Oppianus. In summa marinum animal est Sepia, nec vsquam in dulci aqua nascitur, aut ad flumina è mari adnatat. Abundant in septentrionali Oceano quod cuiuspiam mirum fortasse erit, quod cum frigida & exanguis sit Sepia, tam frigida degat aqua. Strabo duorum cubitorum Sepias circa Carteiam repertas tradit, vt Latina habet trāslatio; sed Græcus codex legit *trididas*, id est Loligines, & similia duorum cubitorum in eo mari fieri. Diximus supra ex Plinio, quā ingētis magnitudinis Sepiæ in litus circa Carteiam expulse fuerint. Bellon. maiorem Sepiarum copiam in Gallia quā in Italia esse testatur. ^c Bartholomæus Scappus quidē de re coquinaria doctissimos libros Italico sermone cōposuit, in mari Adriatico maiorem esse Sepiarum copiam, quā in Tyrrheno ait. Archestratus plurimarum rerum cognitione clarus canit:

Σηπία δ' Ἀβδῆρος τε Μαρωνεία τ' ἐνὶ μύσῳ

In Abderis Sepia, ac in Media Maronea.

Quibus versibus eas videtur extollere, quæ propè Abderas & Maroniam capiuntur, tanquam ad cibū præstantissimas. In Ponto non est Sepia, cum Loligo reperiatur teste Plinio.

VICTVS.

^a H. 9. c. 37.

^b His. 8. c. 2.

^c Lib. 7.

EPIARVM victus est ex pisciculis, atq; etiam è mugile, quem quandoq; venatur longis promuscidibus, vt prodit ^a Aristoteles. Quin etiam maiores quandoq; pisces vincere ^b alibi idem tradit. ^c Athenæus pulillis, inquit, pisciculis aluntur Sepiolæ (*μικροὶ σηπία*) distentis suis promuscidibus, veluti lineis piscatorijs, illos venantes.

ÆTAS.

^a H. 5. c. 18.

^b H. 8. c. 37.

^c L. 9. c. 39.

^d Lib. 7.

IS quoq; vt Polypis angustum viuendi spacium natura concessit, Exemptis enim paucis bimatum non completur, inquit ^a Aristoteles: Vnde ^b Plinius de Sepia & Loligine locutus, neq; his, inquit, bimatu longior vita. Et ^c Athenæus, Ad bimatum Sepiæ vita non producitur, velut nec Polypi. Si historia, quam tradit Plinius de ingenti Polypo dolij magnitudine, longitudine pedum triginta vera perhibetur, inquit Mathiolus, nulum sequetur absurdū, quin Polypi & denis, & bis denis annis viuere possint. Quod etiam tum Sepijs, tum Loliginibus euenire posse non dubitarim, præsertim cum eodem loco scripserit Plinius, Sepias Loliginesq; eiusdem Polypi magnitudine in Hispanico litore vndis expultas esse repertas; Hæc Mathiolus. Cui his verbis reclamationem Zoographus; Atqui vitæ

Sepia Saluiani lupina.

A vitæ longitudo corporis magnitudinem non sequitur, vt in libello de vitæ longitudine indicat Aristoteles: cuius in hac parte authoritas conuelli à Mathiolo non debuit. Certè nec in eodem genere, nec in diuersis, magna paruis comparata, simpliciter viuaciora dixeris. & cum inter miracula Polypi tam grandes sint, nec in mediterraneo (de cuius maris piscibus Aristoteles scripsit) sed Oceano, quid inde de Polyporum viuacitate pronuncies absolutè? Hactenus Zoographus.

C A P I E N D I R A T I O.

VTHOR est ^a Aristoteles Sepiam odore escarum allectatam capi. Ad ^a *Hist. 4. c. 8.*

Sepiam capiendam quædam conscripsi cum de Polypo ageremus. Tarentinus accipit salis ammoniaci drachmas sex, cepæ drachmas duas, adipis vituli drachmas sex; hac esca ferraenta, ad formam fabarum redacta, atque illita adinouet, & spontè ad odorem progredi seq; ipsas tradere Sepias asserit. Alia esca ex eodem. Fecem vini sine aqua, oleo contundito, ad lo-

B cumque accedens mari ipsam inijecto. Sepiæ siquidem videntes quòd (fæx descendat ac perat imum) nigrum ipsum relinquent, atq; illuc se conferent, vbi oleum sese illis ostenderit: easq; tunc comprehendito. Ad Sepiam capiendam neq; nassæ, neq; retium insidijs opus est: sed amoris illecebris eam hoc modo, quo scripsit ^b Oppianus, piscantur; qui interprete ^b *Halien. 4.* Lippio hæc canit:

*Non fortunato cata Sepia carpitur igne,
Quæ multa in pelago potuit vitare pericla,
Iam non lina fugit non densè vimina septi
Eliciunt illas piscantes aquore toto
Famineam appendunt pestem, ducuntq; per astus.
Postquam è conspectu vaga femina tracta per aquor
Cernitur à maribus, subito amplectuntur amatam
Atq; volubilibus nodis spirisq; rotati
Implicitam ramis stringunt cupiuntq; teneri.
Ac veluti virga fratrem mitemq; parentem,
Qui longè à patria fuerat iam tempore longo
Incolumes cernens teneris complectitur vlnis.
Ac veluti nuper iuueni formosa puella,
Aurea quam vinclo vinxit Cytherea benigno
Arrepta ad thalamum sponsi complexibus hæret
Candida dilecto circumdans brachia collo;
Inq; rudi nodo consumit tempora noctis,
Sic ista implicitæ Veneris nec munera linguunt
Tali connexa nodo, nec vincula soluunt.
Donec piscator capiat, cymba q; reponat,
Connexa q; simul subeant crudelia fata.*

Nassis etiam vt capiantur sequentibus hisce docet versibus idem Poëta:

*Has etiam nassis capiunt sub tempore verno,
Nam curuum septum myrti de fronde coronant,
Et iungunt virides frondes, quas horrida gignit
Arbutus, atq; alijs folijs hoc vimen opacant
Cum coitum capiant, & dulces solvere partus
In caneam properant, & strata fronde quiescunt,
Sic amor expletur misera cum morte proteruus
Pisces in secam clausi ducuntur arenam.*

Scribit Isidorus Sepiam dictam, quòd facilè sepibus inclusa capiatur; Vera itaq; fortè erit hæc capiendi ratio quamuis sit falsa etymologia. Massiliæ vidit Gillius ad hunc modum capi: Specula in lignum incisa ex chorda appensa in aquam piscatores demittunt, & sensim fluitantia trahunt: Sepia ad sui simulachrum se iaculatur, ac suis flagellis lignum circumplians, dum se apparentem in speculo amatorie intuetur, interea reticulo circumuenta subducitur. Eustathius scribit etiam aues coturnices laqueo ante speculum posito capi.

SEXVS.

^a His. 4. c. 1. ^b H. 5. c. 12.

Athen li. 7.

^c Li. 9. c. 29.

neris mares varij nigriores constantiq;

E Mollium sexu loquens ^a Aristoteles, Cum verò, inquit, mares in hoc genere à feminis differunt, tum vel maximè Sepiæ id probant. Mas enim prona sui corporis nigriora lupinis potiùs, partesque omnes asperiores habet, quàm femina, & lineis interuenientibus varias: caudam etiam acutior. Et ^b alibi marem à femina internosci scribit, quòd mas varius magis, quàm femina dorsoq; atriore est. Quod sic trāstulit ^c Plinius: Sepiarum generis mares varij nigriores constantiq; maioris: nimirum in auxilio feminis ferendo. Traditum rursus à Philosopho est feminam intestina continere duo, veluti mammas, quæ si alio dissecta inspectes, facile videris; his marem omnino carere.

COITVS. PARTVS.

^a Lib. 12. c.

6. Orig.

^b His. 5. c. 6. ^c Li. 9. c. 31.

Nno coire

re.

N. coeundo, inquit ^a Isidorus, obscenum genus est. nam ore concipit sicut Vipera. Quod falsum est. Melius itaque Rondeletius, Sepias fistula coire & parere existimat. ^b Arist. etiam hoc opinatus esse videtur, quum inquit: Sepiæ ac Loligines ora applicantes, & brachia inter se componentes, natantesque in aduersum coeunt. Narem etiam dictam (τὸν καλούμενον μυκτῆρα) in narem inserunt. natatus alteri retrorsum, alteri anteuersus in os agitur. pariunt ea sui corporis parte quæ fistula dicitur, qua & coire eas nonnulli arbitrantur. Quæ sic transcripsit ^c Plinius: Sepiæ & Loligines linguis, componentes inter se brachia, & in contrarium natantes: ore & pariunt. Neq; eas linguis coire (vtri Plinius sentire videtur, de coitu enim ibidem tractat) neq; ore parere (vtri idem expressè testatur) Aristoteles prodidit, rationisne consonum est (inquit Saluianus. Quod enim Aristotele autore nō ore sed fistula pariant, clarè adeo patet ex proximis eius citatis verbis, vt non sit opus probatione. Quod verò neq; ore vel linguis, vt loquitur Plinius, eas coire asseueret, clarum etiam est. Nam etsi inquit Sepias coeunt inuicem ora admouere & applicare: non propterea eas

^d Lib. 1. de

gen. cap. 15.

Gaze error.

oribus coire testatur. Nec est vt pro defendendo Plinio alium Aristotelis ^d locum adducamus, in quo legitur: Mollia, enixu cōplexuq; mutuo brachiorū coeunt, sic. n. coniungi necesse est: quando Theodori huius loci interpretatio, & non Aristotelis sententia pro Plinio pugnet: Scribit enim Aristoteles, τὰ δὲ μαλάκια συμπλέκονται μὲν κατὰ τὸ σῶμα, ἀντιδιέροντα καὶ διαπύσσονται τὰς πλεῖστας. συμπλέκονται δὲ τὸν τρόπον τοῦτον ἐξ ἀνάγκης: hoc est Mollia autem complicantur ore, renixu complexuq; mutuo brachiorum: complicantur autem hoc modo ex necessitate, & non vt vertit Theodorus, Mollia ore coeunt. Athenæus

^e Lib. 7.

superioris loci Aristotelis sic etiam meminit. Idem (inquit) ^e Aristoteles lib. quinto de animalibus author est, Sepias & Loligines coire amplexas inter se corpora, adaptantesque mutuo ex aduerso narem (μυκτῆρα) & brachia. Oua autem concipiunt, quæ qualianam sint,

^f His. 4. c. 1.

Oua qua-

lia.

^g De par. 3.

cap. 8.

^f Philosophus exponit his verbis: Sepiæ alueus bipartitus est, oua candicantia grandini similia complectens permulta. ^g Et rursus alibi, Sepijs oua gemina apparent, quoniam vulua earum ita articulata est, vt bifida cernatur. Sepiarum oua qualia è mari eijciuntur, ex Rondeletio hîc adpinximus. Nostri inquit racemum marinum vocant, à similitudine racemi vut vitis, quem ab vua Plinij multum differre existimo. Est enim Plinij vua florenti vut similis, vt suo loco declarabimus. hîc oua sunt duntaxat, florenti vut nullo modo similia, Hactenus Rondeletius. De ouis autem Sepiarum rursus hæc ^h Aristoteles. Sepiæ oua

ⁱ H. 5. c. 18.

edunt similia myrti baccis magnis & nigris: atramentum enim superfundunt. coherent inter se omnia ad speciem racemi, vni cuidam nexui obducta, nec facile alterum ab altero detrahi potest. Mas enim humorem quendam emittit, cuius lentore sibi adherescunt, & augescunt. Cum primùm edita, candida sunt, atq; exigua, mox atramento perfusa, nigra maioraq; redduntur. Tempus autem & modum partus idem ⁱ author his verbis declarat. Mollia verno tempore pariunt, & Sepia in primis. parit hæc omnibus anni temporibus: perseueratq; in edendo ouorum numero dies quindecim. Et ^k alio loco: Ferunt vterum Sepiæ verno tempore, pariunt intra diem decimum quintum. Ex quo liquet manifestissimè errorem

Quo tēpo-

re pariunt.

^j Hi. 5. c. 12.^k H. 5. c. 18.

Athen. cor-

rectus.

in codicibus Athenæi, hæc eadem Aristotelis verba citantis, irrepsisse. Nam inquit, τῶν δὲ μαλάκων τίκτουσι πρῶται τοῦ ἔαρος αἱ σηπίαι, καὶ οὐ κύουσι πᾶσαι ὥραι, καὶ κύουσιναι πέντε καὶ δεκά

Oua Sepiarum.

καὶ δὴ αὖτις, idest, Mollium autem Sepiæ primæ vèrè pariunt: & non concipiunt omnibus temporibus, pariuntq; per quindecim dies. Expungenda igitur negatiua particula οὐ ceu perperam inserta. Idem confirmat ¹ Plinius, qui Sepiam omnibus mensibus parere ^{Li. 9. c. 51.} scripsit. Locum præterea quo pariunt, indicat ^m Aristoteles dicens: Sepia parit iuxta terram inter algas, & arundines, & si quod aggestum tale iniectum sit, vt fermenta, aut lapides, aut quælibet alia materiei congeries. Et quidem piscatores de industria fascēs sarmentorum disponunt. Hæc perlibenter in eis loculamentis parit, prolixam illam continentemq; seriem ouorum, qualis cirri muliebris species est. Et ⁿ rursus: vbi de cartilagineis Locustæ marinæ appendicibus esset locutus: Partus enim, inquit, in ijs recipitur, vt ^{H. 5. c. 17.} Sepiarum sarmentis, & qualibet colluuiione collocatur. Vnde hæc ^o Plinius: Sepia in terreno parit inter arundines, & sicubi enata alga: excludit quintodecimo die. Sed hoc mirū quod eodem capite dicat Plinius, Loligines in alto conferta oua edere, vt Sepias. cū Sepias littoralem non pelagicam vitam traducere constet. Nisi ita hic locus interpretandus sit, vt videatur dicere, Loligines conferta oua edere, vt Sepias. Porro modus pariendi eis hic est, vt prodit ^p Philosophus. Enititur aluum per interualla reprimens, inspergitque atramentū, interposita quiete, vt potè cū non nisi cū labore emittat. Præterea vt idem ^p ait: Mas Sepia oua quæ fœmina ediderit, persequitur, suum semen aspergens: quod vel in reliquis eiusdem generis fieri ratio est. Idem ^q alibi: Mas, inquit, humorem quendam mucoris mittit, cuius lentore tenaciter oua sibi cohærescunt, ac crescunt. Etiam hæc & cū primū edita candida sunt, atq; exigua: mox atramento perfusa nigra maioraq; redduntur. Et alio in loco: Quoties autem, inquit, ederit (fœmina) mas ē vestigio sequens, atramentum ouis superinfundit, atque ita efficitur vt solidescant. Sed non satis hunc locum Gazam assecutum esse Rondeletius putat. Græca autem verba hæc sunt: Οὐ τὰν δὲ ἡ σπηρία ἐπιτεκεῖ τὰ ὠὰ, ὁ ἄρρην παρακολουθεῖν καταφυσᾷ τὸν θόλον, καὶ γίνεται σιφρα. Huius mæla cōuersionis, inquit Rondeletius, occasionem dedit dictio temerè adiecta τὸν θόλον post καταφυσᾷ quam delendam esse conuincit ¹ Plinius, qui Aristotelis locum sic interpretatus ^{Li. 9. c. 51.} est. Oua eius (Sepiæ) glutino atramenti ad speciem vix coherentia, masculus prosequitur afflatu, aliàs sterilesunt. Vides hīc Plinium pro καταφυσᾷ prosequi afflatu reddidisse. His accedit Athenæi authoritas locum Aristotelis citantis. Οὐ τὰν δὲ τέκωσι σπηρία τὰ ὠὰ, ὁ ἄρρην παρακολουθεῖν καταφυσᾷ καὶ σιφρα. Vides hīc τοῦ θόλου mentionem nullam factam. Postremò non mas, sed fœmina, vt prius ex Aristotele perspicuum fuit, ouis atramentum aspergit. Hactenus Rondeletius. Verū Zoographus & Saluianus non θόλον, sed vna mutata littera θόρον, idest genituram, legunt. Verbum quidem σιφρα, inquit Zoographus, quod apud Athenæum legitur, in vfu non est: & apparet hunc Athenæi locum esse mutilum, vt in multis alijs. Plinij etiā interpretatio: Masculus persequitur afflatu &c. non tanti est quin Aristotelem ipsum suis alibi verbis sese interpretantem ei præferamus. ^p καταφυσᾷ verbum si absolutè proferas, spiritum & aërem contra aliquid emittere significat: ^{Aristoteles correctus. Athenæi locus notat.}

cat: at pisces in aqua quomodo anhelare, aut spirare aërem possunt? Nam ut Rondeletio donemus pisces propriè dictos spirare, Mollia tamen & exanguia non spirabunt. at si accusatum addas, aliud quippiam cum spiritu, vel tanquam cum spiritu emittere significat, idem scilicet quod *καταρραίνειν*, idest aspergere: vel *καταρίναι*, idest contra aliquid emittere. Mas igitur Sepia τῶν ὠν καταρυσᾷ τὸν θόρον, humore genitali suo oua conspergit, genituramq; eis affundit. Nam & lib. 3. cap. 7. de gener. anim. Aristoteles piscium omnium oua, nisi mares semen suum asperferint (ἀπορραίνειν τὸν θόρον dicit, vel ἐπιρίναι) augeri & vitalia esse negat. Et mox sequenti capite: τὰ μὲν δὲ καταβάδῃ τὰ θήλεια, πρὸς αὐτὰ ποιεῖται τὸν τόπον: τὰ δὲ μαλάκια ἔξω. καὶ τοῖς μὲν θήλεις (malim κυήμασι) τῶν μαλακίων ἐπιρραίνει (subauditur τὸν θόρον, ex præcedenti capite) ὁ ἄρρεν καὶ παρ' οἱ ἄρρενες ἔχθους τοῖς ὠοῖς: καὶ γίνεται (supple τὸ κύημα) συνεχὲς καὶ κολλῶδες. hic συνεχὲς καὶ κολλῶδες dixit, quod libro quinto historiae scripserat. Rursus hist. 5. c. 18. causam reddens, cur oua illa inter se racematim cohæreant, sic scribit: Αἰνῶσι γὰρ ὁ ἄρρεν ὑγρότητα τινὰ μὲν ὡς, οὗ τῇ γλιχρότητι παρέπεται καὶ αὐξάνεται. Astipulatur sententiæ nostræ vetus translatio, quam author de naturis rerum recitat, his verbis: Sepia fœmina cum ouat, mas eam sequitur, & super oua semen insufflat, ut viuificentur. Item V Vottoni: Quoties ediderit oua, mas è vestigio sequens humorem foetificum ouis superfundit, atq; ita efficitur ut solidescant. Hec Zoographus. Cæterum sunt Sepiarum oua racematim compacta, & tanquam à pediculo dependentia, oblonga, initio bacce myrti, tandem, si maris semen contigerint, auellane nucis magnitudine, folliculo vel membranula contecta, cohærentia, foris effuso atramento nigra, intus alba. Quæ ibi continentur oculorum humoribus similia sunt, uti tradit Rondeletius. Primum enim aqueus & tenuis humor effluit, mox alius priore crassior, tertius veluti crystallinus. Vbi hæc oua Sepia peperit, & femine maris aspersa sunt, ijs incubat diligentius quam cætera Mollia, ut his verbis testatum reliquit Aristoteles: Cum genus omne crustatum sibi iuncta contineat oua, & sic foueat, Polypus & Sepia, & reliqua eius generis eiusdem oua quæ pepererint, absoluta fouent, & præcipuè Sepia: quippè cuius sæpenumero alueus iuxta terram dum hoc facit, appareat. Et ut idem author est: Mox oua edita Sepiæ crassitudinem acinorum vix minorum intra diem decimum quintum capiunt. Quæ (si prius prole iam perfecta abscederit oui membranam) sterusculum mittunt suumq; præ metu colorem mutant ex candicante in rubiusculum. Vnde dixit Plinius. Excludit Sepia decimo quinto die. Prodeunt autem ex singulis Sepiarum ouis singulæ Sepiolæ teste Philosopho. Sed quomodo prodeant, idem declarat his verbis. Cum Sepiola iam intus constitit, videlicet tota ex candido oui interno concrescens, tum rupta oui membranula proles exit: primum pars illa interior candida veluti grando consistit, cum femina suum atramentum asperferit. Nascitur enim Sepiola ex ipso candicante corpusculo versa in caput, modo auium ventre annexo. Sed qualisnam sit in his annexus umbilici, nondum exploratum habemus. Constat tamen candidum illud subinde diminui, dum Sepiola augetur, & ad postremum, ut luteum auibus, sic candidum his aboleri. Primum oculi grandes in his quoque, perinde ac in cæteris apparent. Sit ouum a. b. c. oculi: d Sepiola ipsa: e hoc ipsum. Niphus posteriora verba hæc sic legit. Sit a ouum: b c. oculi: d Sepiola ipsa, ita ut verba hæc τὸ δὲ ἐφ' οὗ τὸ εἶ ἀbundent. Saluianus autem sic: Sit a ouum, b c oculi, d Sepiola, e hoc ipsum. Adhæret autem teste eodem Philosopho, ouo Sepia nascens parte sui priore: hac enim tantum potest adhærere, cum hæc vna pars posteriori & prior eodem modo habeat. Postremo ubi, inquit, Philosophus: Pariunt intra diem decimum quintum, ἀποτίκτουσι ἐν ἡμέραις 15, aliqui vertunt, perseverare eas in edendis ouis, siue in partu dies quindecim: quod an magis conueniat, an à conceptu potius ad partum usq; tot dies numerari, considerandum.

MORES. INGENIVM.

^a H. 5. c. 12.

^b Hist. 9. c. 1.

^c Li. 9. c. 29.

Femine mares auxiliantur.

ONIVGATIM mas cum femina incedere solet, inquit Aristoteles.

Et alibi, cum Sepia, inquit, ista est tridente, mas fœminam adiuvat, fœmina mare percusso fugam arripit. Eadem sic Plinius: Percussæ tridente fœminæ auxiliantur: at fœmina ictu mare fugit. Confirmat idem Athenæus inquit: Aiunt quoq; fœminæ tridente percussæ, ac captæ mares auxiliari eam in aduersum retrahentes: maribus autem captis in fugam

H. 9. c. 37. fœminas se coniungere. Testatur Aristoteles Mollium omnium astutissimam esse Sepiam.

Nam

E Nam sola, inquit, hæc suo vitur atramento, non modò cum metuit, (nam dixerat^c antea^a *Hif. 4. c. 1.* inter omnia Mollia Sepiam præcipuè præ metu atramentum suum effundere) verum etiã abscondendi causa. Polypus atq; Loligo atramentum præ metu mittunt: Cæterum Sæpiæ, ut dixi, sæpe & sine pauore suo vitur atramento ad se occultandam, & cum progressa paululum se ostenderit, redit in atramentum. Idem confirmat vetus poeta^f Nicander^g *In Alexipharm.* qui cum scripsisset Leporem marinum sordidatum, dum recens in lucem editus est, Loliginis inferri subtilibus comis, perinde ac si proles esset Loliginis, aut *σηπιδος φυγῆλιδος*, idest Sepiæ fugitiuæ, causam cur fugitiuam appellauit addit:

Ὅϊδμα χολῆ δολόεντα (δολόεσαν) μαθούσ' ἀγρώσορος ὀρμῶν. idest.

qua obfuscat

Fluctus sua nigredine dolosum animaduertens piscatoris impetum.

De eodem actu sic meminit^h Ouidius:

Sepia tarda fuga, tenui cum forte sub unda

Deprehensa est, iam iamq; manus timet illa rapaces

Inficiens aquor, nigrum mouet illa cruorem

Auertitq; vices oculos frustrata sequentes.

Vnde & ^h Plinius ait: Ambo autem (mas scilicet, & foemina Sepia, de ijs enim loqui-^h *L. 9. c. 19.* tur) ubi sentire se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est infusata

aqua absconduntur. De eadem quoq; astutia hæcⁱ Ælianus: Cum se à peritis piscato-ⁱ *De anima. 1. cap. 34.* ribus captari cognoscit Sepia, suum atramentum emittit, quo circumfusa, ab oculis pi-

scanium remoueatur, eorumq; perstringit oculos: piscatores verò cum sit in eorum oculis, nil tale vident. Sic Ænea tenebris circumsepto fefellit Achillem Neptunus, ut ait

Homerus. Nec dissimilia ab his sunt quæ scribit^k Plutarchus: Cum autem, inquit, mul-^k *Lib. soler. de animal.* ta præterea sint prudentiæ in præcauendis, & effugiendis insidijs exempla, Sepiæ artem

præterire non conuenit. Vescam enim iuxta collum habens plenam atro humore (Tho-
lus is vocatur) ubi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebrasq; circa se efficit mari in-

fecto, ut piscatoris conspectum subterfugere possit: imitans deos Homericos, qui quos saluos volunt, cœrulea sæpenumero nube obiecta eripiunt atq; suffurantur. Hæc sic ab

Oppiano canuntur Lippio interprete.

Quin & natua sæcunda est Sepia fraude.

Est liquor in tumida concretus turbidus aluo,

Qui fuscus picem superat caligine massam.

Conditus hic humor nutritur corpore, præsens

Auxilium misera: subita formidine capta,

Atras emittit guttas, & polluit aquor,

Obscuratq; vias ponti tenebrosa cruore

Permixto sanies, piscantis lumina turbans

Auertit visum, & prospectum surripit omnem.

Hæc facili cursu per tinctas aquoris undas

(Effugit horrendos pisces hominemq; sagacem.

Philes quoq; recens autor de astutia Sepiæ hos reliquit **Iambos**.

Παύροπος ἐστὶ τῶν φύσιν ἢ σηπιδῶν

Τῶν ἀλιέων κλέπτουσα τῶν κακούργων.

Εἰς ῥῆθρα γὰρ τ' ἐμὴ μέλαν ὑποσφαγμάτα

Καὶ λαμβάνει τῶν ὄψιν ἐνδύσα γρόφον,

Καὶ τέρεται θηρῶσα τῶν σωτηρίων.

Quos sic transfudit Gregorius Bersmannus Anebergensis:

Est versipellis Sepia, & vafra indoles

Piscantium qua callidè eludit dolos.

Atrum cruorem nam vomens, pontum inficit,

Caliginemq; induta visus eripit,

Parricij sic ouat salutis copia

Postremò Athenæus quoq; idem aduertit sic inquit: Persequente piscatore suum atra-^l *Lib. 7.* mentum effundit Sepia, antrosum profugere se simulans.

Porro ut admodum asturè suo atramento vitur, sic etiam prudentissimè promiscidibus; his enim non solum pisci-

culos, sed & nugiles etiam venatur; Vnde Oppianus.

Callide

*Callida furtivam meditatatur Sepia prædam
Nam tenues molli surgunt de vertice rami
Extenti tanquam funes, quibus ipsa natantes
Pisciculos, sacris veluti capiuntur ab hamis,
Pendens à fulva cautè deprehendit arena.*

Et Athenæus: Paruæ autem, inquit, Sepiæ nutriuntur tenuibus pisciculis, quos promuscidibus seu piscatorio funiculo venantur. Planius comprobat hæc Plutarchus, de piscatoria Sepiæ arte sic loquens: A collo suo demittit acetabulum instar funiculi, quo hamus dependet, & quod laxatum longè emitti, & facillimè retrahi potest. Id pisciculis quos propè se videt, mordendum exhibet, paulatimq; in se retrahens fraude ad se prædam adducit, dum ore contingere possit. Porro teste^m Aristotele ijs prætenturis quoties tempestates vrgent, ad saxa aliqua adhærentes Sepiæ, se veluti anchoris iactis stabiliunt. Quæ ita vertitⁿ Plinius: Sepiæ & Loligini pedes duo ex his longissimi, & asperi; quibus in fluctibus se velut anchoris stabiliunt. ^o Athenæus ait: Cum sauit tempestas, Sepiam aiunt præhensis minoribus faxis vtraq; sua promuscide, veluti anchora stabilitam quiescere. Idem testatur Ælianus: Sepiæ, inquit, duabus sunt tanquam promuscidibus præditæ, quibus ad saxa cum est in mari tempestas, adhærescunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ, fluctuum incursionibus resistunt. Post cum est tranquillitas solutis promuscidibus, rursus natant: non contemnendam scientiam tenentes vitandi sanè tempestates, atq; ex periculis salutem conseruandi. Quæ sic^p Oppianus cecinit.

^p Halieut. 2.

*Si tumidi magno tollantur in æquore fluctus,
Hærebit proprijs scopulis deuincta flagellis,
Natiuos dura connectet caute rudentes.*

^q H. 9. c. 37. Posteaquam^q Aristoteles Polypum coloris mutatione pisces venari dixisset, subdit hæc: Sunt qui Sepiam facere hoc idem autument: colorem namq; eam sibi contrahere similem loco, in quo versatur, confirmant, sed piscium sola Squatina ita affici solet. Ex quibus verbis nihil certo statuere possumus. Gyllius, & Bellonius audacter, Sepiam quemadmodum Polypum colorem, mutare aiunt.

D E N O M I N A T A.

Sepedones

SEPEDONAS. Græci non à Sepia inflectunt, sed vlcera intelligunt eo nomine putrescentia. Sepiussam Doridis insulam in Ceranico sinu teste Plinio sic dictam à Sepijs cōijcit Hermolaus Barbarus. Sepiæ paruæ Græcis Σηπίδια dicuntur, Latinis Sepiolæ, vt Samonico, Q. Sere-
no, & ^a Plauto:

^a In Casina.

Emito Sepiolas lepidas.

Σηπίδια nominant apud Athenæum Alexis, Antiphanes, Eubulus, & Aristophanes in Thesmophorijs. Dorion σαπίδια inter hepsetos hoc est, inter pisciculos minutos, elixari solitos numerat. Legitur & σήπιδιον (cum Teutidio, & Polypodio) apud Athenæum in Philoxeno: quam vocem mutilatam putat Zoographus, & legendum σηπίδιον. Σηπίδιαριον apud Phyllium vel Phrynicum, vt author est Athenæus. Σηπίαι, Σηπίδιαρια exponit Pollux. Sepaceus adiectiuum, quo vtitur^b Iulius Cæsar Scaliger, puto à Sepia deriuari. Σηπιαλλis species est vitis Varrino.

^b In Atha:

M O R A L I A.

Hæretici.

^a Lib. 2. ad-
uers. Marc.

VITVR Sepia atramento, vt suæ consulat saluti: at homo vafer, veluti hæreticus, atramento veritatem obfuscat: cum enim conuinci se animadu-
uerterit, nebulas, nugasq; ac tenebras offundit, ne victus videatur. Sic elegãter & appositè^a Tertullianus hæreticos Marcionitas Sepijs comparat. Nam veluti hæc vbi sensere se apprehendi, effuso atramento aquam turbant, atq; ita absconduntur: Eodem modo illi, vbi succumbunt in ea disputandi palestra, hoc est, cum erroris arguuntur conuincunturq; tenebris ceu Sepiæ atramento obiectis disputationi sese eripiunt. Atticus Philosophus non inelegans Platonis propugnator facete dicebat, Aristotelem in suis scriptis facere, quod facit in mari Sepia; vt
enim

A enim hæc sparso sub oculos manumque piscatoris suo succo elabitur; ita ille depræhendi metuens, sententias de industria obscuritatibus obfuscat. Potest & per ipsam Sepiam intelligi diabolus, per eius verò atramentum deliciæ atque diuitiæ. Vt enim illa nobis atramentum suppeditat, quod lucernæ immixtum facit, ut homines nigri appareant, amoto priori lumine; ita etiam, diabolus deliciarum cupiditates atque diuitias, & voluptates nostris instillans cordibus, nigros hoc est pessimos nos reddit, & inquietos, amoto vero Dei lumine, ac amore. Rursus ut Sepia inter alios, duos longos habet pedes, quibus cibum ad os transmittit, & quibus in fluctibus se tanquam anchoris stabilit, tempestatem aduertendo; sic cum multos habeamus affectus, & desideria duobus inter cetera opus est, scilicet amore Dei, & proximi, qui semper longi esse debent, ut istis mediantibus cibum diuinæ gratiæ, & gloriæ possimus demereri, & nos in hisce mundi fluctibus fortiter stabilire. Amor enim Dei, & proximi anchora est, hominem contra fluctus tentationum, ac tribulationum confirmans: quia pro certo nullus stabilis in fide, & moribus efficitur, nisi in amore Dei, & proximi confirmetur. Vnde ^u Ecclesiastes: *esto firmus in via domini*. Sepia vsta meretricem quoque denotat, & prostitutæ pudicitiae mulierem. Vt enim ad vstam Sepiam pisces ^uCap. 5. Meretrix. accurrunt, & sic à piscatoribus capiuntur: sic ad illam luxuriosi, & molles, odore hoc est, impudicitia allecati, demomum retibus se irretiunt dicentes. In odore vnguentorum tuorum curremus, nimirum ad perditionem.

HIEROGLYPHICA.

D verò, inquit ^a Pierius Valerianus, præcipuum super Sepia significatum apud Ægyptios Sacerdotes erat, ut per eam significarent hominem, qui multa pulchra, & magna pollicitus, daturus omnino speciosa virtutis exempla videbatur, & per summam inde ignominiam foedè lapsus, omnium fefellerit expectationem: ea enim cum spectandam se venatoribus præbuerit, simulatque in se aciem instrui conspexerit, & clavicum cani, atramentum in aquas euomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congregiendi copia, elabitur. Quod si inter fugiendum acciderit, ut aperto iterum campo depræhendatur, statim in effusam atramenti nubem se recipit, atque ita sæpius ac identidem frustratur venatoris spem, nulla sui facta copia, ut depræhendi possit: idque non in congressu tantum facit, sed plerumque etiam ludendi studio quodam, atque etiam insidiandi. Sumptum hoc Hieroglyphicum est ex ^b Horo. Sepia se surtim subducens periculum denotat apud Ægyptios teste Cœlio Calcagnino. Huiusmodi verò occultationis causa confictum à Græcis credit Pierius, Thetis in Sepiam commutari solitam, dum vel eluderet vel serio fugigaret Pelea illam sequentem. Ita denique hominem qui multis simulationum inuolucris tegeretur, essetque occultæ multiplicisque naturæ, per pictam Sepiam notabant. Alij mendacium ex hoc figmento intelligi volunt, propterea quod Græmaticus Triphon ait, *ἐν τοῖς ἐχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται*, in extremis quippe partibus nigrescit, & obscuratur. Sed hæc propriè ad melanurum piscem pertinent, quàm quidam ineptè cum Sepia confundunt. Ceterum literas sacras cum Ægyptij significare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant. Iuncum autem, quia eo pro calamo utebantur, Sepiam verò quod eius ad scribendum atramento vterentur, ut scribit Pierius. Quanquam etiam hic per Sepiam atramentariam thecam significari posse putet, cum apud Persium pro ea ponatur, dum canit.

Nigra quod infusa vanescit Sepia lymphæ.

Nos tamen pro atramento ipso hic poni supra probauimus. Sanè Græci atramentum *σηπιοτιμόν* appellant. Cribrum autem sub Sepia ponere ideo commenti sunt, quia ea prima sunt arma, quibus in pane conficiendo utimur, atque id apud Ægyptios ex iunco contexti solitum. Admonebant autem ea cribri cœlatura ita iunco, & Sepiæ subiecta, cum qui victui necessaria comparasset, litteris dare operam posse: cui verò desit prouisæ frugis in annum copia, alij dedatur arti, aliamque sequatur industriam necesse esse. Sunt etiam qui amorem coniugalem in viro firmum, in femina lubricum significare si vellent, Sepiæ tridente confossam pro huiusmodi rei Hieroglyphico faciant, propterea quod Sepia foemina si percussa fuerit, mas auxilium adferat; quod si mas percutiatur, femina aufugiat.

Amor coniugalis.

THETIS mater Achillis infantem igne fouit, interdiu litum ambrosia, sic demum illi conciliatura immortalitatem. Id quod aduertens Peleus altiùs inclamauit. Inde ad Nereides digressa narratur Thetis, cui alioqui fuit infitum, formam demutare. Quin & cum ea coisse primum creditur Peleus in Sepiæ speciem conformata. Euripides Pelea cum Thetide semel coisse tradit, idq; in Sepiade promontorio, quod in Magnesia statuit Plinius. Meminit huius fabulæ Iohannes Tzetzes, his versibus.

Φασί τιν' Θέτην φεύγουσαν Πήλειος σωουσίαν
Πρὸς πῦρ πρὸς ὕδωρ τρέπεσθαι, πρὸς φύσιν τῶν θηρίων.

Πρὸς δὲ σπητίαν πώποτε μορφῶν μεταβαλῶσαν,

Πηλῶς αὐτῶν κατεχίκε, καὶ γὰρ μὲρ σινεζύγη.

Τόδ' ἀλληγορικώτερον. τοῦτον οὐκ ἀξιοῦσα,

Κατὰ πυρὸς τρέπετο πῦρ, καὶ κατ' ὕδατων

Καὶ τοῖς δυσβάτοις ὄρεσι βορὰ θηρὸν γίνεσθαι.

Τέλος αὐτῶν κατέχικεν ἐν σκοτῶ κρυπτομένῳ,

Ὡς σπητίαν τῶν ὄλων τοῦ μέλαρος κρύβεισαν,

Εἴ τε καὶ παρὰ θάλασσαν ἐκφεύγουσαν ἐκ ἡνός,

Ὡς Ευρυπίδης γέγραπεν ἐν Ἀνδρομάχῃ τοῦτο.

Aiuat Thetim fugientem Pelei congressum,

In ignem, in aquam verti, in naturam ferarum,

Inq; Sepia aliquando formam conuersam,

Peleus ipsam detinuit, & nuptijs coniunctus est,

Magis autem allegoricè: hunc non dignata,

In ignem vertebatur ut caderet & in aquas,

Etiam inaccessis montibus esca bestijs ut fieret,

Postremò ipsam detinuit in tenebris absconditam,

Quemadmodum Sepiam, atramento nigro absconditam

Sive iuxta mare effugientem illum,

Vt Euripides scribit in Andromache illud.

PROVERBIA.

VLTV mutabilis albus, & ater, Horatius. Quo in loco Porphyrius Grammaticus annotat prouerbiali figura dictum, albus & ater, & pro eo, quod est bonus & malus: & Horatium, album, ad liberalem, aut lætum reddidisse: atrum ad sordidum & ærumnosum. Huc festiuiter allusit Matrona apud Athenæum de Sepia loquens:

Ἡ μόνη ἰχθύς ἐοῦσα τοῖς λευκοῖς καὶ μέλαν ὀϊστὶς, idest.

Quæ cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

Est enim, inquit adagiorum author, Sepia colore albo, sed succum habet atrum, quem spargit in metu, ne deprehendatur.

Et nigrum niuco portans in corpore virus

de Sepia videtur pronunciaſſe Ouidius in fragmento, quod Halieuticon inscribitur. nam sequens versus deest. *Perca sequitur Sepiam.* Εἴ περὶ πέρην μελανουρῶν. hîc malè vertit adagiorum author pro Melanuros Sepiam.

EPI TH ETA.

SEPIA propter dolos, quos machinatur piscibus, dum eos venatur, δολοφρων, δολομήτης, dicitur Oppiano: καρδάλεια siue audax, quod maiores quandoq; pisces aggredi audeat, ac mas fæminæ à tridente percussæ auxiliari in hominum conspectu. ταγλίνας σπητίας nominat Eubulus quod in sartagine coqui solitæ sint. Nicander φουλίδα fugitiuam, quod sparsa atramento manum captantis effugiat. Ob atramentum nigrum dicitur furua apud Gyraldum. tarda fugæ apud Ouidium.

V S V S I N C I B I S .

QVAMVIS Pythagoras Sepia vesci prohibebat suis, non tamen ob id cæteri abstinerunt. Nam cum amphidromia olim celebrabantur, mœnas cum Sepijs mollire, & plurimos cirros diligenter stringere assolent, vt loquitur apud Athenæum Eubulus. Aristophanes in Thesmophoriazulis.

Quando e-
derentur.

Ἰχθὺς ἐώνηται τις ἢ σηπίδιον. idest.

Emptus est piscis aliquis, vel Sepiola.

Et Theopompus in Venere.

Ἀλλ' ἐντραγε πλὴν σηπίαν πλὴν διαλαβοῦσαν (διαλαβὼν legit Natalis Comes) καὶ τοδὶ τὸ πολυπέδιον, vertit Dalechampius.

Sepiam & quæ exiguum Polypum hunc interceptit, arrode.

- B** Et nunc quoque in omnibus Italiæ piscarijs venales habentur, ijs inquam, in quibus marini veneunt pisces, non alia, quàm cibi gratia; Quamuis alioqui ganeones, ac delicatuli Sepiam aspernentur, & pauperculis relinquunt, nam insipida est, nisi optimè præparetur, condiatur, coquaturq; nam sic grata sapidaq; efficitur. Duplex autem eam coquendi modus est: aut enim assatur, aut elixatur: Idq; tum recens, tum asseruata. Nam Galli Sepias exiccant, non aliter quàm Græci Polypos. Miror certè cur recentes nullius in Oceano sint pretij, vt scribit Bellonius, cum à coquis, inueteratis, aut sale conditis præferantur. Sed fortè id idèd fit, quòd cibi fastidiū, recentes adhuc pariant, & salitæ ieiunia verna egregiè solentur. Sunt autem Sepiæ aliæ maiores, aliæ minores: Maiores sale conferuantur in Illyride, indeq; Venetias deferuntur, vti & Genua Mediolanum. Auicenna, inquit, Rubien (aliqui Sepiam interpretantur) est conueniens cibus: qui tamen falsus & inueteratus, atram bilem gignit, Venerem promouet. Simeon Sethi Sepiam difficilè concoqui, parumq; in se continere succi falsi ait, quòd si tamen concoquatur, non parum nutrimenti corpori id ferre. Cæterum quia crudos procreat humores (vt suprà ex Galeno in genere de Mollibus scripsimus) oportet eam condimentis acrioribus conditam esse, vinumq; vetus, & tenue superbibere. Venetijs & Romæ omni tempore habentur, sed optimæ putantur mensibus Ianuario, Febuario, & Martio. Præstant autem cum sunt grauidæ teste^a Aristotele. Elixantur magna ex parte, assisq; præferuntur, vti fortè & apud priscos. Nam elixarum mentionem facit Alexandrides in Protefilao, vbi symposium nuptiarum Iphicratis, qui Cotys regis Thracum filiam ducebat, describit, nulla assarum mentione facta. Quo autem modo sint elixandæ Alexis ἐν Πονίῳ docet, inducto coquo hæc loquente.

^a Hist. 8.
cap. vlt.

σηπίαι πόσου
Δράχμης μίας τρεῖς. τῶν δ' ἐταῶς μὲν πλετάναις,
καὶ τὰ πτερόγυια σωτημῶν ἐφθα ποῶ.
τὸ δ' ἄλλοσῶμα κατὰ τιμὴν πολλοὺς κύβους
Σμύσαστε λεπτοῖς ἀλσί δαπνόωντων ἅμα
ἐπὶ τὸ τίγχιον σίζων ἐπασίων φέρω. idest.

A. Sepia quanti? B. vna drachma

Tres. A harum brachia

Et pinnas accipe, dissecasq; elixa:

Corpus reliquum in quadrata frustra multa discinde,

Tuso sale perfrica, & canare statim ac inceperint,

Accedens, è stridente sartagine nobis affer.

Nam in sartagine coquebant olim, ac elixabant, vnde Eubulus τὰ γλυκὺς ἀς σηπίας nominat. Eis, cum in cibum parabantur, oculos eximi solitos, monstrat hic versus^b Plauti.

Iube elidere oculos, itidem vt Sepijs faciunt coqui.

^b In Ruden-
te.

Bonum autem ius ex eis fieri negant piscatores absq; atramento. Quapropter piscatores vt scribit Bellonius, cum per senectutem deficientes super aquam fluctuantes, vel viuas vel mortuas extrahunt, in primis dant operam, ne atramentum (quod aliàs dum se persequi sentiunt, effundunt) temerè diffuat. Bartholomæus Scappus, Sepiam in iure suo cocturus, recentem exossat, & pedes seu brachia abscindit, vt tantummodo alueus relinquatur cum vesicula, qua atramentum continetur, tum eam cultro per medium diuidit, lauatq;

lauatq; cartilagine omnes exteriores interioresq; in aqua frigida, aut tepida, donec al- **E**
 bescant, deinde dissecat eandem in plures partes, & in olla fictili, aut vase alterius gene-
 ris, coquit cum butyro, aut oleo oliuarum, additis alijs minutim concisis, aqua modica,
 pipere, cinnamomo, croco, & pauco vino, aut omphacio, & salis modico, tandemq;
 herbas adiungit virides contusas in mortario. Quod si verò luscum nigrum esse velit,
 ut eius est atramentum, herbas non imponit, sed miscet atramentum cum vini modico,
 aut omphacij, coquitq; iterum, ad ebullitionem vsq;: tum inferre iubet supra insparsis
 aromatis dulcibus. Nonnunquam brachia seu cirros cum ita cocta Sepia infert, lauatos
 & in plurimas partes diuisos, & sic cum ea coctos. Infarciunturq; aliquando Sepiæ hoc
 pacto, ut idem scribit. Exempto osse, & brachijs abscissis, lauantur, & implentur caseo,
 ouis, pane minutim trito, aut contuso, vuis passis, herbis, tuis, pipere, cinnamomo,
 croco, commistis primum omnibus, tempore ieiunij loco casei sumi possunt amygdalæ cō-
 tuse, & loco ouorum auium, oua alterius piscis cruda. Impletæ coquuntur in sartagine
 cum aquæ paulillo, & olei, ita ut vix testæ appareant, bulliunt deinde paulatim, donec
 quibus infarcitæ sunt, tumeant, iterumq; parum omphacij additur, & aqua tincta cum
 croco, pipere, cinnamomo, & sale recoquuntur per duas horas, aut paulo minus. **F**
 Plarina Sepias elixas subinde ab ahenis extractas, & cum pipere, ac lasere conditas infert. Sunt
 qui pipere condiunt, cinnamomo, coriandro, viridi mentha vel arida: item qui vitello
 oui, aceto vel agresta, olei modico, ubi ebullierint, obligant. Sepijs cum nucibus, & allio
 paratis vescuntur quidam, inquit Mathiolus, ut in Venerem salatiores prorumpant. Qui-
 bus autem condimentis Sepiæ sapidiore euadant, docet ^c Apitius inquit: In Sepia far-
^c Lib. 9. c. 4. tili condienda piper, Ligusticum, apij semen, careum, mel, liquamen, vini condimenta
 coctiua calefacies, & Sepiam inde apertam perfundes, atq; ita facies, coctam cerebellis
 elixis enervatis cum pipere tritis, quibus commisceas oua cruda, quod satis est, piper in-
 tegrum, esitia minuta & sicca, sues, & in bullientem ollam mittes, ita ut coire impen-
 possint. Alia Sepias condiendi ratio, & materiæ. Sepias elixas ahenis in frigidam mi-
 sceas cum pipere, lasere, liquamine, nucleis, & ouis, ut videbitur, condies. Aliter Sepias,
 piper, Ligusticum, cuminum, coriandrum viride, mentam aridam, oui vitellum, mel, li-
 quamen, vinum, acetum, & olei modicum, bullire finito: & ubi bullierint, amylo obliga-
 bis. Sepias veteres aliqui præmacerant primum lixiuio ex cineribus, & parte calcis facto
 deinde aqua dulci: deniq; purgas concisasq; intestinorum instar condiunt coquuntq; ut **G**
 audit Zoographus. Sepiæ coctæ, teste ^d Dioscoride, atramentum dum estur, egrè con-
 coquitur: aluumq; mollit. Diphilus apud ^e Athenæum ait Sepiam elixam teneram effi-
 ci, ori gratam, concoctu facilem, & aluum leuiter subducere: tuccum qui ex ea gignitur
 sanguinem extenuare, excretionemq; per hæmorrhoidas mouere. Oua quoq; in siccum
 eiecta à quibusdam edi cocta in sartagine scribit Rondeletius.

VSVS IN MEDICINA.

^a Lib. 8. de
comp. med.
sec. loca.

Ad morbos
mulierum.
^b Lib. 2. de
mor. mul.

Ex Atramē-
to.

^c Lib. 1.
κατὰ τόπ.

Ad Alopecias.

Ex Ouis.

VMVNTVR varia ad varios morbos ex hac remedia. Vtimur autem
 vel tota Sepia, vel aliqua eius parte, ut ouis, atramēto, testa, quam ὄσπριον
 vocant Dioscorides & Athenæus. ^a Galenus Sepias stomachicis prodesse
 ait. Kiranides, Sepia, inquit, elixa in cibo vésicæ, renibus & dysuriæ mede-
 tur: Vrinam quoq; ciere ait Plinius & lentorem renum dissolvere. Acetum
 in quo Sepia suffocata est cum oleo mistum, ei, qui marini Hippocampi venenum hausit, **H**
 propinat Aëtius. Ad dentium dolorem: inquit Galenus in Euporisticis, ouorum putami-
 na, Sepiam & oleū misceto, & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore con-
 tineto. Aluum soluunt Sepiæ, teste Plinio, in cibo datæ, decoctæq; cum oleo & sale & fa-
 rina. Ad venerem proritandam quidam eisdem cum nucibus & allio paratis vtuntur.
 Hippocrates Sepijs ad morbos muliebres frequentissimè vtitur, ut in ^b curatione vteri
 auersi ad coxam. Ad vesperam, inquit, mazam coënet. Si verò panem voluerit, & Bolbi-
 dia parui Polyporum generis, & Sepiolas paruas in vino, ac oleo coquito, & edenda dato.
 Et eodem libro eadem bolbidia & Polypodia, aut Sepiolas similiter præparata, ad men-
 ses ciendos sumi iubet. Vtitur quoq; idem Hippoc. Polypis aut Sepiolis tostis super pru-
 na ad puerperij purgamenta à partu purganda. Cornelius Celsus atramentum Sepiæ al-
 uum emollire scribit. Idem Dioscorides. Soranus apud ^c Galenū ad alopecias atramen-
 tum hoc illinit scarificato prius loco. Qua Sepiæ urinam mouent teste Plinio, renumque
 pituitas

A pituitas extrahunt, & renes purgant. In cibo sumpta urinā mouent, & renum grauedinem tollunt, inquit, Marcellus. Idem ad tincturas & maculas corporis abolendas ex ijs remediū hoc facit. Oculos, inquit, vel oua Sepiæ in aqua solue, & cum melle permisce, atq; inde maculas perfrica, citò abolebuntur. Potionem hanc ad menses ducendos prescribit ^d Hippoc. ^d Lib. 2. de nat. mul. & lib. de morb. mul. Cantharides quinq; auulsis pedibus, alis & capite: deinde tribulos ad mare nascentes vnā cum radice, mensuram quanta est Conchæ testa terito: & anthemii luteam internam partem siccam tritam, Conchæ testam (hanc mensuram) addito: & feminis apiij tantundem, & Sepiæ oua quindecim: & in vino dulci diluta bibenda dato. Et cum dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquā mulsam aquosam bibat. Idem rursus in iisdem libris ad coxāteri auersi curationem docet: At in mensibus (tempore quo menses fluere debent) si sanguis eruperit satis est: sin minus Cātharides quatuor bibat, pedibus & alis & capite reiectis: & pœonia grana nigra quinq; & Sepiæ oua, & apiij semen cum vino modicum. Et rursus ^e alibi in eodem morbo: Mane Sambuci baccas sex dato in vino meraco, & Sepiæ oua decē aut duodecim. Et ^f iterum: Cum mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut etiam vterus durus fuerit &c. in potu exhibere oportet pharmaca veterina, aut Sepiæ ouis, aut castorio admistis &c. Ex Sepiæ testa tūm vsta, tūm non vsta plurimæ fiunt medicinæ. Hæc fungosa est, nec vt ostreorum silicea, abstergerendi, siccandi;q; similiter vt ostreorum testæ vi pollet: sed partium est tenuiorum, vt ait Galenus. Legitur in succedañeis Galenō adscriptis, pro Sepiæ testa pumicem substitui licere in medicamentis.

B Vegetius Veterinarius suffitum constituit contra languorem morbi pestilentialis ex Sepiæ ossibus, & alijs quibusdam remedijs. Apud ^h Plinium extrahunt tela corpori inherētia ex aqua. Marcellus Empiricus vstorum cinerem impositum educere quæcunq; corpori inhæserint, scribit. Aegineta verò nō vsta abstergere vitia cutis, efficaciora tamen habentur si vrantur, plusquē absterforiæ facultatis vstione acquirere mihi videntur. Dioscorides Ostreorum Sepiæ vstū, donec pars interior & fungosa, ab exteriori crusta abscedat, tritūq; alphas (idest vitiligines) furfures & ephelides (vitia cutis in facie aliqui vertunt) exterere prodidit. Galenus ad vitiligines, ephelides, lentas, psoras, vsto eo nos vti affirmat, quod abstergeat, exsiccat, & tenuium sit partium. Ad lentigines & scabiem idem prescribit Aëtius. ^g Lib. 2. de mor. mul. ⁱ Lib. 1. de mor. mul. & Galenus quoq; ad scabiem commendat. Q. Serenus, inquit:

*Linida si maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodesse valent natura dona benigna,
Erucam atq; acidum laticem simul illine malis
Sepiola cineres ex ossibus omnia sanant.*

C Gabriel Humelbergius Rauenspurgenſis qui hosce versus commentatus est, scribit duplicem esse huius ossis substantiā, vnā quidem interiorem pumicosam & teneram, qua auri fabri vtūtur: alterā exteriorem duriorē, siliceam, crustaceamq; in qua cum asperitate aliqua est læuitas: atq; huius cinerē lentigines & alias corporis defœdationes exterere. Medetur, inquit ⁱ Plin. & lentigini cæterisq; vitijs, ex ossibus Sepiarū cinis. Idem & carnes ex- ⁱ L. 3. c. 10 crescentes tollit, & humida vlcera. Ad alphas cōuenit crocodilea, & tostæ Sepiæ teste. Paul. Aegineta. Vstæ smegmatis quibusdam apud Aëtium ad elephantiasim miscentur. ^k Galen. ^k L. de com. po. med. na. Sepiæ partem ossēā admiscet emplastris candidis, quæ vlceribus dyssepulotidis conueniunt. ^l Vegetius Veterinarius ait: Si animal fecerit vulnus, ossa Sepiarum & testas etiam ostrearū ^l Li. 2. c. 62.

D in puluerem rediges, & ærei quoq; vasis fuliginem pariter miscebis; quæ benè tusa si frequenter asperferis, siccatum vulnus celerius ducet cicatricem. Galen. sanè vlcera desiccare ait. Et pilos attenuare, sicut pumicem Kiranides. Apud Aëtium & Galenum medicamentis pilos attenuantibus adnumerantur, vel citrà vstionem: nam aliās ostreorum testas vri iubent. Ad strumas mirificè prodesse Sepiæ ossa cum axungia vetere contusa & illita scribūt ^m Plin. & Marcellus Empiricus. Miscent & hodie medici quidam compositis illis medicamentis ex diuersis rebus valdè siccantibus vstis, quæ aduersus bronchocelas propinantur teste Zoographo. Ad oculorum varia vitia ab omnibus ferè medicis commendātur. Nam ⁿ Ad strumas ⁿ Ad oculorum varia vitia. cum sale fossili trita vngues oculorū absomit & eliquat, vti Paulus Aegineta, & Aëtius tradunt. Dioscor. eisdem immiscet salem ammoniacum loco fossilis ad eadem oculorum vitia. Archigenes apud Galenū ad albugines, Sepiæ testam tritam cum melle subigit & vrit, læuigatq; postea pharmaco, & hoc sublinat. Galen. in euporisticis ad easdem & oculorū vlcera os Sepiæ crematum dissoluit cum melle, & inungit. Miscent quoq; id oculorum collyrijs ad cicatrices extergēdas; ad quas etiam per se combustum valet, cum melle contritū teste Alexandro Tralliano. Plinius cicatrices oculorum cū melle sanare pterygia cum sale & cadmia singulis drachmis author est: Aëtius os illud crudum oculorum cicatrices extergere, atq; eorum vlcera exsiccare affirmat. Galenus non planè crudum, nec tamen vstum, sed tostum esse cupit: Καὶ πρὶν καυθῆναι δὲ ὀπταῖον τε καὶ λευκόν (τὸ τῆς σπηΐας ὄσρακον)

- ἔσθαιον) ὁ δόντας τὰ λαμπρύνει, καὶ ἔχειν τὰ ἔλκεν. Vbi animaduertendum inquit Zoographus, quod Aëtius dixit, oculorum vlcera hoc remedio ficcari, Galenum (nisi mutilata sit lectio) ad vlcera simpliciter retulisse. Oculorum tumorem ruboremq; Sepiæ cortex cum lacte mulieris illitus sedat, & per se scabritias emendat. Inuertunt itaq; genas id agētes, & medicamentum auferunt post paulum, rosaceoq; inungunt, & pane imposito mitigant nocte. Eodem cortice & nyctalopes curantur in farinam trito, & aceto illito. Extrahit & squamas cinis eius. Hæc omnia ^m Plinius. Nec ab his diuersa scribit Marcellus, dum ait: Sepiæ testa interior quæ mollis est diligentissimè trita, & muliebri lacte permixta, atq; inunctione adhibita, oculorum caligini, albugini, & cicatricibus plurimū prodest. In iumentis quoque albugines oculorum emendat flatu oris immista, testibus Dioscoride, & Plinio. Apud ⁿ Vegetium albi vitia deterget ista curatio: Sepiæ marinæ offis rasi scrupulos denos, croci, ^{Cap. 11.} salis ammoniaci, myrrhæ, crocodili stercoreis, ana scrupulos duos. misce. In ^o Hippiatricis Græcis etiam Sepiæ ostraco succus fœniculi & alia miscentur in collyrium ad leucomata oculorum: & mox ad suffusionē eidem raso adduntur sales Attici, fimus crocodili &c. Columella si album, inquit, in oculo bouis est, trita Sepiæ testa, & per fistulā ter die oculo insufflata, sanat. Tardius vltam tritamq; canibus ad albuginem adhibet. Author est Columella cicatrices oculorum in equis extenuari cum fossili sale trita Sepiæ testa. Eadem recipitur in collyrijs absterforijs apud Aëtium. Alcohol ad conseruandam oculorum sanitatem (in libro secretorum qui Galeno adscribitur) præter cætera accipit rubien, idest Sepiā (os Sepiæ potiùs) ablutam marinam. Sepiarum testē palpebras mundant, Kiranides. Conformatæ in collyria læuigandis asperis palpebris affricando accommodantur, vt Dioscor. prodit. Galen. mediocri, inquit, huius testē scabritia vti solemus etiam ad magnas in oculis asperitates (quas συκώσις nomināt) collyrij ex ea formam effingentes, & donec sanguis elidatur infricantes: quo facto postea cathæretica collyria efficacius adhibētur. De hoc remedio etiam Plinium sentire putat Zoographus cum scribit: Adjiciūt & officulis eius genas, si terantur sanari. Dentifricijs quoq; aptissimum est os Sepiæ. Marcellus eius molle hisce dealbādos. misceri postulat. Dioscor. vsto vitur ad dentes extergendos: cæteri crudo. Apud Plateariū ad dentes dealbandos commendatur, si polline eius subtili in panno lineo posito fricetur. Ad faciem dealbandam eundem pollinem cum vnguento citrino miscet. Galenus ex Critone smegma dentium quo albi & odorati redduntur hoc describit. Nitrum, testam Sepiæ, myrrham æqualiter miscens vitur. Idem in Euporisticis ad dealbandos dentes aliaq; eorum vitia sananda: Dasupodis caput vltum cum fœniculo quā albissimo, & Sepiæ tritis offibus vttere. Incertus quidam apud Zoographum Sepiarum testas adjicit, tūm dētifricijs tūm compositionibus ad os humidum cruentumq; detergendum, & gingiuarum carnem instaurandam. Marcellus combusti puluerem ex melle cōtritum, adiecta gutta ammoniaci gingiuis & dentibus prodesse scribit, si ita perfricentur, vt nihil ex eo in fauces descendat. Teste Plinio Sepiarum crustæ farina præparat cūtem medicamentis alopeciam replentibus. Ex obscuro probat Zoographus os Sepiæ tritum & cum aqua potum thoracis vitijs, & asthmaticis omninō prodesse. Hæc sic cecinit Vrsinus:
- Os bibe contritum, facilis pulmone resurget
Spiritus, & vitium pectoris omne feret.*
- De medio osse Sepiæ, quod est molle, puluerem facies, & in mixtione conditi optimi iecoricō (hepatico) ieiuno per triduum dabis, ita vt in dextro latere aliquandiu iaceat cū acciperit, & postea diutissimè deambulet, ita iubet Marcellus Empiricus. Galenus in Euporisticis ad supprimendum alui profluuium, Sepiæ testam, & capillamenta crementa ex vino vetere potui offert. an verò capillamentorum nomine cirros seu pedes eius accipere oporteat, an τριχώδι illa, quorum pro branchijs eis vsum esse Rondeletius conijcit, querendū proponit Zoographus. ^p Hippocrates vbi vterus puerperæ procidit, Sepiæ testam tusam, & vino imbutam cum pilis leporinis lana excipit, & apponendam præbet. Quod si mulier prægnans menses profluos non habeat, stercois asini tritum, & rubricam, ac Sepiæ testam, trita, simulq; linteo illigata apponit. idem quoq; scripsit libro de sterilibus.

VSVS IN VARIIS.

^o Hist. 4. c. 8.

TVNTVR Sepijs piscatores ad capiendos pisces, vt his verbis testatur reliquit ^a Aristoteles: Nidores deniq; genera quæq; piscium appetunt: vnde etiam carunculas Sepiarum deustas, odoris gratia escam hamis affigunt: ita enim fit, vt pisces auidius accedant. Et Plinius: conueniunt, inquit, pisces ex alto etiam ad quosdam odores, vt Sepiā vltam, & Polypū: quæ ideo conijciuntur in nassas. Tarentinus ad marinos mugiles, scaros, & mullos escā ex Sepiarū testulis cum sisymbrio viridi (quod est bryō Zoographo) aqua marina,

A farina, & caseo bubulo mistis vtiur, dum retibus nauat operā. Sepiū expetitur aurifabris, nam cum id ex duabus constet partibus, superiori scilicet dura ac leui, inferiori autem fungosa, facili in eam partem fungosam annulorum ceterarumq; rerum formæ imprimuntur, quæ metallis igne colliquatis expleri solent. Anaxilais apud Pliniū tradit atramento Sepiæ tantam vim inesse, vt in lucerna addito æthiopes videantur ablato priori lumine. Confir- **Æthyopes**
mat id Sextus Empiricus his verbis: Iam verò & præstigiatores lucernis erugine, & Se- **vt videan-**
piæ atramento vngentes, faciunt vt qui adsunt, modò eris colorem habere, modò nigri es- **tur.**
se videantur, propter paruum eius, quod admistum est, intersionem. Quapropter **Pli-**
nus scribit in Sepijs miram esse naturam: nec tamen ex eis fieri atramentum ad pingen- **Ad scriben-**
gendum, aut scribendum. ad quæ verba notat Dalechampius septentrionales populos **dura.**
nigro Sepiæ, addito tantillo aluminis atramenti loco scribere, nec incommodè. Ronde- **Lib. 35.**
letius quoq; atramentum Sepiarum pro atramento scriptorio in vsum cedere posse affir- **cap. 6.**
mat: quòd niger sit humor, & glutinosus. Videtur, inquit Angelus Politianus, olim atra-
mentum Sepiæ humore furuo confectum fuisse, vnde Sepiam atramentum vocarint, ex
quo Martianus. Dehincq; nigello puluere, qui ex fauilla confectus, vel Sepia putaretur,
illato per cannulas eadem resanari. Coci Sepiarum oculos elidunt, vt pro vnionibus ven-
dant: His enim mulieres quædam Italæ vnionum vice se exornant.

V E N E N V M.

VENENATVM esse Sepiæ morsum tradit ^aÆlianus, dentesq; ipsius
 validos latere, minus tamen violenter, quàm Polypum mordere. Oppia- ^aDe animal.
 nus quoq; Polypo, & Sepiæ venenatum morsum tribuit, sed exigui detri- ^{s. cap. 44.}
 menti: quem fortè cum malè Vuottonus intellexisset, morsu non lædere
 Sepiam scripsit, sed noxiam quandam saniem ex eius corpore effluere.
 Eius autem morsus venenum cecinit his iambis Philes.

Ἀλλὰ σκόπει μὴ ζῶσαν εἰς χεῖρας λάβοις
 Ἄλλος γὰρ ἂν φθάνοι τις, ἐκείρας βλέπων
 Ὀδόντας, ὅξαις εἰς ἀπόκουφον εἶμα
 Καὶ δῆγμα πικρὸν ἐξ ἰοῦ προηγμένον.

C Quos sic exposuit eodem versuum metro Gregorius Bersmannus Annabergensis:

Sed tu caue viuant in manus vt sumferis,
 Quin potius alius te prior, probaueris
 In are acumen dentium recondito
 Peſtemq; morsus tabidam venefici.

DE SEPIOLA RONDELETII. Cap. V.

DISCICVLVM hanc inter Mollium genera referendum meritò nobis
 separatim descripsit ^aRondeletius his verbis. Sepiæ, inquit, nascēti simi- ^aDe pife.
 lis est; pollicis crassi magnitudinē non superat; octo pediculis cōstat; duas ^{lib. 17. cap.}
 proboscides habet, nec sepium in dorso, nec gladiolum habet: vtriq; late- ^{10.}
 ri pinnula veluti ala parua affixa est, rotunda, nec figura, nec situ pinnis
 Sepiarum, & Loliginum similis; neq; enim angusta longaq; totam aluum
 ambit, vt in Sepijs, neq; lata, & in angustum angulum terminatur, vt in Loliginibus, sed
 rotunda, parua, vtrinque veluti adnata modicam alui partem occupant, neq; ad extre-
 mum vsq; corporis protensa. Colore est vario; paruulis enim punctis in dorso notatur.
 Ore, oculis, fistula, partibus internis à Sepijs non differt. Carne molliore, & delictiore est
 quàm Polypus vel Sepia. Vêre maxima copia capitur cum reliquis piscibus, & ob parui-
 zationem negligitur, cum tamen, vt dixi, suauissimus sit. Huius pisciculi nullam quod sciam,
 mentionem fecerunt Aristoteles, Athenæus, Oppianus, Aelianus, Plinius, ob id cum no-

Nominis
 ratio.

F 2 men

Sepiola Rondeletij.

men desit, Sepiola non absurdè vocabitur, non quòd ex genere Sepiarum sit, sed quòd **E** corporis forma Sepiæ similior sit pisciculus, quàm Loliginibus vel Polypis. Quòd enim Sepia non sit, ostendit pennarum magna differentia; item quòd Sepio careat. Alterius esse generis à Loliginibus arguit corporis forma, quæ in hoc lata est, in illis longa; tum quòd gladiolo destitutus sit. Cum Polypis verò numerari non potest, cum Polypi omnes proboscibus careant, ut antea ex Aristotele docuimus, hic verò duas habeat, easq; longas. Hæc Rondeletius, ex quo huius pisciculi partem pronam & supinam depinximus.

DE LOLIGINE MAIORI, ET MINORI. Cap. VI.

ORDINIS RATIO, ÆQVIVOCA.

Placentæ
genus.

Lolius re-
thor.

V' M non admodū inter se maior & minor Loligo differant, multaque à scriptoribus tradantur, quæ utrique conueniant, necessarium mihi visum est, utriusq; historiam hoc vnico capite complecti. **T**ευ-
Δις præter hunc piscem etiam est *πέμμα πλακωτάδης*, ut exponunt Hesychius & Varrinus. Ad quæ verba, panificij, inquit Zoographus, aut placet genus fortè fuit instar Teuthidis in cirros quosdam diuisum. Nam Alexis (citante Athenæo) in Eretrico coquum exponentem facit, quoniam pacto ex Loligine placentæ, siue libi, siue farciminis genus fieret, scilicet abscissis pinnis, infarta pinguedine, & aspersis recentioribus & delicatoribus aromatis. Atq; id farcimen (*πέμμα* quoddam panificij genus intelligit Zoographus) ab Iatrocle in artopœico Teuthidem vocari Pamphilus refert. Teuthis Arcadiæ ciuitas Stephano & Pausaniæ. In Lexico communi Græco scribitur esse nomen ducis in Aulide, qui Palladem vulnerasse fertur. Lolius (ita Gazæ Loligo maior vocatur) nomen maximi rethoris vel oratoris, ad quem epistolam scribit Horatius, Homeri poësim exemplar veræ virtutis continere; & in Iliade quantum detrimenti animorum nostrorum perturbationes adferant, in Odysseæ autem quòd virtus valeat ad benè beateq; **G** viuendum.

SYNONYMA.

Tευ-
Δος.

SYNONYMA ut distinctè tractentur (confusa enim à plurimis authoribus conscripta sunt) Loliginem in maiorem minoremque diuidemus. Maior itaq; **T**ευ-
Δος à Græcis nominatur, ut Aristotele & Nicandro, Gaza Loliū ficto Latino nomine transtulit, ut à Loligine distingueret, quam *Tευ-
Δ*ις vocant. Legitur in vulgatis Aristotelis codicibus plærung; *Tευ-
Δ*ος barytonum, non oxytonum, ut aduertit Zoographus; vnde & genitiuus pluralis *Tευ-
Δ*ων vltimam syllabam circumflectit. cum tamen ^a alibi paroxynum reperiatur *τευ-
Δ*ων, à recto singulari penansflexo *Tευ-
Δ*ος, sicut apud Athenæum, Nicandrum & eius Scholiastem quoq; scribitur. Qua de causa *Tευ-
Δ*ος accētū in prima circumflexo semper scripserim. Loligo magna ea est, inquit ^b Rondeletius, quam Calamar nostri vocant, à thecæ scriptoriæ similitudine: siue quòd in ea reperiuntur, quæ ad scribendum necessaria sunt, videlicet atramentum & gladiolus, qui altera parte cultrum, altera calamum siue penam refert, minimè verò officula duo, ut quidam imprudenter contra *αυτοψία* scripserūt, quorum alter cultri, alter calami loco sit. Robertus Constantinus in supplimento linguæ lat. Monspelij calamar vocari asserit. Prouinciales Tothona corrupto vocabulo pro Teutho vocant. Massilienses Tante. Romanis quoq; & Venetis Totena dici testis est ^c Bellon. Baionenses, ut ait Rondelet. Cornetz appellant Loliginem magnam, Corniches paruum, quamquam utramq; vocem Robertus Constantinus Loligini minori adscribat. Iam verò Loligo minor *Tευ-
Δ*ις à Græcis nominatur. Nota igitur vocabula hæc *Tευ-
Δ*ος, & *Tευ-
Δ*ις, species significare diuerfas: cum alia plærq; piscium nomina in similes terminationes exeuntia, nisi sexu differre soleant. Sic Cantharus & Cantharis, piscis idem videtur Vottono; similiter Cammarus, & Cammaris: Carabus & Carabis: Phycus, & Phycis. Iam synonyma prosequamur. Calamaro & Calamaio nomen Italis vsitatum est: Vnde ^d Pierius Valerianus piscem atramentarium vocat. Gallis præsertim Santonibus Casseron dicitur. A nostris, inquit ^e Rondeletius, Glaugio, corrupta voce, opinor, ex gladiolo, quanquam Mons pe-

^a Hist. 4. c. 1.

^b Lib. 17. de piscib. c. 4.

^c De Aquat. lib. 2.

Loliginis minoris synonyma.
^d Lib. 28. hierogl.

^e Lib. 17. de pisc. cap. 5.

A Monspelienſes noſtri Calamar & Glaugio ſapè confundant. ^f Robertus Conſtantineſis ^{In ſupple.} Monspelienſibus Glangio (corruptè fortè pro Glaugio) dici ſcribit, item Rubelle & Cou- ^{lin. lat.} reau, quod gladium ſiue cultrum ſonat. Hiſpanis Calamar peſcado. Sepias & Loligines, teſtibus Ebero & Peucero, Germani vna voce vocât Balckfiſch, ab humore atramento ſimili, quem habent loco ſanguinis. Eum enim humorem Germani Balck appellant. Et Anglis Balk nigrum ſignificat. Sed Adamus Leonicerus Sepiam priuatim Balckfiſch appellari ſcribit. Quòd ſi generale nomen hoc ad Mollia faciamus, ſpecies ſub eo contentas differentijs adiectis, Germanis noſtris, inquit Zoographus ita interpretabimur: Loligo maior, ein groſſer langer Balckfiſch. Loligo minor, ein Kleiner Langer Balckfiſch. Sepia ein breiter Balckfiſch. Polypus ein Balckfiſch mit ein Kleinen leib, vnd lange fuſſen, daruff er auch gaan Kan. Cæterùm Loliginè ſimpliciter Germanis Intèfiſch dici, tradit ^{In Nomē-} ^{clator.} No menclator, quod piſcem atramentariū denotat, vt eius linguę periti me docuerunt. Belgis Seekatte, id eſt felis marina, vocari idē teſtatur. Putat Zoographus Loliginè quoq; rectè à Germanis appellari poſſe ein Raankuttel. Nam Raan gracile & oblongum illis ſignificat, Kuttel vel Kuttle Anglis Sepiam, quę vox apud Germanos omni Mollium generi accommodari poteſt. Loliginem verò Sleue ab Anglis nominari Ioan. Fauconerus Zoographum docuit. Olligaga Illyrijs dicitur. A Gaza & alijs recentioribus geminata liquida Loligo ſcribitur. Doctioribus pleriq; ſimplici, veterū codicum imitatione. Sic enim ſcriptum reperio in Plinij, Ouidij, & Horatij antiquiſſimis codicibus. Loligo, inquit ^h Varro, ^{Lib. 1. de} dicta eſt quaſi Voligo, quòd ſubuolet, ^{ling. lat.} ^{Etymum.} litera commutata prima. Quapropter prima ſyllaba contra naturam apud Poëtas producitur, ſi vera eſt hæc nominis etymologia. Malè quidam ex recentioribus Τευθίδα Sepiam interpretantur, & gladiolū apud ⁱ Plutarchum ^{In apoph-} ^{theg.} agentē de Erettentibus habentibus ^{μαχαίρων}, vt ^{αι} ^{τευθιδες}, at ^{καρδίας} non habentibus.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTION.

C **A**NTE Teuthi & Teuthidis deſcriptionem, operæpretium eſt quædam præfari, quæ communiter vtriq; conueniunt, qualia Plinius ſub nomine Loliginis complexus eſt: eo enim vtramq; ſpeciem, hoc eſt, Teuthum & Teuthidem comprehendit, vt ex multis locis Ariſtotelis cum Plinij verſione collatis optimè probauit ^a Rondeletius. Teſte igitur ^b Ariſtot. habent Loligines, vt Sepiæ, pedes ſupra dentes, ſenos, exiguos, eorumq; nouiſſimos duos maiores, reliquos autem octonorum duos infrà omniū maximos. Vt enim quadrupedibus crura poſteriora firmiora, validioraq; ſunt; ita ijs quoq; maximi qui infrà habentur: his enim onus ſuſtinetur, motuſq; potiſſimū agitur. Duo etiam illi nouiſſimi maiores ſuis medijs ſunt, quia illis miniſtrant. Polypus medios quatuor habet maximos. Præter hos pedes, vt idem ^c author eſt, Sepiæ, Loligines & Lolij peculiare binas ſortitur promuſcides longas, acetabulo parte extima bino aſperiuſculas, quibus capiunt & ad ora admouent cibos, ijs etiam quoties tempeſtates vrgent ad ſaxa aliqua adhærentes ſeſe veluti anchoris iactis ſtabiliunt. Vſum autem harum promuſcidum ^d alibi clariùs ſic expoſuit. Cum itaq; Sepiæ & Loligines pedes habeant breues atq; inutiles, ne æſtu maris tempeſtate uē exturbentur ſaxis, vt quæ de longinquo admoueāt, ideò promuſcides binas longas habent, quibus veluti anchoris innitantur, ſeq; ſtabiliant modo nauigij, tempeſtate vrgente: venentur etiam procul, oriq; è longinquo admoueant. Polypi promuſcide carent, quoniam pedes ad vſum eundem commodos habent. Differunt autem hæ promuſcides à pedibus, quòd duplo maiores ſint, rotūdioreſ, nec vt pedes in acutum deſinentes, & in extrema tantū parte acetabula habentes. Hæſce promuſcides Loliginum ligulas appellat ſe videtur ^e Apuleius. Meminit earundem promuſcidum ^f Aelianus, & non fruſtrà à natura cōditas fuiſſe teſtatur his verbis. Porrò Sepiæ & Loligines binas, quibus paſcuntur promuſcides (vt ita appellem propter figuram earum ſimul & vſum) prætendunt. His veluti anchoris cum tempeſtas & fluctus mare agitant, petris firmiſſimè adhærentes, aduerſus omnem concuſſionem & fluctuationem tutæ exiſtunt. Et ruruſ cum tranquillitas redierit, ijs ſolutis liberè natant, non inutili hac ſcientia, qua ſe contra hyemem, & pericula muniunt, inſtructæ. Diſcrepat autem Loligo à Sepia quatenus teſte ^g Philoſopho hæc ſit latior, illa verò longior; à Polypo autem quatenus huius alueus paruus eſt, Loliginis magnus, vt Sepiæ. Habent & Sepiæ & Loligines, etiam capillamenta, quæ

- ὄσλγγας. ὄσλγγας vocat Scholiastes Nicandri. Circa Teuthi & Teuthidis alueum maiores pin- **E**
^h Lib. 7. næ sunt, quàm circa alueum Polypi aut Sepiæ. Athenæus ex ^h Aristotele Loliginem ha-
 bere plurima Sepiæ similia probat, eundem scilicet pedum numerum, & promuscides,
 & è pedibus inferiores quidem paruos, superiores maiores, promuscidem dextram craf-
 siorem, corpusculum totum, molliusculum & oblongum, quæ omnia & maiori & minori
 Loligini conueniunt. Porrò corpusculum siue *σωματίον* Athenæus hic appellat, quod *κοι-
 λίαν* Aristoteles dixit, Gaza ventrem: de eo enim sic scribit: Sepijs & Polypis vëter simili-
 lis, tùm figura, tùm tactu est. At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacu-
 la ventris speciem gerunt: sed alterum minùs ingluuiem imitatur, & tactu discrepat, quo-
 niam corpus etiam totum carne molliore constat. Ineptè Albertus Magnus, & Isidorus
 Loligini squamas tribuunt. Hæc de partibus externis, & primùm quidem de atramento.
ⁱ De par. 4. Habent hoc vt Polypi suprà apud mutim potiùs positum, vt ait ⁱ Philosophus, Sepiæ verò
^{cap. 5.} infrà ad aluum. Præter atramentum, succum quendam purpurascentem continere Ron-
 deletius author est, quo censet Loligines cõctas subpurpureas reddi. Cæterùm ^k Athe-
 næus de Loligine loquens ait: *ἐχῆ δὲ καὶ θολὸν ἐν τῇ κύστει οὐ μέλανα, ἀλλ' ὠχρόν*, id est.
^k Lib. 7. Habet autem & atramentum in vesica non nigrum, sed pallidum. Cui etiam subscribit **F**
^l Halient. ^l Oppianus hoc versu:
Τευθιδὲς: οὐδ' ἄρα τῇ π. μέλα: θολὸς, ἀλλ' ὑπέρουθρος.
Loligines: neq; his nigrum atramentum, sed subrubeum.
 Athenæus rursum de Polypo tractans scribit: *Ἐχῆ δὲ καὶ τὸν λεγόμενον θολὸν οὐ μέλανα,*
καθ' ἅπερ ἡ σπία, ἀλλ' ὑπέρουθρον: habet atramentū non nigrum, vt Sepia, sed subrubeum.
 Ex quibus locis concludere nequeo nunquid Polypo & Loligini eiudem coloris sit atra-
 mentum. Nam *ὑπέρουθρον* & *ὠχρόν* videntur differre. Cæterùm cū scribit ^m Aristoteles
^m 4. Hi. c. 1. Mollia visceribus carere, sed mutim habere & atramentum, non ait nigrum succum omni-
 bus inesse, vt quidam putarunt, quoniam atramenti (*τοῦ θολοῦ*) nomine vtatur; nam hoc
 nomine intelligere potuit succum etiam non nigrum. Nomen igitur atramenti propriè
 Sepiæ conuenit succo illi nigro & excrementitio, cæteris quidem Mollibus vt Polypo,
 Teutho, & Teuthidi impropriè. Postremò, vti docet ⁿ Aristoteles, Sepiæ, Loligini, & Lo-
 lio partes duræ ac solidæ intus per dorsum & corporis prona continentur; quas non eo-
 dem appellant nomine: sed quod insertum Sepijs est, Sepium (*Σήπιον*) vocant; quòd Lo-
 liginibus (*ξίφος*) gladiolum. Differunt enim quòd Sepiæ, robustum latumq; est, inter spi-
 nam & os mediam præ se ferens naturam, fungosam intra se complectēs & friabilem cor-
 pulentiam: Gladiolus arctior & cartilagineosior est: forma etiam discrepat pro alueorum
 modo quibus insertus continetur. Vnde quoq; Athenæus tradit Loligini testam (*ὄστρακον*)
 exiguam esse & cartilagineam: ratio est quia terreni minùs quàm Sepia obtinet, vt docet
^o 4. De par. Aristoteles his verbis: Quòd plurimùm terrestri materia habeat Sepia, argumento Se-
^{cap. 5.} pium est, quòd tale tantumq; sit: hoc enim Polypus caret; Loligo cartilagineolum & tenue
^p Plin. lib. 9. gerit. Loligo, inquit ^p Franciscus Massarius, per dorsum & corporis prona procurren-
^{cap. 28.} te gladiolo cartilagineo: Vnde à thecæ calamariæ similitudine, quoniam seu cultrum, seu ca-
 lamum retinere videatur, piscem Calamarum appellant. Alij exactius hunc gladiolum
 depingentes angustum, cartilagineum, pellucidum esse scribunt, ab vna parte cultrum, ab
 altera calamum referre. Itaq; cū nihil desit, quod ad thecam scriptoriam videatur ne-
 cessarium, habet enim etiam atramentum in muti, aptissimè apud multas nationes, Gallos
 dico, Italos, Hispanosq; piscis Calamarius nuncupabitur. Quamuis autem ex Aristotelis
 verbis suprà positis pateat *τὸ ξίφος* siue gladiolum ad Loliginem pertinere, *σήπιον* autem
 ad Sepiam: tamen locum quendam ex eodem Philosopho in libris de partibus Anima-
 lium adducit Zoographus, quo probat Sepium quoq; de Loliginis ostraco seu testa dici:
 Verba autem eius hæc sunt Gaza interprete. Loligo sepium cartilagineum, ac tenue ge-
 rit, & minus atramenti continet, quàm Sepia. Sed quia locus ei non occurrebat, dum ea
 scriberet, an Græcè Sepium legatur, dubitat. Profectò à me hic locus nullo modo obser-
 uatus est, nec ab alijs etiam, qui hæctenus de Mollibus commentarios doctissimos edi-
 dère. Et puto hunc locum in Aristotele neutiquàm inueniri, calamiq; aut scriptoris lapsu
 deceptum Zoographum. Ego Loliginis Illyricæ maximæ præ cæteris gladij iconem ad-
 didi lucidioris doctrinæ gratia. Diaphanus is erat, & crystalli etiam instar splendidus.
 Minores verò iuxtà positi, sunt Loliginum Venetarum. Hæc sunt quæ, ni fallor
 communiter de vtriusq; Loliginis partibus externis internisq; dici à nobis potuerunt: re-
 stat nunc vt vtramq; inter se differre demonstremus. Non enim cum Scholiaste Nicandri
 errandum putamus, qui *Τεῦθον* marè esse putat, *Τευθίδα* foeminam: aut cum V. Vottono,
 qui nobis

A Loliginis minoris Venetæ gladius. Loliginis maioris ex Illyrio gladius.

B

C

D

qui nobis considerandum relinquit, an Lolius à Loligine specie differat, an solo sexu, quòd scilicet Loligo mas sit, Lolius femina. Quandoquidem satis clarè ex his dictis ⁹ Aristotelis patet specie inter se dissimiles esse: Loligine verò gravior qui Lolius nominatur. Quippe qui vel in cubitos quinq; excreſcat. Vnde ⁹ Athenæus non rectè Teuthum à Teuthide magnitudine sola distinguit. Nam præterea & pinnis differunt, ut eodem loco Arist. paulò post docet, sic inquit: Pinnulæ etiam circundantes illæ totum in Lolio alveū ambiunt, cum in Loligine partem aliquam relinquunt. Idem alio in loco clariùs aperuit: Pinnula, inquit, cum in cæteris, tum in grandium Loliginum (lego Loliorum, nam in Græco legitur *μεγάλων τιγδων*) genere iuncta perpetuâq; gestatur: minores verò quas Loligines vocant, non

⁹ Lib. 7.

⁹ De par. 4.
^{cap. 9.}

² *Hif. 4. c. 1.*
³ *Lib. 7.*

^{*} *Lib. 2. de*
pisc.

⁷ *Hif. 4. c. 1.*
Lolij duo
genera.
Aristot. cor
rectus.

cant, non circumaestant per totum alueum, sed de medio orsam habent. Postrema quoq; **E**
pars alvei, quæ retusa est in Polypo & Sepia, in Loligine valdè acuitur, in Lolio verò me-
dio modo se habet. Quapropter iure dixit aliàs. Pars enim Lolij quæ exit in acutum,
latior est. " Athenæus ex eodem de Loligine maiori seu Teutho scribit, accedere ad tres
dodrantes, colore subruffo esse (ὀπέρυτρον): & ex dentibus inferiorem in eo minorem, su-
perio rem verò maiorem, vtrumq; nigrum, accipitris rostro figura non absimilem, discisso
alveo ventriculum suillo similem videri. Quæ ferè omnia non modò Teuthidi, sed etiam
Sepiæ sunt communia; rostrum autem in Lolio nò prorsus nigrum est, sed ad nigredinem
tendit. Lolium igitur sic descripsit * Bellonius: Ipsa quidem Loligine maior est, vt cubito-
rum interdum quinq; esse soleat, inquit Aristoteles. Exteriores quoque corporis nota ali-
quantulum à Loligine discernitur. Pars enim Lolij quæ exit in acutum, in Loligine latior
est. Quinetiam pinnulæ totum Lolium ambiunt (pictura Rondeletij hoc non ostendit, vt
notat Zoographus) iuncte perpetuæque, quæ alioqui in Loligine partem aliquam relin-
quunt. Minus autem accedit ad Polypum quàm Sepia. Nam corpus ei oblongum est, car-
tilagineum, duabus pellibus obductum: gladium arctiorem & magis cartilaginofum in ter-
gore continens, translucidum vitri modo, tenui theca inclutum: rostrum aquilinum, psit-
taci figura. Sed eodem modo atramentum quod Sepia emittit, & cirros octonos habet, bre-
ues tamen: in quibus totidem acetabula conspicias, quot in Sepijs. Ac præter illos octo-
nos, duo quoq; longa flagella seu promuscides multis in extremo acetabulis circumfessa
videbis: quibus à longè Cancros, Vrsos, Astacos, Paguros, & omne pisciculorum genus
arripit. Porro Lolij acetabula præter Sepiarum & Polyporum morem, tribus introrsum
aculeis offeis robustis, in gyrum munita sunt; quibus veluti vncinis arripit quod cupit, vt
non omninò sit tutum Lolium manu in ipso mari contrectare ac præhendere. Latas in gy-
rum diffundit pinna: à cuius ore corneo gula prætenditur angusta, & vsq; ad stomachum
longa, quem habet amplissimum, atque adeò ingluviem oblongam, quæ hunc præcedit.
Eadem ferè Rondeletius his verbis, Piscis est pelagius, gregalis, ex Mollium genere, pedi-
bus, promuscidibus, capite, oculis, ore, lingua, fistula, partibus internis quibusdam, coeun-
di modo Sepiæ similis, His verò dissidet. Corpore est longiore, rotundiore, in acutum de-
sinente. Sepia breuior est & latior, duriorq; carne. Sepiæ os internum in prona parte sitū
quod Sepium vocatur, robustum, latum, media natura inter os & spinam, friabile quid &
fangosum continens. Loliginis π' ξίφος, id est, gladius, tenuis est, angustus, cartilagineus, **G**
pellucidus. Promuscis dextra crassior. Atramentum nigrum non infra vt in Sepia: sed pro-
pè mutim. Pinnulæ latiores sunt quàm in Sepia, non totum aluum ambientes, & in angu-
lum acutum in lateribus desinentes. Et paulò pòst. Præter atramentum, inquit, succum
quendam purpurascentem continet, vnde subpurpureas Loligines coctas reddi puto: Lo-
liorum autem duo sunt genera, maiores & minores, quod his verbis⁷ Aristoteles docuisse
videtur: Loliorum genus pusillum admodum est, & facie quoq; à Loligine dissidens. Quæ
Gaza melius sic vertisset. Est autem genus paruorum Loliorum, facieq; à Loligine dissi-
dens. Nam Græca sic leguntur: Εἷσι δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν Τευθῶν. Zoographus hinc le-
gendum censet. Εἷσι δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν τευθῶν. vel Εἷσι δὲ καὶ γένος ὀλίγων &c. Loli-
ginis minoris descriptionem hanc nobis scriptam reliquit Bellonius: Octo cirros vt Sepia
habet, multò quàm Polypus breuior, Sepia tamen longior. Atramentum nigrum con-
tinet Sepiæ modo. Grandem quoq; habet aluum & fistulam vt Sepia; gladium etiam in
tergore, alteri tantum huius parti inhærentem. Duo crura siue duas proboscides longas
exerit in cirròrum congerie, teretes, multis in extremo torulis, seu acetabulis cōcauas, qui-
bus cuncta quæ venatur, capit & ori admouet: & ad saxa quibusdam veluti iactis anchoris **H**
confirmat. His etiam vitur, quoties de more palpat, & pisciculos retinet: quibus maiores
quoq; nonnunquam euincit. Rostrium porrò illi est psittaco simillimum. Rondeletius pe-
diculorum numero, promuscidibus, oculis, capite, corporis forma, gladioli substātia, atra-
mento, deniq; partibus omnibus tum externis, tum internis persimilem esse Loligini maio-
ri scribit, excepta pinna, & gladiolo, & parte extrema: pinnam enim latam esse inferiori lo-
co magis, quàm in Lolio, gladiolū quoq; & partem extremam acutiores. Loliginis maio-
ris Saluiani, & minoris Rondeletij, item eius cuius picturam Venetijs accepimus, rubris
vndiq; maculis conspersam, icones tribus hisce tabulis delineatas damus.

Loligo maior alia nostras rubris vndiq; maculis conspersa.

Loligo eadem vel saltem simill. nā cum precedenti.

Loligo Saluiani maior.

L O C V S.

^a De par. 4.
cap. 4.

^b Histor. 56.
aquatil.

^c Li. 9 c. 30.

^d Lib. 21. de
animal.

^e Lib. 7.

^f L. 9. c. 15.

RELIQVA Mollia propè littora versantur, ibiq; vitam degunt, Loligo verò in profundo mari, vt testatur ^a Aristoteles his verbis: Loligo sola ex ijs gaudet alto, vitamq; pelagicam agit. Idem etiam de Lolio scripsit in-
quiens: Pelagius tamen Lolius non alio modo, quàm Loligo consistit. ^b Saluianus in omni mari satis frequentem & notam esse ait. In nostro mari, inquit, ^c Plinius, Loligines quinum cubitorum capiuntur. Sed Ari-
stoteles Lolium ad tantam magnitudinem peruenire author est, nulla loci facta mentione. ^d Albertus Magnus refert Loliginem reperiri quinq; cubitos longam in Sixto Mauritanie flumine. Abundare etiam in mari propè Eubœam ex Archestrati versu apud ^e Athenum ^G citato colligo, nam multas esse scribit venales in Dio & Pyrrha oppidis Eubœæ. In Pon-
to quoq; Loligo reperitur teste ^f Plinio, cum absit Sepia.

V I C T V S.

^a Hi. 8 c. 2.

^b Lib. 2. de
aquatil.

CAVDENT piscibus Loligines: nam tradit ^a Aristoteles, In Mollium genere Loligines pisces vel maiores euincere. ^b Bellonius, Cancros, Paguros, Astacos, & omnes pisciculorum genus suis longis prætenturis superare & arripere affir-
mat, diligenterq; quicquid in stomachum dimiserint atterere rostro, quod ro-
bustissimum habent, indeque cuncta, quæ in eius stomacho percipiuntur, pulmenti fa-
ciem habere.

C A P I E N D I. R A T I O. H

^a Lib. 3. de
pisc.

CAPIUNTUR plurimis modis, vt nobis declarauit ^a Oppianus. Post-
quam enim astutissimas dixisset, subdit hos versus:

*Quamuis sint tales vigili capiuntur ab arte
Piscantis, ponto quoties voluntur in alto,
Currentes rapiunt, pelagi non agmina cunctis
Sunt instructa dolis, capis falluntur & hamo,*

*Qui madida degunt terra, qua fluctus inundat,
Hi plus mente vigent, istorum corpore paruos
Imbelles tenues potius cum Caride parua*

Teuthide (cum) Cancro capies longisq; flagellis.

^b Lib. 4. de
pisc.

Et ^b alibi hamo etiam venari docuit his versibus:

Piscator

*Piscator virgam contorto fune globatam
Præparat, innumeros insigens de super hamos
Piscibus exitium forti mucrone propinquis,
In quibus insigat fallacem lulidis escam,
Et resupinatos sub lymphis occulit hamos.
Furtiuam medijs fraudem suspendit in undis.
Cum videat fixam Loligo rumpit in escam,
Dumq; premit fusum se circum fila volutans
Cuspide confossus, quo se conuellere frustra
Nititur, & luctans contra sua terga reuoluit.*

NATATIO, VOLATVS.

NON natant tantum suis pinnulis quibus alueus earum circundatur, ut ait^a Aristoteles: sed ipsæ etiam volant, ut habet^b Plinius inquit, Loligo etiam volitat, ex-^ctra aquam se efferens. Quod & Oppianus testatur, canens,^d

*— Et findunt aeræ magnum
Loligo Miluusq; rapax, & mitis Hirundo.*

^e Et rursus ibidem.

*Loligo Miluusq; rapax & mitis Hirundo
Cum timeant magnum venientem à marmore piscem
Ex mare profluant scindentes aëra brachis.
Non Volucrum species, non est Loligo natantum.
Turmatim fertur ponto, gestitq; volare.
Inferius multò se tollit mitis Hirundo.
At radunt summam milui lati æquoris undam:
Hos nanti similes dices similesq; volanti.*

^e Lib. 1. de
pisc.

Idem Plinius ex Trebio Nigro tradit Loligines interdum volare tanta multitudine, ut nauigia quoque demergant. Et^d Albertus Magnus, Loliginem scribit quinque cubitis esse longam in Sexo flumine Mauritaniæ, & iuxta Oceanum volitare sagittæ modo: tantaq; multitudine, ut naues submergant. Neque id omnino esse incredibile putat Rondeletius: cum plurimæ mutuò complexæ natent: ideoque multa simul capiantur. Cæterum volatum longo tempore exercere non possunt, quod notauit etiam Albertus, & Isidorus. Loligo inquit ille, alis (pinnis) suis in aërem se attolit: sed quia flatus vëtorum sustinere non potest, paulò post ubi ventis concutitur, ad aquas redire cogitur, & in profundum relabitur.

^d Lib. 24. de
Animal.

ÆTAS, SEXVS.

ATHAENEVS ex^b Aristotele Teuthi ac Sepiæ vitam breuem esse asserit: verba Philosophi hæc sunt: viuendi spacium tam Sepiæ quam Loligini breue: nam exceptis paucis bimatum non complet. ^c Plinius quoque de Sepia & Loligine locutus, ait: Neque his bimatu longior vita. Loligo mas & femina hoc inter se differunt etiam præter illud commune discriminè quo omnia Mollia in genere distingui diximus, quod ut scripsit^d Aristoteles, foemina intestina duo continet veluti mammas, quæ si aluo inspecta disseces, facile videris: quibus mas omnino caret. Loligo mas, inquit^e Rondeletius, à femina differt. quod intus meatus duos habeat quibus mas caret, sicuti in Sepijs euenit. Quamobrem errant qui Loliginem feminam esse putant, Lolium verò à Gaza nominatum marem, cum etiam in Lolio differentia maris & femina modo dicta reperiatur.

^a Lib. 7.
^b Lib. 5. Hi-
or. cap. 15.
^c Lib. 9. c. 3.

^d Hist. 4. c. 1.
^e De piscib.
17. cap. 4.

COITVS. PARTVS.

^a Hist. 5. c. 6.

V^l Mª Aristoteles generaliter complicationem Mollium docuisset, quæ utuntur in coitu, hæc subinde infert: Sepiæ verò & Loligines νέουσι ἅμα συμπεπλεγμένα τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκτάνας ἐφαρμόπτουσαι καταντικρὺ ἀλλήλαις, νέοντες ἐναντίως: idest, Natant inuicem complicatæ ex aduerso, ita ut os ori, cirri cirris respondeant è regione, natantes interim in contrarium. Nasum etiam dictum (τὸν μυκτῆρα) alter in alterius nasum in-

Rondeletius
fallitur.

ferit. Quo loco Rondeletius pro νέουσι legit ὀχεύουσι, vel ὀχεύονται. Quod quidem clarius dicitur, inquit Zoographus, si quis diligentius Aristotelis verba seorsim consideret. Si verò apud ipsum Aristotelem argumentum, hoc est, ea quæ præcedunt & sequuntur, respicias; nihil mutare opus est: tractat enim ex professo de animalium coitu: & cum Polypos terræ niti dixisset in coitu, ὁμῶς δὲ Πολέπους ὅταν τῶν λεγομένων κεφαλῶν ἐρείσῃ πρὸς τῶν γλῶ &c. Sepias & Loligines natate simul, & coire subiungit: natando autem vtrunq; sexum in contrarium ferri, utpotè corporibus è regione, & ex aduerso applicatis. ^a Athen. quoq; ^b Aristotelis verba recitans νέουσι legit. ^c Plinius, Sepiæ & Loligines, inquit coeunt

^b Lib. 7.^c Li. 9. c. 51.

Plinij error.

linguis, componentes inter se brachia, & in contrarium nantes. ore & pariunt. Sed Polypi in terram verso capite coeunt: reliqua Mollium tergis, ut canes. Qui locus, inquit Zoographus, cum ex Aristotele sit conuersus, linguis tamen Mollium vlla coire is non dixit: sed neq; tergis ut canes. In verbis Aristotelis ἅμα συμπεπλεγμένα τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκτάνας ἐφαρμόπτουσαι. nostri codices rectè post συμπεπλεγμένα distinguunt, & sequentia pariter construunt, hoc est σώματα similiter, ut πλεκτάνας referunt ad ἐφαρμόπτουσαι. Apud Athenæum verò hæc citantem, distinctio est post σώματα: quod Plinium induxisse videtur, ut ore & linguis ea coire putaret: cum tamen proximè scripserit Aristoteles eundem coeundi modum Mollibus cunctis esse. κατὰ σῶμα γὰρ συμπλέκονται, &c. sed lōgè aliud ei est συμπλέκονται, aliud ὀχεύειν & σπέρμαίνειν. quod non animaduertit Plinius. Quam-

^a Lib. 1. de

gen. cap. 15.

^c De par. 4.

cap. 5.

Partus.

^b Hist. 5. c. 6.

obrem quod ^d Gaza etiam vertit, Mollia ore coeunt, non probo: cum Græcè legatur συμ-
γεν. cap. 15. πλέκονται. ^e Aristoteles certè Mollia non linguas, sed pro ijs carnosum quiddam habere
^c De par. 4. tradit, quo voluptatem esculentorum discernant. Pariunt etiam ea corporis parte (teste
cap. 5. ^f Philosopho) quæ fistula dicitur: qua coire eas nonnulli arbitrantur. Εκτίττει δὲ κατὰ τὸν
Partus. φυτῆρα, καὶ ὃν ἐνίοι καὶ ὀχεύονται φασὶν αὐτὰς. Sed hoc ex vulgè, ut rectè annotauit Zoo-
^b Hist. 5. c. 6. graphus, vel piscatorum quorundam potius, quam sua sententia ab Aristotele dictum.

Αυλός.

Aristoteles.

correctus.

Alioqui dubium non est quin & coitus & partus eadem omninò parte, non locis diuersis fiant. Theodorus pro φυτῆρα legisse videtur φυσικήρα: hoc est fistulam, quam alibi αὐλόν vocat. Zoographus κατὰ τὸν μυκτῆρα καλούμενον legere mauult: quoniam proximè τὸν καλούμενον μυκτῆρα nominauit, hoc est appellatum nasum in Mollibus: nasus enim verus, hoc est figura simul & vsu nasus, non habetur nisi in sanguineis respirantibus: & paulò antè dixerat, æstimatum à nonnullis genitale in vno crinium inseri ὡς τὸν μυκτῆρα θηλείας.

Et rursus de Loliginibus & Sepijs: Ενερμόπτουσι δὲ τοῖς καλούμενον μυκτῆρα. Sed siue, in-

quit Zoographus fistulam siue nasum legamus: neutra istarum partium, vel coire reuera,

vel parere possunt Mollia. Rursus de Sepiarum & Loliginum coitu agens ^g Philosophus,^b Hist. 6. c. 5.

τῶν δὲ νέουσι, inquit, ἡ μὲν ἐπὶ τὰ ὀπίσθεν, ἡ δὲ ἐπὶ τὰ σώματα ποιεῖται: Gaza vertit: Natus alteri retrorsum, alteri anteuersus in os agitur. Quod quo pacto quadret, non assequor ait Zoographus. Nam si partibus supinis iunctis coeunt, & os ori, cirri cirris è regione re-

spōdent, ut dixerat, νέουσι δ' ἐναντίως, id est opposita inuicè natatione utuntur: nō conue-

nit sexum alterum retro, alterum os versus natate, sed os versus vtrunq;.

Sed hæc inspi-

cere necesse est, si quis de veritate admodum cupit esse sollicitus. Pariunt in alto: testeque

^h H. 5. c. 18.ⁱ Lib. 9. c. 51.^k De gene. 3.

cap. 8.

^l Hist. 5. c. 18.

^h Aristotele confertum ijs ouum quale Sepijs est. Quæ sic transcripsit ⁱ Plinius: Loligines in alto conferta oua edunt, ut Sepiæ. Oua quoque earum apparent gemina: quoniam, ut ait ^k Philosophus, vulua earum ita articulata est, ut bifida cernatur. Et ^l teste eodem prodeunt è singulis Loliginum ouis, Loligines singule, ut in Sepijs contingit.

MORES, INGENIVM.

LOLIGINEM minorem siue *τενιδία* Aristoteles apud ^a Athenæum ² Lib. 7. inter pisces gregales numerat. Sed ^b Aristoteles, si fides sit vulgaris co-
dicibus Græcis, *τενιδίον* non *τενιδία* inter gregales pisces recenset his ver-
bis: Gregales deniq; sunt Thunni, Aleces, Gobiones, Vocæ, Lacerti,
Coruuli siue Gracculi, Dentices, Mulli, Malleoli, Elegini, Sacri, Aristu-
læ, Sargiaci, Lolij, Papaueres &c. Plinius quoq; & Oppianus Loligi-
nes gregales, esse testantur, cum hic eas turmatim ponto ferri, ille verò scribat tanta mul-
titudine è mari volare, vt nauigia demergant. Quæ comprobanda his ^c Eliani verbis: ^d De animal.
Loligines, Accipitres marini, Hirundo pelagia, cum quippiam metiunt, ex mari exilire
dicuntur: ac Loligines quidem pinnarum longissimo, & sublimi tractu gregatim more
auium efferri. Sanè maior his quoq; astutia, quam Sepijs, ac contra plura pericula se mu-
niendi potestas. Nam & atramento (quod vt in Sepijs, postquam emissum est, rursus accre-
scit, ita vt nunquam eis desit copia eius teste ^e Aristot.) & volatu se liberant, ab imminente
hoste, aliove periculo: quamuis in astutia pares esse Sepijs his versibus innuat ^e Oppianus
de Sepiarum calliditate antea locutus, qua fugiunt pisces horrendos infuscata prius aqua. ^f Hist. 9.
^g cap. 37.
^h Lib. 3. de
pis.

*Loligo atque alij qui findunt aëra pisces
Tales inveniunt artes: non est liquor ater
Illis, purpureos potius de corpore fundunt
Humores: sed fraude pares astutq; putantur.*

Sed natura de Loliginibus magis sollicita esse debuit, quam de Sepijs. Nam hæc cum li-
torales sint, minorum piscium ac minus celerum natatu iniurijs exponuntur, quos tantum
aque infuscatione decipere sufficiebat: Loligines verò cum in alto degant, maiorum pisciū
ac maximè velocium periculis obijciuntur, vnde eis etiam volatum natura concessit. Pro-
muscidibus quoq; quoties tempestates vrgent, ad saxa aliqua adhærētes (non aliter quam
Sepiæ) se veluti anchoris iactis stabiliūt, vt author est ^f Aristoteles. Vnde ^g Elianus. Loli-
gines & Sepiæ duabus sunt tanquā promuscidibus præditæ, quibus ad saxa, cum est in ma-
ri tempestas, adhærescunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ fluctuum incurfionibus resi-
stunt. Post cum est tranquillitas, solutis promuscidibus rursus natant. Non contemnendā
scientiā tenentes vitandi sanè tempestates atq; ex periculis salutē conseruandi. Loligini
quoq; illud accidit memorabile, vt, si fides sit ^h Olao Magno, solo tactu manū stupefaciat. ⁱ L. 2. c. 10

DENOMINATA.

MOLLIA omnia communi vocabulo *τενιδίον* nominantur, hoc est Lo-
ligini similia apud Athenæum. *τενιδίον κατὰ σκοπος*, Suidas. Dicitur etiam
τενιδίον aut *τενιδίον* voce diminutiua *τενιδίδιον*, quod frequens est apud
Athenæum. Doryon hepteteris *τενιδίον* & *σηπιδίον* adnumerat. Et Græcos
imitati Latini Loligunculas, & Sepiolas dixere ^a Plautus.

Emitto Sepiolas, Lopades, Loligunculas.

^a In Casina.

SYMBOLICA.

DE Sepijs, & Loliginibus Matro Græcus poëta dicebat quod solæ inter
pisces, quid album, quidue atrum, sit, noscerent, vt ait Rhodiginus. fortè,
inquit Zoographus, quia caro eorum alba est, atramentum verò in se cō-
tinet. Sed Athenæus ex Matrone de Sepia tantum hoc refert: potest tamē
& de Loligine alijsq; Mollibus atramentum effudentibus intelligi.
Themistocles, vt in ipsius vita refert Plutarchus, Erethriæ ciui cuidā exprobrans ignauitā
dixit: *ὃ γὰρ καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστὶ λόγος, οἱ καὶ θάπτεται τενιδίδες μαχαίραν μὲν ἔχοντες,
καρδίαν δ' οὐκ ἔχοντες.* idest, sanè & vobis aliquid de bello dicendum est, qui Loliginum in
morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Succum Loliginis pro maligni-
tate noxia, & virulētia nimix malitiæ posuit ^a Horatius de Capitolino amico hæc dicens:

Hic nigra succus Loliginis, hæc est

Aerugo mera.

Malignitas
^a Satyr. 4.
ser. lib. 2.

Vt enim Loligo foris alba est, intus ob atramentum nigra; sic Capitolinus fictus amicus,
beneuolum se prius ostendit, deinde latens intus venenum euomit.

P R Æ S A G I A .

Tempesta-
tis signa.

^a L. 26. cap.

vlt.

^b Quæst. na-
tur. 18.

VBERNATORES, inquit Cicero, cùm exultantes Loligines, aut Delphinos se in portum conijciētes viderint, tempestatem significari putant; ^a Plinio verò Loligo volitans, Conchæ adhærescentes, Echini affigentes sese, aut arena saburrantes, tempestatis signa sunt. Quæstioque est apud ^b Plutarchum: Quid est quod Loligo conspecta magnæ tempestatis prænuncia est? An quia inquit, Mollium genus omne natura frigoris im-

patiens est? Caro enim eorum nuda & glabra est: non testa, non pelle, non squamis munitur: duram verò osseamq; partem interius gerunt. Vnde & Mollium nomen eis datum est. Quamobrem cùm adeò non facilè patiantur, imminentem tempestatem ilicò percipiunt. Vnde Polypus in aridum procurrit, & lapidibus (περιδίοις) adhærens ventum iamiam adesse significat. Loligo autem exultat, frigiditatem, & in profundo maris commotionem fugiens. Habet enim hæc mollium omnium partem carnosam imprimis mollem, ac tene-
ram. Eisdem ferè causis reddidit ^c Psellus, interprete Ioanne Corterio, inquit: Loligo piscis est carnis superficie molli, vnde μαλάκιον nominatur. Tenuissimus enim existens neque testa, neq; pelle, neq; squamis tectus, inter malaciorum (Mollium) genera numeratur. Cùm sit igitur nudus, omniq; destitutus operimento, hyemem facilè, cuius patet iniurijs, præsentit. quo fit, vt frigus fugiat: & commotionem maris, quæ in profundo est, declinare studens, in aquæ superficie natet. Cùm igitur nautæ pisciculum istum mari supernatare vident, instare hyemem (tempestatem) colligunt, non aliter quàm Polypum petrae inhaerentem ventos significare. Indidit enim Deus virtutes quasdam animalibus ad futurorum præsentionem: vt quæ essent salutaria, sequerentur; quæ autem damnosa deuitarent. Hactenus Psellus.

^c Physic. 9.
cap. 113.

E P I T H E T A .

Ερόφοιτα γένεθλα τουδιδας vocat Oppianus, quod volent per aërem. Apud Epicharmum ποταίνα τουδιδας dicuntur. Sed hoc recentes fortè significat, inquit Zoographus, nō epitheton est. Ποταινέα τὰ πρόσφατα Doricè Ποταινί, πρόσφατος. At ποταινά, καὶ ποτανά epitheta fuerint, eiusdem significationis, volucres, volaces. τουδιδία ἀπαλά appellat Pherecrates, quod molli cute, & tenera sint intecta. Loligo nigra dicitur Horatio, quod succum in se nigrum contineat.

V S V S I N C I B I S .

Teuthide
egere.

Τευθίδα vilem fuisse pisciculum scribūt Scholiastes Aristophanis, & Suidas. Vnde prouerbialiter Athenis Teuthide egere dicebantur, qui tanta egestate premerentur, vt vilissima quæq; quærere cogerentur. Aristophanes in Comædia cui titulus Archanes.

Ὅν ἐγὼ ἴδοιμι τευθιδος δούλον, idest,

Quem etiam video Teuthide egentem.

Nihilominus ab Obsophagis Loliginem in delitijs fuisse legimus. Nam Teuthidion nominatur in conuiuio, quod Philoxenus Cythereus describit. Et Pherecrates apud Athenæum ἐν δουλοδιδασκαλίᾳ docet, in cena lauta apponi Loligines: Nostriq; temporibus à diuitibus, & ganeæ operam nauantibus summoperè appetuntur, & commendantur, præsertim si à perito coquo apparentur. Hinc Castor Durantes in Thesauro sanitatis:

Antiquis abiecta fuit Loligo, probatur

Sed nunc, hancq; petunt sæpè probantq; coqui.

Quo authore frigida est in primo gradu, humida in secundo. Præfertur parua, quod carne

^a L. de alim.

teneriori, cùm sit, facilius concoquatur, quàm grandior, faciliusq; digeratur. ^a Paulus Aegineta Loliginem difficilem concoctu esse scribens: intelligendus videtur, quatenus omnia

^b L. de simp.

Mollia dura sint carnis & difficilè coquuntur, vt tradit ^b Galenus. Nam Loligo facilius, alioqui, vt ait Dyphilus apud Athenæum, quàm Sepia concoquitur: καὶ οὐκ ἔυφομος. Mal-

3.

farius

A farius vertit, sed insuavis est, id quod Dyphili verba sonant: VVottronus cōtrario sensu origratam esse, Bellonius etiam magis gratam dixit. Zoographus iudicari vult, quibus recen-^{c Lib. 21. de}tes hos pisces gustandi facultas est. Iohannes Bruyerinus Loligines inter lautas epulas^{re cib. c. 13.} reponi vidit, sed utcunq; parentur, duras esse, & ægrè concoqui ait. Gratam esse etiam te-
statur Castor Durantes, qui insuper addit appetentiam augere, & optimi esse nutrimenti.
Licebit itaq; *ευσομον* in Dyphili suprà citatis verbis simpliciter legere, & origratū verte-
re. Præfertur grauida, nec capta in mari mortuo. Archestratus qui gulæ causa, ut scribit
^{d Lib. 7.} Athenæus, terram mareq; peragrauit, de Teuthide scripsit:

Τευθίδας εν Δίῳ τῷ περικῷ παρὰ χεῦμα.

Βαφύρα καὶ εν Αμβρακίᾳ παμπληθείας ὄψις.

Quæ sic vertit Dalechampius.

Teuthidas in Dio et ad Euripum sita Pyrrha

Et in Ambracia tinduris nobili permultas videbis.

Romæ meliores iudicantur mēsis frigidis, ut Nouembri, Decembri, Ianuario, Februa-^{Preparatio}rio, Martioq; , varijsq; modis preparantur, ut Sepiæ. Eubulus in Orthanna apud^{c Lib. 3.} Athe-^{t In equiti-}næum Loliginem in sartagine ait coqui solitam^{bus.} Aristophanes *Το μὲν τὰ γύλων Τευθίδων*

B *Εφείσται σίζον*, idest, Ad sartaginem Loliginum (in qua Loligines friguntur) stridentem,
astare. Contrà in Thracum regis conuiuij descriptione Anaxandrides *τευθίδας ὀπτάς*, id-
est Loligines assatas nominat. Et Eubuli in Auge apud eundem Athen. hic citatur versus:

Παρεντέτρωται τευθὶς ἐξωπτομένη,

Assata inflata vulnera Loligini

Eadem fortè, inquit Zoographus fuerit *τευθὶς ὠνδουλευμένη*, nominata à coquo apud So-
cradem comicum:

Ασείον ὦφθη τευθὶς ὠνδουλευμένη, idest

Urbanum quiddam visa est mihi Loligo condita.

In quam & Charmus Syracusanus (qui in promptu habebat versiculos & parœmias de
vnoquoq; ferculo) hæc verba accommodabat: *Σοφὴ σοφὴ σὺ*: scitè nimirum & sapienter
coctam & apparatam insinuans. est enim & sua coquorum sapientia. *ὠνδουλευμένον, τὸ δι-*

σαγμένον (fortè *διασασαγμένον* Zoographus) *ἄρτυμα, ὅπερ ἔνιοι μεμὸνδουλευμένον*, Vari-
nus. Antiphanes in Cyclope Lurconem Archestratum exuperans, inquit, esto nobis mu-
gil Himettius; torpedo sub testa cocta: Perca discissa: farcta Loligo. Ut autem farciantur

C præparenturq; nobis declarauit Alexis apud Athenæum, qui in Eretrico hæc loquentem
coquum introducit.

Τευθίδες, Πάναι, βαθὶς, δῆμος ἀφύαι

Κρεῖσδι ἐντερίδι ἀλλὰ τὰς μὲν τευθίδας

Τὰ πτερύγια αὐτῶν σωτεμῶν σεαίον μικρὸν παραμίσξας περὶ πᾶσας

Ἡδύσματι λεπτοῖς χλωροῖς ὠνδύλευσα.

Quæ sic transfert Iacobus Dalechampius.

Teuthides, pinna, batis, aphyarum natio:

Carnis & interaneorum frustula: Teuthidas

Concisis earum alis, adipis admisso paululo insperso sale,

Scitamentis ex olere viridi, minutim tuso, farctas condiui.

Rondeletius Loliginem ita paratam, libi, placentæ aut farciminis genus esse putat, quod
& ipsum Teuthis nominatur. Obseruatur à coquis in primis, ne, dum cirri abscinduntur, &
preparantur ad cocturam, atramentum effluat; deterius enim ius conficitur sine atramen-
to, ut in Sepia quoq; diximus. Vnde sic cecinit^{h In Athe.} Julius Cæsar Scaliger:

D *Tum Santonum Loligines citò & magicis*

Cursu & itineribus sportula atq; iumenta

Paronè lintréue fluitante subuectus,

Aut Almadijs, ut loquuntur Hispani

Vltro nigrantem sanguinis sui succum

Se aiuno datura, condiantur ut rectè.

Ut sapidiores reddantur Loligunculæ, nos docet^{h Lib. 9. c. 3.} Apitius: Ad Loliginis, inquit, conditu-
ram in patinam teres piper, rutam, mellis modicum, liquamen, carenum, & olei guttas.
Alia Loliginis conditura. In Loligine farfili piper, Ligusticum, coriadrū, apij semen, oui
vitellum, mel, acetum, liquamen, vinum, & oleum amylo obligabis. Ischia de Loligine ex
eodem; sublati cruribus in pulmentum tundes, sicuti assolet pulpam in mortario, dein^{i L. 2. cap. 1.}
liquamine diligenter fricatur & exinde ischia plassantur. frixantur etiam farina aspersa, &

addito succo mali arantij, comeduntur quouis anni tempore in Italia, omniq̃ue ætate si magnæ fuerint, sed valdè nocent paralyticis, & concoctioni sunt rebelles, quare in aqua coquuntur & vino, additis pipere, sale, & herbis odoratis. Romæ autem, vr scribit ^k Bartholomæus Scappus, minores fricantur, maioribusq̃ue præferuntur, condiunturq̃ue in iure hoc modo. gladiolo, & oculis exemptis, inspiciuntur cirri, nunquid eis arena adhærescat, vt sæpè euenire solet, dein sepiùs lauantur, quod fiet meliùs cum à corpore auelluntur, tùm modico sale asperguntur, frixanturq̃ue in oleo oliuarum, pòst calidæ seruantur cum succo arancij mali irroratæ, & pipere asperfo. Cauendum autem, ne in eo oleo, in quo frixæ sunt, incoquatur quicquid ex farina fit, aut quod coquendo album facere velis. Quippè dum frixantur, rupta vesica, atramentum effunditur, & tingitur oleum. Sin in iure voles, præparatæ eo vt superiùs diximus, modo imponuntur æneo cacabo, aut vasi fictili cum oleo, aut butyro, dein paulatim frixantur, addito aquæ tantillo, quantum ad tegendum eas satis est, mox superinduntur aromata, cum cœpis modicè contusis, & prius frixis, aut herbis, & oleribus, vuis crispini, & omphacio claro. Si verò hoc modo præparare volueris sine attramento, eximitur vesica, deinde in aqua elixatur, recentiq̃; frigida iterum perfunditur, ac deinceps in iure coquuntur. Loligines maiores virulentæ hoc modo coquantur. demptis gladio, & crinibus, seu cirris lauantur, vt ab arena purgentur, qua sæpius vndequaque obsidentur, tùm plures in partes diuisæ, ponuntur in æneo vase, aut fictili cum oleo, frixantur paulatim, addunturque aromata tantumque aquæ, vt superemineat, hinc coquuntur diù; longa enim coctione est opus. Vbi ferè coctæ sunt, atramentum cum vino Cretico, aut alterius generis albo, & omphacio commiscetur, imponunturque, & rursus ebullire aliquantulum sinuuntur, mox seruantur ad vsum. Quòd si minus liquidum ius volueris, addenda amygdala, aut olera contusa cum vuis passis. Farciuntur quoq̃; vt idem Scappus author est, hoc modo. Mediæ magnitudinis Loligo mundatur, & quæ eximenda sunt, eximuntur, cirri, seu barba cum aqua, & sale coquuntur, atramentum in vesica reseruatur. mox farcitur corpus reliquum mixtura facta ex caseo Parmensi (is enim præstantissimus apud nos iudicatur ad condiendum) medulla panis tenuiter trita, vitellis oui, herbis concisis, pipere, cinamomo, vua passia, croco. Vbi verò dies est ieiunij, loco casei, & vitellorum oui sumuntur amigdala, aut nuces iuglandes, aut auellanæ contusæ cum panis frustulo madefacto in omphacio. Fartum ita vbi fuerit corpus, imponitur vasi cum butyro, & aqua quòad supernatet, additis eius cirris in mediocres partes concisis: paulatim omnia coquuntur cum modico sale, & aromatibus. cocta vbi ferè fuerint, herbis minutim concisis, aut amigdalis contusis vinoque albo cummixtis, & omphacio inspissatur ius, quòd si flauedinem habere desideres, croci parum commiscetur, si verò nigrum esse cupis, atramentum eius loco croci postulatur.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

^a De comp.
secun. gen.
lib. 1.

AUTHOR est Archigines apud ^a Galenū Loligines stomachicis conuenire in cibo. Aflatas prodesse torminosis Marcellus Emphyricus. Acron commentator Horatij scribit Loliginem esse genus piscis, à quo atramentum fit: nisi potiùs in quo legendum sit. Nam ex Sepia atramentum fieri ad scribendum idoneum constat, de Loligine id nondum comperitum.

DE LEPORE MARINO.

Cap. VII.

AD DAMVS huic libro historiam leporis marini omnium quæ mare alit, animalium venenosissimi. Ita nos iubent plurimorum authoritates virorum, qui hoc animal inter Molliæ referendum esse iudicarunt, etiamsi multa quò ad naturam, & partes, ei desint, quæ superiùs diximus Molliæ vniuersis inesse.

Æ Q V I V O C A.

LEPUS Latinis simpliciter à pedum leuitate vocatur animal quadrupes, hirsutum, & velocissimum, quod Græci λεγών quoq; simplici nomine, aliqui δασύποδα vocant. Sed de æquiuiocis Leporis in Leporis terrestris historia fusiùs dicitur. Lyram piscem vulgò à Gallis Gronaut (alijs Gornat) dictum aliqui Leporem marinum esse putant. Germani quidam Seehan, idest Gallum marinum appellant, vt Rondeletius scribit. Zoographus ab alijs etiam Seehass, idest Leporem marinum dici putat; quanquam hic Lepus veterum venenatus non sit, cum in cibis commendetur, vnde Albertus ait: Lepus marinus duplex est: vnus vulgò Gornellus dicitur, Gallicè Gornais. Phlegma & mucù pituitosum, inquit Zoographus Germani vocant Schnuder, alij Snot, vt inferiores Germani: à quibus hoc phlegmaticum animal Snottolf vocatur: quod nomen tamen etiam alijs quibusdam pituitosis piscibus & mucosis attribuitur. Nam Seehass, idest Lepus marinus Germanorum (alius quàm Græcorum & Latinorum) siue ab oris figura, siue aliam ob causam dictus, & à muco Snottolf, duorum aut trium generum (ni fallor) reperitur, quibus communis est figura orbicularis. Est & alius piscis oblongus eodem nomine.

S Y N O N Y M A.

LEPUS marinus Latinis dicitur, Græcis λεγών, & λεγών δαλίας. Neq; enim eam distinctionem probò quam adferunt Hesychius & Varinus, dicentes quòd λεγών per ω de terrestri dicatur, λεγών per ο breue de marino & fluuiatili; cum fluuiatilem Leporem nullum nouerim. Βαμβιδόνες, κίχλαιτε καὶ λόγοι Epicharmus in nuptijs Hebæ, vt citat Athenæus: sed melius alibi βεβραδόνες (id est membrades & λεγόν, quanquam si qui pisces λεγόν dicantur, nuptijs & conuiujs apti, illi planè à Lepore venenato, de quo agimus, diuersi fuerint. ^a Horatius:

Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.

Vbi dubitat Acron, an lagois sit genus piscis, quod in mari Italo non inueniatur, aut auis quæ carnè leporis habeat. Germanicè Lepus marinus venenatus circumlocutione efferri debet, ein giftiger Meherhass, oder ein giftiger Kleiner Muttelfisch. Lièvre de la mer Hispanicum est. Cæterum Lepus marinus sic dictus est à colore Leporis terrestris, quem Græci εμπερικνον vocant, quòd sit percna (ea est oliuæ non acerbæ, nec omninò nigrescentis species) similis. Et Plinius colore tantum Lepori terrestri similem esse scribit. Idcirco miramur omnes ^b Cardanum, cum tria genera Leporis marini descripsisset, ex Rondeletio hæc subdere. Hæc velut reiectanea quædam maris (inquit) vt Lepores marinos descripsi, quid enim his cum Leporibus simile? nec veneni quod potissimum signum, quodque in eis lethaliissimum habetur, vlla mentio fermè habita. Propior forsàn descriptio alterius reiectanei à Bellonio recitati, quamquam nec hoc forsam Lepus marinus dici possit. Sed à colore multis rebus nomina imponuntur, & inter pisces leuco, leucisco, glauio, erythrino, Melanuro; auiū puta passeris, merulæ, turdi nomina ad pisces eiusdem coloris sunt translata. hoc & in alijs contingit animantibus. Quapropter non mirabimur Plinium, qui terrestri marinoq; Lepori nil præter colorem commune inesse scribit. Et quamuis hic color Leporinus in omnibus speciebus marini Leporis non inueniatur, sufficit tamen in aliquo reperiri genere. Monspelienfes Imbriago vocant, hoc est ebrium, quòd viuus colore ex rubro nigricante, quali plerunque ebrij esse solent, existat. sed mortuus ex fusco albicat.

^a Ser. 2.

Etymum.

^b Lib. 7. de var. rer.

Cōtra Cardanum.

GENVS.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

^aDe animal.
3. cap. 45.

Color:

^bIn apolo-
getico.

LACTENVUS fuit à paucis cognitus Lepus marinus, tum quia rarus est, tum etiã quia variè à veteribus descriptus.^a Ælianus cochleæ, testa exemptæ aptissimè comparat. cui sanè persimilis est. Plinius offam informem, hoc est massam carneam, ut exponit Rondeletius, potiùs quàm piscem vocat. Neq; enim pinnas, neq; oculos, neq; alia membra aptè distincta in hoc videas, quemadmodum in alijs piscibus, ob id substantia siue carne non corporis specie Loligini parvæ assimilavit Dioscorides. Alij caudatæ Loligini similem fecerunt: nigrum in superficie scholiastes Nicandri commemorat. Ælianus ex omni parte ad terreni leporis similitudinem præter pilos accedere tradit. *Ρυπόσις*, id est sordidus à Nicandro cognominatur. Scholiastes dicit quoniam *γλυβάδης* est. Zoographus *γλυβάδης* legit per iota in prima. Nam *γλύν* per iota, rhyphon id est sordes significat Varino. Lepus marinus, inquit Auicenna, est animal ostracofum lutosum (Bellonius pro lutoso reponit durum: nã ostraco siue testa hoc animal regi nullus idoneus scripsit author), declinans ad rubedinem aliquantulum, inter partes cuius sunt quædam similia folijs alu-
fmem.^b Apuleius de lepore marino ait: Cum cæterà exoissis, duodecim tamen numero ossa, ad similitudinem talorum suillorum in ventre connexa, & catenata gerit. dum in vivis est è rubro nigricans est, mortuus fuscus, teste Rondeletio, qui etiam apud Latinum Nicandri interpretem (Leonicerum intelligit) hæc se legisse tradit. Lepus marinus ex lacertorum genere est parvæ Loligini similis, informis magis ossa quàm piscis. Solo colore Leporem referens. Sed nullibi inuenio in Leoniceri scholijs Leporem marinum Lacertorum esse genus, quod si ex genere Lacertorum statuat, quomodo parvæ Loligini similis esse potest, quæ corporis figura, & substantia nihil commune habet cum Lepore marino? & hic exanguis est, Lacertus autem sanguinis particeps: Leporis marini tria genera à Rondeletio descripta sunt, cuius etiam picturas damus. Primum genus maximè lethale est, cochleæ nudæ admodum simile, maximè posteriore corporis parte. Os habet in dorso veluti Sepia, tenne volutæ instar, contortum, qua parte caudam spectat. in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alueum ambientes, replicatas: mox cornicula duo carnosæ, qualia sunt in cochleis, altera tantum capitis parte Zygenæ caput imitatur: altera parte foramen est per quod carnosam quandam substantiam exierit, ut in pictura vides: eandem pro arbitrio retrahit. in harum duarum partium medio rima est pro ore. Atramento, & reliquis partibus internis Loliginem refert. Idq; in hoc genere admirabile est, quod cum in omnibus animantibus partes sinistræ dextris similes sint, in hoc valdè sunt dissimiles, unde ossa informis merito dicitur. Odore est pisculento tetroq;. Secundum genus superiore est maius, partibusq; internis, atramento, substantiaq; prædicto simile, item partibus externis dextra, & sinistra, reliquis dissimile. Nam parte priore duas latas appendices carnosas habet, in quarum medio rima est: paulò infra cornicula duo, qualia in superiore descripta sunt, nisi quod acutiora & breviora sunt. In dorso os nullum, neq; posterior pars cochleæ exëteratæ similis est. Huius posterioris partis utroq; latere, veluti in Sepia sunt pinnae magis expansæ & replicatæ. Tertium genus substantia, viribus, & facultatibus prædictis simile est, idcirco inter Leporis marini genera retulit Rondeletius, pronamq; & supinam partem huius representavit. Quod in partis supinae medio conspicitur, est os: supraposita ori pars, alueus, qualis in Sepijs, oui figura, sed in ambitu crenatus. Ori subiecta pars membrana est tenuis, carnosæ, magis expansa in rotundum, cuius ora fimbriata est, fimbriæ nigrae sunt. Intus cerebri nigri parum est, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur intestinum instar capreolorum vitis conuolutum. In medio substantia quædam est fungosa succum fuscum continens: fortassis *μύκων* est cum atramento suo. Toto corpore est splendido: crystallum, vel pituitam concretam, congelatamq; dixeris. Rarò admodum capitur, & vix vnquam nisi in summo æstu. tum enim à summis feruoribus omnia conturbantur, ea etiam quæ in maris imo latent. Odore est valdè ingrato, & pisculento: nauseam mouet. Hoc tertium genus Bellonius descripsisse videtur pro communi Lepore marino: Fuluum, inquit, Leporis terrestris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare diuagatur, tametsi pinnis careat. Pellucidum habet corpus oui anserini

A anserini crassitiem non excedens, quod pro libidine huc, & illuc transfert. Gibba est illi forma parte externa, qua etiam glaber est: cōvexam internam partem ostendit: qua eadem parte nerui permulti recti, atq; obliqui apparent: quibus eo modo ferè striatus est, vt convexa fungi pars, ijsdem adstrictū corpus diffundit, diffusum verò contrahit: sese enim constringendo aquam percutit, vt in ipsa natatione fungi naturam referat. Septem habet appendices, innumeris promuscidibus stipatas ex indico in cyaneum vergentes, quibus sugendo alimentum corpori suggerit: appēdicum autem substantia fungosa est. Cæterum ex aqua emergens suam figuram amittit, & in seipsum concidit, vt pulmo marinus. quapropter in vase aquam habente hunc contemplari oportet. Natat tranquillo mari: facileq; digitis cedit, si comprimatur. Tota namq; corporis eius substantia mucosa est, ac veluti cartilaginosa. Os ad cirrorum radices in concava parte situm habet. Linguam demorsus vellit, vt ari radix; paulò tamen remissiùs. Præter hæc commemorata genera tria alia novimus, vnum cuius picturā primo loco damus Lepori terrestri, colore & parte anteriori pla-

Leporis marini tres species ex Rondeletio.

simile

nè simile, dico capite & auribus, posteriore parte informis apparet ossa, nouem aut decem appendicibus in fine prædita. hoc verum Leporem antiquorum existimo. Alterum genus colore, & forma corporis à prædicto differt: colore enim est amethystino maculis albis variegato, binis in posteriore parte appendicibus, veluti caudis quatuor, auriculas dixeris, duas prope os, duas supra caput: dorsum habet gibbosum. Tertium est cinereo magis colore, non tamen unicolor, sed albo & amethystino variegatum, gibbo purpurascens; quatuor appendicibus parte anteriori. eius icon datur etiam parte inferna, quæ magis est cinerea. Aliud adhuc genus Leporis marini à prædictis diuersum, Plinius & Aelianus describunt, idq; in Oceano Indico degere, & omnino Leporè terrestrem pilis exceptis quos cre-
Li. 16. cap. ctos habet, æmulari affirmât. sed lubet ^c Aeliani verba adscribere. Magni maris Lepus, in-
19. de anim. quit (nā alterū, qui in alio (mediterraneo) mari nascitur, antè dixi) ex omni parte ad terre-
 ni simili-

A ni' similitudinem accedit, præter pilos, nã terrestris pili molles sunt & ad tactũ haud quidquam resistentes. contra illius spinosi & erecti. hunc qui contigerit, lædetur. ipsum in summa maris aqua natare, non in altitudinem demergi dicunt. celeri ac concitata natatione uti. Viuum eò difficillimum ad capiendum esse, quòd neq; in rete incidit, neq; ad lineę escam accedit. Quum ægritudine afficitur, natare nequit. Quisquis tũ manum ad eum ad-mouet, nisi medicina adhibeatur, perit. ac si bacillo eum tetigerit, hoc idem periculum ei procreatur, quo basiliscus baculo tactus afficit. Hæc Aelianus.

Lepores marini duo alij postremò descripti.

GENVS. LOCVS. VICTVS.

SVMMATIM à loco duæ species constituendæ sunt, vt alij Lepores Indici dicantur, qui in Indico mari degunt, alij Europæi, qui sunt in nostris maribus, Adriatico & mediterraneo: num enim in Oceano Germanico inueniãtur, nõdum adhuc exploratum habemus. Plinium si verum est, quòd in India ampliorem multò, & maiorem Leporem marinum, quàm in nostro mari dari scribit, puto à nostri maris Lepore diuersum non intelligere. Indicus enim ab Aeliano descriptus admodum dissimilis. Nam Iuba in ijs voluminibus, quę ad Caium Cæsarem Augusti filium de Arabia tradit, Lepores marinos ternas heminas capere affirmat: sic. n. apud Pliniũ legendũ censet Rondeletius, & non vitulos marinos, vt habent quædã exemplaria, quæ longè plures heminas capere possunt: sed quidam codices alij hĩc legunt mytilos ternas heminas capere, quæ lectio magis probanda, quia loquitur de capacitæ testæ tanquam vasis. Nostras vt ^a Aelianus tradit in cæno gignitur, & sæpè cum aphyis capitur, quod primo generi à Rondeletio descripto conuenit: is enim cum vescatur limo, alga, sordibus, in stagnis marinis lutulentis libenter versatur. Reperiuntur frequẽter inter Cycladas insulas teste ^b Bellonio, inter Lolios, Loligines & Sepias. ^b In Alexi-pharmacis. Hinc poëta vetustissimus Nicander Leporem marinum nuper in lucem editum sub alis, seu appendicibus Loliginis & Sepiæ occultare se scripsit, cuius naturam obi ter depingit his versibus:

^a Lib. 2. de anim. c. 5.

^b In Alexi-pharmacis.

Ὅς δὴ τοὶ ῥυττοὶς μὲν ὑπὸ σλήγειν ἀραιαῖς
 Τευθίδος ἐμφέρεται νεῆλιν γόνος. ἢ ἄτε τευθε
 Ἡ' ἄτε σιπτιάδος φυλήξιδος. Ἡ' τε μελάνει
 Ὅϊδμα χολὴ δολόεντα (δολόεσσαν) μαδεῖσ' ἀγρώτορος ὄρμιν'.

Quos sic vertit Iacobus Greuinus:

*Porro sordidus hic Lepus, vi natalibus undis
 Editus est, timidè forulis se Teuthidis abdit:
 Ceu genita ex illa proles, vel Sepia is esset,
 Quæ vitream si quando peti se senserit, undam
 Felle suo atq; adeò quadram nigredine turbat.*

Tertium genus Rondeletij in alto mari degit, ideoque rarissimè capitur.

SEXVS.

QUOD ad Rondeletium delatus esset Lepus marinus, qui lingula carnosâ careret, & ore in dorso: cæteris verò cunctis partibus externis & internis omninò similis esset primo generi, eum marem esse iudicauit, & primo loco descriptum ab eo, fæminam: quòd in ea simile quid Polyporum ouis reperiretur. Esse autem in hoc genere marem & fæminam testis est ^a Plinius: Gravidæ, inquit, si omninò adspexerint fæminam ex eo genere duntaxat, statim nausea & redundatione stomachi vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio est mas ob id induratus sale, vt in brachialibus habeant.

^a L. 32. c. 1.

PROVERBIA.

NON contabescences, quia nulla medicorum ope restitui possunt, dici poterit quorundam sententia, *Edit Leporem marinum.* Amepfias apud ^a Athenæum in Parco:

*Λαγὼν ταραξας, πίδι τὸν θαλάσσιον,
 Tu qui hæc conturbasti, bibe Leporem marinum.*

^a Lib. 10.

Idest annotâte Dalechampio, sic vinum bibe, vt posthac semper fastidias, quæ sanè expositio non placet. Nam ad tædium vini inferendum solummodò, antiquos fuisse vfos Lepore marino non arbitror; quòd nimis ingens sit venenum, vt postea ex varijs authoribus probabitur. Idcirco puto eo versu mortem diram imprecari.

HIEROGLYPHICA.

QUOD marinum Leporem pingunt, inquit Pierius Valerianus, humano tactû digito mihi videntur significare, voluisse, vel hominem minima de causa exanimatum: quandoquidem ferunt eum qui non modò digito, verum etiam virga Leporem marinum attigerit, quamprimum exanimascere, nisi promptuarium sit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem picture libet interpretari (nam hieroglyphicum hoc apud veteres non inueni) quia humanus attractus Lepori etiam exitialis in Indico præsertim mari: hæc Pierius.

VSVS IN MEDICINA.

Ad pilos euellendos.
^a L. 2. c. 18.
^b L. 11. de symp.
^c Lib. 1. de compos. sec loca.

ER se tritus, aut cura marina Vrtica illitus teste ^a Dioscoride capillos euellit. Kiranides: Solutus inquit, & inunctus prauullos pilos palpebrarum non finit renasci. ^b Galenus etiam Lepore marino aliquos vfos fuisse scribit pendendi pilos gratia. Et ^c Crito apud eundem psilotris admiscuit. Plinius psilotrum ait esse, vel sanguine, vel felle, vel in oleo necatû. Alij oleo ideo coquunt. Galenus in Euporisticis: sanguinem recentem ad idem inungit. Vtendi modum dilucidè exponit Marcellus Empyricus cùm ait: Leporem marinum, vel eius sanguinem

nem

A nem cum oleo tere: atq; ex eo vulforum de oculis pilorum loca frequenter perunge: post quod, & si renascentur, pili molliores erunt: quibus iterum euulsis supradictum medicamen inducitur, tum verò non renascentur. Archigenes apud Galenum ad agyloperem. Ad strumas la-
næ tomentum cum sanguine marini Leporis tinctum indit. Plinius aduersus strumas laudat: Pungi, inquit, piscis eius qui rana in mari appellatur, officulo de cauda, ita vt non vuleret, prodest. Idem faciendum quotidie donec percurentur. Eadem vis est pastinacæ radio, & lepore marino imposito, ita vt celeriter remoueat. Marini Lepores oleo veteri iniecti benefaciunt discutiendis strumis, sed cum ipso oleo in plumbeo pyxide inclusi: quam diebus quadraginta diligenter alligatam oportet haberi. postea ex eo pinnula oblinenda sunt strumæ, superq; eas pellis lanata non nimium tunsa, tegendi gratia imponenda est: præcipi autem oportet ne quis hoc medicamento manus inquinet, aut inquinatas, priusquam bene eluerit, ad os referat, Marcellus Empyricus, lubent & Lepore marino recenti podagram fricari teste Plinio: ex quo & hoc quidam citat: sanguis eius & fel in oleo necati contra carbunculos valet. Leporis mar. sanguis, inquit Auicenna, est calidus purgans morphæam & pannum: caput eius adustum generat pilos in alopecia, propriè cum
B adipe vrsi, & in tyria valdè: cum autem ex eo fit emplastrum sicut est abradit pilos. Abstergit visum more emplastri superpositum, & sicut collyrium: hæc ille, qui præcedenti etiam capite de Lepore terrestri sic scripserat: Sanguis eius expurgat pannum; & cinis capitis eius remedium est vtile aduersus alopeciam & propriè marini: sed hoc videtur Zoographo Echinis magis conuenire: nempe vt Echinus marinus efficacior sit contra alopeciã quàm terrestri: & forsan ex diuersis animalibus remedia in vnum miscuit Auicenna. Cinis leporis marini in palpebris pilos inutiles euulsos cohibet, ad quem vsum vtilissimi minimi, vt author est Plinius. Albertus cinerem in aqua potum aduersus eiusdem venenum & rubetæ celebrat. Apud Galenum inter Asclepiadæ oculares compositiones citatur Dionysij Milesij ad pilos palpebrarum pungentes hoc remedium: Leporem marinum in figulino nouo vrito, & cinerem tritum ricinorum sanguine excipito, & reposito in cornea pyxide vrito, euulsis antea pilis. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle, Vottonus ex Plinio, tanquam de Lepore marino, cum Plinius id de terrestri scripserit.

Ad agylo-
perem.
Ad strumas

Ad podag-
ram.

De comp.
sec. loc. 4. c. 7

VENENUM ET EIVS CVRATIO.

QVATILIVM animalium pauca admodum venenosa reperiuntur quòd in humore degant, qui veneno contrarius esse solet vt plurimum. Sed inter ea quæ venenum habet nullū Lepore marino pestilentius. Cetera enim parte tantum aliqua venenum continent, vt Araneus piscis in spinis tantummodo id habet, & pastinaca marina in radio, cum Lepus in toto corpore id habeat, quauis sint qui & huic tantum in felle contineri putent. Titus Imperator à fratre Domitiano Leporis marini veneno enecatus fuisse dicitur: cum enim oraculum consuleret, ac quæreret, quo mortis genere obiturus esset, responsum fuit, Vlyssis modo periturum *ἐκ τῆς θαλάσσης*. Sed Vlysses pastinacæ ictu periit. Titus post mortem patris cum regnasset à marino Lepore interfectus est. Is autem piscis (vt ait Philostratus) humores quosdam occultos habet mortiferos supra omnia venena, quæ mari terræ nascuntur. Et Neronem hunc ipsum piscem epulis miscuisse quandoq; tradunt, aduersus homines sibi inimicissimos. Domitianus autem hoc eodem contra Titum fratrem vsus fuisse putatur, quòd graue molestumq; sibi videretur, simul cum fratre humano benignoq; viro imperare. Io. Tzerzes.

Titus Impe-
rat. mors.

Lib. 6.

Chil. 6. 43

Τίτος δὲ θήσκα βιβρώων λαγὼν τῶν θαλασσιῶν

Titus autem moritur cum comedisset Lepores marinos.

Eundem Domitianum præter Titum, alios quoq; è medio sustulisse eodem veneno referunt. Quocirca Hegesander Delphus, referente Athenæo, in Artemisij Dianæ sacris mullum inter cætera gestari (*πρὸς περιεργείᾳ*) ait, eo, quòd videatur Lepores marinos, homini lethales magno cum studio venari & consumere: vt piscis magna hominum utilitate venator Deæ etiam venatrici consecraretur. Plutarchus verò, mystæ inquit Eleusinijs nullum venerantur quod scitis: eodemque Iunonis Argiæ antista honoris gratia abstinet: Nam Leporem marinum qui homini est lethalis, maximè interficiunt & consumunt mulli. Ideoq; vt humanis & salutaribus animallibus parcitur. Aelianus vel ob hanc causam Eleusine sacris initiatis sacrum fuisse Mullum piscem habitum putat, vel quòd ter anno pareret. Cæterum Mullū eo animali pestifero velci Plinius nobis testatum reliquit: velsitur, inquit, eo (Lepore marino) vnus tantum animalium, vt non intereat, Mullus pi-

Li. 7. c. 36.
Mullus cur
sacer Eleu-
sinijs.

Lib. de so-
lev. anim.

Li. 3. 1. 6. 3

H

scis:

Lib. 8.

scis: tenerescit enim tantum, & ingrator viliorq; fit. In Mullo autem carnis durities ma-
 ximè commendatur. Sed ^f Athenæus etiam scarum Lepores marinos venari, ijsq; pasci
 tradit. Non sunt, inquit Plinius, minus mira quæ de Lepore marino traduntur. Venenum
 est alijs in potu aut cibo datus, alijs etiam visu. Si quidem gravidæ si omnino aspexerint
 foeminam ex eo genere duntaxat, statim nausea & redundatione vitium fatentur, ac de-
 inde abortum faciunt. Remedio est mas induratus sale, vt in brachialibus habeant: ea-
 dem res in mari & tactu quidem nocet. & paulò post tradit, contra in India cum vel in ma-
 ri tangitur, humano digito, mori, ait enim: In India affirmant non capi viuentem, inui-
 cemq; ibi hominem illi pro veneno esse, ac vel digito omnino in mari tactum mori: esse
 autem ampliorem multò, sicut & reliqua animalia. Et alio loco. Lepus, ait, dirum & vene-
 natum animal, in Indico mari etiam tactu pestilens, vomitum dissolutionemq; protinus
 creat. Huc refer ea quæ superius de Lepore magni maris incolæ allata sunt. Idè author de
 eo qui in mediterraneo habitat, potum non semper mortiferum esse, quandoq; enim tormi-
 na; & molestissimos dolores in ventre excitare his verbis scriptum reliquit: Lepus mari-
 nus mortem sæpe infert, aut si nihil aliud, ventrem acerbissimis doloribus torquet: quod
 repetit ferè Aelianus l. 2. 45. Lepus marinus (inquit) sumptus sæpenumero mortem intu-
 lit; ventris saltem dolores excitauit. Gyllius addit; partum abigit, stomachum dissoluit
 Græcè legitur: λεγόμεν δὲ θαλάττιος βοώδεις θάνατον ἡνεγκε πολλὰ μὲν: πάντως δὲ τὸν
 γαστήρα ὠδύνησι. Ceterum visu etiam nocere, vt scribit Plinius, non vsq; adeo verum
 esse puto, nisi qui aspicit, vicinus factus tetrum Leporis odorem ac virulentiam naribus
 etiam hauriat, quomodo & mulieres abortire etiam posse censendum est. Itaq; Ronde-
 letius marinum Leporem sibi allatum odore suo nauseam astantibus excitasse, hac narrat
 historia: Cum ego, inquit, piscium naturæ varietatisq; cognoscendæ studiosissimus,
 piscatorium forum frequenter inuiserem, cumq; pisces proposito premio allekti, cer-
 tatim ad me si quid rari aut noui in mari caperent, vel in littus eiectionem reperirent, ad me
 deferrent: ecce piscator Leporem marinum cum aphyis & Loliginibus in faucibus Mal-
 guriensis caprum, nunquam à se aliàs antè visum, aspectu foedo, odore tetro, betæ folijs
 inuolutum mihi offert: quem cum diligentius contemplerer, mihi multisq; qui vnà me-
 cum erant, nauseam mouit. Sed ne hac quidem à piscis inspezione reuocatus, disseca-
 bam, partesq; omnes internas rimabar: quum interuenit mulier quedam de mariti mor-
 bo me consultura, cui quum ad dissectionem attentior statim non responderem, odor pis-
 cisq; conspectus vomitum dissolutionemq; ventriculi protinus creauit & de ventris dolo-
 re (erat autem gruida) grauiter queri coepit, vt iam abortus timendus foret: quem ad
 stringentibus emplastris ad retinendum foetum ventri lumbisq; admotis prohibui, & vt
 aliquot dies Cancris vesceretur, consului. Permulti sunt huiusce rei locupletissimi testes,
 viri boni & studiosi, qui ea quæ dixi symptomata & in se, & in gruida experti sunt, & vi-
 derunt vt omnino ex his, quæ de Lepore marino veterum litteris prodita sunt, huic nostro
 (Lepori) competere experientia docuerit, Hactenus Rondoletius, qui & tertium quod
 descripsit genus, splendore diutius inspectantibus dolorem oculorum capitisq; adferre in
 se ipso expertus est. Reliquum est vt de accidentibus dicamus quæ post venenum assum-
 ptum insequuntur. Id natura manifestè calidum est & arrodens, Bertutius eadem esse testatur,
 quæ ex cantharidum potu euenire produnt authores: sed nō omnino ita esse subinde pate-
 bit. Primum gustu & odore deprehenditur, quia pisculentus quidam & virosus sapor ab
 eis percipitur, vt scribit Dioscorides παρακολουθεῖ γένους ὁμοία ἰχθύσι βρωμώδεις, vbi ma-
 le vertunt, piscium virus olent. Nam Actius eadem habet: Lepus marinus, inquit, repe-
 ritur ferè inter Loligines, animal paruum, virosus odorem habens; comitatur autem co-
 medentem, sapor in ore similis piscibus, virosus. Et Scribonius Largus ait eius gustum non
 absimilem esse illotis piscibus, aut etiam putentibus, sed ante omnes cecinit & Nicander:

Symptoma
ta ex lepo-
re marino.In Alexi-
phar.

Εἰδὴς δὲ λεγοῖο κακοφθόρου πόσιν ἔμψης
 Ουλομένω, τὸν κῶμα παλυσθε τέκνι ἄλμης
 Τοῦ δὴ τοι λεπίδων μὲν ἰδὲ πρύματος πέλα ὁδμῇ
 Γευθμός ἰκθυόεις νεπόδων ἄτε σαπρωθέντων
 Ἡ' ἐ καὶ ἀπλωτων ὁπόταν λεπίς αὐξίδα χραῖνη:

Quos sic transtulit Iacobus Greuinus:

Quod si fluctuagi Leporis lethale venenum
 Deprendas, scdum qui sumpserit, halat odorem.
 Qualiter exempta reliquo cum viscere squama,
 Vel putridi quod olent neq; loto corpore pisces,
 Talis & immundo sapor obuersatur in ore.

A Vbi autem in ventriculo & intestinis hoc venenum sedem figit, naturalem illarum partiū œconomiam turbat, doloresq; varios excitat: Primum enim teste Dioscoride alius dolore afficitur: & vt scribit Aetius, color corporis ad arquati similitudinem permutatur, dein de plumbeus redditur cum faciei tumore: incenduntur autem pedum plantæ, & pudendū tumefactum cohibet vrinæ effusionem. Progrediente verò malo ægri etiam cœrulei coloris lotium (*ῥυρόν θαλάσσιον*, violaceā vrinā, Auicennæ interpres) emingunt, quandoq; etiam sanguinolentum; deinde nauseabundi facti biliosa vomunt sanguine permista, & piscium loturam olentia. Exudat item graueolentia & omne piscis genus auersantur præter Cancrum. Qui sumpserunt, inquit Scribonius Largus, Leporem marinum, stomacho vesicaq; adficiuntur: ita vt vrinam quidem difficulter, & cum dolore, purpureiq; coloris reddant. Stomacho item tento & dolenti sunt, auersoq; ab omni esca, præcipuè pisce. Nauseant præterea & subinde reiiciunt spumosa: interdum biliosa & sanguinolenta; & maximè cum simulauit aut nominauit aliquis piscem. In summis litoris pusilli fluctus videntur subinde audire. Oculi eorum exulcerantur, genæ inflantur: coloris mali vel plumbei fiunt: minutatimq; per tabem quasi phthisici consumuntur. His adnumerat ^h Auicenna ^h Fen. 4. doc. 6. tract. 2. ca. 4. ^{pit. 4.} constrictionē anhelitus & difficultatem, rubedinem oculorum, tussim siccam, sputum sanguinis, icterum & angustiam, dolorem renū, excrementum alui violaceum, quandoq; mucosū, ructus piscesos cū fœtore. Addit præterea plures, qui euadunt, in phthisin incidere: Plurima horū atq; maxima symptomata vetustissimus poëta cōplectitur his versibus.

Τῶν ἥτοι ζῳόων μὲν ἐπιχλοὸς ἔδραμι γυῖσι

Ἰντερόεις, σάρκες δὲ περισσολάδων μινύθαι

Τηκόμδρα. τὰ δὲ δόρπα κατέσυγεν, ἀλλοτε ρινόε

Ἄκρον ἐποιδανίων σφυρὰ πύμπραται, ἀμφὶ δὲ μύλῳ

Ἀνδράτε βρυόεντα κυλιδίσωντος ἐφίξει.

Δὴ γὰρ ἐφωμάτησαν ὀλιζότερη κρίς, ἔρων

Ἄλλοτε πορφυρέη, τότε ἐπιπλέον αἰμάσσουσα.

Πᾶς δὲ παρὰ δραπεῖας φανὴς ἐχθαίρειται ἔλλοψ

Αὐτὰρ ὁ ναυσίδας ἀλίῳ ἐμυδαῖτο δαῖτα, id est,

Post bibitum hoc virus viridis stagnantis fellis

Excrementa manent, tenebroso lumina visu

Caligant, liquida abeunt in corpore carnes:

Nausea adest, tumet alta cutis, talisq; calescunt:

Subq; canis oculis, roseo fucata rubore

Apparet facies, sistensq; vrina moratur,

Quæ nunc purpureo, nunc sanguineo esse colore

Cernitur, & quemcunq; videt contemnere piscem

Assolet auersans, vt qualibet aquoris ager.

C Quibus autem ex epoto Lepore moriendum est, ij totidem diebus moriuntur quot vix erat Lepus, quamuis incerti temporis veneficium esse author est Licinius Macer apud ^k Pliniū. ^k Li. 3. c. 2. ^{An peculia} Hic non prætereunda est à doctissimis viris agitata quæstio, num Lepus marinus lædat ^{riter pulmo} peculiariter pulmones: Id enim scripsit Galenus non vnico in loco, vt libro de Theriaca ^{nes lædat.} ad Pisonem. Quædam, inquit, inueniuntur, quæ corporis partes quasdam peculiariter lædunt: Lepus enim marinus pulmonem vlcerat. & libro primo de compositione medicamentorum secundum genera statim ab initio sophistis eos cauillantibus, qui de medicamentis scripserunt quæ certas corporis partes vel lædunt, vel iuuant, respondet: At hoc cauillum, inquit, eos qui ita iocantur, arguit facultatis medicamentorum adeo esse imperitos, vt pulmonem solum ex omnibus corporis partibus à Lepore marino exulcerari ignorent. Contrà Rondeletius fateretur quidem esse medicamenta, quæ certis quibusdam partibus vel prosint vel obsint; non tamen veritati consentaneum esse putat, solum pulmonē à Lepore marino lædi. Nā, inquit, Paulus Aegineta, & Aëtius, qui omnia ferè sua ex Galeno transtulerunt, veneni huius grauia ac fœuia symptomata varijs in partibus tradiderunt; de peculiari pulmonis solius affectu, ne verbum quidem. Dioscorides etiam ac Plinius quanta sit eiusdem veneni pernicies satis fusè declarant, at quòd soli pulmōi noxam inferat, non dicunt. Non solum itaq; sententijs omniū qui de Lepore marino scripserunt, sed etiam experientiæ aduersatur Galenus. Clarissimus medicus Iohannes Gorrhæus Nicandri egregius interpres, cū videret poëtam hunc eius rei non meminisse, vt Galenum cum eo & alijs conciliaret, certa quædam accidentia quæ poëta post huius veneni haustū superuenire scribit, à Lepore marino ortam trahere autumat. Maximè, cū Nicander dicat carnes tabescere sensim & paulò post.

— — — *Vndique malas*

Ceu flos exoriens, tumidas tumor occupat ambas.

hec annotat: Corpus nutriri desinit, vel quod à Lepore humores non possit sibi assimilare, vel propterea quod pulmones malo quodam Leporini veneni occulto tandem exulcerentur, vnde febris & tabes fiunt: quod quidem vlcerati pulmonis malum Nicander aperte indicauit, scribens genas rubescere, & velut roseo colore pictas videri: hoc enim fit humorum in pulmonibus putrescentium calore in faciem sublato. Et sanè ita est, vt scribit Gorrhæus. Non enim vt huic respondet Rondeletius, aliorum morborum symptoma-

Conclusio.

Remedia
contra Le-
porem ma-
rinum.

tumq; communis nota est genarum rubor, sed pathognomonicum signum Leporis marini assumpti, si alia quæ supra Nicander retulit, signa adfuerint. Sed de his satis: Ad remedia alexipharmaca nos conferamus, quorum non paucus est numerus. Sed ante omnia prospiciendum corpori purgantibus medicamentis, vt si non omne venenum, saltem modica eius quantitas per aluum euacuetur, visq; veneni compescatur, & à partibus principibus cordiq; vicinis reuellatur. Idcirco Nicander in principio curationis propinat hellebori radicem, & succum scammonæ: ait enim:

Τῶν μὲν φωνήσαντων ἄλλος πόσις ἐλλεβορίοιο

Νεμίας τό τε δακρυ βροδαλοιο κάμωνος

Οσρα ποτόν νεποδός τε κακοῦ ἐκφυρματα χεῖν.

Contra hunc Phocæicum veratri porridge potum,

Eliciensq; recens lachrimas carpti colophoni;

Perniciosa mali vt compescas pharmaca piscis.

Notandum est hoc in loco Nicandri quosdam φωνήσαντων exponere nigrum & cruentum. Certè Dioscorides nigrum veratrum præscribit: & Auicenna. Cum autem aduenit dies secundus, inquit, excitationis accidentium & quiescant, fiant ei pilulæ de helleboro nigro, & scammonio & agarico cum succo liquiritiæ & tragacantho partibus equalibus, inde exhibeatur drachma vel paulo plus cum iulelp. Nicandri Scholiastes ad ea verba ποιῆσαι τῶν μὲν φωνήσαντων, hæc commentatur. Γράφεται τῶν μὲν φωνήσαντων ἀντὶ τοῦ φωνικῶ. ἢ γὰρ τῷ ἐλλεβορίοιο πόσις, ἐν φωνίδι δοκῇ εὐρεθῶντας, καλεῖται δὲ ἐλλεβορίον ἢ σκαμμονίαν διδοναι, πινεν τῷ κάμωσι, ἵνα κοιλίας φερομένης συγκριθῇ, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου κακὸν σιν ἀπορραγῇ. φωνήσαντων δὲ ἔρεκε τῶν τῷ μελανος ἐλλεβορίοιο πόσις. id est, scribitur etiam τῶν μὲν φωνήσαντων pro φωνικῶ. Videtur enim potus hellebori in Phocide inuentus. Iubet autem egro dari potum hellebori aut Scammonij, vt ventris fluxu excernatur & disperdatur venenū. φωνήσαντων verò dixit nigri veratri potionem. Dioscorides cum iubet dari decoctum maluæ aut cyclamini radicem cum vino ἢ ἐλλεβορίοιο μελανος, καὶ σκαμμονίας ὅπου, id est, hellebori nigri aut Scammonij liquore, non expressit pondus. vt verbum δοσῶν in eadem periodo vel cum acusatiuo construatur, vel cum genitiuo, partem scilicet rei significante quod vsitatum est Græcis. Ruellius & alij pondus exprefferunt nempe drachmam vtriusque, sed in scammonio apparet nimium. Lac deinde propinandum erit. Asininum laudat Dioscorides, & alij, sed ante omnes Nicander.

Ἄλλοτε βρωμένης αἰμαλγόμενος γὰρ πίνει

Interdum enixæ mulsum lac potet, asella

* Lib. 28. c. 10.

Plinius & asininum lac & equinum bubulumque priuatim ijs qui marinum Leporem hanferūt, auxiliari scribit. Scribonius Largus præscribit etiam lac muliebre. Dantur hæc lactis genera vel per se vel cum melle aut passo quotidie. Lactis loco poterit dari continuè decoctum maluæ tam radice quam foliorum: quod etiam magnam aduersus hoc veneni genus vim obtinet; inflammationes enim & punctiones Leporis marini mitigat non aliter quam lac ipsum: idcirco subdidit hunc versum post citatum Nicander:

Ἡ ἐχύτρη τῆς αἰμαλγῆς βυπόωντας ὀράμεις.

Insuper elixa da lubrica iuscula maluæ.

* 2. cap. 21.

Scribonius Largus, prodest, inquit, & maluæ sorbitio bene vncta & salsa. Auicenna ait: Iuuant & coliculi maluæ, & folia altheæ recentia elixata, aliàs semen altheæ recens elixatum: Plinius, folia ait, Altheæ cum radice sua decoctæ Leporis marini venena restinguunt: & vt quidā dicunt si vomatur. Aetius post lac cum mulso potū aut decoctum maluæ confestim vomere iubet. Deinde radice cyclamini tritæ dat drachmas quatuor cum vino diluto, aut veratri nigri drachmam vnā: aut scammonia scrupulos duos cum bubulo lacte vel aqua mulsa. Aegineta non cyclamini sed peucedani radicem è vino propinat: lapsu fortè librariorum. Nam Dioscorides, de cyclamino agens radicem eius contra venena, præsertim Leporis marini è vino bibi docet. Lepori marino aduersatur & cyclaminos.

* Lib. 25. c. 10.

Plinius. Extat apud Zoographum codex manuscriptus Græcus κατὰ τὸ πρῶτον, Dioscoridi attri-

di attributus: hic lac muliebre laudat, & veratrum album: neq; enim, inquit, metuendus
 A est ab eo vomitus. Iuvat ab initio vrina humana quoq; pota & vomitu reddita, ἔρον' ἀνδρῶ-
 πινον ποδὲν καὶ ἐξέρχεται. Auicenna etiam hanc vrinam eidem malo prodesse tradit. Resi-
 na item cedri ex vino oboli pondere sumpta alexipharmaci naturam præstat. Nicander.

Καὶ τὸ τε κεδρίνης πάλαι βάρος ἐμμορε πίαςης.

Tum quoq; cedrina viginti grana resina.

Pro κεδρίας λείας μετ' ὄνω apud Dioscoridem legit Zoographus κεδρίδας, idest cedri fru- Dioscori-
 ctus, sicut & ἀρκυνδίδας dicimus multitudinis numero, idq; ex Aetio. Nam resinam ce- des corre-
 dri numero singulari cedriam dicimus: quam itidem Aëtius in hoc malo non cum vino aus.
 bibi, sed cum passo delingi præcipit: Sed & Dioscorides libro primo, Cedria, inquit, in
 passo sumpta contra venena Leporis marini auxiliatur. Plinius cedri succum vocat, in-
 quiens. Suadent & contra venenum Leporis marini bibere in passo cedri succum. Alibi
 ad idem medicamentum cedrides, idest fructus cedri commendat, quos innominatus qui-
 dam per se edi iubet. Asclepiades apud Galenum dat obulum & semiobulum cedriæ. Ae-
 tius eius bina ternaué cochlearia per se sumi iubet, aut cum passi cyathis duobus tribusue.
 B Dat idem etiam baccas iuniperi tritas per se, aut cum passo plurimo. Acinos mali punici
 laudant Dioscorides & Aëtius atq; alij. Nicander omne genus mali punici: & mustum
 vuis expressum, ita vt ex oliuis oleum solet exprimi.

Βρύκοι δ' ἄλλοτε καρπὸν ἄλιν φοινώδιν σίδης

Κρησίδος δ' ὠπῆστε, καὶ ὡς προμένιον ἔπουν

Συνδὲ καὶ ἀγρίνην: ὅσαι τὰ σκληρὰ κάρφη

Φοινὶ ἀραχνήντι διαφράσσας καλύπτει.

Ἄλλοτε δ' ὀνοβρώτα βορίω ἐν κυρίδι θλίψαις

Ὡσπερ ἰσοττεύουσιν ὑπὸ τρυπτήρσιν ἐλάϊω.

Idest Greuino interprete,

Puniceis interdum cui Creta est patria, mali

Formosum poterit potu ager sumere fructum:

Oenopescq; , & quod Promenium nomine dicunt

Aeginetinq; item: & ienui quæcunq; rubentes

Et duras cute habent molliq; putamine crustas:

Quandoq; exemptas grauidis è vitibus vuas

Exprime fiscella, noua vt excoluntur oliuæ.

Scholias tes ὀνωπῶν, προμένιον & ἀγρίνην tres diuersas mali punicæ species facit. & for-
 fan, inquit Zoographus, tres illæ species sunt, quarum vna acidum ac vinosum, altera dul-
 ce, tertia μέσον (id est mediij saporis, muzū vulgò nuncupant) pomum profert. His quar-
 tam speciem addit apyrenon dictam, quam Nicander quoq; videbitur comprehendisse si
 ita legatur: ὅσαι τ' ἀσκληρὰ κάρφη, idest, & quæ molles nucleos rubentes tenuissima di-
 stinguunt membrana. Nam licet τὰ σκληρὰ legamus, per antiphrasin, tamen molles nu-
 cleos interpretatur scholias tes. Dioscorides quoq; punici mali acinos cum succo scammo-
 neæ & melicrato dari iubet. Aëtius etiam per se commendat. Incertus de remedijs mor-
 borum secundum loca Græcus author nondum impressus, Dioscorides falsò putatus (cita-
 tur à Zoographo) mala punica vinosa, & eorum nucleos in cibo laudat. Ex malo punico
 acerbo, inquit Plinius, fit medicamentum quod stomachice vocatur, vtilissimum oris
 viriis, narium, aurium, oculorum caligeni &c. contra Leporem marinum hoc modo; Aci-
 nis detracto cortice tufis, succoq; decocto ad tertias, cum croci & aluminis scissi, myrrhæ,
 mellis Attici selibris: sed hic locus Zoographo suspectus est, quoniam remedia aduersus
 D Leporem marinum intra corpus sumuntur; hoc autem vitiis externis tantum applicari
 potest. Apud eundem, vbi habet: peculiariter valet potum contra venena quæ data sunt
 e Lepore marino buprestique, vt Aristoteles tradit, dorycnium: quidam codices me-
 lius legunt, & vt Aristoteles tradit, contra dorycnium, nimirum lac muliebre prodest, de-
 hoc enim antea erat locutus. Commendat etiam alismatis vtriusq; radicem potâ è vino,
 & poros hippocampos. item ostrea quæ etiam fricta & in cibo sumpta prodesse ait Vale-
 rianus, apud quem & hoc legere est; Ranæ fluuiatiles si carne edantur, iusué decoctarum
 sorbeatur, prosunt contra Leporem marinum. Cùm pisces alios omnes auersentur, teste
 Dioscoride, & oderint qui marinum Leporem hauserunt, solos fluuiatiles Cancros coctos
 libenter edūt, & admisto vino tritos bibunt. Inditiū & spes salutis est, cùm pisces amare &
 in cibos admittere experūt. Pro his verbis καὶ πίνεπιν ὄνω μαιμυμένω ἐπ' αὐτῶν, in antiquis
 codicib; inquit Goupilus, legitur καὶ πίαςσι ἀφελόμενοι, id est Cæcos solos ex piscibus

H 3 admittunt,

admittunt, & concoquunt, & vtilitatem ex eis percipiunt. Codex manuscriptus Zoogra-
phi habet, καὶ τὸ πρῶτον μόνος πείρασι. Aegineta Cancros fluuiatiles duntaxat pro remedio
dari iubet, si admiserint. Sed loci eius lectio fortè melior est apud Aetium; qui sic loqui-
tur: Edat & Cancros assidue, piscem enim nullum admittit. Quod si piscem edere possit
signum id salutis iudicabis: Et Actuarius. Quod si pisces ægri ingerere nequeunt, solos
fluuiatiles Cancros coctos edant, bibantq; vinum cui ipsi sint admisti. Cæterum salutare
est si piscem edere sustinent. Cancrī fluuiatiles, inquit alibi Plinius, triti potiq; ex aqua
recentes, seu cinere adseruato contra venena omnia profunt, priuatim contra Scorpionū
ictus cum lacte asinino, vel quocunque. Eadem vis contra venenatorum omnium mor-
sus, & contra Leporem marinum. Aetius desperatis ob epotum hoc venenum Cancro-
rum fluuiatilium crudam carnem contritam è lacte propinat. Cū itaque veneno huic
aduersam vim habere Cancros fluuiatiles ex tot authoribus probatum sit, quā malè in
ἀντιβαλόμενον libello Galeno falsò adscripto pro Lepore marino Cācer fluuiatilis sub-
stituatur, quilibet oculatus viderit. Auicenna Echinum assum recentem aut sanguinem
eius, & sanguinem anseris dari præcipit. Extollit etiam Dioscorides sanguinem anseris ca-
lidum, vel dum fluit è vulnere, vt habet Kiranides. Eundem quoque Aetius calidū cum
passo bibendum præcipit: Plinius cum olei aqua portione. Galli sanguis sanat eos qui
Leporem marinum comederunt, Kiranides. Præfertur & à quibusdam aduersus hoc ma-
lum humanus sanguis calens è venis potus, non aliter quā lac è mammillis: & vulpis ca-
ro inassata, quin & theriaca diateffaron tribus diebus pota. Ossa asini contracta & deco-
cta auxilio esse testes sunt^a Plinius & Auicenna. Præterea vt Aggregator citat ex Aui-
cenna, fistulæ pastoris aureus vnus vel alter liberat. item Lutum sigillatum. Terra quoq;
sigillata, authore Galeno liberat vomitu. Idem Aggregator auxilia quædam aduer-
sus morsum Leporis marini recenset: ridiculè nimirum, cū nullus authorum
periculi ex eius morfu meminerit. nec alia quā quæ prius simpliciter
contra venenum eius sumpti retulerat: nisi quòd ex Hali abbate (la-
psu fortè interpretis) Leporem ipsum marinum emplastri mo-
do impositum, suo morfui mederi recitat. Magni maris
Leporis venenum hoc modo curatur: Radicem, vt
scribit^b Aelianus, ad idē mare in insula qua-
dam nasci ferunt, haud quaquam in vul-
gus ignotam, quæ animi affectioni-
bus illius, qui sic affectus fue-
rit, medetur. Ea enim
animo deficientis
naribus ad-
mota
facit vt is reuiuiscat & recreetur. Sin negligitur, tam
sanè valida pernicie hic lepus præditus est, vt
ad mortem vsque hominis morbus
procedat. Hæc Aelia-
nus.

Finis Libri Primi.

VLYSSIS

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI

BONONIENSIS,

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR,

Liber Secundus.

QVI EST

DE CRVSTATIS,

Et Primum

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

PROOEMIUM. ORDINIS RATIO.

CRVSTACEORVM vocatorum animalium quæ nuper, cum de Mollibus ageremus in genere, exanguia esse etiam, satis, ni fallor, ex Aristotele probauimus, tractatui secundum tribuimus locum præferimusq; Ostracodermis: non quod maiorem nobis præbeant utilitatem (ob hanc enim plurima Testaceorum, nominatim verò Ostrea & Purpuræ Astacis, Cancris, Locustis, cæterisque crustaceis essent præferenda) sed quod membra omnia distinctiora habeant, perfectioraq; atque item plura. Adhæc maior etiam est pruden-

tia in his in quærendo cibo, maiorque in persequendo fugiendoque hoste celeritas: & maius denique in pugna robur, ad quam apta habent instrumenta, hastas nimirum, quibus nonnunquam, non aliter ac equites hastati tanto concurrunt impetu, ut rumpere eas velle videantur. Contrà Testaceis, humida cum sit eorum natura, parū cerebri ac per consequens prudentiæ, nihil vel parum, ac motus etiam parum natura tribuit. Hasce igitur ob rationes crusta testis minus perfectiora ostracoderma iudicamus.

SYNONYMA.

SYNONYMA:

^a Lib. 11. c.
37.

^b Li. 9. c. 31.

^c Lib. 9. de
animal. 6.

Erymum.

VÆ Græci & præsertim Aristoteles *μαλακόσρακα*, Latini hoc tempore Crustacea vocant: ^a Plinius Crustata, cum inquit: In marinis Crustata & Cartilaginea priores dentes habent. Alibi molli testa operata reddit, & contecta crustis tenuibus, item crusta fragili inclusa, ut quibus fragilia operimenta. Idem hæc Aristotelis verba: Οὐτε δὲ τῶν μαλακίων οὐδὲ οὐτε φθίγγεται, οὐτε ψοφῇ οὐδὲ ναυσικόν ψόφον, οὐδὲ τῶν μαλακοσράκων; ita vertit: Mollia nec crusta intecta, nec vocem, nec sonum vllum habent. Cancros etiam omnia Crustata quandoque vocat, ut ubi ^b loquitur: Cum Carabi à cæteris Cancris distant cauda. Apud ^c Aelianum, ubi habetur, τῶν ὀστρακονότων καὶ ὀστρακοδέρμων καὶ τοῦτο ἴδιον, interpretes vertit: Testa crustauè intectorum hoc etiam proprium est. Vocantur autem *μαλακόσρακα*, quod tegumentum non æquè durum, ac densum habeat, ut *ὀστρακοδέρμα*, quæ *ὀστρακω* hoc est testa dura & filicea integuntur, neque molle operimentum veluti pisces squamosi aut molles, sed durius Mollibus, & tenuius Ostracodermis.

GENVS, DIFFERENTIÆ,
DESCRPTIO.

^a In cō. aph.

hipp. lib. 1.

^b De fac. c.

lim. cap. 34.

^c Lib. 9. c. 31

^d Exercit.

245.

^e De par. 4.

cap. 8.

^f 4. de part.

cap. 5.

Cut ossibus
careant.

^g De Var.

lib. 37.

ARDANVS enumerans Crustatorum genera, septem constituit, nimirum Astacos, Squillas, Locustas, Erinaceos, Vrsos, Cancros, Paguros. ^b Galenus: Astaci, inquit, Paguri, Cancri, Locustæ, Carides, Gammari, & id genus alia tenui testa concluduntur, duritieq; Testaceis sunt similia. ^c Plinius Cancrorum genera facit, Carabos, Astacos, Maias, Paguros, Heracleoticos, Leones, & alia ignobiliora. Speusippus similes esse dixit, Astacum, Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham & Arcton id est Vrsam. Diphilus malacostraca vocat Astacum, Carabum, Carida, id est Squillam, Cancrum, Leonem. Quæ omnia ^d Iulius Cæsar Scaliger duobus generibus comprehendit, differentiâ à forma corporis desumptâ. Omne Crustatum vel caudatum, vel rotundum. Illius cauda expressa & extenta est: huius cauda quasi operculum, alui exitum obtigit, & ventris infimæ parti ita applicatur: ut caudæ speciem præ se ferat nullam. Rotundum Græci *καρκίνον*, Latini transpositis elementis Cancrum. Caudatum vulgus Gammari. Quod nomen Plinius cum prioribus libris omisisset, in catalogo recenser sine vlla descriptione. Quæ profecto diuisio bimebris est & admodum erudita. Sed nos cum Aristotele, quem ubiq; sequi ferè consueuimus, quatuor statuemus genera. Sic enim ille ait. ^e Summa eorum (crustatorum) genera quatuor numero sunt: Locustæ, Gammari, Squillæ, Cancri: quæ singula in plures species distinguuntur, quæ non modò forma, verùm magnitudine multum inter se differant: alia enim magna, alia parua admodum sunt. Et alio in loco: Crusta autem inte-
ctorum, inquit, genus primū Locusta: cui proximum genus alterum est, quem Gammari vocant. Et paulò post tertium genus, inquit, Squilla: quartum Cancer. quorum sanè plura habentur genera. ^f Alibi quinque constituere videtur, Echinum his quatuor generibus an-
numerans: sic enim loquitur: Natura autem Crustatorum contrā quā Mollium constat. H-
Altera enim carnis mollitiā extrā habent, altera intrā: Hinc foris terrenam duritiem ob-
tinent: quanquā Echinus nihil habeat carnis. Sed perobscurè hæc pronunciat Aristoteles: quemadmodum etiam Plinius, ubi ait: Eodem genere sunt Echini, quibus spina pro pe-
dibus. Nam vel ad proximum genus referre videtur, nimirum crustata; vel ad remotius, scilicet exanguia, quorum summatim meminerat præcedentibus aliquot capitulis. Nos de Echino inter Testacea agemus (nam inter ea pluribus locis disertè admodum Aristoteles numerauit) & ea quæ hic dicentur vniuersalia, in quatuor eis generibus iam prænomina-
tis comperies. Crustata igitur aliqua ex parte testatis sunt similia. Quæ enim foris terrenā portionem ac duriusculum tegumentum obtinent, eis assimulantur, quod meminit Aristoteles: Crustata, inquit, omnia extra se munita seruantur, velut Cancri, genusq; Locustarum atque etiam Testatorum. Quatenus autem molle carnosumq; intus continent, Mollibus comparari possunt. Nil autem ossis habent. Neque enim conueniebat, ut scribit ^g Carda-
nus

A nus, quoddam ossa iuncturis indigebant: atque ob id extensione, quæ sub crusta fieri non poterat: materia etiam sicca quæ integumento absquebatur, oberat ossium generationi. Communes habent cum reliquis exanguibus partes, ut caput, alueum, gulam, ventrem & intestinum. Alueus teste^h Aristotele, totius corporis indiscretus est: nec enim caput distinctum nec aliud quidquam. Quæ ratio est curⁱ Galenus Malacostraca omnia capite truncavit: nam cum in quibusdam animalibus solum id fecisse naturam dixisset, addit: τοῖς μὲν οὐδέτερον ἐστὶ (de capite & collo loquens) τοῖς δὲ ἡ κεφαλὴ μόνη. καράβοις μὲν δύο καὶ ἀσακοῖς, καὶ παγούροις, καὶ καρκίνοις, οὐδέτερον. τοῖς δὲ ἰχθύσι ἅπασαι κεφαλὴ μὲν ἐστὶ, τρίχην δὲ οὐκ ἐστὶ hoc est: his quidem neutrum est: illis verò caput tantum. Locustis quidem igitur, & Astacis & Paguris, & Cancris neutrum, Omnibus autem piscibus caput est, collum neutrum. Et aliquantò post Malacostraca omnia eadem lege conclusit: Ἀλλὰ καρκίνοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μαλακοστράχοις, κεφαλὴ μὲν οὐκ ἐστὶ: τὸ δὲ τῶν αἰσθησέωντα, καὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν κινήσεων ἐξηγούμενον μόριον ἐστὶ, διήπου παντὶ αὐτοῦ κατὰ τὸν θώρακα τεταγμένοι, ἐνθα πρὸς αὐτοῖς ἐστὶν ἅπαντα τὰ τῶν αἰσθησέων ὄργανα. Sed & Cancris & alijs Crustatis caput deest: partem verò quæ sensibus & motionibus à voluntate pendentibus præest, illi sanè in thorace sitam habent, in quo omnes sensuum sedes eis habitant. Videtur maluisse Galenus quatum ad animantes istas attinet, in Aristotelis sententiam totis ire pedibus, qui è corde sensum motumq; omnem tanquam è fonte manare credebat, quam ijs caput tribuere, ut ipsius verba hæc apertissimè docet: Ὡς δ' ὁ περ ἐν ἡμῖν ὁ ἐγκέφαλος, τοῦτ' ἐν ἐκείνοις εἴη ἂν τοῖς ζώοις τὸ μόριον, εἰς ὃ τὰ ἐρμείνα ἀναφέρεται. ὃ εἰ μὴ ἐγκέφαλος ἐστὶν, ἀλλὰ καρδία τούτων ἁπάντων ἀρχή. Itaq; quod in nobis cerebrum est, id sit in alijs animantibus pars illa ad quam quæ dicta sunt, (scilicet sensus & motus) referantur: aut si cerebrum non est, certè cor horum omnium principium fuerit. Quocirca Galenus penitus eius fuit sententiæ, crustata omnia capite carere. Est & alius eiusdem sententiæ locus, nequis putet prædictos locos esse solos, aut deprauatos, in quo sic idem scribit. Καρκίνος τε δύο καὶ σύμπαν τὸ τῶν μαλακοστράχων γένος, ἥδη καὶ φάλαγγας, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραπλησίων, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἔχει κεφαλὴν, τὰ δὲ διὸν ὑπογραφὴν μόλις. Cancer igitur & uniuersum Crustatorum genus, præterea balenæ, & multa alia eiusmodi, vel capite omnino carent, vel eius solummodo rudimentum habent. Quod verò balæna in eo numero recensetur, mendo non caret; neque enim balæna ex genere Crustatorum, neque capite caret: sed id habet discretum & distinctum. Quare Rondelerius πολυβδαναν, quæ inter Crustacea à veteribus recensetur, vel simile aliud affine Crustati piscis nomen reponendum iudicat. Nos quidem ita censemus, ut Cancris caput sit indiscretum, reliquis verò caudatis discretum, quamuis id sit exiguum. Sic enim nos sensus ipsi docent. Quocirca cum ultimo loco dicat Galenus rudimentum quoddam capitis inesse quibusdam Malacostracis, de caudatis intelligendus est, quæ paruum admodum habent caput & os. Idcirco imbecille dicitur Crustaceum genus. Eiusmodi oris & capitis exiguitatis necessitatem, declarat^k Cardanus his verbis. Nam si, inquit, magna copia cibi ore esset amplectenda, Crusta facillè frangeretur; præterea strangularetur animal, cum non esset quo dilataretur Crusta coarctatum. Quod si itaq; caudata Malacostraca caput habeant minutum, quomodo verum erit καρίδας à capitis magnitudine dictas, ut vult^l Athenæus? Ὡς ἂν ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τὸ πλεῖστον γὰρ μέρος τοῦ σώματος ἡ κεφαλὴ ἀπὸ τῆς γνάθου. dicte sunt καρίδες à dictione κέραι, i. capite: maximam. n. corporis partem caput occupat. Quare vel dicamus Athenæum & qui ipsum securi sunt, κεφαλὴν sumere pro thorace & capite κατὰ χρῆσιν, vel quod magis puto, à magnitudine capitis denominari, quod inter cætera crustata id maximum habeat. In capite os est; quod protinus ventrè excipere in omnibus præterquam in Locustis testatur^m Aristot. his. n. gulam ante ventrem exiguum esse: mox à ventre intestinum, quod (inquit) Locustis & Squillis & Astacis rectà in caudam definit, qua excrementa emittunt & oua pariunt.ⁿ Alio autè in loco; Habent stomachum, inquit, ori continuo iunctum, exiguum proportionem suorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter in quo Locustæ & Cancrorum nonnulli, dentes alios habent, quoniam superiores illi secare non satis queant. Hinc intestinum simplex vsq; ad exitum excrementi deijcitur. Dixerat etiā antea ventrem bifurcū gulæ subiungi, ex eius medio intestinum simplex & tenue procedere, q̄ sub applicato exteriori operculo desinat. Habent præterea in ore dentes duos priores, ut idè testatur, his verbis: Crustata, tū Locustacea tū Cancri binos dentes habent priores. Et^o Plinius: In marinis (inquit) Crustata & Cartilaginea priores dentes habent. Cæterū dentes non erāt satis: quia magna cibis eorū eget præparatione & cōtritione, quò ad intima corporis penetrare queat, quocirca natura alios tres in vētriculo cōstituit: aliternus singulos inferius autem tertium. Quemadmodū in Locustis & Astacis admodum est manifestum.

Qui

Alueus.
h Hist. 4.
cap. 3.
8. De usu
par.

Galenus er-
ror.

Galenus cor-
rectus.

Colubdæ-
na.

k Li. 37. de
var. rer.

l Lib. 3.
Carides un-
de dictæ.

Os.
m Hist. 4.
cap. 2.

n De par. 4.
cap. 5.

Dentes.
o Lib. 11. c. 37.

^p De par. 4. cap. 3. Qui in ore sunt dentes, longi, non rotundi sunt, teste q; ^p Philosopho, tegmine operi duplici, inter quæ talia quædam interficiant, qualia Locustarū suo loco dentibus annecti dicemus. intra hos binos dentes, est carnosum illud, quod linguæ proportionatur, eiusq; effigiem gerit. Supra autem os oculi siti sunt, non omnibus eodem modo: Sed quibusdam a latere supra, continuo sub prono, amplo distantes discrimine, ^q eodem authore. Duri ij sunt omnibus, aptique tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri, quocirca palpebris carent. Quod his verbis ^p Aristotelis comprobatur: Quæ enim crusta integuntur, inquit, vsu careat palpebræ necesse est, cum nisi celeri cutis officio prestari non possit. Sed tamen vice eius tutelæ duritie oculorum hæc omnia nutriuntur, quasi per palpebram obductam quoddam translucidum cernant. Celeriter item mouentur & in obliquū. Cardanus in latus moueri ait ^s nostri comparatione, directè autem, oculorum suorum. Melius enim esse vt altero vtrinq; prospiciant, etsi diuersis oculis, quàm vtroq; simul nec antè, nec post. Prominere autem, quoniam a lateribus: quia aliter antè penitus prospicerent: a lateribus autem collocari, quia si supra caput, non viderent, antè verò non poterant, quia os infra reponere necessarium fuisset, quia caput habent immobile: neq; ante simul os & oculos esse, quoniam oportuisset latam esse faciem, vnde in motu etiam tardiores euassissent. Cæterum quanquam duos habeant oculos, nihilominus celeriter mouentur quin inter omnia animantia quibus tales dati sunt oculi, celerrimè eos mouent, quod ex his ^p Philosophi verbis conijcio: Oculi, inquit, ijs omnibus duri sunt & apti tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri: quales etiam sunt parti plurimæ Cancrorum, imò verò mobiliiores. Caput quoq; eorum quamuis exiguum multis partibus durioribus munitur, vt cornibus & appendicibus. Cornua autem habent, non solum ad pugnandum, sed etiam ad prætentandum iter. Nam visus quibus contigit exactus, mobilibus cornibus non indiguerunt: quæ planè eo carent, ea habent, vt Cochleæ: item quæ parum vident, vt Crustacea. Pedes habent octo qui omnes in obliquum flectuntur, vt inquit ^u Aristoteles, sicut & Insectorum. Quod sic transcripsit ^x Plinius. Pedes omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. Ideo autem eos obtinuerunt, vt possent ingredi teste ^y Aristotele. Ingredi autem oportebat, vt victum quærant, victum autem non in terra affixum, aut vnico in loco colligendum, sed diuersis in locis dispersum ac mobile. Quare rectè ^z Cardanus: Oportet autem, inquit, omnia Crustacea pedes habere, & pamphaga esse. Nam si nutrir debuerant solidiore alimento, & non omnino terra, vt Echini, sed meliore motu indigere. at in Crustaceis pennæ adijci non poterant propter latitudinem. tenues enim frangerentur, crassæ ineptæ motui: quare pedes habere necessarium fuit. Quibusdam etiam brachia forcipibus denticulata sunt bina: *χῆλας* Græci vocant: Furcæ Apuleus; pedes bifurcos & bifurcatos Gaza, & post eum Massarius: alij bisulcos & bifidos: Quidam etiam Chelas dicunt Græco nomine seruat. Horum brachiorum pars superior in primoribus his vt loquitur ^a Plinius, mouetur superiore immobili: hisq; pro manibus vtuntur, hoc est non ingrediendi, sed cibum apprahendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoq; contra, vt ait ^b Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id ^c alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, ^d eodem Aristotele authore, grandior & validior forceps dexter quàm leuius est. Quod breuiter sic ^e Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles, similis carni. ^f Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & albida: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsq; habere omnia hæc genera: branchiarū quoq; communem esse annexum omnibus. Tabellās quidam Latini vocant, quas Aristoteles *ωλαῖα*: quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidēs esse sub crusta refert ^g Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærerē, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

VISVS. GVSTVS. SOMNVS.

HEBES omnibus viſus eſt: non ſolùm quòd oculos habeant duriores & prominētes, ſed quia etiā à lateribus poſitos, Valent guſtu & odoratu: Nam Gammarum odore eſcarum aleſtati facillimè capiuntur. Dormiunt quoque vt his ^a Ariſtotelis verbis comprobatur: Aquatiliū quoque, ſomnus ^a *Hiſtor. 4. cap. 10.* apparet, vt piſcium, Mollium, & Cruſta opertorum, Locoſtarum inquam, & cæterorum generis eiſdem. & paulò poſt: Mollia quoque, inquit, ad morem ſimilem dormiunt, vt piſces: nec ſecus quæ Cruſta operiuntur,

NATATIO.

NUNCEDVNT obliquo motu: nec natant more Mollium, pedibus & pinnis, ſed cauda tantùm, ruruſq; ea tantùm quæ caudam habent. Docet hoc Ariſtoteles his verbis: Cruſta inteſta, vt Locuſtæ, caudis ſuis natant, celerrimèq; retrorſum pennarum caudæ adiunctarum beneficio. Itaque quæ cauda carent, vt Cancrī natare non poſſunt. Pedes enim Cruſtatorū ad natatum inepti ſunt. Nullum quoq; cruſtatorum vel vocem vel ſonum vllum emittit naturalem, vt idem ^a teſtatur.

^a Sonum aut
uocem nul
lā emittit.
^a *Hiſtor. 4.
cap. 9.*

LOCVS, VICTVS, ÆTAS.

ARIſTOTELES Cruſtata ^a minus, in falſis aquis quæ ſunt potulen
tiores, quòd ſint natura frigida & exanguia, ſed in ſtagnis marinis & iux
ta amnium oſtia gigni tradit: ^b Athenæus ex eodem in ſaxorum forami
nibus: itemq; in locis limoſis. quod ſanè poſtremum de teſtatis verum cō
peri & in Ariſtot. legi: quamobrem pro *μαλακὰς τράχια* legendū erit apud
Athenæū *ὀσπράκιο δέρμα*. De Teſtaceorum victu locutus ^c Ariſtoteles, ſubdit

^a *De gen. 3.
cap. 11.*

^b *Lib. 3.*

Athenæus
correctus.

^c *Hiſt. 9. c. 2.*

Cruſtacea omnibus veſci, ſic inquit: Idem veſcendi modus Cruſtaceis eſt: nam ea quoq;
omniuora ſunt: quippe quæ & lapilloſ & limum & algam deuorent, atq; etiam ſtercus,
vt Cancrī ſaxatiles. Carnes etiam nimirum appetunt. Nulla Cruſtacea reſpirant, ſed
aquam per fiſtulam egerentia refrigerantur. Humorem ore accipiunt, quibuldam ter
minibus depellendo, emittuntque meatu oris ſuperiore, obductis meatibus, qui interflu
xit. Duplex ille meatuſ ſub oculis eſt. Quoties ergo aquam acceperint, vtroq; tegumento
obturant, atq; ita reſpuunt humorem. Longam eis vitam eſſe ſcribit ^d Plinius, ſed hoc
priuatim Ariſtoteles de Locuſta memorat.

Non reſpi
rant.

^d *Lib. 9. c. 3.*

SEXVS.

MOLLIBUS, inquit ^a Philoſophus, & cruſta cōpertis mas habetur & fæmi
na. Et ^b alibi de exanguibus loquens. Eorum quoque alijs toto genere
ſexus vterque eſt, vt Mollibus & Cruſtatis: ^c eodemq; authore, differt
mas à fæmina, magnitudine, craſſitudine, operculo: id enim amplius in fæ
mina eſt, ac diſtantiuſ & hiruſitiuſ, & opaciuſ, quale etiam fæminæ Locu
ſtarum ſortiuntur. Idem alio in loco: Habent, inquit, in hoc genere mares

^a *Hiſtor. 4.
cap. vlt.*

^b *De gen. 1.*

^c *cap. 1.*

^c *Hiſtor. 4.
cap. 3.*

tenuſ genitales meatus: fæminæ vuluſ membraneaſ ad inteſtinum fiſtaſ hinc atque in
de, in quibus gignitur ouum. Vuluſ haſ eſſe biſidaſ etiam ^d alibi docet. In pedibus quo
que differentia eſt, nam fæminæ, vt inquit, ^e Plinius, primuſ peſ duplex, mari ſimplex.
Parteſ, etiam, teſte ^f Philoſopho, ſupinaſ & capitia ita cruſtacea habent, vt altere ad accipien
dam reddendamque aquam branchiarum ſpecie conditaſ ſint: alteræ planioreſ, latio
reſq; in fæminis omnibus, quàm in maribus conſtent. Et iterum ^g alio in loco ait: Non
nulla maris meatuum ac fæminæ differentia diſtinguit: quippe cū vterque tenuiſ ſit, &
albiduſ, & humorem intra ſe continenſ pallentem: vterque etiam ex pectore pender. Et
poſt,

^d *De gener.
cap. 2.*

^e *Lib. 9. cap.*

^f *31.*

^f *De par. 4.*

^g *cap. 18.*

^g *Hiſtor. 4.*

^g *cap. 2.*

pōst. Maribus sanē prae fæminis propria in pectore carne bina quædam candicantia constant, discretæ à cæteris partibus, colore formaque promuscidi Sæpiarum proxima: verum hæc torta in vertiginem more Buccinorū, quorum origo acetabulis, quæ subdita pedibus nouissimis ordinantur.

COITVS. PARTVS.

^a De gen. 1.
cap. 14.

^b De gen. 1.
cap. 11.

^c De gen. 8.
Partus.

Oua:

^d Histor. 4.
cap. 2.

^e Histor. 4.
cap. 2.

^f De gen. 2.
cap. 1.

COIRE ac parere percipiuntur. Cocunt autem, veluti, prodidit ^a Aristoteles, modo eorum, quæ in auersum mingunt, cum alterum supinum, alterum pronom applicauerint caudas. Etenim, ne parte supina superueniant, pronam impediunt caudæ prae suarum pennarum proluxa appendice: ^b alibi qua parte coeant, explanat his verbis: Meatus ille interior idem excrementi & vuluæ est, tum ijs, tum etiam Crustatis. Est enim qua semen genitale per meatum emittant, idque parte corporis supina, qua putamen distat & mare illabitur, faciunt. Quæ obrem ea parte mas cum fæmina copulatur. Nam si mas siue semen, siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam emittat, admoueri ad meatum vulualem necesse est. Incipiunt autem Venerem exercere ineunte vere, aliquando etiam cum ficus maturescunt. Aristoteles, inquit Athenæus, libro quinto historiae animalium scribit ex ijs quæ testa molli operiuntur, Locustas, Squillas, Astacos & id genus alia coire à tergo more quadrupedum, idque veris initio prope terram: interdum verò cum maturescere ficus incipit. Hæc Athenæus. Diutius quoque, teste ^c Philosopho, hæc quam cætera coeunt more insectorum. Sunt enim exanguia & ob eam rem frigida natura. Partus similis est, ut antè dicebat, partui Mollium Cartilagineorumque; quod per coitum pariant. Nam sæpe mas coniunctus cum fæmina visus est. Fæmina ouum rubidum parit membrana obuolutum prætenui, ventri laterique, ac utriusque intestino annexum, idque ad carnem usque adhærens. Hoc est quod dicebat ^d Philosophus: Fæminis, huius generis locus ouis deputatus iuxta intestinum omnibus. Et ^e alibi ait: Crustatorum omne genus sibi iuncta continet oua, itaque fouet. Cardanus cur ea sub cauda habeant iuncta ventri, his verbis examinavit: Verum id maximum nec ab ullo fermè animaduersum, quomodo perfecta cum sint intus, oua rursus sub cauda adhæreant, quæ latior est ob hoc in fæminis, idque præcipuum signum sexus, latitudo caudæ in Astacorum genere, cum natura nil frustra agat, formam verò in vitro dederit necesse est, ut integra pariat, quod & de Locustis fatetur Aristoteles: laxatis igitur membranis illis parit, quæ proprio humore sub cauda statim colligit, fibrisque annectit: ibi fouentur quoniam frigida sunt simpliciter & animalis comparatione: quædam enim simpliciter tantum, ut piscium, quæ foru non indigent, quædam sola foetus comparatione, ut auium. Gammarium autem utroque motu ideo foru indigent. Nascuntur igitur annexis adhuc ouis animalia: nam cortices caudæ postquam Gammarium exuerint, annexi conspiciuntur: quam ob causam in cauda pinnae quinque etiam Gammarium habent, ut eundo oua non atterant, aut excutiant. Oua Crustatorum imperfecta esse dicit ^f Aristoteles, quod foris edita incrementum capiant. Commutant enim, inquit, inter se vices Insecta, ut quæ ouum pariant imperfectum, ut pisces squamati & Crustata & Mollia. Horum enim oua vermen imitantur, quippe quæ foris incrementum recipiant. Vestuntur, eodem teste, hæc oua putamine duriore.

NATURA. MORES.

^a Histor. 8.
cap. 1.

Crustæ exu
ant & qñ.
^b Hi. 5. c. 17

DE M. tradit hyberno solum tempore condi, diebus scilicet frigidissimis. Et ^a Plinius de Cancris hoc est Crustaceis loquens ait: Omnia eius generis hyeme læduntur, autumnò & vere pinguescunt. Bellum quandoque inter se ciuile quodammodo gerunt: Et quauis chelis plus valeant, quam antennis aut cornibus: tamen his potius pugnant, quod nulli penè alij sint vsui, quàm ad pugnam & defensionem, ut scribit Cardanus, natura verò armis minus utatur necessarijs. Cum alijs verò animalibus pugnat chelis, quod eadem sit ratio victoriæ quæ cibi. Imbecille alioqui Crustaceum genus. Hinc Plinius: Vniuersi, inquit, ubi aliquando congregantur, os ponti euincere non valent: Quamobrem regressi circumeunt apparetque: tum iter. Mutant omnia crustam aut corticem. Sed quo tempore? Crusta sua, ait ^b Aristoteles,

Ateles, & Locustæ & Cancri, tam nuper nati, quàm pòst, exuuntur per ver, quemadmodum
 „ angues membrana vernationis, quam senectutem appellant. Et ^c alio in loco clariùs: Lo- ^c *Histor. 8.*
 „ custæ, inquit, inter marinà & Gammari exuunt (operculum) aut vere aut autumnò pòst ^{cap. 17.}
 „ partum. Iam captæ aliquæ sunt Locustæ, mollem habentes partem superiorem, quod cru-
 „ sta iam circumrupta, detractaque esset: inferiorem autem duram: quia nondum esset disru-
 „ pta. Non enim similis his atque exanguibus exutio fit. At quia mirum videtur, quòd cor-
 „ ticem exuant, idcirco causam huius rei indagauit ^d Cardanus, sic scribens: Cur neq; Te- ^d *Li. 37. de*
 „ stacea, neque Testudines mutant corticem, Crustacea verò mutant? In Testaceis prius mo- ^{var. rer.}
 „ ritur animal, quàm testa ficcari possit. Testacea etiam motu non indiguerunt, propterea à
 „ testa non impediuntur: triplici igitur causa non mutant: quia non mouentur; quia parum
 „ viuunt: quia non siccantur: durior enim testa & crassior quàm crusta: in testudinibus autem
 „ testa incrementum non impedit. Nam in Crustaceis non solum prægrauaret, & motum
 „ siccitate, sed etiam paruitate incrementum impediret. Et rursus, Crusta quoque, inquit,
 „ cùm sicca sit natura, mutatione indigebat: atque tunc cùm mutaretur, & cùm mutata esset,
 „ mori ex inedia necesse fuisset, atque ita non excedere annum, cùm tamen Locustæ diutur-
 „ næ sint vitæ. Itaque & mutare corticem omnia Crustacea, & pedes habere, quæcunque
 „ perfecta essent, fuit necessarium.

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

VTVMNO & vere pinguescunt: at plenilunio magis: quia, vt dicit

^a Plinius, sydus tepido fulgore mitificat. Idem scribit ^b Aelianus his ver- ^a *Li. 9. c. 37.*
 „ bis: Testa crustaue interiorum hoc etiam proprium est, vt ad decrescen- ^b *Lib. 9. de*
 „ tem Lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent, quod quidem ip- ^{animal. c. 6.}
 „ sum declarât Testacei generis Purpure, Buccinæ, Spondyli & his affines:
 „ itemque Crustacei generis Paguri, Locustæ, Astaci, Cancri & id genus.

Præstant quoque cùm sunt grauidæ, quod latè in Locustis & reliquis eiusmodi patet. Con-
 „ firmatque idem ^c Aristoteles cùm ait: Generis exanguis Mollia & Crustata optima sunt ^c *De gen. 1.*
 „ cùm vtero gerunt. Quod enim sanguine carent nec pinguedo in ijs consistit, hinc propor- ^{cap. 19.}

Ctionale pinguedinis secernitur in feminale excrementum. Ex his itaque cognoscere licet
 „ ea ad cibum eligenda esse, quæ sunt pinguia plenaque humore & succosa: talia autem sunt
 „ in plenilunio tempore verno & autumnali, & cùm sint prægnantia. Diocles Charystius
 „ apud ^d Athenæum scribit: Squillas, Cancros, Locustas, Astacos grati saporis esse, vrinamq; ^d *Lib. 3.*
 „ mouere. Sunt tamen dura carne. Vnde Mnesitheus Atheniensis in libro de edulij, Locu-
 „ starum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & huiusmodi reliquorum difficilis est coctio, atq;

adeo laboriosior multò, quàm cæterorum piscium. Difficulus quoque corrumpuntur
 „ quanquam non leuiter alant. Quocirca præparatione sua & coctione egent. Mnesitheus
 „ elixa magis laudat quàm assa. Horum bona pars viuua cum tegumento suo feruenti aquæ
 „ iniicitur ad coquendum elixandumue, vbertim affatimq; feruere sinitur & dum bullit, de-
 „ spumatur. Quidam in aqua & oleo elixant, hisque vinum addunt. Sed melius aceti modic-
 „ cum loco vini aquæ simplici inditur. Sic enim cortex omnium magis ac citius rubicundo
 „ colore perfunderetur: quod signum esse solet, iam fusque deque elixa esse. Aptè dehinc ex be-

„ ne piperato salitoque aceto comedentur. Cocta, inquit ^e Galenus, Malacostraca in aqua ^e *De alim.*
 „ potulenta firmi sunt alimenti, cùm autem in se succum falsum contineant, si in eadem co- ^{fac. 3. c. 34.}

Dquantur, eum amittunt ac deponunt, aliumq; propterea sistunt. Idem suadet Malacostrata
 „ vitanda esse eis, qui attenuante diæta vti volunt, ob carnis duritiem, & lentum ac pituito-
 „ sum eorum humorem. Iam verò conferre omnia ad canis rabidi morsus, tabidis prodesse,
 „ feruidos adustosq; humores refrigerare ac diluere ^f Leuinus Lemnius tradit. ^f *Li. de viſſ.*
 „ author est lapides intra corticem & carnem Malacostracorum contineri ex excrementis ^{atten.}
 „ genitos, eos cum crusta decidere non simul, sed paulò pòst, & ob id qui lapides hos quæ- ^g *Lib. 3. de*
 „ runt, maximos in his quærere, quæ crustam veterem exuerunt. Ex quibus facile est conij- ^{occult. nat.}
 „ cere hos lapides alicuius esse vsus; cuius autem sit, me latet nec ille id addidit, forte eadem ^h *Li. 7. c. 37.*
 „ habebunt facultatem quàm lapides in Cancris reperti, de quibus postea.

^a Histor. 4.
cap. 2.

LOCUSTA insectorum, inquit, ^a Aristoteles, primum genus Locusta est: proximum, quem Gammarum vocant. Quo loco fortè aliquis dubitet cur Gammaro, quem *ἀσκαδόν* vocat, præferat Locustam. Mihi quidem in præsentia nulla alia occurrit ratio, quàm mirabilis Locustæ corporis conformatio & ingeniosa fabrica, quamvis alioqui Gāmarus maiora habeat brachia bifurcis dentata forcipibus, atque ideo robore longè præcellat Locustæ. Cernis ne ut cornua hæc vibret ad viam tutò capescendam, & ad pugnam aggrediendam sine hostis metu? Cernis ne aculeos? magnam item illam in dorso & capite asperitatē, qua & propulsat iniurias & bellum infert? articulorum vincula, & tabellarum nexus, unde non tam milites loricas suas inuenerunt, quàm vel Mauors ipse ille Homericus magis ad bellum, quàm nostra hæc Locusta, instructa arma obtinuit? Præterea non minus festiuè quàm eleganter dicebat in Locusta cùm integra apponitur in mensis, tria esse commoda, Dorion quidam tibicen apud Athenæum *διατριβῶν, καὶ ἐυωχίαν, καὶ θεωρίαν*, id est, exercitationem, quæ fit animi gratia & consumendi tempus, edulium, & contemplationem. Nam ^F in frangendis pedibus, thorace diuellendo, caudæ detrahenda, manus oculiq; exercentur; dein cibus est gratus conuiuiis: ac postremò mirabilis eius fabrica consideratur. Habes igitur cur primum Locustæ locum tribuerimus.

ÆQVIVOCA.

LOCUSTA insecto, quod *ἀκρίδα* Græci dicunt, item de Locusta vocata venefica famosa & Neroni carissima; multa in nostro opere de insectis diximus, & hîc non reperimus. Iam verò apud Aristotelem Carabus etiam Insectum vocatur in lignis nascens aridis, de quo inter Scarabæorum genera vide in eadem de Insectis historia, Gaza modò taurum, modò fullonē vertit. Vnde Helychius *καράβους* dici tradit *τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς ξύλοις σκωληκία*, in arentibus lignis nascentes vermiculos. Macedonibus quoque *τὴν πύλιν* id est, portam vocari ^{Carab° ob} *καράβιν* inuenio. Et Callimedon rhetor Carabi cognomen obtinuit, quòd Locustis admodum dilectaretur, uti postea dicitur pluribus. Vixit is tempore Demosthenis, inter opso- ^{sophagus.} phagos præcipuus: meminit eius Plutarchus in vita Demosthenis & ^a Athenæus, qui ipsū ^G vocat *φιλιχθῶν* & *διαστροφὸν τοῦ ἐφθαλμοῦς*, id est auidum piscium & distortis atq; limis oculis, strabū ut interpretatur Dalechāpius. Nam citat Athenæus hos Timoclis versus ex Curioso —

Εἰδὼ καλιμέδων ἄφρων
Ὁ Κάραβος, προσῆλθεν ἐμβλέπων δέ μοι.
Ὡς δ' εἶω ἐδόκει πρὸς ἕτερον ἄνδρῶπόν τινα,
Ελάλει σιωπῆς δὲ γ' οὐδ' ἐν εἰκότῳ ἐγώ
Ὡς ἐλεγεῖν ἐπένευον διακενῆς
Τῷ δ' ἄρα βλέπουσι χωρὶς καὶ δοκοῦσι αἱ κόραι.

Vertit Iacobus Dalechampius.

Deinde Callimedon Carabus
Repente processit, ac me respiciens
Ut quidem videbatur, alterum quendam hominem
Alloquebatur: ego verò ut par est, nihil cum intelligerem
Eorum quæ dicebat, loquenti annuebam inaniter.
Huius alia certè, quàm apparet, pupilla vident.

Alexis in Phædone seu Phædria eundem voracitatis taxat; item Eubulus in Conseruatis:

Εἴτεροι δὲ θεοῖσι συμπεπλεγμένοι,
Μετὰ καράβου σιωπῶσιν, ὅς μόνος βροτῶν
Δωσάται καταπῖν ἐκ ζώντων λοπαδίαν,
Ἀνδρὺς τεμαχῆτας ὥς τ' ἐνέσται μὴδ' ἐν.

Quod est, ut idem interpretatur Dalechampius:

Alij verò cum dijs complicati
Familiares Carabo sunt qui solus hominum
Deglutire potest è feruentibus patinis
Confertim salsamentorum pulpamenta, sic ut nil edant ceteri.

Carabus
caupo.
^b Lib. 3.

Fuit & Sarambus quidam caupo Carabus cognomine celebris apud ^b Athenæum, qui optima vina parabat. Carabis verò nomen loci est teste Suida; sed fortè legendum, ut putat Zoo-

Atat Zoographus, Carambis. Nam Carambis Promōtorium est Paphlagoniæ autore Etymologo, dictum *παρα τὸ κάραι καὶ τὸ βάλειν*; caput enim eius multū in pelagus procedit.

SYNONYMA.

ARABVS modò pro Locusta marina, modò pro Cammaris siue Astacis à veteribus accipitur. Nā Epicharmus in Hebes nuptijs apud ^a Athenæum, quem Arcestratus Astacum, Carabum idest Locustam vocauit vt patet his verbis: Adfunt Colybdænæ, & Astaci, quibus parui pedes, longaq; brachia: Carabos nuncupant. Vnde Hermolaus apud ^b Pliniū existimauit diuersum fortè esse Carabum à Locusta, quòd cū de Locu-

stis scripssset, de Carabis subinde sic loquatur. Sed cū verba Plinij, vt rectè annotat Massarius, mutuata esse cernantur ab Aristotele, atq; vbi Carabus in illo legitur, Locusta conuerti à Plinio videatur, erunt sanè Locusta & Carabus eadem, non diuersa. Nam quando Plinius paulò infrà, Cancrorum genera, inquit, Carabi, Astaci, Mææ &c. non distinxit

B Carabos à Locustis antea nominatis, sed Cancrorum genera nobiliora indicauit. ^c Athenæus quoq; ceu diuersa genera nominat Carabum, idest Locustam, Astacum seu Cammarum, & Carida hoc est Squillam. *Κάραβος* igitur animal hoc marinum Græcis dicitur, de

quò nobis sermo est. Etymologus & Varinus sic appellatum putant, *παρα τὸ τῇ καραβαίνειν*, quòd capite incedat, vel quòd capite sit multum prominente: Cancrorum enim genus capite carere quodammodo videtur, quòd non à pectore distinguatur. Apud ^d Alexandrum Trallianum *καραβίς* nihil aliud quàm *κάραβος* est: nominat enim *λυκούσας*, & *καραβίδας*; vbi Iacobus Goupylus: Inducimus, inquit hæc verba, καὶ λυκούσας, suspicantes ab aliquo adscripta, vt τῶν παραβίδων significatio ostenderetur. Nam & *καραβίδες* *κάραβοι*, à Latius Locustæ appellantur. Hæc ille. Sic Cammari, inquit Zoographus, & Cāmarides non differunt. *Καραβίδες* alioqui testibus Hesychio & Varino sunt γράες vetulæ apud Methymnæos. Possunt sic appellari Locustæ à siccitate & scabritie testæ suæ, quam nimis exsiccatam (vt reliqua huius generis) veluti fenectam exuunt. Et hinc sanè ab aliquibus γραικίαι, dicti, nimirum ab aculeis πρὸς τὸ γράειν καὶ χαράττειν, id est ad scribendum & insculpendum idoneis. *Αγίλουρος*, Carabus Hesychio & Varino: ita forsitan

C dictus, vt conijcit Zoographus, à caudæ motu, à quo ælurus, id est felis, alio nomine ægilurus dictus videtur iisdem etiam *καβάρος*, & *κηραφίς* Carabum significant. Inter recentiores quidam non sine errore Locustas marinas *ἀκρίδας* dici putant; cū *ἀκρίδες* insecta sint, quæ Locustæ Latinis nuncupantur. Bifas (aliàs Visas) Pagurus est marinus, inquit Kiranides, qui & Carabus dicitur, à similitudine visalon, id est regularum rubearum. Trallianus *ἐπι βισάλων ὀπτηθῆσαι* in capite de dysenteria hepatica dixit: vbi Goupylus inquit: Vir quidam Cretensis doctissimus nos docuit hac voce significari à vulgò Græciæ carbonēs incensos, ad assandos pisces cōparatos. Aristophanis Scholiastes *παγούρους τοὺς παρ' ἡμῖν καράβους* exponit. Locusta, inquit ^e Isidorus, quòd pedibus sit longis veluti hæsta. Vnde & eam Græci tam maritimam, quàm terrestrem Astagona vocant. In Italia hodie Lagousta & Alagusta in Liguria vocatur: alibi quoq; Lanchrina. Langousta Massiliæ: in Hispania Logusta. Belgio Stuer crabbe: Anglia à Lopster. Eliota Anglus diuersis locis Astacum, Locustam & Leonem interpretatur à Lopster. Germanicè, inquit Zoographus, circumscribemus, ein Merkrebs, oder humer art.

GENVS. DIFFERENTIA.

DESCRIPTIO.

LOCUSTAE, inquit ^a Plinius, Crusta fragili muniuntur in eo genere, quòd caret sanguine, nec aliorum Crustatorum meminit. Vti etiam ^b vbi aquatilia tegumento, quo muniuntur, distinguit, crustis ait Locustas esse intectas. Quod modò ad formam penitet, Locusta marina, teste Pierio Valeriano Gammarii fluuiatilis similitudinem habet, longè tamen maior est atq; vastior, & albicantior, cū Gāmari subnigricent: quanquā nigricantes admodum Locustæ in Ligustico mari cōspiciantur. Frōtē supra oculos angustiorē quā Gāmario esse docet Aristoteles, faciemq; latiore, ac pectus angustius, totumq; corpus durius, & minus car-

^a Lib. 3.

^b Lib. 9.

Carabū eūdem esse cum Locusta.

^c Lib. 3.

Carabi etymum.

^d Lib. 7. Carabis.

Aegilurus.

Bifas. Vilas.

^e Lib. 12.

Locustæ etymum.

Locusta qd differat ab Astaco.

^f Hist. 4. c. 2.

nosum, differreque; ibidem dixerat brachijs, quæ denticulatis forcipibus Gamarus protendit; atque etiam quibusdam alijs discriminibus, quanquam non magnis. Hinc Bellonius: Locusta, inquit, siue Carabus & Vrla tam maior quam minor, nullos habent forcipes: quo nomine ab Astaco maximè differunt. Quem omnes hætenus secuti, chelas Locustis adimunt. Sed non ita intelligendus est philosophus, ut forcipes Locustæ neget, sed quod tam magnos non habeat, ut Astacus: nam forcipes habere non vnico in loco scripsit, ut vbi dicit: Genus Cancrarium & Locustarium similia inter se sunt, eo quod vtrumque brachia forcipibus denticulatis habeat. Et alibi: Pedes, inquit, Locustis vtroque ex genere quini vltimis annumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum. Quare & Iulius Alexandrinus, dum ait, Locustæ, quæ ἀσπερὰς sunt, chelæ denticulatæ tantum, nimirum ex quinque vtrinque pedibus: maiores illi vnico, non gemino, ut in forcipatis Astacorum chelis, aculeo sunt, eoque dentis in modum formato, rem acu minimè tetigit, & Philosophi iam allata verba non est assecutus. Verum quidem est, quod chelas Carabi habeant eaque diuersas ab Astacorum chelis & non ita forcipatas, sed vnico veluti dente munitas. Sed quod chelas in singulis pedibus esse dicit, id falsum: nec hoc dixit Philosophus, plures duas enim habere non possunt, nec erat necessarium, cum ijs tanquam manibus vtantur, quæ duæ sunt, nec plures in ijs animantibus, quæ manus habent, aut quid illis proportionè respondens: Gillius duos Locustæ pedes forcipatos, alios dentatos facit. Reliquas nunc differentias prosequamur. Carabus, inquit, Bellonius hirto (aspero) sunt corpore: Vrla verò, Astacus, Pagurus, Cicadaque læui, & quemadmodum Maia à Paguro, sic Carabus ab Astaco ipsa asperitate dissidet, tota enim anterioris corporis pars Carabi aculeis riget. Hinc γράφιας dictas Locustas à Diphilo Siphinio putat Zoographus, quanquam alij sic nuncupatas velint, ob coloris varietatem. Sed huius animalis asperitatem testatur quoque Tiberius Cæsar apud Suetonium. Is enim in paucis diebus quam Capreas attigit, piscatori qui sibi secretum agenti, grandem mullum inopinanter obtulerat, perfricari eodem pisce faciem iussit, territus, quod is à tergo insula per aspera & deuia erepsisset ad se. Gratulanti inter pœnam quod non Locustam, quam prægrandem ceperat, obtulisset: Locustæ quoque lacerari os imperauit. Locustam & Cancrum inter se differre tradit Aristoteles, quod Locustæ caudam habeant, Cancris verò ea careant. Conueniunt autem in denticulatis forcipibus, quos in dextra parte, eodem teste, grandiores robustioresque habent. Parte enim dextra efficaciora sunt animalia omnia. Cur verò Locustis cauda sit, & non item Cancris, rationem hanc adfert Aristoteles. Locustis enim, ut nantibus cauda utilis est: natant enim cauda quasi remo innitendo: at Cancris inutilis est quoniam vitam agere terrenam, cauernasque subire solent. Hæc ille, qui & ad natandum pinnas Locustæ in cauda quinas esse scripsit. Quod repetens Bellonius, pinnas, inquit, quinas habet in cauda, reliquum quoque caudæ corpus, quinque tabellis læuibus loricatur. Author est Aristoteles cornua bina tam mari quam fæminæ prælonga & aspera ante oculos esse, ijsque alia læuiora cornicula subiaceret. Plinius tamen aspera esse negat, sed propria rotunditate præpilata. Oppiano ea & Aeliano dicuntur κέντρα id est stimuli seu aculei, quemadmodum chelæ, δολχὰς id est longæ. Aristoteles κέρατα vocat, Plinius cornua, nos antennas. Aelianus in dorso esse ait. Indeque fortè Carabi γῶτα ὀξυβέλῃ cognominauit. Dentes præterea habent Locustacea primores binos maiusculos, & gulam ante ventrem exiguam, in quo nonnulli quoque dentes sunt, quoniam non satis erant superiores illi. Continent quoque in eodem ventre humorem similem mûti. Cor earum ex nigro rufescere obseruauit Bellonius. Mare autem cum excipiunt ore, id transmittunt ad suas branchias, (τα βράγχια δὲ) quas ipsæ ut ait Aristoteles plures, quam cætera crusta intacta ob-
tinent. Sûnt duris oculis, ut reliqua Crustacea esse diximus. Vnde apud Plautum Menechmus interrogatus, nû solerent sibi vnquâ oculi duri fieri, respondet nō miuus faceret quam verè.

Quid tu me Locustam censes esse hominē ignauissimē.

Nisi dicamus, hic Locustam insectum esse, quod pariter durioculum est. Est & meatus quidam secundum Aristotelem à pectore pendens qui ad excrementi exitum pertinet, foraminis pro vulua, maribus genitalis seminis receptaculum. Meatus hic iuxta cauum, inquit, carnis continetur, ita ut media caro interiaceat: intestinum enim deuexum pertingit: meatus verò à cauo applicatur. Nec secus quam in quadrupedum genere hæc habetur. Nulla maris meatum ac fæminæ differentia distinguit: quippe cum vterque tenuis sit, & albidus, & humorem intra se continens pallentem: vterque etiā pectore pendet. Ad quorum omnium confirmacionem lubet breuiter ea quæ Rondeletius in descriptione Locustæ exactius clariuscque scripsit, adiungere. Locusta, inquit, duo habet cornua ante oculos magna, initio aspera & aculeata deinde

A deinde rotunditate præpilata, in exortu crassissima, quæ paulatim magis ac magis ita gracilescunt, ut tandem in tenuissimum cirkum desinant, in omnemque partem pili instar flecti possint. Initio quaternis articulis distincta sunt, ut cum nullus ingruat metus meatu, cornibus ad latera porrectis, in pauore ipsidem erectis, oblique in latera procedant. His alia duo cornua articulata, læuiora, minora, tenuiora subsunt: quibus pisciculos, ut opinor, allicit & venatur. Oculi cornei semper prominentes & exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutissimis firmissimisque vtrinque tanquam propugnaculis muniti. Oris lateribus additæ appendiculæ tanquam parui pedes ad tutelam. Dorsum asperissimum est & aculeatum, velut è fronte aculeus magnus eminet. In lateribus branchias habet veluti è pilis coagmentatas: pedes plures quaternis: quia sanguine carentia pluribus mouentur notis quam quatuor, siue terrena sint, ut Scolopendræ, multipedæ: siue aquatilia, ut Mollia & Crustata. Sunt igitur Locustis pedes vtrinque quini, annumeratis extremis chelis, quas Gaza modò forcipes denticulatos, modò brachia forcipata interpretatus est. Flectuntur omnium pedes in obliquum, chelæ verò introrsum. Cauda læuis & sine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinque desinens, natandi causa, ei quasi remio Locusta innititur, estque in ea situm totius corporis robur, quod experieris si ea parte Locustam apprehendas: nam valida frequentique agitatione è manu elabatur, nec nisi corpore apprehensam, vel è cornibus suspensam, retinere queas. Cætera omnia cum sint ex Aristotele superius allata, libenter prætereo. Locustam quam hic appinxiimus, cum omnibus notis, tum à veteribus, tum recentioribus traditis, optimè quadret, non opus est describere. Saltem meminisse ac obseruasse dorsi colorem, cuius nullus quod sciam mentionem fecit, sufficiat: hic enim medius est inter atrum & ceruleum, itemque chelarum, quas miror multos recentiores negasse, quum habeant, ut Aristotelis autoritas, quam supra scripsimus, & nostra autopsia satis declarant. Sunt tamen exiguæ admodum, nec cum ijs quas habent Astaci comparandæ: dēs earum superior triplo maior inferiore, vterque caret intus tuberculis, & in fine acutus, quum in Astaci chelis vterque dens sit obtusus. Non prætereunda sunt Locustarum genera, siquæ sint ab authoribus tradita. Vriam connumerasse Aristotelem Locustaceis probatⁿ Iulius Cæsar Scaliger, quod ei & Locustis idem tempus pariendi assignauerit. Idem proximum Locustæ genus facit Astacum, quod illi multis sit similis. Dissimillimam tamen ab Astaco Locustam ait, quod nec forcipes ut ille habeat, totaque sit horrida. Leonum brachia, auctore^o Plinio, cancris similia sunt, reliqua Locustæ. Et Aelianus: Marinus Leo cum Locusta, inquit, similitudinem habet, præterquam quod maiori habitus tenuitate, & gracilitate est. Hac ratione quidam & hunc ad Locustas referunt. Et^p Plinius Elephantum his verbis: Elephantum Locustarum generis nigri, pedibus quaternis, bisulcis: præterea brachia duo binis articulis singulisque forcipibus denticulatis. Cæterum Rondeletius & Bellonius melius Astacorum genus faciunt hunc Plinij Elephantum, ut & alia superius commemorata. Paulus Iouius Leonem Plinij esse putat eum qui vulgò Cammarus dicitur, eundemque Astacum Oppiani, quasi verò huius poetæ ab aliorum authorum Astaco sit diuersus. Idem etiam per Carabum putat Oppianum intelligere Leonem, qui Theodoro sit Cammarus. Mihi Oppiani Carabus Locusta est, de qua nunc agimus, quod etiam Zoographo placuit.

Cauda.

Genera:

ⁿ Exercit.

245. contra Card.

^o L. 3. c. 11^p Lib. 3. c. 6.

11.

LOCUSTS.

D **N** vno loco semper permanet Locustæ marinæ, sed hinc inde vagantur prout cœli constitutio est: Nam litora potius, ut prodidit^a Philosophus, vernis hybernisque temporibus expetunt. Conferuntque se in altum æstate, cum alias calore in, alias frigore prosequantur. Vnde Plinius ait: Hyeme aprica litora sectantur, æstate in opaca gurgitum recedunt. & alias tradit Locustas viuere petrosi locis, Cancros mollibus. Et^b Philosophus asperis, inquit, saxosisque locis proueniunt. Cumque ibidem de Locustis ac Gammaris esset Locutus, subiungit neutrum genus limosa amare: indeque fieri ut Gammarum apud Hellepontum, & circa Thasum gignantur; Locustæ circa Sigæum & Athon. Quæ omnia ex eo repetit^c Athenæus. Quanquam Astaci, inquit, Bellonius, in Oceano multum sint populares, Locustæ tamen in eo maris tractu, rariores esse solent. In Euripo mari teste^e Aristotele non generantur; in Indico verò quaterna cubita implent, ut author est^f Plinius. Gonzalvus Ouiedus testatur inueniri etiam in Oceano Indiæ Occidentalis, sed quàm sint magni, non addit. Mare quod Cananoram circumfluit, plurimas alit. Nam arce eius insulæ, ut

^a Hist. 5. c. 17.^b Hist. 5. cap. 17.^c Lib. 3.^d Lib. 2. a. quat. c. 3.e Hi. 9. c. 37^f Lib. 9. c. 3.

A narrat ^a Iohannes Barus, cum ei præesset Laurentius Britus, ab Indis obfessa, Hispanisque ^a Lib. 1. de
ob extremam famem diuinum numem implorantibus, mare repente intumuit, & cum vn- ^{ead. 2. c. 5.}
dis terram superfluētibus magnam vim Locustarum euomuit, quibus famem illi plusculis
diebus non sine miraculo solabantur. In mari Ligustico Locustas nigricantes conspexit
Pierius Valerianus.

VICTVS. ÆTAS.

PASCVNTVR, inquit ^a Aristoteles, venatu pisciculorum, circa sua cubilia, ^a Hist. 8. c. 2.
quæ in alto locisq; asperis, cauernosisq; faciunt. Quidquid ceperint, ori admo-
uent suo forcipe, vt Cancri, pisces maiores quoque euincunt eodem teste: mu-
ranas & congros etiam maiores deuorare, cibosque ore terere, (quod ostendit ^b Li. 2. aqua
oris constitutio, & gulæ angustia) obseruauit ^b Bellonius: lutum & herbas comedere scri- ^{vil. c. 3.}
bit Albertus. Locustis omnibus vita diuturnior data est teste ^c Philosopho. ^{Aetas.}
^c Hi. 5. c. 17.

CAPIENDI RATIO.

PISCATORES non ignari Locustas hyeme, ac vere circa litora versari, csta
te verò in alto mari, oris litoralibus, atque alijs id genus indicijs consecretantur
loca aspera, & limosa, quoties capturam in alto lubet exercere. ^a Tarentinus ad ^a Geopon. 20
hasce capiendas ad aliquid alligat mormyrum, Purpuras decem cum oleo con- ^{44.}
tundit, & musci parum (καὶ βρύος τι μικρόν. Andreas Lacuna vertit, ex bryoque pauxil-
lum madens) inspuit, mox exponit in saxum & sic capit.

NATATIO, INGRESSVS.

NEGAT ^a Bellonius pedes anteriores, qui cæteris maiores sunt, in natatu ^a Lib. 2. a²
moueri, sed pinnulis quas partim sub cauda gerit, partim in extremo eius- ^{quatil. c. 3.}
dem, tum quaternis reliquis pedibus natare asserit. Partes igitur quibus ad
natandum vtuntur, sunt pedes & cauda; quod etiam ^b Aristoteles dixit his ^b Li. de com.
verbis: Locustæ pedibus, non gressus (vt Cancri) sed natatus causa subni- ^{animal. gres}
tuntur. Cancri nandi studiosi non sunt, quandoquidē ad natatū cauda vsui est, illi autem ^{su.}
à natatione abhorrent. Et alibi: Locustæ, inquit, suis caudis natant, celerrimeq; retrorsum,
pinnarum caudæ adiunctarum beneficio. Plinius ait: Cætera in aquis natant, Locustæ re-
prantium modo fluitant: hoc est vt exponit Massarius: Crustata omnia in profundo natāt,
exceptis Locustis, quæ anguium modo supernatant. Aliter ingrediuntur cum sunt in pa-
uore, aliter cum nihil formidant. Nam vt inquit ^c Aristoteles, incedit Locusta natura ^c Hist. lib. 8.
sua antè, cum nihil metuit, demissis in latera cornibus: at vbi meruit, fugit retrò, longèq; ^{cap. 2.}
sua cornua porrigit: Verba Græca eius hæc sunt, Βαδίζα δέκατα φύσιν κρη' εἰς τὸ πρόθεν
ὅταν φόβος ᾖ, κατεβάλλων τὰ κέρατα πλάγια. ὅταν δὲ, φοβηδῇ, φύγει ἀνὰ πάλιν, καὶ μα-
κρὰν ἐξακοντίζει. VVotonus vertit, seseq; longius eiacular. Sed videtur Zoographo ἐξα-
κοντίζει referendū ad κέρατα, vt Gaza quoq; fecit. ^d Plinius videtur vertisse: si nullus ingruat ^d Li. 9. c. 30
metus, recto meatu cornibus, quæ sunt propria rotunditate præpilata, ad latera porrectis: ijs-
dem erectis in pauore, oblique in latera procedunt: In hac re nō consentit ^e Aelianus cum ^e Lib. 9. de
Aristotele. Is enim: Locusta, inquit, cum nullius rei metu afficitur, tum anteuersus progre- ^{animal. c. 25}
ditur, non preterensis quidem, sed obliquatis in latera cornibus, (πλαγιάσας δ' ὄρω καὶ ἐκ-
τε τα' κέρατα) vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde ultra pro-
gredi prohibeatur. Sin fugit & retrocedit, tum penitus demittit & laxat sua cornua; (πα-
ρῆκεν αὐτὰ τέλειος) & tanquam remis altius demissis scapham propellens, sic sese commo-
uens, multum conficit itineris.

SEXVS.

^a *Histor. 4.*
^{cap. 2.}

SEXVS quoq; discrimen satis manifestum est: Nam vt ait ^a Aristoteles, differt mas à Locusta foemina, quod foemina primus pes duplex sit, mari simplex. Pinnæ etiam parti supinæ annexæ, foemina maiores, & quæ collo proximæ sunt, minores habentur. mari omnes eque minores, nec vltimam per diminutionem dissimiles. Ad hæc mari in nouissimis cruribus, veluti calcaria maiuscula prominent acuta, quæ foemina parua habet & læuiora. Addit præterea Rondeletius in caudæ supina parte foeminam habere appendices duplices, pinnis similes, ad contegenda & conseruanda oua, mari autem has esse simplices & paruas. Sunt qui & magnitudine corporis distinguant, vt foemina maiores sint, mares minores. Testatur quoq; ^b Aristoteles vuluam bifurcam esse foeminis.

^o *De gener.*
^{3. cap. 8.}

NATURA. MORES.

^a *Histor. 8.*
^{cap. 17.}

^b *Li. 9. cap.*

^{30.}

^c *Histor. 8.*

^{cap. 2.}

^d *Lib. 9. cap.*

^{30.}

^e *De ani-*

mal. lib. 9.

^{cap. 25.}

^f *Lib. 1. ver.*

histor.

^g *Lib. 18. c.*

^{2. de piscib.}

ATENT ^a eodem testante circiter menses quinq; Et ^b Plinius inquit: Latent mensibus quinis, similiter Cancræ, qui eodem tempore occultantur. Dimicant, vt ait ^c Aristoteles, inter se more arietum cornibus, quæ extolentes vibrantesq; feriunt aduersarium: sed vniuersæ etiã plerunq; tanquam gregis collegium visuntur. ^d Plinius quoq; cornibus inquit inter se dimicare: at ^e Aelianus: Quod si, ait, Locustæ inter se pugnant, alij contra alios, ita erectis cornibus veniunt, vt in incurrentes arietes allidunt & conserunt frontes. Ad hanc earum bellicosam naturam respiciens ^f Lucianus, inquit per iocum, occidentalem partem Tarichanes inhabitare, gentem oculis anguillinis, & facie Carabea bellatricem ac taoracem. Cur modo tam acriter inuicē bellent, his verbis tradidit Albertus: Gregatim & aciebus instructis pugnant cum alijs aciebus generis sui pro pascuis, vel foetu, vel foeminis. Lædi non posse, nisi sub cauda tradidit ^g Rondeletius.

ANTIPATHIA.

^a *Histor. 8.*
^{cap. 2.}

^b *Lib. 11. c.*

ult.

^c *Lib. 10. c.*

^{38.}

^d *Lib. 9. de*

animal. cap.

^{25.}

^e *Lib. de fo-*

ler. animal.

^f *Lib. 9. cap.*

ult.

^g *Histor. 8.*

^{cap. 2.}

^h *Lib. 1. de*

animal. cap.

^{23.}

ON conueniunt inter se Locustæ & Polypi. Euenit vsu, inquit ^a Philosophus, vt Locustis Polypi superiores sint, & adeo vt si eisdem in retibus senserit Locusta Polypum, præ metu moriatur. Quæ sic ^b Plinius: Polypum in tantum Locusta pauet, vt si iuxta viderit, omnino moriatur. Idem testatur ^c Aelianus, cum ait: Tam vehementer Polypum Locusta extimescit, vt si quando vno & eodem reti ambo capiuntur, hæc continuò moriatur: ^d Alibi causam huius intestini odij hanc reddens: Locusta, inquit, adeo inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cum illius brachia circumplexus fuerit, aculeis quos in dorso insitos habet, præclare contemptis, & pro nihilo habitis, illam ipsam circumplicans, suffocat. Cuius sanè rei haud inscia Locusta à Polypo summè refugit. Eadem tradidit ^e Plutarchus. Nam rationem reddens, cur sibi Polypus à Muræna & congro metuatur, ait: Ab his enim malè tractatur, neq; lædere vicissim potest ob lubricitatem elabentes, sicut rursus Carabus, illis in complexum venientibus vincit: nam tenuitas non est aduersus asperitatem auxilio: Polypo autem acetabula intrudente perit. Quocirca nequeo satis mirari Horum Apollinem qui scribit à Locustis vinci Polypos. Conger etiam Locustam pauet, vt prodidit ^f Plinius. Et ^g Aristoteles: Congros, inquit, Locustæ conuincunt: nam elabi non queunt propter crustæ asperitatem. De Polypi, murænæ, & Locustæ inimicitijs, hæc ^h Aelianus: Malum ingens & morbus agrestis & inhumanus, inimicitia atq; odium inhærens, penitusq; insitum: quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiable atq; implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio, dissidet. Polypus cum Locusta graues gerit inimicitias. Muræna etiam teterrima hostis est Locusta atq; infestissima. Muræna Polypo brachia abscindit, dentium firmitate: post autem in eius ventrem subiens, his cum malis, quibus verisimile est, afficit. Hæc enim è genere nantium est, ille verò serpentium more graditur. Quod si Polypus in saxorum colorem se vertat,

Avertat, nihil ei astutiæ hæ fallaces profunt. Muræna enim eius veteratoriam planè tenet. Cum verò Polypus Locustas à se comprehensas strangularit, exugit carnes, atque earum succum exhaurit; ac nimirum Locusta cornibus erectis iracundia furens, in eum modum murænā mulieri iratæ similem lacefcit. Hæc igitur aculeos, quibus hostis præmunita est, mordiculis tenet. Illa verò pedes acutos tanquam manus prætendens, vtrinque cuti inhærere fortissimè non intermittit. Muræna indignatur, seseque huc & illuc versat, & acutas testas amplectitur, quibus confixa remollescit & succumbit: denique remissa iacet. Locusta ex hoste instituit prandium. Hæc Aelianus, ut opinor ex Halieuticis¹ Oppiani, in quibus² Lib. 2. hi leguntur versus.

Ἐξοχα δ' ἀλλήλοισιν ἀνάρστον ἔχθος ἔχουσιν
Καραβος αἰκτὴρ μύραν ἔτε Πόλυποδ' ἔσπε.
Ἀλλήλους δ' ὀλέκουσιν ἀμοιβαίοισιν.

Vertit Lippius.

Polypus insidijs & duris Astacus (carabus) armis

Et muræna ferox inter se bella lacefcunt

Et cadem alternant in prælia seuæ ruent es.

COITVS. PARTVS.

RE coire Locustas marinas³ Plinius: Aristoteles more quadrupedum⁴ Li. 9. c. 51. retrò mingentium, scripsit: scilicet fæminam caudam supinam exponere, marem autem suam superimponere & applicare. Coeunt autem verè iuxta terram, & quæ per coitum conceperunt oua,⁵ eodem teste, gerunt vtero tribus mensibus Maio, Iunio, Iulio; tum deinde sub aluo in rugas deponunt, (deinde oua in appendicibus supinæ partis reponunt) quæ oua vermium more augentur. Quod idem de Mollibus etiam, ac de piscibus ouiparis intelligitur: ouum enim omnium ita accrescit. Fit igitur Locustarum ouum arenidum in partes octo diductum: singulis enim operimentis, singula quædam cartilaginea iunguntur, quibus oua adhærent: totumq; quasi species vix consistit: vnumquodq; enim illorum cartilagineorum in plura scinditur quæ si discreueris, patent: sin aspicias tantum, compositum quiddam apparet. Fiunt maxima, non quæ iuxta meatum, sed quæ media sita sunt: minimaq; nouissima continentur. Magnitudo minimis, quanta granis ficuum est, Nec meatum ipsum vlla contingunt, sed per medium hærent: vtraq; enim ex parte, caudam dico, & aluum, bino maximè distinguitur interuallo: sic enim operimenta quoque disposita sunt. Sed quoniam latera ipsa complecti satis non possint, addito extremo cuncta teguntur, idq; velut operculum obturat. Videtur prorsus Locusta cartilaginosis illis particulis mādare oua, cum enititur, caudam adducens, & protinus comprimens, inflectensque sese parere. Cartilagineæ verò illæ appendices per id tempus augentur, atque ouorum capaces redduntur. Partus enim in ijs recipitur, ut Sepiarum in sarmentis, & qualibet colluione collocatur. Locustæ ad hunc pariunt modum. Mox ubi ea sui corporis parte intra diem maximè vigesimum oua concoxerint, abigunt vniuersa: conglomerataq; ita in idem, ut & foris congesta appareant. Tum ex eo Locustæ proueniunt intra diem maximè decimum quintum: & sæpe minores quàm ut digiti magnitudinem expleant, capiuntur. Excludunt igitur oua ante Arcturum: abigunt iam concocta atque absoluunt ab arcturo. Hæc omnia summa quadam diligentia ab Aristotile sunt tradita. Qui etiam negat oua Locustarum maris semine, ut Mollium aspergi, nec sine ratione, sic enim⁶ alibi, inquit, Locustacei generis fæminæ apud se partum exponunt: quamobrem ampliores ipsæ, quàm mares habent⁷ cap. 8. tabellas, ut oua seruentur. Mollia foris reponunt, fæminis huius generis mares aspergunt, quomodo ouis mares in genere piscium: reddunturq; oua glutino cohærentia ad speciem vix: At Locustaceis tale quid fieri nec visum est neque ratione exigitur: conceptus enim eorum sub fæmina continetur & crusta intectus est. Plinius, Locustæ & reliqua, inquit, tenuioris crustæ ponunt oua super oua, atque ita incubant, Locustæ etiam nuper natæ exuunt senectam more anguium, non aliter quàm parentes post partum.

DENOMINATA.

K *Αρβύρα* diminutiua vocula, est parua Locusta, seu paruus Carabus. In vulgari tamen Lexico exponitur naucula. *Καραβοειδής*, & *Καραβιδής*, Carabi seu Locustæ speciem gerens, qui è Caraborum genere est. Gaza apud Aristotelem *Καραβοειδής* vertit Locustacea.

MORALIA.

Peccatores.

P *Ε* *R* Locustas peccatores intelligi possunt: vt enim illę hyeme læduntur, contrà autumno vereq; ac multò magis plenilunio pinguescunt: Ita hi dum prosperis fruuntur temporibus, luxuria disfluunt, & opulencia pingues fiunt: sed sub vitæ exitum, ob metum condemnationis perpetuæ, gracilescunt, lædunturq; maximè. Et quem admodum Locustę efferuntur suis cornibus, ita illi superbia, sed contrà eum tegmen corporis sit admodum in Locustis fragile, ita & peccatores, cum maximè superbiunt, quam occyssimè ob corporis fragilitatem vel momento temporis extinguuntur. Sicut verò Locustis dentes in ventre, ita iisdem, dum etiamnum florent, nulla est alia cogitatio quam circa gulæ & ventris voluptates. Tales quoque dici possunt conuitiatores & inuidi, qui in cordis gremio, tanquam in stomacho dentes habent, quia de iam impressa in animis aliorum fama, quod possunt detrahunt maledicendo & mentiendo, neque felici aliorum fortuna acquiescunt vnquam, sed oportuna inuestigant tempus, quo eam de bono statu præcipitent.

Cōuitiatores & inuidi.

HIEROGLYPHICA.

Tyrannus in ciues.

A *E* *G* *Y* *P* *T* *I* *I* hominem municipij sui longè principem, sed tyrannica in ciues dominatione vtentem notare si vellent, Polypum & Locustam de pingebant: Si quidem Locustæ, vt ait Horus, in Polypos exercent vires eosque vincunt. Quamuis Aristoteles, vt dictum est, à Polypis Locustas vinci scribat. Apud ^a Pierium Valerianum popularis seditionis hominem studiosum significare qui volunt, Locustas duas marinas sese inuicem incursantes pingunt. Videre enim est sæpe vniuersas, tanquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter se cornibus arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem læuare: & genuinum est, inquit, Pindarus iunice inuidere.

^a Lib. 18. Hierogl.

Popularis seditionis homo studiosus.

EPITHETA.

L *O* *C* *V* *S* *T* *A* *M* vocat Oppianus *ἀκτῖνρα* ob difficilem eius accessum: *τραχύω* ob asperum dorsum: *πρᾶπρον* ob motum celerem ac rapidum: deniq; *ὀξυπυγέα*, à caudæ forma, quæ in fine acuta est.

VSVS IN CIBO.

C *A* *L* *L* *I* *M* *E* *D* *O* *N* fuit cognominatus Carabus, quòd hoc cibi genere impensè delectaretur. Itaque Alexis in Doride horum piscium valde fuisse auidum tradit his verbis:

*Piscium mercatoribus decretum est
Vt aiunt aneam Callimedoni statuam
Ponere diebus festis Panatheorum, quæ inter pisces alias
Dextra manu assam Locustam habeat.
Est enim illarum artis solus seruator,
Alij verò omnes damnum ac calamitas.*

Machon

Machon Comicus de Archephonte parasito hæc scribit:

Κληθεὶς ἐπὶ δ᾽ ἄπνοι οὐ παρὰ σίτου Αρχεφῶν,
 ὅτ' ποτ' Πτολεμαίᾳ τοῦ βασιλέως, ἠνίκα
 Κατέπλευσεν εἰς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἀττικῆς
 Ὅψε πατρίᾳ παρατιθέντος πομίλου
 Ἐπὶ τραπέζης, καράβωντε ἀληθινῶν
 Ἐπὶ πασιλοπάδος τ' ἐσσεχθῆσης ἀδράς,
 Ἐν ἧ τε μαχίσκοι τρεῖς ἐνῆσαν κώβοι,
 Οὗς κατεπλάγησαν πάντες οἱ κεκλημένοι.

Quos versus sic transtulit Iacobus Dalechampus:

*Inuitatus ad cœnam parasitus Archephon
 A Ptolomeo rege cum
 In Aegyptum nauigasset ex Attica,
 Saxatili varioq; imposito mense
 Obsonio, admotis omnibus Locustis
 Lapideis, allataq; patina confertissima,
 In qua gobiorum frustra fuere tria,
 Visa non sine stupore conuiuis omnibus.*

Hic Dalechampus annotat per lapideas Locustas intelligi grandes, quarum testæ ob fenium saxea sunt duritie. Locustas, inquit^a Athenæus, magno studio conquisitas in cibo^{a Lib. 3:} ac pretio fuisse, multis locis citatis è comicorum fabulis citare licet. Sufficiet tamen in præsentia Aristophanes, qui in Thesmophoria Zuis ait.

*An piscis quis emptus est? an Sepiola?
 An Squilla quæpiam lata? an Polypus?
 An mugil nostis? an Orphus? an Squalus? an Loligines?
 B. Non per Iouem. A. Raiane? B. Nec sanè hac inquam.
 A. Vuluane? aut pulmo, aut iecur apri?
 Num fani? num porca sumen?
 Num anguilla parua, num Locusta magna
 Cuius esu mulieribus defessis auxiliemini?*

C Eliguntur grauidæ tempore plenilunij. Præferuntur in Italia ab Octobri vsq; ad Aprilem. Præferuntur etiam maxime, quales Antiphanes apud Athenæum inter alios cibos nominauit. Capiuntur tales in mari Indico, & circa Aphricæ quoddam littus loco petroso, vt scribit^b Synesius. Laudantur & à Phyllio siue Phrynicho, siue Aristophane in Urbibus. ^{b In epistola}

*Πολυπόδιον, σηπιδάριον, κάραβον, ἄσακον, ὄστρεα, χήμας,
 Λεπάδας, σολιῶας, μῦς, πίννας, κτένας, ἐκ Μηθύμνης, id est,
 Polypodium, Sepiolam, Carabum, Astacum, Ostrea, Chamas,
 Lepadas, Solenas, Musculos, Pinnas, Pedines ex Methymna.*

Anaxandrides apud Athenæum assatam Locustam esse scribit in conuiuium Cotys. Coquantur etiam in aqua feruenti, sed viuæ. Nam, vt inquit^c Plinius, vnum hoc animalium^{c L. 9. c. 30:} genus, nisi viuum feruenti aqua incoquatur, fluida carne non habet callum. Bellonius consulto quidem Locustas clibanis aliquando coxit, atq; hoc pacto sapidiores esse adinuenit, ^{Coctura} quàm quum inferbuissent. Nam quouis modo aliter coctæ, mutim (id autem esse putant ^{melior.} piscis sterces) expuunt: cum tamen ea mutis totius piscis pars, sapidior sit: reliquæ enim pulpæ duriores sunt, hæc verò fluida & mollis: vnde vulgare illud dictum apud Prouin-

D ciales: *De la Langusta meglia la merda, que la grusta.* Nostri, ait^d Rondeletius, ore & ano diligenter stupa obturatis, ne succus interior effluat, in furno assant, alij in feruente aqua elixant, alij crusta spoliatas in frusta diuidunt, aromatis, aceto condientes, apijq; folijs aspersis. Apud nos verò non aliter coquantur quàm Astaci, quos Leones vocant. Extant hæc condituræ apud^e Apitium: In Locusta, inquit, & Cappari piscibus conditaneis cæpam Pallacanam concisam indurabis, teres piper, ligusticum, careum, cuminum, careotam, mel, acetum, vinum, liquamen, oleum, defrutum, hoc ius adijcito sinapi in elixuris. Locustæ præparantur hoc modo. Aperiantur, vt assolet, cum testa sua, infundantur eis deinde piperatum & coriandratum, atq; ita in craticula assentur. Quum exsiccata fuerint, adijcies eis in crate magis magisq; donec ritè assentur. Locusta verò elixa cum cuminato, rectè inferes piper, ligusticum, petroselinum, mentham siccam, cumini plusculum, mel, acetum, liquamen: si voles folium & malobathrum addes. Aliter: Esiria de cauda Locustæ sic facies: Folium accipies, vnam prius demes & elixabis, deinde pulpam concides, & cum liquamine pipere & ouis

ouis esitia formabis. Aliter: In Locustæ condimentum elixæ, piper, cuminum, ruta, mel, acetum, liquamē, & oleum assumitur. Aliter. In Locusta piper, ligusticum, cuminum, mentham, rutam, nucleos, mel, acetum, liquamen, & vinum rectè adhibemus. Bartholomæus^f Scappus præstare scribit Locustam Astaco, carneq; esse teneriori, elixari addito sale mox exemptam carnem & reliqua interiora, vt Crusta illæsa maneat, lauari, ac deinde contundi, addi caseum tritum, oua & herbas: quibus omnibus vnâ commistis impleri Crustam, frigi deinde in oleo, aut butyro, ac postremò ex varijs saporibus siue intinctibus & aromatibus factò iusculo seruari in lancibus ad vsum. Plus carnis Locustæ habent, quàm Cancri, vt ait Diphilus Siphinius apud^g Athenæum. Mnesitheus Atheniensis in libro de edulijis, quem citat idem Athenæus, Locustarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & huiusmodi reliquorum, difficilis est coctio, atq; adeo laboriosior multò quàm cæterorum piscium. Assari quàm elixari pisces illos magis conuenit. Simeon Sethus de Locustis tantummodo agens, difficulter concoqui scribit, sed admodum nutrire, & falsi humoris sicciq; participes esse, & siquidem sæpius aqua dulci coquantur, ventrem cohinere.^h Cornelius Celsus de Locusta sic loquitur: Minimè intus vitatur. Vbi Guilhelmus Pantinus eius enarrator omnia quæ molli Crusta integuntur per Locustam intelligi cupit, vt Gamma-
ros, Cancros, Astacos, quæ duritie carnis quadam simili-
liter ac testacea constant.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

CONVENIUNT stomachicis auctore^a Galeno. Ostracoderma, inquit^b Alexander Trallianus, in cibo non admodum vtilia sunt partibus circa thoracem vlceratis, & pus excreantibus: tamen cum humor morbi causa falsus & biliosus fuerit, nihil absurdi est præbere Pectunculos, Bucinas, Astacos, Locustas, Eisdem præscribit^c Hippocrates puerperæ, vt melius purgetur^d. Idem in morbo, in quo stercus per os eijcitur, capitibus partibus coctis vtendū suadet: & τοῦ ὑγρὸν κατὰ βου, Locustarū humorem, aluum mouere ac vrinam ciere scribit. Carabos & Astacos coctos esitatos, eorumq; ius potum contra dorycnij venenum prodesse Dioscorides tradit. Extat hæc confectio medicaminis miri aduersum dysenteriam apud Marcellum Empyricum: Testam Locustæ id est illam spinosam vel aculeatam quæ est iuxta caput, combures nitidè, & postea teres, vt in tenuissimum puluerem rediges: & sic ei, qui ventris fluxu vel rasura laborabit, ex vino vetere, si non febricitabit; aut si inæqualis erit, ex calida aqua dabis; ita vt de singulis Locustis testas singulas integras exustas per triduum bibat. mirè sanabitur. Author est Simeon Sethus testas earundem combustas ac potas cum vino meraco renes calculosos expurgare, multumque arenosi lorij educere. Apud^e Oppianum Carabus esca est cantharo pisci capi-
endo idonea.

DE ASTACO. CAP. III. ÆQVIVOCA.

Astacis proximum Locustæ genus est Astacus teste^a Aristotele. Multa hoc ipsum nomen significata habet apud antiquos. Apud^b Herodotū Astacus nomen viri, apud^c Plinium regio Byzantiorum.^d Nicephorus^e & alij locum in Bythinia statuūt, qui Astacus dicitur, de quo Trebellius Pollio: Scythæ, inquit, Bythiniam inuasert, ciuitatesq; deleuerant, deniq; Astacum, quæ postea Nicomedia dicta est, grauiter vastarunt. Testatur & Eusebius Astacum urbem ampliatam, à Nicomede Bythinie rege Nicomediam appellatam. Apud Volaterranū verò Astacus vrbs est in ora Asiæ minoris, sinumq; cognominat Astacensem, ab Astaco Neptuni & Olbiæ Nymphæ filio. Strabo eam urbem in Chalcedonia statuit, atq; à Megarensibus & Atheniensibus conditam, his verbis testatur. Post Chalcedonum sequitur litus, quod Astacenus sinus appellatur, qui Propontidis pars est. In eo condita est Nicomedia, dicta à nomine regis cuiusdam Bythini, qui eam condidit. Multi enim eodem nomine vocati fuerunt, quæadmodum Ptolemæi, propter prioris claritatem. In ipso sinu fuit vrbs Astacus, quam Megarenses & Athenienses
condi-

A condidere, & postea Dædalus, à qua sinus nominatus est. Deinde à Lyfimacho diruta, habitatores eius Nicomediam à Nicomediæ conditore translata sunt. Aquæ Pollucem αἰσάνος aurium siue auricularum pars caua nominatur. Astacus nomen pueri Calphurnio in Eclogis. Cammarum (cammoron habet Dioscorides) aconitum vocauere teste ^c Plinio, quod sit radice cammaro simili, hoc est Astaco, ut quidam volunt. Colora Latine, ^e Lib. 2. Cammarus Calepino: qui ex ^f Apitio hæc verba recitat: Vel Cammarum defrutum mittas, quod Romani coloram vocant.

SYNONYMA.

EPICHARMVS in Hebes nuptijs, quem Archestratus Astacum dixit, Carabum id est Locustam esse declarat his verbis apud ^a Athenæum:

*Adsum Colybdana, & Astaci quibus parui pedes,
Longaq; brachia, Carabos nuncupant.*

Astacus.
Carabus.
^a Lib. 3.

B Est tamen, ut subdit Athenæus, suum peculiareq; genus Carabis, id est Locustis, Astacis, Caridibus id est Squillis. Eodem authore Attici Astacum per o proferunt Ostacum dicentes, quemadmodum & Ostaphidas pro Astaphidas. Epicharmus in mari, & terra, inquit:

Κόσταχοι γαμψόποδοι, vertit Dalechampius:

Et curuis unguibus Ostaci.

Astacorum vno in loco tantum meminit ^b Plinius, ubi inter Cancrorum genera eos numerat. Quocirca Gaza cum non sciret quid apud Latinos vocaretur Astacus, vulgi nomen secutus Gammarum transtulit, ut notat Rondeletius, quamuis Gammari vocabulum antiquum esse non ignoret, citans hoc Martialis:

Concolor in nostra Gammarum lance rubes.

^c Plinius: Aconitum, inquit, radicem habet modicam, Cammaro similem-marino, quare quidam Cammaron appellauere. Vbi Franciscus Massarius Plinium Cammari nomine Astacum intellexisse putat. Zoographus Squillam, cum Theophrastus radicem aconiti esse scribat, tum specie, tum colore similem καρίδι, id est Squillæ, sic enim legit, non καρύα, ^d Li. 9. c. 3. 1.

C ut Gaza, qui nuci transtulit: neq; καρίδι, ut Marcellus Virgilius, qui tamen rectè marinæ Squillæ conuertit. Dioscorides aconiti genus alterum radices ait habere, ὡς περ πλεκάντας, καρίδων μελάντας, id est, ut cirros Squillarum nigras. Auget hanc eius opinionem Athenæus, qui Squillarum species sic dictas fuisse veteribus ^d Romanis his verbis tradit. Κάμμοι, ^e Lib. 7. μαροι, Cammari, Epicharmus in Hebes nuptijs:

Præcrea boca, smarides, aphyæ, Cammari.

^a Horum etiam Sophron meminit in mulieribus mimis. Est autem Squillarum species, & ita à Romanis vocantur. ^c Eustathius in hoc Athenæi loco legit κάμμοροι, sic enim scribit. ^e Odyss. 2. Κάμμορος fato suo, vel morte infelix, & miser homo. Significat autem hæc vox aliquando etiam Squillas, teste Athenæo, his verbis. Κάμμοροι καίτι (lege ἔστι) γένος καρίδων ὑπο Ράμαιων οὕτω καλοῦντο. Et fortè (inquit idem Eustathius) vulgus inde corrupto nomine καβούρους dixit. Nos quidem Cammarum antiquorum Astacorum genus esse, quod alij Squillam fluuiatilem hodie nuncupant, postea probabimus. Dicuntur ^a σακοι ex sententia Rondeletij, quasi ἄσακτοι, id est non destillantes, sed abundè fluentes: quod tubercula plurima, tum alba, tum purpurea guttarum, siue lachrimarum specie forcipibus inspersa habeant. Itaq; author Glossarij non bene καρίδες interpretatur Cammaros. Quidam Astacum Aristotelis Elephantum dici putant apud Plinium. Vulgò in Italia dicitur Gammaro, & Cambaro, & peculiariter is, de quo hoc capite in primis agemus, Gamaro di mare. Venetus hunc Astacæ, corrupto quasi nomine ab Astaco, nominat. Galli, & Normanni Hormar. Illyrici Larantola, Mompelienses Langrous. Gillius Massilienses, ait, & Leonem & Astacū, ex Plinio diuersos pisces, vno eodemq; nomine Ligombaudo nominant: Idem Astacum, inquit, Græci & qui accolunt Adriaticum sinum etiam hac ætate sic vocant. Eadem his verbis Bellonius. Astacum Massilienses, vn Ligumbault, Genuenses Lombardo vocant. Quin etiam Græcum vulgus antiquam Astaci appellationē adhuc retinuit. Constantinopolitani Liczuda, vel Lichuda appellant. Hispanicè Cammaron dicitur. Germanicè Humer. Polonicè Kakmorski. Hungaricè Rack. Anglicè à Creuysse of thesea. Nam

D Lopster Anglorum Locusta est, ut scribit Zoographus, non Astacus: quanquam Eliota diuersis locis, Astacum, Locustam & Leonem interpretatur à Lopster. Quidam apud Anglos

K Astacum

Astacum Crabbe fishe appellari scribunt, Sed hoc nomen nimis generale cum sit, potius omnibus Crustaceis conuenire censeo. Crabbe enim Crustata omnia apud Belgas, Germanos, Anglos, ut ab earum linguarum peritis accepi, dicuntur, priuatim tamen Cancer.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

DLVRA sunt Astacorum genera. Differunt magnitudine & loco. Ab ea alia minora, alia maiora, ab hoc quædam marina dicuntur, quædam fluuiatilia: quæ duo tantum inuenio. Marinorum autem tria nouimus: maximū, quod quibusdā Leo est, & Elephanta Plinij: minimū, & quod mediū inter vtrumq; magnitudinē habet, generis sui nomine insignitum, & cuius hanc descriptionem nobis tradidit Aristoteles. Differt Gamma-
rus à Locusta brachijs, quæ denticulatis forcipibus prorendit: atque etiam quibusdā alijs discriminibus, quanquam non multis. Et paulò post: Gammaro, inquit, color, quod ex toto dixerim, nitet: nigrisq; maculis dispersis euariat. Pedes inferiores ad grandes vsq; dispositi octo, tum grandes ipsi longè maiores, extremaq; parte latiores, quàm Locustæ habentur: sed non specie eadem, dexter enim suum extremum latum & oblongum, & tenuē habet: sinister crassum & rotundum. Vterque tamen scissus in extremo, perinde ut maxilla tam infra, quàm suprudentatus est. Verum dexter pusillos ferratosq; dentes continet omnes: Laeus primos ferratos, intimos velut maxillares, scilicet parte inferiore quatuor, & continuos: superiore tres non continuos: vterque tamen partem mouet superiorē, ad inferiorēq; astringit. Blæsus item vterque situ inferiore, tanquam nati ad capiendū, premendumq;. Duo supra eos grandes habentur: alij hirtiūscoli, paulò ab ore inferiores: mox branchiæ os circumdant, non sine hirsutia frequentes, quas assidue mouet. Flectit, atque in os adducit duos illos hirtiūsculos pedes. Surculi etiam graciles geruntur à pedibus, qui ori proximi habentur. Dentes huic quoq; duo ut Locustæ, supra quos cornua breuiora, tenuioraque, quàm Locustæ. Quatuor item alia adsunt cornua, specie quidem duobus illis similia, sed tenuiora & breuiora. Super hæc oculi constituti sunt parui, crassiusculi, non ut Locustæ maiusculi. Frons quasi quædam acuta & aspera, supra oculos extat latior, quàm Locustæ. Denique facies acutior & pectus latius quàm Locustæ, totumq; corpus mollius, & carnosius. Pedum autem octo numero pars scissa in extremo bifurcatur: pars definit indiuisa, quatuor enim bifurces sunt, reliqui quatuor simplices ex toto pertendunt. Quod aut collum appellant, quinque partium foris est: & sextum latius, illud situm loco nouissimo habetur, tabellis continuatum quinque, interiora verò in quibus femina prius pariunt, quàm foetum edant, hirtiūscula quædam quatuor continentur, quibus singulis spinæ singulæ breues, arcuæq; eminent ad exteriora. Pectus corpusq; totum læue est, non more Locustarum aculeatum, & asperum; verum in pedibus magnis aculeos partis exterioris maiores esse manifestum est. Hactenus Philosophus, qui rursus subdit, alterutrum forcipem semper esse grandiorē, nec vnquam parem vtrumque visum fuisse. Hoc & alibi tradidit non sine ratione his verbis: Gammaro soli non certum, sed alterutrum æquē, ut fors tulerit, forcipem habent grandiorē, tam mares quàm feminæ. Causa cur forcipem habeant, quod ex eo genere sint, quod forcipem habet. Cur alterum grandiorē incertū; quod non integrum sui generis naturam tenet, sed ita degenerat, ut quod ad aliud destinatum est, eo non eodem, sed ad gressum vtatur. Astacum sanè non no-
uit Cardanus dum eum sine cauda depingit, cancerum constituens, cum quid Cancer sit ignorasse videatur. Nam, ut contra eum dicebat Scaliger, si Gammarum hoc est Astacū vocat eum qui cauda caret, Cancerum dicet illud quod habet caudā. Cæterum ad reliqua quæ supra ex Aristotele attulimus, examinanda pergamus. Descriptionem hanc Astaci nobis exhibuit Bellonius, parum ab Aristotelis diuersam; Astacus à Carabo non magnitudine tantum (est enim ille grandior) sed & ipso etiam colore differt. Carabus enim tantummodò rubet, Astacus ex rubro fuluoq; liuescit. Carabus blæsus atq; acuminatos anteriores pedes habet, Vrsæ marinæ modo, Astacus extensos & forcipibus dentatos, partemque mouentes superiorē astringendo ad inferiorē. Cornua præterea ante oculos Astacus gemina habet; sed paulò quàm Carabus minora: quibus eodem modo iter præterendit, intus concava, sub quibus alia quoque eodem numero minora latent ac tenuiora:
super

^a Hist. 4. c. 2.

Astaci communis descriptio.
Color.
Pedes.

Dentes.

Oculi.

Frons.

Ut à Locusta differat.

Collum.

Pectus.

Forcipes

^a De par. 4
cap. 8.

Cardani error.

Descriptio
ex Bellon.

super quæ oculi constituti sunt crasculi, non autem, vt Carabi maiusculi. Læuem habent costam sine aculeis, præterquam anteriore parte, quo loco rostratam ostendit, ad robur in certamine. Dimicant enim Astaci inter se arietum more, cornua attollentes. Pedes vtrinque quatuor habet, quorum duo priores in extremo bifidi sunt ad incesum: alij duo natui magis inseruiunt, quàm apprehensioni. Tabellas in cauda quinque videas. In collo autem deinceps hoc est vsque ad caudam pinnulas paulò magis hirsutas, quibus in natando commodè vtuntur. Hactenus Bellonius: cuius sanè descriptioni non conuenit eius icon; vt non sine ratione ipsum Rondeletius carpserit. Nam in Astaco què depinxit, quaterni pedes bifidi non sunt, imò nulli, sed oēs articulis tantū intercepti, & in ungues siue *πλιντρα* definientes. Et cum Elephantum Plinij Astacum aduultum existimet, vnam scribēs eandemq; vtriusque descriptionem esse, sibi apertissimè contradicit, dum inquit: Pedes vtrinque quatuor habent, quorum duo priores in extremo bifidi ad incesum: alij duo natui magis inseruiunt, quàm apprehensioni. Deinde duo brachia in eiusdem Astaci delineatione binis articulis, singulisq; forficulis denticulata nusquam comparent, sed illa sunt reliquis quaternis crassiora duntaxat, in singulos ungues, siue *πλιντρα* definunt, quæ altera parte vel ferrata, vel hirsuta spectantur. Quare quod pro Astaco proposuit, neque Locustæ neque Astaci formam aptè refert, sed potius commentitia res est. Nos verò cum videamus apud nullum authorem hactenus extitisse veram & accuratè depictam Astaci figuram, hanc quàm exactissimè depictam damus. Hic & colore & forma optimè cum Philosophi supra allata descriptione cōgruit. Nam thoracis pars superior, quam dorsum lubet appellare, itemque colli partes superiores, vnà cum caudæ lamellis quinque, exterius nigris & liuidis maculis distinguntur. In summa Astacum hunc pro vèro agnoscimus. Sed ne cuipiam hoc dubium moueat, propterea quòd collum eius sex partibus distinctū depinximus, cum tantum quinque habere Aristoteles cogat credere, omnesque quotquot hactenus de Crustaceis scripserunt doctissimi viri quinque etiam partibus collum delineant; dicimus partem primam thoraci proximam, quandoque multò minorem cerni, quàm in hoc Astaco nostro, ita vt proculdubio credendum sit Aristotelem hanc partem non annuerasse colli partibus, sed thoracis. Huic subiunxi duos alios Astacos mediæ magnitudinis, sed prædicto minores; quorum prior corpore magis est vario, antennæ enim quæ satis sunt longæ, rubent, item brachia, non tamen vbique, sed hinc & inde, ac medijs præcipuè brachiorum articulus, thorax supina parte ferrugineus est, collum partim dilutè rubet, partim cinereo est colore, quali sunt etiam pedes, brachia in omnibus articulis aspera tubercula per longitudinem ex ordine posita habent, forcipumq; alter dentatus vtraque parte tum superiore tum inferiore, alter his dentibus priuatus cuius pars inferna & superna quamuis longior, tamen recta magis & æqualis. Posterior Astacus supina parte nigricat, prona lutescit, lateribus nigris maculis variegatis, cornua & appendices quæ ori prostant, mineaceo colore splendent, chelæ maiores in hoc longioresque, quàm in priore, & paucioribus tuberculis, denticulatæ intus exiguis tuberculis. Postremò addidi Chelam Astaci marini ex Zoographo, paulò breuiorem quàm depingitur, faciem hominis ridiculam repræsentantem. Nam chelæ pars minor maximum & aquilinum nasum refert: & quæ in vtriusque partis confinio eminent verrucæ, oculos, si supercilia addantur. Superiorem partem, quatenus seu cornicula quatuor supra nasum & frontem eminent, cæruleo alioque colore si pictor inducat, ad repræsentationem pilei auriti, & ad latera descendentes ita tamen, vt lateant aures: retro & circa tēpora pili promineant nigri. Facies partim albo inducatur pigmento, partim roseo fuco niteat. Linguae instar partis chelæ maioris tubera (Rondeletius dentes nominat) fuerint rubicundo colore insignita. Quod si cristam quoque è pennis, caudæ præsertim gallinacæ, capi aut pauonis nutantem, foramini summo indideris, planè Gorgoneam & terribilem habebis faciem.

Bellonij icō
reprobatur

Chela fa-
ciem homi-
nis ridiculā
repræsentās

Astacus mediæ magnitudinis prior.

Chela Astaci marini ex Zoographo.

LOCVS.

LOCVS.

^a Halicu.
^b H. 5. c. 17.

*ARABVS insidias faciens atq; Astacus acer
In saxis habitant curuis, & pasqua carpunt.*

^a Oppianus interprete Lippio. Tamen author est ^b Aristoteles, in leuibus terrenisque locis Astacos prouenire, Locustas in asperis & petrosis, neutros in cænosis. Quare circa Hellespontum & circa Thasum Astacos nasci; circa Sigæum verò & Atho Locustas. Quocirca Aristotelem grauissimum authorem & ceteris fide digniorem secutus Franciscus Massarius, in his Plinij verbis, Locustæ degunt petrosis locis, Cancræ mollibus; pro Cancræ legit Astaci. Nusquam non in Oceano frequētes: in Euxino tamen pōto nulli, quod his versib. cecinit Oppianus.

*Noxia non Ponto sua educantur in isto.
Et parui pisces, nequidquam hostile timentes.
Securi degunt undis, procul Astacus ingens,
Polypodes, desunt magni, desuntq; Paguri.*

CAPIENDI RATIO.

^a H. 4. c. 3.

EOS odore escharum allecctatos capi, scripsit ^a Aristoteles, cū vellet probare Crustata omnia odorandi facultate insignita esse. Capiuntur autem eodem modo Astaci, quo Carabi.

SEXVS. COITVS PARTVS.

^a H. 4. c. 2.

FEMINA in hoc genere nihil planè differt à mare teste ^a Aristot. Nam & mari & fæminæ forceps alteruter grandior more incerto est: parem verò vtrumq; neuter vnquam habere visus. Coeunt eodem modo, quo cætera crusta intecta, quæ caudata sunt, hoc est more quadrupedum retromingentium, vt fæmina caudam supinam exponat, mas suam superponat, & applicet. A bruma iam oua ferre incipiunt. Aristoteles ante Arcturum oua excludere: abigere iam cocta, & absoluta reddere scribit.

NATVRA. MORES.

^a H. 8. c. 17.

RE excipit mare, vnde idem author est, cū Locustæ ad branchias transmittant. Sine humore longius è mari deferri nequit. Quamobrem inquit Bellonius rarò viuus Lutetiæ visitur, putrisq; est antequam cō perueniat Cardanus tamen contrà, Astacorum eam esse naturam ait, vt citius putrescant quàm moriantur. Senectam vt tradit ^a Aristoteles exuunt vère aut post partum, vt Locustæ. Tam sunt loci patrij amatores, vt si, teste ^b Aeliano, quem Astacum comprehendisti, cum longissimè exportes, relicto ibi signo vnde ipsum cepisti, eodem eum ipsum, vnde comprehensus fuerit, arrepsisse reperies: si modò ita ex mari exportaueris, & deinde sic propè deposueris, vt ad mare adrepere queat.

^a Halicut. 1.

Quæ ^c Oppianus sic cecinit:

*Astacus in mensum thalami sub pectore amorem
Condit sponte sua, nunquam de limine cedit,
Inuitum si quis piscem traducat in altum,
In propriam subito gessit remeare cavernam.
Et cupit & quarit illo saltare profundo,
Ex quo piscator cymba linoq; fugauit,
Non alios ponti non vult habitare recessus,
Non aliam quarit patriam, sed sæpè penates
Demissos repetit, consuetaq; saxa renisit.*

Sic dulcens

A Sic dulcem patriam gentes cupiere natantum,
 Et pontum & natale solum, quod stillat amorem
 Illis, & pectus spargit dulcedine blanda.
 Mortali generi patria quid dulcius extat?
 Quid grauius misero, si longis finibus errans
 Sit procul à patria vitam tolerare coactus?
 Exilium durumq; iugum perferre necesse est,
 Externas inter gentes ignotaq; rura.

ANTIPATHIA.

A STACVS Polypum extimescit, vt ait ^a Aelianus, proculdubio ex ^b Oppiano qui ^a 6. de animal. c. 22. ^b Halieut. 2.

Polypus insidijs & duris Astacus armis

Et murana ferox alterno marie domantur.

B Sunt eadem de Locusta dicta superiori capite ex eisdem authoribus.

HIEROGLYPHICA.

POTEST per Astacum non ineptè designari amator patriæ, quamuis enim hic in peregrinis sit quandoque sedibus, proculque à patrio fumo, tamen veluti Vlysses apud Homerum:

*Post varios casus post tot discrimina rerum
 tandem in patrium reuertitur solum.*

NVMISMATA.

C Tarentinorum nummi cuiusdam ænei altera parte Neptunus Nereo insidet, dextera manu tridentem, sinistra scutum tenens, infra autem Nereum Carabus, aut potius Astacus cernitur, suprâ Nerei caput, & ante Neptuni pectus literæ NE inscriptæ, à tergore Neptuni TAPAS, altera verò parte Tarantem Neptuni filium videre licet equo insidentem, infra cuius pedes duæ conspiciuntur literæ, nimirum ΣΑ. Quibus omnibus significare voluerunt, Neptunum ab eis pro deo tutelari coli, qui non modò beiluis illis marinis dominatur, sed etiam omnibus qui in ipso mari continètur, piscibus vilioribus, Crustatisq; etiam, Tarantem autem Neptuni filium ab altera parte excudi curarunt, quòd ipse nomen vrbi, ac fluuiò imposuerit.

TEMPERAMENTVM.

DON defuere, inquit ^a Iulius Alexandrinus qui calido temperamento statuere Astacos, coloris argumento, quem ex coctura rubrum contrahunt. ^a De salub. 15. c. 8. At qui in crusta tātū id, frigida quippè, sed cum terrestris alicuius parte, operati caloris qualitatem accipiens deterfione multa, rubri id coloris aspectu manifestatur, vt in iride, vt in sanguine, vt hīc in Astacis, Crustaceisq; omnibus, vt in alijs omnibus, vnde deterfus appareat in crustaceo tegumento calor cum rubore. At candor in carne suus atq; integer maneat. Haftenus ille. Frigidus verò, & humidus esse temperamento testatur Simeon Sethi.

V S V S I N C I B I S.

E

ASTACI omnes marini, tam maiores quam minores carne prædura sunt præditi, ut Crustata omnia. Quocirca difficulter in ventriculo concoquuntur, tardeq; descendunt, ac ventrem reprimunt: At ritè confecti & præparati non imbecilliter alunt. Simeon Sethi vix etiam concoqui posse ait præsertim magnos: paruos enim facilius cõfici celeriusq; descendere: caudas eorum (hoc est crura) difficilius etiam concoqui, crassiorisq; esse succi: idcirco condimentis calidis emendari, & ab eorum esu vinum vetus & rubellum potari. Interest etiam ubi capiantur in Methymna enim optimi perhibentur. Nam Phyllius siue Phrynicius, siue Aristophanes apud Athenæum in Urbibus hæc dicit:

Polypodium, Sepiolam, Carabum, Astacum, Ostrea, Chamas, Lepadas, Solenas, Musculos, Pinna, Pectines ex Methymna Diligete

Qui autem magnos amat, ex Alexãdria portari curet, si propè eam degat. Sunt, inquit Cardanus, Astaci insipidiore, & duriores è mari, quam è fluminibus: adeo ut in Scotia cum ederem nullius pretij mihi viderentur. Fortè Cardanus non benè coctis, nec benè conditis vesceretur. Nam Matron Parodus apud Athenæum Astacum inter cæteros pisces lautiores, in Attico quodam conuiuium appositos ait. Mnēsitheus assos elixis prætulit, & ideò clibano incoqui voluit. Non parum falsi habent succi, & minus tamen quam testata. Fiunt etiam hysitria ex Astacis. Eximuntur enim apud^a Apitium de sua testa, & in mortario conteruntur cum pipere, & liquamine optimo pulpæ, inde hysitria plassantur & formantur.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

Ad Cardialgiam.

TYMPANICIS Astacum rarò, & solius voluptatis gratia offerre iubet Trallianus. Podagricis quoq; prohibebitur, præsertim si ex pituitoso humore ortum ducat. Nam talem humorem ab Astacis generati idem Trallianus author est. In Cardialgia autem conuenire ait, quia non faciliè corrumpatur, & acerbis mordacibusq; humoribus resistat. Aëtius in curatione colici affectus ex pituitoso humore, Squillas & Cæcos interdicat, Astaco autem pro voluptate frui permittit. Plinius medicus de dysentericorum cibo tractans, ac de calore nimio, Ostacoderma, & Astagines optimi cibi esse tradit. Putat Bellonius per Astagines eum Astacos intellexisse. Ex eorum chelis nautæ salina sua conficiunt, in quibus sal in piscatione reponunt, Apud Belgas talis chelarum vsus est. Aedes cum tam amplæ sunt, ut habitantes canthari, aut annuli ferrei, aut mallei pulsum vix exaudiant, itaque tintinnabula in his locis procul ab ostio sitis tabulato aut muri eminentiori loco affigunt cum loro annexo, aut filo ferreo crassiusculo, per domus penetralia si quæ sint obuia deducto ad osteum vsque, quo pertuso filo chelam Astaci, loco manubrij annectunt, quod apprehendit manu, cum quispiam pulsare tintinnabulum cupit.

DE LEONE, SEV ELEPHANTO.

Cap. I V.

ÆQVIVOCA.

Rex Leo dictus.
Leo animal quadrupes quale.
Serpēs leo.

LEONIS vocabulum pro rege apud Græcos accipi non reperi vnquam, mirorq; quod scribit Isidorus: Leo Græcè rex interpretatur Latine, eo quod sit princeps omnium bestiarum. Est autem Leo animal quadrupes, omnium animantium ferocissimum & generosissimum, vno excepto homine, præcipuè cum colla armosq; vestiunt iuba, quod ætate accidit. Est etiam nomen sideris cœlestis apud Latinos & Græcos, ex numero duodecim Zodiaci signorum. Serpens etiam quidam sic vocatur, alio nomine *κροκόδιλος* dictus Nicandro.

A^a Nicandro: Λέων dicta fuit Elephantiasis etiam apud Areteum; At Λέων κρυσόβαλξ, Leo^a In Theria
fontis custos, dicta fuit Athenis ærea Leonis effigies super fonte eo, ex quo aqua effereba-
tur, ἐν ταῖς πρὸς ὕδωρ δίκαις. teste Polluce, cui etiam Λέων dicta fuit tremendæ saltatio
nis species, ab Athenæo tamen inter ridiculas saltationes recensetur. Denique Λέων est
nomen viri proprium, vt Latinis Leo. Similiter Elephanta quadrupes est omnium ferè
animalium maximum, Europæ incognitum, duobus celebre dentibus, ex quibus opera
fiunt eburnea. Significat ἐλέφας poculi genus apud Athenæum, item morbum apud me-
dicos illum qui Latinis lepra dicitur.

Elephanti
æquiuoca.

SYNONYMA.

B LERÆQUE nationes, vt inquit Gillius, etiam nunc Leonem nomi-
nantes Astacum, arbitrantur Leonem esse Astacum. Massilienses enim &
Leonem & Astacum Ligombaudo nominant, & Itali quandoque vtrosq;
Leones, quamuis etiam sint qui distinguant, maiorem Astacum hoc nomi-
ne appellantes. Plinius etiam separatim de Astaco & de Leone tractat: &
Athenæus vtumque distinguit, cum inquit Astaco Leonem maiorem esse. Belgæ Leonē
marinum appellant Ondocht. Neapolitani, inquit Gillius, genus quoddam Crustatorum
etiam nunc Elephantum vulgò nominant: sed hunc ne, an alium appellent, iudicare non
possum, cum piscem non viderim, hæc ille. Platina à vulgaribus ideo Leonem dictum su-
spicatur, quòd Leonis terrestris animalis colorem similitudinemq; quandā habeat: quam
cum ego nullam in eo offendam, ita ob magnitudinem appellari putem.

GENVS, DIFFERENTIA,
DESCRPTIO.

C LEPHANTVM Plinij eundem facit^a Bellonius cum Leone, nec ab
Astaco grandi distinguit, vt ex eius hisce verbis apertissimè declaratur.
Plinius, inquit, Elephantum marinum sic depinxit, vt eius delineatio
Astaco planè conueniat. Inter marina, inquit, sunt Elephanti Locustarū
generis, nigri, pedibus bifulcis. Ego verò pro pedibus bifulcis quater-
nos intelligo, quos duo etiam brachia vtrinq; subsequuntur. Addit præ-
terea brachia duo binis articulis, singulisq; forficulis denticulata, quæ in Astacis cernimus.
Nam singula grandia Astaci brachia, binis articulis intercipiuntur, & denticulatis forci-
pibus bifulcis armata sunt. Quamobrem adultum Astacum à Latinis Elephantum etiam
dictum fuisse crediderim, nam Astaci quanto maiores exeunt, eò nigriores euadunt. Quod
autem ad Leonis appellationem attinet, conijciendum est Græcos Astacis, grandibus no-
mina immutasse, & Leones potius quàm Elephantos appellare maluisse. Nam & Aelianus
eam descriptionem tribuit Leoni, quam Plinius Elephantum. Oppianus.

^a Li. 2. aqua
til. cap. 3.
Leo Plinij
& Elephan-
tus idem.

Τὸν ἥτοι κρύεσσι Λέον, βλοσυρήτε ζύγαντα,

Quod sic Lippius vertit.

Magno horrore Leo, post hos horrenda Zygena.

D^b Aelianus Leonem marinum Locustæ similitudinis esse scribit, sed corpore magis tenui ac^b Lib. de a-
gracili: brachiaque habere tum maxima, tum Cancris similia: & cœruleo colore esse, sub-
nigrisq; distingui maculis. Constat igitur Leonem eundem esse piscem quem Elephan-
tum: ac plurimum eos hallucinari, qui nostras Escreuissas Leones esse putant; hæc Bello-
nius. Sed cum verba Aeliani integra non adducat de Leone, imò quædam etiam omittat
» quæ scitu fore digna iudicauim, ea hic subiungam: Marinum Leonem inquit, Locustæ simi-
» lem esse scio, præterquam quòd tenuior & gracilior apparet, & ex aliqua crustarum sua-
» rum parte cœruleus (cœruleo colore est & subnigris maculis distinguitur, Gillius.) Ignauus
» est, (ὠδὴς) Forcipes illius maximæ, Cancrorum forcipibus figura similes sunt. A piscato-
» ribus benè peritis, membranas quasdam habere dicitur appēlas ex testis & colligatas, sub
» quas subiectæ sint molles carunculae & teneræ, quæ Leonis adeps appellentur. Hactenus
Aelianus. Iouius quoque Leonem Plinij ab Astaco non separauit. Rondeletius verò qui-
dem Aeliani Leonem & Plinij Elephantum non distinguit: sed Plinij Leonem & Ele-
phantum

^b Lib. de a-
nimal. 14.
cap. 9.

- Athenæus** phantum diuersos esse liquidò ostendit, his verbis: Athenæus obiter tantum ex Diphilo **E**
correctus. Leonem inter Malacoderma recensuit, quo in loco pro *μαλακοδέρμων* perperam legitur
δ'τρακοδέρμων, vt ex contextu apparet: *Τῶν δ' μαλακοδέρμων καὶ Ἀσακός, Κάραβος,*
Καρκίος, Λέων τοῦ αὐτοῦ γένους ὅντα διαφέρουσιν. μείζων δ' ἐστὶν ὁ Λέων τοῦ Ἀσακοῦ.
- Lib. 9. cap.** Aristoteles nullam omninò mentionem fecit. ^c Plinius nominauit tantum. Cancrorum
3 l. genera, Carabi, Astaci, Mæx, Paguri, Heracleotici, Leones. Libro 32. cap. 11. notam addit,
 qua à similibus secerni possit: Leones, inquit quorum brachia Cancris similia sunt, reliqua
 pars Locustæ. Ex quibus verbis quisnam sit verus Leo, post longam diligentemque omni
 generis Crustatorum inuestigationem certò me cognouisse existimo, qui cum minimè cō
 temnendus, imò spectatu dignissimus esse videatur, paulò fusiùs qualis sit exponam. *Λέων*
Leonis Rō- à Græcis dicitur, ita à Latinis Leo, à colore flauo, vt arbitror, quò coloratus est dum uiuit,
deletij de- & è mari captus educitur, & quòd hirsutus sit. Astaco corporis specie affinis est, sed bra
scriptio. chia longiora habet, forcipes tenues & latiusculos, quorum scissura maior quàm in vllò
 alio Crustatorum genere pro corporis ratione. Tuberculum qui in Elephantis sunt lo
 co brachia villis vestiuntur & aculeata sunt. Pedes tres qui proximè brachia sequuntur,
 longiores sunt, aculeati, in calcaria terminati: vltimus exiguus, breuis & tenuis, neque acu
 leis neque pilis munitus. Præterea ab Astaco dorsi aculeis differt, quibus cum Locusta cō
 uenit. Vtrinque cornua duo longissima tenuissimaq; habet, item alia in fronte breuia, in
 ter quæ vnum in fronte eminet acutum, neutra parte serratum: hæc sunt oculorum pro
 pugnacula, qui cornei sunt & prominent. Corpus totum undulatum est, instar panni ex
Cauda. hircorum camelorumque pilis contexti, camelotum vulgò appellamus. Cauda perinde ac
 in Astacis in pinnas quinque definit, sed lineis magis distincta. Captus Leo circa Lerinum
 insulam (quæ nūc insula D. Honorati dicitur) nō procul ab Antipoli, ad me missus est. Hæc
 qui cum Plinij verbis conferet, ex brachijs Cancris similibus, Locustæ corpore, Leonem
 esse, quem depinximus, facillè iudicabit. Ex Cancris enim permulti brachia pro corporis
 magnitudine longa habent, hirsuta, forcipata: corporis Locustæ figura longa est, cauda ex
 tabellis constat, dorsum aculeatum, quæ in Leone nostro expressa spectantur. Non minus
Contra Bel- absurdè de Leone, quàm de Astaco loquitur author libri de Aquatilibus. Nam quemad
lōnium Rō modum Astacum adultum, à Latinis Elephantum dictum fuisse credit: ita Græcos Astacis
deletius. grandibus nomina immutasse, & Leones potius quàm Elephantos appellare maluisse.
 Nam Aelianus, inquit, eam descriptionem tribuit Leoni, quàm Plinius Elephantō. Estō **G**
 idem sit Leo Aeliani, & Elephantus Plinij, an propterea rectè concludetur eundem esse
 Plinij Elephantum & Leonem? Sic enim ille concludit. Constat igitur Leonem eundem
 esse piscem quem Elephantum. Non vides Plinium hunc ab illo apertè distinxisse? Nam
 cū Plinius de Elephantis dixisset, paulò post Leones subiunxit, & notam diuersam ad
 dit: quorum brachia, inquit, Cancris similia sunt, reliqua pars Locustæ. Alius est igitur Pli
 nij Elephantus, alius Leo quem hoc capite expressimus. Hæc omnia Rondeletius, ex qui
 bus vt dixi apparet, eum consentire cum Bellonio, quod idem sit Aeliani Leo, & Plinij
 Elephantus: sed alium esse Plinij Leonem, ab eius Elephantō manifestè declarat. Quid in
Exer. 245. tanta controuersia senserit Cæsar ^d Scaliger, nobis non aperuit eo in loco vbi Cardanum
 docet, quot sint Crustatorum genera, & quænam: sed alio in libro suo nobis suam se de
 claraturum sententiam est pollicitus. Prædicto tamen loco fatetur, se vidisse Astacū, cuius
 brachium puerilis brachij magnitudinem æquaret. Ergo non magnitudine Astacum à
 Leone aut Elephantō distinxit, quemadmodum Diphilus apud Athenæum, qui Leonem
 Astaco maiorem esse scripsit, sed aut forma, aut nullo discrimine per Astacum & Leonem
 idem intelligens. Est apud me Astacorum genus insigni conspicuum magnitudine, quæ **H**
 à vulgari differt Astaco, & non nihil corporis figura; planè à Rōdeletij Leone, si eius ico
 ni, quàm nostræ apposui, fides aliqua sit habēda, magis diuersum, quàm ipse Astacus,
 cuius imaginem superiùs spectandam proposui. Is igitur Brundusij captus, ad me missus
 est ab Archiepiscopo Brundusino. Leonem vulgus adhuc ibidem vocat, est autem ma
 gnitudine tredecim palmorum: brachij dextri ea magnitudine, qua se conspexisse refert
 Iulius Scaliger, sinistrum autem multò tenuius. Quod miror Rondeletium in sua icone
 non expressisse, nisi eius Leo hoc in se habeat proprij, vt eadem sit vtriusque brachij gran
 ditas, quod tamen in animum inducere nequeo, cū sit ex Astacorum genere, qui alte
 rutro brachio semper differunt. Erant etiam nostri Leonis huius chelæ tuberculis interius
 ab vtraque parte, tanquam dentibus munitæ, quæ in Rondeletij Leone defunt. De colo
 re eius nil certi habeo quod dicam; quandoquidem crusta eius tantum exempta carne ad
 me missa fuit, quæ iucundè rubebat, vnde conijcio, coctā antea fuisse. Plinium, vbi Ele
 phantum

phantum suum nigrum esse declarat, aliqui intelligere putant per nigrum violaceum colorem exsaturatū. (Nam *ward's* Gracè de nigro, vt de Achyope, & cæruleo, vt de mari dicitur,) sic violas nigras Virgilio dici. Idem Astacos inde purpurei & violacei coloris esse existimant, rubere autem cū sunt cocti. Non suppressendos duxi duos alios Astacos, propterea quod sint Rondeletij Leoni valdè congeneres. Pedibus enim ac brachijs differunt, itemq; cornibus. Nam hæc multo sunt vtriq; longiora, ita vt vltra chelas protendantur brachia quoq; & pedes crassiores, tres vtrinq; pari ferè magnitudine, quippè posterior dimidiâ partē minor est, quem pictor in secundo non expressit. Vtriusq; etiam brachia admodum aspera, imò aculeata præsertim parte interna, sed prioris maximè hirsuta & pilosa. His adiungo Astacum marinū, quem Humer vocant Germani, ex descriptione septentrionalium regionum Olai Magni. Ingentem esse scribit, inter Orchades & Hebrides insulas, & tam validum, vt hominem natantem chelis apprehensum suffocet. Sed non probo quod pedes omnes bifurcos pinxerit, & caudam tabellis tam multis construxerit. In eadē tabula idem Olaus Magnus depingit Astacum duodecim pedum, qui deuoratur à monstro marino, vt hīc conspicitur. Forcipibus, inquit Gillius, firmiter Astaci & Leones retinent, quidquid comprehenderunt. Cū enim Massiliæ multas Boopes, Mænarum genus, & Leones, & Astacos cepissent, nauiculamq; vbi huiusmodi pisces captiui tenebantur, in litus expulsam reliquissent, & vulpes in eam ipsam ad exedendos Boopes inuasisset, accidit vt hæc in horum forcipes pedem poneret, ex quo totam noctem retenta, mane à piscatoribus capta fuit.

Forcipum
vis.

Vulpes pe-
dibus detē-
ta ab Asta-
co capitur.

ANTIPATHIA.

H

AVDIVIT aliquando Aelianus, terrestrem Leonem summè timere marini Leonis aspectum, absurdum scilicet ac formidabilem; sed neq; odorem eius ferre: itemq; illum ipsum (terrestrem Leonem) marini extritarum crustarum puluerem in aqua bibentem, à ventris morbo liberatum iri.

Astacus similis pediculo marino.

I

N

E E

Astacus marinus, qui hominem apprehensum suffocat.

VSUS IN CIBO, ET ALIIS.

^a De anim.
14. cap. 9.

REFERVNT Leonem marinum à Belgis appellari Ondocht, propterea quòd à mensis amoueat, nihilq; in cibo valeat. Apud nos tamen lautis apponitur cōuiuijs: In furno enim admodum calido, sine aqua, liquamine vel oleo lentè coquitur. Sunt qui eum, vt scribit Platina, carbonibus circumuallent, crebroq; voluant, ne comburatur: coqui item ex aqua & aceto, vt Cancros fluuiatiles, plus tamen cocturæ requirere, quòd crassior sit & durior. Aiunt teste^a Aeliano, adipem Leonis ad hoc ipsum homines adiuuare, vt squallidæ & infuscatae faciei nitorem afferat. Cum rosaceo in vnguentum conformatus, formæ pulchritudinem conciliare, & venustum splendorem enitere facit.

DE ASTACO PARVO MARINO
RONDELETII. Cap. V.

ASTACVM hunc inquit, marinum paruum vocamus, vt à magno differat: vt etiam ab Elephāto & Leone distinguatur, cuius solus quòd sciā, Athenæus meminit. Ex Ostracodermis, inquit, sunt Squilla, Astacus, Locusta, Cancer, Leo: quæ eiusdem cū sint generis, differunt: maior autem est Leo Astaco. Est Astacus hic semper paruus, nec ferè vnquam magnitudinem picturæ nostræ superat. Capite & thorace est rotundiore quàm fluuiatilis, in lateribus inciso, è capite eminet cornu latiusculū, magnū si totū corpus spectes, vtrinq; ferratum, inter oculos situm, quos recondit & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa sunt. Duo breuiora cornu ferrato viciniore, alia duo multò longiora, flexibilia, articulata. Chelam vtrinque vnicam habet denticulatam, quaternis articulis connexam. Vtrinq; pedes sine forficibus. Collum siue cauda tabellis constat, & in pinnulas definit. Sub cauda appendices sunt ouis reponendis destinatae. Astaco huic viuo corpus rubescit, alioqui lineis coeruleis transuersis variatum. Rarus ac bonæ carnis est, firmiorisq; quàm Elephas, melioris quàm Locusta. Differt à fluuiatili, quòd sit dum viuit, colore fusco, corpore longiore & strictiore, cornu frontis latiore & breuiore. hæc Rondeletius.

Astacus paruus marinus Rondeletij.

DE CAMMARO, SEV ASTACO
FLUVIATILI. Cap. VI.

VNT qui Cammaron apud veteres nostrum Astracū fluuiatilem, quem Cammarō antiquorū initium sumemus, quam suprà promiseramus nos explanaturos, ac discuf-
suros. Quid igitur erit κάμμαρον? nunquid Squilla est? Sic ex Athenæo marus flu-
docere videntur, quum inquit: Κάμμαροι καὶ τί (ἔστι) γένος καρίδων ὑπο-
ρωμαίων οὕτω καλούμενον: id est. Cammarus appellatur etiam Squillæ
quoddam genus à Romanis. Sanè vt dicam cum doctissimo Cæsare Scaligero, à Squilla
parua Gammarus parum differt, si minus accuratè consideres. Diligentius intuenti reco-
gnoscetur Gammaro rostrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, quibus
pro manibus vtitur, forcipati: Squillæ vniformes. Squillæ lamellæ latiores: ipsa tota com-
pressior. Puto igitur Gammarum antiquis fuisse nostrum hunc fluuiatilem Astacū. Alio-
qui si is non esset Cammarus, nullo nomine ab antiquis designaretur. Non enim est Can-
cer fluuiatilis. Et^a Varro cum iubet villaticis anatibus præberi Cammaros, de marinis in-
telligere non potuit. Et^b Galenus aliud fecit ab alijs omnibus nomen flexu diminutiuo,
vt ab Astacis & Squillis differret; enumerat enim inter Crustata ἀστακούς καὶ παγούρους,
καὶ καρκίνους τε, καὶ παράβους, καὶ καρίδας, καὶ καμμάριδας. Non est igitur Cammarus
Squilla, vt ex Athenæo quidam putant. Plinius quoque Cammarum à Squilla distinxit.
Nam quodam^c in loco, vbi sex & septuaginta piscium genera recenset, Cammarum enu-
merat, cum postea Squillam eodem capite pronunciet. Non sunt etiam hac tempestate
audiendi medici, qui Astacos nostros, fluuiatiles Cancros existimant, cum Cancris sit cor-
pus rotundum teste Aristotele, & cauda non extensa, sed corpore applicata: Astacus verò
sit corpore longo Locustis simili, quod capite collo ac tabellis sit distinctus.

Cammarō
antiquorū
num Gam
marus flu
uiatilis.

^a Lib. 3. de
verust.

^b Lib. 3. de
alim. facul.

^c L. 3. c. 21.

SYNONYMA.

N fluuijs itaq; istiusmodi Crustata, quæ à marinorum Astacorum figura,
Astaci fluuiatiles, Καμμάριδες à Galeno, κάμμαροι apud Athenæum
nominantur, proueniunt. Nam non benè apud eum Eustathius legit
κάμμοροι, vt monui superius. Aristoteles ijs peculiare nomen non desi-
gnauit, sed inter Crustata minutiora, quæ nomine carent, posuisse videtur.
alij Squillam fluuiatilem vocant: Romani, ac Veneti, Gammarellam, &
fluuiatilem Gambarum, & Gammarum, quo postremo vocabulo Gaza in sua versione
apud Aristotelem Astacum vocauit, Latinumq; fecit. Hodiernis Græcis, Caranis, & Ca-
ranidia, à Caride nomine detorto, appellatur. Gallis Escreuille. Flandris Kreuits: Anglis
Creuis, Creuise, Crauyshe. sed marinum Astacum etiam Angli à sea Creuysen nuncupant.
Proxima vox Germanica Krebs. Illiricè Kak.

GENVS, DIFFERENTIA,
DESCRIPTIO.

RONDELETIVIS nobis suum fluuiatilem Astacū sic descripsit. Cor-
pore est rotundo (terete. nā vt cylindrus & globus vel circulus differunt, ita
terēs & rotundum. & ipse Rondeletius paulò inferius Cancros rotundos,
Astacos longos esse scribit: Zoographus.) capite in cornu latiusculum bre-
ue & acutum deficiente, sub quo latent oculi. Capiti præposita sunt cor-
nua quatuor, duo breuiora, alia longiora, articulata, flexibilia, in tenuitatem pili defi-
nientia. Vtrinq; chela vnica est, aspera, denticulata, articulis quaternis cōnexa. pedes vtrin-
que quaterni, bini chelis propiores bifidi sunt & hirsuti, bini posteriores in calcar desinūt.
Posterior corporis pars quæ collum appellatur, sex tabellis cōstat, cauda pinnulis quinq;
media

media scuti formam refert, & articulata est: vtrinque duæ communi articulo, postremæ proprio colligantur. Os dentibus munitum, vt in Locusta & Cancris. Carnis aliquid in ore & lingua. Sub cauda appendices sunt, in quibus oua reponuntur. Diligens etiam in suo describendo fuit ^a Bellonius. Nam probans hunc esse ex Astacorum genere, sic inquit: Nam ^a Lib. 2. de aquatilibus. eius bifurca brachia duabus tantum articulationibus intercipiuntur, quæ duo pedes vtrinque forcibus in extremo denticulati subsequuntur: reliqui quaterni non distinduntur. Caudam quoque vt Cammarus quinque tabellis loricatam, pinnulasque in extremo quinque habet: ambobus (Astaco tum fluuiatili, tum marino) idem ferendi & excludendi modus: iisdemque ambo cornibus, dentibus, rostris, mucronibus, tibijs & externis partibus præditi sunt, quod idem de internis dicere par est. Porro Cammari (fluuiatilis) ventriculū mutis vndecunque ambit: multi falsò eius stercus esse credunt: ego verò eius hepar esse puto. Multorum ciborum capax est stomachus, tam mirò artificio fabricatus, vt etiam in eius fundo alterum os comperias suis maxillis & dentibus refertum. tot in lateribus branchias habet, quot pedes. Porro vtrinque in Cammaris spiraculum seu foramen sub cortice ad latera oris videas, per quod aquam ore acceptam referunt. Quidam porro calculi in Cammari capite reperiuntur, quos Carcinia nomine vocauerunt. Hactenus ille. In his in primis ^b Hist. 4. c. 2. controuersum est, num branchias habeat. Nam ^b Aristoteles de Astacis marinis loquens An habeat branchias. non branchias, vt Gaza & Rondeletius transferunt, sed βραγχιωειδῆ dixit, hoc est partes branchijs similes: rectè VVottonus, veluti branchias. Sic enim ait Philosophus: Hæ os circumdant non sine hirsutia frequentes, & assidue mouentur. Τα βραγχιωειδῆ τὰ περι τὸ σῶμα δασέα καὶ πολλὰ. Ταυτὰ δὲ διατεταμένα κινῶν. Ego, inquit Zoographus, cirros potius quàm branchias aut βραγχιωειδῆ has partes alidas dixerim. quid enim branchijs simile habent? non situm, non substantiam aut figuram, aut vsum. Motum dices similem esse. At qui verum nō est, quod assidue moueantur. Astacum enim fluuiatilem cum vitreo vase maximè perspicuo aqua pleno inclusissem, cirros illos obseruavi moueri quidem & celerimè, non tamen assidue, nec semper: sed in commotione aliqua ipsius Astaci aut affectu, tum rursus quiescere prorsus. Bellonius mollia laterum additamenta, branchias in eis appellat: Tot, inquit, branchias in lateribus habent, quot pedes. Verum nos illa quanquam specie branchijs non dissimilia, nec intrà, nec extrà aquam moueri vnquam vidimus. quare alium earum esse vsum puto, fortè ne aqua introrsum penetret, vel ad motum progressionis natationisue eis adiuentur: non ad cordis & caloris natiui refrigerationē: qui branchiarum in piscibus sanguine & corde præditi vsus est, vt in terrestribus pulmonis. Exanguia verò omnia in terra pulmone, sic in humore eodem & branchijs carent. Ad hæc quæ branchias habent aquatiliū, & aqua subeunte refrigerantur, extra aquam diu viuere nō possunt: Cancris verò plurimis diebus possunt. Ego sine cibo in sola aqua ad dies tredecim viuum seruavi nuper, mense Octobri: aqua singulo vel alterutro quoque die mutata, in angulo zete nostræ calefactæ. Sed neque vt aquam ore acceptam reddant, dum cibum in humore capiunt, branchijs opus est Astacis. Vtrinque enim ad latera oris per foramina quædam aquam remittunt: vt in extractis ab aqua apparet, si contempleris supinos. Et hoc Bellonius quoque obseruauit. Aristoteles verò in libro de Respiratione, circa finem capitis vndecimi (vt nos distinximus) nec branchiarum nec foraminum, satis clarè, quibus reddatur aqua, in hoc genere meminit, cum scribit: Τα μὲν δὲ μαλακῶς βραχίονα, δὲ οἱ τε Καρκίνοι καὶ οἱ Κάραβοι παρὰ τὰ δασέα ἀφίπτοι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν ἐπιπτυγμάτων. paulò antè autem dixerat, quod non refrigerandi gratia, sed necessariò dum cibum in aqua capiunt, eam admittant, vt & Cete & Malacia. Item historiæ animalium 4. 2. Τὴν δὲ θαλάτταν δέχονται μὲν παρὰ (abundat hæc præpositio) τὸ σῶμα τὰ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἀφίπτοι δὲ ἐπιλαμβάνοντες (Gaza videtur legisse ἀφίπτοι δὲ ἐπιλαμβάνοντες) κατὰ μικρὸν τοῦτου μόριον οἱ Καρκίνοι, οἱ δὲ Κάραβοι παρὰ τὰ βραγχιωειδῆ. Ἐχθροὶ δὲ τὰ βραγχιωειδῆ πολλὰ οἱ Κάραβοι. Quæ Gaza sic transtulit: Mare omnia eius generis ore excipiunt, sed Cancris parte oris exigua ducta respuunt: Locustæ suas ad branchias transmittunt, quas ipse plures quàm cætera habent. Quasi verò haustam ore aquam aliundè Carabi, aliundè Cancris emittant: cum in citato loco ex libro de Respiratione, utrosque eadem parte emittere clarū sit: quare hic etiam ^c Aristot. correctus. pro οἱ καρκίνοι, οἱ δὲ κάραβοι, non aliter quàm illic legerim, οἱ τε καρκίνοι καὶ οἱ κάραβοι. Mutim nō esse hepar. Lapilli Astacorum vbi. Hoc etiam constat eandem partem Aristoteli diuersis nominibus, modò τὰ βραγχιωειδῆ, modò τὰ δασέα nominari. Hæc cuncta scitu digna & noua ex ipso Zoographo referre placuit. Mutim quoque quæ ambit vndique ventriculū, non benè opinatur Bellonius esse hepar, quod tantum sanguine præditi animalibus datum est. Porro de lapillis quos in se continet Astacus, dubitatur quo hæreant in loco, quoque sint numero. In magnis & an-

noſis Aſtaciſ lapillum aliquando reperiri, in proximo ſupra forcipes articulo, audiuiſſe ſe meminit Zoographus. Reperiuntur, inquit, Georgius Agric. bini lapilli globi dimidiati figura, in Cancrorum (ſic Aſtacos vocat) fluuiatilium capitibus. Videntur illi ſummo ventriculo adiuncti. Cardanus lapides candidos gigni in oculis, cortice depoſito duriore mollem induere, lapideſq; tunc fieri maximos tradit, abſumpta materia corticis in lapidibus. Creſcunt eiſ, vt ait Albertus plenilunio globi dimidiati duo lapidum inſtar ſub oculis interiùs, in ſœmellis præcipuè, cùm ſuphar exuerunt. Germani vocant Krebsaugè quòd quaſi formam habeant oculi, vel Krebsſtein. Hæc itaq; ſunt, quæ in Aſtaco fluuiatili conſpici poſſunt. Quamuiſ autem non dubitem, quin eadem omnia in marino quoque reperiantur, hoc tamen loco dicenda erant, propterea quòd Aſtaco fluuiatili omnia quæ dicta ſunt, ab authoribus adſcribantur. Pergam nunc ad eiſ genera, quæ à recentioribus **Genera Aſtacorũ** duo. ſaxatiles, lapidoſos Cancros Albertus, propterea quòd ſub lapidibus degant, apud Germanos & Heluetioſ familiares, dicti Steinkrebs, & Thulkrebs : **Saxatiles quales.** parte ſupina albicant, prona nigricant; elixi non vndiquaq; rubescunt, ſed partim albicant. Maiores nigriores à Germaniſ dicuntur Krebs ſimpliciter, ab Heluetiſ Edelkrebs, hoc eſt nobileſ, quòd in nobiliũ patiniſ ſint frequentes. Hoc ſuperiùs deſcripſimus ex Rondeletio & Bellonio: qui etiam obſeruauit in Pado captos rotundiori eſſe corpore magiſq; crenato, quàm in Sequano, cuiuſ dexter peſ ſiniſtro tenuior eſt. Ego duo aut tria horum fluuiatilium Aſtacorũ obſeruauĩ genera, ſi color diſcrimen faciat. colore enim tantũ differunt, & non alia quapiam quod ſciam parte. aliud enim cæruleo, aliud ferrugineo, aliud obſcurè nigricante colore eſt. Qui igitur primuſ depingitur, ferrugineo eſt colore, cum eo quem Zoographuſ depixit, & maiorem Aſtacuſ appellat idem, ſi iconi fideſ ſit habenda. Rondeletij icon ab huiuſ differt in cauda & corpore, quod latiuſ & breuiuſ apparet in Rondeletij iconẽ. Reliqua genera cùm eiſdem ferè ſint magnitudiniſ, vnica iconẽ oſtenduntur. Hiſ adiungo iconẽ aliam quæ prona parte monſtrat oua, vt collo **anneſtantur.** Aſtacuſ fluuiatiliſ aliuſ.

Aſtacuſ fluuiatiliſ aliuſ.

L O C V S.

VBIQUE in Europa sicubi non desunt fluuij torrentes, riuī aut lacus abundant, tamen in Hispania, licet non desint flumina, inueniri negantur. In Gallia contra frequentissimi sunt, & maximi, maximè verò in Pannonia; vbi carri multi onerantur eis exportandis aliò. Viennæ Pannoniæ superioris supra triginta currus Astacis onustos non semel numerauit Iulius Alexandrinus in foro, quod ab hisce Gammarium vocant. Nouus Orbis dictus etiam minime ijs caret: Quin optimos in fluuijs Americanis inueniri à nauigatoribus relatum est. Vtrunq; genus tūm saxatile, tūm quod grandius & nobilius est, frequens est in Helueticis & Subalpinis regionibus. Sed saxatile loca amat lapidosa: alterum verò grandius plana, & læuia, & terrena.

V I C T V S.

^a De pis. flu.
cap. 35.

SARCOPHAGI sunt hoc genus Astaci, & Scatophagi. Cadaueraq; sectantur. Nam si in aqua, vel equus, vel canis, vel quoduis aliud animal submergatur, mox tanquā vultures magna frequentia adnatant, nec recedunt nisi quidquid sit carnis, arroserint. Quo spectaculo quidam, inquit ^a Rondeletius aliquādo commotus, quemadmodum ex boue cæso apes, ex equo Velpas, ita Astacos fluuiatiles gigni existimauit. Quamobrem equos mortuos in aquam coniiciendos aliquoties curauit, tandem euentu ab eadem sententia diductus est. Cancer fluuiatilis (ait Albertus Magnus) vt dicunt periti piscatores etiam in gurgustia (nassas) intrat ad lucium & rodit eum. Cancrī etiam lapidosi qui sub lapidibus degūt, carnes comedunt adeo, vt (quod Zoographus etiam est expertus) carnibus in Danubio alligatis nauibus, & in aquam suspensis adhæreat magna Cancrorum multitudo. Aiunt quidam animal esse amphibium, vesci herbis, noctu ad pascua exire, præsertim Iunio mense: ranas etiam appetere. Albertus: Cancer, inquit, lacte potatus, sine aqua multis viuit diebus. Zoographus, vt retuli, Astacum domi viuum in aqua per dies tredecim conseruauit.

C A P I E N D I R A T I O.

CAPIVNTVR virgulis diuisis in summitate, quibus intestina aliqua, aut ranarum corpora inserta sunt, aut baculis, quibus iecinora iam foetentia transfiguntur, ordine dispositis, iuxta gurgites aut loca quæ habitare solent, denis duodenisue: inde reticulo circumit piscator, virgas singillatim eleuans, subiectoq; reticulo cūm Astacus non adeo celeriter possit se explicare, decedit in reticulum. Ita piscator magna cum voluptate centum aut ducentos refert

refert domum bene robustos, & viuaces ac magnos. nam parui ad escam sublimem non tam facile accedunt: & vbi accesserint, antequam capiantur, excidunt. Alij plurimos sic capiunt: ranas decoriatis, ita vt cutis appendeat, infigunt baculis fissis, & sic disponunt hos baculos per riuos, vt distent à se inuicem duarum vlnarum spacio aut circiter. Mox vbi accesserint Astaci, eleuant baculos, statimque altero reticulum subtus tenente decutiunt. Sunt qui, vt innumeros capiant, nassæ iecur aliquod imponant, in riuu medio. Alij iecur vitulinum dissectum in aliquot partes oleo frigunt, & in nassa suspendunt. Alij hircinum iecur bene assatum, camphora præparata (sic inuenitur in libello quodam Germanico) illinunt, deinde omento vituli, vel ouis recenti circundant, & tabellæ aligant secundum artem. Pica etiam inter cætera eos venatur, & fertur picam quandam ab Astaco, quem secum in arborem detulerat, collo compressam ab eo perijisse.

SEXVS.

MARES, inquit Albertus, in ea parte qua corpus ad caudam continuatur subtus, quatuor longas habent virgulas prominentes, quibus fæminæ carent. Cauda etiam maris rotundior est, & planior, & spissior; fæminæ autem magis tenuis, & vacua & lata, quasi compressa. Et alibi, mares à fæminis non differunt: nisi quod fæminæ membra maiora sunt: & coopertiorum siue tunicarum (tabellarum) in cauda, distantia est maior in fæmina.

COITVS, PARTVS.

EODEM autore in coitu mas primùm ascendit supra dorsum fæminæ: ea verò mox se supinam vertit: atque ita mas coit cum ea, confricando se ad eam sine egressu ouorum. Oua pariunt per anum, per quæ etiam excrementa reddunt. Neuter verò sexus membrum habet, quod in coitu intrèt corpus alterius, sed per applicationem portarum (meatum) coeunt. Christophorus Encelius Saluendensis ore coire prodidit. Cardanus iam exclusa iuncta corpori manere scribit, donec excludantur foetus. Idemque meminit minimos Astacos caudæ matris adhuc adherentes se conspexisse, quod etiam à Zoographo est animaduersum. Albertus ait: Oua fæminæ primò in corpore sunt valde cõpressa: deinde paulatim exeunt, & virgulis sub cauda curtis adherent, donec cõplentur.

NATVRA.

ESTAS seu crustas & hi singulis exuunt mensibus: quo tempore lapillos in capite multo grãdiores gerunt. Hyeme latèt mensibus quinq; ; nam eius frigore læduntur admodum. Crustam autem veris tempore prodeunt exuunt. Putant aliqui hiberno tempore eos quoque apparere, ac ad litora prodire: æstate autem recedere gregatim ad aquas optatas. Lunæ vium quoque sentiunt, quemadmodum Crustata omnia, & Ostracoderma. Nam nouilunio admodum emaciantur, fiuntque excarnes, plenilunio contra pinguescunt, vt etiam vère & autumnò.

EMBLEMATA.

ALICIACI hoc est emblema in Parasitos.

Quos tibi donamus, fluuiales accipe Cancros:

Munera conueniunt moribus ista tuis.

His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo

Chelarum armatus, maximaq; aluus adest.

Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,

Pernicesq; pedes, spiculaq; apta pedi.

Cum vagus in triuijs, mensq; sedilibus erras,

Inq; alios mordax scommata salsa iacis.

TEM-

TEMPERAMENTVM.

TEMPERAMENTVM, inquit Michael Sauonarola, non inuenio ab authoribus determinatum. Sed quia sunt de genere piscium, & somnum inducunt, idq; vehementer: iudico ipsos frigidos & humidos, ita vt frigefaciant in primo ordine, humectent in secundo. Castor Durantes frigidos in secundo statuit, humidos in primo. Sunt quidam qui calidos putarint, quod inter coquendum rubescant: quorum certè argumentum valde frigidum est. Color enim non indicat rei temperamentum, vt alibi me apud Galenum legisse memini. Deinde si indicaret, crustæ tantum naturam ostenderet, quæ cocta rubedinem contrahit, non autem partium interiorum, quibus vescimur, & de quibus iam est quæstio. Nec omnium fluuiatilium Astacorum crustæ coctæ rubescunt prorsus: nam qui inter saxa lapidosaq; loca habitant, cocti pallidiores sua crusta cernuntur. Coctione autem rubescunt crustæ: quia calor ignis partem terrestrem in humido consistentem deterget, dum in ipsam agit mediante humido.

V S V S I N C I B I S.

^a In lib. 20.
de sanit.

RETET Chelas & caudam, nil in his est, quod commedas: atq; ea cum ob frigidam intemperie, tum etiam duritiam & crassitiam malè audiunt. Quapropter non admodum concoctionem promouent, & longiore in ventriculo mora mandatis in caput frigidis, & humidis vaporibus soporem inducunt: cocta nihilominus satis nutriunt, & sanguinem succumq; non facile diffluentem generant, & pituitosum. Facilius autem digeruntur quam marini, & melioris, suauiorisq; carnis existunt. Vnde Cardanus ait se admodum delectatum in cibo fluuiatilibus, marinos verò abhorruisse semper. ^a Castor Durantes:

*Astacus & molli carne est & denique suauis,
Præditus, hincq; ideo per facile excoquitur.*

Torta.

Minores qui inter saxa capiuntur, illaudati sunt, commendatiores qui sunt maiores & cocti rubescunt; viuos ac recentes conseruari aiunt si chalibem apposueris. Commendantur autem præcipuè Martio & Aprili mensibus: & magis crescente luna quam decrecente. Reperiuntur aliquando in his intricatæ venæ albæ, Germani Nestel hoc est ligulas vocant; improbantur hi in cibis, vt omnes pisces ita affecti. Dum itaque coquuntur, non simplicem aquam desiderant, sed mixtam cum aceto aut omphacio; feruentemq; vt caro eorum fluida firmetur, coquaturq; facilius: apud plurimos nobiles in Italia sic cocti mensis apponuntur, cum acerrimo aceto, sale & pipere. Tortam ex Gammaris tempore ieiunij hanc nobis describit Platina. Ex Cammaris elixis quod bonum est, in mortario tundes. Succum deinde amigdalinum cum aqua rosacea per seracem transmissum præparabis: aut si id non poteris, ius pisorum aut cicerum alborum seruabis. Passulas & ficos quinque contres. Modicum petroselini, amaraci, betæ parum incoctæ, minutatim concides: cinnami, zinziberis, sacchari, quantum sat erit, addes. Mixta hæc & benè tusa cum ouis lucij, vt concreta melius coquantur, in testu bene vincto, ac super, superuè incrustato, ad focum pones flamma procul, coctum saccaro & aqua rosacea suffundes. Membra omnia hoc eduliu lædit. Ex libro Germanico Baltasaris Stendelij coqui. Cancros (sic nominat Astacos) in olla vel in sartagine coques (sed in olla sapidiores fiunt: facilius tamen aduruntur, nisi caueatur sedulo) affuso vino vel aqua, condies sale & modico pipere. Cura ne exundet ius efferuescens, cum pulchrè rubent, satis iam cocti sunt. E Cancris serum & coagulum: Cancellis paruos detracta crusta, quam & fel sequetur, & vena caudæ media extracta, in pila tundes crudos; lac affundes, & colabis. (vel transiges per cribrum æneum, id est, multis exiguis foraminibus pertusum) defundes in sartagine, & cochleari assidue permiscebis, ne aduratur: sic etiam maculis vel punctis pulchrè variabitur. Lento igne coques; guttam aceti affundes, vt coaguletur. Tum in cribrum æneum fundes, modicè onerabis. De sero iusculum facies & croco colorabis. Coagulum in partes secabis; cibus est delicatus. Crustarum sartura: Cancris elixis crustas & chelas separabis: & quidquid bonæ est pulpæ minutatim concides: modicum salis, & aromatum pollinem addes: cum ouo permiscebis; & hac

A & hac fartura rursus implebis crustas & in veru ligneo super craticula leuiter assabis: sunt qui butyro frigrant, id quoque leuiter. Addit & alios modos de pulpis cōtusis, quos omittit Zoographus. Sunt qui pulmentum de Astacis sic fermè parent: Astacos coquunt, terūt cum medulla panis cādidi, & cum lacte amygdalino per setaceum transigunt: agitant cum sexouis, modicum aromatici pollinis addunt. Ius ex eisdem parat^a. Bartholomæus Scap-
pus hoc modo. Integros coctos aqua, vino, aceto, sale, pipere, in mortario tundit, addita
aqua tepida, dein colat per setaceum, hæc aqua erit rubicunda, eiusdemque cum Astacis
saporis, iusque vocatur, hoc luteum magis efficiunt, caudæ & chelæ Astacorum Vere &
Autumno. Fiebat quoque olim garum ex Cammaris.^b Plinius: sic alex. (hoc est piscosum
salsamentum à suo liquamine nondum separatum) peruenit ad Ostreas, Echinos, Vrticas,
Cammaros, Mullorum iecinora, innumerisque generibus ad saporem gulę cœpit sal ta-
bescere. Plautus apud Festum in Nerita.

Pulmentū.

Ius.

^a Li. 3. de re. cul. c. 113.

Garum ex Cammaris.

^b Lib. 3. c. 8.*Muriatica autem video in vasis stanneis,**Bonam Naritam, Cammarum & Tegenia,**Echinos fartos, Conchasq; piscinarias.*

B Videntur quoq; olim hi in rubris scutellis mensis fuisse apppositi ex hoc Martialis versu:
Immodici tibi stana tegunt chrysendeta nulli:

Concolor in nostra Gammare lance rubes.

Si quis, inquit Georgius Pictorius, in vino sublimato in vase Cancrum imponat, & accen-
dat, statim rubescet, quem deinde viuum & rubeum, spectaculi vice ridiculi, conuiuis in-
ter coctos apponet. Putat Zoographus melius esse, Cancrum filo ferreo vel aliter tenere
suspensum, ne vasis caliditate pereat vel amburatur: quod aliquando factum vidit.

VSUS IN MEDICINA.

A canis rabidi morsum, eandem omnino Astacis fluuiatilibus facultatē, Ad canis ra-
quam Cancris tribuere veteres, neque vnquam fefellisse experientiam bidi mor-
compositi aduersus veneni genus id de veteri descriptione ex fluuiatili sum.
Astaco medicamenti, ritè atque in tempore exhibiti vsu quotidie multo
testatum, comprobaturque esse Iulius Alexandrinus affirmat: qui in
medicarum quoque facultatum aliarum, quarum non est hic enumeran-
darum locus, vsus, inquit, experimur eosdem, reportamusque hodiè sæpe Astacorum eius-
modi præparatione, quos nobis olim de Cancris prodidere authorum scripta. Hec^a ille cō-
tra Rondeletium & alios, qui non probant medicos qui Astacis eam vim in cibis & pul-
monum vitijs inesse existimant, quæ Cancris: quoniam carne sunt præhumida, dissipatu
facillima, ac pauci nutrimenti. Sanè Leonellus Faentinus carnem eorum cuidam ad
phthisim miscet. Electuarium ad marasimum & phthisim ex descriptione Bartholomæi
Montagnanæ: Caudarum Cancrorum fluuiatiliū præparatarum libræ dimidium: semi-
num intybi, acetosæ, scariolæ, lactucæ, cuiusque drachma sesqui: nuclei pinei purgati vn-
ciæ duæ: sacchari secundæ decoctionis vncie quatuor: mellis violacei quantum sufficit, mi-
scentur. Ad talem aliqui commendant ius de Astacis fluuiatilibus in plenilunio captis.
Ipsos etiam Astacos riuales & fluuiatiles in cibo commendant: liquore arte chymica ex
eis distillato partes tabidas, macie & atrophia confectas, illinunt & perfricant. Tunduntur
inquit, Ryffius, Astaci crudi cum suis crustis, & chymicis instrumentis ad ignem lentum
in vaporem soluuntur: qui densatus in aquam colligitur, utilis ad tabem & atrophiam. Ha-
scæ præparationes nimis superstitiosas iudicat Alexāder Benedictus; quin per se prodesse
admodum phthificis affirmat. In hæctica febre etiam laudantur. Primo, inquit Gaynerius,
in lixiuio bulliant, donec testa eorū possit remoueri, deinde in aqua hordei coquātur per-
fectè. Sed quoniam concoctu difficiles sunt, si in eadem mensa cum alio cibo sumantur,
leuior præponatur. Vel abiectis extremitatibus toties in lixiuio forti lauentur, donec gra-
uis eorum odor non amplius sentiatur: deinde in aqua hordei ritè decoquantur. Eorun-
dem carnē ad antidota analeptica secreta, ter lixiuio, vel aqua falsa si lauetur, donec odor
teter abierit: ex aqua hordei, aut sero butyri coquatur. Decoctū ex chelis & caudis crudis è
cortice exutis in aqua hordei empyemati cū febre valida addito saccharo plurimum cōfer-
re author est^b Cardanus. Ad icterū celebratur hoc ex Anonymo: Astacis fluuiatilibus iunio
ribus quinquaginta cōtusis exprime succū: cui admiscebis tātundē chelidonij, vel distillati

^a Salub. lib. 15. cap. 8.Ad phthi-
sin.Ad Hæcti-
cam febrē.^b De sana-
tuen lib. 3.
cap. 57.
Ad icterū.

M

ex eo

ex eo liquoris: hoc eger quaternis haustibus ebibet: manè scilicet ac vesperi sub somnū per biduum: deinde vtendum balneo sudatorio, de chelidonio similiter. Si vrina impediatur propter calculum, aut stranguriam, sic facies: Cancrum viuum in mortario teres, vinum affundes: fines ita per noctem: postridiè manè exprimes & colabis, & propinabis partem superiorem, id est, puriorem, ægroto. Miscebis etiam in potu semina vrinam cientia; raphani, apij vel petroselini, litholpermi; & nucleos persicorū in cibo dabis, ex incerto. Simile remedium inuenit Zoographus commendari ad tenebrum & prouocandam aluum. Cardanus tradit^e Astacorum horum cortices, cum pectore & reliquo corpore in furno siccatos curare vrinæ profluuium, puto rectius vrinæ retentionem. Vnguentum ad partium corporis consumptionem, & atrophiam hoc describit Zoographus: Astacos fluuiatiles viuos cum iecinore vitulino tere & læuiga: deinde cum olei oliuarum & laurini, ana libra semis, vnguentum conficito. Ad clauos & alia infixā corpori extrahenda: Adipem leporis misce cum cancro crudo contrito, & impone loco, quem clauus; aut quidquid est subierit: ex aduerso autem tres aut quatuor fabarum flores illiga: & per horas duodecim relinque. Remedium quod ad cephalæam efficacissimum putant, tale extat apud Alexandrum Benedictum. Cancrum fluuiatilem coctum diligenter tritum, refrigeratumq; cum oleo scilicet cucurbitino aut violaceo, aut rosaceo, naribus supponunt, vt olfactu iuuet. Ad periculosam linguæ & gutturis inflammationem, quæ febribus aliquando superuenit, & exercitus epidemio malo sæpe inuadit, Germani à colore vocant die Bruni, remedia ex Astaco fluuiatili plurimum commendantur, fiunt autem ab alijs aliter, vt describemus ex libris Germanicis manuscriptis interprete Zoographo. Primum est huiusmodi. Astacum viuum contulum cum aceto colando exprime per lintheum. Purganda autem & radenda lingua est, deinde spatulam ligneam inductam panno cocci colore, in succum illum intinge: sic linguam & os perfricato. Secundum. Astacus refrigerat. hunc circa caput & caudam euisceratum in pila contunde diligenter: & aquam inde lintheo expressam, ore tenere ægrotum iube, ita vt collum sursum (reirò) ac deorsum moueat, nec tamen deglutiat. Tertium quod à duce quodam militum frequenti experimento cognitum accepi: Astacos circiter decem viuos contere: & stillatitios liquores, intybi, rosarum, & papaueris erratici affunde, inde expressus succus vinum rubellum refert, eo linguam abluere, & diligenter ac penitus gargarizare oportet: deinde etiam haustum eius mediocrem bibere. Linguam absterfam & purgatam larido infuso perunge, post horam aut dimidiam quidquid viscidæ pituitæ infederit, rursus absterge, & succo Astacorum præscripto denuo laua. Mirè sanat, etiamsi crustæ densiusculæ iam occuparint linguam. Quartum. Decocto saluæ in aqua os diligenter collue. Deinde succum de Astaco viuo contritum expressum propina: & potionem para huiusmodi. Fungos de sambuco, & cerasa viscida (quæ acida sunt & nigricant) sicca aut recentia cum pauco alumine in aqua coquito, quæ colata bibi debet. Postremò os colluatur aqua pura alumine permista. Quintum. Salua equi auenam aut hordeum pasti, os ægroti diligenter colluitur: deinde ex Cancris viuis contusis humorem exprimes, eodemque rursus lauabis. Quod si viuos habere non potes, pollinem de Cancris aridis in clibano tostis insperge, postquam equi salua ablueris. Anonymus quidam manuscriptus quem citat Zoographus ad paralyfin hoc scribit remedij genus: Pullum ciconiæ rostro sub alam inclinato suffocabis puluino imposito: deinde (incisum nimirum minutatim) in alembico rario stillatitium ex eo liquorem colliges, & primum membra paralytica decocto Cancrorum absque sale abluere, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atque hoc alternis facere aliquandiu perges. Aiunt quosdam omnino resolutos, contractos & claudos huius remedij vi egregiè restitutos esse, neruos enim extendit & dirigit. Cum mulieri mammilla ob lactis abundantiam suppuratur, & cancerosa fit ac perforatur, tum caro illa infecta & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem crassum occide quocunque modo, & ligno infixum domum portes, & in balance ponderes, addasque eiusdem ponderis Cancros viuos, & in olla rudi vitreata opertaque & luto munita, ita vt in medio tantum foramen exiguum relinquatur, vrito super pruna mediocri, calore non intermisso, & hoc cinere vtitor: ex Innominato. Puluerem de Astacis fluuiatilibus vltis infla aduersus vnguem oculi, sic enim in equo appellatur morbus. Puluerem ex oculis eorum cum aqua foliorum persici potum, post venam scctam Leonellus Fauentinus commendat ad pleuritidem notham. Lapillorum quoque magnus ad varios morbos celebratur vsus: hi cum ex viuis & recentibus eximuntur glauco & subcaruleo colore sunt, triti ac poti, vt ait Albertus cordis roborare vires dicuntur.

Dentes

A Dentes infricatus ex eis pollen dealbat & purgat. Idem cum fece vini albi arida, vlceribus cauis pudendorum inspergitur vtiliter. Carbores è tilia aceto restinctos cum eodem pol- line aliqui propinant aduersus sanguinis grumos ex lapsu, & hemoptoicis. Officula de po- plitibus leporum cum lapillis Cancrorum (vt ait quidam Obscurus) trita è vino bibuntur, vt prauos in ventriculo aut alibi humores exsiccent. Videtur, inquit, Zoographus, & ad calculum renum promouendum, & album muliebrem fluxum, & coli à pituita dolores, & epilepsiam idem remedium per se vel alijs admixtum profuturum. Nam Cardanus pro- hibere hos lapides generationem calculorum in renibus, ac genitos dissoluere tradit. Uri- nam mouent non in homine tantum, sed etiam in iumentis. Sunt qui æqualem seminum vrticæ partem addant, & ad proliciendam vrinam propinent noctu è lecto, è stillatio fra- gorum liquore, aut vino, aut aqua. Idem aduersus calculum auxiliari promittunt. Puluis contra calculum vt in libro quodam Germanico manuscripto reperit Zoographus. Ie- coris leporini vsti, apij, id est, petroselini vulgò dicti: feminis aquileiæ, singulorum vnciæ duæ. Maxillarum lucij, nucleorum persicorum, sanguinis hircini, lithospermi seminum, saxifragæ seminum; lapillorum de Astacis, Zinziberis albi, cinnamomi singulorum vncia.

B Anisi, coriandri, vtriusque semiuncia, macis drachmæ duæ: faccari vnciæ quinq; miscean- tur. Ad lunaticos oculos equorum aliqui lapillos hos terunt & melle exceptos illinunt, quod alij etiam ad cicatrices & vngues oculorum in equis adhibent. Albertus oua eorum ad venenatos serpentium morsus commendat. Aduersus scabiem puerorum à phlegma- te falso, testas Astacorum tritas, oleo rosaceo excipe & inunge. E testis Astacorum in olla tostis aliqui puluerem faciunt, egrègiè siccantem.

Ad calculū

Ovorū fa- cultas.

V S V S I N V A R I I S.

E S C A ad pisces capiendos mense Septembri commodè fit ex Astacis paruis & tene- ris vel caudis eorum. Extremis forcipibus Astacorum elixorum cutis affricata, rubeo colore seu fuco tingit: sed vergit ad croceum. Si Astacum mortuum in meatum aliquem talpæ imposueris, relinquet illum propter foetorem: nec repetet, donec fortè multò post tempore foetor omnis euauerit.

DE ASTACO CARABOEIDE.

Cap. VII.

E O R M A quadam media est inter Carabum & Astacum, quem Carabo similem Astacum nuncupauit, siue *καρaboειδής*. Est autem pari magnitudi- ne cum Astaco fluuiatili, aut paulò longior, colore cinereo ferè omni cor- poris parte, antennis quatuor, duabus longioribus, reliquis breuioribus: pedibus hirsutis, item chelis siue forcipibus, qui vt Locustæ partem infe- riorem breuem habent, adquam superior multò longior adducitur. Pe- des duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum vndique ferratas habent ad natatum faciliorem fortè vtilis, dorso est læui vt Astacus aut Squilla, collo nouem tabellis constante, quarum tres priores sunt sine appendicibus, reliquæ eas habent. Lata est admodum cauda & quinque pinnis constans.

DE GAMMARO TERRESTRI.

Cap. VIII.

G R V S T A C E I quoddam genus in terra latitat, maximè in India Occidenta- li, Cuarassas vocant, tam prope Gammarorum formam, vt cum effossum è terra conspexisset Iulius Cæsar Scaliger, ac roganti quid esset, in sepulchris inueniri alij dictitassent, à Gammaris abstinerit diù.

DE SQVILLIS IN GENERE.

Cap. IX.

ÆQVIVOCA.

QVILLÆ gibbæ quādoq; apud scriptores generis nomine intelligūtur, quod & magnitudine ferè media sint inter maiores minoresque, quin Venetijs hodie simpliciter Squillæ dicuntur: & à Græcis hodiè Carides. Quare cūm Gillius Venetis Squillas quasdam dicit vocari paruis Gammaris similes: an rem acu tangat, alijs iudicandum relinquo: Græci, vt dixi, Carides dicunt & Caramidia^a Bellonio teste: quarū color nigricat. Cēsar Scaliger tamen Squillam minimam ab Adriaticis generis nomine vocari scribit. Oppianus verò etiam luporum piscium à Squillis interitum decantans: non alias quām Gibbas intellexit, vt Rondeletio placet. Et quæ medici veteres de Squillarum alimento tradūt, de Gibbis potissimū accipienda putat. Quocirca quæ hoc capite de Squillis dicentur, vel ad omnia Squillarum genera pertinent, vel incerto earum generi adscribenda erunt. Nam à veteribus multa absolutè proferuntur, quæ ad propriam quandam speciem referenda erant, veluti maximè ad gibbam. Squilla præterea Latinis genus est bulbi à medicis frequenter satis vsitatum, καρίδι Græcis dictum. Καρίδες ab Hierocle in Hippiatricis Græcis nominantur abscessus quidā; Ruellius Squillares furunculos interpretatur. ^b Athenæus refert ex Ephoro, urbem circa Chium insulam καρίδες dictā fuisse, quod ibi multæ nascerentur Squillæ, καρίδες præterea oppidum Stephanus agnoscit, quod in Phrygia ait fuisse. Καρίς idem quod καρία seu καρίνη seu καρίνη Eustathio, qui sic inquit: Η δὲ καρία καὶ καρίνη λέγεται, καὶ καρίς δὲ. Caris quoque Galliæ fluuius Gregorio Turonensi. Cher hodiè. In Legerim se exonerat. Squilla vulgò Bononiæ campana vocatur.

^a Lib. 2. de
aquat. c. 3.

^b Lib. 3.

SYNONYMA.

^a Lib. 3. 2. c.
vlt.
Scylla monstrum.

PLINIO in piscium catalogo nominatur Scylla: vbi Squillam legere mauult Zoographus, quæ Græcè καρίς dicitur: nisi reuera Scyllæ nomine monstrum aliquod marinum intellexerit, cūm Phorcum quoque deū marinum in eodem catalogo recenseat. Sed de Scylla monstro plura dicemus alibi. Gaza Ciceronem secutus & Pliniū καρίδα vertit Squillam, & τὸ καρίδιον (qua voce vtitur Aristoteles) Cicero Squillam paruum.

profodia
καρίς uo-
culæ.

Obteruandum est primam vōculæ καρίς semper produci: vt apparet in carminibus Oppiani & Arcestrati, & multis ab Athenæo citatis versibus. Vnde non sine ratione aliàs κουρίς & κωρίς dicitur, vt Sophroni in Mulieribus.

Vide pulchras Couridas, vide Cammaros,

Vide amica illas aspice, vt rubent, vt leues & hirsuta sunt.

Ita quoque Epicharmus in terra & mari: Couridas phæniceas vocat. Idemque in Logo καρίδας dixit hoc carmine:

Aphyas simul & flexuosas κωρίδας:

Simonides verò:

Thynnīs Loligo: gobijs κωρίδες.

^b Lib. 3.
Erymon.

In Caride penultimam Attici corripunt & proportionem quidem cōgruam, vt censet ^b Athenæus, quia vox illa ἀπὸ τοῦ καρί id est, à capite ducta sit, quod Squillis maiusculum est. Varrinus quoque & Eustathius à capitis magnitudine dici putant, fortè ex hoc Athenæi loco. Quemadmodum itaque à voce γραφή id est, pictura vel scriptura deriuatur γραφίς id est stylus, vel penicillus: & à βολή id est, iactus, βολίς id est, iaculum; sic à καρί καρίς fingi probabiliter admodum conijciunt. Alibi etiam Eustathius inter exempla ἀντιγραμμάτων (vbi nomina vel diuersas vel easdem res significantia, literis transpositis conueniunt, vt χλη, χολη) καρίδα quoq; & ἀκρίδα ponit: & sanè cōuenit ei cū Locusta, quod similiter saliat. Scarus piscis, vt & Scaris (σκαίρος ὡς ἡ σκαρίς) à verbo σκαίρειν, quod est salire, saltare) dictus.

Scarus pi-
scis unde
dictus.

dictus

A dictus est Athenæo & Eustathio. Fuerint autem fortè eiusdem piscis nomina Scarus & Scaris, sicut perca & percis; nisi potius legendum sit *καρίς* id est Squilla: nam ea quoque à verbo *σκαίρειν* sic dicta, s initiali abiecto videtur teste Varino, idque magis Zoographo placet, quàm vt Scaridem quoque piscem faciamus, cùm id nomen apud authores non extet. Apud poëtas iota siue media syllaba frequenter producit. Eubulus in Orthanne.

Καρίδα καθῆκα κατὰ κατεσπασ' αὐδῆς

Squillam humi deposui & retraxi postea.

Idem in Iaelmo:

Ωρχουῶτο δ' ὡς καρίδες αἰθράων ἐπὶ

Πηδῶσι κυρτάι, id est.

Saltabant, vt Squilla super prunis

Gibba saliant.

Plura alia eiusmodi apud Athenæum legere est exempla, in quibus media syllaba *καρίδος* producta cernitur. Sed in soluta oratione (vt Aristotelis & Atheni libris) eam syllabam acui reperies, cùm producta circumflecti deberet, genitiuo tantùm plurali excepto. Solius

B Eupolidis testimonium, qui corripuit, profert Athenæus:

Ἀ'παξ ποτ' ἐν φαίῳ ἐφαγον καρίδας

præterquam

Semel aliquando in Phæacis adibus Squillas comedi.

& aliud eiusdem in Populis:

Ἐχων τὸ προσωπον καρίδος μάθλητης, id est.

Faciem habens Squilla punicæ.

Reddit quoque Athenæus, cur mediam corripuerint Attici, rationem hanc, quam solus Isaacus Casaubonus affecutus videtur: Apud Atticos quanta est dysyllaborum in is desinentium prior: tanta est in illorum obliquis media syllaba. vt *βολίς βολίδος*: *γραφίς γραφίδος*: contrà *ψηφίς ψηφίδος*, *κρηπίς κρηπίδος*. In *καρίς* priorem corripiebant Attici. Vnde quid sequatur clarum est, at illi poëtae qui priorem in ea voce producebant, mediam quoque in obliquis necessariò longam statuebant, *Κουρίδες*, *καρίδες* Hesychio. Colybdenæ nomine Epicharmus (vt Nicæder vult) pudendum marinum intelligit, Heracli-

Colybdena.

C des in Opsartytico apud Athenæum, Squillam. Squillæ nomen Veneti, vt dictum est, Gibbæ simpliciter tribuunt: Burdegalenses verò Crangæ. Cammarum Romani olim speciem vnâ Squillarum appellabant, vt placet Athenæo: posteriores ad multa Crustata Locustarij generis hoc nomen transtulerunt. Nam & Astacum fluuiatilem sic nominant Itali, vel potius Gammarum, & Gammarellam: & Squillam gibbam Massilienses Carambotum: Romani Gambarellam: & similiter paruam fluuiatilem, vt Bellonius scribit: quam alij Gambarozolam: Galli Prouinciales Caramor: vt Crangonem iidem Caramote, quam Itali Gambaro di mare, vel Cammarugiam appellant. Germanicè, inquit, Zoographus, Squillas omnes Meerkrebslein rectè appellabimus, siue simpliciter, siue cum differentia Sonder Scheren id est, sine forcipibus. Inferiores Germani & Frisij & Hollandi Squillæ speciem quandam paruam vocant Garnat, Gernard, Gernier: Carnole, Gibbam, vt putat idem Zoographus: quàm Bellonius Lutetiæ Gueruette vocari ait: pro quo fortè scribendum Guernette, vt à Germanis sumptum sit id nomen, non corruptum à Gallico Cheurette, vt ipse Bellonius putat: Licebit autem hoc etiam vnus specie nomine abuti pro genere, adiectis differentiis. Eliota Anglus Squillam interpretatur a Schrympe: Zoographus ab Anglis accepit à Schrimpe speciem esse Squillæ vel Cammari maiorem: & aliam minorem, quam vocant à Pran: aut fortè contrà, non nim satis meminit.

Cammar^o quid olim Romanis. Astacus fluuiatilis.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRPTIO.

• Lib. 4. de
par. c. 8.
Squillæ, &
Cæcri dif-
ferentia.

gaze error.

• Lib. 4. de
par. cap. 5.

Aristoteles
correctus.

Quid squil-
lis propriū.
An chelas
habeant.

• Histor. 8.
cap. vlt.
Color.
Cornua.

• Lib. 11. c.
37.
Oculi.
Intestinū.
• 1. de ani-
mal. c. 30.

Gammari,
& Squillæ
paruæ di-
crimen.
• Exercit.

245.
Magnitudi-
ne differūt.
Squillæ In-
dicæ qua-
litas.

• Lib. 16.
de animal.
cap. 13.
• De san-
tuen. 3. cap.
58.

• Hist. 4. c. 2.

QVILLAE, teste ^a Aristotele, à Cancrario genere differunt, eò quòd „
caudam habeant: ab crustario verò, quòd forcipe careant; idq; „
niam plures habeant pedes: eò namq; redundantia illa absumitur. Pe- „
des autè obtinent plures, quòd magis ad nandū, quàm ad ingrediendum „
sint suapte natura propensiores. Græcè sic legitur. Αἱ δὲ καρίδες, τῶν „
μὲν καρκινοειδῶν διαφέρουσι τῷ ἔχειν κέρπον: τῶν δὲ παραβοειδῶν, δια- „
τὸ μὴ ἔχειν χήλας: ἃς ἐκ ἔχουσιν δια- „
τὸ πλείους ἔχειν πόδας: ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἐκείθεν ἀνύλω- „
ται αὐξήσις. πλείους δ' ἔχουσι πόδας, ὅτι νευτικώτερά ἐστιν ἢ πορευτικώτερα. In his verbis „
Gazæ translatio pro παραβοειδῶν, non rectè habet crustarios, liberariorum nimirum la- „
p- „
plu, nam crustarium esse, omnibus crusta tectis conuenit; quare Locustaceos verterim, „
vt & ipse Gaza ^b alibi vertit, quod cū hoc in loco non conuenire putat Zoographus, „
asserens Locustas etiam forcipibus carere: quamobrem, inquit, Latine Astacarios singa- „
mus licet, fallitur, Habent enim Locustæ forcipes, quemadmodum suo loco ex multis lo- „
cis Aristotelis comprobauimus, Deinde hæc verba ὅτι νευτικώτερά ἐστιν ἢ πορευτικώτερα, „
inuerfa esse apparent, legendumque; ὅτι πορευτικώτερά ἐστιν ἢ νευτικώτερα. idcirco enim „
inquit plures pedes habent Squillæ, quoniam ad incedendum magis, quàm natandum „
comparatæ sunt. Hoc & res ipsa indicat, & versio Gazæ: & Michaelis Ephesij in scho- „
lijs verba hæc. πᾶς δὲ λέγει ἔχει πολλὰς πόδας δια- „
τὸ μᾶλλον, lege ἢ ττον vel οὐ μᾶλλον, „
vt & Gaza vertit, & ex sequentibus apparet) νευτικὰ εἶναι ἢ πορευτικά. εἰ μὲν γὰρ ἴσαν „
μᾶλλον νευτικώτερα, εἴχον ἂν ὀλίγους πόδας. ἐπεὶ δὲ μᾶλλον εἰσι πορευτικά, ἔχουσι πολλοὺς „
πόδας. Rondeletius proprium Squillis esse scribit carere chelis, harumque vice brachia „
maiora pedibus habere. E contra Bellonius nequaquam audiendos censet, qui forci- „
pibus carere Squillarum pedes existimant. Conciliari fortè possunt cum Aristotele eumq; „
insequente Rondeletio, vt, si hunc dicamus chelas propriè dictas, quales Astaci antè cæ- „
teros habent, Squillis negare: Bellonium verò pedes forcipatos simpliciter eis attribue- „
re, non quòd maiores & propriè dictas antè chelas habeant. Indicæ sanè Squillæ re- „
ste Aeliano in Gange fluuio chelas maximas habent. Color Squillis non semper idem, „
nam, vt author est ^c Aristoteles, nigrescunt, vère, postea albedinem suam recipiunt. Cor- „
nua etiam habent, eaque Oppiano teste acuta, & in summo capite posita. Aelianus acule- „
um acutissimo triremis rostro similem, & secturas, ferræ modo habere ait: Rondeletius „
Oppiani verba de Squillis suo aculeo lupos pisces interimentibus interpretatur peculiari „
ter de gibbis. Nam quæ minimæ sunt, inquit, cornu carent. Crusta fragili, vt ait ^d Pli- „
nius, inclusis, oculi rigent. Locustis Squillisque magna ex parte sub eodem munimen- „
to præduri eminent. Intestinum quoq; eis, veluti Locustis & Astacis, rectà in caudam „
finit, quæ excrementa emittunt, & oua pariunt. Nunc pergam ad genera. Tria hæc re- „
cenfet ^e Aelianus, ἑλκους siue palustres, & quæ algis veditant; πετράλιος siue saxatiles, „
quæ tertiæ sunt. Sunt hæc partim à victu, partim à loco sumptæ differentiæ, à quo & aliæ „
marinæ, aliæ fluuiatiles dici possint. Nam quem ego Astacum fluuiatilem, & Cama- „
rum nuncupavi, alij Squillam fluuiatilem vocant. Sed quænam sit inter eum Gamarum, „
& Squillam, præcipuè minorem, cui alioqui quàm alteri alicui generi similior est, dif- „
ferentia, nos his verbis docuit ^f Cæsar Scaliger: Sanè, inquit, à Squilla parua Gammarius „
parum differt, si minus accuratè consideres. Diligentius intuenti recognoscetur Gam- „
mari rostrata facies, Squillæ mutila. Gammari pedes duo priores, quibus pro manibus „
vitur, forcipati, Squillæ vniformes: Squillæ lamellæ latiores, ipsa tota compressior. „
Hæc ille. Iam prosequamur. Magnitudine quoq; differunt: Sunt enim, & magnæ & „
paruæ quas Gambaretos in Italia vocant, & maiores rursus non semper eadem magni- „
tudine: sed omnium maximæ existunt Indicæ, vtpotè Locustis maiores, & forma diuer- „
sa. Harum enim, teste ^g Aeliano, quæ ex mari veniunt in Gangem, forcipes maximas „
habent, & tangentibus asperæ sunt, quæ verò ex mari rubeo in Indum excidunt, læues, au- „
dio habere spinas (ἀκάρδας crustas, vel dorfa læuia) sed oblongos & implicatos ab eis „
dependentes cirros, & forcipibus carere. Differunt itaq; hæc Squillæ Indicæ non tantum „
magnitudine, sed & forma corporis totius. ^h Cardanus autem fluuiatiles à marinis sola „
magnitudine differre asserit; sed fluuiatiles vbi coctæ sunt, subfuluas esse. ⁱ Aristoteles „
tria Squillarum genera recenset, πουδάς, hoc est, gibbas, κράγγονες, crangones vertit Gaza: „
& paruas

A & paruas quæ nunquam maiores fiunt. Rondeletius species plures facit, quia ad tres superius prædictas referri non possunt omnes. Nam Squilla lata, quæ tum cæolata, tum glabra est: præterea quæ *μαύρις* dicitur, nulli rectius, quàm Squillarum generi attribui potest, ut postea explicabitur. Neotericorum doctis. ^k Cæsar Scaliger, confusa admodum cum ^{Exerat.} 245. videret Squillarum genera apud authores propter multitudinem, ea duo summa constituit, ad quæ non modò quæ tradidit Aristoteles, sed quæ etiam cæteri omnes recentiores doctissimè reduxit. Squillarum species, inquit, summæ duæ, vna vulgari Gammaro similis, ab eo ijs discreta notis, quas suprà ponebamus, sed maxima: Astacum equat magnitudine: alicubi etiam superat, quemadmodum scribit Athænæus. Vrsæ hæc est Aristotelis. Vbi enim porrecta iacet, vrsi corium extensum repræsentat. Altera ab hac non nisi magnitudine differt, & lineamētis quibusdam, quibus tessellatæ lamellæ pictæ sunt. Hæc est *καργγν* Aristotelis. At enim Crangen & gibbam æquè vtranq; habere in cauda ^{Cræge Ari-} ^{stotelis.} pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata sit, in Gibba verò, acuta, Secunda Squillarum species tres continet modos quasi formarum quosdam. Vix enim alio, quàm magnitudine differunt. Omnes gibbæ sunt, Idcirco à Philosopho dicuntur *καργγν*.
 B Omnes Locustæ similiores, si frontis spectes cuspidem, quàm supradictis Squillis. Omnibus pinnata cauda pinnis latis, dempta media; est enim hæc, ut dictum est, acuta. Maxima in nostro hoc Oceano, minima etiam è Garumma excipitur canistris: Ciudadam Vascones ob exiguitatem vocant, idest auenam, pugillatim enim deuorant, sicut auenam veterinæ. Hæc etiam in mari agitat, nec rubescit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Mediæ magnitudinis Gambarellus appellatus ab Istris. Hæc Scaliger, quem putat Zoographus per Crangen Rondeletij Squillam cæolatam intelligere. quam autem mediæ magnitudinis Gambarellum ab Istris nuncupatum scribit, Gibbam dici alijs simpliciter. Itali quidam etiam minimam Gambarellum vocant. Præter prædictas Squillarum Species Mantis est Rondeletij. Item *καρίδων* siue Squillula Conchis quibusdam inhabitare solita, de qua inter Cancellos, ut etiam de ea quam *στυλλάρων* Aristoteles, Gaza Squillam paruam vocat.

LOCVS, VICTVS.

C **A**RTIM in dulcibus aquis, partim in marinis ac salis degunt: aliæque in locis palustribus, quas *ελείους* nominat Aelianus, aliæ propè saxa, ut quæ petrae ob id dictæ sunt. ^a Oppianus.

*Carabus insidias faciens atq; Astacus acer,
In saxis habitant curuis, & pascua carpunt.*

^a Lib. I:
Hæcent.

Et quia imos frequentant scopulos, vbi multa sunt Conchylia, inde Horatius.

Afferitur inter Squillas Muræna natantes.

Murene enim eadem loca amant, ut autor est ^b Oppianus. In mari rubro, inquit ^c Theophrastus, diffractis lapidibus intus innati apparent pisciculi, & Squillæ & alia quædam animalia: quamquam existimo non viuos pisces in hisce saxis apparere, sed tantum eorum imagines, ut in alijs quibusdam saxis diffractis diuersas rerum effigies in meo murene licet conspiciere, & inter alia Chamam tam perfectè innatam saxo, ut quis eam arte sculptam iuraret. Quocirca de hisce figuris in saxis naturaliter insculptis intelligenda est hæc Theophrasti sententia. Maiores Squillæ profundiora amant loca, minores magis propè litora degunt. Indicum mare prope Gangem maximas alit, quas suprà descripsimus ex Aeliano. Abundat Oceanus Germanicus, ac Gallicus Squillis, quamquam non, tam magnis, & nostra maria Tyrrhenum & Adriaticum. Magnas circa Iasum celebrat Archestratus parandi obsonij ingeniosus artifex, sed eiusmodi multas in Macedonia, & Ambracia hoc carmine.

^b Lib. I. de
pisc.
^c L. de pisc.
In saxis vā
rias esse fi-
guras pi-
scium.

*Ἦν δ' ἐποτρ' εἰς Ἰάσον Καρῶν πόλιν εἰσαφίκηται,
Ἐν δὲ μακεδονίᾳ τε καὶ Ἀμβρακίᾳ μέλα πολλὰ.
Καρίδ' ὀυμειγέθην λήψῃ, σπανίᾳ δὲ πρίανθῳ.*

Quæ sic vertit Iacobus Dalechampius:

*Si quando Iasum oppidum Caria tu acceperis,
Prægrandem Squillam accipies: emere cupientibus rara hæc inuenta est.
At in Macedonia & Ambracia perquam multa.*

Locus quidam *καρίδων* dictus fuit quod ibi multæ reperirentur Squillæ. Viuunt Ostreorum carnibus. ^d Aelianus quasdam algis vesci prodidit.

^d 1. de Ani-
mal c. 30.

CAPIT.

C A P I E N D I R A T I O .

SQVILLIS inescandis vitulinum fel cum farina oleo & aqua misce, & placentulas facito: quibus tandem in escam vteris: ex eodem etiam pharmaco mandens, inspuito in aquam, piscibusque frueris: Tarantinus.

A N T I P A T H I A . N A T V R A .

Lupus à
Squillis su-
peratur.
lib. 1. de
animal. cap.
30.

SVM labrace perpetuum gerunt bellum, ut autor est Gaudentius Merula. Eduntur à Phycide, & lupo, contra cuius astucias & voracitatem natura ipsas muniuit pari sagacitate, ut eum vincant. testatur id^a Aelianus his verbis: Lupus piscis à Squillis superatur quanquam piscium (ut ita dicam) maxima vorago est. Lupi igitur cum circa paludes maris degant, Squillis quoque palustribus insidiantur. Sunt enim trium generum: aliæ palustres, aliæ quæ algis victitant, & tertiæ saxatiles. Porro cum se ipsas vl-
cisci Squillæ non queunt, pro vlione extremum spiritum in victoria effundere non dubitant. Equidem earum astucias & fraudes non grauabor narrare. Cum se inreceptas sentinnt, fastigium quod eminet à capite, quodque simile est acutissimo triremis rostro, atque in summâ parte secturas habet, modo ferrulæ vncinata, hoc inquam animosæ illæ bestiole cum incurruarint, summa læuitate saliunt, & tanquam saltatorium versant orbem. Lupus ore maximè hiant, atque imminenti, quæ est pelle tenera & molli, Squillam ex lassitudine viribus defectam comprehendit, atque prandium fore arbitratur. Squilla primum in gutturi laxitate saltat, post aculeos in miserum venatorem defigit. huic interiora exulcerantur, tumescuntque plurimum sanguinis mittunt, deinde suffocatione Lupum interficiens, interficitur. Tetigit hæc eadem Philes hisce suis lambis.

Λάβραξ δὲ χανδὸν ἐκτετασας τὸ σῶμα καρίδας αἰρῶν, πρὸς τὰ κέντρα μὴ βλέπων.
Τούτοις δὲ τοῦ φάρυγγος ἐξωδεύσας, ὀνήσκει τροφῆς ὀλέθριον ὄζυνον ἀρπάσας.

Quos sic latinè reddidit Gregorius Bersmannus Amnæbergensis.

Hiant fusus ore per lacum Lupus

Capit Squillas, nil moratus aculeos

Gula sed istis intumescens ictibus

Extinctus ingluvie luit pœnas nece.

S E X V S , C O I T V S , P A R T V S .

MARIBVS sanè præ fœminis propria in pectoris carne bina quædam candicantia constant, discreta à cæteris partibus colore formaque promuscidi Sepiarum proxima: verum hæc torta in vetiginem more Bucinorum papaueris, quorum origo ab acetabulis, quæ subdita pedibus nouissimis ordinantur. Caro in ijs quoque est colore sanguinis rubra, & tactu lento, nec similis carni. Ab hoc pectori anfractus alter strue buccina, crassitudine lineæ se porrigit: sub quo quædam arenæ conditioni similia, semini genitali accommodata intestino adnectuntur: hæc in mare. Fœmina autem ouum rubidum parit membranaque obuolutum prætenui, ventri, laterique vtriq; intestini annexum, atque ad carnem vsque adhærens. Hæc omnia^a Aristoteles de Squillis proculdubio, quâuis quidâ locum hunc diligenti egere consideratione censeant. Nam ante hæc verba dixerat, Squillas ouum clauiculasque simili modo, quo alia Crustata, habere. Coeunt quoque eodem modo quo Gammari & Locustæ. Plinius ore coire Squillas dicere videtur, dum inquit, Reliqua Mollium tergis (supple coeunt) ut canes: item Locustæ & Squille, Cancris ore. Hic in multis codicibus post Cancris ponitur perperam virgula. Et rectius etiam post Squille ponitur punctum. Quocirca sic legerem. Item Locustæ, & Squillæ. Cancris ore. ut post Squillæ puncto claudatur periodus. Nā quod ore coeant Cancris postea probabimus, Nunc verò tergis coire Locustas Squillasque; ut canes & aliæ quadrupedes, ex his^a Aristotelis verbis fit manifestum: Genera, inquit, crusta operta ut Locustæ, Gam-

Hist. 4. c.
2.

Plinij locus
male di-
stinctus.

Hist. 5. c.
7.

mari,

A mari, Squillæ, & huiusmodi reliqua more quadrupedum retrò mingentium coeunt, scilicet ut foemina caudam supinam exponat, mas suam superponat, & applicet. Coire solent ineunte vere iuxta terram. Iam enim coitus omnium id genus exploratus est. Interdum etiam cum ficus maturescunt coire incipiunt. Hoc eodem modo Gammari quoque & Squillæ coeunt.

DENOMINATA.

IMINUTIVA Vocula καριδάριον hoc est parua Squilla, extat apud Anaxandridem in Licurgo, ubi irridetur quispiam diminutiuis eiusmodi voculis uti solitus: inquit enim.

Καὶ συμπαισσε Καριδάριος, μετὰ περδικίων καὶ θριπτιών,

Καὶ ψυτταδίοις μετὰ κωβιδάριων, καὶ συνδαρίοις μετὰ κωβιδίων.

Quæ sic transtulit Dalechampius:

Luscat cum Squillulis, perdiculis, thorissidijs, &

Passerculis, cum coruulis, Tnachuridijs, (ita legit Natalis) cum gobijs.

Eiusdem significationis est etiam καριδίων apud Aristotelem, quam Plinius, & Cicero paruum Squillam interpretantur. Et quoniam Squillarum quædam species gibboso sint corpore, ac curuo, factum ab eis verbum καριδῶω, quod curuare & veluti conglomerare significat, ἐκ τῆς καρίδος χρησόν ἐστι τὸ καριδῶω, ἢ γόω, ὡς εἰπείν σφαιρῶ, Eustachius: & Anaxandrides apud Athenæum, αὐτὴ καριδοῖ τὸ σῶμα. Scyllarum autem non arbitror à Scylla, siue Squilla deriuari, quanquam Gaza paruum Squillam interpretetur, σκυλλῶν enim Græcum est, Squilla & Scylla Latinum.

PROVERBIA.

SQUILLA rubicundior assa, prouerbum est apud Iunium de admodum rubentibus. Anaxandrides in Cercide siue Cercio.

Ερυθρότερον καρίδος ὀπτῶν σ' ἀποφανῶ. Vertunt: Assa Squilla rubentiolem te reddam.)

EPITHETA.

N Eupolidis versu, qui citatus est ab Atheneo hoc modo:

Ἐχων τὸ πρόσσωπον καρίδας μάδλινης, author Etimologici μάδλι-

νης interpretatur δερματίνης, idest coriaceæ. Assentior tamen libentius μάδλης

Dalechampsio, qui ad colorem refert, hunc versum Eupolidis sic vertens: quid.

Faciem habens Squilla punicea.

Nam μάδλιω apud veteres aiunt calcei phoeniceus genus fuisse, hoc est colore assam Squillam referens. Et paulò post hunc versum Eupolidis, apud eundem Athenæum, κουρίδες φοινίκιαι dicuntur ab Epicharmo, vel ut in epitome Eustathij legitur Κουρίδες φοινίκιαι, puniceæ Squillæ. Oppiano καρίδες dicuntur ὀλίγαι, paruæ. Sophroni verò καλαί, ἑρυθραί, καὶ λεῖως τριχῶσαι, hoc est, formosæ, rubræ, leuiter hirsutæ, nimirum propter multitudinem pedum, qui tamen in alijs quibusdam Crustaceis asperi non sunt. Καμπύλαι dictæ etiam Epicharmo & Araroti, hoc est curuæ; incuruantur enim facilè, & gibbosæ euadunt; Quapropter κουφάς & κυρτάς. Eubulus appellauit. Ex his quædam, etsi non omnibus, tamen plerisque Squillarum generibus, conueniunt.

VSVS IN CIBIS.

P V D Antiquos mensis quidem apponebantur Squillæ, ut ex hoc Eupolis in Capris constat:

Πάλω ἀπὸ πρὸς τὸ ἐν φαλακρῷ ἐφαγον καρίδας.

Verum semel aliquandem in Pheacis edibus Caridas comedi.

Videnturque fuisse in pretio, unde Plinius Secundus in Epistola qua Gal-

lo suo narrat villæ Laurentij amœnitatem & commoda, inquit: Mare

^a Epist. lib.

^b Et Iuven-
¹ Satyr. 3.

non sanè pretiosis piscibus abundat: soles tamen & Squillas maximas suggerit.

Aspice

Aspice quàm longo distendat pectore lancem

Qua fertur domino Squilla, & quibus undiq; septa

Asparagis, qua despiciat conuiuia cauda.

*Lib. I. de-
ipn.*

*Apicium
quid.*

Iouius quidem hos versus citans: Ego, inquit, putauerim Iuvenalem Crustaceorum nomina confudisse, voluisseque intelligere pro Squilla Locustam aut Leonem, qui dominis apponi consueuerint: cuius Zoographus sententiam non approbat, quòd Squillæ in delicijs præferantur Crustatis cæteris omnibus, præsertim Locustis & Astacis, & Rondeletio teste salubriores habeantur longeq; deliciores. Declarauit hoc Apitius, quem scribunt in Africam profectum Squillarum prægrandium causa: cumq; ibidem paruas tantummodò reperisset reuertisse subito, nec terram attigisse. Alij de Archestrato id narrant: sed Suidas & Athenæus de Apitio, cuius verba (nam Suidæ deprauata sunt & ex Deipnosophista mutuata) placet adscribere. Tiberij sæculo vixit Apicius, vir ditissimus luxu solutus, à quo complura placentarum genera Apicia nominant. Multas nummorum cum ille myriadas profudisset ventris & gulæ causa, Minturnis quæ ciuitas est Campaniæ, vt plurimum degens, Squillis vescabatur magno emptis, quæ illic nascentes, & maximas Smyrnæas, & Astacos Alexandrinos amplitudine vincebant. Cum in Africa vastæ inusitatæq; magnitudinis audisset reperiri, continuo, ne expectato quidem vnico die, illò naui profectus, multaq; incommoda nauigationis perpeffus, vt propius ad oram eius regionis accessit, priusquam naui exiliret (aduenturum enim rumor in ea prouincia percrebuerat) piscatores ad eius nauem contenderunt, & quàm maximas obtulerunt Squillas, quibus conspectis, num maiores haberet percunctatus, cum negassent illis grandiores, quas aduexissent vsquam in eo mari gigni, Minturnensium recordatus, gubernatorem iussit eadem via Italiam repetere, priusquam ad terram appulisset. Hæc ille. P. Galionij gula in Squilla & acipensere decumano notatur à Lucilio in Satyra ad Lapathum: versus autem eius perquam lepidi hi sunt:

Lalius præclare & rectè sophos: illeq; verè;

O Publi greges Galloni, es homo miser, inquit;

Cenasti in vita numquam bene, cum omnia in ista

Consumis Squilla, atq; acipensere cum decumano.

Hodie quoq; apud omnes ferè gentes principum conuiujs apponuntur, & inter laurissimos, ac nobilissimos cibos; Elixantur minores, & cum aceto comeduntur: fringuntur etiam cum oleo in sartagine, farina prius aspersa. Sotades Comicus apud Athæneum:

Καρίδας ἐλάβον πρῶτον ἀπιτηγασίῃ

ταύτας ἀπ' αἰσας, id est.

Squillas primum accepi coxiq; in sartagine

Eas omnes.

*Tempera-
mentum.*

Affabantur olim maiores, & vt arbitror, in ficus folijs inuoluebantur. Nam sic Ananias vel Acanius apud Athæneum. Τῶν καλῶν δ' ἀρίστον καρίς ἐκ συκίας φύλλου, ἡ δ' οὖν ἐστὶν χειμῆρις φθινοπωρισμῷ κρέας, .i. Bonorū optimū est Squilla ex ficus folio, & suaue edere hyeme atq; autūno carnē. Ischia descripsimus supra in Cāmāro & Astaco. Squillæ alicuius sunt caliditatis participes; difficulter concoquuntur, stomacho nocent & Veneris desiderium mouent, vt ait Simeon Sethi. Aetius in curatione colici affectus à frigidis, & pituitosis humoribus, Squillam inter Crustata omnia minimè noxiam esse scribit. Traliano quoq; commendantur in colico affectu. Apud Athenæum alicubi καρίς εὐκοιλίῃ legitur: Zoographus mauult legere καρίς; quāquam & ceridem piscem esse sciat, sed sicior hic est & aluo mouendæ minus aptus existimatur. Iulidum piscium saxatiliū, inquit Aelianus, os veneno refertum est: & quemcunq; piscem degustauerunt, inhabilem ad edendum, perniciosumq; ei qui postea gustauerit, efficiunt. Piscatores cum Squillam quam media ex parte Iulides exedissent, & confecissent, sine vllō precio parabilem offendissent, eamq; inopia pressi gustare aggressi essent, illorum aluos vehementes cruciatus exceperunt.

V S V S I N M E D I C I N A , E T A L I I S .

VENERIS desiderium excitare dicuntur, quod in actiua qualitate non exuperent, in passiuā humidum præualeat. Laudantur & ad mulierum conceptus, ac si peculiari quodam munere valeant, vt scribit Simeon Sethi. Græce legitur: *Σωστρούσι δὲ τῇ ἰδιότητι πρὸς τὴν γυναικῶν κύναν*. Ad generationem, inquit Cardanus, valet piscis qui Squilla vocatur, quod mihi quandoq; successit. Oportet autem remota esse impedi-

Ad conce-
ptum pro-
mouendū.

Ad Hecticā

De comp.
8. cap. 4.

κατὰ τὸν

πρὸς.

Ad pisco-
nem.

Lib. 4. Ha-
liet.

menta, & purgatum etiam corpus & vterum. Hecticis etiam & à morbo extenuatis, eximie prodesse, si aqua hordei abluta in carniū iusculo coquantur; idem prodit. Conueniunt item stomachicis, vt legitur apud Galenum. Aiunt tritas & particulæ impositas, in qua cuspis sagittæ, vel spinæ infixæ sit, naturali quadam attrahendi vi eam educere. In quibusdam locis tantæ nascuntur, vt propè spithamam, hoc est palmum excedant, quæ quidem alijs ad hæc remedia sunt efficaciores teste Simeone Sethi; qui etiam tritas & cum oxymelite potas lumbricos & tineas educere author est. Quocirca apud Galenū, vbi in quibusdam codicibus legebatur *καρδαῖς* trita & cum radice bryoniæ pota lumbricos educit; rectius legitur *καρπῖς* in vulgatis codicibus, hoc est Squilla. Caris marina teste Kiranide, circumligata Scorpionis ictum sanat. Quod si supra perscriptum locum scribas Caris, citius tollitur dolor. Si quis verò sculpsit Carida in lapide achate, & gesserit in annulo, nunquam percutietur à Scorpione. Squillas marinas aliqui admiscunt escæ ad mugiles capiendos. Si marini & saxatiles pisces, inquit Florentinus, in piscinis alantur, in cibum eis iniicere oportet Carides, gobios & similia. Merula piscis Squilla viuentē esca decipitur, quod sic cecinit Oppianus:

Expediens (piscator) hamum Squillam configit in illo

Et nexam cubo plumbi submergit in altum

Aequor, & occultis thalamos rimatur in undis.

Atque agitat circum saxosa cubilia fraudem.

Erumpit merulus thalamis, & Carida vitum

Riualem punire ratus subit impia fata.

Nam prado fixum mento mucrone corusco

Traxit nitentem contrà labiq; volentem.

Lupus piscis inescatur per Squillam, vt idem tradidit.

DE SQVILLA LATA, SIVE VRSA.

Cap. X.

Æ Q V I V O C A .

Aπτος Vrsus, aut Vrsa animal quadrupes ferum, hybernorum mensium somno pinguescens: cuius naturam latissimè prosecutus est Plinius: Est prætereà sic dictum signum cæleste, quod Latini septentrionem dicimus à similitudine septem boum iugum lubeuntium: Græcorum nonnulli *ἀμὰξον* idest plaustrum, quod plaustrorum similitudinem referat. Eustathius di-

Vrsus qua-
drupes.

lib. 8. c. 36.

Vrsus signū
cæleste.

cit hanc Vrsam fuisse filiam Lycaonis, nomine Calisto: eamq; ob amoris cū Ioue commercia à Iunone in Vrsam conuersam, atq; à Diana iaculo confectam, à Ioue eius miserto in astra relatum. Aliter fabulam hanc narrant Theon Arati interpres, & Hesiodi scolias, quos lector per otium consulat. Duæ autem sunt Vrsæ; maior helice, minor cynosura appellatur. Accipitur etiam *Aπτος*, pro parte orbis septentrionali apud Herodotum.

SYNONYMA.

Nominis ratio.

RVSTACEVM quod hîc depictū exhibebimus Squillā latam appellavit Rondeletius, quod potius Squillis quàm Locustis videatur annumerandum. Carent enim, inquit, primi eius pedes forcipibus, quos chelas vocant, quibus munitæ sunt Locustæ: alioqui corporis forma Locustæ admodum similis. Latæ autem cognomen addidit, ut ab alijs distinguatur: nec id sine exemplo. Quippe Archestratus, ut author est^a Athenæus, *παραστὰς καρίδας* appellavit, quamquam Locustas, Astacos, Caridas confudisse videatur: quæ tamen secernenda esse, & specie differre scripsit Athenæus, sed Aristophanes in Thesmophoria Zuis, non Archestratus ut Rondeletius hîc scribit, *παραστὰς καρίδας* meminit: quo nomine de Astacis eum sentire^b Athenæus coniicit. Sed estne hæc Vrsæ Aristotelis? Rondeletius id pertinaciter negat: quod Aristoteles Vrsam videatur cum Cancris numerare, Bellonio contradicens, qui Vrsæ nomen Squillæ latæ imposuit, propterea quod terrestris Vrsi in morem, qui crasso & recurto esset corpore, eiusq; colorem referret. Profectò huius Bellonij opinionem defendit^c Julius Cæsar Scaliger, & Vrsum Rondeletij Cancrum Heracleoticum esse asserit: Squillarum, inquit, species una vulgari Gammaro (fluviatili nimirum siue Gammaro, siue Astaco) similis ab eo ijs discreta notis, quas suprà ponebamus (citauimus eas præcedenti capite, ubi de Squillarum generibus dicebatur) sed maxima: Astacum. n. æquat magnitudine: alicubi etiā superat quem admodum scribit Athenæus. Vrsæ hæc est Aristotelis. Vbi enim porrecta iacet, Vrsi corium extensum repræsentat. Et paulò post: Quoniam verò doctissimus amicus noster aduersus alium quendam scribens (intelligit Rondeletium, qui scripsit hac de re contra Bellonium) à nobis videtur dissentire, consilij nostri ratio reddenda est. Negat Aristotelis Vrsam esse Squillam maiorem: quia seorsum ab Astacis, & Locustis, & Squillis posuerit. Sanè, sed Locustaceis annumerauit, cum ei & Locustis pariendi tempus idem assignabat. A Squillis separauit, quia sub Squillæ nomine haud norat. Aristoteles enim si eam pro Vrsæ non accepisset, omnino ei ignata fuisse videretur. quâdoquidem eam inter Squillas nusquam commemorat. Et celebris tamen tota Græcia fuit: ad Smyrnam laudatissima. Neapolitani, & Messanenenses in Sicilia vulgò Vrsum marinum vocant Messacaram, vel Massacaram: quæ à Græco nomine deflexa videntur, *ἡ μέζων* (ἢ *μελίζων*, ἢ *μαλίστων*) *καρίς*, hoc est maior Squilla, ut placet Zoographo. A Liguribus Orchetta vocatur teste Rondeletio, quod nomen fortè corruptum est à vulgo pro Vrsetta. Minorem enim huius generis speciem, alioqui per omnia huic similem, Ligures Bellonio teste Vrsettam appellant. Romæ etiam vtramque speciem Mazzacaram vno nomine vocari audio. Gallis qui Mediterraneum mare accolunt, nullum adhuc nomen. Nulla enim ibi eiusmodi Squilla. Germanica nomina fingit Zoographus ab Vrsæ quadrupede Ein Ber, ein Meerber, ein Berenrehs. His maioris & minoris discrimen addi licebit.

^a Lib. 3.

^b Lib. 3.

De Vrsæ uariæ opinion-
nes.

^c Exerc. 245
Cancer He-
racleoticus

Messacara.

Vrsetta.

GENVS, DIFFERENTIA,
DESCRIPTIO.

^a De Aqua-
til. 2. c. 33.

Maiores de-
scriptio.

BELLONIVS a Vrsæ duo cōstituit genera, maiorem & minorem, quæ Rondeletium Squillam cælatam opinamur nominasse, & de qua sequenti capite. Maior igitur siue Squilla lata Locustarum modo, ut scribit Bellonius, forcipibus caret, eademq; est cum Locustis magnitudine: terrestres Vrsi in morem crasso & recurto corpore, eiusq; colorem habet, unde illi nomen. Proinde tabellis firmis, fortibusq; loricata est: ut Locusta terrestres, cubitalisq; nonnunquam est: antennis ad prætentandum iter non habet longas, sed coloris cærulei, bifidas, atq; vtrinq; in lateribus ante oculos duas, cornu, seu cirrorū munere fungentes. Tota eius anterior pars vnico constat thorace, vulgus plastronū vocat. Quinos vtrinq; pedes gerit, vnguibus robustis, ac nigris munitos: falcatas tibias, articulationibus quinque interseptas. Os præterea subtus habet, ut cæterum Locustarium & Cancrarium genus. Alibi quoque in obseruationibus suis; Similes ferè, inquit,

Squilla lata authoris.

inquit, de Vrfis loquens, sunt Aftaco; fed chelas non habent, vt neque Locufta: nec aculeis exasperantur, vt neque Aftacus . Locufta enim toto dorfo superiore aculeata eft, &c. Rondeletius eam fic descripsit, & diligentius . Squilla igitur lata, inquit, Locufiarum eft magnitudine, fed latior multò & magis depresso corpore & hirto, in fròte offa duo, vtrinque vnicum, in ambitu ferratum, in quibusdam acutius, in alijs latius: his pinnæ duæ aligantur, inter hæc duo enafcuntur cornua, initio articulata, circa medium bifida, vt ex duobus quatuor fiant, non valdè longa . Os & oris appendices ita habent, vt in Locufta.

N

Brachia

Brachia duo habet cum aculeis, veluti clavis emittentibus, pedibus maiora, non bifida, quæ in os flectuntur, quibus cibum ori tanquam manibus adinoueant. Hæc qui bifida non esse videbant, pedibus annumerabant, ut quinque pedes esse dicerent. Sed hoc Squillis proprium est, chelis carere, harum autem vice brachia maiora pedibus habere. Pedes virinque quaterni sunt, ut in Locustarum & Cancrorum generibus. Oculi parum prominent, ob id conditi videntur: frons quadrata & latior quam in illo Crustatorum genere. Tumores multi per dorsum sparsi sunt, ex quibus exstant tubercula, quorum summa pars adeo rubet, ut carbunculos in annulorum pala inclusas esse dicas. Cauda tabellis quinque constat, & in pinnas totidem definit: in caudæ supina parte appendices sunt ad ova reponenda, quemadmodum in Locusta. interna quoque omnia similia habet.

Squilla lata Rondeletij.

LOCUS.

RARA est apud nos, inquit Rondeletius, Massiliæ aliquando capitur, Satis frequens Romæ & Neapoli, & in mari Siculo, in Africa autem frequentissima. Hæc si ibi reperisset Apitius, non tam citò ad suos redisset. Scribit Athenæus Squillas circa Minturnas Campaniæ oppidum maiores esse Smyrnæis: quæ de Vrsæ intellexisse visus est ^{Exer. 245.} Cæsar Scaliger: ait enim: Et celebris tamen tota Græcia fuit; ad Smyrnæam verò etiam laudatissima. In cænosis locis viuit, argumento est quòd fordida & luto obsita è mari extrahatur.

COITVS. PARTVS.

EODEM modo coit, quo Locusta, eodemque tempore, scilicet æstate. Idcirco dixit Aristoteles: Iis etiam quas nomine Vrsæ Arctos appellant, idem pariendi tempus natura statuit, quod Locustis: quocirca per hyemem & vere prius, quam ova excludant, cibo laudantur: cum excluderunt, deterrimæ fiunt.

VSVS IN CIBIS.

VNDE patet in cibum quoque fuisse ab atiquis receptam Vrsam. Nec sine ratione. Est enim carne molli, ut Astacus. Proinde eodem modo coquere eam solent.

DE VRS A MINORE.

Cap. XI.

V A M Bellonius Vrsam minorem appellat, Rondeletius, ni fallor, Squillam cælatam dixit. ^a Scaliger Aristotelis Crangen facit. A maiore, inquit, non nisi magnitudine differt, & lineamentis quibusdam, quibus tessellatæ lamellæ pictæ sunt. Hæc est *κράγγη*, Aristotelis, ait enim, Crangen & Gibbam, æquè vtrinq; habere in cauda pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata sit, in Gibba verò acuta, hæc ille. Sed alia est Rondeletij Crange, qui hanc suam Squillam cælatam, Cicadam Aeliani esse

²Exer. 245.
Crangæ Scaligeri.

arbitratur, potiùs quàm illam Squillæ speciem, quàm ipse Mantin nominat, Cicadam ab alijs existimatam. Scaliger Cicadam Aeliani eam esse putat, quæ etiam vulgò à piscatoribus Vasconum sic appellatur: Bellonius verò Rondiletij Mantin, Massiliæ, & Genuæ Cicadam marinam vocari ait: cuius sententiæ Zoographus vel ideò magis fauet, ut antiquo nomine non careat, & fingendum sit nouum, quod fecit Rondeletius. Aelianus ceterum cum Romæ vixerit, inquit Zoographus, & harum quidem rerum studiosus, non potuit ignorare Cammaros Romæ vulgò dictos è genere Squillarum, ut ^b Athenæus scribit: quod si eosdem Cicadas marinas putasset, non tacuisset, opinor, præsertim cum alius nemo hoc nomine sit usus. Hæc Zoographus, contra Rondeletium, qui hanc Squillæ speciem esse putat antiquorum Gammarû, siue Cammarum nominatum authoribus Athenæo, Plinio, Columellæ, qui Cammarum inter parui incrementi pisces recensuit. Sanè argumentum nullum habet efficax. A colore enim id tantum sumit, quem ait magis rubeum in hoc, quàm in vlllo alio Crustato, siue crudus sit, siue coctus; eumq; colorem nulli maximè referre, quod scilicet de eo dicit Martialis.

Cicada marina.

^b Lib. 7.

Cammarus Rondeletij

Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta nulli,

Concolor in nostra Cammare lance rubes.

Nos quid sit Cammarus veterum, in Astacorum diximus historijs. Cæterum Rondeletius Cicadam marinam potiore ratione nominandam esse censet, ob maiorem cum cicadis terrestribus similitudinem: Squillam verò, tum quòd suprà dictæ similis sit, tum quòd brachia priora indiuisa habeat, qua nota Squillas à Locustis & Cancris secerni dixit: Cælatam verò, ut ab alijs internoscatur. Nam quinq; tabellis constat, & dorso egregio naturæ artificio variè cælati & sculpti, ut in pictura expressit. Squilla hæc tota rubet, ut idem scribit, ossa vtrinq; habet in fronte, in ambitu ferrata, acuta, veluti Squilla lata: quibus annexæ sunt pinnae, veluti alæ. Cornua duo habet, brachia duo indiuisa, quibus ori cibos admouet: pedes quaternos, circa os appendices, internas partes, caudæ pinnas easdem quas Locusta: magnitudine verò differt: nam dodrantalem magnitudinem vix superat. Carnis substantia Astaco quoq; similis est. Minor autem Arctos, inquit Bellonius, per omnia maiori respondet. Ligures Vrsætam appellant, crassiore est quàm Sparnochius (Squilla Crange) corpore, & forcipibus, ut Vrsæ, caret. Prætenturis quoq; binis prædita est, & rostratum caput gerit. Cæterum est corpore robusto, & recurto: omnes deniq; notas cum maiore communes ostendit. Sed Bellonius huius iconem non apposuit: Rondeletius expressit. Sed quia Squillam cælatam Aeliani ille Cicadam marinam putat, ideò ^c Aeliani verba quæ super ea memoriæ prodidit, placet adscribere: Est etiam Cicadarum genus marinum (*τέττιξ ἰνδάλιος*) quarum maxima parui Carabi similitudinem speciemq; gerit. verum tamen cornua, non similiter atq; ille magna, nec aculeos habet: aspectu etiam nigrior est: & cum captus est, stridorem quendam edere videtur. Pinnae ipsius exiguae sub oculis enascuntur, terrenarum alis similes. Hominum plæriq; idcirco ab ea se abstinent, sed mari reddunt, atq; etiam mortuam flentes & sordidati humatione afficiunt, quòd eam dicant Perseo Iouis filio consecratam esse.

Descriptio.

^c Lib. 13. c. 29. de animal.

DECARANGONE.

Cap. XII.

SYNONYMA.

² Histor. 4.
cap. 2.

BI Apud^a Aristotelem Squillæ quædam vocantur *κράγγες*, aut *κράγγαι*, quod nomen magis placet Zoographo: Gaza Crangines, vt delphines vertit. Apud Helychium, & Varrinum *Κραγών* est *ἐνυδριον ζῷον, καὶ ἄδος καρίδος*, sed melius scribitur duplici y, vt apud Aristotelem. Cæsar Scaliger Squillam cælatam Rondeletij siue Vrsam minorem, facit Crangen, vt diximus superius. Alia quidem est Rondeletij Crange, cuius iconem apponemus. Hæc Cammerugia & Sparnochia vulgò ab Italis vocatur, à Romanis dempto primo elemento Parnochia, à nostris inquit Rondeletius Caramote (vt parua Squilla Caramot) ab alijs Longoustin, à Burgedengalenfibus seruata vetere appellatione Squilles.

DESCRIPTIO.

Color.
Cornu in
fronte.

Oculi.
Cornua.

Os.

pedes.

Cauda.

ONDELETIVS hanc sic descripsit: Est, inquit, hæc Squilla palmi maioris longitudine. Crusta tenui contegitur, læui, candida, nonnunquam ex albo parū rubescēre; cocta verò tota rubescēte, instar cornu pellucida. Habet è dorso enatum cornu in fronte, ferratum, sursum recuruum, illius denticulata asperitates in superiore & inferiore sunt parte, nō in lateribus veluti in Astacis & Squillis latis. Oculi cornei sunt, satis prominentes, in quibus subiecta pars caua est cochlearis modo. Cornua quatuor habet, duo bene longa, tenuia flexibilique, his alia duo breuiora in summo diuisa. E lateribus veluti alæ exoriuntur parua, albæ, radio siue aculeo innixæ. Os & oris appendices, cuiusmodi sunt in Locusta & Astaco. Pedes quinos habet, præter hos brachia duo: qui in calcar terminantur, pedes terni: qui hæc sequuntur, parum diuisi, bini & vltimi indiuisi. Posterior pars pro reliqui corporis crassitudine & magnitudine longa, septem tabellis constans, in pinnas quatuor definit: è quarum medio extat aculeus latior quàm in Squilla gibba. Supina caudæ appendicibus, coeundi pariendiq; modo, partibus internis à superioribus non differt. Comprobat deinde Rondeletius se veram Squillam Crangonem exhibere his verbis: Squillam Crangona nos rectè representasse demonstrare oportet. Ac primum cum Crustatorum animantium quatuor sint genera (vt prius ex Aristotele ostendimus) nulli potius quàm Squillarum generi subijci hinc perspicuum est. Ea enim quam exhibemus, læuis est, Locustæ toto dorso aspera: chelas ante pedes non habet vt Astaci, cauda est protensa, non rotundo corpore, & sine chelis: non est igitur è Cancrorum genere: quare Squillam esse necesse est: non latam quidem, neque cælatam, vt corporis species & læuitas sine vlla læuatura ostendunt: neque paruam quæ maior nunquam fiat: nam ea longè minor est quàm paulò post exhibebimus: neq; Gibbam quia gibbo caret. His omnibus accedit nota certissima ab Aristotele tradita, quæ Squilla Crango à similibus internoscatur: καὶ ἡ καρίς ἢ κυρὴ τὴν οὐραν καὶ πτερύγια τέσσαρα, ἔχει δὲ καὶ ἡ κράγγη πτερύγια ἐφ' ἑκάτερα ἐν τῇ οὐρᾷ: τὸ δὲ μέσον αὐτῶν ἀκαιοῦδες ἀμφοτέρω, ὡς αὐταὶ μὲν πλατὺ, ἢ δὲ κυρὴ ὄζυ. Squilla gibba caudam habet, & pinnas quatuor: totidem (totidem non est in Græco) & Crangon in vtraq; caudæ parte, quarum medium in vtrifq; spinosum est siue aculeatum, sed in Crangone latum, in Gibba acutum. Hæc nota in vtraq; Squilla & Crangone, de qua nunc agimus, & in Gibba, de qua mox, euidentissima est: & verissimam esse comperiet, qui pictas à nobis Squillas cum viuīs contulerit. Hæc sunt quæ fidem faciunt Squillam Crangonem rectè nos ab alijs distinxisse. Eandem ante Rondeletium nouerat Bellonius & sic describit: Insignibus notis à Gibba differt. Nā vbi in Gibbis multiplices cirri spectantur (anteriori præcipuè parte) pedesq; omnes in extremo bifulci, Sparnochiæ duo, oblongi tantum cirri prominent, & ungues acuminatos more Locustæ habet, & eodem modo quaternas in extrema parte caudæ

Descriptio
ex Belloni-
us.

caudæ: quarū ea quæ in medio sita est, si pinna esset, faceret vt quinq; pinnæ, vt in Astacis, & Carabis, numerarentur: sed spinca duritie prædita cernitur, ac crenis horridula est. Anteriori autem frontis parte quatuor cornua æquali ferè longitudine videas. In quibusdam locis adeo magnæ nascuntur Squillæ, vt prope spithamen, hoc est palmum excedant: quæ quidem sunt alijs efficaciores. Hactenus Bellonius. Quam autem Zoographus vidit & delineatam exhibuit, eius color partim rubet, partim dilutior albicat, ad latera flauescit: extremitas quatuor latiorum caudæ pinnarum cærulea est: pars inter eas media acuta rubet. Media inter hoc genus & Cancellus, siue Bernardos Eremitas esse videtur, sequenti pagina depictum crustaceum, coloris totum ferè cinerei pallidi, nisi quod alicubi vt in cauda dorsoq; & chelis nonnihil cærulei habeat.

Crangonis
descriptio
ex Theogra
pho.

VSVS IN CIBIS.

CRUSTATORVM omnium sapidissimi sunt. vnde in mensis nobilium, Romæ præsertim, primo ponuntur loco. Carne enim sunt tenera, dulci, bonique alimenti ac multi: Vnde hæcicis & atrophia laborantibus vtilissimus cibus. Coquunt hanc in Italia varijs modis frequētissimè in aqua dulci, sed meliores sunt in marina si coquantur, & cum sale ac pipere comedantur. Optimæ sunt earum caudæ crusta spoliata, ac cocta cū pipere, sale, & aceto. Fieri quoq; possunt ex eisdem varia, iuscula iucundi saporis. Optimæq; sunt à mensibus Februario, Martio, Aprili, Maio, sed Romæ omni tempore venales habentur.

Vt quoque
tur.

Crustaceum quod medium videtur inter Crangonem Squillam, & Cancellum, siue Bernardum Eremitam.

DE SQUILLA GIBBA

Cap. XIII.

SYNONYMA.

QVAM Aristoteles *κυπρὴν κριδα* vocat, Gaza rectè Squillam gibbam interpretatus est. Cognomen *κυρὴ* seu Gibba additur propter gibbū quem habere videntur, dum se curvant. Idcirco *καμπύλας* appellasse eas visus est Araros in Campalione, & Ophilio in Callæchro *κυπράς*:

Κυπράδ δ' ὁμοῦ κριδῆς ἐν ξηρῷ πεδῶ:

Ac Gibba Squilla in arido solo.

Idem in Iaelmo:

Ἐρχνυντο δ' ὡς κριδῆς ἀνδράων ἐπὶ

Πηδῶσι κυπράι, id est,

Saltabant vt Squilla super prunis

Gibba saliant.

Gambarel-
la.

Græci recenciores antiquum nomen hodie non seruant, Caridas, & Caranidia vocantes vt scribit Bellonius, quamquam Astacum fluuiatilem idem à vulgo Græcorum Caranis & Caranidia dici tradat. Squilla hæc gibba Romæ nunc dicitur Gambarella, vt scribit Bellonius à tibijs quæ gambæ dicuntur. multis enim cruribus prædita est; Zoographus potius à Gammaro diminutium nomen esse putat. Idem Bellonius (nisi sit error liberariorum) Parisijs hanc Squillam Guernette vocari ait: Suspiciatur Zoographus Guernette legendum: quoniam Germani inferiores aliqui (siue hanc solū, siue aliam quampiam) Gernat appellant. Galli quidem quintam vocalem post g scribere solent, e, vel i, sequente, cum hanc consonantem ita proferunt, vt ante reliquas tres vocales proferri solet. Sed Rondelerius à Parisiensibus vocari scribit Cheuretes: à suis Caramot, ad discrimen Crangonis, quàm Caramore appellant. A Santonibus de la fantè, quòd ægris vt plurimūm soleant apponere; à Rotomagensibus Salecoques, vel Salcoques, vt ait Bellonius; quarum quæ adhuc vaginis inclusæ sunt, Bouquetæ: ijs autem exutæ, des Creuettes appellantur. Armorici des Sautrelles: saliant. n. Locustarū more. Massilienses vulgò vetustatis vestigia retinentes, Carambotos vocant deducto à Caride nomine. Qui Galli Oceani litus incolunt, etiam à saltatione nominant Cheurettes, quasi capreolas dicant. Galli in Neustria Bouquet, quod hirculum interpretatur Zoographus. Lusitani Caraman de Lisboa, Veneti vulgò Squillas. Germanica nomina hæc finxit Zoographus: Ein Seegitzle, ein Meer Geiß: ein Beckle, ad imitationem nominis Gallici Cheurette, idest hædi, quouuntur Rupellæ, vel à gibbo vocat ein Hegerling, ein Hogergernir.

GENVS.

GENVS, DIFFERENTIA,
DESCRIPTIO.

S CALIGER^a tres facit Squillarum minorum species, omnes gibbas: maximam quæ Crangon fortè est Rondeletij: minimam, quam Valcones Ciuiadam vocant, Adriatici maris accolæ Squillam: mediæ magnitudinis Gambarellum vocatam ab Istris: quanquam Itali quidam minimam ita vocent. Sed videntur veteres Gibbæ nomine vnicam tantummodo speciem $\alpha\alpha\tau$ $\epsilon\zeta\omicron\chi\lambda\omega$ intellexisse: cui nimirum Scaliger mediam magnitudinem assignat. Squillarum generi, inquit Aristoteles, quas gibbas vocamus, quini vtrinque (pedes) situ quo cæteris: quorum proximi capiti acutiores, & quini vtrinque; alij ventri iuncti, quorum extrema latiuscula sunt. Tabellæ ijs nullæ parte supina: prona similis Locustarum est. Sed vetus Aristotelis interpres, Squillæ gibbæ, inquit, duodecim pedes habent, vtrinque sex.^b Ibidem Squillis gibbis caudam esse tradit, & pinnas quaternas. Nec plura de hac Squilla, in ijs, qui nunc extant libris Aristotelis inuenio, de corporis ac partium singularum forma.^c Bellonius senos, inquit, ante frontem gerit valdè tenues cirros, quibus Dioscorides aconiti radices in tenues fibras abeuntes comparauit: Caudam contractam, in cuius extremo pinnae sunt (vt in cæteris Locustis) quinae: quarum quæ medio loco posita est, ferratam, spinosam, duram, atque in acutum fastigiatam formam habet, quamobrem quaternas tantum illi connumerauisse pinnas (vt in Crangone dicitur) satis fuerit. His addatur Rondeletij descriptio, quæ talis est: Gibbæ Squillæ Crangonibus tenuiores sunt, maximè in cauda extrema, in fronte cornu gestant, veluti Crangones, magnum pro corporis ratione. Oculos, alas, pedes, cornua, os, oris appendices, interna omnia similia Crangonibus habent, caudæ initium in tumore erigitur, vnde illi nomen: ab hoc tumore cauda tenuior & gracilior esse inceptit, in pinnas quatuor definit: harum medium acutius est, quàm in Crangonibus, vt dictum est: qua nota & gibbo à Crangonibus Squillæ distinguuntur. Cardanus addit forcipes pedibus duobus prioribus, ijsque manuum vice vt, fortè cum Bellonio deceptus, qui non audiendos putat, qui Squillarum pedes forcipibus carere arbitrantur. Sed satis superius demonstratum, Squillis proprium esse, carere chelis. Sanè in Rondeletij icone nulla forcipum aut chelarum vestigia apparent, vt neque in nostra, quæ melius legitimam Squillam gibbam repræsentat (quamuis in colli inferiori parte plurimas habeat appendices, quæ nullæ sunt in Rondeletij icone) & eadem sit magnitudine, qua depicta cernitur. A nostris diuersam aliam iconem exhibet Zoographus, nimirum hanc, quam putat esse Gibbam Rondeletij. Picturam minorem esse voluisset, & caudam minus directam, vt cognomini responderet. Sed admodum differt hæc pictura à Rondeletij. Ostendit enim sex seu maius quatuor antennas longas, duas exteriores Simples, alias verò duas statim à principio bifidas, vt quatuor esse videantur: deinde quatuor pedes priores forcipatos; duos maiores quinq; constantes internodijs, si forcipes annumeres, duos minores quatuor internodia habentes.

^a Exercit.²⁴⁵^b Histor. 4: cap. 2.^c Lib. 2. de aquatib. 3.Descriptio
ex Ronde-
letio.Squillæ gib-
bæ Zoo-
graphi for-
ma.

Squilla gibba Rondeletij.

Squilla gibba nostra.

Squilla gibba Zoographi, Venetijs ad ipsum missa.

LOCVS. PARTVS.

N Santonum litore maxima earum copia est, & alibi quoque in litoribus Germaniæ & Belgij. Oua pariunt & generant more Locustarum; quia sunt illius interanea persimilia. Vterum autem gerunt menses circiter quatuor^a teste Ari-^a *Histor. 5:* stotele. Græcè legitur: Τῶν δὲ φύκων ἡ κύησις ἐστὶ περὶ τέσσαρας μῶνας. Quo-
circa rectè Gazalegit τῶν κύκων, non φύκων.

NATVRA, MORES.

QUOD antea de Squillis in genere dicebamus ex Aeliano & Phile, nimirum Lupum piscem ab eis vinci & interrimi, vbi eas deuorant, id Rondeletius & Bellonius in capite de Squilla Gibba retulerunt, nam cornu frontis elatum in palatum Lupi infigunt. Sanè Crangones idem facere possunt, quarum cornua dura admodum, quamuis pauciora, minimæ verò nō possunt, cum cornu eiusmodi careant. Oppianus tamen de Squillis paruis, per quas Gibbas intelligunt, hæc canit Lippio interprete.

Vt lupum
piscem occidant.

Sunt Squilla exigua, sunt paruo in corpore vires:

At magnam & saturo præclarum labræ ventre

Interimunt astu: properat gestus, teneri

Labrax pisciculos qui paruo robore possunt

Non dare terga fugæ: non aquo occurrere Marte.

Occisa occidunt hostem, perimuntq; necantem,

Cum Squilla rictu piscis sorbentur aperto,

Turmatim in medium descendit turba palatum,

Et feriunt cornu quod fronte insurgit acuto.

Saltant vbi tanguntur, ac tangentem sæpe expauescunt; corpusq; in aqua gibbosum arcuato motu promouent erucarum modo, quod Anaxandrides in Pandaro annotauit his verbis.

Οὐκ ἐπικυρτωδὲς ὁρῶς ὦ βελτίς' ἐσσι.

Αὕτη δὲ καρὶδὸς τὸ σῶμα καμπύλη

Ἀγκυράτ' ἐστὶν ἄγκυρος τοῦ σώματος.

Si te curues, haud recte futurus es vir optime:

Squillarum more, arcuatum corpus hac flectit

Obiectaq; ante corpus anchora prorsus est.

VSVS IN CIBIS.

SUNT hæc admodum laudatæ apud priscos & recentiores tanquam optimi nutrimenti & saporis dulcis: quod etiam Matron Parodus apud Athenæum in Atticæ cœnæ descriptione cecinit.

Καρίδες δ' αἱ Ζευὸς Ὀλύμπιου εἰσὶν αἰδοῖ

Αἱ δὲ ἰδῶν κυφαὶ μὲν ἔσαν, κρηταὶ δὲ πάσαται:

Squilla Iouis Olympij cantores

Aspectu quidem Gibba, sed in cibo suauissima.

Idcirco vendebantur olim in sportulis, ex iunci vimine contextis, vt apparet in hisce Arari in Campilione versibus:

Vt vende-
rentur.

Αἴτε καμπύλαι

Καρίδες ἐξήλλοτο δελφίνων δίκλω

Εἰς χοινὸν πλεῖτον ἄγγος. Vertit Dalechampius

Et curua

Carides exilière delphinum modo

In vasa texta iuncis.

Friguntur cum oleo in farragine: aut elixantur in aqua & cum aceto comeduntur. Hæctis quoque in cibo mirum in modum conferunt, & longè deliciores sunt, quàm Locustæ aut Astaci.

Hæctis cō
ferunt.

DE SQVIL-

DE SQUILLA PARVA.

Cap. XIV.

SYNONYMA.

PROPRIO nomine caret ea Squilla, quam Aristoteles periphrastice Squillarum τὸ μικρὸν γένος appellat, rationem addens: αὐται γὰρ οὐ γίνονται μέζους; hoc est: nunquam enim maiores euadere possunt. Sed hīc lectores aduertit rectē Rondeletius, τὸ καρίδων μικρὸν γένος, id est Squillam paruum, & τὸ καρίδιον^a non idem esse quod σκυλλάρων, quod tamen etiam Squillam paruum Gaza apud^b Aristotelem conuertit. Nam σκυλλάρων, inquit Rondeletius, non est ex Squillarum genere: chelas enim habet Astaci modo. F Kouρίδες, καρίδες. ἢ τὰς μικρὰς ἐγχλῶρους: τὰς δὲ ἐρυθράς καμμάρους, exponunt Hesychius & Varrinus. Videtur autem Zoographo dicere, Squillas paruas alio nomine ἐγχλῶρους dici, à colore fortassis: quem eis viuis obscurum Rondeletius tribuit, Bellonius subfuluum: coctis rubescentem vterque. χλωρὸς quidem modò viridem, modò luteum colorem Græcis significat. Eadem χλωροκυρίδες fuerint: sic enim apud eundem Hesychiū legitur, pro genere Squillarum. Mauult Zoographus χλωροκαρίδες, ἢ γοῦν αἱ χλωραὶ καρίδες. Et μελκαρίδες nominatæ in conuiuio, quod Philoxenus Cytherius describit apud Athenæum his virbis: Ξανθαὶ μελκαρίδες αἱ κοῦφα: nam & color ξανθὸς, idem qui χλωρος interdum est, & pro κοῦφαι fortè κυφαί, id est Gibbæ legendum, quanquam propter agilitatem κοῦφαί etiam, id est, læues cognominari possunt: à melle autem denominatæ videtur propter suauitatem in cibo: quamuis Rondeletius Squillas minimas omnium dulcissimas facit. Sed Scaliger coctam rubescere negat, dum sic scribit: Minima etiam è Garumna excipitur canistris: Ciuadam Vascones ob exiguitatem vocant, id est auenam. Pugillatim enim deuorant, sicut auenam Veterinā. Hæc etiam in mari agitatur, nec rubescit coctā. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Sed fallitur Scaliger, quippe Veneti Squillam vulgò vocant Gibbam: hæc coctā rubescit. Bellonius tum Gibbam, tum paruum Gābarellam vocari scribit, Mathiolus Senensis Gambarello & Ganibarufolo vulgò dici ab Italis. Scaliger eam Squillam, quæ media est inter minores, magnitudine, Gābarellum ab Istris vocari tradit. Lusitani Squillam paruum vocant Caraman de Villa Franca. Germanicè appellatur ein Zuergkrebslein, id est, Squilla nana: vel ein Kleiner Gernier.

^a Histor. 5.
c. 15.

^b Histor. 4.
cap. 4.

χλωρὸς
color quis.

GENVS, DIFFERENTIA,
DESCRIPTIO.

DVO inuenio apud Italos nostros Squillarum paruarum genera. Vnum maius, alterum minimum, illud durior est crusta quam Squilla Gibba, magisque relucet, viuumque nō aliter quam prædicta in aëre saltat, nocteq; lucet, vt candela accensa, Cambaretto vocatur Romæ. Alterum vero adeo exiguum est, vt mille vix libram æquent pondere, Romani Gābaruccio vocant. Venetijs quoque frequens: coci quidam vocant Biaua, id est, auenam, vt Vascones Ciuade. Quocirca facillimè mihi persuaserim, esse hanc Squillam, quam vocat Scaliger minimam, & quæ canistris excipitur è Garumna, viuit enim nō solum in aquis marinis, sed etiam dulcibus, & propterea Squilla fluuiatilis à Bellonio dicta est, quam sic describit. Squillis marinis multò minor est: tibiolas vtrinque quaternas, tenues, oblongas habet, in extremo forcipatas: cirros anteriori parte quaternos, oblongos, tenui filo graciliores, quibus iter quoquouersum prætendat, Latini prætenturas & antenas vocant. Pedes cum vtrinque quaternos habeat, duos tamen priores parte anteriore exporrigit: quibus non ad gressum quidem, sed magis ad corripiendum cibū vtitur. Nam tribus posterioribus tantum incedit. Pinnulis autem pluribus sub cauda positis in natatu vtitur:

Squille fluuiatilis Bellonij descriptio.

A vitur: quarum quinque in eius extremo transfusa, earum corpus dirigunt. Harum autē media dura est, & gibba in modum ad oras crenata, vt reuera pinna dici non possit. Hæc Bellonius. Ciuiadam Rondeletij, Gambarettum puto, prædicta Squilla minorem: sic enim ait: Digiti minimi est magnitudine: capite pro corpufculi magnitudine crasso & lato sine cornu, quo à Gibba differt: alioqui cauda tenui, paruo gibbo, oris appendicibus, caudæ pinnis, internis partibus Gibbæ persimilis, punctis aliquot variatur, colore est, dum viuit, ob scuro, cocta tota rubescit. Eas quas describit Bellonius, aiunt moris esse vt viuæ asseruentur, tuncque subfuluas spectari: sed coctas rufescere. Squillam paruam Venetijs depictam & ad se missam talem exhibet Zoographus.

Squilla parua Rondeletij.

Ciua de Rō
deletij de-
scriptio.

Squilla parua Zoographi, Venetijs ei missa.

LOCVS.

BELLONIVS longissimè à mari eas ait prouenire: vnde sumitur argumētum in mari non nasci, cum tamen Scaliger Ciuiadam dictam à Valconibus de Garumna canistris excipi, & in mari agere scribat. Et Rondeletius Ciua dā hyeme in stagnis marinis capi tradit, & in magnorū fluuiorum ostijs; è mari etiā extrahi sæpe vidit, ne quis ob carnis succum dulcissimum, in dulci aqua gigni tantum existimet. Tarentinus Squillas fluuiatiles nominat; vt Nebricensis canit.

Vbi capia-
tur.

Caruleus nos lyris amat, quem sylua Marice

Protegit: hinc Squilla maxima turba sumus.

Author est Aristobulus apud^a Strabonem in Indum flumen maximam multitudinem piscium adscendere & inter alios Squillas (*καρίδας*: interpretis verit Locustas) paruas quidem geogr. usque ad montem adscendere: magnas verò usque ad Indi & Arsinæ ostia.

^a Lib. 13.

VSVS IN CIBO ET MEDICINA, ET ALIIS.

AVTIORES mensas apud Romanos honorare solet. Carne enim est adeo dulci, vt quibusdam fastidium pariat, & vix, teste Rondeletio, vllum aliud cibi genus dulcius degustaueris. Cum crusta & pedibus integra frigitur in sartagine addito oleo aut butyro. Sunt qui priusquam coquant, in sartagine perforata pedes vrunt, deinde aqua & oleo elixant. In aqua hordei lotæ, & in carnis iure coctæ hecticis maximè conueniunt. Nam bene alunt, ad expurgandum pectus conferunt, multoq; vtiliores sunt fluuiatilibus Astacis, quibus medici plerique pro Cancris fluuiatilibus vtuntur, cū tamen durior sint carne & minus dulci. Si ægris parentur Squillæ, de quibus nunc loquimur, crustis suis nudandæ sunt: si enim vnā cum his edantur, flatus gignunt, velut aphix cum spinis comestæ.

Cum

Cum crustis elixæ in aqua & oleo, adiecto pipere sopitam Venerem stimulant: tùm quia semen satis copiosum, ob dulcè & benè nutrientem substantiam, tùm quia flatus gignūt. Frixæ in sartagine, flatus deponūt, more leguminū. Idem de Gibbis & Crangonibus dictū esto. Tarentinus escharum aliquot ad pisces capiendos in compositionibus carides fluuiales miscet in Geoponicis: nempe ad anguillas, mullos, magnos Scaros, & ad tenues pisciculos, qui capiuntur arundine.

DE SQVILLA MANTI RONDELETH.

Cap. XV.

S I N O N Y M A.

MVIVS Squillæ nullus veterum, vt existimat Rondeletius, meminit. Et quæadmodū Latini à terrestribus Locustæ similitudine marinā Locustā nominarunt; ita ille hanc *μύρτιν* à bestiolæ similitudine, quæ est ex Locustarum genere. Eam bestiolam nostri, inquit Rondeletius Preguedious id est precantem deum appellant, quòd semper manus (brachia vel pedes in istis animantibus magis propriè dicuntur) iunctas teneat, eorum more,

Nominia.
zatio.

re, qui supplices Deum deprecantur: Præterea corpore est valdè tenui & macilento, vt qui assiduus ieiunijs se conficiunt & macerant. Eandem bestiolam diuinare vulgus ait: captam enim pueri nostri interrogant, quā sit Romam, vel Compostellam ad D. Iacobum proficiscendum ea: perinde ac si intelligeret, altero brachio extenso iter monstrat. Ab huius itaq; bestiolæ similitudine, Squillæ speciem, mantin nominauit: nam vtraq; corpore est longo, gracili, circa caudā latiore, brachijs duobus primis lōgis admodū. Squillæ speciē esse idem probat, tùm quòd chelis careat: quibus à Locusta & Astaco distinguitur; tùm quòd aculeos in cauda habeat, Squillarum modo, & corporis deniq; specie sit Squillis simili, longa, qua à Cancris differt. Bellonius hoc genus Squillæ cum alijs prærisq; doctis Cicadam marinam appellare maluit, nomine Massiliæ & in Italia vfitato in eodem animali. Sed Rondeletius, vt dictum est, suam Squillam cælatam, quæ Montpellier vulgò Cicada nominatur, Cicadam Aeliani facere maluit, quòd maior ei sit cum Cicada terrestri similitudo. Gillius cum Cicadam Aeliani descripsisset, subdit: Massilienses tenuis suæ cuiusdam vetustatis retinentes etiam nunc Cicadas nominant. Romæ audiuit Zoographus appellari Cicadam marinam, quæ alibi Vallopa, quòd nomen Rondeletius Crangoni suæ tribuit. Cicadam marinam Romæ, & Genuæ vulgò dictam, Speusippi Nympham esse suspicatur Bellonius, sed nullo fretus valido argumento. Nam Astacum, Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham & Arcton similes esse dixit. Mathiolus Squillam Mantim, Hippocampum vocat.

Cicada marina quæ Bellonio.

Hippocampus Mat-
thioli.

D E S C R I P T I O.

^aDe aquat.
2 cap. 3.

ENVIS est, inquit ^aBellonius, huius crusta: cruda ita albicat, vt ferè transpareat. Vnā cum pisciculis marinis sæpè suo cortice contexta extrahitur, & simul cum carpionatis, bocis, mænis & trachuris, canistris inferitur. Natura incredibili ferè artificio Cicadæ oblongum corpus decem tabellis affabrè articulatis loricauit: quarum prima quæ caudam extremam conficit, pinnas in lateribus expandit. Cauda porrò duabus maculis phœniceis subrubris insignita est, quæ duorum oculorum speciem præferunt, estq; aculeata & crenata. Prima tabella à cauda incipiens versus secundam, tertiam, quartam, quintam & sextam, pinnulis fimbriatis multiplicibus subtus munita est: quibus dū in mari natat, aquam percutit, & corpus incitat. Tres tabellæ, quæ sex prædictas subsequuntur, ternis vtrinq; pedibus communitæ sunt, ad cervicis autem initium duo brachia maiora oriuntur, quibus cibum apprehensum ori suggerit: sed ea aliter quàm Cancris, aut Locustis forcipantur. Sunt enim in longum exporrecta, atq; in extremo grandioribus crenis suffulta, quibus, cum cibum corripit, ex vno brachio ad aliam brachij articulationem trasfert. Horum autem

extrema

extrema velut in duritiem ossæ abeunt. dentiscalpijs conficiendis ob id expetita. Pars huius piscis quæ capiti contigua est, in exile quiddam terminatur, & contra quàm cauda se in latum diffundit. Extra aquam prorsus immobilis & imbecillis est. Aculeum vnum habet vtrinque ori præfixum, vt phalangium. & Scolopendra, quo mordicè cibum à pedibus suggestum continet, quem postea dentibus conficiat, & in stomachum detrudat. Dentes illi natura in oris lateribus protulit, vnico vtrinque ossi crenato, V. literæ formam referente infixos. Cuius anterioris partis officium est ea incidere, quæ mandit: posterioris verò quæ crenas habet, conterere. Nam idem os duos habet dentium ordines. Prætenturas duas in fronte breues, vsu finis similes ostendit, trifariam in extremo diffusas: ac rursus duas alias in lateribus prædictis breuiiores. Oculos habet virides, exertos, quos non alueo, vt Cancrarium, vel Locustarium genus condit: sed ante hos pinnulas exporrigit eis similes, quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam caput esse crediderunt. Strias rectas in tergore, atque in capitis tabella ductas profert. Pisce dissecto, dentes fortibus muscularis moueri conspiciuntur, cerebrumque adeo esse exiguum, vt vix hordei grani magnitudinè æquet, optici tamen ad oculos perducere apparent. Similis ferè Rondeletij descriptio est Brachia duo, inquit, longa habet, articulis intercepta, vt ad os flecti possint, chelarumque vsu præstent, interiore in parte ferrata: quorum denticuli initio minores sunt, in summo ita magni; vt aculeis incuruis aptius, quàm ferræ denticulis comparari possint. Cornua duo longa prominent, in quorum summo ramuli duo exoriuntur. Sunt alia duo his minora ante oculos. Capitis figura Cancellum ferè refert, Oculi perspicui sunt & lati, ad quorum radicem sitæ sunt alæ duæ longæ, in ambitu hirtæ. Vtrinque pedes sex habet, terni primis brachijs proximi in tumorem paruum desinunt, lentis instar rotundum & depressum, à quo tumore aculeus paruus vnus nascitur: reliqui terni parui sunt, & tenues, quorum extremum in appendiculas quasdam tenues terminatur. Quod caput sequitur & collum vocatur, tabellis decem costat, inæqualibus, priores breuiiores sunt, & strictiores: quò propriiores sunt caudæ extremo, eò maiores & latiores fiunt, eadem aculeorum ratio, quibus singulæ tabellæ munitæ sunt, in prioribus parui sunt aculei, in maioribus tabellis maiores & euidentiores. Cauda in os latum desinit, cuius ambitus multis riget aculeis: in ossis huius superiore parte maculæ duæ spectantur oculis pictis similes. tres vtrinque pinnæ ossæ ex vltima tabella oriuntur. Supina caudæ parte appendices habet: & in ore; quemadmodum Locusta & superiores Squillæ. Toto corpore est pellucido. Iconem eius hîc appinximus, quam Bellonius admodum perperam diuulgauit.

Dentes.

Oculi.

Descriptio
ex Ronde-
letio.

Cornua.

Oculi.

Collum.

Cauda.

COITVS. PARTVS. VSVS.

EODEM modo & coit & parit quo prædictæ Squillæ: Carne est molli, dulci, delicata, nutriente, Venerem stimulant; paranturque eodem modo quo Squillæ prædictæ. Τέττιγας ὀπτός, idest Cicadas coctas, nominat Anaxandrides in Coryis Thracum regis conuiuio. Brachiorum extremis vtuntur ad scalpendos dentes.

O

DE CAN-

DE CANCRIS IN GENERE.

Cap. XVI.

Æ Q V I V O C A.

CRUSTATORVM omnium, quæ oblongo sunt corpore & cauda prædita, historiam, præcedentibus capitibus abundè sumus profecuti. Restat modò Cancer, qui rotundus est, parumq; caudatus, quamuis hoc nomen pro omnibus Crusta testis acceperit^a Plinius, his verbis: Cancrorum genera Carabi, Astaci, Maia, Paguri, Heracleotici, Leones & alia ignobiliora. Καρκίνος, (ita Græcis Cancer vocatur) præterea passio est seu mor-

Câcer pro
omni cru-
stato.

^alib. 9. c. 30.

Carcino-
ma & Can-
cer morbus
idem.

Bus, qui tempore Suidæ & Hesychij dicebatur καρκίνωμα: Cornelius verò Celsus, Cancrum à carcinomate distinguit, nam illum oriri & serpere dicit ab his quæ extrinsecus incidunt, hoc verò corrupta interius aliqua parte innasci. Suetonius etiam Cacinoma dixit. Polluci hoc nomine tumor est durus cum inflammatione & magno dolore, qui vulceratur interdum, subrubente, ac liuido colore, sanguinem emittens, incurabilis: conascuntur ei ut plurimum venæ, aut pili. Est & occultum, inquit, carcinoma, cætera simile, sed non apparens, μή ὑπερφανές. Cancrum esse Gangrenam putat Nonius Marcellus. Sed medici distinguunt. Est enim gangræna partis ex magnitudine phlegmones mortificatio, non integrè facta & confirmata, sed incipiens. Ita ut pars nondum sit emortua, nec sensu omni priuata, sed emoritur, atq; ad extinctionem tendit. Cancer verò tumor inæqualis interdum cum vlcere, dolens, malignus, aspectu ræter, liuidus, oris prætumidus, cancro similis. Siquidem tumor ipse Cancri corpus, venæ tumidæ crassæq; eiusdem pedes oculis representant: vel (ut Aëtius ex Archigine & Leonida refert) quoniam sicut Cancri animalia sunt aspera & dura, & si quid forcipibus suis ceperint, haud facillè dimittunt: ita tumor iste prominet, & tactui renititur, & ægrè tractabilis est: atq; ubi semel radices egerit, difficillimè auelli tolliq; potest. Est enim malignus, ferus, proteruius, & quem curatio manuumq; vel blandissima tractatio efferare potius quàm mitigare solet.^b Ouidius verò dictum innuit, quòd Cancri modo serpat & vitiet quæ attigerit:

Gangrena
non est câ-
cer.

Cancer qui
morbus cur-
sic dictus.

^b Met. & Noni
phos lib. 2.

Vtq; malum latè solet immedicabile Cancer

Serpere, & illas vitiatas addere partes.

Θηρίον, ait Varinus, vlcus ferum, quod Cancer dicitur. Præterea καρκίνοι dicuntur ossa duo iugalia, quæ propè tempora committuntur. Scribit enim^c Pollux μετὰ τοὺς κροτάρους esse δύο ὁσῶν πλάγιον συμβολὰς περιεληφότων τὰ ὦτα, eaq; nominari ζυγώματα, & καρκίνους: Os iugale forsan quoniam ita committuntur, ut Cancrorum forcipes inuicem inter se coeunt. Dicitur quoq; eodem nomine vinculi genus apud^d Galenum quod capiti conuenit: fascia scilicet in plures partes scissa Cancrorum pedum speciem referentes. Vnde Hesychius καρκίνον esse dicit δασμόν τινα. Eodem teste καρκίνοι dicuntur ὑποδέματα κοίλα, calceamenta caua.^e Pollux quoq; καρκίνους refert inter ὑποδημάτων species ex Pherecrate in exemplum afferens καττύομαι τοὺς καρκίνους. Rursum Hesychius καρκίνον dici innuit πλὴν πᾶρυγρον, quanquam locus sit mendosus. Existimo enim legendum ibidem πυράγρον. Nam alio in loco πυράγρον scribit esse fabrile instrumentum (χαλκευτικὸν ἐργαλεῖον, quod & Cancer vocatur, seu Pagurus: propter chelarum similitudinem & similem apprehendendi modum, aut usum. δὲ ὁμοιωτὴτα λαβῆς, σχηματισμὸς δὲ αὐτῆς κατὰ πλὴν πυράγρον dicit Varinus. Καρκίνος λίθους ἔχων Polluci refertur inter ὁμοδόμια instrumenta. Carcini fuere appellati duo tragici: vnus Agrigentinus, qui fabulas edidit, teste Suida, centum, & sexaginta vicitq; vna: alter Atheniensis Theodectis, vel Xenoclis filius, qui olympiade centesima floruit, ante imperium Philippi Macedonis: Ex fabulis eius sunt Achilles, Semele siue Arche, Athenæo authore. Est & Carcinus sophista; item poëta Atticus, de quo prouerbium hoc est apud Suidam, καρκίνου ποιήματα, Carcini poemata, idest obscura. Nam Carcinus Orestem ab Illo cædem matris fateri coactū, fecit per ambages respondentē. Horū aliquē intellexisse visus est^f Plutarchus dū inquit: Ob hæc populus festos dies agitat: neq; quādo Carcinus cū Aeropa rē habuit, aut cū Hectorē Astydamas. Câcer & Câcer marinus est Câcer in lapidē cōuersus ex India delatus, notusq; est in Syria & Agypto, & ut scribit

^c Lib. 2:

dictum câ-
cer & cur.
Fascia can-
cer.

^dlib. de fasc.
^elib. 7. c. 22.

Hesychius
correctus.

Carcini tra-
gici.

Carcinus so-
phista. &
Poeta.

^flib. de glor.
Athen.

Reiben La pis .
 * Lib. 2. cap. 592.
 Remigi.
 Versus retrogradi .

Andreas Bellunensis, valdè in collyrijs vsitatus, fortè Reiben Auicennæ. Nā Reiben lapis est sicut Cancer, teste Syluatico, apud quem scribitur etiam Keiben per Kappa. Sed in & Auicenna pro Reiben restituit Bellunensis Rathiaha, is, inquit, Auicennæ est lapis sicut cancer, refrigerans & humectans in secundo gradu. Vetus Glossographus Auicennæ, Remigi inquit, est lapis sicut Cancer. Non est Carcinias Plinij quia non s; eciem hñc Cācri marini refert, sed tantūm colorem. Habeo in Musæo hunc Auicennæ Reiben, vel Rathiaha, vel Remigi, & aliū quendā Cancrū marinū, seu Pagurum qui ē mari eiectus longo pōst tempore saxeus euasit. Versus retrogradi deniq; nominantur à Grammaticis Cancris; nempe qui non solum à dextra ad sinistram, vel à principio ad finem, sed ē contrario legi possunt à fine ad principium; vel eodem sensu, vel quōdā artificiosius est, contrario. Lectio autem illa conuersa, vel iisdem manentibus dictionibus sit, vt in his Senarijs Scazusis, quibus Zoographus ad I r isium suum aliquando lusit.

*Cancellos muto vix. Frisshos tibi ternos
 Claudos licet prorsus, ne videar ingratus
 Cancris pro multis tu consule boni, rogo.*

* 1. Aeneidos.
 Carmen tale reperiō apud h Virgilium:

Musa mihi causas memora que numine laeso.

Aliquando sensus efficitur contrarius, vt in hoc disticho:

*Laus tua non tua frans, Virtus, non copia rerum
 Scandere te fecit hoc decus eximium.*

Interdum literæ singulæ retrō leguntur, vt in hoc disticho:

*Signa te signa, temere me tangis. & angis:
 Roma tibi subito motibus ibit amor.*

SYNONYMA.

Sarathan.

A R A T H A N seu Sarthan exponūt Cancrū apud Auicennam & Serapionem, in quo malè vulgatus codex habet Sartam in fine per m. Καρκίος dicitur apud Græcos: nomen est paroxytonum, dactylicum; penultima enim à poëtis corripitur, vt Aristophane, Nicandro, Oppiano & alijs. Quocirca non rectè à quibusdam Grammaticis circumflectitur.

Ety mum.

Carcinus dictus videtur, quasi coracinus (vt apud Athenæum legit Mas-

farius, nam locus hic in nostris codicibus deprauatus est) quod κόρας, idest pupillas, & oculos mobiles habeat. Varinus tamen καρκίνος, inquit, παρακινός τις ὢν, δυνάμει ἐπὶ συγχῶ πλεῖν κάρα: quod frequenter caput moueat, dicitur Cacrinus quasi caracinus. Αλάνη

Αλάνη.

fuligo, cinis, Cancer. λιγνός σποδός καρκίνος, Varinus, & Hesychius: & mox ἀλάνη πᾶνδρακες, fortè ἀνδρακες scribendum, & non ἀλάνη per κ: sed per β. Sic enim ordo literarum postulat apud Hesychium: & ἀλαβῶδες eidem ἀνδρακῶδες, πεπαπνισμένον. Αλάβη enim magis accedit ad ἀσβόλη vocabulum pro fuligine vsitatum. Cæterū Cancris nomine hñc instrumentum forcipem Zoographus, cui ἀλάβη nomen conuenit ἀπὸ τοῦ λαβῆν, intelligit. Πύξαγρις, vel πύξαρις Cancer dicitur ab eo, quod Ostrea venetur lapillo inter testas seu valuas (πτυχας ἢ πύξια) eorum immisso: vt pede facilius carnem eorum euellat, Varinus: qui & Siculis κάρχας Cancros vocari ait. Κάβειροι, eidem Hesychio, sunt καρκίνοι: coluntur inquit in Lemno religiosè, tanquam Vulcani filij. Nepam, inquit Nonius Marcellus, quidam Cancrum putant ob illud Plauti: Aut cum Nepa esset dubium in vtroq; . Nam verè nepa Scorpius dicitur. Marcus Tullius de finibus bonorum & malorum libro quinto, Serpere anguiculos, natere anaticulas, volare merulas, cornibus vti, videmus boues, nepas aculeis, suam deniq; cuiq; naturam esse ad viuendū ducem. Cancris vocantur, vt ait Isidorus, quia Conchæ sunt crura habentes, inimica

Πύξαρις.

Ostreis animalia. Itali vulgò mutatis, & inuersis, literis Granchio, & Granzo vocant. Hispani Cangreio, Galli Cancres, Northmanni Crape & Crabbe (ἀκράβας, idest Locusta) improprie. Germani quoq; inferiores dicunt een Krabbe, superiores, ein Krebs. & Angli à Crabbe, Poloni & Hungari Rak.

Κάβειρος.
 Nepa
 quid.

lib. 12. c. 6.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

OTVNDI sunt Cancrī, cū oblonga sint cetera Crustata omnia, quod

^a Aristoteles testatur, inquit: Cancris ex Crustaceis solis cauda deest, & corpus rotundum est, cū Locustis, Squillisq; longum sit. Idem ^b alibi Cancrum à Locusta differre inquit, quod Locustæ caudam habent, Cancrī non habent. Locustis enim vt nantibus cauda utilis est: natant enim cauda quasi remo innitendo: at Cancris inutilis est, quoniam vitam

^a Hist. 4. c. 2.
Cauda an
destituan-
tur.

^b De par. 4.
cap. 8.

agere terrenam cauernasq; subire soleant, Sed falsum mea sententia quod cauda destituantur: habent enim, sed reuolutā, hinc *ἐπιπλάσμα πτυχῶδες* Aristoteles vocat: constat enim manifestè ex tabellis, & corpus posteriore parte integit, nec in pinnas desinit, nec extenditur ad natationem. Idcirco cautè locutus est ^c Plinius, quum ait: Carabi cauda à cæteris Cancris distant. Negat Galenus Cancros habere collum & caput, quod à verita-

^c lib. 9. c. 31.

Caput &
collum, an
habeant.

^d Hist. 4. c.

10.

^e Hist. 4. c.

3.

Cerebrum.

te abhorret; prudentiùs dixisset, caput à cæteris partibus non esse apertè distinctum, quod his verbis scripsit ^d Aristoteles: Habent autem caput animalia omnia sanguine prædita. Exanguium nonnullis indiscretum hoc est. vt Cancris: Idem Plinius: Quibusdam indis-

cretum caput est, vt Cancris. Et rursus ^e Aristoteles: Alueus totius corporis indiscretus est: nec enim caput distinctum nec aliud quicquam. Quia igitur caput habere ex Aristote-

le probatum sit atq; etiam alijs, hinc nonnulli cerebrum quoq; Cancris inesse scripserūt, quasi omnia quæ capite sunt prædita, cerebro quoq; à natura donata sint: cū id in mul-

tis exanguibus, præsertim insectis falsum esse declarat quotidiana experientia. habent tamen partem quæ cerebri fungitur munere: vnde enim dimanaret motus & sensus? à corde?

id sic ^f Aristoteles: Cancrorum plurimæ parti oculi sunt tū intro, tū foras in obliquū moueri apti. Quare nullos excepisse non admodum rectè visus est ^g Plinius, vbi sic lo-

Visus obli-

quus.

^f Hist. 4. c. 3.

^g Lib. 11. c.

37.

quatur: Cancrī in obliquum aspiciunt crusta fragili inclusis (aliàs inclusos gerentes) scilicet oculis: quia non omnibus eodem situ positi, sed alijs è latere, non supra continuo

sub prono (*ἐνθῶς* continuo & nullo medio) amplo distantes discrimine: alijs in medio breui discrimine, vt Heracleoticis, aut Maijs. Parte ab vtraque quatuor pedibus exornan-

tur. Pedes ait ^h Plinius (de Cancris) octoni omnes in obliquum flexi, & rursus ⁱ alio in loco: Octonos & marinis esse diximus, Polypis, Sepijs, Loliginibus, Cancris, qui brachia in contrarium mouēt, pedes in orbem, aut in obliquum. Idem soli animalium rotundi. Cæ-

Pedes.

^h lib. 9. c. 13.

ⁱ Lib. 11. c.

48.

tera binos pedes duces habent; Cancrī quaternos. Sed mendò non vacare videtur hic locus. Nam cū antea octonos pedes enumerasset, subdit paulò post tantum quaternos: nisi quatuor in singulis lateribus esse intelligat. His si addideris chelas, quas Plinius brachia appellans à pedibus separauit, decem constitues. Cancris etiam, inquit ^k Aristote-

Plinij locus

suspectus.

Chelæ.

^k Hist. c. 4.

2.

Pedes.

les, omnes deni cum forcipibus sunt. Et alibi ait: Cancris primi vtrinq; pedes quaterni, tū terni alij ordinem eodem modo explentes, reliqua bona pars corporis pedibus caret. Pedes omnibus in obliquum flectuntur, quomodo etiam Insecta mouentur. Binas

hasce chelas, siue brachia denticulatis forcipibus prædita esse scribit Plinius, quod non existimo in omnibus Cancris verum esse: carent enim quidam dentibus interius, quam-

uis maxima eorum pars eos habeat, aut saltem tubercula quædam alba, ad firmius retinendum. Rursus ^l Plinius, dextrum, inquit, brachium omnibus maius: ex ^m Aristotele, qui sic

^l lib. 9. c. 31.

^m De par. 4.

c. 8.

ⁿ De par. 4.

c. 11.

Crocodylus

cur superio-

rem maxil-

lam moue-

at.

dicat: Locustæ Cancrīq; omnes forcipem dextrum grandiore, valentiorēque habent. Parte enim dextra efficaciora suapte natura sunt animalia omnia. In brachijs, seu forcipi-

bus primoribus superior pars mouetur inferiore immobili, cuius rei causam tradidit ⁿ Aristoteles, vnā cum ea, quam refert, cur Crocodilus superiorem maxillam moueat: eius ver-

ba adijciam, vt clarior doctrina euadat. Cætera omnia maxillam mouent inferiorem: Crocodilus fluuiatilis vnus superiorem. Cuius rei causa est, quod pedes ad capiendum retinen-

dumq; inutiles habet: parui enim admodum sunt. Itaq; ad hunc vsum natura os ei pro pedibus vtile condidit: ad retinendum verò vnde ictus inferri vehementiùs potest, inde mo-

tus commodiùs agitur. Infertur autem vehementer desuper, quam de parte inferiore. Ergò cum vtriùsq; tū capiendi, tū mordendi vsum ore administretur, magis autem neces-

sarium retinendi officium sit, cui nec manus sint, neq; pedes idonei, commodiùs huic est mouere superiorem maxillam, quā inferiorem. Quod idē causæ est, cur etiā Cæcri superiorē sui forcipis partē moueāt, nō inferiorem: habent. n. pro manu forcipem. Illū itaq; vtilem ad

capiendum, non ad mordendum forcipem esse oportet. Mordendi autem secandi; officium dentis est. Cancris igitur cæterisq; quibus licet ociosius cibum capere, quoniam in humore non sint, oris usus paritus est, ut manibus aut pedibus capiant, ore secant, & mordeant: at Crocodilis os in utrumq; usum utile factum est à Natura, cum ita maxillæ moveantur. Videtur Aristoteles sibi aduersari, inquit Augustinus Niphus libro quarto de animalibus capite secundo. Nam primò tribuit Cancris pedes decem; connumeratis etiam chelis: nunc Cancris assignat pedes quatuordecim. Diluitur hæc inconstantia, quòd hæc sunt duæ indefinitæ (propositiones) quæ veræ sunt de Cancro secundum diuersas species. Vnde Albertus non imperitè dicit Cancrum, qui communiter Cancer dicitur, habere decem pedes; qui verò aureus appellatur, eum quatuordecim habere affirmat. Et Auicenna in suo de animalibus libro Cancrum, quem Aristoteles asserit decem pedibus fungi, nigrum esse autumat: eum verò quem Aristoteles dicit habere quatuordecim, vult esse aureum, quem sua lingua Canissem appellant, qui aureus interpretatur: hæc Niphus. Cancro interius binos, ut Locustacea habet dentes primores & inter dentes carunculâ linguæ effigie: tunc stomachum ori continuo iunctum, exiguum proportionem suorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter, in quo Locustæ & Cancrorum nonnulli dentes alios habent, quoniam superiores illi secare non satis queant. Hinc intestinum simplex usq; ad exitum excrementi dirigitur. Quæ cuncta Aristoteles, qui alibi dixerat Cancris intestinum esse quâ applicatum illud operculum geritur media applicaminis ipsius: & in partem exteriorem, qua oua pariunt, desinere: Cancrorum species multæ antiquis cognitæ. Cancrorum etiam genus, inquit Aristoteles, multiplex est, nec facillè enumerandum. Maximum quas Maïas appellant. Secundum Paguri quos Heracleoticos vocant. Tertium fluuiales: cæteri minutiores, & nullis penè nominibus annotati. Genus Cancrorum litorale Phœnice fert, tantæ velocitatis, ut vix consequi sit: vnde Hippeas idest equites illos appellarunt. His nil ferè intus propter inopiam pabuli. Genus item aliud est quod magnitudine Cancrû non excedat, facie Gammaris simile. Aelianus Cancrorum, inquit, genera diuersa esse audio. Sunt enim quidam saxatiles (πετρώιοι). Alij in limo, algis, aut arena gignuntur, quamobrem & formis, & cognominibus differunt. Sunt qui cursores (δρομῖαι) quòd longè lateq; vagentur, meritò appellantur. Idem postea: Cancrorum genus lutarium (γέρος καρκίνον ἐστὶ καὶ πετρίαι: sic Gyllius legit pro πετρίαι, idest, volantes, veluti in vulgato codice legitur: aliàs καὶ πέπονται) colore alijs albius spectatur: hi in luto nascuntur. Cum incessit eis metus, humo se excitant ad volatum, & per paruis alis subleuantur, quibus quidem gradientes uti minimè necesse habent. Cum autem iniectus eis est metus, non nihil in his subsidij, non tamen admodum firmi habent: enimverò comprehenduntur, quòd sursum altius subleuari non queant. Hæc ferè sunt genera ab antiquis tradita. Nā ubi hæc leguntur in piscium catalogo apud Plinium: Cancrorum genera Chamætrachea, Chamæleos, Chamæpelorides generis varietate distantes & rotunditate, Chamæglycymerides quæ sunt maiores quàm Pelorides, Colicia siue Coryphia: ineptè nonnulli existimarunt Cancrorum alias species enumerari, cum ea omnia quæ post hæc verba Cancrorum genera, sint Testatorum potius genera, quàm Cancrorum. Sunt & Cancelli Καρκίνια ab Aristotèle cōmemorati, qui in testatis quibusdā innascuntur & inhabitant. Inter recentiores Rondeletius cū verba Aristotelis suprā scripta produxisset, hæc subdit. Nos plura genera numerabimus, quæ sub Cācris contineri nemo nō fatebitur. Ea multiplici varietate à se distinguuntur. Ut magnitudine differunt, Mæx, Paguri ab Albis & Pinno-phylacibus: hi .n. parui sunt, illi magni, inter hos alij sunt medij. Heracleotici fusco sunt colore, Paguri & Maïæ rubescente, undulati flauo cum è mari extrahuntur: Latipes & qui in Ostreis nascitur albescente; qui in Pinna, flauescente: Vrsus colore corticis mali punici. Distant & pedum longitudine: aliorum enim pedes breues sunt, aliorum mediocriter longi, aliorum longissimi. Oculorum quoq; situ differunt: horum oculi ferè se contingunt: illorum magno intervallo distinguuntur. Sed diligentissimus in his generibus enumerandis fuit Cæsar Scaliger: qui Cancrorum, inquit, species multæ ignotæ mihi: quas cognitas habeo, describam, Vna est apud vicinos nostros generis nomine, parua, Altera, quam nunquam vidi, Phœnicia, ut aiunt peculiaris, à velocitate Equitis nomine appellata. Quam doctissimus amicus noster imprudenter in quarto libro inter tardigrados numeravit. Peregrini ij in litore Issico exercent tardiorum prædas animalium. Tertium genus est fluuiale, rotundius quàm marinum. Quartum insigne tum robore, tum magnitudine. Paguros vocant, quorū duas noui differentias. Alter & orbiculatior & fuscior, & maior. Alter est quadratior & minor, colore dilutiore, ac penè pallida viriditate. Poreffas hos

Canissem
Cancer.
Dentes.

De par. 4.
cap. 5.
P Histor. 4.
cap. 2.
Genera.
Hist. 4. c. 2.

lib. 7. de a-
nimal. 24. c.

lib. 7. de a-
nimal. c. 30.

lib. 3. 2. cap.
11.

Magnitudi-
ne differunt.
Colore.

Pedum lon-
gitudine.
Oculorum
situ.

Exer. 245.

A hos vocat Venetus. Quintum Heracleoticum, grandiffimum in genere Pagurorum, cruribus breuibus, forcipibus admodum validis. Sextum longè omnium maximum quod Maia nomine cognoscimus: tota cuppa alperum, culpidata fronte horridum, prælongis cruribus, exilibus, ac propterea imbecillis. Septimum omnium minimum in ſpongijs, & Conchylis. Hiſce Scaligeri ſpeciebus addantur Cancer aureus, & niger qui Caniſſem ab Auicenna appellatur, item qui Ialicè Grancio ſpianano dicitur, nomine mihi tantum cognitus; & venenofus, quem in India Occidentali eſſe ſcripſit Cardanus; & terreſtris, quem nauigatores iſti in D. Thomæ inſula ſtatuunt: & qui à brachiorum longitudine paruitateq; Macrochelus, & Brachychelus dicitur: nec nō & hirsutus; & qui cordis figuram æmulari videtur, Rondeletio primū cognitus, vt etiam alij tres priores. Concludamus igitur rectè ſcripſiſſe Philoſophum: Cancerorum genus multiplex nec facilè enumerandū. ^{hiſt. 4. c. 2.} Sternion ab Alexandro Tralliano nominatur hiſ verbis; Diabete morbo laborantibus conueniunt ex carnibus βούβιον καὶ σέρριον, καὶ πόδας μάλιστα τῶν βούων &c. Quo loco quid. Iacobus Goupilus, accepiſſe ſe ab homine vulgarem Græciæ ſermonem tenente, teſtatur σέρριον eſſe ex Oſtracodermorum genere, ſed ex hoc (inquit) loco intelligi poteſt eo nomine **B** carnem aliquam ſignificari. Cordis (ſtomachi, vel oris ventriculi) dolore affectis cibi, qui non facilè alterentur (aut corrumpantur) conueniunt, & qui acres mordaceſq; humores retundant, vt ἡ βούβια καλουμένη, καὶ τὸ σέρριον καὶ ἀσπράς, καὶ ἰσπός, καὶ κτένια, καὶ κοιλία, χλωῶν: vt idē Trallianus habet: Zoographus vtrobique; vuluā porcinā intelligit, & ſternij nomine pectus porcinum potiùs quàm marinum aliquod animal. Sic & in canini appetitus à nimio ſtomachi calore, curatione, conuenire inquit σέρριον (σέρριον καὶ σέρριον) καὶ βούβιον καὶ δαμαλῶν (δαμαλῶν iuuenearum) πόδας, & ſi quæ huiuſmodi refrigerant ſimul, & non facilè concoquuntur. Item in curatione doloris oculorum ex bilioſo & acri humore: Veſcatur æger alimentis mitibus & minimè mordacibus, & incrassantibus vt Orpho, glauco, bulbio, Sternio. Verbum bulbino (inquit Goupilus) à nemine Latino vulua ὑποκοριστικῶς deductum eſt. eo autem ſignificatur animalium ἡ μήτρα: cuius eſu ſanguis pituitofus redditur. Quæ conſequitur dictio σέρριον petita eſt ex vulgari Græciæ ſermone; ea enim ſignificatur οſτρακοδέρμου εἶδος, vt ex homine doctiſſimo accepi, Hæc ille. Eſt quidem Cancerorum quorundam eiufmodi ſpecies, quæ pectoris figuram pulchrè referat, vt ab eadem nomen adipiſci mereantur: an verò Trallianus hoc nomine **C** Oſtracodermion vllum intelligat, dubitat Zoographus, præſertim cū ſemper hoc nomen cum vuluæ mentione coniungat, tanquam rem cognatam, eiufdem nimirum animantis partem.

S E N S V S .

MIRE oculati ſunt cancri atq; auriti, vt qui inſidias incredibili ſagacitate ſubodorantur, quamuis enim ſilenti tacitoq; ingreſſu illos inſecteris, ſubitò tamen præſentiunt, & conſeſtim ſe luto obruunt, aut ſaxis ſubducunt, & hominum inſidiantium conſpectum effugiunt.

G R E S S V S .

D **A**N C E R ſolus ferè è Cruſtatorum genere non natat, ſed incedit, vt ſcribit ^a Ariſtoteles. Vis itē alijs, inquit, nandi tributa eſt, vt piſcibus, vt Molibus, vt Cruſtatis, velut Locuſtis. Quædam ambulare poſſunt, vt genus ^a Hiſt. 1. c. 1. Cancerorum: quippe quod quanquam ſuapte natura aquatile eſt, tamen habet vim ambulandi: Et alibi: Cancri, quanquam aquatiles, tamen grefſiles ſunt. Et Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum. Καρκίος τε ἵκοντι ἐχῆνος τε τοὶ καὶ ἀλμυρὰν ἀλλὰ ἰὼν μὲν οὐκ ἵσταντι, τεζαὶ ἐμπορεύονται μόνοι. Per ſalſum mare adueniunt Cancer & Echinus, natandi minimè periti, ſolique pedibus gradiuntur. Tranſuerſo latere procedunt: quanquam id neutiquam ſit mirum: cū & alia aliquot animalia eadem lege, aut proportionē gradientur: Nempè vrſus, ac ſimia propter latitudinem pedum poſteriorum: quos vt in vacuum ponant, neceſſe eſt ingreſſionis corrumpi quadraturam. Tranſuerſa ergò ſe inferunt. Et ita quoq; moueri Scorpium ex ^b Plauto diſcere licet. ^b In Caſſina.

Receſ-

Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.

In Pseudulo Idem^c Comicus hunc peculiarem gradiendi modum in Cancro notauit:
do. *Vt transuersus non prorsus cedit quasi Cancer solet.*

Cancros
 prorsum
 non proce-
 dere cōtra
 Rondele-
 tium.
^d Li. 9. c. 3.
^e Exer. 245

Vegetius: Paralyticum iumentum ambulat prorsum in latere ad similitudinem Cancri. Eundem motum, non sine diligenti consideratione, (sunt enim animalia quæ pluribus, quàm quatuor notis mouentur) Aristoteles annotauit in libro de Animalium gressu, ubi, sic loquitur: Nam semper in quaternis proximis (pedibus) posteriora per transuersum ad priora arripiuntur. Declarant hoc quæ lento gradu motum cient, vt Cancri: hi enim ita se mouent, quia de eorum genere sunt, quæ multis fulciantur pedibus. Siquidem per transuersum semper eò se mouent, quò gressum dirigunt suum. Et post notans huius gressus causam, hæc ait: Quod etiam animalium genus præter cætera proprium & sui generis motum agit: quandoquidem omnium vnum in priorem non mouetur partem, sed in latus. Cum autem prior pars in oculis distincta esset, natura oculos ita affixit, vt cruscule sequerentur. In priorem enim partem illorū motus tendit. Ob eamq; rem Cancri etiam quodāmodo in priorem partem sese videntur mouere. Quibus Philosophi verbis commotus Rondeletius, Cancros prorsum procedere est opinatus, nobisque apparere tantum quòd per transuersum moueantur. Ita enim scribit: Cum verò cæteræ animantes & quadrupedes, & multipedes per diametrum, vel in anteriora moueantur, Cancri per transuersum & in latus progredi videntur. Sed quoniam oculis semper prior siue anterior pars ad iter designatur, quia in priore animantis parte siti sunt oculi, Cancri in anteriora reuera progrediuntur. Rectè igitur^d Plinius: Cancri in pauore etiam retrorsum pari velocitate redeunt, is autem motus ei qui fit antrorsum, ex diametro opponitur. In hanc opinionem quomodo se exercuerit doctissimus^e Iulius Cæsar Scaliger, age videamus. Aiunt, inquit, vulgò non rectè videri Cancrorum progressum esse in latus. Etenim cum illis oculi ita mobiles sint, vt aliquando condantur, alias exerantur: exerti modò prorsum, modò in latera obliquantur, non erit eorum incessus in latus, si in latus oculi flexi sint. Quia procedunt rectà, quà obtuentur. Sanè haud aspernanda ratio: Vana tamen, non enim scorpius oculos habet emissitios: & (si velis ludere) laterorū promouet tamen. Ad hæc nemo dicat, lineam quæ dimetitur quadratum, antrorsum produci, sed ad latus. Neque dicentur Cancri antrorsum ambulare, cum oculi in latus flectuntur: sed oculos dicemus in latus flecti: quia progressio in latus est. Rationem explicemus. Motum tractione & pulsione fieri diximus alibi. Fit ergo secundum artuum flexiones. At ea Cancris introrsum ad pectus sunt. Ergo quasi cum triremes circumaguntur, lateris vnus reniges impellunt, alij altrinfecus inhibent, aut retrò trahunt. Ita quam in partem processurus est Cancer, eius lateris vtitur cruribus ad carpendum solum: alterius lateris ad aspellendum.

LOCVS.

^a Li. 9. c. 31.

DINIVS,^a Viuere (Locustas) petrosi, Cancros mollibus scribit. Hyeme aprica litora festari, æstate in opaca gurgitum recedere. Verum non solum limosis, mollibusuè, sed etiam saxosis in locis degunt, & sicubi alga & arena est. Et vt summam dicam, in aquis, tum dulcibus, tum falsis, necnon etiā in terra. Scribunt enim terrestres esse in insula D. Thomæ similes marinis, edulesque.

VICTVS, ÆTAS.

VSCVNTVR Conchylijs. Polypum etiam, ubi ob nimiam Venerem imbecillus redditus, mortui vicinus est, velut vlcescentes sese, nam hos ille cum bene valeret, edebat, deuorant: Oppianus.

Carcinades misera & Cancri multiq; natantes

Quos omnes cupide primò ferus ille vorabat

Tunc viuum imbellem minimè sua membra tuentem

Discerpunt, donec moriatur funere dira.

quamquam hæc de marinis intelligenda putemus. In ciborum penuria, à suo quoque genere minimè abstinere: quod si quis procul deferre eos velit, curet, ne alteri in alterum impetum faciendi potestas vlla sit. Sunt igitur Cancri sarcophagi, siue marini sint, siue fluuiales,

A uiales, siue inter hos medij, qui scilicet in stagno marino nascuntur, atq; degunt. Ore excipiunt aquam, vt cætera Crustata, teste ^a Aristotele: sed eam Locustæ ad suas branchias transmittunt, Cancris parte oris exigua: quæ ratio est, cur circa horum os spuma appareat, ^a Hist. 4. c. 2. ex aqua & aëre qui vnâ cum ea hauritur, cum per attractum, & reiectum agitantur. ^b Alibi nullo discrimine Cancris & Locustæ, inquit, ex Crustatis aquam per suas appendiculas, propè hirtiusculas quasdam partes egerunt. Viuere aqua dulci & salsa scribit ^c Galenus. ^d Plinius Lacte potantes sine aqua viuere multis diebus Author de natura rerum testatur. ^d Plinius Cancris tribuit vitam longam. Nos ex Aristotele supra probauimus, præ cæteris Crustaceis, longæuas maximè esse Locustas.

Aquam vt recipiunt. ^a Hist. 4. c. 2. ^b Lib. de resp. ^c Lib. de boni & mal. suc. cib. ^d Lib. 9. c. 31.

C A P I E N D I R A T I O.

C APIVNTVR nassis hoc modo, Ranas in partes diuisas in plures immittit nassas piscator: eas collocat in loca vbi Cancris degunt, vt ingrediantur. Capiuntur & aliter, virgulis scilicet diuisis in summitate, quibus intestina aliqua aut ranarum corpora inserta sunt, ordine dispositis iuxta gurgites, & loca quæ habitare solent, denis duodenisue: inde reticulo circumit piscator, virgas singillatim eleuans, subiectoq; reticulo, cum Cancris non adeo celeriter se possit explicare, decidit in reticulum.

S E X V S.

I NTERIORA operculi applicatilis hirtiora amplioraq; fæminæ Cancris habent, quàm mares: vt ait ^a Aristoteles: Nulla re, inquit, differt fæmina à mare, nisi quòd operculum applicatile illud amplius & distantiùs & hirtius fæminæ gerant, in quo oua pariunt & quæ egerunt excrementum. Membrum autem quod mas in fæminam inserat, nullum omnino habetur. hæc ille. ^b Plinius pedibus etiam distinguit, nã de Cancris loquens, fæminæ, ait, primus pes duplex, mari simplex. Præterea Mares, vt scribit Author de natura rerum, duas habent spinas inter ventrem & caudam, quibus fæminæ carent, quæ oua in ventre habent.

^a Hist. 5. c. 7. ^b Lib. 9. c. 31.

C O I T V S. P A R T V S.

C A N C R I parte priore (Rondeletius vertit partibus posterioribus) copulantur, sua opercula loculosa illa, rugosaq; mutua confertione componentes. Primùm Cancer minor ab auerso superuenire solet, tum maior vbi ille superuenerit, hæc ^a Aristoteles. Vnde ^b Plinius Cancros ore coire scripsit. Oua autem edunt in operculo, nec procul vt pisces faciunt & cætera quæ parere solent. Hinc fæminis operculum latius, vt locus esset ouis recipiendis capaxior & præstantior.

^a Hist. 5. c. 7. ^b Lib. 9. c. 31.

A N T I P A T H I A.

C A N C R V M admota Polypode herba abijcere chelas siue pedes, Zoroastres in Geoponicis ait. Aper non faciet in te impetum, si Cancrorum brachia (teste Didymo) illa denticulata tecum appensa circumferas. Apibus odor Cancrorum vstorum infestus est testibus Palladio & Columella: ^a Virgilius:

Aper ne in te grasset.

Neue rubentes

^a 3 Geor.

Vre foco Cancros.

Idem Plinius: Cancrorum odore, inquit, si quis iuxta coquat, apes exanimantur. Authores habeo qui ardeolas Cancris nidos suos munire affirmant aduersus noxia animalia. Tanto diffidio flagrant Cancris & Erucae, vt si à cornibus suspendantur illi ramis arborum,

Eruce can-cros odore

rum, in quibus irrepunt, aut nidulantur Erucae, illicò decidant collabanturque, & aliò immigrant.

NATVRA. MORES.

^a lib. 9. c. 31.
Vt pugnet.

Scorpionis
vt Cancris.
† Metamo.
15. lib.

VNIVERSI, inquit, ^a Plinius, vbi aliquando congregantur, os Ponti euincere non valent: quamobrem regressi circumeunt, apparetq; tritum iter, & paulò pòst. Dimicant inter se vt Arietes aduersis cornibus incurfantes. Narratur apud eundem Sole Cancris signum transeunte Cancrorum, cum exanimati sunt, corpus in sicco trāsfigurari in Scorpiones. † Ouidius brachijs orbos Cancros producere scorpiones, si sub terra occultentur, canit. his versibus.

Concaua litoreo sedemas brachia Cancro

Cetera supponas terra, de parte sepulta.

Scorpius exibat, caudaq; minabatur vnea.

Calliditas
in Conchy
lijs capien-
dis.

^b Hist. 5. c.
8.

Magna huius animalis astucia, & calliditas in capiendis Ostreis Conchisq; obseruatur. Calculos enim & lapillos patulæ hiantique eorum testæ ingerit, ita vt occludi nequeat, mox dentato forcipe pisculentam carnem abradens atq; eliciens deuorat, suauiterq; securè sua captura fruitur, nullo vindictæ metu. Diligenter multi ex Ecclesiasticis scriptoribus hanc fraudulentiam descripsere, sed diligentissimè D. ^b Ambrosius: cuius verba mellito quouis nectare dulciora non præteribo: Cancer quoq; inquit, quas cibi gratia præstigias fruit? Nam & ipse Ostreo delectatur, & carnes eius epulum sibi quærit. Sed quia vt appetens cibi, ita prospiciens periculi: quoniam cum difficilis est venatio tum periculosa: difficilis quia testis validioribus esca interior includitur: nam velut muris quibusdam mollitiem carnis, præcepti imperialis interpret Natura muniuit: quam medio testarum quodam sinu concauo nutrit, ac fouet, & quasi in valle quadam diffundit: & ideo cassa omnia tentamenta sunt Cancris, quia aperire clausum ostreum nulla vi potest, & periculosum est, si chelas eius includat; ad argumenta confugit, & insidias noua fraude molitur. Itaq; quia omnia genera delectatione mulcentur, explorat si quando Ostreum remotis in locis ab omni vento contra Solis radios diptychum illum suum aperiat, & referet claustra testarum, vt libero aëre visceris sui voluptatem quandam capiat, & tunc clanculo calculum immittens, impedit conclusionem Ostrei, ac sic aperta claustra reperiens, tutò inserit chelas, visceraq; interna depascitur. Hactenus ille. Oppianus hæc de Cancro marino dixit:

Si quis in aquorea Cancrum conspexerit alga,

Laudibus extollet, tantam mirabitur artem.

Concessa ex alto solers prudentia Cancro,

Cui parva est dulcis magno sine præda labore.

Ostrea distendit, testas & claustra recludit

Portarum pascitq; lutum scopulisq; repanda

Gliscit aquas, paruum madida de rupe lapillum

Obliquus tollit Cancer, chelisq; recuruis

Continet, in testis lapidem demittit, apertis.

Affidet, atq; epulis latus saturatur amicis.

Non potis est nixu geminas occludere lanceas

Ostrea, nam latis portis seiuncta dehiscit

Et moriens saturnum Cancrum lathumq; relinquit.

^c lib. 9. c. 30.

^d Hist. 5. c.

17.

^e Hist. 8. c.

17.

Crustam
exuunt.

Puto tamen omnibus Cancris hanc inesse prudentiam venandi Ostrea, nam & in paludosis locis aquarum dulcium, ac fluminibus longè à mari distitis, hæc & cancri proueniunt. Latent, inquit ^c Plinius de Locustis loquens, mensibus quinis: similiter Cancris, qui eodem tempore occultantur; & ambo veris principio senectutem anguium more exuunt renouatione tergorum. Hæc ex ^d Aristotele, qui ait Cancros nuper natos, & pòst etiam vere crusta sua exui, quemadmodum Locustæ, ^e Alibi sic loquitur de hac re clariùs: Cancris exuunt senectutem, molliores quidem perspicuè: sed etiam duriores exuere aiunt, vt Maias. Cum verò exuunt, mollis admodum crusta subnascitur: & quidem Cancris præ teneritate non satis ambulare possunt. Idem sæpius repteit.

DENOMINATA.

Καρκινώδης. Cancrī brachiorum instar comprehendere, vel comprehendī, cō-
torqueri ἐπαλλήλως, hoc est alternatim vel mutuò: Cancellari Latine dici-
mus pro implicari inuicem, & ita constipari. Καρκινώδης ὁ τὰν ριζοῦται ὁ σί-
τος καὶ σκληρυνέται, Hesychius & Varinus. Theophrastes: χαμᾶνες δὲ ἐ-
πιγινώσκουσι πάντα τοῦ μέρους χρήσιμοι. ριζοῦται γὰρ καὶ καρκινώδης μᾶλλον:

Καρκινώ-
δης.
Cancellari
quid Latini.

hoc est, ut Gaza vertit: Sata frigore melius radican- tur: cancrificaturq; . Volunt καρκινώδης dici plantarum radices, quæ Cancrī instar diu- aricatis & in latera dispersis fibris vel capillamentis terram apprehendunt. Ab hoc verbo καρκίνωμα dimanauit, idem cum Cācro morbo. Celsus de carbunculo: Non idem periculum Carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatū est. Id vitium fit maximè in superioribus partibus circa faciē, nares, aures, labra, mammas feminarum. Et in iecore etiam & splene hoc nascitur. Circa locum affectū aliqua quasi puncta sentiuntur: isq; immobilis & inæqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quasi recuruantur, hæq; pallent, aut liuent, nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt, tactusq; is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet. Καρκινώδης, Cancro similis, vel qui ē Cancrorum est genere; vtitur hoc adiectiuo Aristoteles. τὰ καρκινώδη ἐλκη, dicuntur vlcera Cancro similia morbo. Καρκινώδης parua sunt animalia minutis Cancris similia, colore, ut scribunt fuluo. Aetius αἱ τὰς καρκινώδεις ἐδίουσαι τρίγλαι δυσώδεις ἴσσι καὶ ἀνδρῶς, quidam Cancellos vertunt, quos καρκινία diminutiua voce Græci vocant.

Carcino-
ma.

Καρκινώ-
δης.
Carcina-
des quæ animalia.

MISTICA. MORALIA.

MPROSTORVM hominum mores, & qui improba inexplabiliq; cupiditate diuitias nullibi non quærunt; item qui patrimonijs suis pauperes per vim spoli- ant, vel per insidias eripiunt, præclare exprimit Cancro- rum astucia. Quos eleganter perstringit hæc D.ª Basilij oratio. Iam quidem & infirmi, inquit, cuiusdam animantis haud modicam astuciam ipse, ac dolum ingenium insidiosumq; cum didiceris, volo proinde,

Homines
doli &
perfidii.
Hex. diui.
offic. Hom.

ut ipse admonitus non imitare, sed vites maleficos. Cancer efficitur Ostrei carnes cupit, sed perdifficilis eius est ipsi venatio, testæ ratione qua clauditur, ac munitur: perualido namq; & infracto septo carnis Ostrei mollitudinem natura muniuit. Quapropter, & Ostrea codermone id aquatile nuncupatur. Cumq; duæ concauitates exactè inter se coniunctæ Ostreū circumplacent & ambiāt, nihil prorsus Cancrī dēticulati forcipes illi possunt. Quid igitur agit? Quid tandem molitur? Cū viderit illud tranquillis in locis tepore sese oblectare, suasq; illas valuulas ad Solis radios aperuisse, ac explicasse, tunc clanculū iniecto calculo conclusionem prohibet, atq; quod viribus suis deerat, id tali astu sibi supplet. Hæc est eorum malitia, quæ neq; ratione, neq; voce prædita sunt. Ipse ego optauerim, ut Cancrorum solertem industriam imitatus in parando viatico, à proximorum noxa incommodisq; tibi temperes. Alium est profectò morum, qui suum cum dolo fratrem adire solet, quiq; ex insidijs proximos aggreditur, alienisq; insultat calamitatibus. Effugito despiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus esto contentus, paupertas cum veraci sufficientia, omni potiundæ voluptati profectò est compoti mentis anteposenda. Ad huius imitationem D.^b Ambrosius, cum declarasset quàm astutē, ac frandulenter insidias parent Ostreis et Conchis Cancrī, horum exemplo frandulentium hominum perfidiam, ingluuiem, cupiditatemq; inordinatam compræhendit his verbis: Sūt igitur homines qui Cācri vsu in alienæ vsum circumscriptionis irrepant, & infirmitatem propriæ virtutis astu quodam suffulciant, fratri dolum nectant, & alterius pascantur ærūna. Tu autem proprijs esto contentus, & aliena te damna non pascant. Bonus est cibus simplicitas, innocentia suæ bona habens: insidiari nescit alienis, nec auaritiæ facibus exardescit, cui lucrum omne ad virtutem dispendium est, ad cupiditatem incendium. Et ideo beata est, si bona sua nouerit cum veritate paupertas, & omnibus præferenda thesauris: quia melius est exiguum cum Dei timore. Quantum est enim quod hominem alat? aut si quæris quod etiam abundet alijs ad gratiam, id quoq; non multum est. Melior est enim

Hex. 5. c.
8.

Dolosi ma
gistratus.

Cap. 6.

enim hospitalitas in oleribus cum gratia, quàm vitulorum pinguium præparatio cum discordia. Utamur ergò ingenio ad quærendam gratiam, & salutem tuendam: Licet nobis vti exemplis maritimis, ad profectum nostræ salutis: non ad alienæ periculum. Haftenus D. Ambrosius. Impositores etiam alios & fraudulentos, veluti sunt qui ciuitatis gubernaculis præfunt, sed iustitiam iniquè exercentes, exprimunt Cancræ. Nam vrlii non rectà progrediuntur, sed dextrorsum, ac sinistrorsum, ita etiam illi via recta neglecta, munera impiorum, ac inhumanorum, ipsi etiam inhumani pijs bonorum rationibus, lachrymisq; præferunt: de quibus scilicet tam impiè cum innocentibus, agentibus dicebat Hieremias: Facti sunt retrorsum & non antè: deq; iisdem dicitur in Prouerb. quod ipsi relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas. His testa dura est: quia in prauo illo proposito fraudulentisq; actionibus persistunt: carent sanguine: quia nihil humanitatis, misericordiæ, ac dulcoris possident: viuuntq; in locis mollibus, delicias, ac omne voluptatis genus amplectentes.

HIEROGLYPHICA.

Inconstantia.

Sophista.

Arcanū re
nellatum.Sestina len
te.

CITE admodum Iohannes ille cognomento Scholasticus, Sclarum anacephalæosi, hominem qui modò risui indulgeat, modò luctui, modò austeritati atq; temperantiæ se reddat, modò dilicijs diffuat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc in dextram, nunc in sinistram partem gradienti, mira q; vitam suam inconstantia traducit: virq; is sapientissimus de ingenij eiusmodi prolectu nihil sibi quidquam pollicetur, quod ad vllam sit vnquam frugem peruenturum. Eiusdem subterfugij, inquit Pierius Valerianus, causa Sophistam significare, qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim persimiles huic animali dicit Plato Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos comprehensosq; putes, tunc retrò fugaci curso lapsi per diuerticula, atq; subterfugia, maiore in priore laborem tibi intentant, si vilem ac inanem prorsus curam eos confectandi susceperis. Sed enim non in Sophistas tantum, sed in ipsam etiam Dialecticam obortum est à Cancro cauillum. Nam Ariston Philosophus, vt eam eluderet, dicere solebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu sectarentur, ijs assimilari, qui Cancris vescerentur, cibi enim admodum exigui gratia, circa ossa tam multa numero, tantum laboris infumi. Siquid verò abditum & arcanum luci proditum, ac reuelatum ostendere, quis vellet, Pagurum, & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari. Ea verò de causa Cancræ ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quod id omne genus Testacea noctu plurimum pasci soleant: compertumq; plenilunio sit, ea magis tum pinguescere. Iam verò Imperatorem Octavianum Augustum adeo delectatum fuisse hoc prouerbio, *sestinalent*, è scribunt Aulus Gellius in noctibus Atticis, & Macrobius in Saturnalibus, vt non solum in communi colloquio, sed in Epistolis etiam eo vteretur: & in sigillo suo sculptum haberet Papilionem cum Cancro: quibus duabus bestiolis prouerbij sententiam hieroglyphicè pingebat: per Papilionem Vermiculum alatum, & velocem innuens celeritatem, per Cancrum verò, qui motu retrogradæ & tardo fertur, moram & cunctationem.

NUMISMATA.

^a Hieroglyphi.
lib. 28.
Chiorū nu
mus cū Ca
cro.

ANCER in numis, inquit ^a Pierius Valerianus, compactile scilicet genus id, quod corpore est obrotundiore, cuiusmodi plæriq; cæleste signū figurant in Zodiaco, Chiorum indicat rempublicam. Tradunt id & Polux & alij: sed enim nisi quispiam author esset, numus argenteus id satis indicaret, in quo Pagurus is est cum inscriptione, ΚΩΙΩΝ inferè ΑΕΤΚΙΠΠΟΣ. Tria Agrigentorum numismata argentea reperiuntur, in quibus sculpta est ab vna parte aquila leporem pedibus premens, ac quandoq; illum dilacerans rostro, cum inscriptione in eorum vno tali, ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ: in tertio verò ΑΚΡΑΤΑΝ. Horum autem numismatum pars opposita Cancrū & piscem exprimit, vnius inscriptio talis ΑΚΡΑΓ; alterius ΑΚΡΑ, tertij ΑΚΡΑΓΑ, in quo anguis est pisciculum ore tenens. In Syracusanorum numo quoq; argenteo, parte

parte vna aquila inculpta cernitur ardeam, vel vt alijs placet, vulturem pedibus prehensum tenens cum inscriptione ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΝ; altera verò parte Cancer est, & sub eo duo delphini. Adraniorum quoque duo extant nummi argentei; quorum prior vno latere aquilam habet, leporem pedibus tenentem, cum his infra scriptis ΑΔΡΑΝΙΩΝ, altero verò Cancrum supinum cum sex circulis O literam planè referentibus, tribus ad dextram chelam, & tribus ad sinistram. Infra Cancrum cernitur quid ferræ simile. Posterior vna parte aquilam etiam habet pedibus comprehendentem leporem, & hæc supra caput & dorsum aquilæ scripta circum nummi oram ΑΔΡΑΝΙΩΝ: altera verò parte, Cancer cernitur, & intra eum serpens, aut anguilla, vt arbitratur Hubertus Golzius, superius verò intra Cancri vtrasque chelas pecten. Sinuessæ vrbs Græcæ originis antea vocata Sinope nummum cudit argenteum, in cuius vna parte videtur Cancer, aut Pagurus, & infra hunc piscis non nihil incuruatus cum hisce infra scriptis literis ΣΙΝΤΕΣΣΑΝΩ, ab altera testudo cum eadem inscriptione. Per Pagurum, aut Cancrum volunt intelligi sapientiam, per testudinem salubritatem. Esse enim calidas aquas in agro Sinuessano hæcticis & phthificis saluberrimas, Strabo & Plinius testantur. In nummo æneo Brutiorum ab vno latere Cancer est, intra cuius chelas impressæ hæc literæ BPET, & supra has literas caput bouis, infra verò Cancrum ΤΙΩΝ legitur; ab altera parte deæ alicuius, nimirum, Palladis caput est, & cuius vertice quinque Cancri pedes prodeunt.

Adranio-
rum.Sinuessæ
vrbs.

Brutiorū.

P R Æ S A G I A.

PLVIIIS imminentibus, aut tempestate, Cancer ex aqua in terram prodit: quod Pluuiz præ-
scripsit Aratus in his versibus:

Καὶ μὲν ἐξ ὕδατος καὶ καρπίνος ὄχετο χέρσῳ
Χερμῶνος μέλλοντος ἐπαίσσεσθαι ὁδοῖο

S O M N I A.

CANCER viros peruersos & inemendabiles indicat, propter animalis trasuersa vestigia. Si quis inueniat marinum Cancrum, aut pluuialem (fluuialem), virum peruersum inueniet & inopem. Si marinum, regem: si fluminis, principem, eò quòd mare regem, flumen verò principes, significat, Zoographus ex incerto.

F A B V L Æ.

CANCER teste Hygino & Basso Iunonis officio inter astra collocatus, quòd Herculem, cum hic contra Hydram Lernæam confligeret, & palude pedem haberet, mordicùs arripuisset. Herculem enim aiunt ideo ira accensum, eum interfecisse, Iunorem autem, quæ Herculi infensa erat, inter sidera collocasse. Hanc fabulam Thom. Rhadi. metricè sic descripsit;

Cácer cur
in astra col-
locatus.

Tot stellas Herculis ense nectus
Cancer portans, & habet irradians,
Calcem morsu acriter arripuit
In Lernæ caput arma domat
Quando Tirynthius acer, amans
Fama. Occisum tulit atherijs
Oris Iuno breuiori mora.

Nonnulli, cur inter sidera sit collocatus, aliam rationem reddunt, quia nimirum conuersione regressuq; tam peculiari eò in animali animaduerso, per eius imaginem ostendere voluerint Solis cursum, qui cum eò progressus fuerit, retrorsum auferri, ac tantundem aufugere videatur. Veluti caper opposita ratione confictus, quia sol ab eo signo, toto poli nostri tractu, altiora petere contendat: caper enim dum pascitur accliuiora, editioraq; loca petit. Huiusmodi verò commentum, vt ait ^a Pierius Valerianus, non ex orbis totius conditione, sed ex cæli nostri situ sphæraq; ipsa ad arcticum obliquata excogitatum est:

capri signū

^a Lib. 28.
Hierogly.

P nam

Hercules
cur cancrū
occidisse di-
catur.

nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctij signa attolli: ad id tamen fieret quod Solis progressus & regressus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, secto duobus locis æquinoctiali consideratur. Quod verò aiunt Herculem tot immanium monstorum domitorem, in opprimendo etiam Cancellō laborasse, nihil aliud sibi vult, vt veteres interpretantur, quā sophisticas nugas obtritas dialecticæ disciplina. Fabulosè igitur iocatur Plato, cum Herculem aduersus Cancrum defudasse dicit.

A P O L O G V S,

Serpens &
Cancer.

SERPENS vnā cum Cancro viuebat, inita cum eo societate. Itaq; Cancer simplex moribus, vt & ille mutaret, admonebat, astutiam. Hic autem minimè obediebat. Cum obseruasset igitur Cancer ipsum dormientem, & pro uiribus compressisset, occidit. At serpente post mortem extenso ille ait: Sic oportebat ante hac rectum & simplicem esse, neque enim hanc pœnam dedisses. Significatur hoc apologo, offendi potius, quā iuuari, qui cum dolo amicos adeunt. Ad huius apologi sensum fortasse, aut alterius ei similis facti sunt hi antiqui versus, quos vt Eustathius & alij, Alcei, alij Sapphus, quidam Praxillæ Sicioniæ esse aiunt.

Ο καρκίνος ὡδ' ἔφη χαλᾶ τὸν ὄφιν λαβάν
Εὐθεία χρη' τὸν ἐταῖρον ἔμψυ, καὶ μὴ σκολιά φρονεῖν.

Cancer autem ita locutus est, cum serpentem chelis comprehendisset,
Necesse est vt sodalis rectum sequatur & non obliqua voluat animo.

P R O V E R B I A.

Cancer le-
porē capit.

^a In pace.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΛΑΓΩΝ ΑΙΡΕΙ, idest Cancer leporem capit: de rebus quæ fieri nequeunt, vt interpretatur Suidas: seu vt alij de re nequaquam verisimili, dictuq; absurdum, velut si quis dicat, ab indoctissimo superari doctum: Huic & aliud simile, ΚΑΡΚΙΝΟΥΣ ΔΙΑΣΥΠΟΔΙΣΥΓΚΡΙΝΕΙΣ, idest, Cancros lepori comparas, de supra modum dissimilibus. Etenim vt leporum celeritas, ita & Cancrorum tarditas nota est. Nunquam efficies vt rectè ingrediantur Cancrī. ^a Aristophanes.

Οὐποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζαν,
Οὐδ' ἐπὶ τὸ πραχθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν.

Ambulet vt Cancer rectè, haud efficeris vnquam
Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.

Cancrū re-
ctā ingredi
docere qd.

Hoc velut oraculum poëta facetus pronunciat, quod à natura sit insitum, nullo corriges negotio. Nam Cancris genuinum obliquè ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, *Actum ne agas*. Idem ferè cum præcedenti & illud est: *Cancrum rectè ingredi doces*. ΚΑΡΚΙΝΟΝ ὀρθὰ βαδίζαν διδάσκεις, de eo qui docet indocilem. Refertur in Plutarchi collectaneis. Pertinet ad genus ἀδιωκτῶν, *Aethiopem dealbas*. Siquidem animal hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum.

Εν δὲ διχομασίῃ καὶ Ἀνδροκλείδης πολέμαρχος.
In seditione vel Androclides belli ducem agit.

In homines contemptos & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem, dignitatem fortiuntur. Effertur etiam ad hunc modum:

Εν δὲ διχομασίῃ καὶ πάγκαλος ἔμμορε τιμῆς,

& aliter:

Εν γὰρ ἀμνηχανίῃ καὶ χαρκίνος ἔμμορε τιμῆς.
Fert rebus desperatis & Cancer honorem.

Omnē lapi-
dem moue-
re, qui dicā-
tur & vnde

Quancumque Carcinus viri nomen in hoc prouerbio videtur. Πάντα λίθον κινεῖ. *Omnem moue lapidem*. Sunt qui metaphoram sumptam esse existimant ab his, qui Cancros venantur in litore. Nā hi plerumq; sub saxis latitant, quæ mouent, qui Cancros quærunt. Imitari nepā: pro retrocedere & in peius labi: Germani dicūt Hinderlich vñ die Krebs gād. hoc est retrorsum, vt Cancrī ambulant, sed Nepa scorpionem potius quā Cancrum significat.

SIMI-

SIMILIA.

VI hominem nimium præsumentem; & gloriosa verborum plus ultra iactatione superbientem, illudere Romæ nuper voluit, quidam Cancro inequitantem pinxit, & adscripsit Plus Ultra: Οἱ ἐν διαλεκτικῇ βαδυνόντες, εἰκόσι καρκίνους μασώμενοι: οἱ δὲ ὀλίγον τροφίμου περὶ πολλὰ ὅσα ἀσχολοῦνται: Ariston in similibus: hoc est, Qui dialecticæ studium profundè rimantur, Cancros edentibus similes sunt: qui propter exiguum alimentum, circa crustas plurimas occupantur.

EPITHETA.

EXTOR Cancri fideris & animalis aquatici epitheta confudit; separantur hoc modo. Animalis hæc adscribenda: octipes, multipes, scopulosus, cæruleus, testudineus, tardigradus, ferus, humens, rubicundus, obscurus. Nam fluuiialis, equoreus & litoreus, differentiæ potius quàm epitheta fuerint. Rubentem dixit Virgilius. *Neue rubentes Vre foco Cancros:* idest, vt Seruius exponit, cum vruntur, non qui per naturam sint huius coloris. Syderi verò conueniunt, Lernaus, pluuiialis, nisi fluuiialis legendum est, vt sit idem quod fluuiatilis: & multa à calore ducta, quod sol mense Iunio, quum vehemens viget æstus, hoc sidus percurrat: calens, calidus, torrens, ardens, adustus, æstiuus, æstifer, rapidus, feruidus, inflammans: vtræq; curuâs brachia. Σιαυροδῦται καρκίνοι Licophroni dicuntur. Sifira enim, vel sifyrna teste Varino est tunica crassa ex ouillis, vel caprinis pellibus cum lana. ροδὸδάκτυλος, roseis digitis; apud Athenæum: ὀκταπόδης Nicandro. Et Ouidio:

Cancr. animalis epitheta.

4. Georg.

Epitheta Sideris.

Sifira quid.

1. Fastor.

Octipedis frustra querentur brachia Cancr.

αἰλῆται, Oppiano. Sed hoc fortè, inquit Zoographus, marinis potius conueniet, vel omnibus, vel speciei cuidam. Plura in epithetis Paguri. Homerus in Batrachomuiomachia eleganter Cancros descripsit epithetis.

Ἡλδοι ἐξαίφνης γωτάκμονες, ἀγκυλοχῆλαι,
Λοξοβάται, σραβλοὶ, ψαλιδόσομοι, ὅσραπόδεμοι
Ὅσοφῦες, πλατιωνοί, ἀποσείλβοντες ἐν ὤμοις,
Βλαισσοί, χειροτένοντες, ἀπὸ σέρνων ἑσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάρκωοι, ἀχέρεις. οἱ δὲ καλαυνοί
Καρκίνοι οἱ ῥάτε μυῶν ὀυρὰς σωματέσσιν ἐκοπτον.

*Venerunt autem ex improviso habentes incudes in tergo vngulis curuis
Obliquè ingredientibus; tortuosi, habentes forficulas in ore, ostripelles,
Ossei natura, lati humeros, rutilantes in humeris.
Blesi, nervosis cervicibus, à pectoribus intuentes,
Octopedes, bicipedes, manibus qui capi nequeant (illi autem vocantur
Cancr.) qui utiq; murium caudas oribus incidebant.*

VSVS IN CIBIS.

ANCROS & huiusmodi malacostraca scribit Galenus duram carnem habere; & ob id difficillimè confici, sed firmi alimenti esse. Author libri Galeno adscripti de Spermate; Cancr. pisces, ait, frigidi & humidi septentrionales. Psello itemque Diphilo apud Athenæum Cancr. grauis est & difficilis concoctu. Apud eundem Mnesitheus ait; Cancr., Locustæ, Squillæ & huiusmodi, difficulter quidem concoquuntur, sed multò facilius quàm alij pisces. Conuenit autem eos assari potius quàm elixari. Arnoldus Villanouanns, Cancros marinos & fluuiatiles difficilis quoq; digestionis esse scribit, at multum alere, nec facillè in stomacho corrumpi. Et Actius in curatione colici

Téperies.

affectus Cancros prohibet in cibo, quod turbationem inducant, Squillas, tanquam ex Ma-
 Cur in coli lacostracis minus noxias concedit. Aluum soluere testatur Galenus, propter falfedinem
 co dolore & acrimoniam eorum: ideoq; stomacho nocere, maximè neruofam eius substantiã. Idem
 prohibeatur. præcipit, vt coquatur in aqua, in qua nati sunt; ego nihil referre puto, dummodo falsa sit
 aqua. Coqui debent, inquit Platina ex aqua & aceto, & fale abundanti. Cocti & in pati-
 nas translati ex aceto (suffuso) comeduntur. Romæ qui crustam veterem exuerunt, fri-
 Vt coquen- guntur oleo & butyro: duriori crusta testæ assantur super prunas. Laudantur etiam si co-
 di. quantur in Vino. Laudantur, qui vetustam habent crustam, autumnò, hyemè, & verè;
 qui autem eam exuerunt Aprili, & Maio mensibus inueniuntur, nonnunquam etiam Ro-
 mæ mense Septembri.

V S V S I N M E D I C I N A:

M I C. quædam communia Cancris marinis, & fluuiatilibus remedia omifi-
 mus, quæ ubi de Cancro fluuiatili erit sermo, proferemus. ^a Plinius
 contra serpentium ictus mederi tradit, sole Cancri signum transeunte.
 Apud ^b eundem nil tam æquè aduersari serpentibus quàm Cancros, su-
 elque percussas hoc pabulo sibi mederi Thrasyllus author est: cum sol sit
 in cancro, torqueri serpentes. Apri, ait ^c Aelianus, Hylocyamo deuora-
 to Cancros sibi pro remedio quærunt. Plinius apros hedera sibi mederi scribit in morbis,
 & Cancros vescendo, maximè è mari eiectos. Cerui, teste ^d Aristotele, morfi, vel à phalan-
 gio, vel à quouis generis eiusdem, Cancros edunt, quod idem homini etiam prodesse pu-
 tatur, sed non caret fastidio. Paulus Aegineta contra scorpionum ictus silphium cum Can-
 cro trito in vino propinat. & Aetius eum appositum Scorpionum occidere prodidit. Sed hoc
 alij priuatim de Cancro fluuiatili scribunt. Carbunculos & carcinomata in mulierum
 parte, teste Plinio, præsentissimo remedio sanari tradunt Cancro fæmina, cum salis flore
 contuso post plenam lunam, & ex aqua illita. Cancri cum in electarijs & antidotis resump-
 tiuis ponuntur, sic præparari debent: Euellantur extremitates Cancrorum è pedibus &
 corporibus suis: & abluantur cum aqua frigida & fale cum cinere, ter, donec iam puræ sint
 carnes, & odoris grauitatem exuerint. deinde coquantur in aqua hordei, cum aqua lactis,
 à quo extractum est butyrum. sic præparati electuarijs misceantur, vt docet Auicenna
 lib. 4. sui Canon. fen prima, tractatu 3. capite de medicamentis refrigerantibus hecticos,
 Hæc ex veteri editione Nicolai Prepositi. Cancri ex aqua poti profluvia sistere, ex hyssopo
 (vetus codex legit œlypo) purgare, & si partus stranguletur (scilicet in enixu labo-
 rioso parturientis matris) similiter poti auxiliantur. Eisdem recentes, vel aridos bibunt
 ad partus continendos. Hippocrates ad purgationem mortuosq; partus vitur illis, cum
 quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulso datis potui. Item in iure
 cocti cum lapatho, & apio menstruas purgationes expediunt: lactisq; vbertatem faciunt,
^d Item in febris quæ sit cum capitis doloribus, & oculorum palpiratione, mulieribus in vi-
 no austero potos prodesse dici Plinius scribit. Ad stranguriam quidam iubent tres Can-
 cros coqui in cyatho aceti, in mortario simul contundi, & exprimi & propinari. Cum aqua
 florum Cyani minoris distillata extrahitur succus ex Cancro viuo contuso, & eo gingiuæ
 puerorum in dentitione salubriter illinuntur. Illaco calido & sicco præscribit ^e Hippocra-
 tes inter alia pisces leuiter coctos & Cancros, & Conchylia. Cancri testam diligenter te-
 res, & vino subdulci miscbis, & colatam potionem dabis bibendam ei qui calculi mo-
 lestia laborabit, ex Marcello. Aetius ad idem remedium Cancros vrit: Cancros inquit,
 tres aut quinque, aut septem tantum, cum ingenti strepitu indefinenter sub testa exure:
 & contriti eorum cineris coclearium vnum cum condito præbe: eoq; calculosos renes sa-
 nabis, sed Marcellus Empiricus ad hoc remedium Cancros simpliciter terit, vt paulò an-
 tè recitauit. Cancrorum cinere aliqui in dentium doloribus vtuntur, ex Plinio: Ab eodem
 Cancri & Scolopendræ marinæ cinis cum oleo, inter psilothra numerantur: coniicit au-
 tem Zoographus, non Cancros simpliciter, sed cinerem eorum esse intelligendum. An-
 dreas ad lepras Cancri cinere cum oleo vsus est, eodem ^f Plinio teste. Cancri maxil-
 la naribus insufflata valet ad sanguinis fluxum, ex Rosa Anglica. Galenus in Eupori-
 sticis ait: A bestijs venenatis rabiosoque cane demorsos sanat Cancri interiorum cinis
 ex aqua semel, aut bis potus, quantum manu capere potest. Prodest etiam morsui
 canis

Canis rabidi, authore * Plinio, membrana ſiue ſeneſtus anguium cum Cancro maſculo trita (manuſcriptus legit ex vino trita.) Cancro oculos alligatos collo mederi lippitudini dicunt, vt idem ait. Cancro oculus, inquit Marcellus, ſubtiliter ſublatus, & in phœnicio conligatus, colloque ſuſpenſus, lippitudini incipienti medetur, ſitamen medium à caſto homine fiat. Si ramphos erodij (roſtrum ardeæ) cum Cancro ſelle in corio aſinino ſuſpenderis ad collum vigilantis, dormitabit, vt author eſt Kiranides. Ratio conficiendi pulueris vtilis ad diſſectionem nerui, qui à chirurgo eſt conglutinandus, Henrici Ranzouij. Recipe oculos Cancro, in ſubtiliſſimum puluerem comminutos in paruo linteolo. Hunc puluerem neruis inſperge, & ſiccis faſcijs, ex linteolo conſectis, locū oblige, ne humiditas aliqua ad neruos penetrare poſſit. Hanc ligaturam per ſpaciū viginti quatuor horarum intactam relinquito, Elapſo prædicto temporis ſpacio Chirurgus neruum inſpiciat, ipſiusque conglutinationem exploret, & deinceps vulnus illud calidis vinculis deliget inſtar alterius vulneris recentis, & poſt diem vnum aut alterum, ligaturā diſſoluat. In capite Cancrorum reperitur lapillus figura planus, qui acerrimo aceto immiſſus motum manifeſtum habere deprehēditur. Huius pulueris audio multos feliciter vti ad conterendos renum calculos, ex^d Mizaldo. Eoſdem etiam, in potu ſumptos, cordis pun-
ctiones ſanare aiunt.

Lib. 29. c.

25.
Lippitudi-
ni medeturAd neruos
conglutinā
dos.Lapis in ca-
pite cancri
& eius viſ.
^d Memor
cen. 8

V S V S I N V A R I I S.

PRGARI à Scorpijs domos, tradunt referente^a Iſidoro, ſi decē Cancri cum ocimi manipulo alligentur, omnes enim qui ibi ſunt Scorpiones, ad eum locum coituros. Ne à rubigine ariſtæ in aruis contaminentur, & in foetidum puluerem redigantur, quidam tres Cancros cum bouillo & caprino ſtercore paleis admixtis urunt: Cancros viuos, inquit^b Plinius, cremari iubent quidam, vt carbunculi non noceant. Vlmi folliculis genus quoddam beſtiolarum innasceſcit, quod Cnipes appellant, qui cū in ficis gignuntur, ficarios illos Culices τῆς ψήνας deuorant. Huius remedium Cancros ſtatuunt alligandos (ἀκὼς δὲ τοῦτου φαίνεται ἔχει τῆς καρκίνους προπεριοναίν, fortē πορροπεριοναίν, pro affigere, Zoographus (in eos enim vertere ſeſe Cnipes inquit,) ſed ficis quidem auxilia iſtiusmodi comperta habentur, ex^c Theophrasto. Fructum, ait^d Gaudentius Merula, plantæ continebunt, ſi Cancrē trunco circumligetur.

Scorpij è
domo vt
expellan-
tur.^a Lib. 12.

Orig. c. 6.

^b Lib. 18. c.

29.

^c Hiſt. plant.

2. cap. 19.

^d Lib. 4. me

mor c. 39.

DE CANCRO MARINO.

Cap. XVII.

ORDINIS, RATIO,

SYNONYMA.

CANCRI marini nomen ita accipimus, vt omnes quę in mari naſcuntur, ſpecies comprehendat, & eam priuatim, cuius in hoc capite traderetur hiſtoria. Græcis καρκίνος, θαλάσσιος, vocatur, Gallis Cancre; quocirca nomine carere hanc ſpeciem ſcripſit Rondeletius; eandem intellexiſſe videtur^a Caſar Scaliger, dum ſpecies Cancrorum enumerans, inquit: vna eſt^b apud vicinos noſtros generis nomine, parua. Italis Granchio dicitur, &

^a Exercit.

245.

Granzo, Venetis Granceolo, Grancella Bononienſibus & Ferrarienſibus. Anglis & Germanis inferioribus Krab, Crabbe ſuperioribus Meerkrab. Græci maximè recentiores Paguros quandoq; pro Cancris ſimpliciter accipiunt.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

Molecca.

Molecca
vnde di-
cta.

VENETI, apud quos Cancrorum marinarum infinitus propè est numerus, Moleccam vulgò quendam vocant teste Mathiolo, qui crustam veterem exuit, vere: Ex quo genere sunt etiam quæ vocantur Macinette, nam & hæ crustam hoc tempore exunt. Quidam has faminas esse volunt; Moleccas mares, & hos mollescere, ac vernationem exuere: contra Macinettas perenni contegi crusta, & nusquam decidua; & Moleccas, tum quidem torpescere, cum cortice exuuntur. Alij toto genere distinguunt, & Macinettas multò minores Moleccis statuunt, aliudq; ab his esse tertium aiunt, quod perpetuò corticem durum retinet. Moleccas autem vocant à molli ac teneri crusta, quam habent, cum veterem exuerunt. Rondelietius, & Bellonius, item Zoographus in Cancri marini pictura non conueniunt. Quem enim depinxit Rondelietius acuminata magis est parte anteriore prope oculos, & duo habet cornicula, quibus Bellonij icon, item quam

Cancer stagni marini Rondelietij.

^a Lib. 2. d.
pis. cap. 3.

Cancer marinus Bellonij.

^b De par.
4. cap. 8.

quo vulgari Cancro marino similis. ^b Aristoteles pelagios Cancros pedes longè tardiores cæteris habere scribit ad ambulandum.

edidit Zoographus, caret. Quocirca, credo à Bellonio & Zoographo depingi eum, qui frequens ubiq; est in Italia. Et sanè fatetur Zoographus se nactum iconè suam ex Italia. Quem autem expressit Rondelietius, frequens est in Gallia Narbonensi, & ut ipse ait, diu extra aquam viuit, (ita etiam noster vulgaris) Brachia habet non admodum magna, pedes longos in acutum desinentes: cornicula duo. Cancer marinus, inquit ^a Bellonius, rotundo ferè, ac circinato corpore præditus est, anteriori parte crenis diuiso, crustaceo tegmine conuersito: cuius magnitudinem ad Pagurum & Maciniam, Astacum & Locustam, faciliè contuleris. Maiores enim trium, aut quatuor digitorum latitudinem non excedunt. Ea verò habent blèsa, vtrinque in latere quaterna, & duo brachia forcipata. Hepate rubro constant, gustui dulcissimo, quod Aristoteles mutim nominare videtur, habet porro intestina multiplicibus cirris obfessa, mouenturque horum partes solidiores albis musculis agentibus. Aliam ab his obseruauit speciem, magnitudine vulgaris, cæterum differt pede ultimo, qui ab vtraque parte est, Nam non in acutū definit, sed breuioribus, ac crassioribus constat internodijs, & curtior est alijs pedibus, & in fine latior duabus postremis articulationibus. Hunc igitur etiam depictum do, vna cum alijs duobus supra descriptis, quò pes hic posterior melius conspici possit. Habet etiam duo cornicula, qualia suo Rondelietius tribuit, sed corpore est rotundiori,

Cancer marinus alius ab autore observatus.

LOCVS.

PPIANVS ^a de Cancris marinis:*In saxis habitant curuis & pascua carpunt.*^a 1. de Pisc.

unde fortè ab Aeliano *παραλίω*, hoc est saxatiles dicti sunt. Quod autem Plinius dixit Cancros locis mollibus vitā degere, haud satis verū videri annotat Massarius. Sunt enim, inquit, Paguri Cancri, & tamen non nisi locis saxosis capiuntur, & similiter Cancri illi alij parum minores, cibo non idonei, præcipuè mares, præterquam cum exuerint senectutem, quos tam petrosis, quàm terrenis locis vitam agere perspicuum est: quod ex Aristotele elici etiam potest, tam octauo de historia, ubi Cancros aquatiles, stercus deuorare inquit: quàm etiam quarto de partibus animalium, cum Cancris caudam inutilem esse tradat, quoniam vitam agere terrenam cauernasq; subire soleant, nec defendi satis potest Plinius, nisi quis in Plinio non Cancris, sed Astaci legendum existimauerit, vt dictum est ex Aristotele, unde hæc mutuatur, Hactenus ille. Narrant nauigatores isti in Indiam magnam copiam marinorum Cancrorum esse prope Insulam Canibalorum, quæ hodie Domeneca appellatur, & Hispanos per decem dies continuos hisce vitam sustentasse in mari Nicaragua: Rondeletius suam speciem frequentem esse scribit in stagnis marinis. Noster vulgaris vbique in Italico degit litore, in locis saxosis atq; arenosis.

Plinius correctus.

NATVRA. SAGACITAS.

IN Bosphoro Thracio cum ventus ingruit violentus, Cancris aduersus fluctus nituntur: circa promontoria verò, ubi venti vis maior est, omnino repulsi auerisq;, imperum sequi vndarum cogerentur: cæterum hoc prævidentes, cum iam propè ad promontorium appulerint, singuli in sinuoso aliquo loco se tenent, simulq; & reliquos expectant. Deinde in eundem locum congregati, adrepentes per præcipientes crepidines in sicum ascendunt, & fluctuum vim (qua parte violentior erat) euadunt iter pedibus conficientes. Cum autem hanc violentiam pedibus prætergressi sunt, rursus per crepidines in mare recurrunt. Parcunt autem eis piscatores, cum declinandi communis periculi gratia sponte in terram exeunt: neque homines cum sint, ipso etiam maris impetu sauiore ipsi videri volunt. Ex ^a Aeliano.

^a Lib. 7. de animal. c. 24.

SEXVS

SEXVS. COITVS.

^aDe aquat.
2.6.3.

MARINORVM color, teste ^a Bellonio, maribus quidem rubentior, fæminis ex liuido in cyaneum tendit. Mares autem fæminas opprimere videntur, antequam ineant: atque inter se diutissimè dimicant arietum more. Crura in ventrem inflectunt, dum incedunt. Rondeletius suo Cancro fæminæ intus partem inesse quandam croceam scribit, qua mares carent, quam ouorum materiam esse putat. cæteras partes internas albas tam in mare, quam in fæmina reperiri.

APOLOGVS.

Cancer &
vulpes.

CANCER, vt ait Aesopus, è mari cùm ascendisset, in loco quodam pascebatur. Vulpes esuriens vt vidit, accessit, ac eum rapuit. Ille deuorandus ait, sed ego condigna patior, quia marinus cùm sim, terrestris esse volui. His probat Aesopus homines, etiam qui proprijs derelictis exercitijs, ea quæ nihil conueniunt, aggrediuntur, meritò infortunatos esse.

VSVS IN CIBIS.

Vt coquan-
tur.

Naqua, & aceto, cum modico sale elixantur, aut in aqua marina: aut asantur, sed elixati meliores sunt, friguntur in oleo Moleccæ dictæ, præstantioresq; habentur cæteris. Fæmina, maximè cùm turgent ouis meliores iudicantur maribus: Ideoq; Bononienses, & Ferratientes fæminas, & mares seorsim ponunt, fæminasq; duplo maioris pretij vendunt. Qui in Indiâ nauigarunt, aiunt in Orientalibus regionibus Cancros marinos plenos esse, succoq; dulci turgere cùm Luna parturit, contrà vacuos cùm est plena: secus quàm in nostris Europæis locis, vbi in plênilunio meliores existunt.

VSVS IN MEDICINA.

Ad phthi-
ficos.

RONDELETIVS de suo Cancro stagni marini hæc scribit: Hoc Cancrorum genus inter marinum, & fluuiatilem medium esse comperio, vt in marini & in fluuiatilis vicem vsurpare possimus: Stagnorum enim aqua partim marina, partim dulci constat. Quando igitur fluuiatiles defunt, stagni Cancros aqua hordei abluendos censeo, vt in ea si quid fit falluginis, deponant, quibus tam feliciter vtetur in his affectibus, quibus fluuiatiles valde prodesse prædicantur. Atq; hoc expertus profiteor phthificis multum auxiliari. Illis enim ita, vt diximus lotis, & in iure capi, vel cum cremore ptissanæ coctis phthificos diu summo valetudinis eorum commodo alui. Ex eisdem cinis pulmones exulceratos mirè reficit & recreat. si in aqua adianthi, vel plantaginis lotus cum lacte asinæ, vel cum cremore ptissanæ hauriatur. Ex eodem cinere medicamentum fit, quod à cane demorsis maximè succurrit. Quare minus rectè faciunt medici quidam, qui fluuiatilibus, vel stagni marini Cancris fluuiatiles Astacos substituunt, omnibus dotibus Cancris de quibus loquimur, inferiores: illi enim molli præhumidaq; substantia constant, & quæ faciliè diffuat ac dissipetur, neq; corpus satis nutriat, neq; peculiarem vim, ad pulmones iuuandos insitam, habeat. Cancris verò fluuiatiles dulci sunt succo, temperatam substantiam indicante, quem perlibenter amplexatur natura, quo reficitur & fouetur, qui hæret, dissipatuq; facilis non est, & natura sua pulmonum malis succurrit. Hactenus ille. Cancro marino & fluuiatili remedia multa communia dicuntur, vbi de fluuiatili fiet sermo. Nam Dioscorides scribit marinos eadem præstare quæ fluuiatiles, verum ignauius. ^a Plinius, hedera, inquit, apri in morbis sibi medentur, & Cancros vescendo, maximè è mari cucetos. Sed Aelianus tradit apros Cancris simpliciter sibi mederi contra hyoscyamū.

^aLib. 8. c. 27.
Aprosum
medicinæ.

Doctorem

Decoctum Canceri marini apud ^b Plinium efficac habetur contra dorycnium. Marini ^{lib. 3. 2. c. 5.} non fluuiatiles assumuntur in Theriacam Cl. Apollonij ad rabioforum canum morsus apud ^c Galenum. Si equus cum feno, aut pabulo brassicam syluestrem fortè deuorarit, prodest marinos Cancros tritos cum succo brassicæ (satiuæ) miscere & appræhensa lingua per os infundere bis die, idq; per triduum, donec malum egeratur aluo, ex Absyrto. ^{li 2. de Antid. c. 73.} Cancros marinos impari numero exustos vel aridos tritos, & baccas laureas impari numero tritas, adiecto melle atq; adipe anserina remissa, equis ponderibus vniuersa permista vnum corpus facias, atque æqualiter in duodecim partes diuidas, & in cibo, aut in potione laboranti phthifico dederis, mirè profuturum pollicetur Marcellus. Author est Alexander Benedictus Cancros marinos, pondere drachmarum duarum, si bibantur ex lacte materno, vel nutricis, infantibus & pueris sanare stranguriam. Cancrorum fluuiatilium cinis ex oleo & cera (inquit Plinius) rimas in sede emendat, item & marini Cancri polline (scilicet suo emendant). Teste Marcello ex oleo impositi pernionibus, vtiliter prosunt, ita vt foueantur aqua, in qua eruum decoctum est. Celebrat ^d Auicenna Cancrum marinū adustum ad quartanam, scabiem, lachrymas oculorum & alia, sed Cancrum marinum exponit se cum ibi intelligere, qui in lapidem induruit. A ^e Plinio laudatur Cancri marini cinis vltus cum plumbo, ad carcinomata compescenda. Ad hoc sufficere, cum melle lineaq; lanugine. Aliqui malunt alumen melq; miscere cineri. Apud eundem tam marini, quàm fluuiatiles pilos è mamma tollunt, hoc est, morbum pilarem sanat. Prophilothro ^f idem sumit Cancri marini cinerem, & scolopendræ marinæ. Cancelli (Cancri) marini, aut fluuiatiles in aqua decocti caro cocta & tunsa cum farina hordeacea mixta, imposita calidè stomachi vomicæ, tribus diebus maturat efficacissimè, & plusquàm sit verisimile, expertum à se Alexander Benedictus attestatur. ^{Ad strangu riam.} ^{lib. 2. tract. 2. c. 150.} ^{lib. 3. 2. c. 10.} ^{li. 3. 2. c. 10.}

DE CANCRO MÆA DICTO.

Cap. XVIII.

SYNONYMA.

MNIUM Cancrorum maximus, Maias appellatur, teste ^a Aristotele. ^{Histor. 4. c. ap. 2.} Cancri. *μαῖα*, inquit Rondeletius, dicuntur ab Aristotele, à Gaza Maiæ ^c Erymum. fortasse à magnitudine: nam *μαῖα* quæ amitam significat, & nutricem, aliquando etiam pro grandiore natu sumebatur, Cæterum vt hoc benè, ita contra quem Maiā esse putat, Pagurus est, & quæ Pagurū, Maia. Hic, inquit in Prouincia Squinado vocatur, ab alijs Gritta, Squaranchon, Grampella, ab Hispanis Chabro. Hæc synonyma conueniunt cum ijs, quæ Bellonius Cancro Maiæ adscripsit, ait enim: Maiam ob similitudinem quam cum araneo habet, vulgus Gallicum Iraigne de mer quasi araneum marinum dicat, nominat. Massilienses ab aculeis infinitis, quibus in tergo re more Locustæ horret, & villis quibus vndique est circumseptus, Vne Squinaude (ad pectinem ad quem linum attenuatur, alludentes) vocant. Veneti ac Genuenses à speculis, in Maiarum corticibus eleganter inclusis, Specchio hoc est speculum dicunt. Alij Granceolas, & Cranceolas: Romanum vulgus Grancitellas. Mææ sunt, inquit Iouius, grandiores rotundiores ventre, gressu in terra segnes, in aquis autem velocissimæ, Veneti Granceolas vocant: quarum rotundioribus testis specula includere ad elegantiam solent. Et Massarius ait. Quæ Mææ vocantur, è genere Cancrario maximæ sunt: quibus cauda deest, & corpus rotundū est, dorso spinoso, cruribus oblongis: quas vulgus Cancreolas cognominat. Quorum omnium authorum sententia nostræ opinioni subscribit. In Lusitania dicitur Cangreia, vel Gangreiola, vel Centola. Zoographus Germanicè dici posse ait ein Meer-spin; vt Gallos imitentur, & Albertus Cancrum marinum rotundum sine cauda, scribit Germanicè Araneam maris appellari. Ein Spiegel Krabb cum Genuensibus, vel cum Massiliensibus, ein Herchelkrabb nominari poterit, vt idem ait Zoographus.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

A Paguro
quid differat
Mæa.

Femine de
scriptio.

Interanea.

Vulua.

Dentes.

Vesica.

Paguri Rō
deletij de-
scriptio.
Cornua.
Oculi.

Pedes.
Cauda.
Oua.

^a 4. de part.
cap. 8.

MAIA, vt scribit Bellonius, in eo à Paguro differt, quòd hic parte anteriore latus sit, Maia verò posteriore parte in latitudinem se diffundat, anteriore coarctetur & angustior fiat magis: est præterea magis orbiculata quàm Pagurus. Crura quaternis articulis intercepta gerit, alta & exilia forcipibus imbecillis dentata, quibus prædam ori applicat. Corpus illi est tam graue, vt ad incessum ineptissima esse videatur, quamobrem in terra segnissima, in aquis velocissima est. Pedes quoque non habet forcipatos, sed vnguibus benè munitos, vtroq; latere quaternos, quinque articulis interceptos. Cocta eodè modo quo reliquum Crustaceum genus rubet: sed viua aut liuet, aut virefcit, aut rubore pheniceo aspersa est: quam si supinam contempleris, tria parte anteriore breuia specula ab ipsius crustæ tegmine continuata cernes, inter quæ prætenturæ duæ delitescunt, Tibias non habet læues vt Pagurus, sed multa scabritie exasperatas. Maia fæmina operculum latiusculum habet, sub quo duo foramina membrana occlusa in ipsis posteriorum tibiarum radicibus collocata apparent. Quatuor præterea vtrinque; semi circulis vitur in natando, à quorum radicibus octoni prodeunt pinnati ramuli, quibus hærent oua in foetis. Interanea cum Paguro, aut Heracleotico Cancro conueniunt: quæ quicunque; diligentiùs speculari cupiet, necesse est cum viuientis Maiæ testam superiorem detegere. Comperiet autem in capite, atque adeo ore ipsos dentes extrinsecus duos offesos: in palato autem carunculam qua linguæ vice fungitur: præterea ante dentes bina denticulata officula, atque in eius ore cavitatem statim ante gulam, in qua quod rubrum continetur, habet multiplices flexus: eius vuluam esse puto. Ex hac enim oua prodire compertum est. Subsequitur cavitatis satis capax, vacua quidem ea, dum ieiunus est piscis, vt vel os alterum, vel eius ventriculum esse dicas: cui etiam dentes adsunt (quemadmodum in Locusta) numero quaterni, incisori & vnus molaris, à quibus gula incipit, in cuius summo epiglottidem manifestè videas: ea autem ad apophyses meatibus committitur adeo exilibus, vt vix appareant: & quemadmodum vulua adimplebat maiorem partem recessuum, sic apophyses vbiq; per cavitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adstrictæ, & maximè musculis. Nec est aliud intestinum manifestum, quàm illud in quo desinunt apophyses, excrementi scilicet receptaculum. Est autem id teres, cæteris partibus incumbens, ad caudam vsq; protensum. Sed & vesicam vtrinque; vnā in ipsa aluo rubustam, magnam & membranofam cernas: cuius exitus est per ea duo foramina, quæ sub operimento latent. Branchias habet vtrinque sub testa in lateribus numero senas: quæ certa membrana ab ipso tegumento distinguuntur: aquam enim in ore acceptam per meatus, qui ad radices crurum sunt, egerit. Hæc omnia ferè Rondeletius Paguro suo adscripsit his verbis: Pagurus post Cancrum Mæam maximus est, parte anteriore, & in lateribus senis aculeis longis & validis riget, è fronte protenduntur appendices duæ rotundæ, & acutæ, firmæ admodum, sub quibus cornua duo minora, articulata, Ex lateribus valdè prominent oculi magis ad latera, quàm ad anteriora spectantes, magno intervallo disuncti, qua nota à Cancris Mæis differunt. Testa tota minimè leuis est, sed aspera, vtpotè quæ tuberculis, & aculeis tota conspersa sit. In ea maximè in superiore eius parte pictores nostri specula includunt, nec id sine gratia ob aculeos & testæ colorem. Pedes octo habet, longos, crassos, sex articulis interceptos, chelas duas magnas, aculeis horrentes. Caudam ex multis tabellis contextam, in cuius parte interna oua æstatis tempore appendicibus racematim hærent rubra. In lateribus branchias, & partes easdem internas quas Locusta. Patet itaque Rondeletium non meminisse verborum ^a Aristotelis. vbi Mæam, non Pagurum facit *λειτουργη* hoc est longis, ac tenuibus cruribus, & inertem admotum tardumq; ad incendendum, vt Cancrum Heracleoticum. Nec est quod Rondeletius neget Mæam nostram longicruram & horridam, non esse veram, ac genuinam Aristotelis (qui hanc maximum omnium Cancrorum statuit) propterea quòd in Prouincia non sit maxima, & quem pro Paguro ostendit, multò maior ibidem existat, maximum enim alit Oceanus & mare Tyrrhenum, ac Adriaticum. Et Ligustici maris incola hic est quem primum depinximus, & ob insignè eius magnitudinem Hippocarcinum appellauimus, à D. Bernardo Castello

- Hippocarci descripio.** letto, qui pro singulari sua humanitate multa exotica, ac peregrina raraq; mihi misit, Genua missus. Longus est drodantē & palmum, drodantem verò latus, altus palmū cum dimidio, supra oculos eius emissitios ē tubulis quibusdam ad latera protensos fronte media, duo velut cornieula acuta, exeunt, quemadmodum etiam medio oculorum interstitio, quod nasi in nobis locum occupat, vnicum. Sub hoc duæ appendices duobus articulis distinctæ ad latera ē regione ferē sinus, vndē prodeunt, eminent. Item alia paulò inferiùs ad horum latera supremis illis corniculis ex diametro opposita, maiora ac longiora, in tenuissimas veluti fetas desinentia. Os sub his infimo loco situm, duo veluti brachiola intus tota villosa muniunt. Vniuersum tergus aculeis spinosisq; quibusdam operculis oblitum est, quæ ad latera maiora sunt. Quinque ab utroq; latere pedes, si brachia annumeres, in totidem articulos distincti, sed forcipibus nullis, acutissimo mucrone tautum extremo donati adnectuntur, insignis pro reliqui nempe corporis proportionē longitudinis. Chelæ anteriori parte eximæ, cum crassitudinis, tum longitudinis: hæc enim duos dodrantes cum medio æquat, illa brachio ferē puerili par est, forcipibus fusci coloris, ē quibus villosa quædam prominent stamina instar penicilli. Cauda in tabellulas articulatim discreta, lata satis, qua oua contegit: vndē feminam, esse coniecimus.
- Oculi.**
- Os.**
- Chele.**
- Cauda.**
- Cauda.** Huic non dissimilis parte supina alter est, licet minor corpore. Parte prona caudā, quæ versus ventrē reuoluta erat, extendimus. Hæc inter extremos pedes exorta angusto principio, deinde magis dilatata, paulatim medio sui, palmi latitudinem constituit, oualis ferē figuræ, & extremo in angustam appendicem scutiformem quinque angulorum, seu pentagonam definit: ipsa ex sex tabellis sibi inuicem articulatim incumbentibus, ac compactis coagmentata. Os vndiquaq; multis veluti brachiolis, villosis, supernè & infernè circumsepitur, ipsum ex duobus ossiculis durissimis coire videtur, quæ dentes vocarit fortē Aristoteles. In ventre nullus tumor, sed plana cavitās potius conspicitur, apta retinendis ouis. Cauda interior seu prona vtrinque sex veluti petillos quosdam habet, ternos caudæ lateribus, seu margini adhærentes, falcatos, villosos totos, reliquis iuxta eorum exortum, sed introrsum versus enatis, graciliores, læues, duriusculosq; instar brachiorum, sunt tamen, & hi foris hirsuti. In cauda insignis cavitās scutellata apparet.
- Oculi.**
- Cauda.**
- Venter.**
- A prædicto magnitudine differt (est. n. minor) hic, qui subiungitur pronè & supinè depictus, ut sexus distinguatur. Senæ spinæ maiusculæ latera vtrinque ambiunt: & binæ omnium maximæ frontem muniunt: duos palmos longus. Chelis brachij suæ & corporis supina parte, hispidis & tuberosis, pedibus non ita. A cauda lata fæmina cognoscitur, quæ est in mari angustior, ut in icone expressimus: sed mas ut plurimum magnitudine superat feminā.
- Qui ultimo loco adpingitur eiusdem prorsus est generis quod ad figuram corporis, sed pluribus spinis ab utroque latere & in dorso horret, pedibus & brachijs non admodum asperis sed hirsutis, supina parte varijs coloribus maculatus, sed præsertim rubro.
- Qui à Rondeletio Cancer Heracleoticus depingitur, nō hic prorsus est, sed Maia nondū adulta, ut vna cum Scaligero suspicor. Et ipse Rondeletius, quamvis nō nihil à suo Paguro, hoc est, Maia nostra differre scribat, tamen fatetur eiusdē esse generis, his verbis. Hi, inquit, Cancri, Paguris tam similes sunt, ut vix discernantur, veruntamen specie, ut diximus differunt, ut ex descriptione iam sit perspicuū. Heracleotici aculeos in fronte habent, & in lateribus, pars testæ prona aculeis aspera est, & hirta, colore est fusco, quo à Paguro differunt. Paguri pedes breuiore multo & tenuiores habent, cornua ante oculos articulatim, corpore sunt minore quàm Paguri. Hæc Rondeletius, cuius iconem etiam addendam censuimus, ut cognoscat lector non admodum differre ab eo quem depictum hoc loco subiunximus, inter Maiarum genera potius, quàm alias Cancrorum species recensendum. Est autem ea magnitudine qua depingitur, dorso valde spinoso ac subrubro, Chelis & pedibus longis, tenuibus non asperis admodum.
- Videtur postremus minor hic parum à Maijs differre, nisi quod asperitatem in testa tomentosam habeat, folia & Folca in Italia nominatur, colore est cinereo & fusco, eius iconem ante nos Zoographus exhibuit à Cornelio Sittardo ad se missam.

Pagurus ut
à Cancro
Heracleoti
differat.

Cancer lupinus, hippocarcino similis.

Q

Pagurus

Pagurus Venetorum fœmina.

Cancer Heracleoticus Rondeletij.

Cancer brachichelos Maiaæ congener, licet minor multò.

Cancer Maiaæ congener alius, asperitate tomentosa.

LOCVS.

IN mari Aegæo, Ionio, Adriatico, ingens Maiarum copia est, & omnium maxime. Ideoque quasi obstetrices dictæ, cum Paguri tanquam cum infantibus comparentur. In Oceano verò alij Cancris maiores capiuntur Maiâ, qua etiam maior est Pagurus, qui prope Massiliam capitur. Rondeletio item Heracleoticus Cancer in eodem mari rarior esse traditur.

VSVS IN CIBIS:

Vt coquantur.

MARES eliguntur ad cibum autumno & hyeme ac etiam mense Aprili, in plenilunio, sœmina verò reliquo anni tempore vsq; ad Septembrem. Coquantur vt Astaci & Locustæ, obturatis foraminibus oris, ac ventris gossypio, ne, dum bulliunt, aqua impleantur, saporemq; suum perdant. Assantur etiam in forno, ano & ore clausis, alioqui, vt ait Rondeletius, quidquid intus est liquidi, effluit, & fit, similis Cancris Phoenicijs, quibus nihil est intus ob pabuli inopiam.

DE PAGVRO. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

SYNONYMA.

Phœnix cur pagurus dictus.

puragra.

Erymum.

paguria.

^a In Eqtib.

Bifas.

Granciporro.

ALTERA Cancris species quam magnitudine proximam facit Aristoteles Pagurus Græcis, & Latinis, vt Plinio & Gazæ nominatur: & si apud scriptores antiquos, hoc nomen pro Cancro marino sit reperire. Lycophron Phœnicem Achillis præceptorem iam senem Pagurum dixit, propter cutis asperitatem, quæ in senectute contrahitur. Et Tzetzæ Scoliaſtes, *κουροτρόφον* pariter cognominatum ait, quod puerum Achillem educarit, ad differentiâ marini Paguri (Cancelli) pinnotrophi idest pinnam marinam nutrientis. *Πυράγρα*, idest forceps instrumentum fabrilis, alio nomine etiam Cancer, vel Pagurus appellatur, vt author est Hesychius. Dicitur autem *πάγουρος παρὰ τὸ οὐρεῖν καὶ φυλάττειν αὐτὸν παγόις*, idest *κρημνώδει τοῖς τοῖς* locis præruptis, vt in lexico quodâ veteri traditur: & quia oēs ferè Cancris in ripis præruptis habitare solent, hinc Pagurus omnis Cancer marinus à quibuscûq; nominatus est. Dicuntur à Simeone Sethi, Paguri forma diminutiva *παγοῦρια*. Idem Carcini appellatione, Pagurum intellexit, Galenum secutus, Aetium, Paulum. Paguri nomen Græcia adhuc vulgò retinet, eoque de quo nunc agimus, Cancrû exprimunt. Massarius quoq; nûc in Dalmatia hoc nomen vsurpari scribit. A Palladio Cancris marini vocantur, *παγοῦρος ποῦς παρ' ἡμῶν καράβους*, exponit Scholiaſtes ^a Aristophanis. Bifas Pagurus est marinus, qui vocatur Carabus. Veneti & finus Adriatici accolæ Granciporro nominant, nomine fortassis, vt Bellonio placet, composito, quasi Cancrum Pagurum dicerent. Itaq; porri seu pori nomen (Rondeletius Porroni scribit non benè) vsitatum ab Italis per syncopen à Paguro contractum videtur; vti etiam Pauri & Pauari, quibus nominibus etiam vtuntur in quibusdam Italiæ locis. Alibi quoq; Cancharo de Barbaria nominatur. Quidam Galli mediterranei maris accolæ Pagul a Paguro deriuato nomine proferunt. Alij vulgo vocant vn Chabre, vel vn Crape. Normanni à rubro & ruffo, quem testa eius præsert colore, vn Rousseau: alij quod coctus in pastilli modum pulmentum terat, vn Tourteau, quasi pastillum dicant. Massilienses Carabasse & Fagule. Angli, vt inquit Zoographus, A Pungers: Germani ein Meerſpin, idest Araneum Marinum (Maia quam à Gallis Bellonius Araneum maris dici scribit, differentiæ causa nominari poterit, ein groſſe Meerſpin) sed hoc nomen etiam

Sepiæ

A Sepiæ aliqui tribuunt, cùm generi Cancrario magis conueniat. Seekrebs oder Seefpin in lacu Suerinensi capitur, & in eodem Krabbe dictus (Frifjs Krab, Krabbe) hic fortè Pagurus est, idest Cancer marinus maiusculus: ille minor, simpliciter marinus Cancer. Galli quoq; Oceano vicini vocant Chabre, vel Crape. Albertus Cancrum marinum rotundum sine cauda, scribit Germanicè Cancrum maris appellari. Audio & Lusitanis Aranha dici. Marinos quosdam Cancros alicubi Meerteschen vocitant, à similitudine marsupij illius, quod Germani Tascham nominant, corpore fermè rotundo, sine capite, & cauda C apparente. Eadem sanè nomina quæ Cancro simpliciter, Paguro etiam alijsq; speciebus, magnitudinis, aut alia quapiam differentia, simul expressa conuenerint. Hætenus Zoographus.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

B **C**RVSTA eius teste Bellonio, nouem in gyrum crenis imbricis modo incisa est. Adolefcit in caluæ humanæ magnitudinem, sed non ita orbiculatus euadit: Cancris enim proportionē respondet. Valida crusta integitur ac læui. Crura blæsa vtrinq; quatuor habet, villis hirta, ternis articulationibus geniculata, in quibus ungues acuti oblongiq; sunt, minimè bifidi. Brachia bisulca parte anteriori binis articulis intercepta, forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quæ constringunt, vt edant, etiam dura confringere possunt. nam in eis durities est penè ossea. Quamobrem ichthyopolæ captos Paguros arctè ligatos seruant, ne sibi inuicem crura abscondant. Color viuorum multò viuidior est, quàm demortuorum. In viuis enim præ nimia rosei exhalatione tergora veluti subnigra apparent. Cæterum cocti (vt aliud omne Cancrorum genus) mutant colorem. Caudam sub thorace reflexam habent, vnde hos caudarum expertes esse quidam coniiciunt. Branchias vtrinq; in latere dispositas ostendunt, vt reliquum genus Locustarium, sub tergoris crusta senis ordinibus ad tibiæ radices insertas. Multo latiores sunt quàm longi, vt ex Oceano in pedalem plerunq; latitudinem abeant. Quidam visus est in Anglia decem libras pendere. In eius ore tot comperies naturæ secreta, tot astantes appendices, tot pelliculas, vt coactus incredibile naturæ artificium necesse est fatearis. Mutim, ea enim est hepar, habet dulcissimam, maxima ex parte subrubram, cum infinitis prope apophysibus, flauis, grandi stomacho adiacentibus. Reliquæ partes internæ musculis albis constant, quibus externæ mouentur. Rondeletij Cancer Maïas, Pagurus potiùs est; Omnium, vt scribit, Cancrorum maximus. Vidi, inquit, ex Oceano Cancrum Mæam, cuius latitudo palmum maiorem superabat, longitudo ad semicubitum accedebat. Testa læui contegitur, cuius laterum ambitus in semicirculos definit. pedes octo & breues habet pro corporis magnitudine, chelas duas, dextram maiorem, sinistram

magnitudo

Crusta.

Crura.

Brachia.

Color.

Cauda.

Brachia.

Mutis.

Câcer Maïas Rondeletij.

Cancer Mæas, Rondeletij.

cornua

- Cauda:** cornua quatuor ante oculos protenduntur, duo breviora è media fronte, longiora duo sub oculis nascuntur, ij non magno interuallo à se distant pro corporis totius magnitudine, hos modò promit, modò condit. Cauda subtus est lata, aliorum Cancrorum caudis planè similis. Hec Rondeletius. qui contra Bellonium scribens probare conatur ex Aristotele, hunc quem descripsit Pagurum, veram esse Maiam, propterea quòd Philosophus Cancrum Mæam omnium maximum esse tradat, cruraq; ei breuia & tenuia tribuat, & oculos habeat in medio breui discrimine. Sanè non animaduertit doctus hic vir Aristotelem de suis Paguris, qui Maijs minores sunt, scribere, non de Oceanicis, qui multò grandiores. Nec hoc mirum. nam rhombi etiam in mari Adriatico & Tyrrheno parui, Oceanici decuplo grandiores. Deinde Aristoteles tenuia, non breuia crura Mææ tribuit. Discrepat autem Maia Rondeletij à nostro Paguro, quem pronè, & supinè depingendum curauimus, oculorum situ, & corniculorum numero. Oculi enim lato longouè interstitio sunt admodum à se inuicem diffiti in nostro, & duo tantum propè eos cornicula. Quocirca iudico ex eius icone mediam quandam esse speciem inter Pagurum & Cancrum Heracleoticum. Gillius ait: E genere Cancrorum Pagurus læui dorso est (tabellatioreq; , Massarius). In vtraq; sede viuit, & in aridum sæpe procedit: huius pedes breviores quàm Maiarum, quidquid compræhendunt, stricte constringunt: idemq; oculos modò recondit, modò profert, vt interdum tanquàm cornua extra emineant, interdum intrà in testam abdit recedant. ^a Iulius Cæsar Scaliger Pagurorum duas nouit differentias. Alter, inquit, & orbiculatior & fuscior, & maior. Alter est quadratior & minor, colore dilutiore & penè pallida viriditate. Porellas hos vocat Venetus. Subinde addit in genere Pagurorum esse etiam Cancrum Heracleoticum, quem non rectè Rondeletius pro Vrsa Aristotelis ostendit, vt dictum est supra. Cancrum hunc Heracleoticum Gallum marinum vocat non ob aliam rationem quàm q̃ brachia eius in cristæ galli modū tornata esse videantur, vt in pictura nostra, qua prouum & supinum ostendimus, conspiciere licet. Spissam valdè crustam & robustam habet. Vocatur autem Heracleoticus ab Heracleis Urbibus, quarum vna Ponti, altera Propontidi adiacet: nisi à magnitudine & robore quis dictum putet. Rondeletius ab Heraclea illustri vrbe Ponti (quæ ob id Pontica dicta est) potiùs nomen sumpsisse autumat, quàm ab alia quauis Heraclea. Qui Heracleotici vocantur, inquit Bellonius, crusta quoq; firmiore muniuntur, vt Maiæ; & oculos habent paruo distantes interuallo. Sed crura illis breviora sunt, quàm Maijs. Heracleotici itaq; Cancri dorso non sunt aspero, vt Maiæ, nec tam læui quàm Paguri: tamen idem est crustarum color. His tibiæ vtrinq; sunt quaternæ, brachia dua admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robustis bisulca, hispida & bene armata. Horum autem pars superior elatis crenis vallata est. Rondeletius cum Vrsò quadrupede comparans robore, sic eum describit. Quemadmodum igitur pedibus prioribus vt manibus vrsus vtitur, ac in ijs magnam roboris vim sitam habet: ita crustatus hic piscis brachijs cum forficulis breuib; quidem, sed latis & validis, multum potest. Vtriusq; forficis pars vna alterius extremum recipit ad id excauata, pars exterior cristæ Gallinaei figuram refert. Nostri Migrane id est malum punicum vulgò vocant, à figura & colore valdè simili. Præter brachia octo, pedes paruos habet, & tenues, quos corpori applicat, brachia ori & oculis opponit, veluti per eorum crenas inspekturus, ac sic conglobatus dormit Vrsi more. In hac sua descriptione Rondeletius nullam mentionem fecit tuberculorum, quæ in eius icone & nostra plurima conspiciuntur per dorsum, colore ferè mineaceo, quæ non expressit in sua Bellonius: Item cornuum intra oculos exiguo à se inuicem distantium discrimine, & ex plurimis articulis seu internodijs constantium, neuter eorum meminit.
- Huic planè forma similis alter, qui subsequitur vtroq; situ depictus, quem si vidisset Rondeletius, Vrsam veterum potiùs fecisset, quàm præcedentem. Nam & Vrsi corium planè refert pilorum densitate quæ vbique est in corpore, & colore. Tum etiam robore prædictum Cancrum Heracleoticum vincit: à quo differt aliter primùm chelis, quæ longiores sunt, & in extremo pars vtraque quæ forcipem facit, & instar dentium sibi inuicem dum clauduntur contingunt, colore mineaceo: Præterea pedibus breuib; quorum duo posteriores vtrinq; brevissimi, antennis & oculis magis à se inuicem distantibus.
- Et quia hirtuti Cancri mētio facta est, non alienum à ratione fuerit hoc loco addere hirtorum Cancrorum paruorum tres differentias, quas obseruasse se dicit Rondeletius. Prima est eorum qui chelas aculeatas habent & in extremo nigrescentes. Cornicula duo, quæ sequuntur vtrinq; partes, serrata sunt. In testa media cordis humani figura expressa cernitur. Chelis pedibusq; omnibus hirtis sunt.

Huic generi simile aliud est equè hirsutum, sed magnitudine differt. minus enim est su E
periore, & chelarum extrema nigricantia non habet.

Tertia differentia eorum est, qui secundis ita similes sunt, vt eosdem cum ijs planè esse
diceret, desumpta sola magnitudine: nisi oua in vtrifq; reperisset, quod facit vt credat
specie differre: tamen ob magnam cum secundis affinitatem, picturam horum vnam tan-
tùm expressit.

Tria hæc genera cum reliquis piscibus euerruntur, & ob exiguitatem negliguntur.

Lupus Ma-
rinus.

His Cancris hirsutis annumerandus videtur Zoographo ille, quem Lupum marinum
vulgo Romæ, alij Somniolo vocant: quod eius crusta in puluerem redacta, somnum
inducat. Alijs Papilla pilosa, vel Castrangiolo dicitur. Videtur non multùm abluere
à descriptione Maiæ; vt Cornelius Sittardus ad eum scripsit, cui hanc imaginem de-
bet: sed potius Cancro Heracleotico similis est, quàm Maiæ; nec corpus ei adeo hirsutum,
vt tribus aut quatuor prædictis speciebus, & his proximis, quorum vterq; corporis for-
ma Maiam referre videntur, si pedes tenuiores essent, & chelæ longiores. Prior antero-
rem partem mucronatam habet, sed bifidam: posterior mucronatam, seu acuminatam
tantùm: ambobus color est castaneus. Genuæ vulgò nominantur Ogie Cancri quidam F
marini Paguris similes, sed minores.

Postremò ponitur alius hirsutus pronè & supinè cinerei, propè aut potius plumbei
coloris.

Cancer hirsutus prior & posterior Rondeletij.

Cancer hirsutus Zoographi, Somniolo dictus.

Cancri hirsuti species alia, fortè eadem .

Cancer hirsutus minor.

Cancer hirsutus minimus.

Cancer Hirsutus alius pronè & supinè.

LOCVS.

Paguri ma
gni ibi.

lib. 20. c. 9.

li. 17. c. 1.

INVENIUNTUR Paguri quidē in nostris maribus, Adriatico & Tyreno, sed in Oceano maximi. Ex eo enim Rondeletius se Pagurum vidisse testatur, cuius latitudo palmum maiorem superabat, longitudo ad semicubitū accedebat: & Bellonius in Oceano ad pedalem plerumq; latitudinem accedere, visumq; à se esse in Anglia qui decem libras penderet. ^a Albertus Magnus tradit Occidentalis maris Cancros adeo grandes esse, vt homines mergant, quæ num de hoc nostro Paguro omnium Cancrorum maximo intelligenda sint, dubitare ausim, vt etiam illa, quæ apud ^b Aelianum Alexander in nauigatione maris rubri commemorat: vidisse nimirum se genus Cancrorum, quorum testæ circumferentia, vndiq; pedis mensuram implebat: & chelæ maximæ dependebant: quiq; tuti erant aduersus omnes insidias quòd sacri haberentur Neptuno, nec eis nocere, aut insidiari auderet quisquā. Miras quoq; Cancrorū magnitudines in sinu Persico refert Strabo. Iam verò Paguri Nicādro, & Oppiano sunt saxatiles. Cancer Heracleoticus plurimus in litore Sicilia: quanquā & aliquando ad sacellum Adriani pontis Romæ in foro piscario vulgò vendatur, teste Bellonio. Cornelius Sittardus Romæ sibi visum, & exsiccatum in edibus Gisberti medici ad Zoographum depictum misit. Aiebat, inquit, Gysbertus nullum vnquam inter piscatores talem postea vidisse.

CAPIENDI RATIO.

PAGUROS, teste ^a Aeliano, musicae illecebrae machinatione piscatores capiunt: ij enim in latibula abditi, primum vt ad instrumentum quoddam musicum (photingion vocant) piscatores suauiter canere ingressos audiuerint, statim tanquam amatorio quodam ad exeundum non modò educuntur è latebra, verum etiam voluptate allekti, extra mare egrediuntur: hi quidem retrò ad tibiam canentes, cedunt: illi autem sequentes, in arido comprahenduntur: Paguri facula cauernulis vel inuiti euocantur, Plutarchus alicubi, vt quidam transtulit; sed inspiciendus est codex Græcus & considerandus, an facem potius, vel musicum instrumentum, quod *φωτιγγιον* Aelianus vocauit, intellexerit author.

^a De animal
6. cap. 31.
Musicae capiuntur harmonia.

NATVRA. MORES.

CRUSTA ipsis rumpitur, & senectute, quemadmodum serpens, sic integumento se ipsi exuunt. Id cum primum luxari & à carne abscedere sentiunt, tum huc & illuc tanquam furij incitati feruntur, pleniorē vinctum inquirentes, vt tumoris accessione & corporis mole inflati, inuolucrum suum rumpere possint, ex quo vbi elapsi sunt, atq; se explicauerunt, in sabulo iacent, mortuorum similitudinem speciemq; gerentes. De nascente autem pelle, etiamnum molli ac tenera, maximo afficiuntur timore. Deinde postquam ex dissolutione se paulatim collegerunt, & quodammodo reuixerunt, primum sanè gustant sabulum. Tandiu autem timidi sunt, & viribus suis diffidentes, quoad tegumento circumuestiantur: id simul vt coeptum fuerit conglutinari & solidescere, continuo tegmini tanquam armaturæ confidentes, adsumt animis & omittunt timorem, Hæc ^a Aelianus paraphrastice ex Oppiani his versibus à Lippio versis.

Crusta mutant.

^a Lib. 9. de animal. 45.

*Cum vires norunt se disrumpentis amictus,
Affectant epulas & pascua lata requirunt.
Vt saturo faciles disrumpant corpore crustas,
Labitur è toto cum ruptum corpore tegmen.
Hi primum in fulua nunquam latantur arena,
Nec pastum capiunt, nec quicquam mente reuoluunt.
Expectant mortem vitales ore calores
Non sperant, tenui formidant omnia pelle,
Qua nuper creuit tenero sub tegmine. pisces,
Nequiquam audentes sicca pascuntur arena,
Sunt timidi, donec firmentur tegmina membris.
Ac veluti medicus languentem corpore curat,
Atq; vetat primis epulas gustare diebus,
Attenuans calidas morboſo in corpore vires,
Paulatim prabens epulas, quæ languida membra
Instaurant, donec tanto sint membra dolore
Purgata, & vires restent in corpore firma.
Sic crustis nuper natis sua membra Paguri
Curant, lethifera cupientes pellere fatum.*

Musica adeo amantes sunt Paguri, vt hac capiantur, vt modò diximus, Non modò in mari, sed etiam in terram eiekti, vel captiui contra faceſcentes sibi negotium pugnant: quod quidem ipsum vsu percepit Gillius. Cum enim Lazarus Bayſius, post præclarè obitam antemeridiano tempore legationem, aliquoties ipsum ad litus Adriatici sinus duceret, vt piscium naturas explorarent, cum alia plæraq; periclitabantur: tum puerorum ludicram pugnam cum Paguris fortè in sicco repentibus spectabant, pueros quidem in eorum forcipes festucam inferere, hos verò magno robore animi hominum multitudinem qua circumcludebantur, præclarè contemnentes, pertinaciter, quicquid arripuissent, retinere. Neq; vel sapissimè victos tandiu obsistendi finem facere, quoad omnibus viribus

Musicae amant.

Cum pueris pugnat.

defecti, tanquam homines pugillatione & luctatione certantes, strenuè decumbebant. **E**
 Scribit ^b Nicander Paguros captos, & mari extractos à piscatoribus, aliquando terræ fo-
 ramina subire, ibiq; mortuos in Scorpios mutari.

P R O V E R B I A.

Sapientia
symbolū.

PAVDATVR prouerbio *Paguri sapientia*, cuius etiam causa putat Ron-
 deletius è collo Ephesiæ Dianæ Pagurum olim suspensum fuisse, pru-
 dentia & consilij symbolum: Paguro verò sapientia tribuitur, quod ve-
 re cum crustam exuit, aculeis armisq; omnibus spoliatum se sentiens,
 lateat, & viribus suis diffidēs, nullos aggrediatur, quoad testam nouam &
 duriusculam recuperarit. Vtitur & summa prudentia, in excutienda
 grauiore testa, vt dictum est. vnde Timocles aut Xenarchus apud Athenæū. *Εἰδ' ἀλιεύς*
ὦν ἄκρος, σοφίαν ἐν παγούροις μὲν θεοῖς ἔχουσι, καὶ ἰχθυοῖς εὐρηκα παντοδαπὰς τέχνας:
 idest, Deinceps piscator sumus cum sim, sapientiam in Paguris dijs inimicis & pisciculis **E**
 inueni omnifarias artes.

^a Exer. 245.

E P I T H E T A.

PADEM ferè Paguris conuenient, quæ Cancris, & è contrà; impudētes
 vocat Oppianus *ἀναιδέα φύλα παγούρων*, item *ἀμφιβίους* quod in terra &
 aquis degere possint. *Οπιδοβάμων* Pagurus legitur apud Varrinum: tan-
 quam non sit epiteton, sed antonomasia: addit & alia epitheta ex inno-
 minato authore, periphrasin vt videtur siue Paguri, siue alterius Cancri:
οπιδοβάμονα, τρίχηλον (ni potius legendum sit *δίχηλος*, non. n. tres che-
 las, sed duas tantū habet, aut fortè *ἀτράχηλος*) *οκτάπουν, νηκταν*, nisi potius
 scribendum sit *νηκταν*, paroxytonōs, quo natatorem significat. Sed video hæc ex epigra-
 mate ^a Statillij Flacci transcripta, quod adscribere non piget.

^a Antholog.
lib. 6. tit. 3.

Ραιβοσκελῆ, δίχηλον, ἀμμοδυσταν
Ο'πιδοβάμον, ἀτράχηλον, οκτάπουν
Νηκταντ' ἐρυμνόνωντον, ὅς ρακόχροα
Τῷ Πανὶ τὸν πάγουρον ὀρμῆνβόλος
Αγρὰς ἀπαρχὰν ἀντίθησι Κώπασος, idest
Obliquum pedes, binas chelas habentem, in arena latitantem
Retrogradum, collo priuum, οἷσι pedem,
Natatorem, duro cortice munitum, testaceum colore,
Pani Pagurum piscator
Captura primitias libauit Copasus.

Scorpij quidam apud Nicandrum similes sunt *ραιβοῖσι παγούροις*, idest vt exponit Scho-
 liaſtes, *σκάμβους*, tortuosis, & obliquè incedentibus. Ab eodem *πετραῖοι*, hoc est saxa-
 tiles cognominantur; & *ὀκρυώοντες*, hoc est asperi.

V S V S I N C I B I S.

Vt coquan-
tur.

VM coquuntur, parum rufescunt & parum nigrescunt. Inter lautissimos
 recepti sunt cibos, sed eorum carnes digestionis durioris à Galenō in li-
 bris de alimentorum virtutibus traduntur. Psellus etiam Paguros & Can-
 cros non faciliè coqui author est: & ius eorum vētrem mollire Kiranides.
 Paguri, inquit Simeon Sethi, seu Cancri falsum quendam succum habēt,
 minus tamen quàm cætera malacoderma: Ventrem verò sistunt, cum
 aquæ incocti sucum falsum demiserint. Coquuntur eo quo Maiæ modo, aliquando
 etiam sub testu, hac ratione: Eximunt omnia interiora & carnem, implent carne aliorum
 trium aut quatuor Pagurorum, addunt piper, Cassiam, saccharum, passulas, olera con-
 tusa, itē si volueris, vitellos oui & caseū tenuiter tritū, dein sub testu coquuntur in butyro, su-
 pra testū plus ignis quàm infra ponatur, infertur succo aurantiorū malorū & pipere aspersis.

DE

DE CANCRO EQVITE.

Cap. XX.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

ORMICAE quædam, quas pennatas vocat Plinius, à velocitate, vt Formicæ & Cancros quos Græcè *ἵππῆς* appellant, equites vocabantur. Genus quites. est quoddam inquit ^a Philosophus, Cancrorum in litoribus Phœniciaæ tā ^aHist. 4. c. 2 tā velocitatis, vt vix quisquā consequi possit, vnde *ἵππῆς* idest Equites ^bLib. 6. c. 3. appellarunt. Et ^b Plinius in Phœnice Hippocæ vocantur. (potius legendum Hippeis, vt apud Aristotelem, ex quo transcripsit) tantæ velocitatis,

vt consequi non sit. *Δρόμων* Dromo est paruus Cancer Hefychio & Varino. Bellonius Cancros Cursores, quos Aelianus *δρῶνιες*, vocat, eosdem cum Equitibus facit. Et in obseruationibus suis scribit, hos Cancros ab Aristotele Cursores vocari, falliq; illos qui Dromones appellent, cū ij cetaceorum generis pisces sint, Atqui Aristoteles Equites tantū Cancros, non Cursores memorat. Et Dromon Græcè idem est quod Latine Cursor, neq; etiā quidquam prohibet idem Dromonis nomen tum cetacci generis piscibus, tum Cancris Cursoribus attribui. Germanicè Zoographus putat posse appellari ein Reuter Oder Reuterkrab. Ferrariæ ei aliquando est monstratum sceleton Cæcri Equitis, quem vir quidam doctus, qui ipsi ostendebat, Caualliero & Caballiero (idest Equitem) nominabat, sed corpore oblongo erat, nec sine cauda, vnde certum mihi persuadeo non fuisse hunc Cancrum Equitem nostrum, de quo sermo est, sed Hippocampum marinum, cuius historiam nuperimè in eo quod de Insectis inscripsi, volumine, sum prosecutus.

Dromo.

Bellonij lapsus.

Hippocampus marinus.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTION.

RANDE phalangium non excedunt, inquit Bellonius in Aquatiliū Magnitudo. libro, alibi tamen in Obseruationibus suis Cancros Cursores multo Color. maiores esse parua Castanea scribit. Eodem teste corpus habent coloris subalbidi, punctis subrubris conspersum, & vt Pagurus tornatam: crura autem vt Maia. Soli obiecti toti pellucidi sunt, præterquam in ea corporis parte quæ interanea cōtinet. Oculos grano phaseoli non habet Cauda. Brachia. Oculi. maiores, quibus acutissimè cernit. Oblongi quidem sunt, ac vitri modo pellucidi, per mediū fului. Tibiæ sunt illis leuibus villis obsessæ, vtrinq; quinæ: quarū duæ anteriores.

Cancer latipes Rondeletij.

brachia sunt forcipata, quibus cuncta (Cæcri modo) cōplectuntur: reliquæ graciles, vnguibus re-
ctis & oblongis vallatæ. Gillius à piscatoribus
Massiliensibus accepit perrarò ibi piscari solere
Cancrorū genus, quorum corpus longè quidē
maius sit quàm Maiarum, sed multò tamen pe-
des habeat longiores. cæterum Heracleoticinē
an Equites essent, diiudicare non potuit, cū so-
lū rudem quandam auditionem acceperit.
Dromonum fortè generis, inquit Zoographus, Cæcri lati-
erit Cancer latipes à Rondeletio sic descriptus pedis de-
Cancer est paruus nucis iuglandis magnitudine, scriptione.
aliquando paulò maiore: chelas habet denticu-
latas & articulatas, pedes vtrinque quatuor.
Postremus & minimus à quo laripedem hunc
Cancrum nuncupauimus, præter aliorum Can-
crorum naturam in latitudinem desinit osseam,

R 3

sex

- Cornua.**
Oua. sex articulationibus constat. E fronte extant cornicula quatuor. Testa est læui, parte superiore albescente, anteriore quodammodo nigricante. Oua habet pallida. Cum maris purgamentis in litus eijcitur, & cum piscibus alijs sagena capitur, neglectusq; in litore relinquitur, vnde magna celeritate regreditur in mare beneficio latitudinis pedestrum pedum. De huiusmodi Cancris putat locutum^a Aristotelem his verbis: *Οἱ δὲ μικροὶ καρκίνοι οἱ ἀλίσκονται ἐν τοῖς μικροῖς ἰχθυοῖς, ἔχουσι τοὺς τελευταίους πλαταῖς πόδας, ἵνα πρὸς τὸ νῆν αὐτοῖς χρήσιμοι ᾖσι, ὥσπερ πτερύγια ἢ πλάταις ἔχοντες τοὺς πόδας:* quæ sic Gaza transtulit: Cancelli autem qui perquam exigui in pisciculis reperiuntur, pedes nouissimos latiusculos habent, vt ad nandū vtilis sint, quasi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur. Rondeletius sic rectius vertendum censet, Parui Cancris, qui capiuntur inter paruos pisciculos, postremos pedes habent latos, vt ad natandum sint vtilis, vt pinnarum, vel palmularum vice sint illi pedes. Paruus igitur Cancer latitudine quidem sua in aqua fluitat: sed vt celerius impellatur, natura pedes postremos latos fecit, vt ijs vtatur perinde ac rana posterioribus suis pedibus, & anates, cæteræq; aues aquis gaudentes suis pedibus latis: item vt fiber suis, cuius priores pedes diuisi sunt ad cibum capescendum ad caueam effodiendam, posteriores cute coniuncti ad corpus in aqua impellendum. De simili ferè hæc scribit Bellonius: Paruum Carcinum seu Cancellum Græci *μικρὸν καρκίνον* vocarunt, Romæ Grancettum. Nam admodum exiguus inter pisciculos reperitur. Pedes extimos latiusculos habet, quibus ad natandum, seu pinnulis aut remis vtitur. Massilienses Grittam genuina voce vocant. Veneti ac Ferrarienses Mazinetam. Differt à Cancro marino nouissimis tantum pedibus, quos habet latos, in quibus ungues anterioribus similes esse constat. Pisciculos alios Carcinis aliquo pacto similes, vt idem tradit, Romanirustici frequenter cum Tellinis & Conchulis (quas Gongilas vocant) diuendunt: qui tamen Carcinis multò maiores (minores fortè) sunt, supini albicant, proni subcinericeï sunt, punctisq; frequentibus ac candidis in tergore variantur, ophitæ modo. Nouissimos pedes in extremo latos habet, Cancellorum modo, quorum magnitudo pollice operiri potest; tamen viuaces admodum sunt. Genus istud nunquam grandescit. Quinos habet pedes, crassiores, forcipatos, crenatos ac robustissimos, in quibus bina numerantur crura. Singulares digiti quaternis constant articulationibus, nisi quis omnes complectatur: tunc enim sex comperiet. Caudæ id quoq; rudimenti in eis est, quod omni Cancrario generi, eodem modo subtus reflectitur. Hæc Bellonius.
- Gaze ver-**
ho corre-
cta.
- Fibri pedes**
quales.
- Gritta.**

N A T V R A, M O R E S.

Amphibij
sunt.

Cur in ter-
ram egredi-
antur.

lib. 7. de a-
nimal. 24.

lib. 1. de
pis.

li. 7. de ani-
mal. c. 30.

AMPHIBIOS esse constat Cancros Equites: quibus hoc natura præter sui generis alios singulari quodam munere tribuit, vt in maximis æstatis ardoribus meridiano tempore agminatim è mari egrediantur, diemque sub sole transigant, aut ad refrigerium, aut potius ne à piscibus, qui interdum discurrent, edantur, quos Bellonius Memphi Hierosolymas proficiscens, fines Aegypti prætergressus, ex Meridiano litore sub vesperam mare repetere, atq; inde circa meridiem insequentis diei gregatim exilire obseruauit. Tanta autem velocitate ferebantur, vt ne vnum quidem cursu vnquam consequi potuerit, sed hoc etiam illi magis admirandum est visum, lacertam ex ambrosia (sub qua delitescbat) exilientem Cancrum Equitem, quem venaretur cursus velocitate (illo conspiciente) nusquam affecurum esse: adeo volare potius quàm currere videbatur Eques. Aelianus Cursor (δρομίας) qui sic dicuntur, quod longe latèq; vagentur, plerumq; vbi nati sunt circum litora errare, modoq; longius proficisci, non aliter quàm peregrinationis studiosi homines, causamq; eius erroris statuit cupiditatem, in loca saxosa, vel cænosa sæpe perueniendi, dum amplius aliquid perquirunt. Idcirco^b Oppiani hunc versum:

Εὐκατὴν γενεὴν καὶ καρκίνοι εἰσὶν ἀλῆται

In eodem genere Cancris sunt. Errones.

quem subdit poeta postquam dixisset Carabos, & Astacos degere in petris, ac ibidem alii Bellonius de Cancris Equitibus interpretatur, quos eisdem cum Aeliani Cursoribus facit. Cancris equites remigio cornuum (πτερυγίων pinnarum, Aelianus) adiuuant se natando. Dromonem Hesychij quidam in maris æstuarijs capi scribunt, sagittæque modo per aquæ summum decurrere, indeq; nomen adeptum fuisse, fortè ijdem sint cum ijs Cancris quos^c Aelianus alicubi vocat *πτηνίας* à volando, sed Gillius apud hunc legi vult *πηλίας*:

eorum

A eorum mores ac naturam ſagacem & prudentem ex eo adſcribere huic loco conuenire
 » puto : Cancrorum, inquit, genus lutarium, colore alijs albius ſpectatur hi in luto naſcun-
 » tur: cùm inceſſit eis timor, humo ſe excitant ad volatum, et per paruis alis ſubleuantur, qui-
 » bus quidem gradientes vti minimè neceſſe habent. Cùm autem iniectus eis eſt metus,
 » non nihil in his ſubſidij, non tamen admodum firmi habent, enimuero compræhendun-
 » tur, quòd ſurſum ſubleuare non queant.

E P I T H E T A.

CANCRO RVM epitheton *ποδάρκτος* ex Cratete Comico refert Athenæus: Lati-
 nè acripedem dixeris, vel poëtica contractione eripedem, à volucris pedum veloci-
 tate. Equitibus autem vtpote velociffimis Cancrorum, præcæteris conueniet. Nam Can-
 cri proximè commemorati pinnis volare dicuntur, nō pedibus, niſi dicamus per antiphra-
 ſin ita vocari Cancros, quorum motus, vt diximus, admodum tardus eſt.

V S V S I N C I B I S, E T
M E D I C I N A.

NON ob corporis exiguitatem Cancri hi Equites eſui non ſunt, ſed quia pa-
 rum obtinent alimenti, vt voluit Philoſophus, dum inquit. Iis nil ferè in-
 tus propter inopiam pabuli. Latipes à Rondeletio nominatus in menſis
 etiam negligitur, & vilis admodum æſtimatur, ſed parui illi Cancri, quos
 Romani pilcatores cum Tellenis & Conchis vendunt, à nautis alibi crudi
 comeduntur cum panē: Romæ coquuntur: quamuis gratiores ſint cru-
 di, niſi copia alium plus æquo cieret. *Περὶ λίας*, ſive vt Gillius legit, *πυλίας* quidam come-
 dunt, teſte^a Aeliano, & ex coxarum vertebris laborantibus remedio eſſe ferunt.

^alib. 7. cap:
30. de ani-
mal.

DE CANCRO FLAVO VNDVLATO.
RONDELETII. Cap. XXI.

Cancer flauus undulatus Rondeletij.

CAN-

Nominis
ratio.

Vt capia-
tur:
Pedes.

CANCER, quem hîc exhibuimus, inter anonymos & ignobiles magnus est, Cancris stagni vel fluuiatilibus æqualis. Flauum à colore nominauimus, vndulatum à lineis, quæ in prona parte sunt sinuosæ vndarum modo non aliter quàm cameloto vulgò nuncupato. Capitur circa Antipolim & Lerinum insulam, nec vsquam similes vidi: caudam extentam depinximus ex tabellis aliquot contextam. Pedes quaternos habet, longos & hirsutos, chelas duas, magnas, etiam hirtas, cornua duo, satis longa, in fronte aculeos siue appendices duas, in lateribus alias.

DE CANCRO VARIO. SIVE MARMORATO. IDEM.

Cap. XXII.

Nominis
ratio.

Color.

IN faxis Agathensis litoris degit hic Cancer, qui ideò à nobis varius, siue Marmoratus dicitur, quòd testa est læuiac perpolita coloribus varijs conspersa: marmor varium siue laspidem pulchre referente, siue splendorem testæ, siue læuitatem, siue colorum varietatem spectes: cernuntur enim in ea macule virides, cæruleæ, albæ, nigræ, cineræ, quæ mortuo Cancro maiore ex parte euanescent. Si mortuus in sole exsiccet, totus fit flauus. Bra-

Cancer varius siue marmoreus Rondeletij.

Locus:

chijs nonnihil ab alijs differt: forfices enim breuiores habet, & crassiores, tubercula veluti gemmæ in eis eminent, vt in Astaco. Cornicula duo è fronte extant, oculi satis à se distant, post oculos hinc & inde serrata est testa. In saxorum cauernulis degunt, & si quem conspexerint, intrò subeunt, itaq; pedibus hærent, vt vix auelli possint. Metu vacui super saxa in sole apricantur. Crusta sunt cæteris duriore. Id Cancris genus in Agathensis scopulis tantum vidi.

DE CANCRIS CHELARVM LONGITVDINE DIFFERENTIB.

Cap. XXIII.

Cancer Macrochelos Rondeletij.

DIFFERVNT & chelarum longitudine quidam Cancris, quorum idcirco alij *μακρόχηλοι*, id est lōgis chelis, alij *βραχύχηλοι*, hoc est breui-

bus chelis nuncupati sunt. Macrochelorum duas novi species, sunt enim alij tenuibus chelis, alij crassis. Leptochelon depictum hunc ostendit Zoographus à Iohanne Kentmanno ad se missum, sed sine vlla descriptione. Nos tria alia huiusmodi genera delineata damus à prædicto diuersa, atq; omnia rotundiori corpore,

pore, & pedibus tenuibus, vnde Araneas marinas nuncupauimus, seu Phalangia marina à similitudine terrestrium. Primo igitur loco depictus pronè & supinè fusco est, & cine.

Araneæ ma-
rinae

Aranei marini, species, pronè, & supinè.

reo colore, parte priore acutus quàm caput est, oculis parum à se inuicem distantibus, cornibusque duobus acutis, quibus differt ab eo, qui secundo ponitur loco: is enim corpore rotundiori est, & hoc rotundior tertius coloreo cinere & fusco, pedibus, & chelis crassioribus à Io. Francisco Cæsénato dono mihi missus. Differt ab his Aranea marina, cuius meminit Arist. in Cancelli descriptione his verbis. *τὸν δὲ μορφῇ ὡς μὲν ἀπλῶς, εἰπεῖν ὁμοίον ἐστὶ ταῖς ἀράχαις, πλὴν τοῦ κάτω τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος μᾶλλον ἔχει ἐκτετα.* forma vt breuiter dicam, similis Araneis est, nisi quòd parteñi capiti & pectori subiectam araneo maiorem habet, a. quæ Araneæ nostræ optimè quadrant, inquit Rondeletius: parte enim priore Cancellis similis est, capite magis exerto quàm reliqui Cancræ, in acutum desinente: oculis prominentibus, inter quos conicula duo protendunt. Brachia forcipata habet longissima, pedes octo longissimos pro corporis exigua magnitudine, à quibus araneæ nomen datum putat. Corpore est tenui pellucido & ob paruitatem reijcitur. Quos subinde à proximis duabus tabulis pronè, & supinè monstramus, Macrocheli sunt

Brachia.

Nominis
ratio.

Araneus crustaceus parte supina, & prona.

Araneus marinus crustaceus alius.

Aranea marina
Rondeletij.

sunt crassis brachijs, hirsutis, asperis, ut aculeata videantur, supina vndiq; parte. Prior ea est magnitudine, qua depingitur: prona parte albus est corpore & pedibus, chelis verò aliquāto cœruleis; supinā verò ruber. Alter superiori minor colore nigricāte, præsertim pedibus, qui etiam proportionē corporis breuiores quā in priori apparent. Brachychelorum tres depinximus species, omnes parte posteriore latiores: duas, quarum pedes chelis proximi crassiores existunt. Prior est Rondeletij, frequens in Lerino insula, nec ferè vsquam alibi ex rubro ni-

Capnt.

gricans, Chelis valde breuibus ac tenuibus. His pedes duo proximi longissimi pro corporis ratione, crassi, acutissimi, ut videatur natura voluisse, quod chelis detraxerat, pedum horum longitudine pensare: iidem lanugine quadam obducti sunt. Terni qui sequuntur etiam longi sunt, sed tenues & læues, supina pars aculeos habet. Ab hoc corporis figura noster discrepat Cancer qui sequitur, præterquam quod etiam sit grandior. Corpus enim lagenam crasso ventre refert, si demas caudam. Caput valde est acutum. cui insunt duo oculi prominentes ab utroq; latere, & cornua paruo distantia interstitio. pedes priores duo non tam longi proportionē corporis quā in prædicto, nec vndiq; ita crassi, sed tantum primo internodio, quia natura chelas maiores & crassiores huic dederat, cæteri pedes longi sunt & tenues, corpus supina parte aculeis horret, coloreq; cœruleo est, pronè albicat. priora pedum crassorum & chelarum internodia, cœruleo sunt colore, cui non nihil viridis admiscetur non sine maculis, seu punctulis exiguis. forcipes chelarum rubent. Vltimus dimidio minor est quā depingitur, vix enim Araneam grandiore magnitudine excedit, chelis crassis & longioribus quā in prædicto proportionē corporis, reliquis pedibus tenuibus longissimis, quales sunt Araneæ sapientis dictæ. Ore admodum acuto, & oculis à latere vtrinq; prominentibus. Corpus vndiq; asperum, præsertim chelæ, & parte prona non sine tuberculis.

Can-

Cancer ^{Sc.}macrochelos albicans,
pronè, & supinè.

Lambert

Cancro brachichelo congener.

Cancer macrochelos alius pronè.

Cancer macrochelos idem supinè.

Cancer brachyochelos Rondeletij.

Canci minutoris & brachycheli species.

DE CANCRO CORDIS FIGVRA, RONDELETIVS.

Cap. XXIII.

CANCER hic corporis trunco cordis figuram omnino, refert. Cornua duo habet è fronte prominètia, brachia duo breui forfice, quaternos pedes. Pelagius est, & paruus, vix vnquã inter litorales inuentus, sed panagro ex alto mari cum pelagicis piscibus in litus pertrahitur, neque admodum frequenter, quia ob exiguitatem facile è retium maculis elabitur. In maiorum Afellarum ventriculis eiusmodi Cancros sepe inuenimus.

DE CANCRO FLVVIATILI.

Cap. XXIV.

SYNONYMA.

DE Cancris faltarum aquarum, superioribus capitibus dictum est, nunc de ijs, qui in aquis dulcibus nascuntur, agamus. Cancrum fluuiatilem & fluuialem Latini, quem Græci *καρκήνιον ποτάμιον* vocant: Simeon Sethus, & Galenus in Euporisticis, Pagurum fluuiatilem. Itali Granchio & Granzo communi nomine cum marino. Sarthan, vel Sarathan nheri, Arabicè ab Auicenna; ab Elluchasem Vrbien. Germanicè dici potest ein Krab. ein Seussuuaßerkrab. ad, differentiam Cancris marini, quem Angli, & Belgæ simpliciter vocant Crabbe.

DESCRIPTIO

A marino
quid differat.

*Exer. 245.

DE O inter se similes sunt Cancris marini & fluuiatiles, vt vix à peritissimo piscatore, cum inuicem miscentur, discerni possint, multiq; statuunt locis tantum differre. * Cæsar Scaliger rotundiorē esse fluuiatilē credidit. Vterq; , inquit Bellonius, crassitudinem oui gallinacei raro excedit: Fluuiatiles duriore testa, rotundiorique, & crassiore conteguntur, viuioresq; ac deliciores sunt quam marini. Præterea tibijs asperioribus, & brachijs fortioribus ac rugosioribus præditi sunt: Vtriq; forcipes sunt multum crenati: sed marino frons non vsquequaq; rotundatur. Marinus præterea liuidum loti corticis colorem refert, fluuiatilis ex ruffo nigricat. Marino ungues extremam tibiæ articulationem faciunt. Fluuiatiles multas crenas in gyrum circa ungues habent. Proinde etiam marini leues sunt, & longiores tibiæ habent. Sed Rondeletius, quædam quæ de corporis figura fluuiatili Cancro adscripsit Bellonius, attribuit marino, aut calami aut memoriæ lapsu. Cum enim Synonyma Cancris fluuiatilis recitasset, hæc subdit: Est corporis quidem specie marinis similis, verum testa tenuiore leuioreq; , corpore minus rotundo brachijs primis crassioribus & longioribus, pro corporis magnitudine, similiter & pedes habet.

Cancer fluuiatilis Matthioli.

L O C V S.

IN Gallia vt aiunt nulli conſpiciuntur, nec in Germania, & quo magis ad ſeptentrionem vergas, vnde Aſtacos fluuiatiles pro Cancris uſurpant. Mihi tamen in frigidis locis degere, ideo perſuadeo, quòd Caſtorẽ ſe Cancris explere tradat Dioſcorides, quod ſanè animal & fluuiatile & terreſtre eſt, nec non frigidorum tantummodo locorum incola. Reperiuntur frequenter in Græcia, Creta, Sicilia, & Etruria, alijsq; Italiæ partibus, nec non & Nilo, vt ex plurium recentiorum & veterum teſtimonijs comprobabo. Cancros fluuiatiles, inquit Bellonius, in Creta plurimos vidimus, circa Colocaſias & in Atho Macedoniae monte: atq; adeo in Ciliciae riuulis, qui non longè ab Iſſo deſluunt: & ^{Obſer. 1 c.} ali- ^{46.} bi ſub noctis crepuſculum ad quendam riuum (montis Atho) peruenimus Cancris noſtris Gammaris diſſimilibus adeo abundantem, vt mille temporis momento capi potuiſſent: & paulò poſt: Cùm autem eos Cancros à noſtris Cammaris diuerſos eſſe obſeruaremus, eos è mari perreptaſſe arbitrabamur: at obuertentes nos & regionem ad mare deſcendentem contemplantēs, locum adeo ſublimen & aditu difficilem animaduertimus: vt nullo modo perreptare eò potuiſſe iudicaremus: deinde cùm exactiùs illos obſeruafſemus, inter eos & marinos magnam diſſimilitudinem deprehendiſſus, & iſtic expreſſè annotauimus Cancros eſſe fluuiatiles à Cammaris diuerſos. Habitat etiam in Nilo, vt his verbis teſtatur ^{De anim.} Aelianus: Cùm autem Nilus in agros redundat, tùm quidem circiter ^{ſ. cap. 52.} triginta ante diebus longiùs ab eo, in loca eminentiora Aſpides vnà cum foetibus demi- grant: quod munus à natura acceperunt tanti vt fluminis, tamq; operoſi quotannis acceſſum ac receſſum non modò non ignorent, ſed ab eis etiam damno cauere ſciant. Hoc idẽ facere norunt Teſtudines, Cancræ & Crocodili: Haſtenus Aelianus. Latent præfertim, in luto riuulorum.

VICTVS. CAPIENDI RATIO.

PISCIVM ac Testaceorum carnibus vescuntur, & vt cæteri Cancri sarcophagi sunt. Cùm inuicem tangunt, pedes sibi arrondunt & vorant, quod verum esse Rondeletius expertus est. Cùm enim ducentos Romæ emisset, domiq; in aquam vt sese reficerent cōieciſſet, ita inter sese confictati sunt, vt plures quinquaginta mutilatos reperiret, co tandem deuentum est, vt omnibus necatis, vnus tantum superstes fuerit, Romæ ligonibus effossa scrobe, vel etiam trubla capiuntur,

NATVRA.

li. 16. c. 38.
de animal.

AD paludem, inquit^a Aelianus, quæ iuxta Ephesiam metropolim existit aiunt cauernam esse serpentium plenam maximorum: quæ vt magnum acerbittatis virus habent in mordendo, ita tamen ex cauernâ prodeuntes vsq; ad proximam paludem serpunt, tamen natando traicere conantes, vt in oppositam ripam exeant, Cæcrorum, qui eas extensis forcipibus comprehensas interficiunt, metu deterrentur: itaq; conqueſcunt atque à transmittendo se sustinent, Cancrorum custodias formidantes & penarum metum ex horescentes: ac nisi mirabili naturæ dono paludis ripas Cancri incoherent, & tuta illic omnia præstarent, dudum pestiferis serpentium morsibus incolæ periſſent. Hæc Aelianus, quæ hoc loco mihi recitanda videbantur, quia hi Cancri in paludibus aquarum dulcium degunt.

MORALIA.

Parasiti Cæ-
cris corre-
cti.

EXIGIT à nobis Cancer ambiguum quidem informeq; animal, & cui consueuerint capto pueri libenter illudere: sed humano generi non penitus inutile, pro ope quam contra venenata homini liberaliter affert: multorum contra se maledicta & contumelias deleri: quibus iniuste damnari & immerito explodi à pictoribus & poëtis se sentit, qui non habentes quam parasitis & adulatoribus aptiorem & concinniores in natura imaginem redderent, fluuialibus Cancris eos comparauerunt: foeliciter ideo comparatione illa vti sibi persuadentes, & ab alijs crediti, quid tota eius animalis figura & species huic hominum generi eorumq; studijs ad vnguem congruere videretur: responderetq; glomer & globus ille corporis: nec nisi venter tota in eo moles gulæ cœnarumq; studio & petitis vndiq; à parasitis multa scurrilitate lautioribus epulis. Numerosa autem illarum pro pedibus series celeritati totaq; vrbe vagis eorum discursibus, quibus ad hilariorē sicubi ea illuxisse videatur, fortunam, quotidie properant. Denticulati itidem forſices, quibus in ascensu & periculo vititur & hæret id animal morsibus, maledictis, clandestinisq; ſufurris & delationibus, quibus apud principes alios exagitantes, pro reſa luteq; eius curam laboremque suum probare & gratiam inire nituntur. Postremoq; in summo dorſo, veluti in altissima specula positi, exerti nunquam ſomno conuiuentes, & ad omnia vigiles oculi, ingenio ſagaciq; cōiecturæ, qua conſilia, vota, amores, iras, odiaq; eorum quibus blandiuntur, intellexiſſe volunt: vt inguinum modo corruptis, & in pus iam tumentibus affectibus illis adſint. Quam iniuste autem imprudenterq; & contumeliose id egerint, naturam intelligentibus cognouiſſe facile est: quæ ambiguo & in humido ſiccq; elemento pariter agenti animali, ventris inanem plærumq; globum illum ideo dediti vt quemadmodum ſolent pueri alligato ex humeris ſubere, rotundiore & ampliore cucurbita, ſecuram in piſcinis primam auſpicati natationem: ſic poſſet & Cancer glomeris illius ope in ſumma aqua ſine periculo fluire. Multas verò illas & longiores chelas, vt per terram ingredienti aliorū animalium modo in maiore profluente aqua vrgente impetu, qualis per autumnum & ver largior & inexpectata ſape deſcendit, appræhēſis ſtirpibus

A stirpibus supra aquam, usque dum ea defluat, incolumis penderet. Mobiles postremò in omnes partes & in excello constitutos oculos, nec minus à tergo quàm à fronte omnia videntes, vt infirmum tardumq; animal, occurrentes vndiq; noxas ex longinquo præcognoscere, & cauere: offerentiaq; se vitæ & salutis suæ commoda certiùs assequi valeret. Quam oculorum sortem in homine desiderantes antiquiores aliqui, negatam nobis tam felicem naturam; & videndi potestatem, figmentis saltem ostendere conati sunt, bicipitem Ianum, & toto corpore oculatum Inachiae bouis custodem fingentes, vt quales à natura factos esse nos oporteret, imaginibus illis saltè intelligeremus: nulla earum necessitate, si quæ in Cancro sunt, sagacis naturæ, non adulationis & parasiticæ notas diligentius contemplemur: Hæc omnia Marcellus Virgilius.

E M B L E M A T A.

X superiori itaque sensu tractum est illud emblemata Alciati in Parasitos:

Quos tibi donamus fluuiales accipe Cancros.

Munera conueniunt moribus ista tuis.

His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo

Chelarum armatus, maximaq; alius adest.

Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,

Pernicesq; pedes, spiculaq; apta pedi,

Cum vagus in triuis, & mensa sedibus erras,

Inq; alios mordax, scommata salsa iacis.

V S V S I N C I B O.

OMAE in foro piscario, cum carni interdicitur, filo appensi ac traiectione forcipibus alter alterius brachia, aut chelas lædat, prostant. Edules autem sunt omni quidem tempore, sed æstate meliores, & posteaquam durum corticem exuerint, tunc magnatum mensis apponi solent. A quibusdam lacte suffocantur, quò dulciores & meliores fiant, cum friguuntur.

Ve coquantur.

Crudi etiam edi in Græcia solent: Cum transiremus, inquit Pellonius, per montem Athon, iunenimus riuum quendam Canceris adeò abundantem, vt vel mille statim capi potuissent. Erant autem Astacis fluuiatilibus dissimiles. eos ab itineris duce persuasus, cum crudos ederem: nihil vnquam suauius aut delicatius gustasse mihi visus sum, siue illi verè eiusmodi sint, siue esuries aut nouitas cibi in causa fuerint, hæc ille. Satis nutriunt, & corpora humectant. Quare marinis efficacius feruidos, adustosque humores præfrigerare, ac diluere queunt. Vnde quidam sic iudicarunt valetudine aliqua affectis salubriores esse fluuiatiles, maritimos verò sanis magis cōuenire, propterea quòd falsedinis aliquid ipsis insit, qua palato gratificantur & appetentiam excitant. Et Auicenna in febribus hæcticis, cum aqua hordei valde probat fluuiatiles, quòd nihil falsi habeant humidioresq; sint marinis. Idem alibi; Cancer fluuiatilis, inquit, difficilis concoctu, plurimum alit. Emendat ipsum decoctio, cum mes (genus est quoddam leguminis, fabis, vel pisces natura cognatum) marinus quidem subtilior est. Qui leporem marinum hauserunt, cum pisces alios omnes auersentur, solos fluuiatiles Cancros libenter edunt, Dioscorides.

V S V S I N M E D I C I N A.

^alib. 2. c. 10.Contra ne-
nena.^blib. 3. 2. c. 5.

CANCRI marini omnia possunt, quæ fluuiatiles teste ^a Dioscoride. At Plinius, cum remedia quædam ex fluuiatilibus descripsisset: Minus, inquit, in omnibus his marini profunt, vt Trasylus author est. Coctos aut assatos comedi contra venena quælibet Aetius iubet. Cancrum fluuiatilem admiscet Nicander antidoto aduersus omnia mala remedia. Et ^b Plinius:

Cancri, inquit, fluuiatiles triti potiq; ex aqua recentes, seu cinere assertua-

^clib. 2. c. 10.^dlib. 3. 2. c. 5.Modus u-
rendi:^eTract. 3.

Ad morsu

araneorum

citrinarum

^flib. 2. tract.

2. cap. 150.

^glib. 1. c. 5.

Ad Canis

rabidi mor-

sus.

Cineris can-

crorum usus

& vis.

to, contra venena omnia profunt, priuatim contra Scorpionum ictus cum lacte afinino, vel si non sit, caprino, vel quocunque. Addi & vinum oportet. Aetius ad omnium reptilium ictus, crudos contritos commendat, si lacte potentur. Et ^c Dioscorides, si ita bibantur ex lacte afinino auxiliari contra serpentium phalangiorumq; morsus, & scorpionum ictus scribit. Nil etiam æquè aduersari serpentibus quam Cancros, suæq; percussas hoc pabulo sibi mederi, cum sol sit in Cancro, torqueri serpentes Trasylus author est apud Plinium. Necant Scorpiones triti, & cum ocymo admoti, ex Dioscoride. Sed mirum quod dicunt Magi teste ^d Plinio: Decem Cancris, cum Ocymi manipulo alligatis, omnes qui ibi sunt Scorpiones ad eum locum coituros, & cum Ocymo ipsos cineremque eorum percussis imponi. Modum quo vri debeant, scripsit ^e Bulchasis. Ad viperæ morsum bibuntur è vino per se; vel cum staphide agria, sale & polio, vt testatur Aegineta, sed Aetius dat cum lacte tritos, & plagæ etiam adhibet. Aliud eiusdem remedium: Cancrorum fl. (viginti, Aegineta) carnes terito (cum farina triticea, Aegineta) & adiecta iride (Aegineta non habet iridē) & calaminthe, rursus sufficienter terito; idemq; rursus modico adiecto sale facito, & pastillos informato, quibus in umbra exsiccatis vitrorum in potu quidem ex aqua mulsa, aut vino: in cataplasmate verò cum lacte dissoluito. Hoc remedium Archigini authori adscribit. Succus expressus cum lacte (aliàs aqua aut lacte) assumpto apij semine, à phalangijs morsos confestim liberare proditur apud Dioscoridem. Razes si bibatur cum lacte afinæ contra morsum araneorum citrinarum pessimarum (id est Phalangiorum) & Scorpionum auxiliari affirmat. ^f Auicenna verò emplastri modo impositos, aut in cibo sumptos. Decocti & cum iure esitati ijs profunt, qui leporem marinum hauserunt, teste Dioscoride, & Aetio, qui & rursus ait: Crudi & è lacte triti dantur contra venenatos ictus, præcipuè Scorpionis; sic & desperatum è potu lepore marino confestim sanabit. Notandum verò, eorum tantum carnem teri cum lacte. Idcirco ^g Plinius atq; alij quos supra nominauimus, contra venenatorum omnium morsus celebrat, priuatim contra scyrtalem & angues: & contra leporem marinum, ac ranam rubetam. Mira etiam prædicatur hisce Cancris inesse vis ad canis rabidi morsus. Dioscorides cinerem, qui duo cochlearia expleat adiecto dimidio radicis gentianæ modo (*σλὴ γαντζανὴς ρίζης κοχλῆαριον δύο*, id est cum gentianæ radicis cochleario vno; sic legitur in manuscripto codice) magnopere huic malo prodesse scribit. aliqui thuris partē adijciunt vnā, gentianæ quinque, Cancrorum decem: de eorundem cinere hæc Plinius: Seruatus prodest pauore potus periclitantibus ex canis rabiosi moribus. Quidā adijciunt Gentianam & dant in vino. Nam si iam pavor occupauerit, pastillos vino deuorandos ita præcipiunt. Auicenna quoq; cinerem eorum cum melle prodesse aduersus canis rabidi morsus potum, ait: sed fortè pro potum legendum est illitum. Hali cinerem aspersum aceto laudat. Cæterum Aesculion empiricus ille medicamentorum peritissimus senex conciuis & præceptor Galeni, viuos in patella æris rubri, tādū vrebatur, donec facile in leuiorem redigi possent, luna decima octaua, post canis sideris exortum, cum sol leonem ingressus esset. Huius puluerem tenuissimum cochlearij vnus mensura ex aquæ cyatho propinabat, cum recentior esset morsus, aut augebatur quantitas, si inueterauerat. Huic remedio tantam vim inesse scribit Galenus, vt dicat nullos perijsse, quibus in tempore hoc datum esset. Plura de remedio contra canis rabidi morsus dicemus in volumine de quadrupedibus. vbi de cane agitur. Diacarcinon ex Iacobi Magni libello, furentibus, hydrophobis, lycanthropis utilis antidotus recipit: Cineris Cancrorum fluuiatiliū drachmas quinque, gentianæ vnciam semis, rosmarini drachmam vnā, spodij duas, lapidis lazuli scrupulos duos. Tere, misce, fiat puluis bibendus manè & serò. Aetius inter podagricas antidotos, hanc etiam quæ ex Cancris est, describit: Ex Cancris, inquit, pharmacum etiam mollibus corporibus conducit: quod hoc modo componitur: Cancrorum magnorum viuorum vstorum in creto vase

A vaſe trientē, gentianæ iacruptæ quinquuncem, thuris integri & indiuidui albi vnciam vnā: Datur inde cochleariū vnum. Ad Cancrorū verò exuſtionem ligna vitis exiguntur. Et ſtatim deſcribam porro & aliud pharmacum, corporibus recrementis abundantibus & mollibus conducens. Eſt autem id quod à rabido cane morſis datur cuius, cuius compoſitionem in ſermone de canis rabidi morſu tradidimus. Adieci autem ego, inquit Philagrius, ad huius pharmaci apparatus etiam petroſelini drachmas octo, vt plurimum verò decem, quod vrinæ ciendæ vim acquirat, & multos ſanè arthriticos iuuat, præſertim quibus tenerum & albū corpus fuit, mediocris myſtri menſura ex eo data, aliquando ex aqua ſola, aliquādo ex aqua mulſa. Quin & melle deſpumato ſæpe ipſum excepi, quo validum & citra tranſparitionem adſeruarem, deinde verò veluti prædictum eſt, bibendum exhibui; Huc uſque Aetius. Cæterum Pelops Galeni præceptor (quod non oſcitanter prætereundum eſt) cauſſam tradens, cur Cancri fluuiatiles canis radibi morſibus auxilium adferant: Non abs re, inquit, Cancer, cū animal ſit aquaticum, prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt ne corripiantur affectu ſicciffimo, nempe rabie; quamobrem ſanè etiam aquam metuunt. Ac fluuiatiles, non marinos Cancros conuenire dicitabat, ſcilicet, quod animalia marina ob admiſſionem ſalis natura ſicciffimi haud æquè exactam tuerentur eam, quæ eſt aduerſus rabiem, contrarietatem. At cū quidam ſubieciſſet, cur non omnia, quæ in potabili aqua degunt animalia, perinde vt Cancri iuuare aſſolent? quia, inquit, ſimilem Cancris præparationem non admittunt. Nam horum uſtorum cinerem exſiccatorius cum ſit, canum mordentium venenum abſumere, ſimulq; digerere profeſſus eſt. Hæc igitur Polops decebat ambitione magna iactans, omnium ſe taliū nouiſſe cauſſas. At ego, inquit Galenus, niſi planè me ſcire quippiam prius perſuaſum habeam, alijs perſuadere non tento. Itaque nec Pelopis rationem, vt veram accepi, vt qui crebras habeat contradicſiones: verum Cancros opinor ex proprietate totius ſubſtantia prodeſſe. Nunc vt ad rem redeam. Teſte Plinio, triti in oleo & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus profunt. Aliqui piper addunt. Alij decoctos ad quartas è balineo egreſſis bibere ſuadent in quartanis. Simeon Sethus Paguros fluuiatiles, pulmonibus vlceratis mederi, ſed veſicæ nocere ſcribit. Auicenna extenuatis valde conferre dicit, hoc eſt hecſticis & lenta febre laborantibus: hos enim humidum leue, ac modicè refrigerans alimentum ſuggerere affirmat. Qua etiam de cauſſa à Dioſcoride & Plinio decocti & cū iure eſſitati phthiſicis prodeſſe traduntur. Itē & ſputo ſanguinis, vt Elluchaſem addit. Aetius etiā in lacte conterit. Sed & rupta & cōuulſa in afinino lacte triti maximè ſanant, vt ait Plinius. Tritiq; ſinguli in heminā aquæ anginis medentur gargarizati: aut è vino aut calida aqua poti. Et rurfus: Triti, inquit, & ex aqua poti aluū ſiſtunt, vrinam cient, in vino aluū, (obſcurus eſt hic locus, Braſauolus verbum cient repetit: tanquam in vino aluum cient, ex aqua ſiſtant) Ademptis brachijs calculos pellunt tribus obolis cum myrrha triti, ſingulis eorum drachmis, decoctio ramen eorum ventrem ſoluit ſecundum Raſem, quod Braſauolus repetit his verbis: Si Cancri cōcti exſiccētur, & in puluerem redigantur, ſumanturq; ex vino, vel aqua ad duas drachmas: imò ſi quis copioſè Cancros edat, ventrem ſubducunt. Succum eorum cum melle hydro-
picis mederi Plinius author eſt. Et ex Archigine apud Galenum ad hydropicos optimè facit & hoc: Cancri fluuiatilis ſicci triti pedibus ac eminentijs omnibus amputatis drachmam vnā, aſari drachmā vnā. Miſceto, aqua ex ipſo flumine, vnde Cancri extracti ſunt accepta & propinato, aliquando verò pro aſaro opobalfami par pondus additur. Aquam educens hydropicorum per vniuerſum curationis tempus pota aqua, ex Nicolao Myreſo, Cancrorum fluuiatiliū aridorum ſine manibus & pedibus ademptis teſtis libram vnā, aſari libram vnā, Trita & cōmiſta ex aqua pluuiali (fluuiali) vnde deſumpti ſunt Cancri, dato bibenda. Interdum pro aſaro ſeruatur. Videtur hic aliquid mutilum, & ex præcedentibus Archiginis verbis reſtitui poſſe. Galenus in euporifticis ad vrinæ difficultatem Pagurum fluuiatilem conterit, & paniculo expreſſum exhibet. Triti & in vino poti teſtate Plinio profluua ſiſtunt, vbi Braſauolus malè id de alui profluuiio accepit & non de menſium & vteri fluxu, cui tamen Hippocrates præſcripſit in his verbis: Si fluxus vteri oboriat, Cancros fluuiatiles in vino ſuffocato: & quæ ſiccant ſuffito & apponito. Et rurfus: Si fluxus vteri fiat, Cancros fluuiatiles in vino ſuffocato, & de tali vino cum aqua bibendum dato. Item rurfus, ſi mortuus inquit, foetus in vtero ſit, Cancros fluuiatiles quinque, & rumicis ac rutę radicem, & fuliginem de furno omnia ſimul trita, & cum aqua mulſa vnita, ſub dio per noctem exponat, & ieiuna ter bibat. Salutare etiam remedium morbis extrinſecis. Triti & cataplaſmatis more impoſiti extrahunt tela. id eſt palos & auidas corpori in hærentia teſtibus Plinio & Galeno ad Piſonem. Viuus tritus & impoſitus extrahit

Cur canis
rabidi mor-
ſus curet.

Lib. 3. 2. c.
10.
Ad febres.

Ad anginā.

Ad Hydro-
pem.

Ad iurinæ
difficulta-
tem.

Lib. 3. 2. c.
10.

Lib. de
nat. mul.

Lib. 2. de
mor. mul.

De mor.
mul. 1. lib.

Ad ſagittas
extrahen-
das.

Tract. 2. lib 2 c. 150 trahit cuspides sagittarum (res acutas & spinas ^m Auicenna) infixas carni, Rasis: qui etiam ^e similiter applicat vt apostemata dura dissipet. Contritus vel combustus (vt cum Plinio dicam) cum melle strumis medetur. Rasis id de pede tantum habet: Pes (inquit) Cancris in carta conuersationis à collo eius qui habet, scrophulas curat quadiu durat super ipsum.

lib 2. de antidot. Pro epithemate sumuntur ad Scorpionum ictus cum cachry, pedicularia, & ruta pari modo apud ⁿ Galenum. Triti in oleo & aqua perunctis ante accessiones in febribus profunt, aliqui & piper addunt. Magi oculis eorum ante solis ortum adalligatis ægro, ita vt cecos dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt, eisdemq; oculos cum carnibus luscinię in pelle ceruina alligatos, præstare vigiliam somno fugato tradunt, apud Plinium. Oculis Cancris, inquit Rasis, appensus oculorum dolorem mitigat: in pueris dentium exitum accelerat, & prohibet tertianam. Vlcera in auribus aut vlla corporis parte Cancrorum fluuiatilium succus cum farina hordeacea sanat. Ad reliquos morbos triti & oleo perunctis profunt, vt Plinius ait. Et rursus: Succus eorum cum farina hordeacea aurium vulneribus efficacissime prodest. Illitio (stomatica ad anginā, vel alia oris vitia) seu gargarismus ex Cancris fluuiatilibus: Cancros fluuiatiles contritos in aquæ cotyla vnā coctos & percolatos præbe gargarizandos. Siquidem crassa multa ducit & læuat statim hoc medicamentum; Nicolaus Myrepsus ex Galeno, sed apud quem id hodie non legitur. Cancros fluuiatiles viuos contusos in modum emplastri inflatis mulierum mammis imponit idem Myrepsus: fortè inflammatis legendum, nam & eisdem ad profundas mammarum durities cum ouo applicat Aetius, sicque etiam lac restinguit. Est morbus in mammis mulierum qui *πριχιά* ab Aristotele dicitur, fit pilo casu hausto in poculo; hunc è māmā extrahunt Cancris fluuiatiles illiti teste ^o Plinio. Ex quadrupedum genere quedam etiam ad suos morbos hinc petunt auxilia. Scribit ^p Plutarchus porcos cum capitis dolore laborant ad fluuium descendere Cancrorum capiendorum gratia: horumq; esu capitis dolori mederi. Sues, inquit Didymus, non egrotabunt, si nouem Cancros fluuiatiles eis comedendos porrexeris. De iisdem hæc ^q Aelianus: Sues agrestes non omnino sunt medicinæ & curationis imperiti. Itaque cum per imprudentiam hyoscyamum comederunt, statim attrahunt posteriora, resolutione & paralyfi affecta. Deinde licet contracti, tamen ad aquas perueniunt, & ibi collectos Cancros epulantur promptissime, qui morbi remediū ijs præstant, & pristinam valetudinem restitunt; Hæc ille. Pelagonius Hippiastrus ad capitis in equo dolorem hac potione vitur: Cancros fluuiatiles septem tritos cū lactis caprini sextario & olei cyatho permiscet, tum purè colatam potionem per os infundit. Ceruus quoq; à serpentibus morsus Cancros fluuiatiles quærit, vt canit Oppianus.

V S V S I N V A R I I S.

CANCROS fluuiatiles saltem duodecim fictili nouo cum aqua ingerunt, & addito operculo sub dio collocant, vt ad dies octo vel decem insolentur, hac aqua segetibus aut arboribus inspersa dicebat Democritus neq; arbores neque segetes, neque quidquam aliud à quopiam lædi, minimè verò à bestiis maioribus. Ficus egra ne fructum proijciat, à Palladio curatur Cancro fluuiatili cum rutæ ramo suspenso. Iisdem quoq; Scorpionibus omnes è domo expugnabis. Nam tradunt aliqui apud Plinium manipulo ocimi cum Cancris decem marinis aut fluuiatilibus trito, euenire ad id Scorpiones à proximo omnes.

DE CRVSTACEIS IN CONCHIS DE GENTIBVS.

Et Primum

DE CANCRIS PARVIS. Cap. XXV.

SVNT & alia Crustata, vt Cancelli, Cancris parui, & Squillule, ite Scyllari; non quidem figura corporis vsq; adeo a prædictis diuersa: cum singula sub quatuor generibus prædictis constitui possint, sed loco, in quo degunt, modoq; viuendi: degunt enim ac veluti habitantur in alienis Conchis, vt Mitulis, Pinnis, Pectinibus; Ostreis ac varij generis turbinatis. Quamobrem separatim hinc de ijs agere placuit, à Cancro paruo exordio sumpto.

SYNO-

SYNONYMA.

Αρκίνος μικρός Græcè, Latine Cancer parvus dicitur, & priuatim qui Pinnis innascitur, πιννοφύλαξ dicitur, quasi ὁ τῆς πίννης φύλαξ, vt tradunt Suidas, Hesychius & Varinus. Πιννοθήρης, Chrysippo, vt Athenæus citat, ἀπὸ τοῦ τηρεῖν ἢ φυλάττειν τὴν πίννην. Massarius & Rondeletius pinnother scribunt in tertia declinatione t aspirato, nescio quā ob causam, ex Plinio, vt apparet, qui ita habet, Nunquam nascitur Pinna sine comite quem Pinnoterem vocant, alij Pinnophylacem, is est Squilla parua, alibi Cancer dapis affectator. Apud Aristotelem legimus οἱ καλοῦντο μὲν πιννοθήρας, quod si mendosum non est, rectus singularis ὁ πιννοθήρας, ἢ γινώσκουσιν καρκίνος ὁ ἐν τῇ πίννῃ θηρῶν, hoc est in Pinna venari solitus Cancer. Pinnophylacem Aristoteles, vt putat Vuottonus, Scyllaron & Scillarion vocauit, & καρκίον, & Theodorus pro vtroq; Squillam parua reddidit, Plinium secutus. Sed Rondeletius hæc nomine diligentius distinxit, vti mox referemus. Germanicè Cancer paruus vocari poterit, teste Zoographo, ein Kleiner Meerkrab: Cancellus verò, de quo mox dicetur, voce diminutiua ein Meerkrable: vt eadem sit horum nominum ratio ac differentia in sermone Germanico, quæ Græcis inter καρκίνον μικρὸν & inter καρκίνον.

Pinnophylax.
Pinnoteres

Scylla

DESCRIPTION.

Cancer paruus in pinnis viuens Rondeletij.

ANCR I parui, inquit Rondeletius, qui in ostreis reperiuntur minores sunt, parua scilicet fabæ magnitudine, toto corpore candidi præterquam in pronæ crustæ medio, quod rubescit. Qui in Pinnis reperiuntur maiores sunt, & magis rubri, quàm albi sunt, alioqui chelis, pedibus, toto deniq; corpore, tum inter se, tum alijs Cancris similes sunt: à Cancellis autem differunt, quòd parui Cancris viuētium

Vt à cancellis differat.

pinnarum & Ostreorum hospites sunt: Cancelli inanes duntaxat testas, & turbinatas subeunt, suntq; longo corpore Locustis non Cancris simili. Cancris, inquit^a Aristoteles, colore albido corpore admodum parui, in nonnullis testa operiti generis nascuntur, & plurimi quidem in Mitulis foliatis (ἐν τοῖς μυτὶ τοῖς φυλλώδεσι) mox in pinnis quas Pinnotheras vocant. Quinetiam in Pectunculis atq; Ostreis, verum illi nullum conspicuum capiunt incrementum.

^a Hist. 5. c.

GENERATIO.

VOMODO autem generentur planè controuersum est inter authores. Piscatores teste Philosopho loco citato, Cancros eiusmodi nasci confirmant, vnà cum illis quorum testæ inhabitant. Et^a Athenæus etiam de Cancris & Pinnis loquens: φασὶ δὲ τινες καὶ σιωνγᾶσαι αὐτὰ αὐτοῖς, καὶ ὡς ἂν ἐξ ἐνὸς σπέρματος γίνεσθαι: aiunt quidam Pinnas & Cancros paruos simul generari, & tanquam ex eodem semine fieri. Et alio in loco, qui emendatiùs quàm in vulgatis codicibus, hoc modo legitur apud Rondeletium: Ὅσα δ' ἐν πέτραις ἢ σπιλάξι προσφυῶσι, ῥιζοβολοῦσι, πάντα αὐτὰ ἐνοῦσαι τὴν μαργαρίτην γενῶσι, ζῶσι δὲ καὶ τρέφονται διὰ τοῦ προσπεφυκότος τῇ σαρκὶ μέρους, τοῦτου δὲ συμπέφυκε τὸ τοῦ κόγχου σόματι χηλᾶς ἔχον, καὶ νομῶν ἐσφέρειν ὁ δὲ ἐστὶν εἰσὶν καρκίνω μικρῷ, καλοῦντο μὲν πιννοφύλαξ: Pinnae quæ petris, aut saxorum cauernis adhæserint, radices agunt, illic Margaritam generant. Viuunt autem & nutriuntur per partem carni hærentem. Huius autem Conchæ ori adnascitur animalculum chelas habens, & cibum assumens,

^a Lib. 3.

^a De caus. 2. cap. 24. assumens, quod Cancro paruo simile est, & vocatur Pinnophylax. ^b Theophrastus postquam de visco & polypodio, quæ in arboribus nascuntur egisset, subdit sic esse natura comparatum, ut hæc non nisi in alijs valeant prouenire: sicut & animalia quædam non nisi in alijs possunt creari, ceu quæ in Conchis (sic vertit Gaza, ἐν ταῖς πινναῖς, genus ponens pro specie) atq; in cæteris aptis præstare animalibus pabulum, sed addit originem horum latere. Rondeletius cum Cancros paruos in Pinnis & Ostreis sæpissime ouis turgentes viderit, affirmare audet non spontè ex limo aquauè ut Testacea, sed ex coitu maris & fæminæ, & ex ouis prouenire. Quare in testis pariunt, vel statò tempore testas egrediuntur, & cocundi & oua pariendi gratia.

Coire eos
probat.

NATVRA. MORES.

Prudentia:

^a li de soler. ani.

VNT qui miram Cancri huius, qui in Pinnis degit prudentiam, ac solertiam celebrant. Aiunt enim hunc dapis affectatorem, Pinnae in capiendis pisciculis auxilio esse, & comuni præda communiter cum Pinna potiri. De societate igitur quæ priuatim piscibus intercedit, locuturus ^a Plutarchus, primum exemplum recenset Pinnothera, qui plurimum atramenti Chrysippo consumpsit, in omnibus physicis & ethicis eius libris primo loco positus. Pinnotheras, inquit, cui ab obseruanda Pinna nomen factum, animal est Cancri ad formam accedens (sic enim traditur) & cum Pinna degit, eiusq; Conchæ apertionem obseruat, foris adfident apertè & hianti, donec aliquis pisciculus accedat, qui ab ipsis capi possit, tunc carnem Pinnae mordens eam de captura monet, vnaq; in testudinem intrat, ea concheam claudit: sic præda intra suam munitionem recepta simul vescuntur. Hæc ^b Oppianus sic cecinit.

^a lib. 2. Ha-
lient.

*Muscosos inter scopulos cantesq; profundas
Pinna colit, duro tegitur sub tegmine testæ,
Nil mentis, nil laudis habet, sine robore viuit,
Expers consilij testæ languescit in antro,
Et socium vitæ Cancrum sub lance recurua
Accipit, & præda semper pascuntur eadem,
Communemq; domum simul & communia testæ
Cancer habet, Pinnam pascit, Pinnamq; tuctur.
Hinc Pinna fertur custos cognomine Graio.
Cum tegetem subeunt pisces tunc Pinna dolo
Pungitur à morsu Cancri, contacta dolore
Comprimat hæc postes, & prædam comperit intus,
Cum tali celebrat socio conuinia Pinna.*

Squilla par
ua.

Eadem ex hoc poëta Aelianus. Sed quæ ab his authoribus Cancro paruo attributa sunt, ea à Cicerone Squillæ parua: cuius verba hæc sunt: Pinna verò (sic enim Græcè dicitur) duabus grandibus patula Conchis cum parua Squilla societatem inuit comparandi cibi. Itaq; cum pisciculi parui in Conchâ hiantem innatauerint, tum admonita à Squillâ Pinna morsu cumprimit Conchas, sed dissimillimis bestioliis communiter cibis quæritur, in quod admirandum est congressum aliquo, an ab ortu natura ipsa congregata sint. Hactenus ille, qui sanè ab Aristotele non discrepat. Ait enim hic Pinnas custodem intra se continere, aut Squillam paruam, sic καρίδιον interpretatus est Marcus Tullius, aut Cancrum paruum: quo quidem custode priuatas, perire breui tempore. Theophrastus

An Pinna
sine Cacro
viuere que
at.

Aristotelis,
& Oppiani
& aliorum
lapis.
Cur in Pin
nis Cancri
aut Squilla
læ degant.

quoq; post ea verba quæ proximè citauimus. Neque enim, inquit, vita fortasse Conchis possit seruari, nisi opera Cancri. Igitur dubitauit Theophrastus an sine Cancro paruo Pinna degere valeret, quod prorsus negauit Aristoteles, sed falsò. Quia in Pinnae capaciore ac latiore parte interdum duos, aut tres Pinnophylaces videas, ut plurimum vnum, sæpius nullum. Decem aperies (ut scribit Bellonius) Pinnas, antequam vnum Pinnophylacem comitem reperiās. Fabulosum etiam est quæ supra ex Plutarcho & Oppiano retulimus à Pinnothere Pinnam regi, admoneri pisciculis appropinquantibus, ut Concham suam aperiat, & intrante in eam pisciculo claudat, quia neq; Pinnae quemadmodum nec Mytili, aut Ostrea piscium carne pascuntur, sed aqua tantum & luto. Cur igitur in Pinnis & Ostreis Cancri parui reperiuntur? Quia, ut ait Rondeletius, cum omni generi animantium à natura tributum sit, ut se vitamq; tueantur, ut pastum & latibula quærant, Cancri parui molliore

molliore teſta teſti: & ideo iniurijs magis oportuni Concharum caua ſubeunt, vt illic tanquam in ſpecubus & antris tutius degant. Quare non ſolum in teſtis, ſed etiam ſpongiarum cauernulis, ſaxorum rimis, in externis teſtarum, quibus Oſtea reſta ſunt, cauis ſepiſſimè Cancros paruos reperiſſe ſeſe idem Rondeletius affirmat.

HIEROGLYPHICA.

OMINEM qui ſeipſum non curet: verùm à propinquis curetur, ſignificare volentes, Concham & Cancrum pingunt. Adhæret enim Cancer Conchæ, & vocatur Pinnophylax ideſt Conchæ cuſtos, hiat autem Concha cùm eſurit: in eam igitur hiantem cùm piſciculus intrauerit, pungit Cancer ungula Concham, hæc verò admonita Concham claudit & hoc modo venatur piſciculos ex ^a Horo Apolline, quod tamen, vt iam oſtendimus, falſum eſt.

Homo ſeipſum nō curans.

^a Lib. 2. Hierogly.

DE CANCELLO Cap. XXVI.

ÆQVIVOCA.

ANCELLI erant veluti ſepta quædam ex lignis traſuerſim iunctis obliquatim; ad defendendam, hoc eſt repellendam turbam. Cicero de Oratore libro primo. Nam ſi quis erit qui hoc dicat, eſſe quædam oratorum proprias ſententias atq; cauſas, & quaſi certarum artium, forenſibus Cancellis circumſcriptam ſcientiam, fatebor equidem in his magis verſari hanc noſtram dictionem. Et pro P. Quintio: Et me facile veſtra exiſtimatione reuocabitis, ſi extra hos Cancellos egredi conabor, quos mihi ipſe circundedi. Qui & pro Seſſio è fori Cancellis plauſum excitatum ſcribit. Sidonius autem Apollinaris quædam libri quinti epiſtola: Umbram, inquit, ſtipitibus alatis, cancellatimq; pendentibus pampinus ſuperducta texuerat. Cancellorum rationem graphicè expinxit Varro rei ruſt. lib. tertio: Præterea, inquit, è perticis inclinatis ex humo ad parietem & in eis tranſuerſis gradatim, modicis interuallis, perticis adnexis ad ſpeciem Cancellorum ſcenicorum ac theatri. Hinc cancellata elephantorum cutis dicitur Plinio. Riuis per quos exundat piſcina, præſigantur ænei foraminibus exiguis Cancelli, quibus impediatur fuga piſcium, Columella, 8. 7. Hoſce Cancellos item Cancros dici, quamquam rarenter admodum animaduertimus. Inde ſcitu dignum prorepiſit adagium, vt iſter orci Cancros adhæſiſſe dicatur, qui ita irretitus illaqueatusq; teneatur, ac impeditus, vt nuſquam pateat effugium. Eſt qui Cancellos pro abaco ſeſſili interpretetur. Suntq; qui Cancellos dici à Græcis καγκλίδας putent. Ariſtophanis interpres in Veſpis dicasterij, id eſt ſtationis iudicialis ianuam dici putat καγκλίδας, quam, inquit, etiam καγκλιώτῳ dicunt. Hyſplax, inquit Theocriti interpres, laquei ſpecies eſt: propriè autem curſorum carceres ſic vocantur, quem nos Cancellum dicimus. Hæc omnia Cælius Rodiginus. Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem Cancelli, Feſtus Pompeius.

Cancelli quælia ſepta.

Inter orci Cancros adhæſerere, qui dicantur.

SYNONYMA.

VI Latinis Cancellus, Græcis καγκλίνιον nuncupatur, Oppiano καγκλινὰς vocabulo dactylico oxytono ſcæminino, & vt videtur diminutiuo, quam Grammatici nullam eiſmodi diminutiuorum formam oſtendant. Nam in ας circumflexum quæ afferunt, Ζῳᾶς, μητρᾶς pro Zenodoro, Metrodoro, maſculina ſunt: quare poëticum fuerit, licet interim Aelianus, Galenus & Aetius quoq; ea voce uſi ſint. Iam verò quantum Cancellus à paruo Cancro, qui in Oſtreis reperitur differat, facile cognosceſt, qui vtriuſq; naturam & deſcriptionem contulerit. Plinius Pinnotheris ſeu Pinophylacis nomine, & Cancrum paruum & τὸ καγκλίνιον ideſt Cancellum Ariſtotelis confuſiſſe videtur: ſic enim ^a illè, cùm de Cancris loquitur. Pinnotheres autem vocatur minimus ex omni genere, ideò opportunus

Cancellus, ut a paruo Cancro differat.

^a lib. 9. c. 31.

iniuriæ;

iniuriæ . Huic solertia est inanium Ostrearum testis se condere, & cum accreuerit, migrare in capiores . Ex Cancris minimum itaq; dicens, prodit locum se hunc Aristotelis expressisse: Εμφύονται δὲ ἐν ἐνίοις τῶν ὀστρακοδέρμων καρκῖνοι λευκοί, τὸ δὲ μέγεθος πάντων μικροί: πλεῖστον μὲν ἐν τοῖς μυσὶ τοῖς πυελώδεσιν, ἔπειτα καὶ ἐν ταῖς πίνναις οἱ καλούμενοι πιννοθήραι. Quum verò dicit inanium Ostrearum testis se condere etc. hunc interpretatus est: τὸ δὲ καρκίνιον γίνεται μὲν πρῶτον ἀρχλὼ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἰλύος, ἅτα εἰς τὰ κινὰ τῶν ὀστράκων εἰσδύεται, καὶ αὐξανόμενον μεταδύει πάλιν εἰς ἄλλο μῆζον ὀστράκον. Alio verò in loco ^b Plinius Pinnotherem seu Pinnophylacem facit Squillam parvam & Cancrum, propius Aristotelis mentem secutus . Concharum generis Pinna nascitur in limosis, subrecta semper, nec vnquam sine comite, quem Pinnotherem vocant, alij Pinnophylacē: is est Squilla parua, alibi Cancer dapis affectator. Quæ etiam ex ^c Aristotele transcripta sunt, qui sic loquitur . Αἱ δὲ πίνναι ὀρθαὶ φύονται ἐκ τοῦ βύσσε, ἐν τοῖς ἀμμάδεσι καὶ βορβορώδεσιν . ἔχουσι δὲ ἐν αὐταῖς πιννοφύλακα, αἱ μὲν καρίδιον, αἱ δὲ καρκίνιον: ὃν σερικὸν μὲν διαφθίρονται θάττον, Vbi Aristoteles, τὸ καρκίνιον ἀντὶ τοῦ καρκίνου μικροῦ, idest Cancellum pro Cancro paruo specie dissimili vsurpauit . Quod verò Plinius suprà alatis verbis per Cancrū non Cancellum καρκίνιον, sed Cancrum parvū intelligat, patet ex ^d Athenæo, apud quem eadem de Cancro Pinnothere leguntur, quæ apud Plinium de Cancro dapis affectatore . Plinij verba sunt, quæ sequuntur . Alibi Cancer dapis affectator, Pandit se Pinna luminibus orbū corpus minutis piscibus præbens . Assultant alij protinus, & vbi licentia audacia creuit, implent eam . Hoc tempus speculatus index, morfu leui significat. Illa ore compresso, quidquid inclusit, exanimat, partemq; socio tribuit . Athenæus inquit: Chrysippus Solensis de honesto & voluptate ait: Pinna & Pinnoteres operas mutuas præstant, seorsum viuere non possunt . Pinna ex Ostreis est, Pinnoteres Cancer paruus . Pinna testam pandit, ingredientēsq; pisciculos obseruans, Pinnotheres adstans, si quid subierit, morfu Pinnæ significat: quæ demorsa testam claudit: eoq; quod inclusum est, communiter vescuntur. Vides itaq; quod καρκίνιον dixit Aristoteles, loco postremo citato Cancrum dici à Plinio, à Crypsippo καρκίνον μικρόν. Quæ diligenter à lectore obseruanda sunt, ne vnà cum Hermolao Barbaro existimet Cancellum & Cancrū parvū seu καρκίνιον & καρκίνον μικρόν eadē esse semper apud Aristotelem. Cancellus Aristotelis à Gallis vocatur Eremita, & Bernard l'Eremita . Eremitā quidē quod alios fugiens, in testa perinde ac in solitudine viuat, Bernardum autem, quod vulgò in Gallia Bernardos fatuos prouerbio dictitent: fatuumq; esse Cancellum, qui crusta testus, chelas habens quæ ad vitam tuendam satis esse possent, alienas domos quærat, in quibus latens viuat. Quod si non hæc solum, sed posteriores etiam Cancelli partes spectaueris, prudentem esse iudicaueris, qui nudas & iniuriæ valdē oportunas partes dura ac firma testa muniat. Ligures Brancha vocant vel Branchna, Prouinciales Bious cambus. Hispani (vt audiuit Zoographus) Gangreio. Germani vocare possent, (inquit Zoographus) ein kleiner Meercrebs, Meerkrebsle . Albertus Magnus de Cancellis agens ex ^e Aristotele: Hoc animal, inquit, simile est Araneæ, & etiam apud nos vocatur Aranea maris, & sunt illæ conchæ, quæ sunt rotundæ, magnæ, & paruæ: habentq; in parte stricta quasi duas auriculas vtrinq;. Tales ferre consueuerunt peregrini in peris suis, peregrinationis peractæ signum, quibus ille verbis Cancellōs, & pectines & Conchas confundere videtur .

GENVS, DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

^a Hist. 4. c. 4

Forma.
Cornicula

ANCELLVM nobis exactissimè sic descripsit ^a Philosophus. Quem, autem, inquit, Cancellum appellant, communis ferè socius Crustatorum, & Testatorum generum est, quippè qui specie Locustis simili spectetur, nasciq; seorsum per se solitus sit . Verum quod testam deinde petit, quam ingressus, vitam traducat, hinc similis testa contextis animalibus est: quapropter is in ancipiti esse, genusq; sibi vindicare vtrumq; videtur . Forma tamen (quod simplicius dixerim) similis Araneis est, nisi quod partem capiti, & pectori subditam ampliorem, quàm Aranei habeat . Cornicula duo ruffa tenuia gerit, quibus oculi totidem subiacent, qui nunquam intrò recedant, vt Cancrorū sed

A fed ſemper eminentes appareant. Os ſub ijs eſt quod veluti capillamentis quibuſdam pluribus circumdatur. Iis pedes ſubiuncti duo bifurces, quibus cibum ori admoneat. Bi-
 ni item vtriq; adhærent lateri, & tertius parvus. Thoracis pars inferior mollis tota eſt, di-
 ſiectoq; ſinu pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excre-
 menti perſpici nullum poteſt. Pedes ac thorax duriciem præſeferunt, ſed minus quàm
 Cancrî. Nexu nullo teſtis adhæret, Purpurarum modo ac Buccinarum, ſed abſolutus
 liberq; vagatur. Hæc Ariſtoteles, qui ſtatim eius ſpecies quaſdam ſubdit. Oblongior eſt,
 inquit, qui Turbinem ſubit, quàm qui Neritim. Genus enim diuerſum eſt. Quod in Nati-
 ce degit cætera quidem non abſimile: ſed dextrum bifurculatum pedem paruum habens,
 cum læuum grandiuſculum habeat, & ingredi eodem ipſo grandiore potiffimùm ſolet.
 Tale profeſſo genus, vel intra Conchas, quarum adhæſio ſimilis cæteris eſt, reperitur: quod
 & Squillam paruam (σκυλλαρον) appellant: & paulò poſt: Quibus verò ſiniſter pes grã-
 dior eſt, ij nunquam cum Turbinatis hoſpitantur, ſed cum Naticibus tantum incunt ſo-
 cietatem. Putat Rondeletius Cancellorum hæc duo genera ſola corporis longitudine
 diſſerre, vt Cancellus Turbinatorum hoſpes longior ſit, quia eorum teſta longior: Nerita-
 rum leuior, quia Neritarum teſta eſt leuis, ampla & rotunda. Quantum ad pedum biſul-
 corum latitudinem attinet, in omnibus Cancellis quos plurimos vidi, ſemper ſiniſtrum
 pedem craſſiorem dextro perſpexi, quod non fortuito, ſed certa ratione ipſi videtur con-
 tingere. Cum enim viuant in teſta circa corporis medium complicati, quantum dextræ
 parti compreſſæ alimentî, ac proinde incrementi decedit, tantum ſiniſtræ liberiori ac
 laxiori accreſcit. Videtur & aliud genus tertium conſtituere Ariſtoteles, cum dicit: Sunt
 inter Cochleas quæ inter ſe beſtiolas habeant Aſtaciſ paruis ſimiles quæ in fluminibus
 gignuntur, ſed ea differentia, vt præmollem intra ſuam teſtam carunculam habeant, for-
 ma quales nam ſint, ex diſſectionibus contemplare. Quæ quamuis ita ſint, vnica tamen
 deſcriptione contentus ea tria non admodum diſſerre ſenſiſſe videtur, earumq; paucas
 eſſe differentias. Rondeletius pauca quædam ab Ariſtotele in deſcriptione omiſſa his
 verbis ſuppleuit: Cancellus, inquit, ex Cruſtatorum eſt genere, Locuſtis vel Aſtaciſ ſimi-
 lis, corpore enim longo eſt: cornua longa, tenuia, flauaq; habet, totum corpus ex rubro
 flauoſcit. Chelarum quarum alteram craſſiorem eſſe diximus, ſciſſura parua eſt qualis in
 hiriſutis Cancris ſpectatur: præter chelas pedes duos vtrinq; magnos, incuruos & acutos
 cum chelis & capite foras effert, cum ingredi vel piſces capere vult. Duo alij vtrinq; hiri-
 ſuti, molles intus latent, quibus innixus corpus intrò trahit. Pars poſterior nullis tabellis
 conſtat, ſed cute duntaxat: ob id ab Ariſtotele mollis dicitur, ſed ad eam firmandam cer-
 tis interuallis diſſitas lineas tres habet, latas, durioris ſubſtantix. Corporis extremum
 duas pinnas tenues molles, in lateribus ſitas gerit. In eiſdem extremi ſupina parte ex-
 crementi meatus cernitur, quem ſi digitis comprimas, excrementum emitri videas: quo
 meatu Cancellum carere non affirmat Ariſtoteles, ſed non euidentem eſſe ait: quod fa-
 cit, vt credam Ariſtotelem, non tam diligenter Cancellum à teſta nudum, quam eadem
 opertum ſpectaſſe. Nam meatus is in Cancelli teſta ſpoliato perſpicuus eſt. Hæc ille
 Cancellum Pomaciæ limacis molem rarò excedere tradit Bellonus cum hac deſcriptio-
 ne. Pedibus vtrinq; ternis brachiatur villoſis: quorum duo anteriores, ſeu priores bra-
 chijſ forcipibus biſulcis conſtant, quibus cibum ori admouet. Cruſta dura pro cute ve-
 ſtitur, rubra, nunc cyaneo, nunc cœruleo, nunc fuluo, nunc rubro diluta. Duo illi pedes
 vtrinq;, qui brachia ſubſequuntur, vnguibus in extremo oblongis, & aduncis vallati
 ſunt. Cirrhos ante quidem duos, rubros, ſub oculis (Carabi modo) gerit: oculos inſtar
 Aſtaci elatos, quos porrigit ac contrahit, maculis albis diſtinctos. In ſumma eius ſupe-
 rior pars, Cancrî refert effigiem, inferior autem Turbinis, quam in Cochlearum clauicu-
 lis inferit: cum tamen Locuſtæ caudæ ſimilis ſit. Tabellis enim loricatur duris, ſed obſe-
 quioſis: in quibus vtrinq; veluti pinnas duas habet. Extremum verò caudæ pinnulis
 tribus, vt & Cancrî præditum eſt. Dentès oſſeos vt Carabus habet, quibus eſcas commi-
 nit. Cum autem prædam venatur, totam anteriorem partem ſuo domicilio exerit, &
 tunc ſimilis Araneis apparet: ſed partem capiti & pectori ſubditam vaſtiorē quàm Ara-
 neus oſtendit: Ab ore œſophagus tenuis, vt filum ad ſtomachum protenditur. Inteſtina
 eius bis tantum reuoluuntur: ac qui in eius ſtomacho viridis humor ſpectabatur, is in
 inteſtinaſ apparet candidus. Cancelli, quem in Adriatico mari natantem in Concha mu-
 ricata reperit Zoographus, caput ſolum & pedes, & parum quiddam in extremo cau-
 dæ (tres articuli videlicet) cruſta muniuntur: totus reliquus alueus nudus molliſq; eſt,
 ſimilitudinē anteriori præſertim parte, cum Cancro fluuiatili habet, oculos in corni-
 culis

Os.

Thorax.

Genera.

Vt differat.

Chelæ.

Tertiū ge-
nus.

Chelæ.

Deſcriptio
ex Bello-
nio.

Inteſtinaſ.

culis eminentibus, geminas prædenticulas, forcipes breues. Caudam in postrema Conchæ parte condit, caput anterius habet, & pedes prætendit, atq; ita Concham gerens ob-

Cancellus authoris.

ambulat: potest autem se totum sic in penetralia Conchæ condere, vt nihil eius appareat. Pedes quos ambulando prætendit, partim rubent, partim cærulei sunt, hirsuti. Primo loco à nobis depictus Cancellus esset ab Aristotele & Bellonio descriptus, nisi quatuor haberet cornicula, & totidem pedes vtrinque; præter brachia bifurcis forcipibus prædita, quibus duo pedes proximi hirsuti sunt longi, quinque articulis constantes, aduncis in extremis vnguibus. reliqui duo admodum parui tribus ex articulis constituti. Quæ autem sequitur figura ex Ambrosio Paræo, est Bernardi Eremitæ dicti Cancelli in testa latētis; de inde nudi, sed suspicor non bene expressisse nudum, quia binis tantum natura pedibus vnâ cum brachijs donauit. Rondeletius ex quo Paræus videtur iconem mutasse, tres aut quatuor vtrinque tribuit, quemadmodum nos

nostro priori. Cum hoc non paruum similitudinem habet quem nos ei subiicimus totum rubrum, exceptis villis qui sunt in pectore, & cauda, qui sunt cinerei. Sequitur deinde Cancellus alius, qui, vt Cornelius Sittardus ad Zoographum scripsit, extractus est ex cochleari domūcula, expertus in cibis, frequētissimè capite adnascitur Buccino, ita vt vi extrahendus Cancellus sit quodammodo: quod Valerius Cordus, & Zoographus experti sunt cum plures in mari cepissent apud portum Liburnum, vbi copiosissimè visitur, non procul à litore maris Ligustici inter saxa. Depingitur præterea Cancellus oblongus Astaco fluuiatili similis, quem & ipsum Sittardus ad Zoographum misit: quem Zoographus ad tertium genus Cancelli à Rondeletio commemorati refert. Deinde ostenditur Cancellus in Cochlea varijs coloribus maculatus, vt marmor. Nouissimum aliqui, vt testatur Zoographus vulgò auenam vocant, Scaliger Squillam minimam, & à Vasconibus Ciudadam vocari ait, id est, auenam. Pugillatim enim (inquit) deuorant, sicut auenam veterinæ. Cancelli autem perquam exigui in pisciculis reperiuntur, pedes nouissimos latiusculos habent, vt ad nandum vtilis sint, quasi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur, Aristoteles; quibus verbis adhuc aliam Cancellorum speciem à prædictis diuersam commemorasse mihi videtur.

^aDe par. 4.
c. 8.

Conchæ

Conchæ, aduenæ Cancelli, ſeu Bernardo Heremita plenæ effigies.
Et Cancelli, ſeu Bernardi Heremita
nudi imago.

Cancellus alius ruber.

Cancellus in buccina ex Zoographo.

Scyllarus siue Cancellus in Nerite concha, Cancellus alius oblongus astaco fluuiatili similis ex Zoographo. Venetijs ad Zoographum missa.

Cancellus, V. auena, Squilla minima Scaligero.

VICTVS. NATVRA. GENERATIO.

POLYPOS Venere exhaustos deuorant quemadmodum cecinit Oppianum. In saxosis locis versantur: carne, luto; deniq; ijsdem quibus Crustacea alia, vescentes. ^a Aristoteles ait, Turbines, Buccinas & similia, in quibus habitant Cācelli, pasci mari tranquillo absoluta saxis. At quoties flatus vrgēt, hospites Cancellos illos se in saxa recipere, ac latibulis tutari saepe, teste ^b Aeliano, de spolijs multo certamine inter se contendunt, viribusq; inferiore repulso, victor exuuias assequitur. Antea verò hæc scripserat: A Conchis verò inopes & nudi primùm Cancelli nascuntur: deinde eas tanquam domicilia ad habitandum deligunt. Cùm verò vacuas & inanes offenderunt Conchulas Purpuræ aut Turbinis, primò intra eas ingrediuntur: deinde cùm in ampliorem magnitudinem creuerunt, quàm ijs vt capi queant, in testam ampliorem tanquam domum alteram demigrant. Neq; modò suprà dictorum Conchas immigrant, sed & per multas alias capaciores transeunt, & ampliorem nacti, ea tanquam maiori domicilio gaudent. Eadem Oppianus, & ante illum ^c Aristoteles his verbis: Cancellus ille Concharum hospes principio ex terra limoq; consistit, mox Conchulas ingreditur vacuas: vbi cùm excreuerit, transit in Concham ampliorem, videlicet, aut Naucis, aut Turbinis, aut alicuius similis. Sæpe etiam

^a hist. 4. c. 4.

^b de anim. 7.

^c 31.

^c hist. 5. c. 15

paruas Buccinas fubit, ingressusq; amplio- rem illam gerit pari modo, & viuit in domici- lio capaciore, rursusq; excrefcens aliam petit amplio- rem. Verum quod dicat Philofo- phus, ex terra limoq; nafci, facit vt credam ipfum partem internam Cancelli non per- fpexiffe, cui ad latera adhærent tanquam racemi, aut globuli, oua filo annexa. Et obferua- tum eft mares à fæminis apertè diftingui, quòd eodem tempore hæ oua habent, illi mini- mè. Igitur ex maris ac fæminæ coitu generantur. Nec impedit coitum tefta, qua integun- tur. Nam quemadmodum teftas fuas deferunt, vt in capaciores tranfeant; ita ftatis tempo- ribus natura ad coitum incitante teftis fe exuunt, vt corpora commifceant.

V S V S I N C I B I S,
E T A L I I S.

ONCHAM muricatam vnà cum fuo Cancellò domum cum retuliffet Zoographus, decoxit, vt extraheret Cancellum, extractus odore, colore, fapore, fluuiatilem referebat. Dorion in libro de pifcibus, quem citat Athenæus, inter eos pifciculos quos hepletos vocant, memorat Cæcellos, καρκίνια. Cancellum fuum tradit Bellonius non efle edulem, fed alijs pif- fcibus, vt Iulidibus, Channis, Orphis, Percis, & id genus faxatilibus efle gratiffimum obfonium. Quamobrem pifcatores Cancellos plurimùm appetere, quos fujs Cochleis nudatos, ac viuos hamo impositos, fujs calamis appendunt, hoc enim modo magnam faxatiliū pifcium capturam facere. Galenus Mullos Cancellorum efu dete- riores fieri & mali odoris his verbis ait: Αἱ δὲ τριγλαὶ τὰς καρκινάδας ἐθίουται, καὶ δυ- σῶδες εἰσὶ, καὶ ἀηδέες, καὶ δυσπεπτοί, καὶ κακὸς χυμοί. Eadem Aetius. Vnde patet Can- cellum mali efle fucci, difficilè concoqui, falſumque fuccum gignere, indeq; à pifcatoribus negligi. Rondeletius Galeni verba de Cancellis, qui in ſpongijs, quæ τράγοι à foetido odore nominantur, rectè intelligi poſſe putat: ac de Cancellis alijs, qui in cœnoſis litoribus degunt, paruiq; ſunt: nam quandoque ad Aſtacorū fluuia- tilium magnitudinem accedunt.

1. de alim.

Galeni lo-
cus explica-
tis.

Finis Libri ſecundi.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI

BONONIENSIS,

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR,

Liber Tertius,

Qui est

DE TESTACEIS, SIVE
CONCHYLIIIS.

Et Primùm.

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

DE animalibus marinis exanguibus scripturus, Mollibus primùm, secundùm Crustaceis locum assignavi, duabus ferè rationibus motus tum quòd ubiq; atq; in omnibus imitandus præceptor Aristoteles ita me docuisse videtur, ubi omnium horum animalium genera recenset, atque inuicem distinguit: tum quòd in omnibus meis historijs nobilitatis ordinem sequi soleam. Sed quia hæc dupliciter accipi hoc loco potest, vel ab animantium horum, de quibus hoc volumine tractatur, partibus, vel eorumdem usu: partium placuit rationem habere, nam alioqui Testacea quæ & Conchæ & Conchylia nominantur, non vna de causa præferenda omnibus ijs erant, quemadmodùm etiam quilibet, qui ne centesimam eorum partem (sunt enim innumerabilia & nunquam satis cognita, cognoscendaq; eorum genera,) agnoscit, iudicare poterit, ut interim eos præteream, qui in veterum scriptis optimè versati sunt. Cedit quidem in cibum Mollium caro, edendoq; sunt Crustacea: sed Mollium dura, ac ventriculo inobediens, ferèq; abominanda hominibus est; Crustatorum verò salubris grataq;e, quin gratissima si cum illis cõpares, sin cum Testaceis, minimè, quæ non aliam ob causam sagacissima rerum omnium parens natura tã dura contegisse testa videri potest, ne à quamplurimis animalibus marinis, quæ eorum carne delectantur, deuorarentur, sed in nostrum cederent usum. Ea autem ut inquit Cælius^a Rhodoginus adeo procedunt

Cur de testaceis postremo loco agat author.

Carnes exanguium inuicem comparantur.

Conchyliorum à carne laus.

^a Li. 27. lect. ant. 6. 23.

ribus

Conchyliis viduarum cupedias, sicuti Philareus commemorat Demetrius, ut Sophronem taceā Mimographum. Enumerantur Eadem à poëtis inter ganeas præcipuas. ^b Martialis:

^a Lib. 11.

Mentiar ut ventas, pisces, conchyliis, sumen,

Epig 13.

Et cortis saturas, atque paludis aues.

^c Li. 4. Sylu.

Eleganter ^c Statius inquit:

Ab miseri quos nosse iuuat, quid Phasidis ales

Disset ab hyberna Rhodopes grue, quis magis Anser

Extiterat, cur Thuscus aper generosior Vmbro,

Lubrica qua recubent conchyliis mollius alga.

Testacea.

fructib^o cō

parantur.

Poma ma-

ris dicta.

Conchyliis.

^d Lib. 2. c.

209.

^e Li. 14. Ep.

pr.

Luxus Ro-

manorum

in Conchy-

liis.

^f Li. 8. cap.

57.

^g Li. 9. c. 54.

¶ 11.

Quemadmodum verò fructus arborum varij sunt & ineffabiles, mensarum præcipua ornamenta, & gulæ incitamenta, ita quoq; Conchyliis siue Testaceis, ex quibus quàm ex alijs animalibus numerosior materia ganeæ est, quare Septimius Florès Tertullianus iure omnino merito maris poma nuncupauit. Tanta verò eorum ubiq; terrarum copia est, & tanta apud authores mentio ut doctissimus Hermolaus in quodam suo in ^d Dioscoridem corollario, ubi de Ostreis & Conchyliis ei erat tractandi locus, se copia deterreri dixerit, sufficeret; primùm gulæ huic generi datū esse adagio inde nato, adagio nimirum quod iam recitauit. Sed incredibilis Romanorum aliorumq; populorum in hisce Testaceis luxuria magis in plurimorum particularium historijs manifestabitur. Atqui hoc loco illud solummodo dixisse suffecerit in hocce gulæ genere, quod paucissimis hisce verbis Plinius scriptum reliquit: Luxuriæ mater Conchyliorum pretia margaritis propemodum æquauit. Quanta autem ea fuerint, inscripto de margaritis capite fusiùs dicetur: vel si & hoc parum est, audiamus quid in hunc luxum Seneca ^e Philosophus in prauos hominum mores inuectus scribat: Quantulum (inquit) ex tot Conchyliis tam longè aduectis per istum stomachum inexplibilem labitur. Quàm longinquis autem è terris Conchyliis peti soleant, pulchrè norunt, qui veterum scripta euoluere, idq; nos multis deinceps locis in hoc opere demonstrabimus. Audiamus item Ciceronem, cuius disertissimi viri testimonio, nihil æque aptum est, patrimonia, quin integra regna dilapidare, nihil inquit, in L. Pisonè apud hunc lautum, nihil elegans (laudabo inimicum) ne magnoperè quidem quicquam per libidines sumptuosum. Exstructa mensa non Conchyliis aut piscibus sed multa carne subrancia. Loquitur ironicè ut ostendat, quomodo & sua & aliorum quæ furto sustulerat, bona perdidit. Audiamus deniq; rursus ^f Plinium grauissimum scriptorem, ex quo legem latam esse apud Romanos colligitur aduersus tam luxuriosi ac tam pretiosi cibi intemperatiam. Sorices (inquit) & ipsos condi author est Nigidius, sicut glires, quos censoriæ leges, princepsq; M. Scaurus in consulatū non alio modo cænis ademere quàm Conchyliis aut ex alio orbe conuectas aues. Haud minor etiā luxuriam erat in colore illo præstantissimo, quem dabat Purpura, Conchylium, Murex, colore illo, inquam, quo regum omnium ac Imperatorum paludamenta togæq; tingebantur, quoq; nunc Sacræ Rom. Ecclesiæ principes resplendent, & quantoperè mundanis heroibus præferendi sint, vel solo eo nobis demonstrant. Cæterum tanta parui fiet luxuria, si eam contemplemur, quæ fuit in margaritis siue vnionibus, quæ hinc suum ortum agnoscunt. Etenim longè admirabiliora, ac planè incredibilia de ijs memorabimus postea, nunc verò illud duntaxat satis fuerit dixisse Cleopatram solam sexcenties sestertia vnica cœna absumpsisse. Cōcludamus itaq; cum eodem ^g Plinio nullibi maiorem quàm in Conchyliis luxuriam extitisse. Sed quid hæc (inquit) tam parua commemoro, cum populatio morum atque luxuria non aliundè quàm è Conchyliis genere, proueniat? Iam quidem ex tota rerū natura damnosissimum mare est, tot modis, tot mensis, tot pisciū saporibus, quibus pretia capientium periculo fiunt. Sed quanta hæc portio est reputantibus Purpuras, Conchyliis, Margaritas? Parum scilicet fuerat in gulas condi maria, nisi manibus, auribus, capite, totoq; corpore à feminis iuxta virisq; gestarentur. Quid mari cum vestibus? Quid vndis fluctibusq; cū vellere? Non rectè recipit hæc nos rerum natura, nisi nudos. Esto, sit tanta ventri cū eo societas, quid tergori? Parum est, nisi qui vescimur periculis, etiā vestiamur. Adeò per totum corpus, anima hominis quesita maximè placent. Principium ergo culmenq; omnium rerum pretij, margaritæ tenent.

SYNONY-

SYNONYMA. ÆQVIVOCA.

OMINA, quibus istiusmodi animalia, quæ duro siliceoq; tegmine, fragili atq; ruptili, non collisili muniuntur, cum apud Græcos, tum apud Latinos veniunt, inuenio non pauca, sed quæ declaratione magna indigent. Aristoteles alijq; multi *ὀστρακόδερμα* nuncupant, ac si Testaceæ cutis animalia dicas. Huius vocis etymum videre licet apud ^a Galenum, qui ita

ὀστρακόδερμα.
^a lib. 3. de animal. facult.

scribit, quoniam totum corpus ambiens veluti integumentum, unicuiq; congenitū appellatur *δέρμα*, idest, cutis, secundū proportionem idem in Buccinis; Purpuris Ostreis & Chamis & alijs eiusdē generis dicitur, ob id vocantur *ὀστρακόδερμα* huiusmodi animalia, quia testæ, vel lapidi simile planē est, quod extrinsecus ambit operimentum. Itaq; Plinius, modò, quibus Testacea operimenta vertit, modò silicum duritie intacta, modò testis inclusa duris, modò silicea testa inclusa. Sed fortassis simpliciter Testata, vt multoties Theodorus vertit apud Aristotelem, & Testacea, vt Rondeletius vocat, alijq; recentiorum multi, & ipse quoq; Theodorus aliquoties, non incongruē dici poterunt: nam & Testæ quasi *ὀστρακα* ab ^b Horatio nominatur hoc versu:

Sed non omne mare est generosa fertile testæ.

Testata, & testacea.

^b li. 2. Sat. 4.
Testa dicitur *ὀστρακα*.

Cicero verò belluas natiuis testis adhærentes duxit in libro de natura deorum, & Pallas clausa maris animalia, cum ait: Luna incremento suo omnium clausorum maris animalium, atq; Concharum membra turgere iubet. Testudines item à quibusdam dici testis est ^c Albertus Magnus his verbis: Vniuersaliter autem hæc omnia animalia, quæ duræ testæ vocantur, & à quibusdam dicuntur Testudines, secundum veritatem, sunt quæ apud nos Ostrea, Conchylia nomen habent. Alio nomine *ὀστρα* philosopho nominatur, sicut disertissimè alibi scriptum reliquit: *ἀλλὰ δὲ γένος ἐστὶ τὸ τῶν ὀστρακόδερμων, ὃ καλεῖται ὀστρεον*. Galenus in declaratione huius vocis parum sibi constat, modò enim animalia esse dicit, vt in decimoquarto de vsu partium, modò inter animal & plantam media idest Zoophyta facit, vt in libro de formatione fetus. Gaza modò Concham, modò Ostreā transfert; sed Ostrea neutro genere cum Græcis, tum etiam Latinis nominantur

Testudo.
^c Lib. 13. de Animal. tract. 1. c. 2.
Ostreum.
^d lib. 1. hist. c. 6.

tam in specie, quàm in genere de Ostracodermis seu Testaceis omnibus: Ostreæ verò sceminino genere Latinis tantum de specie vna, vt annotat Zoographus; Rondeletius verò, Latini, inquit, Ostreorum nomen retinuerunt, Ostreas etiam dicunt. Nec pro vniuerso genere solum, sed pro specie etiam earum quibus testa scabra est & aspera, nomen id vsurpatur. Apud Græcos quidem *ὀστρεον* per ^e breue, & *ὀστρεον* per diphthongum diuersas plerumq; significationes habent, aliquando promiscuē ponuntur. Sed latini id discrimen ignorant. *ὀστρα*, inquit ^e Galenus, vocat, quæ ab Aristotele *ὀστρακόδερμα* vocata sunt: quod autem *ὀστρεον* vocatur sine ^f in secunda syllaba, speciem quandam Ostreorum ponunt, vniuerso generi subijcientes, Buccinas, Purpuras, Chamas, Pinnas, atq; omnia huiusmodi. *ὀστρεον* tamen vt subinde constabit nonnunquā generale est ad omnia.

Galenus in constantia Ostrea & Ostreum, quid differant.

Testata, Vulttonus aliquando & sola cōprehendere, quæ sua natura immobilia sunt, scribit in qua significatione Zoographus idonei authoris testimonium sese non reperire asserit. Veteres, inquit Athenæus, *ὀστρα* dicebant, quod Cratini in Archilochis, & Epicharmi in nuptijs Hebes testimonijs confirmat, huius: *πινῆσι καὶ ὀστρέοισιν ὁμοίη*, illius: *ὀστρα συμπεφυκόται*. † Plato verò *ὀστρεον*, vt *ὀστρεον* dixit, *ὀστρέων τρόπον δεδεμένοι*; Ostreorum modo colligati. Plinius quoq; Ostrea pro Ostracodermis aliquando trāstulit, vt vbi apud Aristotelem legitur, *τὰ ἄλλα γένη παρ' ὧν τῶν ζώων πλεον τῶν ὀστρακόδερμων, καὶ ἔτι ἄλλο ἀτελές, ἔχει ὀφθαλμοὺς*. Quæ sic ille interpretatus est. Non omnibus animalibus oculi, Ostreis nulli. Ostracoderma tamen sæpius multò latius patet, quàm Ostrea, vt iam diximus, vnde etiam ex ouis ostracoderma dici notat Cælius Rhodoginus putamine intacta testaceo, vt in auibus: malacoderma verò quæ molli obducuntur cute. *ὀστρεον* deinde, siue *ὀστρεον* appellant etiam ostrum, idest colorem, qui ex ostracodermis, Conchisue conficitur, seu ostrinum colorem, vt Propertius vocat. Vitruuius ^f in hoc sensu. Ea Conchylia cum sunt lecta, ferramentis circa funduntur, è quibus plagis purpurea sanies vt lachryma profluens, excussa in mortarijs terendo comparatur, & quod ex concharum marinarum testis eximitur, ideò ostrum est vocitatum. † Plato *ὄσκιρ οἱ ξωγράφοι βελομένοι ἀφομοιοῦν*, *ἐνίοτε μὲν ὀστρεον μόνον ἐπὶ κίτρινον, ἐνίοτε δὲ ὀστρεὺν ἄλλο φαρμάκων*, idest, quemadmodum

^f li. 11. Sim.

† In Phædro.

Oua mala co derma, & ostracoderma.

Ostrū dicitur *ὀστραον*.

^g lib. 7. c. 13.

† In Cratyle

piciores cum quid volunt imitari, quandoque sumunt solum ostrum, quandoque verò quoduis

- ¹ Lib. 5. quoduis aliud pigmentum. Et cum diphthongo apud ὁ Athenæum: Τα δὲ σώματα οἱ ἑμὲ ἐκέρκντο ὄστρεα, τινὲς δὲ μίλτω καὶ κρώμασιν ἑτέροις, idest, qui quidem corpora vngebat Ostro, aliqui milto, & alijs coloribus. Eodem modo accepisse videtur Helychius, qui cum ὄστρεα exposuisset χογχύλια, subiungit, Λάκωνες χάρδης, innuens nimirum, Ostreon Lacones vocare Conchyliorum florem, ut Aristoteles πορφύρων ἀνθος, Plinius Purpurarum florem, idest, Purpuream saniem, quæ è Purpuris excipitur. Quod verò ad etymum attinet, ὄστρεον & ὄστρακον ex ὄστρον, quod ὄs est, derivari pleonastico litera ρ docet Eustathius. ὄστρακήρα Vottono synonymum est Ostracodermo ex Oppiano, ut mox apparebit. Et τὰ ὄστρεα δὴ καὶ χογχοσὶ δὴ pro omni genere Testatorum Strabo dixit, alij quidam etiam ὄστρακώδης. Εὐληρόδερμα etiam dicuntur, ut Iunius notat, Aristoteli, Empedocli λιδορρίνα, Oppiano ὄστρακώρινα, ὄστράκηρα, ὄστρακα.
- ² Lib. 5. de Inuenio etiam apud eundem ¹ Oppianum ἑθνεα ὄστρακώρινα, & apud Suidam ὄστρακώδερμοι piscib. ἰχθύες, idest, Testacei pisces. Λιχάδες Helychius & Varinus interpretantur Ostrea omnia, adduntq; ab alijs lapides dici & Calculos, & Conchyliæ. Λιθιρίδα idest Liberidem aliqui senectam serpentis vertunt teste Galeno, alij Concham vacuum. Κυματοροπίδες Helychio sunt χογχοί, Conchæ. Κόγχος, & Latinorum Concha perquam frequenter sumitur pro omnibus Conchylijs & Testaceis, item pro quibusdam eorum generibus. ¹ Theodorus in translatione Aristotelis Ostrei & Conchæ nomine vitur pro vniuerso genere testato ² Rondelietius verò, Concha, inquit, sumitur & pro omni testa, & pro testa læui, siue inæqualiter rugata. Et ¹ rursus: Conchæ nomen latissimè patere iam diximus; hoc verò ² Plinij autoritate maxinè confirmatur, qui Pectines, Cochleas, Buccina Concharum nomine comprehendit. Bellonius de bivaluibus tantum vsurpasse videtur, & Zoographus Concha vocabulum generale videri quidem ait, videri sibi tamen ad bivaluia magis propriè referendum. Huius species, inquit, aliæ turbinatæ sunt, & Cochleæ dicuntur: idque, vel hebetius, quæ generis proximi nomen seruant, aut etiam superioris: vel acutius, idest, longiore, magisque fastigiato, vel mucronato ductu, & vocantur Strombi. Aliæ turbinatæ non sunt, quæ & ipsæ communi vocabulo adhuc Conchæ dicuntur, siue in orbem ferè æquabili & plana superficie curuatione se colligunt, ut Veneræ & Porcellanæ dictæ: siue bivalues, siue univalues sint; ut Conchæ vocabulo genus totum Testaceum comprehendamus: sicuti Crustaceum, Cancris: quorum utrumq; , vel veterum scriptorum testimonijs comprobari potest, vel certè est permittendum, ut de rebus ipsis commodius verba faciamus. Nicolaus Perottus Concham ab Ostreo sic distinguit: Conchæ dicuntur, quæ testam læuem habent & politam, siue vniformiter rugatam, siue denticulatam: Ostrea verò quæ asperam scabramq; , quamuis generali nomine stringitur. Ostrea quoq; Conchæ dicantur, quales sunt Cochlearum. Ouidius:

Ostreaq; in Conchis tuta fuere suis.

- Hæc ille, & rursus: itaq; Purpura inter Cōchas potius numerabitur, Murices inter Ostrea, ob scabritiem corticis. Sed cum testarum scabrities sit diuersa, alia scilicet in Ostreis, per totam testæ superficiem, alia in Muricibus & Purpuris, eminentibus quibusdam aculeis, Perotti hæc postrema sententia vacillabit. Vottonus scribit Conchas appellari à Plinio, non quæ testa adeo fragili clauduntur atque Cocleæ, Pectines, digiti, sed quæ firmiore, ut Purpuræ, Buccina, Pinnæ. Atque ita sanè Plinius: firmioris, inquit, iam Testæ (de quibusdam fragilis testæ dixerat prius, nempe Vnguibus, Pectinibus, Cochleis, Echinis & Cancris) Murices, & Concharum genera. Quandoque separat à Conchylio, ut cum ait: Concharum ad Purpuras & Conchyliæ eadem quidem est materia, sed distat temperatura. Aliquando pro omnibus Testaceis accipit: Conchæ omnes celerimè crescunt, præcipuè Purpuræ: aliquando pro pretiosioribus: Populatio morum atque luxuria non aliunde maior quàm è Concharum genere prouenit; de Margaritis nimirum & Purpuris & Conchylio sentiens. Quidam etiam hoc citat ex eodem: Inter Conchas principatum tenent Margaritæ. Festus ex Varrone: Imperito nonnunquam Concha videtur Margaritū. Accepit præterea Concham pro testa exteriori, inquiens: Polypi vescuntur Conchyliorum carne, quorum Conchas complexu crinium frangunt. Item vbi apud Aristotelem legitur, τὰς μὲν οὐ μίκρας μετὰ τῶν ὄστρεων κόπτει, ipse transtulit sic. Et maioribus quidem Purpuris detracta Concha auferunt. ² Ouidius.

Litore quot Concha, tot sunt in amore dolores.

- ¹ Lib. 2. de nat. deor. Columella.

Implicitus Concha limax. Et ° Cicero. *duabus patula Conchis.*

Hinc

Hinc etiam Conchæ numerantur à Martiano I. C. ff. de fundo instructo & instrument. legat. inter instrumenta pictorum, qui pigmenta sua in Concharum testis seruare solent. Conchæ præterea nomen notante VVottono, vnam speciem significat, nempe Chamen, Cōcha pro vna specie. vt apud Aristotelem in quarto de historia, sed & priuatim Chamen Tracheam, vt in quinto, & apud Oribasium in secundo. Idem legere est apud Galenum in glossis, item apud Hefychiū & Varrinum. Sed & Gaza alicubi ex Theophrasto pro Pinna simpliciter Concham transtulit, quod non probo, cum Plinio Concharum generis tantum sit ipsa Pinna. Alibi apud Aristotelem idem Gaza pro κόχλων id est, Cochlearum vertit, Concharum, genus capiens pro specie. Et κόγχος Hefychio est κόχλις, Cochlea, qui & κόγχον δῖα λέγεται proverbialiter dici tradit, pro ἴσον ἐποίησας, id est, fecisti æqualem, sed vel teste etiam autore thesauri linguæ Græcæ eo nomine potius Concha vocatur, quam Cochlea, vt ex proverbio eo liquet; nec enim Cochleam posses διαλῆν, vt Concham, quippe Cochlea ex vnica testa gyris quibusdam & voluminibus compacta constat, Concha autem duabus veluti scutulibus clauditur, quæ faciliè diuelli à seinuicem queunt. Ita igitur Athenæus dicit Timonem τῶν λυδίων καρυκῶν προκρίνειν τὸν κόγχον. Et Pausanias κόγχης θαλασσίας διὰ παντός εἶναι τῷ κογχίτη λίθῳ. Concham quidem veteres nonnulli pro Cochlea dixerunt, sed marina maximè. Auditum in quodam specu Concha canentem Tritonem. Tritones enim aliqui fabulantur Concha perforata buccinare. Apuleius, Triton Concha sonat, buccinat, item: Concha sonaci leuiter buccinat. Virgilius:

*Caruleum Tritona vocat, Conchæ sonanti
Inspirare iubet. Et de Miseno tubicinc.
Sed tum fortè caua dum personat aquora Concha.*

Silius Italicus Conchas istas eleganter tortas nominat, cum canit:

*Nec mora; terrificis sena stridoribus aris
Per vacuum late cantu resonante profundum
Incubere tubæ; queis excitus aequore Triton
Expauit, torta certantia murmura Conchæ
Vix meminere maris.*

Inuenio & apud eundem:

Audit ventosa perflantem murmura Concha.

Prisci autem homines ante tubam inuentā utebantur Cochlea marina, vt meminit Scholiastes Homeri ad hæc verba; κόχλῳ θαλασίῳ ἐσπάλπιζον. Vnde & Dardanus dicebat. Non facit ad nostros area Concha sonos. Et Plutarchus: nam sicut pecora orationem hominis non intelligunt, sibilis autem, & palpatioibus accuratis & fistulis aut Conchis excitantur ac sopiuntur à pastoribus. Reperio item Concham sumi pro Cochlea terrestri apud Epicharmum in hoc versu:

Κόγχον δὲ τὸν σέσιλον ἄπαγ' ἐς τὸν φθόρον.

Porrò Martialis Concham Lucrinam pro Ostrea aliquoties dixit, vt

Ebria Baiano veni modo Concha Lucrino.

item: *Concha Lucrini delicatior stagni.*

item: *Sed cui solus erit Concha Lucrina cibus.*

Augustinus Niphus discrimen quoddam inter Concham & Concam ridiculè somniauit; Vbiq; inquit, Conca scribitur c exili, id est, sine h, significat genus, id est, omne testatum: nam Concha cum h, speciem vnam eorum tantum importat, quæ si sit canaliculis distincta, dicitur etiam Cōcha; si sit læuis & plana, Chama vocatur. Sic ille. Iam verò Concha alia quoque habet significata, vti vasis in primis quoddam genus concavum ac superius patulum, quod Iuuenalis intellexisse videtur, cum ait, cum bibitur Concha, & Horatius: funde capacibus vnguenta de Conchis. Alibi quoque Concham salis puri dixit, pro vase, in quo sal poni in mensa solet. Sed & Aristoteles in quarto de Animalium historia κόγχον nominauit Concham, qua in implendo & deplendo vtuntur, vt & Dioscorides de oleo candido, θὰς ὑφ' ἡλίου, ἀναχε κόγχῳ καθ' ἑκάστῃ ἡμέραν: sub solem quotidie Concha refunde. Cato, Capulator Concha oleum tollat. Plinius: Patinis fictilibus impositum ferrea Concha, calice coopertum. Et ex recentioribus Perottus, puluis, inquit, semper in catinos digeritur, & ex aceto maceratur, vt omnis duritia solvatur; ac rursus tūditur, deinde lauatur in Conchis, siccaturque. Idem Perottus alibi Concham vas oblongum & concavum interpretatur, ex Plinio fortè, apud quem hoc legitur. Vasis genus concavum, ac superius patulum, à Conchæ naturalis similitudine Concham vocamus. Conchæ nomen pro vase Lugduni etiamnum seruant, vt notat Zoographus, addens esse quosdam, qui

Cōcha pro vna specie.

Gaza error.

Li. 4. Hi. cap. 1.

Lib. 4.

In Atticis.

Concha ponitur quandoque pro Cochlea.

Lib. 14

Cochlea marina usi prisci loco tubæ.
In Iliad.
Li. 7 Sym pos. quest. 8.

Cōcha Lucrina.

Niphi nugæ.

Conchæ alia significata.
Pro vase.

Li. 1. c. 32

Cōcha uas quale.

qui id interpretetur vas valdè apertum instar illius quo tonfores lauandis barbīs calidam adhibent. Ipse verò Concham dici rectè putat vas omne cibo, potui, alijsue vñbus accommodatum, quòd marginum aut labeorum latitudine careat, præsertim si longitudo eius latitudinem vicerit, eiusmodi enim Concharum testæ sunt, talis & Cochleariū figura est, sed manubrio addito, pateræ verò obbæ, catini, lāces, & huiusmodi vasa, quamvis latitudine illa carent, quam habent patinæ, plattæ vulgò dictæ (παρα τὸ πλάτος ἢ τοὶ τὲ ἀγγεῖα ὅλως, ἢ τῶν χειλῶν.) rotundiora tamen sunt, quàm vt Conchæ nomen mereantur. Cato rursus: In cellam oleaream hæc opus sunt: dolia olearia, opercula; labra olearia quatuordecim, Conchas maiores duas & minores duas, ^y Plinius alibi terreā Conchā dixit; & in sacra ^z Historia proditur decem fuisse lutures, seu Conchas æneas, quarum quæq; tenebat quadraginta batos. Hinc & cymbala à poëtis Latinis Conchæ vocantur, quòd Conchas similitudine scutulata referant, & ab earundem similitudine ^a Lycophron κόγχον vocat hemicranium seu caluam capitis, nam & ipsa est scutulata, Τυπὴς σκεπάρνα ^a In Alcandra. κόγχον εὐθέτω μέσον, apud Aristophanem σκαφίον dicitur sicuti Iulius Pollux annotauit: sed scaphium etiam species Concharum marinarum est, quæ Mys alio nomine dicitur. Eandemq; item ob causam vmbonem clypei Polybius κόγχον appellat in Epitome, προσηρμοσαι τῷ θυρεῶ καὶ σιδηρῶ κόγχος, ἢ τὰς ὁλοσχερεῖς ἀποσώγει πληγὰς λίθων. Nec non κόγχαι nominantur eodem modo τὰ ἐγκοιλῆ τῶν ὀφθαλμῶν ὅ παρα τοῖς βλεφάροις περιδρομος, teste eodem Polluce, hoc est cavitates oculorum, seu caui in quibus, oculi latent. nam & ipsi sua figura Concham repræsentant: sicuti & auris caua pars extrinsecus, quam etiam κόγχον ipse, Rufus κόγχην nominari scribit: deniq; patella in genu eidem κόγχη, vel κόγχος appellatur. Sed de Conchis dictis in corpore humano, plura in anatomicis Vesalij aliorumq; lector curiosus inueniet. Est præterea Concha locus in ædificijs cameratus ad similitudinem Conchæ, & Testudinis, vt meminit ^b Calphurnius poëta præclarus.

*Si placet, antra magis, vicinaq; saxa petamus,
Saxa quibus viridis stillanti vellere muscus
Dependet, scopulisq; cauum sinuantibus arcum
Imminet exesa veluti Testudine Concha.*

Ita fortè nauis quædam etiam Concha dicitur, cuius his verbis Cælius ^c Calcagninus meminit. Nauigeram similitudinem, & aliam in Propontide visam sibi prodidit Mutianus: ^d Concham esse Acacij modò carinatam, inflexa puppe, prora rostrata. In hanc condinauplium animal Sepiæ simile ludendi societate sola. Idem ^d Calcagninus notat calculos Conchas dici, dum ait: calculos fuisse lapillos ab initio, quales in ora per lusum sæpe legimus, & quos spolia Oceani Claudius Cæsar vocauit, cùm parata expeditione milites iussit galicas Conchis, & hoc genus lapillis implere, hac ratione de Oceano triumphaturus: nomen ipsum ostendit. Concha quoq; nomen est mensuræ, teste Galeno. Est ^e autem alia magna, alia parua. ^f Vtriusq; capacitatis mentionem facit idem author ex Cleopatra: Magna, inquit, Concha eandem oxybapho mensuram seruat. Eius enim mensura capit cyathum vnum semis, pondus verò drachmas quindecim: minor verò Concha mensura semicyathum, pondere drachmas quinque exequat. Sunt qui ex eo dictam putent, quòd tantum capiat, quantum Concha: sic Cochlearium etiam Chama & mystrum, mensurarum nomina sunt, à capacitare testarum, quibus eiusdem nominis Ostracoderma aquatiliū animantium conteguntur, desumpta. In quo sensu dicebat ^g Hippocrates, mensurā quāta est Conchæ testa terito. Sed & Concham scribit Gulielmus Philander doctissimus Vitruuij scholiastes, sigilla imagunculæq; relictis in parietibus ædiculis (Italia nichios appellat, credo quòd imbricatis Conchis soleat earum superior pars ornari, nam Hetrusci Conchas nichios vocāt,) collocandas appellari. Postremò κόγχος apud Athenæum, si bene memini, genus est fabæ cum cortice suo elixa, ad differentiam fabæ frefæ quæ sine cortice coquitur, à similitudine Concharum, quòd confraeto cortice velut implicita Conchis suis caruncula videatur. Citat Athenæus hos versus.

*Λιτή δὲ καὶ ἀυσηλήν ἐν κόγχῳ
Ἐλλέων, ἢ πᾶσα περισφόντεζ οἷζυς.*

Epicharmus etiam Cōchon legumen nominauit. Et Antiphanes: Κόγχιον τὸ μικρόν, ἀλλὰ τὸς τε προστετυμμένον. Dicitur & Conchis fœminino ^h genere. Martialis.

Conchis.
^h li. 5. Epig.
ⁱ lib. 3.

*Si Conchem toties meam comesses.
Item ⁱ alibi.*

Si spumet rubra Conchis tibi pailida testa.

† Iuuenalis. *Cuius conche tumes.*

† Sat. 3.

Atq; hæc de vocabuli Conche diuersis significationibus. Nihil autem refert *κόγχη* ne in foeminino, an *κόγχος* in masculino dicas, Reperitur & *κόγχος* signifiacans putamen Ostrei, siue id quo integitur Ostreum, quodq; abijcitur, cum comeditur. ^k Ita enim Pollux de purgamentis eorum, quæ in mensa apponuntur, *κογχυλίων, κοχλῆς; καὶ ὀστράων, κόγχος. καὶ ἰχθόων λεῖπῃ, καὶ κάραβων ὄστρακα*. Nisi fortè reponendum *κόγχος*. *Κογχία* diminuta forma dixerunt Strabo & Diocles, sicut latine Conchulas Plinius & Apuleius. Apud Dioscoridem reperitur quoq; *κογχάριον*. *Κογχόλη* hinc quoq; derivatum videtur, sed quod significare inuenio Purpurâ; vt Suidæ in hoc loco, *αἱ κογχόλαι ὅψιν ἔκ ὀχθαυ φαίνονται διὰ τὴν ὀφειρόμεναι*. Hesychio quoq; *κογχόλαι* sunt τὰ ὄστρακα καὶ πορφόραι, verum & *κακίδες*, idest, gallæ, forsan ob similitudinem. Seruius Conchæ vocabulum à Græco *κόγχη* deducit. Aliqui Latinum putant à concavitate dictum: itaq; sine aspiratione scribunt. Isidorus verò Conchas & Cochleas inde dictas arbitratur; quia deficiente Luna cauantur, id est, euacuantur, & minuuntur. Hinc & *κογχόλιον*, apud Latinos Conchylium, idem nonnunquam quod *κόγχη* & *κόγχος*, nimirum totum testatorum genus comprehendens: nam ^l Plinius vt scribit Conchas omnes celerimè crescere, præcipuè Purpuras; ita etiam linguam Purpuræ esse longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua Conchyliia inquit, tantam duritiem aculeo esse. Et ^m alibi, Spiritum sydus, inquit, Lunæ existimari, & hoc esse quod terras saturet, accedensq; corpora impleat, abscedensq; inaniat: ideo cum incremento eius augeri Conchyliia, spiritum sentire, quibus sanguis nō sit. Athenæus. E Conchilijs aluum simul & vrinam cient, præcipuè Mituli, Ostrea, Pectines, Chamæ. Alioqui *κογχύλιον*, siue Conchylium, de certa quadam Concharum specie dicitur, expetita non mensis solum, sed & vestium infectionibus, vt inter alios docet Plinius loco paulò antè citato, vbi locutus de Purpuræ flore illo tingēdis experito vestibus, sed vnde (inquit) Conchylijs pretia, quis virus graue in fūco, color austerus in glauco, & irascenti similis mari? Ibidem dicit Concharum ad Purpuras & Conchyliia eandem quidem esse materiam, sed distare temperamento. Et ⁿ Isidorus Conchylium dictum esse autumat, quod Conchulis marinis color eius colligitur; idem & Ostrum vocari, & Conchyliia maris exponit, quæ circumcisa ferro lachrymas purpurei emittunt coloris: quibus collectis color purpureus temperatur, & Ostrum exinde appellari, quod ex testæ humore elicitur. Vnde & *κογχύλιον κοχλῖδα* vocant floccum lanæ Conchylij sanie infectæ. Crito apud Galenum in tertio *κατὰ τὸ πᾶς, ἐν τῷ δὲ κοχλῖδα κογχύλιον*. Floccum lanæ Conchylio infectæ, vt ^o Plinius loquitur. Quin etiam *κογχύλιον* nominatur lana vestis siue Conchylij cruore infecta, vt apud Galenum *κογχύλιον ὁ μὲν πρῶτον τὸ οὖν*, Conchyliatâ veste aurem obtura. Et ^p apud Quintilianum depuero nimis molliter educato. Nondum prima verba exprimit, & iam coccum intelligit, iam Conchylium poscit, pro Conchyliatâ n vestem vt Plinij verbis vtamur, Ciceronis imitationē, qui conchyliata peristomata dixit. In eodē quoq; sensu Conchylium accepit Horatius, cum ait.

Κόγχος.
^h lib. 6. c. 15*ὀγχία**Κογχάριον*.*κογχύλη*Conchæ e-
tyumum.Conchyliū
quid.^l lib. 6. c. 36.^m lib.ⁿ lib. 19. O.
rig. cap. 28.
Etyumum.^o lib. 23. c. 7
Conchyliū
pro veste
colorata.
^p lib. 1. c. 2.^q lib. 9. c. 35.^r li. 7. polit.
Conchyle.Conchyliā
pro Ostreis.*Non me Lncrina iuuerint Conchyliā.**Misfueris elixa simul conchyliā turdis.*

Et rursus:

*Simul assis.**Misfueris elixa simul conchyliā turdis.*^s lib. 3. c. 5.pro purpu-
ra.pro testis.
^t lib. 1. c. 345.pro sepul-
chris.

^f Vitruuius pro Purpura: incipiam nunc de Ostro dicere, quod & charissimam & excellentissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem, Id autem exprimitur ex Conchylio marino, è quo Purpura inficitur. Quare Conchylij nomen & polysemum est, & priuatim etiam spetiem quandam, item colorem significat. Sumitur præterea hæc eadem vox pro ipsis testis seu operimentis: Scholiastes Aristophanis: Conchis seu Conchylijs solent figilla (sphragides) includere, ne typi eorum facile abolerentur. Et ^t apud Aetium legimus: Conchylium, idest testa Purpurarum crematum, additur collyrijs absterforijs. Reperitur etiam in Paulo Aegineta *κοινὸν ὕλιον*, sed haud dubiè pro *κογχύλιον*. Postremò Damasus, vt annotat Gyraldus, Conchyliā vocabat multorum martyrum sepulchra.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. NATVRA. VICTVS.

^alib. 1. c. 1.
^blib. 9. c. 33.

Testaceo-
rū varietas

Plinius ex-
plicatus.
^clib. 3. c. 11.

Pecten.
Tethyum.

Lepas.
Musculi.

Athenai lo-
cus corru-
ptus ani-
maduerfus

Vniualue,
& Bivalue
quid.

Digressio
de Vniual-
uibus.

Turbinata
qualia.

Cōcha Ve-
nereæ vni-
ualues sūt.

Patellæ.

TANTA in hisce Testaceis ludentis naturæ varietas est, tot colorum differ-
ferentiæ, inquit ^a Rondeletius, tot figuræ, vt vix numerari possint. Equi-
dem ^b Plinius varietatem istam explicaturus, & ipse iucunda & elegan-
ti verborum varietate & copia, naturæ fecunditatem, miramq; ac mul-
tiplicem in procreandis omnibus solertiam ingeniosè imitatus est, inqui-
ens: Concharum genera, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot
colorum differentiæ, tot figuræ, planis & concavis, longis, lunatis, in orbem circum-
actis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, læuibus, rugatis, denticulatis, striatis, ver-
tice muricatis intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato, iam
distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatis, pectinatis, imbricatis, vndata,
cancellatis, reticulatis, in obliquum, in rectum expansa, prædensata, porrecta, sinua-
ta, breui modo ligatis, toto latere cōnexis, ad plausum apertis, ad buccinū incuruis. Huc
vsq; ille. Cū planas & concavas dicit, Pectines intelligit quibus solis hæc nota cōtingit, cū
ad Buccinū recurvas, Cochleas & Buccina cōprehendit. Easde ferè differentias, ex ^c Aristo-
tele sic recitat Athenæus, interprete Dalechâpio. Aristoteles in opere de animalibus has
Testaceorum (ὀστράκων) species recenset: Pinnam, Ostreum (speciatim dictum) Musculum
(Mitulum Zoographus) Pectinem, Solena, Concham, Lepadem, Tethea, Balanum.
Huc illuc vaga progrediuntur Buccinum, Purpura, Hedyporphyra, Echinus, Strabe-
lus: (tanquam Ostrea dicantur propriè, quæcunq; Testatorum bivalbia sunt, & Patella
quoque vniualuis; eademq; omnia progrediendi vi & instrumentis careant: Gressilia
verò sint, Buccinum, Purpuræ, & aliqua Turbinata. Non tamen sola hæc, sed ex bival-
uibus quoq; nonnulla moueri constat, vt Pectines.) Virgatus est ex his & aspera testa oper-
tus Pecten: Tetheum Concha læui testum, & nullis distincta virgis. Pinnarum tenuius
est os, Ostreis Bivaluibus crassum. (Pinna tenue os habet, quod Ostreum habet crassum,
testamq; uniformem & leuem. Patella biforis est, læuēq; habet testam. Natalis de Co-
mitibus.) Lepadibus concha & ea læuis, vnica est. Musculorum duplex testa vno loco
tantum cohæret. Solenis & Balani vndique rota coalescit & coniungitur. Ambobus id
commune generibus est, quod operiuntur testa. Græcè legitur, Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ
ζώων, ὅστρεα φησὶ, πίννη, ὀστρεὸν, μῦς, κτεῖς, σωλὴν, κόγχη, λέπας, τῆθος, βάλανος.
Πορυτιτὰ δὲ, κῆρυξ, πορφύρα, ἡδυπορφύρα, ἐχῖνος, σπράβηλος. Ἐστὶ δ' ὁ μὲν κτεῖς τραχύς-
στρακος ῥαβδωτός. Τὸ δὲ τῆθος ἀρράβδωτον, λεῖόςστρακον, ἡ δὲ πίννη λεπτόσομον. Τὸ δ' ὀστρε-
ον παχύσομον. Zoographus ait hunc locum sibi videri corruptum, & à Latino interprete
non bene translatum. Quid si sic? inquit. μονόθυρον δὲ καὶ λεῖόςστρακον (vel potius τραχύς-
στρακον) λέπας, δίθυρον δὲ καὶ λεῖόςστρακον, μῦς. σύμπερὺς δὲ (nam & Aristoteles dicit,
ὅτι ἐστὶ ἀμφοῖν συμπέρους) καὶ λεῖόςστρακον, σωλὴν. μονορὺς δὲ βάλανος.) Μονόθυρον δὲ καὶ
λεῖόςστρακον, λέπας δὲ δίθυρον καὶ λεῖόςστρακον. συμπερὺς δὲ μῦς, μονορὺς δὲ καὶ λεῖόςστρα-
κον, σωλὴν καὶ βάλανος. Κοινὸν δ' ἐξ ἀμφοῖν κόγχη. Idem Zoographus apud Aristotelē, quē
citāt Athenæus, hæc verba diu quæ sita non reperit. Libro autem, inquit, quarto Historiæ
animalium cap. 4. Testatorum differentiæ leguntur huiusmodi: Eorum quædam Turbi-
nata esse φερόμεν: alia non turbinata. Rursus ex his μονόθυρα sunt quæ testa vna con-
tinentur, δίθυρα, quæ duabus. Sunt item quibus altera pars superficiei detecta carnem
ostendat, vt Patellæ. Tanquam Patellæ inter non Turbinata genus tertium constituent,
à cæteris duobus, bivaluibus, inquam, vniualuibusq; diuersum: cū tamen recentio-
res pleriq; omnes Patellas vniualues faciant. Certè hoc in loco Aristoteles tria genera
apertè constituit, vt retulimus, & Gaza similiter transtulit, ita nimirum sentiens. Turbi-
natorum carnem includi, nisi quod ceruicem & caput exerunt cū lubet: Non turbi-
natorū verò in alijs includi testa vel gemina, vt in Chamis: vel singulari, quorum specie
nullam nominauit: videtur aut de Conchis illis sentire, quas Venereas aut Procellanas
vulgo nomināt: nā si Aristoteles sub monothyras illas non comprehendit, quod nā aliud
genus eis assignabimus? Præterea cū non modo ditthyras sed monothyras quoq; Con-
chas suis testis, has singulari, illas geminis cōtineri & includi (περίχισται) dicat, Patellæ cū
Concham vel testā vnā dūtaxat habeant, ea tamen non continentur aut includuntur: sed
altera parte nudæ sunt, qua saxo adhærēt, quod eis alterius testæ loco est: Quāobré aut tria
statim,

statim, ut hîc Aristoteles, non turbinatorum ponemus genera, aut potius binâ tantum in prima diuisione, ita ut eorum alia dithyra sint, alia monothyra, & horum rursum species duæ: una quæ testa sua se in orbem colligente carnem occultat, ut Conchæ Venereæ: altera, ut Patella, quæ carnem ex dimidia parte nudam ostendunt. Addit & quartum genus Aristoteles, eorum quæ omnino & omni ex parte solida includantur, ut sunt Tethya. Testatorum quæ quartum genus. Paulò post, cum scribit: Papauer Conchæ omnes habent, sed alia parte Patellæ, alia bivalues; videtur Patellas seu univalues, bivaluibus opponere; quod quidem eo modo fieri potest, ut iam dictum est. Verum quarto de partibus animalium cap. 5. è solis Patellis videtur univaluium genus constituisse Aristoteles; Univalue genus, inquit, quod faxis testa in dorsum data adhæret, seruari potest: fitq; alieno septo quodammodo bivalue, ut quæ Patellæ vocantur. Sed ne aduersetur ipse sibi Aristoteles, ita, ut prædiximus, univaluium genus illud Concharum quas Venereas cognominauimus ignotum fuisse quis putet, Cōchæ Venereæ Aristoteli ignota. quod non in Mediterraneo (ni fallor) sed in Oceano tantum generentur, & ex India etiâ, aut alijs ad Orientem sitis regionibus maritimis adferantur. Plinij quidem sæculo notitas fuisse dubium non est. Dubitet etiam aliquis an thyræ, hoc est, valvæ nomen, in globum se colligenti Conchæ rectè possit attribui: Patellarum sanè testis multò aptius quadrare videtur, quæ etiâ simplices sunt, bivaluium tamen testas referunt. Hactenus Zoographus. Sed ut vnde nostra digressa est oratio, reuertamur, Isaacus Casaubonus eundem Athenæi locum seu mendosum, & pauci faciendum arguit. Solet, inquit, Athenæus, quicquid de eadem re varijs locis dispersè scriptum inuenit, in vnum congerere. Sic cum super Ostreis ait, *Αριστοτέλης δὲ &c. ὅσρα φησι, &c.* pleraque omnia describuntur quæ de Ostreis philosophus dixerat, non in ijs solùm libris, qui hodie extant, sed quædam etiâ in ijs quos hodie non habemus: nam historiarum lib. 4. cap. 4. *ὅσρα καὶ Δημοκρίτων* diuersa non parum instituitur diuissio: qui tamen locus cum isto est conferendus. Rectè autem doctissimus Zoographus, quo loco scriptum est, etiam in membranis, etiam in Epitoma, *λεπτοὶ δὲ δίθυροι καὶ ἀσὶς ὅσρα καὶ*, legendum censuit *μονόθυρον, & σφακίον ὅσρα καὶ*. Nam si haberet Patella duas θύρας, idest, testas, hæere faxis non posset, quod huic Ostreo proprium atq; patella cur faxis non hæreat. ipsius Aristotelis verba sunt, de partibus lib. 4. cap. 5. *τοῖς δὲ μονόθυροις ἐν τῷ πυθμένι ἢ μηκόν, οἷον ταῖς λεπτοῖς*. Ostreorum distributio, quæ ex Aristotele hîc (ex Athenæo) affertur in duo genera *συμφοῶν & μοιόφυων* longè clariùs in philosophi historijs explicatur. *συμφοῦς*, ait Athenæus, *μῦς. μοιόφυος δὲ καὶ ἀσὶς ὅσρα καὶ βάλανος*. coherentibus testis constat Musculus, una testa, eaq; læui, Solen, & Glans. Quantomò clariora & delucidiora verba quæ ascribemus? *τῶν δίθυρων τὰ μὲν ἔστι ἀναπτύκτα, οἷον οἱ κτένες, καὶ οἱ μύες. ἀπαντα γὰρ τὰ ποιῶντα, τῇ μὲν συμπίπτει, τὰ δὲ διαλέλυνται, ὥστε συγκαταίεσθαι, καὶ ἀνοίγεσθαι. τὰ δὲ δίθυρα μὲν ἔστι ὁμοίως δὲ συμπίπτει ἐπ' ἀμφοτέρω, οἷον οἱ σφαλλῶες*. Ostreorum *δίθυρων* quæ binis foribus utrinque concluduntur, quædam ait esse ex parte hiantia, ut Pectines, & Musculos: quædam utraq; ex parte coherentes fores habere, ut Solenes. Quibus verbis contradicere vides philosophum dipnosophistæ, nam hic Solenes facit *μοιόφυος*, ille *συμφοῦς*: quod diffidium etsi non nego posse componi, tamen an istas *ἐναντιοφανείας* in suis scriptis reliquerit philosophus accuratissimus, iure dubites. Quæ sequuntur obscura sunt, *κοινὸν ἔξ ἀμφοῖν κόγχη*. Dalechamp. ambobus id commune generibus est, quod operiuntur testa, frigida planè sententia; nam cum de solis Testaceis sit sermo, quid erat opus hac admonitione? & quare dicit *ἀμφοῖν* potius quàm *πᾶσιν*. Enimuero quæ philosophi mens fuerit, non diuino: verba autem hoc sonant. commune ex ambobus est Concha, *ἔξ ἀμφοῖν*, ex utroque genere *τῶν μοιόφυων καὶ συμφοῦς*. Ait Conchas, quæ peculiaris est species Testaceorum, naturam utriusque generis participare tam eorum quæ clauduntur, quàm eorum quæ ab vno tantum extremo. Sic Casaubonus. Nos omnia, quæcunque, ad differentias varias pertinentia memoriæ prodidit Aristoteles ex Theodoro Gaza referemus vel ea ratione, quoniam aliquoties in hoc opere ex usu sunt futura. In quarto itaq; de partibus animalium: quinto capite ita scribit: Sunt Testatorum genera plura. Alia enim turbinata sunt, alia bivaluia, alia univaluia. Sed turbinata bivaluibus quodammodo assimilantur, quippe quæ omnia operculo quodam congenito, carni patulæ apposito claudantur, ut Purpuræ, Buccina, Natices & reliqua generis eiusdem: idq; præsidij causa. Qua enim testa non protegit, facile offendi posset ab ijs quæ extrinsecus inciderent. Cæterum univalue genus quod faxis testa in dorsum data adhæret, seruari potest: fitq; alieno septo quodammodo bivalue, ut quæ Patellæ vocantur. Bivalue se concludendo tueretur, ut Pectines, ut Mituli. Turbinatum crusta illa præternui, quæ à fronte integitur, quasi bivalue ex univalui efficitur. In quarto de historia

Caro Testaceorum & Crustatorum cap. 4. hæc habet omnia. Quæ verò testa operiuntur animalia, ut Vmbilici, Cochleæ, & omnia quæ Ostrei nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus carnem quæcunque, similiter atque Crustata habent: quippe quæ intus eam contineant, testaque foris claudantur, nec intra se durum habeant quicquam. Sed ipsa inter sese numerosa differant differentia, tum testæ, tum carnis interioris ratione. Alijs enim in eo genere nulla est caro, ut Echinis: alijs est sed penitus inclusa, nec vlla ex parte conspecta, excepto capite, ut terrestrium Limacibus, & ijs quæ Cocalia quidam appellant, & aquatiliū Purpuris, Buccinnis, Cocleis & reliquis omnibus Turbinatis. Cætera aut duplici constant valvula aut simplici, ut genus alterum bivalve, alterum univalve possit nominari. Bivalve appello, quod gemina testa continetur: univalve, quod testa singulari clauditur. Sunt item quibus altera pars superficiem detecta carnem ostendat, ut Patellæ. Bivalvis generis pars clausilis est, ut Pectunculi & Mituli. Eiusmodi namq; omnia parte altera ligata, altera soluta constant, ut & concludi possint, & aperiri. Alia binis quidem conclusa valvulis sunt, verum utroq; latere connexa, ut Vngues, siue Digni. Non desunt, quæ testa tota occultentur, ut nulla ex parte carnem detecta habeant, ut quæ Vertibula siue Tubera & Callos appellant. Ipsarum autem testarum magna varietas: nam aliæ læves, ut Vngues, Mituli, & Cochlearum quædam, quas aliqui Galadas appellant: aliæ scabræ, ut Ostrea, Pinna, & Cochlea nonnullæ & Buccina. Quædam etiam pectinatim diuisæ, ut Pectunculi, & Concharum nonnullæ. Crassitudine quoq; differunt, & tenuitate, tum totius, tum partis: velut labrorum. Alijs enim labra tenuia, ut Mitulis, alijs crassa, ut Ostreis. Item alia se mouent, ut Pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt: nam & de ferramento, quo capiuntur, sæpè exiliunt. Alia item natura immobili sunt, ut nunquam sedem, in qua herent, sponte ipsa mutare valeant, ut Pinna. Omne sanè Turbinatorum genus mouetur & serpit. Patella etiam faxis absolui, in pastumq; ferri solita est. Commune autem & ijs, quæ adhuc enumeraui & cæteris Testacei generis, ut testa intus equalis lævisq; habeatur. Caro bivalvis & univalvis generis ita testæ adheret, ut nisi per vim nequaet detrahi. At turbinati laxior continentur & absolutior: cui generi peculiare est ut testæ postrema à capite in torqueantur. Operculum etiam eadem iam inde ab ortu naturæ omnia gerunt. Mouentur item eadem omnia parte dextra, non ad vertiginem siue clauiculam, sed in aduersum. Partes exteriores eius generis differentijs ijs variantur. Interiorum natura similis quodammodo in omnibus est, maximeq; in turbinatis. Differunt enim inter se magnitudinis, excessusq; affectu. Nec verò multum univalve, ac bivalve genus conclusile sibi dissident, quippe quæ parum differentia inter se afferant: quanquam longè ab immobilibus differant; quod latius postea patebit. Natura ergo Turbinatorum similis constat, nec nisi magnitudine variat, ut modò dixi. Alijs enim partes maiores atq; evidentiores: alijs minores, obscurioresq; sunt. Adhæc discrimen illud duritiæ, mollitiæ, cæterarumq; generis eiusdem affectionum. Caro enim prima in ore testæ, quam omnia torosiusculam habet, alijs magis talis, alijs minus. Caput eius medio partis prominulum iungitur, & cornicula duo quæ pro magnitudine animantis plus minus capiunt incrementi. Exerunt caput more omnia eodem, idemq; per motum retrahunt intro. Nonnullis etiam os, & dentes acuti, breues & tenuēs, ut Cochleis. Promuscidas item gerunt more muscarum: quod quidem membrum linguæ effigiem præ se fert. Habent hoc idem & Purpuræ & Buccina, firum, & torosum, quo similiter ut Asili atq; Tabani, quadrupedum tergora penetrant: imò longè validius: testas enim escarum possunt perforare. Venter os protinus excipit, similis in Vmbilicis gutturi auium: habentq; parte inferiore duo quædam albida torosa, mammis similia, cuiusmodi carunculas, vel in Sepijs esse animaduertimus, sed hæc torosiora. Gula à ventre duplex, longa porrigit se vsq; ad Papauer, quod postremum fundo commissum est. Hæc ergo, ut in Purpuris & Buccinis conspicua, in clauicula testæ continentur. Quod autem gulæ subiungitur, intestinum est, gulæ ipsi continuum, simplexq; ex toto, vsque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris est, quæ & laxius heret. Quod enim Papauer appellamus, quasi materia vacans, atq; excrementitia, magna sui parte in omnibus generibus Testaceis inest. Hinc sursum versus replicans, carnis repetit sedem, finitq; ad caput: vnde eiicitur excrementum, pariter in omnibus Turbinatis generibus, tam aquaticis, quam terrestribus. Membrana in grandiusculis Vmbilicis à ventre gulæ attexitur continua, per quam meatus prolixior albicans colore, similis superioribus illis mammillantibus carniculis tendit. Habet etiam incisuras, quales in ouis, locustarum habentur: verum hoc albidum, illud rubidum est. Nullus exitus huic, nullum foramen postremum patet, sed prætenui membrana cauo productus angusto continetur.

Tendunt

Tendunt ab intestino ad inum nigrantia quædam aspera, atq; continua, qualia vel in Testudine visuntur, vel minus nigra. Ceteri quoq; Umbilici hæc habent eadem, sed quò minores, eo minutiora. Vniualue autem & biualue genus partim ijs simile est, partim diuersum. Caput enim & cornicula & os obtinent, atq; etiam quod linguæ speciem gerat: verum hæc in minutioribus sensum præ sua exiguitate effugiunt. Nonnulla etiam ex inanimatis, aut non mouentibus percipi nequeunt. Papauer illud, quod etiam mutem appellamus, omnia habent, sed non loco eodem, nec par, nec ex æquo manifestum, sed Patellæ in imo, biualbia verò ad partem qua mutuo testarum complexu continentur. Capillamentis etiam illis hæc omnia circundantur: & quod ouum appellant, tempore, quo gigni solet, ambitu alterius lateris oræ continentur, videlicet ijs, quibus datum id à natura est, sicut etiam albugo Umbilicis: id enim illis iunctum simile intelligimus. Sed eiusmodi partes, vt dixi, cum conspicuæ in magnis habeantur, in parvis tamen aut nullo pacto, aut vix sentiuntur: quamobrem in magnis Pectunculis præcipuè patent, quod genus idest, cui altera valvularum latior, velut tegmen superposita est: Ostium excrementi cæteris à latere est. Foramen enim in quo egerant, omnia habent: quippe cum papauer illud, vt iam dictum est, excrementitium quiddam omnia membrana contentum sortiantur. At illi, quod ouum appellant, foramen, nullo in genere, tributum videmus, sed carni ipsi intumescit: nec eadem, qua intestinum, parte continetur, sed dextera, cum intestinum habeat sinistra. Cæteris ergo talis excrementi exitus est. At verò Patella fera, quam marinam aurem quidam appellarunt, parte ima testæ excernitur, qua foramen habetur. Ventrem etiam post os esse, in hoc eodem Patellæ genere constat, atque etiam ouis illa similia. Sed quis eorum cuique situs sit, diligentius ex dissectionibus petendum est. Hæc omnia itaq; philosophus, qui & in septimo libri quarti de partibus animalium capite de partibus horum Testaceorum exterioribus isthæc prodidit. Testatorum corpus non multiplex est. Cuius rei causa est, quod eorum natura stabilis est. Quæ enim nobiliora sunt, hæc plures habeant partes necesse est: quoniam actiones eorum sunt & officia. Plura enim desiderant instrumenta ea quæ plures motiones exercent. Ad hæc, aut omnino immobilia sunt, aut parum motus adipsiscuntur. Verum natura consulens eorum salutem, duritiam testæ obduxit. Sunt alia vniualua, alia biualua, alia turbinata, vt dictum iam est. Turbinati etiam generis alia in anfractum intorta sunt, vt Buccina: alia in globum tantum circumacta, vt Echinorum genus, nec non biualuium: alia reseratilia sunt, vt Pectines & Mituli. Ab altero enim latere nodo ligantur, quædam utroq; latere connexa sunt, vt Vnguium genus. Habent omnia Testata caput infra, plantarum modo. Cuius rei causa est, quod cibum de imo capiant, vt plantæ radicibus suis hauriunt. Itaque ijs vsu euenit, vt inferiora habeant supra, superiora infra. Membrana obducit, qua portio potulenta humoris transmissa, liquataq; cibo assumitur. Nullum ex ijs est, quod capite careat. Cæteræ corporis partes nomine vacant, præter eam, quæ cibum recipit. Differunt præterea loco generationis inter se, quemadmodum idem diligentissimus philosophus hisce verbis docuit. Testacea oia sponte naturæ in limo diuersa, pro differentia limi oriuntur: nam in cænooso Ostrea, in arenoso Conchæ. Rimis cauernisque saxorum Vertibula generantur & Glandes, & quæ per summa adhærent, vt Patellæ & Natices. Omnia id genus celeri incremento augentur, sed præcipuè Purpuræ, atque Pectines quippe quæ anno perfici possunt. Nascitur ergo Concharum genus, quemadmodum expositum est, sed locis varijs: nam alia vadis, alia gurgite, alia duris locis atq; asperis, alia arenosis: & alia sedem mutant, alia stabiliter degunt. Pinna ex ijs quæ sedem nunquam mutare solent, radice innituntur. Vngues & Conchæ nulla innitentes radice permanent: euulsæ viuere præterea nequeunt pinna. Mirum quod prodidit Strabo, Conchyliorum quædam esse, quæ mugitum edunt in Nilo. Ex recentioribus Rondeletius quàm breuissimè, & loculèter differentias Testaceorū sic complexus est. Ab his, alia ab alijs, testæ duritia superantur vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim ista Ostracodermis subijcit Aristoteles. Nos stellas pro Insectis marinis edidimus in opere nostro de Insectis) longè minus dura testa conteguntur, quàm Purpuræ, & Buccina. Alia vndiq; circumteguntur, vt interioris corporis, nihil cerni possit, vt Ostrea, Tellinæ, Pectines. Alia altera tantum parte testam habent, alteri parti testæ loco est scopoli pars cui heret. Chamæ & Dactyli siue Solenes vtriusq; extremis non integuntur, per quæ caput & posteriorem partem exerunt. Eorū quæ vndiq; integuntur, quæ turbinata sunt, vt Purpura, Buccinum, alia turbinata non sunt, vt Conchæ quæ à nostris Porcellaines vocantur.

Biualua & vniualua, ut à turbinatis differant. Caput. papauer non oibus eodem loco. Ouum.

Anus ubi. papauer excrementitium.

Patellæ anus qualis.

Testacea cur pauciores habeant partes.

Testa cur eisdem. Turbinatorum differentia.

Caput omnia habent infra, & cur.

Loco differre Testacea. li 5. Hist. cap. 15

Quæ sedem mutant & quæ non.

li 17. Geo. Testaceorum differentia ex Rondeletio.

A tegminibus.

Alia vnica Concha constant, vt Lepades, alia duabus, vt Mituli, Testarum alia læues, vt Vnguium, Mitulorum, alia asperæ vt Purpurarum, Buccinorum, Ostreorum, quarum rursus testarum permagna est in asperitate varietas, quæ in singulis declarabitur. Colore etiam distinguuntur, quod hæc vnus coloris sit, vt Mytulorum testa nigra est, alia flauæ, aliæ rubræ sunt, alia varijs coloribus depictæ. Differunt & motione: nam quedam in stabili sede permanent, vt Pholades, quæque in saxorum cauis, & alijs in locis degunt, vt Ostrea, Pinnæ. Mouentur Purpuræ & Turbinata, & Chamæleues, quas in gyrum verti in aqua vidimus. Differunt etiam testarum adhæsione. Etenim alia vinculis validioribus alligantur testis vt Mytuli, Pinnæ, Vngues. Quæ verò in Turbinatis testis sunt, nullo eis vinculo annexa sunt, sed posterior tantum pars circa testem volumen clauiculatim intorquetur. Sunt & aliæ ferè infinitæ Ostracodermorum differentia, quemadmodum ipsa infinita ferè sunt, quæ ex singulorum historia petendæ sunt, nec differentiæ solùm, sed etiam, ea in quibus omnia conueniunt, vt quod omnia *κρηνα* habeant, sed non loco eodem, neque æqualem, neque ex æquo manifestum. Quod modò ad partes eorum pertinet, earumque vsu ac necessitatem, de his licet quedam etiam supradicta sint, cum non vno in loco locutus sit philosophus, nonnulla hic rursus recensebimus. Inter has primum occurrit testa, de qua ille sic in secundo de partibus earumque causis capite octauo meminit. Crustata omnia extra se munita seruantur, velut Cancrigenu, omne Locustarum, atque etiam Testatorum, vt quæ Ostrea appellantur. His enim omnibus caro intus: terrenum autem illud, quod contineat & conseruet, foris est. Nam præter ipsum continendi officium, quoniam eorum natura parum caloris obtinet, cum sanguine careant, idcirco testa veluti furnulus quidam amplectens conseruat intestinum calorem, & tuetur. Cur verò non mutant testam vt Crustacea suam Crustam, triplici de causa id fieri putant, nimirum quia non mouentur, quia non siccantur, durior enim testa & crassior quam Crusta, & quia parum viuunt. Causa duritiei est tenerum eorum corpus, quod meminit etiam Iulius Scaliger his verbis: Mollia igitur ipsa intus, opus habuere duritia exteriore. Ita ossa tum alijs, tum Sepiæ constituta fuere intus ad consistendum. His extra & ad eundem finem, & ad mollitiem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus est. Vt quibusdam interna, alijs extrema sua sit duritia. Ita alijs alia adiunxit præsidia; alijs denegauit, vt Pulmonibus marinis, ob vilitatem, Echinis, ne ad duriora affligerentur, cirros pro anchoris: Lepori marino admirabilem facultatem. Is tamen si informis, ac mollis caro: tamen nullis tempestatum agitationibus ita superatur, vt in litus eijci possit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs tamen dedit qua sibi iam fabricata compararent, vt Carcinadi: vacuas enim indigenis Conchas & querit, & inuenit, & subit & subinde mutat: si ita ei facta sit accessio corporis, vt prioribus edibus capi nequeat. Catus & inquilinus, & œconomicus, magistra natura. Extat item problema apud Aristotelem, cur lapides & testæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema, inquit, compari ademptu circumfracta, in rotundam se colligant specie? hæc enim sola simili extremo clauditur, mare aut quoquo versus agitando pariter circumvndiq; frangit, atque obtundit. Est & scitu dignum, cur strias habeant nonnulla, nonnulla verò non habeant: super qua re audi aliam Scaligeri exercitationem aduersus Cardanum, qui striarum in hisce Conchylijs ordinem, cum vellet ad certam sibi; notam reducere causam, ita scribit. Fit autem varietas tum striæ certo ordine: quoniam res parua, variata ac mista, etiam obiter, dum equaliter crescunt spatia, certo ordine laborata videtur. Siccine Cardane, inquit Scaliger, quare manus duas habeam, causas reddis? Quia manus duas infans cum haberem, simul cum corpore creuerunt. Hoc non est, sed *τὸ μὴ ἐκ ἑχαστοῦ*, ostendere causam. Strias habent Buccini, quia eis ablatis non sunt: Ego verò, si me, causas hæc quod nesciam irrideatis; non iratus dicam, vos omnes philosophos subtiliores insanire. Namque partim causas cum ex vtilitatibus eliciamus, quarum partium nullus vsus percipi queat, eæ partes sui quoque causas nobis ignotas habent. Eiusmodi est color, leuitas, stria, splendor; oræ in plantis crenatæ, ferratæ, dentatæ, sinuatæ. Quippe in calidis ac frigidis æque spectantur, Natura verò plus lussit in nostrarum mentium agitationibus quam in striarum, macularum tum ordine, tum varietate. Atque hæc de testis siue operimentis, quibus adde quod ait Lucretius naturam omnia ferè sua dedisse operimenta: canit enim.

^a lib. 4. de rer. nat.

Oculi autem sint testatis

^k lib. 1. Hist. cap. 9.

Proptereaque ferè res omnes aut corio sunt

Aut seta, aut Conchis, aut callo, aut cortice testæ.

Aristoteles ^k Testatis oculos esse negat. Etenim sic scribit: Habent profectò oculos, tum

cetera

A cætera animalium genera omnia præterquã testa intacta, & si quid imperfectum est aliud.

Lego tamen in epistola quadam Plinij, ¹ Insectorum omniũ & quibus Testacea operimen-

¹ Epist. 136

ta, oculos moueri, tantum abest vt neget habere. De internis partibus & excrementis, hæc

Interiora

ferè philosophus reliquit. Crustatorum & Mollium more binos dentes habent primores;

Testatorum

& carnosum illud quod linguæ proportionatur, ad cibum sentiendum, siue quo volupta-

Dentes.

tem esculentorum discernunt: tum stomachum ori continuò iunctum, exiguum propor-

Stomach.

tionem suorum corporum magnitudinis, hicq; à ventre excipitur; dein intestinum simplex

vsque ad exitum intestini dirigitur. Singula autem Testatorum genera has easdem obti-

nent partes, sed alia explanatiùs, alia obscuriùs, quanquam maiora conspectum earũ præ-

Ingluuiæ.

beant euidentiorem. Ori autem iungitur quasi ingluuiæ auium, in qua stomachus est, quem

Venter.

excipit venter, in quo situm est quod papauer (*μήκων*) appellatur, mox intestinum conti-

Intestinum

nuum tendit simplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus enim Testaceis inest

Papauer.

hoc excrementum, quod vel esculentum esse præcipuè sentitur. Et mox rursus. Caro non

Caro.

æquè omnium esculenta est. Et excrementum, quod papauer vocatur, quibusdam cibo

Papauer q

idoneum. Continent hoc Turbinata omnia sua clauicula; vniualuia suo fundo, vt Patellæ,

bus & ubi.

biualuia, qua nodo ligantur, quod autem ouum vocatur, latere dextro biualuia habent,

Ouum.

altero latere ostium excrementi continet. Sed errore ouum id vocatur, quippe quod tale

sit, quale est pingue in sanguineo genere, cum viget. Quamobrem fieri solet per id tempus

^m li. 4. Hist.

anni, quo viget, scilicet vere & autumno. Laborant enim Testata omnia per frigus, & estum

cap. 9.

atq; exuperantiam temporis pati nequeunt. ^m Aliàs etiam Testatum genus omnino partim

Vt Crusta-

Mollibus simile esse dicit. Quà enim foris, inquit, terrenam portionem, intus carneam ha-

tis & Mol-

bent, Crustatis assimilantur: quàm autem forma eiusmodi corporis constat, cum Mollibus

libus simi-

conuenit omne quodammodo, sed præcipuè quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractũ con-

lia.

torquentur. Natura enim eorum vtrorumq; perinde se habet, quasi quis directã lineã (vt

in quadrupedũ & hominum genere est) primũ extrema lineæ parte superiore os situm

intelligat: quã a: mox stomachum, quã b: tum ventrem, quã c: deinde intestinum vsq; in

ostium excrementi, quã d: hæc ita in sanguineo genere disposita sunt; & caput pectusq;

locum obtinent primum. Reliqua ipsorum gratia, aut motus causa à natura adiecta sunt.

Carnis no-

Sed hæc antè etiam fusiùs diximus. Hermolaus Concharũ carnes interiores, Græcè Spon-

mina.

dylos scribit, latinè callos, item omnem callum Pinnæ & Conchilij interiorẽ, papauer

quoque dici. Aristoteles vocat *τῶν σάρκων, τὸ σαρκώδες, τὸ ἔσω τῶν ὀστέων τὸ σαρκώδες*.

Hanc Testaceorum, vt & Crustaceorum carnem decrescẽte Luna diminui, crescente verò

Luna de-

augeri & philosophi & aliorũ multorum scriptorum testimonio cõstat. Plinius ⁿ de luna,

crescente,

Quo vera coniectatio existit, haud frustra spiritum sidus Lunæ existimari. Hoc esse quod

stat orum,

terras saturet, accedensq; corpora impleat, abscedensq; inaniat. Ideo cum incremento

minui.

eius augeri Conchylia & maximè spiritum sentire, quibus sanguis non sit. Lucilius apud ^o

ⁿ Li 2. c. 99

Gellium. Luna alit Ostrea, & implet Echinos, muribus & pecori fibras addit. ^p Horatius:

^o Li 7. c. 20

Lubrica nascentes implent Conchylia luna.

^p Li 2. sat. 4

Oppianus ^q hinc capiendi tempus desumit.

^q Lib. 5. de

Εθνεα δ' ὀσσεράκινα, τὰθ ἑρπύζειν θαλάσση.

piscib.

Πάντα φάτις μήνης ὑπὲρ ἄεξο μένης κατὰ κύκλον,

Σαρκὶ περιπλήθει, καὶ πλεονα ναίει μὲν ὄμιον.

Φθινῶσιν δ' ἐξ αὐτῆς ἀφαιροτέροις μελέεσσι,

Πικνῶσαι. τοῖν τῆς ἐνὶ σφίσι ἐστὶν ἐνάγκη.

hoc est, vt Laurentius Lippius Collensis carmine reddidit:

Genes quæ duro clauduntur tegmine testa,

Quæ serpunt ponto, cum Luna impleuerit orbem,

Fama refert proprio plenas pinguescere tecto,

Sed cum multinagâ decrescunt cornua Luna,

Diminui graciles, tali sunt lege coactæ,

Aelianus ^r nō hanc tantũ in luna potentiam agnoscit, (propriũ esse inquit testã cru-

^r Lib. 9. de

stauẽ insectorum, vt ad decrescẽtem lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent)

animal. c. 6.

verũ & iumenta imbecilliora infirmioraq; cum decrescit illud sidus pronasce: eamque

^s Lib. 3. de

ob causam harum rerum prudentes in hac mensis parte genita, quod minus præstabilia

sanit. c. 56.

sint, consulere, vt non alantur. ^s Cardanus lumine lunæ non augeri putat, sed impleri, hoc

Cardani

est, vt ipse exponit, pinguescere. Sed verba adscribam: Cur non solum Conchylia, inquit,

opinio, cur

sed exanguium quæ in aqua degunt, omne fermè genus lunæ lumine impleatur, causam

crescente,

reddere difficile non est: non enim ob incrementum, non enim pinguiora, sed humidiora

tur.

cuade-

euaderent: pinguescunt ergo, quoniam dum quæ (aquæ) & limus quibus vescuntur, attenuantur, extenuantur, exconcoquantur, ideo melius nutriunt, calor quoque qui in cunctis animantibus augetur, in his ob propriam imbecillitatem euidenter augetur, quod fit ut duplici causa pinguescant. Pierius Valerianus aliam habuit opinionem, nam rationem redditurus, cur, si quid abditum & arcanum luci proditum, ac releuatum ostendere quis vellet, Pagurum & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat inquit, eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari: Ea verò de causa Cæcri ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quod id omne genus Testacea noctu plurimum pasci solent: compertumque est plenilunio ea magis pinguescere, propterea quod liceat his tota tunc nocte pabulari, copiosioribusque tunc escis enutrir: unde pinguiores fiant, ut ij existimant, qui plenilunio nullam inesse viam coelitus hæc in Crustaceis efficiendi, remque ita ad commodiorem naturæ rationem deducunt: quamuis vnà cum Basilio magno, magna philosophorum pars sentiat. Basilius autem sic scribit. † Atqui corporibus animalium constituendis, cæterarumque rerum, quæ à terra nascuntur, non mediocriter Lunæ mutationes conducere reor. Nam alio modo corpora cum ipsa decrescit, alio, cum accrescit, afficiuntur; etenim nunc rara fiunt, inaniaque; cum imminuitur, Nunc contra Luna accrescente & ad luminis plenum, properante orbem, corpora rursus diffarciuntur & implentur: propterea quod humorem quandam calori immixtum, in profundum usque tum imprimit occultè atque immit- tit, Declarant id ita esse tum ij qui sub dio lunaque dormiunt, capita quorum ultra modum humore replentur, tum animantia nuperrimè iugulata, quæ mox incursum impref- sioneque lunæ permutantur: tum etiam animalium cerebra, & animantium in mari de- gentium ea quæ humore copioso prædita sunt: arborumque medullæ, quæ sua sanè mu- tatione conuertere luna cuncta non posset, nisi quid immensum (ut scriptura testatur), exurperansque vitibus esset. Hæc ille. Iam dicamus de nutritione. Nutriuntur Ostracoderma more plantarum, per poros ut inquit Albertus, vndique nutrimentum trahentia, cuius, inquit, signum est, quod pisces Flandriæ & Germaniæ colligunt Ostreum quod est vnus testæ spiralis instar Cocleæ, & ponunt sub arenâ iuxta mare: quamobrem natura non format eis caput. Aristoteles quoque aquatilium plura saxi affixa vitam omnem traducere scribit, ut Conchæ (ὀστρεῶν) genera plura: non deesseque complura, quæ cum sint absoluta, mouere tamen se nequeant, ut Ostreæ, & quæ tota simplici mitiorique testa opera, Vertibula appellantur & Calli, & Tubera. Alibi verò de eorum nutritionis modo ita loquitur: Cum animalia trifariam in aquatile & terrestre diuidantur: aut enim recipiendi aeris aqueæ necessitudine aut corporis temperatione, aut tertio victus ratione: vitæ prorsus discrimen pro his diuisionum membris consequetur. Alia enim temperandi corporis gratia, & victus ratione, atque etiam recipiendi aeris aut aquæ necessitate ita degent: alia temperamenti, victusque causa tantum: Igitur eorum, quæ testa operiuntur, nonnulla immota aluntur humore dulci, & potulento, qui per spissa transmittitur, cum tenuior ipse mari concocto eliciatur, quemadmodum & primo naturæ ortu instituuntur. Dulcem autem contineri humorem in mari, atque ita transmitti & percolari constat eo experimento, quo si ex cera vas tenui latere finxeris, idque annexa linea in mare demittas inane die ac nocte vna, humoris copiam dulcis intra se colliget. Vrticæ pisciculis fortè incidentibus vescuntur. Os in medio habent, quod in maioribus euidentius est. Meatum etiam ut Ostreæ, quo excrementa secedant, habent parte superiore. Vrtica enim ipsa quasi Ostreorum caro esse videtur inclusa saxo, perinde ut testa. Patellæ etiam secedunt absoluentes sese ut vescantur, Quæ autem mobilia eademque carne vescuntur sunt, ijs victus ex pisciculis est, ut Purpuris: sunt enim carniuoræ, & quidem esca huiusmodi capiuntur, quanquam ijs etiam, quæ mari pullulant, alliciuntur. Anni pluuij eodem teste, hisce animalibus profunt, præterquam Purpuris, cuius rei inditum esse ait quod si amnis in mare fluentis aquam gustarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta est, dies circa quinquaginta. Alit altera alteram, eò quod sua testa agnatum veluti algam, muscumque gerit. Quæ autem pro cibo ijs afferunt, ponderis causa adhiberi aiunt, ut in libra sint grauiores. Cæteris squalor incommo- dus est, nam & pauciora redduntur & deteriora. Et quidem Pectines tunc magis trahunt rufum colorē. Iam in Pyrrheo Euripō Pectines aliquando defuerunt, non modò propter fer- ramentum, quo pisces abradendo vberim caperent, verum etiam propter siccitates. Cæteris etiam Testatis imbres conducunt, propterea quod mare dulcius redditur: sed frigus facit profectò, ne vel in Ponto, vel in fluuijs gigni possint, exceptis biforibus paucis.

L O C V S.

ESTACEA omnia sponte naturæ in limo, sed alia alio, oriri iam dictum ex Aristotele est. Et ^a Columella, ubi de piscibus loquitur, limosam maris regionem Conchylijs idoneam esse scribit, Muricibusq; & Ostreis Purpurarumq; tum Concharum Pectunculis, ut ille loquitur. Mare verò ita amant, ut maris hieroglyphicum apud Aegyptios Conchylia haberentur, quamvis interim litora potius quam altum mare amare videantur. Etenim ibi maior copia reperitur: ibiq; capienda esse docet ^b Oppianus his versibus.

Vbi nascantur.
^alib. 8 c. 16.

Ut mare amant.
^bli. 5. de pisc.

Τῶν δὲ τὰ μὲν δύνοντες ὑποβρυχὰ χερσὶ λέγονται
Ἀνέρις ἐν ψαμάθοιο, τὰ δ' ἐν σπιλάδων ἐρύκοι
Νωλεμὲς ἐμπερυῶτα, τὰ δ' ἡόσιν ἐπτυσαν αὐταῖς
Κύματα καὶ βοήροισι λαχαινομένους ψαμάθοιο.

*Istarum partem piscator colligit altis
Fluctibus, & fulva manibus comprehendit arena,
Et partim innatas scopulis discerpit, at illas
Undantes iaciunt turbati ad litora fluctus,
Vel in canosas mittunt, pelluntq; lacunas.*

Ovidius ^c quoq; in extremo litore Conchas reperiri canit, & lapillos:

*Nec medius tenues conchas, pectosue lapillos
Pontus habet, bibuli litoris illa mora est.*

^cli. 2. Amor.

Et ^d Lucretius:

*Concharumq; genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, quæ mollibus undis
Litoris incurui bibulam lauat aquor arenam.*

^dlib. 2.

Iam verò testante Horatio

— non omne mare est generosa fertile concha.

Certè Aristoteles in Ponto neq; Mollia esse, neq; Testata scribit nisi locis quibusdam paucis: contra in mari rubro Testata omnia mira quadam magnitudine augeri. Celebrat hæc eadem poetarum recenciorum decus Iacobus ^e Sanaxarius.

Nam quod rubra iuvant fulgentibus aquora Conchis.

Aelius etiam Iulius Crotta, sed à copia, non à magnitudine,

*Non tot fulgenti conuiuent sydera celo
Tot nec Erytræo collucent litore concha.*

In insula Babylone magna esse ait ^f Philostratus: Bibaga (Bibacta vocatur Arriano in historia Indica) etiam Ostreis & Conchylijs referta est, ut ^h Plinius memorat. Indiæ insula est. Rauisus Textor Lucrinum lacum iisdem abundare ait: sed è Lucrino lacu Ostrea, non vniuersaliter Conchæ commendabantur olim. Ostrea & Conchylia (τὰ ὀστρεώδη καὶ κογχόειδῃ) omnia, inquit Strabo, & multitudine & amplitudine in mari extero excedunt: hic verò (circa Turditaniam) in primis, quod scilicet fluxus & refluxus hic augeantur; qui causa, ut par est, magnitudinis & multitudinis propter exercitationem eorum existunt. In litoribus maris Aegei copiam celebrat ⁱ Martialis, dum canit:

Basia da nobis. Diadumene pressa. quot inquis?

Oceani fluctus me numerare iubet

Et maris Aegei sparsas per litora conchas

Et quæ Cecropio monte vagantur apes.

Vbi nō sint
^elib. 9. Hist.
cap. 28.

In rubro
mari maxi-
ma Cōch-
ylia.

^flib. 1. Eleg.
^glib. 3. 16.
^hlib. 5. c. 21.
Ostrea ubi
laudabantur.

ⁱlib. 6. Epig.
33.

Fert & Laconicum mare Conchylia, sed ex quibus teste [†] Pausania ad insecturam vestium Purpura comparatur, nobilitate solis ijs quæ in rubro mari capiuntur, inferiora. Cū verò in multis longè à mare diffitis in ipsius terræ, quin in durissimorum lapidum visceribus, & quod amplius in summis montium alpiumq; iugis Conchylia reperiuntur, hæc cū maris, ut dictum est symbolum sint, disputatum inuenio, nunquid hisce in locis olim mare fuerit, esseq; ex veteribus præclarissimos scriptores qui id affirmant, quorum omnium sparsas opiniones hic inferere non erit inconueniens, ut qui vel negare id, vel affirmare voluerit, habeat vnde opinionem suam stabiliat. Herodotus de Aegypto. Quæ igitur de Aegypto feruntur, ea sic habere cum eorum fide adducor, qui mihi sic retulerunt:

[†]In Laconia.

Cur Cōchylia varia genera in montibus & in alijs locis à mari diffitis reperiuntur.

tum

Conchyli-
a in mōtib;
Aegypti.

Aristotelis
opinio.

Loca mo-
do terræ,
modo ma-
ria secūdu
philosophū

^b lib. 1.
Strabonis
opinio.

ⁱ lib. 17.

Plutarchi
opinio.

Polybij opi-
nio.

^k li. 15. Met.

¹ Cap. 14.
Solini opi-
nis.

tum verò de mea ipsius opinione in hanc item sententiam descendendo, propterea quòd vi-
deam Aegyptum continenti sibi terræ præiacere & Conchyliis in ipsis etiam montibus
cerni, necnon falluginem quoq; efflorescere adeo vt pyramidibus noxia sit, tum etiam
montem cum, qui Memphi imminet, solas arenas habere, &c. Et mox his addit aliud
argumentum à sacerdotibus adductum: Dixerunt verè & illud mihi Sacerdotes; vnde
magnam coniecturam de hac regione facio; quòd regnante Myri, cum fluuius ad octo vt
minimum cubitos excresceret, satis irrigabat Aegyptum, Memphi inferiorem. Et My-
ris quidem necdum nongentis annis è viuis excesserat. At nuuc nisi sexdecim vel quinde-
cim vt minimum cubitis ascendat, regionem non inundat. Eiusdem de Aegypto senten-
tia est Aristoteles libro meteorum primo, quam dicit in dies magis magisq; exarescere,
& à Nilo totam esse inuictam aggeratamq;. Sed quia longo temporum tractu paludes
oblimentur, & habitationi reddantur idoneæ, initium rei obliuione inuolui. Atq; idcirco
ab Homero Ihebaidos mentionem solam fieri, Memphi vel nondum enata, vel necdum
eò progressa, vt digna commemoratione haberetur. Signum etiam esse, quòd paulatim
sit aqua exiccata, quod Sesostris didicerit, mare rubrum altius esse Aegypto: atq; ea de
causa, quod in animo habebat, fossam à mari Erythræo in Nilum non duxisse, maiorem
igitur Aegypti cauitatem, quàm eius aluei esse, quo Erythræum mare continetur. Iam
verò si Aegyptiorum regio, quos omnium mortalium antiquissimos esse credit, ita recēs
sit enata, vt tanta ab Homeri tempore facta sit commutatio; par est de ceteris quoq; ter-
ris idem existimare, & tantò posterius exiccatas esse; quantò homines in ijs habitantes,
Aegyptijs sunt posteriores. Atq; hinc iam effici, vt neq; flumina vlla sint perennia, neq;
semper mare illud fuerit, quod nunc mare esse cernitur, sed vicissim modò mare, modò
terras, eodem loco fieri, certis quibusdam temporum conuersionibus, quibus fato quodam
nunc maximè siccitates, nunc maximi humores alijs atq; alijs locis existāt: atq; id quidē
in longissimo quodam anno fieri, haud aliter quàm in anno communi æstatem & hye-
mem fieri videmus. Ita Tanaim & Meotida paludem, & ipsum etiam Pontum exicca-
tum iri, atq; similiter omnia permutanda in temporis infiniti infinita duratione. Hæc &
huiusmodi plura Aristoteles, partim ex Herodoti de Aegypto historia, partim de Plato-
nis Atlantide insula videtur hausisse. Putat enim cum Platone mare extra columnas Her-
culis vadofum esse, & nauigijs maioribus minimè peruium; non alia, vt oppinor, causa
quàm quòd sic à magistro suo didicisset. ^b Strabo quoq; Aegyptum ait prius temporibus
ad Pelusias vsq; paludes & montem Casium, lacumq; Sarbonidem maris inundationibus
opertam fuisse: & nunc quoq; inquit, per Aegyptum huiusmodi effoditur falsedo, etiam
sub arena falsa refertæ Conchylijs foueæ reperiuntur, perinde ac agro maris aquis inun-
dato. Et ⁱ rursus, loca Aegypti, quæ valde sublimia sunt, Conchylijs irrigantur. Idem in
primo ait mirari aliquos quomodo fiat, vt duobus tribusue stadiorum millibus longè à
mari in Mediteraneis locis frequentibus Concharum, & Ostreorum, & Cheramidum
magna cernatur multitudo & falsi lacus. Et mox ibidem. Eratosthenes ait multis in lo-
cis a mari longinquis vidisse lapidibus inhærentes Conchulas, Pectines & Ostreorum for-
mas, falsumq; lacum in Armenijs. Plutarchus in Osiride, vbi plurimus est in Aegy-
ptiorum antiquitatibus inuestigandis, de Homeri testimonio docet Pharon vnus diei na-
uigatione ab Aegypto remotam fuisse, & totam Aegyptum mari olim subsedisse, eò quòd
suo etiamnum tempore Conchæ in fodinis & montibus etiam plurimæ inuenirentur, &
omnes putei & fontes aquam falsam & amaram haberent, illius videlicet maris reliquias,
quod loca ea olim occupauit. Polybius idem sentit, sed verba eius non citabo, propte-
rea quòd is videatur Aristoteli esse pedaneus in timore, quo veretur, ne pontus aliquan-
do nauigationem excludat. Lego & apud ^k Ouidium.

Vidi ego quod fuerat quondam solidissima tellus.

Esse fretum: vidi factas ex aquore terras,

Et procul à pelago conchæ iacuerunt marina

Et vetus inuenta est in montibus anchora summis.

¹ Solinus quoq; in sua polyhistoria: pergam, inquit, ad residua quæ in Thessaliam & Ae-
moniam porriguntur: sunt enim arrectiora quàm nusquam proceritas montana attolli
valeat: nec est in terris omnibus, quod merito ad istas eminentias comparetur, quippe
quas solas diluuialis eruptio cum vniuersa obduceret humido situ, inaccessas reliquit.
Durant vestigia non languida fidei, quibus apparet, hos locos superstites vndosa tempe-
stati fuisse. Nam in latebrosis rupium cauaminibus, quæ fluctuum configijs tunc adesa
sunt, reduuix Conchyliorum refederunt, & alia multa, quæ affatim mari incito expuun-
tur,

tur, ita ut sint licet facie mediteranea, apparent tamen specie litorali.^m Subscribit horum sententiæ præterea Isidorus, Conchas concretas & etiam Ostreas, quæ in remotis montibus reperiuntur, inditium diluvij primi esse scribens. Nec nonⁿ Tertullianus. Mutavit, inquit & totus orbis, aliquando aquis omnibus oblitus: adhuc maris Conchæ & Buccinæ peregrinantur in montibus cupientes Platoni probare etiam ardua fluisse, sed & enatando rursus infima mutavit, rursus orbis alius, idem mutat & nunc localiter habitus, cum situs læditur. Cur inter insulas nulla iam Delos, arenæ Samos, &c. E contrarium sentientibus in primis est Olympiodorus doctissimus Aristotelis interpres, qui hac in re auctori suo aduersatur. Is enim ad hæc philosophi verba (Sed quoniam natura omnis circa generationem quoque rerum mutatio fit, &c.) Causas, inquit, explicat, quare huiusmodi mutationem homines ignorant, cum tamen nondum docuerit aliam speciem, qua secundum humorem palustrem mutatio efficitur. Sunt enim species tres, aut quoniam exiguum vitæ nostræ spatium est ad hanc mutationem, quæ particulatim in his duobus infimis efficitur, discernendam, aut propter confertos hominum interitus, vel quia mortales aliò nonnunquam migratum siue exulatum abeunt, vel laribus suis eiectioni alibi gentium sibi domicilium quærunt, aliasque sedes in exteras deducti colonias sibi comparant. Eodem quoque modo hominum habitationes latere nos existimandum est. Sicut enim peregrè profectioes atque exilia hominum particulatim efficiuntur, ita & cultus habitationesque mortaliū particulatim singulatimque esse consueverunt. Id autem fieri ait, quod & palustribus & stagnantibus locis regio sicca temperataque efficiatur, sicut etiam peregrè habitationes propter causam contrariā. Huic simile quid circa Aegyptiacū quoque agrum evenisse ait. Nā Aegyptus cum ab antiquo mare esset, ex eo quod Nilus ille semper & limum aggere ret, litoralisque tota effecta est, adeo ut in posterum paludes lacusque ibi, sicut relatum est, esse occiperint: atque in una Mæotide palude, huc rursus limi congerie adiecta paludes planā campestemque naturā acceperunt. Quem admodum autem Aegyptus antiquitus mare extiterit, & paucis post annis in terrestre solum induruerit, ex eo philosophus ostendit, quod ostia Nili manu hominum excavata atque elaborata fuerint. Ex eo quoque quia poëta antiquitatis, & veteris cuiuslibet pater Memphidis nullo loco meminerit, quasi huiusmodi urbs terrestri cute contignata nondum esset. Id autem ex eo intelligi potest, quod squammæ atque testoria Conchyliorum durescentia item Gellinorum (Tellinarum, credo) adhuc ibi passim reperiuntur, quæ quidem residuæ reliquæ sunt Ostreorum Concharumque, quæ ibi mari terrestrem scilicet cutem recipiente restiterunt. Atque ita philosophus interpretatur, censetque Aegyptum mare olim fuisse, & postea in terræ faciem conuersam. Mihi autem potius videtur, palustria loca ea fuisse, & ob hanc rem inhabitabilia atque inculta cum aliquo tempore fuissent, mox fimo inuecto consolidari, siccarī, colique à mortalibus ipsa cœpisse, cuius simile quid circa Argos quoque accidit, ut paulò post dicturus est. Argos namque illud quod hodie homines habitant, paludosum olim fuisse proditur. Atque ad hanc quidem expositionem quadrant quoque rationes allatæ. Ob id enim ostia sunt manufacta, namque quanquam Nilus limi vim magnam ingereret atque dissiparet, tamen quia magnitudine aquarum quasi obrui Aegypti incolæ videbantur, ostia ac exitum fluminis excogitarunt. Quin & poëta Thebarum tanquam opulentissimæ urbis meminit, de Memphite autem reticuit, hæc forassis de causa, propterea quod nondum urbs illa habitaretur, sed palustris stagnansque adhuc esset. Quanquam autem testæ Conchyliorum ibi reperiuntur, non tamen ratio hæc necessario ostendit mare quondam fuisse Aegyptum: nam in montibus quoque altissimis, qui longè à mari distant, eiusmodi Testacea reperiuntur: fortasse quia vehementiores venti in altum ipsa abripiunt à sinibus maris usque ad iuga montium celsissima proiecerint. Secundum autem interpretationem magis ad veritatem propius accedere, ex ipso quoque Aristotelis intelligi potest, infert enim eiusmodi verba. In ea loca quæ ex humidis palustribusque ad terræ soliditatem peruenerunt. Immo hanc quoque dictionem profert. Tale quid circa Aegyptum quoque contigit. Quo dicto potest patere sententiam esse, quemadmodum ex palustri humiditate in siccam firmitatem mutatio fiat. Hucusque Olympiodorus. Sed Ioan. Goropius Becanus longè aliter, quam Olympiodorus veterum opiniones refellit, cui doctissimo viro ego libenter assentior quam obrere quæ ille super hac curiosissima quæstione, in quam plerique viri docti incidere sæpe solent, scripsit, cum ad rem nostram omnino faciant, neutiquam mihi silentio inuoluenda existimo. Is igitur post allatas aliquot veterum opiniones, nimirum Herodoti, Platonis, Aristotelis, & Plutarchi, neque alios inquit, rogabo scriptores quid hac de re sentiant, postea quæ video totius eruditionis coryphæos, & non antesignanos modo; sed ipsos etiam

^m lib. 13. c.

22.

Isidori opinio.

ⁿ li. de pallio

Refutatur superiores opiniones. Olympiodori opin.

Testacea, cur in montibus reperiuntur.

Goropij opinio.

imperatores omnium disciplinarum in eadem esse sententia, & ut sint, eisdem rationibus niti. Non igitur est mirum, si nostrates quoque homines eisdem argumentis inducti, quibus E
prisci illi scriptores, nihil certius habeant, quam tota hanc camporum latitudinem, quæ Mosæ, Scaldis, Oceani, Arduennæque finibus continetur: Delphinorum, & reliqui Phorci exercitus stationem quondam, non terrestrium animalium, fuisse. Videntur igitur mihi, an quicquam contradici queat, quo vetusta hæc & fortè Ogygia assertio vel eleuetur, vel (quod fortè spero) ruita nihili esse & flocci pendenda videatur: sed modò rationum pondera, non magnifica testium nomina, stateræ appendantur. Primum igitur illud quod de Conchylijs magno applausu argumentum Herodotus & Plutarchus ducunt, vanum omnino & quauis palea leuius esse contendo. Eodem enim Testæ cur in summis alpiu iugis, peruinci queat, summas alpes aliquando sub Oceano latuisse: quod si admittant, non plus contra regionis nostræ, quam contra omnium terrarum, verustatem pugnent: nam & in illis Conchæ & Ostreorum testæ inueniuntur. Nihil est tam altum, nihil tam ab æquoreis fluctibus remotum, in quo non sit reperire testas eorum, quæ in solis aquis marinis vitam agunt. Quod equidem cum aliorum relatu, tum experientis diuersorum montium sum edoctus. Cum in alpihus Tridentinis & vicinarum gentium (Veronensibus maximè, vbi ego ipse non pauca Conchyilia reperi) perreptarem altissima quæque F
montiu cacumina, utroque pede senis vncis innixo & manibus pinnato baculo gressum firmantibus & ipse Conchas inueni, & ab ijs qui Capricornos, siue Ibices & Damas insectantur, didici non rarò inueniri. Et crebrius haud dubiò inuenirentur, si lapides æquè illic atque infimis locis exciderentur, Nunc cum vectura illinc nulla esse queat, nulla est lapidicina, nisi cum arces ex ipsis rupibus excuantur angustis præcipitijs, & capreolorum semitis vel funibus subeundæ. Cum igitur eiusmodi testæ internis, vel terræ, vel saxorum visceribus delitescant, & in summis alpium rupibus interna tenentur; non potest fieri, ut illic crebrò videantur. Videntur tamen, saxis torrentium videras, aut immani gelu, magno tonitru diuulsis, vel flumine, turbine, aquarumque violentia præcipitatis, aut disruptis, vel alia vi quapiam naturæ dehiscantibus: quibus fiat, ut, quæ intus condita fuere, prodantur. Apud vicinos nostros Limburgos, Leodios, Chondrusos, Namurcos, Hannonas, Atrebatas, Tornacenses, & alios multos, & quibus, vel marmora nobis, vel alia lapidum genera aduehantur, non parua est testarum copia & varietas, Vidi ipse in marmore cæruleo solidissimo Pectinem & ipsius sedem ita affabrè delineatam, ut nihil ars simile posse videretur. Vidi in silice durissimo C
(Habeo & ego in musæo silicem quem cum fortè rumperet quispiam pro excutiendo igne, asperam Chamem, eiusque sedem intus, ostendit.) Bethunis aduecto, quo viæ apud nos sternuntur, tot Conchulas totas lapideas, & conclusis valuulis integras, magna, ut cura & arte ex illis fuisse cœmento aliquo compactus iudicaretur. In suburbano Parisiensi agro, qui supernè copiosa fruge luxurians, subtus caua magna sui parte est, & vehiculis peruius, inueni testas non paucas Turbinum marinarum, elegantissimo ordine & tortas, & turberculis insignitas, atque ita omnibus modis perfectas, nihil ut præter viuum pisciculum, ad integritatem decesset. Vidi in Anglia lapidem, è summis montibus excisum, qui Percam ad viuum exprimeret, ne minima quidem lineola ad perfectionem desiderata. Nec pauca mihi monstrauit Venetijs Andreas Lauredanus, antiquitatum omnium & naturæ miraculorum diligentissimus obseruator & custos. Quid multis? neminem esse credo non omnino ociosum naturæ spectatorem, qui non similia multa obseruauit. Omnibus ergo eiusmodi locis mare aliquando superius fuisse, necesse erit fateri, si proba illa sit collectio, quæ de Conchylijs marinis Neptunum auctorem finibus induxit: atque ita nihil mihi oberit, quo minus dicam nostram regionem non minus antiquam esse, quam cæteras omnes, in quibus id genus Conchyilia sunt inuenta. Satis hoc quidem mihi est ad Herodoti & Plutarchi conclusionem infirmendam. Sed, quia absurdi illatio, quamuis satis ea vnde processit, falsa esse ostendat, non tamen rei, de qua queritur, naturam explicat, atque idcirco animum dubitationi non eximit, sed plerumque magis inuoluit, satius erit veram afferre solutionem. Hæc tamen non poterit ex historiæ monumentis afferri, sed petenda tota est è philosophiæ penetralibus, ad quæ rapi videmur hac mirabilium consideratione. Sed quia naturæ arcana non sunt nobis hic tractanda, obiter & breuius, quam res postulet, disputationis munere defungemur. Materia generationi subiecta sicut omnes formas æquè recipere potest, ita de suo sinu siue potentia nullas educit. Si enim educeret, antè habuisset: deinde educere, agentis est: actio verò omnis formam præfuisse monstrat. In materia igitur forma fuerit, cuius efficacia aliæ formæ

Testæ cur
in summis
alpiu iugis,

Alpes Tri-
dentinæ,

In marmo-
re Pecten.

Chama si
lice.

Perca in la-
pide,

Refutatio
philosophi-
ca.

formæ producantur, quod est absurdū. Aliūde igitur formæ procedunt atq; rerū essentia. Non ab elementis, nō à cælo, quorū formæ sunt actionibus proprijs quibūdā & motionibus addictæ, ita vt nihil possint excellentius efficere, quā ipforū mouēdi potestas ferat; nisi velimus dicere quicquā esse, quod alteri vitā dare possit excellentiorē, quā ipsum met possideat. Quomodo igitur dicitur, homo generat hominē & sol? eo nempe, quod homo & sol materiā præparent, vt idonea sit formæ recipiendæ. Cælū enim hominem si generet, id faciat, quod longè sit cælo excellentius, cogitandi intelligendiquē facultate. Non igitur cælum formas dat; sed ad formas recipiendas, materiam disponit & aptat; quæ quidem dispositio eousq; pertinet, dum id tantū producit, quod caloris, frigoris, siccitatis & reliquarum qualitatum quæ his sunt secundariæ efficaciam, produci potest. Figure igitur forsan quædam cælo debentur; sed si vita accedat, alius nunc opifex quærendus, qui cælo sit præstantior. Hunc formarum datorem nuncupemus, qui se per totum vniuersum insinuans, vbiq; adest, vbiq; materiæ præparatæ formas dat, & eas in ea tantisper conseruat, dum materiæ compago & præparatio ferre potest. Hic, siue vnus sit, siue multas sub se intelligentias habeat, imperio & potestate sua tota formarum orbem administrat, & cuiq; materiæ dat pro eo, atq; ad suscipiendum est idonea. Hic ranis & pisciculis in aëre, hic muribus & vermibus, & cæteris animantibus è limo genitis, materia prius à cælo præparata, formas infundit. Vbiq; igitur humor siue liquor inuenitur ad Testaceorum vitam idoneus, viuæ Testacea generantur. Vbi verò materia erit capax, illa quidem formæ eius, quæ dat, vt testa quid sit & vocetur, non possit vero viuo pisciculo liquorem idoneum præstare, fiet vt testa dumtaxat, non pisciculus, generetur. Formas autem istas, siue figuras accuratas & animalium proprias, non cælo ascribo, quod instrumentorum peculiare formas dare non potest; sed ipsi formarum datori, quæ singulis speciebus alium & alium adesse, tamquam efficientem quandam ideam, si dixerō, id dixerō, quod possem tueri. Antuerpiæ latomus quidam viuum bufonem in medio marmore inuenit. Quod si eo loco aptus humor bufoni fuit inuentus, quid vetat quo minus aliquando liquor in saxi inueniatur, quo marina quoq; animalia generentur: viuæ quidem si locus & humor ferat; corporata verò tantū, si humor vitam non admittat? Opifex enim progreditur eò, quoad eius materia patitur, vltra progressurus, si loci & materiæ inopia non excluderetur. Non est igitur mirū testas in montibus summis inueniri: minus verò mirum in illis inueniri, in quibus falsugo aliqua est, marinæ falsugini compar. Similis enim materia ad formas recipiendas est apta. In Aegypto igitur, regione non falsuginis modò, sed nitri etiam ferace, quis admirabitur Conchylia generari? quis etiam in nostræ regionis ea subterranea arena, quæ loco & natura marinis vadis respondet, illa admirabitur? Cū ea temperamentū quoddam liquoris marini exugāt, Oceano in terras sursum per omnes canales magna vi irruente. Causis igitur subterraneis, & maximè ei arenæ, quæ proxima est aquis, per orbem terræ subtus meatibus, liquor quidam apud nos communicatur, qui Conchyliorum figuras facillè induit, vitam etiam accepturus, si locus viuum pisciculum alere posset. Videmus itaque Antuerpiæ quibusdam locis, postquam ad aquam hanc subterraneam fodiendo uentum est, magnam quandam crustam ad duos pedes, vel eo crassam: aliquando etiam tenuiorem, quæ tota est ex eiusmodi varia Conchyliorum congectione coagmentata, quasi vena quædam lapidis aut marmoris eset. Nec porro vsquam in mari aut litore tanta congeries Concharum cuiquam visa est, vt frustra somniemus; ita paulatim mari recedente fuisse congestam. Nam si ita hoc euenisset, cerneremus adhuc in Zelandiæ, Hollandiæ & Flandriæ litoribus tantæ crassitudinis congeriem iacere. Quid? quod Pectinum in litoribus nostris magna est raritas, adeo vt à D. Iacobo è mari Gallaico pro monstris afferantur? at è fossis nostris infinita copia est educta quam in vallo, quod montis instar est cuius licet videre. Et, qui Conchulas legere volet, ei nihil opus est ad littora proficisci, in moenibus habet plus multò, quā litoribus abundantia. Ego igitur nō magis hīc mare fuisse credo quā in lapidicinis Megarensiū, è quibus lapis effoditur Concharū marinarū coalitu cōstans ceteroqui candidissimus, quem à re ipsa Cōchida appellarunt. Quod si mare huic originē causamq; nascēdi dedisset, in Piræo potius debebat inueniri. Iam cū tota Græcia varijs promontorijs in mare excurrat, varijs sinibus mare admittat, nusquam tamen Cōchis, quā Megaris, inuenitur. Vtinā nostra crusta sic induruisset, vt lapidē quoq; solidū cōponeret. Nā Megaricus ille adeo solidè coiuit, vt Caris, Phoronei filij sepulchrū & alia nō pauca opera ex eo facta fuisse Pausanias testetur. Ad eādē causā dētes illi in fossis inuēti, referēdi sunt, qui Carcharię dētibus adamussim respondent, nisi qđ de terra, in qua diu iacuerunt,

Formarum
dator quis

Conchylia
cur quan-
doq; viuæ,
cur & Te-
stæ tantum
nascantur.

Bufo viuus
in medio
marmore.

Prope An-
tuerpiam
multa Cō-
chylia eru-
untur.

Lapis Con-
chis refer-
tus apud
Megarēses

Dentes in
fossis inēti.

Linguae ser-
pentinae de-
tes qui di-
cti.

Buglossus
lapis.

Glossope-
trarum co-
pia vbi.
Serpentes
saxe.

Cancro sa-
xei.
Percæ sa-
xeæ.

Lapides pi-
scibus præ-
gnates vbi.

Cappæ ló-
gæ.

pro candido, pullum colorem videantur traxisse; in his aliqui sunt ferrati, aliqui citra ferram in acumen tendunt: omnes tamen acutissimi. Sed quia pauci sunt, qui Carchariae Canis dentes viderunt, fit ut non dentes, sed linguae serpentinae vulgò nomenclantur: quibuscum tamen nihil habent similitudinis. Huius generis siue dentes, siue linguae, è fossis circa Antuerpiam frequenter extraunt minore miraculo, quòd piscem, cuius dens videri queat, non cognoscant, alioqui clamatura, carcharias hic olim habitasse. Quibus lapides hi linguae videntur, glossopetras eas nominarent. Hos pari ratione buglossum lapidem illum vocabimus, qui similiter è fossis vrbis nostrae est extractus. Huic longitudo sesquicubitalis; latitudo qua maximè patet, dodrantem aequat, paulatim incuspitem obtusam ad linguae formam producta, colore & duritie basaltem refert, pondere ferrum, parte sui latiore & crassiore foramina duo habet ea amplitudine, qua incaluarum equina oculorum cavitates videntur, cetera linguae bubulae non dissimilis, ut merito vel ab ea, vel ab ingenti magnitudine buglossus vocari possit. Cuius, rogo, marinae belluae, & quod os in hunc lapidem transijisse dicemus, si omnia id genus ad animalium partes sint reuocanda. Ego certè nullam inuenio, nec fuisse quidem opinor, non magis quàm animal aliquod fuisse, cuius vel lingua, vel dens glossopetra dicatur. Nam quamuis his locis à mari non longo intervallo distitis suspicari quisquam posset Carchariae dentes esse, non tamen idem sibi persuaderet in colle illo, qui Aquisgranum imminet, tantum id genus piscium fuisse, quantum fuisse de glossopetrarum copia coniectari deberet. Generantur hæc in terra, perinde atque alij infiniti generis lapides, nihil cum viuis animantibus habentia commune. Eodem, & ad eosdem fontes, amando saxeos serpentes. Irlandiae, quorum vnum in Anglia vidi spiris in se contortum, qui non alia ratione provenit in lapidum metallis, quàm Conchæ apud Megarenses. Apagè illos, qui viuos hos serpentes fuisse, & incantamento in lapidem verlos esse, de quibus nescio fabulis persuadere nituntur. Naturæ sunt hæc, non hominum, miracula: & ne miracula quidem, cum videntur perinde atq; cetera, è causis suis apta. Quod verò quædam inter hæc lapidescant, quædam non; id succis & frigori tribuendum. Multi enim humores siue liquores sunt, qui lapidis indurandi vim habent. In Testis igitur Conchyliorum quasdam est videre Testas adhuc esse, alias etiam in lapidem transijisse. Cancros vidimus totos saxeos, in quibus crusta & quicquid intus erat, in lapidem degenerarat. quo minus est mirandum si in Conchis id fiat, natura sua multò durioribus. Sed quid ego de Crustaceis dico, cum Percæ etiam saxeæ sint inuentæ, atq; adeo lapidei serpentes? Ad vim itaq; formatricem in Conchylijs nostris recurrimus quæ in quaque re id facit, quod præstantissimum in ea fieri potest, pro elementorum mistione. Vbi ergo viua fieri non tulit materiae dispositio, aut locus, illic figuram saltem induxit, vitam additura, si locus & temperamenta permisissent. In litore Anconitano saxa magni ponderis, quinquaginta & plurium etiam librarum, è mari trahuntur: his colos & constitutio exterior ea est, quæ lapidi ætiti, rudis nimirum & non difficilis læsu aut tritu; interior verò crusta, aut tunica dura est, & quæ poliri possit, haud secus atque interior ætite tunica; colore etiam subcæruleo, ne hac quidem nota ab ætite discedens. Rumpuntur hæc saxa maioribus malleis ferreis, magna vi impaetis, non quòd intus, ut in aquilæ lapide, alius calculus inueniatur, sed quòd pisciculi deliciarissimi extrahantur, eiusdem generis cum Solenibus, quas Cappas longas Veneti appellant; sed eò delicatesiores quòd non aqua marina, sed rore quodam tenuissimo, per lapidem imbibito pascantur. Hi plures numero, ad viginti, modò plures, modò pauciores ita saxo includuntur, ut singulis suus sit nidus, ad magnitudinem & figuram piscis omnibus lineamentis respondens. Inter nidos saxeis interstitio relicto, ex his veluti è vaginulis rupto lapide eximuntur integri Solenes, ad palatū & lumbos delicatiorum plurimum facturi. In his igitur solidissimis saxis, in quibus aqua nulla, nullus liquor, inuenitur, præter eū, quem piscis continet, non figura modò Dactyli siue Solenis, sed vita etiam & omnis pisciculi laus perficitur & absolvitur, melior ut multo sit, quàm si in ipso mari extra lapidem natus fuisset. Si igitur in his saxis viuos absolutosque cum vnguiformi sua fistula Solenes intelligentia hæc, formarum dispensatrix formauit, quid in eidem fuisset dicemus, figurati quidem ad piscem hunc corporis, non verò viui procreandi, facultatem? Figurarum enim, quæ animantium corporibus sunt propriae, tum earum etiam, quæ corporibus non viuis eodem semper modo insunt, constanti similitudinis perennitate, causam ego ab effectricibus ideis, non à cæli duntaxant materia & forma, eiusque motione circulari, pendere credo: atque ita in vniuersum statuo vim

vnam-

vnam quamque formatricem tantum vbique producere, quantum materia capere potest, atque ita multa corporatura quidem hoc, vel illud animal esse, vita verò nequaquam.

Est aliquò prodire tenuis, si non datur ultra.

Sic animalium etiam terrestrium ossa, nedum marinorum, in terra generantur; atque modò quidem ossa perdurât, modò verò succi lociq; natura in lapides transeunt. Georgius Agricola in agro Luneburgensi testis est ossa belluarum marinarum orta esse, & in lapides còuerfa. Plinius etiam è Theophrasto ossa in terra nasci & in lapides transire author est. Huc forsan referenda sint ossa illa enormia, quæ gigantum fuisse vana hominum ingenia crediderunt. Verùm ne vltèrius quàm Conchylia nostra & ossa belluina postulant, naturæ scripta excutiam; hîc finem huic considerationi impono, certus neminem fore, qui nostra hæc benè ruminarit, quin mox sit conclusionem illam è Conchilijs connexam derisurus. Hoc igitur in commune responsum sit omnibus ijs qui Conchas, & magna piscium ossa nobis ingessere. Miror equidem Plutarchum hominem philosophum, istud non animaduertisse, vel ex eo saltem, quòd in montibus etiam viceret Conchylia inueniri. Quod si verum fuit, quare non æquè asseruit, superiorem Aegyptum atque inferiorem mari còopertam fuisse? Hoc si fateretur, in Thebaida tandem & ipsam Aethiopiam mare deduceret, & ipsos tandem alpes submergeret hac sua collectione. Sed vereor si multus sim in hac conclusione infirmenda, ne ego prius ambitiosa in re clara reprehensionis accuser, quàm Plutarchus inconsiderantiæ. Multò certè prius Eratosthenes sese torsit in Conchulis & falsuginis causis apud eos inuentæ qui à mari longè sunt remoti, præcipuam illam quæstionem esse aiens, Quinam fiat, vt duobus tribusq; stadiorum millibus à mari intra mediterranea, plurimis locis, Concharû & Ostreorum, & Cheramydum, ingens multitudo cernatur, & præter hæc falsi etiam lacus inueniantur, quasi maria essent (vti sit) circa templum Hammonis, & in ea quæ ad illud ducit, via, quæ ipsius testificatione longitudinem habeat trium millium stadiorum. Hîc enim plurimam Ostreorum colluuiem esse, & salis etiamnum multum inueniri, & marinas exhalationes in subline ferri, propè ipsum etiam nauium maritimarû fragmenta monstrari, quæ hiantibus terris sint effusæ: tum etiam columellas extare, super quibus delphini sunt, habentes hanc inscriptionem, *κορηναίων θρωσκών*. His Eratosthenes inductus, Stratonem Physicum, & Xanthum Lydum laudat, qui inter cætera, quæ multa recitat, existimarint ipsum Hammonis templum prius ad mare sterisse; ac deinde mari deflueret, in mediterranea regione mansisse: atque oraculum, quia mari adiaceret, eò celebritatis, & nobilitatis peruenisse, non esse à ratione alienum: alienum verò à ratione esse, si dicatur, quam habet claritatem & estimationem hoc tempore, eam in tanto à mari interuallo acquirere potuisse. Aegyptum præterea priscis temporibus ad Pelusias vsque paludes & montem Casium & lacum Sorbonidem, maris inundationibus fuisse subiectum, inditiò esse, cùm falsugo effoditur, puteos ipsos arenæ & Concharum plenos inueniri, quasi mare antea regio fuisset. In his Xanthi dictis nihil Strabo inuenit absurdi, sed ad Stratonem reprehendendum, qui inter cætera argumentum de fundo maris attulit, quod nec Straboni, probatur, nec quicquam habet momenti ad ea, quæ modò statui, eleuâda. Aduersus autè Eratosthenè, Stratonè, & Xanthum, eadem dici intelligantur, quæ contra Herodotum & Plutarchum sunt à nobis dicta. De Conchulis itaq; & Ostreis satis est responsum, illic ea nimirum reperiri, vbi succus idoneus ad ipsorum generationem inuenitur, nullam maris delapsi inducta necessitate. Hæc omnia D Goropius. Sunt & alia loca, in quibus istiusmodi Conchylia longè à mari. distitis inueniuntur, vt in Heluetijs referente Zoographo in agro Solodurenli. Scribit & Gyrardus multas Concharum species in medio terræ & in montibus & in lapidicinis inueniri, quæ sunt propè Syracusas. Maius miraculum est quod scribit Gyllius (ex Athenæo, vt videtur) super erutis è terra Conchilijs his verbis. Posteaquam, sicut ait Nicolaus Damascenus, lib. 104. Hist. ad Apameam Phrygiæ urbem Mithridatici belli temporibus, motu terra discessisset, lacus qui antè ibi nunquam comparuissent, repentè extitisse, fluuiosq; & fontes novos ex eisdem locis terræmotu excitatos fuisse, veteresq; multos exaruisse, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tum falsam, tametsi ab eis locis mare longè abesset, ex visceribus terræ sic emanasse, vt tractum vniuersum tum Ostreis, tum alijs piscibus marinis referferint.

Ossa in terra generantur. Ossa in lapides.

Plutarchi inconsiderantia.

Cochæ fossiles.

Loca alia longinqua à mari Cochis referta.

S E N S V S. M O T V S.

Quib; sen-
sibus care-
rāt, & qui-
bus non.

Sensus exte-
riores habe-
re.

Insectorū
sensus.

Mollium.

Apū gustus

An videāt,
& audiant
Conchylia.

Natices, vt
capiantur.

Echinus.

Morus.
lib 14. de
anim. trakt.
1.c.2.

SILICEA testā inclusis (id est, Testaceis) fatendum est, inquit Plinius, nullum inesse sensum, vt Ostreis. Et rursus: Carent, Conchæ visu, omni- que sensu alio, quā cibi & periculi. Atque hoc est, quod & Suidas scripsit, Conchas (τὰς κοχλίας) quamuis careant visu, escas tamen se- qui videri, odorandi scilicet facultate. Ceterū communis præceptor Aristoteles visum & alios externos sensus Testaceis non negat. Nam in quarto de animalibus capite octauo disputans, docensq; quibus animalibus insit sentien- di vis, Mollia, & quæ vel crusta, vel testa operiuntur, atq; etiam Insecta sensibus præ- dita esse omnibus constare asserit, nam & visu & olfactu, & gustu. Insecta enim, inquit, tā pennata, quā non pennata, procul sentiunt, vt mel Apes & Culices dicti Muliones. Iam Sæpiæ, Polypi, Gammari, odore escarū allecati capiuntur, & Polypi quidem ita adhære- scunt, vt auelli inde non possint, sed truncari inde non patiantur. At verò pulicaria her- ba adnota, protinus ab odore eius resiliere dicuntur. Gustus etiam similis ratio: inter- dum enim cibum prosequuntur diuersum, nec eisdem saporibus omnia delectantur. Nam Apes nullam ad rem putidam solent aduolare, sed dulcia petunt, Culices nulla dulcia gestiunt, sed acida. Tactu verò sentire omnibus datum animantibus est. Quæ autem siliceo tegmine operiuntur, olfactum, gustumq; habere constat, argumento escarum. Purpuris enim escas putidas Purpurarij emolliuntur & accedunt ipsæ ad eiusmodi escam a longè, vtpotè odorantes. Sensus item saporum ijs inesse, eisdem illis rationibus pa- tet. Sapore enim rerum earundem quæq; delectantur, ad quas veniunt odoribus inui- tata, quos gratos senserunt & discreuerunt. Adde quòd quæcunq; os obtinent, ijs & vo- luptas per saporum attractionem euenit & dolor. De visu & auditu quanquam nihil certi, manifestiq; habemus, Vngues tamen ad strepitum se subtrahere, inferiusq; subsi- dere cernuntur, quoties ferramentum sentiunt admoueri. Exiguo nanq; extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili, oculuntur. Pectines quoq; admoto digito de- hiscunt, mox comprimunt se vt cernentes. Natices item qui capiunt, non aduerso statu, sed secundo adeunt, quoties escam persequuntur: nec voce vlla, sed silentio agunt, vt- pote cum & olfaciant & audiant. Nec fieri posse aiunt, quin subterfugiant, si vox pro- feratur. Echinus inter Testacea genera quibus facultas ingrediendi est, Vertibula, Glandesq; inter immobilia eiusdem generis, olfactum minimè habere videntur. Hactenus Aristoteles, apud quem in quarto de partibus capite quinto, cum explicasset partes Mol- lium, Crustatorum, Testatorum, atq; Insectorum, ad cibum accommodatas, legimus, oportere certè vt illud habeant quod ei parti proportionetur, cui sentiendi principatus in sanguineo genere mandatus est, hoc enim in omnibus animalibus inesse necesse esse. Quòd modò ad motum Testaceorum attinet. ° Albertus Magnus tradit ideo paruam in ipsis partium exteriorum diuersitatem esse, quoniam animantia sunt, quæ vno eodemq; loco remanent, & si moueantur, paruum esse motum: esseq; quæ nullo pacto moueantur, sed affixa semper hæreant. Est autem hæc doctrina Aristotelis.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

Nō coc unt

Gravida di-
cuntur, sed
non pariūt.

DE philosophus, qui omnium animalium naturas quā diligentis- simè perscrutatus est, coitum, quin & partum istiusmodi animanti- um generibus, quæ testa integuntur, adimit. Nam etsi in decimo- quarto capite libri primi de historia animalium super eo ambigere videatur, inquit: An Testati generis vlla coeant, incertum est: plurima tamen non coire apertum est. In quinto nihilominus eius- dem historiæ capite decimoquinto hoc vnum ferè genus totum expers coitus esse scri- bit, & in noni capite trigesimo, testa intecta, inquit, vt Pectines, omneq; Ostreari- um siue Conchiarium genus, atque etiam Crusta intecta tunc optima sunt, cum gra- uida, vt latè in Locustis & reliquis huiusmodi patet: sed quanquam testa intecta gra- uida dicimus, tamen nullum eorum, vel coitum, vel partum videmus. Sic ille. Sed

tamen

tamen in doctissimo Gallieni Imperatoris epithelamio legimus .

— *Non murmura vestra columba,*

Brachia non hedera, non vincant oscula concha.

Et in mari rubro quasdam etiam Conchas nasci scribit ^a Aelianus, testis tum non leuibus, concauis, & secturis distinctis, tum labris acutis, quæ eum coeunt inter se sic alterno incurfu coniunguntur, ut tanquam duram ferrarum coeuntium dentes videantur inter se conuenire, unde fiat, ut si piscatoris natantis quancunq; partem, etiam si sub eam os subest, mordicis apprehenderint, amputent: & similiter si articuli locum comprehenderint, neq; id mirum esse, eum tanta sit marginum acies. Ut verò exactius quispiam de Testaceorum ortu & generatione volens satis fiat, non ab re fuerit altius ea ex eodem ^b philosopho repetere, quæ is integro super ea capite complexus est. Generatio Testatorum, inquit, quoq; partim similis, partim dissimilis cæteris est. Idq; euenit ratione: quippe cum animalium comparatione plantis, plantarum animalibus assimilentur, ita ut semine gigni quodammodo velut animalia videantur; ut alio modo non semine, & tum sponte, tum ex se; aut alia sponte, alia ex se oriri. Sed quoniam naturam proportionem plantis respondere hoc genus habeat, hinc testa intectum aut nullum in terra gignitur, aut paruū: quale genus Limacum est, & si quid eiusmodi aliud sit, sed rarum. At in mari, similiq; humore multa & varia gignuntur. Genus plantarum contra mari locisq; huiusmodi parum, & nullum ferè: in terra autem hæc omnia oriuntur. Habent enim naturam proportionalem, atq; disiunctam. Sed quanto vitalius humidum, quam siccum, & aqua, quam terra est, tanto natura Testatorum, quam plantarum, viuacior est. Nam aliàs eò quidem spectant, ut sicut plantæ ad terram, sic testata ad humorem se habeant, quasi plantæ Ostrea terrena, Ostrea plantæ aquatiles sint. Hinc etiam fit, ut multiformiora sint, quæ in humore gignantur, quam quæ in terra. Humor enim naturam habet ad effingendum afformandumque habiliorem quam terra, nec multo minus corpulentam eam, quæ potissimum in mari habentur. Humor enim potulentus dulcis quidem, alumnusq; est. Quam ob rem quæ sanguine carent, nec natura calida sunt, ea nasci in lacu non possunt; minus etiam falsis aquis, quæ sint potulentiores gignuntur, ut Testata, ut Mollia, ut Crustata. Hæc. n. omnia sanguine vacant, & natura frigida sunt. Sed stagnis marinis & iuxta amnium ostia gigni solent. Quærent enim vnà teporem, & alimentum. Mare aut humidum, multoq; corpulentius aqua potulenta est, atq; etiam sua natura calidum est, ut particeps omnium partium sit, videlicet humoris, aeris, terræ. Itaq; omnia adipiscuntur, quæ singulis his locis gignuntur. Plantis enim terræ incolæ quispiam esse statuerit, aquæ aquatile animalium genus, aeris pedestre, sed quod magis minusve & remotius aut propius res constet, magna miraq; differentia existit. Quartum genus non his locis quærendum est, quanquam aliquid esse exigit ordine ignis. Id enim quartum corpus enumeratur. Verum ignis semper formam non propriam habere videtur, sed in alio corpore. Aut enim aer, aut fumus, aut terra esse videtur, quod ignitum est. Sed enim genus hoc apud Lunam quærendum est: hæc. n. quartam illam distantiam adipisci videtur. Sed de his aliàs. Natura testati generis consistit, partim sponte, partim aliqua ab ipsis emissa facultate, quanquā sæpenumero ea quoq; spontina oriantur constitutione. Sed generationes plantarum accepisse hoc loco congruit. Oriuntur enim earum aliæ semine, aliæ auulsione, nonnullæ etiam sobole, ut cæpe. Hoc igitur tertio modo Mituli gignantur, quippe qui minores subinde iuxta principium adnascuntur. Buccina & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quasi à seminali natura humores quosdam mucosos emittunt. Semen verò nullum esse eorum putandum est, sed quo diximus, modo, plantis assimulantur. Quamobrem larga eorum copia prouenit, cum primum constiterit aliquid. Hæc enim omnia, vel sponte ut oriuntur, euenit. Itaq; ratione tunc magis, cum origo præcesserit, consistunt. Aliquid enim excrementi singulis proficisci credendum merito est ab eo principio, cui soboles quæq; adnascitur. Sed cum similem habeant facultatem cibus excrementumq; cibi, fauantium substantiam similem esse constitutioni primæ consentaneum est: quapropter excremento hoc gigni probabile est. Quæ autem vel sobolem nullam procreant, vel non fauant, eorum omnium ortus spontinus est. Omnia verò quæ hoc modo consistunt, aut in terra, aut in aqua cum putredine gigni visuntur, & imbre admissio. Cum enim dulce in principium constituendum secernitur, quod superest, talem accepit formam. Nihil autem gignitur putrescens, sed concoctum. Putredo verò & putridum excrementum rei concoctæ est. Nihil enim ex toto efficitur, quomodo neq; in ijs, quæ ab arte conduntur. Nam nisi ita esset, facere non requireretur. Sed quantum inutile est, id aut à natura, aut ab arte detrahitur. Generantur autem in terra humoreq; animalia &

⁴li. 10 c. 20
Conchæ vbi coeant:

⁵l. 3. de gen. anim. c. 11.
Testatorum generatio quibus comparetur.

Limacum ortus.

Testata cur platis viuaciora.
Formæ multiplices in humore gignuntur.
Quæ in lacu non nascuntur.

Platæ terre in colæ.

In igne non generatur animal.
Testatorum generatur duobus modis.

Purpurarum cur magna copia.

Quæ sponte nascuntur.

Ar in r om
nia plena.

Cochleæ
coeunt.

Conceptus
principiū.

Animalia
sanguinea,
ex putredi-
ne.
Cor sangui-
nis principi-
um.

Animalia
quæ ouo ge-
nerentur.

Ex verme
quæ gene-
rentur.

Insecta & vt
incremen-
tum sumat.

Testacea
sponte ori-
ri.

Genitalem
partem nō
habent te-
stacea.

plantæ, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodammodò plena sint animæ omnia. Quamobrem consistunt celeriter, cum calor ille comprehensus siue exceptus est. Comprehenditur autē, & humoribus corporeis incallescens efficitur velut bulla spumosa. Sed differentia nobilioris ignobiliore siue generis constituendi in comprehensione principij animalis est. Huius autem rei causam, & loca habent, & corpus quod comprehenditur. In mari verò multum portionis terrenæ est. Quocirca ex tali concretione natura Testati generis oritur, ita vt pars terrena cicer dure scat, cogaturq; eodem modo, quo ossa & cornua (sunt enim hæc illiquabilia igne) corpus intus contineatur, quod vitam obtinet. Vnum ex his genus Cochlearum coire perspectum est. Sed an ortus earum per coitum sit, nec ne, nondum satis exploratum habemus. Sed enim quæret quispiam rectè, quid nam in his sit, quod secundum materiale principium genitale à mare profectum mouens potentia tale, quale idest de quo venit, animal efficit. At in his quid nam hoc esse dicendum sit, & vnde & quod principium genitale secundum marem? Ponendum igitur in animalibus generantibus calorem in animali contentum, secernendo ex cibo ingesto, & conquoquendo facere excrementum, quod conceptus principium sit. Nec secus in plantis, nisi quod in ijs & quibusdam animalibus, nihilo maris principium desideratur. Habent enim intra se hoc mistum. At plurimorum animalium excrementum illo principio eget. Alimentum autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex ijs constat. Itaq; quod calor in animalibus contentus ex alimento efficit, hoc temporis calor in aëre ambiente contentus ex mari aut terra concernit conquoquens, atq; constituit. Quod autem comprehenditur exceptum in spiritu animali, id conceptum facit, motumq; imponit. Constitutio igitur plantarum, quæ sponte oriuntur, similis est. Quædam enim ex parte contrahitur, & alterum eius partis principium genitale, alterum alimentum fit primum ijs, quæ oriuntur. At verò animalia quædam verme nascuntur, tum exanguia, quæ non ab animalibus gignuntur, tum etiā sanguinea, vt Mugilum genus quoddam, & aliorum fluuiatilium piscium: ad hæc, Anguillarum genus. Hæc enim omnia, quamuis naturam parum sanguineam habeant, tamen sanguinea sunt, & cor obtinent: quod principium sanguinarium corporis est. Quæ autem intestina terræ vocantur, vermis habent naturam, in quibus corpus anguillarum consistit. Quamobrem de prima hominum, atq; quadrupedum generatione, si quando primum terrigenæ oriebantur, vt aliqui dicunt, non temerè existimaueris altero de duobus his modo oriri. Aut enim ex verme constituto primū, aut ex ouo, quippe cum aut intra se habeant cibum ad incrementum necesse sit, qui quidem conceptus vermis est: aut aliunde accipere, idq; aut ex parente, aut ex parte conceptus. Itaq; si alterum fieri non potest, vt affluat ex terra, quomodo animalibus ex parente relinquitur necessario, vt ex parte conceptus accipiatur. Talem autem generationem esse ex ouo aut verme fatemur. Ergo si initium vllum generationis omnium animalium fuit, alterutrum de his fuisse probabile esse apertum est. Sed minus rationis est vt ex ouo prodierint: nullius enim generationem animalem talem videmus, sed alteram tum sanguineorum, quæ diximus, tum exanguium qualia sunt Insectorum nonnulla & ea, quæ testa operiuntur, de quibus agitur. Non enim ex parte aliqua oriuntur, vt ea quæ ouo nascuntur. Incrementum etiam similiter, vt vermes capeffunt. Vermes enim augentur, in partem superiorem, & qua principium continetur. Alimentum enim superius ab inferioribus ministratur. Atq; id quidem commune cum ijs quæ ex ouo proueniunt, habetur: sed illa totam materiam absumunt. In ijs verò quæ ex verme gignuntur, cum ex constitutione in parte inferiore contenta pars superior creuerit, mox ex reliquo alimento inferior articulatur. Cuius rei causa est, quod cibus postea quoq; in parte septo subiecta conficitur omnibus. Incrementum autem hoc modo fieri vermium, apertum in apibus, ceterisq; similibus, est. Principio enim partem inferiorem magnam, superiorem habent minorem. Idem augescendi modus in Testatis etiam est. Quod & ipsum constat in genere Turbinato; scilicet anfractibus eius, qui subinde, accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Dixi ferè quemadmodum generatio, tum eorum, tum cæterorum sponte orientium agitur. Omne autem genus Testatum sponte institui apertum hinc est, quod nauigijs putrescente fæce spumosa adnascuntur, & locis multis, vbi nihil tale aderat antè, post per inopiam humoris facto cœno Ostreæ prouenerunt: vt apud Rhodum insulam, cum classis applicuisset, & fæcilia proiecta essent in mare tempore post cœno obducto testis Ostreæ in ijs reperiébantur. Nihil autem partis genitalis emitti ab ijs argumentum est, quod cum Chij quidam ex Pyrrha Lesbi insulæ Ostreas viuas portassent, & in loca quædā maris reciproci-
etus

æstus & luto similia dimississent, plures nihilo fuere temporis spatîo, quanquam incremento corporis plurimum profecerunt. Quæ autem oua vocantur, nihil ad generationem conferunt, sed inditio sunt nutritionis melioris, quale in sanguineis pingue est: quamobrem sapore per id tempus præstant, ciboq; laudantur, argumento quod & Pinna, & Buccina, & Purpuræ continent quidem semper ouum illud vocatum, sed alias maius, alias minus. Sunt etiam quæ non semper sed verè id habeant. Mox enim tempore procedente minuitur, demumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, Ostrea. Tempus hoc enim prodest eorum corporibus. Alijs nihil tale apertè venit, vt Callis: Sed singula eorum, & quibusnam oriantur locis, petere ex historia debes. Hæc omnia itaq; Aristoteles, qui & in quinto de historia capite duodecimo genus omne quod testa integitur verno autumnaliqu; tempore habere cerni testatur ea quæ oua appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippe quibus etsi per ea tempora præcipuè vbertas ouorum est, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, sed maximè plenilunijs, diebusq; tepidis restituuntur reddunturq; pleniores: qua de re suprâ plura diximus: Concharû quoq; corpora Lunæ effectû (in plenilunio) augescunt. Plinius. Idem omnes Conchas celerimè crescere scribit, præcipuè Purpuras.

Oua Testaceorû generationi inepta.

Quando oua vocata habeant.

TEMPERIES.

VIGENT Testacea vère & autumnno: laborantq; per frigus & æstum, temporis exuperantiam ferre impotentia. Argumento est, quod Echinis euenit, habent enim id iam inde abortu naturæ & plenilunijs vberius, non quia per id tempus copiosius pascuntur, vt quosdam putare diximus, sed quod noctes tepidiores sint propter lucem pleniorum. Calorem enim desiderant, quoniam frigori patent, vtpote quæ sanguine careant. Ex quo fit, vt æstate potius ubiq; vigeant, præterquam in Pirensi Euripo, nam ibi non minus tempore hyberno probantur: cuius rei causa est, quod tunc vberius pabulentur, cum pisces per id tempus ea loca relinquunt. ^a Aristoteles cum dixisset latere aliquorum genus totum, aliquorum partim latere, partim non latere, testa intacta omnia latere tradit, vt in mari Purpura, Buccinum, omneq; id genus. Sed absolutorum latibulum euidentius esse: condi enim secessu vt Pectines facere videntur. Aliqua leuiore quodam tegmine superimposito delitescere vt Cochleæ terrestres, idest Limaces, & adherentium mutationem incertam esse. Non tamen eodem tempore omnia latere, sed Limaces Hyeme, Purpuras & Buccinna canis exortu dies circiter tricenot condi, Pectines etiam tempore eodum. Sed eorum plurima sanè latere & algore urgente & æstu,

Echinorû natura.

^a lib. 8. Hist. cap. 13. Quæ lateant.

Cocleæ, vt lateant.

Quando lateant.

PRÆSAGIVM. ANTIPATHIA.

CONCHÆ adhærescetes, inquit Plinius, tempestatis signa sunt. Antipathiam quædam cum tonitru habere videntur, etenim sunt qui velint Conchylia & Ostrea tonitru sæuiente margaritas quasi abortiendo vomere, ideoq; multas in arena reperiri.

DENOMINATA.

Kονχαλίζαν authore Hesychio, πειρόμεθα ἀπὸ τῆ ἡχῆ τῶν κόγχων, à sonitu Concharum. forsan à sonitu, inquit author thesauri linguæ Græcæ, quæ inflata reddunt: inflari autem eas & sonare, antè cum ex Plinio, tum ex alijs diximus. Κονχυλιωτής qui conchylia venatur, Conchyliarius, seu Conchyta, vt ^a Plautus loquitur.

^a In rudete.

Saluete fures maritimi, Conchyte atq; Hamiota

Famelica hominum natio, quid agitis?

Budæus tetrasyllabos scribit κονχυλιωθῆς à κονχύλην. In codice Iustiniani dicuntur murileguli, quasi Muricarij à Muricibus. Dicuntur & Conchylegi, Cod. de metallarijs, qui Conchylia, Murices seu Purpuras colligunt. Hinc & κονχυλίος λίθος, quem Hesychius esse dicit durum & in te habere κονχυλίας τύτας. Meminit huius lapidis Pollux quoq;

Murileguli

Conchylas lapis.

innuens

Conchites
lapis.

inuens à Xenophonte vocari *κογχυλίδω*. Conchitea lapidem erui in fossa Hildesheimæ urbis; qui incuruis liris ad scapulas redeuntibus, & aurei coloris armatura decoratur, testatur Georgius Agricola. Longus, inquit, esse solet palmos duos, latus palmum. Conchitæ lapidi alij etiam cognati sunt, similiter à similitudine, qua Conchas aliquas siue Testacea animalium referunt, dicti; vt Cochlites, Myites, Ctenites, Strombites. Est & Cōchites saxi, vel marmoris genus, cuius Pausanias meminit in Atticis: Ex Græcis, inquit, soli Megarenses Conchiten habent, & in ciuitate multa ex eo ædificarunt. In primis verò candidus est, & reliquis lapidibus mollior, cui Conchæ marinæ semper insunt. *Κογχυλά-*

Ostracida
ludus.

γους Hesychio sunt *γυναικας νύμφη*. *Ὀστράκινδα* Polluci lusum genus est, quo ducta linea dispartitos in partes pueros dispestit, mox proiecto Ostraco siue testa pars quæ supinum pronumq; eius casum diuinari, alteram in fugam dilapsam insequitur. deprehensus (asinum nominabant) confidet, repetitq; cantionem nox an dies. Lusum istum apud Hollandos etiamnum ex vsu esse scribit Nomenclator, vocarique ibi Luyfen ost noppem, siue hol of bol, quod est planū ne an cauum. Milphio feruus apud ^a Plautum ait se Ostrea-

^aIn pgnulo.

Ostreatum
tergum ge-
stare.

tum tergum gestitare, idest, verberibus & vulneribus duratum, vt sunt Ostreorum testæ. Ostreolus, est Ostreis abundans. Vtitur hac dictione Terentianus Maurus in exemplo Priapei carminis.

*Nam te præcipue in suis urbibus colit ora,
Hellepontia, ceteris ostreosior oris.*

^bLib. 1. Geor.

Ostrifer, qui Ostrea, seu Conchylia producit, ^b Virgilius

Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi:

Ostracites.
gemma.

Ostracias siue Ostracites, (*ὀστράκινος*) gemma est Testacea, cuius duæ ponuntur species à ^c Plinio, altera similis achata, nisi quod achates politura pinguescit: altera tam dura, vt alia gemmæ fragmentis eius scalpantur. Nomen accepit hæc gemma ab Ostrei similitudine. Est etiam Ostracites lapidis genus testæ similitudinem habens, cuius vsus est pro pumice ad læuigandam cutem, vt legere est apud eundem ^d Plinium.

^{li} 37. c. 10

^{di} 3. 6. c. 19

M Y S T I C A.

Veneri di-
cata Con-
cha.

^aLib. 3. sylu

^bLib. 1.

ONCHA Veneri erat dedicata, atq; eam ex Concha natam veteres fabulabantur. Concha itidem Cyprum deuectam canunt, ^a Statius

Ite dabit cursus mitis Cytherea secundos,

Placabitq; notos, fors & de puppe timenda

Transferet, inq; sua ducet super æquora Concha. Et ^b antea dixerat.

Hac & caruleis mecum consurgere digna

Fluctibus, & nostra potuit considerare concha.

Dicant ei deæ Concham nonnulli autumant, quoniam Conchulæ, Pinnæ, antequam excludantur, inter se quàm primū coeant, sed Aristotele testante, Conchyliorum coitus incertus est, quare alij ad salacitatem referunt, quæ concitetur ex eorum cibo: Vnde etiam apud ^c Martialem legimus.

^cLib. 2.

Lauior ò conchis Galle Cytheriacis,

Id est Venereis: Sed & Propertius Concham Erycinam appellat.

Concha E-
rycina.

Et venit è rubro concha Erycina mari.

^dIn Rydète

Et ^d ante hos Plautus de ipsa Venere locutus.

Tæx concha natam esse autumant,

Alij deniq; idem significare volunt, quod Phidiæ illustris illius pictoris symbolum, qui Eliensibus Venerem, Testudinem calcantem pinxisse legitur, eo symbolo, veluti tacita ambage indicans, mulierum munus esse, *δυσπρίαν καὶ σιωπῶν* idest adiū custodiam & silentium. Qua de re consule Plutarchum, Stobæum, & Pausaniam. Sed & hoc quoq; symbolum Phydæ in priori sensu Placiades interpretatur ex autoritate ^e Iubæ in physiologicis, nempe quòd Testudo toto corpore simul aperto in coitu misceatur. Ostrea verò etiam Hellepontico ludibrio, inquit ^f Pierius, ne deo dicam, ita dedicantur, vt Concha Veneri, putarim ob earum copiam, quæ Lampfaceno litore, totoq; Hellepontingens est: vnde Ityphallico veteris poëtæ ipsi Priapo dicto, ita legitur.

Mulierum
officium.

<sup>lib. 2. Mi-
tholog.</sup>

<sup>lib. 28. Hie
rogl.</sup>

Nam te præcipue in tuis urbibus colit ora.

Hellepontia, ceteris ostreosior oris.

Qui versus apud Terentianum reperiuntur, vti paulò antè citauimus.

HIE.

HIEROGLYPHICA.

ONCHAM & Cancrū pingebant Aegyptij Sapientes teste Horo Apol-

line, volentes significare hominem, qui seipsum non curat, sed curetur à propinquis. Per Ostrea verò picta sculptrauē humanum genus significari, philosophorum antiquissimi tradiderunt. Hinc diuinus Plato humanum

genus Ostreorū simile esse dixit: nulla enim potuit similitudine nostrę im-

becillitatis naturam significantius explicare, cū Ostrea inditum esse dixit animi in cor-

poris carcerem & tenebras coniecti: ita enim deus corpori animam adglutinauit, vt neces-

sarium sit hominem corporis affectibus tangi vel inuitum. Quid verò aliud illa vel diui-

næ vel stellaris essentia scintilla hīc patitur, nisi quod dum corpori adhærebat, & vinculis

se coërceri sentit, & in quodam obscuritatis carcere detineri? vnde fit, vt suæ plerunque

immemor originis, modò sensui se, modò appetentiæ subijciat & alieni facta iuris, cū ma-

teria, cui adglutinata est, rapiatur in præceps: Piscatore igitur Petro opus est, qui nos aut

scopulis auulsos, aut de imo maris fundo erutos, assertori nostro litora reuissent, pœniten-

tia prunis assos in escam apponat, vt ita absumpti in ipsius diuinitatis amplexu, ad subli-

mioris vitæ consortia transeamus. Quod verò testam Ostrea pro pelle habent, quæ sine eo-

rum interitu auferri non potest, eorum sunt hieroglyphicum, qui nec squammas ignoran-

tia deponere possunt diuinis admonitionibus quantumlibet instituti, nec cultum spiritus

suscipere patiuntur, qui quidem vt Hierosolymitanus Hefychius ait, etsi in mari baptisma-

tis inueniantur, etsi in fluminibus pœnitentiæ, abominabiles tamen sunt: cumq; vitam for-

titi sint in sacri lauacri tinctura, vocationem tamen, regenerationemq; corruerunt, dum

neque pinnulas neque squamas induere procurarunt, sublimem videlicet vitam, cogni-

tionemq; diuinorum, quæ cælestis est, sed obcæcato corde in ignorantia voraginibus de-

tinentur & propterea in his qui squamas habent, nequaquam adnumerantur. Quare Pau-

lus fornicatorem, auarum, idolis seruientem, maledicum, ebriosum, detractorem, legum

bonorumq; morum corruptorem, à fratrum commercio submouet: Ostrea enim hæc sunt,

& id genus reliqua, quæ sine squamis & pinnulis esse deprehenduntur.

E P I T H E T A.

ONCHA Empedocli apud Plutarchum βαρυώτος, id est, tergigrauis nominatur his versibus:

Τὸ το μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσοπόμοις βαρυώτοις,

Καὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε

Ἐνθ' ὅψιν χθονὶα χρωτὸς ὑπέρτατα ναιετάει. id est,

Inspice tergigraues Conchas quandoque marinas

Buccinus, exemploq; obducta Chelys tibi saxo

Esse potest, summo vt videas in corpore terram.

Dicitur ibidem θαλασσοπόμος, quasi legem habens marinam, hoc est, marina, siue æquo-

rea, quo postremo epitheto vsus est^a Martialis, dum canit:

Leuis ab æquorea cortex Mareotica Concha

Fiat: inoffensa curret arundo via.

Alijs Concha quoque Erycina vocatur, id est, Sacra Veneri Erycinæ, aut quòd Venus ex Erycina Concha marina prodierit, vt etiam innuere videntur verba Statij Venerem loquentem in-

ducentis. — Et nostra potuit consurgere Concha

Dicitur & Inda, quoniam Oceanus Indicus maximè mittit Margaritas, quæ oriuntur in Conchis: nec non etiam Sidonia, quoniam apud Sidonem frequentes fuerint, vel propter

Conchyliorum sanguinem quo fiebat purpura. Cur Conchyliia Horatio lubrica dicantur, sic explicat Turnebus.^b Lubrica Conchyliia dicuntur, intus polita, leuia, nitida, etsi

quædam foris scabra sunt & aspera, vt ex his quæ subijcit Flaccus, apparet, alioquin sunt politæ foris Conchæ, & quædam ab historicis vocantur Liostrea, quòd eorum sit leuiga-

tior & æquabilior foris testa. Lunata verò vocauit Plinius, vel quòd curua sint in modum bicornis Lunæ, aut quòd noua impleantur luna. Conchæ quoque apud Ouidium cogno-

minantur, marinæ, tenues. Terga canis super obrita Conchis. Idem de ceto dicebat in quarto

Metamor-

Homo sei-
plum non
curans.
humani ge-
neris typus

Anima vt
corpore in-
hæreat.

Testis regi
quid signi-
ficet.

^a Lib. 14.
Epig. 209.

Erycina
Concha.

Margaritæ
vbi nascan-
tur.
Conchyliia
lubrica cur
dicta.

^b Lib. 1. c.
24. aduersa.
Lunata cur
dicta Pli-
nio.

Metamorphosios, & in decimoquinto habet: *Detritis Conchis leuior*. Horatio dicuntur E
 viles, capaces: squalentes ^c Virgilio, aliqui sordidas interpretantur, malim aridas vel as-
 speras. Cicero grandes dixit, sed hoc differentia, non epitheton est. Nominantur à ^d Plau-
 to è genere Concharum Plagusia, quo nomine eas venire existimat ^e Turnebus, quæ cru-
 stam tegumenti latam patulamq; habent, quasi *πλακῆσαι* dicantur. Nam à *πλακῆς* de-
 ducitur, inquit, quo nomine cùm sit mons Ciliciæ, idem tamen etiam mons Placutius
 vocatur.

P R O V E R B I A.

Concha di-
gni qui di-
cantur.
Conchas le-
gere.

li. 2. de Ora-
tore.

lib. 8. c. 8.

Conchā di-
uidere.

lib. 4. de
arist.

Ostreī in-
morem ad-
hære.

Ο γχης αξιος, Concha dignus. Quo loco author adagiorum: Rem nullius, in-
quit, pretij Concham dicunt Græci, quemadmodum Latini nauci & foc-
cum. Vnde quod contemptissimum, nulliusq; rei significabant, id *κόγχης
αξιον* dicebant. Conchas legere prouerbio dicuntur, qui ad animi remit-
tendum nonnunquam ad ludicra quædam sese demittunt. Ita ^f Cicero. Sed
tamen ita narrare solet Scæuola, Conchas eos ad Caietam & Lucrinum legere consueſſe,
& ad omne animi remissionem ludumq; descendere. Hic scimus, inquit Manutius, non de
futuros, qui nos dicant etiam gignere proueria, quos ad Anglum Politianum remittit,
qui prouerbio nominatim & adpositè vsus est in Miscellaneis, cuius viri auctoritatem
apud se sanctiorem esse dicit, quàm vt metuat ab eius incomparabili eruditione vel latum
digitum discedere. Valerius ^g Maximus de Scipione & Lælio: Ita animi quoq; remissioni
communiter acquiescebant. Costat namq; eos Caietæ & Laurenti Conchulas & calcu-
los lectitasse. Author adagiorum in eiusdem adagij declaratione tummi oeijs esse scribit,
Conchas & Umbilicos legere in litoribus, qui iusus esse solet puerorum: quamquam,
inquit, trāsferri potest ad eos qui aliud agentes, obiter etiam leuiora quædam animi gra-
tia admiscunt. *Κόγχην διελών*, Concham diuidere, de ijs, qui nullo negotio quippiam
perficiunt, Suidas dixit, item Hesychius & Varinus, *ἐπὶ τῶν ῥαδίως τὴ ποιόντων. ὅον,
ταυτον ἐστὶ τὸ δε τῷ κόγχον διελών*. Et Suidas rursus: *Ὡς περ κόγχῳ λέω, διελών. παροιμία
ἐπὶ τῶν σφόδρα ἐντελῶν*. Autor adagiorum reddidit. Tanquam Concham dilacerare, vel
Conchylum discerpere. De imbecellis, inquit, & viribus longè inferioribus diceba-
tur. nam illisæ solo rumpuntur Conchæ, quò cibus eximatur: aut inciso neruo, quo se
contrahunt ac diducunt, contrahuntur. Hæc ille: videtur autem angustiores fecisse, vt vult
Zoographus, prouerbij vsus, qui communior esse potest ad rem quamuis, quæ nullo
negotio peragatur. Illud quoq; ^h Ouidij

Litora quot conchas, quot amoena rosaria flores.

Item illud in eodem sensu:

Litore quot concha, tot sunt in amore dolores,

prouerbialiter prolatum videtur, de re innumerabili. *Ὡς περ λεπὰς προσήχεται*, id est, vt
vertit Adagiorum author, *Ostreī sue conchylj in morem adheret*. Aristophanes dixit in a-
num, quæ agrè à iuvene diuellebatur. Cæterum Lepas species Conchæ est, & non rectè
Ostreum vertitur.

V S V S I N V A R I I S.

Vsus ad cul-
turam:

Georg. vi-
tium. 2.

C R I B I T Ferrantes Imperatus Neapolitanus lapides Cōcharum species
referentes in calcem celeritùs redigi posse. Sed & Hollandi alijq; circum-
uicini populi maritimi calcem exustis in fornacibus Concharum gene-
ribus conficiunt candidissimum, & ad adificandum perquam utilem;
quamquam minus quàm nostra imbres perferat. Antiqui in vitium cultu-
ra Ictaccis utebantur, vt innuit ⁱ Maro his versibus,

*Quod superest quacunq; premeſ virgulta per agros;
Sparge ſimo pingui & multa memor occule terra,
Aut lapidem bibulum, aut ſqualentes infode conchas.
Inter enim labentur aqua, tenuiſq; ſubibit,
Halitus: atq; animos tollent ſata.*

Vbi Seruius, Cochleæ (meliùs Conchæ) propter admittenda ſpiramina infodiuntur:
lapis

lapis verò arenarius & propter spiramina, & propter immodicū hauriendū humorem si fortè nimius fuerit. Artifices aliquas quoque Conchas; præsertim verò illas, quæ margaritas ferunt, polire solent, hæ politæ nitore placent pulcherrimo, & iridis coloris æmulo, proque diuersa ad lucem conuersione, vt colla columbarum vario, inde opera varia, ornamentaq; conficiuntur. Iisdem chartam læuigamus, isque vsus antiquus & Martiali notus, apud quem sic legimus.

Lenis ab aquorea cortex Mareotica Concha

Fiat: inoffensa curret arundo via.

Conchæ itidem marinæ suffragia primū fuisse, quas postea ex ære confectas dixere; deinde fabæ albæ aut solidæ in vnam ligneam ab solutionis, nigræ aut perforatæ in vnam æream condemnandi causa mitti solitæ. Solebant olim & Conchis cœu vasculis quibusdam sigilla includere, vt hodiè ligneis torno factis, vel è laminis stanneis æreiscis, quò typi diutius cōseruentur. Ad quod allussisse videtur † Aristophanes. *Καὶ τῇ κογχῇ τῇ πάνυ σιμνῶς σημειοῖσιν ἐπέση.* Quo loco Scholiastes addit dictum hoc à Comico, *ὡς κόγχας ἦτοι κογχύλια ἐπιτιθέντων τῆς ἀρραγίστης ἀσφαλείας ἕνεκα, εἰς τὸ μὴ ἀφανίζεσθαι τὰς τύπας αὐτῶν.* In Xaguaguara Indiæ regione simili modo viri, vt Petrus Martyr scribit, pudenda sua testa marina includunt. Apud Cariarense verò eodem teste Conchylijs marinis vtuntur in bello ad excitandos animos tempore pugnæ, quemadmodum nos antiquos Europæ factitasse antè diximus. In Africa, in Tebutto regno pecuniæ vim habent Conchyliorum Persicorum tegumenta, vt Leonius tradit. In Aethiopia item Conchæ quas porcellanas Itali, Lusitani Buzios vocant, monetæ loco sunt; nec non Bengalæ Concharum speciebus loco Baxaruchos monetæ vtuntur, sicuti lege est in prima parte navigationis Hollandorum in Indiam. Apud Athenarum Didymus inquit solere aliquos lyræ loco Conchylijs & Ostracis collis concinnū quendam sonum saltantibus edere. Pictoribus quoque in vsum cedunt Concharum testæ, quibus sua infundunt pigmenta. Erat ex iisdem lusus quidam quem ὀστρακισμὸν siue ἐξοστρακισμὸν, id est, relegationem dicebant. In eo populus testulis in urbem missis aliquem relegabat, cuius nomen in ijs ipsijs Ostracis inscriptum erat. Εποστρακισμὸς verò ludus erat, quo Conchæ per superficiē aquæ mittuntur, & saltus ipsi Concharum proiectarum numerantur priusquam mergantur, ex ipsoq; saltuum numero victor pronunciat, vt pluribus Pollux docet in nono, vbi etiam ὑποστρακισμὸς vno in loco scribitur, sed malè, nam ἐποστρακίζαν agnoscit Suidas; & ἐποστρακισμὸν Eustathius, scribens esse εἶδος παιδιᾶς, καὶ ὡς ὀστράκια πλατῆα ἐκτετριμμένα ὑπὸ θαλάσσης, προῖνται κατὰ τῆς ἐπιφανείας τῆ ὕδρ. καὶ ἐπὶ τρέκοντα εἴδη πολλὰ, ἐς ἀτονήσαντα δύσιν κατὰ θαλάσσης, ἡ δὲ ἰσχυροῦνται πρόσοψιν. Vnde dicit manasse illud ἐπὶ τῶν ὁποῖοι τύχη μεταβαλλομένων, prouerbiū, ὀστράκη περιστροφῇ, siue ὀστράκη περισφαιρότος, vel μεταπιστότος; id est, τῶν πραγμάτων ἐξαλλυγόντων ὡς ἔτυχον, rebus fortè fortuna immutatis. Dicitq; ibidem Eustathius, etiam ab eis qui ὀστρακίδα ludunt, prouerbiū hoc ortum fuisse. Polluci idem ludus ὀστρακίδα dicitur, citans Platonem in Phædro, vbi ait; *φυγῆς δ' ὅ γ' ἔχεται ἐκ τῶν, καὶ ἀπεριεργῶς ὑπ' ἀνάγκης, ὁ πρὶν ἐρασῆς, ὀστράκη μεταπιστότος. ἴσται φυγῇ μεταβαλὼν. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανάκτων, καὶ ἐπιθεσάδων.* Metaphoricè verò de subita rerum mutatione dicitur & conuersione repentina, qualis est eorum qui ὀστρακίδα ludunt. Eunapius. *ὥσπερ ὀστράκη μεταπιστότος, ἐπιτοβέλτιον ἐχάρησεν Ρώμαιοις, velut Ostraco conuersores Romanæ in melius cessere.* Lucianus in Apologia, *πρὸς τῶν ἐπὶ μίσθῳ συνόντων. Ἐπειτα πάντων ἐκλαδόμενος ὀστράκη φασὶ μεταπιστότος, ἐκόντα αὐτὸν φέρων εἰς θαλάσσαν ἔτα περιφανῆ καὶ περίλεπτον ἐνῆκε.* id est, deinde oblitus omnium, testula, vt aiunt, transmutata, volens ipse semet in seruitutem vsque adeo manifestariam & insignem coniecit. Adagiorum author incertum esse ait vtrum sumpta sit metaphora à ludi genere eo quem diximus, an ab Ostracismo suffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur, in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quauis insigni virtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Aristides: non aliam ob causam, nisi quòd molestum esset populo, iusti cognomen illi vulgò tributum. Ferebatur autem Ostracismus ad hunc modum. Ostraci, id est, Testæ viritim in comitijs dabantur. In eis, quem quisque vellet vrbe cedere, literis inscriptis indicabat; hos deinde omnes in fori locum quendam cancellis circumseptum, deportabant. Porro magistratus quibus hoc datum erat negotij, primū vniuersos recensiebant, qui nisi plures sex millibus fuissent, nihil conficiebatur. Deinde semotis vniuius cuiusque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur, ita tamen, ut illi liberum interim

Concharū politura.

* Lib. 14. Epig. 209.

Vfus ad suffragia.

† In Vespis.

Li. 4. de c. 3

Pro classico.

Pro pecunia.

Pro lyra.

Ludi ex Conchyliorum testis.

De quibus dicatur Ostracismus.

Metaphora de Ostracismo.

Ostracismus qui ferebatur.

interim esset fructus suos accipere. Erat itaque Ostracismus nō improbitatis castigatio, sed vulgaribus animis insitæ inuidiæ placatio. Delusu verò Ostracorum antè ex Polluce diximus.

V S V S I N C I B O .

Quando
meliora.

^a Lib. 32.

^b Li. 9. Hi.

cap. 30.

Aluum cur
cieant, &
quæ, & quæ
non.

Quibus de
tur.

Nocumen-
ta.

Aluum &
vriam quæ
facilius mo-
ueatur.

^c li. 3. simpl.

Ven^e Cō-
cha nata
cur dicatur
^d li. 17 c. 22
^e In Rudēte
Vt cōdian-
tur.
^f Lib. 9. c. 7.
^g Li. 4. c. 3.
^h Lib. 16.
Geog.

QVANT OPERE varijs Conchylijs delectati sint veteres, ac maximè Romani, obiter antea innui, & in singulorum ferè priuatis historijs patebit. Athenæus Ostrea quādoque humorem habere scribit lacti similem, eoq; tempore suauissima esse. Omnia autem teste ^a Plinio modicè collui in cibis oportet, quia saporis gratia perit. Optima sunt cūm grauida sunt, licet nemo, vt ex Aristotele diximus, eorum vel coitum, vel partum viderit. Commune verò omnibus hoc est, vt falsum quendam in sua carne succum habeant, quo aluum citare nata sunt, id quod vnicuique magis minusue datum est. Quæ enim dura carne constant, minus hoc habent, quā Ostrea, quæ sanè omnium Testaceorum mollissimā carnē habent: parua verò Chama, Spondili, Solenes, Purpuræ, Buccinæq; & alia id genus, duram. Itaq; Ostrea minus quidem nutriunt & aluum facilius mouent: F quæ autem duriora sunt, vberius alunt, & difficilius concoquuntur. Purpuræ Buccinæque duriorē sunt carne, succumq; efficiunt crassiorē: sed caro in alijs, præsertim in Ostreis humidior tenaciorq; est. Præterea quæ duram habent carnem, & concoctu difficilia, ita corruptioni minus obnoxia sunt. Quæ quidem ratione sæpius ea exhibere solemus ijs, quibus ex malorum succorum copia cibus in ventre corrumpitur, siue eo ex iecinore affluant, seu in ipsius ventriculi tunicis contineatur. Dantur autem, inquit Galenus, ijs quibus cibus in ventre corrumpitur in optima aqua bis teruē decocta, ita vt cūm falsa prior iam sentiat in aliā quæ pura sit, transferatur: Ex ijs quæ duram carnē habent, succus procreatur, quem crudum vocant, sicuti quæ mollem, pituitosum. Quemadmodum verò ea quæ succum illum falsum exuerunt, carnem habent corruptioni repugnantem, & quæ aluum sistat, ita si (cū sale & garo condita fuerint) eorū ebiberis iusculum, venter quidē abundē mouebitur, corpus verò nihil ferè sentiet alimentis: at caro ipsa solidior & difficilius concoquitur, & crudum crassumq; ac frigidum gignit succum: maximāq; ex parte lentum ac pituitosum: quamobrem feribis maximè incommoda est Ostrearū, & Testatorum omniū caro. Mnesitheus Atheniensis de Testatis hæc prodidit: Ostrea, Chama, & Mituli, ceteraq; id genus, carnem habent, quæ ob falsum, quem in se continent succum, egrè concoquitur, & si cruda edantur, aluū cient. Quod si concoquantur, vel in quouis humore, magnā falsuginis partē in eo relinquunt, quò fit, vt eorum iuscula aluū turbent: caro verò ipsa, falsi illius succi iam expers, minimè ventrem perturbet. Quod si probè assentur Conchæ, maximè tum falsæ euadent, vt quæ succum iam habeant ab igne veluti succensum, & prope dixerim, absumptum. Ad aluum vrinamue ciendam cæteris præstant Mituli, Ostrea, Pectunculi & Chama, vt author est Diocles Caristius. ^e Galenus pariter Conchularum maris & cæterorum ferè Ostreorum succum planè tum falsum esse tradit, tum ventrē soluendi vim obtinere; quamuis earum caro, inquit, ventrem reprimat. Paulò aliter Cornelius Celsus, aluum mouere ait Cochleas, Ostrea, Pelorides, Musculos, & Conchulas ferè omnes, Et Plinius Phasianam physicum citans, Vrticam coctam cum Conchulis aluum ciere author est. Dioscorides verò, Chamarum, Conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciere, idq; cum xino assumi vult. Lego & apud Serenum.

Ventri moliendo

Quodque satis melius verbis dicemus Horati,

Mugilis & viles pellent obstantia Concha.

Aerius, quire venerea vti non possunt, edere Polypos, & Concharum omnia genera iubet.

Insigniter sanè Venerem incitat earum esus, vnde Venerem Concha Cyprum vectam,

alij è Concha natam voluerunt: atque huc pertinere putat ^d Adrianus Urnebus illud

^e Plauti: *Cane tu harum Conchas spreueris.* Quod ad condituram Conchyliorum attinet:

In omne genus Conchyliorum condimenta sumes, inquit ^f Apitius, piper, ligusticum, pe-

trofelinum, mentam siccam, cumini plusculum, mel & liquamen: si voles, folium & mala-

bathrum addes. Diodorus ^g Siculus Conchas permagnas legi in Aegypto scribit, quarum

testis saxis attritis, interiore carne cruda sapore Ostreis persimili vescuntur, vbi verò tē-

pestas ventorū vi diutius perseverat, Conchæq; deficiunt, ad ossa cōfugere iam cumalata.

Conchas, quæ carnē habeant, hoc modo Ichthyophagi teste ^h Strabone nutriūt: ijs in fos-

sam vel lacum immissis, pisciculos in cibum iniiciunt, atq; in penuria piscium vtuntur.

V S V S

VSVS IN MEDICINA.

ONCHYLIA, inquit Sauonarola, & Ostrea magis medicinæ quàm cibo idonea sunt. ^a Galenus ad ægilopes cum testis suis teri & apponi iubet: aliquos verò etiam aloen & mirram miscere ait, & aliàs in lib. de composit. medicament. Conchas vstas vnum ex validissimis medicamentis ad achores esse. Eorundem testarum cinis vlcibus malignis prodest. Rasis Conchas marinas adustas abstergendo dentes purgare, ex non adustis contritis emplastrum applicatum adustionem ignis sanare asserit. Quomodo verò vrantur docet Seruitor his verbis. Oportet qui vult comburere Testas Conchyliorum, quòd terantur & ponantur in olla munda, & ponantur in furno figuli vna nocte, deinde extrahantur sicut combustæ, sicut cinis albus: sin autem ponas iterum in furno panis vel eodem dimittendo, nec sint alba calcinata. Et sunt qui ponunt Cochleas super prunas & exufflant, & dimittunt, donec fuerint albæ, & terunt & ponunt super Testam terream super carbones & exufflant, donec sint albæ secundum voluntatem eorum.

^a Euporist.
2. 106.
Ad ægilopes.
Ad Achores.
Ad vlcera maligna.
Testæ Concharum vt comburantur.

DE TESTACEIS TURBINATIS IN
GENERE. Cap. II.

SYNONYMA.

Τρομβώδη in genere dicta sæpius Aristoteli, inter Testacea, maximè vbi de Cochlearum generibus ei sermo est, Theodorus Gaza Turbinata interpretatur. Sunt autem hæc quæcunq; in volutas & anfractus, seu spiras, quales in prælis & torcularibus visuntur, Testas suas quoquo modo reflectunt, vt in Cochleis in primis cernere licet. Hæ enim omnes Turbinatæ sunt, sed breui- res rotundioresq; , nec exeunt in mucronem suo Turbine, vt Strombi propriè & priuatim dicti. Zoographus ἐλικοειδῆ etiam dici posse putat, quoniam Græci ἐλικας vocant, quas diximus volutas, siue anfractus. Et τρομβός Rondeletio in genere sumitur pro omnibus Turbinatis: quemadmodum hinc verbis nobis scriptum reliquit. Massarius vir admodum doctus in suis annotationibus in nonum librum Plinij existimat Cochleas à Græcis appellari τρομβός, id est, Turbines. Eius hæc sunt verba. Sunt autem Cochleæ inter Testacea, quæ sanguine carent. Verùm aliæ aquatiles, aliæ terrestres sunt, quæ item in plures species distinguuntur. Aquatiles Cochleæ sunt, quæ Græcè Strombi, Latineq; Turbines communè nomine nuncupantur, quòd ex amplo in tenue deficient in vertiginem torti. Sed ille mea quidem sententia fallitur. Nam Strombi à Cochleis secernuntur, vel ipso ^a Plinio authore, qui in piscium marinorum catalogo, seorsum Concharum genera & Strombos recensuit: & alio in loco pro diuersis ponit. Quartanis Cochleæ fluuiatiles in cibo recentes. Deinde: Strombi in aceto putrefacti, lethargicos excitant odore. Reuera Cochleæ τῶν τρομβωδῶν nomine concluduntur, veruntamen τρομβώδη καὶ τρομβός multò latius patent. Nam τρομβωδῶν nomine intelliguntur etiam, quæ in longum Turbinem desinunt, & in anfractus contortum, à quibus differunt Cochleæ, quòd testa quidem sint clauiculatim intorta, sed rotunda & non in longum protensa. dicuntur enim κοχλίας, quòd habeant τὰ ὄσρα καὶ κυκλωτέρη, Στρομβί verò etiā dicuntur, quibus testa quidē in Turbinem desinit, etiam si clauiculatim contorta non sit, vt ex superioribus Strombis, quos depinximus, perspicuum sit. Quod si quādo apud authores confundantur hæc significationes obseruandum est præter rerum ipsarum naturam id fieri. Hæc omnia Rondeletius: cæterum si Cochleæ æquè ac Strōbi figurā æmulentur, indeq; vocentur τρομβώδη, quid vetat quòd nō etiam Cochleas vocare possimus voce multò cōmuniori. Equidē si Mucronis sola habeatur ratio, latius patebit Strombi significatio quàm Cochleæ, sed ita non videtur, voluisse mihi Massarius, sed quod simul omnia anfractuosa sint. Ita quoq; Hesychius non distinguit Strombum simpliciter κοχλῶν interpretatus. Et in hisce ^b Theocriti versibus Strombus, & Cochlea ceu synonyma nominantur,

Turbinata quæ.

Strombus pro genere

Cocleæ quæ

Aquatiles Cochleæ à Strōbis differunt Rondeletio.

^a Lib. 31. c. 11. & c. 10.

Strombode quid.

Cōtra Rondelet.

^b Ioyl. 9.

Τὴν δὲ σρόμβω καλὸν ὄσρανον, ἢ κρέας αὐτοῦ
 Στραβῶν, πέτραισιν ἐν Ἰκαρίαισι δοκίμας,
 Πέντε ταμῶν, πέντ' ἔσιν· ὃ δ' ἐγκαναχίσσατο κόχλω
Alteri verò Concha pulchram testam, cuius carnem ipse
Comedi, quam in scopulis Icarijs captaueram,
Quam in quinque partes diuisi presentibus. Ille verò insonuit Concha

Sic Strobilum quoque & Strabelum & Cochlon, & Concham, pro Cochlea marina, siue omni, siue genere illo, quod ad buccinandum utebantur, authores usurpare, ijs quæ subijciemus testimonijs, constabit. *Στροβίλοι*, inquit Suidas, dicuntur Cochleæ & Buccina marina. *Στραβήλω*, τῷ κόχλῳ ὃ ἐσάλπιζον, Hesychius. *Τὸ Τρίτωνας φασὶν φασὶ διακόχλω περὺπημένῃς*. Improprie itaq; Cochlea pro Turbinato etiam sumi possit. Est enim Turbo qd. Turbo, ut ipsius Rondeletij verbis utar, qui exemplo, & lato paulatim in mucronem definit, ut de Buccina scripsit Ovidius, dum canit:

— *Cava Buccina sumitur illi*
Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo.

Huius figuræ est Turbo luforius,

Turbo luforius.

Quem pueri magno in gyro vacua atria circum-
Intenti ludo exercent, ut ait Virgilius.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA. NATVRA.

^a Lib. 4. de
partib. c. 7.
Turbinato
rum duo
genera.

VRBINATORVM duo genera facit^a Aristoteles his verbis: *Τὰ δὲ σρόμβωδῃ καὶ ἀπὸ περὶ ἑρπταὶ πρότερον: καὶ τετὼν τὰ μὲν ἐλίκλω ἔχοντα, οἷον κήρυκες: τὰ δὲ σφαιροειδῇ μόνον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐχίνων γένος*, hoc est Turbinati generis alia in anfractum intorta, ut Buccina, alia in globum circumacta, ut Echinorum genera. Aduersus quam diuisionem insurgit quodammodo Rondeletius, dum alio in loco dicit Aristotelem in Tur-

^b Lib. 4. Hi
stor. c. 4.
Echini an
Turbinatis
annume-
randi.

Turbinatis
quid pro-
prium.
Cōtra Ron-
del.
Arist. expli-
catus.

Echinos in
ter Testata
numerat
Aristot.

Testatorū
diuīso.

binatis Echinos non recensere, quamuis testa opertos, ut ex his, ^b inquit, verbis perspicuum est. Quæ testa operiuntur, ut Umbilici, Cochleæ, Purpure (in textu Græco nihil est, quod Purpuræ respondeat.) & omnia quæ Ostrei aut Conchæ (nihil quoq; est, quod Conchæ vocabulo respondeat) nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus. Preterea Turbinatis tradente eodem (ibidem) hoc peculiare est, ut testæ postrema à capite clauiculatim intorqueantur. Operculum etiam ea omnia iam inde ab ortu naturæ gerunt: quæ Echinis nullo modo conueniant. Sic ille, quæ sanè argumenta neutiquam meo iudicio conuincunt, quo minus Echini in Turbinatis sint recensendi. Cum enim Turbinatis proprium esse dicit, ut testæ postrema à capite clauiculatim intorqueantur, operculumq; iam inde ab ortu naturæ ea omnia habeant, loquitur de ijs tantum quæ verè, hoc est clauiculatim Turbinata sunt, & non de rotundis, ut sunt Echini, qui per se alterum, nimirum rotundum Turbinatorum genus efficiunt. Neq; etiam verum est, quod in eo loco quem adducit Rondeletius, Echinos à Testatis, separet. Etenim philosophus eo toto capite agit de Testatis, eorumq; inter se differentijs: vnde à principio ferè capitis, paulò post allata verba, sed ipsa (testata nimirum) inquit, inter se numerosa discrepant differentia, tum testæ, tum carnis intus ratione: alijs. n. in eo genere nulla est caro, ut Echinis: alijs est, sed penitus inclusa, nec vlla ex parte conspecta, excepto capite, ut terrestrium Limacibus &c. Disertissimè verò in decimo eiusdem libri philosophus Echinos Testatorum generis facit inquit: Echinus inter Testata genera, quibus facultas ingrediendi est; veritibula, glandesq; inter immobilia eiusdem generis, olfactum minimè habere videntur. Quid clarius? Possè præterea & alia philosophi loca adducere, nisi & ipse Rondeletius suo se se gladio occideret vel binis saltè, quæ subueniunt nunc mihi locis, quorū prior est in capite eodè de Strombis ubi hanc posuit Testatorū diuisionē. Sed ne qua sit in Testaceorū diuisione obscuritas, ea sic perspicuè distinguemus. Testaceorū alia sunt vndiq; contexta, alia parte duntaxat altera. Vndiq; cōteguntur Tellinæ, Pectines, Mytuli, Conchæ alia. Altera tantū parte, ut lepas, auris marina. Rursus eorū quæ vndiq; integuntur, alia testa cōtinua penitus cōclusa sunt, ut nulla ex parte carnē detectā habeant, veluti Holothuria, Thyra, Echini. Alia testa cōtinua inclusa qdè, nec vlla ex parte cōspecta, dēpto capite, ut Buccina,

cina, Purpuræ, Cochleæ: denique Turbinata omnia quæ capitis operculum habent. Alia testa vndiq; conglobata quidem, sed non in gyrum conclusa sunt, quæ rimam habent sine operculo, vt Conchæ venereæ. Alia vndiq; duabus testis contacta, vt Pectines, Chamæ, Dactyli &c. Alter locus est, qui nunc in mentem subit, in primo capite libri eius de Testaceis primi, vbi quoq; eorundem Testaceorum differentias ponens sic loquitur: Ex his (Testaceis) alia ab alijs testæ duritia superatur, vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim ista Ostracodermis subiicit Aristoteles) longè minus dura testa contiguntur quàm Purpuræ, & Buccina &c. Fatetur itaq; Rondeletius Echinos à Philosopho Testaceis annumerari, & ipsemet ille in sua diuisione ita scribit: quare mirari subit, cur postmodum Echinos inter Testata non reposuerit, loco de ijs agens inter Testata: & Crustata medio: Nam quod Plinium in Crustatis recensuisse scribis, locus ille Plinij quem adducit, mihi valdè est suspectus, quin doctissimus Massarius longè aliter eum interpretatur. Agens enim is author toto nono libro de varijs animalibus aquatilibus, nominarim verò capite vigesimo de ijs quæ sanguine carent, & trigesimo de Cancris, Echinis & Echinomtris, vbi de Cancris esset locutus, subit, Ex eodem genere sunt Echini &c. vnde Rondeletius ea verba ad proxima referenda arbitratur vnà cum Zoographo, (quamquam ille ad Cancros, hic ad Locustas refert) Massarius verò ad exanguia; & meo iudicio rectè, nam in sequenti subinde capite idem Plinius nullo interposito alio animali iterum subdit: In eodem genere Cochleæ &c. Quare si & hoc ad Cancros vel Echinos, de quibus vltimum erat locutus, esset referendum Testacea qualia Cochleæ sunt cum Crustaceis cōfudisset. Non me lateat interim Plinium in ea fuisse opinione, quod Echini sint Crustacea, sed Rondeletius id videtur ignorasse, cum locum Plinij minimè adducat. Is autem in eodē libro capite duodecimo legitur, vbi agit de digestionē aquatiliū per species, atq; ita inest: Aquatiliū tegumenta plura sunt. Alia corio & pilo integuntur, vt vituli & hippopotami. Alia corio tantum, vt delphini: cortice vt testudines: silicum duritia, vt Ostrea & Conchæ: Crustis vt Locustæ: Crustis & spinis, vt Echini: squamis, vt pilces; aspera cute, vt Squatina; molli, vt muræna: alia nulla, vt Polypi. Sic Plinius. cæterum nos, Philosophum potius sequentes, Echinos inter Testata ponemus, & alterum Turbinatorum genus faciemus. Vt itaq; diuisionem Philosophi repetamus, Turbinata quidem non omnia *ἐλίκτω* habere constat ex verbis eiusdem: Pars posterior in Mollibus adducta est in anteriorem, sicut in Turbinatis Testatorum. In vniuersum enim testa, partim cum Crustatis, partim cum Mollibus conueniunt. Crustatis quidem, quod partem terrenam foris, carnosam intus habent. Figuram autem corporis eodem modo quò Mollia, Testata etiam quodammodo omnia habent: maximè verò è Turbinatis ea, quæ volutam habent, *μαλιστα δὲ τῶν στρόμβωδων τὰ ἐχόντα τὴν ἐλίκτω*. (Gaza vertit: quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur.) natura enim horum vtrorunq; perinde se habet, quasi quis directā lineā (vt in quadrupedum ac hominum genere est,) primū extrema lineæ parte superiore os situm intelligat, quā a: mox stomachum quā b: tum ventrem, quā c: deinde intestinum vsq; ad ostium excrementi, quā d. Hæc ita in sanguineo genere disposita sunt &c. At verò Mollia & Turbinata, inter se quidem proximè constant, sed illis è conuerso. Finis enim ad principium flectitur, quasi quis lineam inflectendo (in circulum) adducat d. ad a. Cum enim ita partes interiores eis collocentur, (foris) ambit alueus in Mollibus, *τὸ αὐτὸς*: in Testato genere, Turbo, *ὁ στρόμβος*. (Notandum hic monet Zoographus, quod Strombus & pro testa exteriorē tantum, & pro animali toto accipitur.) hinc fit vt excrementū meatu ori vicino emittatur. Hæc Aristoteles. Helicen autem fortè ea tantum habuerint, (inquit Zoographus) quæ in turbinem, veluti pyramidis formā exeunt, alia, vt Cochleæ quædam, lineas suas aliter digestas habent, circulatorum ferè forma: qui plures ita coniuncti sunt, vt minores à maioribus contineantur, quod in helicoide lineā non fit. Quomodo à Mollibus differant, etiam in Mollibus dictum est. Ab vniualuibus, biualuibusq; differunt præterea, quod illis adnata sit caro, cum turbinatis magis sit soluta, vti idem Philosophus prodidit, apud quem plura de Turbinatorum partium forma inuenio, & ne sæpè in particularium historia veniant repetenda, hic adferam. In quarto itaque de partibus, capite quinto, cum dixisset Cochleas & dentes præduros, acutosq; habere, & quod interiacet dentibus, carnosum similiter vt Mollia & Crustata, promuscidem etiam inter aculeum & linguam: insuper ori iungi quasi ingluuiem auium à qua stomachus est, & sub hoc venter, in quo situm est id quod papauer vocatur, mox intestinum continuum tendi simplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus. n. Testaceis inest hoc excrementum quod vel esculentum esse præcipuè sentitur, subdit: cætera etiam Turbinata, vt Purpuræ,

Plinius inter Crustata Echinos posuit.

Echini Crustacei Plinio.

Turbinata omnia non habent. *ἐλίκτω*. Vt cū Mollib⁹ & Crustatis conueniant.

Strombus, & testa exteriori, & pro toto animali.

Turbinata vt ab Vniualuib⁹ Biualuib⁹q; differant.

- Buccina (*μύρμις*) similiter vt Cochleæ constant. Bivaluibus quomodo differant, modò diximus, at quomodo hisce eisdē assimilentur, diximus supra in Testaceis in genere, nimirū vt operculo quodā congenito carni patulæ opposito claudantur. In quinto historiæ c. 15. eū dixisset eundem modum & idē tēpus gignendi esse Buccinis, quod Purpuris, adiungit, Operculum item oris idem tam huic vtriq; generi adhæret natiū quam cæteris Turbinatis omnibus. Pasce quoq; exerta lingua appellata sub illo operculo solent. Diximus quoque carnem alijs Testatis nullam esse, vt Echinis; alijs esse, sed penitus inclusam, nec vlla ex parte conspectam, excepto capite, vt terrestrium Limacibus & ijs, quæ Cocalia quidam appellarunt, & aquatiliū Purpuris, Buccinis, Cochleis, & reliquis Turbinatis. Interiorum natura in Turbinatis (sumpta sunt hæc ex eodem philosopho histor. quart. capit. quarto,) omnibus similis est, nec nisi magnitudine (excessuque) variat: alijs enim partes maiores, alijs euidentiores, alijs minores, obscurioresque sunt. Adhæc discrimen illud duritiæ, molliitiæ, cæterarumque eiusdem generis affectionum. Caro enim prima in ore testæ, quam omnia torosiusculam habent, alijs magis talis, alijs minus. Caput eius partis medio prominulum iungitur, & cornicula duo quæ pro magnitudine plus minus capiunt incrementi, Exerunt caput more eodem omnia, idemq; per metum retrahunt intrò.
- Dentes.** Nonnullis etiam os & dentes acuti, breues, & tenues, vt Cochleæ. Promuscidas etiam gerunt modo Muscarum; quod quidem membrum linguæ speciem præ se fert. Habent hoc idem & Purpuræ & Buccina firmum & torosum, quò similiter vt asili & tabani quadrupedum tergora penetrant, imò longè validius: testas enim escarum possunt perforare. Venter os protinus excipit, similis in Umbilicis ingluiei auium; habetq; parte inferiore duo albida, torosa, mammis similia, cuiusmodi carunculas vel in Sepijs esse animaduertimus, sed hæc torosiora. Gula à ventre duplex, longa, porrigit se vsq; ad papauer, quod postremum fundò commissum est. Hæc ergo vt in Purpuris & Buccinis conspicua in clauicula testæ continentur. Quod autem gulæ subiungitur, intestinum est, gulæ ipsi continuum, simplexq; ex toto vsque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris est, quæ & laxius hæret, quod enim *μύκωρα*, Latini verbum è verbo papauer appellamus, in omnibus Testaceis generibus inest. Hinc sursum versus replicans, carnis repetit sedem, finitque ad caput, vnde eijcitur excrementum, pariter in omnibus Turbinatis generibus tam aquaticis quam terrestribus. Hæc est interiorum partium, quibus Turbinata constant, descriptio, prout ex Philosopho citat Rondeletius: qui item post traditas omnium Testaceorum differentias: Ex his omnibus, inquit, ea tantum hic tractamus, quæ testam habent vnicam totam continuam, atq; hoc quidem Turbinatis proprium est, quò à reliquis secernatur: ipsis tamen omnibus commune est, quod iam diximus, quodq; testa intorta sit. Ceterū hoc de anfractuoso genere tantum, non de rotundo intelligendum esse diximus supra ex Aristotele. Scitu quoq; dignum est quomodo crescant. Huius quoque meminit Philosophus in tertio de generatione cap. vltimo, vbi cum demonstrasset Testata crescere, vt vermes, id ipsum etiam in Turbinato genere constare testatur, scilicet anfractibus eius, qui subinde accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Crusta illa prætenui, quæ à fronte integitur, quasi bialue ex vniualui efficitur, eodem teste, agenteque de Testatorum omnium congenito operculo quo carni patulæ opposito clauduntur. Aliàs etiam cum dixisset Nerites quasi tegmine dimoto adhærere, quod velut operculum sibi possident. Vsum enim, inquit, quem bialuibus pars viraq; administrat, eundem altera exhibet Turbinatis. Continent papauer sua omnia clauicula, vt in quarto de partibus, capite quinto docuit, & in quarto de historia animalium capite quinto Echinos scribit habere quid amarum nec esculentum, idq; esse etiam in testudine, rubeta, rana atq; etiam in Turbinato genere, & in Molli, sed colore diuerso, & aut omnino ingustabili, aut magis ab vsu cibario alieno. Alibi cum scripsisset, Echinis euenire, vt quod caput appellant, & os versus terram sit, quod verò ad excrementi exitum deputatum est, id supra habeatur, idem omnibus Turbinatis Patellisq; euenire tradit: pastum enim de imo peti necesse esse. Mouentur etiam Turbinata atq; serpunt omnia, parte dextra, non ad clauiculas, sed in aduersum. Ex eodem, qui demum quomodo coeant, etiam nobis hoc reliquit in quarto de partibus capite nono, Mollium, inquit, partium interiores antè, cum cæterorum exposui, tunc exteriorem ordinem prosequemur. Habent hæc foris alueum corporis indiscretum, & pedes parti priori iunctos circum caput, infra oculos, circa os & dentes. Sed cum cætera animalia quibus pedes aut parte anteriore, posterioremq; eos habeant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innituntur & sanguine carent, hoc vnum genus pedes parte, quam priorem in eo capimus, omnes continet. Cuius rei causa est, quod
- pars

A pars eius posterior ad priorem eius adducta est, extremaq; coeunt & confunduntur, quo modo Turbinatis inter Testata accidit &c.

DE TESTACEIS IN SPECIE.

Et Primum

DE NAVTILO. Cap. III.

V'M utilitatis, tum partium præstantia, quam hîc potissimum obseruamus, Turbinata cæteris Testatis anteponenda videntur. Inter hæc verò Nautili historia primo loco congruè texetur. Etenim cum Crustaceis ac Mollibus, de quibus proximè iam diximus, conuenit, quia pedibus instructus est, vnde Polypis accensetur ab Aristotele; cum Testaceis, quia

Ordinis ratio.

Lib.4. his. cap.1.

Testa includitur; cum Testaceis autè turbinatis, quia Cochleæ ferè in morè σφραγιδὸς est,

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

αυτίλος legitur inter fabulas Timothei Milesij: & apud Varinum ναυτίλος & piscem & nautam significat; quæ sanè significatio nostro turbinato conuenit, quod Aristoteles alijs ναυτίλον & ναυτικόν, & ὁν πολύποδος nuncupari scribit; quanquam Theodorus Gaza hæc aliter legerit. Ναυτίλον autem nautam vertit, vt pòst patebit. Suidæ etiam ναύτης dicitur. Naupliū Plinij idem

Fabula Timothei Milesij.

Nauplius Plinij.

animal esse cum Nautilo (etiā si & hunc nomet Aristoteles) dicemus mox, vbi de generibus agemus. Robertus Constantinus Nauplij Concham nunc à Græcis θαλάμω τεκταπόδις, vocari testatur. Nautilus Plinio etiam Pompilos nominatur, dū ait: Inter præcipua miracula est qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilos. Πομπίλος Eustathius pagina 1070. dicit esse ζῶον θαλάσσιον ἑρωτικόν, ποικίλον, Πηλαμίδι ὅμοιον. Et pag. 1067. tradit hunc πομπίλον à quibusdam nominari ἱερὸν ἰχθύν, vt à Timachide, vbi ait πομπίλοι ἱεροὶ ἰχθύς, quod hemistichium & apud Athenæum legitur, vbi multa de hoc Pompilo. Ibidem ex Thalassij Pancratis:

Pompilus & Nautilus synonyma Plinio.

Pompilus facer piscis dictus.

Lib.7.

Πομπίλος ὃν καλέουσι αἰπτοῖσι ἱερὸν ἰχθύν. id est,

Pompilus quem vocant Nauta sacrum piscem.

Cæterum de amore huius piscis erga nautas, ibidem ex Nicandro.

Πομπίλος ὃς ναυτησιν ἀδμονέουσι κελεύδοις

Μηροῦσαι. id est, vt vertit Natalis Comes,

Est assuetus iter miseris ostendere nautis

Pompilus. Et ex Alexandro Ætolo

Πηδάλῳ ἄκρῳ ἐπὶ πομπίλος ἀνιοχέυει.

Pompilos extremo residens temone gubernat.

Aliquantò pòst ex Corinna,

Πομπίλε, ναύτησιν πέμπων πλοῦν ἔϋπλων ἰχθύν

Πομπεύσαις πρόμναθ' ἐμὰν ἀδείαν ἐταῖραν.

Pompile, felicem qui nauta per freta cursum

Præbes, ipse meam vexisti latus amicum.

Pompili piscis amor erga nautas.

Ibidem ex Apollonio prolixè refert fabulam de Pompilo illo, quem scribit Eustathius ab Apolline comprehensum, in cognominem piscem transformatum esse, naui qua eum vehabat, in saxum conuersa; sed aliter quàm Eustathius fabulam enarrat. Ibidem ex Dionysio lambo, qui itidè à nautis Πομπίλον vocari ἱερὸν ἰχθύν tradit, ἐστὶ δὲ πελάγιος, καὶ παρὰ τὰς ναῦς πυκνὰ φαίνεται, ὅμοιος πελαμίδι, ποικίλος. Est autè marinus piscis, varius ac Pelamydi similis, qui ad naues sepe cōspicitur. Aliquantò pòst ex Clitarcho. οἱ ναυτικοὶ πομπίλον, ἱερὸν ἰχθύν προσαγορεύουσι, διὰ τὸ ἐκ πελάγους προπέμπειν τὰς ναῦς ἕως εἰς λιμένα. διὸ καὶ πομπίλον καλεῖται, χρύσοφρον ὄντα. Nautæ sacrū piscem Pompilū vocāt, quia naues mittat ex mare vsq; ad portū, idcirco Pōpilus appellatur, cū sit aurata. Plinius de Thynnis. Ibidem sepe nauigia velis euntia comitantes, mira quadā dulcedine per aliquot horarū spatia & passuū millia à gubernaculis spectātur, ne tridente quidè in eos sæpius iacto ter-

Li.9. c.13

Pompilus
comitatur
nauigiorū
cursus.
Muscardi-
nus.

riti. Quidam eos, qui hoc è Thynnīs faciant; Pompilos vocant. Idem sub finem libri trige-
simi secundi, Pompilum qui semper comitetur nauigiorum cursus. Ex quibus omnibus
liquidè constat Pompilum duo diuersissima animalia significare, Nautilum nimirum de
quo agimus, & Thynni genus. Porro Nautilum vulgus Neapolitanum Bellonio testē Mu-
scardinū & Muscarolum nominat, quod etiam nomen Osmulo commune est. Apud
nos, quod sciam, nomen non habet, sed Latino vtimur. Zoographus Germanicum finxit,
ein arkuttel, aut Schiffkuttel.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

^a Li. 4. Hist.
c. 1.

N librum de Testaceis, inquit Guliel. Rondeletius, Polyporum genera
duo Conchis indita reijci possent, sed cum Polyporum tractationem ag-
gressi simus, superioribus; vtpotè quorum genera sint, vt ^a Aristoteli pla-
cet, rectè adiunguntur; *Ἐτι δ' ἄλλοι δύο ἐν ὄστρεοις: ὁ, τε καλεῖται ὑπὸ
τῶν ναυτῶν, καὶ ὁ ναυτικός, ὑπὲρ ἐνίων δὲ ὡν πολυπόδος. Τοῦ δὲ ὄστρε-
ον αὐτῆς ἐστὶν οἶον κοιλίας, καὶ οὐ συμφύης. Ἔπος νέμεται πολλάκις πα-
ρά τῶν γῶν, ἡ δ' ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκκλύζεται εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ περιπεσόντος τῆς ὄστρεας ἀλίσκει-
ται, καὶ (ἦ) ἐν τῇ γῇ ἀποθνήσκει. εἰσὶ δὲ αὐτοὶ μικροὶ, τῶν αἰδῶν δὲ ὁμοιοὶ ταῖς βολιταῖναις.
Καὶ ἄλλος ἐν ὄστρεω οἶον κοιλίας, ὃς ἂν ἐξέρχεται ἐκ τῆς ὄστρεας, ἀλλ' ἐστὶν ὅσπερ ὁ κοιλίας,
καὶ ἐξω ἐνίοτε προεξέρχεται τὰς πλευράς.* id est. Duo alij sunt Polypi testis conclusi: (*ἐν
ὄστρεοις*, malim inter Testacea, *ὄστρεον* enim Ostracodermō synonymum est, vti ex Gale-
no alibi diximus.) is qui dicitur à nonnullis Nautilus, siue Nauticus, siue ouum Polypi. ^b
Testa huius Pectinis testæ similis, quæ caua est, nec ita vt ei cohæreat. Sepiūs is iuxta ter-
ram pascitur, vnde fit, vt in eam à fluctibus eiiciatur, & testa excussa capiatur, vel in terra
peréat. Isti parui sunt, & facie similes Bolitænis. Alter Cochleæ modo testā munitur, quā
nunquam deserit, sed brachia duntaxat interdum exerit. Hactenus Aristoteles interprete
Rondeletio, qui meo iudicio probè vertit, tanquam duo tantum genera Nautilorum Ari-
stoteles descripserit; non, vt Gaza & alij eum secuti, tria. Quod si pro verbis istis, *καὶ ὁ ναυ-
τικός*, legas, *ὁ καὶ ναυτικός*, nihil prorsus dubitationis supererit. Plinium quoque pro ge-
nere vno omnia hæc Aristotelis verba accepisse apparet. Alterum deinde genus est, *καὶ ἄλ-
λος ἐν ὄστρεω οἶον κοιλίας*, &c. Enallagæ etiam numerorum, casuum & huiusmodi, nimirū
familiares Aristoteli, hîc quoque mouere Gazam potuerunt, vt genus vnum in duo di-
straheret, nam cum in singulari numero verba & nomina aliquot rectè posuisset philoso-
phus, mox numero temerè mutato cū de pluribus vno loquens, inquit: *Εἰσὶ δὲ αὐτοὶ μι-
κροί*, &c. Sed quilibet etiam mediocris iudicij, perlectis philosophi verbis, genera solum
duo eum statuere animaduertet: vnum in testā Pectunculi, testæ suæ non adnatū; alterum
verò in Cochleari testā, & adnatum ei. Si quis tamen Gazæ translationem adhuc deside-
ret, ea huiusmodi est. Duo item visuntur genera (Polyporum) Conchis indita: quorum al-
terum Nautam aliqui vocant, alterum Pompilū, siue ouum polypi. Testa ijs (*αὐτῆς* eius,
Græcè in singulari numero) vt Pectunculis, &c. Est etiam qui Cochlearum more siliceo
tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi soleat, suaque interdum brachia exerat. Ex his
conijcit idem Rondeletius prioris generis testam esse eam, quam capiti de Nautilo præfi-
xit, nimirum eam quam & nos depictam exhibemus: Ea enim vnica, inquit, Concha con-
stat caua, & vt inquit Plinius, acatij modo carinata, puppè inflexa, prora rostrata (Plinij
quidem hæc verba sunt de Nauplio, tanquam altero genere nautili vt doctissimè in suo
corollario Zoographus demonstrat.) Quod is sit Nautilus, quem exhibemus, quodque
simplici testā constet, maximè Athenæi authoritate confirmatur, qui sic scribit interprete
Natali. Qui verò Nautilus dicitur, sicut ait ^b Aristoteles, non est quidem Polypus, at si-
milis quod spectat ad cirros, dorsumq; habet crustatum, emergitq; de maris profundita-
te, in sese Concham habens conuersam, ne aquam excipiat, atque ita conuersus nauigat,
duos cirros superius exerit, inter quos membrana quædam tenuis conspicitur, ijs similis
quæ digitis palmipedum auium insertæ continetur, alios duos cirros pro gubernaculis in
mare demittit: si quid verò ad se veniens videat, pedes protinus contrahit, ac Cōcha mari
repleta, quàm celerimè in profundum demittitur. Vides hîc Athenæum Nautilo dor-
sum duntaxat testaceum tribuere, eiq; ob id simplicem esse testam, quod eam aqua mo-
dò impleat, modò vacuet. Reprehendit idem Rondeletius Bellonium, qui Concham mar-
garitifera vulgò dictam secundam speciem esse putarit. Sunt, inquit, de hac Cochlea mar-
garitifera

Nautilorū
quorū gene-
ra Arist.

Gazæ lapsus.

^b Li. 7. c. 32

Cirrorum
vltus.

A garitifera scribens, qui hanc secundam esse Nautili Conchæ speciem tradunt, sed falsò, ut ex Aristotele dilucidè colligitur his verbis: Præter dicta Polyporū genera, duo sunt Cōchis indita, quorum alterum à quibusdam Nautilus &c. Alterum genus veluti Cochlea in testa latet. &c. Primū stupidi est nō animaduertisse Aristotelem duo tantū Polyporum genera Conchis conclusa constituisse, ut ex verbis eius liquet, contra cuius mentē author libri de Aquatilibus (Belloniū intelligit,) tria ponit. Tertia, inquit, Nautili species ab Aristotele prodita. Sed hæc secunda quā adfert, Nautilus Aristotelis esse nequit; neq; enim Pectini cauo vlla ex parte comparari potest. Deinde cū Nautili corpore sint exiguo, trahere Conchā tantæ magnitudinis non possent. Hoc non est artificiosè fingere: qui enim fingit, saltem probabilia debet dicere. Neq; Concha Nauplij, quam depinxit^c Plinius, esse potest, utpote cuius figura ab hac Concha alienissima sit. Nauigeram similitudinem & aliā (inquit) in Propontide sibi visam prodidit Mutianus, Concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hac condi Nauplium animal Sepiæ simile. Hucusq; Rondeletius. Cæterum cū nec ipse, sicut neq; alius quispiam etiamnum aliud animal cognouerit, nedum depinxerit, quod pro secundo Nautili genere accipi possit, placet Bellonij coniectura, maximè cū longè aliter in eo quā in cæteris Cochleis animal lateat. Porro Plinius cū de Nautilo paulò antè dixisset ex Aristotele, mox tanquam de altera eius: nauigeram similitudinem, inquit, & aliam in Propontide visam sibi prodidit Mutianus; Concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe; prora rostrata: in hac condi Nauplium, animal Sepiæ simile ludendi societate sola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim vectorem demissis palmulis ferire ut remis; Si verò flatus inuitent, easdem in usu gubernaculi porrigi, pandiq; Concharum sinus auræ. Huius voluptatem esse, ut ferat, illius ut regat: simulq; eam descendere in duo sensu carentia: nisi fortè tristi (id enim constat) omine nauigantium humana calamitas in causa est. Hæc Plinius. Pro cuius ultimis aliquot verbis alia lectio sic habebat: simulq; eam descendere incluso sinu, fluctu hausto territam visu: id enim ubi constat rumore nauigantium humana calamitas in causa est. Sed priorem ceu clariorem, antiquioremq; probat Massarius. Mihi, sicuti & Zoographo Nauplius à Plinio Mutiani verbis descriptus, non alius quā Nautilus proximè ex Aristotele ab eo memoratus videtur, Nauplij quidem hoc nomine alius nemo meminit quod sciam. Videtur autem casus rectus esse Nauplius, & per appositionem dictum à Plinio, in hanc condi Nauplium animal Sepiæ simile. Nauplium quidem, si rectè scribitur, dictum aliquis coniecerit, à nomine ναῦς & verbo πλῆν: hoc nauigare, illud nauem significat. Sed in eo saltem iure à Rondeletio reprehenditur Bellonius, quod tria Nautili genera à Philosopho memorari scribit. Robertus Constantinus in supplemento suo linguæ latinæ asserit maris Indici Nauplij carinam multò latiore esse quā aliorum, ut Venetijs obseruauit.

Contra Bellonium.

^c Lib. 9. cap. 30. Nauplius Mutiani:

Nautili secunda species quæ auctori.

Nauplius Plinij qui.

Nauplius unde dictus. Bellonij error.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES testam Nautili primi generis, quem hîc priuatim describimus, Pectinis testæ similem esse dicit, cauamq; , nec ita ut ei cohærere: sæpius iuxta terrā pasci, ideoq; fieri, ut in eam à fluctibus eijciatur, & testa excussa, vel in terra pereat: esseq; paruum & facie similem bolitanis. Bolitæna autem Polypi species est, Polypiq; genus Nautilum fecit idem Philosophus. Oppianus quoq; Nautilum Polypō similem esse scribit

Nautilus Polypi genus.

his verbis.

*Est quidam curuo testus sub cortice piscis
Polypodi similis, quem dicunt nomine vero
Nautilon, insignem ponto sua gloria fecit.*

Exactam nobis Nautili descriptionem reliquit Bellonius. Eius Concha, inquit, tribus fragmentis constare videtur, (carina scilicet & lateribus: cū tamen vna & simplex sit,) quorum latera vtrimq; ceu carinæ iunctæ apparent, ea ut plurimū magnitudine, quam ambæ manus amplecti possunt: lalitudine autem quantum pollex cum indice comprehendat. Omnes autem non excedunt crassitudinem membranæ pergamenæ, striisq; in oblongum ductis ad oras crenis laciniatæ sunt, in formam rotundam abeuntes: foramen autem per quod Nautilus alitur, atq; exit de Concha, magnum est. hæc fragilis est, lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino navis rotundæ effigiem referens. Nauigat enim per maris

Bellonij descriptio.

Concha Nautili.

Nautili primum genus Aristotelis secundum Bellonium & authorem?

ris summa, elatus de imo gurgite, effertq; se testa inuerſa, vt facilius ascendere poſſit, & inani ſcapha enauiget, atq; vbi inde emerſerit, tum Concham inuertit. Cæterum Nautili brachijs interiacet membranula, qualis eſt inter palmipedum digitos, ſed hæc magis eſt tenuis, in telæ aranæe modum, robuſta tamen qua etiam aura inſpirante velificat. Cirri: quos vtrinq; multos habet, pro gubernaculis vtitur, atq; vbi metuit, tum Concham protinus marino humore oppletam demergit. Cæterum Piſtaci roſtrum habet, ſuiſq; cirris Polypi modo graditur, atq; eodem modo acetabulis ſorbet. Hæc itaq; Bellonius. Nautili picturam Ioan: Fauconerus medicus egregius ex Anglia olim ad Zoographum dedit, his verbis in epiſtola adſcriptis: Mitto ad te hîc picturam cuiuſdam piſcis ex Teſtaceorum genere, puto Ariſtotelis Nautam eſſe: quam mihi primùm, cum in Italia eſſem, Cæſar Odonus doct̃or Medicus Bononiensis exhibuit, vir vt humaniſſimus, ita in exteros admodum hoſpitalis: poſtea verò hîc in Anglia ipſum piſcem vidi, quem pro loci ac temporis oportunitate pingendum curauî. Teſtam habet externa parte ex ſuſca ruſſeſcentem: internam verò partem ita nitentem, & ſplendentē, vt cum Vnionibus preciſiſſimis de coloris amœnitate certare poſſet. Multa quoque habet in ipſa teſtæ carina tabulata eodem colore nientia. Velum conſtat ex pellicula tenuiſſima. *πλακτάναι* ab vtroque latere demiſſæ carinæ ſunt & molles, vt Polyporum cirri, reliqua corporis pars conſuſa erat & indiſcreta, vt reliquorum Teſtaceorum generum. Hæc Fauconerus, Anglicum huius piſcis nomen ignorare ſe conſeſſus. Sed hæc Fauconeri deſcriptio ad ſecundum Nautili genus rectius aptari poterit. Teſtam Nautili Bellonius ſimilem cum ea quam Rondeletius, pinxit, & cõditum in ea Polypum extantibus cirris omnibus, multò proportionẽ longioribus, nempe triplo & amplius quàm Rondeletius pingit; ita vt terni eorum vtrinque criſpati demittantur, bini in obliquum erigantur, nulla intermedia membrana. Eam enim veli loco ad planam teſtæ extremitatem (ſiue proram) erexit. Oppianus binos pedes erigi ait, interque eos tenuem membranam veli inſtar, binos verò vtrinque demitti, gubernaculis (*οἱ κυβιστοὶ*) ſimiles. Sed Bellonij icon, & quam ex Anglia Zoographus accepit, necnon & mea ternos vtrinque demittit. Videntur autem remis, non gubernaculo, comparandi ij. Plinius ſolus cauda media vt gubernaculo hunc piſcem vti ſcribit, neſcio quàm rectè, quæ enim pars caudæ nomine in Polypo appellari poſſit, & extra teſtam emitti, non video.

Cirri:

Roſtrum.

Plinij error

O R T V S. M O T V S.

E generatione incrementoque huius piſcis nihil adhuc exploratum habuit Ariſtoteles: non autumat tamen hunc ex coitu gigni, ſed vt cæteras Conchas prouenire, neque verò an Concha ſolutus viuere poſſit Nautilus. Rondeletius ſecundum Nautili genus ſponte naſci, vt cæteras Conchas cum dixiſſet, addit: De Nautilo (primo nempe genere) idem ſentio, etiamſi id ſibi non exploratum eſſe ſcripſerit Ariſtoteles. Cirri Polypi modo graditur, & eodem modo acetabulis ſorbet.

Sponte naſci.

V T N A V I G E T.

ARISTOTELES non minus eleganter quàm iucundè Nautili Polypi, nauigationem depinxit hoc ferè modo. Eſt Nautilus quoque Polypus & natura & actione mirabilis: nauigat enim per maris ſumma elatus. Ex imo gurgite effert ſe teſta inuerſa, vt aſcendat facilius, & inani ſcapha enauiget. Cum verò emerſerit, Concham conuertit. Brachia membrana congenita connexa ſunt: quemadmodum palmipedum auium digiti: ſed hæc craſſior eſt & denſior: illa longè tenuior aranearum telis ſimilis: hac vt velo ſpirante aura: brachijs vt gubernaculis vtitur: (*ἀντὶ πηδαλίου δὲ τῶν πλακτάνων παρακαθίστησι*. Gaza vertit. Cirros pro gubernaculis vtroque demittit latere.) Si quid metuerit, teſtam protinus mari replet, atque ita demergit. De eadem natandi peritia Aelianus, Nautilus, inquit, è genere Polyporum Cõcha vna præditus eſt, is cum ex ima maris ſede ad ſummâ aquam effertur, inuertit & mutat Concham deorſum verſus, vt ne hauſta aqua rurfus demergatur: vbi verò ad ſummam æquoris peruenit, & mare ab aduerſa tempeſtate conquieſcit, ſupinam Concham vertit. Hæc enim tanquam ſcapha nauigatione fertur: & duo (ego tria

Membrana vt in palmipedum auium pedibus.

potius

Ut tempe-
statē viter.

² Li. 9. c. 29
Plinij loc^o
suspectus.

Plinius &
Oppianus
conciliati.

potius dixerim, nam & Polypi octo habent) brachia in vtrumq; latus demissa, sensim atq; moderate mouens remigat, domesticamq; & natiuam nauem propellit, quod si ventus fiat, brachia quæ tanquam remos prius longè lateq; porrigebat, gubernacula constituit, at quæ cæterorum brachiorum media est membranula prætenuis, ea passa & intenta pro velo vtitur: sicque cum est sine metu, nauigat. Sin quippiam à valentioribus beluis meruit, se demergens Concham aqua complet, & simul ex pondere in profundum delabens, sese occultat, atque ita hostem effugit. Post vbi mare est tempestate vacuum, & à Beluis quietum, de imo maris gurgite se extollens, rursus per summum mare nauigat, vnde nomen habet. Hucusque Aelianus.³ Plinius quoque Nautili mentionem faciens, eandem nauigationem describit, sed mendum vnum illic subesse suspicatur Rondeletius: nam pro Pompilos, Polypi ouum legendum esse arbitratur ex Aristotele, ex quo Pliniū hæc mutuatum esse certissimum: nam Pompilus (inquit) longè alius est à Polypis. Verba Plinij sunt hæc: Inter præcipua miracula est qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilos. Aristoteles vero καλκρέιος ὑπὸ τῆς ναυτίλος καὶ ὁ ναυτικός, ὑπὸ ἐνὶ ὧν ὁ πολυπόδος. Pergit Plinius: Supinus in summa equorum peruenit, ita se paulatim subrigens, vt emissa omni per fistulam aqua, velut exoneratus sentina, facile nauiget. Postea duo prima brachia retorquens, membranam inter illa miræ tenuitatis extendit, qua velificante in auras cæteris subremigans brachiis, media cauda vt gubernaculo se regit. Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine: & si quid pauoris interueniat, hausta se mergens aqua. Oppianus tradit Nautilū πρὸν, id est, pronum è gurgite sursum natare: Plinius supinum: vterq; quidem rectè, sed alter fortè ad testam, alter ad animal ipsum respexit. Sensus quidem clarus est, nam si quis vas vacuum in aquam caua parte præmissa adigat æqualiter, rursusq; etiam eximat, aqua non intrabit, obstante aëre. Propius autem ad Aristotelis mentem accessit Oppianus, nec minus perspicuè Nautili nauigationem cecinit his versibus ex Lippij versione:

Quem dicunt nomine vero

Nautilon, insignem ponto sua gloria fecit.

Per freta dum cautus sub nauis imagine ludit.

In sabulo domus est, summa defertur in vnda.

Pronus neu pontum capiat, plenusq; grauetur,

Cum nando vehitur per fluctus Amphitrites,

Exemplo, versus tumidam per marmoris undam

Labitur, vt nandi doctus puppisq; peritus.

Atque pedes geminos tendit de more rudentum,

Quos inter medios tennes membrana tumescit.

Extenta atque pedes contingunt aquora subter.

Themoni assimiles nauem, piscemq; domumq;

Deducunt, si fortè malum supereminet vllum,

Absorbet fluctus intus, lymphisq; grauatus

A tumidis trahitur cum pondere fluctibus vnda &c.

Nauigia
vnde inue-
ta.

Hinc homines nauigia inuenerunt, vt ex eodem Oppiano citat Lilius Gregorius Gyraldus.

Plaustra maris naues qui primus repperit: ille

Sive deus seu mortali de semine natus

Audax orauit fluctus tranare marinos

Nauigium spectans piscis: dum robura necdit,

Fecit opus simile. Hinc & ventis vela tetendit

Funibus, aperuit retro dehinc frena carina.

Nautilum
vbi venari
non liceret.

Synecius quoque nauim quæ remis impellitur, ζῶν πολυπόδι comparauit in suis epistolis. Hinc fortassis etiam circa Trœzenem, vt Clearchus scribit referente Athenæo, neque sacrum appellatum Polypum, neque remigem (τὸν κοπηλάτην) Polypum (Nautilum intelligo) fas erat piscari: Sed tum hosce pisces, tum Testudinem marinam attingere erat vetitum. Atque hæc de nauigatione. Cæterum cum Plinius de Nautilo velificante simul & remigante dicat: Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine: de Nauplio verò Concham esse acatij modo carinatum, inflexa puppe, prora rostrata, non incongruum erit, ea verba explicare. De Lyburnicis multa Baysius in libro de re Naualis nos quæ Appianus tradit, recitasse contenti erimus. Fuerunt (inquit) Liburni alterum Illyriorum genus, qui Ionium mare, & quæ in eo sunt, insulas deprædabantur celeribus & leuib; nauigijs: vnde etiam nunc leues & celeres biremes Romanis Liburnicæ vocantur. Talis nauigij formam

Liburnicæ
naues.

mam quoque exhibuit Bayfius. Idem acatium docet à Strabone positum pro prædatorio nauigio: A. Hirtium simpliciter nauigium dixisse, quod Plutarchus acation, & Tranquillus scapham. fuisse & maxima quædam acatia. Acaton apud Thucydidem & Lucianum Vallam ἀκάτιον interpretatum (nauigium) actuarium: quàm rectè se dubitare: quoniam actuarium à Græcis putat dictum καπήρη (ναῦν) vel καπήρης πλοῖον. Acatium, Acatos.

EPIGRAMMA.

N Nautilus piscem epigramma Callimachi Cyrenæi apud Athenæum legitur tale.

Κόγχος ἐγὼ Ζεφυρίτε παλαιότερος, ἀλλὰ σὺ νῦν με
Κυπρί σελευάινῃς, ἀνθεμα πρῶτον ἔχεις
Ναυτίλον, ὃς παλάγιον ἐπέπλειον: ἃ μὲν αἵται
Τένας οὐκίων λαῖφος ἀπὸ προτόνων:

Εἰ δὲ γαλῶνι λιπαρὴ θῶς, ἔλῃς ἐρέων
Ποσσίν, ἵν' ὥσπερ καὶ τένομα συμπερέται.
Εἰς δ' ἐπεσον παρὰ θῖνας ἰαλίδας, ὅφρα γένωμαι
Σοὶ τὸ περισκεπτον παίγνιον Ἀρσινόης.
Μηδὲ μοι ἐν θαλάμῳ ἔδ' ὡς πάρος, εἰ μὴ γὰρ ἄπνιες
Τίττα τ' ἀνοτέρης ὠδὸν Ἀλκυόνης.
Κλεινὴ ἀλλὰ θυγατρὶ δίδε χέρην. δίδε γὰρ ἐδὲλα
Πέζαν, καὶ Σμύρνης ἐστὶν ἀπ' Ἀιολίδος.

In hoc Epigrammate quoniam obscuriora quædam sunt, Zoographus paucula hæc explicat, quæ nos quoque præterire noluimus. O Venus Zephyriti (Nautilus loquitur) quam ego Concha sum ipsa etiam Luna antiquior, nunc primum tamen tibi sum consecrata, cieccta in littus & allata Arsinoæ. Hæc autem Ptolemæi filij Lagi filia fuit, præstantissimæ formæ, Veneris & venustatis studiosa. Οὐλος, crispus, id est crispantibus pedum irris. Ὡσπερ καὶ τένομα &c. id est vt nauta. ἵνα in eodem versu abundare videtur. Iulus oppidum est insulæ Co. Stephanus. Μηδὲ ἐν θαλάμῳ. legit Zoographus, Μηδὲ μοι θαλάμῳ Βόος, ὡς πάρος, &c. Smyrne plures fuerunt, & earum vna Aeolica. De ouo lcyones, non habeo, inquit, quod dicam. Idem Epigramma ita vertit Natalis Comes.

Concha vetus fueram Zephyris impulsæ per undas,
Deposuium primum nunc Venus ipsa tenes
Nautam, sulcabam pontum, si ventus & aura
Dum mea natiuus vela rudens tenuit.
Si tranquilluss erat, præbebat remigis usum
Ipse pes, vt nostri nomina significant.
Litoribus vicina fui simul obuia Iulis
Essem spectandus sudus vt Arsinoes.
At non in thalamis velut olim, mortua cum sum
Quum peioris nunc pario Alcyones
Clinia. ad ipse bona me gratificare sorori:
Quæ Smyrna nata est patribus Aeolidis.

DE NAVTILO ALTERO.

Cap. III.

BELLONIVS Cochleam margaritifera vulgò nuncupatam, alterum Aristotelis Nautilus, vt paulò antè inuimus, facit. Id quamquam reprehendat Ronpeletius, nos tamen non improbamus, donec tandem alia detur Cochlea, quæ rectius respondeat. Robertus Constantinus Nauplij (simpliciter) Conchā nunc à Græcis θαλάμῳ τεκταποδία, id est, polythalamū vocari scribit, quod nomen huic Cochleæ rectè quadrabit, mirū enim est, quot intus thalamos habeat: quāuis videā Nauplij siue Nautili secundā speciē ab iisdē Græcis, nunc (si eidē Cōstantino credimus) ἀρμενισάρι nominari à velo, vt ait, qd nauigādo erigit. Velificatur enim (inquit) morē nauīū, protēsa ac sublata mēbranula siue tunica. Describit verò

vt

Porcellana
cur sic di-
cta.

Vasa myr-
rhina unde
dicta.

Murrhinus
Nautilus.

Synonyma
Gallica.

Descriptio
ex Carda-
no.

vt opinor longè aliam, quàm Bellonius Cochleam. Inquit enim: Eius Concha non ma-
ior Cochleæ, sed subtilissima ac pellucida; cuius hiatus oblongus, vt in Conchis Venere-
is; Sicille. Bellonij sanè Concha Cochleæ multò maior est; de qua sic scribit: Secundam
Nautili Conchæ speciem ab Aristotele traditam esse hanc putò, quam nostri artifices in
magno pretio ad vasa diuoribus abacis accommoda conficienda habere solent. Porcel-
lanam ob id vocant, quod de Muricis Conchæ (de qua in Buccino differemus) formam
habeat. Eam enim etiam porcellanam nominant, ex qua antiquis vasa quæ murrhina
dicebantur, fieri solebant; id enim mihi conijcere per vos licebit; quanquam alij à myr-
rhæ (quam Græci *μύρρα* vocant) fragrantia dicta fuisse putent. Murrhinum igitur Nau-
tilum hunc dicere poterimus. Huius amplitudo cum superiore (Nautili primo genere)
conuenit. Sed paulò magis est crassus, prior præterea Pectunculorum more striatus est:
hic omnino glaber, parte interna infinita habens interstitia; vnde cunq; nitidus, ac mira
colorum varietate splendens: subinde circumagentibus se in purpuram candoremq; ma-
culis. Hæc Bellonius, Gallica nomina iconi adscripta erant hæc: Coquille de pourcele-
ne; vel Grosse Coquille de nacre de perle. Cardanus quoq; hanc Cochleam describit,
sed alterum Aristotelis Nautilū esse non apparere eum nouisse. In Conchis margariferis,
inquit, color non absimilis est Cochleis; quas India, vt dicunt, mittit. De colore, for ma,
ac substantia dicere possum, quòd eas viderim sæpius, vnde veniant, non sat dicere pos-
sum. Est igitur forma triremis cum alta puppi: in qua vasculum aliud, diceres poculum à
natura excogitatum: nam & magnitudo tanta est eius quam vidi: vt cotylam capiat:

res profectò vltus elegantissimi & pulcherrimæ formæ. Limacis igitur hæc est

Concha, Margaritarum Conchis simillima: tanto verò nostris nobilior

Limacum Conchis, quanto Indicus aer, ac terra, tum aqua, nostris

elementis sunt præstantiora. multorum enim sæculorum cur-

sures meliores euadunt. Hæc ille. Habes hinc primo lo-

co Nautili testam rudi cortice obtectam ac variega-

to colore castaneo, alterò verò testam lauiga-

tam, vtrumq; autem aperta & perfora-

ta prora: tertio loco Nautili testa

est varijs ab Indis imagini-

bus extimo cortici in-

sculptis exornata.

quarto ac postremo testa per medium secta conspicienda proponitur,

vt interior structura appareat.

Nautili structura media.

D E P V R P V R A.

Cap. V.

VRPVRAM Turbinatorum generis Concham nobilissimam esse ait Nobilissi-
doctissimus Rondelerius. Quod planè verissimum esse, nos qui inter om- mam esse
nia turbinata Purpuræ quoq; primas tribuimus, nullo poenè negotio as- Turbin aro
serere atq; affirmare possumus, cùm ex pretio, in quo apud priscos habe- rum Pu rpu
batur, tùm ex vsu eiusdem. Theopompus apud Athenæum author est, ram.
Purpuram (ita quoq; eius florem, quo vestes tingebantur, nominamus,) Pretium.

olim vel regibus raram, & expetitam fuisse, tanti quidem pretij (vt ab hoc auspicemur,) ut equali argento penderetur. Plinius pelagium, hoc est, Purpuram in libras quinquage-
nos nummos, & Buccinum centenos ponit, id est quinquaginta solidos & centenos Galli-
cos, vti ex Budeo supputat Baysius, qui etiam addit violaceæ Purpuræ libram denarijs
centum, id est, decem aureis solatis constituisse, siue libris Turonicis viginti, supputante
Roberto Cenali; dibapham Tyriam, denarijs mille, id est, mille Iulij vel centum aureis
solis, vel libris Turonicis ducentis. Acceptum hoc quoq; ex Plinio est, apud quem sic le-
gimus: Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obiit: Me inquit, iuvene violacea
Purpura vigeat, cuius libra denarijs centum veniebat, nec inultò post rubra Tarentina.
Huic successit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Celebrat
item Purpuræ pretium Epigrammarius, dum canit.

Emit lacernas millibus decem Bassus.

Tyrias, coloris optimi.

Et in Mancinum — *Mollibus decem dixti,*

Emptas lacernas munus esse Pompila.

Idem poëta in Proculeiam (inquit Baysius,) vestis Purpureæ immensum pretium ponit.
quam trabeam fuisse puto, vel togam pictam, de quibus paulò post fusiùs dicetur. Ludit
in uxorem quæ diuertit à viro, propterea quòd prætor esset renunciatus.

Quid, rogo, quid factum est? subiti qua causa doloris?

Nil mihi respondes? Dicam ego, prætor erat.

Constatura fuit Megalensis Purpura centum

Millibus, vt nimium munera parua dares.

Per Magalensem Purpuram intelligit togam pictam, qua ornabantur prætores celebran- Magalēsis
dis Megalensibus ludis. Vel fortasse Megalensis Purpura accipienda est ea, quæ à præto- Purpura.
ribus in ornatum chori in ludis illis, partim emebatur, partim conducebatur, partim etiā
commodatò rogabatur, Cuius meminit Plutarchus in Lucullo, vbi loquitur de quodam
præto de spectaculis ambitiosè sollicito: qui cùm à Lucullo in chori ornatum Chlamy-
des Purpureas peteret, respondit, inspecturum se si domi haberet, daturumque, postridiē
verò interrogauit eum, quot sibi esset opus, illo autem affirmante centum sufficere, iussit
accipere bis totidem. Hactenus Plutarchus, qui ex Horatio sumpsisse hæc videtur, epi-
stola ad Numitium, dum ait:

— *Chlamydes, Lucullus, vt aiunt,*

Si posset centum scenæ præbere rogatus;

Qui possim tot? ait, tamen & queram, & quod habebq;

Mittam, post paulò scribit sibi millia quinq;

Esse domi chlamydum, partem vel tolleret omnes.

Exilis domus est, vbi non & multa supersunt.

Verùm vt ad Purpuræ pretium reuertamur, id si quis alius maximè celebrauit Plinius his
verbis: Conchylia & Purpuras omnis ora (hora) atterit: quibus eadem mater luxuria pa-
ria penè etiā margaritis pretia fecit: Proximè autem dixerat de margaritis, æternæ prope
possessionis eas esse & sequi hæredem. Et alibi: Pretia, (inquit) medicamēto sunt quidē pro
fertilitate litorū viliora: non tamē vsquā pelagij libras quinquagenos nūmos excedere, &
Buccini centenos sciant, qui ista mercantur immēso. Sed alia sunt in fine initia: iuuatq; lu-
dere impendio, & lusus geminare miscendo iterū, & ipsa adulterare adulteria nature: sicut
testudines tingere, argentū auro cōfundere, vt electra fiāt, addere his era, vt Corynthia. Ex
quo tam ingenti pretio purpurā non à quibusuis vsurpatam fuisse constare arbitror. So-
crates,

Purpuram
non omnes
vsurpabāt.

crates, referente Plutarcho in libro de Animi tranquillitate, quendam amicorum au-
diens dicere: quam sumptuosa est vrbs? mina venditur vinum Chium, Purpura tribus,
mellis hemina quinque denarijs: adduxit ad farinas: dicens, sextarius venditur obolo; fru-
galiter in vrbe viuitur: tum ad oliuas: duobus æneis chænix; deinde ad oxonides; hæc de-
cem drachmis venditur vestis: viles sunt in vrbe. Sic Socrates, innuens bene quempiam
ac honestè vestiri posse, et si ex tam pretiosa Purpura tincta non esset. Erant tamen omnes
Purpuræ summoperè amantes, adeo vt tinctores illius & qui eam adueherent, à vestiga-
libus immunes haberentur: Quare nec mirum erit, quod de Vladislao Polonorum rege
legimus, Valachis quadringentarum Purpurarum tributum imposuisse.^a Strabo asserit Ty-
rios ob tingendi Purpuræ peritiam (quanquam maxima huiusmodi officinarum mul-
tudo eorum urbem redderet grauiorem) locupletiores factos esse, & non solum à regi-
bus, sed à Romanis etiam libertate donatos fuisse. Iam verò qui Purpuram vsurparint,
aliquid dicamus, & qui ea delectati sint, quales profectò reges fuisse, ac summos ma-
gistratus inueniemus, quin etiam sacerdotes, & quod amplius est, ipsosmet deos. Atq; ita
Palladis vulnus Purpurea fascia obligatum fuisse legimus, fascia scilicet, quæ deam dece-
ret immortalem, quando mortalibus alba sufficere potest. Constat quoque vestes Purpu-
ræ dijs suis veteres, tanquam eximia ac singularia dona obtulisse; in quo sensu
apud^b Statium legimus Iunoni sceptrigeræ à Tyrijs peplum dono oblatum, quod Pur-
purâ in primis condecoratum esset:

Ve purpu-
ram ama-
rent vete-
res.

^a Lib. 16.
Geog.

Tyrii cur
diuites fa-
cti.

Qui Purpu-
ra vti.

Vestes Pur-
pureæ dijs
oblatae.

^b Lib. 10.
Syluar.

Peplum etiam dono, cuius mirabile textum

Nulla manus sterilis, nec dissociata marito

Versarat calathis, casta velamina diua

Haud spernenda ferunt, varijs ubi plurima flores

Purpura picta modis, mixtoq; incenditur auro.

Tēpla Deo-
rum Purpu-
reis vestib⁹
ornata.

^c li. 1. Sylu.

Ornabant autem etiam deorum templa tam pretioso apparatu, quemadmodum idem
poëta sub exemplo^c Veneris demonstrat, canens:

Digna Dea sedes nitidis nec sordet ab astris

Hic Libyus Phrygiusq; silex, hic dura Laconum

Saxa virent, hic flexus onyx, & concolor alto

Vena mari, rupesq; nitent: quis Purpura saepe

Oebalis & Tyri moderatur linet aheni.

^d Lib. 2. de
rapt. Proser.

Claudianus illustis admodum poëta eiusdem deæ superbissimum comptum descriptu-
rus, non inuenit colorem præstantiorem, à quo vestitum eius commendaret, quam Pur-
pureum: canit autem:

Illi multiplices crinis sinuatur in orbes

Idalia diuisus acu, sudata marito

Fibula, Purpureos gemmâ suspendit amictus.

Ex recentioribus nostri æui poëtis non ignobilis Aelius Iulius Crotta de Apolline ait:

Phæbe pater latè Tyrio spectabilis ostro.

^e Lib. 2. c. 8.
Sacerdotes
Iudæorum
Purpura
vsi.

^f li. 19. c. 21

In Tyro Herculi, sacerdos, referente Alexandro ab^e Alexandro, cum insula & Purpura
incedebat: Sed & Hebræorum Sacerdotes Purpuræ vsum magni admodum fecisse non
est à ratione aut veritate alienum. Tradit enim^f S. Isidorus Araonis cingulum Purpura,
Cocco, & Hyacintho fuisse contextum, ex quibus præterea tabernacula dei confecta fuis-
se ex diuino præcepto sacra pagina testatur, non sine alto mysterio, vt suo post loco pate-
bit. Inuenio item Purpura & aureo monili vtendi potestatem ab Antiocho cognomento
Sedete datam fuisse Ionathani duci & Pontifici Iudæorum, qui summi sacerdotis apud H
eos munere fungebantur. Erat veruntamen Purpura regum ac cæterorum procerum præ-
cipuum ac peculiare ornamentum. Togam eorum regiam ac pictam dictam fuisse^g La-
zius autumat, quanquam & Romanis^h off. postmodum, vt modò patebit, ex vsu fuerit.

Toga regia
Iudæorum.
^g Lib. 8 c. 8.
Toga picta
quæ.

Regum or-
namentum
Purpura.

Euripides
taxatus.

Erat autem eodem scribente non modò Purpurea, sed aureis etiam flosculis exornata.
Quantum verò decoris atque ceu authoritatis regibus adderet tam pretiosum ornamen-
tum, vel quilibet penes se iudicare potest. Plutarchus in præceptis reipublicæ geren-
dæ id obiter innuit, inquiens: At verò magni illi reges, & à Ioue, vt Homerus ait,
prognati, Purpuris, sceptris, stipatoribus, deorumque oraculis seipfos extollentes,
vbi maiestate sua tanquam præstantioris ipsi naturæ vulgusⁱ sibi subiecerunt & cæte-
ra. Audi quæso quod nobis facundissimus ac Diuus inquit Ambrosius: Quid etiam
Purpuras memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum
est igitur, quod in regibus adoratur. Quamobrem taxatur à multis Euripides, quod
in ve-

in vestibus laceris introduxerit reges & principes, & è contrario laudatur Sophocles, qui in aureis & Purpureis. Veteres quoque poëtæ, eosque secuti recentiores omnes amicus pretiosissimos, nominaturi, eos Purpureos semper faciunt, ut pluribus subinde locis patebit, nunc de regibus ipsis prosequamur. ^h Ovidius.

— Medio rex ipse resedit

Agmine Purpureus, sceptroque; insignis eburno.

Medea apud eundem de Iafone:

Rideat & Tyrio iaceat sublimis in ostro.

Eleganter etiam Horatius dicebat:

Regali conspectus in auro, nuper & ostro.

Cæterum ne in vna tantum regione Reges Purpurâ resplenduisse quispiâ credat, de nonnullis diuersis aliquid quoque dicendum esse videtur. ^k Strabo author est apud Nabatæos Purpuratos incidere reges. Persæ autem in primis Purpura induebantur. Testatur ^l Herodotus regem Aethiopum, cum conspexisset à rege Persarum missam sibi vestem Purpuream, & ab Ichthyophagis didicisset tincturæ rationem, dixisse, *δολιπὰς μὲν ἀνδρώπεις εἶται; δολιπὰ δὲ αὐτέων τὰ ἑμάτια*, id est, non solum homines esse subdolos, sed & vestes eorum esse dolosas. Plutarchus quoque in libro de malignitate Herodoti de Purpura & vnguento ait dixisse, dolosas formas, dolosas vestes esse ^m Persarum. Et in Symposiis eiusdem diæterij meminit his verbis: Aut vnguentum potius & Purpuram auersamur ob luxum ijs adhaerentem, tanquam dolosas vestes, dolosos colores, ut barbarus ille dicebat. Idem rursus author in oratione de fortuna Alexandri Persarum Purpuræ meminisse videtur, dum ait: Noli meæ virtuti detrahere, noli meam gloriam deprimere: tuum opus est Darius, quem ex seruo & astanda regis dominum Persarum fecisti: tuum Sardanapalus, cui Purpuram peccenti diadema regium circumposuisti. ⁿ Herodotus, ^o Valerius & ^p Strabo clarissimi scriptores, quam grata Persarum regibus fuerit Purpura, non obscure innuunt, asserentes Purpuram imperium peperisse Sylofonti apud Darium, qui olim curiosa contemplatione viderat Sylofontem amiculo Purpureo indutum, eiusque pulchritudine captus id mercari voluerat: Sed Sylofon, Ego, inquit, amiculum pecunia nulla vendido, sed tibi dono do, si modò tuum perpetuò esse debet. Mox Darius memor muneris liberaliter dati Sylofontem remuneratione regia remuneratus est: namque pro veste illi retribuit imperium Sami insulæ fortunatæ & optimæ. Legitur præterea epigramma Philippi, in quo Leonides Lacædemonius Xerxi Persarum regi insultat, quòd eius corpus inter cætera cadauera inuentum ob singularem virtutem Purpura contegendum curasset; respuens ipsius honorem, proditori magis, quam Lacædæmonio, id est, viro forti conuenientem. Charon apud Lucianum cum à Mercurio quæsisset, qui apud mortales ille esset, cui pallam Purpuream fibula necebat, quemque corona adornabat, intellexissetque Polycratem Samiorum tyrannum esse, affirmat se huiusmodi hominum quæcunque nudum in suo nauigio agnouerit, maximè derisurum, quando, inquit, neque Purpuram, neque regium capitis tegmen, denique neque folium secum adferant aureum. ^q Virgilius quoque de Latino rege loquens canebat:

Talibus Ilionei dictis defixa Latinus

Obtutu tenet ora, soloque; immobilis hæret

Intentos voluens oculos, nec Purpura regem

Picta monet, nec sceptrum mouent Priameia tantum

Et ^r post rursus:

Orbis picta croco, & fulgenti murice vestis

Idem ^s poëta de domo regia Didonis

At domus interior regali splendida luxu

Instruitur, medijque; parant conuiuia tectis.

Arte laborata vestes, ostroque; superbo

Item de eadem regina venatum cum Aenea eunte,

Reginam thalamo cunctantem ad limina primi

Pænorum expectant; ostroque; insignis & auro

Stat sonipes, & frena ferox spumantia mandit.

Tandem progreditur magna comitante caterua

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo

Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurum

Aurea Purpuream subnectit fibula vestem,

^h Lib. 3.

Metam.

ⁱ In arte

poët.

^k Lib. 16.

Geogr.

Persæ Pur-

purati in-

cedebant.

^l Lib. 4.

^m Li. 3. q. 1.

ⁿ In Thalia

^o Lib. 4.

^p Lib. 14.

Geog.

Sylofon

rex Sami

quomodo

factus.

^q Lib. 7. A-

neid.

^r Lib. 9.

^s Lib. 1.

Didonis ha-
bitus.

Aenæx. Aenæas etiam apud eundem victoribus præmia proponit, quæ sunt: *Armaq; & ostro*
Perfusa vestes, argenti, auriq; talenta.

Sed & Mercurius ibidem Troianorum regem
Aeneam fundantem arces ac tecta nouantem
Conspicit, atq; illi stellatus iaspide fulua
Ensis erat, Tyrioq; ardebat murice lana
Demissa ex humeris, diues quæ munera Dido
Fecerat, & tenui telas discreuerat auro.

*L.4.dec.3. *Liuius verò scribit Hieronem, filiumq; eius Gelonem, Siciliae reges nec Purpuræ vestis habitu, nec alio villo insigni differentes à cæteris ciuibus processisse, contra Hieronymum Purpura ac diademate, & satellitibus armatis quadrigisq; etiam alborum equorum interdum vsum esse. Dionysius verò eiusdem insulæ tyrannus non modò ipse Purpuram induebat, sed referente † Diogene Laertio, iussit aliquando in conuiuio, vt singuli in veste Purpurea saltarent. Id cum Plato renueret, dicens,

Dionysius
 Purpurat.
 † In Aristippi vita.

Οὐκ αὖ δυνάμην θῆλυ ἐνδύειν σολὺν,
Ἀρρῶν πεφυκάς, καὶ γένος ἐξ ἀρρένων, hoc est.
Effeminata veste non possum tegi
Cum sim vir, & virili natus stemmate.

sumpta ea Aristippus se induit, & cum saltare inciperet, propriè prompteq; dixit

— *Καὶ γὰρ ἐν βαρχέυσμασι*
Οἷός οὐ σώφρων ἀ διαφθαρήσεται, hoc est,
 — *Neq; in sacris Liberi*

Patris, pudica mens unquam corrumpitur.

*L.7.dec.3. *Philippus quoq; rex testante Liuius Purpuram quandoq; respuit: hoc enim de eo scripsit: Philippus ludorum quoq;, qui reliqui erant, celebritatem, quantæcunq; de Romanis tamen victoriae partem famam auxerat, lætitiæq; ingenti celebrati festi dies, eò magis etiā, quod populariter dempto capitis insigni, Purpura atq; alio regio habitu æquauerat se cæteris in speciem. Præterea Plutarchus in libro de fraterno amore de Antiocho Seleuci fratris ait: Antiochus hoc nuncio allato (Seleucum nempe à Galatis deuictum) Purpuram deposuit, pullaq; sumpta veste, & clausa regia, fratrem luxit. Phœnici regi, vt Suidas testatur, Purpura ab Hercule Tyrio, cum hanc tincturam, canis sui maxillis cruentatis reperisset, oblata est, is verò rex primus Purpuram gessit. Cleitus Alexandri familiaris cognomine Candidus, quoties aduentibus respondere vellet, amictus veste Purpurea & obambulans cum ijs qui compellauerant, sermones conferebat, vt Athenæus prodidit ex Agatarchide Cnidio libro decimo de Asia. Et mox ex Phylarcho, Alexandri quotidianos sumptus describens, ait primos clauarios Persas quingentos circa tabernaculum suum fori astitisse Purpureis atq; melinis (colore mali Cydonij) vestibus indutos, extra tabernaculum Purpuratos quingentos, quibus eum vestitum indulserat. Scripsisse tum Alexandrum ad Ioniam ciuitates & primum Chios, sibi Purpuram vt mitterent: velle namq; se familiares omnes Purpurea stola vestire. Sed de regibus hæc citasse sufficiat, Rectè quidem regalis inde Purpura dicta est. Cicero pro Scauro: Quem Purpura regalis non commouit, eum Sardorum mastruca mutauit? Mastruca vestis erat Sardorum è pellibus. Et

Phœnix
 primo Purpuram gessit.

Tributum ex Purpura Regalis cur dicta Purpura.
 * Lib.8.

* Claudianus regiam eam nominauit, canens.

— *Cum regia circi*

Conuexum gradibus veneratur Purpura vulgus.

ipsos verò reges Purpureos.

Sub tua Purpurei venient vestigia reges.

Reges Purpurei cur dicti.
 Purpuram petere qd.

Hinc quoq; Purpuram petere pro ad regni gubernacula aspirare Latini dicunt, itemq; Græci. Plutarchus libro de fraterno amore: Contrà Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyxiceni cum non didicissent secundo à fratribus esse loco, sed Purpuras ac diademata appeterent, seipsos inuicem, ipsamq; adeo Græciam multis calamitatibus oppleuerunt. Virgilius.

Non illum populi fasces, non Purpura regum.

Et alibi — *Nec Purpura regem*

Picta mouet.

Christus Purpurea veste indutus & cur.

Quamobrem veste etiam Purpurea in hunc modum creator ac redemptor humani generis, velut scenica larua regem fictitiū agens ac ridiculū à nefarijs illis Iudæis illudebatur, cū alioqui Purpura illa grandi nō vacaret mysterio, de quo post agemus: sicut & ruber pileus & purpura, in Concilio vniuersali decimotertio Lugdonensi concessa sunt S. R. E.

Cardi-

A Cardinalibus, vt admonerentur se semper paratos esse debere, pro Christiana religione sanguinem, qui per Purpuram Christi designatur, effundere. Amictus istius Cardinalium, Illustrissimi Hyppoliti Estensis exemplo meminit^v Ariostus:

*Quel che in pontifical habito imprime
Del purpureo Capel la Sacra chioma
E' il liberal, magnanimo, sublime,
Gran Cardinal de la Chiesa di Roma
Hippolito, ch' à prose, à versi, à rime
Darà materia eterna in ogni idioma.*

Cardina-
les cur Pur
puram ge-
stent.
^v Cant. 3.
st. 14.

Iam verò Lacedæmonios ad prælia euntes puniceam vestem (φοινικίδα, φοινικίς autem vestis erat virilis purpurea, vnde † & Plutarchus φοινικίδα pro paludamento, (quæ vestis Imperatorum erat) Purpureo dixit teste Bayfio.) indutos venire oportuisse tradit^z Aelianus, vt & color aliquam grauitatem præ se ferret, & si in eam sanguis è vulneribus influeret, terribilior spectatu hostibus fieret. Simile planè est quod de Laconibus narrat Eustathius, sed tamen vestes in bello Purpureas gestasse prodidit, vt notæ sanguinis vulneratorum, coloris cognatione tegerentur, & minus alij terrentur. Verba Eustathij^a hæc sunt. *χρησάμεναι ἐν πολέμῳ φοινικίδων φερήματα, ἐφανη καὶ ἐν Ἰλιάδι κατὰ ἔθος Λακωνικόν, ὡς ἐν μάχαις ὑποκλέπτοιο· ἡ τὴν αἵματος ῥῆσις διὰ τῆς ὁμοκροῦς ἐκδύσεως.* Vt modò ad Romanos accedamus, hos ferè vel à principio vrbis conditæ purpureo amictu delectatos fuisse luce clarius est, quanquam alij Tullum Hostilium, qui post Numam Pompiliū vixit regnauitq; primū Purpura vsum esse velint, alij Numam Pompiliū allata Regis Hetruscorum veste, alij ipsum Romulum qui primus regnauit: verū ego aliā Romulum, aliā Numam, Tullum aliā vsum fuisse suspicor. Plinius, Purpuræ vsum Romæ (inquit) semper fuisse video, sed Romulo in trabea. Nam toga prætexta & latiore clauo Tullū Hostilium è regibus primū vsum Hetruscis deuictis satis constat. Trabea autem, (de qua mox plura) propriè regum erat, eaque postmodum alios vfos fuisse suspicandum est: quare cecinit Virgilius:

*Ipse Quirinali lituo, paruaq; sedebat
Succinctus trabea, lauaq; ancile gerebat.*

Aufonius^b verò illustris admodum poëta ac vir consularis id declarat dilucidè, dū canit:

*Paulinū, Aufoniumq; viros, quos sacra Quirini
Purpura, & auratus trabeā velauit amictus.*

^b Epist. 23.
ad Paul.

Qui verò trabea erant induti, trabeati vocabantur, quod ex Ouidio innotescit, apud quem de Romulo legimus:

*Hoc igitur vidi trabeati cura Quirini
Cum rudibus populis annua iura daret.*

Trabeati
qui.

Placuit postea & consulibus Romanis (de quibus post) atque Imperatoribus Purpura, atq; vt à primo auspicemur, de eo apud Ciceronem inuenio, Cæsar cum Purpura veste processit: Et rursus de eodem: paulò ante interitū Cæsaris, cū immolaret illo die quo primū in cella aurea sedit, & cum Purpura veste processit, in extis bouis non fuit cor. Dion Cassius^c Octauium Augustum testatur peculiare sibi habuisse purpuram, palmatas pictasq; vestes, ideoq; cæteris interdixisse earum vsum. Legitur idem Imperator, ipse quod emerit in officinis Purpuram, vt si quæ præstantior esset alia, sibi cederet in vsum. Caligula referente Suetonio Ptolomæum & accersitū è regno & exceptum honorificè non alia de causa repentè percussisse, quàm quòd edente se munus, ingressum spectacula conuertisse hominum oculos fulgore Purpureæ abollæ animaduertisset. Nero verò, vt idem Suetonius testatur, piscatus est rete aureo, Purpura coccoq; funibus tinctis. Lego etiam apud Xiphilinum, eundem Neronem vela, quæ in theatris vel amphitheatris superinduci solent, arcendo æstui & soli, Purpurea suspēdisse, stellis aureis variè interstincta. Eius verba sunt. *Τὰ γὰρ μὲν παραπρετάσματα τὰ διὰ τὸ αἶρος διατιθέντα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερύκει, ἀλαργὰ ἦν, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἄρμυ ἐλαύνων ὁ Νέρων ἐνέστητο, ἀσέρες δὲ χρυσοῖ περίξ ἐπέλαμπον,* id est, Vela etiam quæ per aërem expansa ad arcendum solem, Purpurea erant: inque ijs medijs Nero acu pictus, currum agitans (videlicet instar Phœbi, vt ait doctissimus Lipsius) circum verò vndiq; aureæ stellæ. M. Antonius apud Actium, vt scribit Alexander ab Alexandro, Purpureum velum prætorix naui pro insigni dedit. Idem fecisse ex Græcis legimus Alcibiadem. Plinius, nescio an de eodem Nerone, vidimus, inquit, iam & viuientium ouium vellera Purpura, Cocco Conchylio sesquibris confecta, velut illa sic nasci cogente luxuria. Huc quoque spectare videtur quod Iulius Capitolinus in vita Clodij

^c Lib. 49.
Augustus
ipse Purpu-
ram emit.
Caligula-
cur Ptolomæum per-
cussit.
Neronis pi-
scatio.
Vela Pur-
purea.

^d Lib. 8.
Dagjar.

dij Albini scribit. Sanè ut tibi insigne aliquod imperatoriæ maiestatis accedat, habebis E
utendi coccinei pallij facultatem, me præsentem & ad me & cum mecum fueris, habiturus
& Purpuram, sed sine auro.^d Athalaricus rex Iustiniano Imperatori apud Cassiodorum à
principio. Non vos, inquit, (innuens omnes Imperatores Purpura vfos fuisse) maiorum
Purpuratus tantum ordo clarificat, non sic regia sella sublimat, quantum longè lateq; po-
tens gratia vestra nobilitat. Et rursus ad Hildericum regem Vandalorum. Mater quinimo
haberi debuit, quæ nobis regna profudit. Nam & hoc nobilitati vestræ fuisset adiectum,
si inter has diuorum (Hasidrigorum) stirpem retinuissetis Amali sanguinis Purpuram
dignitatem. Adeo ut equidem luce sit clarius omnibus Imperatoribus ac regibus Purpu-
ram placuisse, Claudianus de Honorio Augusto quartum consule;

*Omibus acceptis ultro te regia solum
Protulit, & patrio felix adolescens in ostro.*

† L. 5. Hist.
Eccl. c. 17.

Purpura
vfus & di-
gnitas a-
pud Roma-
nos.

Consules
Romani
Purpurat
sacrifica-
bant.

Herodianus de Commodis simul, inquit, Purpureas sibi auro intextas vestes circumdaret,
non sine omnium irrisione. Quippe eodem schemate & foeminarum luxum & heroum
virtutem repræsentabat. Sic & apud † Theodoritum legimus D. Ambrosium, cum iussisset
ut Theodosius Imperator cum reliquis laicis confisteret, quia ad loca interiora solis Sa- F
cerdotibus aditus pateret, dixisse, Purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit. Fuit sanè
Romæ Purpuræ vfus iam inde ab initio vrbis conditæ ut diximus, distinguebatq;, ut ait
Plinius ab equite curiam, id est, insigne erat Romani magistratus, atq; idcirco quamplu-
rimo vendebatur. Huic (Purpuræ flori) fascis sicureq; Romanæ viam faciunt; (con-
sulatus autem insignia erant duodecim fasces, totidem lictores, Purpurea prætexta, curulis
sella) idemq; pro maiestate pueritiæ est. Distinguit ab equite curiam: Dijs aduocatur pla-
candis, (consules enim non nisi Purpurati sacrificabant) omnemq; vestem illuminat: in
triumphali miscetur auro. Quapropter excusata & Purpuræ sit insania. Hæc Plinius, qui-
bus sanè mirum in modum Purpuræ dignitatem extollit, adeo ut mirum sit Purpuræ vsum
tam rarum vel penitus nobis potius ignotum esse, cum alioqui tota posteritas luxuriosa
admodum fuerit. Hinc passim Purpura pro ipsomet magistratu accipitur, ut apud Ovi-
dium de Pifone.

*Cum tua bisse nos numeraret Purpura fasces
Sic & Iuuenalis ait — Sed quinq; taberna.
Quadringenta parant, quid confert Purpura maius
Optandum, si Laurenti custodit in agro
Conductas Coruinus oues.*

Elegantur ac clarè Claudianus de tertio Honorij consulatu canebat.

*Dives Idaspeis augeat Purpura gemmis
Succedant armis trabea, tentoria licitor
Ambiat, & Latia redeant ad signa secures.*

Aequè dilucide Lucanus in panegyrico Calphurnij Pisonis.

*Quis dignè refert, qualis tibi luce sub illa
Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu
Cum tua bisse nos numeraret Purpura fasces,
Cæsareum grato cecinisti pectore numen?*

Nec non & Martialis.

*Te primum pia turba rogent, te voce saluent,
Purpura te felix, te colat omnis honos*

Et rursus de consulatu Syllij:

*Rerum prima salus & vna, Cæsar
Gaudenti superest adhuc quod optet
Felix Purpura, tertiusq; consul.*

† Li. 1. Fast.
Senatus
Purpureus
dictus.

† Li. 2. Syl.
† In Crasso.
† Lib. 2.

Plinius† de gallo gallinaceo: Ut planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana Pur-
pura. † Ouidius de nono consule.

Iamq; noui præeunt fasces, noua Purpura fulget.

Quin & ipsum magistratum siue Senatum purpureum vocari legimus. † Statius

Cantu Purpureum trahes senatum.

Deponabant nonnunquam Purpuram, nimirum vel allato tristi aliquo nuncio, vel ob mor-
tem cuiuspiam affinis, quo tempore pullâ sese induebant: quare† Plutarchus ait: Fertur eo
die Crassum non Purpureum (ut Romanorum Imperatorum mos erat) sed atro paluda-
mēto ad milites processisse. Lucanus de toto magistratu præuidēte calamitates belli civilis

Ergo

Ergo ubi concipiunt, quantis sit cladibus urbi

Constatura fides superum, ferale per urbem

Instatium, latuit plebes rectus amictu

Omnis homines, nullos comitata est Purpura fasces.

Erat autem Purpura, inquit ^k Lazius, apud Romanos per omnes vestes, nimirum Purpura prætexta, Purpura in lato clauo, Purpura chlamys, & Purpura paludamentum. Taccuit autem trabeam, de qua tamen alij multa scribunt. ceterum Purpuram fuisse per omnes eas vestes (quod nos quærimus) etiam confirmat altruitq; doctissimus Aldus Manutius his verbis: Restat color: quem fuisse Purpureum non modò in latis clauis, verum in reliquis etiam tunicis, veterum testimonijs probabo. nam si tunicae expertes lati clau Purpureæ sunt: cur latos clauos, id est, nobilissimum tunicae genus Purpurâ priuemus? tunicas autem lato clauo carentes Purpureas fuisse, apertè docet ^l Quintilianus his verbis: Vt Purpure rectè descendant, leuis cura est: notatur interim negligentia. Non loquitur de tunica lati clau, & Purpuras tamen nominat. Cicero etiam Purpuream tunicam non modò in ordine Senatorio, verum in plebeijs quoq; hominibus videtur agnoscere, cum ait de L. Pisone in oratione pro Sextio: Vestitus asperè, nostra hac Purpura plebeia ac pænè fusca. Nostra, dixit, qua nos vtimur Senatores: plebeia verò, quia Purpurea Pisonis tunica fili crassitudine plebeia Purpuræ similior, quàm senatoria, videretur. deinde subiunxit de colore, Ac pænè fusca: quia variuserat Purpurarum color, vt ex Plinio liquet. Verum de tunica lati clau Purpurea, vt omittantur dubiè fortassis fidei testimonia, satis aperta fit significatio in hoc Ouidij versu.

Induiturq; humeris cum lato Purpura clauo.

Plinius ^m autem, cum dixit: Purpura distinguit equitem à curia: non significauit in Senatoria tunica Purpuram fuisse, in equestri non fuisse: iam enim probauimus Purpuram in omni tunica fuisse, sed de lato clauo Purpureo locutus est, qui Senatorem ab equite Purpureum quidem clauum, angustum tamen gestante, distingueret. Id explanat idem ⁿ Plinius: Annuli distinxere alterum ordinem à plebe, sicut tunica ab annulis Senatum tantum: quanquam & hoc serò: vulgoq; Purpura latiore tunica vsos inuenimus etiam præcones. Quis non videt latum clauum significari? nam, si solus Purpuræ color Senatū ab equitibus distinxisset; non dixisset, Purpura latiore tunice, sed Purpurea tunica. Appellabatur autem tunica lati clau, ab ipsis clauis Purpureis qui tunicae inferebantur, vt ex Festo patet, quanquam cum palmata confundat, vt dictum est. Quibus clauis Purpureis vt opinatur Baysius mappa quoq; ad limbum, variari solebant. Et hoc est quod ait Martialis: *Et lato variata mapalia clauo.* Græci eam vocabant χιτών πλάτυσμον. Inferebantur eiusmodi clau Purpurei ad eam ferè partem qua pectus tegebatur. Horatius. *Et latum dimittit pectore clauum.* non quòd reuera essent clau, sed quòd viderentur clauorum Purpurea capita supereminentia in tunicae superficie. Dicebatur item hæc tunica, Purpura Stalataria, quoniam veteres statum dicebant pro latum & slitem pro litem. † Iuuenalis.

Spondet enim Tyrio Stalataria Purpura filo.

Prætexta verò toga dicta est à prætexendo, quia ei Purpura, vt ait Macrobius, prætexta erat: hoc est, quia Purpuram in ora habebat; vnde etiam Græci περιόρρυρον vocant, id est, circumqua; Purpuram habentem. Hac utebantur pueri vsq; ad annum decimum septimum qui annus tyrocinijs dicebatur. Cuius moris causas plures ^o Macrobius indicat. Hanc intellexit ^p Iuuenalis, cum ait ——— *Vestem*

Purpuream teneris quoq; Mecanatibus aptam.

Et antè dixerat.

Et princeps Tyrio vestem prætexuit ostro

Stattius quoq; meminit de Aty iuvene loquens:

Nunc pedes ense vago; prensis nunc celsus habenis

Ceu spectetur, agit; triplici velauerat ostro

Surgentes etiamnum humeros & laua mater

Pectora: tunc auro phaleras, auroq; sagittas

Cingulaq; & manicas, ne coninge visior iret

Presserat, & mixtum cono crispauerat aurum.

Quantum verò ad pueros pertinet, præcipuum prætextæ significatum fuit, vt pudorem indicaret, quem scilicet ætas ea, quæ prætextata dicebatur, sibi proponere deberet; eiusq; rei indicium esse Purpureum colorem, vnde admonerentur verècundiam in dictis factisq; omnibus amandam. Inuenio interim prætextam togam non tantum puerorum fuisse quin

^k Lib. 8. c. 8
Purpura
Romanis
per omnes
vestes.

^l Lib. 11.

^m L. 9. c. 36.
Plinius explicatus.

ⁿ Lib. 33.
cap. 1.
Tunica lati clau vnde dicta.
Toga prætexta qua.

Stalataria
Purpura.
Annus tyrocinijs quis.
† Sat. 7.

^o Lib. 1. Sat.
cap 6.
^p Sat. 12.
^q Sat. 11.

Pueri cur
prætextata
vterentur;
prætextata to
ga etiā ma
stratus.

quin & magistratus. ¹ Liuius in oratione L. Valerij: Purpura (inquit) viri vtemur præ-
^{lib. 4. dec.} textati in magistratibus, in Sacerdotijs, liberi nostri prætextis Purpura toga vtentur. Plu-
^{4.} tarchus in quæstionibus Romanis. Purpura prætextam vestem tribunus plebis non ge-
 stat alijs magistratibus gerentibus: an quia magistratus omnino non est: nam neq; li-
 ctores habet tribunus plebis, neq; pro tribunali sedens responsa dat. Huc spectare videtur
 illud Silij Italici:

Bissenos hac prima dedit precedere fasces

Et iunxit totidem tacito sermone secures,

Hæc alias eboris decorant honore secures

Et princeps Tyrio vestem prætexuit ostro.

Alluisse quoq; apparet ad prætextam Epigrammatarium hoc versu:

Dimisit nostras Purpura vestra togas.

Purpurea
fascia.

Toga pal-
mata.

Toga pi-
cta.

Cyr picta
dicatur.

Trabearū
genera.

Triūphan-
ti in toga pi-
cta.

Inuenio etiam prætextam qua Romanus magistratus utebatur, à nonnullis Purpuream
 quandam fasciam valdè latam intelligi, quæ tamen multipliciter plicata in angustum con-
 traheretur, atq; ita supra alia vestimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in fasciæ mo-
 dum circumduceretur; nunc eius capita vtrinq; ab humeris in pectus dimitterentur, cu-
 ius generis amicula Romæ plerisq; antiquorum statuis inducta conspicias. Togā palma-
 tã à palmis pictis appellari existimare idē Manutius, cuius tamen non multa apud scripto-
 res veteres mentio extat: plures meminerunt tunicæ palmatæ. Nec assentitur Aldus qui
 Festum secuti, si modo Festus ita scripsit, tunicam palmatam à latitudine clauorum di-
 ctam & eandem esse cum lato clauo, arbitrantur. Quid enim simile (inquit) habet clauus
 cum palma? Quare tunicam palmatam fuisse credit, quam triumphantes, toga picta su-
 perimposita, tanquam insigne victoriæ præstarent. propterea Liuius eam simul cum to-
 ga picta nominat in decimo. Quos, inquit, vos sellis cūculibus, toga prætexta, tunica
 palmata, & toga picta & corona triumphali, laurea q; honoratis. Quo loco satis patet non
 significari latum clauum: non enim post togam prætextam nominaretur: cum toga præ-
 texta sit honoratior, quia non ea Senatores omnes, vt lato clauo, sed tantum qui magi-
 stratum gererent, utebantur. Toga picta, vestis Hetrusca fuit, Purpurei coloris, auro di-
 stincta, à triumphantibus gestari solita, quam vt ait Florus, subactis duodecim Thuscæ
 populis, Tarquinius Priscus Romam transtulit, id quod etiam Dionysius confirmat.
 Macrobius & Plinius id non Prisco, sed Tullo Hostilio tribuunt. Hæc Purpurea fuit, vt
 Dionysius ostendit. Picta vocatur, quod in ea variæ figuræ ita fingerentur, vt ea species
 ad picturæ similitudinem accederet. Differebat ab hac toga Purpurea, quia hæc erat pu-
 ra, & omnibus senatoribus communis, quanquam magistratū non gererent: à toga præ-
 texta verò, quia hæc erat alba cum limbo Purpureo circumducto, cum Purpurea lim-
 bum non haberet. Trabearum genera tria fuisse Suetonius in libro de vestimentis autho-
 re Seruio ostendit; vnum è sola Purpura, dijs consecratum, alterum è Purpura non sine
 albo, quo reges vsi fuerint, tertium augurale è Purpura & cocco. Primum itaq; illud for-
 tè fuerit, quod nos superius Dijs & consecratum & gratum fuisse diximus. Secundi ge-
 neris trabeæ fuerunt præ reliquis in maximo apud Romanos vsu. Non enim reges tan-
 tum, verum etiam pulsus regibus consules, item equites, cum trabeati idibus Quinctili-
 bus transfueherentur, eas vsurparunt. Et consulum quidem trabea, vt videtur Aldo Ma-
 nutio, post reges fuisse militaris habitus, quo consules in bello vsi fuerunt: ad cuius opi-
 nionis corroborationem citat illud Liuij: Consul, cum Corcyræ hybernasset, vere primo
 incontinente trabeatus ad hostem ducere pergit: eandemq; ob causam etiam equestres
 turmas bellicam speciem repræsentantes, idibus Quinctilibus trabea vestitos transfuectos
 esse asserit. Meminit huius trabeæ consularis Aufonius in gratiarum actione, pro consu-
 latu, his verbis: In procinctu & tum maximè dimicaturus, palmatæ vestis meæ ornamen-
 ta disponi feliciter & bono omine: namq; iste habitus, vt in pace consulis est, sic in victo-
 ria triumphantis. Parum est si qualis ad me trabea mittatur, interrogas: te coram promi-
 iubes. Hæc ille, ex quibus illud primum constat, triumphalem Romanis trabeam fuisse,
 quod alibi non faciliè inuenias: triumphabant enim in toga picta, vt diximus. deinde cou-
 sularem: quod reipub. temporibus inusitatum fuit: prætexta enim tunc & consules & re-
 liqui magistratus utebantur: postremò trabeam & palmatam vestem, & togam pictam
 eandem facit: quin etiam trabeam auro pictam dicit, quod nec Suetonius, vbi de tribus
 trabearum generibus agit, nec quisquam alius veterū scriptorū veteris & liberæ reipub.
 meminit. Vnde apparet Gratiano imperante & trabeatos consules fuisse, qui prætextati
 antea fuerant, & trabeā fuisse pictam contra veterum consuetudinem. De tercio trabearū
 genere

A genere loquitur ^t Dionysius, ubi de Saliorum vestitu vel trabeis scribens, eas περιπορφύρας ^t Lib. 3. vocat, id est, Purpura prætextas, puniceo colore alternis intertexto. Erat præterea Purpura patritia, cuius meminit Eusebius ^u his verbis: nam insignis Purpura patritia Constantinus ibat paterna domo, patrem quasi reuixisse cunctis in se monstraturus. Militaris Purpura ob virtutem dono dabatur, quod meminit ^x Iulius Cæsar, dum scribit: Cæsar tum quidem honores minimè proponere velle ait, cum plures tribuisset legionibus coronas, alias turmarum ducibus, tribunisque Purpuream vestem. Et post Cæsarem Virgilius, ^x Lib. 5. de bel. civili. qui scribit Aeneam Cloantho, quod præ cæteris rem bene gessisset, Purpuream chlamydem donasse:

Victori elamydem auratam, quam plurima circum

Purpura Meandro duplici Meliboea cucurrit.

Vuolfgangus ^y Lazius arbitratur ab huiusmodi Purpura Satrapas quondam, & qui in comitatu principis aut regis erant, dictos esse Purpuratos, qui, inquit, alia item voce ab alio vestimenti genere nominabantur prætextati. ^z Liuius: Sopatrum ex Purpuratis & propinquis regis cum quatuor millibus Macedonum & pecunia nuper missum in Africam esse. Præsidialis Purpura eodem Lazio scribente magistratum erat & prouinciæ præfectorum; qua fortasse Pilatum induisse Christum Saluatorem nostrum credendum iudicat. Meminit illius togæ Spartianus in historia Septimij Seueri. Habuit etiam aliud omne imperij, cum rogatus ad cænam Imperatoriam palliatus venisset, qui togatus venire debebat, togam præsidariam ipsius imperatoris cepit. Hanc intellexisse videtur Sidonius Apollinarius.

Huic Socer Antemius præfectus, consul & idem

Iudicis populos atque annum nomine rexit

Purpureos fortuna viros cum murice semper

Prosequitur solum: hic tantum mutatur in illis

Vt regnet qui consul erat.

Lacernas in usu vulgi pullas fuisse constat. Lipsius ^a excipit delicatos, qui, inquit, amethystini coloris sumebant aut coccinei, non tamen sine nota hominum seueriorum. Martialis.

Amator ille tristium lacernarum

Et baticatus atque leucopheatus

Qui coccinatos non putat viros esse

Amethystinasque mulierum vocat vestes:

Natura laudet, habeat & licet semper

Fuscos colores, Galbanos habet mores.

Seneca epist. 115. Quod vides istos sequi; qui aut vellunt barbam aut interucllunt, qui labra pressius tondent aut abradunt, qui lacernas coloris improbi sumunt, qui per lucentem togam, qui nolunt facere, quidquam quod hominum oculis transilire liceat. Lacernæ coloris improbi, Purpureæ sunt, quoniam insolens ille color adhuc Senecæ temporibus. Simile in pænulis, quæ vulgò item pullæ: Purpureæ tamen quædam lautiorum. Dio ^b Cassius de Tyberio: Cumque Purpurea toga plerique vterentur, quod antea vetitum fuerat, neminem quidem ipse reprehendit aut mulctauit; sed cum fortè pluisset in conuentu quodam, pulla pænula se induit, quo facto uti alio genere vestium nemo deinceps est ausus. Et hinc liquet inquit idem Lipsius, quotiens interdictus Tyrius color, non ad togas id referendum (albæ enim & pullæ tantum in usu) sed ad pænulas & lacernas. Phasis libertus, ut citat ^c Martialis, cum legitimum equitis cenlum non haberet, lacernis Purpureis volebat videri eques, & cum nuper Domitianus iussisset seruare legem Othonis, ne cui liceret sedere in decimoquarto gradu, nisi equestrem censum haberet, hic in theatro iactabundus laudabat legem, quasi ipse esset eques; sed Leptius cui ordinis theatralis cura erat demandata, iussit eum surgere.

Edictum domini, deique nostri

Quo subsellia certiora sunt

Et puros eques ordinis recepit

Dum laudat modo Phasis in theatro

Phasis Purpureis ruber lacernis

Et iactat tumido superbus ore

Tandem commodius licet sedere

Nunc est reddita dignitas equestris

Turba nunc premimur, nec inquinamur.

^t Lib. 3.

Purpura

patritia.

^u Lib. 1. de

Constant.

Purpura

militaris.

^x Lib. 5. de

bel. civili.

^y Lib. 8. c. 8.

Satrapæ

purati præ-

textatiq;

cur dicti.

^z Lib. 10.

dec. 3.

Præsidialis

Purpura.

Lacernæ.

^a Lib. 1.

Elect. c. 13.

Lacernæ

coloris impro-

bi.

^b Lib. 57.

^c Lib. 5.

Equitū la-

cerna.

Hæc & talia dum refert supinus

Illas purpureas & arrogantes

Iussit surgere Lectus Lacernas.

Stultè.

Purpura
cur plebe-
ia dicta.

Leges lata-
aduersus

Purpuram.

Lib. 49.

2. 2. 337

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

Eodem modo lego apud Athenæum iuuenem quendam ex Ionia indutum Purpurâ, aureis fimbrijs Athenas cum profectus est, interroganti cuidam, cuius esset, respondisse, se esse diuitem. Vt non videatur mirum Purpuram à Cicerone alijsque plebeiam vocari, Eo enim processit Purpura, ut ne plebs ab ea sibi temperare vellet, adeo ut sepè leges aduersus illam latas esse legamus. Suetonius: Iulius Cæsar Conchyliatæ vestis vsum, nisi certis personis & ætatibus, perq; certos dies ademit. Dio Cassius longè aliter: Cæsar edixit ne quisquam nisi Senator, qui cum magistratu esset, Purpuram gestaret, quam iam vulgò sumi videbat. In codice Iustiniani etiam priuatis hominibus vsum Purpuræ interdicitur, in titulo quæ res vendi non possit. Nero verò Tyrii & amethystini coloris vsum prorsus interdixit referente Suetonio. Et apud Syracusanos lege erat cautum, ne Purpura aut auro fæminæ se exornarent. Præterea à superioribus omnibus probro dabatur eadem, ut apparet ex oratione Ciceronis pro Cælio: Si quem etiam minimorum horum aliquid offendat, si Purpuræ genus &c. Plutarchus in Cratone: ἐπὶ πορφυρῶν ἑσπέρην κατὰ νόμον ἐρῶσαν καὶ ὀξὺν ἀγαπῶμεν, αὐτοὶ ἐφόρα τὴν μέλαν. Id apparet etiam ex hoc Virgilij, quo significatur parum virilis vestis:

Vrbis picta croco & splendenti murice vestis.

Li. 5. c. 18

Purpura

plebeia

qualis.

Proceres

cur Purpu-

ra vteren-

tur.

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

7. 1. 107

Alexander ab Alexandro scribit Purpuram plebeiam fuscam & obsoletam fuisse, non murice aut cocco, sed herbarum succis infectam. Nos quoque supra penè fuscam fuisse ex Cicerone diximus; alij putant fuisse quidem ex Purpura, sed cærulea aut obscura. Cæterum ut ad nobiliū Purpuram reuertamur, cur ea vterentur ij proceres atque vti debeant elegantissimè ac disertè admodū docet Cassiodorus: Comitibus Stephani insinuatione comperimus, sacræ vestis operam, quam volumus necessaria festinatione compleri, disrupto magis labore pendere: cui vsum subtrahendo solennem abominandam potius inferre cognosceris tarditatem. Credimus enim aliquem prouenisse neglectum, ut aut crines illi laetici, carneo poculo bis terq; satiati, pulcherrima minus ebrietate rubuerint, aut lanæ non auxerint adorandi muricis pretiosissimam qualitatem. Quapropter si perscrutator Hydrontini maris intusa Cōchylia solenniter condidisset apto tempore, acruus ille Neptunius, generator florentis semper Purpuræ, ornator solij, aquarum copia resolutus imbrem aulicum flammeo liquore laxaret. Color nimio lepore vernans, obscuritas rubens, nigredo sanguinea regnantem discernit, dum conspicuum facit & præstat humano generi, ne de aspectu principis possit errari. Mirum est, substantiam illam morte confectam, cruorem de se post spatia tam longi temporis exudare, qui vix solet viuīs corporibus vulnere sauciatis effluere. Nam cum sex penè mentibus marinæ deliciæ à vitali fuerint vigore separate, sagacibus naribus nesciunt esse grauissime: scilicet ne sanguis ille nobilis aliquid spirare horroris. Hæc cum infecta semel substantia perseverat & nescit ante subtrahi, quam vestis possit absumi. Quod si Conchyliorum qualitas non mutetur, si torcularis illius vna vindemia est, culpa nimirum artificis erit, cui se copia nulla subtraxit. In illis autem rubicundis fontibus cum albentes comas serici doctus moderator intinxerit, habere debet corporis purissimam castitatem, quia talium rerum secreta refugere dicuntur immunda. Et paulò post. Verum talis tantaq; res, quam facili legitur inuenta compendio? Nam cum fame canis auida in Tyrio litore proiecta Conchyliis impressis mandibulis contudisset, illa naturaliter humorem sanguineum defluentia, ora eius mirabili colore tinxerunt. Et ut est mos hominibus, occasiones repentinas ad artes ducere, talia exempla meditantes fecerunt Principibus decus nobile dare, quod substantiam noscitur habere mediocrem. Eoa Tyros est Hydrō Italica, aulicum profecto vestiarius, non antiqua custodiens, sed iugiter nouella transmittens. Cum itaque tanta apud Romanos in dignitate habita sit Purpura, non mirum est, cur non omnes Patritij Veneti ea vrantur. Hi enim togati incedunt simili ferè quo Romani antiqui amicali genere, eo excepto quod Purpureum non sit, sed ex nigro panno: Purpura enim nisi magistratum gerentibus conceditur, hisq; insignioribus. Nuptialibus quoq; & cum primi honores quos procuratorios vocat, alicui deferuntur (Sunt verò hi sacrarum largitionum præfecti) tum consanguineis & cognatis & affinibus licet per aliquot dies vti Purpura in lætitiæ gratulationisq; significatum. Iam verò de alijs quibusdam vestibus, quas Purpura decorabat, postquam in eas incidimus, non abs re fuerit quædam quàm breuissimè recensere, ne Purpuræ authoritatem atque honorem deprimere velle videamur. Ravius Textor scribit Purpuram in imo consistam habuisse genus

A nus vestis, quod limbus dicitur, unde limborarij vestimenti huius textores dicantur. Ab his fortasse non differebant perinesa vocata vestimenta, in quorum etiam extremitatibus, ut Stephanus Aqueus ait, Purpura assuta circumcurrebat. Forteq; etiam limus dicebatur: multi enim apud Virgilium legunt velati limo, ut testatur doctissimus Turnebus, nam limus, inquit, vestis erat ab umbilico ad pedes, ad pudenda poparum tegenda. Higenus limum cinctum ideo dicit vocatum, quod Purpuram transfuersam habeat: habebat enim in extremo Purpuram limam. Paryphes (παρυφης) apud Pollucem & Paralurges (παρυφης) indumentum appellatur attextam vtrinq; habens Purpuram. Id verò ab Ioni- bus dicitur Pachyales. (πηνυαλεις.) sed & in tunicis virgae (ρᾶβδοι) Purpureæ vocantur paryphi (παρυφοι) unde & in latinis literis (inquit Cælius) virgatæ vestes, & apud poetam sagula virgata quæ haberent in virgarum modum deductas vias: cui sententiæ subscribit Diodorus: tamen in eo allusum Seruius putat ad Gallicam linguam qua virgæ diceretur Purpura: Virgilij versus est.

Virgatis lucent sagulis, tum lactea colla

Auro innectuntur.

B Paryphes etiam nominatur apud Athenæum his verbis: Syracusani prohibuerunt, ne mulieres ferrent vestes Purpura prætextas, πορφυρᾶς ἐκείνας παρυφᾶς, præterquam meretrices. χιτῶνας ἐνδεδυκότες περιπορφύρας, nominat Hippias apud eundem. Περιήγητος Hefychio est ὁ περιπορφύρος χιτῶν: & περινήσασα, περιβόλαια, οἷς ἐν κύκλῳ πορφύρα παρακατα. Zoographus legendum putat quatuor syllabis περίνησσα, quoniam ita habeat Pollux: Περίνησσα ὑπόκροσσον ἐστὶ περίβλημα, ἔχον τὰ νήματα ἐξηρησμένα: ἢ πορφύρᾳ κύκλῳ τὰ τέλη τῆ ὑφάσματος περιέρχεται, νήσε σχῆμα ποιεῖται τῇ περιβρότῃ τῆ χρώματος. hoc est, ita ut ambiens vndiquaque Purpura, vestem reliquam, ceu mare insulam includeret; ut fortè eandem vestem Anaxilas νῆσιν id est, insulam vocarit. Viriles vestes à coloribus dictæ sunt teste eodem Polluce, πορφυρῆς, αἰουργῆς, φοινίκης. Eusis vestis erat tragica muliebris, & exponitur πορφυρῆς (ὑφ.) κροκωτὸν ἱμάτιον à scholiaste Aristophanis in Nubes. aliqui reges tragicos eam ferre ferunt, & aurigam in pompis. Polluci verò etiam πορφυρᾶν ἱμάτιον, vestis iuniorum in comedijs est. Candys à Cælio exponitur vestimentum Persicum, Pollux candyn regalem, αἰλιπόρφυρον esse scribit, aliorum verò Purpureum: sed ὁλοπόρφυρον potius legendum videtur: Sic enim inferius habet in eodem capite: Ξυφῶν ἔφη κἀνδυν ὁλοπόρφυρον: quanquā holoporphyro non πορφυρᾶν simpliciter, sed periporphyrō & diaporphyrō opponantur. (Holoporphyrum enim dicitur ad differētiā periporphyrī & diaporphyri, quibus Purpura prætextitur solū, aut intertextitur quibusdam ceu virgis Purpureis, de quibus ex Cælio prædictū est.) Et mox ibidem: Crates (inquit) in Samijs de Purpureis vestimentis dixit: ταύτας ἔδει τὰς πορφυροβαφῆς ἐσθῆτας. Eadem Comici etiam ἀλλῇ vocare solent, ut Eupolis: τὰ ἀλλῇ τὰ περίσειμνα τῇ θαφ. Archippus in Pluto πλατυπόρφυρα ἱμάτια nominat. Hi fortè sunt lati clavi Romanis à latitudine clauorum dicti, ut suprā dictum est. Αἰλιπόρφυρα, αἰαργῇ, τετέστιν ἐκ θαλασσίας πόρφυρας. Hefychius. Polluci verò αἰαργῆς exponitur vestis virilis à colore dicta, sicut & πορφυρῆς; παρααργῆς verò muliebris. Hinc apud Hefychium eundem, vbi habet, αἰαργυρίδες, αἰαργῆς, πορφυρίδες, legendum est αἰαργίδες. Αἰαργῆς autem etiam Etymologo, purpura est, παραλουρῆς ἀπὸ θαλασσιε κόχλας γινόμενῃ καὶ ἐργαζομένῃ. Meminit eiusdem Aristophanes in equitibus his verbis, αἰαργίδα ἔχων κατὰ πασσόν, καὶ σεφάλεω ἐφ' ἄρματος: vbi Scholiastes interpretatur πορφυρᾶν χλαρίδα. Varinus quoque ab αἰαλς & ἔργον deriuat: & substantiuum correctus. femininum esse ait: adiectiuum autem masculinum αἰαργός, cuius femininum sit αἰαργή, neutrum αἰαργές: quod tamen non probat Zoographus: quoniam αἰαργός non aliter moueatur quā αἰαθός: & ipse etiam genere neutro αἰαργὸν χρῶμα dixerit. Theopompus de Colophonijs apud Athenæum, χιτῆες φησὶν ἀνδρας αὐτῶν αἰαργῆς, φορεῖταις σολὰς ἀσυπολεῖν. Apud eundem legimus ὕφῃ αἰαργῇ. Meminit item Plutarchus: Εξὼ δὲ Εὐμένει καὶ καυσίας αἰαργῆς, καὶ χλαμύδας διανέμειν: ἢ τις ἦν δώρια βασιλικωτάτα παρα Μαιεδοσί, hoc est: licebat Eumeni causias Purpureas & chlamydes dilargiri, quod inter dona regia præcipuum habebatur à Macedonibus. Causiam capitis Budæus appositissimè vsurpauit pro galero Cardinalium coccineo. Licet enim vni Romano Pontifici, ut quondam Eumeni, causias Purpureas, & chlamydes Coccinas, cæteraque Cardinalium ornamenta, arbitrato suo dilargiri. Αἰαργῆς, πορφυρᾶν est apud Hefychium: & in scholijs Aristophanis legitur, αἰαργῆς ἐσθῆς, ἢ πορφυρᾶ. Ioannes Tzetzes Antisthenis Sybaritæ ἱμάτιον αἰαργῆς, id est, vestem Purpuream picturis & gemmis insignem, describit, Carthaginensibus venditam centum, & viginti talentis,

de authore dubitat: suspicatur autem apud Plutarchum se legisse. Ego apud Aristotelē in E
Admirandis legere memini & Athenæum in duodecimo. Ἀλουργα Etymologus πορφυρᾶ
interpretatur, Suidas θαλασσοπόρφυρα: Helychius τὰ ἐκ τῆς θαλάσσης πορφυρᾶ. Ἀλουργὰς
ἐσὺς apud Athenæum lego: qui & Hippia hæc verba citat: ἄλουργα μὲν ἀμπεχομένοι πε-
ριβόλαια, καὶ χιτῶνας ἐνδεδυκότες περιπορφύρες. Ἀλλικα, χλαμύδα πορφυρᾶν. Helychius.
Et rursus: Ἀλλικα, χλαμύδα, ἐμπόρπημα: οἱ δὲ πορπίδα χλαμύδος ἀλληλοχείρε. Βεῦδος,
τὸ περὶ λὸν ἱμάτιον, ἢ τὸ πορφυρᾶν, apud Varinum: Βεῦδος, verò Polluci est χιτωνίσκος δια-
φανής: & σαραγῆς Μήδων τι φορημα, πορφυρᾶς, μετόλευκος χιτῶν. Lego & Εμβρόνιον apud
Helychium, esse μικρόν καὶ ἀπόρφυρον ἱμάτιον τιβεϊον. Vtebantur & Græci equites eo
genere vestis, quam ephaptidem appellat Athenæus in quinto, his verbis: πάντες οἱ προσι-
ρημένοι εἶχον πορφυρᾶς ἐφ᾽ αὐτῆδας. πολλοὶ δὲ διαχρύστες καὶ ζωτάς: hoc est, belluatas
ephaptidas. Polluci ephaptis genus est vestis tragicæ: συστρεμματίον τὶ φοινικῆν ἢ πορφυρᾶς:
ὁ περὶ τῶν χειρῶν εἶχον οἱ πολεμῆντες, ἢ οἱ θνήσκοντες: ἐ λινῷ tenui nimirum, sericoué Pur-
purco, quod propter tenuitatem facile manibus conuoluebatur pugnantium atque ve-
nantium. Lenones & scortorū matres in tragedijs, ταινίδιον τί πορφυρᾶν περὶ τῶν κεφαλῶν
ἔχουσι teste Polluce. cæterum ipsa quoq; scorta Purpuram vsurparūt: quare apud Plau- F
tum quoque legimus de quadam meretrice loquentem:

*Meretricem pudorem gerere magis decet quam Purpuram
Magisq; meretricem pudorem quam aurum gerere condecet:
Pulchrum ornatum turpes mores peius cæno collinunt
Lepidi mores turpem ornatum facile facilius comprobant.*

*In Mo-
stell.*

Et alibi rursus inquit:

*Purpura atas occultanda est, aurum turpe mulieri
Pulchra mulier nuda erit, quam Purpurata pulchrior.*

*Babylō cur
Purpurata
meretrix.
Mulierum
Purpura.
Li. 6. q. 7.*

Nec aliam ob causam Babylon quondam omnis lux plena à Diuo Hieronymo Purpu-
rata meretrix nominata est. Hic enim in quadam epistola vocat se colonum Purpuratæ
meretricis. Συμμετρίαν, ἢ τοὶ χιτῶνα ποδήρη ἄλουργὸν κίχλω mulieres quasdam in comæ-
dijs gestasse inuenio apud Pollucem. Næuius: Mulieres operatæ auro Purpuraque. Plu-
tarchus luxum mulierum in Purpura texat in Sympotiacis, inquiens: existimo autem per-
multum interesse inter superuacaneum cultum & munditiem. Nam mulieres fuco, vn-
guentis, auro, Purpuraq; dum vtuntur, curiose & impensius quàm par est ornatui indul-
gere videntur: Et rursus in libro de coniugalibus præceptis. Aegyptiæ mulieres maiorū
instituto calceis non utebantur, vt domi meminissent tempus exigendum, hodiè domi
mansuræ sint pleræq; si aureos calceos & armillas & periscelides & Purpuram atq; vnio-
nes auferas, Author est Lampridius Alexandrum Seuerum Purpuræ clarissimæ non ad
suum vsum, sed ad matronarum si quæ aut (vri) possent aut vellent, certè ad vendendum
grauissimum authorem fuisse: ita vt Alexandrina Purpura hodieq; dicatur, inquit, quæ
vulgo Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius Probus baphijs præpositus id genus mu-
ricis reperisset. P Artemidorus citante Turnebo tradidit ingenuas mulieres albatas fuisse,
libertinas atratas, nobiliores Purpuratas. Atque hætenus de tam varijs Purpurâ nobili-
tatis vestibus: quot verò etiam aliæ à Purpura nomen obtinere, licebit videre in deno-
minatis. Dicam interim & illud quod summoperè etiam Purpuræ magnificentiam ac
honorem indicat, quod nimirum & mortuos eā induerēt, cuius his verbis meminit Blon-
dus in nono triumphantis Romæ: Iam Purpuram pretiosissimam fuisse eleganter ruben-
tem constat. Eius originem sic edocet Placidius Grammaticus. Murex Cochlea maris, ex
qua Purpura magistratum color, de qua Liuius in trigésimo post M. Catonis verba con-
tra tribūnum plebis, legem Oppiam, abrogare conatum, Purpura viri vtemur prætextati
in magistratibus & sacerdotijs, liberi nostri prætextis Purpura togis vtentur: magistrati-
bus in colonijs, in municipijs, togæ prætextæ habendæ ius est: nec id vt viui solum ha-
beant tantum insigne, sed etiam vt cum eis cremantur mortui, & cum tibi viro liceat Pur-
pura in veste stragula vti; matrem familias tuam Purpureum amictum habere non si-
nes, & equus tuus speciosius instratus erit quàm vxor vestita? Hucusq; Blondus. Morem
verò mortuos in Purpureo amictu sepeliendi pòst ad pòsteros descendisse verisimile mihi
videtur, nam & apud Claudianum lego.

*Has dedit inferias tumulis, iuuenumq; duorum
Purpurcos merito placuit sanguine manes.*

*Equi Pur-
pura decq-
rati.*

Equos verò vt ex Blondo diximus, Purpurâ fuisse decoratos cum apud alios, tum apud
Romanos verò ipso verius est. Id enim etiam indicat ornatus equi Didonis. quo cum
Aenea

A Aenea ad venatum proficiscebatur: cuius cum supra facta sit mentio, hic non repetam.

Alias apud eundem poetam legitur:

li. 7. Aen.

Instratig, ostro alipedes, pictisq, tapetis.

Eleganter Claudianus canebat:

*Vtque tuis primum sonipes calcaribus arsit,
Turbantur phalera, spumosis morsibus aurum
Fumat, anhelantes exudant sanguine gemma,
Ipse labor, pulvisq, decet, confusaq, motu
Casaries, vestis radiato murice solem
Combibit, ingesto crispatur Purpura vento.*

Meminit item Silius Italicus:

*Stratumq, ostro quem ceperat ipse
Cornipedem.*

Scitu quoque dignissimum est, ex sericone an ex lana istiusmodi quas diximus vestes Purpureæ constiterint. Ex vellere factas fuisse demonstrat apud Lucianum Demonax, hic enim conspecto quopiam ex molliter & delicatè conuestitis, propter Purpuræ latitudinem superbiente, insolentiusq; incedente, admoto ad illius aurem capite, apprehensaq; veste & commonstrata: heus tu, inquit, hoc ante te ouis ferre solebat & ouis (πρὸ βοῶν) fuit. Iam verò Purpura præterquam in vestibus, in alijs etiam rebus placebat antiquis: in tapetibus in primis: Citat enim Giraldus hoc Iuliani rhetoris versus:

*Iam tonsiles tapetes ebrij fuco
Quos Concha Purpura imbuens venenauit.*

Conchyliata peristomata Cicero nominat in Philippicis: Conchyliatis Cn. Pompei peristomatis feruorum in cellis lectos stratos videres. Inuchitur autem in nimium M. Antoni luxum, vnde subiungit: quamobrem desine mirari hæc tam celeriter esse consumpta:

Ex serico
an è lana
Purpurea
vestis olim
facta.

non modo vnius patrimonium quamuis amplum, vt illud fuit, sed & vrbes & regna tanta nequitia deuorare potuisset. Taxat eandem stragulorum luxuriam Plutarchus in libro de cupiditate diuitiarum: sicut enim Agatho (inquit) fistulam è conuiuio ad mulieres emisit, sufficere ratus sermones conuiuarum: ita repudiauerim etiam stragula Purpurea, mensas sumptuosas, & superuacanea omnia, videns diuites iisdem vti rebus quibus pauperes.

Athenæus item scribit Purpurea stragula in foro substrata fuisse in conuiuio Cotyis regis, Purpura & auro stratus erat lactus C. Iulio Cæsare interfecto. Lecti autem etiam Purpureis stragulis cohonestabantur, quod aliquoties innuit Epigrammatarius, vt in vndecimo:

*Lingonicis agedum tumeat tibi culcitra lanis,
Constringatq, tuos Purpura texta toros.*

Conchyliata
peristomata.

Item in duodecimo ait:

*Circumfusa rosis & nigra recumbit amomo,
Dormit & in pluma, purpureoq, toro.*

Et rursus in decimoquarto:

*Stragula Purpureis lucent villosa tapetis,
Quid prodest, si te congelat uxor anus?*

Meminit præterea Statius, dum canit:

li. 1. Theb.

Varia strepit icta tumultu

*Regia, pars ostro tenues, auroq; sonantes
Emunire toros, altosq; inferre tapetas.*

D Libros, quos vel donabant; vel præstantiores alijs habebant, iidem veteres ornabant Purpura, quod præter alios meminit Lucianus non vno in loco, vt dum scribit: Tu verò, nunquid animaduertis prorsus idem tibi accidere, dum librum manu tenens progredieris, cuius aluta Purpurea, bullulæ aureæ sunt, at tu barbara voce legis, de formans, & euerrens scriptoris dignitatem. Martialis libro primo circa finem:

Libri Purpura ornati

*De primo dabit, alterouè nido
Rasum pumice, Purpuraq, cultum
Denarijs tibi quinque Martialem.*

Et in secundo librum suum alloquens ait:

*Et te Purpura delicata veles
Et cocco rubeat superbus index.*

In quinto rursus ad Musas:

Nunquam grandia nec molesta poscis

*Quæ cedro decorata purpurâq;
Nigris pagina creuit umbilicis.
Nec porrexeris ista, sed teneto.
Sic tanquam nihil offeras, agasq;
Si noui dominum nouem sororum
Vltro purpureum petet libellum.*

Nec non in decimo:

*Perfer Atestina nondum vulgata Sabina
Carmina, Purpurea sed modo suta toga.*

Sat. 14.

Si itaque Purpura totam suppellectilem cohonestaret, & tantoperè color ille placeret, non erit quòd miremur^s Iuvenalem, dum scribit eis qui ambitiosè viuunt, magnos sumptus esse faciendos, ac perinde animum ad varias rapinas conuertendum, proinde canit:

— *Peregrina ignotaq; nobis*

Ad scelus atque nefas quodcunque est Purpura ducit.

Sic quoq; Plutarchus libro de Consolatione ad vxorem exclamat: Quid quæso magis est à ratione alienum, quàm nimium risum & gaudiū amputare, fletui & eiulatu ex eodem fonte promananti fluxum liberum permittere? aut de vnguento & Purpura nonnullos cum vxoribus delitigare, interim concedentes tonsuram lugubrem, atratam vestem &c. Quo pacto etiam idem Iuuenalis Purpuram inter pretiosissimam suppellectilem reposuit, ubi de victis Cilicum piratis canit hos versus:

Purpura inter suppellectilem pretiosam.

*Non idem gemitus olim, non vulnus erat par
Damnorum socijs florentibus, & modo victis.
Plena domus tunc omnis & ingens stabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, Conchylia Coa.*

Purpureū p pulchro.

Spartana chlamys, id est, vestis Purpurea. Hinc quoq; Purpureum à poëtis pro pulchro ac venusto ponit ex illius coloris præstantia & pulchritudine non est ignotum: atque ita Virgilius lumen vocat Purpureum, verque Purpureum, quod vèrè pulchri dentur flores, quos & ipsos Purpureos nuncupauit, ut

— *Manibus date lilia plenis*

Purpureos spargam flores. Item:

Purpureus veluti cum flos succisus aratro.

Color Purpureus cur alijs prælatius.

Lucianus Hippia balneum descripturus, sumptuosissima splendidissimaq; eius ornamenta & structuram miris extollens laudibus ait: Ο δὲ ἐνδον οἶκος κάλλιστος, φώτος τε πολλὰ ἀνάμικτος, καὶ ὡς πορφύρα διὰ διαμένους. id est: porro interior habitatio omni amœnitate referta, plurima luce conspicua est ac instar Purpuræ floribus ac venustate renitet. Cur verò Purpura seu color Purpureus tantoperè cæteris coloribus cum à regibus varijs, tum etiam magistratu toto Romanorum, quin Imperatoribus antepositus fuerit, non video quinquam qui id scripserit. Raritate id factum esse (quod enim rarum est, idem & earū) non videtur esse affirmandum, cum satis obuia sint hoc genus Conchylia: nec etiam ob tincturæ artificium, vrbes enim atque adeo integræ regiones hac arte celebrantur: nec denique ob elegantiam suam, quia & aureus color non minus oculos delectat quàm Purpureus. An itaque quia cum lanæ permixtus est, dirimi non potest? Hoc autem de Purpura testatum reliquit naturæ scientissimus atque antiquissimus Lucretius in sexto de rerum natura libro.

*Purpureusq; colos Conchylj iungitur unâ
Corporæ cum lanæ, dirimi quia non queat unquam
Non si Neptuni fluctu renouare operam des
Non mare si totum velit eluere omnibus undis.*

Cocci coloris præstantia. In mensis positæ Purpuræ.

Idem quoque videmus in Cocco, cuius color eadem ratione præfertur in panno: quibus enim nihil ex eo permixtum est, subinde splendor em, colorisq; bonitatem amittunt. Erāt postremò Purpuræ in mensæ luxu, quod inter alios innuit Macrobius, qui scribit, quo die Lentulus flamen Martialis inauguraretur, hanc cænā fuisse: ante cænā vrticæ, murices, Purpuræ: nec non Porphyrius libro secundo de Abstinencia ab animatis, Ostrea (inquit) omnigena, Purpuras, vrticæ &c. deus homini condidit, ut iuris & fereulorum (Ζωμὴ καὶ παρὰ πτωχῶν) copia nobis suppeteret. Sed hac de re post nonnulla alia. Sufficiantq; hæc in Purpuræ laudem, qua sola moti, eam cæteris turbinatis prætulimus.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

RÆSTANTISSIMVS iste color, cum non è sola Purpura, sed etiã è Conchylio, murice, Buccinoq; colligeretur, multi viri docti omnia istec Conchyliia vel simul confuderunt, vel saltem non rectè distinxerunt. Sunt qui Conchylium nihil aliud esse quàm ipsam Purpuram arbitrentur: quorum sententiam erroneam esse, sic ex^a Plinio comprobamus: ait enim: Conchyliia & Purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater lu-

Conchyliũ
à Purpura
quid differe-
rat.

Li. 9. c. 35

Li. 9. c. 36

Li. 9. c. 39

Li. 2. c. 8

Murex qd.

Ceryx qd.

Saliuarius
lensor.

Conchyliũ
quid.

Purpura
quid.

Li. 4. Georg.

xuria paria penè etiam margaritis pretia fecit. Et de Purpura loquens: Calculosæ appellan-
latur à calculo maris, mirè apto Conchilijs & longè optimo Purpuris. Sic manifestè Cō-
chylia à Purpuris seiunxit. Alijs Conchylium idem est quod Buccinum; quod^b Plinius,
cū duo tantū genera Turbinatorum continentium florem illum tingendis vestibus
tantoperè expetitur posuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum necesse esse videat-
tur: Buccinum esse qui murex *μῦρξ* & Conchylium appelletur, cū etiã constet & mu-
rice Tyrio infectas vestes dici & Conchyliatas. Quæ ratio etsi valida nonnullis videatur,
eam tamen facilè conuellere possum eiusdem^c Plinij authoritate: qui euidentissimè Con-
chylium à Buccino seiunxit. In Conchyliata veste cætera eadem sine Buccino præterque
ius temperaturæ (aliàs ius temperatur) aqua pro inuiso humani potus excremento. Et^d
alio in loco: Conchylis suū florem coloremq; proprium tribuit: luxuria vestibus quoque
prouocauit eos flores qui colore commendantur. Hos animaduertō tres esse principales:
vnū in Cocco, qui in rosas micat, gratius nihil traditur aspectu: & in Purpura Tyria, diba-
phaq; Laconica: alium in amethysto, qui in viola, & ipsum Purpureū, quemq; ianthinum
appellamus. Genera enim tractamus in species multas sæpe spargentia. Tertius est qui
propriè Conchylis intelligitur, idq; multis modis. His adiungemus Dioscoridis testimo-
niū, qui cū dixisset de Purpura & Buccino, aliquantō post de Conchylis operculo seor-
sum scripsit, & in fine addit: *Αὐτὸ δὲ τὸ κογχυλίον καὶ ποιεῖ ὅσα καὶ ἡ πορφύρα καὶ ὁ
μῦρξ*: Crematum Conchylium idem efficit quæ Purpura & Buccinum. Quare cū ex his
constet Conchylium diuersum esse à Purpura & Buccino, iam quid Murex sit veteribus
videamus. Hermolaus, Muricum nomen, inquit, generalius esse video, quàm Buccini, vt-
pote quod & Purpuram quoque comprehendat. Massarius collatis aliquot Aristotelis &
Plinij locis, Plinium ostendit cerycem modo muricē ex eo quod vertigo Conchæ, in acu-
tum maximè tendat, (murex, enim, inquit, pro acuto quandoq; capitur,) modò Buccinum
quia sit alteri Turbinato generi Buccino dicto similis, conuertisse, quem Theodorus, in-
quit, vocis significationem imitatus, Buccinū semper interpretatus est. Ceryx enim idem
quod præco significat. verū quæ aporredes vocantur, murices conuertit, vt muricis no-
men generalius esse quàm Buccini coniectare liceat. Ceryx igitur, qui secundum Plinium
Latinè murex & Buccinum vocatur, Concha est è Turbinato genere, Purpuris magnitu-
dine inferior, similis Buccino illi Turbinatorum generi, quo sonus editur, oris tantū ro-
tunditate in margine incisa differens, promuscidem modo muscarum habens, firmam &
torosam, quæ linguæ effigiem præ se fert: cuius flore illo Purpureo antiqui vestes inficie-
bant, quæ muricæ & Conchyliatæ dicebantur. Hæc Massarius. Et rursus enarrans hæc
Plinij verba: quæ durioris testæ sunt, vt murices, Purpuræ, saluario lentore proueniunt.
Saliuarius, inquit, lentorem appellat mucosam illam congeriem fauaginem dictā, quam
Purpuræ & murices siue Buccinæ construunt. Vbi etiam comprehenditur Plinium mu-
ricem pro ceryce, hoc est, Buccino comprehendisse. Hæc enim duo genera, Purpura scili-
cet & Buccinum fauificare solita sunt, ex Aristotele quinto de historia. Nos quoque quid
Conchyliū tum generatim, tum speciatim significet, antea cū ostendebamus, statuimus
Conchylium à murice & Purpura differre: concedimus interim muricem per excellentiā
Conchylium aliquando dici, præsertim cum pro ipso flore siue colore accipitur, quin mu-
rice tincta vestis, à Purpura tincta, vel Conchyliata etiam apud disertissimos scriptores ne-
hilū quidem differt: Sed hæc ex priuata cuiusuis Conchæ historia rectiūs patebit: nunc
Purpuræ synonyma examinemus. Non modò autem hæc vox animal ipsum significat, sed
etiam colorem vel ex eo factum, vel quoq; ei similem. ^e Virgilius. *Viola subluces Purpura*
nigra. Plinius. Vt ouatus esset Numidicus lapis, vt Purpura distingueretur Sinnadicus. Et
vestimentū eo colore tinctū, & magistratū ita vestitum, vt paullò antè etiam demonstra-
uimus, vnde etiã Purpurati pro Purpura induti dicuntur & Purpureos reges pro Purpura-
tis Horatius alijq; appellarūt. Animal ipsum nimirū Purpura Latinis nominatū, à Græcis

f Li. 5. Hist.
cap. 15.

pariter consimili voce πορφύρα appellatur, ab^f Aristotele πορφύρα μικρά, Purpuræ par-
uæ dicuntur. Gillius Græcos hac ætate idem nomen (porphyra) retinuisse testatur. Apud
Latinos penultimam corripit, uti similiter apud Græcos. Oppianus:

Νερίται, ερόμβωι τε γένος καὶ πορφύραι αὐταί.

Li. 9 c. 37

Pelagia.

Verbum tamen πορφύρεα produci inuenio apud eundem Oppianum, item apud Home-
rum & Theocritum. Synonyma Purpuræ ad florem eius pertinent, eaq; pōst, ubi de flore
agam, enumerabo, quæ ad animal referenda sint, admodū pauca, quin nulla reperio: nam
quod Plinius scribit Purpuras alio nomine pelagias vocari, Iacobus Dalechampius in
doctissimis suis scholijs, & ante eum Rondeletius, atque ante hunc rursus Massarius, Pli-
nium volunt vniuerso Purpurarum generi, quod situs ac loci proprium est, oscitanter tri-
buisse, id quod ex Aristotele satis liquet, qui pelagias Purpuras tertium genus facit, cuius
verba postmodum enumerabo. Zoographus tamen fieri posse arbitratur, ut vulgus Plinij
saeculo eas sic appellaret (κατ' ἐξοχῶν, quod illæ maximæ requirerētur, utpote & maiores,
& quæ magis probatum florem haberent:) cum & pelagium pro colore seu flore Purpu-
ræ Plinius dixerit: Buccinum, inquit, per se damnatur, quoniam fucum remittit: pelagio,
(id est, Purpuræ flore) admodum alligatur, nimiaq; eius nigritiæ dat austeritatem &c.

In Eliacis
in fine.

Ser ani-
mal.

Reperio & apud Seruium à Phœnicibus piscem, cuius sanguine sericum in Purpurâ tin-
gebatur, Sar appellari. Sed^h Pausanias in Eleorum terra vermem nasci scribit, quem Se-
rem Græci, (σῆρα à nominatiuō σῆρ) ipsi Seres (populi) longè aliò appellant nomine.
Hoc à Seribus accuratè nutriri, cellas illis cum æstiuas, tum hybernas aptè fabricantes;
pedibus (habere verò octo, quot & Aranea) sub arboribus textile opus facere, nimirum se-
ricum, ut in opere nostro de Insectis abundè est videre, vnde fortè Seruium memoria lap-
sum hoc animal cum Purpura implicasse suspicandum est, & pro Ser Sar exarasse. Politia-
nus Purpuram vocauit aliquando Concham Herculeam, quoniam Hercules, ut pōst di-
cetur, huiusce tincturæ inuentor primus esse perhibeatur. Auicenna, ubi in curatione an-
ginæ muricem interpretes transtulit, Arabicè dixit Alarginam, intelligens Purpuram, ut ex
remediorū collatione apparet. Serapio vel potius eius interpretes pro Purpura habet pulpia
(alias palpit) ubi de blatta Byzantia agit. Antale quod ad citrinum vnguentum & phar-
macopolis requiritur, Brasauolus Purpuram esse putat: dentale verò Buccinum. Syluati-
co verò dentales sunt ossa satis alba, quæ dentes caninos referunt, quibus tamen (inquit)

Concha.
Herculea.
Alarginan.

Pulpia.
Antale.
Dentale.
quid.

longiores sunt, inanes intus & perforati: oriuntur in cauernis lapidum in profundo ma-
ris: siccantis, refrigerantis & abstergentis naturæ. Quidam dentale & antale non forma, ut
Brasauolus, nec aliter sed magnitudine tantummodò distinguunt. In Germania, (inquit
Zoographus) pharmacopolæ Germani tubulos quosdam ostendunt, veluti osseos, candi-
dos, formæ teretis, striatæ, vna aut altera lineâ transuersa inæquali ambiente, præsertim
in minoribus: Maiores ad quatuor digitos accedunt. Longitudo non omnino recta, sed
modicè inflexa est dentis canini instar. Substantia prædura est, non ossea, sed aliorum re-
statorum substantiæ similis. Conchæ non merentur appellari, cum neq; bivaluium, nec
vniualuium generis sint, neque muricibus aut venereis Conchis simili forma. Est, & pe-
nicillus marinus Rondeletij tubulus quidam testaceus, sed molli & laxa substantia. Va-
lerius Cordus vocat Enthaliū, aitque esse testaceum quiddam marinum, fistulæ modo
longum & concuum, foris striatum, longitudine digiti, (non transuersi, sed secundū lon-
gitudinem:) dentaliū Conchulam esse marinam, paruum, dentatam rimam habentem.

Penicillus
marinus.

Dentaliū.

Antale.

Nos huiusce Conchulæ inter Conchas venereas mentionē faciemus. Post marinos æstus;
inquit Brasauolus supra maris litora inueniuntur. Sunt qui hæc cocta & qui cruda edunt,
sicut alia maris Conchylia. Antale diuersis inuolucris circumgyratur: est autē Buccinum;
& accidit quandoq; flante vento per antalis anfractus sibilum emitti, ut tuba videatur.
Hæc Brasauolus. Quod ad vim quidem remediorum attinet, Purpuras, Buccina, tubulos,
an porcellanas aliquas excipias, ego cum Zoographo parum interesse censeo. Ridet eos,
qui barbaram sectantes medicinam tradunt esse lapidum genera. Græcè quidem à Nic.
Myrepso ἀνταλί & τέταλι scribitur. Atque hæc de antali. Cuius h'c quinq; icones ma-
gnitudine tantum differentes damus. Bellonius Purpurarum testas ab Italis porcellanas
vocari tradit, eoq; nomine omne genus Conchylia ab illis intelligi: vnde nos (Galli) quo-
que, inquit, detorta ad vasa appellatione, porcellanica vasa appellamus, vocemque hanc
agnoscimus in globulis, quibus nostræ mulierculæ suas preces nuncupare solent: Pate no-
stres de porcelaine nuncupare solent qui ex testis maiorum Purpurarum aut muricū con-
ficiuntur. Sic ille. Sed ex Purpuris globulos factos nedum ego obseruavi, porcellanas verò
Conchas venereas, quæ sub muricis nomine etiam à Plinio comprehendi diximus, appel-
lamus.

Porcellani
ca vasa vn-
de dicta.

Dentalium quinque differentia.

I

2

3

4

5

lamus, ex quibus eos fieri certum est. Idem Bello-
nius Purpuram à Genuē-
sibus Ronceram dici scri-
bit (quod muricatis acu-
leis in orbem circumual-
letur) à Venetorum verò
& Romanorum vulgo ab
vngue odorato (quo iam
inde ab ortu naturæ sese
quasi cōcludendo ruetur)
Ognellas nominari. Eadē
synonyma repetit Ronde-
letius, additq; Purpuram
suis (Gallis) dici Burex,
mutuata, vt apparet dictio-
ne à latinorū murex. Mas-
silienses verò teste Gillio,
Purpuras, Murices & Buc-
cinas, Bios appellant. Et
Seruius in hęc Virgil. ver-
ba, *Virgatis lucent sagulis.*
Purpuram Gallica lingua
Virgas dici scribit. Zoo-
graphus Germanicū Pur-
pure nomen facit, ein Na-
gelschnegg, ab vnguis si-
mili operculo, simili nimi-
rum ratione, qua Veneti
& Romani Ognellas, nun-
cupās; aut circumscribit,

Roncera.

Vngella.

ein Stachelsneggen art, idest, Conchæ aculeatæ muricatæque species. Potest, inquit, & Pur-
perneck dici tanquam genus, cuius species sint Purpura, Buccinum, Conchylum, Pur-
pernecken arten. Purple Anglicum nomen est, nescio, an vulgare, an effectum imitatione
Latini.

GENVS. DIFFERENTIÆ.
FORMA.

VRPVRAM Concham esse ex Turbinatorum genere, disertissimè pro-
fitetur Aristoteles, cui non vnum earum genus notum fuisse ex hisce eius-
dem verbis discimus: εἰσι δὲ τῶν πορυράων γένη πολλὰ, καὶ ἔνια μὲν μα-
γάλα, οἷον αἰ-περὶ τὸ Σίγρον, καὶ Λέκτον. αἱ δὲ μικραὶ, οἷον ἐν τῷ Εὐρί-
πῳ, καὶ περὶ τῷ καρίαν. Καὶ αἱ μὲν ἐν τοῖς κόλποις μεγάλα, καὶ τραχέα·
καὶ τὸ ἀνδρὸς αὐτῶν αἱ μὲν πλεῖστα μέλαν ἔχουσαι· ἔνια δὲ ἐρυθρὸν μικρὸν &c. Quæ sic

Turbinatā esse.

Gaza conuertit: Genera Purpurarum plura, & nonnullæ magnitudine augentur insigni,
vt quæ ad Sigeum & Lectum (Idæ promontoria) gignuntur. Aliæ paruæ, vt quas Euri-
pus fert & Caria. Pelagiæ magnæ scabræq; sunt, quarum flos magna ex parte niger, sed
nonnullis rubidus pusillum. Nonnullas ex magnis vel ad pretium minæ euadere nouimus.
Paruæ ad litora & oras (ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς καὶ περὶ τὰς ἀκτὰς) reperiuntur flore rubro.
Rondeletius Purpuras quæ ἐν τοῖς κόλποις nascuntur, pelagias rectè interpretatū fuisse
Gazam ait, quia κόλπος τῆς θαλάσσης Græci τὰ κοιλώματα τῆς θαλάσσης appellant, &
τῷ βιθίῳ θαλάσσης: & qualem hic florem pelagijs tribuit Aristoteles, talem pelagio
Plinius, scilicet nigricantem. Addit ibidem Aristoteles in partibus item Aquilonijs Pur-
puras haberi nigras, & in Austrinis magna ex parte rubras. Ex quo fortè Vitruuius Purpu-
ras quoq; colore distingui tradidit: Septentrionales nigriusculas & subobscuras. Orien-
tales

Purpuræ ni-
græ vbi.

Purpura
Rondeletij

tales & Occidentales liuidas, Meridionales rubras & genuinas. Isidorus quoq; Occiden-
ti tribuit subnigras, dum scribit ferruginem esse Purpuræ subnigræ colorem, quæ fit in Hi-
spania, iuxta illud, *Ferrugine clarus Iberâ*. Mihi quidem rubras Purpuras, atq; nigras vi-
dere rarò liquit, sed quales Rondeletius depingit, innumeras, à quibus quæ hîc primo lo-
co exhibetur, in hoc potissimum differt, quod pluribus spinis siue mucronibus horreat,

Purpura pluribus mucronibus horrens.

Purpura mi-
nus Echina-
ta.

Purpura altera minus mucronata.

Purpurea intus subcerulea.

Purpura pe-
lagia.

Purpura
marmorea.

ut ex duarum icone adiecta videre licet. Huius quoq; potius quàm alterius generis esse
videtur pulcherrima isthæc Purpura, pelagia fortè Aristotelis, longis vndiq; tuberibus,
vbiq; fermè duplicibus, at minimè acutis, sed obtusis plena, labro latissimo, quasi canali-
culato, binæ enim id foueæ percurrunt, tota ferè marmoreæ duritiei, vndiq; candida, præ-
terquam in extremis foraminis oris, quæ purpurascunt. Huc referèda præterea quæ sub-
inde ab ea marmorea pingitur, tota ex cinereo candida, minor quàm priores omnes, labro
subtus spinoso, seu echinato, cum alioqui nullæ aliæ spinæ in toto corpore dentur. cæte-
rùm in hoc ab omnibus ferè Purpuris differens, quod vix vilius Turbinis figuram habeat.

ventrem

Purpura marmorea.

vêtre enim planè est sessili. Quæ hæc ordine sequitur, sæpius à me observata, ex cinereo nigricans, à Zoographo primùm depicta fuit, scribente se eam ex Adriatico mari accepisse. Postremæ icones Purpuram designant pronè supineq; depictam à Pet. Bellonio, appellatam pentadactylum cum alioqui sex dactylis instructam depingat. Purpuram suam Rondeletius ita descripsit. Purpura nostra oui est magnitudine: non nego alibi multò maiorem reperiri. Testa rugata, aspera, cinerea, aliquando flavescente, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. In anfractus contorta est. Aculeis veluti clavis ordine dispositis munita, primis minoribus, medijs longioribus multò, vnde † Plin. clauatâ esse Purpuram dixit, ad turbinem usq; aculeis in orbem septenis ferè. Rostro est longo, tubuli modo excavato, per quod linguam exerere creditur. Ante id foramen est rotundum, operculo intectum, quod separatim depingendum curauimus, de quo etiam seorsum dicemus. Ex his

Descriptio
ex Ronde-
letio.

† L. 9. c. 36.

Purpura ventre non turbinato.

perspicuum est quàm alienæ sint à vera Purpura aliorum picturæ, quorum hi rostrum tubulatum, illi turbinem omiserunt. Caro interior, qualem in Turbinatis antea ex Aristotele descriptus: suntq; falsissima, quæ nonnulli de Purpurarum branchijs (Bellonium notat) & alijs partibus se percepisse blaterant. Hæc ille. Bellonius verò sic habet. Eius Concha Cochleæ penitus referret, nisi clauata esset & canalem ad latus, quâ linguam exeret, haberet: Cornua Limacum more attollit, atq; eodem modo serpit, iisdemque cornibus iter sibi præterdit. Linguam ex tubulo canaliculato in latere præcurrètem habet, quæ callosæ huic parti adhærescit: cui caro ipsi testæ adiungitur. Est autem ea caro, musculus quidam fortis ac candidus,

Contra Bel-
lonium.
Bellonij de-
scriptio.

Purpura Zoographi ex mari Adriatico.

mediæ testæ alligatus, quo Purpura tâquam congenita quodam operculo, carni patulæ opposito diutissimè extra aquam viuit. marinam enim aquâ haustam asseruat, qua pluribus diebus refouetur ac sustentatur. Caput illi cartilagineum ac durum. Os in ea parte, qua scopulis hæret, rotundo foramine peruium, quo lapides arrodit, & in stomachum exugens demittit. Percepi autem ex anatome Purpuræ in canaliculo per quem linguam exeret, duo foramina

Purpura pētradaētylos Bellonij pronē & supinē.

Differentie
vnde su-
mantur.

Magnitu-
do.

Aristoteles
& Athe-
naeus corre-
ctus.

Hedypor-
phyra.

Aetatis co-
gnitio.
† Lib. 5. H.
† Flor. c. 15.

codex sic recitat) sed tribus *μυαία* legit, quia & Xenophon *λίθες μυαίαιες* dixit in libro qui inscribitur Magister equitum, & in altero de re equestri, neq; de pretio ut Gaza accipit, cuius eo in loco nulla mētio, sed de pondere & mole. Ad Carteiam, ut author est Strabo citante Bellonio, inueniri tradūtur Purpuræ & Buccinæ *δυνατάτυλοι*, hoc est, quarum testæ decem cotularum sunt capaces. Quales sanē Purpuras pelagias esse conuenit, quarum caro teste Xenocrate cæteris durior esse solet. Earundem plura genera tradit Plinius, pabulo & solo discreta: Lutenſe putri limo, & algenſe enutritum alga vilissimum. Vtriusq; melius Tencienſe in Tenci maris ora collectum. Hoc quoq; tamen etiamnum leuius atque dilutius. Calculosæ appellantur à calculo maris, mirè apto Conchilijs, & longè optimo Purpuris. Dialutenſe, id est, vario foli genere pastum. Inuenitur item apud Athenæum *ἡδύπορφύρα*, hedyporphyra, quam aliam a Purpura, vel saltem genus quoddā diuersum esse VVottronus existimat, iam verò partes Purpuræ examinemus, (omnia enim Turbina- ta, ut Purpuræ, Buccina, similiter ut Cochleæ suis partibus, ut inquit Aristoteles, constant) ac similitudinē. Speusippus similes facit, Purpuras, Buccinas, Strabelos & *κόγχας*, malim, *κόχλας*, id est, Cochleas, Plin. Purpuram clauatam esse scribit ad Turbinem vsq; aculeis in orbē septenis ferè, quæ descriptio Purpuræ à Rondelet, & Zoographo pictæ & meis fauet maxime) qui (inquit) non sunt Buccino, sed vtriusq; orbes totidem, quot habeant annos: Quod postremū ab† Aristot. mutuatus est, qui sic scribit. Singulis annis incrementum eius patet per orbes, quibus totidē, quot annos habet, testa intorta cuniculatim in crepidinem definit: Sic ille ex Gazæ versione, verba Græca sic habent: καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν φανερὰ ἔσιν ἡ αὐξήσις τῶν διασημάτων τῶν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῆς ἑλικος. Aliàs idem Plinius ait:

Alterum

ramina in diuersas corporis primum E delata: ut inde ad branchiarum (Testata branchias non habent, & reprehendit hæc Rondeletius) locum pertinerent, (quas transuersas sub grandiore ac neruoso musculo positas numero senas in parte corporis gibba ostendit: ac paulò inferiùs stomachū, amplum cor, erui ferè magnitudine, subrotundum ad latera branchiarum situm. Hepar verò viscidum, tenaci quodam lentore præditum, ut panē viscum esse appareat. Hoc Aristot. papauer appellare voluit: ad cuius latus mucus Purpureus (quo olim tingebatur) apparet, in recentibus Purpuris ilico extorquendus: totus enim in demortuis perit. Quibus autem Purpuris tincturæ succus apparet, ea magnitudine mediocres sunt, ouum gallinæ raro excedentes: quanquam nonnullis eiusdem magnitudinis nihil interdum eius appareat. Ut modò ad Purpuræ differentias redeamus, eas Rondeletius sumi ait, à loco, magnitudine, paruitate, floris siue succi varietate: sicut nimirum ex Aristotele paulò antè dicebamus. Quod ad magnitudinem attinget, Aelianus Purpuras ac Buccina tanta esse testatur in Indico mari, ut facile congiū capiant. & apud Aristotelem in modò præcitatis verbis legitur, γίνονται δ' ὥς τῶν μεγάλων καὶ μυαία, quæ Gaza vertit: nonnullis ex magnis vel ad pretium minæ euadere nouimus. Zoographus nō *μυαία* duabus syllabis (quanquam & Athenæi

Alterum genus Concharum Purpura vocatur, cuniculatim procurrente rostro & cuniculi latere introrsus tubulato (tabulato legit Vuottonus, & interpretatur leui, quod tamen Zoographus non probat.) quâ proferatur lingua. Alij codices, inquit Hermolaus, etiam antiqui, canaliculatim habent & canaliculi: sed legendum videtur cuniculatim vel clauiculatim, ex Aristotele, qui scribit *κοχλιοειδὴς*. Sic ille. Atqui Plinius, hæc non aliunde, quam eo, quem paulò antè citauimus, loco Aristotelis transtulisse videtur, vbi Græcè nihil aliud, quam *τῆς ἑλικὸς διαστήματα* legas, id est, clauiculæ intervalia, nam quod *ἑλῖξ* in vitibus Græcis est, id Latini capreolum aut clauiculam vocitant, non dico vocem *κοχλιοειδὴς* ad rem ipsam non quadrare: sed vbi Aristoteles ea de Purpura vtatur, non occurrit: & si alibi vtitur, non aliunde tamen, quæ recitauimus, transtulit Plinius. Caelius quoque helica in Purpurarum testa nuncupari ab Aristotele scribit, à Theodoro orbem cuniculatim intortum: à Vitruuio, in columnis etiam volutam. Quoniam verò superioribus addit Plinius: Præterea clauatum est ad turbinem vsque aculeis in orbem septenis ferè: qui non sunt Buccino, sed vitrisque orbes totidem, quot habent annos: Massarius Marcello infensior; Liberatus nunc (inquit) est Theodorus à falsa calumnia Marcelli: qui in suo Dioscoride, vbi de Purpuris loquitur, eum reprehendit: quòd vbi in Aristotele, annos circiter sex Purpuræ viuunt, & singulis annis incrementum eorum patet, per orbes quibus totidem, quot annos habent, conuerterat; non orbes, sed volutas interpretari debuerat: non animaduertens homo nimis sciolus, videri cupiens quod ita Plinius etiam hoc loco Aristotelem conuerterat, quare Theodorus Plinium Aristotelis meliorem, quam Marcel- lum interpretem imitatus, orbes rectius quam volutas conuertit. Nam volutæ appellantur, quòd circuli siue orbes illi interiores volutim complicantur, & ab exterioribus fascio- læ modo inuoluantur & obtegantur, prima nanque voluta siue plicatura integitur à se- cunda, & secunda à tertia, & sic vsque ad vltimam: quemadmodum in voluta capituli à Vitruuio demonstrata constat. At qui in Purpura orbes vocantur, omnes detecti sunt, clauiculatim in fastigiatam longitudinem exeuntes, nullo orbe ab altero volutim intecto. Sed vt ad rem redeam, ego potius cuniculatim, & cuniculi, vnà cum Hermolao legerem, tum ex Plinio, ipso superius vbi de Concharum generibus loquitur, (in quibus magna lu- dentis naturæ varietas) dicente cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata: tum ex Ari- stotele quinto de historia, vt Theodorus vertit. Tempus (inquit) viuendi & Purpuris & Buccinis longum: annos enim circiter sex Purpuræ viuunt, & singulis annis incrementum eorum patet per orbes, quibus totidem quot annos habent, testa intorta cuniculatim in crepidinem desinit. Et quarto de partibus animalium. Quæ ex turbinatis cuniculo in an- fractum contorquentur. Est vbi etiam clauiculatim, vt quarto de historia, duobus in lo- cis, interpretetur. primo, facie dixit clauiculæ Buccinorum. secundo, Mouentur item ea- dem omnia Turbinata parte dextra, non ad vertiginem siue clauiculam, sed in aduersum. Et quarto de partibus animalium: Continent quod papauer vocatur, Turbinata omnia sua clauicula. Sic etiam Hermolaus in Dioscoride libro secundo, vbi ait Cionia vocantur par- tes in Buccino atque Purpura mediæ, secundum quas silicei operimenti clauicula est. Cæterum exemplaria antiqua caniculatim & caniculi legunt. Facilis corruptio quinta vocali in primam mutata, Hæc omnia Massarius. Eum verò locum Dioscoridis quem citat, de cionijs, non satis explicatus videtur Rondeletio, etiam ab ijs qui bene longa, in- quit, commentaria in Dioscoridem conscripserunt. Ac primū alij *κίονια* legunt, alij *ῥόνια*. Qui *ῥόνια* legunt, detortum putant vocabulum à dictione *ῥόν*, quæ violam significat: quia Purpurarum quarundam flos violacei sit coloris, qui flos est inter papauer & ceruicem. Hermolaus *κίονια* legit, id est, columellas, vt sunt Buccinorum, Purpurarumq; partes me- diæ, quibus velut columnis & fulcris caro & reliquæ partes innitantur. Sunt autem par- tes hæc mediæ, partes corporis interni Purpurarum valde torosæ ac firmæ ac fibrosæ, circa quas testæ volumina capreolorum ritu conuolui incipiunt secundum Dioscoridem: vel quibus hæret vena illa vel membrana florem Purpurarum continens, secundum Aristotelem inter papaner, quod inferiore est loco, & trachelin siue ceruiculam, siue collum su- periore loco. Sed præstat locum† Aristotelis proferre, vt ei lucis aliquid inferamus. *Τὸ δὲ ἄνθος ἔχειν ἀνα μέσῳ τῆ μήκωνος καὶ τῆ τραχήλας. Τῶν δ' ἐστὶν ἡ σύμφυσις πυκνὴ. Τὸ χρῶμα δ' ἰδίον, ὡς περὶ ἡμῖν λευκὸς, ὃν ἂν ἀφαιρῶσι, θλιβόμενος δὲ βεβήκει, καὶ ἀνδίζει τὴν χεῖρα. Διατείνεται δὲ αὐτῷ ὡς περὶ φλέβη. Τὸ δὲ δόκει εἶναι τὸ ἄνθος, ἢ δ' ἄλλη σύμ- φυσις οἷον συπτηρίας.* In cuius loci versione Gaza sensum quidem Aristotelis mihi videretur esse affecutus, sed obscurè locum sic interpretatus est. Florem suum inter papauer di- ctum & collum continent, textu spissiore, aspectu veluti membranæ candicantis, quam

Eλῖξ quid.

Voluta qd.

Cionia.

Dioscōri-
des explica-
tus.Lib. 1. Hist.
c. 15.Flos Pur-
puræ vbi
detra-

detrahunt, tingit hæc expressa & inficit manum. Pertinet eadem suo situ perinde vt vena, idque flos ille celebrer putatur, reliquum contextus quasi alumen est. Quæ dilucidius sic expressa sunt, Purpuræ florem habent inter papauer & ceruicem, quorum cohærentia densa est, coactaque, Coloris quidem aspectu membranam albam refert, quam detrahunt, pressaq; tingit & inficit manum; distenditur autem vt vena: atque in hac quidem est flos Purpuræ; reliqua coagmentatio est veluti alumen. Hæ sunt mediæ partes, de quibus Dioscorides. Hactenus Rondeletius. Quod verò Aristoteles *συμπληρωμα*, hoc est alumen dixit, Plinius sterile vertit, cætera nihil ab eo dissentit, Purpuras florem illum in medijs faucibus habere scribēs: liquoris (inquit) hic est minimi in candida vena, vnde pretiosus ille bibitur, nigrantis rosæ colore sublucescens, reliquum corpus sterile. Rondeletius partem hanc quæ succum continet, cordi proportionem respondere existimat: cor enim (inquit) hepar, cerebrum & alias partes indiscretas habent Purpuræ & Testacea omnia. Vnde constat nungari eos, qui cor, hepar, branchias, se in Purpuris inuenisse prædicant. Florem verò illum sanguinis loco esse dubitandum non est, idq; præter alios Plinius scriptum testatumque reliquit his verbis: Sanguis non in cunctis terrestribus est, verum simile quid vt Sepiæ in mari sanguinis vicem obtinet atramentum, Purpurarum generi infector ille succus, de cuius varijs synonymis ac differentijs, antequam ad alias partes pergam, primò dicendum mihi esse videtur. Vlpianus Purpuræ (sic plerumq; vocatur) appellatione omnis generis Purpuram contineri putat. Argaman & Argeuā Hebraicæ voces in libris sacris Daniel. 5. & Paralip. 2. 2. Purpuram interpretantur, vel sericum Purpura tinctum; vnde & Amorge Græcis per metathesin factum putat Zoographus, Aristoteles, vt demonstraui, atque alij Græci τοῦ ἄλδος τῶν πορφύρων vocant: Plinius alijq; florem Purpuræ transferunt: Plinius etiam succum, vt cum ait: cum vita sua succum illum euomunt. Et alijs: cum foetificare, fluxos habent succos. Vocatur & liquor, ros, sanies, pelagium, fucus, ^a Vitruuio etiā Ostrum: Sic enim scribit: Incipiam inde de Ostro dicere quod & clarissimam & excellentissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem, Omne quidem Ostrum Purpura est, sed non omnis Purpura Ostrum, vt tradit ^b A. Gellius, quod exuberantiam splendoremq; ruboris habet, hoc est, illustratur splendore, quo reliqua Purpura caret. Hunc splendorem cocco incendi tradunt. Nonius Ostrinum colorem distinguit à murice (qui & ipse pro Purpura multoties accipitur) quod Ostrinus color sit subrubeus, murex Purpureus. Sed hæc à scriptoribus confunduntur. Idem Nonius Ostrinam, inquit, (scilicet vestem dicant) ab Ostro colore, qui est subrubens. Citat item hæc verba Turpilij: Interea aspexit virginem veclari, in capite riculam indutam Ostrinam: Et Varronis, Aurora Ostrinam (Ostrinum) hic indutus supparum. Vtebantur autem, vt Zoographus conijcit, non tinctores solum seu infectores vestium, hoc colore, sed & pictores. Dictū verò est Ostrum ἀπὸ τῆς ὀσπρίας quod à Purpuris testa testis eximeretur, ex Vitruuij sententia. Virgilius Sarranum Ostrum dixit, à Sar vrbe Phœnicia, quæ postea Tyrus appellata est:

Et gemma bibat & Sarrano dormiat Ostro.

Vnde & Sarranum & Tyrium Massarius hunc eundem florem à Latinis vocari testatur. ^c Propertio alijq; etiam color dicitur Ostrinus:

Et Tyros Ostrinos præbet Cadmeæ colores.

Aduertendum interim Conchylum, muricem, & Ostrum pro eodem colore, Purpureo scilicet sumi. Sanicem verò præter Plinium etiam Vitruuius dixit: Conchylia, cum sint lecta, ferramentis circumscinduntur, è quibus plagis Purpurea sanies. Pollux item λαδρον, id est, cruorem vel sanie dixit: Nonnus antiquus poëta δειπὸν πόνρον, id est, liquidū ignem, hoc à colore, illud à saniei substantia, Fucus non semel Plinio dicitur, vt, Buccinum per se damnatur, quoniam fucum remittit. Sammonicus: *Purpura terretur Conchylis prædicta fūco.* Pelagium verò eodem loco Plinius: Pelagio admodum alligatur, nimisq; eius nigritiæ dat austeritatem illam &c, nonnulli etiam Purpurissum, de qua voce post. Plinius medicamentum quoque pro Purpuræ colore dixit, quod & Græcè pharmacum appellare licebit. Pharmaca lones tincturas vocant. φαρμαξία, ὀξύωα, βαψα. φαρμασσειν apud Homerum non solum tingere est, vnde φαρμακῆες dicuntur τὰ βαψῆα, id est, officinæ tinctoriæ, teste Varrino, sed etiam ferri aciem exacuere & indurare τοῦ σιδήρου, καὶ σιδηροποιῶν. duratur enim ferrum aquæ frigida intinctum. Ad pharmacum Græcam vocē Germanica Farb vel farvv accedit. Hinc fortè etiam venenum Tyrium poëtis nonnullis flos iste aut color vocatus fuerit. Oxos apud Suidam Purpura est, quæ apud Phœnices tingebatur pretiosissima: hinc oxybapha in L. i. C. Quæ res alienari non possunt; quo in loco nonnulli corrigunt dibapta, veram lectionem, vt Alcibiades ait, peruertentes. Ego apud Suidam

Florem sanguinis loco esse.

Synonyma
floris Purpuræ.
Argaman.
Amorge.

^a Lib. 7.

Ostrum quid
^b Li. 2. not.
^c Anticar. c. 26.
Ostrin² color an à murice differat.

Ostrum unde dictum.
Sarranum
Ostrum unde.

^c Lib. 3.

Fucus pro flore Purpuræ.
Pelagium.

Venenum Tyrium.
Oxos quid Suidæ.

Suidam nihil huiusmodi reperio, nec alios Lexicorum scriptores, neq; in Ὠξος, nec in Ὠξος. Oxybaphum quidem, quod aliqui ineptè oxobaphum nominant (Varino teste) vasculum est aceto & intinctui, excitandi appetitus causa, destinatum in mensis. Purpuras tamen διαφόρες καὶ ὀξυτάτας, id est, excellentes, minimè vulgares & acerrimi fulgoris apud Suidam legimus in Σαρδῶ. Διαφόρος πορφύρα Arriano est Purpura præstantior, cui opponit χυδῆαν, id est, vulgarem. Brodæus quoq; in miscellaneis cap. 24. ineptam hanc Alciati interpretationem reprehendit: cùm Suidas nihil aliud scribat, quàm ὄξος ἐφ' ἡτὸν πο' ἀπο' φονίκων, hoc est, Acetum coctum è palmulis, cuius meminit Xenophon in secundo Anabaseos. Κάλυξ Hefychio est flos rosæ &c. & Purpura marina. Et Nicandri Scholiastes καλχῶ ait esse florem seu animal marinum quo Purpura tingitur. Hermolao Chalca est (ex Suida vt videtur, apud quem idem legitur) herbæ genus quæ Purpura tingitur, quod & Ruellius meminit ex Phocione Grammatico, cui tamen eadem vox etiam Purpuram significat. Sed κάλχη potius scribendum est; vnde verbum καλχάινειν: Scholiastes Lycophronis, vbi hic habet πέπλος κάλχη φορυκτῆς. Calche, inquit, propriè est Purpura tinctoria: nunc verò peplos simpliciter multis tinctoris infectos intelligit, & variegatos & plumaricos. ^d Cælius calchen Purpuræ operculum ab alijs vocari tradit (vnde, inquit, dictus Calchas) à Galeno onycha; tametsi dicatur onyx, vnguis odoratus quæ ostracion item appellant, vel ostracon quoq; . cæterum hæc postrema non ad ipsum florem, dum adhuc in animali est, sed cùm ad vsum accommodatur, pertinent. ita & Purpura simpliciter apud Romanos aliosq; vestimenti genus commemoratur. ^e A'νθινὰ tamen ab ipso flore vestes Purpureæ dictæ sunt, & toga picta à florido Purpuræ colore. Testis est Festus Pompeius. Picta, inquit, quæ nunc toga dicitur, antea Purpurea vocitata est, eratq; sine pictura. Eius rei argumentum est pictura in æde Vertumni & Conti, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T. Papyrius censor triumphantes ita picti sunt. de hac plura superius dicta sunt. Ita pariter vestimenta Purpura infecta eò temperamento, vt amethysti colorem referrent, amethystina dicebântur. Plinius ^e de amethystis loquens: Indicæ absolutum Purpuræ colorē habent, ad hancq; tingentium officinæ dirigunt vota: fundit enim aspectu leniter blandum, neq; in oculos vt carbunculi vibrant. Nec non Purpuram vocabant extremam oram vestis prætextæ, cui, vt diximus, purpura inferebatur, vnde teste Aldo Manutio, περιπόρφυρον vocabāt limbum huius vestis. In summa à Purpuris (conchis) ipsas quoq; vestes, vt Hermolaus quoq; voluit, Purpuras vocamus. Accipitur etiam pro rubore faciei, vt apud Propertium.

Oxybaphū

Κάλυξ.
Chalca.^d L. 8. c. 11.e Li. 37. c. 9.Purpura p
rubore fa-
ciei.*Tincta rubore genas paulatim purpura vestit.*

Et apud Martialem lib. 9.

*Et libata semel summos modo Purpura cultus
Sparserat &c.*

Ennius in hoc quoque sensu.

Et si mulier erubuit ceulacte, & Purpura.

Atq; ita pro purpurisso etiam accipiebatur: Afranius:

Mea nutrix surge, profer Purpuram.

Non abfimili ratione Gallis exanthemata seu maculas pestilenciales, quia sæpe Purpurei sunt coloris, Purpuræ nomine, vt testatur Ambrosius Paræus, intelliguntur. Sed vt ad florem ipsius Purpuræ reuertamur, tempestivum est, vt de differentijs eius aliquid dicamus. Tria autem Purpuræ genera, à varietate coloris sumpta à veteribus memorata inuenio: πορφύριδα coloris violacei saturati, & subnigricantis, quo colore πορφύρεον κύμα, θάνατον Homerus dixit: Talis fuit amethystina, & quæ è pelagijs Purpuris solis fiebat, & Buccinis. Φοινικίδα, puniceam rubentem colore cocci, qualis fuit Tyria & Tarentina, vnde & venenum Tarentinum dicitur, à colore puniceo maturæ palmulæ dictam. ἀλουργίδα colore glauco, irato mari simili, austero, diluto, qualis fuit Conchyliata. Tyria omnium celeberrima, quæ Ostrum quoq; dicebatur, quo obscurior & nigricantior, eò erat carior, à qua sanguis dicitur purpureus, admodum splendida & fulgore luminosa, quæ nempe ad solis radios ignem repræsentabat, quare igneā vocavit Iuuenalis, & Valerius Flaccus ardentem. Fuit fortè etiam huiusmodi, quam in Britannia nasci laudatissimam Beda memorat initio Eccl. hist. gent. Angl. Hac ideo deterior habebatur Tarentina, quod sine luce & splendore esset. Non enim omnis Purpura fulgore luminosa erat, sed quadam obscuritate censetur, quin & splendentium quædam nisi altius tollantur, non splendescbāt, nec implebant oculos contuentiū. Hinc Augusti iocus innotuit, qui cùm olim quæreretur de obscuritate Tyriæ Purpuræ, quam emi iusserat: dicente venditore: Erige altius & suspice, ^{Augusti ioc.} cus.

Pro exāthe
matibus.Floris diffe
rentiæ.A coloris va
rietate tria
Purpure ge
nera.Sanguis pur
pureus vn-
de.

B b his vsus

Purpura
clarissima,
Alexandri-
na Purpura
quæ.

Sandyx In-
dica.

Differentie
à loco.

Nigrum &
violaceo.

Amethysti
gemma.

Dibapha.

Purpura ce-
rulea.

f L. 7. Her-
mathena.
Purpuræ vn-
de dicatur.

his usus est salibus. Quid? Ergo ut me populus Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum? Vocabatur ea clarissima Purpura, quod meminit Lampridius in vita Alexandri: Purpuræ clarissimæ non ad usum suum sed ad matronarum, si quæ aut possent aut vellent, certe ad vendendum grauissimus exactor fuit, ita ut Alexandrina Purpura hodie dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quòd Aurelius Probus baphijs præpositus, id genus muricis reperisset. Meminit Flavius Vopiscus in Aureliano Purpurei pallij quod Persarum rex ab Indis interioribus acceptum Aureliano dederat, ad quod cum matronæ suas Purpuras iungerent, cineris specie decolorari videbantur, diuini comparatione fulgoris. Talem Purpuram Sandycem Indicam facere, si curetur, idem tradit dici, memoratumq; pallium eo Purpuræ genere, quod postea nec vlla gens detulit, nec Romanus orbis vidit, in templo Iouis Opt. Max. fuisse. cæterum splendidissimus iste color, si ex sandyce erat, hic non pertinet: saltem hoc constat Purpuram loci varietate omnino variare. Testatur Vitruuius, ostrum quod legitur in Ponto & Gallia, quòd hæ regiones sint proximæ ad Septentrionem, esse atrum. Progredientibus inter Septentrionem & Occidentem inueniri liuidum: quod autem legitur ad Aequinoctialem, Orientem & Occidentem, inueniri violaceo colore. quod verò meridianis regionibus excipitur, rubra procreatur potestate, & ideo hoc rubrum. Rhodo etiam Insula creatur, cæterisq; eiusmodi, regionibus, quæ proximæ sunt solis cursui. Sed hic animaduertendum Purpuram nigram sumi pro violacea exsaturata: sic enim sæpè nigrum à veteribus sumitur. Amethystina Purpura, quæ etiam ianthinam seu violaceam appellabant, ab amethysto lapide nomen obtinuit, de quo Plinius sic scribit in nono: Non est satis abstulisse gemmæ nomen amethystum, rursus absolutus inebriatur Tyrio, ut sit ex utroq; nomen improbum Tyriamethystus. Et alibi. Amethystos gemmas esse dicunt perlucens violaceo colore. Causam autem nominis amethysti adferunt, quòd vsq; ad vini colorem accedens, priusquam eum degustet, in violam definit. Fulgor quidam in illa Purpuræ non ex toto igneus, sed in colorem vini deficiens. Est enim à priuatiua particula α & μέθη, id est ebrietate nominata, tanquam amethystinus color sit sobrius & colore vini minimè inebriatus. Ad huiusmodi Purpuram alludit Suetonius in Nerone, Et cum interdixisset usum amethystini ac Tyrii coloris, sumpsissetq; qui nundinarum die pauculas uncias venderet. Alludit ad eandem & Epigrammatarius in Aphoreticis de lanis amethystinis hoc carmen subiiciens:

*Ebria Sidonia cum sim de sanguine Concha
Non video, quare sobria lana vocer.*

Huc arbitror etiam pertinere, quod Plinius scribit: Purpura violacea me iuvene vigeat, inquit Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obiit, cuius libra denarijs centum vanebat: successit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Dibapha tunc dicebatur, quæ bis tincta esset, veluti magnifico impendio: qualiter nunc omnes penè commodiores Purpuræ tinguntur. Erat deniq; aliud genus Purpuræ cæruleum, omnium vilissimum ex leuissima ac deterrima Africana prope Succubin Africæ urbem. Extat & hodie eius imago in holosericis violaceis deterioribus, quæ ad cæruleum colorem accedunt, & vino inficiuntur. Ab hoc genere Purpuræ, mare Purpureum vocauit Virgilius in quarto Georgicorum.

In mare Purpureum violentior infuit amnis.

Plutarchus quoq; citat in libro de exilio illud Simonidis.

*Tenet me Purpurei maris
Fremitus circum agitati.*

Et in libro de facie, orbis lunæ: Et maris quidem, inquit, colores conatus est Homerus utrumq; nominibus exponere, mare violæ, viniq; rubri forma præditum dicens, & alibi glaucū, vndam Purpuream, tranquillitatem albam. Cicero mare Purpureū videri scripsit, Fauonio nascente. Primum itaq; locum obtinebat Purpura quòd ardentius fulgeret, ut de Tyrio, dictum, alterū amethystinus; omnium vilissimus qui magis ad cæruleum vergebat. Ioannes f Goropius Becanus, ut astruat Purpuram, quo magis ad ignem vergat, eo haberi præstantiorem, Purpuræ etymologiam ex Cymbrorū vetustissima lingua deducit, quibus Purpura Purpur, quasi pur vur, id est purus ignis vocabatur: cæterum cum multa adducat quæ hanc nostram historiam dilucidare atq; amplificare possint, ego ea præterire noluerim. Inquit itaq; . Purus fit à vur, quo ignis denotatur, eò quod omnia per ignem purgantur. Vur itaq; purū & purgo, dat Latinis: nobis pur, à quo purpur color purè igneus, quasi pur-uur. Sic tamen Latini vsi sunt, ut purpur color sit purus purus, Sic dixit ille, quisquis nomen Virgilij sumpsit: — *Carmina purpurea candidiora nine.* Et Valerius Flaccus:

Hic

Hic sale Purpureo viuaq; nitentia lympa:

Sic Horatius — *Tempestiuus in domo*

Pauli, Purpureis ales oloribus

Comessabere maximi.

Quo loco demiror intolerabilem Lambini audaciam, qui cum poëtae elegantiam non intelligeret, pro Purpureis posuit marmoreis, operosa testium denunciatione, docens marmoreum pro candido dici. Citantur Lucretij, versus, citantur Virgilij, citantur Ouidij, quo verus scriptura ac genuina lectio corrumpetur. At non vidit hic Lynceus, cornicum oculos configere paratus, hanc lectionem non in omnibus modò vetustis exemplaribus inueniri, sed iam olim etiam à Seruio probatam germanamq; habitam fuisse, vt interim Acronis ei testimonium contemnere permittam. Ille enim hunc Virgilij locum

Lambini
ror.

— *Namq; ipse decoram*

Casariem nato genetrix lumenq; iuuenta

Purpureum, & laios oculis afflarat honores.

sic interpretatur, vt Purpureum pulchrum & floridum vocari dicat: quod vt probabile reddat, hanc ipsam Horatiani versus partem adducit,

Purpureis ales oloribus.

Vellem equidem Lambinum interrogare quod sibi Columella voluerit, dum dixit: Frondes Purpurat auro. Sanè si consentire sibi Horatium emendanti vellet; necesse haberet, vel ineptum authorem dicere, vel locum castigare. Quis enim vnquam aurum vidit Purpureum, si Purpureum sit rubrum ad atrum declinans? Nescio profecto quæ sit effrons corrumperendi impudentia dicenda, si hæc correctio & emendatio sit vocanda. Nos igitur Purpureum id dicemus quod floridum est & pulchrum, idq; vocis origini conuenienter, quæ nihil aliud significat, quàm vel purum ignem, vel purum putum. In igne autem non tam color, quàm lux & splendor consideratur: quò videtur Horatius respexisse, in arte poëtica canens.

Inceptis grauib; plerunq; & magna profectis

Purpureus latè qui splendeat vnus & alter

Affuitur pannus.

Nec inde alienum est illud Aufonij in Mosella

— *Phæbusq; sereno*

Lumine Purpureum reserat iam sudus olympum

Tecit itaq; Purpuræ nomen ad rectam rationem vocatum, ne Purpuream niuem, ne Purpuros oleres, ne Purpureum sal admiremur: nec absurdum itè putaremus, si quicquam auro Purpurari diceremus. Furius apud A. Gellium sic legendus.

Vi fulica ipsa leuis volitat super aquora classis

Spiritus Eurorum viridos dum Purpurat vndas.

Exemplar meū habebat, sicut fulica leuis: quod non placet, nisi ex fulica fulca facias, quod per me liberum esto. Hic Purpurat sic interpretatur Gellius, vt idem sit quod nitescere facit, quod non potest displicere, maximè, si nitorem quendam splendidum & igneum intelligat, qualis incrispanti mari videtur, adeo vt noctu etiam luceat. Purpureū itaq; ignis splendorem ubiq; indicat, qui quòd in ostro maximus sit & excellentissimus, Purpureum ostro tinctis potissimùm applicatum. Eleganter Virgilius, *Tyrioq; ardebat Murice lana.*

Liuius in Laodamia: Ille Asiatico ornatu affluens, aut Sardonio ac Lydio fulgens decore. Bene dixit fulgens, vt igneus Purpuræ fulgor intelligeretur. Addamus & Quintiliani locum insigniter corruptum, ex libri duodecimi capite decimo & in eo corrigendo; si minus placebo, Lambini audaciam dicar æmulatus. Sed euanescent hæc (inquit,) atq; moriuntur comparatione meliorum, vt lana tincta fuco citra Purpuras placet: at si contuleris etiā Tyriæ lacernæ, conspectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Si verò iudicium ijs corruptis acius adhibeas, vt fucis Purpuram: iam illud quod tefellerat, exuat mentitum colorē, & quadam uix enarrabili sæditate pallefcet. Luceat igitur hæc citra solem, vt quædā exigua animalia igniculi videntur in tenebris. In his alia aliter corrupta fuerunt, vt liquebit conferenti. Quòd autem dicit, vt Ouidius ait, nescio an à quopiam sit adiectum. Eius certè alia est comparatio. Tyrias enim Amyclæis confert. Est autè locus in remedio amoris.

Quintilia-
nus corre-
ctus.

Confer Amyclæis medicatum vellus abenis,

Murice cum Tyrio, turpius illud erit.

Si mihi citra exemplarium fidem coniectandum sit, pro lacernæ, non Laconicæ, sed Tyriæ lacernæ legam; vt alludat ad Iuuenalis illud.

— *Tyrias humero reuocante lacernas.*

& illud, vt Ouidius ait, à quopiam sciolo dicaci margini adiectum, cui visa fuerit eadem vtriusq; authoris collatio, cum tamen Horatius potius citandus fuisset, apud quem est:

*Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatam potantia vellera fucum
Certius accipiet damnum, propiusue medullis,
Quàm qui non poterit verum distinguere falso.*

Hic enim fucum Purpuræ, perinde atque apud Quintilianum, comparari videmus. An verò Amyclis iuxta, ac Aquini fuco pro Purpura vterentur, an Purpura quidem vterentur, sed pallidior, quàm esset Tyriorum, alijs coniectandum relinquo; penes quos etiam esto eius, quam velint, lectionis sequendæ potestas; cum non vno modo locus intelligi corrigiq; possit. Nobis satis est ex eo intellexisse, igneum fulgorem in Purpura maximè placuisse, quo ratio nominis à me assignata facilius suam tueatur probabilitatem. Nonnus Purpuræ inuentionem describens.

*Καὶ τυρίης σποπίαζι δεδύμνα φάρια κόχλω
Πορφυρέης σπινθῆρας ἀκοντίζοντα θαλάσσης*

Et mox — *Χείλεα φοινίζας διεῖν πυρί.*

Vide nē hic semel scintillas, rursus ignem ipsius Purpuræ? Num possit quidpiam ad etymologiam esse aptius? Sed si quis dicat πῦρ Græcum esse, eoq; ad Græcos vocem pertinere, ei mox respondebo, dum ostendam ab vr, vur, & hinc πῦρ & pur deriuari: & alioqui Græci non Purpuram, sed πορφυραν dicentes longiùs quàm Latini recesserunt. Hæc itaq; omnia Goropius. Vt modò vnde quodammodo digressi sumus, sermo noster reuertatur, examinandæ veniunt reliquæ Purpuræ partes: inter quas, cum de succo multa dixerimus, primùm occurrere videtur ipsa caro: hæc penitus includi, nec vlla ex parte, excepto capite conspici author est Aristoteles, item testis suis Purpuras adherere. Aelianus Purpuram scribit vehementer gulosam esse, linguamque habere longam; ea autem etiam penetrare quæcunq; potest & attrahit ad comedendum, eaq; demum capi. Purpuræ & Buccina, inquit Aristoteles, promuscidem siue linguam firmam, torosam, habent adeo validam, vt ea testas escarum possint perforare, vt asili atq; tabani quadrupedum tergora penetrât. Et rursus: pascitur (inquit) Purpura exerta lingua sub operculo, quæ Purpuris digito longior est, qua tum Conchulas (velut turbinum, quorum esca capiuntur) tum sui generis testam perforare potest. Et Plinius in trigesimo sexto noni libri. Lingua Purpuræ longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua Conchylia, tanta duritia aculeo est. Et alibi: Purpura vocatur caliculatim procurrente rostro & caliculi latere introrsus tubulato, qua perforatur lingua. Rondeletius verò diligentius considerandum proponit, linguam testas perforet. Lingua (inquit) omnibus animalibus in ore est: os autem in capite, quod operculo tegitur in Purpura atque adeò in turbinatis omnibus. In rostro igitur longo & tubulato lingua non est, sed per id eam profert & exerit. At linguam Purpurarum & turbinatorum omnium promuscidibus muscarum, quæ inter cornua sunt, comparat, quæ firma est, torosa ac rotunda, quæque exeri potest: quam tamen si per anatonem propius intueare & tractes, neque ita longam neque ita duram esse certo comperies, vt per longum rostrum testas perforare posset. Quare id fabulosum esse puto, sed ea quo ad eius fieri potest, exerta, Purpuræ succos & humores aliarum Concharum exugunt, Pectinum ritu: rostro autem acuto & duro (tanquam terebello excavato) testas alias perforant. Hæc Rondeletius: qui eos etiam redarguit, qui cum legunt apud Galenū in tertio de medicamentis κατὰ τόπος in auricularijs medicamentis προκίδα τῆς πορφυρας siue κογχυλῆς: Et linum è Purpura, apud Paulum Aeginetam existiment in Purpuris lanam aliquam siue stupam siue linum siue tomentum reperiri, quo confuso & depexo in medicamentis veteres vterentur. Sed illi, inquit, toto cælo aberrant, vt dicitur: nihil enim tale in Purpuris, neque in Turbinatis alijs reperias. Neque bysso alligantur, vt pinnæ & mytuli. Mouentur enim Purpuræ, & caro Turbinatorum omnium non aliter alligatur quàm circa testarum volumina. Quare intellexerunt veteres per προκίδα lanæ Purpura tinctæ crassiorē & minus curatam partē, cuius meminit etiam Dioscorides: Τὸν δὲ αὐτὸν τρόπον καὶ προκίδες καίονται τῆς θαλάσσιας πορφυρας. Nec secus fimbriati marinarū Purpurarum flocculi cremari solent. Cur ita appellarunt id in causa est, quòd Purpura non solū pro marino animali, sed pro succo eius, pro vestimēto ex eo tincto, & pro lana tincta sumatur. Redarguit eundem errorem etiā Iōgā oratione Zoographus his verbis: Lanæ ad remedia quædā vtūtur, inquit Dioscorides, eodē modo προκιδες θαλάσσιας πορφυρας. Sic habet editio nostra per ypsilon, à recto προκιδες.

Caro.
Li. 7. c. 34
Lingua.

Linguæ
testas per-
forat.

Lana non
est in Pur-
pura.

Li. 2. c. 83

Purpuræ
varia signi-
ficata.

κροκός, qui scriptione, genere & flectendi modo congruit cum κλάμυς, ὕδωρ. nam apud
 Hesychium κροκίδες per iota non rectè scribi; vel ipse literarum ordo arguit. interpreta-
 tur autem γνάφαλα, id est, tomenta. Hinc compositum est nomen κροκυλέγμος, quod est
 floccorum lectio, qualis ab adulatoribus fieri solet. idem κροκυδισμός dicitur & id facere;
 verbum κροκυδίζω sonat, ut annotavit Cælius Rhodiginus, qui & ipse tamen per iota
 scribit, non per ypsilon, deprauatos fortè Galeni codices secutus, nisi quis κροκίδα vocē
 diminutivam esse velit à κρόκη, quod filum & subtegmen interpretantur. Marcellus Vir-
 gilius Dioscoridis interpres, in ipsis Purpurarū Conchis stuppæ imaginem vellera que-
 dam esse putavit: quæ alij (inquit) tomenta, alij licia; alij fimbrias dixerunt: nos rem &
 nominis significationem secuti, à stuppis rem indicavimus. κροκυδᾶς enim Dioscorides
 dixit, qua voce Græci adhuc, quod confuso & depexo lino crassissimum superest, signi-
 ficiant. neq; hîc pluribus alijs locis aliud ea voce quàm stuppam significat: & sæpe Paulus
 Aegineta, iubens κροκυδί, imponi aliquid. In mari autem quotidie Purpuræ capiuntur,
 quæ superiore sui parte villosæ sunt, tam tenui & sequaci vellere, ut in filum lini modo
 trahi & confici possit. Hæc ille, sed in Purpuræ concha villosum quicquam reperiri, ceu
 falsum redarguit quidam Germanus, qui in eos quos citavimus, Galeni libros, doctissi-
 ma commentaria conscripsit, & post eum Rondeletius: qui κροκυδᾶς (ipse κροκίδα scri-
 bit) lanæ Purpuræ tinctæ crassiorem, minusque curatam partem interpretatur. Sed nihil
 prohibet simpliciter etiam vellus Purpura tinctum interpretari: è quo tamen ne temerè
 sumptus fieret, ad cremandum crassius & minus pulchrum seligebatur. possent & è veste
 Purpurea, præsertim attrita, discerpta aut vulla fila seu linamenta κροκυδᾶς nominari.
 Commentator ille Germanus in commentarijs in Galeni de compositione medicamen-
 torum libri tertij caput primum. In fine huius compositionis (inquit) in Græco exempla-
 ri corruptè legitur, καὶ κροκίδα ἐντίκει προπυριῶν. ipse προπυριῶν pro προπυριῶν legendum
 coniicit, (quàm rectè, viderit ipse, mihi quidè temere mutare videtur: quod si προπυριῶν
 legendum esset, vltima circumflecti deberet:) & interpretatur: lanæ Purpura infectæ to-
 mentū indito, velut supra etiā Archigenes dixit, ἐμφραττομένη τῇ πόρῃ προπύρας, μαλλῶ:
 hoc est, obturato meatu per Purpuræ lanam: lanam autem mollem à fomento & instilla-
 mentis auri indendam esse, supra in principio huius libri Galenus dixit. præstat tamen
 hanc ex Purpura & Conchylio infectam esse. Et rursus in libri sexti caput secundum, in
 his verbis. Ἡ χάλκινον κηρύματι θαλασσίας προπύρας εἰλήσας σύγκαυσον: pro κηρύματι
 voce nullius significationis legit κροκίματι vel κροκυδί, quorum posterius approbo, &
 vertit, Aut atramentum sutorium Purpuræ marinæ tumentò inuolutum vrito. Lanarum
 enim vstarum & præsertim ex Purpura infectarum, vis est elcharotica, Dioscoride teste:
 & mox κροκυδᾶ hapsum lanæ, siue lanam conuolutam sonare dicit. Ex qua longa ora-
 tione, uti etiam ex allatis primò Rondeletij verbis satis dilucidè constat in Purpuræ Con-
 cha nullam reperiri lanam, vel tomentum, sed Dioscoridis Galeniq; locum de lana in-
 telligendum esse, quæ Purpuræ succum imbibit. Hîc interim Hesychij & Suidæ lapsus
 etiam obiter annotandus venit, quorum ille βύσσον ait esse χρώμα ἀντὶ τῆς ὕλης παρα-
 λαμβανόμενον, & βύσσινά etiam exponit πορφύρα, Purpurea: hic verò etiam βύσσον signi-
 ficare ait βαφίω ἐκ πορφύρας: & βύσσινον, τὸ βύσσῳ βεβαμμένον. Sed perperam uterq;:
 nec enim coloris genus est, sed delicatissimi lini & diuersi à Purpura, ut ex Luca etiam pa-
 tet apud quem ὁ πλάσιος ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον. Postremò Purpuram oper-
 culum siue integumentum, apud authores cum veteres tum recentiores, in consideratio-
 nem veniunt. Aristoteles id à verbò καλύπτω, ἐπικάλυμμα siue κάλυμμα nuncupavit,
 alibi etiam ἐπίπτυγμα. Ἐχέσι δὲ καὶ τὰ ἐπικάλυμματα κατὰ ταῦτα ἀμφοτέρω, καὶ τὰ
 ἄλλα εὐρυβάθη ἐκ γενετῆς πάντα. νέμονται γλῶτται ὑπὸ τὸ κάλυμμα. hoc est, opercu-
 lū itaq; huic generi (Buccino & Purpuræ) adhæret nativum, & cæteris omnibus Turbi-
 natis. Pasce quoq; exerta lingua appellata sub illo operculo solent. Et alio in loco: Ἐπὶ
 δὲ ἐπίπτυγμα πάντ' ἔχει ἐκ γενετῆς, hoc est, Operculum etiam iam inde ab ortu omnia
 gerunt: de Turbinatis loquitur (lib.4. de hist. cap.4.) Statim ab ipsa procreatione Turbi-
 natis operculum esse dicit, ad discrimen Cochlearum, quæ ipsæ sibi ex glutinoso humo-
 re, siue ex muco suo operculum conficiunt. Dicitur aliter à Græcis πῶμα, ut à Galeno,
 qui seorsum de eo hæc prodidit: Πῶματα πορφύρων δ' ὄξες ποθέντα σπλῆνας οἰδαλῆες
 ἵγραψάν τινες ἰατροί: θυμωμένα δὲ τὰς πνιγμένας ὑστέριως ὠφελεῖ, ἐκβάλλει τε καὶ
 κατεχόμενα κόρια. Opercula Purpurarum ex aceto pota scripserunt quidam tumentū lieni
 mederi; suffitu autem excitare fæminas vulvæ strangulatū oppressas, & morantes secun-
 das detrahere. Eodem nomine operculum Conchylj nominavit Dioscorides, &

Lib. 20. c.
 33.

Marcelli
 error.

Hesychij
 & Suidæ
 lapsus.
 Byllus ali-
 ud quàm
 Purpura.
 Operculi
 consideratio
 L. 5. hist.
 cap. 15.

Cochlearū
 operculū:

Cochlea
 opercula-
 res.

Cochleas quasdam a Ippium Liguriæ *πωματίας*, id est operculares. Dicitur autem quod eo Testatorum foramina claudantur, ut vasa operculo suo. Carni hæret ut vnguis noster, ac tanquam ex filis siue ex fibris coagmentatum quid & duratum esse dicas: Differt substantia a testa, quæ multo siccior est, neq; fumum emittit, nisi si accensa liquore aliquo extingueretur. Operculum verò pinguedinis nonnihil in se habens fumum reddit cornu modo. Pharmacopolæ hodie in officinis habent Conchyliorum Buccinorūq; opercula permista, quæ Blattæ Byzantias vocant, sed hoc nomine Purpurarum tantum opercula appellanda erant, nam *βλάττος* siue *βλαττιον* Purpuram significat, unde Blatteus color pro Purpureo. Cassiodorus in epistolis de chamæleonte, Colores suos multifaria qualitate commutat, modò Veneta, modò Blattea, modò prasina, modò cyanea. Eutropius: Nero inusitata luxuria fuit, ut qui exemplo Caligulæ frigidis & calidis lauaretur vnguentis, hamis argenteis aureisq; piscaretur, quæ blatteis funibus extrahebantur: quos Suetonius & Orosius interpretantur Purpureos. Ille: piscatus est, inquit, rete aurato, Purpura coccoq; funibus nexis. Orosius, Luxuriæ, inquit, tam effrenatæ fuit Nero, ut retibus aureis piscaretur, quæ Purpureis funibus extrahebantur. Hæc Hermolaus vir pereruditus in suis in Plinium glossæmatis annotavit, Sed etsi *βλάττος* Purpuram significet, tamen pro operculo solum Purpuræ usurpari docet Nicolaus Myreplicus, qui tamen non sine errore dixit Blattum Byzantium esse *ὅθεν τῆς ῥίνος τῆς πορφύρας*, id est os narium Purpuræ. Hodie quoq; in officinis blattam byzantiam esse credunt, quod in ore & naribus Purpuræ reperitur, quo ineptius nihil dici potest, Purpuræ enim neq; nares, neq; nasum, neq; ossa intus habent, cum Testacea omnia foris durum, intus molle contineant. Rectè igitur Rondeletius legendum credit, *ὅσρακον ἢ ῥινὸν τῆς πορφύρας*, id est testam vel clypeum siue scutum Purpuræ. *Ῥίνος* enim præterquam quod pellem significat, unde *ὅσρακός* *δερμα* vocantur, etiam pro scuto sumitur teste Phauorino. *Ῥίνοι*, inquit, *καλεῖνται αἱ ἀσπίδες*, ὅτι ἐκ βοείων βορσῶν εἰσι, id est, *ῥίνοι* vocantur scuta rotunda, quod ex corio hubulo constet. Operculum verò sicuti scutum, Purpuræ capiti imponitur, Cur verò *βλάττος* *βυζάντιος*, vel *βυζαντος* dicatur, à nemine, quod sciam, traditur, Quare coniicio (inquit) à Byzante vel Byzantio Africæ cognominari: quoniam illic etiam Purpura tingebatur. Quoniam itaq; Pharmacopolæ opercula Conchilij & Buccinæ Purpuræ non distinguuntur ut dictum est, & utraq; blattas byzantias appellant, cum ex Purpuris tantum propriè ita vocari deberent: quædam hic ab authoribus repetita & à Zoographo collecta congeremus.

Opercula ut differant. Opercula hæc usu substantiaq; non differunt, sed figura: quod ex Conchyliis longiora, è Purpuris & Buccinis rotundiora sint. Vires quoq; ad remedia minimum differre verisimile est, præterquam si vngui odoris ratione peculiare quid attribuitur. Blatta Byzantia, inquit quidam Germanus, ingrati dum vritur, odoris est, & Castoreum refert: vnguis verò odoratus, suauem odorem spirat, quare & res inuicem diuersas esse oportet. At Rondeletius in Conchylio asserit *ἐὺωδὲς* non modò suauiter, sed aliquando vehementer & grauius odoratum Dioscoridi significare: & vnguem castorei odorem referre idem Dioscorides & Plinius tradunt. Sed cur suffimugio moschato & alijs quibusdam adijciuntur apud Actium, si eiusmodi sunt? An dicendum non ex omni regione vngues bene olere suffitos: & eiusdem generis plures forsitan species esse, ut & laferis longè diuerso odore? Plinius Purpurarum cauum pro operculo earum dixit: neruos præcisos Purpurarum cauum, quo se operiunt, tulum glutinat. Ab Actuarius & Myrepso *βλάττος* & *βλαττιον* *βυζαντος* appellatur. Ea ætate, inquit Ruellius, qua scribebat Actuarius, Blattam, Purpuram Indicā, & Blatteum, Purpureum colorem, periti etiam authores appellarunt. Sic Lampridius: Heliogabalus parauerat funes blatta & serico & cocco intortos. Galenus Indici Conchilij testam inter ostraca ac testas Purpurarum ac muricum generatim comprehendit. eorumdem enim vim habet: & præterea suffita, ab utero strangulatas fæminas, & comitali apprehensas morbo excitat, quod tamen etiam de Purpurarum testis Galenus in vndecimo de simplicibus tradit. Meminit eius Onychis Plinius quoq; cum ait: Inuenio apud quosdam ostracium, quod aliqui onychen vocant: hoc suffitum vuluæ poenis mirè resistere. At verò ab hac Blattæ barbara appellatione, Blatteus color pro Purpureus dictus est à Fl. Vopisco in Aureliano, ubi inquit: Vestem holoserica, neq; ipse in vestiario suo habuit, neq; alteri vtendam dedit & cum ab eo vxor sua peteret, ut vnico pallio Blatteo serico vteretur, ille respondit: Absit, ut auro fila pensentur. Libra enim auri, tunc libra serici fuit. Plinius Blatteum colorem Onychinum dixit de pyris: Segnina alia à colore Testacea appellant: sicut onychina, Purpurea. quemadmodum enim Purpureus color à Purpura, sic Onychinus ab Onyche, eodem significato dicitur. Sic quoq; Columella pruna Onychina.

Blattæ byzantia.

Blatteus color.

Error Nicolai Myreplici.

Myreplicus correctus.

Opercula ut differant.

Blattæ Byzantia odor.

Blatta pro Purpura Indica.

Lib. 22. cap. 2.

Pruna Onychina.

Lib. 12. cap. 10.

A na, Purpurea appellauit, vt annotauit commentator Germanus in suis commentarijs ad quintum Galeni librum de compos. secundum locos. Sed Plinij verba, inquit Zoographus; ab eo recitata de pyris, Onychina non interpretantur Purpurea: hoc tantum volunt, vt signina pyra à colore suo Testacea dicantur: sic Onychinis quoq; sic Purpureis, nomina à colore facta. Quamquam autem Onyx operculum est Conchylij, & è Conchylio color Purpureus tingitur: nihil tamen ad illum colorem, nihil ad tincturam illam facit onyx operculum: vt Onychinum colorem ab eo appellatum existimare ridiculum mihi videatur. Columella pruna Onychina nominat tantum, colorem non exprimit: ego hunc colorem ex albo purpurascentem putarim, qualis in Onyche, id est, vngue humano spectatur: qui color etiam Onychi gemmæ nomen fecit, quamquam ea etiam alijs coloribus reperitur, Onyx gemma (inquit Georgius Agricola libro sexto de natura fossilium) ex eo quod eius candor similitudinem ad vnguem humanam habere soleat, nomen inuenit: non raro tamen est lactea, maxime in Zonis. idem vocatur Onychites, & lapis Onychinus: in Germanis & Sequanis reperta, eiq; similis, vocatur nunc Chalcedonius. multum autem variat colore &c. Gentilitium cognomen Byzantiarum Blattæ secundum Ruellium retulerunt, quod ad eos forsitan Indi demittant, & hinc ad nos deferantur. Inuenio & apud Syluaticum Balantham (vox videtur corrupta) esse squamam, (imo laminam) piscis quandam, è fronte piscis degentis in Concha rotunda & tortuosa, concava; sed nos ait vti Blatta Byzantia quæ fertur de sancto: sic habet, sancti autem nomen deest. Bellunenſi Blatta Byzantia est operculum Conchylij cuiusdam è mari rubro & alijs locis, quorum meminit Auicenna Canone secundo, capite proprio. Est autem durum & in gyrum contortum (hoc ad totam Concham potius quam operculum pertinere videtur) instar limacis, sed oblongius & maius, quam corpus quo limax circumdatur. Operculum hoc ait in ore esse Conchylij, claudiq; ac aperiri pro animalis arbitrio. has Conchas sæpe vidi, inquit, cum operculis adhærentibus, exportatas è mari rubro Damascum. Blarij Byzantis, hoc est, ossis anterioris naris Purpuræ (vt ipse interpretatur) Nicolaus Myrepsus meminit antidoto 425. Describuntur hæ Blattæ ab Auicenna 2. 8. nomine Adfar althaib. Apud Syluaticum multa barbara nomina passim reperias, quæ Blattas Byzantias interpretatur; vt Achafar, Affaratib, Daablectos, Dafarbachali, Funoblaron, Gafecolvel Hafefol, Kuactil, Hiobothor, Hudal, Curasiè: sed Auicenna: quæ de mari rubeo sunt, inquit, nominantur Curasciæ, Item Egedde, apud veterem Glossographum Auicennæ. Latini mixobarbari, pro Blattis Blattas; pro vnguibus vngulas aliquando efferunt: iam de remedijs quædam ab ea dicamus. Blatta Byzantia (inquit Syluius) Conchylij tegumentum est ad suffitus idoneum: ipsa enim testa mox liquatur igni, bituminis modo, quod etiam improbè ipsa olet. quidam albicantem odoratam magis commendat. Et alibi: *βλάττος* & *βλαττίον βύζαντος* appellatur Actuatio in aurea Alexandrina. Diamargarito calido. Vnguis odoratus vel aromaticus lib. 1. compos. pharm. part. à Galeno scilicet, additur autem medicamento cuidam ad alopecias. Quæ Serapio & Auicenna scribunt, ex Dioscoride ferè mutuati sunt. Inuenio apud quosdam ostracion vocari, quod aliqui Onychem vocat, inquit Plinius, hoc suffitum vulua pœnis mirè resistere: odorem esse castorei, meliusq; cum eo vsum proficere. Vetera quoq; vlcera & cacoethe eiusdem cinere sanari. Et alibi. Nervos præcisos Purpurarum cauum quo se operiunt, tusum glutinat. Galenus Onychem detractum ex Conchylio, potum (suffitum potius) strangulatis, ex vtero, conuenire. Apud Nicolaum Myrepsum, os naris Purpuræ miscetur pastillo ad cardiacos. & apud eundem vngues aromatici magni & parui, iniiciuntur in thymiana Estdræ, & in alia quædam suffimenta, aliàs simpliciter, aliàs magni: & similiter apud Aetium: qui suffumigio muscato quoq; eos admiscet. Democrates apud Galenum de compos. sec. loc. 8. 10. in malagmatis cuiusdam descriptione bdellium Onycha nominare videtur, optimum bdellium & quod incensum ac suffitum, Onychis Indici Conchylij testæ odorem referat. tale n. Dioscorides optimum esse refert, *ἐὺωδὲς ἐν τῇ θυμιάξῃ, εὐοδὸς ὄνυχι*: quamquam Marcellus Virgil. colore humano vngui simile trastulit; fortassis ex Plinio inductus, qui lib. 12. cap. 9. Batrignano, inquit, nidor siccus, multiq; candidi vngues. Verum hæc Plinius ex Græco aliquo scriptore non satis intellecta transtulisse videtur, vt refert commentator Germanus in commentarijs suis in Galeni libros de compositione medicam. secundum loca.

Signina pyra.

Onyx gemma vnde dicta.

Balanthā.

Adfur althaib.

Remedia ex Blatta Byzantia.

LOCVS.

Differunt
loco. Aristot. cor-
rectus.

Lib. 2.

VRPVRARVM alias altum pelagus habitare, alias contrà litorales dici, hasq; minores, illas maiores esse, iam antè notum est ex Aristotele. Sed notandum quid in Gazæ versione. Paruæ Purpuræ, inquit, ad litora & oras sunt: αἱ δὲ ἐν τοῖς κόλποις μεγάλαι καὶ τραχεῖαι, hoc est, in sinibus verò magnæ, scabræq;. Gaza non in sinibus, sed pelagiæ vertit, quod approbat, vt patuit, Rôdeletius. Atqui^a Oppianus cùm de pelagiis alijsq; aquatilibus prius dixisset, subdit.

Δοιὼ δὲ σκληροῖσιν ἀρηρότε γυῖα χιτῶσι
Φαρζάμειοι κόλποισιν ἐνιπλάσσι θαλάσσης
Καραβος ὄξυπαγὴς ἢ δ' ἀσακος

Esto, sinus omnis pelagi instar profundus sit, non omne tamen pelagus sinus est, & pelagij appellatio latius patet. Idem Oppianus ait Testatorum quædam in perris, alia in arenis degere, vt

Νερίται, τρώμβωντε γένος, καὶ πορφυραί αὐταί.

Regio pur-
puris idem
nea.

Aqua dul-
ci necari.

In Arena
aliquândiu
latent.

Loca ob
Purpuras
celebrata.
Fucus ma-
rinus.

Ex neotericis Bellonius paruas quoq; Purpuras, vt plurimum litorales esse tradit, locis quidem scopulosis natas. Columella de piscibus loquens voluit limosam regionem idoneam esse Purpuris, alijsq; Conchis nutriendis. Maris verò adeo amantes sunt, vt author de natura rerum (ex Plinio, vt citat,) dicat, cùm semineces fuerint, mari redditas reuiuiscere. Sed Plinius hoc non de ipsis Purpuris, sed illis, quibus inescantur Conchis mytilorū similibus scribit. Ait insuper aqua dulci necari, & sicubi flumen immergitur, (alias, sicubi flumini immerguntur,) alioqui captas diebus quinquaginta viuere. Atq; hoc ferè ex Aristotele, apud quem legere est: Testaceo generi anni pluuij profunt, præterquam Purpuris, cuius rei indicium est, quòd si annis in mare fluentis aquam gustarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta est, dies circiter quinquaginta. Idem philosophus Purpuras testatur aliquandiu in arena latere, sicut etiam Pectines. item canis exortu circiter dies tricenos condi. Porro non inconueniens fuerit loca hæc recensere, quæ à Purpura celebrari meruere. Apud Virgilium vbi habet.

Alba nec Assyrio fucatur lana veneno.

aliqui exponunt Purpuram, licet Acron ad herbæ genus referendum putet, quæ fucus marinus vocatur, vnde lana inficitur. Purpuram tamen Assyriam in pretio fuisse innuit Petronius Arbiter, dum canit:

Assyria Concham laudabat miles in vnda.

Quasitus tellure nitore certauerat ostro.

Lib. 5. c. 1.

† In Laco-
nicis.

Fucus Te-
narius.

Lib. 1. Syl.
Oebalis
Purpura.
Coæ Pur-
pure.
Sat. 8.

Vitruuius in Africa puniceæ coloris Purpuram procreari scripsit. At Plinius præcipuam esse in Meninge Africæ. Meninx autem Africæ insula est, non longè à Syrtibus sita, quam Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminit. Atq; ibidem Plinius Purpuræ florem Asiæ præcipuum esse, & Getulo litore Oceani, in Laconica Europæ.^b Getulorum scopulorum alias etiam meminit his verbis: Et quidem minus miror incomperta quædam esse equestris ordinis viris, iam verò & Senatorij nil demirantibus quàm luxuriam, cuius efficacissima vis sentitur atq; maxima cum ebori citroq; (cedroq;) syluæ exquirantur, omnes scopuli Getuli Muricibus ac Purpuris. Laconicum autem mare etiam ferre Conchylia, ex quibus ad infecturam vestium Purpura comparatur, nobilitate ijs solis, quæ in rubro mari capiuntur, inferiora, testatur Pausanias. Celebrantur eadem ab † Horatio

Nec Laconicas mihi tradunt honesta

Purpuras clientes.

Purpura Laconica Valerio Flacco dicitur fucus Tenarius hoc versu.

Illis Tenario pariter tremat ignea fuso.

A^c Statio quoq; alibi nominatur Oebalis Purpura, Zoographus Laconicam interpreta-
tur, quæ alio, inquit, nomine Oebalia dicitur. Sed Plinius alias Laconicam Purpuram com-
mendat: Purpurissum, inquit, Puteolanum laudatur potius quàm Tyrium aut Getuli-
cū, aut Laconicum, vnde pretiosissimæ Purpuræ. Coæ Purpuræ nominantur ab Horatio
quarto carminum: easdemq; intelligit^d Iuuenalis canens.

— Spartana chlamis, Conchylia Coa.

Purpuram Mauram nominat Valerianus apud Trebellium in epistola. In Muxa emporio ad mare rubrum habetur Purpura, tum eximia, tum vulgaris, vt testatur Arrianus, si bene memini,

memini, in Periplo, apud quem etiam lego, à duobus emporijs Perfidis, quorum vnum Apologi vocant, alterum Omana, in Arabiam auchi Purpuram. Q. Ennius in Phagesiorum fragmento Atarnæ Purpuram laudare videtur, nisi fortè quid desit, canit autem:

*Polypus Corcyra, caluaria pinguis Atarna,
Purpura, muriculi, mures, dulces quoque echini.*

Genus quoddam Purpuræ à Plinio Teniense appellatur, in Tenei maris ora, ut inquit collectum: sed Teneum illud mare: vbi locorum sit, inquit^c Turnebus, cum esse neminem, qui sciat putem, suspitio non levis. animo incessit, hic emendatores, ut in deletili charta & palimpsesto lusisse & delensisse quæ non placebant, quæ voluerunt scripsisse, nō quæ Plinius literis consignarat, edidisse. deniq; prouocatum est ad vermiculatos & erosos libros in quibus reperimus, in Tenei maris collectum, arbitratur autem idem Turnebus in tænijs maris collectum scribendum esse. Sunt autem ipsi tæniæ in mari candicantes cautes longo tractu fasciam imitantes, à quibus Tænienses Purpuræ vocantur, quæ in illis degunt locis. Est & Purpuræ in eo genus dialutense, quod originem Græcam sed formationē Latinam præ se fert. Nam ut è Græco & Latino compositum esse videatur, non assentiar, inquit ibidem Turnebus, ut si Amminei vini & Chij nota mixta esset. libri tamen antiqui refragantur editionibus, quod tam frequens est, ut quodcumque aliquid obscuritatis in eo auctore est, ferè semper dissensio reperiatur: & lubentius plerunq; secundum veteres tabulas litem dederim: in illis autem ita scribitur, mirè aptum Conchylijs & longè optimum Purpuris dialucense, id est, vario genere soli pastum. Dialutense retenta superiorum generum forma, erit tanquam solutum & vagans, neque eidem adhærens sedi: at dialucense per falsum æquor repens & vario eadem causa genere soli pastum, ex præpositione δια & αλυκον, quod est falsum, hoc genus aptum Conchylijs dicit, id est Conchyliatæ vesti. Sed regrediamur in viam. Porphyrysa Aristoteli, ut citat Stefanus Aquæus in commento ad caput duodecesimum libri quarti Plinij, à frequentia & pulchritudine Purpurarum dicta est: sicuti & Melibœa Purpura teste Festo, à nomine insulæ, in qua tingitur: cuius meminit Lucretius,^f dum canit: *Melibœa, fulgens*

*Purpura Thessalico Concharum tecta colore
Aurea Pauonum rident imbuta lepore.*

Meminit etiam in quinto Virgilius:

*Victori clamydem auratam quam plurima circum
Purpura Maandro duplici Melibæa cucurrit.*

Sed hic Hortensius Melibæam Magnesiæ ciuitatem esse ait. Cæterum Tyria Purpura olim omnium celeberrima fuit: quod testatur Strabo his verbis: πολὺ γὰρ ἐξήσται πασῶν Τυρία καλλίστη πορφυρά: hoc est, longè omnium præstantissima habetur Tyria Purpura. Plinius: Tyri nobilitas nunc omnis Conchylio atque Purpura. Quia verò Tyrus prius Sarra vel Sar vocaretur, itaque Sarranum Ostrum dixit Virgilius, & Sarranam Purpuram Iuuenalis: vnde Ennius Pœnos Sarrâ oriundos scripsit authoribus Probo & Festo. Dicuntur quoque absolutè Tyriæ, vestes Purpura Tyria infectæ: Ovidius,

Sive erit in Tyrijs, Tyrios laudabis amictus

Martialis in primo

Hispanas, Tyriasq; coccinasq;.

Et in sexto rursus:

*Te Cadmea Tyros, me pinguis Gallia vestit
Vis te Purpureum, Marce, sagatus amem?*

Idem quoque Tyrias Lacernas dixit:

Ut lutulenta linat Tyrias mihi multa lacernas.

In decimoquarto lanæ Tyriæ apud ipsum gloriantur se in Laconia quoque vbi Purpura non minus frequens est, habitas fuisse pretiosi loco muneris, quod argutè dicunt, dum aiunt se à Paride donatas fuisse Helenæ & Purpuram Lædæ, hoc est, Purpuram Laconicam fuisse deteriore.

Nos Lacedemonia pastor donauit amica

Deterior Lædæ Purpura matris erat.

Tyrius quoque absolutè videtur color à Plinio dictus, nam cum de Purpura amethysti colore dixisset, addit: At Tyrio laus summa color sanguinis concreti, nigricans aspectu &c. Virgilius etiam Tyrium muricem dixit, *Tyrioq; ardebat murice lana.* & Ovidius: *Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.* Cochleam Tyriam Vranus in Arabicis dixit, citante Stephano, pro Purpura nimirum καλλιόν τυρίον. & Ouidio Purpura Tyria, Concha Sydonis dicitur:

Collocat

^c Li. 9. c. 5.

Adu.

Plinius correctus.

Tænienses

Purpuræ.

Dialusces.

Porphyrysa vnde dicta.

^f Lib. 2.

Melibæa

Purpura.

Tyria Purpura optima.

Sarranum Ostrum.

Tyria lacerna.

Lanæ Tyria.

Murex Tyrius.

Cochlea

Tyria.

^g Lib. 10.

Metam.

Collocat hanc stratis Conchâ Sydonide tinētis.

Sidonium. Sidonium Ostrum Horatio. Est autem Sidon vrbs Syriæ, unde & sindones dici conijcit Zoographus: Staius in Propemptico Metij Celeris:

*Quâ pretiosa Tyros rubeat, quâ Purpura succo
Sidonys iterata vadis.*

Lucanus etiam meminit in tertio:

Et Tyros instabilis, pretiosaq; murice Sydon.

Purpura di-
bapha.
Lib. 8. c. 8.

Purpura-
Succubita-
na Maura.
Purpurifi-
cium vbi.
Tarentinū
Vestimen-
tum.

Istiusmodi autem Purpura dicebatur dibapha, quod bis tinēta esset, veluti magnifico im-
pendio: dibaphum Cicero appellat. ^h Lazius refert in Tyro Coccineam præparari sole-
re, & à Cocco, hoc est, grano tinctorio appellari. sed fetus Purpuræ inuentio ostendit in
Hercule Tyrio, de qua mox. Succubitanam Purpuram quandoq; ab Africæ oppido quod
Succubi vocant. Valerianus in epistola ad Trebellium Pollionem, Claudio qui postea Cæ-
sar factus, dari præcipit à procuratore Syriæ albam sublericam vnam, cum Purpura Suc-
cubitana, Subarmale vnum cum Purpura Maura. Post Syrtim lacum esse scribit Strabo
nomine Zuchis quadringentorum ferè stadiorum: ad quem sit vrbs eodem nomine: Eam
Purpurificium & varias piscium condituras habere. Augustinus Niphus Purpuræ Con-
chylum, notissimum, inquit, est, apud Tarentum. Varinus *ταραντινον ιματιον*, Tarenti-
num vestimentum, tenue & translucidum, non omnino Purpureum, vt quidam pura-
runt, exponit, sed & Tarentinas tincturas. Olim etiam nota & laudata fuit Tarentina
Purpura. Me iuvene, inquit Cornelius Nepos, Purpura violacea vigeat, nec multò post
rubra Tarentina. In Sardinia insula Purpuræ item excellentes tangebantur. Miratur Bay-
sius cur inter doctos conueniat quod Purpuræ vsus nostris temporibus prorsus ignotus
sit, cum in Carteia, inquit, Baticæ prouincia olim murices & Purpuras nobiles (Conchis
vel decem cotylas capientibus) ex Strabone constet. In Sardinia quoque fuisse constat ex
prouerbio, Tinctura Sardonica &c. Salij poetæ tempore Purpuræ etiam Anconæ tingi so-
lebat, vt verba eius ostendunt: *nec Sydona vilior Ancon, Murice nec Lybico*. Acron explicat
illud Horatij:

*Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusuè medullis
Quàm qui non poterit verò distinguere falsum,*

Sulis ma-
gna Purpu-
ræ copiare
perta.

Purpuras Aquinates Tyrijs similes esse scribit. Sulis ab Alexandro captis memorabilis
Purpuræ vis & copia, in ipsius deuenit potestatem. Vbi aiunt (inquit in Alexandro Plutar-
chus) & Purpuræ Hermionice inuenta quinquaginta millia talenta, repositæ quidem ab
annis fermè ducentis, recentemq; adhuc coloris florem nouumq; seruantis. Huiusce ve-
rò rei causam adferunt, quod infectura Purpuræ ex melle facta sit. Atque hæc de varijs
locis vbi Purpura fiebat. Miretur sanè aliquis, non in Europa solum & Romæ (vbi Purpu-
ræ vsus semper fuisse Plinius tradit) sed in Africa quoque & Asia & toto terrarum orbe
defecisse, cum ex Africa olim, Asiaq; & Persis, ac tot alijs regionibus locisue pereretur. Eo-
rum quidem qui nostro sæculo varias & remotissimas nauigationes aliasq; peregrinatio-
nes literis mandarunt, Purpuræ (quod sciam) nullus meminit.

INCREMENTVM. MOTVS. ÆTAS. OLFACTVS.

Celerissime
crescunt.

Ætas.
Vt anni ea-
rum cogno-
scantur.

ONCHÆ omnes, inquit Aristoteles celerimè crescunt, præcipuè ve-
rò Purpuræ atque Pectines, quippe quæ anno perfici (magnitudinem im-
plere) possint. Ait tamen tempus viuendi Purpuris & Buccinis longum
esse, Purpuras enim annos circiter sex viuere, & singulis annis incremen-
tum earum patere per orbis, quibus totidem quot annos habent, testa
clauiculatim intorta in crepidinem desinat. Si itaque quorannis nouum
sibi adiiciunt orbem, vno anno perfici non poterunt, cæterum absque orbibus etiam per-
fectæ sunt, & talem supra descripsi, in qua vix primi orbiculi rudimentum conspiciebatur.
Quod ad ætatem attinet, Plinius annum adiicit, inquiens Purpuras annis plusquam se-
pennis viuere. Athenæus verò Aristoteli subscribens circiter sex etiam testatur. Extra
aquam vti paulò ante ex iisdem authoribus diximus, captæ diebus quinquaginta viuunt
saliua

faliua sua. Parum admodum progrediuntur teste philosopho, qui præterea scribit, Purpuris escas putidas emoliri, & accedere ipsas ad eiusmodi escam à longè, utpote odorantes.

G E N E R A T I O.

DUPLICEM esse originem Purpuris, Buccinis, Mytulisq; ex citandis veterum autoritatibus constabit. Plurima in mari, inquit Aristoteles, sponte existunt, sed non ex eadem materia omnia. Purpuræ & ostracoderma ex materia putrescente & limo. Et mox: Ostracodermorum ea quæ fauos conficiunt, eodem modo quo alia ostracoderma fiunt. Hæc prior est origo: Altera eorum est, quæ dicuntur *κηριάς* id est fauos conficere, quod fauificare & fauare conuertit Gaza, siue *μελίκεραν*, τὸ το δ' ἐστὶν οἶον κηρίον ποιεῖν, id est eodem interprete, fauaginem, quæ est veluti fauus apum, condere, quod Plinius dixit de Purpuris, eas mutuo attritu lentorem cuiusdam cerij saliuare. Id faciunt, Mytili, Buccina, Purpuræ authore Aristotele. Nam emittunt lentorem quendam siue humor mucosum velut à seminis natura: semen verò eorum nullum esse existimandum est. Ex illo Purpuris verno tempore congregatis veluti fauus quasi ex putaminibus cicerum alborum inter se coherentibus coagmentantur, quem pro maris spuma pharmacopolæ quidam falsò ostentant: nullus autem huic meatus est apertus, neq; fiunt, neq; nascuntur ex eo Purpuræ, sed est veluti expurgamentum. Nam saliuare incipiunt ex lentore mucoso, ut dictum est: putaminibus similia ista componuntur, ex eo verò quem in terrâ emittunt, ichore, id est, tenuiore humoris parte, eo in loco fiunt in terra coagmentatæ parvæ Purpuræ, non aliter quàm effuso in terram fungorum decocto, fungi permulti breui enascuntur. Ex his duos Aristotelis locos, in quibus de istis agit, dilucidiores reddidit^a Rondeletius. Alter est in tertio de generatione capite vndecimo: alter à Gaza male conuersus in quinto de historia animalium capite decimoquinto, citatus etiã ab Athenæo libro tertio, quem si cum Aristotele conferas, menda, inquit, aliquot faciliè emendabis, maximè verò illud, *ἀφ' ὧν δ' ὁ ἄχαιος ἐστὶν τὸ γλῶσσω*, cum legendum sit ex Athenæo, *ἀφ' ὧν δ' ἰχθῆρας ἐστὶν τὸ γλῶσσω*, &c. nec non Plinij locus libro nono, in quo scribit murices & Purpuras saliuario lentore prouenire, clarior inde fiet, quàm ex Massario qui saliuarium lentorem, fauaginem interpretatur, ex qua, ut, ex superioribus liquet, Purpuræ minimè fiunt, sed dum putaminibus cicerum similis congeries fauago Gazæ dicta sit, ex mucoso humore, qui saliuarius lentor à Plinio nominatur, huius tenuiore parte in terram effusa, proueniunt murices, & Purpuræ. Huiusmodi ortus rationem, idem^b Aristoteles alibi comparat plantis, quæ ἐκ τῆ παραβλάστησιν, id est ex sobole, aut si verbum è verbo exprimas, ex adgeneratione procreantur, ut cæparum genus. Hoc modo, inquit (Aristoteles) Mityli gignuntur, quippe qui minores semper circa eos qui primi nati sunt, proueniunt. Purpuræ & Buccina quæq; fauos conficere creduntur eodem modo. Quare magna eorum copia oritur, quando origo aliqua prius extiterit: nam cum omnia hæc sponte fieri contingat, rationi consentaneum est, cum origo aliqua præcesserit, multo plura formari. A singulis enim eorum, quæ primæ sunt originis, quibusq; reliqua adnascuntur, excrementi aliquid effluit. Quod verò prima istorum origo ex materia putrescente fiat, certissima inditio est, id quod in stagni nostri parte, quæ est ad oppidum Baleruc vernacula lingua nuncupatum multorum, ac magnorum Mitulorum feraci, accidisse vidimus, Hæc & alia Rondeletius. Constat itaq; purpurarum generationem sponte naturæ fieri sine maris, & fæminæ commistione, sine ouis. Quamobrem inquit idem Rondeletius in capite de Purpura, hoc in loco improbanda est authoris libri de aquatilibus sententia, ab Aristotelis sententia alienissima, etiamsi eam exponere velle vi deatur, quam tamen miserè deprauat, & corrumpit, ut ex eius verbis perspicuum fiet. Vterq; autem piscis (de Purpura & Buccino loquitur.) Purpureum colorem fundit, estq; Massilia, Genuæ, ac Venetijs in cibis expetitus: sed Buccini caro Purpuræ carne durior est. Ambo quoq; fauare dicuntur, quod sanè hoc pacto faciunt. Qua sub lapide prona parte oblonga, albâq; deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita faui nomen habent, ab apû similitudine (ut icon subsequens ostendit.) Supini autē sub lapide stabulantur, cum fauificant: quo verò tempore fauos extraunt, si incoquantur, & abscindantur, ova intrò continere comperientur, quæ saliuario lentore lapidibus, & cautibus ferruminant, ut inde

Duplex origo.

Humor mucosus naturæ feminis.

Fungi ut subito nascantur.

^a Lib. 4. de piscib. cap. 4. Aristoteles correctus. Massarij error.

^b Lib. 3. de gener. c. 11.

Quando magna copia.

Ex putredine oriri.

Contra Bellonium.

Buccinæ caro durior Purpuræ.

Μελίμυρα Purpurarum Aristotelis siue fauago.

^aLib. 5. His.
cap. 15.

Cur non co-
eant testa-
cea.

^aLib. 5. His.
cap. 12.
Oua Purpu-
rarum non
ad genera-
tionem cō-
ferunt.

Quando fa-
uifcent.

Fauificare
dicuntur Pur-
puræ.

mentum vel subiectum nullum existat. At quæ in Purpura, Buccina, turbinatisque partes sint semini generando, continendo, emittendo, recipiendo & fouendo idoneæ? Quænam aliæ præter eas, quæ sustinendo nutriendoque; simpliciter animali destinatæ sunt? Præterea quæ commistio corporum vndique; testa conclusis esse potest? Dices fortasse ex ^d Aristote- le, Genus omne Ostracodermorum vère autumnoque; habere ea, quæ oua appellant, excep- ptis Echinis cibo idoneis, quippe quibus etsi per ea tēpora præcipuè vbertas ouorum est, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, sed maximè plenihuius die- busque; tepidis restituuntur. Hæc quidem Aristoteles prodidit, sed locus is ex alio intelligen- dus, qui legitur in tertio de gener. anim. cap. 11. Quæ oua appellantur, nihil ad generatio- nē conferunt, sed inditio sunt melioris nutritionis, quale in sanguineis pingue est: quam obrem sapore per id tempus præstant ciboque laudantur: argumento quod & Pinnæ & Buccina & Purpuræ continent quidem semper ouum illud vocatum, sed aliàs maius, aliàs minus. Quare falsum est oua huiusmodi per similitudinem sic appellata, non ex semine, non ex fæminæ & maris coitu concepta, ita disponi, vt faui nomen habeant, ab apum simi- litudine, vt hoc sit fauare, siue fauificare. Est enim longè aliud apud Aristotelem, Athe- næum, Plinium. Αἱ μὲν ἐν πορφύραι τῷ ἑαρος αὐωυτροιζόμεναι ὡς ταυτὸ, ποῖσι τὴν καλα- μένῃ μελίμυραν. Τῷ δ' ἐστὶν οἶον κηρίον, πλεονέχον ἔτι γλαφυρόν, ἀλλ' ὥσπερ ἀνὲν λεπτύ- ρων ἐρεβίνθων λευκῶν πολλὰ συμπλακῆν. ἐκ ἧς ἀνεωγμένον πόρον ἐδὲν τεταῶν, ἐδὲ γίνον- ται αἱ πορφύραι, ἀλλὰ φύονται, καὶ αὐταί, καὶ τὰ ἄλλα ἐκ τῆς σήψεως, καὶ ἰλύος ὅσρα κό- δερμα. Τῷ δὲ συμβαίνει ὥσπερ ἀποκαθάρμα, καὶ τοῖς κήρυξι. Κηρία ἔστι γὰρ καὶ οἱ κήρυ- κες, idest, Purpuræ verno tempore eundem in locum sese colligentes, condunt, quam fa- uaginem nominant, quæ veluti fauus est apum, verum non ita elegans, sed quasi ex puta- minibus cicerum alborum multa inter se composita, struem vnā suā cohesionē coagmenta- tam. Nullum ijs patet foramen, neque; ex ijs nascuntur. Sed cū Purpuræ, tum etiam re- liqua testis inclusa à limo ferè & materia putrescente oriuntur. Illa verò coagmentatio fa- uo similis, purgamentum tam ijs, quàm Buccinis euenit. nam Buccinis quoque; fauificare in more est. Igitur κηρίαζεν, siue μελίμυραν, siue οἶον κηρίον ποιεῖν, quod est Gaza interprete fa- uare siue fauificare, vel vt Plinius loquitur, lentorem cuiusdā cerij saluare, dicuntur Pur- puræ & Buccina, cū emittunt lentorem quendam, siue humorem mucosum, velut à se- minis natura, semen verò eorum nullum esse existimandum est. Ex eo lentore concreto & exsiccato fit congeries veluti putaminum cicerum alborum, inter se cohærentium, quam in litus

A in litus eiectionem pharmacopolæ quidam pro spuma maris, alij pro alcyonio falsò usurpāt. Quocirca procreantur purpuræ & buccina sponte, vt alia ostracoderma, è limo & materia putrescente, vt iam dictum: & præter saluarium lētozem tenui humore in terram recepto. Ac quemadmodum fungorum decocto in terram effuso fungi permulti breui enascuntur, ita purpurarum origine aliqua præcedente, multò maior copia prouenit, à singulis enim excrementi aliquid effluit, quod quidē semen non est. Atque hæc est duplex purpurarum, buccinorū, mytulorū origo ab Aristotele tradita, & à doctis, Rondeletio fusiùs explicata.

fūgi vt mul-
ti nascātur.

V I C T V S.

VANTO PERE^a maris aqua purpuræ delectentur iam antè ex Aristotele dictum est: apud quem etiam inuenio cibum purpurarum esse carnem, ^{Cibus.}

item ex plantis maris. In octauo enim de historia capite secundo, quæ mobilia sunt (inquit) eadem carne vescuntur, ijs victus ex pisciculis est, vt purpuris: sunt enim carniuoræ, & quidem esca huiusmodi capiuntur: quam ijs etiam quæ mari pullulant, alliciuntur. Et rursus alibi: Alit altera alterā, eo quod sua testa agnatum veluti algam muscūmū gerit: quæ autem pro cibo eis afferunt, ponderis causa adhiberi aiunt, vt in libra sint grauiorēs. Quod postremum repetit, sed paulò aliter ^a Plutarchus Musci & algæ quicquid est esui, ita in suas testas recipiunt, vt ijs in orbem ^a Lib. de Solert. anim. al. exsertis quasi circularem conuiuentionem præbeant, vna alterius alimentum depascente. Plinius purpurarum genera pabulo & solo discernit, vt sit lutense putri limo; algēse quod alga enutritum, viliissimum: dialutense vario soli genere pastum. Testatur Gillius purpurā diu multumq; considerasse, cum aliam Conchā mordicus tam diu premeret, quoad suffocata hisceret. Voraces admodum esse vel ex prouerbio notū, quāquam nonnulli hoc ad tincturam referant.

Voraces es-
se.

CAPIENDI RATIO.

E modo capiendi, ac de tempore capturæ idoneo, necnon de esca qua alliciuntur, dicendum. Aristoteles purpurarios ait escas putidas eis purpuris emoliri, hasq; accedere ad eiusmodi escam à longè, vt pote odorātes. ^{Fetidis capi carnib.} Quod repetens Plinius, foetidis capi scribit. Aliās carnibus ranarum (rubetarum, Isidorus & Albertus) vel hamo, inquit, additis, præcipue purpuras certum est allici: sed nescio quā rectè: vix enim hamo eas capi credi-

Hamo non
capi.

derim. Hicetius scribit purpuratores chamis ad inescandum vti. Tarentinus escam quamdam ad polypos describit, qua purpuræ etiam alliciuntur. eam in polypo recitauimus. ^a Aelianus capiendi modum eiusmodi describit: Paruam nassam denso contextu, exiguis maculis purpurarij piscatores contexunt. Intus in media nassa Strombus piscis illecebra appenditur, ad eam alliciendam, Purpura maiorem in modum linguam distendere cōtendens, eò pertingere & strombum ipsum assequi conatur: & ne ab esca quam ligurit, aberret omnem eam necesse habet exerere: itaq; ipsa exerta fugit et eam, quoad plenitudine intumescentem retrahere nequit: vnde fit vt eam piscator liguritione irretitam comprehendat. Hæc Aelianus ex Oppiani halieuticorū quinto, qui *κνρτίδας*, id est, nassas exiguas huiusmodi calathis (*ταλάροις*) similes è viminibus necti canit. Aristoteles quoque *εὐ φορμίον* capi ait purpuras: Gaza tegetes & crates interpretatur; quam significationem alibi fortè hoc vocabulum habet (quoniam storeæ huiusmodi similiter è iuncis texti solent,) at hoc in loco nassas potius, vel nassis similia retia interpretari mauult Zoographus: quoniam & paulò post eadem vasa philosophus *κνρτας* appellat. Et Plinius, Capiuntur, inquit, paruulis rarifq; textu veluti nassis in alto iactis. Inest ijs esca, clusiles mordacesq; Conchæ (apud Athenæum lib. 3. Concha ea *μέλαινα* dicitur & *κογχοθήρα*,) ceu mitulos videmus. Has semineces sed redditas mari auido hiatu reuiuiscences, appetunt purpuræ, porrectisq; linguis infestant, at illæ aculeis stimulate claudunt sese comprimuntq; mordentia: ita pendentes auiditate sua purpuræ tolluntur. Sed plura, de his nominibus, *φορμός* primitiuo, & diminutiuis, *φορμῖς*, *φορμίσκος*, *φόρμον*, *φορμίδιον*, apud Varinum, Pollucem alioq; reperies. Aelianus quoq; pro nassa *φερνίον* dixit: aliqui *πόρκον* pro eadem aut reti eiusdem formæ. Phœnices hoc tempore purpuras in hunc modum capiunt, inquit Iulius Pollux, & vellus inde aspectu floridum tingunt. Funem oblongum validumq; vt in mari durari possit, demittunt. ei modicis interuallis vasa quædam exigua, (*κνψέλας*) veluti tintinabula quædam (*κώδωνας*, nimirum quod ad figuram) addunt, è sparto seu vimine

Phœnices
vt Purpu-
ras capiunt

Κημὸς:

aliquo iuncoué contexta. Ea circa ingressum rigentibus extremis iuncis aut viminibus hirsuta aspera; sunt, ita ut ingredienti cedant, dilatato facile introitu, regressum autem aduerso rigore arceant. Sic funem instructum escis quoque in nassulas impositis, loco petroso Purpurarij demittunt, subere alligato in summo, quo sustineatur. Sic nocte una intermissa, aut etiam die, ut plurimum vasa Conchis repleta extrahunt. Eiusmodi vel similem texturam intellexisse videtur Varinus, dum ait: Κημὸς textura quædam est ex iuncis (ἐκ κημίων) colo similis, in qua Purpuræ & Conchylia ingressa (nā & esca imponitur) capiuntur. Quod modò attinet ad tempus capturæ idoneum, Aristot. scribit capi Purpuras tempore verno cum fauos extruunt: caniculæ verò tempore nullas ferè capi: Atqui eo tempore teste vel ipso Aristot. deterrimum florem habent, quapropter et si ita quoque repetat Athenæus, suspèctus mihi est Aristotelis codex. nam præterquam quod rationi consentaneum est, Purpurarios eas capere, cum inliorem succū floremuè habent, propter quem eas capiunt, etiam Plinius aliter legit, inquit, Capi eas post canis ortum, aut ante vernum tempus vilissimum, quoniam cum foetificauere, fluxos habent succos, sed id tingentium officinas ignorare, cum summa vertatur in eo, ut ipse loquitur.

TINCTURÆ RATIO.

Ut Purpure
flos colligatur.

Flos ubi positus.

Phœnices
ut Purpurā
facerent.

^a Lib. 1. c. 4.

^p li. 1. quest.
natur. c. 3.

Fabæ misce
batur.

^c Li. 9 Orig.

cap. 28.

Lana primū

tincta Pur-

pora.

^d In Hercu.

Octao.

Vomodo succus ille siue flos quem Purpuram vocamus, colligeretur, & in vsum præpararetur, sic ferè apud veteres reperio. Cum foetificant, inquit Arist. deterrimū florem gerunt: paruas cum testis contundunt, alioqui difficile est succum detrahere. Maiorū florem testa ablata detrahunt: quamobrem euenit, ut collum à papauere separetur. Flos. n. positus inter hæc est supra eam partem, quam ventrem appellant. Itaque detractō flore, diuidantur partes istæ necesse est. Dant operam ut viuæ frangantur. nam si prius quàm frangeris, exspirarint, florem omnem cum vita euomunt: quapropter solent eas asseruare in nassis, dum ipsæ se colligant, atque requiescant. Breuiter de hac re Plinius: Viuas, inquit, capere contendunt: quia cum vita succum eum euomunt. Et maioribus quidem purpuris detracta Concha auferunt: minores cum trapetis frangunt: ita demum rorem eum excipientes Tyrij. Dilucidè Vitruuius. Conchylia cum sint lecta ferramentis circumscinduntur, è quibus plagis purpurea sanies uti lachryma profluens, excussa in mortarijs terendo comparatur. Phœnices, inquit Gyllius, purpurarum captarum testas confringunt, & carnes ad tincturam condiunt, & aqua dilutas & fordibus expurgatas, succensis ignibus in lebetes coquant: earum sanguis ut ab igne incalascit, partim cyaneo colore fit, partim in alium colorem conuertitur, ac iam quicquid imposueris, in illius colorem commutatur. Hæc ille ex onomastico^a Iulij Pollucis, ubi verba aliquot quæ Græcè leguntur: Εἴπειτα κοψάμενοι τὸ ὄσπρῳον ἐν ταυτῷ καὶ τῷ σάρκα, παρὶχύσαντες τε ἐπὶ δεισοποιίαν, ὕδατι τῷ ἁλῶ ἐκκαθαίραντες, ἐνέψκω ἐμπύρῳ λέβητι τὸ θηράμα τὸ θαλάττιον: sic interpretatur Zoographus, aliter quàm Gyllius: Phœnices captis purpuris testas simul & carnes tundunt & deinde condiunt (sale nimirum vel nitro saniei admixto) ut color firmior ac tenacior fiat, & fordibus aqua ablutis, (primū videtur ut tundantur, secundū ut lauentur, tertium ut flos eximatur, condiatur, coquatur,) in lebetes ad ignem coquant. Notandum verò purpuram, ut Seneca^b philosophus tradit, eodem Conchylion non in vnum modum exire. Interest, inquit, quantum macerata sit, crassius medicamentum an aquatius traxerit, sapius merfa sit, an semel tincta. Admixtio fabæ proderat, quod me docet Plutarchus libro de Oraculorum defectu, his verbis: Alia alijs sunt conducibilia: Sic faba Purpure, nitrum cocci tincturam expedit admixtum, & ut Empedocles ait:

Glauci flore croci byssus miscetur amœnus

^c Isidorus omnem purpuram prima tinctura ferruginei coloris esse ait; quod verum ut sit vereor. Ex Ciceronis Hortensio apud Nonium in verbo imbuere, didici eos qui combibi purpuram volunt, prius lanam medicamenti quibusdam sufficere. Inficiebantur autem initio purpurā solæ lanæ; vnde Seneca^d Tragedus:

Nec Sidonio mollis ahenis

Repetita bibit lana rubores. Et Virgilius

Ipse sed in pratis aries iam suauē rubenti

Murice. Horatius:

Muricibus Tyrijs iterata vellera lana.

Tibullus. *Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.*

Ouidius: *Phocaico bibulas tingeat murice lanas*

Iteraba-

Iterabatur tinctura, ut magis colorarentur vestes, quod constat ex eodem Ouidio in libro de medicamine faciei, ubi ait:

Vellera sæpè eadem Tyrio medicantur aheno.

Fortasse dibapham Purpuram dicit, quam pretiosissimam fuisse constat: de qua etiam Flaccus ad Grosphum scribens, inquit: *Tebis Afro Murice tincta vestiunt lana.* Tyria autem Purpura apud antiquos laudatissima existimabatur, ut sæpè dictum est. ^e Papirius

Rupesq; nitent, quæis Purpura sæpè

Oebalis & Tyri moderator liuet aheni.

Inter Conchiliata autem & Purpurea interest, quod Purpureum inficitur Purpuræ flore, & Buccini succo, certo quodam temperamento: in Conchyliatis verò, non miscebatur Buccinum, ut Plinius scribit, sed ita obscure & mendose, ut intelligi non magis possit, quam si alienigeno vteretur sermone. In Conchyliata veste cætera eadem sine Buccino, præterque ius temperatur aqua pro indiuiso humani potus excremento, dimidia & medicamina adduntur: indiuiso tamen pro indiuiso malunt emendatores, semper non intellecta mutare solenni infania consueti, inquit ^g Adrianus Turnebus, qui se in veteribus indiuiso reperisse testatur, & ius temperatura, & quæ. Sic igitur legit: præterque eius temperatura, & quæ pro indiuiso humani potus excremento remedia & medicamina adduntur. Nam inficiendis Conchylio velleribus, cum humanum admisceretur lotium, ut eius odoris foeditas emendaretur, medicamenta quædam & remedia adhibebantur. miscebatur & lotium tingendæ purpuræ, unde & indiuisum dixit, quod & in Purpura, ut in Conchylio tingendo adderet. quare de grauissimo & teterrimo odore dixit Martialis

Quod bis Murice vellus inquinatum.

Hucusque ille. Iam verò pictores ipso purpureo vtuntur cruore trito in mortario, sicuti indicat Vitruuius, aut creta argentaria in eum liquorem feruenti aheno addita & inebriata: bibit enim eum colorem celerius lanis: purpurissum vocat Plinius in sexto trigesimiquinti: Argentaria autem creta nitorem argenteum reddit, eodem authore dicti lib. cap. 17. Georgius Pachymerius lib. suo 12. de colore, Purpuræ colorem tardius consistere notauit. Etenim cum hanc, inquit, contuderint, omnemque ex ea humorem eluerint atque expresse- rint, effusumque in ollis coxerint, primo quidem nullus prorsus color in tinctura manifestus est. Gaudet hæc eadem tinctura in sole versari: nam ab eo radiata illuminatur, & magis enitescit. Notauit & illud Gyllius ex Polluce, cuius elegantissima verba Græca committere non possum, ut omittam: *χαίρει δὲ ἡλίου ὀμιλῆσαι αὐτῷ ἀναπυρσέει, καὶ πλεον ποιῇ καὶ παιδοτέρων τῷ αὐγῷ, ἐκποινασμένῳ ἐκ τῆ ἀνω πυρός.* Mirum in primis est, quod scribit [†] Aelianus: Purpurarius piscator, si postquam Purpuram non in hominum cibum, sed ad tingendas lanas comprehenderit, in exhaustum, constantem & genuinum velit fieri colorem, & perfecte tinctum vno saxi ictu Purpuram vnâ cum testa interimit. Quod si læuior plaga inferatur, & etiam nunc spirans relinquatur, atque iterum lapide percutiatur, ad tincturam fit inutilis. nam ex eo dolore tincturam amittit, siue illa per eius corpus dispersa imbibatur, siue aliter effluat. Quod quidem ipsum præclare Homerum intellexisse dicunt: idcircoque vno ictu celeriter morientes Purpurea morte affici ait, peruulgatum suis versibus illud canens:

Purpurea illum mors, violentaque Parca peremit.

Mel ac oleum addidisse tincturæ, ut sine læsione aut detrimento florem tincturamque in tempus conseruarentur, non male quis inde coniiciat, quod Alexander Dario deuicto, uti Plutarchus memorat, Purpuræ Hermoniacæ quinq; millia talentum Susis captis inuenerit, annos seruata decem minus ducentos, quæ florem recentem adhuc ac nouitium retine- ret: cuius (inquit) ferunt causam esse, quod puniceorum infectura melle perfecta fuerit, & candido oleo candidorum, quippe horum in pari ætate splendorem integrum & fulgentem conspici. Ex quo loco, inquit diligentissimus pariter ac eruditiss. Hieron. ^h Mercur. à nemine ferè animaduerso dubitari video, quænam esset illa Purpura, quo pacto melle facta esset, cum huius apud nullum alium authorem mentio habeatur, demum quæ fuerint candidæ Purpuræ oleo albo integræ conseruatæ. Fuisse non pannos, lanam aut sericum Purpura tincta, sed ipsammet Purpuræ substantiam, adducor ut credam, tum quia tanto tempore fuisse conseruatam eiusmodi materiam non adeo verisimile est, tum quia in conficiendæ Purpuræ tinctura, neque Plinius, neque Pollux, neque Cassiod. qui eius conficiendæ rationem diligenter persecuti sunt, nec alius author, mel uspiam commemorarunt. Præterea ex ⁱ Cassiod. colligere licet consueuisse contusa & simul coaceruata Conchyliia sex menses absque alio magonio integra seruari. Neque quomodo lanæ aut serico tinctis verba de flore à Plutarcho prolata accommodari queant, facile video cum propriè id nomen succo illi Purpurarum ab omnibus scripto-

Cur tinctura iterabatur.

^e L. 2. Carm. f. Li. 1. Sylu.

^g Li. 9. Aduers. cap. 5. Vrina humana vti sunt ad tingenda Conchylio vellerum.

Pictorum Purpura.

Tardius consistit.

[†] Li. 16. c. 1.

Mel et oleum cur adderentur.

^h Li. 6. c. 25. Plutarchi locus explicatus à Mercuriale.

ⁱ Lib. 1. Var. Epist. 2.

ribus tributū inueniatur, vt iure quoq; idem βαφν¹ siue tinctura ab ipsomet nūcupatus sit, quod illo solo tingerentur cuncta, quibus siue sponte siue artificio inhærebat: Sic enim

* Lib. 3. * Apollodorus apud Athenæum βάρμα eundem succum appellasse inuenitur. Itaq; res quantum ipse iudico, hunc in modum sese habet. Conchylia siue Purpuræ, aliæ erant puniceis, aliæ candidis corticibus tectæ; nam sese candidas habuisse Zoographus testatur, vtraq; tamen eundem succum ab Aristot. Plinio & Plutarcho nūcupatū emittebant: captæ igitur Purpuræ diligenter contundebantur; si erant paruæ, vt Aristoteles docet, simul cū testis tundeantur, ob faciliorem succi expressionem, ac in massam vnā cū succo redactæ, si ante sex menses in vsum ad infecturam trahendæ erant, absq; alio cōseruabatur, sin autem multo tempore durare debebant, punicearum massæ in melle, candidarum in oleo ex oliuis immaturis, albis à Galeno atq; ab alijs sæpenumerò nominatis factō, immersæ cōseruabantur, adeo vt succus veluti recenter mactatarū Purpurarū integer & floridus longo

* Li. 7. c. 13. tēpore maneret. Sed si Purpuræ magnæ erant, quemadmodū * Vitruuius, & * Pollux tradunt, ijs Cōchas auferrebat, atq; ita modò integras carnes totas sale cōditas; modò succū illum in cādida vena ab Aristotele & Plinio cōmemorata contentū & à carne separatum, similiter melle & oleo à corruptione tuebantur. Atq; hoc est quod in fine illius capituli voluit nobis significare Vitruuius hisce verbis. Id autē propter saluginē citò fit siticulosum, nisi mel habeat circumfusum. Quasi verò succus ille, quem Vitruuius vocat ostrum, citò corrumperetur, nisi ita melle fuisset merlus, vt vndequaq; circumfusum id habuisset. Vt enim oleum ad tuendas à putredine res magnam vim habere omnes sciunt, sic melle non modò alia corpora, verum etiam humana cadauera per annos plurimos cōseruari solita fuisse præ cæteris testa tum habemus apud Xenophontem & Columellam. Plinius quoq; narrat sese principatu Claudij vidisse Hippopocentaurum in melle allatum. Et Varro in Sciomachia scribit, Heraclidem Ponticum plus sapientiæ habuisse, quod præceperit vt cōburerentur corpora, quàm Democritum, qui voluit vt in melle cōseruarentur, quasi si id factum esset à vulgo, ingens mellis caritas extitisset. Vt ex ijs omnibus liceat conijcere, cadauera Purpurarum vnā cum flore, vel florem ipsum cum suo folliculo tot annos melle ac oleo candido immersa, fuisse integra seruata, ac propterea Plutarchum qui sciebat vix sex menses Conchylia contusa manere, nec succum florem vocatum vltra cōseruari posse recentem, addidisse rationem tot annorum durationis ac sub voce βαφν¹ intellexisse vel totum eum rudem contusarum Purpurarum aceruū, ob idq; talenta illa potius fuisse ponderis quàm pretij, vel (quod magis credo) ipsummet florē cum vaginula sola aut etiam cū carnibus extractum. Hæc omnia Mercurialis ad Plutarchi loci explicationem, in qua nōnulli desiderari aiunt rationē, cur potius melle puniceas quàm oleo, ac è contrario cur potius albo oleo candidas Purpuras condirent, cū aliōqui & mel & oleum æquē putredini ac corruptioni resisterent, cumq; eiusdem coloris florem habeant puniceæ Purpuræ cuius habent albæ. Cuius quæsitæ solutionem si quis à me hîc expectet, fallitur. Neq; enim ratione factum existimo quod albæ oleo, phœnicia melle conditæ essent, sed fortuito id euenisse, si modò verum est albas Purpuras à Plutarcho nominari ratione testarum, vt Mercurialis credit. Secus enim mihi videtur, quoniam λευκῶν non habet suum ἀντίθετον; neque ἀλεργῶν priuatim punicearum interpretandum puto, sed vniuersaliter Purpurarum. Etenim si colore Plutarchus Purpuras distinxisset, dilucidius dixisset πορφυρῶν μέλανων aut ποινῶν, καὶ λευκῶν, qualem sane diuisionem distinctionemue apud veteres non inuenies: quamobrem suspecta semper mihi fuit Plutarchi lectio, crediderimque quidpiam desiderari quod ad dictionem λευκῶν pertineat, quam suspicionem mihi adauget Vitruuius in allatis à Mercuriale verbis, in quibus mellis quidem, sed olei minimè, mentio fit. Si enim & oleo cōseruata fuissent Purpuræ, haud dubio, vt de melle, ita quoque de oleo meminisset, non iuerim interim inficias etiam oleo potuisse cōseruari, sed non æquo modo, mel enim simul cum liquore illo siue flore permisceri potest, quum oleum semper innatet, vbi cum liquore aliquo permiscetur, quod fortè in tinctura non requirebatur; Quod obiter dictum esto, vt quisque quam placuerit, opinionem amplectatur. Ego saltem oleum tincturæ vel ideo adhibitum negauerim, quod vestes, quæ ea erant inficiendæ, sua pinguedine labefactas ac inquinasset, quod nos nostro sæculo plurimum abhorremus, & summa cura, vbi licet, prohibemus, cæterum illud notatu in primis dignum, eū qui sericū Purpuræ intingeret, purissimum habere debuisse corporis castitatem, vt tradit * Cassiodorus, quia inquit, taliū rerum secreta refugere dicuntur immunda. Iam verò herbas quoq; natura procreauit, ex quibus Purpureus quoq; color genuino illi similis tingitur: quare auctores Purpurā sepe marinā cognominarūt, nō quod terrestris etiā sit, sed ad differentiā illius quæ ex herbis fiebat, de qua iam dicendum. Plinius, Trāsalpina Gallia, inquit, herbis Tyrium atq;

Oleum & mel à putredine cōseruandi vim magnā habent.

Albæ Purpuræ quæ Plutarcho.

Plutarchi lectio auctori suspecta.

Oleum cur non adhiberetur.

* Lib. 2. Variar. c. 2. Herba quæ Purpuram præbent.

atq; Conchylium tingit, nec quærit in profundo murices. Inter eiusmodi herbas non ultimum locum obtinere videtur coccum. Huius enim color cum Purpura maximè conuenit, quod liquet in primis ex euangelio Matthæi, Marci & Ioannis de veste qua Iudæi induerunt Seruatorem nostrum Iesum Christum. Sic enim Matthæus: περιένθη αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνω, id est: circumdederunt ei chlamydem coccinam: Marcus verò: καὶ ἐνδύσαν αὐτὸν πορφυραν: id est: & induerunt eum Purpura: Et Ioannes: καὶ ἱμάτιον, inquit, πορφυρὸν περιέβαλον αὐτόν: & pallio Purpureo circumdederunt eum. Quam itaq; Marcus & Ioannes Purpuream vocant, Matthæus coccinam appellat à colore eo qui idem est, vt dixi, cum Purpureo, cum alioqui materia plurimum discrepent, adeo vt Mattheus colorē, illi verò materiam & colorem simul expresserint: quamobrè Purpuræ appellatione coccū non cōtineri rectè censuit Vlpianus, in lege, si cui lana. Coccū autem à Dioscoride κόκκος βαφικὴ dictum est, id est, granum infectorium, cuius satis magna copia colligitur in Gallia Narbonēsi, vocaturq; à Gallis Vermillon, ab Arabibus Kermes, vnde Kermesinus color. Glossarijs grana κόκκοι; granitum κοκκοτόν dicitur: Hispani coccum granam à grano fruticis, & à grana Granatam urbem appellant propter cocci copiam. Brasauolus in libro de Syrupis multa scribit de Chermes: nos inde paucula mutuabimur. Coccum (inquit) Italis vulgo granam dici, & esse veluti semen fruticis ilicē referentis, &c. Chermes verò (quāquam & ipsum ab antiquis cocci nomine comprehensum videatur, vt sit fortè coccus scolecus, id est, vermicularis) ex radicibus herbarum quarundā sumi, ex eoq; charmesinum colorem tingi, floridiorē quā è cocco. Ego (inquit) frequenter excavaui, & granula circa radices collegi, quæ breui tempore in vermiculū transeunt. Aperitur enim lemen (si ita vocandum est) & parua quædam formica alata exit, quæ auolat: exterior cortex inanis relinquitur, ad tincturam inutilis. Et hic est cocci vermiculus, qui apud D. Hieronymū reperitur, & in sacris litteris legitur tinctura ex vermiculo &c. Sunt autē plures, herbe, quarū radicibus inhæret chermes. Vna inter alias parua, incisa multū, quæ pimpinellæ folia imitatur, sed magis incisa. In multis Germaniæ locis colligitur; excellentius verò in Polonia circa Cracouiā. In Hetruria quoq; nascitur: putātq; Hetrusci genus pimpinellæ esse, strelam vulgo appellant, alij thrialmum. Nascitur autem & sub alijs herbis. Nam Poloni tres herbas habet, sub quibus nascitur. Vna est quā ipsi appellant Hiedospialek: putāt esse auriculā muris, sed nō est illa quam Dioscorides sic vocat. Nascitur & sub parietaria & filigine (secali potiùs) quam Græci olyram, Poloni Zito, nos segala vocamus. Sed hanc nō excavant, quia maior est prouentus ex filigine, quā ex chermes, &c. Ego chermes illud de quo Arabes scriptores meminerūt, non aliud esse video quā coccū Græcorū, è frutice videlicet ilicis aquifoliæ pumilo: cuius grana matura vermiculū aliquē emittere putārim, si nō ubiq; & cuiusuis, alicubi tamen & speciei alicuius in eodē genere, vt coccus scolecus vel scolecias cognominari mereatur, grana verò illa de radicibus herbarum, eorumq; vermiculos & ex eis tincturā, veteribus planè incognita arbitror. Hæc & plura ille. Pluribus etiā hæc prosequitur Hermolaus, quæ tamē nobis minimè sunt prætereunda. Saxifragam (inquit) aliqui eandē esse putāt, quæ pimpinella & sanguisorba dicitur, &c. E radice vt ferunt, quibusdā horis vermiculus eruitur, qui curatus sericis præcipuè tingendis, Purpurā facit incōparabilem, cæteros colores splendore quodā & hilaritate superās: inuētus vt alia quoq; multa, casu, excrementis gallinaceorū ita coloratis, igitur purpurissum ex hoc vermiculo carbasinum, à præstanti amphitheatralium velorum, vt arbitror, colore, dicitur. Quidam carmasinum appellant colorem: quoniam vermiculus ille Punica lingua carmes appellatur, quemadmodum & coccus. Potest & ab vrbe Charmi, quæ Sardibus est, nomen accepisse coloris, quod lanas inficere Sardibus cœptum sit, vt inquit Plinius. De hoc vermiculo nihil apud veteres inuenias. Hieronymus in sacris litteris vermiculum & vermiculatas vestes nominat, granum (vt opinor) aquifoliæ significans, quod authore Plinio quibusdam locis vermiculi similitudine conspicitur. Hinc deriuatum arbitror, vt coccinea vestis scolecidata (scarlata quasi scolecata) hoc est vermiculata, vulgò diceretur: siue quasi quisquiliata (etenim granum cocci etiam quisquiliū vocatur Plinio) à quisquilijs, opinor. Sunt enim quisquiliæ, vt Festus ait, quicquid ex arboribus minimū cadit. De vermiculo Purpureo Democritus quoque meminit, tincturis vtili, sed è Purpuris ac murice, vt coniicio: nam & de vermiculo Galatiæ, hoc est iligno meminit. Hæc ille in corollario in Diosc. è quo Cælius etiā descripsit, qui insuper, Carmesinū, inquit, ¹ sunt qui opinētur chromasinum quoq; nuncupari posse quia sit radix Syria, quæ vocetur chroma, cuius est apud Theophrastum mentio. Ego omnino carmesinū à Kermes Arabica seu Punica voce coccū indicante, non vel à carbaso vel chromate dictū arbitror. De chromate Theophrastus in

Coccum in
fectorium.Purpureus
color idem
cum cocci-
no.kermes.
Granatæ vt
bis Hispaniæ oppidūTinctura
ex Vermi-
culo quid i
sacris litte-
ris.Herbe qua-
rum radici-
bus inhæ-
ret Cher-
mes.
Chermes
Arabū est
Coccū Græ-
corum.

Saxifraga.

Carmesin
color vnde
dictus.Coccinea
vestis cur
dicta scole-
cidata.
Quisquiliū¹ Li. 8. Ant.
lect. c. 11.

- stus in libro de Odoribus his verbis meminit: *χρωματίσαι δὲ τὰ μὲν ἔρυθρα (μύρα) τῇ* E
αρχῇ: τὸ δὲ ἀμαράκινον, τῷ καλκμῆτι χρωματι, &c. id est, colorem vnguentis rubris
 Anchusa q̄ ex anchusa faciunt, amaracinū autem ē chromate: quod radix est ē Syria vehi solita. Appa-
 vnguenta- ret autem eam radicem non vilis pretij fuisse: quoniam myropolas pretiosa tantum vn-
 tingeant. guenta, quanuis non omnia, colorare solitos tradit. Et paulò post: Maron & chrōma, quod
 Chroma ra amaracino miscetur, calfaciendi vim habent. Carinesini colorem rubrum esse constat;
 dix. chrōmatis verò radicula qualis fuerit, non inuenio, expressum: rubrum tamen non fuisse
 ex iam recitatis Theophrasti verbis apparet: vt nimium leuis sit quorundam coniectura,
 carmesinum à chromate deductum. Dioscorides quidem in eius confectiōe non memi-
 nit chromatis: quòd an sit radix curcuma hodie dicta, inquirendum, colore croceo. Sed
 quoniam Hermolaus carmesinum quasi carbasinum, à præstanti amphitheatralium velo-
 rum colore dici potuisse suspicatur, de carbaso quædam addamus: quam ipsam quoque vt
 De Carba- amorgen & byssum (vt post dicetur) propter materiæ pretium ac tenuitatem, sicut & feri-
 so quædam cum, Purpura coccouē tingi solitam conijcio. Carbasus igitur (generis fæminini, sicut &
 byssus; quanuis aliqui masculinum etiam faciant, & in plurali neutrum) genus est lini mi-
 ræ tenuitatis, in Hispania primū repertum teste Plinio: item velum ex carbaso factum. F
 Li. 19. c. 1 Virgilius in tertio Aeneidos — *ἔ' αὐρὰ*
Vela vocant, tumidoq̄ inflatur carbasus aëtro
 Lucretius in sexto.
Carbasus vt quondam magnis intenta theatris.
 Virgilius in octauo:
 — *Eum tenuis glauco velabat am' ἔλν*
Carbasus. Et in vndecimo:
 — *Tum croceam chlamydemq̄, sinusq̄, crepantes*
Carbascos, fuluo in nodum collegerat auro.
 Plura leges in promptuario Trebellij. Vnde apparet carbasum alijs quoque pro arbitrio
 Li. 19. c. 1 coloribus tinctū fuisse. Pollux carpasum, *κάρπασον* dixit, vt mox patebit. Meminit Pli-
 nius. Hispania citerior habet splendorem lini præcipuum, torrentis, in quo politur, natu-
 ra, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primū carbasus repertis. Et aliquantò
 post de velis tinctis loquens: Carbasina deinde vela primus in theatro duxisse traditur
 Lentulus Spinter, &c. Gallica quidē vox Crespe, à Carbaso seu carbaso facta videri potest. G
 In Phoci- Inuenio verò & apud Pausaniam, nasci in cocci fruticis fructu breue animalculum, idq̄
 eis. statim ac in aërem fructu iam maturo est emissum, volare, ita vt culici simile (inquit) videat-
 ur, nunc autem priusquam perficiatur animalculum, fructum cocci colligi, & sanguinem
 infecti lanas tingere. Monachi qui in Mesuem commentarios ediderunt, Brasauoli senten-
 tiam secuti sunt: quos reprehendit And. Matthiolus in capite de cocco infectorio: vbi hæc
 etiam eius verba leguntur: Chermesinum nouum iam pridem conuehitur in Italiam ex
 Chermes ex India, Hispanijs, ab occidentali India importatum: quod cum copiosissimum adferatur, chermes-
 Lib. 9. de fina stamina nunc vilescere cœperunt. De eodem puto Cardanus intelligit, his verbis:
 Variet. rer. Aduchuntur ad nos nunc semina pro Purpureo colore serici conficiendo; similia cimici-
 bus, à quibus sublata sunt capita: vnde pretium serico rubenti imminutum ferè ad dimi-
 dium, cum olim ē bibinellæ herbæ tuberibus radici adnascantibus fieret. Sed fortè vterq̄;
 iste coccus, illicis nimirum, & qui ex tuberibus plantarum colligitur, etiam antiquis cogni-
 tus fuerit, lego enim apud Ctesia in Indicis: Hyparchus amnis per Indiam fluit, ad cuius
 Flos Indic' fontes flos Purpureus nascitur, quo Purpura, floridior etiam, quàm Græcanica, tingitur.
 Purpuram Ibidem animalcula canthari magnitudine visuntur, rubro cinnabaris colore, pedibus præ-
 tingens. longis & vermibus instar mollia. Oriuntur ea in arboribus, quæ succinum ferunt: & fructi-
 bus earum vescuntur, ipsasq̄, perdunt: vt pediculi vites apud Græcos. His tritis Indi Pur-
 pureo colore vestes, tunicas, (*τὰς φοινιδας, καὶ τὰς χιτῶνας*) & quæcunq; voluerint, in-
 ficiunt: quæ Persicis etiam tincturis præferuntur. Sic Ctesias: Illud autem prætereundum
 non est, Purpuræ succo veteres coccum Plinio testante permiscuisse: Quin & terrena mi-
 Li. 9. c. 41. scere coccoq̄; tinctum Tyrio tingere, vt fieret bis byssinum. Inuenio & hunc colorē coc-
 Hygini quid. co & Purpura permixtum, hygini fuisse nuncupatum. Rubiæ colorem Garanciā vul-
 Rubiæ co- gus infectorum vocat, quem tanto in pretio esse scribit Iul. Cæsar Scaliger, vt & nunc re-
 lor. gium colorem multi nominent, & celebratus sit à principe poetarum sub Hiberæ ferrugi-
 Ex Sandice nis commendatione, inter colores militares. Superius diximus quàm pretiosa Purpura
 prætiolus apud Indos fieret ex sandice, ad cuius rei corroboracionem cum hic potius illud erat di-
 color Pur- cendum, binas quas reperio, authoritates, quarum altera Hermolai est, altera Cælij, addu-
 pureus. cere

cere libuit. Sandix Indica, inquit ille, de qua in Aureliani Cæsaris vita legitur, pretiosas Purpuras fecisse, aliud (quàm vermiculum dictum) tincturæ genus puto. Hic verò, Indicā Purpuram inquit, ex sandice parari, prodit historia, tantæ verò creditur excellentiæ, ut illi appositā alia quævis, specie cineris decolorari animaduertatur. Phyllanthion cognomento dyticon apud Democratum, herba ad Purpuram tingendam satis celebris, nec pretereā qualis sit monstratur: In Theophrasto & Plinio legitur & phyllantes herba inter spinosas, sed mitior aculeis, & ab radice tantum foliata. Ita lego apud Hermolaum. Video autem Theophrastum chamæmeli genus, quod caule foliato sit, anthemion phyllôdes appellare. Cælius inter amorges significata (ita autem Græci amurcam dicunt, aliquandoq; etiam vini facem) ita quoque vocari ait herbam Purpuream vestibus inficiendis, quæ in de dicantur amorgina, quanquam, inquit, & prætenuis arundinacæ paniculæ portio dicatur amorgis. Ἀμόργια, coloris est byssini species ab Amorgunte insula. Ἀμοργίς, Hefychio, Suidæ, ac potissimum Varrino, est καλὰ μὴ τις ἐξ ἧς ἐνδύματα γίνονται. ἢ ὕφασμα, ἢ χιτὼν. Ἀμόργια, λεπτοῦ ἢ ἐνδύματα. Ἀμόργιος, χιτωνίσκος, παρὰ τὴν ἀμόργην: id est, Amorgina tunica sic dicitur ab amorga, quod genus est coloris, similis bysso. Significat & vestem pretiosam. Ἀμόργιον, ὁμοίον βύσσῳ πολυτελέ. λέγεται καὶ ἀμοργία δηλοῦν. Ἀμοργία, καὶ ἀμόργη, καὶ ἀμοργίς, ἢ λινοκαλάμη. Ἀμοργίς, τὰ καλάμη τῆς ἀνδύλης τὸ λεπτότατον μέρος. Hæc omnia illi, quibus etiam Suidas addit: Ἀμοργίς, simile est lino ἀλεπίσῳ, id est, non decorticato. decorticare autem ipsum & parare (ad lanificium) solent. εἰ δὲ σφόδρα λεπτόν ὑπὸ (malim κατὰ) τὴν βύσσον, ἢ τὴν κάρπασον. Eustathius etiam Ἀμόργην exponit, amurca olei, item Purpura secundum veteres. Εἰ δὲ καὶ χιτὼν ἀμοργικός. Ἀντιφάνης δὲ φησὶ ἐν Μεδείᾳ. Ἦν χιτὼν ἀμόργιος. Pollux, & alibi: τὰ δὲ ἀμόργια γίνονται μὲν τὰ ἄριστα ἐν τῇ Ἀμόργῳ: λίβος δ' ἐν καὶ ταῦτα εἶναι λέγουσιν. ὁ δὲ ἀμόργιος χιτὼν, καὶ μόργις ἐκαλεῖτο. Ex his appareret amorgen nihil aliud quàm lini genus fuisse, sed subtilius, & quoniam fortè Purpureo colore tingebatur, (sicut & sericum & byssus, aliæq; tenuissima lini genera & vellera præstantiora, ut Milesia) amorgen Purpuram, & amorgina Purpurea, aliquos interpretatos esse: sed ineptè: (ut & Hefychius byssinum Purpureum) poterat enim etiam alio colore tingi. Itaq; non rectè Cælius, & sine authore dixit, amorgen herbam Purpuream vestibus inficiendis aptam fuisse. Quare Zoographus amorgen dictam suspicatur per metathesin ab Hebraico Argaman, quod est Purpura, vel sericum Purpura tinctum. De hac etiam hæc Plinij verba accipienda existimat: Lini quartum genus Orchomenium appellant, fit è palustri velut arundine, duntaxat panicula eius. Cle-
 mens in Pædagogo contra luxum muliebris vestitus & Purpureæ usus: Οὐκ ἔτι τὰς ὀρθόνας τὰς ἀπὸ Ἀιγύπτου, ἀλλὰς δὲ τινὰς ἐκ τῆς Εἰβραίων καὶ Κιλικίων ἐκπορεύονται γῆς: τὰ δὲ ἀμόργια, καὶ βύσσινά σιωπῶ ὑπερεκπέπαικον ἢ τρυφῇ καὶ τὴν ὀνόμασιν. De bysso plura dicemus in Pinna: hic paucula addā, ex Strabone: Ex lana arboribus quibusdam innascenti apud Indos Nearchus ait texti sindones subtiles, συνδόνες τὰς εὐπρίεις: & Macedones ea pro tomento usos, (ἀπὸ τῶν ναφάλων αὐτοῖς (malim αὐτῶν, scilicet τῶν ἐρίων) χρῆσθαι, καὶ τοῖς σάγμασι σαγῶν.) Esse autem huiusmodi etiam serica, bysso ex quibusdā corticibus excarminata, ἐκ τινῶν φλοιῶν ξανομένης βύσσου. tanquam serica lintea è bysso ceu materia & lana fiant. De anchusa scribit Nicol. Myrepsus: Coria alba ut Purpuræ instar tingantur, anchusæ radicem aceto irrigata illine. Idem in fine remediorum ad dysenteriam, anchusam esse scribit herbam quandam tingentem τὰ ἀλνθινὰ κήρια, nescio quo sensu, nisi legas ὡς ἀλνθινὰ κυρῶν, id est, ut veri murices. Dioscorides quoque anchusæ radicem sanguineo colore inficere manus scribit, quod mulierculis non ignotum, quæ eo succo tanquam purpurisso malas, quò rubicundæ fiant, inficiunt. Hysge, Ὑσγη Suidæ quædam herba est & ὕσγινοβαφης χιτὼν, tunica hysge (vel hysgino colore) tincta, dicuntur & in neutro plurali numero ὕσγινοβαφῇ (supple ἱμάτια) ita ille, apud quem ὕσγιος (malim ὕσγιος, quamvis litterarum ordo repugnet) tincturæ genus est.

Τὰ κόκκιο βαφέντα, καὶ ὕσγινο θέριστρα,

Versus authoris innominati, Videntur autem hysginus & coccinus cognati colores esse, nomine etiam congruente. Nam Pausanias in Phocicis author est, fruticem, quem Iones & Græci coccum appellant, Galatas qui super Phrygiam incolunt, lingua vernacula hys nominare. Galli quidem Europæi hodieq; ilicem aquifoliam hus vel ut ipsi scribunt, hous appellant: frutex autem cocci illex aquifolia pumila quædam est. Ὑσγη, Hefychius & Varrinus exponunt βάμμα.τλ. In quorum vulgatis lexicis hoc nomen non rectè oxytonum scribitur. Meminit huius dictionis etiam Plinius, dum ait, in vigesimoprimo: Hyacinthus in Gallia eximiè provenit: hoc ibi pro cocco hysginum tingitur: Et in trigesimo quinto:

Phyllanthion
dyticon her-
ba ignora-
tur.
Phyllantes
herba.
Amorge.

Ἀμόργια
quis color.

Amorgina
tunica.

Celij rhod.
error.

Li. 2. c. 10.

Lib. 15.
Geog.

Radici an-
chusæ usus.

Hysge.

Hus Gallis
illex Aquifo-
lia.

quinto: Purpurissum Puteolanum, inquit, potius laudatur quam Tyrium, aut Getulicum, vel Laconicum, vnde pretiosissima Purpuræ. Causa est quod hyfgino maximè inficitur, rubiamq; cogitur forbere. Hyfge igitur herba eadem, quæ hyacinthus videtur: ex hyacin-
 *Sap. pr. tho autem non cocci sed sui coloris vestes tinctas opinor. * Persius:

Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina lana est,

ubi quidam legunt lumbos, & ianthina læna est, id est, violacei coloris. Bayfius ex Nonio ferrugineum, ait esse colorem ferro ardenti haud absimilem, vt quidam (inquit) putauere; qui & hyacinthinus ex Virgilio: ait enim ferrugineos hyacinthos. Et alibi: Hyacinthina, inquit, dicuntur vestimenta, quæ cum eius floris colore certant, vel etiam eiusdem nominis lapide. Antonius Thylesius, in hyacinthino colore Purpuram lucere subnigram affirmat. Hyfginum inquit idem Bayfius, planta est colore flaua & inde ὀσγινόβαφον dicta, quæ ab ea planta tincta sunt, τὰ ὑπὸ αὐτῆς βαβαμμένα. Hoc legisse memini in scholijs in Nicandrum, si tibi probatur author. Hyfgini etiam mentionem Vitruuius in octauo facit. Ruellius verò hyacinthinum colorem non tantum ex propriè dicto hyacintho, vt ferè creditur: sed è viola quoq; quæ syluestris dicitur hyacinthus, traxisse nomen Plinio videri putat; nisi quis, inquit, ianthinum malit, quàm hyacinthum legere. Atque hæc de plantis, quibuscum Purpura fiebat. Inuenio præterea animal. Rondeletius enim quartam vrticæ spetiem describens: Ex interioribus eius partibus (inquit) filum longum deducitur Purpureo colore tam iucundo, tamq; florido infectum, vt cum pretioso illo Purpuræ succo certet. Verisimile est hanc vrticam Purpuræ adhærentem (testis enim alienis adnascitur, & maximè Purpuris) à cane Herculis demorsam fuisse, &c.

Ferrugo.
Hyacinthina.
Hyacinthinus color.
Vrtica animal Purpureo filio.

INVENTIO.

PURPURÆ quo pacto & quando sit inuenta, est legere apud Nonnum in quadragesimo, & in onomastico Pollucis libro de verbis idoneis ad Commodum primo, qui inquit: Tyrij ferunt captum amore Herculem cuiusdam nymphæ indigenæ, cui nomen Tyros, sequebaturq; eum canis, qui irreptantem scopulis Purpuram conspicatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore puniceo infecit. Cum igitur ad puellam adisset Hercules, delectata illa infueta tinctura, affirmavit sibi cum illo nihil fore, nisi ad se vestem adferret, etiam canis illius labris splendidior. Quocirca Hercules inuenta animante, collectoq; sanguine, munus puellæ detulit primus vt Tyrij dicitur, punicæ infecturæ author. Sed quid si fabulosam hanc inuentionem esse dicamus? nam Georgius Cedrenus in compendio historiarum nymphæ nulla facta mentione, etiam Herculem Purpuræ inuētorem, philosophum fuisse scribit his verbis. Inferioribus temporibus (post regnantem Mercurium in Aegypto) Phoenice regnante, Hercules fuit philosophus cognomento Tyrius. Is Purpuram inuenit. Cum enim in eam Tyri partem adscendisset quæ ad mare pertinet, pastoris canem vidit Concham vorare: pastorem à cane sanguinem emitti putantem, lana ab oue accepta, quod ex ore canis defluebat, abstergere. At Hercules qui rem obseruaret, tincturam eius lanæ egregiam cum admiratione vidit: animaduersoq; liquorem eum ex Concha ista fluxisse, lanam istam magni doni loco ad regem Tyri Phoenicem attulit. Is spectaculo tincturæ istius attonitus, iussit hoc modo lanam tingi, atque ex ea sibi regiam vestem parari: qua primus hominum indutus, omnibus admirationi fuit. Nam antea temporis colorum tincturam ignorauerant homines.

Hercules inuentor secundum Tyrios.
Hercules philosophus.
Phoenix primus Purpurea vsus.

DENOMINATA.

PURPURÆ Græcis dicitur, qui Purpuræ liquore vestes tingit, in qua significatione ex Alexandro Aphrodiseo affertur etiam πορφυρεὺς, quæ tamen vox potius significat eum qui Purpuras venatur, à verbo πορφυρεύω, id est, Purpuras venor. Hycesius Purpurarum venatores vocauit πορφυρινομένους: quam quoque dictionem ab eodem verbo formari non dubitārim, quando πορφυρινοί & πορφυριτική τέχνη apud authores leguntur. Πορφυρόπωλος est negociator Purpurarius. πορφυρόπωλος quidem sæminum pro muliere Purpuras vendente apud Suidam legitur, id est lanas vel vestes Purpureas, ἢ τὰ πορφυρὰ (subaudi ἱμάτια vel ἑσθήματα) πωλῶσα.

Πορφυροβάφος.
Πορφυροπώλης.

πωλῶσα. Πορφύρεος apud eundem Suidam idem est etiam, ut πορφύρεος ἐστίν. Πορφυροειδής, Purpuræ speciem gerens, Purpureo colori similis. Euripides πορφυροειδὲς δι' ἄλλα, per mare nigricans in modum Purpuræ. Πορφυροκαυλός, qui Purpureo caule est. Πορφυρομυγής, Purpuræ permixtus, Polluci de vestium generibus, πορφυρομυγής ἐστίν καὶ χλαμύς est non ἢ συνύφαιτος πορφύρα, sed quæ τῇ ἐξερῆ φαιῖ οὔση καταρχὰς ἐμίμνητο. Πορφυρανθής, qui Purpureo flore est. Ἀκροπόρφυρος, in extremitate vel in summitate Purpuram habens, vel in extremitatibus & lumbis: ut vestimenta quorum fimbriæ & lumbi sunt Purpurei. Ἀπόρφυρος, nulla Purpura insignis, Purpura non amictus, ut Plutarcho ἡ γυνὴ ἄχρυσος καὶ ἀπορφυρος καὶ ἀφελής παρῇσι. cui apud eundem in sympoſ. sexto op-
ponitur ἡ χρυσὸν φερέσα καὶ πορφύραν. Ex eodem ἀπορφυρον ἱμάτιον, est vestis quæ Purpureo colore non tincta est: vel toga sine Porpureo clauo, vestis cui ora Purpurea non est addita. Διαπόρφυρος, ex quo aliquid Purpurei coloris pellucet: Quem aliquid Purpurei coloris velut intercipit. Barbarus tamen vertit Purpureus in hoc loco Dioscoridis, ἐν τῷ ὑπολεύκῳ διαπορφυρον. ex albicante Purpureum. Ἐμπόρφυρος oppositum τῷ ἀπόρφυρος, & significans vel Indutus Purpura, vel imbutus Purpureo colore, Purpureus. Budæus interpretatur non solum Purpureus, sed etiam in Purpuram vergens, in Purpureum colorem inclinans, apud Dioscoridem. Ἐπιπόρφυρος, Accedens ad Purpuram, ut Gaza vertit apud Theophrastum. Περιπόρφυρος, Purpura amictus, prætextatus. Plutarchus: Publicola, ὁ μὲν εἰδὼσαν ἐξ εὐπατριδῶν περιπορφύρας δέκα: obsides dederunt ex genere patritio prætextatos decem. Et περιπορφύρος ἐστίν, prætexta vestis; itidemq; περιπόρφυρος τῆβενος apud Plutarchum, quod Romuli gestamen fuisse dicit. Sæpe sine adiectione, ἡ περιπόρφυρος, subaudiendo ἐστίν, vel τῆβενος. Athenæus in decimoquarto de censoribus Romanis, τῶν περιπορφυρον εἰδεδυκότες. Plutarchus in problemat. Rom. διὰ τὴν περιπόρφυρον ἡ δὴ μαρχος οὐ φορεῖ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων φορεῖσθαι. Sic apud Liuium, Prætextis Purpura togis uti: & frequenter, Prætexta insignis, Ὑπόπορφυρος, aliquatenus Purpureum colorem referens, leuiter purpureus. Πορφυρέας purpureus, purpuram referens. Πορφύρεος & πορφυρός per contractionem, Purpureus, seu color purpuram referens. Grammatici Græci poetarum interpretes aliquando nigrum vel nigro propinquum interpretantur. Zoographus allatis hisce veterum autoritatibus: Pretiosus ille flos nigrantis rosæ colore sublucentis, Plinius de Purpura. *Viola sublucent Purpura nigra.* Virgilius de amello flore. Conchyliis virus graue in fusco, (aliàs fuso, quod præfert) color austerus in glauco, & irascenti similis mari, Plinius. hisce inquam autoritatibus, & ut grammatici sentiunt, esse ait colorem purpureum nigrum rubore quodam admisto. Nos suprâ multiplicem purpuræ seu purpurei coloris differentiam ex autoribus ostendimus, nam & ipse in Conchis flos, in litore & pelago variat, item in regionibus diuersis, & in tinctura apparatus mixturæq; ratio varia est, ut exposuimus. Semper quidē rubri aliquid continet, siue id simplicius sit, siue ad nigrum aut violaceum cæruleumue inclinet. Purpureum & phœniceum colorem hisce verbis distinguit *Goropius. Qui spadiceum, quem Virgilius in equis probat, eundem cum phœniceo arbitrantur, à veritate tongè discedunt: decepti videlicet hinc græco palmæ nomine, hinc Plinij autoritate, qui phœniceum & purpureum distinxit colorem, florem vicesimo tertio vicesimi primi libri capite describens. Quod ad arborem phœnicem & eius spadiceum attinet, stultum fuit sinere se homonymia decipi: maximè cum nusquam legant spadiceum colorem phœniceum vocari: & profectò egregiè risisset Virgilius, si phœniceos equos ab ipso demonstrari tibi postulasses. Quid? an non phœnicopterus auis nomine suo & rubris pennis satis ostendit, quis sit color phœniceus apud Græcos? Verum cum purpureum colorem à rubro differre dicimus, phœnicei coloris nomen pro certa forma rubri coloris accipimus, qui nimirum in granatis interius spectatur. Plinius amethystinum & violaceum colorem propriè purpureum dici ostendit, licet & hoc nomen ad quemuis rubrum colorem diuagetur. Differunt igitur purpureus & phœniceus, uti catbunculus siue rubinus vulgò vocatus, & laudatissimus amethystus; siue ut rosa & viola. Quare reliquet eos plurimum aberrare qui phœniceum colorem non solum cum purpureo confundunt, sed inde etiam rubrum colorem dici scribunt, quia purpura primum in Phœnicia sit inuenta. Hæc & plura ille. Purpureus quandoque pro purpurato ponitur, atque ita purpureos tyrannos dixit Horatius, purpureos reges Claudianus, purpureum scurram Iuuenalis: aliquando purpureus pro pulchro dicitur, ut suprâ etiam dictum est. Virgilius:

Et pro Purpureo pænas dat Scylla capillo.

Martialis in octauo.

Διαπόρφυρος.

Ἐμπόρφυρος.

Περιπόρφυρος.

Ὑπόπορφυρος.

Πορφύρεος.

Purpureus color qualis.

* Lib. 12. Hierogl. Purpureus à Phœniceo distinguitur. Phœnicis arboris color

Phœniceus color an à Purpureo differat.

Purpureus pro Purpurato.

p pulchro. l. i. Georg.

Hic

Hæc stetit Arctoi formosus puluere belli,

Purpureum fundens Caesar ab ore iubar.

Annotauit & hanc significationem Ant. Thylesius his verbis: Rubrum colorem maximè indicat animalium sanguis, & quo lana inficitur; coccus: ostentat tamen hunc colorem præ cæteris rebus liquor Purpuræ: cuius adeo gratus est color, ut si quid paululum habeat ruboris, modò visu sit illud non iniucundum, Purpureum sæpe dicatur, ut sunt violæ, & varia florum genera, quin & candidus: is enim quoque oculos remoratur, à poetis vocatur nonnunquam Purpureus: nam & olores Purpureos dixit Horatius, & niuem ipsam purpuream Albinouanus. De purpureo colore & verbo πορφυρέαι erudita quædam depromit² Scaliger. Varia in primis substantiua purpureo adiungi inuenio, ut in primis sanguinem: nam Homerus πορφυρέον αἷμα dixit, notante Eustathio, nec non Plinio, apud quem legimus: Tyrius (fucus, coloruè priuatim dictus) nigricat aspectu, sanguinis concreti modo; unde & Homero purpureus dicitur sanguis. Multorum autem opinio fuit animam esse sanguinem siue (ut Empedocles arbitrabatur) in sanguine. Hinc illud apud poetam: *Purpuream vomit ille animam.* Et, *Vitam cum sanguine fudit.* Homerus, inquit Pierius Valerianus, eos qui valido aliquo vulnere (ut purpuras Conchas purpurarij vno saxi ictu collidunt,) perempti fuissent, purpurea morte sublatos dicit. *Purpureos cristis iuuenes* dixit Virgilius in nono. Sic in decimo *Purpureum pennis & pectore coniugis ostro.* nam rubris cristis vtebantur antiqui, ut videre licet in nono ubi ait *cristasq; tegit galea aurea rubra*, & in duodecimo *& rubra cornua cristas*, quas & puniceas nominat, ut: *-aut punicea septum formidine penna.* Narcissus etiam ipsi est purpureus, & dictamnium flore purpureo celebrat; item flores purpureos, ver, mare, lumen iuventutis diuersis in locis, item cothurnum in primo; amictum tertio, vestem quarto, lumen sexto, & Georgicorum secundo purpureas vites, sui generis: tertio purpurea aula. *Et clarum vestis splendorem Purpuræ*, lego apud Lucretium per initia secundi. Πορφυρέην ἱπὴν dixit Homerus, Scholiastes ποικίλην, id est, variam interpretatur. Purpureum de mari aut flumine aliquando pro cæruleo dici Grammatici annotant, & nos etiam suprà annotauimus. Virgilius in quarto Georgicorum.

Purpurea morte sublati qui dicebantur.

Mare cur dictum Purpureum.

Maris epitheta.

Purpurea mors qui dicitur.

Cælij Rhodigini lapsus.

In mare Purpureum violentior influit amnis,

Cicero in quarto Academicarum: Mare illud quod Fauonio nascēte purpureum videtur, idem huic nostro videbitur. Purpura, inquit Pierius Valerianus, non nisi in imo reperitur pelago, ut tradit Apollonij Argonauticorum interpres, qui verbum πορφυρέουσι profundū esse interpretatur. hinc mare purpureum, pro profundum, poetæ sapius posuere. Κῦμα πορφυρέον apud Homerum, Eustathius nigrum interpretatur, ut & sanguinem purpureum. colore enim ferè conueniunt, inquit, & purpureum ad nigredinem accedit: & verbum πορφυρέον, de quo plura mox, etiam de mari in vfu est. Epithetorum quæ poetæ mari tribuūt, quædam parti tantum eius conueniunt: ut glaucum, ubi minimè profundum est, & albam arenam apparentem habet: & canum, circa littus solum. Nigrum autem mare, quod simpliciter eiusmodi apparet, dicitur (nimirum quia profundum est) μέλας δὲ γὰρ πόντος, ὁ ἀκράτως ποῖός τις. cæterum, τὸ πορφυρέον καὶ κυάνεον, καὶ σιωπὸν, differentia sunt nigredinis, (sic & διαφορὸν ὕδωρ cognominatur,) Cum igitur mare nigrum purpureum, aut alio simili (à colore) epitheto nominatur, quod partis est, ad totum refertur. Hæc Eustathius. Sic & ἰσθμικὸν mare dicitur. Idem alibi quoque πορφυρέον κύμα, καὶ πορφυρέον θάλαττον, à verbo πορφυρέω, quod nigrere seu nigrare significat, deducit. Homerus præterea ἄλα πορφυρέω dixit in Iliade, & Aratus in Phænomenis. Nam cum ventus mare cæruleū crispicans nitescere facit, purpurare vndas, dixit poeta Furius. Eleganter Cicero in secundo Academicorum. Quid mare, nonne cæruleum; aut eius vnda, cum est pulsa remis, purpurascit? Ἀλιπόρφυρον Eustathius interpretatur nigrum & simile ἀλίπορφυρέω; vel marina, purpura tinctum. ἀλουργόν, πορφυρέον. Κίχλας (pisces) ἀλιδέας, dixit Numenius. Purpuream mortem Homerus in Iliade.

Εἰλλας πορφυρέος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

Scholiastes interpretatur nigram, vel sanguinariam vel cruentam: aliqui violentam & subitam. Hesychius: Πορφυρέος θάνατος, etiam exponit ὁ μέλας, καὶ βαθυῖς, καὶ ταρachaδης. sed βαθυῖς & ταρachaδης fortè ad mare potiùs, cui idem epitheton tribuitur, quàm mortem referri debent. Sed hinc obiter Cælij Rhodigini lapsus detegam. Dignum scitu, inquit ille, de purpurario traditum infectore legimus, qui visus fraude agere in tingendi ratione: cum eo nomine, ut tum mos erat ad vltimum duceretur supplicium, iocis etiam num locum superesse arbitratus, ad Homericum illud potissimum adiecit animum: τὸν δὲ

Εἰλλαβε πορφυρέος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

Ita

Ita Cælius ex Eustathij in Homeri Iliados E parecbolis : vnde & Varinus repetijt : postrema verba Græca sic leguntur : Απαγόμενος εἰς θάνατον κατ' ἔθος προηκαλίσσατο ποθεῖν αἵματιον σκῶμμα ἐκ τῶν Ομήρων, τὸ, τὸν δ' εἰλαβεῖ, &c. ex quibus apparet, non ipsum purpurarium hoc aduersus se carmen, sed alios qui spectabant, in illum protulisse. Πορφυρόχρον in eodem significato, pro purpureo scilicet, ab Eustathio dictum inuenio, & apud Dioscoridem τῇ χρώῃ πορφυρώτερον, de tertia specie Alcyonij, de qua Galenus, πορφυρίζει δὲ τῇ χρώῃ. Cæterum cum & alia nomina dentur apud authores purpureum colorem significantia, non erit præter ordinem ea hic recensere, Ἰόζωνος Varino & Hesychio exponitur πορφυρόζωνος, putarim ab ἰον, id est viola, cuius color quoque purpureus nominatur, deductam eam vocem esse. Eisdem Ἰωνὶ est πορφυρᾶ. Calaina fictilia vasa Alexandriotica nominantur apud Galenum inter ea quæ pilos attenuant : interpres Latinus purpurea conuertit : & bene quidem. Nam & Plinius de Murrhinis scribens : In pretio est (inquit) varietas colorum, subinde circumagentibus se maculis in Purpuram candorēque, & tertium ex utroque ignescentem, velut per transitum coloris Purpura rubescente, aut late candescente. Sunt qui maximè in ijs laudent colorum repercussus, quales in cælesti arcu spectantur : Hæcille : Conuenit autem iridis etiam color, & coloris ad solem variatio Purpuræ. Quærendum igitur an Murrhina Latinorum, eadem sint Calainis Græcorum : quando aliud Græcum nomen eorum hætenus nemo ostendit. Arrianus in navigatione rubri maris, in Scythia (vel Synthia fortè à fluuiio) iuxta id mare regione, lapidē Calleanum, καλλειανόν, cum Sapphiro, nardo, &c. ad Minnagar metropolin Parthorum regi subditam, vehi tradit. Hunc quoque purpureum quis non incongruè interpretetur. Καλλαιοι, apud Hesychium sunt, οἱ τῶν ἀλεκτρούων πώγωνες, καὶ πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα, & subiungit, ἐν οἷς δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Αἰγυπτίοις χρῶμα καλαϊνόν. Nos de ostreis calainis vel callainis scribemus, quæ forsitan vel purpurei coloris erant, vel ad Purpuram tingendam vtilia, vel ad vasa aliqua conficienda : nam & Murrhina è Conchis fiebant : ut calainus color purpureus sit : nam Purpura alijs nominibus & Caltha & Calyx appellabatur. Reperio præterea apud eundem Hesychium & Varinum pro καλλειανῶν expositum πορφυρᾶ. Vbi fortè scribendum καλλη, ἁνθῆ πορφυρᾶ : nam ita scriptum reperio ab Ammonio. Colossinus color denique idem est qui purpureus, quod ita comprobatur doctissimus Cælius Calcagninus in Epistola ad Thomam Calcagninum nepotem, Cupis (inquit) scire à me quis sit color colossinus : licet ego Colossenum magis legendum putem. nam Græci κολόσσωνον dicunt, atque ita in duodecimo Strabonis scriptum. Καὶ οἱ Κολόσσηνοι (oxytonum fortè scribi præstaret) ἀπὸ τῆ ὁμοιότητος χροῦματος πλησίον οἰκοῦντες, à Colossis scilicet vrbe Troadis. Vnde & Colossenses illi celebres diui Pauli epistolæ, tantum abest ut à Colossio Rhodio dicti sint, Color autem is purpureus est, aut in purpureum declinans. nam cyclamini florem colossinum describit in vigesimo primo Plinius : & nos testes oculorum habemus. hunc enim colorem in flore cyclamini nunc agnoscimus. Quin & Dioscorides eum sic describit : Κυκλάμινος φύλλα ἔχει πορφυρᾶ, ποικίλα. κατωθεν καὶ ἀνωθεν κηλίσιν ἐπολέυκοις : καυλὸν δὲ τετραδακτυλον, γυμνόν : ἐφ' ᾧ ἄνθη ρόδοειδῆ πορφυρίζοντα : ex quibus verba vltima, flores in modum rosæ purpureos significant. Sed tempestiuum est reliqua Purpuræ denominata prosequi. Πορφυρίς, purpurea vestis, vbi subaudiri potest ἐσθῆς. Xenophō in octauo Pædiæ, ἐδὲν φειδόμενος, οὐτε πορφυρίδων, οὐτε ὀφριῶν, οὐτε φοινικίδων, οὐτε χαρυκκίνων ἱματίων. Sic & Πορφυρᾶ vsurpatur : ac sicut πόρφυρα βασίλειος dicit Herodianus, sic idem eodem libro ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφυρίς, imperatoria Purpura suscepit, Commodum videlicet in lucem editum. Πορφυρίς item avis est, ut mox dicetur. Item insulæ nomen apud Plinium, quam Nisyron antè dictam fuisse ait. Sic Eustathius eandem Nisyron nominatam fuisse ait πορφυρίδα, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρέων. Idem tamen Plinius alibi & Cythera ait vocata fuisse πορφυρίδα, quæ Eustathius quoque πορφυρᾶσαν nominata tradit διὰ τὸ κάλλος τῶν ἐν αὐτῇ πορφυρῶν. Πορφυρίτης, purpurans, πορφυρίτης λίθος Lapis in modum Purpure rubens. Cuius meminit Plinius, dum ait : Rubet porphyrites in eadem Ægypto. ex eo candidis interuenientibus punctis leucostictos nominatur. Eius faciminum Πορφυρίτης, nigricans in modum Purpuræ, Purpuræ nigrantis speciem gerens, ut porphyritis ficus apud eundem. Πορφυρίων, Latinis porphyrio avis nomen apud Aristotelem & Plinium, & Athenæum, qui inter alia ex Aristotele tradit σχιδανόποδα αὐτον εἶναι, ἔχει δὲ χρῶμα κυάνεον, σπείλη μακρά, ῥύγχος ἡργαλίον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦ, μέγας ἀλεκτρούσιος. Aitque ibidem Callimachum in libro de auibus discrimen facere inter πορφυρίωνα & πορφυρίδα, utpote qui ἰδίᾳ ἐκότερον καταριθμῆται. Eustathius πορφυρίωνα nominatum scribit διὰ τὸ τῆ ῥύγχος φοινικῆ, à purpureo rostri rubore. Plinius quoque testatur

Πορφυρο-
χρῶ.

Ἰόζωνος.

Calaina va-
sa quæ.Lib. 1. de
comp. med.
sec. loc. c. 5.
Lib. 37.
cap. 2.Myrrhina
an eadem
cum Calai-
nis.Colossinus
color.Li. 1. Epist.
quæst.Cyclamini
florum co-
lor.

Πορφυρίς.

Porphyris
avis.Porphyri-
tes lapis.

Li. 36. c. 7.

Lib. 15.
cap. 18.Porphyrio
avis vnde
dicta.

L. 10. c. 46

rostra

rostra eius & prælonga crura rubere. Sed de hac aue plura in nostra Ornithologiæ tertia parte. has in Syria gigni Cælius Rhodiginus tradit. Est & piscis nomen πορφύριον apud Hefychium. Πορφυρίον, το', Aristoteli Purpuram paruulam significat. Porphyrides ex auium genere esse etiam Hermolaus annotat, aitq; à porphyriionibus esse diuerfas: sicut ab utroq; latiporphyrides, siue adiporphyrides & latiporphyræ. Πορφυρίδας, auis quædam exponitur in lexico veteri, sed sine authore, quodq; nomen suspectum habet author thesauri linguæ Græcæ. Πορφυρώ, purpureo colore perfundo, purpureo rubeoq; colore illustro. Nonnus, πορφυρών γέγονα πέτρῳ Ὀρδρος. ut & ipsa aurora ab eodem dicitur πορφυρῆν; purpureo rubere colore. Sæpius neutrali significatione ponitur pro purpuro, id est, purpureo colore nigro vel rubeo, ut apud Columellam, purpurans viola, & vicissim apud Plinium, purpura violacea. Et in Epigrammatum libro septimo πορφυρών βοδρὺς, Purpurans racemus, seu purpureus. Sic & Ouidius canit:

Lib. 13.

Metam.

Sunt auro similes longis in vitibus vnae

Sunt & Purpureæ.

Vnae Purpureæ Id autem plus est quam pictæ. nam purpurant maturæ, vel maturitati proximæ: at cum sunt pictæ (quas & αἰολιδαίαι dicit Hesiodus) τῆς πεπαισσίας, id est, coctionis tantum initium habent. Πορφυρῆν plerunq; autem de mari dicitur apud poetas, cum perturbatur, æstuat, & tempestate ingruente nigrescit, ut in secundo Epigrammatum — οὐ δὲ θαλάσσης πορφυρῆν, purpurascit & fluctuat: sic^h Homerus

Ilia. 2.

Ὡς δ' ὅτε πορφυρῇ πέλαγος μέγα κύμα τι κωφῷ.

vbi Eustathius exponit, μελάνηται; addens eadem metaphora ab eodem poeta usurpari τὸ καλχαίνειν, deriuatum à κάλλι, synonymo τῷ Πορφυρῇ. Sic & πορφυρεὸν κύμα, quod nigricantis purpuræ speciem gerit. Rursum Epigrammatum libro secundo, passiva voce:

Εὐδία μὲν πόντος πορφυρεται:

placide purpurascit, placidis fluctibus nigrescit. Diuus Bassilius quoque in Hexamero dicit mare πορφυρούσαν χροῖαν ἢ κυανῶ τοῖς ὀρεῶσι προσβάλλειν. Sicut verò metaphoricè animus quoque dicitur κυμαίνειν, cum concitatus & perturbatus, (ut & latinè fluctuare, atq; æstuarè translato verbo à mari.) ita quoque πορφυρῆν ad hominis animam varijs cogitationibus & curis turbatum ac fluctuantem transfertur: aut profundius aliquid meditan-

Mare vbi
nigrius.

tem. nam & mare qua profundius est, nigrius apparet: & purpuræ Conchæ è pelago, id est, profundo, potissimum petuntur. Fortè & quia purpura ad solem diuersos colores reddit, de animo quoq; diuersa consilia agitante, & mutante subito, ut purpura si ad solem celerius moueatur, πορφυρῆν verbum in usu est. Ergo & variè & profundè & anxie, & aliquando malignè cogitare significat. De tā varijs huius verbi significationibus audi Hefychiū:

Πορφυρῆν, ταραττεται, φροντίζει, μελανίζει, μελανέται, Πορφυρίζει, ταραττεται, μεριμνᾷ, καποτρεῖται. Πορφυρεται; διλογίζεται. Πορφυρεῖν, inquit Eustathius, de mari dicitur, & ad animum transfertur, τὸ ἐν βυθῷ διανοῖσθαι, καὶ ὅταν κυμαίνεσθαι λογισμοῖς, ut in illo^h Homeri, κραδίη δὲ οἱ πόρφυρε. Κάλλι quoque purpuram significat, & verbum καλχαίνειν idem quod πορφυρῆν, ταραύσαν, εἶναι, φροντίζειν, ἀχθεῖσθαι, κυκλῆν, ἐν βυθῷ ταραύσασθαι. Sic enim Hefychius interpretatur. Καλχαίνειν Scholiasti Nicandri etiam est, τὸ πορφυρῆν. Est quando Πορφυρῆν simpliciter de motu maris, etiam placidiore ponitur. Ad πορφυρῆν verbum & sono & significatione accedit μορμύρεν. Varrino μορμύρεσα θαλάττω est παρασομένη καὶ κυμαίνα φοβεράς. Theophrastus citante Scaligero ait: Πορφυρεται ἢ θαλάσσης, ὅταν τὰ κύματα μετεωρίζόμενα σκιασθῇ, Sic Plinius ait purpuram irati maris faciem referre. Πορφυρέσκον Apollonij Argonauticorum interpres profundum esse inter-

Πορφυρέω.

pretatur: vnde & purpureum mare dictum, ut supra dictum est fusiùs. Πορφυρέω, purpuro, idem cum πορφυρώ, seu purpureo colore rubeo. Nonnus πορφυρρον ἦώς, purpureo fulgore rubebat: Sic & Ouidius, purpuream auroram dicit, & Virgilius purpureum lumen ætheris. Aliàs & ῥόδον κτύλος ἦώς dicitur à roseo rubore, quem Seneca purpureum ruborem appellat. Rursum Ouidius

Aurora cur
Purpureus
rubor dictus
a Seneca.

— Patefecit ab ortu

Purpureas aurora fores. Et Virgilius

— Quam primum crastina calo

Purpureis inuecta rotis aurora rubebit.

Item — Aethere ab alto

Aurora in roseis fulgebat lutca bigis

Igitur eodem modo πορφυρῆν aurora à Nonno dicitur, quo ab Homero vocatur ῥόδον κτύλος.

πτυλος. Πορφυρίζω, purpuram colore refero, purpureum colorem represento, vel imitor; purpuro: ut Columella dicit purpurans viola. Dioscorides de thymo, ἔχον ἐπὶ ἄκρῳ κεφαλῇ αὐτὸς πορφυρίζοντα. Plinius de thymo nigricante dicit: Alterum genus nigrius, florilq; nigri. Idem enim testatur & purpuram nigricare, immo rubentem colorem purpure nigrante esse deteriore. Επιπορφυρίζω, ad purpuram accedo, ad purpuram inclino. Dioscorides: ἐνὶ ὧν δὲ καὶ ὡσπερ αἰὶα μέσον ὄν το' αὐτὸς ἐπιπορφυρίζει. Aristot. καὶ γὰρ ταύτης τὸ μὲν αὐτὸς ἐστὶ λεῦκον ἐπιπορφυρίζον, ὃ δὲ καρπὸς ξανθός. Υποπορφυρίζω, aliquatenus purpuro, paullulum refero purpuram. Πορφυρώματα Hefychius & Varrianus exponunt, τῶν ταῖς διαῖς τὶδέντων χοίρων τα' κρέα. Fortassis autem vasa quædam & toreumata figlina purpurei coloris porphyromata fuerint: qualia fuisse murrhina, diximus. In his enim ceu pulchris & spetiosis, dijs aliquid offerri par erat. Sic aurea, argentea & ærea vasa, Græci χρυσώματα, ἀργυρώματα & χαλκώματα vocant. Ὅσρακινα τορευμάτα καὶ χαλκώματα Strabo dixit. Cardanus in sexto de varitate rerum, purpurina (inquit, nescio unde vocabulum hoc mutuatus) coloris est fului, aurumq; imitatur, si optima fuerit: hoc solo differt, quod non resistit iniurijs cœli, nec diuturna admodum est, deinde compositionem eius ostendit, ex plumbo albo argentoq; viuo &c. Sed neque vocabulum hoc latinum est, aut purpureo colore quicquam conuenit. Πορφυρεῖον videtur accipere Strabo in decimo sexto pro officina purpuraria de Tyro scribens. Purpurariam autem officinam Plinius vocavit. Indicum (inquit) in diluendo mixturam purpure cæruleiq; mirabilē reddi: alterum genus eius est in purpurarijs officinis, innatans cortinis, & est purpure spuma. Idem Strabo in decimo septimo, easdem officinas vocavit πορφυροβαφῆα, quo loco interpretes transtulit purpurificia. Alioqui officinæ tinctoriæ à Græcis cōmuni nomine βαφῆα dicuntur, & φαρμακῶνες, Varrone teste. Δευσοποιοὺς Hefychio tinctor est: nō quiuis tamen, ut videtur, sed qui firmo, probo ac genuino colore tingit. Δεύω verbum idem est quod βρέχω. Propriè quidem δευσοποιοὺς de purpura dicitur, cuius color ita firmus & germanus est, ut non faciliè eluatur ac exolescat. Per metaphoram verò teste Varrino de alijs quoque coloribus & rebus alijs permanentibus & edurantibus dicitur δευσοποιοὺν apud veteres, τὸ ἑμμονον καὶ πολυχρόνιον, ut Plato in decimo de rep. ostendit. Ἀνὴρ πορφυρεὺς (inquit Aelianus) ὅταν θηράσῃ πορφυραν, ἐκ ἧς ἀνδρῶπῶν τροφῇ, ἀλλ' ἧς ἐρίων βαφῇ, εἰ μὲν λῆς μένεν ἢ ἐκ τῆ ζωῆς χροῖα δευσοποιοὺς καὶ δυσέκνιπτος, καὶ οἷα τε ἐστὶν τῇ βαφῇ ἐργασασθαι γησῖαι, ἀλλ' οὐ δειδωλωμένῳ, μῆ λῖθρα καταρορῆ διαρθεῖν τῇ πορφυραν αὐτοῖς ὁσράκοις. id est, Purpurarius piscator, si postquam purpuram non in hominum cibum, sed ad tingendas lanas comprehenderit, inexhaustum, constantem & genuinum velit fieri colorem, vno saxi ictu purpuram vnà cum testa interimit. Purpurarius, ad purpuram pertinens, ut officina purpuraria, in qua purpura fit: piscator purpurarius, pro quo Laurentius in Herodoto purpuratorem dixit: tinctor purpurarius, qui purpuras tingit. nam purpurarius absolutè pro utroq; accipi potest, & pro mercatore etiam qui vestibus purpureis emendis, vendendis, negocietur. Πορφυρεὺς & Πορφυρευτὰ Polluci nominantur. Πορφυρεὺς Aelianus est, qui tingit. Hicestius apud Athenæum chamis, inquit pro esca uti τὰς πορφυρευσομένους, id est, pisces purpurarum. Purpuratus, purpura ornatus; unde purpurati dicuntur ij, qui apud principes dignitate antecellunt. Cicero in primo Tusculanarum: Istis quæso (inquit) ista horribilia minitare, purpuratis tuis. Liuius de primo bello Macedonico: Cū duce Athenagora vno ex purpuratis. Idem lib. 10. belli Punici: Sopatrum ex purpuratis & propinquis regis esse. Cicero in quarta in Catilinam, Gabinium appellauit purpuratū. De purpurata meretrice Babylone, ut in sacris litteris nominatur, multa Cælius Rhodiginus. Purpurascere, purpureum fieri: Cicero in secundo Academicarum. Quid mare, nonne cæluleum: aut eius vnda, cū est pulsa remis, purpurascit? Πορφυρεῖαν, Auis & piscis nomen, ut suprā monuimus: cæterum ita etiam homines vocatos reperio. Porphyrio, πορφυρίων, teste Scholiaste in tertium Argonauticorum Apollonij Silyphi filius fuit, & fratrem habuit Almyum nomine. Constat & inter gigantes præcipuè principatum obtinuisse Porphyrioem & Alcyonem. Πορφυρεῖαν, verò vrbs est Phœnicia, cuius gentile Porphyreoniū, & Porphyreonites est apud Stephanum. Prasinus quoque auriga, seu equorum agitator temporibus Neronis celeberrimus, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Prasinus Purpurio dictus est: cuius etiam meminit Martialis hoc disticho:

Nomen habet magni volucris tam parua gigantis,

Et nomen Prasinus Purpurionis habet.

Sic enim legit Iustus Lipsius, cuius doctissimi viri iudicium in emendandis ac dilucidandis authoribus ego maximi facio, & rectè quidem sic legit, nam idem Martialis in decimo quarto eundem intelligit, dum canit:

Proficies nihil hoc, cedas licet usque flagello

Si tibi purpureo de grege currit equus.

Grege purpureus.

appellat gregem purpureum, equos Purpurionis qui velocitate præstabant. Alia lectio habet *Et nomen Prasini Porphyronis habet.*

Porphyrites lapis.

Porphyrite *πορφυρίτη* Stephano est vrbs Arabiæ iuxta Aegyptum. Porphyra inscripta fabula Xenarchi comici, aut Timoclis comici (dubitatur enim de authore) citatur apud Athenæum. Saxa Lacedæmonia & porphyretica nominat Lampridius in Heliogabalo. Porphyrites lapis, inquit Kiranides, notus est, maximè in Melantide regione. Chymistæ referente Hermolao ætiden pro chrysolitho & porphyrite & chrysochromo cognomine Macedonico & polychromo accipiunt. Inuenio & apud Plinium in primo trigessimiquinti, nescio num de eodem lapide. Vt quatus esset Numidicus lapis, ut purpura distingueretur Sinnadicus, qualiter illos nasci optarent deliciæ. Porphyrus, *πόρφυρος* Aeliano qui

Li. 4. c. 36
Porphyrus serpens.

dam serpens est Indicus, dodrantis magnitudine, colore accedente ad purpuræ saturatæ similitudinem. capite verò plusquam niueo, & lacte multò candidiore, locis, inquit, Indiæ calidissimis reperitur: ei mordendi idcirco potestas est nulla, quod dentium expers sit &c.

Cete Porphyrium.

Ceti Porphyrij dicti ex Procopio. ita meminit Cælius. Author Procopius est apud Byzantium Gotici belli temporibus cete (*κῆτος*, singulari numero) comparuisse magnitudinis miræ. Porphyrium (inquit) illi vocant. Id verò annis quinquaginta locis infestius circumiectis omnibus fuerat: nec ab Iustiniano, etiam si percupido, vlla quiverat ratione expugnari. Demum delphinos infectatum auidè ac ita limo impactum explicari haud amplius eualuit. Sed accolis hinc inde accurrentibus, funium ac machinarum vi pertractum in siccum, cubitorum triginta mensum per longitudinem excessit, per latum verò decem.

Purpurissum.
Li. 3. c. 6.

Purpurissum inter floridos colores enumeratur à Plinio, dum inquit. Sunt autem colores austeri aut floridi. Vtrumq; natura aut mixtura euenit. Floridi sunt quos dominus pingenti præstat, minium, Armenium, cinnabaris, chrysocolla, Indicum, purpurissum. Cæteri austeri. Quo loco doctissimus Dalechampius hoc addidit scholiolum: Vt Indicum spuma

Indicum & purpurissum quid differant.
Purpurissum ut fieret.

est innatans cortinis, in quibus glastum coquitur pannis tingendis: sic purpurissum spuma est collecta efferuescente purpura, cum ex ea tinctura conficitur. Loco purpurissi pictores nunc vtuntur lacca, mixta cum caruleo. Quomodo verò purpurissum fieret eodem capite prope finem docet idem Plinius his verbis: E liquidis coloribus quos à dominis dari diximus, propter magnitudinem pretij, ante omnes est purpurissum è creta argentaria; cum purpuris pariter tingitur, bibitq; eum colorem celerius lanis. Præcipuum est primum, feruente aheni rudibus medicamentis inebriatū. Proximum egesto eo addita creta in ius idem. Et quoties id factum est, leuatur bonitas pro numero dilutiore sanie. Quare Puteolanum potius laudatur quam Tyrium aut Getulicum vel Laconicum, vnde pretiosissime purpuræ. Causa est quod hysgino maximè inficitur, rubiamque cogitur sorbere.

Hysginum quid.

(Hysginum, inquit Dalechampius, tinctura est è cocco prius, deinde è purpura Tyria supra lib. 9. cap. 4. nunc tinctura è rubia cocci loco & purpura, vel purpuræ loco, hysgino. Vitruuius lib. 7. cap. 14. Est autem hysginum hoc arbuscula quam cap. 18. lib. 16. vaccinium Plinius appellat, & cap. 26. lib. 2. 1. falsò hyacinthum exponit, quia hyacinthum Græcorum, Latini quidam vaccinium interpretarentur. Vulgus magaleb vocat. Ex huius arbusculæ nigro fructu succus exprimitur ad purpuream tincturam aptissimus. Virgilius scilicet ideo vaccinia nigra dixit, & interpres Nicandri *φυτόν εἶναι ξανθὸν τῷ χρώματι* [nam tale lignum est] *καὶ μέλαν* [talis est fructus] *πρὸς ἰοβαφῆν ἐπιτήδειον.*) Vilissimum à Canusio. Prætiū huic à singulis denarijs in libras ad triginta. Pingētes sandyce sublita mox ouo inducentes purpurissum, fulgorem minij faciunt. Si purpuram facere malunt, caruleum sublinunt, mox purpurissum ex ouo inducunt. Hucusq; Plinius. Hodie pictores caruleo sublinunt, deinde laccam inducunt. Author libri de simplicibus medicamentis Galeno attributi, purpurissum, inquit, quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ sunt quadratæ & pusillæ in modum tessularum: quæ ab infectoribus tinguntur colore roseo. tale est maximè Canusinum, sequens Puteolanum. Vires habet aliquantulum stypticæ. Aliud verò meo iudicio fuit purpurissum, quo utebantur mulieres ad labra & genas tingendas, cuius scilicet mentio fit apud Plautū in Mostelaria. Vnde n. hocce cōstaret purpurissum ipsemet docet me Plautus in Truculento, rubricā id nominās: nā cum dixisset. Quia *illas buccas tā belle purpurassatas habes*: nō multò post subiicit. *Buccas rubricæ, cetera omne corpus intinxit illi.*

Magaleb.

Fucus quid.

Magaleb. Ex huius arbusculæ nigro fructu succus exprimitur ad purpuream tincturam aptissimus. Virgilius scilicet ideo vaccinia nigra dixit, & interpres Nicandri *φυτόν εἶναι ξανθὸν τῷ χρώματι* [nam tale lignum est] *καὶ μέλαν* [talis est fructus] *πρὸς ἰοβαφῆν ἐπιτήδειον.*) Vilissimum à Canusio. Prætiū huic à singulis denarijs in libras ad triginta. Pingētes sandyce sublita mox ouo inducentes purpurissum, fulgorem minij faciunt. Si purpuram facere malunt, caruleum sublinunt, mox purpurissum ex ouo inducunt. Hucusq; Plinius. Hodie pictores caruleo sublinunt, deinde laccam inducunt. Author libri de simplicibus medicamentis Galeno attributi, purpurissum, inquit, quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ sunt quadratæ & pusillæ in modum tessularum: quæ ab infectoribus tinguntur colore roseo. tale est maximè Canusinum, sequens Puteolanum. Vires habet aliquantulum stypticæ. Aliud verò meo iudicio fuit purpurissum, quo utebantur mulieres ad labra & genas tingendas, cuius scilicet mentio fit apud Plautū in Mostelaria. Vnde n. hocce cōstaret purpurissum ipsemet docet me Plautus in Truculento, rubricā id nominās: nā cum dixisset. Quia *illas buccas tā belle purpurassatas habes*: nō multò post subiicit. *Buccas rubricæ, cetera omne corpus intinxit illi.*

M O R A L I A.

SCANIV'S Martinengus Brixianus in sua glossa magna mystica, purpuram Christi sanguinis, & meriti præclarum exemplum statuens: ^a Ambrosius (inquit) hæc quoque doctissimè subdebat: Quid etiam purpuras memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum est igitur quod in regibus adoratur; aquarum est, species illa quæ fulget. Et post: Aureum etiam vellus aqua nutrit, & lanam in memorati spetiem

Sanguinis Christi exemplum. ^a Hexam. lib. 5. c. 2.

metalli gignunt littora, cuius colorem nullus adhuc eorum, qui fucis diuersis obducunt vellera, imitari potuit: adeo naturæ maritimæ gratiam humana implere nescit industria. Scimus qua sollicitudine vellera ouium etiam minus pretiosa curentur, sint licet optima, nequaquam autem his fucis innascitur. Hic naturalis color est, quem nullus adhuc fucus æquauit, hoc quippe piscis est vellus. Si igitur (inquit Martinengus) tantum fulget, tantamque existimationem nacta est purpura, regium indumentum, quod sanguine conspersum sit exigui piscis, qui purpura vocatur: quantum coruscabit anima, quantumque suspicienda erit, cum sanguine Christi sit aspersa & redempta? Purpura Christus est. Purpura profectò saxi vnius ictu collidenda est; ut sanguis exterius emanet, quod si ictu solo non est contrita, sanguis in vniuersum corpus diffusum euanescit. Christus saxo, id est, morte non naturali, sed violenta concussus fuit, & dum voluntati patris obtemperat, in cruce vno ictu contritus, sanguinem vniuersum in redemptionem nostram copiosissimè effudit. Sanguis enim tuus ornauit eius meas. Ut quid igitur animam tanto sanguine emptam & insignitam pollui permittimus? Sed animaduertendum, ut Ambrosius secundo loco purpuræ encomia celebrans asserbat, purpuram iacere vilem in saxis asperis & cauitibus; Vilis etiam apparuit purpura nostra Christus: Ego sum vermis & non homo, inquit ipse; non in mollitie vitæ, sed in ærumnis perpetuis, quasi saxum inter saxa. Hæc itaque Martinengus. Purpura & byssus apud eundem Ambrosium in commentariorum libro octauo in caput decimum septimum Lucæ significant hæreticorum eloquentiam. Nonne tibi videntur, inquit, in quadam purpura & bysso stratis iacentes thoris, qui pro veris fucata defendant, ditibus abundare sermonibus; cum iactant dominico terram tremuisse sub corpore, cælum tenebris obductum, excita verbo maria vel sedata, verum tamen dei filium denegantes? In enarratione verò Psalmi centesimi & decimi octauo, Ecclesia (inquit) ipsa tanquam benemerita regina Christi sanguine coronatur, sicut scriptum est. Et ornatus capitis tui sicut purpura: Sanguis Christi purpura est, qui inficit sanctorum animas non solum colore resplendens, sed etiam potestate, quia reges facit & meliores reges quibus regnum donet æternum. Meritoque ad tantum Ecclesiæ decorem, cui Christi sanguis irrutilat, spiritus sanctus inclamat; quam pulchra & suauis facta es charitas in delitijs tuis. Diuus ^b Bernardus libro de modo bene viuendi ita ait mysticè de purpura. Audi etiam rogo honesta virgo quid sponsus in laudibus Ecclesiæ dicat in canticis canticorum. Coma capitis tui, ut purpura regis iuncta canalibus esse memoratur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua projicitur, per canales ad vestem quæ supra est, currit, ut vestis tingatur, & inde nomen accepit, ut tincta colore purpureo purpura vocetur: quæ omnia sanctæ menti congruunt. Comæ quippe capitis sunt cogitationes mentis quæ in canalibus ligantur, quia in scripturis diuinis ne inutiliter fluant, stringuntur. Custodi ergo cor tuum & cætera. Purpura quæ sanguine Conchyliorum conficitur, & sanguineam ipsam præfert spetiem, non immerito sacramentum dominicæ significat passionis. Beda ^c ad ea verba: Et mulier erat circumdata Purpura & Coccino. In Purpura (inquit) fucus simulati regiminis: in Coccino cruentus habitus impietatis demonstratur. Et ^d alibi ad hæc verba: Tabernaculum verò ita facies: decem cortinas de bysso & hyacintho ac Purpura Coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies. Purpuram, quia colorem sanguinis ostendit, & vera quoque Purpura Conchyliorum sanguine tingitur, deuota eorum corda designare, qui dicere cum apostolo possunt: Ego non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus propter nomen Domini **I E S V**: & cum Propheta Dauid: Quoniam propter te morte afficimur tota die æstimati

Purpura est Christus.

Hæreticorum eloquentia.

Purpura sanguis Christi.

^b Serm. 29. de cogitat. Sancta mēs.

Sacramentum dominicæ passionis.

^c Apoc. 17. ^d Exod. 26.

*Li. 10. cō-
mēt. in Luc.
cap. 23.
Christ⁹ pur-
pura indu-
tus qd mi-
sterij ha-
beat.*

sumus, vt oues occisionis. Quid verò secundum Matthæum, chlamyde coccinea induitur (Christus) à militibus, & secundū Iohannē, veste purpurea circumdatur, mysticè significet, ita expositū inuenio ab Ambrosio: In altera designans martyriū palmas; in altera regiæ potestatis insignia, quòd caro eius fuscum toto orbe terrarum sanguinem esset susceptura pro nobis & passio regnum paritura pro nobis. Sic ille, & mox. Deniq; secundum Marcum exuerunt eum purpura, quod nec mysterio vacat, Christus enim ascensurus crucem, regalia vestimenta deposuit, vt scias quasi hominem passum esse, non quasi deum, etsi vtrumque Christus, quasi hominem, tamen non quasi deum cruci esse suffixum: sed milites non Iudæi sciunt quo tempore, qualia Christo vestimenta conueniant. Iudicio enim in purpura quasi victor assistit, ad passionem verò in suis vestimentis quasi reus humilis venit.

HIEROGLYPHICA.

*Homomaz-
ledicus.*

*De gula,
multati.*

*Vno exani-
mati ictu
pus.*

Secessus.

M ALE DICVM hominem, iuquit Pierius Valerianus, probos improbosq; æquè carpentē significare qui volunt, purpuram exerta pingunt lingua, quæ quidē illi tam acuta & valida est, vt ea & conchulas & quas- cunq; sui generis testas perforare possit: quæ cum ita sint omniuoræ, fre- quens illud in edaces dictum emanauit, Purpura voracior. Atque inde fortè prouerbiū, quòd purpuræ plurimum per linguam escas inqui- rentem capiuntur. Et qui hominem qui de ganea poenas dederit, significare volunt, conchylia huiusmodi nassæ per linguam applicitum pingunt, siquidem eius captura in hūc sæpius efficitur modum: parua densaq; admodum nassæ strombus piscis includitur, hūc auidissimè captat purpura, quem simul ac illuc oclūsum olfecerit, inserta per nassæ iun- cos lingua eum assequi contendit, dumq; ille volutatione luctatur, ea magis ac magis lin- guam protendit: accidit verò, vt in eo conatu tumefiat, vt nulla eam extrahendi copia re- linquatur, atque ita detenta per linguam captiua fiat. Verū hoc picturæ genus in huius- modi significatum aliter etiam figuratur: Conchulam quippe pingunt, quæ purpuræ lin- guam morfu comprehendit. Piscatores siquidem cum purpuram norint Concharum passionem auidius appetere, has in nassas magno numero coniectas in mare demittunt, oblongo fune ad nassas alligato: sentient optatam escam purpuræ, porrectisq; intra nassa- rum iuncos linguis, eas infestant: at illæ aculeo extimulatæ incolumitati suæ consulturæ contrahunt sese, corticibusq; clausis morfu perquam acri linguam infestam comprimunt, pertinacissimeq; detentam haudquaquam amittunt: atque ita pendentes sua captæ auidi- tatæ purpuræ tolluntur. Hominē verò vno interemptū ictu ostendere qui volunt, purpu- ram saxo elisam pingunt: siquidem infectores aiunt, quas purpuras in artis suæ vsum pa- rant, saxo vno ictu collidendas, vnde subitarius ille sanguis ad tincturā optimus emanat: quòd si ictu fefellerit, neque purpura statim exanimata fuerit, frustra repeti, quia præ do- lore sanguis in vniuersum corpus diffusus euanescat. Hinc aiunt Homerum totiens de ijs qui valido aliquo vulnere perempti fuerint, purpurea eos morte peremptos dicere: quem imitatus Maro, nunc Purpuream vomit ille animam, nunc quid eiusmodi sæpe protulerit, quamuis ad sanguineam, in quo anima sedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo sa- tis in accipitris commentario dictum. Sunt qui secessum per purpuram ostendant, pro- pterea quòd purpura non nisi in imo reperiatur pelago: vnde verbum apud Apollonium Argonauticon primo, *πρὸς ὀρὸν* quod purpurascere dicere possumus, vbi profundum esse interpretes exponit, ea quam memorauimus purpuræ natura repetita. Hinc mare pur- pureum, pro profundum sæpius posuere. Huc vsque Pierius.

E P I T H E T A.

A colore.

*Conchylis
cur dicta.*

P I T H E T A purpuræ ab authoribus attributa ad colorem, tincturamue non ad ipsum animal pertinere videntur. Conchylis dicitur Tibullo, quia sanguine Conchyliorum inficiebantur lanæ:

Tincta tegit roseo Conchylis purpura fuco. Virgilius rubram dixit, item Ausonius; Boëtius rubentem, Mantuanus sanguinolentam, Pamphi- lus sanguineam, Scaliger nigram, Iuuenalis ardentem, nimirum à fulgore, vnde & igneam

& igneam dixit Flaccus, rutilantem Martianus Capella, fulgidam Strozius, Ovidius fulgentem, Petrarcha splendidam, Thomas RADIUS vernantem, Pontanus vagam. Vocatur præterea pura, ut Scaligero, delicata Martiali, læta Statio, grata Politiano & Pontano, cui etiam noua dicitur, Claudiano nobilis, Paphilo pretiosa, Thomæ Radio regalis, Marullo consularis, Virgilio, Statio, Pontano picta. A loco Martialis Coam, Horatius Laconicam, (item Statius, & Strozius quibus Oebalis, id est, Laconica nuncupatur) Lucretius, Virgilius, & Aufonius Mœlibeam, Mantuanus Romanam, Sidoniamq; : qui præterea longam dixit, nimirum à veste, unde mollis dicitur Pontano, Crotæ, sacra Aufonio & Strozio, libata Martiali, Prudentio supplex. Dicitur denique ipsa purpura dibapha, id est, bis tineta.

A loco.

A veste.

P R O V E R B I A.

Ἰνῶς ἐν πορφύρᾳ, id est, *Simia purpurata*. In varios usus potest adhiberi pa-
icemia, nempe vel in hos, qui tamen magnifico cultu sint ornati, tamen
cuiusmodi sint, ex ipso vultu moribusq; cognoscitur: vel in hos quibus di-
gnitas indecora additur: vel quotiens rei per se scdæ, ascititia peregrinaq;
ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quàm simia

Simia purpurata.

vestita purpurea veste? Atque id tam en non raro fieri videmus apud istos, qui simias habent in delicijs, ut quàm maximè possunt, ad humanum morem ornent ac vestiant, aliquo riens & purpura, quo parū attentos, aut imperitos fallāt, proq; homine salutetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. *Ἡ πορφύρα παρὰ τῷ πορφυρᾷ διακρίτῃ*, id est, *Purpura ad Purpuram diiudicanda est*. Certissimum iudicium ex collatione nascitur.

purpura ad purpurā diiudicanda.

Unde emptores mercaturi purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit uti: quotiens negabimus infantiam, aut inscitiam indoctorum plenè deprehendi, nisi cum eloquentium & eruditorum scriptis conferantur. Etenim si vel Salustium conferas cum Cicerone, iam velut obmutescit ille alio qui per se disertissimus. Refertur adagium à Phæbammone Sophista in commentario de figuris rhetoricis. Meminit & Isocrates in Oratione Panathenæica, *ἀλλ' ὥσπερ τῷ πορφυρᾷ καὶ τὸν χρυσὸν θεωρεῖμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρα παραδεινόντες*. i. Sed quemadmodū purpurā & aurum consideramus ac probamus, purpuram cum Purpura conferētes, Haud arbitramur prorsus, inquit adagiorum author, *ἀπὸ προσδίουσον* fore, si de cōferenda Purpura locum huc ascripserimus ex Aureliano Flauij Vopisci: Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureum, lanestre: ad quod cū matronæ, atque ipse Aurelianus & Probus & proximè Diocletianus missis diligentissimis confectoribus, requisauerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim Sandyx Indica talem purpuram facere si curetur. Allusit huc Quintilianus lib. 12. de generibus dicendi, agens de dictione, quæ, quod mediocris est, per se habet admirationem, sed ad motus ijs quæ sunt, eximia, definit esse admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile est, sed enascuntur hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: ut lana tineta fuco, circa purpuras placet: at si contuleris, etiam lacernæ conspectu melioris obruatur, ut Ovidius ait. Hæc ille: Athenæus lib. 3. dipnosophistarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam re-

Purpura voracior. Edaciora, Purpuris.

fert prouerbum, *λιγνότερα τῶν πορφυρᾷ*, id est, *edaciora purpuris*, idque ductum existimat, vel à tineta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad sese rapit, suoq; colore res vicinas inficit, additq; lucem: vel ab animante ipso quod quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat, de cuius voracitate Plinius: lingua (inquit) purpuræ longitudine digitali, quæ pascitur deuorando reliqua Conchyliis: tanta duritia aculeo est. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in suum compendium vertunt. Fortasse durius, sed non ineléganter accommodabitur, inquit, idem author, ad reges *δημοβόρας*, aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiscum suum: & quocunq; se conferunt, abradunt aliquid. Sic ille. Sed *λίγνος* Græcis non tam voracem & multi cibi hominem aut belluonem: quā
exquisiti delicatq; liguritorem & catillonem significare videtur; quod non animaduertit ille. *βάμμα Σαρδωνικόν*, id est, *tinctura Sardonica*, de colore præcellenti dicebatur, præcipuè purpuræ, per iocum autem transfertur ad eum qui pudefit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo enim insula ingens est opposita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ, laudatissimæq; fiebant: Aristophanes in Pace. *Ἦν ἱκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα Σαρδωνικόν*, id est, quam ille prædicat coloris esse Sardiniaci. Idem in Acharnensibus: *Τὴν*

λίγνος qd. Tinctura Sardonica.

μη σε βάψω βίμμα Σαρδωνιακόν, id est, ne te linam colore Sardoniaco. Ita enim citat Adagiorum author, sed Zoographus pro *σαρδωνιακόν* vt in contextu Acharnensium legitur, reponit *Σαρδανικόν*, vt Scholiastes & Suidas rectè legunt. Sic etiam carmen melius constabit, inquit, & similiter in Pace, (vbi & in textu & in scholijs *Σαρδανικόν* rectè scribitur.) à Sardibus quidem Lydiæ, Sardianus deriuatur, pro ciue: & Sardianicum, possessiuum, authore Stephano. ab insula autem, quæ Græcis *Σαρδῶ*, Latinis Sardinia dicitur, Sardonius, Sardous, & Sardonicus probè deriuatur apud eundem Stephanum: sed horum nihil apud Aristophanem legi potest, cum versus quinque syllabarum dictionem postulent. Quamobrem author adagiorum *Σαρδωνικόν*, nec *Σαρδωνιακόν* rectè legit: quanquam Suidas quoq; in *Σαρδῶ*, habet *βάμμα Σαρδωνικόν*. Aristophanis Scholiastes Sardiniam interpretatur rubram vel puniceam. *Σαρδῶ* (inquit) insula vna è septem: stadijs LX. distat à Corfica. In ea purpuræ fiunt *διαφοροὶ καὶ ὁξύτεται*, id est, excellentes (nō variæ, vt adagiorum author vertit,) & præcipui fulgoris. Vel (Sardiniam dixit) quia in Sardo Lydie (ἡς τὴν *Σαρδῶ* τῆς *Λυδίας*, non rectè: *Σάρδεις* enim plurali nomine fæminino vrbs Lydiæ dicitur, non *Σαρδῶ*.) dicendum igitur ἡς τὰς *Σάρδεις*, id est, Sardibus. Sic & Hefychius: (*διαφορὰ γὰρ ἦν τὰ ἐν Σάρδεσι βάμματα*) tincturæ rubicundæ fiunt. Insinuat autem: nisi verum dicat, flagris ad sanguinem vsque cæsum iri. In Vespis etiam Scholiastes scribit Sardibus venundari solita fuisse vestimenta Persica. Chorus rusticorū in pace Aristophanis, inquit se malle domi delicijs suis ruralibus frui, quā in militia videre *ταξίαρχον*.

Τρεῖς λόφους ἔχοντα καὶ φοινικίδα ὁξύτεαν πάνυ,
Ἦν ἐκείνους φησὶν εἶναι βάμμα Σαρδανικόν.
Ἦν δὲ πού δέη μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
Τὴν καὶ αὐτὸς βεβαπταὶ βάμμα Κυζικηνικόν.
Καὶ τα φεύγει πρῶτος ὥσπερ ἔσθός ἱππαλειτρυῶν

Τρεῖς λόφους σείον. vbi Scholiastes *φοινικίδα* interpretatur galeam puniceo colore tinctam: alij verò vestimenta (*περιβλήματα*) coccinei coloris. talibus enim utebantur in prælijs Lacedæmonij, ne sanguinem fluentem viderent propter similitudinem coloris: & ne vulnera eorum ab hostibus cognoscerentur. Eximie autem sunt (inquit) Sardinicæ & Cyzicenicæ tincturæ. Hæc verò Cyzicenicæ tincturæ nomine cinædum denotat: ἡς *κιναιδίων διαβαλλεται*, ἅς ἐμὴς τῶν ἀναγκαίων κρατῶν δυνάμει. Suidas in *φοινικίδα* poetæ cuiusdam, fortè Aristophanis hos versus citat.

— *Τί φασδόμεθα τῶν λίθων ὃ δημοταί,*
Μη' εἰ καταξάνειν τὸν ἄνδρα τὸ πόντος ἐς φοινικίδα; αἰντὶ τῇ μὴ ὠχλὶ λίθοις αὐτὸν αἰμάσσειν, ὥς φεμὴν αὐτῷ ποῖσσαι τὸ σῶμα. Τῷ δὲ καταξάνειν ὥς ἐπὶ ἑρίων ἐκρησατο; διὸ καὶ φοινικίδα ἔπειν ὥς ἐπὶ ἱματίῃ. Tinctura Cyzicénica, vt scribit author idem adagiorum, dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos, dicebaturq; in eos qui metu quippiam indecorè facerent, nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt, timiditatis & mollitiei. Recensetur in Plutarchi collectaneis. Meminit & Hefychius, addens Cyzicenos ob mollitiem notatos, quòd Iones essent. Eadem ferè Aristophanis interpretes. Stephanus addit eos fuisse graues Tyrrenorum prædationibus: Hæc ille: non satis apertè. non enim de quo uis dedecore non eluendo accipienda est Cyzicena tinctura; sed de mollitie, & de præposita Venere in primis, vt paulò antè ex Aristophanis scholiaste citauimus: aut de eo fortassis scelere, quòd Græci *λεσβίζαν*, *λεσβιάζαν*, ἢ *φοινικίζαν* dicunt: cuius teterrima libido & execrabilis furor, vt Lactantij verbis utar, ne capiti quidè pareat, de quo plura leges in miscellaneis Brodæi & in Chiliadibus eiusdem authoris adagiorum, prouerbio Phicidifare, *φοινικίζαν* (quod corruptum est pro *φοινικίζαν*.) Citatq; etiam illud Suidæ. *βάμμα Κυζικηνικόν, τὴν ἀναθαρτον ἀσχημοσύνην. Ἀπτινὸς λέγεται:* atq; ait Stephanum addere, Cyzicenos fuisse graues Tyrrenorum de prædationibus. Zoographo aliud Stephanus dicere videtur, in Cyzico vrbe Propontidis iuxta Cherronesum. Inde (inquit Stephanus) fit Cyzicenus, possessiuum Cyzicénicus, quanquam gentili etiam pro possessiuo vtuntur aliqui: sicut *Τυρρηνικός*, pro *Τυρρηνικός*, οἱ χαλεποὶ διὰ τὸ ληΐζεσθαι τὸς *Τυρρηνούς*. videtur enim non iam de Cyzicenis dicere, sed simpliciter Thyrrhenos interpretari, infectos alijs, & prædones homines, &c. Solent autem (addit mox adagiorum author) tincturæ insignes à locis habere cognomen. Simili modo dictum est *ἐμβάμμα Συρακῆσιον*, & *βάμμα Σαρδωνικόν*. Ego verò Syracusiam tincturam purpuram uè apud authores nullam laudari inuenio, & deceptus mihi videtur ille inde quòd Hefychius scripsit: *βάμμα* (melius *βάμμα*) *τοῦ χρώματος, καὶ τὸ ἐμβάμμα Συρακῆσιον*, (non *Συρακῆσιον*.) quæ verba mox etiam in pte in Bammatis Cyziceni mentione repetita sunt. Embamma Græcis communiter in-

embamma
quid.

tinctum

tinguntur: hunc sua dialecto Syracusani *bamma* nominant; nihil hoc ad purpuræ aut aliam vestium tincturam. Sed reliqua authoris adagiorum in huius prouerbij explicatione ad-
damus, quoniam ad Purpuram faciunt. Est (inquit) æstimatio rumorq; consequens homi-
num vitam, velut tinctura quædam, unde carbone notari dicuntur, qui damnantur, & no-
tum est illud Ennianum apud A. Gellium: *Quæ tincta malis, aut quæ bono dicto*. Addam
quod est apud Herodotum. Quum Aethiopum rex conspexisset à rege Persarum missam
vestem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cum ab Ichthyophagis didicisset: *δολε-
ρὸς μὲν ἀνθρώπος ἐφ' αἱμαί, δολεραὶ δ' αὐτῶν τὰ ἑματά*, id est, non solum ait homines
esse subdulos, sed & vestes illorum esse dolosas. Prouerbiū perelegans vsurpari à Græ-
cis animaduerto. *Extra leucoparyphus, intus verò holoporphyrus*, in eum, qui vestibis quidem
frugi vtatur, intus tamen, id est, animo, luxu diffuat. Sumptum id ex historia: cum Anti-
patrum quidam laudibus efferret, quod esset apprimè frugi, ac austerus, & victu præpar-
cus: *Ἐξωθεν* (inquit Alexander) *Ἀντίπατρος λευκοπάρυφος ἐστὶ, τὰ δ' ἐνθὺν ὀλοπόρφυ-
ρος*. Tanquam euparyphus ex comœdia, *ὥσπερ εὐπάρυφος ἐκ κωμῆδίας*, Plutarchus in
Symposiacis prouerbiali figura dixit, hominem significans magnificè vestitum, nam huius-
modi finguntur in comædijs milites gloriosi: quorū insigne est chlamys purpurea, quem-
admodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: *τὸν εὐπάρυπον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι*.

Hominum
vitam tin-
ctura nota-
ri.

Lib. 4.

Extra leuco
paryphus,
intus holo-
porphyrus.

V S V S I N C I B I S .

VANTVM ad purpurarum vsum in cibis attinet, inquit Rôdeletius,
vniuersè scribit Galenus Purpuris, Ostreis, deniq; ostracodermis omni-
bus hoc esse commune, vt salum in carne succum cõtineant, qui aluum
subducat, caro verò dura sit: sed hæc vnicuiq; magis minusq; inest, qua-
litatis quantitatisq; ratione. Sed in purpuris diuersæ partes, diuersam
naturam habet. Athenæus ex Diphilo: Inter pinnae & buccina purpuræ
mediæ sunt nature, quarum tracheli multi sunt succi, ori grati: reliquæ partes salsæ sunt &
dulces, facillè distribuuntur & humores corporis vitiosos ad iustam temperationem (*ἐπι-
κρασι*) reducunt. Rursus Athenæus ex Hicetio. Copiosius alimur, maioriq; cum volupta-
te vescimur papauere purpuræ, quàm cæterorum (quàm buccinarum) magis tamen sapit
scillam, vt & Concha tota. Peculiare est his & Vnguibus, quod coctæ iusculum spissant.
Elix quoq; seorsum purpurarum tracheli ventriculo malè affecto profunt. Hactenus Rô-
deletius. VVottonus quoq; ex eodem Galeno, vt videtur, carnem purpurarum, sicuti &
cæterorum testatorū, durā esse scribit, ac proinde ijs exhiberi solere, quibus ex malorum
succorum copia cibis in ventriculo corrumpitur. Et harum quidem & buccinarum car-
nem duriores esse quàm aliorum, succumq; gignere crassiores, minus tamen glutino-
sum tenacemque: sed in earum partibus discrimen esse. Quod collum namq; appellatur,
præ duritie dentibus ægrè confici; parcioresque succum generare & stomacho gratum
esse. Partes verò inferiores, & quæ *μήκωνες*; id est, papauera vocantur, molles esse ac fa-
cilis quàm colla confici: aluum mouere & vrinam, sudoresq; ac saluias ciere. Harum fre-
quentiorem vfu cholera gigni. Purpuræ maiores, inquit Xenocrates, duriores sunt, &
earum coria mediocriter corrumpuntur: colla difficulter conficiuntur, egrè secedunt, egrèq;
corrumpuntur. Aptæ stomacho, pauci humoris sunt, vix mandendo dissolutæ. fundum
verò aut earum excrementum, facillè conficitur, facillè secedit, maiorem piscis facultatem
affert, vrinam ciet, sudorem mouet, sputum creat. Si quis eo largius vescatur, bilem nau-
seamq; facit, & atri humoris copiam gignit: partes autem ad caudam pertinentes, aut ex-
tremities earum, quæ eiusdem sunt generis quæ turbinate sunt, omnium sunt aptissimæ,
earumq; vsus elixando & assando humorem ex se emittit ori gratum, ventriculo idoneū,
aluum subducentem, dulcium vrinarum motorem, parum tamen carnis facit ad Cochlea-
rum proportionem. sed & ori suauem odorem conciliat. Ad vini potum incommodæ: eli-
xatæ nutriunt: assatæ verò duræ sunt: earum excrementum, quod testa continetur, sistit
more buccinarum. Hæc omnia Xenocrates. Ab Archigine apud Galenum, Scribonio
Largo, & Cornelio Celso purpuræ & murices censentur inter cibaria; quæ stomachum
roborant. Celsus etiam minimè in ventriculo vitari testatur. Et Aetius ex Ostreorū ge-
nere purpuras & buccinas reliquis præfert in curatione colici affectus à frigidis & pituito-
sis humoribus. Scribit Lucianus in Cynico purpuræ carnem non in cibum modò cõuer-
ti, sed tingere etiam posse. Coquuntur autem teste Platina eo modo quo cætera Cõchylia.

Aluum sub-
ducit.

Tracheli
multi sunt
succu.

Papauer o-
ptimum.

Coctæ ius-
culum spiss-
ant.

Caro dura
est.

Collū ægre
conficitur.

Maiores
duriores.

Bilem lar-
gins sum-
tum earum
excremen-
tum facit.

Stomacho
viles sunt.

Vt coquan-
tur.

VSVS IN MEDICINA.

¹ Lib. 32. 6.
Ad venena
Mitigat do-
lorem.
Ad vulne-
ra glutinan-
da.

Ad hemi-
cranium.

² Lib. 32. 6.
10.

³ Li. 2. Eu-
porist. 11.

Ad oris te-
tros ab vl-
cere odo-
res.

⁴ Lib. 2. c. 4.
Dentes ab-
stergunt.

⁵ Lib. 7. c. 3.
Cineris fa-
cultas.

Ioniū quid.

⁶ Li. 32. c. 9.
Ad pustulas
pudendi.

Ad pulmo-
nes male
affectos.

⁷ Lib. 11.
Simpl. c. 21

Ad vlcera
maligna.

Ad vlcera
putrescentia.

⁸ Li. 1. c. 18.

Pilos atte-
nuant.

Amuleta.

⁹ Li. 3. Fen.
9 c. 10.

Viperę ca-
pitis mira-
facultas.

VRPVRÆ teste ¹ Plinio contra venena profunt. Nicander quoque contra dorycnium in cibo prædicat strombos & calcham, id est, purpurā. Purpure totæ partes internæ in oleo percoctæ mitigandi doloris vim habent, inquit Rondeletius: & salua earundem, quæ admodum lenta est, siccantur & agglutinantur vulnera recentia, maximè si cum paucio sanguine draconis adhibeatur. Kiranides si bene memini ad hemicraniam: caro cruda porphyra, inquit, illita fronti mitigat. Callum quo se operiunt, tusum glutinare nos præcisos ² Plinius testatur. Ad oris tetros absque vlcere odores, ³ Galenus hoc recēset remedium euporisticum: Ex Ostreis, purpura & buccino cum myrrha vtuntur quidam; cumq; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Purpura vsta secundum ⁴ Dioscoridē, dentes abstergit, excrecentias in carne cohibet, vlcera purgat, & ad citatricem perducit. Gale- ⁵ nus in vndecimo Simplicium paulò fusiùs eadem docet, atq; ⁶ Aegineta purpuræ crema- ⁷ F
tæ testis eandem vim tribuit, quam pompholygi, id est, siccandi sine rosione. Secundum verò Aetium purpurarum testæ cum aceto potæ lienes tumentes sanant, & secundas mo-
rantes detrahunt. Vstarum cinis ad eadem confert, ad quæ buccinorum, de quibus suo lo-
co. His addit Dioscorides, Ionia vocantur purpurarum buccinorumq; mediæ partes, cir-
ca quas testæ volumen clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo maiorem purpu-
ris buccinisq; facultatem vrendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent, ⁸ C
Plinius purpurarum testæ cinerem discutere pustulas verendorum è melle ait. Ex pur-
puris vstis dentificia optima sic conficimus. Eas vstas vino extinguimus, abluimusq; deinde aceto rosato, postremò aqua rosarum. tum melle scillitico, vel oxymelite exceptis, & ad confectiōis formam redactis, odoris boni, saporisq; conciliandi causa rosas & ca-
ryophylla addimus. Idem cinis cum puluere glycyrrhizæ, papauerisq; semine, ex cremore hordei & paucio vino albo sumptus, pulmonibus malè affectis mirè auxiliatur, fluxiones
inhibendo, & id quod iam fluxit absumendo exiccandoque. Buccinorum purpurarumq; testæ, inquit ⁹ Galenus, quandoquidem durissima est, nunquam absq; vstione vtor. Atque
vsta quidem desiccandi vim possidet; cæterum ad vnguem eam læuigare, planeq; pollinis ¹⁰ C
in modum necesse est, tundendo scilicet & cribrando, quod tibi commue sit in omnibus
lapidosis testaceisq; substantijs præceptum. Nam nisi exactè læuia sint reddita, arenis si-
milis sunt. Per se illarum tritarum farina vlceribus malignis competit. id quod ipsum
quoque commune est omnium quæ citra insignem morsum desiccant vehementer: quippe
cum alioqui fluxionum causa existant. Sed & aliud est omnibus id genus commune:
nempe vt cum aceto, aut oxycrato, aut oenomelite aut oxymelite idonea sint vlceribus
putrescentibus. Idcirco lapides omnes, vbi ad eum vsum applicantur, alij magis, alij mi-
nùs, certè omnes conferunt. Hæc ¹¹ Galenus, qui etiam lib. de compos. med. secundum ge-
nera, purpuras cum ijs recenset, quæ propositi albi emplastri (aduersus vlcera cacoëthe &
dysepulota) candorem tueri possint. Adduntur & testæ purpurarum vstæ apud eundem
eodem libro in quinto capite, vti etiam apud Aetium medicamentis pilos attenuantibus.
Idem cinis vtiliter cum melle illinitur vlceribus capitis & similiter mulierum mammas
sanat; panis etiam resistit viroq; modo, siue opus sit incipientes discutere, siue coctos emit-
tere, si rectè obscurus quidam ex Plinio citat. Idem ex Dioscoride purpuris attribuit, quæ
apud Galenum ostreis ascripta leguntur, remedia quædam. Paulus Aegineta tertio sui ¹² F
operis volumine, eo capite quo agit de columellæ oris inflammatione, authore Galeno
docet, plerisq; oris & colli affectionibus prodesse suspensum ex collo aut adalligatum ho-
mini funiculum ex marina purpura, qui viperæ collo circumdatus eam strangulauerit.
Verba Aeginetæ hæc sunt Græca vt Marcellus Virgilius recitat, ex quo hoc exscripsimus:
καὶ ἔλοις ποιεῖ λινὸν ἀπὸ πορφύρας θαλαττίας περιτρεῖν ἐχίδνης τραχήλῳ, καὶ νίξαν
αὐτῷ: εἴτα περιπτόμενον θαυμαστῶς δύναισι, παρίθμιατε, καὶ ὅσα περὶ τραχήλον, ὡς
μαρτυρεῖ Γαλλυδὸς: hoc est, ad gingiuas etiam salutare est filum è purpura marina, quo
vipera fuerit ceruici circumposito suffocata, hoc circumdatum tonsillis & omnibus colli
causis, mirificè iuuat, vt Galenus testatur. Ego hoc apud Galenum non memini legere.
¹³ Auicenna, est (inquit) certum inter experimenta quæ agunt vi quadam occulta in ab-
scissibus, vnde suffocationis periculum est, & vux & tonsillarum & omnino omniū gut-
turis partium, si filis tinctis cum alargiuā (interpres vertit murice marino) strāguletur
vipera:

vipera: deinde circumdetur eis collum ægroti. Mirabiliter enim iuuat. ^k Plinius ab aliqui- ^{Li. 30. c. 5}
 bus strumas circumligari lino (simpliciter, non purpureo) scribit, quo præligata infra ca-
 put vipera pependerat, donec exanimaretur. Inuenio & ex lana vel vestimento purpureis,
 id est, purpura infectis, remedia. ¹ Aetius purpuram hircino felle madefactam muliebri vni- ^{Li. 16. c. 34.}
 bilico diebus septem imponi iubet: & deinde crescente luna, si cum viro congregiatur, cō-
 cepturam esse existimat. Meminit huius etiam Galenus opere de compositione medica-
 mentorum secundum locos, apud quem ibidem in tertio, capite primo Andromachus me-
 dicamentum quoddam auribus instillari iubet; deinde lanæ purpura infectæ tomentum
 indi. In eodem libro Archigines post medicamentum auri infutum, purpuræ lana iubet
 obturari. Item lib. 4. cap. 6. tomenta Purpuræ Laconicæ miscentur arido cuidam Ascle-
 piadis medicamento ad oculos. Methodi etiam 7. & 8. panniculo è purpura marina siue
 Tyria vititur, quem & modicè astringere dicit. Et in libro de præcognitione ad Posihu-
 mum imperatori qui ex assumpto cibo grauabatur stomacho, purpuream lanam nardino
 pigmento calido intinctam, ostio ventriculi imponit. Lana per se Conchylio infecta, in-
 quit Plinius, auribus magnoperè prodest: quidam aceto & nitro madefaciunt. Fimbriati
 autem marinarum Purpurarum flocculi cremari solent, vt lanæ, mundi & carpti, in fi-
 stili crudo.

Ad conce-
ptus iuuan-
dos.

Tomentum
lanæ purpu-
ra tinctæ
quis opere-
tur.

DE BVCCINO. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

¹ *ἄρπυξ* Aristoteli Buccinum est, vt mox fusiùs patebit, Homero, cæterisq; Græ- ^{Præconis of-}
 cis præco, cui varia ab illo tribuuntur officia, vt populum conuocare ad cō- ^{ficia.}
 cionem, silentium indicere, comitari in itinere viros aliqua dignitate prædi-
 tos, aut eos, quos illi ad obeundum munus aliquod mittebant: præterea fun-
 gebatur aliquibus in sacrificijs mysterijs, & epulum etiam apparabant: in
 pri misq; caduceatores agebant, & nominatim quemadmodum legimus apud Liuium ca-
 duceatorem mitti, qui inducias ad sepeliendos mortuos petat. At verò apud solutæ ora-
 tionis scriprores *ἄρπυξ* sunt, qui præconum vel caduceatorum munia obeunt: de quibus
 omnibus significatis consule thesaurū linguæ Græcæ. Præco autem ab hoc animali *ἄρπυξ*
 vocari fortassis meruit. Cùm enim Triton Concham inuentam excauisset, secum eam cō-
 tra Gigantes tulisse scribit Hyginus, ibique sonitum quendam inauditum per Concham
 emisisse: hostes autem veritos ne qua esset immanis fera ab aduersarijs adducta, cuius esset
 ille mugitus, fugæ se mandasse, & ita victos in hostium potestatem venisse. Romani Tri-
 tones cum buccinis fastigio Saturni ædis superposuerunt, vt significarent à commemora-
 tione Saturni historiam quasi vocalem esse factam, cùm antea muta, & obscura, & inco-
 gnita fuisset, quod etiā testari videntur, vt inquit Macrobius, caudæ Tritonum humi mer-
 sæ & absconditæ. Habebant præterea Romani argenteos Tritones qui pugnam buccina ^{Tritones ar-}
 exciebant. Suetonius: ^a Quin & emissurus Fucinum lacum, naumachiam antè commisit: ^{gentei.}
 Sed cùm proclamantibus naumachiarijs, Aue Imperator, morituri te salutant, respondit: ^{In Claudio}
 Aue te nos, neque posthac vocem quasi venia data quisquam dimicare vellet, diu cun- ^{cap. 21.}
 ctatus, an omnes igni ferroq; absumeret, tandem è sede sua profiluit, ac per ambitum la-
 cus non sine foeda vacillatione discurrens, partim minando, partim adhortando ad pugna
 compulit. Hoc spectaculo classis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium
 singulæ, exciente Buccina Tritone argenteo qui è medio lacu per machinam emerferat.
 Vt itaq; *ἄρπυξ* est Græcis qui buccinat, ita Buccina etiam latinis propriè cornu recurruū,
 quod tubæ modo inflatur. buccina, inquit Isidorus, est qua signum datur in hostem, dicta
 à voce quasi vocina. Alij à bucca dici volunt, quum tubam significat. Bucca, inquit Hie-
 ronymus vocatur tuba apud Hebræos, deinde per diminutionem Buccina dicitur. Varro:
 Orphea vocari iussit, qui cùm eò venisset, cithara cantare iussus, buccinam inflauit. Liuius:
 Equitibus imperauit, vt ad tertiam buccinam præsto essent. Cicero: Signum buccina da-
 tur. Est quoque Buccina pastoralis, qua oues & porci appellantur. ^b Columella: Ad quæ
 saturæ pabulo libenter recurrunt, cùm pastoralis signo quasi receptui canitur: nam id quo-
 que semper crepusculo fieri debet, vt ad sonum buccinæ, pecus, si quod in syluis substite-
 rit, septa repetere consuescat. Varro. Subulcus debet consuefacere omnia, vt faciant ad
 buccinam.

Buccina
cornu cur-
uum tubæ
quod mo-
do inflatur.
Vnde dica-
tur.

Buccina pa-
storalis.
^o Li. 7. c. 23.

Buccinæ
à tubis, vt
differant.
Lib. 3.

buccina op-
pidum.

κίρυσ aus.

buccinam. Hinc verbum buccinare Varroni, & nomen buccinator Cæsari. De buccina & buccinatore consule Vegetium. Buccinas à tubis nonnulli distinguunt sic: quòd illæ ex recuruis animalium cornibus, tubæ ex ære argentoué, confici soleant, ad animos militum & equorum inflammandos. Apuleus certè in Floridis buccinam manifestè à tuba secernit, cum ait. Siquidem vox hominis, & tuba rudior toruor, & Lyræ concentu variatior, & tibie quæstu delectabilior, & fistulæ susurro iucundior, & buccinæ significatu longinquior. Sæpe tamen buccinam pro tuba positam inuenimus aut certè pro instrumento tubæ simili, eundem in bello vsum habente. Cicero pro Mureto. Te Gallorum, illū buccinarum cantus exuscitat: tu actionem instituis, ille aciem instruit. Est & buccina nomen oppidi in Sicilia Dionysio, quo nomine etiam dicta est insula, Pontiani pontificis exilio & morte clara. Sed vt ad Græcam vocem, vnde digressi sumus, oratio nostra reuertatur, κίρυκων nomine vocata fuit quædam familia Athenis, à filio Mercurij qui κίρυξ vocabatur. Horum κίρυκων fit mentio ab Hesychio & à Suida. Est denique κίρυξ aus quædam, quæ & πρέσβος dicitur.

SYNONYMA.

Conchylia
à buccinis
an distin-
guenda.

Murex vn-
de dictus.

Ceryx an
murex an
Cōchylū.

Murex no-
men gene-
rale.

Li. 8. Dei-
pnos.
Stratonici
de ceryce
dictum.

Buccinum
pro aculea
ta purpura.
Gasauboni
error.

κίρυξ Aristoteli, vt iam dictum est, buccinum, vel, vt Gaza vertit buccina vocatur. Plinius nonnunquam murices transtulit, vt in trigesimo sexto capite noni libri, vbi de purpura agit: Latent vt murices circa canis ortum tricenis diebus: hoc enim de buccino dixit Aristoteles. Iacobus Dalechampius in explicatione eiusdem horum verborum: Sed quota hæc portio est reputantibus purpuras. Conchylia, margaritas? Conchylia pro buccinis dixisse autumat. cæterum non est necesse meo iudicio ea hinc distinctione, cum & Conchylia propriè dicta purpureum colorem, quem & per se Conchylum dicunt, proferat. Vnde item eadem distinctio apud eundem Plinium, locum non habet, vbi ait: sed vnde Conchylis pretia, quis virus graue in fūco? &c. nam per Conchylia intelligit, præter purpuras, buccina, murices atque ipsa Conchylia, ex quibus omnibus flos ille purpureus colligitur. Pet. Bellonius vocem murex à Ceryce nomine Græco prodijisse putat, & littera mutata in m, & verò in u & v in c. Non probo Franc. Massarij iudicium, cerycem putantis esse muricem & Conchylum: Buccinum, inquit, Plinius, pro ceryce seu murice dixit. Cum enim ex ipso Plinio, duo sint genera turbinatorum continentium florem illum tingendis vestibus expetitur, alterum scilicet buccinum, alterum purpura, necesse est buccinum esse, qui ceryx, murex & Conchylum appellatur. Sed præterquam quod murex diuersus est à ceryce, & Conchylia, ita quoque muricis nomen, vt rectè aduertit Hermolaus, generalius est quàm buccini, utpote quod & purpuram quoque comprehendat. Kiranides: Porphyra marina, quæ quidam κίρυκα vocant. Sed dicendum est potius species esse vnus generis proximi diuersas. Inuenio item apud Syluaticum: Purpura maritima, id est, cetula marina, lego ceryx marina: Et aliàs habet, Ciceros (nomen etiam corruptum est, à ceryces) id est buccini marini. Antiqui tamen etiam Græci cerycem pro purpura acceperunt nonnulli, vt lego apud Eustathium: Stratonicus etiam facetus ille iuuenis in nomine κίρυκων festiuè ludit: Cum enim in ciuitate, in qua erat, plurimos κίρυκας (id est præcones) habere cognouisset, summis pedum digitis incedebat, metuere se inquiens, ne si pede plano terram calcaret, ceryce aliquo pedi infixio læderetur, tanquam ceryx marinus propter Conchylis formam mucrones aliquos circa se habeat. Desumpsit hoc ex Athenæo. Eustathius. Ego illius quoque verba adijciam: Stratonicus (inquit) cum Abdera se contulisset, ad statutum illic ludorum spectaculum, ciues singulos peculiarem sibi præconem habere cōtuitus qui eorum iussu, cum adlubuisset, nouilunium ipsorum annuntiaret, contemplatus in hac ciuitate præcones (adeo vt propemodum maior esset præconum numerus, quàm ciuium) portione ciuibus esse plures, summis vnguibus pedetèrim incedebat, in terrâ defixis oculis. Interrogante verò eius hospite, ecquid mali pedibus tam subito accidisset, hoc inquit: Ego equidè totis pedibus valeo, & quouis assentatore ad cænas excurro celerius: anxius tamen sum ac prorsus metuo, ne calcando τὸν κίρυκα pes transfigatur. Dalechampius hoc addidit scholiolum: Hæc vox (κίρυξ) significat & præconem & buccinum Concham, non equidem clauatam aut aculeatam, sed tuberculis multis eminentibus asperam & inequalem. Buccinum pro aculeata purpura dixisse videtur Stratonicus negligenter. Ifacius Gasaubonus in suis animaduersionibus non rectè murices vertit. In præcedentibus versibus

κίρυξ

κέρυξ erat præco: hic est murex: nisi muricis nomine generalius accipiamus, ut etiam sub eo purpura comprehendatur. In Glossis rectè, murices, *κέρυκες*, *πορφύρια*. Inde Latinis in re militari murices dicti qui Græcis *τρίβολοι*, vel *σανίδες κωτρωται*: Aggregator interpretatur ceryces cancrorum (lego concharum) esse speciem, vel limaces marinas, quæ Venetijs dicantur buouali. Atque hæc de diuersa authorum interpretatione. Zoographus *κέρυξ* scribi ait cum circumflexo in prima, ut *φοινίξ*, *δοιδύξ*, & huiusmodi, tanquam vltima natura brevis sit, & positione tantum extendatur: in obliquis tamen natura produci, citans illud Oppiani:

Buouali;

Κέρυκες τε μύες τε καὶ ἀτρεκέες ἔνομα σῶλλον.
Κέρυκιον vox est diminutiua apud Kiranidem, Hippiatros, Trallianum. Illud notare libet (inquit ^b Hermolaus) cerycas à nostris verbum ex verbo buccina conuersos esse, quod *κέρυξ* idem sit quod præco; quanquam & à cera, quam muco similem attritu mutuo saluant, cognominari posse videantur, quod Græci *κηρίστιον* dicunt. Bellonius buccinum ab alijs vocari tradit, vel quod buccis admotum sonos musicos edat, vel quod buccas inflare tubicines cogat. Eius enim concha antiquis tibicinibus fuit idonea. Hæc ille, sed etymum buccini habemus apud ^c Plinium, dum ait: buccinum minor ad similitudinem eius buccini quo sonus editur, unde & causa nomini, rotunditate oris in margine incisa. Buccinus etiam à Pet. Gillio masculino genere effertur alicubi, & buccinus minor, Romanis delphinium est, ut inter nomenclaturas apud Diosc. legitur. Gaza latinè fæminino genere buccina semper effert, uti etiam Festus, inquiens: Buccina quam nos appellamus, Græci buchia à similitudine soni dicunt. Zoographus ait se audiuisse, hodiè à Græcis *φύκρον* appellari. *Στρόμβος* & *ερόβλος* etiam buccinum quandoque significant: Scholiastes Nicandri, *τὸν ερόμβον ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι ὅς τ' ἔρανον τῶν κογχυλίων οἷς καὶ ἐχρῶντο ἀντὶ σαλπίγγος*, ut & apud latinum poetam

^b In Corol.

Diosc. lib. 2.

cap. 205.

Etymum.

^c Li. 9. c. 36

Buccinus

minor qd.

Strombus

& Strobil^o

buccinum

significant.

Dum personat æquora concha;

& apud Ouidium:

Ceruleum Tritona vocat, Conchaq; sonanti

Inspirare iubet, fluctusq; & flumina signo

Iam reuocare dato. *Σάλπιγξ* item Græcis non solum buccina & tuba est, sed etiam apud Hesychium buccina piscis seu turbo, nec non auis. Dentale vulgò dictum à recentioribus medicis, nonnulli buccinum interpretantur, ut antale purpuram. Nos de utroque diximus in purpura, Buccinum Northmannis dicitur teste Roberto Constantino Ran de mer, Venerijs bouolo di mar. Massilienses, ut Gillius scribit, purpuras & murices & buccinos (sic habet) vocant bios: Et rursus: Ligures buccinos nunc vulgò Cornetos nominant, Massilienses bios cornetos, Græci quidam hæc ætate strophylidas.

^d Σάλπιγξ.

Dentale.

Forma.

^b Li. 4. Hist.

cap. 4.

Testa buc-

cini.

Magnitu-

do.

Operculū.

tur.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

BUCCINA turbinatorum è genere esse habemus apud ^a philosophum ^b Lib. 4. de partib. c. 7. nō vno in loco, ac nominatim vbi scribit in hæc verba: Turbinati generis alia in anfractum intorta sunt, ut buccina: alia in globum tantum circumacta, ut echinorum genus, nec non biualuium &c. Alibi etiam buccinas testatis *πορευτικοῖς*, id est, gressilibus annumerat. Quod ad formam attinet, Speusippus apud Athenæum inter se similes esse tradidit ceryces,

purpuras, strabelos & Conchas. Est verò buccinum magnum & buccinum paruum, cuius concha spirâ tuberculis exasperata cingitur. ^b Aristoteles testam buccino scabram tribuit. Ouidius quàm breuissimè figuram sic perstrinxit

Caui buccina sumitur illi

Tortilis in latum, quæ turbine crescit ab imo.

Bellonius buccini concham ut plurimum minimi oui magnitudinem non excedere testatur, strias in tergore quinas habere, ut nerita, plerisq; in gyrum tuberculis obtusis, breuibsq; obseptas, multo quàm in purpura frequentioribus. Sed vbi in clauiculam deflunt, vnicum tantum eam comitari. Interna parte incisam oris rotunditatem habere, turbinum modo, & canalem ad latus, per quem linguam exerat, purpurarum modo: eodemq; operculo contegi, quo etiam turbinata omnia, ne in testas contracta ab externis offendantur.

Color testæ. tur. Colorem testæ intus lacteū, foris esse fulvū, tantaq; magnitudine nonnunquam cresce-
re, vt ad Carteiam Purpuræ & buccinæ decacotyli, id est decem cotylarum capaces repe-
riantur. Hæc ille, qui & ante paucula interiecta dixerat buccinæ concham esse turbinatā,
& in anfractum intortam, sed quā purpura minorem: indeque à quibusdam filium pur-
puræ dici, nullis item aculeis exertis clauatam apparere, quemadmodum purpuræ con-
cha, sed scabram esse, habereq; (inter notas à Plinio descriptas) rotunditatem oris in mar-
gine incisam: Plinius quoque buccinum minorem purpuræ Concham esse scribit ad si-
militudinem eius buccini quo sonus editur, vnde inquit & causa nomini, rotunditate oris
in margine incisa. Cæterum Rondeletius pro minor apud Plinium legit maior, & quo-
modo apud Athenæum purpuræ filius vocetur buccinum declarare conatur. Verba eius
non præteribo. Est ex turbinatorum, inquit, genere, longiore testa, in medio latior est: in-
deq; in turbinem longum definit: altera parte margine in longum procurrente: atque illic
rotunditate oris incisa. Tota intus levis est & candida: foris tuberculis multis atque exo-
chis aspera. Caro interna partibus quibusdam ruffa, quibusdam rubens spectatur, intus
cādida: foramen operculo, quod est oui figura integitur, & arctissimè clauditur. Duo buc-
cina hic exhibemus. Vnum interni nihil ostendens, alterum prominente interno corpore
& inuerso operculo. Antiquorum buccina esse declarat succus dilutior & minus floridus
quā in purpuris, quod de buccino tradit Plinius: Buccinum per se damnatur, quia fu-
cum remittit. Testa scabra & aspera, sed neque aculeata, neque clauata. Aristoteles:
Testarum permagna est inter se varietas. quædam enim læues sunt, vt vngues, mytuli,
& conchæ nonnullæ quæ galades à quibusdam vocantur: aliæ asperæ, vt Limnóstrea &
pinna, & concharum genera quædam & buccina. Plinius: Præterea clauatum est ad turbi-
nem vsque aculeis in orbem septenis ferè, qui non sunt in buccino. Quæ notæ omnes
cū certissimæ sint, & in his buccinis quæ proponimus maximè expressæ, non possum
non in eadem permanere sententia, etiam si Plinij locus vnus repugnare videatur, in quo
hæc scripsit: Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem est materia, sed distat
temperamento. Duo sunt genera, buccinum minor concha, ad similitudinem eius bucci-
ni, quo sonus editur: vnde & causa nomini, rotunditate oris in margine incisa: alterum pur-
pura vocatur, &c. At contra euenit in nostro littore. Purpura enim semper minor bucci-
no reperitur. Sed hunc locum corruptum esse docent nos vetustiora exemplaria, in quibus
pro minor, maior legitur, quemadmodum etiam legendum esse res ipsa demonstrat. Cor-
ruptus est etiam Athenæi locus, ex quo colligunt omnes, qui de piscibus nostro sæculo
scripserunt, buccinum minus esse purpura, quod filius purpuræ vocetur. Locus Athenæi
est huiusmodi: *πρὸς δὲ τῶν κηρύκων ὁ Ἀρχιππος τῶν δὲ λήγι: κηρύξ θάλασσης τρώσιμος*
ὑὸς πορφυράς. Vbi pro *ὑὸς* legendum *ὥς*, id est, buccinum marinum abundè nutrit vt
purpura. Hæc omnia Rondeletius. Fuit autem Archippus Atheniensis veteris comædiæ
poëta Athenæo teste, & sæpe eius versus ab Athenæo citantur. Et cū senarium iambicū
verbis, inquit Zoographus, iam recitatis constitui appareat, non conueniet *ὑὸς* mutari in
ὥς, quod Rondeletio placuit. *Τρώσιμος* etiam non vt ipse, quod nutriendi vim habeat,
exponendum iudicat idem Zoographus, hoc loco, sed pro eo quod nutritur & alitur, vt
sit buccinum maris alumnum, purpuræ filius, vt Cælius Rhodoginus quoque conuertit:
Qua ratione autem filius purpuræ dicatur, magnitudinisnè, an alia quadam, alijs inda-
gandum relinquit Zoographus. Aristoteles in quinto historiæ cap. 15. operculum oris
idem tam purpuræ quā buccinæ adhærere natium quā cæteris turbinatis omnibus
author est. Et in quarto de partibus cap. 5. Operculo quodam congenito, inquit, carni
patulæ apposito clauditur, vt reliqua generis eiusdem, idq; præsidij causa. Qua enim te-
sta non protegit, facilè offendi posset ab ijs quæ extrinsecus inciderent. Et alibi dixerat,
Promuscidas vt purpuræ habent modo muscarum, quod quidem membrum, inquit, lin-
guæ effigiem præ se fert. Habent autem hoc firmum & torosum, quo similiter vt asili atq;
tabani quadrupedum tergora penetrant, imò longè validiùs: testas enim escarum possunt
perforare. Venter os protinus excipit, similis in vmbilicis gutturi auium: habentq; parte
inferiore duo quædam albida, torosa, mammis similia, cuiusmodi carunculas, vel in sepijs
esse aduertimus: sed hæc torosiora. Gula à ventre duplex longa porrigit se vsque ad papa-
uer: quod postremum fundo commissum est. Hæc ergo vt in purpuris & buccinis conspi-
cua, in clauicula testæ continentur. Quod autem gulæ subiungitur, intestinum est, ipsi cō-
tinuum, simplexq; ex toto vsque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris est,
quā & laxius hæret. Quas verò etiam partes cum cochleis communes buccina habeant,
suprà de testatis in genere dictum est & in cochlea repetemus. Ionia sunt qui florem esse
credant

credant eum, quem Purpuræ vt Aristoteles scribit, habent & Buccina medium inter papauerculum & ceruiculam, vt Athenæus testatur. Est autem papauerculum in Buccina ^{Papauer.} pars eius ima esculentaq; : quamquam omnis callus Pinnæ & Conchylij interior papauer quoq; dicitur. Ego inquit Hermolaus, in Dioscoride non ionia, sed cionia, hoc est ver ^{Diosc. cor-} bum è verbo columellam lego, ita scriptum in exemplaribus aliquot inuenias. Rondeletius in cancelli historia legit *βυα*, & interpretatur medias turbinatorum partes, circa quas testæ volumen clauiculatum intorquetur, ex Dioscor. lib. 2. cap. 4. His (inquit) cācellorum mollis cauda cedens implicatur & alligatur, vt testas circumferre possint. Sed de hac parte plura etiam in Purpuræ historia diximus. Habes hic duas buccini icones, quas exhibet Rondeletius, item alterius ex Zoographo siue Cochleæ, siue Buccinæ, quam apud ciuem quendam se vidisse ait, mucrone perituro, circulo stanneo ambiente, vt apta esset inflari. Rondeletij, inquit, posita effigies, nostræ quidem similis est, sed tuberculis rotundis scitè clauata. Venduntur passim huiusmodi Buccina apta inflari, & ego habeo quod æneus circulus ambit. Habes item aliud genus magnum coloris item violacei, sed cuius orbes flauescunt, & in ore candicat, Zoographus etiam aliud genus Buccini se vidisse tradit, Purpuræ similis figura & magnitudine propius, quam vllum ex ijs quæ picta dedit; sed tuberculis vndiquaq; dispositis, deinceps rotundis scitè o nino eleganterq; *σχινοδον* clauatum; nec in mucronem adeo exporrectum, sed capite ob usiore breuius. Quæ postremo loco adiecta est icon, pro Buccina peregrina mihi missa est. Conchilium est colore & duritie marmoris, circulis rosas æmulantibus.

Buccina Rondeletij alia.

Buccina Rondeletij.

Buccinum Zoographi.

Buccinæ alia species:

Buccina peregrina, colore & duritie
ferè marmoris æmulo, circulis ro-
tas æmulantibus.

LOCVS. NATVRA. ÆTAS.

ARISTOTELES^a latere scribit Buccina, vt Purpuræ, canis exortu cir-
citer dies tricenos: sed^b Plinius, vt dixi, hoc de Muricibus dixit. Aitque
Buccinum non nisi petris adhærere, circaq; scopulos legi: sed & hoc Ari-
stoteles de Aporræde (Aporrhaidæ) inquit Massarius, dicere videtur,
quam Theódorus Muricem conuertit. Verba Aristotelis hæc sunt: Nati-
ces laxis adhærescunt more Patellarum, & Aporrædum siue Muricum.

^aLi. 8. c. 13.
Canis exor-
tu latent.
^bLi. 9. c. 36.

Tempus viuendi Purpuris & Buccinis secundum Philosophum longum est, annos enim Aetas.
circiter sex viuere tradit in quinto de historia, cap. decimoquinto.

G E N E R A T I O .

^a Li. 5. Hist.
15.

^b Cap. 12.

Hyeme ab-
eunte gene-
ratur.

Vt fauifi-
cant.

PURPURA quomodo generentur, dictum est antè. ^a Aristoteles bucci-
nis eundem gignendi modum esse proficitur, idemq; tempus: Buccina ta-
men ante purpuras paulum generari ^b paulò antè dixerat: purpuras nimi-
rum vèrè, buccina hyeme abeunte. Eodem authore semen ad generatio-
nem nullum habent, & quomodo quasi à seminari natura humores quos-
dam mucosos emittant, in purpura dictum est ex eodem. Illa enim coagmentatio fauo si-
milis tanquam purgamentum tam purpuris quàm buccinis euenit: nam buccinis quoque
fauficare in more est, vt ibidem diximus: quod sanè hoc pacto faciunt: Oua sub lapide
prona parte oblonga, albaq; deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita faui nomen
habent, ab apum similitudine. Supini autem sub lapide stabulantur, cùm fauificant: quo
verò tempore fauos extruunt, si incoquantur & abscindantur, oua intrà continere compe-
rientur: quæ saluario lentore lapidibus & cautibus ferruminant, vt inde decidere non
possint: quod tam magno artificio construunt, vt nihil coaceruatum esse videatur.

V S V S I N C I B I S .

Origrata
carnes.
Stomacho
conueniunt.

BUCCINORVM carnes, inquit Dioscorides ori gratæ sunt, & stoma-
cho viles, sed aluum non molliunt. Archigenes apud Galenum, ex te-
staceis, stomachis maximè conuenire tradit buccina, & purpuras. Bello-
nius buccina & purpuras Massiliæ, Genuæ, & Venetijs ait in cibis expe-
ti, sed buccinæ carnem purpuræ carne duriores esse. Apud priscos in
pretio etiam fuisse inducor vt credam. Charmus enim Syracusanus inter
cæteras parœmias seu hemistichia, quæ de vnoquoque ferculo in promptu habebat, de
buccino hoc vlturpabat

Χαίρειτε κήρυκες διός ἄγγελοι,

ex Homero videlicet, qui de præconibus in exercitu hæc verba protulit: à quibus etiam
conchæ istæ marinæ, præconum suo cùm instantur, sono fungentes vice, nomen sumpse-
runt. Alexis etiam buccina, cochleas & bulbos inter cibos celebrat apud Athenæum, Ve-
nerem stimulant: præferri autem colla eorum video. Diphilus enim Pinnæ, inquit, vri-
nam cient, difficile concoquuntur, & similiter buccina, quorū colla (τραχηλοι) stomacho
conueniunt, sed difficulter concoquuntur, quamobrem ijs qui stomacho infirmo sunt, con-
ducunt, difficulter etiam excernuntur, alunt mediocriter. Papauera verò eorum circa fun-
dum tenera sunt et facile corrumpuntur. Hicesius quoque, buccinorum colla, inquit, sto-
macho apta sunt, & minus alunt, quàm musculi, chamæ, pectines. Profunt ijs quibus est
imbecillus ventriculus, ac quibus non facile cibus ad interiora ex aluo digeritur, quoniam
vix corrumpuntur. Nam quæ in confesso est facile coqui, è diuerso incommoda sunt eiuf-
modi ventriculi affectui, quia paruo negotio ideo corrumpuntur, quod tenera sint ac sta-
tim dissoluantur, (liquentur & in chyli naturam vertantur, sed prauis & improbi,) Quam-
obrem horum papauera (excrementa in omnibus ferè testaceis, quæ membrana continen-
tur ad extremam ferè testæ partem, esu suauiora reliquis partibus) quæ stomacho valentiori
non conueniunt, debiliori ventriculo congruunt. Alunt magis & delicatiora sunt purpu-
rarum quàm horum papauera, sed acriore, insuauiore, & ad scyllam magis accedente gu-
stu, qualis est totius conchylis. Exactius omnium Xenocrates de buccinorum alimento
scripsit in hæc verba. Buccinæ sunt duriores purpura; & magnitudine ac loco differunt;
triplicesq; vires habent testæ, colli & excrementi in testa contenti. Nam scabra substantia
piscis aluum sistit ac precipuè si assetur: contra magis facit elixa. Collum earum aluum si-
stet, difficulterq; concoquitur: idcirco ex sinapi, vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere
ipsum debent, qui eodem vescuntur. Aqua denique quæ ex eis emanat, calefacta ventrem
subducit: cum eo verò excremento quod testa continetur, cocta, magis gilua fit, & piscis
qualitatem præfert: si verò totæ decoquantur, maiorem sistendi vim habebunt: & sitim of-
ferent: quidam verò eas elixantes laugant, & æquæ ac viticas condiunt, fiuntq; ori gratæ.
Luna exoriente plenæ & æstate graciles.

Colla præse-
runtur.

Papauer.

Imbecillis
stomacho
profunt.

Testæ vis.
Colli.

Aquæ ex eis
emanantis
vis.

V S V S

VSVS IN MEDICINA.

ET IVS in cura colici affectus à frigidis & pituitosis humoribus, ex ostreorum genere purpuras & buccina reliquis preferenda scribit. Trallianus buccina etiam inter alia testacea enumerat, quæ rarò & modicè voluptatis gratia offerre tympanicis conuenit. Et in Cardialgia, Cibaria

Ad Cardialgiam.

(inquit) conueniunt, quæ non facile alterentur & concoquantur, & mordacibus, acribusq; humoribus resistere possint, ut sunt astaci, pectunculi,

Ad oculorū dolorem.

cerycia, id est, buccina. In dolore etiam oculorum ex bilioso & acri influxu, ægrum vesci iubet alimentis mitibus, minimè mordacibus & incrassantibus; inter alia *κρυκίαις*. Item

in purulentis, si falsus humor est, pectines aut buccina aut astacum dare non esse alienum asserit. Enumerat verò etiam buccina inter cibos, qui succos vitiosos generant, podagra

Contra dorycnium, & cicutam.

pituitosæ præcessores. Nicander Strombos, pectines, buccina in cibo contra dorycnium celebrat, & Kiranides contra cicutam. Galenus aliàs inter abstergètia, quæ pilos attenuat,

Ad penem arrigendū.

buccinorum aliorumque ostreorum testas vstas connumerat; aliàs ut ne cui penis arrigi possit; buccinum vstum lotio bouis castrati extinguere iubet: hocq; in cibis aut potionibus vti,

Ad oris tetros odores

quod verò remanet in vase reponi. Ad oris tetros absq; vlcere odores, ex eodè: Ex ostreis, purpura & buccino cum myrrha vtuntur quidam: cumque cubitum eunt aceto acerrimo colluunt. Ad parotidas emplastra quædam molliora fiunt, ut idem Galenus alibi tradit,

cerati forma, ex butyro vel oesypo conflata, ostreis aut buccinis aut purpuris vstis additis. Ibidemq; nimirum in libris de compos. med. secundum locos Archigenes aduersus idem

malum buccina marina, aut purpuras vstas melle aut axungia excipi & imponi iubet, ut confestim discutiantur. Ait etiam, buccina, purpuras, & ostrea, vsta conuenire indurescentibus, ac vetustis inflammationibus. Ad choerades discutiendas, Hippia

Ad alopeciam.

tros quidam, cerycia marina vri iubet, & cum melle cocta cataplasmatibus instar imponi. Ad alopeciam & omne defluuium capillorum alphasq; diuturnos, hoc mirabile habet Nicolaus Myrepsus:

Ad Auris dolorem.

Buccina vsta & trita in oleo veteri sufficienti subigito, & ad glutinis crassitudinem redu-

cito: raso prius & fricto, illinito. Ad auris dolorem à colore, ex eodem: Viua buccina in oleo elixa illine. Hoc enim naturalem, inquit, quandam vim in se obtinet. Galenus præ-

tere ad ephelidas & lenticulas, purpuras & buccina, ubi expiscatus fueris, iubet in ollulâ conijci, & in furnum assanda mitti, deinde ex melle tritis vti. Et apud Aetium quoq; me-

Contra tussim.

dicamentis ad impetigines miscentur testæ buccinorum vstorum. Testatur Zoographus vulgus apud Germanos inferiores & oceano vicinos contra tussim, inanem præsertim &

puerorum, potum solitum è buccini, vel cochleæ marinæ (Kinckhorn ipsi nominant) con-

cha haustum prodesse putare. Ioan: Guinterius Andernacus buccina ex succo limonum detrита ad genas mulierum dealbandas commendat, præsertim si aliquid argenti viui sub-

limati ut barbarè vocant, iisdem inieceris. Paulus Aegineta in suis succedaneis, item Galenus buccinorum loco ostrea substituunt: Dioscorides verò mitulos crematos eundem

Ad ambusta.

buccinis effectum præbere scribit: nec non buccina cremata eadem præstare quæ purpure, sed vehementius vrere, si quis salis plena fictili crudo adurat: dentifricio conuenire: ambu-

stis vtiliter illini, quibus solui medicamentum non oportet: nam posteaquam vulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, sponte sua decidere. Fieri denique etiam ex buccinis calcem.

Calx.

DE BUCCINO PARVO ET STRIATO.

RONDELETII. Cap. VII.

INTER buccinorum genera, inquit Rondeletius, hæc duo reperi, paruum, lineis frequentibus asperiusculum: ut fortasse illud sit buccinū Plinij pur-

Buccina plinij minor.

pura minus, ijs quibus vetustior Plinij lectio non placeat: neq; succo neq; partibus internis à superiore differt. Alterum huic simile est, nisi quòd li-

neas prominentiores habet, & transuersas, ut striatum merito dici possit. Est & testa spissiore durioreque. Habes hic præter duas Rondeletij icones, duas alias par-

uas, admodum inuicem differentes, ex Zoographo, vnam ab eo ad nostras conchas effictā, alteram cum duabus mucronibus: quales ego etiam inter turbines depingam, cum purpu-

ram ferre dubitem. Addidi denique & ego Buccini parui genus, quod à Rondeletij paruo buccino parum differt.

Buccinum paruum & striatum Rondeletij.

Buccina striata alia Zoographi.

Buccini parui genus
Zoographi.

Buccina parua alia authoris.

DE MURICE. Cap. VIII. ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Murex mul-
ta signifi-
cat.

Murex pro
purpureo
colore.
Pro colore
ex Murice.
^a Li. 22. c. 2.
^b Lib. 1. de
plane.
Pro Purpu-
ra.

MUREX, inquit Rondeletius nomen est polysemum. Significat enim in primis non solum Buccinum, ut nonnulli voluere, siue Cerycem, sed & Purpuram, ut recte iudicauit Hermolaus, nec non etiam Conchylum propriè dictum, ut mihi videtur, quanquam in hac significatione in promptu non sit autoritas aliqua veterum: cōiugio tamen id inde quod Murex passim accipitur pro omni purpureo colore, sitne vel Purpuræ, vel Buccini, vel Conchylj: idem enim est tinctum esse Murice, quod tinctum esse Purpura, vel Cōchylio. Atq; in hac significatione Muricem mihi accepisse ^a Plinius videtur, dū ait: Transalpina Gallia herbis Tyrium atq; Conchylum tingit, omneisq; alios colores: nec quærit in profundo Murices. Ita quoq; ^b Scaliger, ostendens animalia nonnulla nunquam mutare locum: quale est, inquit, Muricum genus, adhærens saxi, nobile diuini carmine Maronis. Sumi verò priuatim pro Purpura constat ex hoc Martialis:

*Sanguine de nostro tinctas ingratis lacernas
Induis, & non est hoc satis, esca sumus.*

Indeq; & Murex Tyrius à Virgilio dicitur:

— Tyrioq; ardebat Murice lena

Pro asperi-
tate.

Et ab Ouidio Phocæus. Neq; aliam ob causam Murex pro asperitate sumitur: Purpura enim acutissimos inter cætera Testacea aculeos habet: ita Virgilius dixit:

— Et acuto Murice remi

Muricata
cacumina
quid.

Obnixi crepuere. Sic quoq; carduis muricata dicuntur cacumina, id est, aculeata. Ita quoq; Murices vocantur machinulæ ferreæ, dolosæ, tetragona forma, quæ in quamcunq; partem

partem incubuerint, vnum aut plures aculeos infectos protendunt. Meminit Q. Cur-
 tius his verbis: Bion quidam transfuga nunciat regi murices ferreos in terram defodisse
 Darium, qua hostem equitem emissurum esse credebat. Meminit & Valerius Max. de
 Scipione Aemiliano: Suadentibus quibusdam, vt circa mœnia vrbis, quam obsideret, fer-
 reos murices spargeret, ne subita eruptione hostes impetum in præsidia nostra facere pos-
 sent. Vocantur à Græcis *τριβόλοι*, vt rectè annotauit Budæus, vt & herbæ quædam mu-
 ricatis similiter seu mucronatis pericarpis, vna terrestris, altera aquatica. Erant verò vt
 apud Hieronem est videre tria muricum genera, quibus in militia prisci bellatores ute-
 bantur, nempe ferrei, quos dixi, item lignei, & labdarei: sed & ferrei ignem artificiosum
 ferentes, quibus mucronibus suis vbicunque iactati fuerint, affiguntur, & flamma quam
 gestant, locum, cui affixi sunt, comburunt, de quibus etiam ignem ferentibus idem Hie-
 ron meminit: ex his duo postrema, præsertim tertium, vsque in hodiernum diem in vtu
 sunt. Ex quo arbitror M. Catonem censuisse forum muricibus sternendum, quod scilicet
 Plutarchus in libro de scœnore esse ait *ἀσεβῶν χώραν*, hoc est, impiorum regionem. Vfus
 erat eiusmodi muricum vel similium in tormentis, quod me docet A. Gellius, de morte
 Attilij Reguli agens: Tuditanus, inquit, somno diu prohibitum, atque ita vita priuatum
 refert. Idq; vbi Romæ cognitum est, nobilissimos Pœnorum captiuos liberis Reguli à
 Senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus præfixo destitutos, eademq; insomnia cru-
 ciatos interiisse. Cùm itaq; purpuris acutissimi sint aculei, has potius murices, quàm buc-
 cina priuatim, vocandas arbitraret, quanquam murices ceryces vertat nonnunquam Pli-
 nius: nec placet eorum iudicium, qui propriè solum buccinum significare volunt: buc-
 cino enim qui aculei? Appelloque vnà cum Rondeletio murices, qui & turbinati sunt,
 & longos firmosq; aculeos siue clauos habent. Probo item Perotti etymum qui murices
 dici existimat ab asperitate murorum Sic quoque Isidorus, murex, inquit, cochlea est
 maris dicta ab acumine & asperitate quæ alio nomine conchylum nominatur, propter
 quod circumcisa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur,
 & inde ostrum appellatum, quod hæc tinctura ex testæ humore elicitur. Non probo ve-
 rò eos, qui à Græco vocabulo *μυρικές*, latinum murices desumptum coniiciunt, ex qui-
 bus sunt Bellonius, & Zoographus. Præterea præter buccinum concha Venerea muricis
 nomine compræhenditur à Plinio, vt dum scribit muricem latiore purpura, neque
 aspero, neque rotundo, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, vtroque
 latere sese colligente. His enim verbis concham veneream descripsit, vt suo loco patebit.
 Pro buccino accipi ab eodem, cùm in purpura, tùm in buccino dictum est. Idem Plinius
 deniq; muricum generis esse scribit, quæ vocant Græci colycia (alij corycia) turbinata
 æquè sed minora multo: efficaciora etiam & halitum oris custodientia. Athenæus verò
 hæc (inquit Hermolaus) non muricum, sed chamarum generibus contribuit, easq; in Ma-
 cedonia *μωρύκας* dici, Athenis *μυρικές*, in cætera Græcia tracheas, hoc est asperas vocari
 prodit: quod & Plin. secutus ferè, alicubi videtur, sic ille. Noster & Plinij codex sic habet,
 Muricum generis sunt quæ vocant Græci colycia, alijs corythia, turbinata æquè, sed mi-
 nora multo. Hermolaus corycia suspicatur legendum, quod Athenæus scribat, chamæ ge-
 nus quoddam Græcis vocari *μωρύκας*, in Macedonia, quas Athenis *μυρικές* dicant. Sed mu-
 ricum & chamarum genus diuersum est. Hoc etiam animaduertendum, inquit Zoogra-
 phus, post corophia, aut potius corythia in verbis Plinij, commatis non puncti notam esse
 signandam, vt per appositionem mox sequatur, concharum genera. Vuottonus tamen co-
 rypthia (sic enim legit per y. non coriphia) à colycijs corythijsuè non distinguit. Congene-
 rum omnium, inquit idem Vuottonus, quæcunque scilicet turbinati sunt generis suauis-
 sima iudicantur coryphia: Suntq; ori & stomacho grata: aluumq; & vrinam cient, atque
 oris bonum reddunt odorem. Copiosius alunt iurulenta, aspera verò dura sentiuntur. Ho-
 rum papauer buccinorum more stringit potius. Iam verò muricem colorem purpureum
 (nimirum quemlibet, purpuræ, buccini, & conchylis) Nonius significare scribit. Et sacrum
 muricem apud iurisperitos ideo nonnulli dici volunt, testante Cælio, quia eo inficeren-
 tur vestes Imperatoriæ.

Horatius: *Te bis Afro murice tincta vestiunt lana.*

Præcipuè tamen colorem purpuræ significat: quare & apud Cælianum legitur, vt Baysius
 citat, Murices quoque purpuræ vsum præstant, in Tyro nobiles. Horatius in epistolis:

Muricibus Tyrijs iterata vellera lana.

Ouidius quoque Tyrio muricem de purpureo colore dixit:

Nec qua de Tyrio murice lana rubet.

Lib. 4.
murices fer-
rei.

Tribuli her-
bæ.
Muricū bel-
licorū tria
genera.

Li. 6. Att.
noct. c. 4.

Murices qd
propriè sint
Etymon.

Lib. 12.
Orig. c. 6.

Contra Bel-
lo. & Zoo-
graphum.
Li. 9. c. 25.
Conchæ Ve-
neræ de-
scriptio.

Colycia
muricū ge-
nus.

Li. 32. c. 7
Plinij locus
notatus.

Pro colore.
Sacer mu-
rex cur di-
catur Iuris-
peritis.

Item

Item alibi: *Phocaico bibulas tingeat murice lanas.*
 Virgilius. *Ipsē sed in pratis aries iam suauē rubenti*

Murice. Et alijs in locis, quæ vti etiam aliorum auctoritates cū sint innumera, superuacaneum fuerit citare. *Κάλλω* dixi esse florem vel animal, quo tingitur purpura, scilicet ex Scholiaste Nicandri, qui præterea in hunc eiusdem poetæ locum: *σφόμβων δὲ πολὺ πλέον*, vti *κάλλης* Κυραφίδος, annotat *κάλλω* esse speciem *πορφύρας*, id est, Purpure qua mulieres tingat *κάλλιον*; vnde *καλλαίνεν, τὸ πορφύρεν*. Scholiastes Sophoclis dicit esse *κόχλον*. *Κόχλον* autem sunt, qui velint esse piscem à Latinis Muricē appellatum, diuersum à purpura. Vt cunque sit, *καλλη* non male exponitur purpura (intelligo autem de pisce) quam & *καλυκα* vocari tradit Helychius: nam de *κάλυξ* loquens, ait: *σημαίνει δὲ καὶ τὴν θαλασσίαν πορφύραν*.

GENVS. FORMA.

Contra Perrotum.
 Murices inter Cōchas numerari.

PEROTTVS purpuras inter conchas potiùs enumerat, muricem inter ostrea ob scabritiē corticis: quod idcirco non laudat Zoographus, quoniam scabrities testarum longè diuersa est, in ostreis superficie tota exasperata, in muricibus verò & purpuris eminentibus per interualla aculeis quibusdam. At verò nullo modo accipiendam esse eam opinionem ex superioribus liquere potest, in quibus muricem de purpura quoque sumi determinauimus: approbauimusque iudicium Rondeletij, qui murices longos & firmos aculeos habere voluit, quod Plinius quoque comprobare videtur, dum ait: Firmioris iam testæ murices & concharum genera. Sed cū buccina, quæ & ipsa murices Plinio vocantur, aculeis careant, ac tantum obtusa habeant tubera, existimo, vt antè etiam dixi, muricem præcipuè purpuram significare ob allatam rationem. Præterea epitheta muricum purpuræ præcipuè conueniunt vt Afer, Tyrius, Sidonius, Getulus, Baianus, Phocacius, Tarentinus, Assyrius, Oebalius. Ab hisce enim locis purpuram celebrari in purpura dictū est: cætera verò epitheta quæ à colore petuntur, ad buccinum quoque minus quàm ad purpuram extenduntur (Purpuræ colorem ex Plinio, buccini colori prætulimus.) vt fulgens, suaue rubens, olidus, auratus, sacer, radiatus, stellans, rutilus, ardens, purpureus, puniceus, flagrans. Murex verò intortus Valerio Flacco, meo iudicio buccinum est, in Argonauticis.

Muricis epitheta.

DENOMINATA.

Scolymo muricata cacumina.

MURICIS nomen ad aculeos plantarum quoque extendi, quod supra annotabamus, habemus apud Plinium, qui Scolymo muricata cacumina esse dixit: & alibi, carduo cū satiuo, tum sylvestri, folia, inquit, pauca, spinosa, muricatis cacuminibus. Muricati gressus Fulgentio, sunt formidulosi & pauendi. Intuemur (inquit) arua, quibus adhuc impressæ bellantium plantæ, muricatos (quod aiunt) sigillauerunt gressus. Muricatum, aduerbium, inquit Budæus, est conuolutum, in modum muricis: sic Plinius, vertice dixit muricatum intorto, quod Columella, margine in mucronem emisso. Colores, muriceus, ostrinus, conchyliatus, à Thylesio nominantur cum purpureo. In Codice Iustiniani libro vndecimo, titulo de monetarijs & murilegulis, murileguli Budæo dicuntur, quasi muricarij à muricibus legendis.

Muricati gressus qui Muricatum

VSVS IN CIBO.

Salsedo vt eximatur.

XENOCRATES, vt in interpretatione Ioannis Baptistæ Rasarij legitur, murices scribit esse salsos, virosos; verū succurri eis liquore Cyrenaico, ruta & aceto: ventrem turbare, vrinam ciere, ori ingratos, concoctu difficiles, obstruere crasso sanguine, pituitam gignere, & magis adeo recentes: idcirco parandos esse cum acribus, vt sinapi, erucaque: assos difficulter secedere, magnam sitim inuchere, grauareque: elixatos, contritos & conditos, minus virosos esse. Attamen conchula marina, purpura, & murices tanquam cibi stomachum roborantes laudantur à

Stomachū roborant.

A tur à Scribonio Largo composit. 104. & Celsus quoq; murices cibis stomacho aptis annumerat: item apud Macrobiū murices cum alijs conchis apponuntur in epulo, quo die Lentulus flamen inauguratus est: deniq; apud ^a Horatium legimus in Sermonibus:

^a Sat. 4. li. 2

Murice Basana melior (aliās potior) Lucrina peloris:

Coquuntur autem murices & purpuræ, vt scribit Platina, eodem modo quo cætera conchyliæ.

VSVS IN MEDICINA.

MURICVM carnes appositæ, pilos in mammis tollunt. De malo quidem pilari in mammis qui voluerit, legat ea quæ in caneris fluuiatilibus diximus. Muricum cinerem cum nominat Plinius (nam is ferè solus ex eis hoc nomine remedia præscribit) ex testis duntaxat crematis cinerem intelligi vult Zoographus: id quod, inquit aliquando exprimitur, plerunq; omittitur. Semel tamen ad discutiendas verendorum pustulas, Muricum (inquit, nimirum Plinius) vel purpurarum testæ cinis cum melle prodest: efficacius crematarum cum carnibus suis. videtur autem eadem fermè vis & communis testarum maris omnium cineri inesse: nisi quod efficaciorē ex durioribus solidioribusq; testis existimo. Et quoniam *x/puras* Plinius aliās murices, aliās buccina interpretatur: remedia quæ superius buccinis attributa sunt ex Græcis authoribus, muricibus etiam Plinianis prorsus conuenire idem Zoographus existimat: mihi purpuris quoq; ea conuenire videntur, cum scilicet purpuras vnâ cum muricibus non coniungit, vt aliquoties facit, nam sic buccina intelligit. Mituli quoq; cremati eundem buccinis effectum præbent, teste Dioscoride: addit Zoographus, paulò ignauiorē: purpuræ verò & conchyliæ vndiquaque similem. Pro buccinis ostrea substituit author antiballoménon. Mituli quoque vt murices, cinere causticam vim habent, & ad lepras, lentigines, maculas. Lauantur quoq; plumbi modo, ad genarum crassitudines & oculorum albugines, caliginesque, atq; in alijs partibus fordida vlcera, capitifq; pustulas. Hæc Plinius, ex quo sequentia etiam remedia omnia, vbi alterius authoris nomen non addetur, decerpimus. Myaces cremati, vt murices, morsus canū hominumq; cum melle, lepras, lentigines sanant. Muricum cinis cum oleo tumores tollit. Muricum vel purpurarum cinis vtroq; modo, siue discutere opus sit, siue concoctos emittere, panis resistit: quidam ita componunt medicamentum: ceræ & thuris drachmæ xx. spumæ argenti x. cineris muricum x. olei veteris heminam. Capitis vlceribus muricum vel purpurarum testæ cinis cum melle vtiliter illinitur, (item) conchyliorum: vel, si non vrantur, farina ex aqua doloribus. Muricum vel conchyliorum testæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutemq; erugat, extenditque septenis diebus illitus, ita vt octauo, candido ouorum foueantur (aliās foueatur.) Muricum generis sunt, quæ vocant Græci colycia, alij corythia, turbinata æquè, sed minora multo, efficaciora etiam & oris halitum custodientia. Parotides muricum testæ cinere cum melle, vel conchyliorum ex mulso curantur: Testis cadi salsamentarij tusis cum axungia vetere, muricumque cinere ex oleo ad parotidas strumasque vtuntur. Muricum cinis dentifricum est. Sammonicus

Ad pilos e
māmis tol-
lendos.

Ad puden-
dorum pu-
stulas.

Cineris vis
caustica.

Ad canum
morsus.
Ad lepras.
Ad tumo-
res.

Ad panos.
Ad capitis
vlcera.
Ad faciei
maculas.

Dentifriciū

Ceruino ex cornu cinis est aut ungula porca

Torrida, vel cinis ex onis, sed non sine vino:

Muricis aut tosti, vel bulbi extincta fausilla.

D Mammas muricum vel purpuræ testarum cinis cum melle efficaciter sanat. Carbunculos de veretris exterminat muricum vel purpurarum in carbonibus vstarum cinis cum melle permixtus, vt Marcellus Empiricus ait. Plinius hoc remedio, efficaciorē si cum carnibus suis cremantur, pustulas verendorum discuti scribit. Oleum cicinum cum cinere muricū, sedis inflammationibus prodest, item psoræ.

DE MVRICE MARMOREO RONDELETII. Cap. IX.

Nominis
ratio.
Testæ de-
scriptio.

MVRICES, inquit Rondeletius, hîc appello, qui & turbinati sunt, & longos firmosq; aculeos siue clauos habent, quos, vt internoscerentur, quam maxime proprijs nominibus potuimus, distinximus. Eum quem hîc exhibemus, à candore duritiâq; qua marmor candidum æmulatur parte externa, marmoreum appellamus. Parte interna ex albo purpurascit. Testa grauis est, densa, solida, aculeis multis horrens, figura inter buccinum & conchylum media, ampla, vt merito δεκαότυλος dici possit, quemadmodum

Murex marmoreus Rondeletij.

Ad dentifri-
cia.

Alterius de-
scriptio.

Alteri⁹ for-
ma ex Zoo-
grapho.

purpuræ species quædam. Terreæ est substantiæ, frigida & sicca cum detergendi vi, ob falluginē quam seruat. Quare ad dentifricia vti possumus, & in epuloticis medicamentis. Vritur facilè atq; in cinerem redigitur, & acrimoniam aliquam ob empyreuma acquirit, quam diligenti ablutione deponit. Calcis itaque modo elota cum oleo rosato in vnguentum reducit. Ambustis medetur, cicatricemq; pulchram inducit. Adhæc omnia feliciter vti possumus. Carnem atque operculum, purpurarum, buccinorum carni operculisq; rectè assimilari iudico: sed hæc in vniuersum de muricum substantia dicta sint. Hæc Rondeletius. Cuius ego iconi aliam adieci cuiusdam muricis, vel consimilis conchylj buccinæ ab vna parte similis, sine vllis aculeis, sineque vlla asperitate, in medio dorso tubera habet sed valde obtusa & depressa, & turben eius pro tota cochleæ portione exiguum quinque inuolucris constans: Substantia tota est marmorea duritiæ, color cum intus, tū foris flauescit, & nonnullis in locis candicat. supina parte valde latus est, & longè vltra turbinem latitudo extenditur: foramen autem mediam ferè partem occupauit, quasi vt in conchis veneris conspicitur, vt inde fortassis Plinius has quoque sub muricis appellatione comprehenderit. Aliam addidit figuram Zoographus, quæ quoque hîc adiungitur: Ait esse conchæ cuiusdam seu muricis Orientalis, quam Venetijs se nactum scribit, & in ea margaritas quoque gigni, à quodam audiuisse, sed nescire se quàm verè. Color forinsecus pallefcit, inquit, intrinsecus cū pulcherrimo splendore ex albo roseus est. Labrum exterius protendit se & dilatat in marginem: mucrones infra caput seu conum testæ duo magni sed obtusi prominent. In ipso cono parui admodum & subrotundi per spiras deinceps non aculei sed tumores visuntur. Addidi item ego alium marmoreum muricem, turbine acutissimo atque longo & exili, vndique striatum, aut potius vndatum. Habes deinde alios duos murices marmoreos, vnum item totum candidum; alterum purpurascens. Postremo loco datur marmoreæ duritiæ murex asperis mucronibus insignis, colore rubro, cinereo & albo, prona & supina parte depictus.

Murex marmoreus supinè depictus.

Murex marmoreus Zoographi.

Murex marmoreus striatus, & virgatus.

Murex marmoreus purpurascens.

Murex marmoreus candidus.

Muricis species appendicibus asperis, colore rubro, cinereo & albo, prona ac
supina parte depicta.

DE MVRICE TRIANGVLARI.

Cap. X.

HIC altera parte Murex, inquit Rondeletius, planus; altera ferè rotundus, sed ita ut vtrinque duo sint latera, tertium plana pars efficiat, à qua figura, quæ huic propria est, triangularis iure dicitur: aculeos habet breues & firmos, vario est colore, foramen duplex habet rugosum, quo ob testæ amplitudinē & breuitatem, sonus editur grauis & tristis. Testa tota ad Conchylij testam magis accedit. Operculum quum vritur, fumum emittit, ob id pingue aliquid habet. Quare in oleo amygdalino decoctum in aurium doloribus vtiliter vsurpatur.

Murex trian-

Murex triangularis Rondeletij.

DE MVRICE LACTEO. Cap. XI.

MVRICEM, quem hîc ex Rondeletio repræsentamus, à lacteo colore, lacteum nūcupauit, Turbine, inquit, obtusiore est, quàm cæteri. Exochas & tubercula potiùs habet, quàm clauos siue aculeos. Testa ad fucos vti possumus Concharum Venerearum vice.^a Quem Lacteo ei Murici coniunximus ceu vel eūdem, vel saltem congenerem, exochas habebat paulo longiores quàm monstrat icon Rondeletij, paucioresq;,, vtpotè ternas tantum. præterea angustior est foramine, quin & toto corpore, quod longitudine sua vix septem digitos transversales non excedit: postremò turben eius oblongum & in acutum desinens, ferè vt in turbinibus propriè vocatis, atq; in eo sex volutæ, exiguis tuberculis decoratæ. Addidi præterea alios duos, vnum turbine acutissimo, & amplissimo foramine. Alterum longè minorem turbine item acuto, mucronibus insignitum rectis, breuibus, obtusis, colore subcinereo.

^a Caps. 32;
cap. 4.

Murex lacteus noster primus.

Murex lacteus Rondeletij.

Murex lacteus authoris alius

E

Murex lacteus authoris
tertius.

F

DE MVRICE PURPUREO ORTHOCENTRO. Cap. XII.

A Rubicundo colore, & rectitudine aculeorum Muricem, qui hîc modò depingitur, nominaui orthocentrum purpureum. Totus enim intrinsecus & forinsecus rubet, magis tamen intrinsecus. Turben verò eius candicat. Mucrones habet duodecim rectos, robustosq; in sinistro quàm in dextro latere longiores. Sex constat volutis, ac in ijs exigua quædam & obtusa habet tubercula.

Murex orthocentros purpureus.

H

DE MVRICE CORACOIDE.

Rondeletij. Cap. XIII.

VT Anatomici, inquit Rondeletius, omoplate appendicem à rostri coruorum similitudine, coracoidem appellarunt, ita nos muricem hunc coracoidem ab aculeis infirmis & rostris coruorum similibus, à nota illustriore & huic propria nomen ponentes. Hæc ille. De colore interim & magnitudine nihil addit: vnde albidum esse suspicor.

nominis ratio.

Murex coricordes Rondeletij. Murex Coracoides idem ex Zoographo.

DE APORRHAIIDE.

ex eodem. Cap. XIV.

APORPHAIDVM duobus in locis meminit Aristoteles: Gaza murices interpretatus est. Natices (inquit) faxis adhærescunt more patellarum & muricum (ἀπορραΐδων) ac cæterorum generis eiusdem, nec nisi tegmine dimoto adhærent, quod velut operculum sibi possident. Vsum enim quem bivaluibus pars vtraq; administrat, eundem altera exhibet turbinatis. Caro intus qua oris habitus. Modus hic idē muricibus (ἀπορραΐσιν)

Caro.

D purpuris, atque omnibus generis eiusdem. Ex his sunt, qui dubitandi occasionem sumāt, sintne aporrhaides in Muricum, an in lepadum genere. In lepadum quidem genere nec ab Aristotele, nec ab ullo alio disertè ponuntur: duas enim duntaxat Lepadum species ponit Aristoteles, λεπὰδα, & λεπὰδα ἀγρίαν. Sunt tamen qui ex Lepadum genere esse inde effici putant, quòd lepadum more faxis adhæreant. Sed non rectè. Nam quanuis lepadū more adhæreant Aporrhaides, non inde tamen efficitur, eiusdem generis esse cum lepadibus. Etenim neritæ adhærent vt lepadæ, vt ibidem dicitur, tamen à lepadibus genere differunt. Quod si quem mouere debuit Aristotelis locus, in quo vnà cum lepadibus Aporrhaidū meminit, & is qui mox sequitur, ab ea sententia abducere debuisset, in quo cū purpuris & turbinatis Aporrhaides numerat. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει ταῖς ἀπορραΐσι, καὶ ταῖς πορφυραῖς, καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις, quare aporrhaidem in turbinatorum genere esse censeo. vt ex superiore Aristotelis loco diligentius animaduerso perspicuum est. Etenim vt faxis adhærent faxis, ita neritæ, Aporrhaides, & omnes eiusdem generis adhærent hæreant.

An Aporrhaides sine ex muricū an lepadū genere.

Vt faxis adhærent.

Operculi
vltus in tur-
binatis.

Colycia ef-
fe Aporrhai-
des.

Plinius cor-
rectus.

Aporrhaidū
authoris de-
scriptio.

faxis, sed alio adhæſionis modo. Nam lepades parte altera detecta, & carnem ostendente affixæ sunt: neritæ verò & aporrhaides acclinato tegmine, quod illis est operculum, ad faxa quemadmodum videmus cochleas terrestres faxis & truncis arborum, qua parte carnem ostendunt, veluti agglutinas. Ergo operculum habent Aporrhaides & Neritæ, id quod proprium esse turbinatis iam diximus. Quibus subdit Aristoteles operculum neritarum, aporrhaidum atque aliorum turbinatorum eundem præstare vsum, quem in bivaluibus conchis testam alteram. Quemadmodum enim in bivaluibus, clusilibus & reseratilibus à duabus testis tota interna caro tegitur, ita à turbinata testa & addito foramini carnem ostendenti operculo tota turbinatorum caro occultitur. Ex his efficitur, Nerites & Aporrhaides in turbinatis haberi. Ac Aporrhaidem rectè muricem mihi videtur Gaza cōuertisse, ob aculeos multos & longos atque acutos, quibus murices omnes armati sunt, qualis est hic quem proponimus. Dicam præterea quod suspicionibus & coniecturis tantum inductus de Aporrhaidē sentio. Nimirum esse eius muricum, siue turbinatorum generis, cuius mentionem facit Plinius lib. 32. Muricum generis sunt, quæ vocant Græci colycia, alij corythia, turbinata æquè, sed minora multò, efficaciora etiam & oris halitum custodientia. Quod muricum genus priusquam explicemus, de varietate lectionis dicemus ex Hermolao, qui pro colycia, alij corythia, legendum censet ex Athenæo colycia siue corycia. Etenim chamæ genus quoddā Græcis ait vocari *καρχήδες* in Macedonia, quas Athenis *καρχήδες* dicant. Cæterum eas non muricibus, sed (vt dixi) chamis præsertim trachæis adscribit, quod & Plinio placuisse huius libri calce video. Facit hoc generum affinitas. Hæc sunt Hermolai verba, quæ vero consentanea mihi non videntur, neque is Plinij locus ex Athenæo emendari potest. Nam si *καρχήδες* nomen chamis competat, idem turbinatis longè diuersi generis competere minimè potest. Neque illud verum affinitate generum fieri, vt idem nomen vtriusque conueniat: ob id chamis etiam tribui in calce operis, neque enim ideo post chamæglycymeridas ponit colycia siue coryphia, quod chamis id nominis tribui velit, sed quia elementorum ordine pisces recenset. Quam ob causam post chamætracheas, chameleas, chameglycymeridas, subiungit colycia & coryphia quia à littera C. incipiunt. Vtroq; igitur Plinij loco coryphæa legendum conijcio, intelligiq; id muricis siue turbinati genus, quod aporrhaidem vocat Aristoteles, nomen enim optimè quadrat, quoniam *καρχή* ad omnia extrema & summa transfertur; inde *καρχήδων*, quod summum est & extremum, vnde turbinata hæc in quibus aculei eminent, coryphæa dicentur. Id etiam conuenit, quod multò minora sint reliquis. Sed hæc pro suspicionibus habeantur. Hæc itaq; Rondeletius. Sed de icone quam ponit, nihil loquens. Ego binos huiusmodi murices referuo in musæo appensos: quorum maior cuius hîc effigies pronè & supinè picta datur, marmorea est duritia, & cum forinsecus, tum extrinsecus candicat: alter, intus ex albo purpurascit: extrà ferè croceus est: Vterq; septem habet aculeos, non in dorso, aut turbine, sed ab vno tantum latere, canaliculatos ferè, hoc est, in quorum medio fouea conspicitur. Turben etiam non vt in alijs turbinatis, integer descendit, sed dimidium eius tantum conspicitur, nam altera pars intus latet. In dorso tres potissimum habent extuberantias seu processus, at in turbine plures, sed exiguos.

Aporrhaidis pars interna.

DE CONCHYLIO.

Cap. XV.

AT IS superque ostensum à nobis est nomen Conchylij & pro vniuerso testaceorum genere & priuatim pro vnica tantum specie eorundem apud veteres accipi: & cum species est priuata, non purpuram significare, neque etiam buccinum, sed ab his concham esse peculiarem, nimirum qualem hic ex Rondeletio exhibebimus subinde, buccino valde dissimilem, & nullis purpurarum more aculeis muricatis circumuallatam. Muricis tamen species est, cum scilicet murex pro colore sumitur; quod innuere fortè voluit Franc. Massarius, dum ait: Murex conchylium per excellentiam dicitur; vnde vestis tinctorum murice, conchyliata dicitur. Et rursus: Hæc verba Plinij, In conchyliata veste cætera eadem

Pro purpura.

Conchyliata vestis vnde

sine buccino, si volumus, iuquit ille, exponere, vti certè aliqui exponunt, conchyliata veste, id est, tinctorum murice, erit contradictio in verbis Plinij: nam si verum est, quod supra ex verbis Aristotelis & Plinij inuicem collatis ostendimus, hoc est, Plinium Cerycem modò muricem, modò buccinum conuertisse, ac propterea buccinum esse, qui ceryx, murex, & conchylium appelletur, cum duo præsertim concharum dixerit esse genera, quæ tingendis vestibus vsui essent, videlicet buccinū minor concha & purpura, quo pacto verba hæc, scilicet conchyliata veste, exponi poterunt tinctorum murice, siue buccino, cum buccinum & murex, vti retulimus, eadem esse constet? Neceffe igitur erit vel negare coniecturam nostram Aristotelis fundamentis superius roboratam: vel dicere, quod verba, conchyliata veste, hoc loco non significant tinctorum murice, sed ipso conchylio, vti conchylium sit concharum genus diuersum à murice siue buccino. Plinius trigesimo secundo volumine inquit, muricum vel conchyliorum testæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, vti sit sensus: cinis testæ earum concharum quæ murices, vel earum quæ conchylia appellantur, maculas in facie mulierum purgat. sicuti etiam inferius eodem trigesimo secundo volumine muricem à purpura distinxit his verbis: muricum, vel purpurarum cinis vtroque modo &c. Notauit item Massarius poni conchylium & pro ipso colore, sicut purpura murexque. Quod autoritatibus aliquot veterum confirmare non fuerit ab re. Plinius cum de luxuria concharum in cibo dixisset, subdit: sed quota hæc portio est reputantibus purpuras, conchylia, margaritas? Et alibi: In Apennino frutex est qui vocatur cotinus, ad lineamenta modo conchylij colore insignis. Et rursus: Transalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit, nec quærit in profundo murices. Item alibi: Tyri nobilitas nunc omnis conchylio atque purpura constat. Item: Vidimus iam & viuientium vellera purpura, cocco, conchylio, sesquilibris infecta, velut illa sic nasci cogente luxuria. De conchylio, murice, purpura coloribus ac vestibus multa idem habet lib. 9. cap. 36. Sed vnde, inquit, conchyliis pretia? quis (quibus) virus graue (vnde & castorij nomen fortè ei inditum) in fuso (id est in colore, vel tinctorum aliàs fusco, quod non probat Zoographus) color austerus in glauco, & irascenti similis mari, Et mox: Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem est matetia, sed distat temperamento. Et cap. 37. Purpuræ calculosæ appellantur à calculo maris, mire apto conchyliis, & longè optimo (alij aliter legunt) purpuris &c. In conchyliata veste cætera eadem sine buccino: præterque ius temperatur aqua pro inuiso humani potus excremento dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor, saturata fraude, tantoque dilucidior, quanto magis vellera esuriunt. (id est non saturantur.) Et alibi: Phycos thalassion (id est, fucus marinus) conchyliis substernitur. Hæc omnia ex Plinio. Conchyliæ Coa etiam Iuuenali dicuntur in octaua satyra, vestes conchyliatæ aut conchylio infectæ. Et Marcellus Empiricus meminit lanæ purpureæ optimè in conchylio tinctorum. Confundunt autem authores istæ nomina, conchylium, muricem & purpuram, ob consimilem colorem: quam enim vestem alij purpura tinctorum scribunt, alij conchyliatam nominant, alij murice infectam. Ita Varinus κογχύλιον exponit purpuram, & Suidas concham ex qua purpura sumitur. Κογχύλια etiam Hesychio sunt ostrea & purpuræ. Rectius tamen dicemus κογχύλια, nam & Varino, qui pleraque ex Hesychio hausit, κογχύλια sunt τὰ ὄστρεα. quo loco in genere conchylium accipio: nā alioqui differt: vnde Plinius: In Ponto conchyliæ non sunt cum ostreæ abundant. Vbi de specie certa cum sentire apparet, nam cum communiùs accipitur conchylium, ostream quoque

Conchyliū pro colore.

Conchyliæ Coa.

Κογχύλιον.

Lib. 3.

Conchyliū
quid.

quoque complectitur: Sic ³ Philostratus in vita Apollonij: Byblus insula parna est apud Indos ubi maxima conchyliā, muricesq; eximie magnitudinis nasci perhibent. Cum itaq; conchylium, diuersum esse constet a mucronatis muricibus, nec non a buccino: iam quale ipsum sit explicemus. Conchylium, inquit Rondeletius, seruatō Græco nomine vocatur à iatinis. Sunt qui Ostracium putent dici, Sed illi nomen partis toti accommodant, vel Plinius nomen totius parti dedit: sic enim lib. 32. cap. 10. Inuenio apud quosdam ostraciū vocari, quod aliqui onychen vocant. At onyx (inquit Dioscorides, ὄνυχος τῆς κογχύλης, id est operculum conchylij), pro quo etiam ostracium sumi à Plinio declarant ipsiusmet verba: hoc suffitum vuluæ pœnis mirè resistere: odore castorei, meliusq; cum eo vsum proficere. Quæ eadem sunt cum his, quæ operculo conchylij tribuit Dioscorides. Commendat enim vngues, qui odorem castorei referunt, eorundemq; suffitu excitari tradit fœminas, quæ vuluarum strangulatione conciderint.

FORMA. DESCRIPTIO.

CONCHYLIVM secundum eundem Rondeletium est ex magnorum turbinatorum genere, ea parte latius quā in turbinem deficit, sine aculeis tuberculifue vllis. Foramen quo caro interior ostenditur, non rotundum, vt in purpura & buccino, sed longum.

Conchylium Rondeletij, cum suis operculis, vnā cum operculo Purpuræ.

Blatta, Byzantia Arabum.

etiam est operculum, de quo separatim hæc omnia scripta reliquit. In purpura satis demonstratē nos arbitror, operculū eius βλάττον siue βλάττων βύζαντιον siue βύζαντος appellari debuisse. Nunc ostendendum nobis est blattam Byzantiā Arabum nihil aliud esse, quā conchylij operculum: quos imitati pharmacopolę nostri conchyliorum, buccinorumque opercula permista vendentes, blattas byzantias vocant, has rotundas, illas longas. Serapio libro de Simplicibus cap. 91. Athsar atheb, id est, vngula aromatica & blatta Byzantia Dioscoridis, est conchylium ex speciebus Ostreorum & est similiter de cōchylijs palpir & reperiuntur in regionibus Indiæ, in aquis iuxta quas oritur spicæ nardi, odor autem eius est aromatibus, quoniā istud animal comedit nardum, & ipsa colliguntur tempore æstiuo, quando aquæ desiccantur. Reperiuntur etiam ex eis in litoribus maris Euxini, & color eius est declinans ad albedinem & est pinguis.

guis. Sed illa quæ nascitur in Babylonia est coloris subnigri, & est maior illa, & omnes habent bonum odorem: quando fumigantur, cum eis sentitur sicut odor castorei. Quando igitur fit fumigatio cum eis mulieri habenti suffocationem matricis, & similiter habenti epilepsiam, confert, & quando bibuntur, molliunt ventrem & faciunt omnes operationes quas faciunt ostraca de paraca, vel portura. Eadem repetit Serapio eodẽ in libro de Purpurarum operculis agens. Quæ omnia ex Dioscoride transcripta esse nemo est qui neget, si illa cum Dioscoridis verbis contulerit, quæ sunt huiusmodi. Vnguis siue onyx, conchylij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, suauem ideo spirans odorem, quod conchyliia inibi nardi pabulo vescantur. Colligitur posteaquam stagnantes aquæ æstiuis squaloribus inaruerint. Laudatissimus, qui à mari rubro deferitur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur, sed aliquatenus castoreum olent. Idem suffitu excitant feminas vuluæ strangulatu oppressas, comitialesque. Poti ventrem molliunt. Hæc Dioscorides: quibus planè similia sunt, quæ Serapio de blatta Byzantia literis mandauit. Dicitur autem vnguis à figura: est enim operculum oblongum, auium carniuarum vnguibus simile. Altera tantum parte adhærens, id est, crassiore. Quum incenditur, fumum multum emittit, valetq; ad ea quæ tradidit Dioscorides. Sed id propius intuendum quod scribit in Indiæ nardiferis lacubus inueniri, suauemq; ideo spirare odorẽ, quod conchyliia inibi nardi pabulo vescuntur, colligiq; posteaquam æstiuis squaloribus inaruerint. Nam si conchyliia marina sint animalia, quomodo in lacubus inueniuntur, colligunturq; aquis æstu exiccatis? An mare deferunt turbinata, vt fluuios lacusq; subeant? Hæc à Dioscoride ex aliorum sententia dicta esse crediderim, eaq; ex alijs descripsisse, quibus expositis, præfert ea, quæ ex mari adferuntur. Sunt qui blattas Byzantias negant esse onychas, siue opercula conchyliorum, quod blattæ Byzantiæ non sint odoratæ, sed foetidæ. Quam opinionem possum facile ex eo refellere, quod Dioscorides non semper *ὀνυχας* vocet id, quod grato solum & iucundo odore placet, sed aliquando id quod vehementi & graui est odore. Sic pix dicitur ab eo *ὀνυχας*, quam tamen suauis odoris esse nemo dixerit. Sed de hac re plura aliàs dicturi sumus. Quod autem hoc loco *ὀνυχας* rectè interpretemur, id maximo est argumento, quod qualitatem odoris exprimere volens Dioscorides dixit: *Ἀμφοτέρω δὲ ὀνυχας, Συριακοί, καὶ οὐρίστρες ποσὶς τῇ ὀσμῇ*. Ambo grauis odoris (de marino & Babylonico loquitur) incensi castoreum quodammodo redolent: quod castoreum odore graui & virus redolentẽ esse debere tradidit idem Dioscorides. Huc accedit quod non nisi à foetidis rebus factò suffitu, suffocatione vuluæ oppressæ excitantur, neque comitiales. Quare si quæ blattæ Byzantiæ hodiè venduntur à seplasiarijs, grati & suauis odoris non sint, ideo conchyliorum opercula, vel vngues esse non rectè inficiaberis. Eximendus scrupulus alius, quem nobis iniicit Dioscorides cùm dicit: Vnguis conchylij tegumentum est, ei simile, quo purpura integitur. Quæ consentire non possunt cum ijs quæ diximus de conchylij operculo, longo strictoque, buccini verò & purpuræ rotundo, nisi hanc similitudinem ad vsum substantiamque, non ad figuram referamus: vt sit sensus: Quemadmodum purpura operculum habet, quo foramen clauditur veluti testa altera, ita & conchylium, vel substantia viribusque simile est conchylij operculum purpuræ operculo, non autem figura. Hæc sunt quæ de conchylij & buccini operculis dicenda putauì. Hactenus Rondoletius, ex hibitis vtriusque iconibus, quarum quæ rotunda est, buccini est, cæteræ conchyliorum. Conchylijs succum inesse, inquit idem, purpureum satis testatur Plinius lib. 2. 1. cap. 8. Tertius est qui propriè conchylij intelligitur multis modis. Vnus in heliotropio, & in aliquo ex his plerunque saturior: alius in malua ad purpuram inclinans, alius in viola serotina conchyliorum vegetissima. Ex eodem succo lanas tingi solitas facile est ex veterum scriptis confirmare. Marcellus medicus de effectibus aurium scribens claudendam aurem lana infecto conchylio marino monet: exsiccandi enim vires habet. Et Crito apud Galenum lib. 3. medicam. *κατὰ τὸ πᾶς*, conchylio infectos flocculos in aurem immittendos. Plinius per se conchylio infectam lanam magnoperè prodesse auribus tradit. Qui conchyliia legebant, conchyliarij dicebantur, & conchyleguli, & conchyliæ à Plauto.

Conchyliia
opima
quæ.

Vnguis cur
sic dictus.

An sint O-
nyches.

An tegumẽ
tum purpu-
ræ.

Succus Cõ-
chylij.

Lanæ infe-
ctæ cõchy-
lij succo v-
sus.

VSVS IN MEDICINA:

Ad vteri
strangula-
tur.
Ad aurium
dolores.
Scholiastis
Galenī le-
ctio suspe-
cta.

ONCHYLII partes omnes in medicamentis vsurpantur. Crematum Conchylium idem efficit, quod Purpura & Buccinum, ait Dioscorides. Operculum suffitu excitat fœminas vuluæ strangulatu oppressas, comitia-lesq; Carnem internam medicamentis dolorem aurium sedantibus admi-ſcet Galen. in fine libri tertij de medic. κατὰ τόπος: quum myrrham, ad-
ipem Anserinum, vel butyrum vel resinam, & Cōchylij internam partem æquis partibus trita super aurem ponenda monet. Quo in loco eius Scholiastes Germa-nus legendum suspicatur non κογχυλίσ τοῦ ἐντός, sed τοῦ ἐκτός, opinionemq; suam hac ra-tione firmare conatur, quod testa & operculū vim habeant resiccandi sine morſu, & quod cauum Purpuræ, Plinio teste, valeat ad præcisos nervos. Sed malim ego priorem lectio-nem, inquit Rondeletius, sequi. Nam eo in loco magis dolorem sedare studet Galenus, quàm exſiccare, vt alia quæ enumerata sunt, ostendunt, scilicet adeps anserinus, butyrum, resina, quæ doloris alleuamentum afferunt, calore & humore. Quare per κογχυλίσ τοῦ ἐντός carnem intelligo, quæ ob salſum succum digerendi vim aliquam obtinet: & ob substātiā pinguem glutinosāq; παρηγορικόν quid habet. Ob eam causam vermes & aselli, qui sub aquario vase stabulantur, in eodem aurium affectu à veteribus commendantur. Testa ve-rò magis exſiccet, quàm vt dolorem leuantibus medicamentis admisceri debeat: exſiccādo enim constringendoq; dolorem augerent potius quàm lenirent.

DE TURBINIBVS.

Cap. XVI.

Ε τρομβώδεις siue turbinatis aliquot diximus, nūc dicemus de ipsis τρομ-
βοις siue de turbinibus propriè vocatis, quorum quanquam multas spe-cies depinxerit Rondeletius, atq; etiam plurimas adijciam, tamen Phi-
losophus inter turbinata vnū simpliciter turbinem nominat, omnes eo-dem nomine complexus neq; magnitudinis, neq; qualitatis aliqua ha-bita ratione. Sunt autem τρομβοι siue turbines qui in longiorem & acu-tiorem verticem deficiunt, quàm turbinata & cochleæ. Rondeletius non leui coniectura τρομβας eosdem esse putat cum τραβήλοις & ἀτραβήλοις, quorum meminit * Athenæus. Ἀγίας καὶ Δέρκυλος ἐν ἀργολικοῖς, τῆς τραβήλας ὀνομάζουσι, μνημονεύοντες αὐτῶν ὡς ἐπι-
τηδείων ὄντων εἰς τὸ καλπίζειν. hoc est, Agias & Dercylus in Argolicis strabelos vocant astrabelos, de his hoc tradentes quod tubæ modo sonum edant.

Lib. 3.

DE TURBINE MAGNO.

Cap. XVII.

Descriptio.

Rondeletius primo loco proponit hunc longum & magnum turbinem, multiq; voluminibus constātem, pro corporis crassitudine, margine, vt ait, spisso & aspe-ro, testā alba, lineis tuberculisq; multis scabra & aspera. Foramen rotundum, inquit, habet & rimam qua excernuntur excrementa. Saxi hæret turbine sursum verso. Quæ de testæ carnisq; vsu in Purpuris Buccinisque dicta sunt, huc possunt accommoda-ri. Sic ille.

Turben magnus Rondol.

DE TVRBINE AVRITO. eiusdem. Cap. XVIII.

VNC turbinem ordine secundum collocauimus, quòd magnitudine præcedenti proximus esset. Vocasse se turbinem Rondeletius auritum ait ob alterius turbinatæ parti aduersi latam vtrimq; appendicem. Esse autem hunc turbinem perelegantem, & rarum in mari Gallico. Testæ volumina tuberculis extantibus, pulchro ordine dispositis distincta esse. Horum imaginem imitari artifices in vrceis efformandis, addita basi.

Nominis
ratio.

Addidi ego auriti Turbinis vel alterius stromboidis iconem insignis equidem magnitudinis & pulchritudinis.

Turben auritus Rond.

Concha est tuberosa atque an fractuosa nec non & aurita. Pingitur pronè & supinè. Oræ eius dentatæ sunt vt in concha Venerea: Color intus & in tergo ferrugineus, cætera croceus. Atq; hoc etiam à Rondeletij figura plurimum differt, quòd huius turbo fere sit sessilis, cum eius valde sit oblongus. Similis planè est subsequens turbo, nisi testam supernè haberet leucophæi coloris. Cum hisce meis Turbinibus non parum similitudinis habent hæ postremæ conchæ, quarum prima mihi pro Trocho Nilotico albo, altera pro Trocho Nilotico maculoso missa est.

Turben aliud auritum tuberosum colore castaneo
parte prona, & supina,

Turbo auritus tuberculofus alius, testa supernè
leucophæa, infernè crocea, pronè & supinè.

Trochus Niloticus albus.

Trochus Niloticus maculosus.

DE TVRBINIBVS TVBEROSIS.

Cap. XIX.

TN Turbinum generibus hîc iure numerabitur, inquit idem Rôdeletius, qui à tuberculis multis tuberosus cognominatur. Is sinistrae manus proximus est, longus, tenuis, in mucronem desinens. Huiusmodi sunt quidâ albi, quidam nigri, quidam varij. Pollicis magnitudinem nunquam excedunt. In his cancelli cûm parui sunt, viuunt, authore Aristotele: sunt-

Magnitudo.

que longiores ijs qui neritarum sunt hospites. Huius generis turbines in terra reperiuntur, qui cochlearum nomine comprehenduntur: nam præter cochleas nullum testaceum genus in terra viuit. Eiuidem turbinum generis sunt aliquot species di-

Turbinis tuberosi icones Rondeletij.

uersæ, quædâ lōge, tenues acutiores, læues, cuiusmodi sunt tres tuberoso propiores. Alij, postremi scilicet duo î pictura huic capiti præposita, inæquales, tuberosi, scabri, virgati. Vita, moribus, substantia non differunt. Hucusq; ille. Ego istiusmodi tuberosos turbines plurimos

Authoris tuberosi Turbines.

Turben tuberosum.

Ipicius, intrinsecus amethystini, circum oras ex cæruleo viridescit. Habes deinde tabulam integram, in qua turbines exprimuntur quatuordecim. numero primo turbo tuberosus & asper, in quo nascitur cancellus. 2. Turbo striatus ex monte erutus. 3. 4. 5. Turbinis tuberosi & oblongi tres differentia. 6. Turbo alius striatus ex montibus. 7. Alius lineatus & levis. 8. Turbo circa caudam lineis quatuor protuberantibus. 9. longus & acutus instar vnicornu. 10. Acutus, punctulis extuberantibus plenus. 11. Alius ex rubro & albo variegatus & inæqualis. 12. Tuberosus alius & lineatus. 13. tuberosus extremo aliquantulum oblongo. 14. Turbo est muricatus. Quorum omnium icones habes proxima pagina.

DE TVRBINE ANGVLOSO.

Cap. XX.

Turben angulosus Rond.

RONDELETIVS exhibita hac icone, hic turbo, inquit buccinis satis similis, quia teste volumina ita à se discreta sunt, vt in medio angulos efficiant, cognominatur angulatus. In turbinē tenuatur inferiore in parte, superiore in longum & acutum rostrū. Sic enim cum Plinio loqui possumus, qui purpuræ rostrum dixit. Colore est marmoreo. Vtus dentifricijs conficiendis vtilissimus est. Sic ille. Buccinæ item figuram referunt turbines isti à me adiuncti: quorum primus oblongus est, & striatus, è montibus erutus: alter striatus & verrucosus; item tres aliæ ex albo cinereæ.

Turbines alij quatuordecim diuersi.

Turben albus oblongus striatus ex
montibus crutus.

Turbinis species due, vna alba,
altera subalbida.

DE TVRBINE MVRICATO eiusdem. Cap. XXI.

Turben muricatus Rond.

TVRBO hic aspectu quidem buccino dissimilis est, sed à tuberculis multis, breuibus quidem & obtusis muricatus appellatur. Superiore parte tumidior est. Intus testa purpurea est, foris alba & veluti calce illita. Habes hinc præterea octo alias vnica tabula icones, quarum alia angulato Rondeletij turbini accenseri possint, alia verò muricato. Addidi item quatuor alios muricatos Turbines, qui iconi Rondeletij ab similes omnino non sunt, præsertim duo, ut icones ostendunt.

DE TVR-

Turbines octo, quorum alij muricatis similes,
alij angulatis.

Turbines quatuor alij muricati.

DE TURBINE PENTEDACTYLO
ET TESSERODACTYLO.

Cap. XXII.

INTER cochleas Plinius Pentedactylos quosdam nominat. De hisne turbinatis intellexerit, quæ proponimus, inquit Rondeletius, nescio. Illud sanè omnibus notum esse potest ex turbinatorum definitione & natura, potiùs turbines esse quos hic expressimus, quàm cochleas, cum in longum protendantur, voluminaq; scabra & veluti striata habeant, cum cochleæ maximè rotundæ sint, & turbine compresso, non extenso. Dicitur autem Pentedactylos turbo, quod quinque habeat appendices longas & acutas, si extremum turbinis annumeres. Alius est turbo cui quatuor duntaxat sunt dactyli. Ex his turbinatis alij sunt albi, alij nigricant, alij varij sunt. Ad primum genus nempe pentedactylum redigendus est turben à me hic depictus, in quo animalculum conspicitur, colore sanguineo. Ad alterum verò quinque subsequentes. 1. 2. Turben est pentedactylos parte concava & conuexa depictus. 3. Alius sed minus auritus. 4. Tesseradactylos niger. 5. Pentedactylos cum eschara.

No. minis
ratio.

Turbines quinq, proximè nominati.

DE TVRBINIBVS LEVIBVS.

Cap. XXIII.

REPERIVNTVR item in Turbinum generibus, qui nullis præditi sunt Tuberculis, vt ex sequenti hac tabula conspici licet, in qua primo loco datur Turbo albus glaber & obtusus. 2. albus acutus & glaber. 3. lapideus, glaber ac levis. 4. levis item in stagnis degens. Præterea postea inter Turbines in spongijs delitescenses non pauci exprimentur, qui nullas habent, vel eminentias vel tubercula, vt mirum sit, cur & Rondeletius separatim de his non egerit. Ex eisdem sunt quæ altera dantur tabula. Horum icones vide proximâ paginâ.

DE TVRBINIBVS INTRA SPONGIAS VIVENTIBVS. Cap. XXIV.

SPONGIÆ cum secantur in frusta, in ijs maxima Conchularum omnis generis, conchyliorū paruorum, buccinorū, turbinum vis reperitur. Cuius modi aliquot, partim à Rondeletio partim à me observata, hic exhibebo, omnes enim persequi infiniti esset operis ac vani laboris, nam quis est qui cognitione ac verbis tantam naturæ rerum fecunditatem assequi posset?

Differētiæ:

Differunt hæc cōchylia inter se genere, nā vel sunt cochleæ, vel turbines, vel neritæ, vel umbilici. Differunt & coloribus. Rondel. de eo tantum paruo turbine ait, qui sinistræ manui proximus est, rimamq; longiusculam verius quam foramen habet, testa non intorta, qui & intra spongijs, & extra reperitur, conchulaq; lactea à candido colore nominari potest.

Vfus.

Fucus mulierum.

Hac in fucis vtuntur mulieres, in succo pomi citrij dissoluta & sublimato vt nunc loquuntur, permista: sic enim facies splendidiore & candidiore effici putant. Sed quia sublimatum atq; similia faciem contrahunt, & corrugant vi & acrimonia sua eas, pessimè sibi consulere

Turbinum leuium quatuor species, quarum subinde fiet mentio.

Turbines leues alij.

Turbines inter spongas viuentes ex Rondeletio.

Porcelaine
Gallorum.
Equorum.
ornatus.
Ab autho-
re observa-
ta species.

fulere arbitrari se rectè ait Rondeletius, multoq; vtilius fore ait in pinguedine felis dissol-
vere. Huc accedit, inquit, quod hac fuci ratione tanquam crusta inducitur, cuius particu-
læ si exiliant, atque eximantur, turpissimè fucus detegitur. Hanc conchulam appellant
petite porcelaine, eamque equorum frænis & phaleris nonnulli accommodant. Ex iisdem
& gagatarum, globulis mulieres monilia & cingula contexunt, præsertim viduæ quæ lu-
ctus tempore, non nisi nigris, candidisq; ornantur. Sed quæ equorum ornamentis addun-
tur, crassiore, durioreq; sunt testa, aliæ sunt tenuiore & fragiliore. Vtræque & candore &
figura similes. Addo ego alias istiusmodi turbinulorum effigies. Numero primo in tabu-

Turbinuli alij in spongijs viuentes.

la prima est turbi-
nulus luteus macu-
lis albicantibus. 2.
Ali^o pariter flauus,
sed minor. 3. Flau^o
alius denticulatus.
4. Pellucidus subal-
bidus exiguus. 5. F.
Albus tuberosus a-
lius. 6. tuberosus a-
lius ferrugineus. 7.
ferrugineus ali^o ma-
culis albis consper-
sus. 8. coloris est
ferruginei magis sa-
turati. 9. minor, al-
bus, tuberosus. 10.
Flauus, ventrico-

fus, striatus. 11. minus dilutè ferrugineus, tubercu-
lis plenus. 12. valde exiguus, albus & tuberosus. Al-
tera tabula nu. 1. exhibetur turbinulus albus denticu-
latus. 2. item albus, oblongus & in acutum desin-
ens. 3. albus alius. 4. & 5. alij duo subalbi splendi-
di & angusti. Additur præterea turbinulus niueus,
diaphanus & acutus. item alius minor diaphanus,
& eiusdem coloris. Altera tabula octo turbinum
in spongijs etiam degentium habet icones, num. 1.

niuei coloris est. 2. luteus, maculatus. tertius subalbus, cineris macu-
lis conspersus. 4. cinereus, albicans, 5. candidus, pellucidus, diapha-
nus, pronè & supinè pictus. 6. luteus lineis quibusdam albis instar co-
ronæ cinctus. 7. cinereus è puteo effossus. 8. E puteo pariter effossus,
candidus, eminentijs quibusdam per certa intervalla dispositis, quos

duos postremos, quia cæteris ferè hisce nouissimis erant similes, addere libuit. Tertia ta-
bella exprimitur Turbinulus niger lineis cinereis variis, quarta turbinulus alter eiusdem
coloris: quinta primo loco candidus & glaber, deinde castaneus leuigatus linea qua-
dam subalba: sexta exhibet turbinem primò acutum subnigrum: deinde album cum li-
neis quibusdam roseis: postremò alium albo & nigro varium. Septima primùm datur Tur-
ben albus verrucosus circa rimam aliquantulum dentatus. 2. Tuberosus aliud colo-
ris castanei linea quadam alba per medium transcurrente. 3. cinereum seu subalbum pa-
riter tuberosus. 4. Ferrugineus. 5. minimus eiusdem coloris. 6. item ex minimis sed præ-
cedente oblongior. Septima tabula prius pingitur Turbinulus albus lineis purpuras cæ-
sibus. 2. alius candidus lineis saturatè rubentibus. 3. elegans & lucidus, lineis item pur-
purascens striatus. Alius maculis albis & rubescentibus totus conspersus. 5. Alius itè
maculosus. 6. totus subruber. 7. Omnium minimus depressus colore rubro. Octaua tabu-
la primo loco habes turbinulum albū verrucosum. 2. ponitur turben albus acutus & leui-
gatus. Nona atque nouissima datur prius Turbinulus niger & albus. 2. Alius eiusdem
quasi coloris. 3. cinereus maculis albis. 4. cinereus alius minutim elaboratus. 4. ferrugi-
neus macula alba speciosus. 5. totus candidus.

Turbines alij in spongijs degentes.

1

2

3

4

6

7

8

DE TROCHIS.

Cap. XXV.

HOC Turbinum genus Rondeletius à similitudine instrumenti, quo lusi-
tant pueri, Trochos appellat. Alij sunt parui, inquit, qui à superiore am-
plaq; parte statim in breue acumen deficiunt. Alij oblongiores. Omnes
leues sunt, & varij. Testa veluti crustis duabus constare videtur, externa
minus nitet, quæ subiacet, vnionum est splendore. Præter Trochos duos
adiicit Rondeletius aliquot diuerfas Stromborum formas, quarum aliæ
ad Buccinorum, aliæ ad Conchyliorum speciem accedunt. Vt ei vitio verti posse non infi-
cietur, si quæ in hoc genere illustria sunt, & à veteribus disertè expressa, prætermitteret: ita
curiosius certè, inquit, facere videremur, atq; superuacaneæ diligentia accusandi essemus,
si omnia & minuta Conchularum, Turbinum, Cochlearum genera persequi vellem. Si
quis enim otio abundans in marinis litoribus spatari velit, & in saxa maris penetrare, to-
tam istam rem in infinita ista varietate versari videbit. Genera igitur & illustrioris spe-
cies cognoscendæ, atq; vt quæq; vel minutæ vel neglectæ, vel nominibus non expressæ
fuerint, ad genera sua erunt reuocandæ. Sic ille. Et certè si quis omnia istæc consimilia de-
pingere velit, nunquam satis ea ob nimiam diuersitatis copiam indagare poterit. Adiunxi
ego iconem Trochi maximi subflauo absq; vllis tuberculis: item alterius planè pyrami-
dalis. Adieci præterea pyramidalis figuræ Conchulas quatuor alias hîc vnica tabella ex-
pressas, 1. Turbo seu Trochus colore partim amethystino, partim subalbo. 2. Alius casta-
neus lineis quibusdam albis. 3. Fuluus cum maculis albis. 4. partim roseus, partim argen-
teus.

Trochi Rondeletij.

Trochus

Trochus magnus.

Trochus alter pyramidalis.

DE NERITE. Cap. XXVI.

Nerites apud Aristotelem Theodorus Gaza natices conuertit, ex Festo fortassis, apud quem citante Calepino, sic legitur: Narica est (Iosephus Scaliger legit Narita) genus piscis minuti. Plautus: Muriaticam video in vasis stanneis, Naricam bonam & canatam, & taguma, quinas farras conchas piscinarias. Naticem piscem leges apud antiquos per t, non per r, & videtur à natando dictus. Hæc Festus. A recentioribus nerite vel Nerita effertur genere declinatione secunda: ego cum Zoographo, masculino genere, declinatione prima, dicere malim. Sic enim Græci semper vsurpant. Habet autem syllabas omnes longas in omnibus casibus, quamobrem paroxytonum semper est, excepto nominatiuo mul-

H h 2 titudinis

itudinis penanflexo, *νηρίται*; sic enim scribendum est, quanquam euulgati codices qui-
dam Græci id non obseruent. Nicander,

Η' ε' καὶ ὄστρεα τόσσα, βυθὸς, ἀτὲ βοσκεταὶ ἄλμης,

Νηρίται, σρόμβοι τε, πελωρία δὲ τε, μύες τε.

Idem cum
Anerite.

Nerites Vuottono & Bellonio idem videtur, qui & ἀνηρίτης & ἀναρίτης apud Athenæum
dicatur: quibus consentit Zoographus, quoniam & nomen idem est, prima litera tantum
abundante in Anarite, ut solet hæc vocalis multorum vocabulorum initijs abundare: & ge-
nus quoque idem, nempe testaceum: & species, cochlea & natura, adhærere petris. Apud
Hesychium *νήριτος* scribitur, ut *ἄνθρωπος*, terminatione & accentu, his verbis: *νήριτος*,
ὁ *νηρίτης*: est autem conchylium cochleæ simile, & (colore) varium. Sed hoc modo scri-
ptum, adiectiuum potius fuerit nomen, pro magno, copioso, excellēte, incomparabili: quo
cum nihil aliud in eodem genere conferatur aut contendat: à *νη*, priuante particula & ver-
bo *ἐρίζειν* compositum. Inde *νηριτόμυθος*, ὃ ἐκ ἀν τῆς ἐρίσεως πρὸς μύθους: & *νηριτόφυλ-
λος*, πολύφυλλον. Idem Hesychius *νήριτον* interpretatur pro monte Ithacæ è regione Epiri:
(quem aliqui sic dictum accipiunt quasi *νήριον*, ὃ ἐστὶν ἀνέριον, διὰ τὸ πολὺ τῆς ὕλης,
ut notauit Eustathius) & adiectiuè, πολὺ, ὑχρὸν, ἀσπὶς, ῥέον, χλωρόν, θαλερόν, ἀπαλόν. sed F
pro copioso & innumerabili vsitatus est scribere *νήριθμον*, à *νη*. negatione & ἀριθμός, qđ
est numerus. Ergo si quis neriten cochleam à magnitudine, vel pulchritudine, qua alias
eiusdem generis excellat, nominatam velit, bene esse iudicat Zoographus: alioqui *νηρίτης*
fit à *νηρός*, quod concauū & humidū significat, ut *νηρός* ἰχθύς, & apud Lycophronem *νη-
ρός* μυχός, ὁ κοῖλος ἢ κἀθυρός. *Νηρός* autem fit à verbo *νέω*, νέω, quod est nato, cuius fu-
turum est *νήσω*, vnde & *νήσος*: quare Suidas eos reprehendit, quibus *νηρίτης* dicitur à Ne-
reo, Nam si ita, inquit, fieret, ἐκ τῆς Νερείδος, penultimam per diphtongum haberet *νηρείτης*.
Idem ferè scribit Varinus: cæterum neriten concham à Nereo deo marino sic dictā, Zoo-
graphus ratione non carere autumat: quòd is fortè tali concha, tanquam elegantiore, buc-
cinæ loco uti fingeretur: sicut & Triton: quem visum auditumq; in quodam specu Olyssip-
ponensis oræ concha canentem Plinius refert. nec ineptus ad hunc vsum nerites videtur,
vtpote amplius & buccino similis, Aristotele teste.^a Apud Oppianum inuenio scriptum
νήριτης per *ε* diphtongum in prima syllaba. Testata, inquit animalia quædam in petris,
alia in arenis pascuntur:

Orthogra-
phia.
^a Li. 1. Hæ-
liant.

Νηρίται, σρόμβων τε γένος, καὶ πορφύρας αὐταί.

Et rursus de cancellis loquens vacuas sibi conchas querentibus.

Εἴτε τὴ νηρίτης ἔλιπε σκέπας, εἴ τέ τι κῆρυξ.

Gillius author est, neriten ab ijs qui Adriaticum sinum accolunt, etiam nunc antiquo no-
mine appellari, & ab Hispanis caragolum. Quidam referente Zoographo Gallicè inter-
pretantur petit Limasson de mer, id est, paruiam cochleam maris. Hispani cochleam mari-
nam in genere vocant almeta, vel caracol de la mar. Itali quidam neritas, naridole.

GENVS. FORM A.

Antè Tur-
binatorum
genere.

^a Li. 4. Hi-
cap. 4.

Nerite vt à
turbinatorum
differat.

^b Li. 4. Hist.
cap. 4.

ERITÆ sintne in turbinatorum genere, inquit Rondeletius, dubita-
uerit aliquis ex^a Aristotele qui sic scripsit: Προμηκέστερα δὲ ἐστὶν ἐν τοῖς
σρόμβοις (καρκίνια) τοῖς ἐν τοῖς νηρίταις, ἕτερον δὲ γένος ἐστὶ τὸ τῶν νηρι-
τῶν, τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιοι. &c. Longior est qui turbinem subit,
quàm qui neritam cancellus. genus enim diuersum est, quod in neri te
degit, cætera quidem non ab simile, &c. Et paulò pòst, ὅσα δὲ ἔχει μέζω
τὸν ἀριστερόν πόδα, ταῦτα ἐν μὲν τοῖς σρόμβοις ἐκ ἐγγίνεαι, ἐν δὲ τοῖς νηρίταις ἐγγίνεαι.
Quibus sinister pes grandior est, ij nunquā cum turbinatis hospitantur, sed cum neritis tā-
tum ineūt societate. Hic Aristoteles de Turbinibus & neritis, ut de diuersis loqui videtur,
atq; ab his neritas secluisse. Sed si rem diligentius expendas, eam aliter habere compe-
ries. Nam nerita à turbinatis non genere, sed specie differt. Cum turbinatis igitur cōuenit,
quòd testa sit clauiculatim intorta sed rotunda & ampla, qua ab ea turbinati specie distat,
cui testa est lōga strictaq;: Ideo cancellus (de hoc. n. in locis modò citatis loquitur Aristot-
eles) lōgior est qui in turbinatis lōgis hospitur, quā qui in neritis, turbinatis quidē, sed
nō longis. Qualis verò sit nerita, & quòd sit inter turbinata collocāda, ita explicat^b Aristot-
eles: Nerita testa est leui, ampla & rotūda, forma buccinis proxima, papauer tñ nō nigrū,
ut buccina, sed rubrum habet. Testæ annexum corpus eius mediū firmiter est. Pascuntur
in mari

in mari tranquillo à faxis soluta: (enallage generis; pro neritæ solutæ:) at quoties flatus vrgent, cancelli hospites sese in faxa recipiunt, neritæ faxis adherent. lepadum more & aporrhaidum ac cæterorum generis eiusdem, nec nisi tegmine dimoto adhærēt, quod velut operculum possident. Vltimum enim quem bivaluibus pars vtraque, eundem altera exhibet turbinatis. Caro intus & in eadem os. Modus hic idem est aporrhaidi, purpuris, atque omnibus generis eiusdē. Hæc Aristoteles. Huiusmodi Neritam esse arbitratur idem Rondeletius, cuius imaginem veram, non magnitudinem sic expressit. Est enim, inquit, concha ampla & capaci, rotunda, leui, turbinata, ad formam buccinorum accedente. Ex hoc genere fuerit cochleæ vel potius neritæ genus hic à me additum, colore albido, diaphanum, venulis pluribus respersum, belliculo ad instar cochlearum insigne: prope os quo continetur animal, tuberculum quoddam conspicitur. Est autem figura eius rotunda. Rotundiores autem esse nerites testam, quàm sit turbinum Vottonus hinc apparere ait, quia oblongiorem formam recipit cancellus ille concharum hospes, à turbinis testæ forma, qui turbinem subit, quàm qui neriten. Ego operculum neritæ non vidi, habere operculum habemus apud Aristotelem interprete Gaza, vbi sic legitur: Natices & reliqua turbinata operculo quodam cogenito carni patulæ apposito clauduntur.

Saxis adherent.

Testa.

Operculū.

GENERATIO. SENSVS. NATATIO.

NERITÆ siue natices & patellæ teste eodem Aristotele, rimis, cauernisq; faxorum generantur, celeriq; incremento augentur. Quod ad sensus attinet, ait natices qui capiunt, non aduerso flatu, sed secundo adire, quoties escam persequuntur: nec voce vlla sed silentio agere, vtpote cum & olfaciant & audiant, nec fieri posse, vt aiunt, quin subterfugiant, si vox proferatur. Audiunt itaque & olfaciunt. Scribit Bellonius, in Mediterraneo mari, in quo æstus non ita reciprocantur, piscatores conchulas legentes in lentre esse oportere: eosque si neritæ, quæ tunc saxo extra aquam hærent, senserint, tunc sese à saxo soluentes, in mare præcipites ruere se conspexisse. Atque hoc quidem esse putat, quod Aristoteles ait piscatores neritas legentes tacere, ne ipsos fugiant. De Neritis hæc ^a Plinius: Nauigant ex his (è concharum genere) neritæ (alia lectio habet, Venereæ,) præbentesq; concavam sui partem, & alteram (melior lectio non habet hîc vocem, alteram) auræ oppositas, per summa equorum velificant. Testa quidem neritæ Aristotelis, cum cauitatem amplam habeat, nauigationi idonea videtur, potest enim aërem copiosum capere & innatate facilius, ventoque impelli.

Infaxis generari.

^a Li. 9. c. 33. Nauigatio.

DE NERITA ÆLIANI. Cap. XXVII.

ÆLIANVS, vt rectè iudicare mihi videtur Rondeletius, longè aliter neritam describit quàm Aristoteles, vt ex eius verbis liquet, quæ sunt huiusmodi. Cochlea marina magnitudine exigua, formæ pulchritudine eximia spectatur, eo maris vbi fordinum vacuitas est, & tranquillitas viget, & in faxis ad imam maris sedem adhærescentibus nascitur. Hæc nerite appellatur. Hoc maximè, inquit Rondeletius ab Aristotelis nerita differt, quod illa magna sit, hæc parua, nec mirum esse debet Ælianum ab Aristotele & Plinio in piscium descriptionibus dissentire, quod in plerisq; facit. Ex paruitate, & pulchritudine formæ Æliani neritam esse colligimus eam quæ capiti præfixa est. Punctis nigris eleganter distinguitur, testa intus purpurea, in margine candida. Quod si quis neritam inter co-

Descriptio.

Æliani Nerita.

Nerite au-
thoris.

Aeliani Nerite. chleas reponere voluerit, non valde refragabor. Hæc ille. Addidi ali-
quot icones: prima & secunda nigris punctis resperse sunt. Tertia secun-
da similis sed rubicundior, in qua cancellus later; quarta ad cinereum
vergit. Habes deinceps triginta duas diuersas species duabus tabulis
expressas. In prima tabula, prima & secunda albo nigroq; variæ: item
tertia & quarta: quinta castaneæ colore est maculis rubris. Sexta Ca-
ragnuola vulgò (Genuensibus dicitur, detractò cortice splendens, albo-
nigra, septima castaneæ coloris habet maculas, Octaua cinerea est ma-

Nerite alia.

culis supernè rubescentibus, infra nigricantibus. Nona ex albo ad luteum vergit, trochi
fortè species vti etiam erat octaua præcedens, & decima subsequens, candida, verrucosa.
Numero vndedimo exprimuntur tres neritæ minime, vna alba cum rubris maculis, altera
candida sine maculis, tertia tota lutea. Duodecima nerite est alba striata, lineis ferè
aureis. Decimatertia maculas habet leucophæas. Prima in secunda tabula
expressa Nerite est rubra & alba maculis etiam inferius nigris. 2. Alba &
fusca, colore intus argenteo. 3. Rubra & alba. 4. Glabra candida pun-
ctis subferrugineis. 5. Aspera maculis longis & albis. 6. subalba
& fusca. 7. Fusca maculis albis. 8. Subrubra maculis albi-
cantibus. 9. Fusca & albicans. 10. Alba subcinerea.

11. Cinerea ferè tota punctis candidis. 12.

Castanea punctis item candicantibus.

13. Argentea. 14. Levis tota ceru-

lea. 15. Cineritia virgata. 16.

Parua flauescens. 17.

Castanea cum co-
rona alba.

18.

Subcinerea. 19. Nerite colore ca-
staneo subobsuro.

Nerita alia ab autore obseruata, quarum omnium color exprimitur præcedenti pagina.

DE NERITE BELLONII.

Cap. XXVIII.

Descriptio.

BELLONII Nerites, cuius hîc iconem & descriptionem ex eo propono, an cum alterutro Rondeletij Nerite conveniat, non temere dubitavit Zoographus: genere saltem, si non specie convenire videtur. Bellonius ita depinxit hac addita descriptione. Nerite quoq; turbinati generis Conchula, testam in anfractum in tortam habet: qua penitus inclusa, nulla ex parte præterquam capite conspicua est. Virilis Lutetiæ, Armorici Bigornet & Bigornæu vocari solet, apud quos tanta est huius pisciculi frequentia, ut

Nerite Bellonij.

Testa qualis.

summo proventu indigenæ, dum æstus abscessit, magnos acervos e saxis legant ac bulliant (bullire faciant) carnemq; e testis (quod leuius ferantur) eximant, & accolis mediterraneorum tractuum diuendant. Pulmenta autem quæ ex his conficiuntur, minio tincta esse dixeris: quod a rubro ipsarum papauere provenit. Prisci enim (Aristoteles, ut ex Rondeletio recitavi,) naticem siue neritam, testam habere læuem, amplam, rotundam, buccino similem: papauere tamen non (ut buccinum) nigro predicta, sed rubro. Est enim id papauer, excrementitium quiddam, membrana obuolutum, omnibus testaceis generibus præcipue esculentum. Natices sua saxa relinquunt mari tranquillo, ac sordibus vacuo, ut passantur. Testam habent leuem, rotundam, exiguam, ut neq; in Oceano, neq; in Mediterraneo pollicis crassitudinem excedant. Huius autem carnes vulgus Græcum crudas edit, quibus appetentiam maximè excitari ait, & potissimum, si cum capis etiam crudis comedantur.

DE COCLEIS. Cap. XXIX.

ÆQVIVOCA.

^a L. 10. c. 19
Coclea instrumentum.

^b Lib. 6. c. 8.
Cochleæ instrumentum.

Pompa instrumentum.

HESYCHIVS κοχλίας (sic autem potissimum Cochleæ Græcis vocantur.) non solum exponit τὰ ἐσθίουρα ζῶα, animantia quæ in cibi usum veniunt, sed etiam τὰ ἐν τοῖς ὀργάνοις ἐύληα. Et ^a Vitruvius Cochleam describit, qua magna vis aque possit hauriri, sed non tam altè tolli quam rota. Fieri autem eam e tigno per octo crassitudinis diuisiones inuolutos habente canales, & iustam Cochleæ naturalemque imitationem: versationes facere hominibus calcantibus. Sic idem lib. 5. cap. 11. dicit: Cochleis, rotis, tympanis collocatis, locus exinanitur. Ac alibi: ^b Torcular si non Cochleis torquetur, sed vectibus & prælo premitur. Meminit eius machinæ etiam Athenæus & Diodorus Siculus, & vterq; Archimedis inuentum esse inquit. Sentina, inquit Athenæus, in naui maxima Hieronis & si plurima erat, exhauriebatur tamen ab vno homine διὰ κοχλίας (hoc est, Cochlea sic dicta machina,) commento Archimedis. Diodorus verò in 5. libro ait: de Hispania scribens, eiusq; fodinis: Subtus terram reperiuntur nonnunquam flumina decurrentia, quorum cursus sæpè quæstus vi magna recedunt; aut quod mirabilius videtur, Cochleis, quas dicunt Aegyptiacas, diuertunt, ab Archimede, cum in Aegyptum profectus est, adinuentas. Eiusmodi instrumentis loca, vbi metalla effodiuntur, eiecta superius aqua, summa arte diligentiaq; exsiccant. Author promptuarij nescio ex quo authore nobis hoc instrumentum describit: Cochlea (inquit) haustorium organum, quod vulgus pompam appellat: In medio rota est, quæ dum a calcantibus versatur, machina introsum clauiculatim detorta, inter strias & strigiles aquas exorbet ex aquario septo & retrorsus emittit. Et rursus: Cochlea in torculari lignum est erectum clauiculatim, id est, spirulatim & capreolatim striatum; quod per medium prælum striatum & ipsum tractum, vertigine sua tollendo

Tollendo demittendoq; prælo inuentum est. Vulgò (à Gallis puto) visa torcularis dicitur.
 Virruuius nominat alibi alcédentem machinam; de qua Gulielmus Philander: mox (in-
 quit) vocabitur accessus, Græcè ἐπιβάθρα. Suspicio autem fuisse machinam quæ occulto
 quodam artificio & expeditis machinationibus in sublimè cresceret; & in eam altitudi-
 nem educeretur, quæ opus erat: tum retinaculis sistebatur. Poterant & tabulata excitari
 cochleis, quo pacto in torculari prælum tollimus & deprimimus: nisi interpretari velimus
 dictum de machina, quam tollenonem Vegetius appellat. Eiusmodi torcularia siue co-
 chleas nobis vocantur torchi, Germanis pres, Belgis pors, eorumq; ferè vsus est ad expri-
 mendum, vnde Palladius: In cochlea exprimis. Eadem uel saltem similia intellexit Pli-
 nius dum ait: Intra centum annos inuenta torcula Græcanica, mali rugis per cochleas bul-
 lantibus, palis affixa arbori stella, à palis arcas lapidum attollente secum arbore, quod ma-
 ximè probatur. Oribasius in libro de machinis cochleas instrumenta chirurgica descri-
 bit, item cochleam fæminam, quæ Græcè περιόχλιον appellatur. nos breuitatis causa le-
 ctorem ad ipsum remittimus. Gul. Budæus cochleas & scalas cochlides dici scribit in
 ædificijs, quòd anfractuosa sint, in modum cochlearis testæ, & quòd clauiculata & tortili
 structura à triclinijs in cænacula euadât, cuiusmodi sunt, (inquit) in ædificijs Gallicis sca-
 læ. Talis scala apud Philopon. in Proclum, κοχλιδὴς κλίμαξ dicitur: nobis vna scala
 fatta à lumaga, Germanis teste Zoographo Schnecken, id est cochlea. Ex Strabone quoq;
 libro postremo assertur κοχλίδιον pro scalarum genere, cuius scapum, vt τοῦ τῶν κοχλιδίων
 μόνιον, volumen ἐλικοειδὲς circumductum ambit à summa coassatione ad inum libramẽ-
 tum: sed perperam, vt vult author thesauri linguæ Græcæ, orto nimirum (ait) errore ex la-
 tina lingua, in Græco enim κοχλίας legitur pag. 347. de Paneo seu Panis fano, στροβιλοει-
 δὲς, ἐμφορὲς ὀχθῶν περὶ ὁδοῦ, διαὶ κοχλίας τὴν ἀνάβασιν ἔχον, in quod per cochleā ascen-
 ditur. Athenæus vocat κλίμακα ἐλικύ. Erat præterea tormenti genus cochlea voca-
 tum quo interfectum fuisse tradit Laurentius Surius S. Ionam à Magorum principibus
 iussu Saborij regis Persarum. quod tormentum forte fuerit equuleus cochleatus, cuius
 meminit Pomponius in decuma fullonis, vt citatur à Nonio: vbi insilui in cochleatū equu-
 leum, vbi solutum tortor. Ego de hocce tormenti genere per ocium aliquando integrum
 tractatum conscripsi. Præterea Zoographus sese Romæ obseruasse tradit iuxta forum
 fuisse locum, quem scalas vocabant annularias, quas (inquit) eruditiores ita nuncupatas
 augurantur ab annularijs officinis, vel à propendētib; annulis. Aliorum coniectatio est,
 sic eas dici, quæ in cochleæ formam effingantur & orbiculata figura rotundentur: quod
 genus cochlium dicitur. Suidæ quidem & Varino κοχλίας est, ὁδὸς εἰς ἑκατέρω πρὸς ἑκατέρω
 hoc est, via quæ in vtrâq; vicissim partē circumagitur: siue de gradibus per scalas huius-
 modi accipias: siue de vijs itinerum: huiusmodi enim per montes præsertim aliquando
 viæ sunt. Cælius Rhodoginus, aures siue auriculas veriùs, sinuosas (vtor interim eius ver-
 bis) cochlias ait nuncupari. Sed Polluci κοχλίας extrinsecus aurium ambitus est, ἢ ἐξωθεν
 περιβολὴ τῶν ὠτῶν. Et Plutarchus cochleæ instar aurem in gyrum contorqueri ait. Estq;
 etiam cochlea genus ostij, quod meminit Varro, vbi testudinem describit, qua turdi &
 murulæ & miliares nutriuntur: ostium (ornithonis) esse debet humile & angustum & po-
 tissimùm eius generis quod cochleam appellant, vt solet esse in cauea, in qua tauri pugna-
 re solent. Instrumentis itaque, quæ diximus, scalis & vijs cochlearum figura in se clau-
 iculatim, spirulatim, capreolatim, retorta, anfractuosa, ἐλικοειδὴς nomen dedit. Hermolao
 verò etiam cochleæ nominantur, nescio quam obrem, inter morbos fici arboris. Porro co-
 chlis capitis ornamentum est, quod reperio apud Pollionem Treuellium in Zenobia, quæ
 sic habet: Ad conciones galeata processit, cum limbo purpureo, gemmis dependentibus
 per vltimam simbriam: media est coclide. Videtur (inquit Cælius Rhodoginus) ab simili-
 tudine scalarum vel animalibus verbum corriuatum. Humelbergius cochleam ait esse
 lapidem ex flumine rotundum, ad similitudinem cochleæ: qui aquæ inditus, eam contra
 laterum dolorem efficacem reddere creditur, quod & se aliquando expertum testatur.
 Et Massario cochlos & cochlax marinos calculos significare dicitur: ceterùm apud Festũ
 cochlax dicuntur istiusmodi lapides rotundi, ad cochlearum similitudinem. Et Cælius
 Rhodoginus in Græcis annotatum authoribus esse ait, fluuiatiles aut marinos lapides di-
 ci quoq; trochalos, item charmadia & cochaclas. quare vbi apud Varinum, legitur, Τρό-
 χαλοι, ἰδίως οἱ κοχλακες, οἱ καὶ κρεμάδα λεγόνται, nempe fluuiatiles & marini lapides,
 legendum censeo pro κοχλακες κοχλακες - & pro κρεμάδα χερμάδα. Inuenio item in lexi-
 co quodam Græcolatino, κοχλάδες exponi lapides attritos perpetua in aquis volutatio-
 ne, glareas, sed sine authore. Mihi hæc quoque dictio corrupta videtur & κοχλακες le-
 gendum.

Tolleno.

Ca. 4. et 5.

Scale Co-
chlides.Tormenti
genus.Eculeus co-
chleatus.

Cochlium.

Auriũ am-
bitus.
Ostij genus
Varroni.Lib. 3. de
rerust. c. 5.Pro capitis
ornamentoLapis in flu-
mine Co-
chleæ figu-
ra & eius
vires.
Cochlax.

Vmbellic
qui lapilli
Croce.

gendum. Nam & idem Varinus & ante eum Hesychius *χλάρον* (quæ vox ad latinam glareæ accedit, id est, ut grammatici interpretantur, minutissimi lapille, qui in fluuiorum ripis vel maris litoribus reperiuntur, unde, glareola, glareosus,) exponunt *κόχλαξ*. Etymologus ut à *κός*, *κόξ* fit, sic à *κόχλος*, *κόκλαξ* fieri ait: Thucididem tamen *κόχλακας* dixisse per alpha. Cælius Rhodoginus eisdem lapillos alibi apud latinos dici tradit vmbilicos (ut est apud Ciceronem de Oratore libro secundo), à Græcis, ut commonuit Aristoteles in mechanicis quæstionibus, appellari crocas. Quærit enim (inquit) quid sit quod in litoribus ex lapidibus aut testis grandioribus fiant, quæ vocantur crocæ.

SYNONYMA.

Chometh.

HOMETH Hebraicam dictionem Leuitici vndecimo, & decimoquarto Numeri D. Hieronymus interpretatur lacertam, quam omnino significare putat Zoographus. Alijs est Limax, vel Testudo, vel Cochlea terrestres secundum Rab. Dauid in libro radicum. Sed testudinis nomine pro cochlea multi latini sermonis imperiti abutuntur. Schabul, potius limax est, ut Dauid Kimhi interpretatur, & Rabbi Salomon Psal. 58. con-

Schabul.

Lischmat.

Lul.

Mesibata.

Chomet.

Chumeta.

Sachel.

Limaza.

Halzum.

Haalcena.

Conada.

Sadaf.

Κοχλίας.

Li. 4. Hist.

cap. 4.

VVottonus

reprehens.

Vmbilicus

quid Cice-

roni.

Nominis

ratio.

Li. 2. c. 11

sentit Abrahā Esra quoque: Chaldaus vertit tibeleta: Arabs Lischmat, si recte scribo vocales. Septuaginta *κρός*: Hieronymus cera, item vermis. In trilingui lexico inuenio Lul & Mesibata pro cochlea: pro limace verò chomet, chumeta, Sachel, Limaza. Halzum Serapioni commune est nomen cochleæ marinæ & terrestri. Syluaticus quoque cap. 324. ait Halzum esse nomen Arabicum à Serapione vsurpatum in ea significatione. Item Auicennæ interpres lib. 2. halzum scribit & interpretatur limaces. Albertus verò ex eodem interprete in historia animalium vocabulum alzum ponit, ubi Græcè apud Aristotelem concha legitur. Vnde & Haalcena vox corrupta puto apud eundem Syluaticum: cui præterea Conada est cochlea marina, item Sadaf: Aunici, limaces terrestres quæ degunt in planta agni castri: sed fortè ab agno limaces illi, agnici potius dicendi fuerint: Lulientia verò species limacum: cæterum innuicra apud ipsum vocabula corrupta sunt, uti etiam hæc barbara nomina, Casia, Cotia, Coliris pro limace accepit. *Κοχλίας* volunt Aristoteli vocari cochleas terrestres, Gaza limaces reddit, ut ubi habet in tertio de generatione cap. 11. Testatorum genus naturam proportionem plantis respondentem (*ἀντίστροφον*) habet: hinc est quod nullum in terra gignitur, aut paruum, quale genus limacum est (*τὸ τῶν κοχλίων*) & si quid huiusmodi aliud sit, sed rarum: at in mari similiq; humore multa & varia gignuntur. Genus plantarum contra &c. Confunduntur apud Græcos, vel ipsum Aristotelem *κόχλος* & *κοχλίας*, ut annotauit etiam VVottonus: ferè tamen Aristoteli *κόχλος* vmbilicum, id est cochleam marinam significat. *κοχλίας* verò terrestrem cochleam. Massarius quoque *κόχλον* apud Aristotelem ait esse animal testaceum, & aliud quàm Limaces, à Theodoro dictum vmbilicus. hoc (inquit) & cochlium est ubi Aristoteles appellet, sicut limacem quoq; *κόχλον*. Verba à Aristoteli ubi distinguit disertissimè, hæc sunt: *τὰ ὀστρεοδέρμια τῶν ζώων, οἷον οἱ τε κοχλίας, καὶ οἱ κόχλοι, καὶ πάντα τὰ καλέμενα ὀστρεα*. Gaza vertit: Vmbilici, cochleæ, purpuræ (quod non est in Græcis codicibus nostris,) & omnia quæ ostrei aut conchæ nomine appellamus. Et paulò mox: *Ὅσον οἱ τε χερσαῖοι κοχλίας, καὶ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ ὁ κόχλος, καὶ τὰλλα τὰ στρομβώδη*. Idem tamen Gaza *κόχλος* & *κοχλίας* nonnunquam vmbilicos vertit, quod cum reprehendit VVottonus, ipse quoq; reprehendendus videtur, nam licet ex Athenæi libro 2. quem citat, constet, quod vmbilicus quem Theodorus pro *κοχλίας* dixit libro 5. histor. anim. idem sit quod cochlea, rectius tamen Rondeletius pronunciauit, vmbilicum Ciceroni non totum genus cochlearum marinarum, sed speciem aliquam significare. Rondeletius *κοχλίας* dici putat, quod habet *τὰ ὀστρεα καχλοτέρη*. Etymologo verò dicuntur *παρὰ τὸ κόχλω, τὸ γυρίζω, ἢ παρὰ τὸ ὀλῶ, τὸ συστρέφω, καὶ πλυσσασμῶ τῆ καχ. κοχλίας*. *Κοχλίας* & *κοχλίδιον* diminutiva sunt, significantia paruum concham seu cochleam, conchulam, cochleolam, ut ait author thesauri linguæ Græcæ. Posterioris meminit Suidas quoque, esse dicens *ἄδος ζωφίε*. Etymologus *κοχλίδιον* diminutiuum fieri ait à *κόχλος*, & aliàs ait fieri à *κοχλίας*, ut à *κοιλία κοιλίδιον*. *Κόχλος* ab Hesychio exponitur *κοχλίας*: & quem Epicharmus *κόχλον σέσιλον* appellat, eum Dioscorides *κοχλίαν σέσιλον*. Epicharmus, inquam, apud Atenarum libro secundo dicens, *κόχλον δὲ σέσιλον ἀπαγ' ἐς τὸν φθόρον*, cochleas quæ *σέσιλοι* dicuntur, abijce in malam rem. Et Dioscorides *τὸν σέσιλον κοχλίαν* esse *ταραχτικὸν κοιλίας καὶ σωμα*

μάχη ἐμειτοποιόν. ita autem vocat quæ vepribus & frutetis adhærent. In eodem loco apud Athenæum Apellas cochleam ait vocari à Lacedæmonijs σέμελον. Apollodorus verò Σέμελος. lib. secundo Etymologiarum quasdam dici κολουσιδήπνες, id est, vt Dalechampius in suis scholijs explicat, tam amplas vt singulæ ad canam sufficiant & alia fercula tangi prohibeant. Quidam (inquit) legunt colycideipnos, quod colycijs similes sint illæ cochleæ. Isaacus Casaubonus alios Grammaticos hæc aliter tradere ait. Spartanis enim cochleas Σέσηλος. dici σέσηλος: simpliciter verò cochleas appellari σέμελος. Hesychius, σέσηλοι, κοχλίαι, Λάκωνες. Idem, σέμελος, κοχλίαις. Viderit verò Apollodorus quàm sit verum cochleas quasdam fuisse κολουσιδήπνες appellatas. Ego existimo contrarium esse verum, & τὰς κολουσιδήπνες qui seriùs ad conditam cœnam ventitarent, & moram facerent diligentioribus quos vocabant τριχιδήπνες, conuiuiali ioco dictos esse κοχλίαις: quod cochleam vincerent tarditudine, vt ille ait apud Plautum, plurima sunt hoc genus συμποτικά! ἀστίσματα in scriptis veterum. Suspicio est scripsisse Apollodorum in explicanda origine huius vocis, ortam videri à κόχλω verbo antiquo idem significante ac γυρίζω, roto: aut ab ὀλῶ το-συτρέφω (hæ sunt grammaticorum ineptiæ) ὀλίαν primò, deinde κοχλίαν dictū quod non recta procederent, sed per gyros, παρ' ὃ καὶ κοχλίαις λέγεσθαι τὰς κολουσιδήπνες. Hæc aut similia Apollodorus: quæ lecta negligenter & properanter, neq; intellecta ab eo videntur, qui hæc ita scripsit, siue Athenæus, siue eius, Breuiator. Hactenus Casaubonus. Σελάτης, Hesychio & Varino est quoq; κοχλίαις. forte σέσιλος. Σέμελος, κοχλίαις iisdem, Σελάτης. Σέμελορίδα, οἱ ἀπὸ πελύρας, ἕς ἑπτοί λιψακας. Σίσυλλος, νόμισμα (νόσημα forte) παθάρπερ σκωληκίας, καὶ ζῶν τι apud eisdem. Ποματίας, ὁ κοχλίαις exponit Varinus per o breue Ποματίας in prima ineptè, debet enim per o productum scribi ποματίας, quoniam πῶμα operculum est. Φερίοκος id est, domiporta, epitheton cochleæ, pro ipsa cochlea vsurpatur ab Hesiodo: domiporta. Αλλ' ὅπόταν φερίοκος ἀπὸ χροῶς ἀν' οὐτὰ βάλῃ. quanquam enim de terrestri loquitur, cochleis tamen omnibus testa opertis commune est epitheton, & testudini quoque, quod notat quoque Varinus, φερίοκος & φέροκος, exponens, κοχλίαις ἢ χελώνη. Sunt qui pherececon describant animal album, simile mustellæ, quod sub quercubus & oleis nascatur aut versetur, (ὅπ' ὀρυσι καὶ ἐλάταις γινόμενον,) & glandibus vescatur, sic dictum ab Arcadibus: alij infecti genus vespa maius faciunt: super qua voce cōsule partim Hesychium, partim Etymologum. Αἰροπόδες eidem Hesychio, vt & Varino est κοχλίαις: forte παρὰ τοῖς ἑρπυσσι. Atq; ita exponunt Ξιρίδρια: sed ordo collationis & analogia vocabuli antepenultimā per y scribi postulant: vt à ξίρος diminutiū ξιρύδριον fiat, sicut à μέλος μελύδριον: quanquā & alterum diminutiū ξιρίδριον in vsu est, & receptiore, vt puto. Pro κοχλίαις, in multitudinis numero κοχλίαις scripserim: sed magis probo, qd' alibi apud eisdem reperio σκυρύδρια, genus cōchylij, pro ξίρος quidē aliter etiā σκίρος proferri scio. Eisdem χαμαιδύτοι, sunt κοχλίαις: Videntur autem cochleæ terrestres significari ab eo quod terram subeant, quod & troglodytæ vocabulum sonat: item χαμαιδόλαι, χελώναι, καὶ αἱ ὠτρότατοι τῶν κυτῶν: οἱ δὲ τὰς κοχλίαις. Αἰραδάμυλλος, ὁ κοχλίαις est Tarentinis, eisdem scribentibus. Videntur autem & hic terrestrem cochleam aut speciem significare. Αἰράδες pyri syluestres sunt, μύλλων Grammatici interpretantur πλησιάζει. μύλλων obliquum, incuruum, tortuosum, & leue, vt videtur. Inuenitur & πῖλος, κοχλίαις, apud Hesychium. malim πῖλος, κοχλίαις, vt πῖλος sit genus cochleæ quoddam à figura pilei (quem Græci πῖλον vocant) sic dicti, siue is in acutum exeat, vt Strombi, siue forma sit rotunda. vtraque enim cochleæ tum in mari tum in terra reperiuntur. Αβρότων apud Varinum legitur, diciturq; esse genus cochlearum, secundum alios locustarum, secundum alios apum. Quibus addit quosdam legere ἀπρότων, eoq; nomine intelligere λυσῶν, prædonum seu latronum. Ex quo intelligitur, hoc ἀβρότων siue ἀπρότων esse pluralis numeri & genitiui casus, non autem nominatiuum singularem, vt existimarunt vulgaria lexica. Colysidipnos (κολουσιδήπνες, vocari cochleas quasdam Apollodorus libro secundo Etymologiarū testante Cælio auctor est. Et in Plutarchi sympotiacis tardiores conuiuæ nuncupantur colysidipni. Quibus autem cochleis hoc nomen conueniat, & quam ob causam dubito. Coniicio autem terrenum esse genus, quod vel cito saturet, & edendi auiditatem circuncidat: vel vomitu aut alio cibos ingestos egerat. Græcorum vulgo hodie κοχλίαις vel σάλιγγας nominatur. Λῆμα, animal simile cochleæ dicitur Hesychio & Varino, quæ vox non absimilis est cum dictione limax latinorum, quæ cochleam terrestrem significat, eamque vel testa opertam, vel nudam. Plinius limaces à cochleis manifestò, distinguit inquires: Bestiolarum genera quædam fera herbis

A tunc, fico, lauro, asphodelo, carduis, aut folijs gregatim, vt ait Plinius: Et forsan earum quæ
 dam gregatiles sunt: aliæ vel omnino non sunt, vel minus gregales: Vel à vita, seu locis, in Vita.
 quibus degunt. & harum aliæ latitant ad tempus, aliæ semper. Quæ exeunt, aliæ herbas
 petunt humiliores, aliæ altiùs frutices aut arbores scandunt: vel cibi ratione ad homines:
 alijs enim vescuntur vt vulgaribus testatis maioribus, alijs abstinent, vt minutis & nudis
 omnibus nostri: in Africa enim aliud nudarum genus est. Quod ad differentiam attinet, magnitudo
 quæ à magnitudine dependet, Aelianus in mari rubro cochleam nasci testatur cùm spe- ingens.
 cie pulcherrima, tum maximam, testa purpurea, & in eius medio spira siue voluta, mira cõ
 lorum varietate & veluti floribus natiuis distincta. Sertum (inquit) diceret summo artifi-
 cio & ornatu contextum, è floribus multiugis, viridibus, aureis, rubicundis, per æqua di-
 gestis interualla. Et Petrus Gyllius ait se vidisse cochleam marinam, quæ ad eam magni-
 tudinem accederet, vt tantum vini caperet, quantum piscator exsiccare vno prandio pos-
 set. In Aegypti Nilo grandissimæ feruntur vocales vlulâtium expressa similitudine. E cõ-
 trario And. Matthiolus refert in doctissimis suis commentarijs in Dioscoridem in agro
 Romano cochleas quasdam esse paulò maiores lupinis, quæ autumnò quorundam car-
 B duorum caulibus acervatim coherentes innumeræ videantur. Hæ fortè fuerint quæ à Pli-
 nio minutæ dicuntur, quas tamen aliàs simpliciter ita nominat, aliàs latas, longasue cogno-
 minat, nominat verò latas aliquoties, vt inter remedia patebit. Zoographus quoque apud
 suos (Heluetios) in terra, vt hortorum & in collibus apricis exiles quasdam testas cochlea-
 rum inueniri tradit in mucronem turbinatas, plerumq; semper vacuas: sed animal in eis
 deprehendere non meminisse: Strombos terrestres (inquit) dixeris. Præter latas in figuræ
 discrimine etiam oblongæ sunt, atque inter has quibus (vt Vuottonus notat) tubæ loco
 vtuntur rubicines: Echinophoros vocant, aliqui eclinophoros. Sunt autem hæ marinæ, ex-
 quibus etiam dantur rotundæ in oleario vsu, quibus scilicet oleum effunditur, & pentada-
 ctyli & quibus clauicula in acutissimum acumen intorquetur. Eiuscemodi figuræ cochleas,
 nimirum oblōgas fortè omnes Strombos esse dicemus: obtusiorum verò & rotundiorum
 pleraq; vmbilicōs, præsertim quæ magnæ non sunt, vt oleariæ. Inter terrestres cochleas
 repetiri albas, nigras, magnas, paruas, mediocres annotauit Matthiolus, & ante eum Alber-
 tus limacem inueniri ait, albam, rubeam, croceam & nigram. Sed Albertus limaces cum
 testudine confundit. Tamen Adamus Lonicerus Limaces rufos, alios nigros conspici etiā
 scribit. Testa carentes limaces hîc excludimus, cùm de ijs inter insecta actum sit, & hîc tã-
 tum de testa opertis dicendum. Aristoteles cochleas terrestres testa intactis annumerat, ea-
 rumq; carnem penitus includi asserit, nec vlla ex parte conspici excepto capite. *ποχλίας*
πωματίας, cochlea opercularis dicitur, gypseo operculo per hyemem: Italicè lima-
 ga delle vigne interpretantur. Bellonius perperâ scribit pomacea, & eius magnitudinem
 rarò excedere ait cancellum qui testas vacuas ingreditur. Penes loca, permulta quidem
 sunt cochlearum genera, at tria potissimum apud ^b Dioscoridem, cui aliæ sunt *χρησταί* siue
 terrestres, aliæ *θαλασσίαι*, id est marinæ, aliæ *ποταμίαι* siue fluuiatiles. ^c Marinas Brasauo-
 lus alias ait esse in testis, alias testis carere. Dioscorides terrestrium quæ in Liguriæ alpi-
 bus reperiuntur, pomatias appellari ab operimento suo, quæ verò syluestribus frutetis &
 sentibus hærentes, sesilos: Plinius etiam syluestres; ita enim Massarius interpretatur, item
 Brasauolus. & Zoographus, quorum omnium ego vestigia libenter sequor. Habemus, in-
 quit Brasauolus & syluestres cochleas seu arboreas, quæ frutetis adhærent & sentibus.
 Ex his aliæ albæ sunt: aliæ præter albedinem nigris, rubris vel luteis (punctis vel lineis)
 impressæ sunt, & ferè opere vermiculato à natura elaboratæ. ^d Demetrius Constantino-
 politanus, qui de accipitribus scripsit, cochleam terrestrem nominat. Matthiolus po-
 matias cochleas, interpretatur vulgares nostras maiores, quæ præcipuè in cibum veniunt,
 vt cùm ex descriptione, tum ex figura adiuncta apparet, nec dissentit Zoographus. Non
 me fugit, (inquit Matthiolus) quas Dioscorides pomatias vocat, plurimas reperiri in mō-
 tibz Tridentinis, vicinisq; alijs locis, & eas quidē præstantissimas. Eruuntur enim è terra
 hyeme & frutetis, vncis quibusdam ferreis, prope fruticum radices terra circumfossa. Cõ-
 cluduntur hæ contra frigoris iniuriã, quodã albo operimento, duro, gypsi speciē referente;
 sicq; cõtectę terra se cõdunt. Fit. n. ob hoc vt in cibis ijs longè suauiores, gratioresq; habeã-
 tur, delitefcãtq; sub terra, circũ fruticũ radices, Hetruria planè ignorat: cùm tñ & ibi eodẽ
 modo ab his eruuntur, qui alibi artē didicerunt. Hæc Matthiolus. ^e Plinius etiā cochleas
 non solum latere scribit, sed inde etiā inter se distinguit, inquiens: Simili modo & cochleę,
 (nimirũ vt serpentes latent) Illę quidem iterum & æstatibus, adhærentes maximè saxi:
 vt & iniuria resupinatæ auulsęq; , non tamen exeant. In Balearibus verò insulis cauaticæ
 tura.

magnitudo
 ingens.
² li. 11. c. 21

minutę quę
 Plinio.

Strōbi ter-
 restres.
 Echinopho-
 ri.

Coloris dif-
 ferentia.

Testa.

Pomatias
 quæ.

^o Li. 2. c. 11

^c In cõment.
 2. Aph. 18.

Sesili.

Syluestriũ
 differentię.

^d Li. 2. c. 71.

Pomatias v-
 bi multæ.

Latent, &
 quando.

^e Li. 8. c. 39.
 Cauaticæ
 cochleæ na-

appellatæ, non prorepunt è cauis terræ: neq; herba viuunt, sed vuæ modo inter se coherēt. **E**
 Est & aliud genus minus vulgare, adhærente operculo eiusdem testæ se operiens: obrutæ
 terræ semper hæ & circa maritimas tantum alpes quondam effossæ, capere iam erui & in
 Veliterno. Hæc ille. Varro differentias ponit penes regiones. Ait enim plura earum esse
 Differentiæ
 à regionib. genera, vt minutas albulas quæ afferantur è Reatino, & maximas quæ de Illyrico appor-
 tantur, & mediocres quæ ex Africa afferuntur. Non quod in his regionibus (inquit) quibus-
 dam locis eæ magnitudinibus non sint dispariles, nam & valdè amplæ sunt, quanquam ex
 Africa quæ vocantur Solitanæ, ita vt earum calices quadrantes octoginta capere possint:
 & sic in alijs regionibus eadem inter se collocatæ & minores sunt & maiōres. Hæ in foetu-
 ra pariunt innumerabilia. Earum semen minutum ac testa molli, diuturnitate obdurefcit:
 f Li. 9. c. 56. Plinius cum dixisset Fuluium Hirpinum cochlearum viuaria instituisse, genera quoq; di-
 stinxisse illum earum notauit, separatim (inquit) vt essent albæ, quæ in Reatino agro nascun-
 tur: separatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ quibus fecunditas, Solita-
 næ quibus nobilitas. Africanæ cochleæ vnum genus testum esse, alterum nudum, apparet
 ex eodem Plinio, qui nudæ meminit in remedio ad dysenteriam, alibi quoque^s Africanas
 laudatissimas esse scribit, & ex his (exin, legunt alij) Solitanas, Astypalaicas, Siculas modi-
 cas quoniam magnitudo duras facit & sine succo: Balearicas, quas cauaticas vocant, quo-
 niam in speluncis nascuntur. Laudatas & ex insulis caprearum. Quod ad Astypalaicas at-
 tinet, Stephanus Astypaleas quinque numerat: vnā è Cycladibus, secundam oppidum in
 Coo: tertiam insulam cum oppido inter Rhodū & Cretam: quartam, oppidum in Samos:
 quintam promontorium prope Atticam. Hinc cochleas Astypalaicas deriuant, sicut ab
 Athenis Athenæicas, vt antepenultima per a scribi debeat, non per e vel æ. Sed^b Plinius
 in octauo omnium laudatissimas in Astypalæa insula esse scripsit, Dioscorides Sardoni-
 cas, Africanas, Astypalaicas, & quæ in Sicilia & Chio nascuntur, & in liguriæ alpi-
 bus, pomatias id est, vt diximus, operculares cognominatas. Strabo cochleas prædicat linusias,
 ab agro cui nomen lino est, iuxta Pityuntem, medio inter Parianam coloniam & Priapum
 spatio. Germanas cochleas nominat Demetrius qui Græcè de accipitribus scripsit. Vege-
 tius etiam in potionē equi prophylactica inter cetera cochleas Germanas admiscet. No-
 minatq; easdem Marcellus his verbis: Vuam caniculatam, & cochleam germanam com-
 bure & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice summo, vel certè cochleario, vuam
 ieiunō tange per triduum. An verò germanam cochleam à gente & regione dixerint, an
 alio quodam sensu, Zoographus negat se habere quod affirmet. Africanas quidē cū ad
 remedia requirit Marcellus, veras interdum (quas & germanas & genuinas dixeris,) deligi
 iubet. Sunt præterea cochleæ quas aceratas Plinius vocari ait, latas multifariamq; nascent-
 es, de quarum vsu suis se dicturum locis promittit. Sed cū nusquam alibi de aceratis
 meminit, latarum verò sæpius, Zoographus non latè forsan aduerbialiter legendum exis-
 timat, sed latæ nomine adiectiuo feminino plurali: vt aceratæ eadem sint quæ latæ. Sic &
 Massarius legit: Sunt & aceratæ (inquit) latæq; multifariam nascentes. Inuenio item lima-
 cis genus cocaliam ab Aristotele vocari, inquit Massarius: Sed Aristoteles cocalium gene-
 re neutro dixit, & per x simplex, non per duplex vt habet Vuottonus. Est apud Aristote-
 lem (inquit ille) κοκκάλιον, apud Athenæum κόκκαλον (nisi in alterutro codicum insit
 menda) Cochleæ genus & vt videtur, terrestre Testaceum, à Limace diuersum. Locus
 Aristotelis est in quarto capite libri quarti de historia animalium: Cocalia (κοκκάλια, τὰ)
 vt quidam vocant, testis integuntur: eorum caro, vt & aliorum limacum terrestrium, peni-
 tus includitur, nec vlla ex parte conspicitur excepto capite. In eodē loco Aristoteles (quod
 per transfennam dictum esto,) esse ait inter cochleas quæ intra se bestiolas habeant fimiles
 gammaris pusillis, qui vel in flumine gignuntur: sed ea differentia, vt præmollē intra suam
 testam carunculam habeant. Atque hæc de diuersis cochlearum generibus.

FORMA. DESCRIPTIO.

Turbinatæ
dicuntur.

^a Li. 9. c. 32.
Cornicula.
Oculis an
careant.

^b Li. 11. c. 37

ARISTOTELI cochleæ turbinatæ vocantur, earumque carnem peni-
 tus inclusam esse ait, nec vlla ex parte conspici; præterquam capite.

^a Plinius quoque cū de turbinatis ac postremo de echinis & echino-
 metris locutus fuisset, in eodem (inquit) genere cochleæ aquatiles terre-
 stresque, exerentes se domicilio, binaque ceu cornua protendentes,
 contrahentesque: oculis carent: itaque corniculis prætentant iter.

^b Quod postremum alibi etiam repetit his verbis: Cochleis oculorum vicem cornicula bi-
 na præ-

na prætentatu implent. Scaliger quoq; negat cochleis oculos esse: itaq; neque visum, sed pro visu tentamenta (vt eius quoq; verbis vtar) proportionem puncti attrioris in summo cornicularum: qualia fortassis puncta Plinius in trigésimo arenulas vocauerit: Cochlearum in cornibus harenulæ quæ inueniuntur, inditæ statim dolore liberant. Et aliàs in eodem libro ait: Inueniuntur in corniculis cochlearum arenaceæ duritiæ. Iusdem opinionis fuit Albertus, oculorum loco cochleis cornua quædam mollia esse inquiens, & in ijs duo nigra puncta, quæ vsum quendam & actum perficiant oculorum. Idem tamen Albertus nunquam contrarium sensit, scribitq; testudinem (cochleam) & limacem oculos suos habere in summitate cornuum suorum & cum appropinquat aliquid (sunt eius verba) retrahere oculum in cornu, cornua verò in caput, & caput in corpus: eodemque modo pecten, ostreum, si quis digitos admoueat, subito claudere oculum; ex quo cognoscitur (inquit) habere visum. Sic fere ille, atq; mihi planè videre videntur, nam mirū quam sollicita fuerit natura puncta ea siue oculos conseruare. Inuenioq; etiam in antiquissimo grypho.

Οὐ μὲν γὰρ τὰ ἐκκλύπτοντα προμήκεια καὶ ἐκκλύπτοντα.

Estq; vulgaris nobis imprecatio, *ti venga il cancro, doue hanno gli occhi le limaghe*, hoc est, auguror tibi cancerum, eo leco quo oculos habent Limaces siue cochleæ, augurantur autem eo modo cancerum in cornibus: cornutos dici nihil ignominiosius, ita enim vocantur, quibus propria vxor imponit. Teucer deniq; limacem ad exemplum quæstionis ludicræ, ita finit; animal sine pedibus, sine spinis, sine ossibus, crustatum (testaceum potius) oculos nunc exerens, nunc retrahens. Videtur Plinius duo tantum cornua tribuere. Ait enim cornua data esse cochleis ad prætentandum iter; corporea hæc, sicut cerastris; aliquando & singula (nimirum cerastris,) cochleis semper bina, & vt prætendantur (protendantur legitur in codice manuscripto) ac resiliant. Ceterum quatuor habere videmus, magna duo quæ posteriora sunt, & in quibus sunt quos vocauimus oculos, & minores totidem ferè in fronte, quibus forte quod obtusè admodum videat, iter prætenderit, hæc enim vltimum exerit. Limax (inquit Albertus) cornua quatuor habet, duo breuia & duo longa: quæ extēdit, cum progreditur: contrahit, cum recolligitur in seipsum. Idem Albertus cochleam capitatis figura carere ait; cum alioqui apud Plinium, capita cochlearum equorum capitibus simulentur: quò minus (inquit) miremur equorum capita in tam paruis eminere cochleis. Massarius bouinam potius effigiem præferre asserit, ideoq; Venetis ab eiusmodi similitudine eas bubalos appellari. Omnes siliceo tegmine clauduntur, clauiculatim intorto, Testa id vulgò vocatur, alijs tegumentum & voluta à recentioribus quibusdam, cochlearis testa à Budæo: cochlea synecdochicè à Celso, si bene memini, cum ait serpere in cochleâ, sic & conchyliorum κοχλίας, hoc est, testas apud Pollucem legimus: Sammonico & Statio domus, Plinio etiam calyx, Dioscoridi κέλυφος, ὄστρακον Galeno, Testam verò hanc siue domum secum portat (vnde, οστράκειον Hesiodus, domiportam Cicero vocauit,) nulli videlicet fidens, sed semper metuens, ne sibi rapiatur, vnde eleganter Anaxilas Comicus dixit:

Ἀπιστῶ τῆρος ἂν τῶν κοχλίων πολλῶ πάνυ,

Οἱ περιφύροσ' ὑπ' ἀπιστίας τέλω οἰκίαν.

Quod si testam detraxeris, aiunt cochleam hebetescere atque expirare. Albertus tamen testas suas aliquando relinquere scripsit: & Zoographus sese ait audiuisse circa initium Augusti exire eas è suis testis & nouis superinduci. Os eis inest, inquit Aristoteles, & dentes acuti, breues, tenues, præduri, & quod interioret dētibus carnosū habēt similiter vt mollia & crustata. Et Plinius quoque cochleas dentes habere scribit; eiusq; inditiū esse, à minimis earum derosam vitem. Promuscidem etiam inter aculeum & linguam habent, autore Aristotele, & ori iungitur quasi ingluuiēs auium; à qua stomachus est, quem excipit venter, in quo situm est quod papauer vocatur, mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papauere illo ducens. Plura de cochleæ dentibus, linguæ ingluuie, vtre & papauere leges apud eundem de partibus animalium lib. quarto, capite quinto. Porro omnes sanguine carent ac repunt, tegmina sua, vt dictum est, secum ferentes. Umbilicorum (cochlearum) venter similis est gutturi auium teste philosopho. Membrana in gran- diusculis umbilicis (κοχλίας) à uentre gulæ attexitur continua, per quam meatus prolixior, albicans, colore similis superioribus illis mamillantibus corniculis (de quibus dixit in turbinatorum genere, sub ventriculo statim esse binas, albas, solidasque) tendit. Habet etiam incisuras quales in ouo locustarum habentur: verum hoc albidum, illud rubicundum est. Nullus exitus huic, nullum foramen postremum patet, sed prætenui membrana cauo intus angusto continetur. Tendunt ab intestino ad imum nigrantia quædam aspera atque continua qualia uel in testudine visuntur, sed minus nigra. Cæteri

In lib. I. de plantis.
Arenulæ q̄ in cornub⁹ cochlearū.

An uideant & oculos habeant.

Definitio cochleæ.

li. I. c. 37
Cornuū numerus.

Caput an habeant.
Lib. 9. c. 2.

Testa eius- que nomi- na.

Cochleæ præ infideli- tate domū portant.
Os.

li. I. c. 37
Dentes.
Promuscis.
Interiora.
Venter.
Intestinum.
Papauer.

Venter a- uium guttu- ri similis.

Incisuræ vo- luti in ouo locustarum

Albugo.

Saliua Cochlearum.

quoque vmbilici hæc habent eadem: sed quo minores, eo minutiora. Hæc philosophus in quarto de historia capite quarto: vbi denique præterea vmbilicis albuginem à natura datam esse ait: Græcè est λεύκον: id autem, inquit, tale quid esse in cochleis, quale quod vocatur ouum in bivaluibus. Qui echineidem videre, limaci magnæ similem esse dicunt teste Plinio. Saliua cochlearum, quæ pūctis acu vel stilo carnibus manat, à Græcis, ut inquit Galenus, myxa dicitur, hoc est, mucosus lentor, siue mucor, mucusue.

LOCVS.

Syluas amant terrestres.

Li. 2. c. 24

Ænigma.

Υλογωνής, ἀνάκωνδος, ἀναίματος, ὕγρα κέλευθος.

In syluis nata, spinis carens, exanguis, humida via incedens.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

Li. 8. hist. cap. 13.

Vt in terra latent.

Aristhenis dictum de Atheniensibus.

VPRA' inter positas differentias, ex præcipuis fuit quæ à loco sumitur. Sunt enim marinæ, fluuiatiles & terrestres. Hæ postremæ syluas potissimum amant, quod nobis scriptum reliquit Achæus apud Athenæum his verbis: Ἡ τοσούτῃ δ' αἴτινι τρέφει κοχλίας κεράσας: vel quot cornutas cochleas alunt nemora. Vnde in conuiujs testante ibidem Athenæo solet proponi hoc ænigmati vice de cochleis.

Υλογωνής, ἀνάκωνδος, ἀναίματος, ὕγρα κέλευθος.

In syluis nata, spinis carens, exanguis, humida via incedens.

Vbi syluæ nomine ego accipio loca omnia arboribus, vel alijs stirpibus confita, quibus

visitant cochleæ. Quocunq; verò eunt, suam semper domum secum ferunt, vnde domici-

portæ nomen, ut dixi, meruit: atque hinc est quod Aristhenes ridere solitus sit Athenien-

tes, quod essent autochthones, nempe quod non aliunde eò commigrassent, nec patriam

sedem mutassent vnquam: dicens hoc laudis illis esse cum testudinibus cochleisq; com-

mune. Nam & hæc animantia nunquam mutant domicilium, in quo nascuntur. Aristoteles

cochleas terrestres hyeme latere ait: nec vllam sanè eo tempore cernere est, sed vē-

re cum aer tepidior factus est è suis latebris prodeunt. Athenæus Theophrastum citat de

animalibus quæ se abscondunt, aitque cum scribere cochleas hyeme latere, sed æstate

magis: itaque plurimas prodire cum autumno pluit, illisq; per æstatem latibula quæri &

in terra & in arboribus. Quo loco Calaubonus, Aristotelis (Theophrasti, legitur apud

Athenæum, ut dixi) inquit, qui affertur locus, dicitur extare καὶ πέμπτω περὶ ζώων, optimi

libri habent, περὶ ζώων μορίων. Sustulere vocem μορίων, qui animaduenterant in libris de

partibus ascripta verba non reperiri. Sunt enim ex tercio de generatione animalium. Inte-

grum locum ascribam quando sententiam imperfectā hic lector inueniet. μόρον τῶν ὄσρα-

κόδομων ἐφάται τοῦ τῶν κοχλίων γένος, εἰδ' ἂν τῆ συνδυασμῆς ἢ γένους αὐτῶν ἴσιν ἢ μὴ

ἔπω ὥπται ἰκανῶς. Hactenus Calaubonus. Vt modo vnde digressi sumus, reuertamur, Pli-

nus cum dixisset viperam solam serpētium terra se condere, cæteras arborum aut saxo-

rum cauis. Et alias vel annua fame durare, algore modo dempto. Omnia secessus tempo-

re veneno orba dormire: addit, Simili modo & cochleæ: illæ quidem iterum & æstatibus,

adhærentes maximè saxi, ut etiam iniuria resupinatæ auulsæque, non tamen exeant. La-

tent itaq; & hyeme & æstate, quod non meminit Aristoteles. Cum enim tempus anni fer-

uidum & æstuosum est, siue cum agri solis ardore torrentur, homines autem calore & æstu

laborant, tum cochleæ in occulto delitescunt, suoq; ipsarum succo viuūt, nisi forte aliquid

⁹ In capitiis roris è cælo decidat, vnde Plautus

Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latene.
Sua sibi succo viuunt, ros si non cadit.

Aristias comicus quoque apud Athenæum de quodam qui capraret cochleas, inquit. καὶ

κοχλίας, γειομένη ψεκασίᾳ, ἀντηγρίετ' αὖ, καὶ λάχανα τῶν αὐτοχθαίων: quis enim nescit

hoc potissimum tempore cochleas apparere: nam neque pluuiam concitatiores, neque

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

⁹ Lib. 3. de rerust. ψεκασίᾳ quid. Grumus quid.

M O T V S.

MOVENTVR omnes cochleæ, inquit Franciscus Massarius, & serpunt parte dextra, non ad vertiginem siue clauiculam, sed in aduersum. Sed^a Aristoteles hoc de Strombis scribit & similibus turbinatis marinis: quærendumque si idem terrestribus quoque conueniat. Mouentur autem hæ, vt ait Albertus, contractione & emissionem corporis.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

VNVM ex testatis cochlearum genus authore^a Aristotele coire perspectum est: sed an earum ortus per coitum sit, nondum satis exploratum haberi ait. Et alibi, vmbilicos (cochleas) pariter omnes sua oua habere videri scribit, verno autumnaliq; tempore, quem fortè locum repetens Athenæus: Aristoteles (inquit) libro quinto de animalibus tradit vere & autumno cochleas prægnantes apparere, solasq; ex omnibus testaceis in coitu videri cohærentes ac congeminatas. Et Zoographus Limaces quoque coire & oua parere candida, magnitudine oculorum lucij piscis sese audiuisse refert: ijsq; incubantes aliquando reperiri mense Maio. Albertus verò ex putredine herbarum & viscoso rore generari limaces voluit: viscositatemq; terrestrem circumquaque durescere in testam, in qua habitant. Vnde etiam limacem à limo dictum voluit, & aliàs, in limo quidem (inquit) & generantur & nutriuntur: cuius ego sententiæ facilè subscripserim, & ^b Ioannes Bapt. Porta limaces quòd ex limo & putrescentibus a quis orirentur, vitam breuiorem reddere affirmat. Plinius^c scribit cochleas hyberno tempore nasci. cæterum hyeme tantum oriri non facile crediderim, neque etiam ille hoc ait, nam & aliàs, lactucis eas innasci testatur: item alibi: limaces (inquit) nascuntur in vicia & aliquando è terra cochleæ minutæ, mirum in modum erodentes eam. Vt vt sit, imber maximè facit ad earum ortum, quòd obscurè admodum innuit etiam^e Plutarchus, Cochleas si quis imbrem facere, non præcedere putat & indicium eius esse, fallitur. Notandum maximè quod scribit Massarius: Limax testa detracta hebetescit, processu utique temporis id quoque in aureliam transit, vt eruca, atq; immobile viuit. Sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum non adhuc est.

VICTVS. EDUCATIO.

RORE victitare cochleam volunt, more cicadarum, quare forte ex Phyllo poëta illud citauit Athenæus.

O'ux εἰμι τέττιξ, ἔδε κοχλίας, ἃ γέγρα.

Non sum cicada, neque cochlea, o mulier.

Et Marcellus Empyricus ex amputato capite cochleæ matutinum rorem pascens remedium quoddam dicit. Meminit eiusdem parasitus quidam apud^{*} Plautum, dicens:

Quasi cum caletur, cochlea in occulto latens

Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit.

Solo autem rore non viuunt, quod vel ipsæ testantur cum sub noctem potissimum exeunt ad pastum, vt rusticis notum est, qui post pluuias æstiuas ac autumnales accenso eas lumine captant^a Plinius testatur cochleas in Campania mirè caulem asphodeli prosequi & sugendo arefacere: & antè ficum eas infestare scripserat: & ^b Theophrastus, scabies (inquit) & cochleæ adnasci solitæ ficorum peculiare morbi sunt. Quem locum sic transtulit idem^c Plinius: Impetigo & quæ adnasci solent cochleæ, peculiaria ficorum vitia, nec ubiq; sunt enim quædam ægritudines & locorum. Alibi vt dentes habere eas testetur, indicium illius esse ait à minimis earum derosam vitem. Habebant veteres sua viuaria, in quibus cochleas saginabant, quod non semel nobis testatum reliquit M. Varro, vt cum ait: Leporarij alterum genus illud venaticum, duas habet diuersas species; vnã in qua est aper, caprea, lepus: alteram item extra villam, quæ sunt, vt apes, cochleæ, gliræ. Et alibi... Titus Pompeius in Gallia transalpina, tantum septem venationis

^a Li. 4. Hist. anim. 4.

^a Lib. 3. de generat. c. 11
An ortus per coitum.
Oua quando habent.

^b Li. 5. Phytogn. cap. 4.
Vita breuis.

^c Li. 9. c. 51
d li. 19. c. 10

Imbre maximè generari.

^e Li. 3. Sympos. quæst. 2.
Limacis metamorphosis.

^{*} In captiuis

Asphodeli caulem appetunt.

^a li. 22. c. 22
^b li. 17. c. 24

Ficos vastant.

^c Li. 1. Hist. cap. 16.

Vitem derodunt.

Viuaria cochlearum apud veteres.

habere dicitur, vt circiter triginta millia passuum locum inclusum habeat: præterea in eodem conscripto habere solet, de animalibus cochlearia & alucaria &c. Cochlearum verò ista viuaria instituit teste Plinio^d Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi paulò ante ciuile bellum; quod cum Pompeio Magno gestum est; distinctis quidem generibus earum: quin & saginam earum commentus est, sapa & farre, alijsq; generibus; vt cochleæ quoque atiles ganeam implerent: cuius (inquit) artis gloria in eam magnitudinem perductæ sint, vt octoginta quadrantes caperent singularum calices. Hucusq; Plinius, authorem citans M. Varonem: Quod autem Plinius, inquit Pet. Bellonius de cochleis atilibus ait, id ni fallor de marinis est intelligendum, Nam neque Illyricæ neque Africanæ aut Solitanæ, terrestres esse censentur ac (aut) fluuiatiles. Omne enim fluuiatilium cochlearum genus (κοχλίας Græci vocant) virus olet. Præterea terrestribus viuaria non instituuntur. Sic ille. Sed cochleas atiles in viuarijs apud Romanos, non marinas vt ineptissimè putauit Bellonius, sed terrestres fuisse vel cæcus cum ex Plinij tum ex Varronis verbis videat. Idoneus sub dio, inquit Varro, sumendus est locus cochlearijs: quem totum circum aqua claudas, ne quas ibi posueris ad partum, non liberos earum sed ipsas quæras. Aqua, inquam, finienda ne fugiuius sit parandus: locus is melior, quem & non coquit sol & tangit ros. Qui si naturalis non est (vt serè non sunt in aprico loco) neque habeas in opaco, vt facias, vt sunt sub rupibus ac montibus, quorum alluant radices lacus ac fluuij, manu facere oportet roscidum: qui sit si eduxeris fistulam & in eam manum illas imposueris tenues quæ eructent aquam, ita vt in aliquem lapidem incidat, ac latè dissipetur. Paruus ijs cibis opus est, & is sine ministratore. Et hunc, dum serpit, non solum in aræa repit, sed etiam si riuus non prohibet, in parietes stantes inuenit. Denique ipsæ exgruminantes ad propalam vitam diu producunt, cum ad eam rem pauca laurea folia interijciant, & aspergant fursures non multos. Itaque coquus has viuas aut mortuas coquat, plerumq; nec cit. Hucusque Varro, notandum itaq; in loco Plinij præcitato eum omnia quidem serè ex Varrone transcripſisse, sed postremum illud non verè, saginandi arte cochleas ad eam magnitudinem perductas, vt octoginta quadrantes caperent singularum calices, non enim hoc de atilibus Varro, sed simpliciter de Solitanis dixit, quæ in Africa tantæ proueniant. Cæterum Fuluius Hirpinus hic fuit, qui (vt meminit Plinius in octauo) primus togati generis suum cæterorumq; syluestrium animalium viuaria instituit. De hoc & alibi Varro. Quintus^e Fuluius leporarium dicitur habere in Tarquinienſi septum, iugerum quadraginta: in quo sunt inclusa, non solum ea quæ dixi, sed etiam oues feræ, etiam hoc maius hic in Statonienſi: & quidam in locis alijs. Deinde de T. Pompei septo subiungit, in quo is cochleas habuerit atiles, vt suprâ recitauit, de Fulvio id non dicit, vt in hoc etiam fortè memoria aut festinatione lapsus sit Plinius. Cæterum cochlearum hæc saginatio non multum temporis durauit, Macrobij seculo ignota. Is enim, si cui (inquit) mirum videtur, quòd ait^f Varro lepores ætate illa solitos saginari, accipiat aliud quod maiore admiratione sit dignum, cochleas saginatas, quod idem Varro refert. Plinium quidem de terrestrium saginatione locutum, Platinæ etiam, Grapaldo & Zoographo visum est.

^d Li. 9. c. 56.
Qui primus
cochleas saginavit.

Fluuiatiles
virus olent.
Contra Bellonius.

Locus aptus
ad alendum.

Cibus.

Solitanæ
quantæ magnitudinis.

^e Li. 3. c. 12.
Leporarium
Q. Fuluij.
f Lib. 3. Saturnalis c. 13.

E P I T H E T A.

NAXILAS cochleam *ορεόμορον* vocat, id est domiportam. Eadem voce (vt diximus) teste Athenæo vsus fuit antiquissimus Hesiodus. Alijs Græcis vt Achæo etiam dicitur ænigmaticè, *ύλογενής, ανακάνδος, αίαιματος, ύγροκέλευδος, ύλογενής* Cicero interpretatur terrigenam, quod non ex coitu, sed ex terra limoué (vt hæc *της ύλης* nomine accipiamus potius quàm syluas) oriantur. Zoographus autem id epitheton tã marinis quàm terrestribus conuenire putat: cæterum *ύγροκέλευδος* marina dicitur quòd per humorem repat, nam & ipsius maris periphrasis est *ύργα' κέλευθα*: terrestris verò à molli incessu. *ύγρον* enim pro molli vsurpatur. Vertit itaque^a Cicero terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam potius quàm hominum more cochleam. Addidit autem sanguine cassam (inquit Massarius) vt excluderet ab hac descriptione testudinem sanguine compotem. *Κοχλίας κεράσας*, id est cornutas idem Achæus cognominat. Animalculum enim hoc minutilla in incessu protendit cornua, viæ indices, in eis gestans oculos. Athenæus alibi etiam alium ceu gryphum qui serè ex meris epithetis constat, recitat ex Teucridi definitionibus. *Ζών άπεν, άνάκαιδιν, άνδριον, όσρακόνωτον. Όμματα τ' έσχυ' πτογτα προμήκιστα*

^a Lib. 2. de diuinat.

Cornuta
cur dicta.
Cochlea.

Sed

A Sed alterutro loco ἡχυ' πτορτα legendum. Ο' σπρανδωτον hīc aliqui non rectē crustatum vertunt, cū cochleæ inter testata sint. Gyraldus sic transtulit:

Exos est animal pedibus sine, & sine spinis

Testea terga, oculos producens atque recondens.

ANTIPATHIA. VT ABIGANTVR.

Acertis inimicissimum genus Cochleas esse habemus apud ^a Plinium. Si- ^a L. 8. c. 39. miam timere limaces aiunt, nam si circumponantur ei, comprimere se, metuere, nec audere contingere. Massarius vbi sit Limax, neq; suum esse, neq; perdicem ait: omnes enim limaces ab his edi. Sed & Athenæus per- ^b Simiæ Li- maces me- tuunt. Perdices tunc. Perdices in Sciatho insula Cochleas deuorare testatur. Et ^b Aelianus Perdi- cēs & Ardeas hostes suos à Cochleis agnoscī scribit, & fuga sibi cauere. ^c Li. 10. c. 5. Ariones Co- chleæ. uorent.

At qui è Cochlearum genere Ariones vocantur, naturali quadam calliditate iam dictas aues decipere, & eludere. Egressos enim testis suis absq; metu pasci. Aues verò ad testas vacuas frustra aduolare: & cum inanes viderint, tanquam inutiles abijcere & se recipere aliò. redire illos ad suam quemque domum, & cibo iam saturum & dolo suo incolumem. Eodem ^c Aeliano authore, lari aues, sublimes Cochleas furripiunt, ac ex alto deiicientes, ^d Li. 3. c. 2. i. Sale lique- scunt lima- ces. magna vi ad saxa allidunt. Tradit Albertus sale super Limacem proiecto totum lique- scunt lima- ces. re ferè, & in aquam viscosam conuerti, quod idem vrina quoque præstat propter falsedi- nem. Contra Cochleas amurca recens vel ex cauernis fuligo spargitur cū in hortis, tum alijs in locis.

MORALIA.

PER Cochleam diuinæ lectionis interpretes ferè omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde similitudine libenter sumpta si quem sensui deditum, vt voluptatibus brutorum instar inhæsitantem osten- dere voluerūt. Parasitos verò ^a Plautus eleganter Cochleis comparat, qui ^a In Capti- uis. cum diuites per æstiuos calores rus eunt, suo vt Cochleæ, eo tempore sibi succo viuunt: Inquit itaq; parasitus:

Vbi res prolata sunt, cum rus homines eunt,

Simul prolata res sunt nostris dentibus.

Quasi cum caletur, Cochleæ in occulto latent,

Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,

Item parasiti rebus prolatis latent

In occulto victitant miseri succo suo.

Dum ruri rurant homines, quos liguriant.

Scribit Epictetus, vt citat Stobæus in sermone de temperantia, cicadas animalia musica Cicadæ & gaudere calore & excitari solis ardore, vt in ipso cantillent: Cochleas cōtrā animalia mu- Cochleæ. ta & à musis aliena gaudere irrigatione: elici à rore, eiusq; gratia prodire: Quamobrem (inquit) si volueris vir esse musicus & concinnus, cum tibi vino irrorata fuerit anima, tunc ipsam non fines egressam inquinari, sed cū in confessibus à ratione fuerit accensa, tum va- ticinari eā & canere iustitiæ oracula iubebis. Hæcille: Pro Græcis verbis ab initio ^b Cicadæ ma- sicæ, tacite- que Co- chleæ. ^b Οἱ τῆς τῆς μυρτιάς, οἱ κοκλίας ξηροῖ: quoniam & manifesto falsa sunt, & cum sequentibus nō con- gruunt, legendum, Οἱ τῆς τῆς ξηροῖ καὶ μυρτιάς, οἱ κοκλίας ὑγροῖ καὶ ἄφρονι.

SYMBOLICA.

Ntonius Ricciardus Brixianus hæc sex symbola ex alijs annotauit: Cochleæ ^a Prudentiæ symbolū. duæ trahentes post se testas suas in modum currus compactas, super quas iacebat vir auriga cum habenis in manu, cum quibus regebat Cochleas tan- quam equos, & cū inscriptione, festinate, significant prudentiā. 2. Cochleæ ^b Tarditatis. Mulieris suo conten- te viro. per se significant tarditatem. 3. Cochlea in seipsa conclusa, cum verbis, pro- prio alitur succo, significat mulierem, quæ suo sit contenta marito. 4. Cochlea montem ascendens cum verbis, non temere, significat hominem, qui prudenter & opportunè nego- cium aliquod magnum aggreditur, facile & commodè fieri voti compotem. 5. Cochleæ ^c quarum

Cognitio-
nis arcana
angelorū .
Animi ter-
renis affe-
ctibus mā-
cipati.

quarum exemplar à templo Salamonis sumptum est, & sunt viæ muris interuolutæ laten-
ter, significant cognitionem arcanam singulorum, quam soli qui ad cælestia gradiuntur,
agnoscunt, 7. Cochlea significat animum terrenis affectibus mancipatum, quod ea sit ita
domui suæ affixa, vt assidue illam portet: de qua significatione etiam supra diximus.

Æ N I G M A.

G

RIPHVS de cochlea legitur Theognidis, qui talis est,

Ἦδη γὰρ με κέκληκε δαλάρσιος οἴκαδε νεῖρος,

Τεθνηκὸς ζωὴν φεγγόμινος σόματι.

Sentit autem de cochlea testante etiam Athenæo, Gyraldus hos versus in libro ænigma-
tum sic transtulit.

Mortua concinit pelagi de fluctibus orta,

Mortua, quæ vino me vocat ore domum.

V S V S I N C I B I S.

In cibo an-
tiquis fuisse.

COCHLEAS Romanis in cibum cessisse ex cochlearijs, quæ instituebantur,
vt ex Plinio & Varrone diximus, satis est manifestum, vbi etiam diceba-
mus eum vsum tempore Macrobij ferè extinctum fuisse: quod fortè etiam
voluit dicere Martialis in decimoquarto, dum canit:

Dum pinguis mihi Turtur erit, Laetluca valebis

Et cochleas tibi habe, perdere nolo famem.

Vt confer-
uentur.

Hollandi-
ijs abstine-

Aluum mo-
uent.

Parū alunt.

Dura earū
caro.

^a Lib. 3. de
aliment. fa-
cul. 6. 2.

Nutrimen-
ti gratia.

quomodo
ijs vascen-

dum.

Alimēti so-
lidi sunt.

Mercuria-
lis de co-

chleis opi-
nio.

^b Li. I. Par.
lect. 5.

Nostro verò tempore in Italia quouis ferè anni tempore eduntur. Suntq; qui colligant in
autumno tempore pluuiæ, feruentq; in cella aliqua vbi strati sint fursures vel arena vt pur-
gentur: deinde parietibus & passim se affigentes per hyemem relinquant, vt verno & qua-
dragesimalis ieiunij tempore in cibum veniant. Non ita pridem apud Heluetios teste Zoo-
grapho, mensis quoque ganconum quæri cœperunt. Alibi tamen etiam è suis & quæ eis
cisalpinae sunt regionibus colligi & trans alpes veli Italiam versus audiuisse se ait. Belgæ
vt audio ab earum esu prorsus abstinent, ac potissimum Hollandi, apud quos neminem
aiunt ne manibus attingere, tantum abest, vt edant. Quod ad carnis bonitatem attinet,
sunt qui laudent, suntq; qui abijciant, sunt qui loci ratione distinguant. Cornelius Celsus
cochleas boni succi esse author est. Alibi duos ait ex media materia pisces stomacho ap-
tos esse, ostrea, pectines, murices, cochleas. Et rursus: Minimè (inquit) intus vitiatur (id est,
minimè in uentriculo corrumpuntur) aues, bubula, omnisq; dura caro; omnia falsamenta,
cochleæ, murices. Eodem teste cochleæ aluum mouent, interq; ea numerantur, quæ im-
becillimæ materiæ sunt, id est, quæ minimum alunt. Quod postremum equidem non pro-
barim, omnes enim cochleæ duræ & concoctu difficiles sunt, si tamen rectè concoquan-
tur, vberimè alunt. Super qua re audiamus veteres: Dura est cochlearum terrestrium ca-
ro (inquit ^a Galenus) Græcis vbiq; in quotidiano mensarum vfu, eoq; concoqui pertinax:
eadem tamen si cōcoquatur, valentissimè nutrit. Succus earum vt testaceorū in aquis, ven-
trem subducit, quamobrem aliqui conditis eis cum oleo, garo, & vino, iusculo inde facto
vtuntur ad aluum subducendam. At si nutrimenti tantum gratia carne earum vesci libue-
rit: in aqua prius feruefacito; eaq; post effusa, rursus in altera elixato: deinde decenter con-
diens tertium decoquito, vsque dum caro tota præ teneritudine intabescat. Nam hunc in
modum præparata vt aluum retinet, ita alimentum non contemnendum corpori præstat.
Ita quoq; Archigenes apud eundem de compos. medic. secundum loca, vbi de stomacho
affecto loquitur; ab exolutione & deliquio animi refocillabis, inquit, panem in vino dilu-
to exhibendo; aut aliud quippiam ex his quæ acruatim reficere vires possint, vt sunt oua
forbilia, bulbi, cochleæ. Sed vinum acruatim reficit vires, quod subtilitate sua ilico pene-
tret; oua etiam tum facile concoquuntur, tum probè copioseq; alunt: bulbi & cochleæ, vt
crassioris succi sunt, ita uentriculo immorantur diutius. sed quia solidius alimentum præ-
stant, & cochleæ insuper nō facile corrumpuntur in uentriculo, vires eius confirmare pos-
sunt. Alioqui enim tardius & paulatim alunt, (ac difficilè coquuntur) bubula, cochleæ,
spondyli, vt idem Galenus annotat in commentis suis in aphorismos Hippocratis. Quæ
quoque sententia est doctissimi Mercurialis in varijs lectionibus hunc eundem locum an-
notantis: Archigenes, inquit, cum curationem eorum institueret, qui præ famē in animi
deliquia

A deliquia incidunt (vt scribit Galenus) præcepit, quàm primùm vtriusque reficiendis incumbendum esse, & ideo iam soluto deliquio ea illico exhibenda, quæ bellè nutrent & statim ac confertim corroborarent; qualia sunt oua forbilia, panis cum vino, Cochleæ & Bulbi. Quo in loco vehementer suspicor mendum aliquod latere; quoniam illa quæ ἀσπράς siue acervatim nutrire possunt, omnia multum & cito in parua mole nutriunt. Cochleæ verò & Bulbi, tametsi nutrimenti multum corporibus præstare valeant, nihilominus tardissimè & sensim alimentum suum membris impertiunt; vt hac ratione Galenus apertissimè neget ea acervatim nutrire. Accedit his, quod Aëtius hæc omnia ad verbum transferens, Cochleas & Bulbos non habet; sed loco earum halicam cum vino posuit, quemadmodum etiam apud Galenum ipse legendum puto. Nec obstat quòd paulò suprà Archigenes pro stomachicis Cochleas & Bulbos (sicut & Diphylus apud Athenæum) probarit, quoniam, (vt illi) ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent; sic ad reparandas statim vires minimè congruunt. Hæc Mercurialis. Psello quoq; Cochleæ & Limaces difficulter concoquuntur; & quidam apud Athenæum, si bene memini, cibi (inquit) qui aliquid viscosum habent, vt oua acrocolia, Cochleæ, πριγράφουσι τὴν πολλὴν βρώσιν, hoc est, cibi auiditatem prohibent, vel potius, ne quis denuo nouum capere cibum statim indigeat, & succi suo lentore inhærent, aliosq; quosdam succos comprehendunt. Inuenio etiam apud Heraclidem eadem quæ nominaui alimenta (oua, Bulbos, Cochleas & similia, modicè glutinosa scilicet,) semen augere videri, vbi notandum & dictionem negatiuam auferendam esse. Alexis enim quoq; apud Athenæum eadem hæc tria cum Buccinis & Acrocolijs, id est trunculis suillis, inter ea quæ Venerem mouent, recenset. Cæterum carnes Limacum an præ cæteris sint laudandæ, disputat Petrus Aponensis in quæstionibus suis, quæst. 68. Cochleæ omnes, inquit Mathiolus, in vniuersum, licet colore & magnitudine differant, eandem naturam obtinent. Si verò aliquo pacto inter se differunt, id natalis soli causæ ascribitur: nam quæ in apricis admodum locis, odoratis victitant herbis, ijs sanè præstant, quæ in opacis degunt ac palustribus. Id enim gustu facilè deprehenditur, quòd hæc vel insipidæ habeantur, vel palustrem respiciant limum; illæ verò sapidiore esuiq; gratiores existant. Quandoquidem absynthium depastæ amaritudinem reddunt; sicuti quæ serpyllum, pulgium, calamintham, origanum, (petroselinum, sceniculum, stichadem, Amatus Lusitanus) aliatq; odoratas herbas assumunt, odoris gratia commendantur. Hæc Matthiolus.

C Dioscorides terrestres Cochleas stomacho viles esse scribit, & nō facilè corrumpi. Optimas Sardonicas, Aphricanas, Astypaleicas, & quæ in Sicilia ac Chio gignuntur, & quæ in Liguria albis, pomatiæ, id est, operculares, cognominantur: Marinam stomacho idoneam & facilè aluo excerni: fluuiatilem virus olere; quæ verò vepribus, fruterisq; glutinata coheret, quam vocant nonnulli sesilon, ventrem & stomachum turbare, vomitiones excitare. Plinius verò nullas cibis gratas esse author est, neq; veteres neq; recentes, fluuiatiles & albas virus habere; nec non syluestres (hoc est, vt exponit Dalechampius stomacho inutiles,) aluum soluere; item omnes minutas, Contrà marinas stomacho vtiliores, efficacissimas tamen in dolore stomachi. Laudatiores tradi, quæcunque viuæ cum aceto deuorantur. Galenus etiam diuersis in locis, vt in Elencho suo annotauit Brasauolus, Cochleas docet esse crassi succi, sanguinem crassum ac nigrum generare; victum esse Alexandrinorum, vires reficere posse, cibum esse hyemis, à multo earum esu cauendum senibus, non admittendas epilepticis; stomachicis conuenire, tota substantia iecori conferre videri, denique carnem earum astringere, sed ea emplastica potius quàm astrictoria fuerit. Notauit ex eodè Galeno Cælius Rhodoginus, in Alexandria Aegypti fassamenta & limaces, quosdam

Etiam Asininas carnes edere, vnde (inquit) elephantiasim eis frequentem esse contingit. Marinæ in Italia mediterraneis, scribente Matthiolo perquam raro in cibos veniunt, ijs verò qui maris litora inhabitant, frequentiori vsui esse. Ea potissimum aluum mouent propter falsuginem, quare etiam cito deijciuntur: nec tamen vniuersim aut citò nutriunt, sed paulatim, ea scilicet sua parte, quæ à superfluo eiiciendo vel eiecto seiungitur & remanet. Alij aliter eas edunt, præparantq; ad edendum. Nicolaus Massa cum sua eas humiditate & lentore nutrire dixisset, & agere resistendo acrimoniæ caloris infixi membris. Eduntur, inquit, elixæ, saccharo & cinnamomo aspersæ; raro tamè quia difficilis coctionis sunt. Platina verò coqui multifariam posse ait. Lactas in vas, vbi modicum aquæ insit, per noctem aut diem reponi iubet, cooperculo addito ne prædeant, purgari vehementer. Esse qui eas lacte per noctem pascant & purgent; Illatas deinde in cacabum, cum recenti aqua ad focum tam diu retineant, quo ad semicostæ ac bene spumatæ fuerint. Ex Cochleis verò erutas, ac primum ex aqua calida bene lotas, deinde ex aceto & sale confricatas rursusq; lotas

Galenus lo-
cus suspen-
sus.

L. 2. Apho-
rism. 18.

Meliores
quæ sint.

Lib. 2. c. 8.
Terrestres
stomacho
viles.

Victus Ale-
xandrino-
rum.

Lib. 2. ad
Glaucón.
Elephantia-
sis cur Ale-
xandriæ fre-
quens.

Coqui mul-
tifariam.

*In cōment.
Aphorif. 2.
cap. 18.*

*Lacte vt pa
scantur.*

*Pulte vt pa
scantur.*

*Elus earū
improba-
tus.*

Li. 30.

*Li. 2. de di-
tinnat.*

*Dolores mi-
nigant.*

*Ad capitis
dolorem.*

*Ad capillos
multiplicā-
dos.*

lotas ac farinae inuolutas, in feruenti oleo aut liquamine esse frigendas: frictas aut mentha syluestri, allio, pipere, croco, tunfis & agresta dissolutis, aut salsa viridi suffundi iubet. Et Cochleas si sine multo allio aut moreto fuerint, boni alimenti esse, pectori & pulmoni opitulari; hepar, eius fibras laxando iuuare, hecticisq; prodesse. Nostræ mulieres inquit. ^f Musa Brasauolus qui Ferraria vixit, secretum quoddam cocturæ genus sciunt, quo adeo tenellæ efficiuntur, vt in ore liquecant & nihil callositatis habere videantur. Sic ille, sed secretam non explicat. Tribus ferè modis Bononiæ coqui communiter adueri: vel enim elixas vnà cum iure quodam ex petroselino contuso ac aromatibus condito, maximè pipere, apponuntur, vel cum salsa viridi, vel frixas tantum in oleo inferunt. Ex Apitij libri septimi, capite decimosexto, In Cochleas lacte pastas: Accipies Cochleas, spongizabis. (Spongia deterges & emundabis:) membranam (pelliculam & operimentum quod Concha foramen operit & claudit,) tolles, vt possint prodire: adijcies in vas lac & falem vno die: ceteris diebus in lac per se: & omni hora mundabis stercus, cum pastæ fuerint, vt non possint se retrahere, ex oleo friges mittes œnogarum. Similiter & pulte (farre in farinam redacta, & in pultis modum cum lacte aut sapa confecta,) pasci possunt. Cochleas sale puro & oleo assabis: lafere, liquamine, pipere, oleo, suffundes. Aliter. Cochleas assas, liquamine, pipere, cumino, suffundis assidue. Aliter. Cochleas viuentes in lac filigineū (filiginea farina nutritum & mixtum) infundis: vbi pastæ fuerint, coques. Cæterum Marcellus Virgilius Cochlearum esum improbat, cuius verba hic pro epilogo addam, vt ij qui summo-perè Cochleis delectantur, sciant esse qui negligent, ac ijs abstinere velint. Quis crederet (inquit ille) fuisse veteribus Cochlearum viuaria? nec minus quàm muranas & Ostrea antiquorum ganeam implisse animal, quod non satis adhuc nouerimus quale sit & quos usus humano generi habeat, nisi quæ solet varios & absurdos prægnantium modo rerum appetitus excitare in nobis, copia: & quod ex copia sit fastidiū, tam inutilem homini commendasset: nec aliter quàm vt in facietate meliores ecenē salagama, gara & oleas petere solemus. Sic meliores ex mari pisces fastidientes mucosum Cochlearum callum in coenis amare coegisset, & vt pinguiore toto anno nobis essent gratissimis homini cibus in viuarijs etiam pascere docuisset. Hæc ille: ^s Plinius quoq; enumeratis prius omnibus generibus, nullas aut veteres aut recentes cibus gratas esse author est.

VSVS IN MEDICINA.

Ochlearum vsum apud præcos medicos Romanos Græcosq; in medicina fuisse, facile ex hisce ^a M. Tullij verbis colligere licet: Vt si quis medicus ægroto imperet, vt sumat terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam &c. Variumq; Cochlearum cum integrarum tum partium earundem apud authores vsum inuenio. Dolores in primis ita mitigat, vt etiam qui dentes infestant, sedare valeant. Zoographus Cochleas nostrates minutas & inanes colligi iubet, & in mortario marmoreo diligenter teri, deinde puluere ipso mollissimo dentes perfricari, atq; eo facto dolorem abire. Et apud Aërium Asclepiades carnem Cochleæ terrestris acopo cuidam siue vnguento ad sedandos dolores admiscet; item Serenus capiti medendo, ait:

Profruit & Cochleis frontem tractare minutis.

Marcellus Cochleæ matutinum rorem pascens caput præcisum, & in linteolo licio alligatum, colloq; suspensum, tradit continuo mederi capiti dolenti. Kiranides simile etiam amuletum ex Limace nuda refert. Oleum de Limacibus ad dolores membrorum & artuum, etiam internos & latentes, quacunq; ex causa, vt arthritide vel Venerea lue, ex libro quodam manuscripto Zoographus tale habet. Cochleas albas quæ per arbores scandunt, centum in pila contunde, & impone in saccum, longum ferè dimidium brachij, latū quadrantem. Sed salis manipulum plenum infra supraq; Cochleas infundi oportet. Suspende loco calido, & quod effluxerit oleum collige: eoq; perunge partes affectas & dolētes, in quibus nullus rubor forinfecus neq; tumor apparet. Andreas Furnerus in lib. Gallico de decoratione ad capillos multiplicandos recenset hoc remedium: Limaces trecentas suis testis exemptas, in aqua discoques: & extractis denuò pingue quod supernatat, colliges: idq; in vase vitreato recondes; & superinfunde sextarium aquæ, in qua folia lauri decocta fuerint; & tria cochlearia olei de oliuis, mellis cochleare vnum, croci scrupulum, & parum saponis Veneti, & cochlearium communis modicè conuassati. Bulliant simul omnia. Hoc liquore capillos sæpius inunges; & lauabis lixiuio facto de cinere combustorum brassicæ caulium.

A caulium, &c. (locus est obscurus vel corruptus) & percipies quotidie pilos augeri. Vnguentum aliud quo capilli flauescunt, ex libro Germanico manuscripto: Cochleas quotquot volēs in vas impone & salem super eas iniice: sic veluti vnguentum fieri aiunt, quo capilli nigri illiti colorem flauum trahant, & magis etiam si prærafi fuerint. ^b Dioscorides quoq; cochleas terrestres scribit palpebrarum pilos reglutinare, si quis traiccta per earum carnem acu, mucoso lentore, quem secum acus retulerit, pilos inunxerit. Limacem (viuam, ni fallor) superstitiosi quidam panno inclusam, pro febris amuleto commendant, si collo pendens gestetur. Sed auctore ^c Plinio cochleæ fluuiatiles quartanis mederi dicuntur in cibo recentes: quosdamq; ob id asseruare sale, vt dent tritas in potu. Harundines & tela, quæq; alia extrahenda sunt corpori euocant cochleæ, ex his quæ gregatim folia sectantur, contusa, impositæq; cum testis: & eæ quæ manduntur, exemptæ testis: sed cum leporis coagulo efficacissimè, vt idem Plinius prodidit. Ad oculos caligantes, Marcellus Empiricus cochleas Africanas veras super spissam craticulam dispositas poni vult & carbones acres assiduè suggeri, vt æqualiter comburantur: deinde mortario teri, vt tenuissimum ex his puluerem facias, adiectaq; mellis Attici cotyla vna, iterum validissimè teri, & postmodum in vasculo fictili reponi & signari: & cum alicui mederi volēs, specillo inde eum inungi, intra paucos dies integram aciem eius claramq; restitui. Incertus quidam ad oculorum dolores, limaces testis exemptas in aqua coquit; quæ vbi refrixerit, adipem supernatantem colligit, atq; mederi eum omnifarijs oculorum doloribus. Anacollemma ad restringendas fluxiones ex ^d Galeno: Limacem cum testa tusam, toti fronti & temporibus illinito. Kiranides quoq; cochleam terrestrem contritam & illitam fronti, dolorem & rheuma oculorum sistere tradit. Marcellus Empiricus ad epiphoras oculorum sedandas, limaces complures terit in mortario nouo vel nitido, adiecto ibi ouo gallinaceo incocto, tingit illic lanam succidam & fronti imponit. Ad aurium dolores facit secundum Asclepiadem notante ^e Galeno, Africana cochlea in propria testa, cum oleo nardino aut rosaceo feruefacta, Ibidèque Archigenes cochleam Africanam ad eosdem dolores componit & rosaceo implet, & feruefactum calidius per strigilem infundit. Cochleæ quæ sunt in vsu cibi, inquit alibi Plinius cum myrrha aut thuris polline appositæ, item minutæ & latæ, fracturis aurium illinuntur cum melle. Kiranides cochleam terrestrem circumfotu aurium plagas & rupturas sanare monuit. Compositio è limacibus ad narium vitia, præcipuè ozanam & polypum describitur à Galeno Euporiston. 125. Asperitatem faucium & destillationes leniunt cochleæ, an-
^c notante Plinio, sed coqui, inquit, debent in lacte, demptoque tantum terreno (τῶν σπλάγχνων significationem Plinius potius quàm τῶν ὑποχονδρίων reddidit) conteri & in passo dari potui. Et Marcellus Empiricus, cochleæ terra (inquit) tantum excussa, illotæ coquuntur; dehinc tritæ cum passo cretico aduersum faucium molestias hauriuntur. Eodemq; auctore laboranti vix diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem viuam testa Africanæ cochleæ includes, eamq; phœnicio inuolutam lino circa collum subligabis, intraque diem nonum omni molestia liberaberis. Ad sputum educendum & contra tussim, Arnoldus Vilanouanus in libro de aquis medicinalibus, esse ait, qui limaces testis exemptas cum hordeo decoquunt, & ius colatum tepidum propinant, hoc remedium humores crassos valde attenuare & per sputum educere. Cochleæ crudæ tritæ cum aquæ tepidæ cyathis tribus si forbeantur, Plinius tussim sedare auctor est. In buccinam aut cochleam aliquam marinā vulgus in Germania inferiori potū auditum solitum infundere & inde bibere, aduersus siccā tussim, præsertim puerorum. Ad tussim siccam in equo curandam; limaces integras cū frumento aut hordeo discoques, inquit Rufius, & equo dabis eam aquam in poti, ita vt aliud non bibat, donec consumpserit. Profunt & sanguinem excreantibus, si Plinio credimus dempta testa tritæ in aquæ potu. Qui phthisi afficiuntur, iubet Marcellus Empiricus, maritima loca vitare, atque illic maximè, vbi pix conficitur, commorari, ibiq; cochlearū carne cum vino excoctarum assiduè vesci. Zoographus hoc ex incerto quodam aduersus phthisim annotauit: Viginti aut triginta limaces contere in mortario, contritasq; conijce in mensuras quatuor aquæ, & coque ad dimidium, offerque ægrotanti singulis matutinis mensuram conuenientem, & ieiunet duas aut tres horas, semper reiterando, quousq; conualecat. Ad stomachi dolores mirum in modum commendantur cochleæ, ac in primis à Plinio qui alibi ait: Cochleæ marinæ efficacissimæ sunt in dolore stomachi laudatiores traduntur quæcunque viuæ cum aceto deuorantur. Et rursus viuentibus cochleis exempta caro, Africanisq; præsertim, stomachi dolores hausta lenit. Et rursus alibi: Præcipuè (inquit) cochlearum cibus stomacho. In aqua eas feruefieri intacto corpore earum oportet, mox & in pruna torrerī, nihilo addito, atque ita è vino garoq; sumi, præcipuè Africanas.

Vt capilli
flauescant.
^b Lib. 2. c. 9

Febris amule-
tum.

^c Li. 3. 2. c. 10.

Ad oculos
caligantes.

^d Lib. 1. En-
por. 36.

Ad epipho-
ras oculorū
Ad aurium
dolores.

^e Lib. 3. de
cōpos. med.
sec. loc.

Ad aurium
fracturas.

Ad faucium
asperitatē.

Contra tussim.

Ad phthisim.

Ad stomachi
dolores

^f Li. 3. c. 6.

Nuper

Nuper hoc cōpertum pl urimis prodesse. Id quoque obseruant, vt numero impari fumant. Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Item Archigenes apud Galenum, omnes circa stomachum dolores sedari (inquit) aiunt cochlea Africana cruda integra vorata. Nec nō Marcellus Empiricus, cochleas sed veras Africanas conditas ex sale & paulo olei coctas, sed non purgatas, qui ieiunus ternas aut quinas cotidie & frequenter sumpserit, rarissimè stomachi dolore vexatum iri pollicetur, sed si carbonibus tostæ fumantur, melius prodesse. Et rursus: cochleæ bullientis (elixæ) inquit, frustella in cibo conueniunt stomacho soluto & resoluto & incontinenti. Inuenioq; & apud Sammonicum ad stomachum remedium illud;

— *Cochleas undis calefactas ac prope victas
Suppositis torre prunis, vinoque garoque
Perfusas cape, sed prodest magis esse marinas.*

Stomacho
quæ sint a-
pta

Non autem omne cochlearū genus stomacho aptum est, vt supra monui & rursus ex Dioscoride repeto. Stomacho (inquit) accommodata est terrestris cochlea: difficillimè eadem corrumpitur. Marinæ etiam stomacho accommodatæ facillimè excernuntur: fluuiatiles virus habent. Quæ verò syluestribus frutetis & sensibus hærentes inueniuntur, aluum & stomachum turbant, & ad vomitiones mouent. Plinius easdem commendat (nimirum cochleas simpliciter) in cibos his quos linquit animus, aut quorum alienatur mens, aut quibus vertigines fiunt, ex passi cyathis tribus singulas cum suis testis & calefactas, in potu datas diebus plurimū nouem, Aliquosque singulas ait primo die dedisse, sequenti binas,

Ad umbilicos infantū
eminentes.
Ad inflammationem
hepatris.
Hepatis in
reperiendi calidæ & frigidæ caro
conuenit.

Li. 3. c. 8.
Ad scissuras
ventris, mārū &c.
Ad colicū
dolorem.
Lib. 9. de
compos. sec.
loc. cap. 4.

Glutinant
cartilagines.

Neruo vulnerato conueniunt.

tertio ternas, quarto duas, quinto vnam. Sic & suspiria emendare & vomicas. Ad umbilicos infantum eminentes, Theodorus Priscianus, carnes cochlearum terit, & his myrrhæ puluerem miscet & in linteolo inductum imponit: & sub fascia vt facilius reprimat, & cum acacia tritum & aqua similiter temperatum supponendum esse ait. Ad inflammationem hepatris, Aëtius ex Galeno, cochlearum terrestrium carnem optimè coriteri præcipit, & vini nigri cyathos tres affundi, calefieri, ac bibendum præberi, & secundum omnem substantiam suam efficax esse. Et ex modernis Syluius, Caro limacum, inquit, hepatris in temperici tum calidæ, tum frigidæ salubris est tota sua substantia, ablato lima cum lentore multis lotionibus & frictionibus in lixiuio calido vel aqua calida sali aut arenis mista, frigida enim durefcunt. Ischiadicis cochleas crudas tritas cum vino ammineo & pipere, potu prodesse dicunt testante Plinio. Ad ventris, mammarum, femorum, coxendicumq; scissuras, Galenus in Euporistis, marinam cochleam oblongam cremari & conterì voluit; deinde oui albo aut asinino lacte adiecto illini. Antidotus Paccij Antiochi à tota affectione (colica) liberans vt à Galeno^h describitur inter Asclepiadis auxilia: Cornu cerui recens enati mollissimi, vsti ad albedinem, cochlearia tria magna, piperis albi grana decem vel nouem, myrrhæ parum odoris gratia. Omnia teruntur & cochlea Africana (terrestris simpliciter, Aëtius & Galenus rursus, cochlea simpliciter, è Scribonio) varij coloris vnà cum testa itidem teritur, vino Falerno per saccum non excolato affuso. Sit autem vini mensura cyathorum trium. Hæc omnia in fictili vase permista ad prunas calfacimus, diligenter mouentes, ne quid ex pharmaco subsidat. Calfactum in ipsis irritationibus bibendum dato, itemq; sequentibus duobus diebus. Oportet autem vnam antè diem, cibum differre: & reliquis diebus prandio solo vt, in eoq; sumere cibum, qui facile confici potest. Marcellus cochleam veram Africanam, ex Africa allatam interpretatur, & aduersus colicam probat eam, quæ quàm maculosissima sit. Glutinant cartilagines earum caro & salua vt ait Hollerius, sed si magna vulnera sunt fibula prius conducere, vel acu oportet: deinde medicamento impingere: idque in cartilaginibus aurium & narium fieri vult. Cochleæ cum suis volutis diu teruntur in mortario vt nihil asperi reliquum sit: sanguis draconis subquadrupla, manna suboctuplâ ratione adiungitur. permiscuntur in mortario & affiguntur. Et rursus: Aurium caua argilla impleri debent. argilla prius cochleæ salua, & acidi Punici liquore subigantur. Concisæ testæ Dioscoride earum carnes præsertimque neruorum glutinant. Earum carnes per se tritas cum polline farinæ ex proximi molendini parietibus, olim (inquit Galenus citante Mizaldo) vulnere imposui, cum quo etiam neruus vulneratus & contusus erat in agricola & duro homine. Si quis contusas vlceri imposuerit, præsentaneum fertur esse remedium. Ioannes Tagautius addit emplastro ad maturanda oedemata: aliqui etiam ad resoluendum. Si humerus (armus) fractus aut luxatus fuerit iumento, & claudicet, Theomnestus in hippiatricis; sanguinem ab eodem humero detractum, vase excipito & admixto oua tria, defrutum, bulbos crudos bene tritos, & cochleas, quinquaginta:

Aginta: hoc remedio calido probè perungi iubet. Sanguinis è naribus authori Dioscoride concisæ ex aceto compescunt: trita scilicet & fronti illita, vt Mizaldus addidit. ¹ Plinius Dioscoridis verba ferè repetit, sed quia mendum in Plinij textum irrepsit, ideò verba adscribam: Sanguinem sistit è naribus suum ex omento pecudum &c. Cochlearum terrena. Sed & ipsæ extractæ testis. E naribus fluentem sistunt Cochleæ contrita fronti illita. Vbi pro terrena Dalechampus legit terrenæ, quia & aquaticæ sunt. Alij, inquit, nihil mutant; terrenumq; exponunt, terram quæ oblinitur, & lutulenta est earum testa. Ad phlegmonem crurum aut pedum laudatum, Nicolaus Myrepsus hoc recitat remedium. Limaces terrestres cum testis viginti subactis, cimoliam & oui lutei quantum satis est, imposito mortario, vt caræ consistentiam acquirant: & probè confectum cum pēna illinito. Arnoldus Villanouanus Limaces per se vel cum alijs misceri ait cum melle & felle bouis: sic autem impositas anthraci vel alijs apostematibus venenosis, maturare ea & rumpere, & quemlibet tumorem eorum dissoluere. Ictibus Scorpionum carnes fluuiatilium Cochlearum resistūt crudæ vel coctæ, vt refert ^k Plinius, addens à quibusdam ob id falsas quoq; adseruari: imponi; & ipsis plagis. Sunt & minutæ longæq; candidæ, inquit idem Plinius (minutas albulas vocari à Varrone diximus) Cochleæ passim oberrantes. Has arefactas sole in tegulis, tusaq; in farina, misceri lomento aquis partibus, candoremq; & leuorem corpori afferri. Et alibi Cochleas contusas laudat sinopis ad panos. Aetius alibi remedia describens ad faciei lentigines, quibus etiam ad maculas à Sole prouocatas, & ad varos vt liceat: Post cætera, ad diurnas autem lentigenes (inquit) hoc vtere. Bulborum depuratorum, thuris vtriusq; vnciam vnam, contere, adiecto Cochlearum terrestrium magnarum cruore (mucos). Oportet autem ipsas adhuc viuas stylo pungere, atq; hoc quod exit mucosum pharmaco inijcere: quod vbi vsus tempore dissolueris, melle exceptum inunge. Aetius quoq; Cochleas terrestres succolentas in cibo sumptas, obluatari & se se opponere colicæ affectioni videri scripsit. Cæterum totæ cum suis testis trita & cum vino addita myrrha non adeo copiosè potæ, crassioris intestini, quod colon Græci dicunt, & vesicæ dolores sedant, quod memoriæ prodidit Dioscorides, & Trallianus in colico affectu pisces duriori carne præditos sumi iubet & ex Testaceis Cochleas marinas, Pectinesq; & Ostrea. Inuenioque apud ^m Plinium, cornus ceruini teneri cinerem, Cochleis Africanis cum testa sua tuis mistum, in vini portione, colo prodesse. Arctæus in iliaco affectu adhiberi iubet alimenta aliumducentia, aut dari Cochleas valde elixas & ipsarum succum. Crudæ eadem cum suis operimentis illita, cutem subeuntium aquarum tumores authore Dioscoride exinaniunt, nec prius decidunt quam humorem illum omnem siccauerint. Antonius Mizaldus Cochleas frixas vel assatas hydropicos mirum in modum adiuuare asserit, si ijs sapè vescantur. Et ⁿ Iacobus Hollerius Cochlearum & Limacum carnem alias per se, alias cum suis volutis tritas ac mistas interdum coagulo, tela rapere atq; hydropicis aquam exugere scribit, sed non prius soluere oportere, quam totus humor exudauerit. Galenus etiam in nono de compositione medicamentorum secundum loca remedium hoc ex Asclepiade affert, hydropicis impenendum: Quidam (inquit) cumini libram vnam, sulphuris viui quadrantem, Cochlearum Africanarum libram; arida tundunt, cribrant, & tuis ficibus vna cum carne Cochlearum, excepta, ac in linteolum infarcta imponunt, melle cocto sufficienti addito. Ad hydropem ascitem ex Leonello Faentino: Limaces cum suis Conchis trita ventri imponantur emplastri modo, donec spontè cadāt. exsiccant enim (inquit) vehementer. Ex amylo & tragacantha illita eadem secundum ^o Plinium profluuia sistunt, & inuenio apud Galenum in euporistis, ad ventris profluuium: Cochleam Africanam fumes, in eam liquidam picem infunde & calefactæ carnē exime, & in anum bis aut ter immitte. Ad emendandam vrinæ incontinentiam Plinius & Marcellus esse aiunt, qui iubent Cochleas Africanas cum sua carne comburi, cineremque ex vino Signino dari. Ad calculum renum Alexander Benedictus, Limaces coctas ait cum suis testis contritas, tres numero in vino bibi, sequenti die binas, & tertio vnam. Accepit hoc ex ^p Plinio, qui cum de herinacæ carne locutus fuisset: iubent, inquit & vermes terrenos bibi ex vino aut palso ad comminuendos calculos: vel Cochleas decoctas, vt i suspiciosus. Easdem exemptas testis tritas que tres in vini cyatho bibi, sequenti die duas, tertia die vnam vt stillicidia emendent: testarum verò inanum cinerem ad calculos pellendos. Commendantur præterea Cochleæ ad effectus muliebres. Concisæ enim in primis & appositæ ex Dioscoride menses ducunt: secundum Marcellum Empiricum inflationes vuluarum discutiunt Cochleæ Africanæ binæ cum foenigræci quod tribus digitis capiatur, additis mellis Cochlearibus quatuor, illinuntur aluo prius irino succo peruncta. In cibo sumptæ testante

Sanguine è naribus compescunt.

¹ L. 30. c. 13. Plinius cor rectus.

Ad phlegmonem crurum aut pedum.

Anthraci, & alijs tumoribus q imponantur.

^k L. 32. c. 5.

Candorem corporis ad ferunt.

^l Li. 8. c. 13.

Ad colicæ dolorem.

^m Li. 28. c. 19

Hydropicis conferunt.

ⁿ L. 6. Instit. chirurg.

Profluuia sistunt.

^o L. 30. c. 14

Ad calculum renum.

^p Li. 30. c. 8.

Ad affectus muliebres.

- ⁹ Plinio, partum accelerant: item conceptum impositæ cum croco. Eadem ex amylo & tragacantha profluua sistunt. Profunt & purgationibus sumptæ in cibo, & vuluam auersam corrigunt cum medulla ceruina, ita vt vni cochleæ denarij pondus addatur & cyperi. Inflationes quoque vuluarum discutiunt exemptæ testis, tritaq; cum rosaceo. Ad hæc Astypalaicæ maximè eliguntur. Alio modo Africanæ binæ trita cum foenigræci quod tribus digitis capiat, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur aluo (nempe ad inflationes dissipandas, vt ex Marcello diximus) prius irino succo perunctæ. Podagrarum inflammationes leniunt, teste Dioscoride, & Plinius cochleas latas si potentur, tollere dici scribit, pedum & articulorum dolores: bibi autem binas in vino tritas. Atque istæ sunt remedia, quæ à totis cochleis vel saltem earum carne desumpta apud scriptores reperi.
- Ad artrit.** Videndæ modò earum partes & humores, quid medico præsent. Saliua præ cæteris occurrat, quæ illita infantium oculis, palpebras testante Plinio corrigit gignitq; id est, palpebrarum pilos in cilijs reflexos ac oculum pungentes. Idem ferè scripsit Dioscorides, inquiens, Si quis traiecto per earum carnem acu mucoso lentore quem secum acus retulerit, pilos inunxerit, incommodos palpebrarum pilos reglutinabit. Mucus cochleæ, vt inuenio apud Rasim, potus per se, vel cum myrrha vel aloë, conducit obstrueto iecori: fortè in emplastro. nam caro alioqui esitata, hepati prodest, vt supra diximus. Si decidat testiu alter, spumam cochlearum, vt refert Plinius, illitam remedio esse tradunt. Et rursus: Cochlearum spumam, inquit, illini vult testis descendenti, hoc est, turpiter propendenti, vel si demittatur, veluti laxatus. Hippocrates verò etiam cochleæ muco vtitur ad sedem elapsam remittendam. Et Plinius Cochlearum succum punctis euocatū depellere ait procidentiam ani. Ad fistulam remedium vsu approbatum, ex Arnolodo de Villano: ua: Impleatur olla limacibus sine aqua, & ponatur cooperta super ignem: & eleuabitur spuma super eas, quæ collecta & siccata fistulas mortificat. Hollerius carnem & saliuam cochlearum enumerat inter medicamenta glutinantia, quæ naturā constant tenaci & viscida. Aqua ex limacibus siue cochleis destillata, siue liquor stillatitius vsu suum quoque non exiguum in medicina habet. In curanda hæctica febre, Antonius Guainerius vsitatam esse ait aquam de limacibus præparatis: has autem colligi vult cum rore, & viuas in fursure poni, vt expurgentur; expurgatas cum aqua hordei bene lauari & destillari. Et Iacobus Syluius aquam hanc è limacibus destillatam, mane ad vncias sex sumptam, hepatis imbecillum affirmat roborare, & phthisicis gracilibusq; esse remedio. Tetigit hoc quoque Marcellus Virgilius, inquiens: Exudato igne ex cochleis humore, nostræ ætatis medicina præsentis remedio vtitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica sunt, & macie conficiuntur. Ad maculam oculorum Ioannes Goeurotus medicus regis Gallorum, remedium tale reliquit: limaces octies aqua ablutas destilla in alembico: deinde simum lacerti, corallium rubeum, & saccarum candi admisce, & rursus destilla. Huius liquoris guttam manè & serò oculis immitte. Zoographus ex Andreæ Furnerij libro Gallico de decoratione naturæ humanæ, liquorum aliquot cosmeticorum è limacibus destillatorum descriptiones hoc ordine recenset, quas nos neutiquam præterire volumus. Aqua ad omnes faciei maculas tollendas: Corallij & cristalli partes æquales pone in vase vitreo, cum aqua limonum digitum transuersum superante. hoc vas obstruendum in loco aliquo frigido, vt cella vinaria, in terram impones, (addendum erat per quot dies,) deinde limaces abiectis testis aqua modicè salis toties lauibis, donec omnis eorum viscositas abierit. tum destillabis, & seruabis aquam. Deinde ex rapis etiam minutatim concisis aqua elicies in alembico. Vsus tempore, accipe primæ aquæ cochlearium, secundæ quatuor, & tertiæ quatuor. misce & ablue faciem, quæ tamen prius abluta sit aqua pura & absterfa. Alia ad idem mirabilis. Accipe limaces sine testis suis, & laua, vt supra dictum est, deinde salis (aliàs salis gemmæ) contriti vnciā in vase vitreo sparges & limaces superimpones: idq; alternis facere perges, donec tertia pars vasis impleatur. Tunc affundes succi limonum tantum, vt supra salem & limaces duobus digitis excedat, & destillabis. Aqua ista vteris, vt supra scriptū est. Quod si destillandi comoditas non fuerit, simul omnia mixta in solabis vase clauso, donec vnguētū formam recipiant, eoq; vteris vespere, facie prius abluta absterfaq; & postridiè manè abluces faciem cum aqua de floribus fabarum. Hoc etiam in Antidotario Gordonij legimus. Alia; limaces albæ triginta, lactis caprini libræ duæ, adipis porci vel hoedi recentis vnciæ tres, caphoræ trite dragma. Destillantur in alembico vitreo. Adamus Lonicerus scribit de stillatā è limacib. Maio vel Octob. mēse aquā, clauū resectū, si instilletur, sanare: manuq; verrucas purgare; & ferrū in ea extinctū chalybis induere duritiā tradi. Et Gualther⁹ Ryf⁹ fus verrucas & clauos p̄cidi pri⁹ iubet, quoad eius fieri cōmodè potest, deinde linteū hoc liquore

liquore madidum imponi. Iam de cochlearum cinere dicamus, "Plinius cum dixisset alibi ^{li. 30. c. 4:} tollere ex facie vitia cochlearum quæ late & minutæ passim inueniuntur, cum melle cinerem, subiungit. Omnium quidem cochlearum cinis spissat, calfacit smectica vi, & ideo cautis miscetur psorisq; & lepris & lentigini illinitur. Aetius quoque easdem similiter cum melle tritas post modicum temporis intervallum affricari iubet ad vitilignes nigras: & inuenio apud eundem Aetium, smegma ad pruritus & psoras, quod tale est: Cochleas terrestres vstas & tritas cum melle adfrica. Idem etiam ad vlcera capitis & achores, cochleam albam cum testa exuri iubet, & applicari. Possunt crematæ omnes, inquit Dioscorides, in cinerem, cinere illo calefacere & vrendo exulcerare. Lepras idem exterit cinis, vitilignes & dentes: Oculorum præterea cicatrices, albuginesque: asperam discoloremq; ceu a sole cutem & hebetes oculos, integræ cum tota carne crematæ & in cinerem tritæ, tum ex melle inunctæ emendant. Albugines extenuare, etiam Plinius alibi ait alias etiam ita ad ambusta commendat, vt ne cicatrix quidem appareat. Sanguinem præterea sistit cinis cochlearum terrenarum teste Plinio. Anacollema quod lachrymas & lippitudinem sistit ex quodam authore incerto descripsit Zoographus illud: Limaces & cornu cerui vres, oui albumine excipies, ac fronti applicabis. Ad vmbilicos infantium eminentes, ex Theodoro Prisciano: Cochleas ex arboribus lauri collectas comburimus, & tritas imponimus, vt vmbilicum in naturam propriam reuocemus. Plinius verò etiam cochlearum cinerem cum thure ex oui albi succo illitum per dies triginta eidem morbo author est mederi. Passionibus ani, vt ex Kiranide Aggregator transcripsit, utilis est idem cinis cum aceto. Cancro in pene vtiliter inspergitur, si Iacobo Oliuario credimus: Ad podagram ex Marcello: Cochleæ Africanæ cum sua carne comburuntur, cinis illarum illinitur & medetur podagris. Eundem verò etiam puluerem intus sumptum è vino phthisi prodesse inuenio. apud Plinium item aluum sistere in suspiriosis; decoctorum in ptisana illini, per se laterum doloribus; esse denique qui superdolentem lienem superalligant cum semine lini & vrticæ addito melle, donec persanet. Ex inanibus testis etiam remedia petuntur, nonnullaque ex obscuris quibusdam collegit Zoographus, quorum nondum scripta ad nos peruenerunt. Pollen de testis limacum inanibus contritis fissuras manuum pedumque inspersus sanat. Idem pollen cum cera & fermento subactus & impositus, paronychiam emendat. Ad maculas oculorum in homine aut pecore abolendas: Testas limacum collige pridie D. Ioannis per æstatem lotas & mundas contunde, per setaceum incerne, & pollinem in oculum affectu infra per calamus. Ex libris manuscriptis Germanicis, Testas limacum contritæ cum pestilentia subus vel bobus ingruit, in potu dantur, per se, vel cum radice gentianæ illius ceruleæ, quæ semper dissecta nascitur, vnde cruciatam Germani appellant. Hieronymus Fabritius ab Aquapendente Medicus hac ætate clarissimus scribit Scythas cochleæ testam ad aures admouere propter frigus quod plurimis lædit auditum, & vt melius audiant: Cinis verò cochlearum inanum cum myrrha Plinio authore gingiuis prodest: & admixtus ceræ, procidentium interaneorum partes extremas prohibet. oportet autem cineri misceri saniem punctis emissam è cerebro viperæ. Iubent & earundem cinerem sumi ad calculos pellendos. Quod postremum reperio quoque apud Marcellum: Cochleæ inanes (inquit) casu inuentæ contusæ & in puluerem tenuissimum redactæ in portione calculosis datæ medentur. Vti hoc remedio hodieq; nonnullos apud suos testatur Zoographus. Ad ficos ani, ex innominato: Testas cochlearum candidarum cremato & pollinem inspergito. Si quid in tergore equi ruptum fuerit, & sanguinis aliquid concretum, adipe veteri molles, vino ablues: & si quid putridæ carnis fuerit, æruginem tritam insperges, decocto eupatorii vel thuris lauabis: denique puluisculum insperges: qui cinere de sambuco & limacum maiorum testis crematis, contritis, & æqualiter mixtis constat. Mirum quod scribit Iacobus Oliuarius: Si quippiam ex testa cochleæ adusta in lotium mulieris grauidæ miseris, petet fundum si masculum gestet, si puellam supernabit. * Bartholomæus Maranta cochlearum marinarum testas vri putat, non ad aliam adsciscendam qualitatem, sed vt facilius terantur. Mihi verò secus videtur. Aequè enim teruntur testæ ferè antequam vrantur. Superfunt modò lapis, arena, officulum, & cornu, quorum omnium ceu ferè partium in cochleis meminere authores, & suas etiam facultates assignauere. Ad exesos, dentes ex Galeno remedium recipiens eum lapillum: Limacis lapidem in frustula sesami magnitudinem æquantia confringe, & in dentis foramen immitte: illico dolorem sedat: sed ex cera operculum facito. Meminit eius quoque Plinius: Limacis lapillum siue officulum quod inuenitur in dorso, adalligatum dentitioni mirè prodesse tradunt. Eandemque vim

li. 30. c. 4:
Cineris fa-
cultas &
usus.

Smegma,
ad pruritus
& psoras.

Cineris ea-
rum vires.
Ad ambu-
sta.

Ad lachri-
mas & lip-
pitudinem
oculorum.

Ad eminen-
tiam vmbi-
lici.

Cancro pe-
nis confert
Ad Podag-
ram.

Ad lateru
dolores.

Ad Parony-
chiam.

Ad calcu-
los.

Ad ficos a-
ni.

Sexus in u-
tero graui-
dæ vt co-
gnoscat.

* Lib. 3. me-
tho. cognosc.
simpl.

Cur testæ
urantur.

Ad dentes
exesos.

habent arenulæ, quæ inueniuntur in cornibus, nam & has cauis dentium inditas, statim liberare dolore scribit. Et alibi: Inueniuntur (inquit) in corniculis cochlearum harenaceæ duritiæ: eæ dentitionem faciem præstant adalligatæ. Cum strophus & ventris dolor animalia (iumenta, equos,) affligit: Vegetius phyticum (remedium) tradi scribit: Os limacis neque manu immunda, neque terra contactum, alligatum vmbilico dolentis, curare continuo. Cardanus esse ait, qui aiunt, lapides omnes qui in animalibus, vt cancris, limacibus, alijsq; gignuntur, prohibere generationem lapidum in renibus, genitosq; dissoluere. Alii qui verò non de limace simpliciter, sed de limace nuda lapillum celebrant; Limacis inter duas orbitas inuentæ ossiculum per aurem cum ebore traiectum, vel in pellicula canina adalligatum, aduersus capitis dolorem prodest pluribus semperq; . Plinius. Quod paulò aliter recenset Marcellus: limaci calculum (inquit) quem in capite habet, tolle, quod non facile facies, nisi ei dum in via repit, caput subito abscideris: quem lapidem quandiu tecum habueris, nunquam illum dolorem capitis nec senties, nec patieris. Si infans, cui dentes provenire incipiunt, dolores habeat, Archigenes apud Galenum, veteris cochleæ cornu pelliculæ illigatum appendet pro amuleto. Postremò simus quoque vsum habet, quod meminit idem Plinius, inquiens, cum oleo & vino potum, Venerem inhibere.

Aduersus
capitis do-
lorem.
Ad dēti-
onem.
Vli. 3. c. 15.
Venerem
inhibet si-
mus.

V S V S I N A L I I S.

INVENIO præterea alios vsus cum carnis cochlearum, tum etiam testarum, vt apud Tarentinum escam ad omnes pisciculos capiendos ex cochleis. Cochlearum (κοχλῶν) carnem inquit, accipiens, exemptis membranis cauliculis (χωρίς τῶν ἀραδίων,) ex ea escam inijcito: sed non vtaris totius cochleæ magnitudine (μη ἀποχωρῶντος τῆ μεγέθους τῆ κοχλῆς) Cornarius vertit, neq; magnitudine cochleæ abutaris. Destillari aiunt nonnulli aquam è limacibus mense Maio vel Octobri aquam, in qua ferrum extinctum chalybis induere duritiam velint. Palladius formicas abigi ait, cochlearum vacuis testis vstis, & eo cinere in foramen iniecto. & Paxamus ad idem testas cochlearum cum styrace vri iubet, foraminibusq; comminutas inijci: Cumanenses cochlearum testas gerunt, vt strepitum edat, dum ad festiuitates aliquas accedunt.

Esca ad
omnes pi-
sciculos.

Formice ut
abigantur.

P R O V E R B I A.

KΟΧΛΙΑ ΒΙΟΣ, id est, Cochlea vita. De ijs dicitur, qui parçè paruoq; viuunt, aut contracti à negocijs, luceq; forense semoti. Plutarchus in libro περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα σὺνέχεις, καὶ ταραττεῖς καὶ στροβίλεις αὐτόν, κοχλίῳ βίῳ ζῶν δια τὴν μικρολογίαν, id est, Tu verò tantum molestiarum sustines turbans, ac torquens teipsum, cum ob parsimoniam cochleæ vitam viuas. Cui addamus illud Philyllij apud Athenæum:

Cochleæ vi-
ta.

Οὐκ εἰμι τέττιξ, ἔδὲ κοχλίας γυναι, Cicada, vxor, nec ego sum, nec cochlea.

hoc est, vt Dalechamplus exponit, parçus, paruo victitans, ab hominum frequentia semotus, omnino tacitus, diuersus à cicada. quæ est maximè vocalis, Απιστότερος εἰ τῶν κοχλίων. diffidentior cochleis: Prouerbialiter dici potest in hominem suspicacem & nemini satis confidentem, adeo vt res suas secum semper habere velit. Vtitur hoc adagio Anaxilas apud Athenæum

Diffiden-
tior Co-
chleis.

li. 2. c. 24.

Απιστότερος εἰ τῶν κοχλίων πολλῶ πάντων
Οἱ περιέρουσ' ὑπ' ἀπιστίας τὰς οἰκίας
Cochleis tu es longè diffidentior.

Qua quia nemini credunt, circumferunt domum.

Consultendus super hoc adagio est Adrianus Iunius, cuius adagia nondum videre mihi licuit. Domus cara, domus optima, quanquam à testudine natum esse velint; videtur tamen etiam à cochlea potuisse eius origo trahi, conuenit enim vtriusq; τὸ φερόμενον. Nec malè, inquit Marcellus Virgilius, vna hac ratione laudata est, necessario homini exēplo, vt sua omnia secum ipse etiam ferat, & Perienxi sapientis modo, eas domi suæ opes coaceruet, quas nec hostis ferat, nec populetur bellum. Cochleam tarditate vincere dicuntur pigerrimi. Plautus: At si ad prandium me in adem vos dixissem ducere Vinceretis ceruum cursu, vel grillatorem gradu.

Domus ca-
ra, domus
optima.
Cochleā
tarditate
vincere.
In Panu-
lo.

Nunc

*Nunc vos quia mihi aduocatos dixi & testes ducere,
Podagros estis, ac vicistis cochleam tarditudine.*

Profert & hunc versum Nonius in nomine tarditudo, sed longè aliter quàm nunc hodie in exemplaribus Plauti scriptus & in codicibus vulgaris impressus est. Dionysius Lambinus putat Nonium memoriæ confixum cùm librum non consulisset, mēdosè verba Plauti recitasse. Sic autem in Nonio habetur

Quod estis pigri, cochleas vincitis tarditudine.

Eodem etiam modo cochleis homines iunctos Claudianus dixit de re impossibili.

APOLOGI. FABVLÆ.

RUSTICI filius asabat cochleas: cùm autem audiret eas stridentes, ait: O pessimæ animantes domibus vestris incensis, vos canitis. Fabula significat omne intempestiuè factum, vituperabile. Ferunt etiam huiusmodi fabulam. Cùm Iupiter omnia animantia ad conuiuium vocasset, cochlea & testudo non apparuerunt. Quæsiuit ergo quid causæ est, cur & ipsæ non præsto fuissent: quæ domus cara, inquiunt, domus optima. Iratus ergo Iupiter, eas in domum damnauit, ut quocunque progredirentur, domum secum ferrent.

Intempesti
uè factum
vituperabi
le.

DE DIVERSIS COCHLEARVM SPECIEBVS. Cap. XXX.

IN mari præcipuè diuersæ sunt cochlearum species, quemadmodum subinde, cùm ex varijs & Rôdeletij & meis adhibendis iconibus patebit, reperiuntur.

Terrestrium prius aliquot habes, & inter has prius ponuntur edules inuicem magnitudine tantùm differentes: dein cochlea ex Feltrinis montibus eruta cum operculo suo albo & duro, item alia cærulea, communis terrestris alia; aliaq; stellata cum umbilico & operculo, necnon & depressa, cuius modò alia figura dabitur. Habes deinceps cochleam terrestrem gypseo operculo obseratam. Sed ut ad marinas accedamus, hæc duæ

Terrestriū
descriptio-
nes & spe-
cies:

hæc pictæ cum terrestribus non parum similitudinis habent, contrà insolentis sanè magnitudinis ac figuræ est quam

Marinarū.

Ambrosius Paræus nobis exhibuit, ex mari Sarmatico.

^a Lib. 24.

Mare Sarmaticum seu Germanicum Orientale, pisces alit calidis regionibus ignotos & valde monstrosos. Eiusmodi est is qui lima

Cochlear
Sarmaticæ
descriptio,

ci similis, dolium corporis mole æquat, arboris autem cornibus ceruum, extrema cornua in orbiculos rotundantur, vnionum instar splendentes. Ceruice est crassa, oculis accensæ candele modo micantibus, naso ob rotundo, & pilis felium ad instar obuestito, rictu oris magno, sub quo pender, prominetque carnea moles, aspectu subhorrida. Quatuor nititur cruribus, totidem latis & aduncis palmis, quæ illi cum cauda oblonga & tigridis instar variegata, pinnarum ad natandum loco est. Meticulosum adeo hoc animal est, ut etsi amphibium sit, alto tamen se ferè mari contineat, nec nisi sereno valde

Cochleæ terrestres aliæ.

Cochleæ marinæ.

calo ad littus applicet pascendi gratia. Caro enim valdè grata est esui, sanguis verò his medicatus quibus vel hepar vitiatum est, vel pulmones vlcerati, vt est magnarum testudinum sanguis elephanticis. Id in Dania se vidisse asserit Theuetus in cosmographia. Hucusq; ille. Longè quoq; diuersus à communibus marinis Limacibus, iste Limax est, cuius deinde icon proponitur, tota cinerea albicans, necnon & subsequens tuberosa, tota ex ferrugineo cinerea, exceptis oris quæ sunt virides. Intus conspicitur animal amethystini coloris.

Limacis marini species insolens.

Cochlea marina insolens alia tuberosa.

DE COCHLEA CÆLATA.

Cap. XXXI.

Hoc genus, inquit Rondeletius, Cochlearum, quod proponimus ad Turbinum speciem accedit. A Monspelienfibus, Prouincialibus & Hispanis Searagol vel Cagarolo de mar nominatur, quod ad Cochlearum terrestrium quas Cagaroles vocant, formam accedat. Testa est turbinata & satis longa, cælaturis inæqualis & scabra; spissiore quam in cochleis terrestribus, intus læui. Operculum spissum est, rotundum, superiore parte non

asperum, in qua voluta expressa est, vel figura turbinis Cochleæ clauiculatim intorti. Intus, qua scilicet parte carnem Cochleæ contingit, ruberosum est & inæquale, rubri coloris. Partibus internis hæc Cochlea à terrestribus non differt. Carne est dura, & ad concoquendum difficile. Succum salsum gignit, Venerem extimulat, Elixæ melior est. Testa in aceto macerata, superiore veluti cute vel crusta spoliatur redditurque; Cochleæ margaritifera modo splendens, nitida, & vnionis modo colorata. Sunt qui Cochleam, quam hic exhibemus, Vmbilicum appellant; sed non sine errore, vt perspicuum fiet, quum docebimus qui sunt vmbilici, & quid à cæteris Cochleis differant. Hucusque Rondeletius posita etiam iconem eius reliquit, Prior maculis viridibus prædita est. Postremâ margaritas proferre sunt qui putant. Addidi demum aliâ Concham quæ inter Turbinem & Cochleam celatam mediam naturam haberi videtur. Taxat autem Bellonium Rondeletius, cui vmbilicus marinus aut faba, marina nuncupatur istiusmodi

Veneræ stimulat.

Cochlea celata maculis viridibus.

2

3

2

4

Cochlea

Cochlea duplex adinstar
quasi turbinis.Vmbilici
marini de-
scriptio. Testa eius
politiem ad-
mittit.

Papauer.

Calx ex ma-
rinis Coch-
leis optima

uer (*μύκων* Aristoteles vocat,) vt in purpura & buccino & in *κοχλῶν* est conspicuū, quod in clauicula testæ continetur. Cæterum cochleam marinam Dioscorides scribit stomacho idoneam esse, & facile aluo excerni: quumq; ex marinarum cochlearum testis, vti & reliquorum turbinum optima calx fiat, nihil vetat quo minus eas excalfaciendi & vrendi facultatem obtinere, lepras purgare, vitilignes & oculorum cicatrices emendare asseueremus. Ex celatarum cochlearum genere quoque est, quæ hic exprimitur, operculo miniaceo, minaceis etiam tuberculis, turbine violaceo infra, supernè ferè ferrugineo. Quod inter turbines est spaciū, siue cavitās viridi est colore.

Coclea celata alia cum suo operculo.

DE COCHLEA, QUÆ IN OLEARIO VSV ERAT. Cap. XXXII.

COCHLEA hæc rotunda est (inquit idem Rondeletius) & testa intorta & magna admodum, adeo vt sit quæ aquæ quatuor libras capiat. Ob id eam esse puto, quam Plinius memoriæ mandauit in oleario, vsu fuisse, quod ea oleum decapularent, vel ea in vsus quotidianos oleum haurirët, cuius figura ad id percommode quadrat, quemadmodum vasis eius, quod arytanæ vocant, veluti rostro prominentiore ad hauriendum, fundo cauo & capaci ad retinendum. Huiusmodi Cochleam etiam aurifices, additis ansa & basi in vrceos efformant eleganti artificio, quod eam contra venena aliquid valere credant.

Magnitudo.

Arytanæ.

Cochlea Rondeletij quæ erat in vsu oleario.

Cochlea alia superiori similis.

DE COCHLEA DEPRESSA.

Cap. XXXIII.

CVM superiori Conchylio similis est istæ, quam Rondeletius Cochleam depressam vocat, ac sic de ea scribit: Operculum Cochleæ cælata refert Cochlea, quam hic repræsentamus, (repræsentat autem hanc) quæ concava est, & carnem intus habet. Simillima est Cochleis terrestribus, quæ aliquando in terra effossa reperiuntur. Altera parte plana est, altera excauata in voluminibus, quæ initio parua paulatim crescunt ad foramen vsq; . Sic ille addita hac figura: cui ego adieci aliam quæ tota est ferruginea.

Cochleæ depressæ species castanea.

Cochlea depressa
Rondeletij.

DE COCHLEA RUGOSA, ET
vmbilicata. Cap. XXXIV.

ARugis, quibus tota huius Cochleæ testa per transversum ducta est, ita elatis ut & striata dici possit, nomen obtinuit. Colore intus est albo, foris flavescente, valde fragili. Turbinis claviculæ in acumen non desinunt. pars superior longius procurrit. Foramen valde apertum & longum. Hanc tertiam esse nautili speciem ab Aristot. prodiram falsò (secundum Rondeletium) tradidit Bellonius. Duas enim tantum polyporum species Conchis conclusum ponit Aristoteles, ut antè ostendimus. Neque ullas est qui viderit in ea Concha nautilum, qui minor est, quam ut tantam Concham secum trahat, cuius etiâ structura à facili natatione aliena est, ob transversas rugas, cum in marinis animantibus hoc diligentissimè cauerit natura, ne quid esset, quod natationi moram aut impedimentum asferret. Ex hoc genere vel con similis saltem est istæ à me adiecta.

A Cochlea rugosa vmbilicata alia, vel ei congener,

DE COCHLEA VMBILICATA.

Cap. XXXV.

Æc quoq; Cochlea in satis insignem magnitudinem excrefcit, quæ turbinata est, & in medio vmbilicata. Variæ vario sunt colore, aliæ enim nigricant, aliæ corneo sunt colore, aliæ maculosæ. Proximè accedunt ad formam Cochlearum terrestrium paruarum, quæ conglomeratæ fæniculi crassioribus caulibus adhærent, quæ etiam præter reliquarum Cochlearum terrestrium naturâ vmbilicatæ sunt, carneq; sunt bona. Cum hac Rondel. Cochlea non parvam similitudinem gerût tres istæ à me adiectæ Cochleæ. Inter vmbilicatas hæc quoq; fuerit,

C longior & multis anfractibus contorta, quorum longitudo & obliquitas in causa est, quominus vmbilici extremum perspici possit. Testa lævis est, & quasi cornea, vel vnguium substantiæ similis.

DE VMBILICO. Cap. XXXVI.

Cochlearii
an sint spe-
cies:

Nominis
ratio.

Duorum à
Rondelet. ex
prefforum
descriptio-
nes.

X Ciceronis loco, qui est libro secundo de oratore, Rondeletius umbilicos Concharum siue Cochlearum species esse asserit, id quod verum esse indicat etiam (inquit) ipsa rerum natura, quæ nobis à turbinatis, Conchis, Cochleisq; omnibus speciem diuersam exhibet earum, quæ præter foramen illud quo Cochleæ faxis inhærent, quoq; corpus exerunt: alterum habent umbilico ita similem, vt nullus sit qui has viderit, qui negare possit umbilicatas meritò vocari, Id foramen profundum conuolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleæ conuoluuntur, veluti circa $\pi\epsilon\rho\iota\kappa\omicron\varsigma\eta\lambda\iota\omicron\upsilon$. Hac de causa umbilicus vocatur: nam metaphoricè umbilicus dicitur, quicquid in aliqua re medium est, Hic umbilicus in Cochlea quàm hîc exhibemus, manifestissimus est. Cochleæ quam cælatam prius nuncupauimus similis est, figurâ differt, colore & cælaturis. Nam picta quidem est variè, quod lineas quasdam purpureas habet, densa ac spissa, lumine immisso varietatem colorum iucundum repræsentans: Hec ille, cum cuius icone non parum habet similitudinis istec à me adiecta.

Depinxit & descripsit nobis idem Rondeletius, cui ferè omnes istas figuras debemus, duos hosce umbilicos alios, vnum diuersicolore, alterum valde exiguum. Prior mira varietate à natura distinctus est, scilicet nigris, rubris & albis tuberculis corallorum omnium colorem & naturam referentibus superiore parte latior est, mox in turbinem desinit. Alter umbilicus est valde exiguus ciceris magnitudine, aliquando paulo maior, qui in spongijs reperitur, veluti granulis rubri coralli emulis conspersus. Inter umbilicum & foramen quo corpus exerit, testam incisam habet: incisuræ operculi vice sunt.

Umbilicus Rondeletij.

Umbilicus varius paruus.

DE COCHLEA ECHINOPHORA.

Cap. XXXVII.

Quamuis paruis Buccinis figura similis sit hec Cochlea, quam Echinophoram ab asperitate nominauit idem Rōdeletius: nos quoq; hîc potius quam inter Buccinas, eius iconem proponemus. Tota enim tuberculis siue aculeis conspersa est. Operculo verò, succo, substantia, à paruo buccino non differt. Rondeletius hanc iconem proposuit: nos duas adiecimus.

Cochlea echinophora Rondeletij.

DE COCHLEA CYLINDROIDE.

Cap. XXXVIII.

V'M adeo fecunda sit natura in turbinatorū & Cochlearum varietate, vt omnes nominibus exprimere perdifficile fit, quod etiā veteres nō fecerūt, alioqui rerum indagatores seduli, & in nominibus inueniendis fecūdiores; Rondeletius tamen distinctionis gratia, atq; vt alię ab alijs internoscantur, nomina posuit, quę præsertim figuram exprimant, vt in ea fecit, quę hīc à nobis proponitur, *κυλινδρoειδής*; vocatur à figura cylindro proxima. Pyramidem etiā refert. Pyri modo turbinata est punctis varijs notata subcastaneis, magnitudine ac crassitie pugni, quamuis Rondeletius pollicis crassitudinem vix superare velit. Crassior etiā est altero loco posita, turbine acuto.

Cochlea Cylindroides altera.

Cochlea levis turbine obtuso.

DE COCHLEA LÆVI TURBINE obtuso. Cap. XXXIX.

HÆC postrema Cochlea, quam leuem turbine obtuso Rondelet. vocauit, polita admodum est atque in turbinem oblongiusculum desinens, sed obtusum. Operculo tegitur. Testa est crassiore quàm cæteræ, carneq; minus dura. Frequentissimè circa Lerinum insulam capitur, eodem teste.

DE ECHINIS. Cap. XL.

ÆQVIVOCA.

Ollæ gen^o.^a Lib. 1. Sa-
yr 6.^b Aduers.
lib. 2. c. 19.
Trichila.^c Li. 10. de
Cult. Hort.^d ibidem.^e Lib. 4. de-
ling lat.^f In Horat.
lib. 1. Sat. 6.Echinus Ci-
uitas.^g Lib. 1.Herba Eri-
nos.Echinus
oleæ genus
& mali Pu-
nici.Erinaceus
Gazæ.Echinus ab
Echeneide
differt.
Etymon.Carduus
marinus.

ECHINVS Græcis, auctore Suida, nomen est vasis ex ære, aut opere fi-
glino, in quod tabulæ ad iudicium pertinentes (testimonia, vel testium
dicta) conijciebantur, aliàs coniecta signabantur: eius mentio fit apud
Demosthenem, Aristotelem, & Aristophanem. Chytræ idest ollæ genus
Echinus est Polluci, pariter & lebes σκῆυος μαγειρικόν, καὶ λοπάς, Hesy-
chio, & Varino, Ἐχῖνον βεδόκεν, lebetem interpretatur Echymologus.

Apud ^a Horatium interpretes Echinum aiunt esse vas æneum, in quo calices lauātur, quod
etiam trisilla vocetur. Hadrianus ^b Turnebus mauult legere trichila, vt eo, inquit in
epigrammate, quod Maroni adscribitur; & Virgilius. *Trichila umbrosis frigida arundinibus*,
adducens etiam locum apud ^c Columellam. *Sub trichila manantem serpit ad undam*: alij vi-
tream ampullam, alij scorteam explicant. Ego (inquit) ^d Hadrianus Turnebus, vas aqua-
rium rotundum lagenæ simile, aut ampullæ crediderim, vt guttum vinarium, vt ^e Varro
docet: patera autem ad libandum utebantur, & interdum post libationem ad bibendum.
Hoc mihi in mentem veniebat; quod de hoc loco dicerem, quem Echino spinosorem,
& aculeatum magis esse & ipse sentio, & intelligo multis ^f videri: sed nec illud omittā Por-
phyriionem perspicuè legere Echino, cum explicet propter Echinum astat vilis guttus,
qui & Echinum vult hîc vitreâ esse ampullam, & aquarium vas existimasse videtur: aquâ
enim limpidam nitido vitro perlubenter infundimus: nomen habere videtur à rotundi-
tate Echini se in pilam colligentis. Echini ciuitatis meminit ^g Strabo. Supra Phalarum
etiam, vt idem inquit, à mari ora vrbium XV. stadia L. imminet. Inde porrò nauiganti
stadia c, Echinus incumbit. Plinius Acarnaniæ oppidum esse scribit. Echinon Vrbs est
Thraciæ, ad Pegaseum sinum. Erinos apud Galenum herbæ species est, quam sic etiam
vocat Dioscorides: sed in codicibus vetustis non Erinos, sed Echinus legitur. Quercuum
κῶτταροι, idest particulæ quædam, ceu nucamenta, quæ ex ramis earum dependent Echini
vocantur ab Hesychio: cui etiam Platani fructus vocatur Echinus; & castaneis sui sunt
Echini; eo enim modo, quo Echini marini aculeis armati sunt. Herbæ quoque apud Hip-
pocratem fit mentio Echini dictæ, vt ait Massarius, Idem Echinum oleæ genus interpreta-
tur, tanquā ex Polluce. Hesychio ἔστι δὲ ῥόζων id est, mali Punici genus. Est præterea
Echinus pars ventris ruminantium, ἡ ἐλάφου τοῦ δὲ τῶν δὲ καλεῖσιν ἔχινον, Ἄλλοι δ' ἐγ-
κατόντα κερίφαλον. Nicander in Theriacis. Scholiastes ἔχινον interpretatur πτολύπτου-
χοι (πολύπτουχοι mauult legere Zoographus, suosq; Germanos hanc ventris partem mul-
tiplex vocare ac propriè de Boue dici subiungit. Est postremò Echinus animal quadru-
pes terrestre apud Aristotelem. Theodorus veteres secutus Erinaceum conuertit, & in
aquatili nomen græcum retinuit, Plinium, vt Zoographus putat, secutus, qui Echinum vo-
cat; Sed nunquid nomen hoc alia obtineat adhuc significata; latius, vbi de Echino terre-
stri, nempe Erinaceo (Deo fauente) agemus, inter quadrupedes explicabimus.

SYNONYMA.

ECHINVM cum Echeneide pisciculo recentiores nonnulli admodum
ineptè confundunt. Echinus nanque cum careat branchijs, piscis propriè
non est dicendus. Græcis dicitur ἔχινος ἀπὸ τῆς ἔχεν ἑαυτὸν ἀφαιῶν τῶν
σαρκῶν ἔσθῃ: vel per antiphrasin, ἀπὸ τῆς μὴ δύνασθαι ἔχιδας διατᾶς
ἀκάνθας, ὃ ἐστὶν ὁ ἀκράτητος, quod teneri ob aculeos non possit. Cômune id
nomen tum terrestri, tum aquatili est. Latini veteres, vt dixi Eriicum, & Erinaceum de
terrestri dicunt, de Marino vix vnquam, sed Græcum nomen seruant. Echinum non
esse Erinaceum mar inum aduersus Albertum imperitè adnotauit Niphus: sed esse
veluti castaneū (castaneæ) cardum, plenum rubro humore, alibi etiam Echινὺν marinum,
vulgò Cardum (carduum potius) marinum appellari scribit: Italis vocatur Riccio, vel Riz-
zo de mare, Zino, lo incino; vel vt vocauit Scopa Grammaticus l'Incino de mare, Bo-
gancitola, & genus Cancronem facit ineptè Albertū, vt inquit Zoographus, & huiusmo-
di solœcos auctores secutus. Liguribus Zinzin dicitur, Hispanis Erizo dela mar. Echini
à nostris

à nostris, inquit Rondeletius Vrsins appellantur corrupto ex Erinaceis vocabulo, ab alijs Castagnes de mar, quod veluti castaneæ echinato calyce coniecti sint, à Massiliensibus Vrsins, & Duleins, qui sint edules, etiam si dulces non sint, sed falsi, & subamari: maiores quique edendo non sunt, Rascasses ab iisdem appellantur. Hos nostri Migranes vocant, quia cum detríti aculei deciderint, putaminibus malorum Punicorum similes sint. Quidam Oceani accolæ Herisson de mer appellarunt. à Belgis see egel vocari audio. Germanis Meer igel.

GENVS, DIFFERENTIÆ, FORMA.

ECHINVM ex Testaceorum genere esse, contra Rondeletium ex Aristotele supra demonstrauius, qui eos locorum ratione potissimum differre innuit. Scribit enim Echinus alios nasci circa Toronem, qui candidi sunt, & spinis, & testa, & ouo, augeriq; forma productiore, quam ceteri, & spinam ijs esse paruum, nec rigidam, sed molliorem: nigra autem illa (quæ carnis loco esse dixerat) ori applicata, plura à se se disiuncta, & ad foramen exterius coeuntia. Et Eratosthenes, ut auctor est Strabo in Insulis ante Euphratem miræ magnitudinis caneros, & Echinus inueniri ait: quorum alij pileis maiores sunt: alij *διχότυλοι* id est, binas cotylas capiant. Et in mari Indico Purpuras, & Buccina tanta esse tradit Aelianus, ut facile congiunt capiant: & Echinorum testas similiter, *καὶ μὲν τὸν*, inquit, *καὶ τὰν ἐχίναν τὰ χελώνια δύναιτ' ἄν τοσοῦτον σέγειν*. Circa Daniam, Noruegiam, & alibi Echinum reperiri author est Zoographus, qui rotunditate figuræ, præsertim aculeis demptis, & magnitudine malum marinum referat. ideoq; Seeapfel à Germanis nuncupari, quod malum marinum, ut inquit ille, sonat. Idem ad summum instar magni mali in Oceano Balthico inueniri refert ex auditu, durum, puniceo ferè coloris, & spiculis ademptis maculosum, nullum eius usum esse, sed pro ornamento in domibus suspèdi. Fortè & coloribus differunt, nam Nicolaus Perottus. Vidi, inquit, & sepe piscatus sum piscem hunc (Echinum improprie vocat piscem; etenim sanguine caret, itemq; branchijs, quæ quidem in definitione Piscis ab Aristotele prolata, includuntur) in scopulis quibusdam maris nostri aqua coniectis apud Antij reliquias, & iuxta Baias purpureo colore, ac viridi mixto: usque adeo grata oculis, ea varietate, ut si colores durarent, nulla esset cum gemmis comparatio: sed mortuo pisce colores tabescunt. Hæc ille: Haberi deniq; & fluuiatiles Echinus tradidit Hermolaus & Massarius ex Paulo Aegineta. Iam verò alij esui sunt, alij verò non item. Differunt & motu apud eundem, nam agilius mouentur qui edules sunt. Theophrastum *ἐχινῶν* tres species facere, tertiamq; ceu magnitudine, & crassitudine præstantem *ὀλοῦχινον* dici Varinus scribit. Verùm Theophrastus non Echini, sed *χοινε*, ut benè notat Zoographus id est, iunci tres species facit, quarum, tertia maior holoschenos, *ὀλόχοινος* dicitur. Aristoteles, & ex eo Athenæus Echinorum genus quoddam *βρύαον* nominant, vel ut scribitur etiam in lexicis græcis Bryttum, quam vocem alij genus esse Echini pelagij: alij piscem esse dicunt; aliqui, ut Hesychius & Varinus tribus syllabis *βρογγόινω* scribunt. *βρυτίνη* quoq; animal quoddam est Hesychio. *Ἀβρυτοί* Echinorum marinorum genus eidem Hesychio. Et alibi *Ἀμβρυτοί* (Hesychius τ duplex habet) Echini quidam marini, quos Aristoteles *βρυίνες* (imò *βρύαους*, legit Zoographus) vocat. Sed hæc vocabula, inquit, corrupta videntur ab *Ἀβρυτοί*, sic enim nominat Aristoteles Echinus, qui edendo non sunt, de quibus etiam Michael Ephesius quærit, quomodo (inquit) Aristoteles, Echinus calidiores, qui etiam ad motum agiliores sunt, pleno excrementis, ideoq; cibis ineptos esse dixit? nam si calidiores sunt, melius eos concoquere, & excrementorum minus habere par erat, nec esse ineptos cibo; an dicendum calidos quidem esse, sed voraces, & præ copia ingestorum, quæ calor natiuus eorum vincere non potest, crudelitatem in eis fieri? Echinometras quoque inter Echinus adnumerari pater: etenim ratione magnitudinis diutaxat differunt. Aristoteles (inquit Gillius) dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis superare. Echinometras Plinius spinis longissimis, & calycibus minimis descripsit; quod quidem ipsum mihi vero similius videtur, cum ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectius nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præstant, quam ob magnitudinem calycis. Ex hoc genere maximi, ut vidimus, minimis aculeis sunt: hos Massilienses vocant Rascassos. Huiusmodi vidi, qui quoquouersus palmos dirigeres, plusquam duorum essent palmorum crassitudine: alium etiam inspexi calyce exiguo, & aculeis digiti longitudinem superantibus, longitudine

^a De histor. anim. c. 5.

^b Lib. 16. Magni vbi.

Circa Daniā, & Noruegiam reperiri. Malum marinum Germanis quid

Varrini error.

^c Lib. 4. de hist. plant. c.

^{13.} Echinus *βρύαος*.

βρογγόινω

^d Li. de par. anim.

Echinometra ab Echinis ut differant.

aculeorum præstantes. Hæc ille. Nos verò cum Rondeletio, & Bellonio potius Aristote-
 lis sententiam secuti Echinometras ab Echinis calyce duntaxat, non autem aculeis differ-
 re asseueramus. Echinus maris (inquit Aristoteles) omnium maximè à natura munitus
 est: quippè qui testa vndiq; spinis frequentibus circumuallata cæletur: quam rem peculia-
 rem hùc in genere testato fortiri diximus. quod quidem hoc distycho expressit^f Martialis:

Iste licet digitos testudine pungat acuta

Cortice deposito mollis Echinus erit.

Caro. Echinum, inquit Albertus ex Plinio, habere carnes rubentes, sicut minium. cum tamen
 Echinis carnem omnino neget Aristoteles. Non omnibus, inquit Plinius, idem vitreus
 (minij potuit hic fortè Albertus legere, vt adnotat quoq; Zoographus) color. circa Toro-
 nem candidi nascuntur &c. Tribuit pariter partes qualdam Echino Albertus, & hunc se-
 quentes scriptores, quas Echeneidi conuenire conspicuum est. Bellonius Echinos alios
 edules facit, alios verò nequaquam. Edules, inquit, maiores quidem aculeos habent; cras-
 sitie autem minores sunt, vixq; grandis gallinæ ouum magnitudine excedunt. Diuersa in
 his colorum varietas, & mutatio multiplex, alij enim omnino nigri, alij albi, quidam vi-
 treï, alij rufi, aut flauï, alij gemmarum nitore conspiciuntur: quidam sunt cyanci; alij pur-
 pura splendent, subinde circumagentibus se igniculis micantibus ad aculeos scintillæ mo-
 do, sic ille. Echinorum genera a me obseruata post memorabo, cum prius Rondeletij &
 Bellonij descriptiones attulero. Primum Echini genus (inquit Rondeletius) quod cibo
 idoneum est, in quo oua multa, & magna sunt, esculentaque non solum in maioribus, sed
 etiam in minoribus: statim enim parui ouis pleni reperiuntur: & maximè plenilunijs die-
 busq; tepidis redduntur pleniores. Ab ouorum multitudine, & magnitudine ouariū hunc
 Echinum appellat Hermolaus. Forma eius in rotunditatem conglobata est, dempra vna
 parte parum compressa, in qua os est rotundum quinq; dentibus incuruis intus cauis, &
 in idem punctum coeuntibus munitum: ij quinq; maxillis internis connexi sunt, quæ ab
 ore intus erectæ, ex acuto in latum tendentes, & ambienti calyci non continuæ: tam mira-
 bili, stupendoq; artificio sunt constructæ, & cælata, vt nihil sit in toto mari elegantius, spe-
 ctatuq; iucundius. Quinq; igitur sunt ossicula minora, tenui membrana alligata, id totum
 est quod comparat^h Aristot. τῷ λαμπτήρι μὴ ἔχοντι τὸ κύκλω δέρμα, idest laternæ quæ
 pellucida aliqua pellicula siue membrana circumdata non sit. Inter dentes interna carun-
 cula quædam est, quæ linguæ vice est, mox iungitur gula, quæ in intestinum desinit, lon-
 gum per te stam stellatim dispositum, eius tenuibus fibris suspensum, tandem in paruum
 foramen terminatur, quod foramen ad egerenda excrementa destinatum est, ex aduerso
 oris situm, ita vt os in terram versum sit, excrementi foramen supra habeatur. partus enim
 ex imo petitur, vnde fit, vt os ad partum sit versum: excrementum verò superius parte pro-
 na testæ contineatur. Excrementa rotunda sunt exiguarum pillularum instar. Qualis inte-
 stinorum, talis ouorum ordo est. nam inter nigrum id quod carnis vice est, & intestinum
 oua flaua cernuntur, quæ sola eduntur cruda, oriq; grata sunt, etiam si salsa, & subamara
 sint. Sunt quidem omnibus Echinis oua, inquit Aristoteles, sed nonnullis exigua, nec cibo
 apta (nisi in hoc Echino.) Etⁱ alibi: omnia testacea vère, & autumnino ea, quæ oua appel-
 lant, habent: Echini verò edules, his quidem temporibus ouorum copia abundant, sed &
 omni alio tempore habent, nec vnquam ijs carent, ac maximè plenilunijs diebusq; tepi-
 dis restituuntur, reddunturq; pleniores, præterquam illi, quos Pyrræus fert Euripus: nam
 illi hybernis mensibus meliores sunt, parui quidem, sed pleni ouorum. Testa tota intrin-
 secus foraminibus paruis plena est, per quæ mouendi facultatem nerui aculeis suppedi-
 tant: extrinsecus in exigua tubercula eriguntur aculeorum cotylem excipientia, vinculo,
 membranula scilicet obligata, vt in orbem moueri possint. Talis radij cum brachio arti-
 culatio. Aculeorum igitur caput cauum est, crassius & in acutum illi desinunt. His in gy-
 rum mouetur. Hoc est admirandum Dei Opt. Max. in hoc animante opificium, quod vt
 clarius perspiceretur, superiore loco Echinum integrum, inferiore directū in partes duas
 depingendum curauimus, vt quantum picturâ planâ assequi pictor potuit, internæ huius
 Echini partes intelligi possent. Hactenus de primo genere Rondeletius.

Habes item Echini iconem spoliatum suis spinis, eundemq; spina præditum, nec non
 Echinum lapideum.

Spatagus & Brissus Rondel. Secundi, & tertij generis Echinorum eodem autore breuiter Aristoteles meminit his
 verbis: ἀλλὰ δὲ δύο γένη τοῦ τῶν ἀπατάγων (vt Athenæus citat libro 3.) καὶ τὸ τῶν κα-
 λεμένων Βρίσων, γίνονται δὲ ἐπὶ πελάγιοι, καὶ ἀνάνιοι. Secundum ac tertium Echinorū
 genus, Spatagi, & Brissi, quæ genera pelagia sunt, raraq; inuentu. Ex his Aristotelis verbis,
 inquit

A Echinus integer.

Echinus in duas partes dissectus.

B Echinus spoliatus à suis spinis.

Echinus lapis spoliatus à spinis.

C Echinus cum spina adiuncta.

Echinus Spatagus, & Brissus Rondel.

D

Echinus spatagus authoris.

1

2

Echinometra Rond.
Ortus. * Lib. 4. de
hist. anim.Arist. & Plin.
nec discre-
pant.

Echinometra Rondeletij.

Aristotelem hinc sequendum censeo, ex quo sua transcripsit Plinius. Aristot. igitur Echinometram hinc exhibeo, quæ magnitudine reliquis præstat, adeo ut ambabus manibus quauersum extensis capi vix possit: aculeisq; est mediocribus. Internæ partes ouarijs Echini similes sunt, demptis ouis, siue flaua illa parte eduli, quæ exigua est, & planè exucca. Hæc de Echinometra ille, qui & quintum genus exhibet, & describit, ut modo, cum prius quæ de Echinometra tradit Bellonius, transcriberimus, Zoographus hanc Echini superficiem pinxit, mihi Echinometræ videtur, cum qua icone quadrat aliquo pacto hæc mihi à Iosepho Casabona Belga horti Pisani præfecto, orbis Echinati nomine missa.

Cæterorum

inquit Rondeletius, neq; ex ullo alio auctore veteris notas aliquas colligere possis, quibus hos Echinos ab alijs differre intelligas. Sed cum Echinum, quem hinc exhibemus, pelagium, & inuentu rarissimum esse certò sciam, qui ab Echinometræ, Echini ouarij, Echini parui, notis à veteribus traditis facillè distinguatur, non dubitavi pro Spatago vel Brisso proponere. Hic igitur Echinus, siue Spatagus, vel Spatangus (utroq; enim modo legitur) siue Brissus, minus rotundus, quàm superior, à cordis figura nõ valde recedens, aculeis paruis, & raris septus, altera parte, in qua scilicet os est, magis planus, quàm superior. os dentibus caret: verum maxilla inferior superiore prominentior est, ad hauriendum aquam, arenamque accommodata: his enim, & luto versatur. In interiore testa nulla talis spectatur fabrica; qualem in Echino ouario descripsimus: sed est intestinum conuolutum, aqua, & arena plenum, neque oua, neque nigrum illud continet, quod carnis loco est. Hæc ille exhibita præcedente icone, cui non absimilem adiceimus.

Quartum Echinorum genus (inquit idem Rondeletius Echinometram numerat Aristoteles, quasi matrem, aut matricem dicas Echinorum, inquit Gaza, quanquam sciendum est, in hoc genere marem à foemina non distingui: neq; enim ex semine; vel ex ouo generantur, sed sponte oriuntur, ut Ostracoderma. Echinometras ab alijs omnibus magnitudine distinguit * Aristoteles: *ἡ τι αἱ Ἐχινουῖν τρὰ καλὰ μέτρα μεγάλα πάντα μέγιστα*. sed hanc magnitudinem non ad corpus seu calycem, verum ad spinas refert Plinius, quum scribit: Ex his Echinometræ appellantur, quorum spinæ longissimæ, calyces minimi. Cuius sententiam Gillius Aristoteli sententiæ præfert his verbis. Aristoteles dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis superare. Plinius Echinometras spinis longissimis, & calycibus minimis descripsit: quod ipsum mihi vero similis videtur, cum ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectius nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præstant, quam ob magnitudinem calycis. Ego verò à corpore siue calycis potius, quàm aculeorum proceritate Echinometras dici existimo, cur enim Echinarum matrem, vel matricem ab aculeis longis nominassent veteres, cum sit aliud quintum scilicet genus paruo calyce spinis longis durisq; hoc quidem genus pro Echinometra usurpasse videtur Plinius, & eum secuti contra Aristotel. mentem, cum perspicuè vtrunque genus separet. Quare

Echini superficies ex Zoographo.

Orbis Echinati pars prona & supina.

Cæterum Bellonius sic habet. Echinometræ appellantur, inquit Plinius, quorum spinæ longissimæ, calyces minimi. Ego vero Aristotelis sententiam secutus, Echinometras cæteros Echinus calycis magnitudine superare assevero, minimisque aculeis esse præditos, breuib, & obtusis interceptos spiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices liuentibus, & ex purpureo nitentibus. Horum autem testa cinerea est, pugni, aut oui anserini magnitudine, rapimodo in vastitatem extuberans: ut quò antiquiores euadant, eò maiores reddantur, parte prona planæ, supina autem rotundæ. Pelagiæ magis sunt Echinometræ. quòd autem reliquis maiores sunt, ideo cæteris anteponuntur. Longurijs longioribus nautæ multò egent magis, quàm in alijs Echinis: siquidem Echinometræ altiori gurgite merguntur: quas in Insulis maris Aegæi tanta crassitudine profecisse contemplatus sum, ut ad crassitudinem binorum pugnorum extuberavisse viderim: rariusculè quàm alijs Echini capi consueverunt, sed quò maiores sunt, eo delicatiores existimantur. Sic ille.

Quintum Echinorum genus, id est, quod saxo inhærens representabimus ex Rôdelectio calyce paruo, spinis longis pro corporis ratione, & duris, quo ad urinæ destillationes foelici successu sum usus, unde affirmare nò dubitamus id esse quintum genus Echinorum, de quo sic Aristoteles. Genus item aliud est minutum spinis longis, prædurisq; gigni in alto gurgite solitum, quo nonnulli ad stillicidia urinæ medicamento vtuntur. Aristoteles author est Echinus alios nasci circa Toronem, qui candidi sunt, & spinis, & testa, & ouo. augentur forma productione, quàm cæteri, spina ijs parua, nec rigida, sed mollior: nigra autem illa ori applicata, plura à sese disiuncta, & ad foramen exterius coeuntia. Hæc itaq; omnia Rôdelectius.

De eodem, ut videtur, sic scribit Bellon.

Genus Echinorum aliud est (inquit Aristoteles) minutum, pelagium, spinis grandibus, longis, prædurisq; modo penè lapidis, gigni in alto gurgite solitum, quo nonnulli ad destillationes urinæ vtuntur. Vulgus cum Italicum, tum Gallicum, atq; etiam Græcū vn Iudco vocat, quòd perpetuò nigrescat, sordescat, & gustus ingrati percipiatur. Passim reperitur: quod aliter Brissis, & spatagis euenit ex Philosophi sententia. Hic porrò minimus Echinus reliqua genera spinarum longitudine superat: neque colorem, ut illa varium habet: testam iuglande maiorem non promit, estq; reliquis omnibus viuidior. Nam si supinum ponas, mox suas spinas deprimit, & se in pronam partem conuertit. Plures habet, quàm alijs proboscides: idcirco citius repit, firmissq; hæret: oua non fert, ut alijs, sed sanguineum quiddam nigrum saniei simile, quo manus cruentat, atque inficit. Dentes itidem in verticilli modo habet quinos, circulari ordine dispositos, ut & cæteri, quibus algas, saxa & conchyliorum testas arrodit. In interna eius parte multos neruos annexos cernas: ex quo indignæ coaceruatam dentium congeriem ita cum neruis exiccari sinunt, ut annuli vice ad signandum panem vtantur: refert enim quinque folium, vel quippiam simile affabrè delineat.

Echinometra Bellonij.

Descriptio.

Echinus Rôdelectij.

Lib. 4. de hist. animal. cap. 5.

Echinus minor Bellonij.

Proboscides.

Dentes.

delineat.

Echini quintum genus Rondeletij.

Echinus se-
mipedē la-
tus.

In terram conuersum esset, super quo excrementorum exitus appareret. Zoographus præterea cuiusdam Echini superficiem pinxit, quam se Venerijs vidisse testatur: nos eam quoque hic exhibemus, præsertim cum & à nostris & aliorum iconibus diuersa videatur. Nostrorum modò Echinorum prima figura ouata est, colore ferrugineo ad nigrum vergente

Echinorū
ab auctore
obseruato-
rum descri-
ptiones.
Primum ge-
nus.
Secundum.

Echinus marinus ferrugineus.

Echinome-
tra prima.

Echini species oblonga aperta.

Capacitas,
Circumfe-
rentia.

uit, magnitudine ferè puerorum capitis, eaq; quæ in Tyrrheno, & Hadriatico mari nascitur, maior, tantæ capacitatis, vt quinque aquæ libras caperet, in superiore parte gibba, & rotunda, in inferiore verò quodammodo plana. Circumferentia duorum dodrantum & palmi.

delineatum. Ventrem in quin-
que partes distinctum habent,
perinde ac si plures illis vêtres
essent, membrana quadam ob-
ducti. Ab oris autem verticillo
vêtres illi testæ quoque appē-
si ad foramen excrementi coe-
unt, sed disiuncti sunt, & quasi
interuentu liminum discrimi-
nantur. Totidem promuscides
habent Echini, quot in testis fo-
raminulis pertusis apparēt. sunt
enim vltra sex millia ī quolibet
Echino. Huculque Bellōnius,
qui & alium maximum Echi-
num vidit in rubri maris litore,
inter fontes amaros, & urbem;
quàm vocant el Tor, prona par-
te planum, superiore gibbum,
semipedem latū, minus, quàm
alij rotundum, paucioribusque
ac minus frequentibus aculeis
aut spiculis præditum: cuius os

præsertim ad superficiem, in centro albicat,
aculeis longis, sed exilibus & in eorum sum-
mitate puncti quidam paruuli sunt coloris
cærulei. Secunda icon Echini est aperti in-
terna ostendentis, figura quodammodo ob-
longa, intus apparet quid flauum, vel oua si
ita mauis appellare. Tertia est Echinorū ma-
ris rubri figura aculeis longissimis ferrugi-
neis ad rubrum vergentibus paruo calyce
quorū quidem picturā Bernardinus Castel-
lettus Genuensis aromatarius sagacissimus
nobis impartiuit: deinde quartum datur
Echinorum genus Aristotelis, quod Echino-
metram vocat, quasi matrem, aut matricem
dicas Echinorū, vt inquit Gaza. Verba, quæ
ad eius descriptionem pertinent, suprā scri-
psimus ex Rondeletio: nostram verò poni-
mus iconem, quæ aculeis prædita est, licet nō
admodum longis, colore tota est ferrugineo.
Sequitur hanc alia spinis denudata, quæ ma-
gnitudine à priore nō differt: extrinsecus est
scabrosa, colorisque ferruginei; Tertia ma-
gnis, longisq; aculeis insignita; coloris tota
est amethystini. Postremò loco Echinome-
tram omnium maximam damus, quam no-
bis idem Bernardus Castellettus Genuensis
humilis pariter atq; rerum naturalium pe-
ritissimus, meiq; amantissimus communica-
uit, magnitudine ferè puerorum capitis, eaq; quæ in Tyrrheno, & Hadriatico mari nasci-
tur, maior, tantæ capacitatis, vt quinque aquæ libras caperet, in superiore parte gibba, &
rotunda, in inferiore verò quodammodo plana. Circumferentia duorum dodrantum &
palmi.

Echinus è mari rubro aculeis longissimis, prona parte pictus.

Echinometra authoris.

Echinometra spinis denudata.

Mm

Echi-

Echinometra amethystini coloris.

Echinometra maxima pelegica Sardica, à D. Castelletto.

palmi . Euidenter in hac apparebat calyx, in parte anteriore albus, in quinque; ceu ventres, ut in Melo peponibus diuisus, quorum singuli tres habent ténias, quarum media est tanquam futura, quæ partes separat, & facillimè aperitur, aperta refert figuram ferræ; nam coniunguntur illæ teniæ per symphytum. Binæ aliæ illæ teniæ, quas dixi huiusce secturæ esse, sunt colore quasi castaneo, crebris foraminibus pertusæ, quæ tamen nisi expositæ aëri non apparent quintuplo maiores ea futura. Os erat in parte inferna, ut e contra in superna excrementorum est exitus, ut in alijs turbinatis. Dentes habebat qui nos, concavos, figura triangulari. Tota exterior testa à spinis denudata, ferrugineo colore est, & in ea ferræ erant maiores, & minores, colore flauo; sed transversales illæ, quæ parallelæ erant intus, extra quidem quoque apparent, sed figura diuersa. Sunt enim in medio latiores, in extremo angustiores, & ubi latiores, ibi tuberculorum ad instar verrucarum plenæ; qualia etiam in intervallis conspiciuntur, sed minora. In quibus hoc quoque nota quod propè os maiora crebriora sunt, & parvæ illæ non conspiciuntur. Omnium Echinorum minimi sunt, & cū quinta specie à Rondeletio picta conveniunt hinc novissimè positi.

Os.
Dentes.
Pars exterior denudata.

PISCANDI RATIO.

Edules qui
piscandi.

EChinos edules, & non edules reperiri diximus. Hos nulli sunt qui piscantur, cum edendo non sint. Illos (inquit Bellonius) piscatores venantur hoc pacto. Manum ferream conto longiore alligant, vel tridentem, cuius incurui sint dentes. Hanc manū Echinis submouent, ut eos ab imo in sublime attollant, qui suis promucidibus sese ita stabiliunt, ut plerunq; piscatores testam prius atterant, quam inde integros diuellere possint, idem refert in suis obseruationibus se vidisse eodem, quo Ostrea modo Echinos capi.

NATURA, GRESSVS.

Aculeorum
in Echinis
usus.

DRouida, & benigna natura spinas seu aculeos Echinis videtur tribuisse, quò à piscatoribus se possint tueri, quod quidem testatur Athenæus, dum inquit: Echini tum terrestres, tum marini spinarum suarum obiectu, & rigore ceu vallo quodam sese tuentur, quominus capiantur. Mirum verò est, quod de his tradidit Aristoteles: Eorum scilicet corporis partes diffectas rursus coires, & redintegrari. Idem quoq; scripsit Aelianus fortassis ex Philosopho, sed clariùs: cuius hæc sunt verba. Echinos marinos viuentes obductos testa, atq; aculeis cõmunitos, si quis contriuerit, & alia separatim ab alijs frustra in mare abiecerit; hæc tamen cohærentiam, & coitionem inter se faciunt, & affinem partem recognoscunt, & applicata cohærescunt, velutiq; conseruntur simul, & naturali rursus quadam conciliatione (mirum dictu) integrantur. Eadem planè & Philes cecinit. Quod ad gressum modò attinet. Echinis spinæ (Plinio auctore) pro pedibus sunt. ingredi & his in orbem volui. itaq; detritis sæpè aculeis inueniuntur. id quod ante eum Aristoteles optimè tradidit. Spinis suis (inquit) Echini vtuntur perinde ac pedibus. his enim nimbundi mouentur, sedemq; permutant, & alibi: Echinatorum spinæ vicem pedum eis præstant, non villorum, ut Erinaceis (terrestribus nimirum). Idem agiliùs, & frequètiùs moueri qui sunt cibo idonei testatus est, cuius rei argumentum, ait, quòd semper aliquid alga suis spinis implexum gerant.

DENOMINATA.

DLura inuenio ab Echinis denominata, quæ omnia, quoad fieri poterit, recensimus. Conchæ genus apud Plinium Echinophora nuncupatur. Est Polluci auriculæ pars Echinfiscus dicta ἡ περὶ τὴν κυψέλλαν κοιλότης, idest proxima circa vel ante foramen auris cõcauitas; media inter foramē (quod κυψέλλαν vocant) licet etiam sordes eò contentas hac voce significant) & auriculam. Vbi apud Plinium legitur: Ceras ex omniū arborum satorumq; floribus apes confingunt excepta rumice, & Chenopode. Echinopode legit Zoographus, licet, inquit, herbam quandam suibus venenosam nostri Chenopodem, idest Anseris pedem vocitāt. Bellonius in singularibus suis obseruationibus herbam vulgo Echinopoda, vel Cachynopoda dictam in Lemno abundare scribit, quam Incolæ in lignorū inopia vrant. Echinosus genus est spinæ sic dictæ, quòd pedes ingredientium super ea detineat, & remoretur: vel

vel quod Echini marini pedibus similis sit, πόσι habetur, Etymologo auctore, λυκός φανερών, τὸν ἐχινόποδα μεσολέγον, ut ait Hesychius. Folia Glycyrrhizæ Plinio sunt Echinata: Zoographus verò ῥοινῆ, idest lentisci folia glycyrrhizam habere auctor est, non ἐχίνου, nec ἐχινώδης, cui subscribo. Sunt etiam lapides ab Echini, quam representant forma, Echinites dicti, quales plures in Musæo habeo. Echinae vel Echinades Insulae quædam reperiuntur: de quibus Homerus:

Echinata
folia.

Echinades
insulæ.

Iliad. B.

Lib. 2.

Lib. 12.

Οἱ δ' ἐκ Δελιχίου, ἐχινάων δ' ἱερῶν

Νησῶν καὶ ναυσι πέρην ἁλὸς ἤλιδος ἄντα,

Vbi Eustathius: Rectus inquit, est ἐχίνη, apud posteriores autem Homero ἐχινάες, seu derivatum ab ἐχίνη, siue diminutivum. Echinadum incolæ ut refert Varinus, Epei dicebantur. Apparet autem, Eustathio, & Athenæo auctoribus, ab Echinatorum copia nomen eis esse factum: Sinope, inquit Strabo, sita est in collo peneinsule cuiusdā: cuius litora petrosa sunt, & fossas quasdam in petris excavatas habent, quæ mari tempestate elato complentur: quam ob causam non facile adiri possunt: & insuper quod petrarū superficies omnis sic ἐχινώδης (idest aspera, & acuminata, Echinata: interpretes Echinatorum plena vertit) nudo pedi inaccessibilis.

PRÆSAGIA.

Echini affigentes sese, inquit Plinius, aut harena saburrantes tempestatis signa sunt; quod ubi vidēre nautici, pluribus anchoris nauigia infranant, teste eodem auctore. Et Massarius ex ^a Oppiano tradit Echinos præfagire tempestates, & lapillis operiri, ne agitatione procelle spinas atterat. Atqui, inquit Zoographus, Oppianus nihil de spinarum attritione, sed ne in litus à fluctibus eijciantur metuentes, lapide vnumquemque dorsum suum aggrauare scribit, δ' ἀγκλίτῃσιν ἐκαστος λαβὴν: ὅσῳ βαρύνοντα περὶ σφετέρῃσιν ἀνάθαις Πῆϊδος φορέοιεν, &c. Idem ex eodem, ut apparet, Oppiano prodidit Aelianus. Fluctus, inquit, & tempestas ad terram Echinos deuoluens è mari funditus in aridum expellit, & violentè allidit, si eius periculi metuentes, cum sentiunt mare inhorrescere, & ventorum acerbitate procellas cieri, suis spinis lapillos ad gestandum faciles tollunt, ut libamentū ac firmamentum habeant, ut ne procellarum incurfus, ac suæ eiectionis periculum, à quo sibi timent, subeāt. Et ^b Plutarchus hisce verbis, Simone Gryneo interprete, Echini marini quoties æstum procellasque præfensere, saburra grauant sese, ne propter leuitatem iactentur, neque tempestate iam ingruente auferantur, sed petris firmè inhæreant. Et eos secutus Ambrosius, Echinus, inquit, in mari cum ventorum procellam præfenserit, calculum validum arripit, eumque velut saburram vehit, & tanquam ancoram trahit, ne excutiat a fluctibus. sicque qui non potest se suis viribus liberare, alieno regitur pondere. quo indicio etiam nautæ velut signū futuræ perturbationis capeunt, & sibi præcauent, ne hos imperitos turbo inueniat. Hæc frustra credi auctor est Bellonius addita ratione: nam, inquit, quum tam multis promusculibus muniti sint, à fluctu minimè volutari possunt: neque spinas, ut creditum est atterunt.

Tempesta-
te prægiūt.
Lib. 2.

*Lib. vtraque
Animal.
Saburrat se
tempesta-
tis tempore.*

MORALIA.

Vicianus probans Tyrannum quod senior est, eò magis exacerbari, inter alia præclara Echinatorum producit exemplum, qui quod plus habent ætatis, tantò testa sunt asperiore.

Tyranni na-
tura.

PROVERBIA.

Ἐχίνος τραχύτερος. idest Echino asperior, in hominem intractabilem, ac insuauibus moribus: metaphora sumpta est ab utroque, marino scilicet, & terrestri. Vterque enim est asper: sed hic toto corpore non est asper: ille autem utique. Πρὶν δ' ἐ' δύο ἐχῖνοι εἰς φιλίαν ἐλθοῖεν, ὁ μὲν ἐκ τῆς γῆς, ὁ δ' ἐκ τῆς θάλασσης. idest Prius Echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra, de ijs, qui moribus, ac studijs inter se sunt, ita dissidentes, ut nulla spes sit aliquando necessitudinem inter eos coitutam. Echinum leuigaueris, quo signatur aliquid nunquam futurum, tanquam de ἀδυνατὶ quopiam.

Echino as-
perior.

HIEROGLYPHICA.

Homo difficilis & morosus.
^aLi 28. hieroglyph.

Iudiciorum seueritas.

Nauigatio tuta.

Macilentus homo.

Exercitus instauratus.

HOMINEM difficilem, atque morosum, quicum difficulter, vel nulla vnquam ratione consuetudinem inire possis ex Hieroglyphico Echini marini, teste Pierio ^aValeriano, monstrabant: quippe quem quaqua tractare volueris, asperitate, renitentiaq; horridum experire, atque itidem ex hoc asperitatem eam, quam Horatius damnat, agrestem, inconcinnam, atque grauem per hoc animal notabant. Item iudiciorum seueritatem picto Echino, designare licebit. Erant enim apud veteres vasa, ahenæ, aut opere fictili facta, Echini nomine nuncupata; quæ animalis istius imaginem referebant, quorum in iudicijs vsus erat, in quæ testium dicta scriptaq; iudicia conijciebatur: ex quo significabatur, non licere cuiquam impunè illis manus ad mouere, neque inuenterè, aut immutare quicquam sine graui supplicio. Sunt etiam qui per Echinum nauigationem tutam intelligant. Ille siquidem imminentem tempestatem præsentens attractis lapillis sese munit, arenaq; nauium instar saburra, ne vi fluctuum vlla uexari, iactariue possit. Ad hæc macilentissimū hominem per idem animal intelligebant, cui quidem sit hoc peculiare, vt nullam intus carnem cõtineat, foris, & spinulas, & crustam tantum habeat. Huc accedit quod integrum cibo eum abstinere aiunt. Postremò exercitum, aut quid huiusmodi ex dissipatis reliquijs instauratum, si quis pingendo significare voluerit, non imperitè Echini marini dilaniationem quandam figurabit. Ille enim in frustra disceptus, si proijciatur in mare, confluentibus sponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficacissimè solidescit.

EPITHETA.

ECHINVM marinum dixit Horatius. Sed differentia vtens, non epitheto. Apud Textorem dicitur hirtus, asper, volubilis, ruber, æquoreus. Sequentibus verò epithetis circumscribitur apud auctores: vt cum *ὀκρίως, ὀξύκομος* vocatur Oppiano. *Αἰθίης* Nicandro, Scholiastes interpretatur, cuius caro sit ruffa, aut rubra, *Ἐρυθρὸς καὶ πυρρὸς καὶ τα πλεῖστα ὀάρχα.*

VSVS IN CIBIS.

^a Lib. 4. de partibus animalium.
 Echinatorum caro quæ.

Oua quando habeant nutrimentum exiguum.

^b Lib. de attenuante vi etu.

Stomacho, & vtriutilis.

Qui coquendi.

^c Lib. 3. de alim facult.

^d Lib. 3. Vētem solunt.

NIL habere carnis Echinos ^aAristoteles nobis scriptum reliquit, licet Plinius, & scholiastes Nicandri Echini carnes nominent, oua nimirum eorum, & partem exulentam intelligentes. Oua verò ex Aristotele Echinis omnibus sunt, sed nonnullis exigua, nec cibo apta, de ijs nempe Echinis intelligens, qui ab eodem *ἀβρωτος* id est cibo inepti (vt diximus antè) nuncupantur. Plinius oua tradit plenilunijs habere hyeme. Sed Aristoteles nullo tempore, inquit, ouis omnino carent, sed maximè plenilunij diebusq; tepidis redduntur pleniores: præterquam ij, quos Pyrrhæus feri Eripus; nam illi hybernis mensibus meliores sunt. Quod ad nutrimentum attinet, id exiguum, & humidum præbent: (Mnesithæo auctore) ventrem tamen soluunt, & vrinam promouent. Idem ^bCelsus, & Galenus tradidere: & Dioscorides. Marinus, inquit, Echinus stomacho ventriq; utilis est, vrinam cit. Qui sint comedendi, & quid præstent nobis, rectè Galenus expressit. Echini ex mulso, ait, eduntur & garo, alui subducendæ gratia. Paranturq; in patinis, ouis, pipere, melicq; iniectis. Imbecillis sunt alimentum, ac medijs inter ea, quæ humores extenuant, ac dēfat. ^dAthenæo ex Diphilo, Natali de comitibus interprete, Echini sunt teneri, bonumq; habent succum, virosi sunt, faciliè corrumpuntur. Si cum oxymelite, apio, & mentha comedantur, stomacho sunt utiles boniq; succi, & dulces. Leniores sunt inter hos rubicundi, melini (*μήλινοι*, id est lutei, Natalis vertit fraxinei: quod nō probatur: verterem flauis) crassiores, & qui cum raduntur, lacteum quiddam emittunt. Eorum qui circa Cephaleniam, Icariam, & Hadriam nascuntur, quidam sunt subamari, qui circa Sicilia scopulum capiuntur, ventrem soluunt. Hæc ille. Echinos ventrem deijcere omnes ferè scriptores adnotarunt, Galenus, Paulus, Aëtius, & Plinius secūsus inter ceteros multis verbis ius præferunt eorum

A eorum commendant : quo vocabulo aquam internam esse intelligendum putat Zoographus: nam nisi recentes, & crudi, non sunt edendo, ut inquit Bellonius, digito, vel pane atteri ait, atque diuelli, ut liberiùs absorberi possint, emundata aqua, ac stercoreibus, quibus (ut ostrea) interdum scatent. Ea autem oua gustui dulcia sentiri, ceu ricini pulpani. Et Nicolaus Perottus. Scinditur, inquit, Echinus leui percussu, hirta testudo (cortex Echini) in duasq; partes diuiditur: abijcitur altera: altera verò leuiter aqua abluitur. decidunt fordes, quæ in ijs pro visceribus sunt remanent quinque partita oua, subruffa, ad stellæ imaginem formata, hæc cruda sumuntur, sapore non iniucundo, quamuis nescio quid amaritudinis habeant. Condiebantur etiam eiusmodi oua quod testatur Paliadius. Mense inquit, Decembri, quibus litus in fructu est, ubi Lunæ iuuabit augmentum, quæ omnium clausorū maris animalium, atque concharum iubet incremento suo membra turgere, Echini carnes salibus condire curabunt, quod solito more conficitur. Hanc quoque rem per omnes menses benè faciemus hybernos. Vbi coxeris eos, pipere, & croco aspergi iubet Platina. olim ante cœnam, inquit Rondeletius, Echini integri, & crudi cum ostreis, spondylis, pectunculis apponebantur, quia horum succus aluum ciet. vnde Athenæus ex Demetrio Scepsio festiuam narrat historiam de eo qui Echinos integros deuorare voluit. Laconem, ait, ad cœnam vocatum appositis Echinis, qui quomodo edendi essent cum ignoraret, ac quomodo alij ederent, non animaduerneret, vnum in os immisum cum testa dentibus comminuit, & stridere fecit. Cum igitur os misere discrucietur ob duram cibi asperitatem: o scelerratum, inquit, edulium, neque nunc te omittam, emollitum; neque posthac vnquam sumptero. Nostri lapide testam frangunt, & flauam, siue croceam partem idest oua edunt. Et in nobilium cœnæ apparatu ponebantur primi, ut norat Dalechampius in Plinium. Et quod die Lentulus, flamen Martialis inauguratus est, cœna hæc fuit: Ante cœnam Echini, Ostrea crudæ &c. ut auctor est Macrobius. Echinus (auctore Plinio medico) ex intervallo mādudatus phreniticis, ac Epilepticis aptus est stomacho, & vrinam mouet. Melancholicorum quoque cibus est idoneus. Et Dioscorides ijs, quibus atra bilis stomachum infestare solet, pisces in aquis petrosis degentes, & erinaceos recentes conuenire scribit.

Condiunt
sale.

Echinū in-
tegrum deuorauit La-
co.

Lib. 3. Sa-
turnal. c. 13.

Ad Epile-
psiam &
Phrenitim.

VSUS IN MEDICINA.

C **E**CHINI inquit Plinius viuētes tusti, & ex vino dulci poti egregiè profluua purgant. Idem contra Dorycnium, refert, Echinos maxime prodesse, & ijs, qui succum carpasi biberint, præcipuè iure sumpto. Eos etiā aduersus eadem Nicander, & Scholiastes commendarunt. Contra Dorycnium (inquiunt) succurrunt animalia quæ in littore, & petris marinis degunt, ut gobij, & huiusmodi, siue cruda, siue elixa, testæ edantur, sed multò magis iuuabunt in cibo strombi, Echini &c. Quidam recentiores Echinum cum Echineide confundentes, vim ei venenosam attribuunt, quod tamen à veteribus nusquā scribitur, quanquam Arcefilaus Barri Eudemonis filius (Plutarchi auctoritate) cum in lethalem morbum incidisset, marino echino in potionem per Learchū ei tradito, ad mortem compulsus est. Testæ crematæ cinerem scribit Dioscorides, sordida vlcera expurgare, idem præstare echinum cum testis crematum dicit Aelianus. Et Plinius luxuriantem carnem reprimere, eorum testas contusas, & ex aqua illitas incipientibus panis resistere: ijsq; nimirum testis, ex aceto illis (adpositis Marcellus) strumas curari (discuti Marcellus) Galenus erinacei vtriusque tam marini, quàm terrestis, testæ potissimum, & aculei cinerem facultatis ait esse tum detergentis, tum detrahentis, itaque eo quidam ad excrescentia, & ad sordida vsi sunt vlcera. Ad capitis vlcera manantia valere se esse expertum, auctor est Rondeletius, & ad eadem Paulus Aegineta commendat. Ex eodem cinere fieri dentifricia, idem asserit. Ad Dysuriam, id est vrinæ difficultatem, & calculum echinos, inquit Marcellus, tere cum aculeis suis, & ex mulla frequenter accipito. Inter medicamenta pforas abstergentia commodè testam crudam inassatam idem admisceri tradit. Ad alopecias testas Galenus commendat ex Sorano. Oportet autem (inquit) & partem affectam præfricare, vel per alcyonium vsum, donec morsum præsentificat, vel per echini marini vsti cinerem linteolo inuolutum, donec locus rubescat, & paulò post: echinorum marinorū testas vstas ex melle, & aceto præparatis illine. Ad idem quoque valere testas ex propria experientia nos docet Nicolaus Mytepsus. Testa, inquit, Echini marini vsti, muscerdarum, iridis singulorum vncia, benè contusa irrigato cum oleo omphacino, & vtere. Hoc in vulnere etiam

Venenatū
non esse.
De Virt.
mul.

Lib. 2. c. 1
ad sordida
Vlcera.

Ad strumas
Lib. 11. de
facult. medi.
Ad Capitis
vlcera.

Ad Dysuriā
Pforas ab-
stergit testa
Ad Alopec-
cias.

Lib. 1. de
compos. sec.
loc.

- etiam cicatricibus pilos creat, sic ille & rursus, aut Echinorum marinorum testas crematas benè tritas irrigato cum melle, & illine. Aduersus abortum Echinum valere Aëtius tradit his verbis. His quæ ob naturalem retentricis facultatis imbecillitatem abortiuntur, innata quadam proprietate Erinacei terrestris corium crematum opitulatur, si aqua, aut vino dilutum propinetur, & pudendi mulieri orificio illinatur. idem potest Echinus Marinus, & Mitulæ viuentes vstæ. Hæc ille, licet autem suspicari, inquit Zoographus, vt Echenei- dem aliqui crediderunt alligatam partus continere ad maturitatem, sic eandē contra abor- tus vim Echino etiam adtribuissē, occasione à vocabulo sumpta ἀπο τῆς ἐχίνου, ac si non solum naues illa retinere, hic verò suis infixæ aculeis, sed omnino arcana quædam cohibē- di uis vtriq; inesset. Et huiusmodi quidem superstitiones in alijs quoque rebus innumeræ sunt. Contra vrinæ stillicidia optimi sunt Echini, teste^f Philosopho, quem locum citans Matthiolus reprehendit Paulum Iouium, qui in suo libro de Romanis piscibus Echinome- tram Aristoteli destillationibus vrinæ opitulari dixerit. In causa est frigiditas, inquit, non solum, vt pilus, sed etiam cutis terrena duræ; euadat: indicium vel echini Pelagij (πρότοϊ) faciunt: quorum vsus contra vrinæ stillicidia est, quippe qui frigiditate maris præ alti, in quo degunt (sexaginta enim, atque etiam amplius, passuum gurgite oriuntur) ipsi quidem F exigui sint, sed aculeos grandes, durosq; gerunt, causa magnitudinis est, quod incremen- tum corporis in ipsos conuertitur. cum enim parum caloris obtineant, neque conco- quere possint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem, & pili, & reliquæ generis eiusdem excremento nascuntur. Duri verò & rigidi modò penè lapidis constant propter frigus, & gelu. Hoc genus Echini, inquit Niphus, medici conterunt, vt scribit Phi- loponus, ac stranguria laborantibus humori alicui admiscentes in potu tradere solent. Ad expellendas secundas^g Hippocrates echinos marinos tres tenuiter tritos in vino odorato bibendos dari iubet. Echino marino si corpus scabie infectum perungatur, ad sanitatem redire pròdit Aelianus; Et echini combusti cinis illitus lepram sanat, vt Kiranides mouet, & omne vlcus illicò ad cicatricem reducit. Alopeciam quoque, teste eodem, cinis sanat, & densat cum adipe vrsino, vel Delphino, aut Porcino illitus. Echini marini apud^h Galenū recipiuntur in medicamento quodam, quod caluitium prohibet, & pilos generat. Ibidem cum medicamēta quædam pilos disperdentia ex comptorijs libris enumerasset, subiungit. Quin & fortiora his componunt, ex echinis marinis nimirum, & Salamandra in oleo co- ctis ammiscent autem ipsis & Alcyonia, & Sandarachen, & quæcunque alia eius generis G existūt. Cutem in alopecijs replere cinerem echini cum carnibus suis cremati, ait Plinius, qui etiam contusos cum suis spinis & è vino potos ad pellendum calculum probat, modis singulis (inquit) hemina bibitur, donec prosit: & aliàs in cibis ad hoc proficiunt. Ventrem mouere Echinos suprà diximus, idq; multi auctores scripsere, inter quos Trallianus. Epi- leptici si ex echino, inquit, sumere per interualla cupiant, non alienum est, quippe habet aliquid ventri ducendo, stomachoq; firmando, & vrinæ citandæ commodum, & rursus, Eorum, qui vomica (empyemate) laborāt, si sordidum vlcus fuerit, vt puris euacuatio pro- moueatur echinum eos sumere non prohibeto, & in diabete echinum esse cauendum mo- net. Aretæus in curatione Elephantiasis: In cœna, inquit, apponantur marina quotquot ventrem subducunt, ostrea, echini &c. Echines ex aceto Epiniçtidas tollere, author est Pli- nius. Eosdem quoque, vt idem ait, comburi cum viperinis pellibus, ranisque & cinerem aspergi porioni iubent Magi claritatem visus promittētes. Morsis, inquit Rufus, à cane ra- biofo in cibo echini prosunt recentes cum vino mulso. Aëtius in cura colici affectus à fri- gidis, & pituitosis humoribus remedium affert ex quibusdam ostreaceis, & inter ea quoq; ex echinis. Ex ostreorum genere, inquit, purpuræ, & buccina reliquis præferēda sunt: dein- de Pelorides præstant: postea echini recentes, deinde quæ propriè ostrea vocantur, reliqua verò relinquenda sunt. Trallianus in eodem affectu nimirum colico, sumuntur inquit, pi- sces durior carne, utilis & echinus est: vt qui præterquam quòd contemperet, refrigeretq; propterea etiam stomacho gratus est, aluumq; & vrinam mouet: quibus nihil est præ- stantius. Ad stomachum hebescentem echinum marinum haud parum proficere, & vesi- cam vacuum facereⁱ Aelianus pariter ex alijs affirmavit. Atque hæc sunt quæ ferè de echi- nis marinis exarata apud scriptores inueni.

DE CONCHYLIIIS DITHYRIS SIVE BIVALVIBVS,

Et Primùm

DE CONCHA MARGARITIFERA, SEV BERBERI. Cap. XLI. ORDINIS RATIO.

INTER bivaluia, siue, vt philosophus vocat, διδυρα, de quibus nunc scribendum est, ita postulante ordine, concharum genus cæteris præferendum videtur. Non enim conchæ nomen vniuersaliter pro omnibus testatis nunc accipimus, sed pro ijs potissimum quæ inter ea duabus testis ijsq; leuibus præditæ existunt. De cæteris conchæ significatis plenè suprà dictum est, Cæterùm cum varia sint concharum genera, illæ iure omni merito cæteris præferentur, quæ margaritas ferunt, margaritifera inde nuncupatæ.

SYNONYMA.

IVS MODI conchas. Galli teste Rhondeletio Nacre de Perles, Itali Mater per-
madre de Perle, hoc est matres perlarum vocant & utrosque imitati Ger-
mani & Belge Peerle mutter; quod frequentiores & meliores Vniones in
his, quàm in alijs conchis aut Ostreis inueniantur. Perlam enim hæ nationes
vocant Vnionem. Latinis & Græcis Concha Margaritarum seu Vnio-
num, & Concha Indica dicitur, quod apud Indos plurima nascatur, apud
quos *Βερεβερι* dictam fuisse, Androsthenes in Indiæ navigatione scribit, citante hunc
Athenæo: Berberi inquit Gillius ab Arriano vocantur nostræ matres Perlarum. Itinerum
Indicorum scriptores isti hodie Concham grandiores baccas ferentem Cheripo in India
appellari tradunt. Sunt qui Concham Cytheriacam Martiali dictam eandem existiment.
nobis autem, quod & Zoographo placuit, Cytheriaca non alia videtur quàm Venerea, à
quibusdam dicta Cōcha, vulgò Porcellana. Concham ipsam Margaritifera, inquit Zoo-
graphus si de genere bivaluium sit, Germanicè vocabimus Perlemuschel, sin Cochlearum
genus Perleschnegh: qualis est Cochlea margaritifera.

Mater per-
larum.Concha In-
dica.Cōcha Cy-
theriaca q̄
Martiali.

GENVS DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

CONCHARVM quæ margaritas ferunt Plinius (lib. 32. cap. 11) multa
genera recenset, cuiusmodi sunt, pentadactyli, melicembates, echinopho-
ræ & permultæ aliæ. Recentiores quoque infinita numerant. Sunt enim
vt ait Albertus, quæ margaritas, sunt quæ non ferunt, quamuis omnes cō-
chæ habeant aliquid de natura margaritæ. Nos h'c de vulgò margarifera
vocata agimus, quam Androsthenes apud^a Athenæum in Indiæ nauiga-
tione ad hunc modum, describit: Ostreum aspectu Pectini simile, Concha non striata, sed
plana, spissa, (λεῖον τοῦ ὀστράκου ἔχει καὶ δασυ): quod non fideliter transtulit^b Plinius, hir-
suta echinorum modo; idem quoque non striata & διχρηγλυκέρων infecta vertit) nō vtrin-
que aurita Pectinis modo, sed vna tantum parte. In eius carne gemina concrevit, vt in suilla
grando

^a Lib. 3.
Descriptio.
^b Li. 9. c. 35.

Côche mar
garifera
Rondoletij
descriptio.

magnitudo

grando: modo colore adeo similis auro; vt cum eo collata, non facile internoscatur, modo argentei coloris: modò omnino alba & oculis piscium similis. Concha quam Rondoletius depingit pro matre Vnionum, magna est, modicè caua, spissa, figura Pectinū emulata: vna enim parte aurem habet, & foramina parua, quæ non permeant. Altera rotunda est, argentei coloris & splendoris, maximè, in interna parte, externa nonnihil flauescit. Totā læuis vnionum modo. Hæc sane Concha cum superioribus Androsthenis verbis ram bene conuenit, vt certò mihi persuadeam, veram esse antiquorum concham Indicam, quæ *βέσπερ*, olim in India dicebatur, in huius testa vniones adnatos sæpe cernere licet, veluti in ea, quam hîc appingi curauimus, hæc interdum tam grandis in India reperitur, vt referant inuentam in mari insulæ Bornæ cuius caro pondo septem & quadraginta librarum pependerit. Differunt quodammodo ab ea quæ hîc subiiciuntur rudimentis item ambæ prægnantes, quarum prior tota est argentea, altera colore rubicundo flammeo micat.

Concha margaritifera nostra.

VSUS IN CIBIS ET VARIIS.

Carnium
esus. Supellesti-
lia ex ea fi-
unt.a Navig. c.
84.

ARVM carnes quandoq; ab Indis crudæ, quandoq; assæ comeduntur, vt apud nos Ostrea, gustu suaues palatoq; gratas asserunt. De iisdem fortassis hæc Diodorus Siculus: Ichthyophagi cum per tempestatem piscari nõ possunt, Conchas legunt permagnas, quarum testa saxis attrita, interiore carne cruda, sapore Ostreis persimili vescuntur. Testæ harum Concharum ad varia suppellectilis genera, ornatusq; eximios seruiunt Indis. Nam & capsæ, pocula, cochlearia, mensæ, scipiones mulierum, tabulæ lusoriæ & alia hisce Ostrearum testis ornantur. Enimvero ex China multa talia figuris, flosculis ac imaginibus decorata in Lusitaniam aliasq; partes deferuntur, præcipue tamen in India expetita, vbi nulla penè domus est, quæ non aliquid elegantiarum habeat ex hisce Ostreis. Indorum quoque mulieres armillas siue monilia eiusdem operis amant, ac, vt refert a Hugo Linschotanus, in pretium virginitatis eripiente sedulo deposcunt, Conchæ, inquit Albertus, habent testas subtilis & tenuis labij in extremo, vbi coniunguntur: aliæ perquam densas: Vt genus illud, è cuius testa fiunt monilia & manubria cultellorum; quæ sane Albertus mihi videtur de nostris Conchis scripsisse.

DE MARGARITIS.

Cap. XLII.

ORDINIS RATIO.

Margaritas
quæ profe-
rant.

VNC tempestiuum est de Margaritis differere, tanquam prædictarum cocharum filijs. Nam quamuis omnia ferè biualuia has producant; tamen plurimas atque optimas ex cochæ, de quibus iam egimus. Eundem ordinem doctissimum Rondeletium obseruasse video, non alio, quod sciam, argumento ad id compulsum. Vtilitates quoque summæ, quæ ex hisce emanant cum ad salutem humani corporis, tum verò potissimum ad ornatum principum & nobilium matronarum, item insignia ac memoranda pretia earum cupiditatem hoc loco tractandi nostram auxerunt, quanquam non me lateat, qui ceu nimium seueri, ac φιλοσοφίας olores, vniones principum luxus, mulierum cupedias deliciasq; , lictores & superbias appellarunt, cum natura ad perpetranda vitia nihil prorsus generet.

ÆQVIVOCA.

a Lib. i.
Margaritæ
arbores. Bellis mi-
nor.
Margarita
insula.a Li. i. c. 8
de animal.
Chrystall.
Beryllus.

VTOR a libri de plantis, qui Aristoteli falsò adscribitur, arbores Aegypti recenset, quas vocant Margaritas, earumq; fructus è radice suspendi aiunt. De iisdem hæc scripsisse videtur Plinius: In meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem palmæ syagri, proximamq; Margarides. Eæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiores. Quare & nomē à Margaritis accipere. Vna earum arbor in chora esse traditur, hæc ille. Meminit & earum Aelianus. Galli Margaritam vulgò vocant florem vrbani, quem medici quidam vulgò primulam veris, vel consolidam minimam nuncupant, nos bellidem minorem Plinij. Margaritam Bononia. Nominatur etiam Margarita insula in Indico mari à Petro Martyre & vulgo Cosmographis insula Perlarum, propter magnam Vnionum copiam, quæ circa eam reperitur. Margarita Indica terrena b Aeliano dicitur naturam habere non propriam, sed foetura esse crystalli; non gelu concrefcentis, sed fossitij. Ad quæ hæc annotat Zoographus: Chrystallus quidem in alpiibus nostris foditur, eaque maior & pulchrior est, quàm quæ saxis aut rupibus adnascitur: & Beryllus lapis cum crystallo similis est, tum nomine ad Perlam, id est, Margaritam accedit: sed figura & magnitudine neutra Margaritæ respondet. Margarita nomen proprium sexui muliebri in baptismo imponi solitum,

E solitum, à Margarita factum videtur, & à pulchritudine, blanditijs & amoribus penitus profectum. Vnio dicitur alterum cepæ genus, capitatum, quod ferè circa ceruicem in ca- Vnio cepæ
put extuberavit: in cuius nominis ambitu est, quæ simplex non fruticauit, nec habuit for- genus.
des adhærentes, vt testatur * Columella: Mariscam simplicem, inquit, quam vocant Vnio- * Lib. 1. de
nem rustici, eligito. Galli de cepis hodie hoc nomen seruant. Vnionem feminino genere re rust.
recentiores quidam, pro concordia posuere, nescio num & Veteres.

SYNONYMA.

RÆCI plurimis modis Margaritam vocant. Theophrastus, Aelianus & Arrianus *μαργαρίτω* masculino genere. *ἡ μαργαρίτις λίθος* dicitur Andro- stheni apud Athenæum, nisi ibidem *μαργαρίτης* rectiùs scribamus, vt apud
a Theophrastum *τῶν θαυμαζομένων δὲ λίθων ἐστὶν ὁ μαργαρίτης καλέμενος* * Lib. de
Id est. Ex admirandis verò lapidibus is est, qui Margarita vocatur. Patet Lapid.
igitur, Cardanum vehementer ineptire: qui negat Margaritas esse lapides Cardani
propriè: quoniam & celerrime senescunt, & alia quædam lapidum naturæ dissentanea ha- ineptiz.
beant, cum hic Theophrastus inter lapides *θαυμαζομένους* numeret, & Androsthenes apud
Athenæum *μαργαρίτον λίθον* vocet, *Μαργαρίων* neutro genere ex b Pausania adfertur. &
μαργαρίτος ἴσδος ex Aeliano, & Iohanne Izerze. Hanc ipsam gemmam vocari etiam *Ἰνδίου*
λίθον aiunt & Luciano *λίθον ἐρυθραίου*. Margarita à latinis authoribus semper ferè
masculino genere profertur; rarius neutro. Varro utroq; genere & Margaritam & Marga-
garitum dixit, vt Nonius Marcellus annotauit. c Macrobius Augustum refert in epistola
ad Mæcenatem, quem familiariter amabat, vt insolentem eius & affectatum sermonem
notaret, hanc clausulam adieciisse: Vale mel gentium: ebur ex Hetruria: Tyberinum Mar-
garitum, Solinus etiam affectatæ dictionis author Margaritum genere neutro dixit. Sed
& D. Hieronymus fulgens Margaritum. Sunt qui ex d Arriano tradant Margaritas lingua
Indica sic appellari: verba Arriani hæc sunt: Hoc quoque aliæ Indorum gentes de Hercu-
le affirmant, quòd cum mare Indicum & terram vndiq; peragrasset, purgassetq; eam omni
vitio, in mari inuenerit cinædum (*κίναϊδον*, Bartholomæus Fascius Margaritam vertit: sed
Indi fortè Margaritam Cinædum vocant, vt ex sequentibus colligimus) ornatum mulie-
brem: quales qui ad hæc vsque tempora lucri causa merces inde deferunt, multo studio
comparare solent, Sed & ex Græcis olim, & Romani hoc tempore; quicumque diuites &
beati putantur, maiore etiam studio sibi comparant: margaritam scilicet è mari, quam In-
dorum lingua sic (cinædum scilicet) nominat. Earum verò pulchritudinem admiratum
Herculem, ceu ornamentum maxime decori gestatu vndecunq; ex mari quas filia (Pandæ)
ornandæ donaret, conquiri iussisse Margaritas. Ex his Arriani verbis iudicent studiosi, Ci-
nædusne, vt Zoographo videtur, an Margarita, vt quibusdam alijs doctis viris, Indicum
nomen sit huius gemmæ. Isidorus Latinum nomen non Indicum Margaritam facere vi-
detur, dum à mari hoc nomen diducat. Sic enim e scribit: Margarita gemmarum candida
prima: quam inde Margaritam aiunt vocatam, quòd in Conchulis marinis hoc genus la-
pidum inueniatur. Margarita corripit secundam & tertiam producit: vnde quidam sic
cecinit.

Placet nidore margarita lacteo.

Versus est iambicus trimeter. Vniones quoq; vocantur; quod nomen Aelius stilo Varro- Vnio.
his magister Iugurthino bello impositum maxime grādibus Margaritis, teste f Plinio, pro- f Li. 9. c. 35.
didit. Dos omnis, inquit idem, in candore, magnitudine, orbe, læuore, pondere, haud pro- Vnionis ety
ptis rebus, in tantum vt nulli duo reperiantur indiscreti: Vnde nomen Vnionum. Quæ ver- mon.
ba Plinij non bene intellexit Solinus eius abbreviator, dum sic scribit. Nunquam duo si- Solini error
mul reperiantur: vnde vnionibus nomen datum. Nani indiscretum Plinio est indifferens, Indiscretus
indistinctum, aut prorsus simile; quo vocabulo & alibi in hac significatione vtitur: Im- quid Plinio
gines, inquit, adeo similitudinis indiscretæ pinxit, vt &c. Sane duos nunquam in vna Plures quā
Concha reperiri Vniones simul verum non est: cum simul innumeræ quandoque refe- vnus in v-
rantur, vt postea referemus. Singuli quidem & discreti, hoc est non cohærentes inter se na concha:
reperiri solent: verum non ab eo Vniones dictos Plinius igitur innuit: sed quoniam nul- Plinius ex
lus alteri ita similis inueniatur, quin vel magnitudine, vel colore, vel figura, vel plicatus
alio quopiam discrimine differat. Quanquam & hæc Plinij verba leguntur cohæ-
rentes: Videmus in Conchis hæc dote vnguenta circumferentibus. vbi cohærentes pro
Nn eo quod

eo quod est suis Conchis & testis adnatos Vniones accipit Zoographus, non ipsos inter se concretos. Aliud sensit Marcellinus his verbis: Testæ rore graudæ Margaritas edunt minutas binas aut ternas: vel Vniones sic appellatos quod eius terræ (eiusmodi) Conchulæ singulas aliquoties pariât, sed maiores, Baccâ pro vnione acceperût probatissimi authores.

Bacca pro
vnione.
* In Culice.

* Virgilius: ——— Nec Indi

Conchea bacca maris pretio est.

Et Horatius: *Filius Aesopi detractam ex aure Metellæ,*

Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto

Diluit insignem baccam. ———

Lapillus. Generali etiam nomine vocamus lapillum Margaritam. Nam lapillus & gemmarum Pretiosi lapides. garitarum commune est nomen, subintelligiturque pretiosus, quod si maiusculi fuerint, pretiosi lapides dicuntur, ut author est Perottus. Nam quod Seruius scribit gemmas diuersi coloris esse: Margaritas verò albas; vel gemmas integras: Margaritas verò pertusas, planè est ridiculum. Sabinus Iurisconsultus Margaritas scribit lapillorum nomine nō contineri: sed hoc falsum esse multorum exemplo declarare possumus. Curtius: lapilli auribus pendent: Idem alibi: Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudine lapilli.

Horatius:

Nec magis huic intra niueos viridesq; lapillos.

Erythræi lapilli:

Vbi profecto de Margaritis & Smaragdis intelligit, lapillos Erythræos vocat Martialis, & gemmas Erythræis erutas vadis. De Conchis Margaritiferis, inquit Isidorus, tradunt, qui de animantium naturis scripserunt, quòd noctu littora appetant, & ex celesti rore Margaritam concipiant, vnde & Eccœole nomenclantur. Alibi autem nusquam inuenire est Eccœolæ nomen; & fictū videtur, ac innuere Margaritas ex cœlo à sua Concha concipi. Arabicè

Hager.

dicatur Margarita Hager (id est lapis) Alulo siue Albalo, Syluatico, vel ut Monachi interpretes Mesuæ legūt, Albato & Albaro. Aliofar voce minores Margaritas intelligunt etiā

^b De Indic. medic. c. 11. tract. 1.

ⁱ Capit. 89. Nanig in Indiam Oriēt.

Arabes voce corrupta, ut scribit ^b Iohānes Fregosus Hispanus medicus insignis, ex Iulfar portu maris Persici, vbi præstantiores generantur. Eodē vocabulo vtūtur & hodie Lusitani. Nam Iohannes ⁱ Hugo Linschotanus tradit baccas maiores Lusitanos Perolas appellare; minores Aliofar, Arabes Lulu: Persas verò, & cæteros Indos Motij, Malauares Motu. In Insula Cubagua Indiæ Occidentalis, Paria & Curiana regionibus dicuntur Vniones The noras & Coriscias, alijsq; nominibus pro linguæ varietate, ut Petrus Martyr, alijsq; itinerum in Indiam hanc scriptores prodiderunt. Hodie in Græcia *Μαργαρίτση* dicitur. In Italia Perla vulgo vel perna ut quidam scribunt. Gallis, Germanis, Anglis, Belgis Perle. Hungaris Dragako, Gyongy. Polonis Perl'a.

Q V I D S I N T.

* Libide habitum muliebri.

Pustula Conchæ.

* Li 19. D. auro & arg. loq.

Rubri maris grana.

Nec gemmis nec lapillis contineri.

An pars Conchæ, an morbus an excrementum.

* Li 3. c. 72. Ossa non esse.

^d Li 9. c. 35.

MARGARITAM * Tertulianus pustulam Conchæ siue duram & rotundam verrucam esse ait. D. Hieronymus rubri maris grana vocat. Vlpianus vult nec gemmis contineri nec lapillis, quia apud rubrum mare crescit & coalescit Concha. Dubitarunt etiam summi viri, sit ne Margarita Conchæ pars, an excrementum; an verò morbus. Dicitur apud ^c Philostratum lapis, qui in Ostrea cordis locum habet. Ossa Vniones appellauit

Chares Mitylenæus apud Athenæum his verbis. Chares Mitilenæus libro septimo historiarum Alexandri ait: Capitur verò in Indico mari & circa Armeniam, Persidem, Susianā, Babiloniam Ostreo quiddam simile, quod magnum (*ἄσπερ* vegetum & plenum) est & oblongum, habetq; intus carnem multam, albam, suauissimi odoris, cuius exempta ossa Margaritas vocant, ex quibus monilia componunt &c. Quæ sanè sententia prorsus à veritate aliena est. Nam si vniones Ostreorum ossa essent, ij semper in omnibus Ostreis reperirēt, ut inquit Rondeletius, cum ossa ad corporis fabricam necessaria sint, veluti partium reliquarum fulcra, quod falsum esse docet experientia. Idque contra Ostreorum naturam est, qua similiter atque crustata molle intus habent, nec durum quidquam; sed foris, ut recte scripsit Aristoteles. Fuerunt qui existimarint Concharum veluti nucleos esse. ^d Plinius partus: alij Concharum grandinem, quorum opinio multis & Rondeletio admodum aridet, ut postea dicetur planius, cum de generandi modo sermo fiet.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

CORPVS Vnionum solidum esse manifestum est, quòd nullo lapsu fran-
gantur teste^a Plinio. Differunt in primis magnitudine, colore, figura.
Magnitudine; sunt enim maiores, minoresque. Petrus Martyr: In eodem,
inquit, sinu (nouì orbis) aiunt grandiore[m] quandam esse insulam, in qua
Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus
vniones, Conchylîum corda, eruuntur, faba & interdum olea (oliua) gran-

Solidū cor-
pus.

^a Li. 9. c. 35.
Magnitudi-
ne differūt.

Margaritæ
magnæ.

diores: & quos Cleopatra optare potuisset. Et alibi: Ad insulam Solon, inquit, Castellani
Margaritas magnitudine ouorum turturum, aut aliquando gallinarum, reperiri intelli-
gunt: sed propter anni tempus non ceperunt. Ostreum tamen cepisse se testantur, cuius caro
septem supra quadraginta librarum fuerit, vt Maximilianus Transylvanus scribit. Hæc
ille. Itaq; non vsque adeo mirum videri debet, tam magnos reperiri vniones. Ex Vnioni-
bus quos à rege insulæ Indiæ Occidentalis Eubagnæ acceperat Gasparus Morales, vnus
erat magnitudine nucis, venditusq; in Darien auctione habita castilianis (genus est mone-
te Hispanicæ) mille ducentis, huncq; pependisse ait Gonzaluus Ouiedus siliquas triginta
& vnā. Alioquin maiores Cubagæ insulæ raro excedunt quinque siliquas. Idem Gō-
zaluus Ouiedus Panamæ (ciuitas est Indiæ Occidentalis) Vnionem magnitudine pilæ
arcus, rotundissimum, pondereq; siliquarum viginti sex venditum scribit. Sunt Conchæ
margaritifere prope insulam Borneo dictam, Vniones ex illis oui gallinacei magnitudine
& in regis coronæ quosdam æquare anserinum ouum memoriæ proditum est, tantaq; ro-
tunditate vt mensæ impositos vno in loco haud maneat; sed continuo tanquam argentū
vium moueantur. Tam magni sane rarissimi sunt; & ad nostros principes adhuc nondū
perlati. Vltra semiunciales inuentas negant teste Solino. Petrus Alfonsus Nignus & socij,
cū ex Curiana discederent, sex & nonaginta se libras vnionum octunciales, pretio forte
quinque solidorum comparasse cognouerunt. Vnionum multi auellanas æquant, orienta-
libus similes: sed quoniam male perforati, non tanti pretij sunt. Me præsentē, inquit, ^b Pe-
trus Martyr, cū apud illustrem Mithynæ Sydoniæ ducem inuitatus pranderem Hispalij,
vnā (vnū dicere debuit, si vnionē intelligit; sed de vno incredibile hoc pōdus est: forte vnā
legendum nam pluralis numerus mox sequitur) supra centum vncias venum ad eum tu-
lerunt. Sua profecto pulchritudine ac nitore, me delectarunt. Sunt qui Niguum ferant nō
in Curcana, quæ centum viginti amplius lequas distat ab ore Draconis: sed in Cumana &
Manacapana regiūculis, ori & Margaritæ insulæ vicinis, vniones habuisse negantq; Curia
nam feracem Margaritis. Sed hi in Conchis Margaritifervis. Testatur Theophrastus apud
Athenæum magnitudinem vnionis, qui in ostreo Pinnæ simili nascitur amplioribus pi-
scium oculis par esse. Colore quoque plurimum variant. Androsthenes in Indiæ nauiga-
tione apud Athenæum ait: alias Margaritas aurei coloris esse & vsque adeo, vt ab auro vix
dignosci queant si propius ad id admotæ sint, alias argenteas, oculisq; piscium similes.
Propius ijs color splendidus est: ^c Theophrastus enim ad hunc modum ait: Inter illa quæ
miramur, est profecto Margarita, natura pellucida, è qua pretiosa monilia fiunt. Coloris
sunt Margaritæ, inquit Albertus, ac si parua lux penetraret in multum album, & ideo ni-
tentes. Sunt & suffusco colore atque liuenti, item ruffi & parui, quales circa Bosphorum
Thracicum reperiuntur teste ^d Plinio, qui etiam grandini similes, quasdam memorat &
enormes, ferè colorisq; marmorei, aliqui legunt concolores marmoris. Figura aliæ sunt ro-
tundæ, aliæ oblongæ, planæ ab vna parte, altera concavæ, tuberibus inæquales, quædam
pyri forma aut ouali. Horū quibusdā idcirco diuersa nomina. Elenchos appellant, ait ^e Pli-
nius, fastigiata lōgitudine alabastrorū figura in pleniorē orbem desinentes: vbi Mafsarius
Elenchi, inquit, sunt Vniones facie turbinata, vt ex amplo scilicet in tenue deficiētes, quos
pyra modo vocāt. Et rursus: Elenchon Græci Indicem interpretantur: cuiusmodi est apud
Plinium primi libri inscriptio. Nam & libros Elenchorum scripsit Arist. Alabastrū verò
erat vas vnguentariū forma turbinata, sine ansulis, quod ex lapide alabastrite onyche an-
tiquitus appellato, fiebat, quoniā, vt inquit ^f Plinius, optimè vnguēta incorrupta in eo ser-
uari dicitur. Perottus putat hæc Margaritas Elenchos dici, quòd quomodo librorum in-
dices & pulchritudine ac varietate colorum, & magnitudine litterarum libros exornant,
& res alias sui indices: ita hi gestantium habitum illustrare & quasi indices eorum videan-
tur esse. Iuuenalis: *Auribus extensis magnos commisit Elenchos.*

^b Decad. 1.
lib. 8.

Color.

^c Li. de lap.

^d Li. 9. c. 35.

Elenchus.

^e Li. 9. c. 35.

Alabastrū

^f Lib. 36.

Elenchi cur
Margaritæ
dicantur.

Cylindrum Magna eorum stultitia est, qui Cylindrum & Elenchum idem esse putant, Quippè Cylindri lapilli sunt teretes, hoc est oblongi atq; volubiles, instar eius columellæ, qua æquandis areis utimur. Huiusmodi enim formam Cylindrium vocamus, ἀπὸ τῆ κυλίσαν ἀ voluendo.

Area tum primum ingenti est æquanda Cylindro.

Dos earum in fulgore. Atq; tali forma non reperiuntur Margaritæ quas natura, non ars, facit. Etenim si artificium addas, statim deficit fulgor, in quo omnis earum dos consistit. Cæteri verò lapilli magna ex parte fieri teretes possunt: ut puta berylli, smaragdi, & alij similes; quos non auribus suspendere mulieres, sed circumdare collo, & innectere monilibus, siue alijs ornamentiis consueverunt, Iuuenalis:

Tu nube atq; tace, donant arcana cylindros.

Idem alibi:

Nil non permittit mulier, sibi turpe putat nil,

Dum virides gemmas collo circumdedit.

Poyrette. Elenchum inquit Baysius, Galli Poyrette vocant. Elenchorum meminit Iureconsultus in l. Pediculis, parag. finali, hoc tractatu. Cum autem ait Plinius, & proceribus sua gratia est: de illis fortassis sentire videtur, quos cylindros Paulus vocat in l. Pediculis ad finem in eo-

Cylindri q. Lib. 37. dem, Siquidem cylindri sunt teretes & oblongi, fiebantq; etiam ex alijs lapillis. & Plinius ubi de beryllis: Indi mirè gaudent longitudine eorum. Et mox subdit: Ideo cylindros ex ijs facere malunt, quàm gemmas: quoniam est summa commendatio in longitudine, Hætenus Plinius. Quibus Plinij verbis intelligere est, cylindros & elenchos in eo differre, quòd Elenchi sint fastigiata longitudinis: Cylindri verò proceritatis æqualiter orbiculata. Quod si verum est, noster Sipontinus ista non satis percepisse videtur. Conchis interdum adhærescunt Margaritæ, quæ non nisi lima auferri possunt: hæc Plinio teste Tympana Tympania. na appellantur, Codices antiqui ut annotat Massarius, Tympania scriptum habent, ut sit à tympano: quemadmodum inferius Crotalia à crotalo, non crotala nuncupauit. Est autem Tympanum instrumentum ex vna parte tumidum & rotundum, ex altera planum membrana clausum intrus vacuum, vulgò vaccarum vocatum: quod baculo feritur cum turmæ æquitum ad pugnam concitatae sunt, Inde Margaritæ quæ ab vna parte tumidæ seu rotundæ sunt, ab altera planæ, à tympanorum similitudine tympania nominantur. Feneſtella (qui nouissimo tempore Tyberij Cæsaris clauit) Tympana scribit se iuvene appellata patinas, lances, quas antiqui Magidas appellauerunt. Tympanorum Vnionum meminit etiam Paulus Iureconsultus. Nos præter hæc à Plinio commemoratas differentias formarum, multo plures obseruauimus hac tabula depictas, à Petro Stephanone antiquitatum studiosissimo mihi benignè communicatas. Qui primo & secundo loco ponitur, triorchitem Vnionem nominavi, priapum triorchitem æmulatur. habebat enim tres testiculos adinstar triorchis herbæ, & inter illos erat hoc discrimen, quòd duo essent perfecti, tertius verò adhærebat dextro testiculo in posteriori parte, oblongam quodammodo figuram gerens. In anteriore parte videbatur habere foramen, vel saltem figuram foraminis, pendebat vndecim ceratia. Tertius præ se ferunt partem racemi vix labruscæ nuncupata, & cadmiæ botritis Dioscoridis. Sed tertius inæquales habebat Vniones magnitudine, tres inuicem coniunctos eiusdem ferè magnitudinis, quibus adhærebant nouem imperfecti alij figura trigona, vnà cum maioribus: decem siliquas pendebat. Octauo autem loco depictus octo habebat Margaritas, veluti acinos, coniunctas, ut prorsus æmularetur etiam grana malorum punicorum, licet maiora essent, sed inter se ferè eiusdem magnitudinis. Ideoq; botrytem nuncupavi simpliciter, ut alterum botrytem inæqualem: erat hic pondere viginti sex ceratorum. Quarto & quinto loco depingitur is qui priapum cum duobus testiculis, & scroto imitabatur. Testiculorum alter altero maior erat. Qui inde sequebatur, extrinsecus in principio figura erat hemispherica. Erat autem eiusdem coloris & splendoris cum primo loco delineato, pendebat siliquas decem & nouem, & granum vnum. Sequitur deinde Scolocites à Vermis repentis arcuatim similitudine. poterit & Saurites appellari: similis enim est lacerti foetui perfecto, cum in eo conspiciantur rudimenta quædam quatuor pedum, capitis & oculorum. Erat hic pondere vnus siliquæ duorumq; granorum. Eiusdem generis est & vndecimus. Nonus & decimus quartus prorsus vermiculum illum, qui oritur in pericarpio, seu fructu ipsius diffaci æmulatur. Vnicum duntaxat vterq; testiculum habet: & granum vnū pendet. Decimus & duodecimus vocari possint Cynosorchites. Duo, n. huic adhærent testiculi, vnus maior altero. Erat pondere duorum granorum cum dimidio. In ultimo, qui ab vna & altera parte depingitur, tredecim erant Margaritæ simul iunctæ.

L. 9. c. 35. Tympana Tympania. Tympanū quid.

L. Pediculis. Vnio triorchites.

Botrites. Priapites.

Scolocites. Cynosorchites.

iunctæ, quæ squamas referebant quorundam piscium, inde squāmo-
sus Vnio dictus. longus erat duos digitos per transversum, latus di-
gitum dimidium, pendeat granum vnum, & filiquas sex. Con-
stant autem Margaritæ multis veluti corticibus, vt tunicatæ plan-
tarum quarundam radices. Tetigit id ipsum ^k Plinius his verbis:
Sani quidem partus multiplices constant cute non improprie cal-
lum vt existimari corporis posset. Itaq; purgantur à peritis. ex hac
Margaritarum constitutione causam coloris variegatis excogitavit
Cardanus, ad hunc modum scribens. Colos eis, inquit, vt Pseudop-
alo, scilicet qui ex aspectu mutetur. Causa est, quoniam ex cortici-
bus constant Margaritæ: quæ superficie vna politæ sunt, altera rudes. Experimentum
fume pluribus speculis simul iunctis eodem ordine, ita vt nitida superficies tegat rudem
alterius. Inde si paruas eas finxeris, atq; adeo tenues, vt solum scabrum non diuisum aut
varium corpus efficiant: intelliges tandem qua de causa aspectus ratio colorem ac splen-
dorem mutet. Colos tamen Margaritæ plerunq; est candidus, nitidus, modicè fuscus,
hunc à suis Conchylijs mutuatur. Hactenus ille.

Vnio squā-
mosus.

^k Li. 9. c. 35.

Cur color
mutetur.

Color ver^o
Margarita-
rum & vn-
de.

L O C V S.

Vbi mare,
ibi & Mar-
garitæ.

In Brittan-
nija.

^a Li. 14. c. 6.
Orig.

^b Lib. 15. de
animal. 8.

^{*} In Cesare.

^e Li. 9. c. 35.

ON esset à vero equidem alienum dicere, vbi mare, ibi quoque Marga-
ritas inueniri, quamuis non eadem vbiq; copia sit, atque præstantia. Fert
inquam eas Europa, Asia, Africa & India Occidentalis, quod ex subsequen-
tibus testimonijs facillè fiet cuius manifestum. In Britannico Oceano
copiosissimas esse refert ^a Isidorus: Gagales lapis, inquit de Britannia, ibi
plurimus, & Margaritæ. Et ^b Aelianus: Idem (nimirum Vnio) in Occiduo
Oceano, vbi existit Britannia, nascitur: sed magis fului coloris est minusq; splendidus. Et
Tacitus, de vita Iulij Agricola, Ferè, inquit, Britannia & aurum, & argentum & alia me-
talla gignit, & Oceanus Margarita, sed suffusca & liuentia. ^{*} Suetonius scribit C. Iulium Cæ-
sarem in Britanniam nauigasse, spe Margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, in-
terdum sua manu exegisse pondus. Diuus Iulius, ait ^e Plinius, thoracem quem veneri gene-
trici in templo eius dicauit, ex Britannicis margaritis factum voluit intelligi. Idem de F-
vniõibus. In Britannia paruos & decolores nasci, certum est. Cecinit hoc quoque Io-
hannes Tzetzes.

Εν Βρεταννίᾳ δὲ γινώσκται, καὶ χάρις ταῖς ἑτέροις,
τῇ μὲν ὥχρῳ, πῇ δὲ κίρρῳ, καὶ πῇ τῶν ναυοσφαίρων. id est.

In Britannijs autem fiunt, & regionibus alijs,

Alibi quidem pallida, alibi autem ruffa, & alibi non benè rotunda.

In Scotia.

Viduarum
cupediæ.

Scotiæ Mar-
garitæ.

Cur tantum
in Oceano.

In Bohe-
mia fluuiio
quodam.

^d Li. 15. c. 8.
In sinu Per-
fico.

^e Lib. 16.
Geograph.

^f Lib. 3.
^g li. de Pers.
cap. 2.

In Scotia plurimas reperiri ex his Boethij Scoti verbis liquet: Conchæ, inquit, quæ torno
fastigiatas à capite testas habent, maculisq; asperas, longo interuallo reliquas (vt etiã fœ-
tum fileam) superant, Quippe adeo nonnullis in locis delicatæ, vt non immerito apud ve-
teres gulæ primatum obtinuerint: vt viduarum vulgò cupediæ (Sophron σολῶες id est di-
gitos Concharum generis, *Χηρῶν γυναικῶν λίχνευμα* nominat) sint: quanquam in quibus-
dam fluminibus, idq; præsertim Dea Dona; esui ineptæ iudicentur. Hæ apud nos ma-
gno numero repertæ, limpidissimis purissimisq; annibus, ac nullo vnquam limo turbidis,
quæ profundissimi sunt agere gaudent: in eisq; solis Margaritas concipiunt. Et paulò post:
Sunt etiam eiusdem ferè generis Conchæ in oris Hispanicis, quarum testas qui peregrini
à Diuo Iacobo redeunt, adferunt, propterea quòd aqua falsa viuant. Nam & circumqua;
in littoribus Scotici maris ingens natat, sed sterilis multitudo. Et Cardanus ait: Constat
in Oceano, vbiq; inueniri posse, cum & in meridionali plaga tanta sit illarum copia, & sub
septentrione in Scotia plurimæ inueniantur. Vidi in capite puellæ Edimburgi è Scotia fer-
tum è septuaginta circiter Margaritis Scoticis, & pari & insigni magnitudine. Sunt etenim
& ipsæ candidæ, rotundæ, lucidæ, vt Indicæ: splendore tamen & magnitudine Indicis infe-
riores, nam Scoticæ quæ maximæ sunt, vnguis minimi digiti magnitudinem vix vnquam
superant. Vidi etiam Mediolani è Scotia delatas, nec vile illis pretium: nec tam ingens vt
Indicis. Cur autem non nisi in Oceano, nec in temperatis illius regionibus, vt neq; in Gal-
lijs aut Hispanijs: caussa est quoniam calor maior est in his regionibus, aut à continente,
aut propter antispasim (per antiperistasis potius) vt in Scotia: à continente verò vt in In-
dia: hæc Cardanus. Autor est Olaus Magnus nobiles Margaritas in Gothia, Suedia & Fin-
landia, septentrionalibus regionibus capi. Est fluuius qui alluit pagum Hussinez in Bohe-
mia, abundans magnis lapidibus & pisce Truta copiosus. Præterea estate accolæ solent ex
eo acervos Concharum eijcere, è quibus Perlas eximunt, alias maturas & splendidas, quæ
etiam annulis includuntur: alias immaturas, quæ medicis vsui sunt. Immaturas aliquando
anatibus deuorandas obijciunt, & aluo redditas splendidiore colligunt, vt testatur Zoo-
graphus. Est apud Volgesum montem in Lotharingia amnis Margaritarum ferax. Iuba in
Bosphoro freto vniones nasci scribit teste ^d Aeliano. Abundant iisdem Persici sinus pluri-
ma loca, vnde qui deferuntur Orientales dici cepti. Hic enim sinus Orientalis est cum no-
stra Europa comparatus. Est terra Ormutij regno subdita, quam vocant Fulfar, pupulosa:
vbi & magnos & paruos frequentissimè piscari tradunt. Nearchus, vt est apud ^e Strabonē
in Persicæ nauigationis initio, insulam esse in qua multæ & pretiosæ Margaritæ gignantur,
tradit, in alijs verò claros & pellucidos lapillos reperiri: Et Isidorus Characenus in descri-
ptione Parthiæ Persici maris insulam quandam memorat, in qua Vniones plurimi repe-
riantur. Hanc annotat Dalechampius in ^f Athenæo hodie vocatam Ormuz. Capiuntur
autem maximi vt refert ^g Ludouicus Barthema prope Ormutium tribus diebus itineris.

Est for-

A Est fortassis locus hic Insula Baharem hodie nuncupatus, circa quam multæ inueniuntur Margaritæ parvæ & magnæ. Incolæ ex earum piscatione multum lucri utilitatîsq; capiunt. Rex enim huius insulæ, qui paret regi Ormutij, alijsq; mercatores Ormutienses eò profitiscuntur emendi Margaritas causâ pro vniuersa India alijsq; locis, quæ eas desiderant, etiam pro regno Narsinga nominato. Persæ quoque hanc frequentant & Arabes, & quâvis vbiq; in sinu Persico vniones reperire est, veluti in Catyssa & Camoron ac Iulfar; non tamen ea copia, quæ circa Baharem, vt refert Eduardus Barbarossa. Ideoq; eò rex Lusitanîæ, qui piscationi Margaritarum præsit, mittit. Ad Bararen vicum maritimum adferuntur Margaritæ multæ & egregiæ, Arrianus in Periplo maris rubri. Aliemē est regio, inquit Andreas Bellunenſis, quæ incipit ab exitu sinus maris rubri vsq; ad principium sinus Persici: in quo est dictus locus duo maria, non multum distans ab insula Ormus, & in loco duo maria dicto expiscantur Margaritas cæteris præstantiores. E regione Urbis Colon ciuitas est, quæ appellatur Chail distans à Calecutio quinquaginta quatuor miliaribus, piscantur & hîc Margaritas incolæ. Capitur in Indico mari circa Armeniam, Persidem, Susianam, & Babyloniam Ostreo similis Margaritifera Concha, Theophrastus, in India, inquit, & insulæ quædam maris rubri Margaritâ ferunt. Idem tradit^h Philostratus atqueⁱ Plinius, qui^h *De vita Apoll. lib. 3.* & in profundo maris rubri quæri ait præstantissimi nitoris, splendorisque. Quamobremⁱ *Li. 9. c. 35.* D. Hieronymus rubri maris grana vocat Margaritas, & Martialis Erythræos lapillos, & gemmas Erythræis erutas vadis. De Margaritis^k Plinius: Indicus, inquit, has maximè mittit Oceanus inter illas belluas tales tantæque, quas diximus per tot maria venientes, tam^k *Li. 9. c. 35.* longo terrarum tractu, è tantis solis ardoribus, atque Indis quoque in insulas petuntur, & admodum paucas. Fertilissima est Taprobane & Toidis vt diximus in circuitu mundi: itē Perimula promontorium Indiæ. Hic pro Toidis quidam manuscriptus codex legit Trois, alius vetus Stoidis: quam lectionem admodum probo. Nam de eadem insula sic^l alibi. Ab^l *Lib. 6. c. 25* horum (sinus Arabici & Persici) tractu Indiam versus Cassandrus deserta insula L. M. pass. traditur: iuxtaq; eam freto interfluente Stoidis quæstiuosa Margaritis. Perimulam hoc etiâ loco promuntorium Indiæ facit.^m Aeliano Perimuda Vrbs Indiæ est, cuius incolæ Ichthyophagi Margaritas retibus comprehendunt. Vnde cecinit Iohannes Tzetzes:

Εν τῇ θαλάσῃ τῇ Ἰνδῶν, ἐν νήσῳ Περιμύδῃ
καὶ νήσῳ τῇ Ἐλύρᾳ δὲ καὶ τισὶν ἄλλαις νήσοις,
ἐν ἀβαθὲς θαλάσῃ δὲ, καὶ γὰρ καθαρὸτάτῃ
Ὀστρεὺς (Ὀστρεα) λόγος φύεσθαι, ἃ κῦα τῆς Μαργάρης.
*In mari Indorum, in insula Perimude,
Et verò insula Elyra, & quibusdam alijs insulis,
In non profundo mari autem, atque purissimo,
Ostrea rumor est nasci, quæ pariunt Margaritas.*

C Megasthenes apud Plinium incolas Taprobanæ (ea insula est maxima Indiæ subiaccens ad Taprobane Eurum, ex quo Oceanus Indicus influit testeⁿ Isidoro) auri Margaritarumq; grandiu ferⁿ *Lib. 14. c. 6. de Orig.* tiores, quàm Indos esse scribit. Plurimas etiam maximasq; gignere scribit Solinus hanc Insulam: & Isidorus totam Margaritis repletam esse.^o Philostratus: In Biblo, inquit, parua^o *Lib. 3. de vita Apol.* insula Indiæ capitur in Ostraco albo lapis Margarita, quæ in Ostreis locum cordis dicitur obtinere. Tylos insula ex aduerso regionis Atenes plurimis Margaritis celeberrima cum oppido eiusdem nominis narratur apud Plinio. Ptolemæus Tyros habet. India maior (inquit^p *Li. 6. c. 28* M. Paulus Venetus) in regna quinque diuiditur. In primo eius regno nomine Var, inueniuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentem & insulâ quandam sinus maris fermè vadosus: quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decē passuum, in quibusdam trium & duorum, vbi leguntur Margaritæ. Idem in Zipanga in^q *Lib. 3. c. 2.* sula Indiæ Orientalis magnam copiam Vnionum rubrorum & rotundorum esse scribit, Vniones ru^{bri & rotund.} prægrandiumq; qui tanti valent, quâti albi, & etiam pluris. Et^r alibi prouinciæ Thebeth, di. inquit, adiacet ab occidente prouincia Caniclu, quæ regem habet tributariū magno Châ.^r *Li. 2. c. 38.* Est ibi lacus, in quo tanta est Margaritarum copia, vt pretium earum omnino vilesceret, si pro arbitrio hominum asportari permitteretur, quare capitis poena cautum est, ne vllus in hoc lacu piscari absq; magni Cham venia ausit. Mun lacus & Indiæ, vt citat ex Obscuro Zoographus, & alius Lama dictus, in vtroq; piscantur Perlas. Alterutrum fortassis tetigit hic M. Paulus Venetus. In Chinæ quoque pluribus regionibus reperiri aiunt: non tamen^{In Echina.} admodum rotundas. Est Ainam insula in Cantam maritima Chinæ parte, vbi eedem inueniuntur. Maarazia ciuitas paruis & magnis abundat. Regnum autem Cochinchina paucas habet. Ultra Chinam incolunt Chenchij populi, apud quos etiam margaritæ reperiuntur.

Tubarones
pisces.

^o*Ocean. dec.*
^{1. lib. 8.}

^o*Ocean. dec.*
^{3. lib. 1.}

Insula per-
larum.

^o*De medic.*
Ind. Histor.
trac. 1. c. 1. 1.

riuntur. Propè Zeilan insulam locus est in mari eleuatus; hunc aqua decem & duodecim cubitos alta superfluit, inque huius fundo abundantissimi sunt, tum maiores, tum etià minores, lectissimæ rotunditatis, & forma pyri. Inter hanc insulam & Comorini promontorium magna quotannis numerosaq; captura. Hic à Lusitaniæ rege dux constituitur, cum quatuor millibus, aut amplius vrinatorum, qui ex hac piscatione tantum victum parant, sæpenumero ingenti cum periculo à piscibus quos Tubarones vocant siue Hayos. Generantur etiam in insula Burneo rotunditate, colore, magnitudineq; commendabiles. Huius regi parent duæ insulæ Zolo & Tagina: idq; hac de caussa. Rex Burnei filiam harum duarum insularum regis in vxorem duxerat, à qua cum intellexisset patrem eius vniones duos maximos habere, bellum mouit patri. Itaq; noctu facta classe cum centum nauibus quas praos ibidem vocant, in Zolum ingressus regem duosq; eius filios captiuos abduxit: & in carcere tam diu detinuit, donec Vniones pro redemptione daret rex Zoli, atq; vtriusque insulæ dominatum. In Paria & Curiana Noui orbis regionibus Vniones abundare ^o Petrus Martyr testatur. Christophorus Columbus in Paria regione torquatos armillatosq; tam viros quàm foeminas repperit. Cæterum Petrus Alphonsus Nignus in sua navigatione Cumana & Manacapana regionibus postergatis, in regionem incidit, quam Curianam vocari ab incolis ipse refert. Vbi in littore pro tintinnabulis, aciculis, spintheribus, armillis, vitreis calculorū fertis, annulifq; & alijs eiusmodi institorum mercibus, cum incolis in horæ momento, Vnionum, quos collo & brachijs appensos gestabat, vncias quindecim permutant: Certatim incolæ Vnionum ferta, nostrarum mercurium cupidissimi ferebant. Tumaccus regulus, inquit ^o Petrus Martyr, in Noui orbis parte Vascho Nunes (qui magnam remotissimamq; regionum illarum partem Castellæ regis nomine occupauit) præter aurum, munera attulit ducentos quadraginta egregios Vniones. è minutis autem copiam maiorem adferri iussit. Vniones nostri admirabantur, licet non ritè candidos: quia è Conchis illos minimè eruunt, nisi prius assis, quò facilius sese ipse aperiant, & caro inclusa sapidiùs coquatur. Tumaccus ergo tanti facere Vniones, nostros inspectas: familiaribus suis vt piscationi se accingant, imperat. Dicto parent. Quarto abinde die regrediuntur: libras octunciales Vnionum adferunt duodecim. Et paulò post: In eodem sinu aiunt grandiore quendam esse insulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus Vniones, Conchylum corda, eruuntur, faba & interdum olea grandiores: & quos Cleopatra optare potuisset. hæc ille. Narrant & alias insulas & maria India Occidentalis Nauigatores, in quibus ijdem reperiuntur, vt Cartagenam insulam, & Cubaguam, quæ in mari del Sur dicto sita est, vbi frequens est piscatio, vnde hodie insula Perlarum ei nomen. Gasparus Morales cum diuturno bello tandem regem huius insulæ Perlarum superasset, coegit hunc singulis annis regi Hispaniarum persolvere ceterum libras Vnionum. Vnde manifestum est copiam ingentem horum in hac insula esse. Concludamus igitur non modò in mari, sed etiam in fluuijs, & vbiq; sunt Conchæ Margaritas reperiri. Nam quamuis in temperatis regionibus, vt in Gallia & Hispania gigni sint qui negent: visa tamen est in Tago flumine Toleti Concha ex ijs quæ ibi nascuntur: cum precessisset magna quædam siccitas, vt testatur ^o Fregosus, Margaritam ferre.

PISCANDI RATIO.

Pericula pi-
scatorum.

Vt manus
mordeant
Conchæ.

^o*Lib. 9. c. 35.*

quis igitur miretur tam ingens earum pretium, quod mox supputabimus, è tam longinquis regionibus aduenientium per tot terras, & maria param cognita nobis, necesse est pericula meminisse quibus se pisces subijciunt, maris profunda loca, dirosq; & crudeles pisces, quos Tubarones vocant, Concharumq; avaritiam, si modo vera sunt, quæ de ea optimis authoribus recensentur. Ait Isidorus Characenus in descriptione Parthiæ apud Athenæum circa ambitum Persici maris insulæ cuiusdam vbi magna Vnionum copia ex arundine temporarias casas extrui, è quibus in mare desiliant ad vlnas viginti, Conchas tantum duplices reportaturi. In magno versari periculo qui Margaritas venantur, cum in hiantem Concham recta manum indiderint. Illa enim compressa inclusos digitos abscindi, quibusdam eo cruciatu confestim morientibus. Hoc ipsum ^o Plinius quoq; testatur: Conchæ ipsam, quum manum (piscantis) videt, comprimere sese operireq; opes suas, gnaram propter illas se peti: manumq; si præueniat acie sua abscindere, nulla iustiore poena, aut alijs munita supplicijs. Aelianus etiam tradit in mari rubro Cõchas quasdam,

Adam, quamcunq; piscatoris natantis partem labris suis (marginibus testæ acutis) apprehenderint abscindere. Miror itaq; Rondeletium doctissimum alioquin virum, hæc fabulosa putasse, ac Plinij verbis contradixisse, cum & Hispani, qui nostro seculo nouum orbem nauigare cœperunt, referant, teste Cardano, præcisas quandoq; manus à Margaritifera Ostreis: imo & ab hoc edictum pietate plenum à Cæsare suo emanasse. Quo circa ne quis mentem Conchis inesse dicat, vt Plinium scripsisse putauit Rondeletius, cum Conchis omnibus tactus tantum sensus, atque gustatus parum exquisitus à natura attributus sit, aliorum omnium sensuum sint expertes, fatendum est oratoriè hæc à Plinio dicta, gnara propter illas se peti: verumque esse Conchas hæc vnionum feraces testam vtramque comprimere, si tangantur; quod etiam in alijs quibusdam Conchis obseruatum est. Apiscibus quoque piscatoribus periculum impedit, quos canes marinos appellasse visus est Plinius his verbis: Inter scopulos maior pars inuenitur, sed in alto quoque comitantur marinis canibus, nec tamen aures feminarum arcentur. Meminere & nauigationum Indicarum scriptores piscium quos Tubarones & Hayos nuncupant Indi, magnam cladem apud Commorini caput (vbi Regia piscatio est) quotannis adferre Conchas querentibus; maris quoque violentiam multos absorbere. Hinc quotidiani mulierum ploratus super filiorum ac maritorum funere, cum tamen nec ideo piscationem omittant, partim ob Lusitanorum metum, à quibus impelluntur, partim ob pauperiem quam ita solantur, inducti lucri cupiditate, quæ nullam periculorum considerationem adhibet, etiam summo alias in vitæ discrimine. Ob hæc itaq; pericula varij piscandi modi inuenti sunt, pro regionum diuersitate. Vt retibus olim capiebantur, audi^c Arrianum. Megasthenes, inquit, scribit Conchas, in quibus Margaritæ gignuntur, retibus capi circa Indiam. Gregatim autem multas in illo mari veluti apes depasci, regemque suum habere aut reginam, ac si conzingat regem compræhendi à piscatoribus, facile reliquum etiam examen circumdari reti. At si rex effugerit, reliquas capi non posse, earum carnes Indos corrumpi sinere, osse ad ornatum vti. Quidam tradunt, inquit Plinius, sicut apibus, ita Concharum examinibus singulas magnitudine & vetustate præcipuas esse veluti duces, mirè ad cauendum solerti; has vrinantium cura peti, illis captis facile cæteras palantes retibus includi. Multo deinde obrutas sale in vasis fictilibus, exesa (alias erosa) carne omni nucleos quosdam corporum, hoc est vniones descidere in ima. Eadem^d Aelianus his verbis: Indica Margarita hoc modo capitur. Vrbs est nomine Perimuda, cui eo tempore cum in Bactris Eucratides regnaret, Soras ex generis regij stirpe natus imperauit. hanc quidem ipsam ichtyophagi incólentes Margaritas retibus in orbem circa littus amplissimum extensis, compræhendunt. Margaritifera Conchæ magnorum Stromborum similitudinem gerentes, gregatim nant, & quemadmodum apum examina reges, sic ex habent tum coloris, pulchritudine, tum magnitudine præstantes. Summa autem contentione vrinatores ideo certant ad capiendum gregis ducem, quod eo captum cunctum regem rectione orbatum, non loco se mouentem assequuntur. Quam diu quidem rex fugiendo elabi potest, sapienter eas regit & conseruat. Iam porro captas in paruulis dolijs sale condiunt: vbi cum contabuerit caro, & defuxerit, Vnio solus relinquitur. Idem alibi: Bona tempestate & tranquillo mari Conchæ Margaritifera capiuntur: eas posteaquam piscatores comprehenderunt, ab illis Margaritas libidinosorum animorum illecebram eximunt. Si quis à latere Conchæ manum subijciat, facile à saxo auelli scribit Isidorus Characenus in descriptione Parthiæ. Hæc ferè veteres de capturæ ratione tradunt: recentiores alia. Ormus vrbs, inquit^e Ludouicus Romanus (tradam enim primum piscandi modum apud Orientales) in insula sita est. Procul illic itinere dierum trium leguntur Conchæ, quæ pariunt Margaritas venustiores, grandioresq; cæteris baccis. Sunt ibi nonnulli qui piscatu Concharum victum quæritant. Hi vecti cymbis in mare iactum faciunt prægrandis saxi dependente fune: idque fit ab gemina cymbæ parte, vt vtrinque; iactis in profundum lapidibus cõstabiliri naus nō aliter, quàm si in anchoris foret, possit. Firmata suo pondere cymba, alius cui id munus obtigit, in æquor iacit funem saxo dependente. In naui media alius, mantica in pectus tergumque dependente, alligato pedibus lapide, se vibrat in pelagus, subtusque; aquas vrinantium more natat: actusque; in profundum ad passus quindenos, tantisper vrinat, donec legerit Cõchas, in quibus delitescunt Vniones ac Margaritæ, collectas manticæ indit: lapidemque; protinus quo pedes grauabantur, abiicit, funique; innixus in superiora euadit. Quibus partim subscripsit: partim & alia insuper addit Iohannes Hugo Linschotanus de^f Ormutianis Margaritis sic loquens. Eas vrinatores aquam decem aut viginti vnarum spacio subeuntes piscantur. Ostreis Margaritæ continentur, quæ maiores habent, supernatant aliquantulum; Minores Aliof-

Contra Rō
deletium.Concharū
sensus.Canes ma-
rini.^g Li. 9. c. 35

Tubarones

& Hayos

piscēs.

Retibus ca-
piuntur.^c De rebus

Ind. lib. 8.

^d Lib. 15. de
anim. cap. 8.e Lib. 3. de
reb. pers. c. 2.

Piscandi

mod^o apud

Orientales

^f Nauig.

Ind. Orient.

cap. 84.

Alioſſar dictæ in fundo maris ſerè reperiuntur. Vrinatores nudi ac cophino ſuccincti eundem conſeſtim implent, ſcaphiſq; inferunt, paratis ad illum finem, in quibus diſpoſiti, vrinatores exonerant. Oſtreæ mox in terram abiectæ ſoliq; ſiccandæ expoſitæ ſpontè reſerata baccas manifeſtant. Completa eius diei captura piſcatores cuncti cum duce, militibus, coadiutoribus, & tutoribus regijs conueniunt, ipſamq; prædam diuidunt. Prima regi portio cedit, ſecunda duci & militibus, tertia Ieſuitis, qui ibi clauſtrum habet, eamq; prouinciam ad Chriſtianam fidem perduxerunt; quarta vrinatoribus ſumma cum æquitatis diſtributiue cura, Hæc ille. Aæſtiuſ autem tempore hæc piſcatio celebratur, apud Commorini caput. Similis fit piſcatio prope inſulam Dialaccia dictam, Coromandel, & Zeilam quam Andreas Corſalus Taprobanam putat antiquis dictam fuiſſe. Hanc idcirco ſingulis annis bis adeunt Mauri, aliæq; gentes, quæ urbem Caël regi Coulami ſubiectam incolunt. Nec aliter piſcantur in India maiori ſita verſus orientem. Hæc (teſte M. Paulo Veneto) in regna quinque diuiditur, in primo eius regno nomine Var, inueniuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam eſt ibi inter continentem & inſulam quandam ſinus maris ferme vadofus; quippe qui in aliquibus locis profunditatem decem paſſuum, in quibuſdam trium, & duorum, ubi leguntur Margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores, adducunt multas naues, magnas & paruas, & conducunt multos homines qui in profundum maris ſe dimittant, piſcenturq; marinas Conchas, ex quibus vniones colliguntur. Porro piſcatores illi quando aquam amplius ferre nequeunt, enatant; & rurfus ſe præcipites dant in mare, quod per diem multis replicant vicibus. Sunt etiam in ſinu illo grandes piſces, qui homines facile occiderent, niſi huic periculo ſuccurreretur in hunc modum. Conducuntur à negotiatoribus magi quidam qui Abraiim dicuntur: & hi incantationibus ſuis, & diabolica arte coniurant piſces illos, vt neminem lædere poſſint. Nocte verò quando à negotiatoribus Margaritarum piſcatio intermittitur, relaxant magis cõiurationem ſuam, ne fures nocte ſine periculo ſeſe in mare demittant, & tollant Conchas cum Margaritis. Fit autem hæc Vnionum piſcatio non per totum annum, ſed duntaxat per Aprilem & Maium. Verùm in tantillo tempore colligitur immenſa Margaritarum multitudo. Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem: Magis verò tribuunt vigefimam partem & piſcatoribus quoque commodam præbent mercedem. Cæterùm à medio Maij Margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco: ſed in alio quodam, qui trecentis miliaribus ab iſto diſtat & ibi colliguntur per Septembrem & Octobrem. Valchus Nunney (qui caſtellæ regis nomine magnam remotiſſimamque noui orbis partem occupauit) Chiapen & Tumaccum (regionum quarundam Noui Orbis ad meridiem regulos) retia habere & piſcaria Concharum Margaritas gignentium littora, pro prædijs, intellexit, quas tanquam è viuarijs eripiunt regulorum egregij vrinatores, ad id exercitium à teneris educati, ſed quieto tranquilloq; mari littus æſtu deferente, quò facilius ad earum ſtationes ſubmergi queant. Et quò maiores Conchæ ſunt, eò profundius inhabitant: minores verò, vt filij, propiores aquæ margini: minimæ vt neptes, ſupercilio vicinioreſ degunt. Ad ima Cõchyliæ ad mēſuram ſtaturarum virilium, trium & quatuor interdum, deſcendunt. Ad filias aut neptes dimidio femore tenus & minus aliquando, ſubnatant: Quarum etiam poſt ſe datum à feris tempeſtatibus æquor, multitudinem in arena ab vndis proiectamq; in littus reperiunt, & in arena legunt, minutis baccis, vt narrat Petrus Martyr. Itaq; in vtraq; India aut vrinando capiuntur aut reti, qui poſtremus piſcandi modus non vſque adeo laudatur: non quia paucas Conchas ita capiant (contrà enim euenit) ſed quòd merus ſit vbi tot capiuntur, mare ſterileſcat aut paucas amplius producat. Narrant enim in Cubagua inſula Occidentalis Indiæ, cùm reti annis aliquot cõtinuis magnam Concharum copiam cepiſſent, paucas poſt aliquot ſubſequentes annos apparuiſſe, nec tam celebrem vtilemq; fuiſſe piſcationem. Circa autem inſulas grandes Vcique dictas, quæ ſitæ ſunt vltra promontorium S. Sebaſtiani, ſatis copioſè inueniuntur Vniones. eos tamen non eximunt, vt in prædictis regionibus. Conchas enim quas è mari accepere, primùm coquunt, atque ita Vniones paruos magnosq; & rubros & multos accipiunt: certumq; eſt multos hîc inueniri, maiorq; inde haberetur copia ſi rectè eſt Conchis eos eximere ſcirent, vt in alijs regionibus faciunt. Vbi Americus Veſputius teſtatur eas niſi benè maturi ſint & cadant ex Conchis, non eſſe perfectas, & conſumi paruo tempore, hocq; reſpectu habito debere colligi quando volūt excidere. Conchas margaritiferas piſcandi modum, qui apud Scotos in vſu eſt, deſcribens Boethius, ait: Sensus illis tam acutus ineſt, vt ſi altiorem in littore aſtans vocem emiſeris, aut lapillum quantumuis minutum in aquam conieceris, repente ſe ſubtrahentes ſubſidant vniuerſæ. Ea enim illis theſauri cuſtodiendi naturalis indita eſt ſolertia, haud ignorantibus

Taprobana

Vt contra
piſces ſe de
ſcendunt.Tempus pi
ſcandi.Cur nō, am
plius retib.
piſcentur.Piſcatio a
pud Scot.
Cõcharum
margaritife
rarum ſoler
tia.

Abus videlicet quanti sit pretij apud mortales, luxur ex fœtu suo comparatus. Itaq; piscantes quoque id maximè obseruant, vt primo attractu testas coniunctas arctissimè detineant, protinus illis alioquin Vnionem euomituris. Quaterni aut quini humerorum tenus flumen ingressi, atque in orbem stantes, contum alterutra manu, quo firmiùs consistant, fundo fixum tenent. Inde oculis per aquæ limpiditatem prædas collustrantes, pedum digitis (nam manibus id fieri prohibet altitudo) testarum torturas placidè comprehendunt, atq; astantibus vacua manu excapiendas præbent. Hæc Boethius ex antiquis, vt apparet, mutuatus.

ORTVS, GENERATIO.

BN quot Concharum diuersis speciebus ab autoribus vniones nasci dicatur, & in qua parte, item quomodo generentur, age videamus. Res enim hæc cum sit difficilis & controuersa satis, diligenter à nobis examinanda est. Certum est in Concha margaritifera propriè dicta seu Matre Perlarum optimos atque plurimos nasci. Rondeletius ex Plinio in Concha echinata, quam postea depictam atque descriptam exhibebimus, Vniones reperiri testatur. Hic obiter annotat Zoographus, Plinium & Androsthenum de eadē planè Concha sentire ipsi videri, non de diuersis, vt putauit Rondeletius. Sic enim^a Plinius: Iuba tradit Arabicis (margaritis) Concham esse similem Pectini infecto (id est vt ille interpretatur, aliter quàm Rondeletius, nō secto, non cælato. & δι' γλυπτὰ γὰρ, ἀλλὰ λαόν το' ὄσρακον ἔχει, inquit Androsthene) hirsutam Echinorum modo. Pro quo Androsthene dixit, ὅτι δασὺ τὸ ὄσρακον ἔχει. Græcis enim δασὺ hirsutum, non spissum significat. Addit & aliud ex Androsthene eodem loco translaturum, Vnionem in carne ipsa esse grandini similem. Quamobrem dubitat Zoographus an rectè Rondeletius Plinij verba de Cōcha Echinata accipiat. Androsthene verò verba de Berberi: cum vel Plinium vel Iubam ex Androsthene sua mutuatum appareat, (vel contrā) & cætera quidem rectè translata videntur, sicut & δασὺ hirsutum: echinorum autem modo, de suo adiectum, quasi hirsuta aliter esse nequeant, nisi Echinorum modo rigeant. Nec est quod aliquis testam simul hirsutam læuem esse miretur: cum læuitas ad superficiem pertineat, hirsuties ad enascentem materiam. Sic & Mytulorum quorundam testa læuis hirsutaq; est. Sed cum Berberi Rondeletij hirsuta non sit, rem in medio diligenter existimandam relinquit. Interim Concham echinatam vocari, quam sic aptè Rondeletius à re ipsa vocauit, probat. An verò Plinij Concha hirsuta sit Echinorum modo, dubitat. Nascuntur Margaritæ, inquit, Cardanus, ex Conchylijs rotundis nobiliores, sed tamen minus rotundæ: aliæ ignobiles rotundæ ex oblongis, quasi contraria ratione, striatum est genus vtrumq; Conchyliorum, & in imo mari moram ducit. Et rursus: Ignobile Margaritarum genus ex Nacaronibus (sic enim ostrea vocant longa: seu melius dicam Conchyliia quòd striata sint) nascitur. Bellonio Nacre de Perle Vulgo Gallicè appellatur Margaritifera Cochlea. Sed Nacaro Cardani alius videtur, cum Ostreum longum esse dicat, in quo reperiantur Vniones. Bellonij Nacra rotundior est, nec ferax Vnionum, Rondeletio affirmante: quare potius fuerit Berberi, quæ Cōcha est oblonga, & à Rōdeletio similiter Nacre de Perles vocatur Gallicè pro Matre Perlarum. Conchæ quæ torno fastigiatas in capite testas habent maculisq; aspersas, apud Scotos magno numero in limpidissimis purissimisq; amnis, ac nullo vnquam limo turbidis, qua profundissimi sunt, reperiuntur, Margaritas concipere, vt Boethius tradit. Vniones, inquit^b Plinius in nostro mari reperiri solebant, crebrius circa Bosphorum Thracium, rursus ac parui, in Conchis quas Myas appellant. Minutos Vniones ex Mytulorum Conchis se extraxisse scribit Syluius. Dalechampius ad ea verba Plinij: Rursus & parui, in Cōchis quas Myas appellant: hoc adiecit scholiolum: Tales hodie reperiuntur in gelidissimis quibusdam Auernorum riuus & torrentibus. In riuus etiā & fluuijs Musculos Mytulosuè aliquādo Margaritas ferre audiuit Zoographus circa Horenbach Germaniæ oppidum. Chares Mytilinæus nasci quoque scribit in Concha simili Ostreo, quæ sit ἀδρὰ καὶ προμνηνῆς: id est plena, vel crassa & oblonga: carnem continens magnam albam & valde odoratam, videtur autem Berberi dictū alijs intelligere. In Acarnia quæ vocatur Pinna gignit Vniones teste^c Plinio. Theophrastus apud^d Athenæum nasci in Ostreo Pinna simili, sed minore Margaritam tradit. In Pinnis quibusdam Indicis quæ in mari Orotignæ & insularum quæ in eo sunt, Chira videlicet, Chara & Procoli, inueniuntur, quarum descriptionem in capite de Pin-

In quibus
Conchis ge-
nerentur.

Li. 9. c. 35.

Concha e-
chinata cur
dicta.

Nobiliores
& ignobi-
liores vnde
Nacaro.

Cochlea
margaritife-
ra.

Myes:
Li. 9. c. 35.

Ex cōcha si-
mili ostreo.

Pinna.
Li. 9. c. 35.
Lib. 3.

A saginæ qualitate reddunt habitus Vnionum. Nam si purum fuerit, quod acceperint, candidant orbiculi lapillorum, si turbidum, aut pallore languescunt, aut ruffo innubilantur. Ita magis de cælo, quam de mari partus habent. Denique quoties excipiunt matutini aeris semen, fit clarius Margaritum: quoties vespere, fit obscurius. Quantoq; magis hauserit, tanto magis proficit lapidum magnitudo. Si repente micauerit coruscatio, intempestiuo metu comprimuntur: clausæq; subita formidine vitia contrahunt abortiua. Aut enim per paruuli fiunt scrupuli, aut inanes. Conchis ipsis inest sensus, partus suos maculari timent, cumque flagrantioribus radijs excanduerit dies, ne fuscentur lapides solis calore, subsidunt: & se profundis ingurgitant, vt ab æstu vindicentur. Huic tamen prouidentia, (videtur quippiam deesse) ætatis opitulatur. Nam candor senectæ disperit: & grandescunt Conchis grandescunt Margaritæ. Hucusq; Solinus, ex quo hæc Marcellinus: Testæ rore grauidæ Margaritas edunt minutas, binas, aut ternas: vel Vniones sic appellatas, quod eius terræ (eiusmodi) Conchulæ singulas aliquoties pariunt, sed maiores, idq; inditium est ætherea potius deriuatione, quam saginis pelagi hos oriri foetus, & vesci: quod guttæ matutini roris iisdem infusæ, claros efficiunt lapillos, & teretes: vespertini verò fluxuosos contra & rutilos, & maculosos interdum. Minima autem vel magna, pro qualitate haustum figurantur casibus variatis. Concussæ verò sæpissimè metu fulgurum inanescunt, aut debilia pariunt, aut certè vitijs defluunt abortiuis. Hæc ille. Sed quæ de fulgure cum Solino ait, non conueniunt cum ijs, quæ Aelianus, & Iohannes Tzetzes scribunt. Ille enim ait Margaritam maris foeturam esse, & ex quorundam opinione ad partum deduci, cum in apertas Cōchas fulgura affulserint: hic autem eorum opinionem recitat, qui ex fulgure nasci putant, conglobariq; statim cum fulgur in Conchas eiusmodi hiantes fulserit: versus eius hi sunt de Margaritarum generatione:

Ex fulgure.
Chel. 11.
375.

Δίττες δὲ λόγους λέγουσι τῆς μαργαρογονίας
Οὐς μὲν γὰρ τέτων λέγουσιν ἐξ ἀστραπῆς γενᾶσθαι,
Οὐς δὲ μοι πάλιν λέγουσιν ἔναι χειροποιήτους.
Καὶ πρῶτον μοι κατέκουε τοὺς ἀστραπῆς μαργάρους,
Φασὶ τινες τὰ ὅσρια ταῦτα τὰ τῶν μαργάρων
Τὰς πτύχας ἀναπτύξαντα, μέναι κυνωμένα.
Τῆς ἀστραπῆς σκηψασης δὲ μέσῳ πτύχων ἐκείνων,
Ἔναι γὰρ ἐφ' ᾧ ἀβαθὴ τῶν θαλάσσης ἐκείνων
Εὐθὺς σφαιροῦσθαι κατ' αὐτὰ τὰ ὅσρια, μαργάρους. Id est.
Duplicem autem rationem tradunt Margaritarum generationis.
Aliquas enim harum dicunt ex fulgure nasci,
Aliquas autem rursus mihi dicunt manu fabricatas.
Et primum mihi audi fulguris Margaritas,
Aiunt quidam Ostrea hæc Margaritarum
Plicas cum explicauerint, manere aperta.
Fulgure enim irradiante medium plicarum illarum,
(Esse enim dixi non profundum mare illud)
Statim rotundare per se Ostrea Margaritas.

Verum vtraque hac opinio, sic faciliè conuellitur. Quomodo ad Ostreas peruenire roscidus aer potest, si altius in mari immersæ sint, quàm decē, & duodecim orgyas, ad quas vix ipsi solares radij penetrare possunt, sanè proditum est Conchas eas, quæ in profundo maris degunt producere Margaritas maiores, quæ in maris superficie minores, cum contra euenire deberet, si huic opinioni credamus. Plinius præcipuū cādorem custodire pelago altius mersas, quàm vt penetrent radij tradit. In quē locum hæc Massarius. Videtur, inquit Plinius, ex verbis, quæ paulò suprâ retulit, sibi ipsi contradicere: nam si Conchæ hæc Margaritiferae altius, & in profundo maris stabulentur, vt hic libro tricesimotertio testatur, vbi ait: Vt iam minùs temerarium videatur è profundo maris petere Margaritas, tanto nocentiores fecimus terras; quò pacto tanto aquæ interuallo pendentes sese quadam oscitatione impleri roscido conceptu, & pro qualitate roris accepti Vniones candidi, & sordidi atque pallentes fieri poterunt? Propterea cum in fundo maris Conchas degere secundum naturam sit, censeo Margaritas neq; concipi, neq; eiusmodi qualitates roscido humore suscipere: sed ex carne sua generari, qualitatēq; eiusmodi eius per ætatē accidere. Hæc ille; cui Car danus adstipulatur. Fabulosum, inquit, eas ex celi rore cōcipere. Itē Rondeletius superiora Plinij verba cū recitasset de generatione Margaritarū, & Cōcharum earundem falsam esse

Refutatio
de rore, &
fulgure.

Lib. 9. ca.
35.

Ex carne
generari.

Nō eſſe par-
tus Oſtreo-
rum.

Piſcis co-
lumbus.

Alia refuta-
tio non na-
ſci ex rore.

¹ Hiſt. Ind.
lib. 19. c. 8.

Cōciliatio
opinionū.
^m Lib. 2. de
gemmis. ca.
14.

Fulgure nō
naſci.
ⁿ Chel. 11.
375.
Tzetziſ q-
pinio.

opinionem, quam tradidit Plinius, confirmat: nimirum Margaritas eſſe Concharum par-
tus, & ex roſcido ſucco generari. Etenim, inquit, teſta ſilicea inteſta omnia ſpontē, & non
ab alijs procreantur: neque aliud quicquam procreant. Neque idem partus à diuerſis
editur, quemadmodum Vniones à diuerſis ſpecie Conchis, ſive Oſtreis. Adde quod om-
nia, quæ procreant, ſtaris quæque temporibus foetus ſuos concipiunt, & emittunt in lu-
cem, cū in varijs Oſtreis aliquando Vniones reperiuntur; aliquando nulli: modò hoc
tempore, modò illo. Aegyptij hodiè externis mercatoribus in Aegyptum proficiſcenti-
bus, narrant de piſce columbo, quem orbem vocauimus, eadem ferè quæ Plinius de Con-
chis Margaritifervis, eum ſcilicet ore hiantem rorem excipere, ex quo deinde Vniones effi-
ciat. Sed fabuloſa ſunt iſta, neque enim vnquam in eiſmodi piſce inuenti ſunt Vniones,
neque ros hauſtus non poſſet non in Ventriculo immutari, & concoqui, vel vnà cum excre-
mentis alijs excerni. Haſtenus ille. Nauigatores iſti Indici alias rationes adiungunt, quò
minus credant lapillos hoſce ex rore naſci, in Concha vna plures reperiuntur, non planè
eiſdem magnitudinis, coloris, formæque: quod fieri debuiffet, ſi ex rore generarentur.
Et cum tradant ex puro rore candidos naſci, ac nitidos, ex turbido verò pallescentes, nec
tantò ſplendore nitoreque præditos, quam nobis dabunt rationem opinionis huius aſer-
tores nigrarum Margaritarum, aut aliorum colorum? Nam ¹ Gonzaluus Ouiedus tradit
ſe Margaritas habuiſſe colore nigras, vt eſt carbo, fuluas, ſplendentes, vt aurum, ſine ſplen-
dore, ſeu obſcuras, coagmentatas denſasque, ad cæruleum vergentes colorem; item ad viri-
dem, & alijs coloribus præditas. Quidam ex recentioribus, vt antiquos cum iunioribus
concilient, originis diuerſitatem diſſimili earum geneſi acceptam referunt, non autem au-
torum ignauia, aut oſcitantia. Nec enim video, inquit ^m Franciſcanus Rueus, cur cui-
quam mirum videri debeat, ſi pro diuerſa cœli conſtitutione illarum generatio variet.
Quid namque prohibet aliter naſci eas, quæ ab Erythræo mari, quæve à Taprobanæ, &
Toidis, vel etiam ab Arabiæ petuntur littoribus? ſecus autem quæ à Paria vicinisque Au-
ſtrinis, vel etiam Occiduis ſeptentrionalibusque Oceanis ab edoctis vrinarijs ſolertiſſima
petuntur arte. Proinde Plinium rerum naturalium peritiſſimum nullius inſcitia, aut ne-
gligentia inſimulandum cenſeo, quòd de Margaritarum natalitijs aliter ſcripſerit, quam
Auſtrinarum, Occiduarumque nuper inuentarum regionum luſtratores, quorum moni-
menta prætereo, ne prolixior ſim. Sat namque nobis in præſentiarum fuerit apud omnes
conuenire, Conchas pro ſua ætate, ac magnitudine maiores, pro roris verò (appetente
genitali tempore) concepti puritate, vel obſcuritate generoſiores, vel ignobilioreſ eniti.
Qua ratione vberioreſ has cum cœliacæ natura, quam cum equorea conſenſum, & cognat-
ionem obtinuiſſe manuſtum puto. Hæc ille, cuius conciliatio nullius planè apud me eſt
momenti. Nam quamvis in quibuſdam rebus regionum, & locorum diuerſitas diuerſos
generandi modos proferat: tamen rationes prædictæ non patiuntur Margaritas è rore na-
ſci: quemadmodum neque à fulgure, quod reprobauit ⁿ Iohannes Tzetzes, aſſerens, puta-
re ſe in mari generari lapillos quosdam, qui cū in Concham ceciderint huius teſtæ læui-
tate nitoreve acquirere ſplendorem, ſicque fieri Vniones: verſus eius clarioris doctrinæ
gratia adferam:

Εγὼ τὸ φυσικὸν τῆς ἀστράπης ἢ τοῦ
ἑγγύς μύθου δὲ δοκῶ τὰς ἐξ ἰχθύων πάλιν.
Λέγω δὲ ἐπὶ τῶν θαλάσσιων εἶναι καθαρωτάτῃς,
καὶ τὰς ἐκαστὴν λίαν γὰρ ποιεῖν ἀργυροχρῶς.
καὶ λέπει τῶν ὀφθαλμῶν δὲ τούτων τῶν μαργαρίδων,
τυγχάνει ἀργυροχρῶς, καὶ χρῶς τῆς μάργαρος
ὄσαι δὲ λίαν γὰρ ἐν τοῖς πέσσει τῶν ὀφθαλμῶν,
Γίνονται διαυγέστεροι τῶν ἁπλῶν τῶν ὀφθαλμῶν
καὶ εἰς ψιν δὲ λάμβανουσι, καὶ μάργαροι καλοῦνται. Id est.
Ego autem illud naturale fulguris non tollero,
Finitimum fabulis autem arbitror illud ex sanie (rore) turſus.
Dico autem illic mare eſſe puriſſimum,
Et illic lapillos facere argentei coloris.
Et putamina verò Concharum, harum Margaritarum.
Quotquot autem lapilli intra ceciderint Conchas,
Fiunt ſplendidiores leuore Concharum
Et ſplendorem accipiunt atque Vniones vocantur.

Sed

A Sed hæc opinio, quamvis magis prædictis probabilis videatur, necdum recipienda videtur. Nam in Concharum carne interdum inuentos Vniones cum legimus, rotunditate insigni, & splendore. Igitur penetrare carnem quamvis mollem non possunt. Præterea testis Concharum plurimos adnatos fuisse cernimus: vnde Cardanus non admodum ineptè è testis Margaritas originem trahere suspicatur his verbis: Generari Margaritas in testa, non in carne, substantiæ primùm similitudo ostendit. Visa est etiam Margarita testæ suæ iuncta: & ob id testæ earum intus inæquales sunt. Margaritæ ipsæ forma diuersa, plæræq; tamen ad rotunditatem vergunt: & quo maiores fuerint, referunt eo limbo esse propinquiores: & alibi: Vidi ego nuper frustum matricis, in quo plures Vniones intus concreti erant, non secus, ac lapidum coagmentis (quæ rochas, id est, conos, à figura vocant) gemmæ. Nam profundiores aliæ, aliæ altiores, rotundæ, planæ, informes, veluti in cinere castaneæ, ita in matrice sepultæ erant. Verisimile igitur est, postquam ab initio tam faciliè auelluntur, expressum liquorem è testa veluti guttas in rotundam formam cogi. Inde facta additione ex eodem lento humore per cortices augeri, atq; concrefcere, demum forsan electas alia Ostrea producere: veluti piscium oua pisces. Et vterunq; sit, prægrauatas magnitudine testas illas spontè eijcere. Non sunt tamen Margaritæ duritia lapidea: neque scio quicquam quod in animali durius oriatur Vmblicis marinis. Hactenus Cardanus. Androsthenei Rondeletius assentitur: is autem apud ^o Athenæum, ait τὸν λιθὸν ἐν τῇ σαρκὶ τῆς Οστρείας γίνεσθαι, ὡς περ ἐν τοῖς σπέρμοις τῶν χάλαζων, id est, in carne Ostrei gigni Vnionem, quemadmodum in suum carne grandinem. Idem Iuba tradit referente ^p Plinio, Arabicis Concham esse similem pectini insecto, hirsutam Echinorum modo, ipsum Vnionem carnis grandini similem. Hanc nos sententiam tuemur, & Indorum auctoritate confirmabimus, præsertim qui Cubaguam insulam incolunt. Hi enim Vniones in Conchis eo nasci modo tradunt, quo oua in Gallinis. Nam in gallinis grandiora propeque matura foramini propinqua sunt, vt excludantur citius ijs, qui minora sunt minusq; matura, & in vteri interioribus recundita. Ita quoque Ostrea hæc Margaritas ferunt magnas prope testarum ora, paruas interius magis, vt mirum non scripserit Plinius, partum Ostreorum Vnionem esse. Quidam non ineptè lapidum in diuersis animalibus nascentium generationi comparant horum originem. Inter quos est Rondeletius, & ^q Alexander Benedictus, qui sic scripsit: Vidimus lapides ex vesica eiectos magnitudine oui gallinacei: quos paulatim viscosa materia obducta, veluti in crustas varij interdum coloris, igneus calor indurauit: atq; ita increfcere sensim traduntur. Margaritæ etiam in Conchis eo modo fieri traduntur, gemmarijs varios veluti in cæpis cortices torno detegentibus. Et Rondeletius: Eadem ratione, inquit, arbitror Vnionem in Conchis concrefcere, qua grandinem in porcis, calculum in renibus, vel vesica. Quo anno hæc scriberemus, mortuus est quidam, cui in altero rene erat lapillus tot particulis conflans, quot in rene venularum erant ramuli, quarum particularum lapilli, extremum veluti caput marmoris rotundi, & candidi frustulū referebat, vel Margaritæ maiusculæ figuram, & splendorem, id ex pituita vitrea concretum fuisse existimo. Quare nec mirū si in Ostreis, & Conchis senescentibus Vniones reperiātur. Talia Rondeletius. Mollis est vnio in aqua, & vbi ex ea eximitur, indurescit veluti corallum, vt referunt nauigationum Indicarum scriptores. Idq; est, quod his verbis dixit Plinius: In aqua mollis Vnio protinus durescit. In mari del Sur dicto scribit Gonzaluus Ouiedus inueniri Vniones centum pyri forma, antequam vnus rotunda. Incolæ Cubaguæ insulæ, quæ in Occidentali India sita est, asserunt Ostrea Margaritas ferentia certis temporibus producere certum humorem rubrum, & sanguineum in tanta copia, vt tingant, & inturbent aquam eodem colore. Nemo tamen rectè existimabit hunc humorem esse materiam, ex qua fiant Margaritæ, quia in nullo alio loco, vbi Margaritæ abundant, hoc obseruatum legi. Certum autem est succum aliquem clarum tenacemq; esse. Illud quoq; refert ad harum γένεσιν, quod Androsthene in descriptione Parthiæ tradit apud ^r Athenæum. Pinnarum, quæ in alto degunt clarissimos esse Vniones, puriores, grandiores: contra illarum, quæ per æquoris summa fluitant, & sursum euehuntur minores: colorisq; nubili, quia solis radijs percutiuntur. Quæ etiam ^s Plinius de vnionibus in Conchis Margaritifera nascentibus confirmat his verbis: Miror ipso tantum eos cælo gaudere, sole rubescere, candoremq; perdere, vt corpus humanum. Quare præcipuum cunctodiunt pelagiæ altiùs mersæ, quàm vt penetrent radij. Non etiam illud, inquit Aelianus, me fugit, auulsis his lapidibus (vnionibus è Conchis) quasi redemptionis pretio perfoluto, Conchas liberas dimitti, iterumq; Vniones renasci. Quod si priusquam lapis eximitur, huius altrix bestia moriatur, vnà cum carne putrescere, & perire dicitur.

Refutatio
opinionis
Tzetæ.

Cardanio-
pinio è te-
stis oriri,

Androsthene
opinio:
^o Lib. 3.
^p Li. 9. c. 35

Generatio
oua.

Comparatio
^q Lib. 32. de
cur. mor. 64.
34.

Grando, vt
in porcis cō-
crefcet.

Molles in
mari Mar-
garitæ.

Materia
vnionum.

^r Lib. 3.

^s Lib. 9. cap.
35.

N A T V R A.

Aceto dissol-
vuntur.

Lib. 8. c. 3.

X historijs, quas infra recitabimus, cum de luxu agemus, liquet Margaritas aceto dissolui, Vnde Pausanias: Τα μαργαρά ἀπολύθαι ὑπὸ τῆ οἴου dixit. Vitruvius, Aceti vis dissipat, & dissolvit ovum, plumbum, æs, item Margaritam. Et obscurus quidam: Margaritæ velut testa oui aceto mollescunt, & resolvuntur, Distillantur etiam, & colliquantur, quæ lapidea sunt, inquit Cardanus, sed molliora, ut Margaritæ, coralli, Smaragdi.

Vt dissol-
vantur.

Vt ergo Margaritas dissolvas (nam hoc propono, quia expertum est) ipsas integras lava, succumque limonum his, aut ter cola, inde merge, & soli expone: in quinque aut sex diebus colliquantur, ut mellis, quod ad substantiam attinet, similitudinem referant. Ego si hoc olim novissem, diues paucis diebus evasissem. Hoc enim intellecto, quod nuper sciui, atque alio secreto, quod experientia didici, poteram sex millia coronatorum in quadraginta, vel paulo pluribus diebus superlucrari. Existimo, sed non sum expertus, aceto distillato eas etiam posse liquari. Paucis adiectis etiam aurum his dissolui posse affirmant. Huc usque Cardanus, Zoographus dum hæc scriberet Vniones aliquot perexiguos filo a neo insertos aceto satis aspero ad dies decem maceravit. Vnde emolliti quidem sunt, & friabiles facti, præsertim superficie: pars inferior durior quidem remansit, sed & ipsa digitis atteri poterat, in fundo vasis arenosa asperitas videbatur, sicut in matulis calculosorum. Emolliuntur igitur aceto, & resolvuntur Vniones, non liquantur, aut contabescunt. Nam quæ propriè liquari dicuntur, siue per se vi caloris, ea tota in liquorem abeunt: sedimentum enim, ut dixi, arenosum in fundo relinquunt, vel totæ potius in arenam resolutæ subsident, si tempore longiore nimirum relinquuntur. Acetum distillatum vim pristinam, sicut saporem odoremque servat: ut proculdubio eadem omnia, quæ non distillatum, præstet: sed purius subtiliusque est. Zoographus ante multos annos in cineribus distillatum, ter repetita distillatione acetum, servat. Non vehementius tamen inde, quam acetum aliquod acre ante distillationem, factum ipsi videtur. Quocirca Cleopatram Margaritam tam citò dissolui potuisse valde miramur. Acerrimum sanè illud acetum fuisse oportet, quale in nostris regionibus, non reperitur. Conchas quasdam (rugatas Rondeletij, vel similes) artifices alibi, ut Venetijs, superficie externa, quæ fusca, & aspera est, præmollita nimirum aliquo liquore, lixivio acri fortè, ita expoliunt, ut pulcherrimè niteant. Cochleæ cælata testa, inquit Rondeletius, in aceto macerata, superiore veluti cute, vel crusta spoliatur, redditurque Cochleæ Margaritiferae modo splendens, nitida, & Vnionis modo colorata. Et Syluius ait: Dissolvuntur aceto fortè præsertim distillato, vel succo limonum (pro eo inquit Zoographus, nobis succum berberis accipere licebit) Margarita, testæ ouorum, lapides renum, vesicæ, corallum utrumque: ea post siccata promptè friantur. Sed aliud est dissolui, aliud friabile reddi.

Non liquan-
tur.Liquari,
quæ dicantur.

D E N O M I N A T A.

Margarita
rius.Lib. 32.
cap. 11.

MARGARITARIUS est negotiator, mangoque; Margaritarum, apud Firmicum. Calepinus μαργαριτάρης exponit Græcè. Potest etiam dici Græcè μαργαριτάρης, ut πορφυρέως. Margaritifera qui fert Margaritas. Plinius: Concharum genera inter quæ & Margaritifera Cochleæ, Apud Lexicographos inuenio ἀμαργαρος Margaritis carens; sed sine autore.

H I E R O G L Y P H I C A.
S Y M B O L I C A.

Infomniū.

Lib. 41.
Lachryma-
rum sym-
bolum.

μαργαρίται δὲ λῆξι δακρύων ῥῶον, id est, Margaritæ denunciant lachrymarum fluxum. Senarius est Onirocritus apud Suidam. Visos in somnis Vniones lachrymarum profluvium portendere tradiderunt Artemidorus, & alij. Inde Pierius Valerianus in Hieroglyphicis Vniones, vel Concham eorum, pro lachrymarum symbolo accepit: fortè quod lachrymarum guttæ, Vniones magnitudine, perspicuitate, & orbe suo referant. Cumque eiusmodi somnium aliquando ipsi contigisset, resque postmodum subsecuta esset, hoc versu meminit:

Visos eram niveos manibus tractare lapillos,
Vnio in his latis gemma inimica viris.

Vniones,

Vniones, teste eodem, qui nihil præter nitorem, & læuorem ostendunt, significant venustatem. Idcirco Veneri in ornatu inter ceteras gemmas Vniones præcipuè deberi putant: virilior enim paulò ex reliquis gemmis ornatus, Vnionum planè fœmineus est. Cæsarem Veneri genetrici ex Vnionibus Britanicis thoracem consecrassè ^b Plinius refert. In Euangelio Margarita significat præmium, quod rectè facientibus offertur, vt idem tradit. Sed rectius verbum Dei mihi exposuisse videtur ^c Clemens Alexandrinus his verbis: Maximi autem pretij Margarita mundum muliebre per summam lasciuiam mirandum in modum inuasit: ea autem nascitur in quodam Ostreo pinnis non absimili: magnitudo autem eius est, quãtus permagnus piscis oculus: nec pudet miseras totum suum studium in hoc Ostreo ponere, cum eis liceat sancta ornari gemma, nempe verbo Dei quod vtiq; scriptura appellauit Margaritam, qui est pellucidus, & purus Iesus, qui est in carne cõtemplator oculus, qui est ratio, qui perspicuus, per quẽ caro est pretiosa, quæ aqua regeneratur. Illud, n. Ostreum in aqua natum carnem contegit: ex ea autem Margarita concipitur. Saluator noster apud ^d Matthæum: Ne detis quod sanctum est canibus, neq; proieceritis Margaritas vestras ante porcos: ne quando hi conculcent eas pedibus suis, & illi versi in vos lacerent vos. ^e Et rursus: Simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas Margaritas: qui cum inuenisset vnã preciosam Margaritam, abiens vendidit omnia quæ possidebat, & mercatus est illam. ^f Εἰ πολλοῖς γάρ, inquit ^f Clemens Alexandrinus, τοῖς μαργαρίταις τοῖς μικροῖς ὁ ἴς, ἐν δὲ πολλῇ τῇ τῶν ἰχθύων ἀγρᾷ ὁ καλλιχθὺς ἐκλάμπει. Id est, inter multas paruas Margaritas, vna resplendet præ cæteris, & in secunda piscium venatione Callichthus.

Venustas.

^b Li. 9. c. 35. Præmiũ rectè facientibus.^c Pedag. li. 2. c. 12.

Verbũ Dei.

^d Cap. 7.e Matth. c. 13.^f Strom. 1.

M O R A L I A.

SANCTISSIMA Virgo, & mater Dei nostri perquã appositè Margaritæ assimilatur. Etenim vt Margarita inter cæteras gemmas candore, claritate, perspicuitate, rotunditate, vnitæque vnde vnio vocatur, præcipua habetur, & cor roborat; syncopen, & animi defectum curat: ita etiam hæc sanctissima Virgo immaculata verè candida est propter puritatem, & virginitatem, clara propter honestatem, perspicua, ac resplendens propter veritatem: eius enim intima videri poterant: rotunda propter obedientiæ bonorumq; operum celebritatem: vnica, & præcæteris præcipua, propter singularem ac eximiam sanctitatem. Animum addit timidis peccatoribus, & tremorem, tristitiamq; ne damnati moriantur, pellit. Rectè itaque sapuit, qui inuenta tam pretiosa Margarita, omnia bona sua vendidit. ^a Ideoq; dicitur Virgo singularis: vna columba.

S. Virgo Margaritæ similis.

^a Cant. 6.

L E G E S.

VLPIANVS Digestorum nonò ad legem Aquiliam, ita inquit: Si maritus uxori Margaritas extricatas dedisset in vsu, easq; inscio viro perforasset, vt pertusis in linea (filo) vteretur, tenetur lege Aquilia. Sed apertiùs ^a alibi: Si linea Margaritarum surrepta sit, dicendus est numerus. Cælius Rhodiginus, Extricatos, inquit Vniones iureconsultis dici opinantur, perpolitos, & ab genitiuis maculis depuratos. ^b Adrianus Turnebus libenter assentitur Accursio, vt extricatæ sint Margaritæ, quæ lineis intricatæ non sunt, sed extra lineam, & tricam per se separatæ sint: extricatas enim Iurisconsultus, opponere videtur ijs, quæ in linea habeantur. Robertus Constantinus extricatas interpretatur, non pertusas, nec in linea, ἀπολελυμένες. Scribitur ^c in lege Seia. Seia Vnionem cum hyacinthis legauit: postea Vnionem soluit, nec vllum mortis tempore inter ornamenta sua Vnionem reliquit: quæsitum est, an hæres æstimationem rei, quæ in hæreditate non est, præstare debeat.

^a Digest. de fur. lib. 47.

Extricati Vniones, quid.

^b Aduers. lib. 27. c. 31.^c ff. de aur. & arg.

EPIGRAMATA.

* Lib. 8, Epi-
gram.

ELLIA Vniones tam perditè dilige-
bat, vt negaret se amplius victuram,
si eos amitteret: ^a Martialis igitur optat hocce epigrammate manus furaces
Annæi Sereni: vt Vnionibus subreptis, Gellia occidat:

*Non per mystica sacra Dindymenes,
Nec per Niliaca bouem iuuenca,*

*Nullos deniq; per deos, deasq;
Iurat Gellia: sed per Vniones.
Hos amplectitur, hos deosculatur:
Hos fratres vocat, & vocat sorores:
Hos natis amat acrius duobus.
His si quo careat misella casu,
Victuram negat esse se nec horam.
Eheu quàm bene nunc, Papyriane,
Annæi faceret manus Sereni.*

Hoc alio Epigrammate à Lino Pædagogo liberto Posthumillæ, qui tantæ erat apud Patro-
nam gratiæ, vt ei committeretur gemmæ concubini totum penus, Poeta idem geminos
poscit, & cùm videatur velle pueros, petit Vniones:

*Crinita Line Pædagoge turba,
Rerum quem dominum vocat suarum;
Et credit cui Posthumilla diues
Gemma, aurea, vina, concubinas:
Sic se perpetua fide probatum,
Nulli non tua præferat patrona:
Succurras misero precor furori,
Et serues aliquando negligenter
Illos qui malè cor meum perurunt:
Quos & noctibus, & diebus opto
In nostro cupidus sinu videre,
Formosos, nūcos, pares, gemellos,
Grandes non pueros, sed Vniones.*

Poëtæ acu-
men.

Acumen poëtæ ex eo est, quòd ad exitum vsque Epigrammatis habet lectorem suspen-
sum, quasi petiturus sit concubinos, cùm tandem petat Vniones.

EPI THE TA.

MARGARITA Indica, fulgens, apud Rauisium textorem. His & alia ex locis,
& notis electionis, & præstantiorum addere licet. Iulius Cæsar Scaliger:

*Aut Vniones lucidos, graues, grandes;
Quos dira collo fert bycna rugoso.*

P R O V E R B I A.

I tanti vitrum, quanti Margaritum. D. Hieronymus in epistola quadam ad
Demetriadem virginem: solent miseri parentes, & non plenæ fidei Chri-
stiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non
inueniunt, virginitati tradere: si tanti, vt dicitur, vitrū, quanti Margaritum.
Vtitur eodem prouerbio idem Hieronymus compluribus alibi locis: vsur-
patur & à Tertulliano in libello ad Martyres. Hoc edicto summa rerum
inæqualitas significabatur. Si tanto studio curas, vt viuat corpus, quàm est dāda opera, quò
viuat animus. Si nihil nō facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendū, vt pla-
ceas principi Deo? Si tātis sudoribus parantur opes periture, vel vsu, vel furto, cur non ma-
gis incūbimus, vt caelestes opes adcumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

Creta

A *Creta notare* prouerbialis locutio est, pro eo quod est approbare: & carbone notare, quod est damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore candido, ad boni naturam pertinere: quod atro, mali. Ad hanc formam pertinet etiam illud *Vnionem signare*, quod sepius apud autores est, pro eo quod est inter felicia prospera; numerare: ductum à veteri superstitione, quæ vnumquemque anni diem missis totidem in urnam, aut ut apud Scythas, in pharethram, calculis signabat: quem arbitrabantur prosperum abiisse, candido calculo, aut creta: quem egregie felicem, Vnione: contra quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Hæc omnia autor adagiorum.

E L E C T I O.

R AEFERVNTVR, inquit ^a Fraciscus Rueus, candidissimæ, lucidissimæ, rotundissimæ, læuissimæ, & minimi ponderis: maximè autem si natura perforatæ sint, Margaritæ. Verùm ridiculum est aliquas à natura perforatas inueniri. Nescio cur etiam præferat leuissimas, cum ^b Plinius magis ponderosas laudare visus sit his verbis: Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, leuore, pondere haud promptis, id est, ut exponit Dalechâpius, haud inuentu facilibus, eximijs illis præstantiæ notis omnibus in vnico vnione rebus, quibus sanè verbis omnes laudes Margaritarum complexus quàm breuissime est. Eodè loco: ^c In candore ipso, inquit, magna differentia, clarior in rubro mari repertus. Indicus speculatum lapidum squamas assimilat, alias magnitudine præcellens. Summa laus coloris est exaluminatos vocari, & proccrioribus sua gratia est, Elenchos appellant fastigata longitudine, alabastrorum figura in pleniorē orbem desinentes. Hoc loco exaluminatos interpretantur quæque versum sine fusco nitentes, & pellucidos, & ad aluminis colore accedentes, quod optimum cèsetur, cum candidissimum est teste Dioscoride. ^d Color igitur non omnibus idem, qui & penes regiones admodum differt, ut etiam magnitudo. Nam circa Bosphorum Thracicum rufi sunt, & parui, In Acarnia coloris marmorei. In Britannia decolores. In amni apud Volgesum montem in Lotheringia nō admodū splendidi. Vnde fit ut penes regiones locaque, in quibus nascuntur, eorū laudes his verbis prosecutus sit Aelianus: ^e Optimus Indicus, & in mari rubro procreatus existimatur. Idem in Occiduo Oceano, ubi existit Britannia, nascitur: sed is magis fului coloris est, minusque splendidus. Iuba in Bosphoro etiam fæto nasci scribit, qui & Britannicis inferiores sint, & cum Indicis, & Erythræis nullo modo comparandi. Hodie quoque optimi censentur Vniones Orientales, atque inter hos, ij qui inter Ormutium, & Bassoram in sinu Persico inueniuntur. Qui inter insulam Seylan, & Comorini caput habentur, cedunt his pretio, & à peritioribus facile cognoscuntur; item qui circa Insulas Borneo, & Aynon inueniuntur, vilioris etiam pretij sunt. Itaque Ormutanæ cæteris præstantiores iudicantur Orientalibus. His etiam cedunt splendore, & claritate qui ex Occidentali India portantur. Nā Orientales lumine sincero illustres sunt. Occidentalibus tristis quædam & nebulosa sinceritas inest. Idè illis pretium maius. Habet tamen etiam Occidentalis ora quosdam qui non cedunt Orientalibus; sed admodum paucos. Ponderosi quoque, commendatiores. Pondus ad hoc æui, inquit Plinius, semiunciæ, pauci singulis scrupulis excessere. Ex Indicis nunc ponderosissimi pendere visi sunt centum sexaginta grana hordei, siliquas triginta, & viginti septem siliquas. Maximos duos possedit Cleopatra Aegypti regina per manus Orientis regum sibi traditos. Rex Bornei oui anserini magnitudine. Margaritæ magnitudine parvæ nucis auellanae, quam leptocaryon vocant Greci, & egregie rotundæ nominantur apud ^f Heliodorum. Ad hæc multum confert maturitas. ^g Aiunt enim quo maturiores sint, eo albiore, & magis splendida esse, translucida, minusque referre colorem Conchæ, qui aliquando arcum ferè cælestem refert variantibus prodiuerso ad lucem positu coloribus, rutilo, cæruleo, subviridi. Itaque Americus Vesputius, sic de Vnionum maturitate ad regem suum scribit: Nouerit maiestas vestra, quod nisi permaturi sint, & à Conchylijs, in quibus gignuntur, per se se excidant, omnino perfecti nō sunt: quinimò in breui, ut sepius expertus sum, emarcescunt, & in nihil redacti sunt. Cum verò maturi fuerint, in Ostrea ipsa inter carnes, præter id quod carnibus ipsis hæreant, se separant: huiusmodi optimi sunt. Hæc ille. Addit etiam inter probitatis notas Iohannes Fregosus, si facile in aceto liquefiant. Refert etiam ex qua Concha exemptæ sint. Nam quæ in India Occidentali in Pinnarū quodam genere nascuntur, turbido sunt colore, obscuro, ruffo, & quamuis candidæ quædam in his inueniantur, tamen non comendantur. Inter Conchas optimæ habentur laues, & albæ, quales pro Conchis Margaritiferis exhibuimus.

P R E T I V M.

^a Li. 9. c. 38
^b Li. 37. c. 4.

PLINIVS ^a cū de luxuria, quæ ex mari petitur, dixisset: Principium ergo, inquit, columenq; omnium rerum pretij Margaritæ tenent. ^b Alibi proximum adamanti apud suos Romanos Indicis Arabicisq; Margaritis statuit. Et alio rursus in loco: Linum, inquit, quod ignibus non absumitur, in desertis Indiæ cū inuentum est, æquat pretia excellentium Margaritarum. Androstheneſes scripsit in Asia (nam locus erit pretij equus æstimator) Perside, & alijs Orientis regionibus tantj vniones pretij fuisse, vt pari auro rependerentur. Megasthenes, teste ^c Arriano, tradit apud Indos ter tanto auri purissimi (nam hoc Indi quoque fodiunt) pondere æstimari, *ἡναι τρις αἰσίων πρὸς χρυσίου τοῦ ἀπιδόου*. Arabiæ (audi Plinium) felicius mare, quàm cōtinens est: ex illo namq; Margaritas mittit: minimaq; computatione millies centena millia sestertium annis omnibus India, & Seres peninsula illa imperio nostro adiunt. Tanto nobis diliciæ, & feminae constant. Quota enim portio ex illis ad Deos quæso iam vti ad inferos pertinet? Alexander Seuerus teste Aelio Lampridio gemmas sibi oblatas vendidit. Et cū quidam legatus Vniones duos vxori eius per ipsum obtulisset magni ponderis, & inusitatae mensuræ, vendi eos iussit: qui cū pretium non inuenirent, ne exemplum malum à regina nasceretur, si eo vteretur quod emi non posset, in auribus Veneris eos dicauit. Cæsar, vt scribit Suetonius, ante alias dilexit Marci Bruti matrem Seruiliam, cui primo suo consulatu sexagies sestertium Margaritam mercatus est. Quod hic dicitur de Margarita sexagies sestertium coempta, fidem facit dicto Pliniano de Margarita Cleopatracenties sestertium æstimata, id est, aureis ducentis quinquaginta millibus. ^d Budæus, cū inquireret, an id verum esse potuerit, sic rationem ducebat, Dotem omnem Margaritarum, vt Plinius inquit, & gemmarij nostri confirmant, in candore, in magnitudine, & orbiculari forma, in læuore, & pondere esse scimus. Candorem nostri nitorem Indicū intelligunt. Quare in Vnionum indicatione omnia hæc obseruant. Cū hæc proderem, percunctatus sum à gemmario quodam primi nominis mihi familiari, quem vidisset vnquam pretiosissimum Vnionem, quantum pendere meminisset. Cū de hoc verba faceremus, & ille trecentarios se vidisse respondisset, idq; vt memorabili in præcipua bonitate commemoraret, inter sermonem aduenit gemmarius alter, qui dixit pridie se vnum tenuisse quadraginta ceratia pendentem. Hoc enim verbo in gemmis appendendis vtuntur, quod infra à nobis exponetur. Is igitur cum rei pernoscendæ cupidum me videret, ait se postridie mihi eum ostensurum in manibus inclusoris, aut vascularij, qui illigandum cum monili conduxerat. Ea die ad constitutam horam non affui. tertio die cū venissem ad eum, comperi ab inclusore redditum, cæterum eum esse in dactylothea principali, tribus aureorum millibus emptum, auellanæ magnitudine, orbiculatum, eximie pulchritudinis, pōdere, vt dixi, quadragenarium. Ab alio gemmario audiui vnā se Margaritam tenuisse, exquisita bonitate, pondere tricenariam, quatuor millibus aureorum emptā à duce Borboniana Ludouici regis vndecimi filia. Et paulò post: Sed Plinius de Vnionibus loquens, Pondus, inquit, ad hoc aui semunciæ pauci singulis scrupulis excessere. Hoc pondo sex & octoginta ceratia, & bese sem ceratij æquat, cū in vncia centum & sexaginta sint ceratia, & viginti in drachma. Non mirum igitur est, si Vnio omnis aui maximus, & omni dote probitatis præstantissimus, tanti ea ætate æstimatus est, qua mundus auro, & argento exuperabat. Et rursus paulò infra, cū ea Plinij verba adduxisset, quæ nos iam citauimus, hæc subdit. Ergo cū eo tempore Vnionum inter gemmas prima, aut certè secunda esset indicatura, tuncq; rerum pretia ad summum licitationis peruenissent, & ille Cleopatrac Vnio pondere altero tanto præstaret, quem pretiosissimum memoriæ nostræ Vnionem gemmarum institores meminerunt, atque eo amplius scrupulo: non abhorre à fide puto tantj æstimatum esse: simul quod omnibus numeris commendationis absolutus erat, simul quod ad culmen probationis, & primatū peruenerat, & ita inclaruerat fama, vt natura specimen sui fecisse in duabus Margaritis æstimaretur, vt ex Plinio apparet. Huius pretij ratio sic arbitror iniri potest. Quum ex illo gemmario quærerem, quāti ex formula æstimaretur plurimo Margarita, quæ pondere quaternaria, & qualitate prima esset: triginta, inquit, aureis eiusmodi emptā vidimus. Quid octonariam, inquam, eiusdem notæ quanti æstimares? ait minimum ducentis. Cū vltius rogitando per accessiones pergerem, ita respondit, vt intelligerem accessionem pretij deinceps ex pondere, non ex numero, sed proportionem fieri: vt quomodo duplicando

Vniones vē
diti ab Im-
peratore:
Vniones do
nati.

^d Lib. 2. de
asse.

Margaritæ
in signis pō
deris.

Pondus.

Cleopatrac
gemmæ pre
tij ratio.

A cando ponere supradicto octonaria Margarita paulò minus septuplex quaternaria æstimatione facta esset: sic in duodenaria, & vicensaria, & vltioribus maiore deinceps maioreq; rursum versus incremento pretium augetur. Qua ratione si pretiū Plinianæ statuamus, in immentum quoddam pretium abibit taxatio. Maius fortasse miraculū sit Cæsarem centum quinquaginta millibus Vnionem vnum emisse, vt adulteræ donaret. Hactenus Budæus, Porro Vnionem Cleopatæ ad monetam suam Lusitanicam computans Fregosus, ait valuisse ducenta quinquaginta millia ducatorum. ^e Iohannes Hugo Linschottanus ^e *Nauię in Ind. Orient. cap. 91.* Vnionem perfectum ex omni parte, quā splendoris, quā luminis sine puteolis, sphaerica forma, aut in pyri speciem probè tornata, qui lati vnus ducatum vnum ferè valere à gemmarijs est edoctus. Atq; hinc, inquit, cōputatio deducetur, vt in adamante, carbunculo, & smaragdo, ablata semper pretij parte, pro vitiorum, aut puteolorum, aliarumq; improbitatum nota. Constituta ergo ritè æstimatione pondus ipsum reputa, ac tum procedes in pretio, eodem planè modo, quo in rubinis, & adamante fieri assolet. Etenim Margaritarum lineas, ita æstimabis, si maiores, ac elegatiores plures sint, non improbabis; nam ob multitudinem pares esse non possunt, ac bonitate maiorum facile minorum prauitas vincitur; sin è contra appareant, tum, quod aiunt, ex inanibus paleis tritum frumenti feceris. Mirantur itinerum Indicorum scriptores, non maioris apud nos Europæos Margaritas esse pretij, quàm sunt, cū magni sint apud Ormutanos, vnde per diuersas terras ad nos adferuntur. Cæterum Ormutij; cribris ex bractea factis Margaritæ venduntur, rotundis ea sunt foraminibus, in quæ distincta vicissitudine quadam subeunt foraminum: etenim alia grandiora sunt, alia minora, octo ferè in species diuisa, ex quibus haccæ, quæ cadunt, diuersa item pretia nanciscuntur. Minutæ illæ, siue Margaritarum quisquiliæ Alioffar dictæ ad vnciæ pondus venduntur, & à Pharmacopolis, Venetijs allatæ emuntur, parui in India pretij, Pharmacopolæ nostri, inquit, Zoographus, Vnionum minimorum vilissimorumq; vnciam emere se aiunt denarijs argenteis octonis. Elegantiorum verò quibus ad virginum, & matronarum ornamenta quædam, vestium dico, & tænearum, aut mitrarum, aurifabri vtuntur, vncia denarijs ferè quadraginta octo venit. Hæc ille. Vniones exigui autem in Aethyopia tanti fiunt quanti aurum.

Pretia ex
cribrorū fo-
raminibus.
Alioffar.

V T P O L I A N T V R.

VETVSTATE, & continua gestatione pondus coloremq; mutari, & pretium vilescere notum est: idq; Plinius ^a non ignorauit. Alexander Polyhistor, & Sudines senescere eos putant, coloremque mutare, atteri; nisi sedulo habeantur. Pondus nullis remedijs restitui potest, sed nitor. Indi in oriza non nihil contusa cum sale fricant aliquamdiu, vnde perpetuus decor ille, & eximia claritas. Auerroes Arabs magni nominis philosophus, & medicus scribit, si dentur comedendæ columbis, clariores, & puriores reddi: sed occidendas esse statim vbi deglutierint; diutius enim in ventriculis detentas, pondere, & pretio imminui, plusq; damni, quàm lucri accipere. In Bohemiæ fluuio, qui pagum Hussinetz alluit inuentas Margaritas in Conchis quibusdam immaturas accolæ aliquando anatibus deuorandas præbent, & vbi aluo reddiderint, splendidiore colligunt. Cū eximi debent, cauent ne aëre tangantur, & illico ore excipiunt. Salua enim ablutæ constantius splendorem seruant. Fit insuper interdum, vt maculam quandam in superficie habeat vnio, aut pilum, aut aliud quippiam, quod splendorem pretiumq; diminuatur. Ideo gemmarij tunicam primam Vnionis auferunt, habet enim plures tunicas, siue cortices, vt cepæ, veluti dictum est. Sed gemmarius, qui hoc opus aggreditur certus esse debet tunicas interiores maculis, aut pilis carere, quod facile cognoscet, si Vnionem digiti summis, solis splendori lucido cælo opponat, nam ita omnia vitia facile videbit, veluti sunt rimæ; quandoque enim rupti Vniones sunt parte interna, cū foris summæ sint probitatis, quamuis ad naturalem primumque nitorem, nunquam redigi possint. Quod & Aelianus docuit his verbis: suapte natura rotundus, & læuis est, probèq; circumscriptus: si quem ex eis velis affabrè aliter quàm natus est expolire, is artificium prodit; non enim cedit, sed asper fit, & se fraudibus atq; insidijs ad speciem indicat attentari.

Cur vile-
scant.

^a Li. 9. c. 35

Pondus nō
restituatur.
Vt nitor re-
stituatur.

Vt pilus au-
feratur.

Vnionis cor-
tices.

Naturalis
nitor nō re-
stituatur.

VT ADVLTERENTVR.

* Chel. 11.

375.

Vniones
manu facti
formatiq; IOHANNES Tzetzes^a Vniones factitios τυπωτέ's, id est, formatos vocat, atque χειροποίητες, id est, manu factas, his versibus:

Τῶς τυποτέ's δὲ μάθῃ νῦν καὶ χειροποίητες
Τὸ σιδηροῦ τυπάριον εἰς σφαίρῳσι μαργάρων
Κρατὸν, καὶ ὀβελίσκον δὲ, ὅς τις θηρὰ μαργάρους,
Εἰσέρχεται, καὶ τιθῇσιν ἐγγίσα τῷ Ὀστρεῖ

Τὸ σιδηροῦ τυπάριον, τῷ δ' ὀβελίσκῳ νύττει

Τὸ Ὀστρεον, ἐκρίει δὲ τὶ ὡς ἰχώρ ἐκ τέτῃ.

Οππὲρ χεθεὶν καὶ τυπωθέν, μαργάρον πῆξιν φέρει. Id est,

Formatas autem disce nunc, atque manu factas.

Ferrum quodpiam formatorium in rotunditatem Margaritarum

Tenens, atque veru quicquid, venatur Margaritas,

Ingreditur, atque ponit propè Ostreum,

Ferrum impressorium, veru autem pungit

Ostreum, effluit autem quippiam veluti sanies ex hoc,

Quod fustum, atque formatum Margarita coagulatum fert.

Et paulò post:

Καὶ τεχνικὰς ἐπίσταμαι μαργάρους ἐκ μαργάρων,

Μικροὺς μαργάρους θράνοντες, καὶ λύοντες ἐν γὰρ τῷ χυμῷ

Ἀλλὰς σφαίρουσι μείζονας.

Et artificiosas scio Margaritas ex Margaritis,

Paruas Margaritas, frangentes, atque resoluentes arte,

Alias rotundare maiores.

* Lib. 3. de
vita Apoll.πλινθίς
quid.* Lib. 7. de
var.Ex Cōcha-
rum testis.* Lib. 10 de
var. rer.

Mutuatus autem hæc videtur Tzetzes ex^a Philostrato; non satis plenè tamen. Quare ipsa Philostrati verba, Zenobio Acciolo interprete, ad Græcum exemplar à Zoographo emendata ponemus: Dignum quoque, inquit, existimaui, quæ de altero Margaritarum genere (arte facto scilicet: nam naturales calculos in Conchis quibusdā albæ testæ, circa Byblum paruum Indiæ insulam reperiri, qui in Ostreis illis locum cordis obtineant, paulò ante dixerat) traduntur, non prætermittere: quandoquidem nec ipsi Apollonio res visa est levis, sed auditu iucunda, & mirabilium omnium mirabilissima. Nam qua parte insula pelagus respicit, immensa est maris altitudo. Fert autem Ostreum in testa alba (ἐν ἑλὺτρω λευκῷ) quadam pinguedine referta. Lapidem autem nullum producit. Inde maris tranquillitatem observant, & aquæ superficiem etiam ipsi olei effusione læuigant. Tum ad Ostrea capiendā ingreditur aliquis, ita instructus paratusq; , sicut qui spongiarum colligunt. Est autem ei ferreus later (πλινθίς, σιδηρὰ, non πλινθος, vt interpretes legisse videtur. Est autem πλινθίς, vt quidam dicunt, scapellum quo sementarij vtuntur ad equandam, & poliendam laterum scabritiem: vel, vt alij interpretantur δοῦς, id est, pugio maior, & quadratus instar trabis. Alij asserculum esse putant, vel tabulam, qua mulieres lanam vellentes vtuntur, Gybertus Longolius,) & alabastrum vnguenti: atque ita propè Ostrea confidens Indus vnguento, quasi esca ad fallendū vtitur: namque illo perfusa Ostrea sese aperientia inebriantur. Tunc ferreo stylo perforata quasi saniem quandam emittunt. Hanc venator ferreo latere excipit: qui in varias multiplicesque formas concuatus est; ea verò postmodum sanies lapidescit: atque in modum naturalis Margaritæ albus ille sanguis obdurefcit. Et hæc est, quæ ex rubro mari colligitur Margarita. Huic autem venationis generi etiam Arabes intendunt, ex opposito maris habitantes, hæc Philostratus. Cæterum, quod Tzetzes scribat ex Margaritis confractis fingi Vniones, nō mirum videtur, cum^b Cardanus scribat è Concharum testis fieri his verbis: Non læuis est lucri seplasia, cum ex Concha Margaritarum pulcherrimi fingantur Vniones. Adeo autem rectè fraus hæc succedit, quod nec à gemmarum testis. rijs dignoscuntur: color, splendor, substantia, pondus respondent. Sunt qui etiam ex duobus frustis ob Conchæ tenuitatem Vniones conficiunt. Dum hæc scriberem lis agebatur de Margarita sexaginta octo aureis emptā à gemmario, quæ ex Concha facta erat: pretium a estimationis aurei ducenti. Sperabant imponere Germanis, aut Gallis: quod ingenio, & arte minus valeant. Idem^c albi: Nuper, inquit, inuentum est, quod vidi, vt Margaritæ fiant adeo veris similes splendore, vt si forma, quæ solum dimidium orbem implet, non obstaret asperitas

asperitas quædam, omnino pro veris atque optimis eis assimilarentur. Quoniam solū iuxta littus maris effici illas posse affirmabat (qui hanc artem callebat) solūq; vere: & hemicycli, vt dixi, forma: coniectura assequor ex lapidibus Astacorum, aut Pagurorum, vel eius generis illas confici. Coquebat autem eas cū aqua. Liquorem circumponens illum à quo tam splendidæ euaderent, Certè si rotundæ pro dimidijs fieri possent, etiam ipsos gemmarios fallerent: quando & nunc egregia opera inferantur, Quod verò optimum est, tardè fenescunt, multis annis splendorem seruantes. Leues sunt & etiam pondere ipso parum à natuijs differunt, Cū verò peteret centum coronatos, vt doceret, non tanti hoc existimaui, vt doceret fallere. Sed constat originem hoc adulterinum à talcho ducere, Conchas palustres aliqui in acri lixiuio coquunt, donec nigri earum cortices separari possint: reliquum album contundunt, & rore inter Pentecosten, & Augustum collecto distillatoq; excipiunt, subigunt, & globulos minutos formant, perunduntque acicula, & filo insertos ad solem indurant, Margaritæ oculi labracis à Kiranide nominantur: vnde arbitror esse qui ex humore crystallino oculorum piscium quorundam, vt potè albo, solido, rotundo, & magnitudine mediocres Margaritas referente, eas mentiantur. Fieri enim posse putant, vt præparatione aliqua translucidus is humor reddatur, sicuti in viuo erant pisce, Nam & Antonius Mizaldus Margaritas, sic fingere docet: Accipe, inquit, candidos lapillos ex capitibus, & oculis piscium: quos munda, sicca, puluera, & agitat, despurmatisque ouorum alluminibus excipe, misce, ac tamdiu moue, donec fiat veluti mala, & spissamentum: ex quo Vnionum corpuscula, dum recens, & tractabilis est materia effinge, & sera suilla, vt fiat foramen, transfige, tum demum rescicata coque in lacte vaccino, & secreto loco procul à sole, & puluere iterum sicca, donec perfectam duritiem induerint, Videbis, quod placuisse queat. Massarius scribit suo tempore Murianenses vitrearios Vniones adulterasse: primum Vniones vitreos vacuos, sed translucidos fecisse, deinde materia implese, qua splendidi, & Vnionum coloris redderentur in tantum, vt vix à veris Vnionibus discerni possent. Quapropter fuisse decem virorum decreto vetitos. Sunt & fossiles quædam, & subterraneæ Margaritæ crystalli fatura teste Aeliano. Aiunt in Cambaia esse qui gemmas, & Vniones faciunt, quos veros putares; sed quomodo, nondum scitur, Posset etiam quispiam rudioris semina lithospermi vendere pro Vnionibus, qui hæc Plinij consideret: Inter omnes, inquit, herbas lithospermo nihil admirabilius. Aliqui ægonychon vocant, alij Diospyron, alij Heracleon. Herba quincuncialis (quinque caulibus manusc.) folijs duplo maioribus, quàm rutæ, ramulis surculosis, crassitudine iunci: gerit iuxta folia singulas veluti barbulas, & earum in cacuminibus lapillos candore, & rotunditate Margaritarum, magnitudine ciceris, duritia verò lapidea. Ipsi quæ pediculis adhæreant, cauernulas habet & intus semen. Nascitur, & in Italia; sed laudatissimum in Creta. Nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo aspexi. Tantus est decor velut aurificum arte alterius inter folia candicantibus Margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis.

Ex oculis
cæcorum.Ex Concha
rum palu-
striū testis.Oculi la-
bracis.Ex oculis
piscium.Memor.
cent. 1.

Ex vitro.

Margaritæ
fossiles.Lib. 27.
cap. 11.Lithosper-
mi forma.

VSVS IN MEDICINA.

MEDICORVM qui medicamentis suis Margaritas miscere cupiunt, interest scire, qualesnam accipere debeant. Sunt enim perforatæ, & non perforatæ. Perforatas natura præferri cæteris, quod per foramen excrementis sint purgati, non bene putat Syluius, vnaque cum eo alij doctissimi viri. Nam omnes perforantur arte, idque magna ex parte in Babylonia, quod ex Ormutio alijsque Indiæ vicinis regionibus deferuntur. Syluaticus, quæ ad remedia requiruntur, non perforatas intelligi scribit, Esse & obscuras quasdam subcitrinas non perforatas, quæ perforatis æquipollent. Idcirco eligendas esse claras, & albas; obscuras, & quasi albidas, hoc est pallidas non esse miscendas medicamentis. Maturæ, inquit Albertus, splendent & translucidæ sunt ad ornatum eligendæ: minus maturas aliqui in medicina præferunt. In iunioribus Conchis repertæ meliores sunt: hodie in Bohemia immaturæ medicis sunt vsui: maturæ autem, & splendentes annulis includuntur. Zoographus tradit pharmacopolas compositionibus quibusdam medicis addere Margaritas minutas, phrygonibus inutiles, & feminarum desiderijs ineptas, Sed Serapio Margaritæ, inquit, eligendæ sunt maiusculæ, claræ, læues, non angulosæ. Frigidæ, & siccæ sunt in secundo gradu cum pauca subtilitate secundum Rasin: quod verius videtur, quàm quod Isaac Eben Amrā scribit, in omnibus qualitatibus primis eas temperatas esse. Desiccāt humiditates, Dissolun-
tur,

Perforatas
malè præ-
ferri.Vbi perfo-
rentur.Immaturæ
quibus ex
vsu.Quæ eli-
gendæ.

Margarita
rum uis, &
temperies:

Ad cordis
affectus:

Succeda-
neum.

Oleum ex
vniionibus.
^a De med.
vet. & non
dialog. 7.

Calx Mar-
garitarum,
vt fiat.
^p Lib. 2.
Alch. tract.
1.
Liquor
Margarita-
rum.

tur, & linitur baras (baras, vel albaras Arabicè, est leuce Græcorum, id est, vitiligo profun-
dior, Manardo) cum eis statim eam abolent. Quod si quis sodam (id est capitis dolorem)
patiat, propter dilatationem neruorum opticorum, & fiat caputpurgium cum ista aqua,
statim sanatur. Oculorum humiditates deficcant: roborant enim neruos per quos humidi-
tas ad oculos defluit: eorumque obscuritatem albedinem (nubeculas) & sordes emendat.
Quidam ad hæc vitia tenuissimo earum puluere vtuntur, quæ oculis inspergunt. (Ego hunc
puluerem alicui aquæ immiscerem,) & collyriū faciunt, vires, spiritus, cor & omnes corpo-
ris partes principes recreant; quod humiditates earum redundantes absumant. Antidotis
viscerum admisceri, ait Serapio, ac vim eorum augere: sanguinem enim tenuiorem redde-
re. Corroborare: quamobrem conuenire in eius debilitate, tremore alijsq; symptoma-
tibus, quæ melancholicis affectibus superuenire solent, vt sunt timores, & cardialgiæ: san-
guinem enim crassum, & sæculentum clarificare. Margaritæ, inquit Auicenna, similes sunt
carabe (electro) natura, & luciditate: sed efficaciores ad roborandum, quàm carabe: & inest
eis proprietas valde magna, & libro de virtutibus cordis, cor confirmare ait: quibus alij
addunt putredini, circa hoc viscus nobilissimum existenti resistere: & quia frigidi, & sicci
sunt, febricitantium remedijs adhiberi. Vnde non mirum est à vulgaribus pestiferisq; mor-
bis defendere. Diarhœis, licenterijs, ac sanguinis fluxui nimio, vt menstruorum quoque
non parum conferre. In locum earum, inquit rursus Serapio, succedere potest tantundem,
& dimidium ponderis, è Conchis earum magnis, & splendidis: vt pro drachma Margarita-
rum Cœche partis, scilicet interioris, quæ sola splendet, sesquidrachma. Ex Græcis antiquis
pauci earum meminere. Ingrediuntur Vniones in compositione antidoti aurei Alexadri-
ni descripti ab Actuário. Perforati, & non perforati, emplastro ad cordis syncopen, & im-
becillitatem corporis apud Nicolaum Myrepsum. Galenus, & Dioscorides nullam inter
medicamenta horum mentionem, quod sciam, faciunt. Recentiores duas antidotos habent
Pharmacopæi Diamargaritum frigidum, & calidum: quarum prior frequētiori in vfu est
atque alia, quæ manus Christi perlata dicitur. Solent Pharmacopæi in marmoreo morta-
rio in puluerem redigere, ne aliquid, vel coloris, vel substantiæ, vel saporis ingrati à metal-
lico contrahant. His dentes albidiores fieri traditum est: sed idem testæ Concharum, &
Ostreorum, in quibus inueniuntur, præstant. Ex eis autem oleum confici docet Iohannes
Guinterius^a Andernacus: Primum in puluerem, inquit, rediguntur, & vitro oris angusti
induntur, perfundunturque aceto distillato optimo, ita vt ad duos digitos superemineat:
deinde in cineres calidos ponuntur, donec soluantur: postea quod solutum est in balneo
exstillatur ad siccitatem vsque, & super calcem hæc Vnionum aqua pluuialis stillatitia fun-
ditur; rursusque distillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recens
aqua, rursusque distillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recens aqua
stillatitia, rursusque detrahatur, vt antea: atque is labor ter quaterve repetitur, quo ad nihil
aceti subesse percipiatur, tandem puluis, siue calx Vnionum, aut in loco humido supra mar-
mor dissoluitur, aut ex spiritu vini maceratur, distillaturque donec in liquorem olei instar
redigatur: cuius grana sena ex humore aliquo ad resolutionem neruorum, conuulsionem,
marcorem senilem, & phrenitidem dantur: corpus sanum conseruat: læsum pristini sanitati
restituit: lac muliebre emendat, augetque naturalium partium vitia, & semen corrigit: ab-
cessibus vlceribusq; exedentibus, cancro, & hæmorrhoidibus medetur. Calcem Margari-
tarum hoc modo parandam docet Andreas^b Libavius: Margaritæ aceto præmaceratæ, &
friabiles factæ, potissimum tamen limonum distillatione, rectius calcinantur iusto igni re-
uerberij, in quo interdum etiam ad rubedinem vsque detinentur, indeque in læuorem du-
cuntur. Liquorem perlarum idem sic fieri iubet: Margaritas, inquit, macera aceto forti, do-
nec fiant friabiles, Tritas cum oui albo compone in globulos, quos calcina in reuerberio.
Subtilitatem extrahe per vini spiritum. Quod non exit, calcina denuo. Spiritum abstra-
ctum coagula in alcali, quod solue per deliquium; & vt soluatur facilius, torre ad ignem pro-
bè, posteaque læuiga exactissimè. Sed variant artifices admodum in magisterio perlarum,
vt ibidem annotat Libavius. Quidam acetum destillatū exasperant sale ammoniaco. Hoc
pulueri perlarum affundunt ad quatuor digitos. Locant in balnei digestionem. Inde destilla-
tur acetum. Affunditur aliud vsque ad octiduum. Destillatur puluis, edulcoratur. Sed hic,
vt liquefeat calcinandus est, quanquam ab alijs etiam sine calcinatione per spiritum dunta-
xat vini extrahatur particulatim de more, & quod non exit, id corrodunt iterum aceto, sub-
tiliantq;: donec totum pondus traductum, & attenuatum sit, abstracto per distillationem
lentam spiritu, tostus puluis læuigatur, & soluitur. Dicitur peculiari cum aceto, quod radi-
catum dixerit, in hunc modum confecisse: è tartaro calcinato per acetum distillatum ex-
trahe

Atrahe alcali. Extractionem distilla per retortam bis in arena, primum mediocri igni, donec aquositas exierit. Si materia quasi intumescit, mutato receptaculo, auge ignem. Prodit radicatum. Hoc Margaritis affunde ad duos digitos. Solue, solutionem coagula. Pulverem læuiga, & per deliquium in cella solue. Antequam autem læuiges, quater edulcora eum aqua stillatitia fontana. Thomas Moufetus in epistola ad Monauium improbat calcinationem per acetum, quod eius vis nequeat elui. Sed si addatur calcinatio per ignem, nihil virium eius poterit remanere, præsertim cum etiam empyreuma eluatur. Ipse præscribit talem modum: Tufas Margaritas in pulverem impalpabilem læuiga, Extrahe vini spiritu nobilissimo ad quinque digitos affuso, & digere in balneo per mensem, donec coloretur spiritus. Tunc transfunde eum, reponesq; alium, & procede eodem modo, donec non coloretur amplius. Coagula, & coagulatum aqua destillata ter ablue. Hæc potius est extractio essentialis, quam magisterium. Consultius autem est, si perlæ sunt puræ, & nobiles, magisterio uti, & totas exaltare. Neque enim videtur opus esse extractione essentiali, cum sint extractum naturale, nisi tamen impuritates adhæreant. Pro aceto usurpant alij succum limonium destillatum, & berberum clarificatum, vel aquam salis gemmæ, vel spiritum vini alcalisatum. Sed ut diffuant in liquorem, calcinatione, & læuigatione opus erit. Illis in pulverem duntaxat rediguntur, hæc ille.

Calcinatio
per acetum
improbata.

VSUS IN VARIIS. LVXVS.

MARGARITAS * inquit Plinius Romæ in promiscuum, & frequenter * *Li. 9. c. 35*
usum venisse, Alexandria in ditionem redacta: primum autem cepisse circa Syllana tempora minutas, & viles Fenestella tradit, manifesto errore, quando Romæ in usu
cùm Aelius Stilo Iugurthino bello Vnionum nomen impositum maximè esse primū
grandibus Margaritis prodar. Et hoc tamen eternæ propè possessionis est. *cepere.*
Sequitur hæredem, in mancipatum venit, ut prædium aliquod. His magnam veteres exercuere luxuriam atque nefandam, non modò in ornatu, ac vestibis sumptuosissimis sceminarum, sed etiam in splendidissimis conuiujs, ut ex his tribus exemplis, quæ narrat Plinius, licet intelligere, Lollia Paulina dico, Cleopatraz, & Clodij Tragoedi Aesopi filij: Lolliam Paulinam, inquit, quæ fuit Cai principis matrona, ne serio quidè aut solenni ceremoniarum aliquo apparatu, sed mediocrium etiam sponsalium cœna, vidi Smaragdus Margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus digitisque: quæ summa quadringenties sestertiūm (alias H.S. & similiter in sequentibus ter) colligebat: ipsam confestim paratam nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, sed auitæ opes, prouinciarum scilicet spolijs partæ. Hic est rapinarum exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriẽte, interdicta amicitia à Caio Cæsare Augusti filio, venenum biberet, ut neptis eius, cccc. sestertiūm opera spectaretur ad lucernas. Computet nūc aliquis ex altera parte, quantum Curius, aut Fabritius in triumphis tulerint: imaginetur illorum fercula ex altera parte Lolliam, vnam imperij mulierculam accubantem: non illos curru detractos, quàm in hoc vicisse malit. Nec hæc summa luxuriæ exempla sunt. Duo fuere maximi Vniones per omne æuum, vtrumque possedit Cleopatra, Aegypti reginarum nouissima, per manus Orientis regum sibi traditos. Hæc cum exquisitis quotidie Antonius faginaretur epulis, superbo simul ac procaci fastu, ut regina meretrix, lautitiam eius omnem apparatusq; obrectans, quærente eo quid astrui magnificentia possit, respondit, vna se cœna centies sestertiūm absumpturam. Cupiebat discere Antonius, sed fieri posse non arbitrabatur. Ergo sponsionibus factis, postero die quo iudicium agebatur, magnificam aliàs cœnam, ne dies periret, sed quotidianam Antonius apposuit, irridenti computationemq; exposulanti. At illa corollarium id esse, consumptarumque se ea in cœna taxationem confirmans, solamq; se centies sestertiūm cœnaturam, inferri mensam secundam iussit. Ex præcepto ministri vnum tantum vas ante eam posuere aceti, cuius asperitas visque in tabem Margaritas resoluit. Gerebat auribus tum maximè singulare illud, & verè vnicum naturæ opus. Itaque expectante Antonio, quidnam esset actura, detractum alterum merisit, & liquefactum absorbit. Iniecit alteri manum L. Plancus iudex sponsionis eius, eum quoq; paranti simili modo absumere, victumq; Antonium pronunciauit homine irato. Comitetur fama Vnionis eius patrem, capta illa tantæ quæstionis victrice dissectum, ut esset in vtriusq; Veneris auribus Romæ in Pantheo dimidia eorum cœna. Non ferent tamen hanc palmam, spoliabunturque etiam luxuriæ gloria. Prior id fecerat Romæ in Vnionibus magnæ taxationis Clodius Tra-

Lollia Paulina
luxus
in margaritis.

Cleopatraz
luxus.

Clodij Tra-
gœdi Aesop-
pi filij lu-
xus.

gœdi Aesopi filius relictus ab eo in amplis opibus hæres, ne in triumphatu suo nimis su-
perbiat Antonius, penè histrioni comparatus: & quidem nulla spōsione ad hoc productus,
quod id magis regium erat, sed vt experiretur in gloria palati, quid saperent Margaritæ: at-
que vt mirè placuere, ne solus hoc sciret, singulos Vniones conuiuis absorbendos dedit.
Huc vsque Plinius, Eorundem exemplorum detestandæ luxuriæ alij auctores quoq; me-
minere. Solinus scribit Lolliam Paulinam Cai principis coniugem habuisse tunicam ex
Margaritis sestertio (sestertiorum Hermolaus) quadringentis æstimatam: atque Plinius
non tunicam, sed ornatum capitis, colli & manuum eam habuisse tradit. Idem Solinus (te-
ste Hermolao) Manlium, non M. Lollium; item filiam eius non neptem, fuisse Paulinam
tradit, exemplaribus, vt arbitror ambustis: de hoc Dion itemque Tacitus, Lollia, inquit,
Paulina M. Lollij consularis filia, Setonius: Lolliam Paulinā Cai Memmij consularis exer-
citus regentis nuptam. Plinij verborum de Cleopatrar, & Antonij sponsionibus super
epularum magnificentia paraphrasim cōtexuit ^b Macrobius: hoc interest, quod Vnionem
à regina absorptum, non quadringentis, vt Plinius, sed centies sestertiū valuisse scribit.
De Aesopi Tragœdi filio ^c Valerius Maximus quoq; meminit, idem referens, ^d Horatius: ^e

^b Satur. 3.
^c 17.
^d Lib. 9.
^e Ser. 2. 3.

*Filius Aesopi detractam ex aure Metella,
Scilicet, vt decies solidum absorberet, aceto
Diluit insignem baccam, qui sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen, iaceretve cloacam.*

Cæcilia Metella (inquit Acron) filia Metelli, Aesopum actorem tragœdiarum ditissimum
adamauit. Eius vxoris, ac Aesopi filius diues, & luxuriosus fuit, qui gemmam triuit, & misit
in poculum, vt videretur decem millia deuorare, quo suas posset deuorare diuitias. Porro
cuiusvis conditionis fœminis olim omnibus corporis partibus adhibuisse, crinibus, spiris
capitiq; toto collo, manibus, pedibus, traditum est, Digitis hoc (inquit ^e Plinius de Vnio-
nibus) suspendere & binos, ac ternos auribus fœminarum gloria est. Vnde Petronius Ar-
biter tribaccam Margaritam vocauit.

Margarita
cur tribac-
ca dicta.

*Quo Margarita cara, tribacca, Indica
An vt matrona ornata phaleris pelagijs
Tollat pedes indomita strato extraneo.*

^f Saty. 6.

^f Iuuenalis.

*Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extensis magnos commisit Elenchos.*

^g Lib. 9. c.
7. de benef.

Video Vniones singulos, inquit ^g Seneca, singulis auribus comparatos: ita enim exercitata
oneri ferendo sunt, lunguntur inter se, & insuper alij bini superponuntur. Non satis mulie-
bris infania viros subiecerat, nisi bina, ac terna patrimonialia auribus singulis pependissent.
Hos binos, aut ternos Vniones sibi iunctos Crotalia appellarunt veteres. Nam paulò post
citata verba Plinius dixerat: Subeunt luxuriæ eius nomina, & tœdia exquisita perditore
portatu: Siquidem cum id fecere, Crotalia appellant, seu sono quoque gaudeant, & collisu
Margaritarum. De his, & Elenchis hos versus Martialis ad Mammurram volunt intelligi:

Crotalia
quæ.

*Et virides pictæ gemmas numerauit in auro,
Quidquid & in niuea grandius aure sonat.*

^h Lib. de
bab. virg.
ⁱ Lib. 5.

Calceabantur etiam olim Margaritis: in tantum creuerat luxuria: Quin & pedibus, inquit
Plinius, nec crepidarum tantum obstragulis, sed totis focculis addunt. Neque enim gestare
Margaritas, nisi calcent, ac per Vniones etiam ambulent, satis est. Tertullianus: ^h Latent in
cingulis Smaragdi: Gylindras vaginæ suæ solus gladius sub sinu nouit: & in peronibus
Vniones emergere de luto cupiunt. Sic & Manilius ⁱ de Margaritis, & alijs gemmis canit:

*Perq; caput ducti lapides, per colla manusq;
Et pedibus niueis fulserunt aurea vincla.*

Pauperes
etiam mu-
lieres gem-
mis orna-
te.

Chares Mitilineus apud Athenæum refert ex Margaritis fieri etiam apud Persas, Medos,
Asiaticos, in aures, monilia, & armillas, brachiorum pedumque ornamenta, pluris æstima-
ta, quam quæ ex auro conficiantur. Nec apud Romanos primaria locupletesque matrone
vittis, stola, stellis, & lecticis Margaritis perornatis splendebant, sed etiam pauperes, vt
etiam nostra tempestate,

*Quarum nec vitta ligatos
Attingit crines, nec stola longa pedes.*

^k Lib. 15.
aduers. cap.
10.

Vt cum Nasone loquar. Affectantque (vetus lectio cupiuntq;) iam, inquit Plinius, & pau-
peres lictorem fœminæ in publico esse dictitantes, hoc est, vt doctissimus exponit ^k Adria-
nus Turnebus, pauperes fœminæ gaudent Vnionibus, quod in publico cum sint ipsis de via
disce-

discedatur, videanturq; diuites, vt Margarita pro lictore sit, & turbam sum moucant. Idem enim fuit lictorum officium. Horatius:

——— *Neque consularis*

Summouet lictor miseros tumultus

Mentis

Quidā docti, quos & Zoographus secutus est licitatorē legunt, quasi emptorem pudicitiae matronalis, verbis vim afferentes, & pro arguta elegantiq; sentētia turpem commiscētes. Manuscriptus legit lectorē: alij codices lectiores. Atq; hæc de Margaritis, siue Vnionibus.

Lictores
cur Marga-
ritæ.

Plinius cor-
rectus.

DE CONCHA IMBRICATA RONDELETII. Cap. XLIII.

ONCHA hæc, inquit Rondeletius, est distinctione testæ imbricatim vndata, vt loquitur Plinius, quamobrem Concham imbricatam vocauimus testa enim ad vndarum sese attollentium similitudinem distincta est, quæ distinctiones cum aliæ alijs insideant imbricum modo, Concha imbricata dicitur, quemadmodum & à Vitruuio imbricata camenta: Incerta, inquit, camenta alia super alia sedentia inter se imbricata, non speciosam, sed firmiorem quam reticulata præstant structuram. Imbricata, inquit Budæus, appellat inter se hærentia imbricum modo. Sunt autem imbrices tegulæ curue, quarum aliæ alijs imponuntur ad arcendas à testis pluuias. Easdem Conchæ huius distinctiones non ineptè squamis compares, sic enim squamæ piscium rotundæ dispositæ sunt. Concha hæc magna est, & lata ambitu inferiore, lacinioso, ac eo firmiter cohærente. Testa dura est, intus læuis. Caro dura, ac concoctu difficilis, alioqui superioribus similis. Frequens est Concha in Oriente, reperitur etiam in Oceano. A Græcorū vulgo Aganon vocari audio, & à Caloieris Arabiæ, id est, Cœnobitis qui illic sunt, Tridacnam. Verum Tridacna, quorū meminit^a Plinius, esse non possunt. Sic enim ille, cum de Ostreis loquitur: In Indico mari Alexandri rerum autores pedalia inueniri prodiderunt. Nec nō inter nos nepotis cuiusdam nomenclator Tridacna appellauit: tantæ amplitudinis intelligi cupiens, vt ter mordenda essent. Ex his verbis nihil aliud rectè colligas, quam Ostrea in India valdè magna reperiri, vbi omnia grandiora esse, quam apud nos sæpe diximus: quæ magna Ostrea quidam Tridacna appellauit, quia non nisi tribus morsibus deglutiri possunt. Hæc Rondeletius. Nos veram hic Concham Tridacnam repræsentare exterius, & interius putamus. Est enim hæc pedalis longitudinis, testa vndata, & scabra, vt Rōdeletij, sed magni ponderis. Pendet enim eius vtraq; testa quindecim libras medicas; eo loco quo sibi inuicem connectuntur singulæ duos digitos per transuersum crassæ, intus candicant, & glabræ sunt. Allata mihi est ex mari rubro. Imbricata minor dici poterit, minor ista longè, ea nempe magnitudine, qua hic proponitur, cætera non absumilis præcedenti.

Concha imbricata Rondeletij.

Nominis
ratio.

Imbricatū
quid.
Imbrices,
quid.
Descriptio.

Aganon.
Tridacna
Plinij.
^a Li. 3. c. 6.

In India
omnia, quæ
apud nos
maiora.
Tridacna
authoris de-
scriptio.

Concha imbricata minima.

DE CONCHIS STRIATIS.

Cap. XLIII.

Cappa tonda.

Colore differunt.

Caro;

Concha striata, fasciata, rufa.

ONCHAS striatas tres has nobis exhibuit Rondeletius, quarum prima ea est, quæ communi nomine à Monspeliensibus Coquille vocatur, ab Italis Cappa tonda, à rotunditate. Duabus enim testis constat multum cauis, & in dorsum multum elatis, ut ad rotundam figuram multum accedant: intus læues sunt, foris striatæ, Pectinum modo, in ambitu serratæ. Harum aliæ sunt albæ, aliæ nigricant, aliæ flauescunt, per ginglymum col-

ligantur: utriusque enim testæ apophyses sese inuicem subeuntes coniunguntur. Caro dura est, difficilis concoctu. Ius ex ea aluum soluit. Ex Concha hac & cæteris quæ sequuntur vstis, & in cinerem redactis dentifricia optima conficiuntur. Altera Concha striata priori similis est, nisi quod illa aliquot lineas tantum à latere ad latus per striarum transversum ductas habet, hæc non lineas simplices, sed virgas latas sicuti fascias per transversum ductas habet. Est etiam rufa, unde Concha striata, fasciata, & rufa dici potest. Tertia Concha striata cæteris longior est, cui figura testis multum cauis, canaliculis parum profundis, aliquot lineis per transversum ductis. Cum qua non parum similitudinis habet hæc à me adiecta, colore candido: pronè datur & supinè. His striatis Rondeletij subiecit speciem illam Zoographus, quam Venetijs rotundæ nomine pictam accepit. Istiusmodi Concham à figura quam habet cum bucardio lapide, bucardiam nominare soleo. Colore est (de mea loquor, nam Zoographi Concham, licet eandem arbitrer, non vidi) candido, fascijs verò cinereis, strijs ferrugineis. Ex eodè planè genere est altera subsequens, nisi quod tuberosa est. Nos etiam alias adiungemus depictas, quæ & colore, & magnitudine striarum, ac fasciarum positu differunt ac colore. Prior exterius exochas habet, & fascias quatuor nigricantes, intus tota candida. Altera etiam exochas habet, & parte superiori qua connectitur, colore est ferrugineo, intus albo & viridi. Sequitur has Concha striata candida & admodum lucida, fasciam in medio habens latam castanei coloris, cuius medium percurrit linea castanei coloris valde saturati: circumferentia fasciæ tota est ferruginea: intus verò tota alba. Huic valde similis quæ deinceps depingitur, magnitudine nimirum, exochis, atque strijs, duas habet fascias tenues: alioqui tota niuea. Quæ deinceps depicta est quatuor habet fascias castanei coloris, intus tota candida. Striatis item adiungenda istæ Concha Pectiniformis, tota ex cinereo lutescens, fascijs tribus ornata ochreis. Necnon & ista, extrà ferruginea, intus albo, & purpureo violaceo varia, intus animans conspicitur, luteo, caruleo, & rubro varium. Huc deniq; pertinent Conchulæ striatæ binæ postremæ, quarum prima colore prorsus est ferrugineo, altera ex luteo cinerea, strijs cinereis, fascijs fulcis, rubicisque.

Concha striata Rondeletij prior.

Concha striata Rondeletij altera.

Concha striata longa, eiusdem.

Concha striata nostra.

Concha striata rotunda Zoographi.

Concha striata rotunda nostra.

Striata

Concha striata rotunda alia cum tubulis.

Concha striata nostra prima.

Concha striata nostra secunda.

Concha candida vnica fascia
castanei coloris.

Concha niuea striata.

Concha striata quadruplici
fascia castanei coloris.

Concha striata pectiniformis.

Concha striata species tres alia cum animali suo.

DE CONCHA ECHINATA.

Cap. XLV.

ECHINATAM Concham, inquit Rondeletius, ab asperitate vocamus, Nominis
sicut aculeatam ab aculeis vocare possimus. In hac Vniones reperiri testa-
tur^a Plinius, Nam & Iuba tradit Arabicis esse Concham similem Pectini
Insecto, hirsutam Echinorum modo, ipsum Vnionem in carne ipsa esse
grandini similem. Hæc Concha Pectini similis est, testis admodum con-
cauis, striatis, in ambitu incisus. In strijs siue exochis eminent aculei fre-
quentes, incurui, certis intervallis à se diffiti, qui si vi, aut alia ratione exciderint, vestigium
fui relinquunt. Quod à me temerè dictum non est: sunt enim qui putant Conchas omnes
striatas aculeis illis armatas esse, sed crebro attritu & maris iactatione rumpi, quod falsum
esse experientia docet, Nam in Echinatis fractorum aculeorum vestigia semper apparent: Aculeos
omnes ha-
bere falsū.

B Conchas verò striatas tantum etiam post magnas procellas in littore sæpissimè videas si-
ne vllis aculeis, eorumuè notis. Vidimus etiam sæpe Conchas striatas sine vllis aculeis re-
tibus captas. Quare hanc à cæteris differre certum est, asperitate & aculeis, carne verò in-
terna substantia planè similis est, Hæc Rondeletius, cuius iconem addere superuacaneum
existimaui, cum ex eo sit genere, quam hîc clausam vtrâq; testa, mox apertam repræsentam-
us, cui & aliam adiuximus aculeis albis, fascijs quinque, quatuor tenuioribus & luteis,
vna lata castanei coloris. Notandum autem est aculeos esse in exochis, & non in strijs seu
canaliculis: præterea eos omnibus, quas hætenus vidimus, superiori parte testarum, qua
sibi inuicem connectuntur, deesse mira naturæ providentia, siquidem si hac parte fuissent,
liberæ testarû apertioni impedimento fuissent. Quâ hîc cum animali appinximus, aculeata
maximè omnium quas hætenus conspeximus, existit, ferrugineis aliquot fascijs insignita
exterius est. His adiungere volui eam quam Zoographus Venetijs accepit, non putat ta-
men in Adriatico aut mediterraneo mari inueniri, sed Orientali Oceano. Testæ vtrâque
inquit, figura tum foris, tum canitate interna, quæ caput versus recurua est, inuicem simi-
C les sunt. hoc pulchrum in eis: tribus in summitate articulis ginglymo iunguntur, ita vt emi-
nentes vtrinq; mucrones mutua insertione vterq; in oppositæ testæ acetabula, cohæreant;
atq; ita fit vt quoniam Concha tota alternatim & strijs eminentibus exasperatur, & cana-
liculis cauis (quos & striges vel strigiles dixeris) sulcatur, infima parte strigiles oppositis
committantur & respondeant strijs, his prominentibus, illis subeuntibus.

Concha echinata nostra clausa.

Concha echinata aperta.

Concha

Concha echinata seu striata.

Concha echinata alia cum suo animali.

Concha echinata Zoographi.

DE CONCHA SQAMOSA.

Cap. XLVI.

HIC Concham delineatam exhibeo, à nullo adhuc quod sciam, autore visam, quam squamosam nuncupavi, propterea quòd strijs seu lineis semicircularibus, squamarum in modum sit exornata. Huius iconis particeps sum factus à nobilissimo atq; doctissimo plenoq; humanitatis viro Daniele Barbaro olim Aquilegiæ Patriarcha vigilantissimo.

Concha squamosa.

DE CONCHIS LONGIS.

Cap. XLVII.

ONCHAS longas duas enumerat & describit Rondeletius. Prior duabus magnis & longis constat testis, Chamæglycimeridi similis est, sed testæ multò spissiores sunt, magis rugatæ, colore vario, in ambitu rubescente, in medio albescente, intus candido cum læuitate. Ex qua calx conficitur: & optima dentifricia ex eius cinere parantur. Altera, quam Concham longam Plinij Rondeletius existimat, quòd nulla sit hac longior & stri-

ctior, testa est alba, aspera, lineis multis & diuersis distincta. Qua parte replicatur, foramina multa habet, ordine disposita. Monspelienfes Cullier vocant, frequenter iacentes reperiuntur in littore propè Massiliam. Hanc Bellonius Dactylum seu Vnguem existimauit, sed fal-

Cullier.

Vnguis si-

ue Dacty-

lus Bello-

nij.

Li. 32. c. 9.

sò, vt rectè contra eum scripsit Rondeletius. Neq; enim audiendi sunt, qui his quinque vocibus, Aulo, Dactylo, Solene, Donace, & Concha longa, Plinium seorsum ad hunc piscem significandum vti volunt. Neq; illud rectè ab alijs scriptum est, Digitos Conchas longas vocari. Nam Plinius diuersis in locis de his locutus est, vt de diuersis rebus, Iecinoris do-

loribus, inquit, Scorpio marinus, in vino necatus vt deinde bibatur: Conchæ longæ carnes ex mulso potæ, cum aqua pari modo, aut si febres sint, ex aqua mulsa. Deinde multò post:

Mares alij Donacas, alij Aulos vocant; fēminas Onychas, Vrinam mouent mares: dulciores fēminæ sunt & vnicolores. Verùm de hoc Plinij loco quid Rondeletius & ego sentiamus postea planius exponemus. His longis Conchis Zoographus eam speciem adnume-

rat quæ in dulcibus aquis reperitur: cuius testam altera eius parte interna expressam exhibet, alteram non vidit: sed binas similes esse putat, & ginglymo articulari superficies externa scabra est, vt ait, qua dempta interior leuis candicat, Margaritifera Conchæ instar: & si

bene, inquit memini, in his etiam Conchis Margaritas exiles inueniri aiunt. Ego quinque species longarum obseruaui, quarum quæ prima tabula exhibetur omnium maxima, meo iudicio vera Plinij Concha longa fuerit, colore est extrà albo fuscoq; varia, intus ferè ro-

seo colore. Animante suo prægnans est. In secundâ tabulâ prima, ea est quam Rondeletius alteram constituit. hæc enim Gallis Collier à figura Cochlearis, quæ est in summitate, dicitur. Quinq; digitorum est longitudine, latitudine pollicis. Testa est tota alba, lineisq; multis transuersis, longisq; distincta. qua parte replicatur, foramina multa habet, ordine disposita vt in aure marina: quæ à natura fortassis facta sunt, vt aër ingregiatur perspirabi-

lisq; sit Concha, apparent enim hæc foramina interiora Conchæ penetrare, vt in eiusdem Conchæ interna parte secundo depicta loco videre licet. Secunda priori similis est, nisi quòd longè latior sit, foraminaq; plura in parte habeat superiori. parti interne insunt qui-

dam exigui sinus, in quibus animalcula latuisse aliquot verisimile est. Postrema minor superioribus est, sed nulla habet foramina.

Concha longa Rondeletij.

Concha

Concha vera Plinij cum animali.

Concha longa Zoographia

I

2

3

4

DE CONCHA PICTORVM.

Cap. XLVIII.

INTER Conchas, inquit Rondeletius, eam numerat Aristoteles, qua pictores utebantur non in diluendis aut asseruandis coloribus, ad quam rem hodie pictores Musculorum testis vtuntur: sed cuius testæ radebâtur, quod conficiendis coloribus vtilis essent, ne quis existimet ex interno corpore saniam aliquam veluti ex Purpuris aut Buccinis infecturæ vel picturæ vtilē colligi. Verba sunt ^a Ar. stot. Ω* δ' οἱ γραφεῖς ὁσπέρω χρῶνται πᾶσι τε πολὺ ὑπερβάλλει, καὶ ἐξωθεν τὴν τοῦ ἀνδρός ἐπιγίνεται. εἰσι δ' ἐν ταῖς πιαῦται μάλιστα περὶ τῆς τόπης τῆς περὶ c. 11. Kapiav. Concha quæ pictoribus vsui est, crassitudine plurimū excedit: & florem illum non intra testam, sed foris habet, reperitur id genus maximè circa Cariam. Huiusmodi est Concha, quam hîc proponimus, testis spissis, intus læuibus, foris inæqualibus & asperis, Cinnabaris aut Sandarachæ colore, figura Spondylorum aut minorum Ostreorum. Hanc accepi à Guilielmo du Choul Allobrogum præfecto. Hæc Rondeletius. Ego aliam addo vnâ eum animali depictam à Daniele Barbaro Patriarcha Aquilegiensi, mihi missam, cuius testa est musco obsita.

Concha pictorum Rondeletij,

Conchæ pictoriæ similis musco obducta.

DE CONCHA CORRALLINA

Rondel. Cap. XLIX.

CONCHÆ supradictæ (nimirum pictorum) similis est hæc quæ in mari nostro reperitur, colore scilicet rubra enim est, corallum planè imitata, unde Corallinam nūcupauimus, figurâ dissimilis: externa enim testarum parte Pectinem refert: nisi quòd hæc striata non est, sed lineis tantum aspera, & tuberculis rubris inæqualis, intus leuissima, candidi marmoris colore. Spondylorum modo colligatur testæ vinculo nigro: tenues sunt sed satis duræ. Caro dura, odore viroso, sapore falso. Raro reperitur hæc Concha, & vix nisi post diutinos Austri flatus, & Caniculæ exortum in littus eijciatur. Simillima nisi eadem est, à me apposita: quæ verò secundo loco picta est ex eodem genere est, cæterum echinata ac velut foraminibus peruia. Postrema pronè item & supinè picta, cum Rondeletij Concha eadem est, intus nimirum candida, extra coralli modo rubra.

Concha corallina
Rondeletij.

Concha corallina nostra.

Concha corallina aspera.

Concha

Concha corallina tuberculis rubris inuersa parte candida, & ora purpurea.

DE CONCHA RUGATA, IDEM.

Cap. L.

MAGNA hæc Concha, & lineis multis & elatis per transfuersum ductis, valde rugata est: testis valde spissis, intus læuibus & splendoris argentei, qua parte Concham Margaritiferam, matrem Perlarum vulgo dictam refert, per ginglymum articularur: testarum enim in summo apophyses vicissim recipiunt & recipiuntur: quibus accessit vinculum robustum, dicas esse dentes pectinatim coeuntes. Testæ ob spissitudinem in laminas & frustra dissecantur, ex quibus spherula precum conficiuntur, & dentiscalpia, quemadmodum ex matre Perlarum, sed non adeo splendida. In hac Concha Vniones reperiri, non dubito.

Concha rugata Rondeletij,

DE CONCHULA RUGATA.

Cap. LI.

NON ab imo ad summum, inquit Rondeletius, lineas ductas habet hæc Conchula, sed à latere ad latus multas veluti rugas sparsim & sine ordine: quarum quædam imperfectæ sunt, & in mediam testam desinunt. Testæ non sunt tumidæ & in dorsum elatæ, quemadmodum striatæ omnes, sed depressæ colore vario, sunt enim ex albo cineræ & ad liuidum aaccessentes. Labra testarum crassa sunt & tam arctè connexa, vt sine vi non aperiuntur, faciliusq; rumpantur testæ quàm patefiât, quod à Chamarum natura prorsus alienum est, quarum testæ hiant. Vnde eos errare constat (Bellonium taxat) qui hanc Conchulam pro Chamepeloride exhibent. Hæc Concha arenæ modicum recipit per rimâ. aquam fugit ore quod illic situm est, rotundum & in ambitu sinuosum. Has Conchas Veneti Biuerones, & Piuerones vocant, Massilienses Clonissas, Ligures Arsellas, De eadem hæc Bellonius. Regias aut basilicas Chamas Galli Pelourdes, ad Peloridarum vocem accedentes dixerunt (Rondeletius mox Conchulam variam Gallicè Pelourde nominat, & è luto erui scribit) Massilienses Clonissas, Veneti Biueronos, Genuenses Arsellas, Hispani Armillas: Anconitani, Rauennates, & Ariminenses Pauerazos, quasi pauperculos nominant, quod illic nimirum popularis, pauperibusq; offerri solita sit. A luto autem in quo tum manibus, tum retibus euerruntur, nomen habent: πηλός enim lutum est (Reprehendit hanc etymologiam Rondeletius, vt postea audiemus.) Alij dictas à Peloro monte Siciliae volunt. Differt autem à Calcinellis (Chamis piperatis) quod turbinatiori & grandiori corpore consistant. Calcinellæ enim (quæ & Biuerazæ dicuntur) compressiore sunt forma, testa translucida ac multò quàm Chamæleios teneriores. Media autem est inter asperâ & læuem constitutione & natura, nō enim ita horret vt aspera: neq; ita glabrescit vt læuis. albo præterea

Vt à Calcinellis differant.

ac fuluo

A ac fuluo emblemate distinguitur: vnde Capparozolam (Chamam læuem quoq; Capparozolam vulgò dici, alibi scribit, quæ quidem Venetijs Cappæ grossæ & Rozzolæ vulgò dicuntur, ab eruditis quibusdam illic Pelorides existimantur, & à Græcorum vulgo hodie *ὀρυκτά* dicuntur, hoc est fossiles. nam in fundo seu limo maris à fodientibus eruuntur. Testam earum læuem & albam esse arbitratur Zoographus) dici puto, quòd ex rubro subfulua sit. Eius autem caro durior est quàm læuium Tellinarum & Peuarazarum. Emollire aluum traditur. Sed & Diphilus copiosum bonumq; succum gignere tradit, & stomacho gratum, nec facilè excerni. Hæc Bellonius. Conchulæ rugatæ Rondeletij, aut eandem, aut planè similè apposuit hanc depictam Zoographus. Ex eodè genere est, à me adiecta alia.

Conchula rugata Rond.

Concha rugata nostra.

Conchula rugata Zoographi.

DE CONCHA RHOMBOIDE, VEL MUSCULO STRIATO.

Cap. LII.

QUAM hîc modò ex eodem Rondeletio repræsentamus, Veneti Mussolo vocant; Græcorum vulgus Calagnone, apud Monspelienses *ἀνώνυμος* est. Falsò Βαλάνον quidam (Bellonium intelligit) vocant: nam nihil similitudinis cum quernis glandibus habet; neq; in saxorum rimis nascitur, quod temerè nonnulli asserunt, neq; testa læui contacta est, neq; huius caro tenera est, neq; palato grata, quod de balanis scripsit Athenæus, sed dura, virus olens, atq; insuavis. Opinionem etiam eorum, qui Spondylum appellant, satis refellit testarum cónexus: de quo in Spondylis dicemus. Huius nomen nullum equidem apud veteres reperiit: quare musculum striatum rectè dici posse putat, quòd testa sit musculorum marinorum testè simili, sed spissiore ac firmiore. Præterea pars qua cohærēt testæ, recta est, ferè veluti in musculis, altera parte rotūda: recta ferè inquam, dempto testarum capite, quod in angulum satis prominet, vt figuram rhomboidem satis aptè tota testa repræsentet, vnde concham rhomboidem propriè appellari posse putat. Ab angulo capitis testarum ducuntur par-

Cōtra Bellonium.

Balanum non esse.

Spondylum non esse.

Concha rhomboides Rondeletij.

uæ striæ, aliæ rectæ, aliæ obliquæ. Tota Concha nigricat. Dura est admodum carne, si cum alijs musculis comparatur. Rara est hæc concha; quòd in alto mari degat. Hæc ex Rondeletio. Bellonius, vt dixi, balanum Græcis dici ait, Latinis glandem. Balanos (inquit) in genere testatorum

Nominis ratio.

Balani vt nascantur.

annumerauit Aristoteles. Nascuntur vt Thytya, circa rimas cauernasq; saxorum quibus multum adhærent, immobilesq; sunt, testa læui contacti. Vulgus Græcum Calognones vocat: Veneti (apud quos frequentes sunt) Mouffolos, dum fortasse mytulos dicere student: Sunt enim his satis similes. Porrò quercinæ glandis formam habent, vnde & balani & glandes Græcis ac Latinis dicti. Sunt qui Spondylos Latinis voca-

ri putent. Plinius verò ad diuersa animalia vtrumq; nomen transfert. Columella inter concharum genera annumerat. Paulus concharum genus condylos vocari scribit, quos tu fortassis Spondylos dixeris. Athen. à locis (inquit) sortiti sunt discrimina balani: quādo quidē in Aegypto optimi gignūtur, & suauissimi, tenelli, oriq; ac ventriculo grati; qui & succum & alimentum præstant copiosum. Decoctum eorum (vt prodit Xenocrates) aluum ciet: qui verò saxi non adhærescunt, acres sunt ac medicamentosi, magisq; aluum perturbant; atq; vrinam minus concitant. Galenus eos in cibo præcipuè commendat, qui eò loci proueniunt, vbi aquæ marinæ admiscetur fluuiatilis, saxiq; adhærent; ij namq; (inquit) dulces & habiliores, plenioresq; copiosum præbent succum, quo & abundè nutriunt, aluumq; promouēt, ori ac stomacho pergrati, tenerioremq; habent carnem, & vrinam ciet. Hæc Bellonius, quorum ea quæ ex Xenocrate ac Galeno recitat, referenda sunt ad veros balanos, de quibus nos postea. Iconem verò Bellonij omisimus nequaquam, quia, vt vides,

Icon. Bellonij dissimilis à Rondeletij.

Balanus Bellonij.

Concha rhomboides Zoographi.

dissimilis est illi quam Rondeletius exhibuit, diuersaque ab ijs quas ego hîc à me obseruatas depinxi. Bellonij concha testis est breuioribus & obtusioribus, non ita in angustum ab altera parte exeuntibus, Zoographus eiusdem generis pinxit hanc etiam concham Venetijs ad viuum effictam hac forma. Cōchis istiusmodi generis addi possunt, quas hîc ego addidi à nemine etiamnum pictas. In priori pars quæ coheret testæ, recta est vt in musculis, dempto testarum capite, quod in angulum satis prorumpit, vt merito rhomboides dici queat, altera pars rotunda est. Ab angulo quem dixi striæ sunt, & rectæ & obliquæ. Tota concha nigricat, partim ferruginea est: intus candidat. Picta est pars conuexa, & concaua. Alia minor est, subhirsuta in quodam loco more muscutorum, cæterò excepta magnitudine superiori ferè similis. Addidi præterea bina alia Concharum rhomboidum genera, coloris ferruginei, ferè ad roseum inclinantis: vtraq; etiam hirsuta est, prior autem vndiquaq; altera inferiùs tantummodo: priori plures sunt fasciæ nigricantes; in altera tres tantum, eaq; ferrugineæ: postremò in capite differentia est penes magnitudinem, vt pictura repræsentat,

Concha rhomboides nostra alia hirsutior.

Conchæ Rhomboides nostræ,

A DE CONCHIS LÆVIBVS.

Cap. LIII.

OST Conchas asperas, striatas, rugatas, quas iam executi sumus, agit Rondeletius de læuibibus, & non striatis, quoniam communis præceptor Aristoteles eas eo modo distinxerit, diuiseritq; . Εἴ τι δ' αὐτῶν (inquit) τῶν ὀστράκων διαφορὰι προῖς ἀλλήλα εἰσι, τὰ μὲν γὰρ λευκὰ εἰσιν, ὥσπερ σάλω', καὶ μῦες, καὶ κόγχαι ἐνταῖς αἱ καλὰ μὲν γαλάδας. Τὰ δὲ τραχέα οἷον τὰ λιμνὸστρεα καὶ πίννα, καὶ γένη κόγχων ἐνταῖς, καὶ κήρυκες; καὶ πέτρων τὰ μὲν ῥαβδωτά εἰσιν οἷον κτὰς, καὶ κόγχων τὶ γένος, τὰ δὲ ἀρράβδωται, οἷον αἰτὸ πίννα, καὶ κόγχων τὶ γένος. Quem locum Gaza iudicio Rondeletij non satis expressit hoc modo. Ipsarum etiam testarum magna varietas; nam aliæ læues, ut vngues, Mytuli, & Concharum quædam, quas galadas appellant; Aliæ scabræ, ut Ostrea, Pinne, & Conchæ nonnullæ & Buccina: quædam etiam pectinatum diuisæ, ut Pectunculi & Concharum nonnullæ. Aristoteles testas diuidit in læues & asperas: rursus asperas, in virgatas & non virgatas. Sunt igitur (inquit Rondeletius) testæ quædam asperæ, & non virgatæ, ut pinnarum testæ. Sunt quædam asperæ & virgatæ, ut Pectinum testæ, quare sic vertendum fuerat: Testarum magna est varietas, aliæ enim læues sunt, ut vngues, Mytuli, & Conchæ quædam quæ galades nominantur: quædam asperæ, ut Limnæostrea & Pinne & Conchæ nonnullæ. Et asperarum quidam aliæ sunt virgatæ, ut Pecten, aliæ non virgatæ, ut Pinna. Hactenus Aristoteles, qui virgatas testas appellat, non simplicibus lineis aut tuberculis, sed virgis elatis & strijs asperis, de quibus & de alijs aliter asperis iam diximus. Læuium inter se differentia est à magnitudine & paruitate, à crassitudine & tenuitate testæ, à colore. Quædam enim totæ nigre sunt, quædam albæ, quædam nigris lineis distinctæ, aliæ purpureas, transversas & rectas lineas habent: de quibus deinceps.

Cōcharum diuisio.

Gaza læus.

Læuiū differentia.

C DE CONCHA GALADE, ET CONCHA NIGRA ROND.

Cap. LIV.

ONCHÆ γαλάδες (inquit) Latinum nomen nullum inuenerūt, quare Gaza Latino (Græco potius) nomine vsus est. Has inter læues numerat Aristoteles, ut superiori capite protulimus, fortasse à lacteo colore dictæ sunt γαλάδες, Sunt enim candidissime, maxime, & leuissime. Nonnullæ parum purpurascens, quædam flauescens reperiuntur, sed intus omnes candidissime sunt. Caro alba est, dura, concoctu difficilis, succum crassum gignit, ius ex his aluum mouet, si per se coquantur, vel sine multæ aquæ admistione. Satis rarò capitur. His Conchas nigras opponimus, quas propria pictura non egere existimauimus, quod superioribus planè similes sint, nisi quod intus & foris nigricat; caro quoque minus candida est. Vtraq; non admodum concava est, & testa vna cauitate sua alterius apophysim recipiente firmi colligantur. Hæc ille posita hac icone.

Etymon. Color. Caro.

Concha galades Rondeletij.

DE CONCHA FASCIATA^E

EIVSDEM. Cap. LV.

Etymon.

UPERIORIBVS duabus similis est Concha, quam hîc repræsentamus ex eodem Rondeletio, nisi quòd paulò latior est, quod læuibus videtur peculiare. Præcipuè quinq; veluti fascias latas à latere ad latus ductas habet, ijs similes, quibus puellæ nostræ (inquit) capillum redimire solent, quas vittas appellant, idest, vittam, vnde & hanc Concham coquille vittate nuncupât. Inde Latine fasciatam vocauimus, non ineptè, vt arbitror.

Testa est admodum læui, dura, marmorea. Hæc succo & substantia à superioribus non differt. Huic similem planè adiungimus, quam ob id peculiariter non depinximus. Differt tantum lineis purpurascens, quas per transversum ductas habet à summo ad imum, alias partim flavescentes, partim albas, intus tota violacea est. Testa est læuissima, si qua sit alia, tenuis. Vna linea caua alterius testæ longam apophysim excipit, & sic arctè colligantur. Sic ille. Adieci hîc duas alias icones, Prior nullam habet asperitatem, & vndique leuis est, candida, sed nigerrimis fascijs adornata, vt pictura indicat. Altera Concha siue fortè chama tota candicat, fascias habet tres nigricantes, vt icon demonstrat. Huc deniq; pertinent tres istæ postremæ, quarum binæ roseo, subcaruleo & albo variant, & velut denticulos inter zonas habent violaceos. Tertia denticulis carens, ab vno latere coloris est ferruginei, cætera cinerea, strijs & fascijs fuscis.

Concha fasciata Rondeletij.

tes, vt icon demonstrat. Huc deniq; pertinent tres istæ postremæ, quarum binæ roseo, subcaruleo & albo variant, & velut denticulos inter zonas habent violaceos. Tertia denticulis carens, ab vno latere coloris est ferruginei, cætera cinerea, strijs & fascijs fuscis.

Concha fasciata authoris prima.

Concha fasciata authoris secunda.

Conchæ fasciatæ authoris aliæ.

Concha crassa testę Rondel.

Concha fasciata nostra quinta.

Concha fasciata nostra prima.

Concha fasciata nostra sexta.

Concha fasciata nostra secunda.

Concha fasciata nostra septima.

Concha fasciata nostra tertia.

Concha clathrata crassa testâ

Concha fasciata nostra quarta.

Concha clathrata crassa testâ maior,

DE CONCHA CRASSÆ TESTÆ, ET CONCHIS VARIIS.

Cap. LVI.

RONDELETIVS eiuscemodi Cōcham, quā iam ex eo depinximus, à Galade, & chama aspera, neq; vita aut substantia differre ait, sed crassitudine tantū testarum: differunt tamen etiam ratione fasciarum, quæ in illis rariores & latiores sunt, in his plures & vnica tantū linea constantes. Hæ præterea lineis aliquot à latere ductis distinctæ sunt, nihilominus tamen læues. Ex his vstis & in cinerem redactis Rondeletius præstantissimū antispodium fieri scribit, quod in Spodij veri vicem commodè vsurpatur. Fieri q; ex his dentifricia & exsiccantibus admodum medicamentis vtilissimè admiscuntur; fieri deniq; ex ijsdem calcem. Ego huic Rondeletij figuræ quinque alias addidi, licet ferè dissimiles: crassas enim testas habent. Prior fascias habet nigras, interualla verò partim candicant, partim purpurascunt, sicut etiam lineæ quædam eodem colore decorantur. Intus tota candicat. Altera lineis per transuersum ductis, nigris: intus candida. Tertia densam admodum & opacam habet testam colore nigro in superiori & angustiori parte: ceterò subrubeo & ad ferrugineum vergit. Quarta multò præcedentibus crassior, nigra infra, candida supra: fasciæ infra denticulatæ sunt. Quinta secundæ quodammodo similis est. Similis verò in primis Rōdeletij iconi est musculus eiusdem, vt proprio loco videre licet, sed is testam habet tenuem & subtilem. Crassas etiam testas habent binæ istæ Conchæ nigro, albo & subrubeo variæ, vti quoque istæ clathrata, colore ferè subroseo: crassissimam verò omnium clathrata postremò colore tota ferrugineo.

DE CONCHA TENVIS TESTÆ.

Cap. LVII.

TENVIS testæ Concham nominare libuit eiuscemodi Concham à testæ tenuitate ac fragilitate. Genuensibus Datteri dicuntur, fortè quod Dactylorum more inuicem hæreant. Vnde ex Mytulorum genere esse apparet. Extra colore sunt fædo, lutulento, cinereo, intus argenti modo resplendent. Pinguntur hîc aliquot inuicem adhærentes, atque vna separatim aperta, quo modo alas auium exprimunt. Debeo hoc Conchæ genus Bernardo Castelletto Genuensi, cuius viri humanitatem & indefessam studiosos iuuandi voluntatem nunquam satis laudare possum.

Concha tenuis testæ.

DE CHAMIS IN GENERE.

Cap.

LVIII.

SYNONYMA.

ήμη Suidæ ostrei genus est. Alibi verò *χημας* ab eo exponitur ὁ ἰχθυος, id est, piscis, sed corruptum esse tum vocabulum, tum interpretationem arbitratur Zoographus: quoniam *χημας* boni auctores paroxytonum scribunt in accusandi casu multitudinis, non pro pisce, sed pro Conchis. Varino *χήμη*, est *χάσμη*, id est, oscitatio. Plinius sanè Conchas Margaritarum pandere se di-

Nominis ratio. *xit*, quadam offitatione. Vtrumque fieri videtur à verbo *χάσσειν*. *Αχάω* enim, *χῶ*, quod est *χωρῶ* (hoc est capio) fit *χάσσω*, ut à *χρῶ*, *χρῶναι*; *ρῶ*, *ῥάσσω*. Ab eodem verbo *χῶ* fit secundum Eustathium etiam *χήμη*, τὸ ὄσρακον, ἀπὸ τῆς κήχηναι, ut patet (inquit) ex Athenæo. Sed videri potest (ut Zoographus iudicat) Chama à verbo *χῶ* deriuari in vtrius significatione: hoc est, siue quoniam hiant, siue à capacitate. Caua quidem, & capacia omnia, hiant videntur: sicut & caua animantium ora hiant, cum accipere aliquid auent: & licet Conchæ omnes, tum cauæ, tum ad capiendum aptæ sint, Chamis tamen priuatim hoc nominis contigit, fortè tanquam maiusculis, & capaciorebus. Galenus in Glossis, *χημῶν χηραμίδα*, τῶν κοιλότεραν κόγχων, καὶ μέζονα: nimirum pro vasis genere, capaciore, quàm Concha communis sit. Cæterum pro *χηραμίδα* (*χηραμός*, vel *χηραμὶς*, nihil quàm cauernam significat) legerim ego (inquit) *κηραμίδα*, hoc est figlinam, ut Concha figlina (à figulo facta) maior intelligatur, quàm marina, & naturalis Concha, nam in eodem libro, sic habet Galenus, *κόγχων κηραμίδα*, ἐδὲν πλέον δηλοῖ τῆς κηραμίδος: hoc est, Concha ceramis idem, quod ceramis simpliciter sonat. Sic & latinè vas figlinum, aut figlinum simpliciter dicas, nihil interest. Hæc Zoographus. *χημῶν* interpretantur aliqui argenti, & auri præparationem, quam vulgò chymisticam, vel alchymisticam artem nominant: quasi à chymis, & liquoribus quos parat, nomen hoc tulerit. Sed *χημῶν* cum *ήτα* habeat in prima, aliunde dicta fuerit, fortè quòd vasis illis, quæ vulgò crucibula nominant, fundendis metallis idonea, subinde vtatur. Hæc enim *χημας*, & *χημας κηραμίδας* vocari. Latinè efferri potest Chama, aut Chama, aut Cheme, & diminutiuum, chamula; ut à Concha conchula. Apud Plinium composita videntur chameleos, chamepeloris, &c. quæ quidem Græca sunt, & Græcis in compositione non vsitata, quod si quis ita voluerit vti, casus obliquos etiam ex integrè inflexis componat, ut chameleon dicat, & chameleas, &c. non ut quidam recentiores chameleon, & chamæleos, ineptè. Sed omnino præstabit diuisis vocabulis efferre. Chama foemininum est. *λήος*, id est, læuis, communis generis, Atticè: communiter masculinum est, & foemininum facit *λήια*. quare, & *χήμη λήιος*, & *χήμη λήια* rectè dixeris. Gaza non modò Chamam testaceum animal hiatulam conuertit, sed etiam chamem piscem alicubi similiter. Nos Græca vocabula retinere præstiterit. Plinius etiam aliquando clusiles mordacesq; Conchas cœu mitulos vocasse videtur. Scribit enim in purpurarum nassis eas inesse, quod Oppianus de Strombis, & chamis, ait. In exiguis nassis inquit:

Στρόμβες συγκέσαντες ἅμα χήμησι τίθενται.

Chamæ peuerazæ vnde dictæ.

Bellonius vulgus Gallicum in chamis nominandis, cum Italico conuenire tradit: siquidem nostri, inquit, maiores chamæ des flammæ, minores verò des flammettes nominant, quòd cum iure incoctæ, non secus ac piper fauces, & os inflammare soleant. Italico vulgus maiores chamæ Peuerazas, quasi piperatas, nominat: minores verò Peueronos, quod piper haud tantoperè redoleant. (Rondeletius conchulas rugatas, quas suprà exhibuimus, à Venetis Piueronos dici scribit.) Harum enim è mari recens aduectarum carnem quicumque paulò liberaliùs degustauerit, quendam saporem in eis gratum, sed gulam prouocantem, ac piper redolentem comperiet. Cæterum, quæ chama Latinis dicitur, eadem Latinis cappa, Gallis autem coquille appellatur. Alias autem his congenere Itali addito cognomento cappas sanctas, capperozolas, cappas longas, & huiusmodi vocabulis nominant, de quibus est seorsim disserendum. Hucusque Bellonius. Et in sequenti capite de piperata chama rursum: Chamam piperatam Veneti Beuerazas, vel peuerazas vocant ad discrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Sed si vel Beuerazæ, vel peuerazæ dicuntur, quòd fauces inflam-

A inflammant, & piper redoleant, ut ille vult, cur est itaque, quod pipere condiantur? hoc enim esset oleum addere igni: quamobrem ita dictas puto, quod piper pro condimento, eis adhibeatur. Zoographus Germanicè Muscheln dici posse ait: attamen id nomen nimium patere: contrahi autem, si differentiam addamus, ita ut Conchæ propriè dictæ, cognominentur rotundæ, runde Muscheln: chamæ verò longæ, lange Muscheln. Licereque & Italos imitari, Pfeffer Muscheln: vel etymologiam Græcam, Gymmuscheln, (vel euphoniæ gratiā, n in m mutando, Gym Muscheln,) nam gynen, vel ghinen nobis, inquit, hiare est, verbum (ut apparet) à Græco *χαίω* desumptum. Spartianus Ostreas, & Liostreas cum dixit in Heliogabalo, chamæ tracheas, & chamæ leas intellexit, inquit Hermolaus, etiam si lithostreæ scriptum erat: id ex Atheneo sumitur, qui ait, chamæ tracheas Ostrea quandoque dictitata.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

B

VPER Chamæ diuersitate hæc omnia nobis reliquit ^a Aelianus: Chamæ marinæ, & variæ, & multiplices sunt: aliæ asperæ, aliæ leues; quædam digitorum compressu confringuntur: aliæ vel saxo ægrè conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur, aliæ utroque colore mixto insignes. Ac quemadmodum earum est varium & multiplex genus, sic multas, & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, vel in limo quiescunt. nonnullæ sub algam subijciuntur, aliæ in limo commorantur: aliæ saxi tanquam mordicus adhærent. Aestiuo tempore, cum incipit messis, in Istrico mari gregatim natant, & leuiter feruntur, cum ante id tempus sua sibi mole graues efferri non possent. Euri, Boreæ, & Austri idcirco fugientes sunt, quod eos ventos ferre non possint. Contrà ex tranquillo mari mirifica voluptate afficiuntur, & Fauonij mollibus auris affari gaudent: eamque ob rem in latebras abdita, & suis conuiuentes testis, cum à tempestatibus mare sentiunt conquiescere, & Fauonium flare, tum relictis sedibus, ad summam maris aquam natant, & apertis testis eminent, (sic tanquam, vel sponsæ à thalamis prodeunt, vel rosæ ad Solis radios exporrectæ ex inuolucris, seu calycibus suis erumpunt,) & quiescentes ventum expectant placidum, ac secundum, qui si contigerit, alteram Concham substernentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro naui ad nauigandum vtuntur, ut si eas procul videas, sic per tranquillum mare natantes, classem nauium existimes. Quod si nauem ad se accedere sentiunt, aut bellæ impetum, aut violentioris piscis natatione, metu percussæ, contractis vno impetu testis, frequentes delabuntur, & occultantur. Hæc omnia Aelianus. Athenæus quoque varias differentias ponit in tertio, Hicæsius, Erasistratus (inquit) Chamæ alias dicit vocari asperas, alias regias: asperas quidem mali esse succi, pauci excrementi, facile excerni, ipsis pro esca eos uti qui ex Athēpurpuris piscantur: Læuium autem præstantiæ differentias magnitudine aestimari. Et alii: quanto post ex Diphilo: Chamæ crassiorum (*χημαὶ δὲ τῶν παχέων*) quæ parua sunt, & tenui carne (Ostrea vocantur) stomacho gratæ sunt, & excretu faciles. Crassas verò, quas & regias, & pelorias appellant, multum nutriunt, difficile excernuntur, boni sunt succi, stomacho conueniunt, præsertim magnæ. Priore loco chamæ in asperas, & regias diuiduntur; videnturque; læues pro regijs accipi. Posteriore in crassas paruas, & crassas magnas. quæ cum læuibz eadem videntur. A Plinio species hæc numerantur, Chamætrachea, chamælecos, chamæpelorides, generis varietate distantes, & rotunditate, chamæglycymerides. Rondeletius ita distinguit; ut chamæ alia læues sint, alia asperæ. Læuibz chamæpelorides, & chamæglycymerides subiungit. Quid verò chamis sit proprium, quo à Conchis quibus in multis similes sunt, distinguantur, sic inquit idem Rondeletius. Athenæus, *τῶν δὲ χημῶν μνημονεύει Ἰων ὁ χῖος ἐν Ἐπιδημῖαις, καὶ Ἰσως ἔτιως ὀνόμασαι τὰ κογχύλια παρὰ τὸ κεχημέναι*: id est, Chamæ meminit Ion Chius in Epidemijs, quæ fortassis *χημαὶ* à Græcis nominatæ sunt ἀπὸ τῆ κεχημέναι, id est, ab hiando. Id etymum secuti quidam Hiatus latine appellant: sed cum eadem voce etiam channæ nuncupentur, quæ à Chamis maximè distat, ut in priore operis nostri parte ostendimus, tutius esse puto Græca appellatione vri, Plinij exemplo, à quo chamæ nominantur, & chamæpelorides, & chamætracheæ atque alia eiusdem generis. Chamæ igitur, etsi Concharum generi subsint, hoc tamen à cæteris Con-

Lib. I. c.

12.

Chamæ
varietas.Gregatim
natant.
Vētos quos
nā fugiant.Cautio, &
sagacitas
naturæ.Differentiæ
ex Athē-
negō.Differentiæ
secundum
Rondele-
tium.Chamæ no-
men à Lati-
nis usurpan-
dum.

Bellonius
defenditur

Hermolai
laus.

A Conchis
oris hianti-
bus discer-
ni Chamas.

chis distabunt, quod semper hiant, & testas apertas habent. Quod ad formam earum attinet, cum tanta sit earum varietas, & tam parum certas, & distinctas notas nobis super eis veteres reliquerint, doctissimus Rondeletius, certi aliquid de ijs velle statuere, perdifficile esse rectè quidem iudicauit, ceterum non erat propterea temeritatis, ac immodestiae accusandus Bellonius, quem (vt solet) tacitè mordet, quòd pro chamis Conchas speciatim distas vsurparit: nam & veterum quidam id fecere, vt Galenus in glossis, κόγχον, τὴν κόγχην, τὴν χήμην, dixit: idq; Varinus repetit: apud quem aliàs etiam, quemadmodum quoque apud Hesychium Conchas inuenio interpretari χήμας. Idem Rondeletius in capite de chameleia: Chamas easdem esse cum læuibz Conchis, quæ γαλάδες dicuntur, falsum esse ait, quoniam Aristoteles (cuius verba suprà citauimus) à Conchis chamas seiunxit. Sed Aristotelem aliquis dixerit (inquit Zoographus) Conchas à chamis distinxisse quidem, sed specie potius, quàm genere, & nihil prohibere, idem nomen tum generi toti, tum speciei sub eo vni attribui, vt inualidum hoc Rondeletij argumentum sit. Cum itaque vix vnā nobis notā reliquerint antiqui, qua chamas in Conchis distinguas, Marcellus Virgilius Græcè, & Latinè peritissimus in suis in Dioscoridem commentarijs, ab ijs abstinuit, earundem distinctiones peritioribus relinquens. In genere (inquit) minorum ostreorum chamę sunt, tanta cum alijs affinitate, vt facilè in antiquis scriptoribus confundatur earum historia. Nihil difficilius in tota huiusmodi rerum commentatione, quàm in appellationibus his concordem veterum historiam ostendere. Ob id peritioribus reliquimus. Hactenus Marcellus. Quapropter minimè etiam miratur Hermolaum Rondeletius, virum optimarum rerum cognitione præstātem in suis in eundem Dioscoridem corollarijs de ostreis, & conchylijs paucissima scripsisse, copia & varietate eorum, vt opinatur, deterritum. Ego à Conchis, hiantibus oris discerni chamas existimem, cuius opinionis quoque fuisse videtur Andreas Matthiolus; qui sic nobis de eisdem scriptum reliquit: Quanquam chamę inter cetera Conchyliorum genera longa descriptione ab Athenæo referuntur: nihilominus tamen tot huiusmodi testaceorum habentur species, vt non facilè sit eas inter se distinguere. Ceterum præter ceteras Conchas id sibi peculiare ascriuere chamę, quòd plerumque in littore hiantes inueniuntur. Idcirco eas rectè chamas dici posse putauerim, quę in marinis oris, pandentes sese, læui testa contacta reperiuntur. Harum quāmplurimas ipse vidi in Adriatici littore. Verum quoniam nulla alia facultate sunt præditę, præter eas, quibus & reliqua Concharum genera commendantur; ideo non est, vt plura de his dicamus. Hucusque ille. Quemadmodum verò hient chamarum genera, in singularum ferè historia patebit.

V S V S I N C I B O .

Aluum, vt
mouent.

H A M Æ Ephesie commendantur ab Archestrato, vt & mituli (μῦλοι) ab alijs: de quibus Hicesius: Mituli (inquit) Ephesij, & similes eis succi bonitate, vt pectinibus præstant, ita inferiores sunt chamis. Athenęus aluum simul & vrinam ciere scribit è conchylijs præcipuè mitulos, ostrea, pectines, chamas: Dioscorides vrinę non meminit, sed chamarum, aliarumque conchularum in exigua aqua decoctarum vis aluum mouere ait, & cum vino assumi. Brasauolus chamas dicit esse paruas Conchas, quę passim peuerazę vocantur; & ex his, vel tellinis, (quę vulgò peueracinę) vel illis, quę cauę vulgò vocantur, circiter triginta in quatuor aque vncijs ebulliri, vt ab ipsis aqua marina exeat, quę aque miscetur: postea cum decoctę fuerint, ius in cyathum fundi, & optimi vini dimidio cyatho addito, bibi: idemque ius solum sine vino præstare: atque id non solum ratione falsedinis, vel aque marine, sed quia concharum etiam substantia emollientem quandam naturam habet. Sic ferè ille.

A DE CHAMIS IN SPETIE.

E T P R I M V M.

D E L A E V I. Cap. LIX.

CHAMELEIA à testæ leuitate (inquit Rondeletius) nomen inuenit.

Testa duplici constat, Conchis læuibus, quæ galades dicuntur, similis est. Descriptio.

Ab his testarum fragilitate differt: digitorum enim compressu frangitur facile, quod in Conchis, & pectinibus non euenit. Intus & foris candidissimæ

sunt, caro quoq; intus candida, in qua duo foramina cernuntur: alterum os Caro.

est, alterum excrementi meatus, vtrumq; sinuosum est, vt dilatari, & constringi possit, hoc Os.

ad attrahendum aquam, illud ad reiiciendum excrementum. Habet & *μη'κωρα*, vt Conchæ Excrementi meatus.

cæteræ. Latere magis protuberante semper hiat. In arena cum tellinis capitur, qua de cau- Papauer.

sa sæpius aqua pura elui debet, ad arenam expurgandam, qua expurgata dulcis est, & te- Vbi capiatur.

nera, alioqui vix edi potest. De eisdem Bellonius sic scripsit. Omnium Concharum albissi- Geladæque

mæ sunt, quas Chameleias Græci vocauerunt: Galadæ autem Aristoteli (vt reor) dicun- Magnæ in

tur. (quam opinionem reprobant Rondeletius, cuius Cōcham Galaden supra depinximus.) Occano.

Tantam magnitudinem adipiscuntur in Oceano, vt quaternorum digitorum latitudinem, Magnæ in

senorum vero longitudinem exuperent. Quæ res multo perspicacius innotescet ex ijs, qui Occano.

à Diuorum Iacobi, aut Michaelis persolutis votis redeunt, testas ea qua dixi magnitudi- Caparozas

dine de suis pileis appendunt. Frequentius Romæ, quàm in quauis alia vrbe diuenduntur Sedem mu-

cum tellinis, ac pectinibus: magnitudine quidem iuglandis, corpore ferè orbiculari, gla- tant.

bro, fragili, pellucido, rotundo, labris ac testa tenuibus, læuibus, non autem denticulatis. Conchyliæ.

Facile à calido tanguntur: quamobrem mox hiantes sua labra pandunt: quo fit vt parum Ventrè de-

diu absint à mari, quin exanimentur, læuique illis frangantur: suam quoque aquam facile ijciunt.

amittunt, multasq; arenulas recipiunt, à quibus quod elui difficile possunt, vulgò respuun- Conchyliæ

tur: Sed recentes, & adhuc viuæ, tellinis certè posthabendæ non sunt. Indiginæ caparozas in mōibus

vel caparozolas vocant. Nam cappæ nomine Itali chamis intelligunt. Moueri autem à se Aegypti.

chameleias, ac sedem in littore mutare, compertum habeo, quæ res ei innotescet, qui has

in vase aqua oppleto immerferit, quod Veneti plerumque faciunt, vt minus exanimes ser-

uent, nèe arenis conspurcentur, aut deteriore euadant. Aëtius Dioscoridem, ac Galenum

secutus, chamulas vocauit. Chamarum (inquit Dioscorides) conchularumque exigua

aqua decoctarum ius, aluum ciet: quæ tamen appellatio non minus patet, quàm Ostreo-

rum. Omnia enim testa contexta comprehendit: quinetiam pro testa ipsa nonnunquam ac-

cipitur. Conchyliæ Plinius medicus lib. 5. c. 1. appellat. Nihil (inquit) ex eis, quod pingue

est sumant, vt Isices, pectines, & Conchyliæ. Aëtius lib. 2. Minorum (inquit) erinaceorum

& Conchularum, vetustorumq; gallorum iura ventrem deiiciunt. Porro Conchyliæ quæ-

dam Herodotus in montibus Aegypti nasci, ac procreari tradit. Hucusque Bellonius, sed

iconem non exhibet. Habebis itaque hîc prius chamen leuè Rondeletij. Addo ego aliquot

alias species, inter quas, priores candidæ sunt, ac inter eas prior quinque habet fascias, mi-

nutissimasq; alias quasdam strias. Altera diaphana est, maioresq; habet strias. Eadem in

tertia magis sunt euidentiores. In quarta striæ illæ non sunt transversales, sed per longitu-

dinem. Quæ subinde datur, colore est nigro, altera subflauo, vtrâq; lineis transversalibus. Aliæ

quoque tres albæ sunt. Earumq; prior in summitate nonnihil possidet flauedinis, altera

nonnihil coloris castaneorum, tertia tota candida, ac diaphana. Addidi præterea multas

alias admodum pusillas, quarum quatuor priores albæ sunt: sed aliæ crassioris testæ, aliæ

tenuioris, aliæque diaphanæ, aliæ densæ. Inter quinque alias, quæ sequuntur, prima etiam

albicat, & lineas habet admodum exiles eiusdem coloris; altera item alba oras habet casta-

nei coloris, tertia lineas habet nigras: quarta Rondeletij chamam imitatur, sed minor est,

& plures habet lineas: quinta castanei est coloris, cum fascijs quibusdā albis, vt icon osten-

dit. Quatuor aliæ, quæ insequuntur, non omnes etiam eiusdem sunt coloris. Prima enim,

& secunda flauescunt, tertia & quarta, albo nigroque variant. Postremi quaternarij duo

lineas habent rectas more pectinum: duæ alteræ omnium postremæ albæ, eo modo, vt vi-

des, variant.

Chamælea Rondeletij

Chamælearum albarum quatuor differentiæ

Chama nigra lævis: & altera subflava

Chamule parvæ tres differentiæ

Chamulæ aliæ exiguæ

DE CHAMA PIPERATA.

Bellonij. Cap. LX.

CHAMAM piperatam (inquit Bellonius) Veneti Beuerazas, vel Peuerazas vocant ad discrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Palustre est concharum genus in cœno degens, quod Anconitani, & Rauennates cha-

Chalena,
& chalce-
na.

Biueroni,
vnde dicti.

Testæ.

Labra.

possint, atque in forum allatæ, & aquæ immersæ, geminam atque oblongam exerant ligulam, vt cochleæ modo perpetuò sitientes moueri percipiantur. Supra modum fragiles habent testas, læues ac compressas, non autem vt aliæ conchæ orbiculares: verum vsque adeo tenues, vt transpareant. Cardinibus non iunguntur inuicem infarctis, sed neruo, vt ostrea. Labra non habent crenata, sed læuia, magisque in rotunditatis ambitum circinnantur, quam tellinæ.

DE CHAMA NIGRA, SIVE GLYCYMERIDE EIVSDEM BELLONII. Cap. LXI.

ST & alia læuis Chama (inquit idem Bellonius) à cæteris hoc distans, quod cum læuis sit, tamen & robore testæ cum aspera facillè certare potest. Clonissa quidem maior est, & plerumq; nigricat. Cardinibus quoque, quibus valuas cōiunctas habet, à prædictis etiā differt. Præterea non ita vt prima læuis in

Chama glycymeris Bellonij.

rotunditatem turbinatur, nec vt Peloris plana est. Crenas haud ita profundas in labris habet. Quum autē Aelianus in chamis quasdam esse nigras, ac reliqua genera alba esse protulit, hancque vnicam pro maiore testæ parte nigricare videam, facillè mihi fuit conijcere, hanc Aeliani chamam esse, ac fortassis antiquorum glycymeridem. Nam & Peloride maior est, & dulcior: neque piperato gustu percipitur. Hactenus Bellonius. Cæterum Rondeletius chamam nigram à glycymeride distinguit, & longè alias quàm Bellonius, chamam depinxit, vt iam patebit.

Chama A-
liani, & an-
tiquorum
glycyme-
ris.

DE CHAMA NIGRA. RONDELETII. Cap. LXII.

AELIANVS Chamas marinas varias, & multiplices esse tradit: nam aliæ asperæ sunt, inquit, aliæ læues: & hæ quidem digitorum compressu confringuntur, illæ verò vel egerrimè conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt: nonnullæ argentei coloris similitudinem

Chama nigra Rondeletij.

gerere videntur. Ac quemadmodum earum est varium, & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Ex his colligunt nonnulli (inquit Rondeletius) chamam pro Conchulis accepisse, quæ colorum varietate à sese distant, sed non rectè, vt ego quidem sentio: nam sunt vt conchulæ, ita chamæ variæ, albæ, nigre, ex albo rubescentes, aliæ fractu faciles, aliæ difficiles. Idē de cochleis, & pectinibus verè dicitur. Quare ineptè fecerunt, qui Concham nigram (Bellonium taxat) pro chama nigra exhibuerunt, cum conchæ rotundiores chamis esse soleant, neque hient; chamæ verò testa sunt longiore, qualis chama nigra, quam hîc proponimus, testis oblongis, læuibus, duris, spissisq; ac veluti marmoreis.

Contra Bel-
lon.

DE CHAMA GLYCYMERIDE

EIVSDEM. Cap. LXIII.

HAMARVM generi γλυκυμερίδες accedunt, Plinij & Macrobij testimonijs. Chamæ glycymerides (inquit Plinius) quæ sunt maiores, quàm pelorides. Macrobius in cœna adijciali Lentuli flaminis appositas fuisse dixit, & ne quis easdem esse pelorides, & glycymeridas existimet, maiores scilicet chamæ, legat Macrobius. lib. 3. Saturnal. Ante cœnam, inquit, Echinos, ostreas crudas quantum vellent, peloridas, Spondylos, &c. Paulò post alia

Etyumum. edulia enumerans, glycymeridas, vrticas, &c. Sunt autem glycymerides dictæ à dulcedine, ut opinor, quòd sapore sint dulci, minusq; falso, quàm reliquæ. Sunt qui glycymeridas vocent, quasi ex dulci amaras. Quod si ita sit, compositum nomen ex Græco, & Latino fuerit, quam compositionem improbat Quintilianus. Glycymerides igitur chamæ sunt maiores, quàm pelorides testa oblonga, mytutorum fluuiarilium testæ modo, sed duriore, & spissiore, rugosa, non tamen ob id aspera, ex albo rufescente, carne & succi bonitate peloridi similes. Easdem esse puto cum ijs quas pelorides maiores Athenæus vocat. Hermolaus Barbarus conijcit apud Plinium post verba hæc, Chamæ glycymerides, quæ sunt maiores, quàm Pelorides, pro colycia, siue coryphia, legendum corycia ex Athenæo, qui scribit Conchas quasdam à Macedonibus vocari κορυκας, quas Athenienses κρείες nominant. Sed ut apud Plinium legendum sit, non potes corycia ad chamæ glycymeridas referre: sic enim Conchas asperas vocari scripsit ex Hegesandro Athenæus. Η γήσανδρος δ' ἐν ὑπομνήμασι τὰς τραχείας φησὶ κορυκας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κορυκας καλεῖσθαι, ὑπὸ δ' Ἀθηναίων κρείες. Hegesander in commentarijs, ait Conchas asperas à Macedonibus vocari corycos, ab Atheniensibus κρείες, id est, arietinas. Hæc itaque ille exhibita hac icone; cui ego binas hæc addidi multo quidem maiores, sed cætera non multum dissimiles, quanquam capite differre quodammodo videantur.

Chama glycymeris Rondeletij.

Chamæ glycymeridi similis, seu maioris mytuli species.

Chamæglycymeridis alterius authoris pars caua.

Chamae glycimeridis alterius authoris pars conuexa.

DE CHAMA PELORIDE.

Cap. LXIV.

E hoc Chamarum genere inter Bellonium & Rōdeletium non conuenit.

Ego quæ vterq; de eo scripsit, adferam, cum præterea quod dicam, non habeam. Peloridas Athenæus, (inquit Rondeletius) vno loco à Chamarum genere segregasse videtur ex sententia fortasse Philylij. Αἱ δὲ πελωρίδες ὠνομάδουσιν παρὰ τὸ πελώριον, μῆσον γὰρ ἐστὶ χήμις παρηλλαγμένον. Pelorides vocatæ sunt à dictione πελώριος: maiores enim sunt Chamis, & ab ijs

Segregatæ à Chamis. Vnde dicitur.

diuersæ. Alio loco ex Diphilo pelorias Chamas crassarum speciem facit, quas & regias appellat, quæ & maiores sunt. Chamas etiam Peloridas appellat Plinius. Hos sequimur ac Chamas peloridas, siue pelorinas, à magnitudine dictas fuisse cū veteribus existimamus,

id quoq; innuit Athenæus priore loco modò citato: nam πελώριον siue πέλωρον significat το μέγα καὶ τεράστιον, id est, magnum & prodigiosum. Vel dictæ sunt pelorides à Peloro Sicilia promontorio, quòd iuxta illud pelorides optimæ reperiuntur. Iulius Pollux de ciborum antiquorum præstantia verba faciens. Ἰστέον δὲ ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὐδοκιμῶν μύρανα ἐκ πορθημῆ καὶ μύρανα τερησιᾶ, καὶ θύνης τυρίος, καὶ κερύδος ἐκ σκιάδε. καὶ ἔριδος ἐκ μήλε, καὶ κόγχαι πελωρίνας, ὅθεν ἴσως καὶ νῦν καλεῖσθαι πελωρίδες ὠνομάδουσιν. Apud

veteres in pretio fuit muræna ex freto, & muræna Tartesia, placebat thynnus Tyrius; & mugil ex Sciatho, hædus ex Melo; Conchæ etiam Pelorinæ, vnde fortè nomen adeptæ quæ nunc pelorides vocantur. Ex his apparet insignis error eorum, qui scribunt peloridas

Error quorundam.

nomen habere à luto, in quo tum manibus tum retibus euerruntur: pilos enim lutum est, (sic enim scripta verba reperi) πηλός quidem lutum est, à quo πηλωρίδας & πηλωρίας dixisse oportuerat, non πελωρίδας & πελωρίας & πελωρίνας, sicuti omnes extulerunt. Præterea illud è memoria exciderat, aut fortasse nè legerant quidem quod scripsit Aristotel.

Lib. 1. Hist. 2. 5.

Conchas, Chamas, Pectines, Vngues, Idcis arenosis prouenire, non canolis. Sed omittis omnibus rem ipsam depingamus. Chama peloris duabus Conchis constat, quæ nunquam ita iunguntur, quin semper hient & viuo & mortuo animante, etiam sine calidi contactu. Ex oblongæ sunt & laues, ex albo purpurascens, in medio connexæ. Caro intus alba est, quæ

Descriptio Testa.

etiam contracta tota testa vix capi potest, extenta longior multò est, rotunda, spissa, pudendo virili non absimilis, digiti medijs crassitudine. In extremo altero foramina duo apparèt, alterum oris est, rotundum, alterum excrementi. Santones Conchæ strictæ & non hiantis

Caro.

spetiem palourde appellant, quæ vox a peloride deducta esse videtur. Sed ea chama peloris non est, cum magna non sit, neq; hient. Caro peloridis dura est, ob id difficilè excernitur.

Foramina oris & excrementi.

Hactenus ille: Palourde autem Santonum est Conchula rugata Bellonij. Estq; alia pelourde à Gallis ad mare mediterraneum dicta, nimirum Còchula varia Rondeletij, cuius chama peloridis hic iconem exhibuimus ab eo mutuata: item aliam ex Bellonio, sed toto

Palourde Santonum.

Caro.

Chama Peloris Rondeletij.

cælo diuersam; Regias & basilicas chamas (inquit hic) Galli Pelourdes, ad Peloridarum vocem accedentes dixerunt, Mas filia clonissas, Veneti Biueronos, vel Piueronos, Genuenses Arfellas, Hispani Armillas, Anconitani, Rauennates & Ariminenses Pouerazos, quasi pauperculos nominant, quòd illic nimium popularis pauperibus quæ offerri solita sit. A luto autem in quo tum manibus, tum retibus euerruntur, nomen habent: pilos enim lutum est. (Hoc

etymum Rondeletius reprehendit.) Alij dictas à Peloro monte Ciliciæ volant. Differunt autem à Calcinellis, quòd turbinatiori & grandiori corpore consent. Calcinellæ enim (quæ & Beucraze dicuntur) compressiore sunt forma, testa translucida, ac multò quàm

A Calcinellis, ut differunt.

Chameleios

Copiosum
succum ge-
nerant.
Coquendi
modus.

Chamelelos teneriores. Media autem est inter asperam & læuam constitutione & natura. Non enim ita horret, vt aspera, neque ita glabrescit vt læuis: albo præterea ac fuluo emblemate distinguitur: vnde caparozolam dici puto, quod ex rubra subfulua sit. Eius autem caro durior est, quam læuium Tellinarum & Peuarazarum, Emollire alium traditur. Sed & Diphilus copiosum bonumque succum gignere tradit, & stomacho gratum, nec facile excerni. Sic Bellonius, Seruant autem idem nomen apud nos Rauennâ delatæ, edunturq; in aqua elixæ vnâ cum petroselino & pipere, additoq; cum iure pane inferuntur, gratæq; quidem sunt, sed lutum vel arena obstat, quominus sapor respondeat. Labra earum sunt crassiuscula & tam arctè connexa, vt nisi vi aperiantur, & sæpè etiam rumpantur prius quam os aperiant.

Chama peloris Bellonij.

Concha rugata, vulgi Pauarazzo.

DE CHAMA ASPERA. Cap. LXV.

A læui quid
differat.

Testa.

In arena
circa litto-
ra reperi-
tur.

Caro.

Rondelet.
icon.

CHAMA trachea auctore eodem Bellonio, valuas eodem modo quo læuis tornatas habet, estq; rotunditate penè orbiculari cōstructa: hoc tamen inter se differunt, quod illa læui quidem testa, hæc verò, aspera claudatur, Pectinis modo striata: sed Pecten rectas habet strias, illa verò transuersas, crebras & profundas. Dura est admodum Chamarum asperiorum testa, si cum læuibus cōferatur. Ea enim non nisi valido ictu confringi potest cum tamen aliorum ferè omnium læuium debili digitorum compressu aperiri possit. Chama præterea trachea in arena circa littora reperitur: extremas enim iniurias ob testam durior minus reformidat. Labra haudquaquam in gyrum (vt pecten) denticulata, sed Mytilorum more læuia habet, moueturq; vt limax, vt eius Concham nonnunquam profundius saburrantem conspexerimus. Fortibus namque spondylis constat, quibus testas mouendo etiam per arenam lumbricorum more conscendit. Quamobrem Icesius carnem eius duriusculam, mali succi, parum nutrire, facile excerni, mariq; saluginem referre pronunciauit. Diphilus autem stomacho gratam esse tradidit: cuius ego sententiæ expertus facile astipulor. Hæc itaq; Bellonius apposita hac icone. Cæterum Rondelet. longè aliam

Chama aspera Bellonij.

Chama aspera Rondel.

asperam Chamam depinxit, qualem scilicet hîc quoque expressam ex eo damus, additis præterea iisdem quæ super ea scripta reliquit. *χίμα τραχέαι* (inquit) asperæ à testarum externa parte dictæ sunt, ob lineas transuersas, obliquas multas, cauas eaq; ob causam musco sæpè oppletas. Superiorum (glycymeridum) modo oblongæ sunt, intus læues. Carne sunt mali succi, pauci nutrimen-

ti, ad excretionem facili, qua tamen delectantur Purpuræ; vnde pro esca vtuntur ea Purpurarum piscatores, vt antè ex Athenæo diximus. Simillima, nisi eadem cum Bellonij icona & tertia in hac nouissima tabella expressæ: prima verò ex læuibus est.

A Concha rugata alia Bellonij, seu Chama aspera.

Chama striata species.

B

DE OSTREIS. Cap: LXVI.

VANTI fecerint Romani Ostrea, & in quo honore fuerint, cum illorum res magnitudinis atque luxuriæ teneret fastigium, nonnullis hîc veterum scriptorum autoritatibus demonstrabo, antequam ad synonyma, naturamque Ostrearum accedam. Fuere autem in tanta existimatione apud gulæ proceres, ut in remotissimas à mari regiones ligneis lacubus apportarentur: Brundusioque in primis in Lucrinum lacum transferebantur, quia mirificè ibi pinguescebant. Plinius author est Sergium Oratam primū omnium Ostrearum viuarum inuenisse in Baiano, ætate L. Crassi oratoris ante Mariscum bellum: nec gulæ causa, sed auaritiæ, magna vectigalia tali ex ingenio suo percepisse, ut qui primus pensiles (inquit) inuenit balneas: ita mangonizatas subinde vendendo. Cæterum

Luxus veterum.

Viuarum Ostrearum quis primū inuenit. Pensiles balneæ.

^a Lib. 9. c. 1.

C de luxuria scribens. Caius Sergius Orata (inquit) pensilia balnea primus facere instituit: quæ impensa læuibus inijs cæpta, ad suspensa calidæ aquæ tantum non æquora penetravit. Idem videlicet ne gulam Neptuni arbitrio subiectam haberet, peculiaria sibi maria excogitauit, æstuarijs sibi intercipiendū fluctus, pisciumque diuersos greges separatis molibus includendo, ut nulla tam sæua tempestas incideret: qua non onerata mensæ varietate pisciculorum abundarent. Aedificijs etiam spaciosis, & excelsis, deserta ad tempus ora Lucrini lacus preffit: quo recentiore vsu conchyliorum frueretur, ubi dum se publicæ aquæ cupidius immergit: Confidij Publicani iudicium nactus est. In quo Lucius Crassus aduersus illum causam agens, errare amicum suum Confidium, dixit; quod putaret Oratam remotum à lacu cariturum ostreis; namque ea, si inde petere non licuisset, in tegulis reperturum. Huic nimirum magis Aesopus Tragedus in adoptionem dare filium suum, quam bonorum suorum hæredem relinquere debuit; non solum perditæ, sed etiam furiosæ luxuriæ iuuenem, quem constat cantu commendabiles auiculas immanibus emptas pretijs, in cæna pro ficedulis ponere: acetoque liquatos magnæ summæ vniones potionibus aspergere solitum. amplissimum patrimonium tanquam amaram aliquam farcinam, quam celerrimè abijcere cupientem. quorum alterius senis, alterius adolescentis sectam secuti, longius manum porrexerunt, neque enim vllum finitur vitium ibi, ubi oritur. Inde ab Oceani littoribus attracti pisces, inde infusæ culinis arce, censibusque edendi atque bibendi voluptas reperta est. Hæc omnia Valerius, ex quibus non auaritiæ causa, sed luxuriæ viuarum illa fecisse Oratam discimus. quamobrem prosequamur. C. Plinius Nepos in primo doctissimarum suarum epistolarum libro easdem delicias ostrearum ostendit, nam cum Septimium Clarum inuitasset ad cenam, & non venisset: At tu (inquit) apud nescio quem ostrea, vuluulas, echinos, Gaditana maluisti, dabis pœnas, &c. Eleganter etiam M. Tullius in epist. 107. sese qui ostreis, & murcenis facillè abstinebat, à beta, & malua deceptum esse dixit: & mulier, ut iuuenalis canit in sexta satyra

Aesopi tragedi filij luxuria.

A beta, & malua decepti.

*Inguinis, & capitis, quæ sint discrimina nescit
Grandia, quæ medijs iam noctibus ostrea mordet.*

Horatius^b quoque satyra in luxu perditos conscripta ostendens hominis sobrij, & frugalis cenæ

^b L. 2. Sat. 2.

lis censuram summis assentionibus esse probandam, luxuriosi verò prorsus abominandam, E
ut cuius iudicium unà cum corpore, & animo ita sit oppletum crapula, & oppressum, ut ad
veri cognitionem sese nequeat erigere, dum nunc huc, nunc illuc eius sententia in palato
gratificando nutet, ait: inter cetera etiam hoc:

— *Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. tu pulmentaria quare
Sudando: pinguem vitij, albumq, nec ostrea,
Nec Scarus, aut poterit peregrina iuuare Lagois.*

Martialis quoq; quoties ostreorum meminit, ea ferè semper cum alijs cibis enumerat, qui
in haud minori erant pretio, ut in primis in Ligurinum scribens in tertio,

*Fugerit an mensas Phæbus cœnamq, Thyesta
Ignoro: fugimus nos Ligurine tuam,
Illa quidem lauta est, dapibusq, instructa superbis
Sed nihil omnino, te recitante, placet.
Nolo mihi ponas rhombum, mullumq, bilibrem
Nec volo boletos, ostrea nolo: tace.*

Pòst rursus eodem libro in Ponticum, qui cum lata esset lex à Domitio, ut sublatis sportu-
lis amici ad rectam cœnam vocarentur, hac lege coactus iam nō dabat sportulam Martiali,
sed inuitauit, apposuitque ei vilissimos cibos, sibi verò optimos: unde conqueritur poëta,
sic fraudem fieri legi, cum non detur sportula, dari cœnam à Pontico non meliorem spor-
tula, cum tamen legem tulerit imperator, ut melius cœnarent clientes, quàm olim solebant
acceptis sportulis: Canit itaque,

*Cum vocor ad cœnam, non tam vanalis, ut ante
Cur mihi non eadem qua tibi cœna datur?
Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrina
Sumitur inciso mytilus ore mihi.
Sunt tibi boleti, fungos ego sumo fuillos,
Res tibi cum rhombo est, at mihi cum sparulo.
Aureus immodicis turtur te clunibus implet,
Ponitur in cauea mortua Pica mihi.
Cur sine te cœno, cum tecum Pontice cœnem?
Sportula quod non est, profit, edamus idem.*

In septimo verò suorum etiam epigrammatum Papili munera, quia veneficus erat, ob ve-
neni suspitionem spernit; Ea autem erant sumen, aper, lepus, boleti, mulli, & ostrea, qui
omnes cibi apud ganæ studiosos in summis habebantur honoribus, ac delicijs.

*Cum Sexetani ponatur cauda lacerti
Et bene si cœnas, conchis inuncta tibi est.
Sumen, aprum, leporem, boletos, ostrea, mullos
Mittis, habes cor nec Papile, nec genium.*

Gulosi non Iam verò in nono in fictos inuectus amicos atq; ollares, ostendere volens gulosos nō pos-
sunt amici. se esse amicos, quippe qui cibos, non fidem sectentur amicitia, canit,

*Hunc quem cœna tibi, quem mensa parauit amicum,
Esse putas fida pectus amicitia?
Aprum amat, & mullos, & sumen, & ostrea: non te
Tam bene si cœnem, noster amicus eris.*

Insuper libro duodecimo in Lentinum scribens, cuius gulam accusat, utpotè qui febricitās H
nullo genere deliciarum abstinere, conquerebaturq; quòd febris non dilcederet: cui poë-
ta respondet eam rectè agere, cum tam opulentum, & delicatum dominum habeat.

*Quare tam multis à te Lentine diebus
Non abeat febris, quaris & usque gemis?
Gestatur tecum sella, pariterq, lauatur,
Cœnat boletos, ostrea, sumen, aprum.
Ebria Setino sis saepe, & saepe Falerno
Nec nisi post niueam Cacuba potat aquam,
Circumfusa rosis, & nigra recumbit amomo,
Dormit & in pluma, purpureoq, toro.
Cum sic tam pulchrè, tam bellè viuat apud te
Ad Damnam potius vis tua febris eat?*

Tantoperè

A Tantoperè verò inhiabant ostreis Romani, vt ^c Ouidius in fastis de aureo sæculo agens dixerit ceu quid admiratione dignum, ^{Li. 6. fast.}

Ostreaq; in conchis tuta fuere suis.

innuens suo tempore minimè tuta esse, sed placere omnibus, ac summa ab omnibus industria nullibi nō in quocumq; tandem orbis angulo inquiri, & vbi ea negauerat natura, non enim eadem fert omnia tellus, importari solere, quod non obscure etiam docuit Dipnosophista Athenæus, qui referente doctissimo Iouio tradidit Apicium nobilem parasitum, qui

Romani, vt ostreis inhiarint.

superioris (Apitij) nomine appellari promeruit, vasis summa industria fabricatis ad Traianum in mediterraneis Mesopotamiæ contra Parthos bella gerentem, recentissima ostrea detulisse. Apud eundem Athenæum alius parasitus nomine Dromeas interrogatus, in vrbe an apud Chalcidem lautius pararetur conuiuium: respondit procemium. Chalcidensis

Cenæ procemium quid Dromeæ parasito

cenæ gratius esse toto conuiuij in vrbe apparatu. Vocabat autem (inquit Athenæus) cenæ procemium, *δείπνιον προίμιον*, copiam & varietatem ostreorum. Eodemq; modo alius quidam apud eundem: primum, inquit, ostrea vidi, & echinos: quæ quidem procemium sunt *δείπνιον χαριωντος πικρυταινιμεν*. ^d Macrobius præterea locuples testis est ostreorum vsum

^d Lib. 3. Saturn. 13.

B fuisse in prima Romanorum cenâ: nam & hoc apud eum inuenio: Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, cenâ hæc fuit: Ante cenam, echinos, ostreas crudas quantum vellet, peloridas, spondylos, patinam ostrearum, &c. Quàm verò Tyberij principis palato arriferint istiusmodi conchyliâ, colligere licebit ex Suetonio ^c Tranquillo, qui attestatur Tyberium Asellio Sabino sestertia ducenta donauisse pro dialogo, in quo boleti & ficcedula, & ostrea, & Turdi certamen induxerat. Elegantissimè Plinius ironicè ait: Ex horto plebei macellū quanto innocentiore victu? Mergi enim credo in profunda satius est, & ostreorum genera naufragia exquiri. Deniq; ^f iuuenalis non incongruè canebat:

Tyberius vt ostreis delectaretur.

^c In Tyberio cap. 42.

^f Saty. 8.

Dignus morte perit, canet licet ostrea centum

Gaurana, & Cosmi toto mergatur abeno.

Possim verò multa præterea ex authoribus classicis adferre, quæ ad ostreorū encomia pertinerent, sed quia hæc paucula satis esse posse confido, itaq; hic vela contraham.

SYNONYMA.

IV ALVIVM testa duriorē conectorum maior pars authore Pet. Bellonio, ostrea vel ostrea Latinis dicuntur. Sed ostrea pro genere vniuerso testaceorum sumi Rondeletius docet, vt in superioribus, vbi de testatis in genere egimus, videre licet, vbi etiam quid Græcis sit *ὄστρεον*, & *ὄστρεον*, satis superque scriptum à nobis est: non rarò in primis totum genus ostracodermorum cōplecti, sic enim, vt hoc hic obiter inferamus, Suidas echinum *θαλάττιον τὸ ὄστρεον* esse tradit, & Hesychius *ὄστρεα, τὰ κογχύλια, μυτίνα θαλάσσια*.

Ostrea pro genere vniuerso testaceorum.

Sicut autem Latini à testa testudinem: sic quoque Græci *ὄστρεα ἀπὸ τῶ ὄστρεον* nominauerunt: quanquam Eustathius ab *ὄστρεον* (quod est os, quod testa veluti oseæ tegatur) abundante rho dictum cū Varino velit. Græci nunc vulgò *ὄστρίδια* vocant, Psellus ostridia, interprete Valla, voce vt apparet, diminutiua. Inuenio etiam apud Hesychium *ὄστρεα* pro ostreo. Italis ostreghe dicuntur, Hispanis ostia de la mar. Galli, vt innominatus quidam scribit, Onitres, & alicubi Itre alle calle: sed communiter testante etiam

Etymon.

ὄστρίδια.

Ostridia.

D Rondeletio Gallo Huîtres vocant, Mompelienses priuatim Peires Ostres, Flandri, & alij Germani inferiores Oesters, Angli non diuersa voce Oysters. Putat Zoographus apud Belgas etiam ijerle vocabulum diminutiuum nonnunquam vsurpari: super quo nomine cum Belgam consulerem, respondebat, prorsus sibi esse incognitum, Albertus, citante Zoographo, alzum ex Auicenna interpretatur ostreum. Antiqui secundum Syluaticum ostrea est, item Caugilen, (Caugilel verò nominat Auicenna 2. 537. videtur autem nomen corruptum à conchylijs.) item Latalus. Alibi etiam habet. Ostracorum siue conchyliorum, quædam sunt magna, quæ dicuntur Arabicè Barcôra, (hoc & Serapio habet:) quædā parua, quæ Arabicè dicuntur Sades, (Sadaf quidē pro limace, & pro purpura accipitur.) Alibi rursus canifis exponit ostrea: Auicenna verò alibi carufis habet. Et canifetis secundum veterem Auicennæ glosographum, & Gaugiel est species ostraci, idem quoque Seigi interpretatur genus ostracorum, atque esse venereum. Latini ostreum neutro genere, & ostream fœminino dicunt: Lucilius, Plinius, & iuuenalis ostreum

Alzum.

Antiqui.

Caugilen.

Latalus.

Barcôra.

dixerunt, item Varro citante Nonio; Non posse Ostrea se Romæ præbere & echinos: Lucilius, Quid? ego si cerno Ostrea, cognorim fluuium, limum ac cænam sapere ipsum. Quo loco Nonius. Ostrea (inquit) neutro genere. Sed idem quoq; Lucilius in fæminino genere dixit:

Ostrea nulla fuit, non purpura, nulla peloris

Item alij, vt Plautus in Rudente:

Echinos, Lepades, Ostreas, Balanos captamus

Turpilius Demetrio: *Mastra cooperta age in oras Ostreas*. Et Varro: Nec Ostrea illa magna capta quiuit palatum suscitare. Afranius quoq; Ostreas marinas dixit: Cicero in eodem genere vsus est. Tanquam posset (inquit) vel in tegulis proseminare Ostreas. ^a Isidorus verò distinctionem adfert hanc, vt Ostrea in genere neutro, carnes in fæmino dicantur genere; quod sanè vix ex superioribus colligas. Qui volet tamen ita distinguere, poterit.

* Li. 1. c. 6.
Ostreū ab
Ostrea di-
stinguitur.

GENVS. DIFFERENTIÆ. LOCVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Testa.
Magnitudi-
ne.

Dulci aqua
gaudent.
Optima
vbi.

A loco

* Lib. 3.
* Lib. 5. Hi-
stor. c. 15.

Rondeletij
limnostrea
qualia.

Ostrea stagni marini Rondeletij,

limnostrea
cur dulcio-
ra alijs.
d Li. 32. c. 6.

Marina
quādo opti-
ma.

STREÆ multorum (inquit Bellonius) sunt generum, tum ipso operculo nonnullis asperiore ac magis scabro, tum etiam ipsa magnitudine inter se dissidentium. Grandes enim sunt quæ pelagiæ ex Oceano Lutetiam adferuntur. Sed cum præ testæ nimia mole ichthyopolas prægrauare soleant, neq; longius in mediterranea loca deferri possint, carnosam partem seiungunt, ac sine testis mittere consueuerunt: quod raro aut nusquam in Græcia, rarissimè in Italia fieri solet. Nam quæ à Brundusio in Lucrinum lacum transferebantur, vt veluti dulcium aquarum gaudentes aduentu pinguescerent, integræ cum testis diuendebantur. Discrimen autem Ostreorum facere solent nationes ac littora, vbi alibi atq; alibi meliora inueniantur. Optima sunt quæ iuxta paludes ac fluuios reperiuntur: maiora enim, dulciora, meliorisq; succi. Quæ verò ad littus marinum, aut inter saxa reperiuntur, vbi deest limi aut aquæ dulcis copia, praua sunt, dura & gustu amara, mordacia, cibo ingrata. Hucusq; Bellonius. Rondeletius quoq; differentias sumit à loco, à testarum varietate, à carnis substantia. Esse enim quædam, quæ in stagnis marinis nascuntur, quædam in ipso mari. Illa (inquit) λιμνόςτρεα vocat Aristoteles, apud quem aliquoties λιμνόςτρεα perperam legas pro λιμνόςτρεα: quæ à loco nomen habent: Λιμνη enim stagnum significat, vnde λιμνοθάλατται marina stagna à Galeno dicuntur. Gaza semper ostrea & ostreas conuertit, non satis rectè meo quidem iuditio, cum stagni ostrea dicere debuisset: Hanc differentiam non omisit ^b Athenæus quum dicit: Τα δὲ ὅστρεα γινῶται μὲν ἐν ποταμοῖς, καὶ ἐν λίμναις, καὶ ἐν θαλάσσει. hoc est: procreantur ostrea in fluuijs, in stagnis & in mari: ^c Aristoteles: Τα δὲ λιμνόςτρεα καλῶμεθα, ὅπερ ἂν βόρβορος ἦ, ἐν ταῦθα συνίσταται πρῶτον αὐτῶν ἡ ἀρχή. Limnostrea quæ vocantur, ibi primum sui originem capiunt, vbi cænum est. Pluraq; sunt loca quibus Limnostreorum meminit Aristoteles. Quæ verò pro Limnostreis Rondeletius depingit, ex duabus testis componi ait modicè cōcauis, & parum in dorsum elatis, foris inæqualibus & asperis, & in tenues laminas facilè sectilibus, intus læuibus, candidis. Testas paruas esse, carnem mollem, suauē, concoctu facilem: maioremq; in his quàm in alijs ostreis, quorum testæ multò ampliōres sint. Huiusmodi ostreas esse in ostijs Rhodani antiquis, ob immutatum Rhodani alueū: vendique etiam huiusmodi Lutetiæ ex Sequanæ ostijs, & Burdigalæ. Cur verò dulciores sint, in causa esse putat aquæ dulcis admistionem. Gaudent enim dulcibus aquis (inquit ^d Plinius) & vbi plurimum influunt amnes, ideoq; pelagiæ paruæ sunt & rariōres. Illud verò (inquit idem Rondeletius) diligentius excutiendum est, maioranè sint pelagicis Ostrea quæ in stagnis marinis, aquisq; ex dulci permistis proueniunt. Athenæus: Ostrea nascuntur in fluuijs, lacubus & mari. Marina optima, quando lacus aut fluuius ex proximo influit; tunc enim fiunt boni succi, maiora, dulciora.

A Ostrea hîc secundo loco posita, cum Rondeletij icone conuenit: altera D. Antonij Gigant-
tis Forosēpronienſis munere lectoribus communicata.

D dulciora. Quæ verò in littoribus (πρὸς ἡόσι) & saxis limi & aquæ dulcis expertibus gi-
gnuntur, parua sunt, dura, acria, (δυσκίμα.) Verna quæ capiuntur æstatis principio melio-
ra sunt, maris humore plena (πλήρη, θαλασσίζοντα legitur Græcè, Zoographus πλήρη hîc
fortè oportere interpretari ait plena, pro carnosis, vegetis, succulentis, idest, non ficcis nec
duris: θαλασσίζοντα verò ad saporem pertinere, quæ mare respiciant;) cum dulcedine ven-
triculo vtilia, aluo facilè deiiciuntur. Loci igitur commoditas & alimenti copia hæc O-
strea grandiora & meliora efficit. His contraria, pelagia Ostrea, parua & rara. ^c Plinius cau-
sam hanc reddit: Grandescunt quidem syderis ratione maximè, vt in natura aquatiliū ^{Li. 3. c. 6.}
diximus. Sed priuatim circa initia æstatis multo lacte prægnantia, atque vbi sol penetrat
in yada. Hæc videtur causa, quare minora in alijs locis reperiuntur: opacitas enim prohi-
bet incrementum, & tristitia minus appetunt cibos. Hæc ille, & rursus: Ostrea quæ ne-
quæ in stagnis, neque in fluuiorum Ostijs, sed procul ab aquis dulcibus inueniuntur, ma-
rina siue pelagia nominantur. Sunt persæpè magna, adeò vt in India pedalia sint. Quæ
ex Oceano Lutetiam deferuntur, sæpè multo maiora sunt ijs quæ in nostro Mediterra-
neo

Pelagia q̄
dicantur.
Magnitu-
do.

neo capiuntur; aliquando multa simul connexa, & supra se posita. Inter hæc repunt Scolopendræ, & vermes in canaliculis inclusi viuunt. Testæ foris sordidæ & luto obdu-
tæ, ex crustis multis siue laminis constantes, intus læues & albæ: Caro mollis: circa eam

Ostrea Rondel. marina,

Ostrea alia marina Zoographi.

Colore va-
riant.

fibræ multæ veluti fimbriam constituentes, eam aliquando ambiente purpureo crine, quæ præstantiæ nota est, authore Plinio: Addunt (inquit) peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generosa interpretantur, calliblephara appellantes. Nostra pallida sunt testa, alibi colore differunt. Variant coloribus ait Plinius, rufa in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & carne & testa Circæis. Talia nonnunquam venduntur Burdigalæ, Medoxina à loco vicino Medoe appellato, allata. His caput nigrum est, caro minus candida. Palma mensarum diu illis tributa est, ut scribit Plinius: sunt & apud nos in pretio. Et quemadmodum diuersorum in procreandis Ostreis olim diuersæ erant laudes quas prosequitur Plinius; ita nostro æuo cupediarum amatores Ostreorum censuram faciunt: sunt enim ut Horatij verbis utar

Ostrea qui callent primo deprendere morfu,

Britannica
optima.

& acria à dulcibus statim discernunt. Britannica omnibus præferunt, Santonica magis sal-
sa & acria iudicantur. Britannicis Burdigalensis succedunt, inter quæ Medoxina nigra, sua-
uitate præcellunt: quemadmodum Circæa, quæ nigra sunt, ab Horatio commendantur

f Sary. 4.

*Lubrica nascentes implent conchylia luna,
Sed non omne mare est generosa fertile testæ;
Murice Baiano melior Lucrina Peloris
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur echini,
Peculinibus patulis iacet se molle Tarentum.*

Plinij verò locus, quem citat Rondeletius in suum sensum, est iste: Dicemus & de nationi-
bus, ne fraudentur gloria sua littora, sed dicemus aliena lingua, quæque peritissima huius
censuræ in nostro æuo fuit. Sunt ergo Mutiani verba, quæ subiiciam: Cyzicena maiora
Lucrinis, dulciora Britannicis, iuauiora Edulis (Getulicis Massariis) acriora Lepticis, ple-
niora Lucensibus, sicciora Coryphantenis, teneriora (tenuiora, Massariis) Istricis, candi-
diora Circeiensibus. Sed his neq; dulciora neq; teneriora esse vlla compertum est. Sic Pli-
nius. Abydena ostrea olim à ganeonibus celebrari solita memorat Clemens in Pædagogo:
Inuenioq; apud Archistratum: Τὰς μὲν Αἴνος ἔχει μεγάλας, ὅσραι δ' Ἀβυδοί, quod fortè
Ennius poeta antiquissimus sic vertit:

Mures sunt Aeni, aspra ostrea plurima Abydi.

Abydena
Ostrea.

Britannica.

Alibi Plinius Britannica non parum commendauit; inquiens. Nondum Britannica fer-
uebant littora, cum (Sergius) Orata Lucrina (scilicet littora) nobilitabat: postea vi-
sum tanti in extrema Italia petere Brundisium Ostreas: ac nelis esset inter duos sapo-
res, nuper excogitatum, famem longæ aduectionis à Brundisio compascere in Lucri-
no. Polydorus Virgilius quoque Ostrea non alibi delicatiora, nec plura quàm in An-
glia sine Britannia esse scribit. Lucrinus verò lacus omnium celeberrimus apud veteres
est, quod ibi Brundisio alijsque locis transferebantur, quia meliora fiebant, atque pin-
guescebant:

Lucrinus
lacus.

A guescebant: eorumq; ibi nutritorum laudabiliora erant, quæ capiebantur, vbi dulcis admiscetur aqua, maximeq; in dulci portu, qui nunc portus Phanarius appellatur, quem intrat amnis Acheron ex Acherusia palude profluens; vnde dicebat Martialis:

Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino.

Peregrinatur.

Gaudent autem, vt ait Plinius, peregrinatione, transferriq; in ignotas regiones. Atq; ita Brundusina in Auerno compasta, & suum retinere succum, & a Lucrino adoptari creduntur. Fortè etiam limosus fuerit. Limosa enim regio maximè idonea est Conchylijs, Muricibus, & Ostreis, vt ait Columella. Est autem Lucrinus lacus Campaniæ (inquit Massarius) in sinu Baiano contra Puteolos, propinquus, vt dixi, Auerno lacui, ita dictas à lucro propter multitudinem piscium, qui ibi capiuntur. Apud Cumanos quoq; præstantissima Ostrea inueniri author est Strabo in quinto suæ geographiæ. Et in Hellesponto, phyco, id est alga nutriuntur dicente Aristot. & Iacobus Sanazarius, nescio ex quo cecinit:

Alga nutriti.
Eglo. 2.

Ostrea Misensis pendentibus eruta saxis

Mille tibi misi:

nam Horatius Miseno echinos oriri dicebat. & Ostrea Lucrina vocauit: *Non me Lucrina iuuerint Conchylia.* Ita & alij. Petronius Arbiter,

— Lucrinis

Eruta littoribus vendunt Conchylia, canas

Vt renouent per damna famem

Post hæc inuenta fuisse putat Britannica Massarius, eaq; Iuuenali Ruputina dici ab oppido littorali. ^b Iuuenalis versus sunt

^b Sat. 4.

— Circeis nata forent, an

Lucrinum ad saxum, Ruputinouè edita fundo

Ostrea callebat primo deprendere morsu.

Cælius Calcagninus in quinto suarum epistolarum super differentijs, quæ à locis capiuntur, nonnulla hæc habet: Ostreis suburbanis (circa Venetias) & Adriaticis (inquit) Bembus palmam dedit, qui fortè idem de Ostreis putauit, quod de Lupis inter duos pontes captis Romani existimauerunt: quos ea ratione meliores palatoq; aptiores pronuntiarunt, quòd propinqua illuue, quæ ex cloacis & foricis defluit, saginentur. Et si non me fallat, Plinium Ostrea neq; in luto capta, neq; in arenosis commendasse. Tamen si ego in Bembi gratiam, longè diuersum putem an in luto, an in pingui pabulo quis capta dixerit. Illic spurca & immunda, hic pleniora habitioraq; efficiuntur. Adde quòd in mari nata, aquis verò dulcibus educata, primo censu habentur, ex quo fit, vt optima iudicentur, quæ in ijs aluntur locis, quòd flumina inuehuntur; qualia suburbana Venetæ vrbis videmus, quæ multis fluminibus alluuntur: quæ res potest Ostrea reddere multò commendatiora. Hæc illa sunt scilicet, quæ gloriam mensis pepererunt: quorum spondylus (ita carnem interiorem vocamus) plus habet calli. Hæc sunt deniq; quæ vulgato prouerbio, viduarum cupedias appellauit antiquitas. Hæc Calcagninus. Extat & epistola Ausonij super his Ostreis ad Paulum, quam præterire nefas sit:

Ostrea suburbana cur meliora.
Lupi vbi meliores.

Spondylus quid in Ostreo.

Ostrea nobilium canis, sumptuq; nepotum

Cognita, diuersoq; maris defossa profundo

Aut refugis nudata vadis, aut serupea subter

Antra, & muriceis scopulorum mersa lacunis

Quæ viridis muscus, quæ decolor algæ recondit,

Quæ testis concreta suis, ceu saxa coherent:

Quæ mutata loco, pingui mox condita limo

Nutrit secretus conclusa viginis humor,

Enumerare iubes, vetus ô mihi Paule sodalis

Assuefactæ meis ioculari carmine nugis.

Aggrediar: quamuis curam non ista senilem

Sollicitent, frugiq; viro dignanda putentur.

Nam mihi non saliare epulum, non cana dapalis

Qualem Penelope nebulonum mensa procorum

Alcinoiq; habuit nitida cutis vncta inuentus.

Enumerabo tamen, famam testesq; secutus,

Pro studijs hominum semper diuersa probantur.

Sed mihi præ cunctis ditissima: quæ Medulorum

Educat Oceanus, quæ Burdigalensis nomen

Vsq; ad Casarias tulit admiratio mensas,

Non laudata minus nostri quàm gloria vini.

*Hac inter cunctas palmarum meruere priorem
 Omnibus ex longo cedentibus. ista & optimi
 Visceris, & niuei, dulciq; tenerrima succo
 Miscet aquoreum tenui sale tincta saporem.
 Proxima sunt quævis, sed longè proxima multa
 Ex intervallo, quæ Massiliensia portu:
 Quæ Narbo ad Veneris nutrit: cultuq; carentia
 Hellepontiaci, quæ protegit aquor Abydi:
 Vel quæ Baianis pendent fluitantia palis:
 Santonico, quæ tecta salo: quæ nota Genonis:
 Aut Eborum mistus pelago, quæ protegit amnis,
 Vt multo iaceant algarum obducta recessu
 Aspera, quæ testis, & dulcia farris opima.
 Sunt & Aremorici qui laudent ostrea ponti.
 Et quæ Pictonici legit accola littoris: & quæ
 Mira Caledonius nonnunquam detegit æstus.
 Accedunt, quæ fama recens, Byzantia subter
 Littora, & insana generata Propontidis acta
 Promoti celebrata ducis de nomine, laudant.
 Hac tibi non vates, non historicus, neque toto
 Orbe vagus conuina loquor, sed tradita multis:
 Vt solitum: quoties dextra inuitatio mensæ
 Sollicitat lenem comi sermone Lyaum.
 Hac non per vulgum mihi cognita, perq; popinas,
 Aut parasitorum collegia Plautinorum:
 Sed festos, quia sæpe dies partim ipse meorum
 Excolui, inq; vicem conuina vocatus adiui.
 Natalis si fortè fuit solemnis amico,
 Coniugioq; dapes, aut sacra repotia patrum
 Audiui meminiqu; bono laudare frequenter.*

Quemadmodum itaq; ostrea (vt ex antè dictis videre licet) gaudent (Plinij verba sunt)
 dulcibus aquis, & vbi plurimum influunt amnes: ideoq; pelagia parua, & rara sunt; gignun
 tur tamen etiam in petrosis, carentibusq; aquarum dulcium aduentu, sicut circa Grynium,
 & Myrinam. Author præterea est Aristoteles, ostrea licet victum in humore exerceant, nec
 foris viuere queant, nihil tamen vel aëris, vel humoris recipere. Mirum verò quod refert
 (ex ¹ Athenæo) Petrus Gyllius, posteaquã (sicut ait Nicolaus Damascenus lib. 104. hist.)
 ad Apameam Phrygiæ urbem, Mithridatici belli temporibus è motu terra discessisset, la-
 cus qui antè ibi nulli comparuissent, repente extitisse, fluuiosq; & fontes novos ex iisdem
 locis terræ motu excitatos fuisse, veteresq; multos exaruisse, ac nimirum plurimam aquam
 rum dulcem, tū falsam, tametsi ab eis locis mare longè abesset, ex visceribus terræ, sic ema-
 nasse, vt tractum vniuersum illum tum ostreis, tam alijs piscibus marinis referferint. Atq;
 hæc de locorum diuersitate dicta sunt. Altera erat differētia penes colorem. Plinius enim
 coloribus variare scribit, nempe ruffa esse in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & testa, & car-
 ne Circæis. Inuenio, & apud ^k Aelianum, maris rubei ad Arabiam pertinentis ostrea flam-
 meis illustrari zonis, ea vt diceret varij coloris temperatione ad iridis similitudinem acce-
 dere, adeo lienis perpetuo ductu equè inter se distantibus distingui atq; describi. Iam verò
 meliorum ostreorum notas authores has ponunt, vt Plinius: Præcipua (inquit) habentur,
 in quacunq; gente spissa, nec salua sua lubrica, crassitudine potius spectanda, quàm lati-
 tudine, neque in luto capta, (etsi Veneti ea cæteris antecellere opinentur) neque in are-
 nosis, sed solido vado, spondylo breui atque non carnosio, nec fibris lacinioso, ac tota in al-
 uo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generosa
 interpretantur, calliblephara appellantes. Iouius maximè probari tradit, quæ magnarum
 nauium carinis adhærent, & ab vrinatoribus de manu colliguntur. Sed Grapaldus, omnia
 (inquit) tunc in cibus meliora existimantur, cum oua appellata habuerint, quæ tamen nihil
 ad generationem conferunt, sed indicio sunt melioris nutritionis, veluti pinguedo in
 sanguineis, vt ¹ Aristoteles asserit. Quod ad formam ostreorum attinet, Bellonius inter bi-
 ualuum genera hoc peculiare ait esse ostreæ, & pectini, vt partem habeant pronam, & su-
 pinam, quarum altera sit turbinatior, ac prætumida, altera verò plana. Plinius alibi origi-
 nem

In petrosis
 etiam na-
 fci.

¹ Lib. 8.

Lacus ex
 terræ motu.

Coloris dif-
 ferentiæ.

^k Lib. 10.
 c. 13.

Meliorum
 notæ.

Callible-
 phara.

¹ Lib. 2. de
 gener. anim.
 Ostrea, &
 pectini qd
 peculiare.

- A** nem atque genituram conchæ, quæ Margaritas fert, esse ait haud multum ostrearum conchis differentem: Alibi quoque, tethya ostreæ similia esse scripsit. Et Hegesander apud Athenæum hepatum piscem in capite duos lapides habere, colore splendoreque ostreis similes. Lapides in capite Hepati. Capita ostrearum generi nulla auctore eodem Plinio: ^m Galenus ostreis pilos esse negat, Capita nulla. sed melius Plinius oculos carere ostreas omnes dixit, Eidem præterea ostreorum præcipua ^m Lib. 2. de spon- sem. c. 5. dyllo breui sunt, atque non carnofo, nec fibris laciniofo, ac tota in aluo. Perottus spondylum in ostreis dici scribit callosum illud rotundum albicans, quod intus habent in medio, à similitudine spondyli, quod nos verticulum dicimus appositum fusis, ut melius nendo vertantur: nam reliqua caro circumspersa, lacinia dicitur. Quod ouum vocatur, Vvottotus non semper, sed vere habere ostreas asserit: moxque procedente tempore minui, demumque totum ferè aboleri. Aristoteles illud in altera tantum parte eis fieri voluit, idemque esse quod echinos habere alias dixerat. Eodem auctore ostreæ meatum habent quo excrementum fecedat parte superiore. Idem Aristoteles testas ijs tribuit scabras, alibi etiam labra crassa. Et Plinius quædam silicum duritia tegi, ut ostreæ & conchæ, dixit. Cur verò dura sint, disputat aduersus Cardanum doctissimus Scaliger, cuius verba minimè præteriunda censeo. Excrementi exitus. Cur dura testa tegantur.
- B** Ais (inquit) algam mollem: ut maris euitet impressiones, cedensque vincat. Sic enim poliando sunt ista tua, & aspera, & mutila. Et addis: Conchylia in imo manent, & crassa ab initio creantur. Dic igitur quare crassa ab initio facta sunt. Etenim si admittis inter tua hæc illustriora: succedanea nostra dicam, Quia cum futura essent inmota ostrea, parandum eis fuerat munimentum, Mollia igitur ipsa intus, opus habuere duritia exteriori. Ita ossa, tum alijs tum sepiæ constituta fuerunt intus ad consistendum. His extra, & ad eundem finem, & ad molliorem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus est. Ut quibusdam interna, alijs extima sua sit duritia. Ita alijs alia adiunxit præsidia: alijs denegauit: ut pulmonibus marinis, ob vilitatem. Echinis, ne ad duriora affligerentur, cirros pro anchoris. Lepori marino admirabilem facultatem. Is tamen si est informis, ac mollis caro: tamen nullis tempestatum agitationibus, ita superatur, ut in litus ejici possit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs artem dedit, qua sibi iam fabricata compararent: ut carcinadi: vacuas enim indigenis conchas, & quarit, & inuenit, & subit, & subinde mutat, si ita ei facta sit accessio corporis, ut prioribus ædibus capi nequeat: catus, & inquilinus, & oeconomicus, magistra natura. Fructuum duritia. Ehino cur cirri. Leporis marini admirabilis facultas.

C

G E N E R A T I O.

OSTREORVM ortus causa putredo quædam esse videtur. Etenim philosophus, qua cœnum, ibi originem earum consistere testatur: & alibi in limo cœnofo oriri scripsit. Apud quem plura de ostrearum generatione leges, circa finem libri tertij de generatione animalium, quæ omnia nos supra citauimus, & hinc non repetimus. Plinius Aristoteli subscribens: Que siliceo tegmine (inquit) operiuntur, putrescente limo proueniunt, aut spuma circa nauigia diutius stante, defixosque palos, & lignum maximè. Alibi tamen in petrosis carentibusque aquarum dulcium aduentu ostrea gigni tradit. Quid mirum si ex limo nascantur, cum sexu carere ostreas constet, cuius quoque rei testis locuples est Plinius his verbis: Sexus discrimen in eis non est: neutrum est, & ostreis genus, & cæteris adhærentibus vado, vel faxo. Et ^a Oppianus: In cœno nasci.

D

*Est non distincto semper leuis ostrea sexu
Nos inter pisces, nec mas, nec femina nota.*

^a Lib. 1. de piscib.

Ex quo Gyllius, ostrea (inquit) neque coitu neque parente procreantur, ac nimirum omnia ex cœno nascuntur. Illorum enim neque foemina neque mas distinctus est, sed eiusdem naturæ sunt, atque adeo inter se similia, ut non marem à foemina internoscere possis. Nihilominus ^b Aristoteles alibi scripsit, ostracodermorum naturam consistere partim spontè, partim emissa à se aliqua facultate, quanquam ea sæpe spontè oriantur. Quæ tamen sententia superioribus contraria non est, fieri enim potest, ut quæ ex putri nata sint, ipsa deinde quid prolificum obtineant, licet interim non coeant, ut in hisce animalibus usu venit: quibus sci licet inest humor quidam candidus: Plinius lac appellat: Grandescunt quidem syderis ratione maximè, ut in natura aquatiliū diximus: sed priuatim circa initia ætatis multo late prægnantia atque ubi Sol penetrat in vada. Et alibi. Nuper compertum in ostrearijs humorem ostreis foetificum lactis modo effluere. In eo itaque inest vis illa ex qua partim gene-

^b Lib. 3. de generat. ca. 11.

Lac ostreorum.

generantur. Petrus Gyllius vir eruditus, & fide dignus affirmat se de viris non paucis spe-
 Byzantios Etatæ fidei accepisse Byzantinos ostrea serere, & eorum quasi lac seminare: Idipsum enim
 ostrea fere- in aquam abiectum ad saxa ima adhærescere, & ostrea fieri. Sic ex decocto fungorum in
 re. terram proiecto fungi enascuntur. Iam verò cur syderis ratione grandescant, & decrescant
 Fungivt na & quod id sydus sit, scire non est inconueniens: Sydus id Luna est, quæ accrescens om-
 scantur. nia implet conchylia. Cicero. Ostreisque & conchylis omnibus contingere, vt cum Lu-
 Syderis ra- na pariter crescant pariterq; decrescant. Lucilius apud Aulum Gellium,
 tione, vt grādescāt.

Lib. 2. de
 diuinat.
 Li. 2. c. 41

Lunę solif-
 que natu-
 ra.

Chirurgi,
 quando tre-
 pano secu-
 riū vtiūtur.

Luna implet ostrea, & implet echinos, muribus fibras.
 Plinius: Iam quidem lunari potestate ostrearum, conchyliorumque & concharum om-
 nium corpora augeri, & rursus minui. Sic ille. In causa sunt propriæ Lunæ effectiones, quæ
 sunt rigare, & modico calore humectare. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmo-
 dum Sol suo calore fecundat omnia: quoniam omniū vita oritur à calidi, & humidi com-
 missione, & fouetur vtriusque temperamento. Sol masculinum sydus, marisque vicem gerit:
 Luna, foemina; femineum enim sydus est, & molle atque nocturnum, soluit humorem, &
 trahit, non aufert, vt ait Plinius. Sed Lunæ corpus crassius, (quia elementis vicinior) non
 suo lumine, non suis radijs, sed Solis luce, ac radijs perfusum, ac accensum, vires suas in in-
 feriores hunc orbem immittit. Quare cum variè Solis radios excipiat, variè quoque tem-
 peratas esse eius vires, & effectiones esse necesse est. Itaque ea abundè à Sole illustrata, cor-
 pora quoque humentiora sunt, & contrà. Neque id solum in ostrearum, vel crustaceorum,
 aut aliorum animalium corporibus, sed etiam in nostris efficitur. Vnde prudentes chirur-
 gi trepano caput vix aperiunt, plena Luna; quia tum cerebrum diffundi magis, & totam
 cranij capacitatem impleri compertum est. Idem in medulla ossium cernitur. Morbis pi-
 tuitosis obnoxij, huius syderis vim sentiunt, ac vnà cum eo pituitam augeri experiuntur.
 Sani verò, & non animaduertentes, has atque alias leuiiores immutationes non percipiunt.
 Addit Bellonius ostrea grandescere syderis quidem ratione, sed priuatim circa initia æsta-
 tis, vbi Sol penetrat in vada.

SENSVS. MOTVS. VICTVS.

Auditū non
 habere:

Rore pasci.
 Exerc. 197.

VT HOR libri de anatomia viuorum, ostrea ait non habere sensum, præ-
 terquam tactum. Et Plinius tactus sensus omnibus, inquit, inest, etiam qui-
 bus nullus alius, nam & ostreis, & terrestribus vermibus quoque existit.
 Et alibi: silicea testa inclusis fatendum est nullum inesse sensum, vt ostreis.
 Et rursus: In marinis ostreis auditum esse non est verisimile, sed ad sonum
 se mergere solent, ideo & silentium in mari piscantibus. Carent præterea
 motu, quod meminit Aristoteles, inquiens: Non desunt complura, quæ cum sint absoluta,
 mouere tamen se nequeant, vt ostrea. Quod ad victum attinet, aqua marina, & limo etiam
 pascunt, quin & rore, quare *ἐρρηγνται* ostrea Oppianus dixit, id est, roscida. Scaliger vtriusq;
 meminit: In aëre (inquit) & aqua, quæ cibum capiant, nondum meminisse, nisi ostreas pute-
 mus cum alijs rore ali nihilominus, quàm limo, & aqua marina.

A N T I P A T H I A.

Cancris ho-
 stes ostreas
 vt capiant.

OSTES esse ostreis cancros inuenio, & Stellæ marinas. Cancris ostrea-
 rum carnem mirè appetunt, sed ipsa præda potiri propter indumentum
 testæ difficulter queunt. Nam teneram carnem quodam quasi lepto natu-
 ra non faciliè frangendo muniunt, quumq; duæ concauitates accuratè sibi
 inuicem iunctæ ostreum ipsum complectantur, necessario chelæ cancri
 nihil efficere possunt. Quid ergo molitur? Quum ostreum in locis vento
 non expositis cum voluptate percalescere, suasq; plicas ad radios Solis aperire videret: tum
 verò clanculum iniecto calculo, quominus eas rursus claudat, impedit; quodq; viribus
 nequit, solertia quadam perficere depræhenditur. Ea versutia est animalium, quæ neque
 rationis, neq; vocis vsum habent. Meminit huius quoq; versutiæ diuus Ambrosius his ver-
 bis: Cancer ostreis vescitur, sed quia ostreū clausum, nulla vi aperiri potest, periculotumq;
 est, si chelam eius includat, ad argumenta confugit, & insidias noua fraude molitur. Explo-
 rat enim si quando ostreum, remotis in locis ab omni vento, contra Solis radios diptycum
 illud

A illud suum aperiat, vt aëre libero viscerum suorum voluptatem quandam capiat: & tunc clanculo calculum immittens, ostrei conclusionem impedit: sicq; aperta claustra reperiēs, tutò chelas impendit, visceraque interna depascitur. Eundem præterea dolum author de natura rerum ex Ambrosio, & Isidoro, sic recitat, Cum testas aperit ostrea, vt clementioris auræ delicijs gloriatur, cancer insidias ei repentinas præterendit, & lapidem inter eius testas proijcit, ne illas coniungere possit, & sic ostreæ carnes corrodit. Ostrea quidem in sicco iacens, iam vt in domo Conchas tenet, tempore accessionis maris. Alij ostrearum hostes sunt stellæ marinæ molli crusta intectæ, verò tam crudeliter (vt ^e Aelianus ait) inimicæ, vt hæc ipsa exedant, & conficiant. Ratio insidiarum quas eis moliuntur, eiusmodi est. Cum testacea suas patefaciant Conchas, cum vel refrigeratione egent, vel vt aliquid pertinens ad victum incidat: eæ vno de suis, siue cruribus, siue radijs intra testas ostrei hiantes insito eas claudi prohibens, carne implentur.

Stellæ o-
streas deu-
rant.
^e Lib. 9. ca:
22.

G R Y P H V S.

B

ρρηδης, illud in Epistola Aufonij arithmetica ad Theonem, de ostreis ad se missis legitur:

Aut ter, vt Aeolidi mensis tenet ignicomus Sol,

Innuat, vt exponit doctissimus Iosephus Scaliger, sibi tot ostrea missa, quot menses tenet Sol, si ter tot mensibus cōstet annus, quot olim in Aeolide constabat. Decem enim mensium, nec amplius, annum apud Aeolas fuisse tempore Homeri veteres Græci testantur, vt & apud Romanos sub Romulo.

Mensibus
decē olim
constabat
annus.

V S V S I N C I B I S.

C

ELLONIVS omnium aliorum testatorum Galeno ostream nobilissimam haberi ait, Galeniq; sententiam à Corn. Celso comprobari, eò verò maximè, quod aluum mouere dixit. Sed Galenus in libro de boni, & vitiosi succi nutrimentis ostreorum carnem humidiores, & tenaciorem esse docet, admodum crassi succi, & partes eorum solidiores serius ob crassitudinem concoqui, ac generare humorem crudum, crassum ac frigidum.

Qualē suc-
cum gene-
rent.

Verum quidem est, quod Celsus aluum mouere dixerit, sed ait præterea facilè intus corrumpi. Connumerat tamen etiam ostrea inter ea, quæ stomacho apta sunt. In vniuersum (inquit Iouius) ostrea, vt ait Galenus, falsum humorem aggenerant, præsertim si cruda comedantur: propterea tentiginem in salacibus plurimum adaugent. Platina etiam ea, quod demortuam Venerem excitant, apud lautos, & libidinosos in pretio esse scripsit. Multum præterea ostreorum esum idem Galenus damnat in libro de attenuante victu, eumq; senibus interdicit in quinto de tuenda sanitate, & in consilio pro puero epileptico, ostrea omnia ei cauenda præcipit. Aetius quoque Galeno præceptoris subscribens, buccinas, purpuras, chamas, patellas, pectines, & omnia testa intectæ, vt etiam ostrea, multum crassi succi alimentum gignere scribit. Patellas Hicetius facilius excerni tradit, quàm chamas: ostrea verò minus his alere, facilè replere, excerniq; promptius. Athenæus de ostreorum substantijs ex Mnesitheo: Mnesitheus Atheniensis (inquit) libro de cibis ait: Ostrearum, concharum, muscutorum, & similium carnem vix concoqui, ob falsum humorem, qui in ipsis inest. Quamobrem qui cruda eduntur, ob falsuginem, aluum subducere, cum verò elixantur, falsuginem suam, vel omnino, vel magna ex parte ex humore quo incoquantur, deponere. Itaque ostreorum decoctum (inquit Rondeletius) perturbat, & citat aluum. Elixæ verò eorum caro humore suo destituta, murmura excitat. assa autem, modò rectè id fiat, noxia minimè est. Etenim igne victa non perinde ac cruda concoctu difficilis est, exiccato humore, qui in ipsa inerat, quiq; solutam aluum reddebat. Alimentum humidum concoctu con-
tumax ostreum omne præstat, nec facilè ad yrinx excretionem. Atque ita Celso, Aretæo, & Plinio medico aluum mouere ostrea dicuntur, nam & Galenus in tertio de simplicium medicamentorum facultatibus conchularum maris cæterorumque ostreorum succum, planè tum falsum esse, tum ventrem soluendi vim obtinere ait, quamuis eorum caro (inquit) ventrem reprimat. Additq; verum quod dicit, deprehendi, si ea quoque quo modo brassicam cœsuis, præparare non graueris. Et in tertio de facultatibus alimentorum scribit omnium ostra-

Venerē ex-
citant.

Aluum mo-
uent.

Cruda quo
que edun-
tur.

Facile con-
coquantur.
Pituita ge-
nerant.

Humor ex
quo febris
epiala.

Crudus hu-
mor qui.

ostracodermorum commune esse, succum falsum in se habere, quo venter subducatur: sed ratione maioris, & minoris differre. Ostrea enim mollissimam omnium carnem habet: chammæ autem parvæ, spondyli, solenes, purpuræ, buccina, atque alia huiusmodi duram. Iure igitur ostrea, ventrem quidem magis promouent, minus alimentum corpori suppeditant. duriora verò concoctioni magis resistunt, & magis nutriunt, & hæc quidem coquantur, ostrea verò non cocta eduntur. Sed quamuis, quæ hætenus diffusè satis super horum ostreorum alimentis dicta à me sunt, sufficere possint: adferam tamen integrum caput ex Iulio Alexandrino, qui in decimoquarto de salubribus, capite decimotertio eleganter docet ostrea, quod alimentum exhibeant, aut quem humorem generent; & de humoris crudi, vitrei, glutinosi, compositi; ex his, differentiis, & natura sic scribit: Iam testacea, quæ ὀστρακόδερμα Græci vocant, ostreaq; in primis, aut sola, aut maximè inter hæc esculenta, falsum itidem cuncta succum obtinent, deijciendæ aluo idoneum. Hiatalæ autem & spondyli, & solenes, & purpuræ, & buccinæ duriores omnes, quàm ostrea carne constant: idcirco minus quoque edules atq; ad usum potius medicum adhibitæ interdum quoties ob prauis succi alicuius præsentiam, qui vel ventriculum, vel tunicas eius occupet, aut aliunde etiam, maximè verò ex icore eo confluat, assumptus corrumpitur in ventriculo cibus. Neq; enim duritia illa inter concoquendum promptè in corruptionem humoris, quicumq; ille fuerit, trahetur: quin ne trahantur alia, obstabit, & humorum in totum putrefactioni resistet: magis autem si secunda tertiavè elixatione, falsedinem humoremque omnem corrumpi facilem eductum deposuerint, tunc concocta id genus testata nutritiora, firmitus in alimentum corpori elargita, fient: sed crudi tamen plurimum quem sic vocant, succi gignent interea. Nam ostrea ipsa, ut minus alant, at ob multam carnis molliem elixa concoctu faciliora sunt, ac pituitam potius, quàm crudum illum, quem diximus, humorem procreare solent: qui ne ipsa quidem tamen à pituitæ natura discessit, sed insigni frigiditate, substantiaq; fusi vitri in modum glutinosa crassaque. Crudus vitreusque à nostris: ὀμός, & ὑαλώδης Græcis dicitur, si modo pro eodem ducendus est is atque ille humor, (vitreus dico, & crudus) ac non potius alius atque alius. Vterq; quidem cruditate damnandus, sed in altero lentities cum frigiditate insigni, in altero crassities; in utroq; autem cruditas sit. Quæ in vnum quoq; sæpe inter se conuenire possunt qualitates cunctæ, atque tunc humorem facient ὑαλώδην primum Praxagoræ dictum: tum deinde Philippo, seu potius Philotimo, insecutisq; Græcorum medicorum ætatibus crudum, crassum, viscidumq; eiusmodi prouenire corporibus in non valentissimo ventriculo ex suillæ carnis esu, aut azymo, aut non sale satis condito pane, subcineritioq; atque ex caseis inueteratis quibusdam, & huiusmodi multis, possit. Hunc καλλώδην non minùs appellatum fuisse inuenio authoribus eisdem, glutinosum scilicet, ex crasso, & glutinoso compositum, qui obstructions maximè, ac maximas efficere solitus sit, nec disseccantibus tantum, quia crassus, sed abstergentibus præterea, quia viscidus tenaxque, indigeat, sicuti planè, quia crudus, maiore concoctione. Alius est humor, unde epialis sæpe febribus origo, & colicis cruciatibus: præsertim verò, si lentore, frigiditateque immodica superet, ut substantia, ac colore vitrum referat: frigiditatis autem tantum conceperit, ut nec intra corpus, ubi calida omnia natiuo calore concalescunt, neque motu extra delatus potuerit, ac vel excernentibus frigidus excernatur, & tangere volentibus appareat: is ὑαλώδης propriè habebitur, ex frigidiorum eduliorum cruditatibus quandoq; collectus. Sicuti crudum propriè dicimus, frigidarum, crassarumq; partium humorem, nec magnoperè glutinosum: qualem nobis largitur frequēs leguminum, ut macerati lupini, aliorumq; quorundam; ac recentis, sed non omnis tamen generis, casei: multorumq; præterea edulium, ipsorumque met, de quibus nunc sermonem instituiamus, testaceorum, sed duriore tantummodo carne præditorum, usus. Nam ostreorum propriè sic vocatorum, siue ostrearum nialis alimentum, quia mollissima caro, pituitam potius exhibuerit, illam ipsam quoq; frigidam omnino, atque etiam crudam dicendam, quando vltiore concoctione sanguificari possit: sed bene humidum, & cum flatulento spiritu. Crudus, autem, quem propriè ita vocari dicebamus, humor ille, frigidus crassusq; est, ex duræ terrestriisque substantiæ alimento, quod neq; in ventriculo, neq; in icore deinde iustam concoctionem acceperit, procreatus: sicuti vitreus item crudus, frigiditate etiam immensa, & glutinositate constat, atq; ambobus in vnius esculenti substantiam coeuntibus, frigidus, crassus, glutinosusq; existet, crudus, & ipse meritò existimatus, dictusq; humor. Elixorum ostreorum iure emolliri aluum diximus: quod verum est, prolecto ita, eductoq; elixatione, falsuginoso succo: quo facto, reddetur caro, corrumpi quidem difficilius illa, at eadem ratione confici quoq; contumacior, & qua constat venter, præsertim testaceorum durioris substantiæ si fuerit. Nam ostrea mollissimæ carnis,

A carnis, vel cruda deuorata multis concoquuntur hodie etiam: multo maxima tamen pars melius, salubriusq; aut elixant, aut in craticula addito aromate multo, ac salis momento, sed testis tamen suis non auulsa, leuiter torrent. Mandi ea irritadæ Veneri, & tentigini producendæ, nimis creditum hodie receptumq; est, non obscura ratione flatulentia, ex pituitosa materia excitatæ; saleque & caloricæ aromatum facultatis vi, aucta, adiutaq; salacitate. Hæc omnia itaque Iulius Alexandrinus: Ex quibus, sicuti quoq; ex præcedentibus, & cruda, & cocta edi solere constat. Plinius sanè cruda ostrea stomachum vnicè reficere, fastidijs mederi, ac leuiter aluum mollire scribit. In pontificali cenâ apponebantur teste ^a Ma- ^a Lib. 3. Sa-
crobio echini initio, & ostrea cruda. Sic & Galli, si Rôdeletio credimus, non solum echinis, ^{turnal.} Ostrea cruda in prin-
& limnostreis, sed & ostreis marinis, & lepadibus crudis vescuntur; Conchis verò striatis, ^{cipio cenæ} pectinibus non nisi coctis. Qui lautitiæ popinali student, inquit Bellonius, in testis suis su-
per cratem addito butyro in aqua, quam continent, incoqui curant, quibus minimum pi- ^{pôtificalis.}
peris addunt, vt tentiginem salacem adaugeant. Nostri coqui etiam ita ferè coquunt, Pla-
tina non parum discrepat, ostrea cocta inquit, in carbonibus, atque testis exempta, frigi in
oleo, & aromatibus, & agresta suffundi possunt. Olim garum addebant, quod meminit

B Martialis:

Ebria Baiano veni modò concha Lucrino

Nobile nunc sitio luxuriosa garum.

^b Apicius verò in ostreis (inquit) ligusticum, oui vitellum, acetum, oui liquamen, oleum ^{Li. 9. c. 6.}
& vinum: si volueris, & mel addes. Qui modo edere ea volet, Lunæ motum obseruet, hoc
est ea crescente, ea edat, ea enim senescente longè sunt deteriora: quod dilucidissimè innuit
Gellius in vigesimo: Ostrea cum appositæ fuissent, & multæ, & inuberes, macræque essent.
Luna (inquit Annianus) nunc videlicet senescit, ea re ostrea quoque sicuti alia quædam,
tenuia, exuctaque sunt.

VSVS IN MEDICINA.

NON solum in cibis, sed etiam in medicina magnæ sunt ostreorum dotes. Si in Conchis suis decoquantur, vti clausa peruenerunt, mirè destillationibus prodesse Plinius tradit: Marcellus verò ita vt lecta sunt, adhuc testis suis clausa in carbonibus coqui atque ita cibo dari ei, qui narium grauedinem patitur. Idem Plinius ostrea cocta, cum mulso, tenesmo qui sine exulceratione sit, liberare voluit: quod sanè nimis latè accepit Marcellus, in-

quiens ostrea ex mulso, & pipere cocta, vtiliter contra tenesum accipi. Peculiariter verò contra leporis marini venena ostrea aduersantur, si eidem Plinio credimus. Stomachum (inquit idem) vnicè reficiunt, fastidijs medentur. Addiditque luxuria frigus obrutis niue summa montium, & maris ima miscens. Cariopontus hydropicis etiam ostreas dari iubet: Et Trallianus in colico affectu pisces duriore carne præditos, & ex testaceis pectines, & ostreas. Testa verò eorum maiorem longè quàm ipsa caro vsum apud medicos habet, vsta & non vsta. Eam siccissimam esse Galenus in secundo de temperamentis dixit. Labiorum vlcera, & omnia maligna sanans medicamentum, ex Nicolao Myrepso: Ostrea vsta tenuis-

simè trita insperge. Ego verò non vstis contritis vsus sum, & bene cessit. Ad procidentem sedem, ex Aetio: ostreorum testas crudas tritas, & subtilissimo cribro excussas appone. Ad perniones: Sextus Platonius sepum ceruinum combustum simul cum ostrea testa minuta commixta, & factum quasi malacma imponit, & mirè sanare ait. Vegetius in secundo de veterinaria, ad vulnera iumentorum ossa sepiarum, & testas etiam ostrearum in puluerem redigi iubet, & ærei quoque vasis fuliginem pariter misceri; eaque bene tunsa si frequenter asperseris, siccatum vulnus ducere celerius cicatricem. Ostreorum testa vsta auctore ^a Ga-

leno, similis est facultatis buccinorum testis, tametsi etiam subtilioris: immo vt certius ve-

riusq; (inquit) dicam, minus crassæ. Nam terrenam duramq; corporis sortita consisten-

tiam concretionemq; impendio omnia crassarum sunt partium, itaque accuratè ea laxigare necesse est. Cum autem dicimus horum aliud alio esse tenuius (cum tamen omnia crassa sint, sed alia magis, alia minus,) ita accipiendum est, vt si Vlysem Theriite dicamus ma-

giorem, cum tamen vterq; fuerit paruus. Cæterum omnia id genus, vt & antea est dictum, cogendi quandam in se facultatem obtinent: per quam condensata eorum essentia, dura, terrosa- que sunt reddita; quàm vbi per vstionem deposuerint, contrariam asciscunt faculta-

tem, quam vocant digerentem. Porro si laueris ea, vscrisq; (sic Græcus textus habet, sed

præstat

Ad destilla-
tiones.

Ad graue-
dinem na-
rium.

Ad tenes-
mum.

Ad hydro-
pem.

Ad labiorū
vlcera.

Ad procidē-
tem sedem.

Ad pernio-
nes.

Ad vulnera
iumentorū.

^a Lib. 11. de
simpl.

Ad caua vl-
cera.

Dētes splē-
didos red-
dit.

Ad dentes
de albadōs.

Ad paroti-
das.

^b Lib. 3. de
comp. sec.
loc. c. 2.

Ad narium
grauedine.

præstat (inquit Zoographus) legere, si vsseris lauerisq; prius enim vruntur, deinde lauan-
tur huiusmodi medicamenta, ignea in aquam natura deposita, ipsam efficiunt cum tenui-
tate exalfacientem, adeo vt & putrefaciat. Sed nonnunquam reliquum illud terrenum
est, morsus expers: id quod maximè implendis cicatriceque claudendis vlceribus humidis
est vtile. Igitur testa eorum, quæ peculiariter vocantur ostrea, combusta vtor ad diuturnas
ex fluxione, ægrèq; carne implebiles cauitates, nempe quæ fistulosæ sunt atque profundæ,
eam foris cum fuillo adipe veterato (vulgò axungiam nuncupant) circumponens. At in
sinum ipsum aliquid eorum, quæ talia carne implent, immitto: quale etiam est vstum dia-
phanes: quod specarium (lego specularium, nomine deprauato. Latini enim specularem la-
pidem nominant: interpretes Latinus in margine diuersam lectionem ascripsit, æs vstum, dy-
phryges,) nominant. Parem in genere facultatem habent, & cæterorum ostracodermorum
testæ deustæ; maximè verò (vt dixi) ostreorum; deinde buccinorum, & purpurarum. Ita-
que cinis eius generis emplasticis miscetur facultatibus digerentibus, & cum quouis adipe
digerit. Sed quoniam vetus plus digerit, illi magis misceri solet. Porro potentiùs hoc medi-
camen digeret, si acrem illi adipem quempiam miscueris: de quibus superius determina-
tum est. Quin & dentes splendidiore talium omnium cinis efficit non tantum extergendi
potentia, sed & asperitate substantiæ, velut & pumex, & testa clibani. Verum in vfu eius-
modi non est necesse, quæ sic vsta sunt, admodum læuigare. At in vlceribus rebellibus præ-
omnibus diligenter sunt læuiganda, ac inspergenda. Porro excrementum carnis mediocri-
tèr exierunt, comprimuntq;. Ad hæc cum sale omnia id genus vsta dentium sinegna red-
dunt efficacius, adeo vt non modò laxitatem mollitiemq; gingiuarū desiccet, verum etiam
vlcera putrescentia adiuet. Hæc omnia Galenus. Emplastro albo Ariabarzanio, quo Xe-
nocrates abscessum iam inalteratum circa tarsum discussit; apud eundem in primo apud
Galenum de compositione secundum genera, cap. 16. buccina vsta iniiciuntur. Vbi Gale-
nus: Validè (inquit) exsiccat ob buccinorum cinerem additum, non dissimilis autem
quodammodo facultas est, & purpuris, & ostreis concrematis. Notum est autem sine car-
nibus horum animalium testas concremari. Mox etiam cap. 18. ostrea concremata, purpu-
ras, buccina, & sepiæ partem osseam cum ijs recenset, quæ propositi emplastri (aduersus
vlcera cacoëthe, & desypulota) candorem tueri possint. Et rursus in primo capite libri
quarti: Buccinorum testas concrematas, purpurarum, ostreorum, aliorumque id genus si
aridas vlceribus malignis, ac contumacibus insperferis, mirificè videbis citra mordicatio-
nem ea desiccari. Puluis ex ostreis: Cadmiæ, thuris, singulorum vncia semis; ostreorū vsto-
rum vncia vna semis: sic ille, sed vsum eius non explicat. videtur autè vtiliter inspergi pos-
se vlceribus malignis, & dysypulotis. Galenus alibi testas vstas tum buccinorum, tum pur-
purarum, aliorumque ostreorum; pharmacis pilos attenuantibus adnumerat. Ex ostreis
combustis, & fermento medicamentum pro humore suppurato ab eodem in secundo de
arte curatiua ad Glauconē describitur. Plinius scribit veteri vrinæ misceri cinerem ostreo-
rum aduersus eruptiones in corpore infantium, & omnia vlcera manantia. Idem cinis si
Marcello credimus, cū melle impositus parotidas cito soluit. Emplastra (inquit ^b Galenus)
quæ simplices parotidas curant, laxatoria appellata, omnibus nota sunt. Exemplā ipsorum
sunt; Emplastrum Mnascæ, & quod ex succis constat, & quod ex ptisana. His adhuc molliō-
ra sunt cerati forma, tum ex butyro, tum ex oesypo conflata, ostreis aut buccinis, aut purpu-
ris vstis additis, adipeque porcino, singulis quadrantis pondere. Præstat & hoc, butyri vn-
ciam vnā, ceræ sextantem, & vnciæ dimidium, ostreorum vstorum, quā tenuissimè tri-
torum sextantem: liquecibilia liquefacito, ostreaq; infarcito, ac vnitis vtitor confidenter.
Efficacissimum hoc ad parotidas. Et paulò superius: Buccinis, purpuris, & ostreis vstis, in
durescentibus, ac vetustis parotidibus vt oportet. Est enim pharmacum, quod omnem af-
fectionem, & acrimoniam mitigat, & discutit, non solum si melle quis eorum cinerem im-
buat, sed & multò magis si adipem suillum insillum, vetustum & à fibris depuratum admi-
sceat. Citra omnem enim molestiam omnes inueteratas inflammationes discutit, etiam si
ex rheumatica affectione sint obortæ. Idem eodē libro buccina marina, aut purpuras vstas
melle aut axungia exceptas imponi præcipit parotidibus, & confestim discutiendas iri as-
ferit, idemq; ostreorum testam vstam, & cum melle impositam facere. Alibi denique vim
eandem propè testis purpurarum, buccinorum, & aliorum ostreorū tribuit, ostrei nomen
generalius accipiens: quā obrem si quid remediorum in vna aliqua specie omissum vide-
bitur, in alterius historia requiratur. Marcellus Empiricus cinerem harum testarum si in
morem salis pane colligatur, & voretur, statim ad remouendam grauedinem narium pro-
ficere scribit: nec non cum melle illitum tenuissimè contritum, vix prodesse. Plinius me-
dicus

A dicus citante Iouio ostreorum testas ambustas dysentericis prodesse tradit. Aliud ad dysentericos ex Marcello Empirico: Succinum de cerafo syluatica exures, & de testa ostrei æquè facies, paribusque mensuris puluërem tritum, cum melite (fortè oxymelite, aut tale quid legendum) aut cum vino austero, ferro candenti calefacto, bibendum dysenterico dabis, mirè proderit. Ad coli intestini dolores ex Galeno: ostreorum^c testæ crematæ, & tritæ potui dentur: duarum ligularum modus sit ex calentis aquæ cyathis tribus. Rondeletius experientia comperit ex cinere, siue ex calce testarum ostreorum factam aquam lixiuam ad minuendos tumores οἰδηματώδεις pedum, & genuum plurimum conferre. Exiccatur enim, inquit, multum digerit, & calfacit si post vstionem cinis non lauetur, lotus minus calfacit. Cum itaque & è testis vstulatis optima calx fiat, Bellonius cinerem ostreorum eadem cum calce facultate pollere arbitratur. Pro buccinis ostrea ad remedia assumi licere, & ex superioribus constare potest, & in tabulis ἀντιβαλλομένων legitur.

Ad coli dolores.

^c Euporist.

2.48.

DE OSTREIS SYLVESTRIBVS.

Cap. LXVII.

OSTREA (inquit Rondeletius) reperiuntur in nostro mari, quæ à vulgo Scandebec vocantur, propterea quòd sapore sunt acri: ob id delicatiorum labra nimium calefaciunt, & vlcérant. nam Scandebec, idem est quod Scandebec rostrum vrens. Testa constat pellucida, partibus quibusdam flauescente, ostrei descriptione. alijs purpurascēte, foris crinita, & crispa, intus splendida, læuissima, candidissima. Caro parua, salta, subamara atque inluauis est: quare etiam à plebe negligitur. Hanc ostreorum speciem esse puto similem ijs, quæ tradit Plinius^a gigni in petrosis, carentibusque aquarum dulcium aduentu, sicut circa Grynium, & Myrinam, vel potius ostrea esse ὄστρεα, quæ vocat Athenæus.^b Γρεκαὶ δὲ τινὰ καὶ ἄγρια λεγόμενα ὄστρεα. πολὺτροφα δ' ἐστὶ καὶ βρωσιώδη, προσέτι δὲ εὐτελὴ κατὰ τὴν γαστρίαν. Sunt quædam ostrea, quæ syluestria nominant, multi alimenti, sed virus olentia, & ori ingrata. Testa syluestrium ostreorum in fucis mulierum, lapidis specularis vice vsurpari potest, & exiccantibus pulueribus vtiliter admisceri. Hactenus Rondeletius.

Scandebec

ostrei de-

scriptio.

^a Lib. 32.

cap. 6.

^b Lib. 3.

Ostrea syluestris Rondeletij.

DE OSTREA GAIDEROPODA.
BELLONIO APPELLATA.

Cap. LXVIII.

Erymon.

ST genus quoddam Ostreae vulgò cognitum in Græcia (inquit Bellonius) quam Gaideropodam vocant, quasi pedem asini dixeris. Cautibus aënaſcitur. non enim more Ostrearum soluta in ſalo iacet. ob id in eo tantum mari quod nunquam aëtu reciprocat, innasçitur. Aegæi autem maris, Hellesponti, Propontidis & Ponti ora (ora, littora) non augentur, neque decreſcunt, ſed perpetuò in eadem altitudine permanent. Nam inde aqua deorſum ſemper delabuntur, eandem plenitudinem ſemper obtinentes. Non eſt ommittenda (inquit Plinius) multorum opinio, priuſquam digrediamur à Ponto, qui maria omnia inferiora illo capite naſci, non autem Gaditano freto, exiſtimauere: haud improbabili argumento: quoniam aëtus ſemper è Ponto profluens, nunquam reciprocat. Quan-

Teſta quæ. Ostrea Gaideropada Bellonij, ſiue Spondylus
Rondeletij.

quam autem Ostrea hæc ſcopulis hæreât, cluſilem tamen & reſeratilem teſtam habent, & à ſaxo, niſi magna vi percutiatur, dimoueri vix poſſunt. Quoniam verò multum profundè immerguntur, indiginæ longurios ferro muniunt, quibus ſerijs iëtibus valido mucrone Concham quatiant: quam vel confringunt, vel, ſi integram deturbent, rupis partem aliquam ſecum auferunt: vix enim aliàs cederet, deinde manu ferrea eodem longurio indita, è maris fundo in ſublime attollunt. Quòd autem aqua per fauces Boſphori Thracij deorſum tanto impetu feratur, ſignum eſt locum illum Gaditano eſſe altiore: nam ſi æqualis foret, haud equi-

Teſta.

dem tanto impetu delaberetur. Quemadmodum autem Græcorum Gaideropoda à vulgari noſtra Ostrea ipſa forma differt, ſic etiam guſtu ingrata, dura, amara ac nauſcabunda percipitur. Huius teſta aut concha eximio naturæ artificio ſuperior inferiori inſarçta eſt, vt quibuſdam veluti cardinibus annexa, nigroq; neruo in eius medio inter tubercula & ſinus coaptato vinçta ac conſtriçta eſſe videatur. Tubercula quoq; ſuperiora duobus acetabulis inferioribus benè correfpondent, vt & inferiora ſuperioribus, quæ in noſtra vulgari oſtea deſunt. Proinde apertas Gaideropodas, ſi quis attentè intuebitur, in his branchias (hoc certè ridiculum eſt, nullum enim ex teſtaceis branchias habet) & ſtomachum, & reliquas partes nutritorias contemplantur: immo etiam auriculas fungi criſpi figuram referentes, magnitudine grandioris acetabuli polypi, quæ dilatari, ac contrahi ſoleat: vmbilicum vulgus eſſe putat. Hæc oſtea alijs carnoſior eſt, minus tamen guſtui grata. Nam venter eius atque hepar peſſimi ſunt ſaporis. Cæterum nulli etiam in hac cancelli, ſeu pinnoteres reperiuntur. Hæc omnia itaque Bellonius, Rôdeletius eiufcemodi oſtracodermi genus ſpondylum eſſe coniçit, & de eò ita ſcribit. In oſtrocodermorum generibus recenſentur à Galeno, Plinio, & alijs, ſpondyli, ab Athenæo τράχηλοι nuncupati, à Græcis hodie Gaideropa, ob magnam ſimilitudinem, quam cū aſini vngula habent: gaidaron enim hodie aſinum vocant. Galeni interpres σπονδυλας, vertebraſ conuertit, ſed vtendum nomine græco cenſeo, Plinij exemplo qui aliquot locis ſpondylium vocauit, & Macrobij, quum ſpondylos inter cænæ pontificalis prima fercula numerat. Itè Columella cum reliquis teſtaceis ſpondylos recenſet. Spondylus duplici teſta conſtat intus caua, & læui: foris ſcabra, ad vngulæ aſini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici poteſt, tenuior eſt, & multò minus denſa, minus concava, arçta valde & firma articulatione connexa. vtriuſque enim teſtæ binæ apophyſes ſunt, ſiue tubercula, quæ binis acetabulis viciffim recipiunt, & recipiuntur: vinculo medio, nigro & valido cohærent. Caro interna oſtreorum carni ſimilis eſt: circa hanc

Caro.
Venter.
Hepar.
Spondylus
Rondel.

Deſcriptio.

A ea hanc fimbriata est mēbrana. Branchias spondylis falsò nonnulli tribuunt. Omnia enim ostracoderma sanguinis expertia, & exiguo calore prædita toto corpore per sensum fugientes cutis meatus *κατὰ διαπνοῶν* respirant. (Taxat tacitè Bellonium Rondeletius, sed Aristoteles sic ea refrigerari dicit, non respirare) quemadmodum insecta authore Aristotele. Intus caro est satis multa, sed durior, virus olens, insuavis, & ingrata. Galenus libro tertio de facultatibus alimentorum inter ostracoderma, quæ duram habent carnem, recenset. Spondyli saxis adnascuntur, & ita hærent, ut non nisi malleo, aut fracta saxi parte capiantur. In mari nostro pauci reperiuntur. Ego in saxi Fresconijs Agathensis sinus reperi, sed ij parui sunt: ita hærent, ut in littus reijciuntur. Testa crassiorū est partium, quàm testa ostreorum. difficilius vritur, magisq; ad lapidis naturam accedit. In spondylis cancri parui reperiuntur, quemadmodum in ostreis, & mytulis marinis. Horum nullam quod sciam mentionem fecit Aristoteles. Athenæus lib. 3. *τράχηλον, ἀπὸ τῆς τραχύτητος*, id est, ab asperitate, mea quidem sentētia, appellavit. Spondylos veros à nobis exhiberi ostendit firmior in his, & magis exquisita testarum articulatio, quàm in vlllo alio ostracodermorum genere, à qua spondyli nomen sortiti sunt: quòd vertebrarum spinæ modo firmissimè articulati sint: quæ vertebræ *σπόνδυλοι* à Græcis dicuntur. Hactenus ille, cum cuius spondylo maximam similitudinem gerit, qui hîc à me additur: intus candidus, extra purpurascens. In secunda tabula quatuor proponuntur, colore albicante: tertia ostrea, prout sæpenumero baculis, vel alij rei adhærent ceu Zoophyta. Addidi, & aliud elegans spondyli genus pro-

B na, & supina parte depictum. Plurimis extra tuberculis præditum est obrusis, ab vno latere rubicundis, ab altero inter viridem & cæruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiscuntur tubercula: summum caput, seu vertex candicat. Intus circulus satis conspicuus colore viridescente totam ferè concham prope extremitatem ambit: dein color sequitur castaneorum, dein albus & subviridis. In medio velut umbilicus est, ut icon indicat, ex iisdem coloribus, addito etiam luteo constans.

Spondyli
saxis adna-
scuntur.

Spondyli
authoris.

Spondylus Rond. siue ostrea gaideropoda Bellonij, ex Rondeletio.

Vlyssis Aldrouandi
Spondylus authoris primus.

Spondylii alij.

Ostreacea annexa baculo.

Spondylus authoris vtraq; facie pictus.

DE PECTINIBVS.

Cap. LXIX.

AEQVIVOCA.

τῆς, siue Pecten etiam dicitur, quo capilli pectuntur, & extenduntur: quod Pectinis va-
Eustathius sic Græcè nominari scribit παρὰ τὸ ἐκτείνειν τὰς τρίχας. In Di-
ctionarijs Helychij, & Varrini legitur, κτεὶς κτενὸς τὸ κτενίσκον, παρὰ τὸ ἐκτε-
cata.

νειν τὰς χεῖρας, ἢ τὰς τρίχας. quod manus, aut pilos extendat. Idem Gram-
matici κτενας exponunt τὰς τῶν χειρῶν καρπὰς, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τὰ

σεῖθ. hoc est manuum carpos, & pedum, item pectus, sed Zoographus metacarpia potius,
B sic dici putat: ita verò dici scribunt ἀπὸ τῶν εἰς τὰς τρίχας ἐπὶ τῆς αἰχμῆς κτενῶν: hoc est ab
instrumentis, quæ apta sunt ad petendos pilos. Idem etiam sic nominari scribunt τὰς το-

παιὰς πλευράς, spurias dorsi costas. Dicuntur quatuor illi dentes anteriores, qui inter-
iecti inter duos caninos dentes naribus subsunt τομῆς, διχαστῆρες, γλασινὸι teste Pollu-
ce, item κτενὶς hoc est occifores, ὅτι κτενεσι δ' ἄν λάβοσι, quia occidunt, quod capiunt. Lib. 2.

Κεῖς dicitur etiam τὸ ἐφ' ἑβαιον, pubes, ἢ τὸ μόριον τὸ αἰδοῖον, aut pudendum. Latini Pro pube
etiam Pectinem sic vocant. Iuuenalis.

Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Κεῖς μόριον τι τῶν κρυπτομένων τῆ ἀνθρωπείᾳ, σωματός διὰ τὰ περὶ αὐτὸ ραβδάματα
δοῦναι καλεῖσθαι, inquit Eustathius: id est, pars quædam corporis humani occulta, sic dicta
à virgulis, quæ circa eam sunt. Pecten à Latinis Grammaticis exponitur musicum instru-
mentum, quo cytharam pullamus. Virgilius: Pro musico
instrumento.

— iam pectine pulsat eburno.

Græci videntur in cythara, testitudine, aut alio quopiam simili musico instrumento collum
appellasse: κτενία, inquit, τῶν κιθαρῶν, ὃ ὑπὲρ χορτὸς ἀγκῶνις λέγεται. Statius Pa-
pinianus: 2. Achil.

— Nunc obuia versa

Pectine Amazonio modo, quo citat orbe Lacenas

Delia.

Ad quos versus hæc annotat Adrianus Turnebus: Pecten enim Amazonius videtur cho-
rus fuisse, quo inter se pectinatim implexæ confertæque recta serie puellæ in Amazonum
modum saltabant. Pecten etiam instrumentum dicitur quo pannus nuper contextus, radi-
tur: Germani, & Belgæ à carduo vocant carden. Item quo linum, & cannabis depectitur,
& purgatur. Dicitur etiam cratis dentatæ genus stylis ferreis ad colendam terram, & ad
„ metendam segetem, Columella: si autem metendi genera complura multi falcibus verri-
„ culatis, atque ijs, vel rostratis, vel denticulatis medium culmum secant, multi mergis, alij
„ Pectinibus spicam ipsam legunt, idque in rara segete facillimum, in densa difficilimum
„ est. Ouidius:

Temporibus certis defectas alligit herbas,

Et tunc tam raro Pectine verrit humum.

D A Plinio etiam dicuntur Pectines in arboribus, & earum materia per longitudinem rectæ
„ Pectinum modo lineæ, & interualla, Græcè κτενόνες, ut dum inquit: Fagis pectines trans-
uerfis. Nam in quibus variant pectinum illorum lineæ, adijcere Plinius solet aliquid quo
varietas illa possit indicari, obliquos, crispos, nodosofve dicens. Germani in ligno hos ve-
luti neruos, appellant annos. Sunt autem venæ, seu fibræ, & diuisiones in lignis pectinum
modo, hoc est διαφύσεις. Intelligitur quoque non infrequenter instrumentum textorium
eodem nomine, sic dictum quod fila in telis figat. Virgilius:

Arguto coniux percurrit pectine telas.

Et Polluci πιντέκτεα (Zoographus legit πιντάκτενοι) Χιτῶνισκοι παρὰ τῶν ὡς πορφύρεαν
ἔχοντες, πέντε κτενεσι ἐνυφασμένοι: id est, Tunicæ quod oram purpuream habentes, quin-
que pectinibus texebatur. Apud Galenum libri de fascijs caput centesimum, & decimum
inferibitur pecten, seu vinculum suspendens ad colem. Pecten Veneris herba, quoque Pli-
nio dicta à pectinum similitudine. Pecten Ve-
neris.

SYNO-

SYNONYMA.

4. *Histor.*
6.4.

Pecten à pe-
ctunculo
differt.

Gaza de-
fenditur.

Pectunculi
qui.

Pectinis e-
tymologia.

Lenguados.

Alberti er-
ror.

VOD Latinis Pecten, Græcis κτερίς dicitur, Gazæ modò pecten, modò pectunculus, vt vbi^a Aristoteles ait: τῶν διδυρῶν τὰ μὲν εἰσὶν ἀνὰ πτυχὰ, ὅσων οἱ κτερίδες: Bivaluis generis pars clusilis est, vt pectunculi. Et paulò pòst: Εἴ τι τὰ μὲν κινητικὰ αὐτῶν εἰσὶν, οἷον κτερίδες: Item aliæ se mouent, vt pectines. Sed hæc varietas, inquit Rondeletius, ambiguitatem parit: sunt enim pectines, & ab his diuersi pectunculi à Latinis dicti. Plinius manifestè pectunculos à pectinibus disiungens, videtur pectunculos pro tellinis vsurpasse, vt Hermolaus annotauit. De alijs pectunculis infra dicemus, hæc Rondeletius. Sed Theodorus, Plinium in hac interpretatione est imitatus, qui pectinem & pectunculum pro eodem accepit; vt vbi sic loquitur: Loligo etiam volitat extra aquam se efferens, quod & pectunculi faciunt, sagittæ modo, nam hoc Aristoteles πρὸς κτηνῶν scripsit. Idcirco dicimus Plinium pectunculum, & pectinem interdum promiscuè nominare, & interdum distinguere, pectunculosque pro tellinis accipere. Trallianus quoque κτερίνα diminutiuo nomine appellans, ipsos simpliciter κτερίδας, id est, pectines intelligere videtur. Pectunculi, inquit Zoographus, vt ipsum nomen loquitur, exigui pectines sunt: quod bifariam intelligi potest, vt & pectines maiores antequam excreuerint, sic appellantur, & species peculiaris semper parua, qualem Rondeletius depinxit vna tantum parte auritam. Pectunculos nominat Columella, item Nonius Marcellus inter ea, quibus similitudo nomen fecit. κτερίδες pisces dicuntur ab interprete Nicandri pisces marini ob similitudinē manuum, & pedum. Porta Neapolitanus pectinem sic dici voluit à figura pubis, cum potius verisimile sit ab huius testati figura pectinem fuisse nuncupatum. Pectinum genus, inquit Gyllius, striatum, id est, pectinatim diuisum, à rugis illis, siue imbricaturis nuncupatur. Lenguados vulgò in Hispania dici testis est Alphonsus Tostatus. Germani, inquit Zoographus, Conchas bivalues omnes generali vocabulo vocant Muschelen, & Moschlen: vt pectines, Chamæ, &c. Pectines verò priuatim D. Iacobi Conchas. Iacobs Muschlen. Angli verò MuscKels peculiariter nominant Conchulas illas quas Bellonius mytulos: Pectinem autem à Scalope, Scalop. Magno in errore versatur Albertus, & recentiores, qui pectines pro passeribus (id est, planis piscibus illis quos vulgus Germanorum plateffas nuncupat) accipiunt. Pectinum generis, ait Gyllius, quidam arbitrantur eas esse, quas vulgò appellant Conchas S. Iacobi, sed aliæ Oceani littoribus Gallicis cognitæ habentur. Piscatores Massilienses pectines vocant Larges Coquilles, alij Coquilles de saint laques. Itali Cappe sante. Reliqua synonyma cuiq; generi propria mox in descriptione adferam.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRPTIO.

4. *Histor.*
6.7.

Lib. 3.

Genera.

VNT autem pectines bivalues, & clusiles teste Aristotele, seque concludendo tuentur. Pectinatim eis diuisæ testæ sunt. ^a Referratiles item sunt: Nam ab altero latere nodo ligantur. κτερίς, inquit, Athenæus ex Aristotele, τραχυδίστρακος, ῥαβδωτός. Ouum dictum altera tantummodo parte eis fit. Massarius Conchas esse striatas scribit, testis bivaluibus, altera tamen tumida, altera plana, binisque auriculis angularibus. Qualis sit pecten, inquit Rondeletius, ex nullo melius quam ex^b Athenæo cognoscemus, quo loco ostreum (Berberi) in quo nascuntur Margaritæ pectini confert. Εἰς δὲ ἡ μὲν τῆς ὀστρῆς ὁ ψῆς παραπέλησις τῇ κτερί: ἔδιν γλυπταὶ δὲ, ἀλλὰ λήον τοῦ ὀστράκου ἔχει, καὶ δαοῦ: ἔδιν δὲ ἔχει δύο, ὥσπερ ὁ κτερίς, ἀλλὰ ἓν. Ostreum aspectu pectini simile est: testa non cæcata, sed læuis est, & spissa: neque vtrinque aurita est pectinum modo, sed altera tantum parte. Ex his liquet pectinem duabus constare Conchis striatis, vtraque parte auritum esse, quod non huic tantum competit, vt peculiariter auritum pectinem nominare oporteat (quod Bellonius facit) sed alteri etiam pectini, & pectunculo. Plura enumerantur pectinum genera, quàm duo, aut tria, quæ partim magnitudine, partim colore figuraq; variant. Sunt enim rufi, candidi, varij, item candidi atque lati à Xenocrate commemorati. Pectines

nes quidam, inquit Aristoteles, magni sunt, quibus altera valvularū latior veluti tegmen superposita est. Sunt item qui vtrāq; parte auriti sunt, vt pectunculi, alij vnica, quidam nulla, si Bellonio picturæ credendum sit, qui pectunculū suū, sine auriculis depinxit: capite testæ ita se colligente, vt in Tellenis, & Chamis; eam omisimus. Cæterū, vt ab ijs, qui vtraque parte auriti sunt, incipiam, sciendum est quosdam vtramque aurem æquali habere magnitudine, vt priores duo, quorum iconem Rondeletius exhibuit, & alij si qui sunt quos nos depictos subiungemus, inter quos etiam quidam aures minores habent, quā caput testæ, quidam tam magnas, vt ab vna aure ad alteram ducta linea caput testæ nō tangat, sed potius emineant aures: alij rursus vna aure minores, & veluti mutyli. Pectinem priorem suū sic describit Rondeletius. Testa vtrāq; primū strictior, qua parte aurita est, deinde amplificata in orbem circumagitur: altera modicè caua, & in dorsum elata, altera plana, veluti alterius operculum. Vinculo nigro, & nervoso colligatæ sunt. Vtraque striata est, à strictiori parte striaturæ incipientes ad imum marginem deductæ sunt, sed ita vt in eo striæ, siue exochæ magis promineant, quā strigiles, siue canaliculi: quibus fit vt pectinis testa laciniata sit, & hac parte firmiter cohærens. Præterea striæ, siue exochæ lineis à summo ad imum ductis ornatae sunt, quæ duabus tribusve alijs interfecantur à latere ad latus ductis versus strictiorem partem. Intus carnis multum est; quæ circa medium etiam carnosum, longum, tenerum alligata apparet. Inest in carne particula luteum ouorum colorem referens. Spectantur *peritæ*, & os tubæ modo factum, atque intestinum tenue luto plenum. Tota caro in ambitu membranā habet veluti simbriam versicolore, ex qua fila multa, & tenuia dependent. Alter autem Rondeletij pecten idem cum superiori fortassis cuidam minus diligenti inspectori videbitur; sed re vera differt: idcirco eius iconem hic apponimus: Nam latiores, & ampliores aures habet, estque toto corpore longiore strictioreque, quā superior. Præterea hic testam vtramque; pectunculorum Burdegalsium modo concauam habet, superior alteram duntaxat concauam, alteram planam. Postremo hic Concharum quarundam rugosarum ritu rugas, siue strias, & exochas simplices habet, prior verò singulas ternis, & quaternis lineis à summo ad imum ductis ornat.

Pecten alter Rondeletij.

Hunc pectinem Itali Romiam vocant, quod qui è Compostella redeunt (quos etiam Romiōus lingua nostra vocamus) pectines eiusmodi multos pileis affixos gestant. De pectine aurito, quem simpliciter pectinem vocauit Rondeletius hæc Bellonius; In Concharum genere. (Nam pectines Concharum generi attribuit Plinius) solum pectinem altera parte planum agnoscimus: cuius parte superiore testa tumida, binis vt plurimum auriculis insignita, emergit: atque ita striata quemadmodum testudines rugis imbricatæ, quæ Nicheia dicuntur. Pectines in bivaluium genere, post pinnam maioribus Conchis præditi sunt: quas habent scabras, reseratiles, & clusiles, nullis cardinibus pixidatim infarctis coniunctas, sed nervo tantum nigro, (vt in Ostreis videmus) obfirmatas. Parte plana tanquā prona solo accubant: supina enim tumida aures vtriusque habet, per quas exerere linguā Aristoteles tradit. Hæc ille. Nos his aliquot sequentibus tabulis auritorum vtrāq; parte pectinum quotcunque vnquam obseruare contigit, imagines exhibemus. Primo igitur loco ponitur pecten priori Rondeletij similis, (cuius idcirco imaginem omisimus) primum apertus cum animali, mox eius testa; quæ ferruginei diluti est coloris, fascijsque ferrugineis. Ex eodem genere est, qui hunc sequitur; minor tamen, versicolor, nempe albo fulco viridi præsertim in fascijs, & auriculis, & purpurascens colore variegatus, & qui tertius est, cum animali, & eius testa, colore est castaneo. In secunda tabula priori numero notatur is qui aurem vnā altera multo maiorem habet: nec extremitate sua cum testa connata, vt duo alij, qui eadem tabula videntur: paruus est hic sua natura, & raro maior quā depictus conspicitur: albus, & subviridis aliquantulum parte superiore, exochas habet magnas, & crassas proportionem canaliculorum, quibus insculptæ sunt à natura striæ à summo ad imum tendentes. Intus autem prope auriculas colore est aliquantulum castaneo, cætera albo. Secundo numero ostenditur priori similis colore, & forma auricularum, sed exochas non habet bifidas, vt ille. Qui deinceps additur auriculam quidem maiorem habet altera, foris colore est prorsus castaneo, exochis est, & strijs transversis insignitus, inque multis locis aculeis paruis munitus. Intus est colore argenteo ad subcæruleum tendente, licet in medio aliquibus

Hist. 4. c.

4.

Auritorum
ab vtraque
parte descri
ptiones.Pectinis
prioris Rō
del. descri
ptio.

Caro:

Pecten Rō
deletij al
ter.

Romia.

Descriptio
ex Bello
nio.Testa qua
lis.Pectines a
lij authoris

Pecten primus authoris cum suo animali.

Pectinis eiusdem testa.

A

Pecten versicolor.

B

Pecten minor castaneus cū animali.

C

Pecten minor clausus.

D

quibus in locis circumcirca sit colore castaneo splendido. Quartus aurem vnam altera maiorem habet, nec extremitate testæ adnatam maiorem. exterius crocei est coloris: intus verò cādidus. exochas habet lineolis trāsuersis refertas. quatuor fasciæ amplectuntur testæ partem superiorem. Quintus tertio similis, sed strijs trāsuersis caret. Niger est, qui in tertia tabula primus pingitur longitudine palmi, latitudine verò ferè æqualis, aure insigni, & prominente extremitate sua; alterius auris vestigium quoddam paruum. Exochas habet rotundas maiores canaliculis, quas lineæ tranfuerfæ ambiunt. Secundus colore est ferrugineo, in vtraque valua exterius multis aculeis asper. Auriculam vnam habet insignem, altera parum eminet. interius in circumferentia colore est ferrugineo. superiori parte subcæruleo colore ad argenteum tendente, habet & exochas strijs insignes. aculei autem ex strijs emergunt.

Tertius aurem vnā altera maiorem habet. Longitudo æqualis latitudini, mensura duorum digitorum & dimidij. Exochas ab vna parte habet notabiles strias verò latiores inter exochas strijs colore luteo. Interior quoq; pars habet multas exochas, quæ sunt longè angustiores strijs, & lucent. In medio duarum auricularum est foramē, cui vinculum inferitur, quo connectitur vtraq; testa, clauditur, & aperitur. Quartus habet aures ferè æquales, exochas subcinereas albicantes, sicut & strias. Intus in superiori parte nigricat, cætera colore subcæruleo, & albo depingitur huius testa parte interiore, & exterior. In quarta tabula primo, & secundo loco depingitur pectinis testæ pars interior, & exterior. Huius testa tota candicat, & pellucet: exterius glabra, ac læuis: interius est exochis, aut lineis eminentibus parum, ac tenuibus, vt numero primo licet in tabula conspiciere. fascias exterius habet nigricantes tres, aut quatuor. Aures ei sunt æquales, & exigui. Tertio numero significatur pecten cuius pars exterior, & superior rubet, exceptis duabus auribus, quæ in extremo albæ sunt: tota verò circumferentia alba est, latitudine ferè digiti. interius tota albicat. exochæ lineam vnam, aut alteram habent per longitudinem, quam pictor non expressit. Quartus est subalbo, & subrubro colore. Auriculam habet altera multo lōgiorem, cuius pars extrema à testa separatur: exochas habet rotundas per quas lineæ à summo ad imum percurrunt duæ, tres & quandoq; qua-

tuor: strias habet pariter rotundas paruulis quibusdam exochis insignitas. Circumferentia intus alba, & lucida est, reliqua verò pars ad subnigrum tendit, fasciæ ei sunt quatuor ad castaneum colorem tendentes. Auricularum color à parte interiori, quæ longior est, vbi pectini adhæret alba à reliqua, quæ prominet pars castanei est coloris, vt & altera tota auricula. Sequitur deinde pecten aure altera maiori, & extremitate sua testæ adnata. huius tota pars concaua, & exterior est castanei coloris. Sed exterior pars cum alcyonio adhærente, tuberculis paruis tanquam verrucis insignita: supra prope aurem maiorem aliquid mineacei coloris videre licet. Postremo loco conspicias pectunculum, hoc est pectinem altera parte auritum. Croceus est, longitudine duorum digitorum, & dimidij latitudine duorum,

auriculam

Pectinum auricularum figura differentium
species quinque.

Pectines authoris alij.

auriculam vnā habet satis latā proportionē animalis, rudimentumq; tantū alterius, exochas rotundas, & strias per transversum plures valde exiguas. colore mineaceo insignitur exteriùs, interiùs albido, lineis quibusdam per longitudinem transcurrentibus minea-

Pectunculus Zoographi.

ceis. Cognatus huic is quem ex Zoographo depingimus, sine descriptione. Habes deinceps Pectinem totum eburnei coloris, præterquam in summitate, vbi macula quadam condecoratur rubra, cui item alia lutei coloris macula insidet. Asper est, qui eburneo illi adiectus est colore subfusco. Auriculas exiguas æqualis magnitudinis habet Pecten subsequenti deinde tabella adiectus, extrā cinerei coloris, intus superiori ora nigricat: cetera ex subceruleo, ac albicāte varius. Candidi sunt duo vltimi Chamæ quodammodo figura, Verius sanē mihi dicentur pectunculi, qui postea vltima tabula depicti cōspiciuntur, minores omnibus ceteris. Pectunculi enim, vt nomen ipsum loquitur,

Pectunculi exigui sunt pectines. Quod bifariam intelligi potest, vt & pectines maiores, antequam excreuerint, sic appellentur, vel species peculiāres semper parū; quales in hac tabula proponuntur. Omnes quo ad testā tenuēs sunt, auriculis, & colore differentes. Quidam enim lactei, quidam rubri, quidam castaneo, & albo colore variegati, magnitudine quoque discrepant. maximi sunt latitudine digiti, reliqui minores. mineaceo est colore, qui quarto loco exhibetur: strijs seu exochis tam exiguis, vt vix conspiciantur. Rondeletius pectunculum facit, talem qualem secundo huius tabulæ loco ostendimus. Sed cum tribus fascijs, item altera parte auritam, aliquando dextra, aliquando sinistra, vt noster. Conchā striatam habet vtramque cauam. Rondeletij autem aliquot aculeis est armata. hos pectines exiguos in Aquitania vocantur Petoncles: in Normania Hannons. Romæ Gōgolæ, quasi Conchulæ: sunt enim semper parui, præsertim in Mediterraneo mari, in Aquitanico littore maiores, Alijs dicuntur Coquilles de saint Iaques, quemadmodum magni pectines. A Chamis trachæis, inquit Bellonius, hoc discrepant, quod Chamæ transversas lineas, pectines autem labra in gyrum crenata ostendant. Sunt qui sancti Iacobi Conchylia vocent, Anglicum vulgus Cochles. Romani rustici, qui Chamas leues, & tellinas ex mari in forum piscarium adferunt, eos quoque ad mensuram tellinarum modo diuendunt, quos & Conchulæ nomine vocant, sed Gongolam pronunciare malunt: Hec Bellonius, qui pectunculum neutra parte auritum depinxit: capite testæ ita ferē se colligente, vt in Tellenis, & Chamis.

Vt à chamis trachæis differant.

Pecten eburneus.

Pecten asper.

Pecten varius.

Pectines figurā Chamæ.

Pectunculi alij auricularum figura variantes.

L O C V S.

Y T V L I & pectines, teste ^a Plinio, spontè in arenosis locis proueniunt. ^a Lib. 9. c. 37.
 Columella de piscibus loquens ait: Limosa regio, idonea est educandis
 Conchylis, & ostreis purpurarumque tum Concharum pectunculis. Ca-
 piuntur in sinu Aquitanico frequenter pectunculi, vbi maiores sunt, quam
 in Mediterraneo mari; quanquam & hic copiosi, vt in Normannia. Pe-
 ctines ferramento quodam capi abradendo tradit Aristoteles. ^b Capiendi ratio.

S E N S V S, V O L A T V S,
N A T V R A.

I S V M habere & oculos, videtur ex ^a Plinio probari posse: de animalium ^a Lib. 9. c. 37.
 oculis. sic loquens; Non omnibus animalium hi, Ostreis nulli: quibusdam
 Concharum dubij: Pectines enim si quis digitos aduersum hiantes eos
 moueat, contrahuntur, vt videntes. Video dubitatum à doctis, num pecti-
 nes volent. ^b Aristoteles id affirmat, sic inquit: Generis testati, & expedis
 pecten potissimè plurimumque se mouet volatu. Nam & purpura, & eius
 similia parùm admodum progrediuntur. Vnde ^c Plinius: Loligo etiam volitat, extra aquam
 se efferens, quod & pectunculi faciunt, sagittæ modo. Vbi notandum Plinium ita intelli-
 gendum esse, vt dicat pectunculos volare, non autem extra aquam ferri, vt Loligines. Nam
 pectinum volatum ab auium atque volantium quorundam aliorum piscium differre au-
 thor est ^d Aristoteles, ita scribens: Cartilaginei generis nonnulla stridere videntur; Verùm
 ab his vocem emitti vllam rectè dici non potest: at sonum, siue strepitum reddi verè dixe-
 ris. Nam & pectines quoties per summa humoris nitibundi feruntur, quod volitare dicunt
 stridere sentiuntur. Idcirco Massarius ad ea Plinij verba: Aquatiliū pectines stridere cum
 volant traduntur; hæc commentatur. Quoniam sua cuique potest esse sententia, ego non
 existimo pectines volare posse per aëra. Cum enim callō illo interiori ambæ testæ adeo
 connexæ sint, vt difficile diuelli queant, non possunt ita liberè aperiri, vt volare valeant.
 Quamobrem volare hoc in loco pro salire celeriter in modum volatus, & discurrere de lo-
 co ad locum potius interpretarer. Pectines enim tanta velocitate dehiscunt: vt ex vehe-
 menti percussione saliant, & superiacent, vt quasi volare videantur. Hæc Massarius, se-
 cutus Aristotelem, qui sic ^e scribit, de animalium testatorum differentiis tractans: Item, in-
 quit alia se mouent, vt pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt: nam de ferramento quo
 capiuntur, sæpe diffiliunt. Idem pectines tradit aliquandiu in arena (aliàs in secessu) late-
 re veluti purpuras; vnde Plinius; Pectines, inquit, in mari ex eodem genere habentur re-
 conditi, & ipsi in magnis frigoribus.

An oculos
habeant.
An volent:
^b Histor. 9.
cap. 37.
^c Lib. 9. c.
39.
Volatus.
Plinius ex-
ponitur.
^d Histo. 9.
cap. 9.
Stridor.

Plinius ex-
plicatur.

^e Histor. 4.
cap. 4.

ORTVS. GENERATIO.

Qua quæ.

^a Li. 9. c. 31
^b Histor. 5.
 cap. 15.

^c Histor. 8.
 cap. 20.

VÆ autem oua appellantur in pectinibus, quamuis verè ijs insint, mox-
 que procedente tempore minuuntur aboleanturque, tamen nihil ad ge-
 nationem conferunt, sed indicio sunt nutritionis melioris, quale in
 sanguineis pingue est. Proueniunt itaque spontè, vt ^a Plinius tradit ex ^b
 Aristotele, qui sic inquit: Pectines locis arenosis sui ortus initia capiunt.
 Anno autem perficiuntur, vt idem de testatis sic loquitur: Omnia id ge-
 nus celeri incremento augentur, sed præcipuè purpuræ atque pectines: quippè quæ anno
 perfici possunt. Generantur, ^c eodem teste, plurimi temporibus pluuiosis, quemadmodum
 & plurimis alijs testatis accidit. Nam squallore pectines magis trahunt ruffum colorem.
 Iamque in Pyrrheo Euripo pectines aliquando defuerunt, non modo propter ferramen-
 tum, quo piscatores abradendo vbertim caperent, verum etiam propter siccitates.

NUMISMATA.

OLZIVS inter numismata Pifaurensem argenteum habet, in cuius
 vna parte est Pegasus cum his litteris ΠΙΣΑΥΡΙΟΝ. ab altera parte Ne-
 ptunus Nereo insidens, sub quo pecten exprimitur, & à latere hæ litteræ
 ΔΗΥΧ. In Tarentinorum quodam argenteo nummo idem pecten cernitur
 cum Nepruno Nereo insidente, dextraq; tenente tridentem, sinistra Poly-
 pum cum hisce literis ΤΑΡΑΣ. Idem quoque pecten in alio eorundem
 argenteo nummo cernitur solus ab vna parte, ab altera Neptunus insidens Nereo dextra
 tenens tridentem, sinistra Polypum, his adscriptis literis ΤΑΡΑΣ. Nam Tarentini Neptu-
 num pro deo tutelari colebant, & à Taranto Neptuni filio nomen fluuio, & vrbi factum
 gloriabantur; idcirco Polypo, ac pectine, & Nereo indicare voluerunt Neptuni in mari po-
 tentiam.

VSVS IN CIBIS.

Electio.

^a Pedag.
 lib. 2.

AM fuere in mensis celebres apud antiquos, vt scribat etiam Athenæus
 non omisos fuisse in Cotys conuiuio. Eligebantur autem ex Methym-
 na, vt idem ex Phyllij, siue Phrynichi, siue Aristophanis comedia vrbes
 inscripta tradit. Clemens quoque ^a Alexandrinus, & Pollux authores sunt
 pectines Methymneos à plerisq; gulæ amatoribus suis temporibus expe-
 titos. Inter canarum ciborum quæ exquisitas delicias comprehendit pe-
 ctunculum Chium M, Varro in satyra, quàm περί ἐδεσμάτων, id est, de cibis peregrinis, &

^b Noct. Att.
 lib. 7. c. 16.

lautitijs inscripsit, vt testatur ^b Gellius. Laudantur etiam Tarentini: Horatius:

Pectinibus patrijs iactat se molle Tarentum.

Quæ erit fortasse ratio, cur in numismatibus Tarentinorum frequenter inueniantur; Apu-
 leius versus hos Ennij corruptos citat:

Mures sunt Aeni, aspera ostrea plurima Abydi,

Mus Mytilena est, pecten Curadrum, quæ apud Ambraciæ amnes.

Qui aliqua ex parte restaurari possunt ex Archestrati apud Athenæum versibus, vnde etiam
 translati sunt:

Τὸς μὲν Αἶγιος ἔχει μεγάλας, ὅσραι δὲ Ἀβυδος,

Τὰς Ἀργεὺς Πάριον: τὸς δὲ κτείνας ἡ Μιτυλήνη.

Πλείους δὲ Ἀμβρακία παρέχει. Id est.

Mures Aenus habet magnos, & ostrea Abydus,

Vrsos Parium, Pectines verò Mitylene,

Plurimos vero Ambracia exhibet.

Pectines o-
 ptimi qui.

Xenocrates: Pectines, inquit, optimi sunt, qui ad iustam magnitudinem peruenerunt, caui,
 colore nigriore: præstant autem vere, ac æstate, siquidem eo tempore ad Lunæ incrementum
 maximè augentur. Omnibus autem antecellunt Mitylenci magnitudine, natura, humoris
 bonitate.

A bonitate. His similes Ionium mare iuxta Illyrida, Hetruriam, Salonas, & Latium producit. Iam verò & Chios, & vicinæ insulæ, item Alexandria eiusmodi pisces ferunt. Póntus quidem etiam multos fert; sed minutos, & qui ægrè augeantur. Hæc Xenocrates. Aristoteles autem optimos esse censet, cum grauidi sunt, ut alia testata & crustacea. ^a Galenus pe-
 ctines crassi admodum succi esse scribit. Quidam Myas, seu Mytulos Ephesios eisque simili-
 les succi bonitate, ut pectines superare; ita cedere Chamis. Hicestius autem Chamis alere
 vberius, succi autem peioris esse, & excretioni minus faciles. Vnde Trallianus podagram
 pituitosam præcessisse conijcit plurimum pectinum, & buccinorum vitiosos succos generan-
 tium frequentem usum. Stomacho (ait Cornelius Celsus) apti sunt ex media materia pi-
 sces, ostrea, pectines, murices. Et Archigenes apud Galenum pectines connumerat ijs, quæ
 stomachicis in cibo conueniunt. Galenus succum eorum aluum ducere, non aliter quam
 lactis serum tradit. idem confirmant Galenus, & Diocles Charystius. De eorundem facul-
 tate coquendi que modo hæc Xenocrates: Dulces sunt, ac facilius, quam ostrea conco-
 quuntur. Ex aceto sumpti ad excretionem accommodantur, & cum ex posca concoquun-
 tur, dulcedinis participes sunt, quam assando deponunt; pari quoque modo contriti aluum
 soluant: idque siue recentes, siue vetusti fuerint. Parum autem vrinam cient, qui buxeis
 coloris sunt, sicut ostrea non facile corrumpuntur. Elixir assatis ad aluum ducendam aptio-
 res sunt: quique magis assati sunt, minus succi habent, & difficulter excernuntur. Existi-
 mandum quoque est, eos qui in suis testis assantur, minus huiusce incommodi habere, &
 facilius alere, & minus eos perturbare: valentiores autem assati sunt: quique expurgati pla-
 nè purèque fuerint, ij grati ori sunt, & facile concoquuntur, & testaceis anteferendi sunt
 illi, qui sale conditi sunt, nec admodum perturbant. natiuam autem dulcedinem in mu-
 ria conseruant, & vrinam mouent: ac candidi quidem, & lati, sunt dulciores: atque al-
 bi sunt duri: (Diphilo tamen candidi molliores sunt) rufi verò sunt virosi, & vrinam
 cient: varij autem medij sunt, & eorum aliqui fucis sunt similes: qui per se dati difficul-
 ter concoquuntur, & tamen vrinam mouent. Hæc ille. Vvottonus testatur pectunculos
 facilius concoctionem asumere, quam ostreas. sapore esse dulces: at nimiam illam dulce-
 dinem coctione exuere. Aluum magis mouere virulentos assis: & quò magis assentur,
 eò minus succi congeniti relinqui, minusque aluum tentare: sed si in testis suis assentur
 magis nutrire.

^a De alim.
bon. & ma-
li succi.

VSVS IN MEDICINA. ET ALIIS.

TRALLIANVS in colico affectu dari iubet. Idem in cardialgia con-
 uenire eos scribit. Et alibi in vomica, seu empyemate si falsus & bilio-
 sus humor est, præbet. Rursus idem Tympanius rarò, & voluptatis gra-
 tia offert. Ego eos sæpius præberem: Nam authore ^a Plinio vrinam cient, ^b Li. 32.6.9
 & quæ in vesica sunt, modicè detergant; quanquam in hoc morbo magis
 flatus, quam humor abundet. Xenocrates scribit pectines remedio ijs es-
 se, quorum vesica vlceribus scateret, quòd ea expurget. Quidam practici in febris biliosæ de-
 clinatione pectines concedunt. Ad Venerem excitandam non minus valent, quam ostrea,
 quorum species sunt, teste ^b Iohanne Baptista Porta Neapolitano. ^c Plinius pectunculos
 falsos tritolque cum cedria pilos palpebrarum euellere author est. Contra Dorycnium in
 cibo iuuant pectines, ut cecinit Nicander. Pharmacopæorum vulgus pro Concha Venerea
 pectines usurpat, ut ait Rondeletius. Pectinum maiorum vsus alicubi est in templo ad sal
 continendum, quo consecratur.

^a Lib. 3. c. 8
^b 44. Pytog.
^c Lib. 32:
cap. 7.

DE MUSCULIS. Cap. LXX.

ÆQVIVOCA.

Myticetus
 a Lib. 2. in
 Eutrop.

Musculus
 balæne.

OCIS huius homonymia impedit, quò minus intelligamus, quid auctores intelligant per musculum, de quo modò à nobis sermo instituitur. Et enim *μυσικητον* apud Aristotelem musculum reddit Theodoricus Gaza Plinium secutus. Genus id est piscis, qui ut inquit ^a Claudianus, paruo moderamine caudæ iter regit, ne Balæna in scopulos impingat, quâquam Bellonius Balænae partem quandam, quam gerit ad iter prætentandum Aristotelis musculum esse putet. Prætenturas, inquit, quas ante oculos habet Balæna, musculum Aristoteles nuncupavit, quem etiam Oppianus veluti quendam alterum piscem esse cecinit.

Hac ratione, inquit, comes cunctis ductorq; viarum

Musculus est parvus visu, sed corpore longo

Et tenuicauda paulo semotus ab illo

Præcedit.

Et paulò post.

Hunc piscem verò ductorem nomine dicunt.

b Lib. 16.
 cap. 11.
 Contra Bel
 lonium.

Cæterùm Rondeletius ^b Aristotelem, ne per somnium quidem id vnquam cogitasse dicit, neque musculi nomine uti, sed Gazam ex Plinio, quem si *ἀναλαμβάντος*, inquit legisset, in tam fœdum errorem haud incidisset. Eius enim verba sunt. Musculus etiam piscis pilos in ore intus habet vice dentium. Aristoteles *μυσικητον* nominat. Cùm verò hoc solo loco musculi, siue *μυσικητε* mentio fiat, quis inde colligat, inquit idem Rondeletius, partem Balænae, scilicet affulas illas musculum vocari? neque Plinius tribus in locis, quos citauimus,

Musculus
 nō est pars
 balænae.

musculum partem Balænae facit, sed belluam marinam. Ex his autem latinis versiculis satis liquet eum nunquam Oppianum legisse, qui tantum abest, ut Balænae partem musculum faciat, ut musculum ne nomet quidem, sed piscem alium esse dicat, qui Balænis iter præ-

c Lib. 2. de
 diuin.

Mus exi-
 guus.

Sorices Ga
 za:

d In resp.

e Li. 2. c. 21.

Musculi
 medicis,
 qui.

Musculus
 instrumen-
 tum belli-
 cum.

f Lib. 18. c.

11.

g De re mi-
 lit. c. 4.

monstrat. Hæc ille. Musculus præterea apud ^c Ciceronem est mus exiguus: quam homonomiam vitaturus Gaza, apud Aristotelem *μύας ἀρουραίς*, interpretatur sorices, & *μύς* ex testaceis Mytulum, siue musculum maiore; sed quem Aristophanes ^d vocat *μύς*, murem, seu soricem animal notissimum significat. Sunt alioquin musculi, ut Plinius ^e refert, & à medicis accipiuntur, partes corporis carnosæ, nervorum fibris motus gratia circumiectæ, venisque, & arterijs consperse, his ad natiui caloris custodiam, illis ad alimenti distributio- nem, quæ omnia tenuis complectitur tunica, musculum definiens, qui *μύς* etiam Græcis appellatur. Habet præterea musculus nomen in artificiatis, nam antiqui conficiebant instrumenta quædam in bellis, quæ musculos appellabant, cuius meminit Isidorus, ^f musculus est, inquit, similis cuniculo, quo murus perfoditur, ex quo & appellatur quasi munusculus. Ponuntur icones à Roberto ^g Valturio machinarum quarundam, quas musculos, ut is refert, vocabat antiquitas; ipse verò machinas minores appellat, quibus protecti bel- latores sudibus præmunitas oppidorum fossas demolirentur, quibus turris ambulatoria iungeretur, sine impedimento ad murum.

SYNONYMA.

a 3. de gen.
 anim. c. 11.
 Mytuli:
 μύς tria

significat
 etiam μύς in

Hermodao.

YIAS, istiusmodi testacea Plinius quandoque vocat, quandoque Myi- scas, nonnunquam myscos, sæpe etiam musculos, Athenæus *μύας* (ut no- bis certè ostendunt sapor dulcior in his, & suavior, quàm in mytulis, item paruitas, rotunditas, testa hirta, atque alia, quæ à Plinio, & Athenæo hisce tribuuntur.) Aristoteles ^a *ἐλάττης μύς*, qui plurimos, auctor est, circa vnum principium aliquod adnasci, quod quoque conuenit. Rondeletius etiam *μύς* in fœminino genere Athenæo, appellari putat. Maiores his mytuli vocantur, Diofcoridi *μύακας*, de quibus postea dicemus. Hermolao tria genera animalium, dicun-

A tur $\mu\upsilon\varsigma$, nimirum testudines, sed tunc non $\mu\upsilon\varsigma$ in plurali, sed $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$, & $\epsilon\mu\delta\epsilon\varsigma$ vocari. Genus hoc, inquit, mus aquatilis, & lutaria testudo vertitur a Theodoro Gaza, à Plinio quandoq; mus marinus. alterum est inter pisces; tertium inter ostreacea pro musculo, tum minore, tum etiam maiore. $\mu\upsilon\delta\iota\omicron\upsilon$ Græci hodie vocant musculum, forma pariter diminutiva à $\mu\upsilon\varsigma$: eruditi proferre possent $\mu\upsilon\iota\delta\iota\omicron\upsilon$, & melius, ut putat Zoographus, Nos, ut dictum est, musculos simpliciter, minores appellamus. Italici, & præsertim Venetici Conchole vocantur, Gallis Moules, Germanis Moeschelen. Belgis Mosselen. Angli mutclis non communiter omnem Concham, sed propriè, & peculiariter parvam nigricantem appellant.

Mus mari-
nus.

GENVS, DIFFERENTIAE, DESCRIPITIO.

VOCANTVR, inquit Rondeletius nostræ planè opinionis assertor, musculi ad differentiam maiorum, quos mytulos vocant; differunt enim tantum magnitudine, & rotunditate, quam differentiam ex Plinio, ut arbitror, is attulit, qui musculos diuidit, in mytulos, qui salem, virusque resipiunt, & myias, quæ rotundæ sunt, & minores, aliquantulo, atque hirtæ, tenuioribus testis, carne duriores. Rondeletius, posita etiam iconè, talem affert descriptionem. Sunt ex

Ut differat.
Lib. 32.
cap. 9.

Rondeletij
descriptio.

Musculi Rondel.

ostracodermorum genere, quæ tenui testa, & duplici conteguntur, circa saxa, aut ligna nascuntur, pilis, & veluti lana alligantur. Testa foris nigra, ferè semper vel musco, vel lanugine obducta, intus lævis, & splendens, ex albo cærulea, parte acutiore crassior, & spissior, reliquo ambitu rotundo tenuior. Caro

Testa qua-
lis.

Caro.

Musculus alter.

intus pallida, cum non cruda est, cocta vitellis oorum similis, in ambitu fimbriata, in ea foramen est euidens ad attrahendam aquam, neque enim per villos attrahit, quod ineptissime quidam asserunt. Clana illius, siue byssi usum ignorantibus, in media carne est particula carnosa linguæ similis, inest, & mutis, & pituita quadam glutinosa, callo albo adhæret. Hactenus ille. Multos istiusmodi musculos in mari reperiri, & in aqua dulci stagnante; nunquam verò ferè in rapidis fluminibus, idem attestatur. Cæterum musculorum aquæ dulcis istiusmodi iconè ex eodem ni fallor, Zoographus proponit. Duplici (inquit) constant Concha tenui, & fragili, foris nigricat, & veluti ex multis additamentis conflata est; ob id asperior. Intus læues sunt, ex cæruleo nigricantes. Carne sunt dura, concoctu difficili, mali succi, quò fit, ut qui ijs copiosius vescuntur, in febres incidant.

DENOMINATA.

AB huiusmodi conchilij genere multa inuenio denominata, sed non admodum ab authoribus vsurpata. Τὸ $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ à musculo nimirum diminutiuum est $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$: hæc autem diminuendi forma non est admodum vsitata. simpliciter verò deriuata talia multa existunt, ut $\sigma\epsilon\iota\omicron\upsilon\varsigma$, $\sigma\epsilon\iota\eta\gamma\tau\epsilon\iota\omicron\upsilon$, $\mu\iota\sigma\epsilon\iota\tau\epsilon\iota\omicron\upsilon$. Pollux τὸν $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ genere masculino dixit cum acuto in prima: quæ, cum natura longa sit, videtur in recto circumflectenda, & ijs casibus, qui vltimam corripunt. $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$, & $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ Eustathio idem sunt, ut vult Zoographus, quod $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$, ὃ ἐστὶ κοῖλος ψωμοὶ πρὸς ἀρυσιν ψωμῆς ἐπιτελείοι. $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ πῶλαι apud eundem Pollucem à $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ diminutiuo dicuntur. $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ quoque, ut mihi videtur diminutiuum, esse potest à $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ feminino, ut $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ à masculino. hinc verbum $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ Eustathio, διαμυδίζω ἀρυσίν, ἢ τὸ κοιλαιῖν τὴν ψωμῆς, $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ αἰμας, ὁ $\mu\upsilon\delta\epsilon\varsigma$ αἰμας αἰμας, καὶ ἐκ τῶν εὐτελεστῶν

ἢ ἐπιτελείω

Myites la-
pis.

ἢ ἐπιπόνως ζῶν. Myites cuiusdam est lapidis genus, musculi speciem præ se ferens; huius, ut inquit Georgius Agricola, duplex est differētia, oblongi videlicet, & pectinis modo rotundi, hunc colore cinereum in Chartis ad Spangebergum arcem reperiri, ubi & trochitas; & in Saxonibus ad Hildesheimum in lapidicinis eius tractus, qui est ultra montem Mauricij, illum modò subfuscum, modò subflavum effodi ex n. æniorum fossa Hildesheimiæ vrbis, quā ad Septentriones spectat. de his postea inter fossilia loquemur.

V S V S I N C I B I S.

Ephesij ma-
rini.

V S C V L I ubique ferè in cibum cedunt, sed optimi sunt Ephesij: marini commodum satis præstant nutrimentum: Qui in aqua dulci captantur, carne sunt dura, concoctu difficili, pravi succi, quò fit inquit Rondeletius, ut qui ijs copiosius vescuntur, in febres incident. laudabiles admodum sunt, qui in inferiore Germania capiuntur ex Oceano Germanico. Sunt etenim hi gustus suavissimi. elixantur, ut retulit mihi vir quidam non indoctus in

Coquendi
ratio.

Lib. 3.

aqua, additoque postea pipere, butyro, & modico aceti comeduntur. Sunt plerumque in usu maiores, cum tamen minores non spernantur, etsi minoris sunt nutrimenti, quod inquit etiam Athenæus, ὁ δὲ ἐλασσοί, inquit, τετων, καὶ δασύς ἐξωθεν, ἐρητικώτεροι, μὲν εἰσι καὶ ὑψηλότεροι τῶν σκελλωδῶν, εὐτροφώτεροι δὲ διὰ τῶ μεγέθος καὶ τῶ γένι ὅτις τοῖς πρῶ, hoc est, minores & veluti hirti, magis urinam prouocant, & melioris sunt succi ijs, qui squillæ similes sunt, minùs tamē alunt, quia minores, & quia natura sunt huiusmodi, & aliquantò post. Αἱ δὲ μύες καὶ τῶν μυῶν ἔσται μικρότερα γλυκίαι τε, καὶ ὑψηλοὶ εἰσι προσίτι δὲ καὶ πρόφιμοι. quæ myes dicuntur, alijs minores sunt, dulces, boni succi, satis insuper nutriunt.

V S V S I N M E D I C I N A.

Li. 2. c. 7.

V Æ Dioscorides πρὸ μυάκων, Plinius ferè de mytulis retulit; Verba Dioscoridis sunt: Μύακας, inquit, καὶ τας τὸ αὐτὸ δρῶσι τοῖς κήρυξιν. ἰδιαίτερων δὲ πλῆθος ὡς μόλιβδος χρησιμεύουσιν, εἰς τὰ ὀφθαλμικά στυμνίτι. ἐκτρήκοντες παχύτητα βλεφάρων, καὶ σμήκοντες λευκώματα, καὶ τὰ ἄλλως ἐπισκεπτόμενα ταῖς κόραις. ἢ δὲ σὰρξ αὐτῶν κυνοδότης ἐπιτηθῶται ὠφελίμως. Quæ sic Plinius: mytuli quoque & murices ci-

Li. 21. c. 9

Cauticus
eorū cinis.

Lib. 11.

Ad caligi-
nosos ocu-
los.

nere vim causticam habent, & ad lepras, lentigines, maculas; lauatur quoque plumbi modo ad genarum crassitudines, & oculorum albugines, caliginisque, & in alijs partibus sordida vlcera, capitisque pustulas: Carnes verò eorū ad canis morsum imponuntur. Ad ciendam alium, & urinas multum præstare musculos vult Athenæus, quod etiam ostendit Celsus inquit, musculi, ostrea, pelorides, echini, & omnes ferè conchulæ alium mouēt, cum verò marini capiantur, & fluuiatiles, vtrisque vti possimus. Marcellus Empiricus musculum marinum tritum ex oleo vetere talorum tumoribus, & doloribus impositum mederi ait. Aquatiles itidem ut nobis Zoographus refert, ex Hippiatrico lib. Germanico, laudantur ad infirmos, & caliginosos oculos, & nebulas oculorum in iumento. vruntur super carbonibus, & corium externum detrahitur, vsque ad medium, quod album apparet, additur Zinziber, & calchantum, paribus portionibus, & ex his mixtis pollinem in oculos equi inflato, proderit.

DE MYTVLIS. Cap. LX XI.

SYNONYMA.

Ad oleum
tollendum
apti.

Μύακα vocat Dioscorides concham ipsam, siue testam huiusce mytuli, cuius est historia recensenda, ut ubi habet: ἀποψα μύακι τὸ ἐπιλέον ἐλαον, id est, concha tollito innatans oleum. Et rursum: εἰς μύακας πλεῖν λιπαρίαν ἀναλαμβάνουσι. existimo ego de maioribus intelligere, cum minoribus aptiores ad oleum innatans excipiendum existant, præsertim quòd maiores in hoc genere conchas Plinius vocet mytulos, Oribasius myacas, Athenæus, ut refert Vottonus,

Amus, μύαες σκιλλώδεις. Verba hæc sunt apud Athenæum. τῶν δὲ μύων οἱ μὲν Εἰσέσιοι, καὶ οἱ τέτοιοι ὅμοιοι τῇ εὐχυλίᾳ, τῶν μὲν κτενῶν βελτίονες, τῶν δὲ χημῶν λεπτότεροι. ἑρπικώτεροι δὲ μάλλων, ἢ ἐπὶ τῷ κοιλίᾳ φερόμενοι. εἰσὶ δ' αὐτῶν εἰσοὶ καὶ σκιλλώδεις, ἀποχυλοὶ τε, καὶ πρὸς τῷ γένει ἀπεθῆς, οἱ δ' ἐλάσσονες τῶν καὶ δασύς ἐξωθεν, ἑρπικώτεροι μὲν εἰσι καὶ εὐχυλώτεροι τῶν σκιλλώδων, ἀτροφώτεροι δὲ διὰ τὸ μέγεθος (ἐλαττον) καὶ τῷ γένει ὄντες τοῖσι τοῖσι. hoc est: ex mytulis Ephesij, & qui succi bonitate eis pares sunt, tantò sunt chamis inferiores, quantò pectinibus præstant. Vrinā magis, quàm aluum cient. Sunt qui ex eis scillā resipiāt, mali succi, & gustu ingrati: qui verò his minores sunt (musculos intelligit) ijs, qui scillā referunt, & urinā magis promouent, & succū generant probiorē, minus tamen nutriunt, cū paruitatis suæ causa, tūm sui generis natura. Hæc ille; ex quibus faciliè conijcio mytulos scillodes nuncupasse ab ingrato admodum sapore, qualis sanè scillæ est, nam & ipse habet πρὸς τῷ γένει ἀπεθῆς. Μύας πειλώδεις Theodorus Gaza apud Aristotelem mytulos foliatis reddit à figura. Niphus mytulos latioris vel amplioris conchæ. Sed eos Rondeletius reprehendit, & in imo maris, siue gurgite nascentes conuertit, quoniam Gaza eodem apud Aristotelem loco, pro πειλώδεις τόποις interpretatur gurgite. Cū verò, inquit Zoographus, non gurgite tantūm Gaza eo loci verterit pro hac voce, sed, (ostrea nascuntur) alia vadis, alia gurgite, mallem ibi legere non πειλώδεις, sed omnino πηλώδεις, id est, limosis, nam ut hoc in loco, ita rursus in eodem capite Aristoteles triplicem natalis soli differentiam facit. Οστρεώδεις, inquit, omnia nascuntur ἐν τῇ ἰαλῷ; αἱ μὲν τῇ βαρβάρωδαι τὰ ὄστρεα. ἐν δὲ τῇ ἀμμοδὴ κόγχῃ, περί τὰς σήραγγας δὲ τῶν πετρίδιων, τίθεται, καὶ βάλαντοι: Πύλος non modò solum, sed alia vasa diuersa similis figuræ significat, quæ, quoniam nihil ad nos spectant, alios lector adeat scriptores. Concham marinam oblongiorem Hippocrates vocat μύακα, ut monet Galenus in glossis, & Varinus, οἱ πολλοὶ, ait, μύακα προσαγορεύουσι, multi myacem appellant; μύα καλῶσι legit Zoographus (hoc enim ipse Hippocrates vitur) non προσαγορεύουσι. Mytulos vocat Bellonius κυνώδεις, sed rectiùs σκιλλώδεις legit Zoographus, quod vel mihi magis arridet, præsertim cū scillam eos resipere suprā ex Athenæo dixerimus. Idem Athenæus tradit Tellinam vocari à Romanis μύτλον, (ego μύτλον potius legerem.) cui etiam sententiæ hæret Augustinus Niphus. Matthiolus verò in commentario ad Dioscoridem multis rationibus probat tellinas à mytulis longè differre. Non desunt, inquit, qui mytulos, & tellinas idem esse censeant, in quam sententiam potissimum venisse comperio Paulum Iouium virum apprime eruditum: quippe qui libello, quem de piscibus Romanis edidit, malit (etsi medicus esset) cum Athenæo errare, quàm cum Dioscoride rectè sentire. ex cuius scriptis satis aperte constat, aliud esse mytulos, aliud tellinas: nam, præterquàm quod de his duobus diuersis capitibus ipse differuerit, differentes etiam vtriusque reddidit dotes, haud nescius illis inesse differentiam. Idem similiter sensit Galenus, qui cū de viperis differat eodem capite mytulorum etiam meminit, tellinarum verò particulari capite singulis proprias, & diuersas reddens facultates. Non secus ac illi sensit Paulus Aegineta, fidelis nempe vtriusque sectator; quamobrem dicendum putauerim, differentes nimirum esse mytulos, & tellinas. Notissimæ illæ sunt, præsertim Romæ, vbi plurimæ venales circumferuntur, quòd edendo sint, & ori admodum grata, si tamen ab arena optimè repurgentur. Cæterum quales mytuli sint in Italia, qui hac nostra tempestate explicauerit, inueni neminem, præter vnum Masfariū Venerū, qui eos mytulos putat, quos Hadriatici accolæ vulgò appellant musciuolis quasi musculos dixerint, cuius opinio nobis maximè probatur, quippe quòd & forma, & nomine conchylia ita vocata legitimos referant mytulos. Sūt enim tellinis paulò maiores, testa exterius lineis quibusdā scabra, intus verò pellucida, & tota pondere leuis. Hucusque Matthiolus. Latinis vocantur pariter, & Italis mituli, sic enim scribitur in nostro Plinij codice, quasi à Græco μυτῦλος, quandoquidem ita à nonnullis græcis scriptum reperio, & in u conuerso, à μύς fit diminutiuum μυτίλος, ut à ναῦτης ναυτίλος. quare latinè etiam; vel mytiliū rectè scribemus, vel mutilum u pro ypsilo ponentes, si quis tamen mitulū vitandæ causa homonymiæ, (quoniā adiectiuum quoq; latinis mutilus est,) scribere malit, per me, inquit Zoographus, quidem licebit. Arabibus dicuntur Amarchas, Hispanis Mixilhus, Lusitanis Mexila, nigricans potissimum, Gallis Muscles, Germanis Muschlen, sed quoniam nomen hoc conuenit, & minori, & maiori, Zoographus ita appellat maiores, minores Kleinne Schuuartze Muschelen. Belgæ, ut audio, etiam magnitudinis tantūm habita ratione nomen non mutant.

Mytuli scil
lodes vnde
dicti.

Mytuli fo-
liati.

Gaza er-
ror.

Lib. 5. de
histor. anim.
c. 15.

Aristotelis
locus cor-
rectus.

Bellonij er-
ror.

Lib. 1. c.
5. & 6.

Tillæ a
mytulis an
differant.

Pauli Iouij
error.

Lib. 11.
de simplic.
med. facult.

Amarchas.

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

Mytuli fluuiatilis descriptio.

Marini descriptio secundum Bellon.

Deterior ubi nascatur.

^a Lib. 4. de histo. anim. cap. 4.

Labrorum differentia.

Cancelli in quibus reperiuntur.

^b De partibus animal. cap. 5.

Salē & virum respiciunt Mytuli.

^c L. 32. c. 1. Magnitudo.

Rondelet. error.

Authoris Mytuli.

Mytulus Rondeletij.

tertio Mytulus fluuiatilis maior. altera figura vnius tantum Mytuli minoris fluuiatilis icon, in altera figura Mytulus est maior niger cum strijs flauis.

APIVNTVR Mytuli tum in mari, tum etiam in fluminibus. Bellon. Mytulos fluuiatiles Insubribus Squiozole vocari, & marinis alioqui similes esse ait, nisi magnitudine differrent, & subrecti apparerent, atq; humi pinnæ modò infingerentur. Sedemq; non mutare, grandi hiatu suas testas pandere, easq; referatiles, clusilesque habere, tenues, intus glabras, pictorum coloribus accommodatissimas. gustus ingrati percipi, ex quo *μύς*

μύς (imò *σκιλλώδης*, hoc est scillæ similes) ab Athenæo vocari putentur, ac si Mytu-

los caninos dicat. Marinum autem villos habere extrorsum more pinnæ, ab ea parte testæ, qua scopulis hæret, per quos alimentum (quod arguit Rondeletius) exugat, atq; arenulas, & marina deiectamenta attrahat. hincq; fieri, vt qui locis arenosis crescunt, aut inter testas

figlinas gignuntur, deteriores euadant, qui verò algosis tractibus nutriuntur, meliores, ac multò gratiores sint, vbi multa dulcis aqua marinæ permiscetur. Mytulosq; cancrum pin-

næ modo in concha nutrire, orbicularem, paruum, suis sic membris absolutum, vt & incedat, & alatur, & oua excludat grandi lente multò maiora, & crassiora. humi accubare, cum tamen glandes, siue muscoli adhærendo pendeant. Differunt ab alijs ostracodermis testæ

^a Aristotele, crassitudine, & tenuitate, tum totius, tum etiam partis, velut labrorum. Alijs enim ex bivaluibus crassa, vt ostreis, alijs, vt mytulis tenuia. ratione etiam testarum, qua-

rum magnam varietatem reperiri in hisce testaceis auctor est, ita vt Mytulis, vnguibus, & quibusdam alijs conchis, quas nonnulli galadas vocant, sint læues, ostreis, pinnis, bucci-

nisq; scabræ. Ipsimet verò mytuli inter se differunt magnitudine, vt antea diximus: etenim in maioribus cancellos scribit idem auctor inueniri, cum minorum testæ eos non caperent.

clusiles enim omnes sunt, vt & bivaluis generis omnia, quæ parte altera ligata, altera soluta constaret, vt concludi possint, & aperiri, concludendo autem se tumentur, vt ^b Aristoteles loquitur. Plinius etiam alias differentias posuit, quibus scilicet à musculis distinguantur. Hæ sunt magnitudo, rotunditas, gustus; salem enim virusq; respicere mytulos ait: ea verò esse magnitudine, qua esse legitur nonnunquam in communi textu, nullo pacto ad veritatem accedere videtur. Legitur enim ibi Mytulos ternas heminas capere quidam asserunt, cui rei fidem tamen adhibens Simon Maiolus in eo libro, quem Dies Caniculares inscripsit, loquens de mugitu Aquatiliū, & præsertim conchyliorum, prædictam Plinij auctoritatem adducit. Quædam, inquit, conchyliorum reperiuntur in Nilo, quæ mugitum emittunt, non sine admiratione, vt testatur Strabo lib. 17. nam is mugitus non adeo exiguus est, qualem edere possunt conchyliā, quæ quotidie prospectamus; nam quædam sunt eorum genera ingentia valde. Mytulus enim piscis concharum genere inuentus est capax fuisse heminarum quatuor (trium heminarum legitur in nostro codice) vt tradit Plinius, vnde conijcere licet conchas, quæ mugitum in Nilo emittunt, eiusmodi esse, ac maioris amplitudinis. Hæc ille. Cæterum alij eo loco pro Mytulos legunt Vitulos, quod ceu ineptum improbat Dalechampius in scholijs. Rondeletius capite de Phocæ reponendum censuit Lepores marinos, quod neq; multum probatur ipsi Dalechampsio. Ego etiam Mytulos legerem, sed voce ea non speciem hanc testacei, de quo agimus, significari putem, sed genericè accipi quo qualibet concha magna. Nam & *μύα* Dioscorides pro ipsa testa accipit, vt suprà à principio diximus. Quod modò ad species Mytulorum, attinet, ego inuenio multas, licet vnius tantum iconem posuerit Rondeletius, qui non alijs verbis describit, quàm Plinij, nimirum quòd magnitudine, ac rotunditate differat à Musculis. Andreas Matthiolus quinque depinxit sine vlla descriptione. Quibus & alios nos addimus. Primo lo-

Mytulum mediocrem subnigrum pronè, & supinè: secundo alium paruum: tertio angustum coloris castanei: quarto Mytulorum quatuor alias differentias: quinto & ultimo loco habetur Mytulus niger cum tuberculo adnato. in altera tabula habentur primo loco Mytuli multi simul coniuncti supra ostreaciū, secundo Mytulorum glabrorum minimorum duæ differen-

tia. tertio Mytulus fluuiatilis maior. altera figura vnius tantum Mytuli minoris fluuiatilis icon, in altera figura Mytulus est maior niger cum strijs flauis.

GENE-

Musculi Matthioli.

Musculi authoris.

Mituli oblongi.

Mitulus niger cum strijs flavis in superiori parte.

G E N E R A T I O :

In arenosis
provenire.
^a 3. de gene.
anim. c. 11.

Sobole pro
ueniunt.

MYTULOS Plinius, quemadmodum & Pectines spontè naturæ in arenosis provenire tradit, quod & Philosophus scripsit. Sed non semper ex putredine ortum habet, sicuti Massarius etiam sensit^a Aristotelem tradit his verbis. Natura testati generis consistit partim spontè, partim aliqua ab ipsis emissa facultate, quanquam sæpenumerò ea quoq; spontina oriuntur constitutione. Sed generationes Plantarum accepisse hoc loco congruit, oriuntur enim earum alia semine, alia auulsiōe, nonnullæ etiam sobole, ut cepæ. hoc igitur tertio modo Mytuli gignuntur, quippè minores subinde iuxta principium adnascuntur, Buccina, & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quasi à seminali natura humores quosdam mucosos emittunt. Semen verò nullū esse eorū putandum est, sed modo quo diximus, quamobrem larga eorum copia provenit, cum primū constitit aliquid. hæc enim omnia vel spontè ut oriuntur, cūenit itaq; ratione tunc magis cū origo præcesserit, consistunt: aliquid enim excrementi singulis proficisci credendum meritò est ab eo principio, cui soboles quæq; adnascitur. Sed cū similem habeant facultatem cibus, excrementumq; cibi, fauantium substantiam similem esse constitutioni primæ consentaneum est, quapropter excremento hoc gigni probabile est. Quæ autem vel sobolem nullam procreant, vel non fauant, eorum omnium ortus spontineus est. Cū igitur dicat eorum, quæ sobolem nullam procreant, vel nō fauant, eorum spontineum esse, Mytuli, qui ex ipso^b Aristotele, sobole generantur, & fauificare soliti sunt, non spontè proveniente; Hactenus Massarius.

^a De histo.
anim.

V S V S I N C I B I S.

Duri maio
res.

Assi sitim
excitant.

Deteriores
qui.

^a Li. 3. c. 9

Nocumen-
ta.

TROSQVE Mitulos, maiores nimirum & minores in cibos venire comperio, maiores duri sint, ut recenset VVottonus, ex Oribasio, concoctioni renitentes, sanguinemq; procreant crassum, & pituitæ multum, & succum deniq; non adeo probum; copiosè tamen alunt, ventrem, & urinam cient. Hi quoq; si assentur sitim vehementer excitant, si verò clixentur, & acrioribus quibusdam, ut sinapi, nasturtioue condiantur, non adeo virus resipiunt, licet eos scyllam virusq; redolere ex Athenæo supra docuimus. pro diuersitate loci etiam ubi nascuntur, diuersam sortiuntur bonitatem; nam deteriores eos esse ad cibum, idem VVottonus subiungit, qui in locis arenosis, aut inter testas figlinas proveniunt, quam qui in algosis gignuntur. Plinius etiam non omni tempore anni eandem bonitatem seruare tradit, Myaces, inquit, gratissimi sunt autumnò, & ubi multa dulcis aqua miscetur mari, ob id in Aegypto laudatissimi. Procedente hyeme amaritudinem trahunt, coloremq; rubrum. Eiusmodi acrimoniæ causa fauces ab eis vexantur, gula, & arteria exasperatur, hi tussim siccam, & raucedinem efficiunt, vocemq; obtundunt. Hæc ille, non vni speciei, ut sentit VVottonus, sed Myacum, id est Mitulorum generi tribuens, sed VVottoni sententiam Zoographus neutiquam probat, quoniam, inquit, si Plinius Myacum generi toti hæc tribuat, non rectè facit, ex maioribus enim duntaxat hæc mala sentiuntur. Optimum quoq; Mitulos saporem habere, quando oua illa sic vocata continent, quæ auctore^b Aristotele, nihil ad generationem faciunt, sed indicio sunt melioris nutritionis, quale in sanguineis pingue est. Quamobrem per id tempus gustu præstant, ciboq; laudantur: argumento quod & pinnæ, & buccinæ, & purpuræ continent quidem sempè ouum illud appellatum, sed aliàs maius, aliàs minus. Sunt etiam quæ non semper, sed vere id habeant; mox enim tempore procedente minuitur, demumq; totum aboletur, ut Pectines, Mituli, & Ostrea. Hæc Arist. c. Martialis etiam inter cibaria huiusmodi exangue, sed parui pretij recenset hoc versu:

^a De gene.
anim. lib. 3.

cap. 11.

In cibo
quādo dan
tur.

Ouū quan
do habeāt.

^c Lib. 3.

Sues ut pin
guescant.

^a Lib. 3. de

occult. nat.
miracul. c. 7

Sumitur inciso Mytilus ore mihi.

Ius illorum, sicuti & Concharum, corpus augere testatur Plinius, quod etiam suis præberi, indeq; pigrescere auctor est^d Leuinus Lemnius. Concharum, inquit, hoc genus, quo littora, oraq; maritimæ apud nos scatent, Mitulos vocant Musclem, mirificè sues reficit, si affluentiore liquamine huius decoctum ijs obijciatur.

A V S V S I N M E D I C I N A.

ISDEM ferè facultatibus pollere mitulos, quibus & musculos in presenti capite à nobis recensetur. Verùm quòd illorum carnes ad canis morsum valere velit Dioscorides, id non probat Galenus. Τῶν δὲ μυά-
κων, inquit, ἀρμόττειν ἔλκισιν ὑπὸ κυνὸς δακνύοντος γεγονόσιν, ἐγὼ δ' ἂν δι-
μιαν εὐρίσκω διδάμναι ἥς δέται τα τοῖαυτα τῶν ἔλκων, ὡς περ ὑπὸ τῆς λυ-
πτύως κυνὸς δακνύοντος γινόμενα. Id est. Porro mitulorum carnem tra-

Ad canis
rabidi mor-
sus non va-
lere:

dunt vlceribus à mordente cane inflatis competere. ego verò nullam insignem faculta-
tem inuenio, quam requirant id genus vlcera, tanquam ea, quæ à rabido cane mordente
sint inflata. Ad vulnera verò valent. Nam & Marianus Sanctus in compendio suæ Chirur-
giæ habet hæc verba. Ex Conchis marinis foris nigris, intus splendidis (Zoographus, qui
hunc locum adnotauit, dicit myaces velle intelligere) ad consolidanda vulnera remedium
pulchrum est. Multas tribuit vires Plinius mitulorum iuri, quas omnes ex alijs se acce-
pisse docet. Myacis, ait, ius traditur aluum, & vesicas exinanire, interanea distringere, om-
nia adaperire, renes purgare, sanguinem, adipemq; minuere. itaque vtilissimi sunt hydro-
pici, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus. item prodesse felli,
pituita quæ pulmonis, iocineris, splenis vitij, rheumatismis. fauces tantum vexant, vocemq;
obtundunt, quod superius nos diximus. Vlcera, quæ serpant, aut sint purganda, sanant. item
carcinomata: cinis eorum potus emendat caligines, gingivarum, & dentium vitia, eruptio-
nes pituitæ, & contra Dorycnium, aut Opocarpathon antidoti vicem obtinent. Hæc omnia
ille. Præterea, de horum animalium facultatibus in vsu medico, nonnulla traduntur à Ki-
ranide. Hic enim eorum decocto cum smirnijs, pomis, & Apijs cum vino poto Ischiadicos
curari, ait, potumque ius mollire ventrem; testas combustas, & in pollinem redactas apo-
stemationes sistere, & cicatrices ferre; (auferre) cum melle verò illitas crassas palpebras
attenuare, & leucomata. eadem in summa, inquit, quæ buccina præstant, oportet autem la-
uare cinerem aqua. Cato quoque in descriptione ad aluum deiiciendam inter cætera re-
ponit mutulos, mitulos legit Zoographus. Atque hæc de vsu eorum medico. Vtuntur ve-
rò etiam eius concha ad excipiendum oleum loco cochlearis, vt annotauit etiam Dio-
scorides de cicino oleo. ὃζαν δὲ αὐτῶσι τὸ ἐν αὐτοῖς ὑγρότητα πᾶσαν ἀρας τὸ λεβητι ἀπὸ
τῆς πυρρῆς ἀποφᾶ μύακι τὸ ἐπιπλέον ἐλαμον καὶ ἀποτίθωσο. vbi insitum prorsus humorem
reddiderunt, sublato ab igne vase, innatans oleum mituli concha tollitur, & reconditur, &
mox de oleo Amigdalino. Εἰτα ἀποθλίβων πρὸς πλάκα ἐξίπῃ, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν δακτυ-
λων εἰς μύακα ἀναλάμβανει, mox tabellis premitur, & quod digitis læsit, mituli concha
excipitur.

Ad vulnera
glutinanda.
Li. 3. c. 9
Iuris vires.

Ad vlcera
sordida, &
serpentina.
Ad gingi-
varum, &
dentium vi-
tia.
Ad ischia-
dicos.
Cap. 158.

Li. 1. c. 38
Vfus ad o-
leum exci-
piendum.

DE TELLINIS. Cap. LXXII.

SYNONYMA.

DE Tellinis diuersas inuenio opiniones. Etenim Athæneus eandem cum
Latinorum mytulo (sic enim pro μύτλον legit Hermolaus) esse opinatur,
mytulumque & Tellinam, de quibus nos capitibus separatim loquimur,
inuicem confundit. Nos Aristotelis μύας, & Dioscoridis μύακας, mitu-
los Plinio dici putamus: nam præterquam quòd Dioscorides diuersa fa-
ciat capita, diuersas quoque illorum tribuit facultates. Plinius pectuncu-
lis, quæ Dioscorides Tellinis, tribuit, videtur enim pectunculos pro Tellinis accepisse.
Marcellus verò Dioscoridis interpres Tellinas opinatur eas Conchulas esse, quas etiam
nunc Tellinas Romani vocant, Aristophanes grammaticus citante Pet. Gyllio Tellinas di-
cit patellis similes esse, eisdemque pueros pro cornibus vti solitos fuisse: à quibus, inquit
ille, longè diuersæ sole clarius videntur esse, Zoographus Rondeletij, & Bellonij sententiæ
subscribit, qui Tellinas faciunt, quas & Galli Narbonenses, & Romani etiamnum sic vo-
cant. Tellinarum alicubi meminit Martialis, vbi quoque interpretes perperam mitulos in-
terpretantur. Dicuntur Tellinæ à crescendi celeritate. ὅτι τάχιστα γίνονται τέλει, ocyssimè
enim perficiuntur, quod Aristoteles præterea pectunculis, ac purpuris etiam commune es-
se ait, anno enim magnitudinem totam implent, τελλίνας, μυτίλοι, & ξιφύδρια à Votto-

Tellinæ, &
mituli con-
funduntur.

Tellinæ
quæ.

Etymoni

no ponuntur pro synonymis. nos verò *πῶλη* & *ξιφιδριον* tantum: sic enim & hodie Græci vocant, Romani vetus, vel Græcum mauis vel Latinum nomen retinent, Telline dicentes. Veneti piscatores vocant Capparazzole, siue capparole, Hermolao teste à capparis similitudine. Nos Bononientes vocamus Calcinelle: Arabicè dicuntur Sedef, & Talsam, Hispanicè Brignigois, Gallicè Flion. has non agnouisse Lutetiam refert Bellonius: rarò etiam à Massiliensibus visas. apud Lesbii incolas Chinades vocantur, nomen autem Germanicum Tellinis præter Conchularum commune Zoographus ait se non inuenisse.

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

¹ Lib. 3.
Marina, &
fluuiatiles.

TELLINARVM duo genera sunt ¹ Athenæo, marina nempè & fluuiatiles, vel quæ in fluuiorum ostijs reperiuntur. *πῶλη*, ait, *γίνονται μὲν ἐν πανόρω πολλαί, τινὲς ὑπὸ τῆς Νείλου ἀναβασιν πληθύνουσιν, ὧν λεπτότεροι μὲν εἰσιν αἱ βασιλικαὶ διαχωρητικαὶ τε καὶ κῆραι, ἔτι δὲ καὶ τρώφιμοι, αἱ δὲ ποτάμια γλυκύτεραι.* id est, Tellinæ in Canopico ostio multe sunt, & in Nili ascensu, (sub Nili inundationem vertit Zoographus, sed idem

Tellinæ regia.
Fluuiatiles quales.
Basilicæ, siue regiae quales.
Basilicæ marinae Athenæo.

diuersis verbis mihi dicere videntur,) quarum quæ tenuiores sunt regiae vocatae, aluum cient, ventriculo graues non sunt, præterea benè nutriunt, fluuiatiles autem dulciores sunt. Hæc ille. Tellinæ autem fluuiatiles, auctore Oribasio maiores sunt, & plus succi habent, quales ait Aegyptias esse. Basilicas, id est, Regias Athenæo dictas, Rondeletius suspicatur maiores, & fluuiatiles. sicuti Basilicas nuces dicimus pro iuglandibus, & vulgo chartum regalem, siue Basilicam, quæ maxima est, cognominant. Athenæus verò, cuius græca verba recitat Rondeletius, pro prima Tellinarum specie, Basilicas facit marinas *λεπτότερας*, id est tenuiores, vel simpliciter minores (Hermolaus vertit tenuiores, exiliioresque) aitque esse minus dulces, magis ad alui solutionem falsedine nimirum sua, idoneas. Quanquam autem fluuiatiles, vel propter magnitudinem, vel quia in cibo dulciores sunt, regiarum cognomen potius mereri videantur: minores tamen sic appellari etiam sentit Zoographus, (quæ opinio nobis quoque maximè probatur) subdens Basilicas & marinas esse salubriores (præsertim quæ in arenosis fluctibus obnoxiijs litoribus degunt, ut ferè solent) quàm fluuiatiles: quæ improprie sic dicuntur, cum non tam in ipsis fluuijs, quàm eorum ostijs, ubi plurimum cœni aggeritur, reperiuntur. Quod autem salubriores sint, vel inde etiam liquet, quòd aluum subducant, quod in sanitatis tuendæ ratione valde salubre est, id verò fluuiatiles non item facere compertum est. Hæc quidem cum dulciores sint, nutrire quidem amplius, sed citius saturare, & fastidium sui inducere possunt. Bellonius quoque de minoribus loquens, Basilicas nominari vult, nulla verò addita icone, sic describit. lævis est Tellinarum testa, candida, nequaquam striata, crenulis tenuissimis denticulata, in longitudine diffusa, & angusta, mediocriter fortis, & quodammodo teres. sic ille. Rondeletius expressis etiam iconibus, duas differentias se in Agathensi sinu reperisse scribit, minorem & maiorem, rufi coloris. Priorem sic describit. Du-

Bellonij descriptio.

Dux species, earumque descriptiones ex Rō. deletio.

Tellina 1. Rondel.

Tellina 2. Rondel.

Tellinarum species Zoographi.

plici testa constat, siue concha, vtraque simili, læui, valida, & satis spissa, in ambitu ferrata, qua de causa ad vnguem coniunctæ sunt. intus leuiter cauæ sunt, caro alba, in qua *μήκων* cernitur. Alterum Tellinarum genus, inquit, in litore Agathensi ad ostium Eraris fluminis inueni superiori simile, nisi quòd testa sit maiore, tenuiore, minusque spissa, & ex rubro flauescente, parte, qua testæ colligantur, in acutiorem angulum desinente. Addit præterea tertiam Tellinarum speciem, quæ cum figurâ superioribus sit similis, meritò tertij earum generis eam esse putat, & inter tellinas connumerat. his tantum differre dicit, quòd colore sit candido, testa perspicua, & pellucida, ex additamentis multis conflata, intus læuissima. Tenuis admodum, & ambitu magis

Amagis rotundo. Huic Tellinæ non absimiles sunt binæ istæ à me appositæ, licet minores. Ponuntur præterea à Zoographo Conchularum, quarundam icones, quas Venetijs se accepisse refert, Tellinarumque nomine mereri, & magis quidem illam, quæ A. litteræ subijcitur: quamvis eam aliqui pro Conchæ Peloridis specie accipiant, alteram, sub littera B. Venetos Peuerazzâ à pipere cognominasse prædicat. Nos aliquot ponimus tabulas, in quarum prima habes duas Tellinas foris candidas, læves, modicè flavescentes, in ambitu non ferratas, parum cauas, intus autem magis ad flauum tendentes. secundo loco sunt quinque aliæ magnitudine inter se differentes, in altera tabula primo loco est Tellina cum duobus dentalibus: testa albicat, eiusq; superficies, & ambitus flavescit, lævis, neque ferrata. secundo est Tellina, cum dentalibus, quam Basilicam, seu regiam appellarem, à priore non multum differt, nisi quod rotundior appareat. Ex Tellinarum genere etiam videntur esse quatuor postrema tabula expressæ. Prior earum partim candicat, partim flavescit, diaphana, & fragilis admodum. Altera subcastaneo, & albo colore est. Tertia, & quarta fimiles, cinereæ, lineis purpureis transversalibus. Quas verò ex Zoographo me dare iam dixi, habebis in calce operis.

Peuerazza.
Authoris
Tellinæ.

Tellina tertia,

Tellinæ congeneres.

Tellinæ aliæ colore, & magnitudine diuersæ.

Tellinæ cum dentalibus,

Tellinis congenere.

V S V S I N C I B I S .

§ 2. Collect.
Aluum sol-
vunt.

VANTOPERE commendentur Tellinæ in cibis, & quàm palato gratæ sint, satis testatur earum sapor, qui cum cæteris suis generis de saporis principatu contendit. Tellinæ, inquit^a Oribasius, aluum subducunt, fluiatiles maiores sunt, & plus succi habent, quales Aegyptiæ sunt, elixatæ dulces sunt, earumque ius aluum soluit, clausæ verò sale sparguntur, & per testas humorem trahunt. Frigida lauantur aqua, & ex oleo, &

aceto, vel menta, vel ruta comeduntur, qui aluum soluere voluerint, eas solubili apparatu cum oleribus condient: quæ florem ætatis agunt, si comedantur vèrè, sunt optima. Idem

b De Aqua
til.

Caro mol-
lior reliq.
Conchis.

de ijs re. èset^b Xenocrates, aluum subducere, locisque arenosis provenire, & portubus vndis agitis, & quas ex Oribasio diximus, dotes, illis inesse. Addit Bellonius esse earum carnem molliorem, quàm reliquarum conchularum, harum quæ paulò plus extra aquam man-
ferunt, testas pandere inquit (fortè, testæ se pandere, Zoographus) hiantesque arenulas excipere solere, de quibus Romani meritò conqueruntur. Quamobrè multò meliores sunt in urbibus, quæ in mari abluuntur, vt Venerijs, & Ianuæ. Romæ rustici in faccis per Vr-

Bellaria
sunt.

bem Tellinas circumferunt, quas modiolis diuendunt. Cum enim exiguo corpore conflent, nec facillè aperiuntur, gustuique gratæ sint, mirum immodum ob id expeti, bellariorumque loco assumi solent, cuius etiam meminit Iouius his verbis. Parùm illæ Conchulæ à veteribus Latinis mytuli, à Romanis, aut hodie Græco nomine Tellinæ nuncupatæ, (quæ sententiam capite de mitulis ex Matthiolo improbauimus,) bellariorum locum obtinent, sunt enim gratæ gustui: verùm arenulis scatent, & propterea calculosis officiunt. Hæc ille, Veneti Ichthyopolæ aqua marina demersas in lagunculis solent adseruare. viuunt enim in arena, ob id nisi priusquam coquantur, diutius in aqua agitentur, vt arenulæ excidant, vescentibus molestæ sunt. parum etiam sunt coquendæ ex aceto, vel omphacio: cum pipere

Cur lauene-
tur.

Difficile
concoqui.

esæ, appetentiam excitant. meminit etiam Matthiolus posita illarum icone in commentario ad Dioscoridem capite de Tellinis, vbi inquit, notissimas esse in Italia Tellinas, præfer-

tim

Atim Romæ, ubi plurimæ venales circumferuntur, quod ori sint valde grata, easque verò ab arena optimè repurgari etiam iubet, iam verò earum carnem difficile coqui tradit ^a Castor ^b In Thef. sanit. Durantes, ventriculoque esse noxiam; de fluuiatilibus fortè intelligit: etenim marine, & inter has tenuiores, quas Basilicas (vt iam multoties diximus) vocat Athenæus, stomacho noxiæ fluuiatiles. græues non sunt, teste vel eodem auctore. Fluuiatiles autem dulciores dixit, has itaq; ventriculo minus conuenire non ab re putari possit: nam sitim excitare eas, calculosq; gignere idem auctor est: contra illas, si optimè ab arena purgentur, & cepis frixis, vino modico petroselino, & aromatibus condiantur, præstantiores esse, ac salubriores, potissimum senibus, omnibusque puitosis, hyemis tempore magis conuenire, maximè verò maiores, atq; recentiores cæteris antecellere. Recentes, inquit ^c Dioscorides Tellinæ aluo vtilis sunt, sed maximè ius earum, salitæ vruntur, tritæ in cinerem, & cum cedria instillatæ euulsos palpebrarum pilos renasci non patiuntur, quod postremum etiam tetigit ^d Galenus ab ipso Dioscoride fortè mutuatus, Tellinas falsas (περιχρησ) vltas cinerem relinquere, aiunt, causticum, adeo vt is cum Cedria mixtus, & instillatus, euulsos radicatus palpebrarum pilos renasci prohibeat. ^e Idem alias ad pilos inutiles, & pungentes in palpebris, euulsis mox oblini iubet. Earundem tenuissimum puluerem Archigenes apud eundem commendat, sed cineris, quàm pulueris vis maior futura videtur. Cinerem earum casum pilorum in palpebris prohibere tradit Iouius ex Oribasio, non admodum rectè, vt putat Zoographus; quibus vacat, apud Oribasium inquirant. Eum autem, reperio, Tellinas, (Tellinas per l. duplex legerem,) vel Xiphydria ad aluum subducendam ab eo celebrari, idque ante scribit senex ^f Hippocrates. Mituli, ait pectines, ac Tellinæ magis aluo secedunt, quàm purpure, pinne, patellæ, buccina, & ostrea, ipsa quidem sicca sunt, succi autem ipsorum aluum mouent. Idem sensit Aretæus, qui in curatione elephantis in cœna apponi iubet marina, quotquot ventrem subducunt, Tellinarum iuscula, ostrea, &c. Idem in iliaco affectu: aut medicatio (inquit) fiat cum iure aliquo aluum subducente, cochleæ valde elixæ, & ipsarum succus, aut Tellinarum. Hæc sunt, quæ spectant ad vsum medicum. Sunt præterea pueris in vfu Tellinæ, vt & lepades, ad tubæ sonum imitandum; referente ^g Athenæo, cuius hæc sunt verba, interprete Rondelatio: Callias Mitylencus libro de Patella Alcæi, apud Alcæum odam esse scribit, cuius initium est Petre, & capî maris filia: ad cuius finem scriptum est. Ex patinis animum recrees, ô marina patella, Quo in loco pro Απειας, id est patella, Aristophanes legit χελυς, id est testudo, aitque Dicæarchum non rectè legisse Απειδας, ijsque ori ad motis puellulos sonare, & lasciuire, quemadmodum Tellinis solent procaces adolescentuli. Sopater Phlæacographus, in comedia, quæ inscribitur Eubulotheombrotus, scribit. At resiste, è Tellina repente ad meas aures suauis quidam sonus illapsus est.

DE BALANIS. Cap. LXXIII.

ÆQVIVOCA.

BALANVM Latini vocant, quod Græcis Βάλανος dicitur, animal ex aquatiliū genere quod ἀπὸ τῆς πρὸς δρυΐνας Βαλάνους, vt refert Athenæus, nomen sumpsit. Cæterum, Βάλανος significat multa, quæ omnia, quoad fieri poterit, paucis perstringā: omnia scilicet, quæ apud nos glandis vocabulo comprehenduntur; præcipuè tamen ita Dactyli appellantur, vt oliuæ, etsi quæ sint alia, quæ nucleos intus habent. Accipitur apud Theophrastum ^a Βάλανος pro arbore quadam, de qua plura apud eum inuenies. Præterea eam quoque, quæ glandes fert, Balanum appellari volunt. propriè verò quercus fructus est, quem nimirum glandem Latini dicunt, & ad similes arborum fructus transfertur (imò Marcellus tradit fructus omnes longiores hoc nomine contineri: sed etiam Glandis appellatione apud Iurisconsultos omnes ferè fructus, vt quidam tradunt) accipiuntur, vt Βάλανοι δρυΐνας glandes quercinæ, & Βάλανοι sunt Σαρδιανæ Castanæ, (vt Plinius docet,) etiam est celebris Βάλανος μυρσική, quam Plinius, & Aetius μυροβάλανον voce composita dicunt. Glans vnguentaria, fructus arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, quæ quod in Aethyopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam nascatur; Αἰθιοπική, Οηβαϊκή, Αραβική, Πεπράια, Συριακή, Αιγυπτία dicta est, vt recenset Gorræus, addens

Nominis ratio.

Balani quæ vocentur.

^a Li. 4. c. 2. Balanus arbor.

Glans vnguentaria.

dens falsò quosdam opinari esse eam, quæ hodie nux muscata nominatur. Est item *βαλανος* E Gorraeo extremi penis carnosâ substantia in glandis similitudinem facta, utrunque penis meatum, quem natura urinæ, & femini communem effecit, complectens, & ambiens, unde Cinædus *βαλανοβόρον*, glandiuorum Diogenes Cinædum quendam appellasse fertur, quo sensu Mar- *βαλανοβό* tialis quoque pastas glande nates dixit. Apud medicos suppositorium Barbaris vocatur, *pos.* quod in glandis formam efficitur, ad deiiciendam aluum, Græci Balanum, Latini glandem etiam vocarunt, sed eo significato pro collyrijs abusum esse Columellam, Celsiumq; Aurelianus medicum, tradunt lexica. Est *βαλανος* etiam *μοχλός* obex, pessulus, licet Aristophanis Scholiastes velit esse *το βαλλόμενον εἰς τὸν μόχλον σιδήριον*, quod & *μαγγανον* vocetur. Est postremo Balanus nomen Urbis in Epiro.

SYNONYMA.

Pholades,
an Balani.

VAS Rondeletius Pholades vocat, Balanos quidam esse iudicant. mihi differre videntur, atque iccirco separatim de ijs agam. Quæ hîc pinguntur testacea Græci nostræ ætatis, adhuc antiquo nomine, Balanos vulgo nominant, Plautus, & Columella etiam Balanos à glandium similitudine. Læues sunt, ut inquit Petrus Gillius, & in cauernis saxorum stabulantur. Veneti nō rectè Dactylos vocant. Ab Aristotele inter testacea numerantur, *Lib. 5. de* *βαλανοι*, & glandes conuertit Theodorus Gaza, sed ex eo non possumus, inquit Ronde- *histo. anim.* letius colligere, quid hodie glandes appellare possimus: earum enim meminit breuiter. *c. 15.* *περὶ τὰς σήραγγας, δὲ τῶν πετρηδίων τῆθρα, καὶ βαλανοι*, Rimis, cauernisque saxorum Pollicipes generantur, & glandes. Bellonius Pollicipedes vocat, quia vulgo poulsepieds dicuntur, quòd pollicum in pedibus similitudinem habeant: racematim, inquit, Oceani cautibus adhærent, & nomen antiquum nullum habent. Zoographus Meercicheln posse nominari putat.

GENVS, DIFFERENTIAE, FORMA.

Duo glandium genera.
Pollicipes.

N Ligustico litore muscutorum est genus quoddam, inquit Rondeletius, in faxis latens, nonnulli glandes veterum esse putant, sed pholades esse potius existimauerim, de quibus postea dicemus, si quis tamen nimis perfractè defenderit glandes esse, non refragabor. Liberè dicā quid sentio. duo, mea quidem sententia, glandium genera sunt, vnum quod in Gallia, & Britannia nostra prussepiez appellat. Pollicipedes nominant quidā, quòd pollicum in pedibus similitudinem habeant, quod nomen, eiusq; interpretationem non

Balanus Rondel.

probo. Id genus glandem esse colligimus, quòd illi cum glandibus magna sit similitudo. Nam ut glandis quercus, vel Ilicis pars prior læuis est, & in acutum tendit, posterior aspera, sic hæc, quæ saxo affixa exhibemus, posteriore parte, qua faxis hæret, rugosa sunt, & aspera, glandiumque caliculis posteriorem earum partem arcè retinentibus, simili. Plura ex vna radice pendent è saxorum rimis. Ex testaceorū genere sunt. pars enim prior longa, rotunda, ex duabus testis componitur, colore, & leuitate vngium, in medio rimula est, ex qua capillamenta quædam veluti pluma rubescens prodeunt. Concha vna veluti ex multis acutis vnguibus constat, tota in quinque digitorum longitudinem accrescit, crassitudine sunt pollicis in Hispania: in Britannia nostra sunt minores. Pars posterior, quæ saxo alligatur, corio duro, asperoq; potius, quam testa constat, ex nigro flauescit. Hæc omnia ille. Addens præterea speciem alteram paruum; glandes

A des hæc, inquiens, si cui non placeant, alias propono, quæ glandibus fructibus similiores sunt. Nascuntur in saxis, & in rimis nauium, quæ diutius immotæ vno in loco manserint;

Balani secunda species Rondel.

B

adnascuntur etiam mitulis. Vidi equidem mitulos, Mitulis ad vetustos, & mortuos totos istis glandibus opertos, & nascuntur. naues præ vetustate putres, quibus frequentissimæ adnatæ fuerant. Hæ glandes striatæ sunt, foramen habent, è quo veluti frondem emittunt, multæ simul nascuntur. Intus parum carnis continent, parvæ semper manent. Quamobrem has parvas glandes, illas magnas appellare possumus. Nostri prorsus negligunt, ac ne degustant quidem, Sic Rondeletius. Differentiam quoque ratione magnitudinis agnouit ^a Lib. 3. Athenæus; etenim esse alias alijs maiores, Αἱ βαλανοὶ, ait, δὲ εἰ μείζονας εὐέκκριτοι, καὶ εὐσομοί. Glandes, id est, si maiores fuerint, aluo faciliè subducuntur, & placent palato. Eodem authore, βαλανοὶ διαφέρουσι παρὰ τὰς τόπας, αἱ μὲν γὰρ αἰγυπτιαὶ γλυκεῖαι ἀπαλαί, εὐσομοί, θριπτικαὶ πολυχυλοί, ἐρετικαί, εὐκόλλοι. αἱ δ' ἄλλαι ἀλκυώτεραι. Glandes pro locorum varietate differunt. Aegyptiæ dulces sunt, teneræ, ori gratæ, copiosi nutrimenti, multi succi, vrin-

Differentiæ à loco.

nas cient, aluum soluunt. Aliæ magis salæ sunt. Eadem locorum differentia alijs etiam competit. Quemadmodum enim Aegyptiæ glandes ad Nili ostia captæ dulciores sunt, copiosiorisq; nutrimenti, & succi; ita ostrea in ostijs Rhodani, Sequanæ, Garünæ capta, dulciora sunt alijs, quæ procul ab aquis dulcibus capiuntur, ac proinde hæc, quod magis salia sint, magis aluum sollicitant, minus nutriunt. Quas Bellonius pro Balanis repræsentat icones, nos inter Côchas Rhomboides posuimus. de ijs autem habet hæc verba. Plures ab vno exortu coagmentantur, veluti si quispiam fingat aliquot ocreas simul alligatas de quodam loco editiore pendere, quarum soleæ deorsum sitæ sint, minoris digiti crassitudinem habent: quinque digitos longi sunt, ac magno aceruo simul coagmentati, ab eodem exortu, saxo firmiter adhærentes, teretes, nigro corio vestiti: quorum extrema, seu capita eodem modo prominere videntur, quo pes tibie alligatus est: in qua quidem extremitate rima inter duo duriora veluti testacea ora apparet, cui branchiæ subsunt. Hæc ille. Duæ à nobis tabulæ Balanorum hîc exhibentur, in prima habes Balanos multos modicè rubescens simul adnatos; in reliquis à suprâ allatis descriptionibus non differunt. secundo loco sunt alij Balani à D. Antonio Gigâte mihi communicati à prioribus haud longè dissimiles, nisi quod in his color rubeus non appareat, præterea striati sunt, foramen habent, ex quo frondem quam vocant, non, vt priores, emittunt. in altera tabula primo loco ostreaceum exprimitur, quod

Ostrea ubi meliora. Icones Bellonij consideratæ.

Tabulæ ab authore editæ considerantur.

Balani rubei.

Balani alij à D. Ant. Gigante communicati.

D

polyceps

Balani, siue Polycipedes alij.

polyceps appellari meritiò potest, quoniã velut ex multis Balanis compactum est, figuraq; habet Balani, (quare inter Balanos mihi videtur adnumerandum.) læue, rubescens, ceteriq; prædictis simile. sequuntur postea alij simul coniuncti cuidam conchylio extrinsecus colore rubescente. Tertius polyceps ab hisce non differt. Quarto, & postremo loco habetur Balanus, seu polyceps sessilis in parte inferna, vbi insidet, maximum habet foramen.

V S V S I N C I B I S .

NON tantum esui esse balanos, verum etiam gratos esse palato, nobis Epicharmus scriptum reliquit, qui in nuptijs Hebæ tanquam in lautissimis epulis nominat *κογχύλια, λιπαράς, τιθυμ'ακα & βάλανες*; & Macrobius in conuiuio, quo Lentulus flamen Martialis inauguratus est, Balanos nigros, & albos inter alia testata recenset. In Hispaniæ parte ea, auctore Ron Vbi frequē deletio, quæ Oceano alluitur, & in Normania, & Britannia frequentissimi tiffimè venduntur. sunt, per quæ vicinas vrbes, pagosque diuenduntur. Mulieres, & deliciares homines alia fastidientes cibaria, hoc edulij genere delectantur, & qui Veneri dediti sunt, Elixantur in aqua, ius quod intus est, fugitur, tum priore parte contorta, & disrupta, caro extrahitur, & ex aceto editur. Bellonius quoque Armoricos litorales, refert, magnam horum copiam in pagos, & vrbes vicinas conuehere, illosque vili pretio diuendere, esse autem optimi saporis, ac mirum immodum fastidia stomachi subleuant, vt etiam mulierum malacijs accommodentur. Elix ex aqua falsa, pulpam habent duriusculam, quam auferunt sinistra tenentes radicem, ad quam alligantur, dextra verò caput arripientes: quod posteaquam contorserint, pulpam à theca extrahunt, vt ambiens corpus relinquatur vacuum calami modo. Pulpa autem, quæ inde egressa est, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur, ac manditur. Balanos præterea, scribit Archigenes apud Galenum, stomachicis conuenire, idemque iam ostendimus ex Bellonio.

Vt coquantur.

Vt elixentur.

² De cōpos. med. lib. 8.

DE PHOLADE. Cap. LXXIV.

Æ Q V I V O C A .

PHOLAS dicitur, quod antris, & latibulis conditur, vel quod in cauernis & lustris delitescit, vnde Suidæ ex Fabrio afferenti *φωλὰς* est *σπήλαιον κρυπτόν*, spelunca abscondita, antrum, occultum, latibulum, & huiusmodi. deducitur autem à *φωλάζω*, vel *φωλέω* verbo, & *φωλέω*, quod significat speculatio, vt primitium *φωλῶς*, siue *φολῆς*, id est specus, latibulum, lustrum, *φωλεῖν*, & *φωλέω* dicuntur, auctore Eustathio, aues, reptilia, vrsæ, aliæque animantes, cum in terra, saxis, alijsue latibulis conditæ ad aliquod tempus latitant, frigoris aut æstus vitandi gratia: vnde etiam vrsæ Græcis *φωλῶδες* cognominantur, Suidæ rursus *φωλὰς* est *εἶδος νόσου*. De Pholade verò conchylio, eiusque synonymia nihil ferè inuenio cum apud Græcos, tum apud Latinos. Rondeletius in quibusdam Italiæ littoribus, dici testatur Balanos, sed differunt, quamobrem de Pholade separatim tractauimus.

Vrsæ cur pholades dicantur.

GENVS, DIFFERENTIAE, FORM A.

VALE fit ex Testatis, quod *φωλὰς* Græci vocant, solus Rondeletius, adhibita etiam icone, studiosis communicauit. Ita in saxis latet, inquit, vt saxo vndique contegatur, per foramen duntaxat exiguum, & sensui vix patens aqua nutritur. Testis constat duabus, longis, non in latum extensis mytulorum modo, sed rotundis. Intus eadem ferè est caro, quæ in mitulis. In saxis adeo duris nascitur, vt non nisi ferreo malleo diffracto saxo distrahatur. Sunt qui putent in saxis aquæ falsæ vi excauatis prouenire, alij in luto in saxorum cauernulis acruato. Ego crediderim in saxorum cauernulis, vel vi, vel natura factis, aquæ marinæ appulsu procreari, atque in concham verti, quæ cauitatis, siue foraminis figuram seruat. Vidi huiusmodi conchas in portu Veneris. Missum est ad me alio ex littore saxum, cuius partem hinc expressi, in quo nullæ rimæ, nullæ cauernæ, sed foramina tantum appare-

Testa. Caro. Saxis vt in nascantur, Rondeletij opinio.

apparebant tam exigua, vt vix acum admitterent. Eo igitur ictibus multis con fracto cau-
 tates internæ multæ erant, vario situ, & diuerfæ magnitudinis, in quibus Conchas istas re-
 peri, quas cum saxo depictas exhibeo. Quare figuram diutiùs contemplatus, anriquorum
 Balanos non esse iudico, sed *φωλάδας*, de quibus hæc Athenæus lib. 3. *Αἱ δὲ φωλάδες πο-*
λυτροφάται, βρωμάδες δὲ. Pholades multum alunt, sed virus olent. Et: *Αἱ δὲ φωλάδες*
εὐστομοί, βρωμάδες δὲ καὶ κακοχυλοί. Pholades palato suaues sunt, sed virus resipiunt,
 & mali sunt succi. Primum huic sententiæ meæ aptissimè quadrat nominis ratio: Nam vt
φωλάδες dicuntur feræ, quæ in lustris degunt, *ἀπὸ τῆ φωλέως*, quod latere significat, ita
 nihil in marinis rebus reperias, quod penitus in saxo lateat, sicuti conchæ, quas proponi-
 mus, deinde notæ Athenæi his propriæ sunt; nam virus olent, & mali succi sunt. Harum
 nullus, quod sciam meminit præter Athenæum. Hæc omnia ille. Nostra Pholadum icon
 ab illa Rondeletij nihil, vel parum differt. In faxis enim latent. earum testæ (duabus au-
 tem constant) coloris sunt rubri ad album tendentes, longæ, & rotundæ: in reliquis similes
 illis, quas posuit Rondeletius. Nos quoque suprâ de eiusmodi testaceorum ortu multa
 diximus ex Goropio, quæ hîc non repetimus. Cùm Rondeletij figura conuenit, vt dixi,
 quæ hîc à me adijcitur: & nescio num etiam isthæc altera quinq; digitos longa, cinerea.

Pholades Rondeletij.

Pholades authoris in faxis hospitantes.

Pholas concha alia.

DE SOLENE. Cap. LXXV.

AE Q V I V O C A.

ANALEM, siue fistulam, vt in aque ductu σωλῶν vocauit Plutarchus in libro, qui περὶ φιλοπλουτίας inscribitur; ὅσπερ οἰκὴν μετὰ σωλῶν οὐδὲν ἀναλαμβάνοντες εἰς αὐτοῦς ἀλλ' ἕκαστος, εἰς ἕτερον ἐξ αὐτῶν μεθίσι. Σωλῶν etiam, siue Σώλιν, μηχανὸς Chirurgorum instrumentum est rotundum, oblongum, cauum, in quod crus, aut femur fractum conijcitur, & continetur: simile quidem glossocomo, sed figura differens, teste

Galeno comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quo loci Hippocrates de eius vsu multa differit. Ab

Anatomicis præterea σωλῶν ad canalis fistilis similitudinem dicitur medium foramen, quo

omnes ceruicis vertebræ peruiæ sunt, & spinæ medulla à cerebro descendit, id quod alio quoque nomine ἱερὰ συριγῆ appellatur, vt scribit Gorræus. Sacra fistula.

S Y N O N Y M A.

ωλῶν, à Græcis vocantur istiusmodi testacea, vt diximus, item αὐλοί, δόνακις, ὄνυχες, nec non & δάκτυλοι, quorum synonymorum omnium Plinius meminit his verbis. Solen, siue Aulos, siue Donax, siue Onyx, siue Dactylus: dicitur autem Solen à canalis, siue tubi similitudine, αὐλός tubæ modo excavatus, Δοναξ à figura arundinis crassæ, concauæ, apud omnes nascentis, quæ

δόναξ, & Cypria arundo nominatur referente^a Dioscoride. ὄνυξ verò id est vnguis ab extremis, tenuitate, & figura vnguibus simili, vel à teste colore, & substantia vnguibus nostris non dissimili. At ὄνυξ itidem apud^b eundem pro re longè diuersa sumitur. δάκτυλοι cur dicantur, habemus ex^c Plinio. Concharum è genere, inquit, sunt Dactyli ab humanorum

vnguium similitudine appellati. Σωλῶν apud Eustathium dicitur ἐκ τῆς αἰῶν καὶ τῆς ὀλῆς σωλῶν & per crasin σωλῶν. Epicharino autem Σωλῶνες μακροκόγχυλοι vocantur, sic enim legitur apud Athenæum, latine teretes, longi, & viles dici queunt à Sophrone μακρά κογχή, id est, longæ conchæ. Latinis parum mutata Græcorum voce Solenes dicuntur, quos etiam Gaza modò vngues, modò digitos in vtroque Plinium secutus vertit, vt scribit Hermolaus. Dotoli nomen à Græco Dactyli, detortum Zoographus credit, Genus id Cōcharum, inquit, quod à nostris spoletta vocatur, aliqui Spondylos, alij Dactylos marinos esse volunt. Zoographus spoletta vocabulum accedere ad Germanicum spulen ait, quod cannam vel arundinem significat: propriè verò internodium quo filis agglomerandis vtūtur textores: cuius figuram planè reddit istiusmodi concha. A Venetis hodie Cappæ longæ, vt scribit Gillius dicuntur, qui accolunt, (inquit) Adriaticum sinum Cappas longas nominant. Vocantur, & pesce Canella Bononiensibus, cuius synonymi fortè meminit Albertus, ostrei genus, inquit inuenitur in mari Italico, quod vocatur canna, propter suæ conchæ similitudinē ad cannam. Ragusinis Parszi, quia Pars eorum lingua digitū sonat. Gallis Couteaux, quod cultri manubrium referat. Normanis mansotz, & manchotz, quod gladij capulum representet. Anglis Pitot, vt vult Bellonius, vel vt Rondeletius Pirot, sed Zoographus ex Ioanne Fauconero Anglo intellexit, Bagfysh potiùs dici. Vuallis in Anglia Thymby.

Solen:

Donax.

^a Li. i. cap.

115.

Vnguis cur

dicatur.

^b Lib. ii.

Dactyli.

^c Li. 9. c. 61

Etymon vo

cis Solen.

GENVS. DIFFERENTIÆ.
F O R M A.

BELLONII Dactylum, seu Solenem marem, Rondeletius concham alteram longam nominat (& nos suprâ eam etiam inter conchas exhibuimus) Bellonij.

Solenisque speciem esse inficiatur. Fœminæ verò, quia nihil à Solenibus differt, tantum hîc ponemus iconem, sic autem eam Bellonius describit.

Fœminæ (à maribus tribuens differentiam) sinuosam ea parte concham habent, & foramen amplum: posteriore autem (qua conchæ cardinibus, seu neruis inuicem

Y y ful-

Solen fœmina Bellonij.

Sexus di-
stinctio.

fulciuntur) aliquid gerunt muliebri pudēdo simile. Hec ille. Plinius, & Athenæus alios fœminas nuncupāt, non quod ad precreationē semen foetificū hic emittat, illa recipiat. etenim conchæ, Chamae, solenes, pectinesq; locis arenosis spontē proueniunt. Rondeletius, qui utrāq; spe-

Solen mas
quid.Lib. 4. de
hist. c. 4.Contra A-
ristotelem.
Longitudo.

Testa.

Contra Bel-
lonium.Solen fœ-
mina.Testa.
Caro.In arena
uiuunt.Instrumen-
to admoto
fugere.

ciem iconibus expressit, Solenem marem hodie nullam nationem à fœminā distinxisse scribit. Athenæus utrunq; iisdem nominibus appellat, Plinius inter nomina discrimen facit: nam mares Solenes, Aulos, Donacas vocat: fœminas Onychas, quam differentiam nō improbat Rondeletius. Est igitur Solen mas, inquit hic ex Concharum longarum genere: duplici constans testa, læui, tenui, altera tantū parte colligata nigro vinculo, etiam si aliter scribat Aristoteles. Cū enim *δισπύριον* alia sint altera parte ligata, altera soluta, ut claudi, & aperiri possint; alia utroque latere connexa, in his postremis Solenas numerat, cū contra semper altera parte solutos videas, neq; in ea aut vinculi, aut articulationis vllius vestigium. Dodrantali sunt longitudine, pollicis crassitudine, harundinis modo caui, extremis duobus semper apertis: anteriore caput exerit, & retrahit testudinis ritu. secundum testæ longitudinem carnem protensam habet. Testa cœruleo est colore, lineas evidentes habet pertransuersum ductas, qua parte colligatur, crassior est, alijs partibus in tenuem substantiam definit, sicuti mytuli. Aqua, & arena uiuit. Sic ille, subdens Solenem marem à se verē fuisse repræsentatum. Athenæus enim, inquit, maris testam cœrulei esse coloris scripsit: at eius verba illos apertē refellunt, qui Conchæ alterius longæ speciem pro Solene mare de- pinxerunt. (Taxat Bellonium qui Concham aliam pro Solene mare dedit, nullo pacto inter Solenes numerādam) ea enim tota candida est. De fœmina verò hec habet verba. Onychas appellat Plinius Solenes fœminas, quæ colore, sapore, magnitudine à maribus differunt, in alijs omnibus similes. Testa lineis cœruleis distincta non est, ob id Plinio unicolor res dicuntur. Caro dulcior est, maribus minores esse solent. Solenes utriusque in arena defixi viuunt, ferreo instrumento ex ea eximuntur. Hæc de ijs Rondeletius. Fœminas in arena stare Bellonius quoq; tradit; sed cū omnia silent, sursum è profundissimo foramine emergere, & in id (tanquam strepitum audientes) protinus sese abdere, vnde postea nisi pala ferrea in transuersum supposita, ac profundissimè impacta auelli possint, id quod Plinius, & ante eum Aristoteles intellexit, Solenes fugere scribens admoto ferramento; subtrahūt (inquit) sese inferius, & subsidunt ad ima. Nos maris tantū iconem ponimus, qui à Ron-

Solen mas Rondel. nu. 1.

Solen fœmina Rondel. nu. 2.

deletij

Solen mas authoris.

Cappa longa vulgò Venetijs dicta.

deletij Solene mare aliquantulum differt: est enim lineis miniaceis per transuersum variatus; in altera quoque conchæ extremitate linea lutea apparet: magnitudine æqualis Rondeletij Solenis. Habes postremò iconem Cappæ longæ, vt vulgò Venetijs vocant, quo nomine Venetijs olim Zoographus pingendam curauit.

V S V S I N C I B I S.

M A R I B V S Plinio teste facultas inest ciendæ vrinæ, foeminæ dulciores sunt, Athenæuse eosdē calculosis, & difficilē meientibus vtilēs esse tradit: eademque, quæ Plinius, de ijs habet, vt ex eodem auctore vterque transcripsisse videatur, inquit enim Athenæus; Solenes à quibusdam vocati, à nonnullis δολιχός, & αὐλός, & ὀνυχός; succi multum suppeditant, sed mali, & glutinosi. Mares quidem virgati sunt, & cærulei coloris, calculosis, & ægrè meientibus perutiles sunt. Foeminæ vnicolores sunt, & dulciores. Sumuntur frixi, & elixi. meliores sunt in prunis tosti quoad hient, qui hos piscantur solenistæ dicti fuerunt, vt narrat Phanas Eresius in libro, cuius titulus est; Tyrannorum in quos vindicatum est cædes, his verbis. Philoxenus Solenistes ex tribuno plebis factus est tyrannus, initio piscatione victitans, & Solenas venari solitus, occasione verò data mercaturam exercens facultates sibi parauit. Rondeletius cum sale, aceto, & oleo edi ait, alij oleum improbant ob eius lentorem, & ad glutinosi eorum succi attenuationem acetum, & sal multò magis conferre aiunt. In prunis tosti deteriores sunt, quia magis exsucco, duriores, & sicciore. Illud diu mihi peperit difficultatem, quod Athenæus, & Plinius tradiderunt, nimirum Solenes vtilēs esse in cibo calculosis, & vrinas mouere, cum ipse Athenæus scripserit, mali succi esse, & glutinosi, atque id experientia confirmer; Talis enim succus calculum generare, & vrinam retinere potius quam promouere aptior est; quamobrem de iure id accipiendum potius cum Rondeletio existimauerim; quod ob saluginem suam, & acrimoniam præstare illud possit. Ego, inquit Rondeletius, testarum cineribus ad idem malum vti mallet, insigniter enim attenuant, incidunt, & exsiccant, quod si timeatur in exsiccando morsus aliquis, prius sunt lauandi. Sic ille. Solenas foeminas vix edi posse, nisi optimè ab arena repurgatas (multam enim deglutunt) testatur Bellonius. In ore mandentium eos relucere Plinius scriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine alio fulgore clarescere, & quānto magis humorem habeant lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atque in solo, atque veste decidentibus guttis, vt procul dubio pateat succi illam naturam esse, quam miremur etiam in corpore. Hucusque Plinius. Huius splendoris causam etiam glutinoso Solenis succo adscribit Rondeletius, siquidem quæ tenacia, & veluti glutino compacta sunt, ea læuia, æqualia, atque perpolita esse solent, atque ob id relucetia, vt pix, asphaltum, albumen oui, quæ profectò sententia non videtur improbanda. Solenas in cibis vsum venire certum est; plerumque verò eos pauperes comedunt: diuitibus tamen etiam

Solenistæ
qui.

Tosti super
prunas de-
teriores.

Dubitatio
ex Atheno
contra Plin-
ium.

Solutio.
Testarum
cinis.

Solenes fe-
minæ, vt e-
dendæ.
In tenebris
lucent.

Splendoris
ratio.

Viduarum grati, quia dulces, viduarum cupedias eos vocat Sophron. ^a Galenus dura carne esse dicit, & ob id difficulter concoqui. Proprium hoc Solenibus, atque purpuris est, ut refert Nicetius, quod, cum in iusculo coquuntur, id crassius reddant. Vsum in medicina Solenes habere haud comperio, in suffitu tamen contra languorem morbi pestilentis, inter alia Vegetius vnguem marinum admiscet, sed hoc de conchylij, purpureæ operculo potius, quam de hac concha putem intelligendum, atq; hæc de Solenibus.

DE PINNIS. Cap. LXXVI.

ÆQVIVOCA.

Pinne auium
& piscium.

VNT præter hocce ostraceum, de quo modò dicemus, pinnae etiam auium, siue pennæ à plumis magnitudine tantum differentes. Suntq; piscium quoque pinnae quarum adminiculis veluti remis in natando vtuntur. Postremò pinna quoduis acutum denotat, vnde & murorum summitates pinnae dicuntur.

SYNONYMA.

Etymon.
Ortho-
graphia.

ATINI, seruata Græcorum voce, quibus πῖννα, & πῖννα dicitur, Pinnam nuncupant. πῖννα autem à sordibus fortè dicta, quibus semper obdusa est: siquidem πῖννα significat sordes, ut πῖννα sordidum. Isidorus apud Athenæum in recto πῖννα, & in accusandi casu πῖνναν dixit. ab utroque fit genitiuus per n. non πῖννας, ut apud Suidam legitur in πῖννων, adnotante Zoographo. Oppiano, & in lexicis græcis Hesichij, & aliorum πῖννα im-

propriè piscis dicitur, cum potius sit, ut in iisdem scribitur, ὁ σπῆνδρος κογχύλιον. alicubi malè per v simplex scribitur πῖννα, cum ostreis à Cratino nominantur πῖννα. Hermolaus

Cocha Ae-
gyptia pa-
ralios di-
cta.
Pinna, lana
Genuensiu.

Concham Aegyptiam cognomine paralios à Democrito Pinnam vocari scribit. Adnascuntur Pinnis quædam fila instar villi, vnde Genuenses Pinnam lanam appellant, eodem fortè modo, ut sentit Zoographus, veluti arbor Agnus Castus à quibusdam recentioribus latina voce subiuncta præcedentem græcam interpretante. Siculi etiam lanam pinnulam vocant. Pernam Neapolitani Veneti Asturam nomine multis alijs conchis communi. Massilienses Nacre. Apud Germanos cum non habeat nomen, Zoographus ein Steckmuschel appellari possi ait, quod altera eius pars acutior fundo infixæ sit.

GENVS. DIFFERENTIAE. FORMA.

Tres Pinne
Rondeletio
differentes.
Testa.
Color.

INNÆ ex duabus testis componuntur, & à mytilorum figura non admodum differunt. Cancræ etiam, ut in mytilis gurgitum, in his hospitantur, Rondeletio teste, qui tantam Romæ se vidisse scribit, ut ad cubiti magnitudinem accederet. Isque tres Pinnarum differentias agnouit magnitudine differentes, quarum minimam Pernam appellauit. Sic autem describit: Mytilis quodammodo similis est, nisi quod strictiorem partem multò magis acutam, & longam habet, quoniam in arena, vel in cœno affixa viuunt. Testa foris aspera est, colore fusco, intus viridi, & argentei splendoris, si in arena vixerit Pinna, si in cœno, colore est magis flauescēte, & minus splendēte. Ab inferiore, & strictiore parte in amplā latitudinē extenditur, illic arctissimè clauduntur testæ. hic facile dielucuntur. Intus multū est carnis, cuius omnes ferè partes indiscrætæ sunt, veluti in mytilis. Hæc ille. Ponit præterea alterius Pinnae iconē, quā quòd Plinij Pinnae descriptioni maximè conueniat, Pernam ei vocari asserit. Naturā, inquit, in Concharū vari etate luit, ut ex vnius generis formis pluribus, veluti

Perna Plinij.

Pinna magna Rondel.

veluti Tellinis, ostreis, myacibus liquet, de quibus prius diximus. Sic Pinnarum vnicum genus non est. Pinna enim altera est, quam hîc proponimus, vt ex figura perspicuum est. Perna à Plinio vocatur. Pernæ, inquit, Concharum generis, circa Pontias insulas frequentissimè stant velut suillo crure longo in arena defixæ, hiantesque qua limpitudo est, pedali non minus spatio. Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos. Intus pro spondylo grandis caro est. Quæ omnia ei, quam expressam hîc proponimus, maximiè competunt, præsertim figura suilli cruris, vnde nomen habet: dicuntur enim Pernæ tam priores, quam posteriores coxæ porcinæ salitæ. sic ille, addens. eius generis hanc esse Pinnam, in qua vniones nasci ex Theophrasto tradit Athenæus. Eius verba græca ita recolimus. Θεόφραστος μὲν ἐν τῇ περὶ λίθων γραφῇ ἔτως. τῶν θαυμαζομένων δὲ λίθων ἐπὶ καὶ ὁ μαργαρίτης καλεῖται, διαφανὴς μὲν τῇ φύσει. ποῖσι δ' ἐξ αὐτῆς τὰς πολυτελεῖς ὀρυμὰς. γίνεται δ' ἐν ὅσῳ τινὶ παραπλησίῳ ταῖς πίνυας, πλὴν ἑλάττωσι. μέγεθος δὲ ἡλίκον ἰχθύος ὀφθαλμὸς ἐμμεγέθης. id est Theophrastus libro de gemmis scribit ad hunc modum. Inter gemmas pretiosas margaritæ sunt, naturâ pellucidæ, ex quibus fiunt sumptuosissima monilia. Eas generat ostreum Pinnis simile, sed minùs, tam magnas, quam est magnus piscis oculus. Huiusmodi autem pinnam parvam in Gallico mari reperiri, & in ea paruos vniones, refert Rondeletius. Intus, ait, caro superiori similis, nisi quòd trachelo caret, id est media illa parte dura, & neruosa. Tota igitur intus mollior est, & ad coquendum facilior. Hoc illud est, quod intelligit Plinius, cùm dicit: Intus pro spondylo grandis caro est. Spondylum appellans callum, seu carnem duriorem, & interiorem ostreorū, quo nomine alibi vsus est, quum loquitur de specie ostreorum, neque in luto capta, neque in arenosis, sed solido vado, spondylo breui, atque non carnosio, nec fibris lacinioso, ac tota in aluo. Tertia eiusdem Rondeletij minor est figura, victus ratione, & bysso similis priori: at magnitudine differens, & eò, vt inquit ille, quòd antequam & acuta, & stricta parte in amplitudinem extendatur, excauata est. In cœnosis, & arenosis viuit defixa, carnem intus duram habet, quæ virus resipit. Bellonius binas pinnarum species, alteram minorem, alteram

Dentes.

Pinna mas
garitifera
Theophr.

Locus.

Spōdylus.

Bellonij
pinna ma-
ior, & mi-
nor.

Pinna parua Rondeletij,

Pinna Bellonij.

autem maiorem agnouit. Minoris iconem exhibuit, quæ verò ex tribus Rondeletij pinnis sit, ignoratur: videtur enim, ab omnibus differre. Icon quam exhibet, ad pinnam magnam Rondeletij accedit: nisi quòd in summa concha, qua latissima est, paruus quidam circulus est, quem alius paulò maior ambit: & ab eadem parte ad imum lineæ aliquot rectè descendunt, per media verò linearum interstitia, multi exigui circuli, o vocalis qua scribi solet, circumferentia, paulò maiori, deinceps per interualla digeruntur. Testam intus argentea testitudine resplendere ait: minorem foris magis albicare, intus autem ad cœruleum accedere. Cæterùm qui pinnam nunquam viderit, inquit, mytulum pedem longum, & semipedem latum sibi confingat oportet. Pinna enim eodem circino, quo mytulus (quam Moulam vocamus) tornata est: atque eiusdem coloris testam habet. Minor itaque mollibus in gyrum spiculis obtusis hirta est, valuasq; continuo cardine toto latere annexas claudit, ac referat, qua inquam parte planior esse constat, qua autem parte sese in latum expandit, eadem byssum, id est laneum villum (mytuli modo) continet: quem ternis digitis longiorem exerit. Est autem veluti capillamentum quoddam coaceruaturn prædurum, ac nigrum, quod lapillis affigitur, limumque, ac spurcitas inde ad stomachum attrahit. Nam cū pinna longa sit, & subrecta stet, turbinatiorem partem suffixam habet: latiore autem sursum ex aqua attollit, præcipuamq; internæ partis humo propinquiorem ostendit. Nam & maior pinnæ capacitas in sublime attollitur: in qua etiam plerunq; tres pinnoteres videas, aliquando duos, vt plurimum vnum. Idem Bellonius pinnam maiorem nominat Pernam, quæ Rondeletio pinna minor est, cui Zoographus assentitur. Maior, inquit Bellonius pinna pelagia est, rugis profundis caret: durior testâ contegitur, bipedalis sæpissimè inuenitur: Pinnophylacem, vt minor alit: vliginosa, ac palustri tractu nascitur, profundiore gurgite immergitur: multum ingrati saporis. Similem ferè pinnam cū Bellonij iconè à Corn. Sittardo quondam se accepisse scribit Zoographus, eam ex eodem hic expressimus. Nos pinnarum quatuor species ponimus. primo loco est pinna aculeata dodrantis vnus longitudine

Pinne quid
similitudi-
nis cū my-
tulo.

Byssum seu
lana.

Pinnoteres
vbi lateant.

Icones au-
thoris.

Pinna Zoographi.

Pinna aculeata authoris.

gitudine, testa foris rugosa, intus glabra, coloris rubei. Secundo pinnae paruae Rond. similis cum capillamentis in acuta parte, quam Pernam esse perperam putavit Bellonius. Tertio pinnae Pernae fortè genus, cum setis illis, ut vocant. testa foris scabra, ut Aristoteles voluit. Quarto loco exhibetur alia pinna parte interna, & externa depicta testa foris fusca, rubra; & aspera, intus sanguinei, & coerulei coloris, in ima parte acuta; quae sensim in amplitudinem extenditur. Postremo loco datur pinna cum tubere verrucoto intus adnato.

Pernæ genus.

Pinnæ quartæ pars conuexa.

Pinna alia cum tubere adnato.

NATVRA, MORES.

Vt sibi vi-
ctum qua-
rant.

QUOMODO pinna in cibo sibi comparando semper comitem, ac fo-
cium Cancellum, vel Squillā fertur habere, & quomodo id refellat Ron-
deletius, suprà proprio loco videre licet. Cū autem in terram defixæ
sint, pabulum per eas setas (quas Aristoteles Byssum vocat) allicere scri-
bit Bellonius, quod improbat Rondeletius. Sua sede non dimouentur,
quin pereant: nisi iterum eodem statu, humi defigantur. Nam cum eis na-
tura hæc insit, vt rectas stare, & per villos arenulam attrahere necesse sit, iacentes viuere
non possunt, hinc est quod ab Aristotele ambigitur animalne sit pinna, an planta, hisce ver-
bis. Sunt enim maris nonnulla, quæ ambiges animalne sint, an planta. hærent enim & de-
tracta plura, & id genus pereunt. Pinnæ quoque naturam optimè his versibus Philes ex-
pressit, in cuius testa & vniones, & byssum reperiri testatur.

Genus

A Genus ostreorum est pinna, quæ plicis domum
 Hiantibus recludit, in qua conditur
 Per aquasq; fusa porrigit carunculam,
 Quæ corpus ambit molle, cassum humile
 Quo mæna si decepta credula aduolet,
 Conuictor eius, atque custos pinnoter
 Illam admonet morfu leui caruncula,
 Hac monita pandit amplius sinum, irruens
 Hoc implicatur mæna non fas prouida,
 Pinna quod humidum effluit de viscere,
 Qui fulgur æquet, sit lapillus lucidus,
 Sed vnionis induit tandem iubar,
 Vis promouentis si calor appetat.
 Quin & pilorum pinna germen byssinum
 Fert, stamine haud araneorum discrepans,
 Cuius nitor, subtilitasq; circulis
 Addit puellarum venustatis decus,
 Lenocinandis perquam idoneum procis
 Natura canerum mercedem deponere
 Testam, magistra docuit haud incallida,
 Oestro ciente, nam penite pruriginis,
 Mouetur undique, vultus gratias
 Ingurgitationeq; alium turgens,
 Disrumpit arcta regminis ligamina,
 Sic inuolucris ergo decedentibus
 Nudus laborans quippe morbo obnoxius
 Os abstinet gustu cibi distine
 Mox integer recente pelle, vestitur
 Prasenti arena, quæ tacens lecto usus est,
 Sed glutinato rite rursus regmine
 Prorepat ipsum pabula quod fert amor.

L O C V S.

N Acarnania quam vocant, Pinnam oriri, & vniones gignere Plinius re-
 statū reliquit. Democritus appellat pinnam Concham quandam Aegy-
 ptiam, quam Paralion cognominant: verum hanc intellexisse^a Plinium
 negat Massarius, cum in Acarnania, non in Aegypto reperiri tradat, sed
 potius pinnam concharum generis, quæ in arenosis, limosisque subrecta
 semper nascitur, testa scabra, intus pellucida, nec vnquam sine comite.

Concha
 Aegyptia
 Paralios.
^a Com. in
 9. Plin.

Africanas pinnas multo maiores, quam circa Europam esse scribit Zoographus ex audi-
 tu. In Oceano an sint, nec ne, ambigitur, quandoquidem Bellonius Lutetia nunquam ha-
 beri tradit: & Rondeletius in locis, in quibus mare fluit, ac refluit, vix reperiri, quod circa
 Oceanum contingere videretur. Pinna quæ, vt inquit Bellonius, raro semipedalem (sesqui-

In Oceano
 an sit ambi-
 gatur.

P pedalem fortè, vt notat Zoographus, nam superius sic scribit. Qui pinnam nunquam vi-
 derit, mytulum pedem longum, & semipedem latum fingat, &c.) excedit longitudinem,
 & Nericos habet, quos nonnulli, vt Plinius in perna spondylos (aliter spondylum in pin-
 nis Rondeletius interpretatur) vocant, quibus vtraque valua soluitur, ac contrahitur. Ve-
 netijs non visitur: sed in Propontide ad latera eius sinus, qui Nicomediam fertur, quæ ter-
 ram pertingunt, frequentia magna existit. In ruiuis ciuitatis Nicomediae pinnas quoque,
 seu pernas reperiri refert idem Bellonius in suis obseruationibus de fixas, & erectas.

HIEROGLYPHICA.

* Lib. 28.
Petulās, &
lasciuus ab
ineunte æ-
tate.

INNA foetus suos ostentans, Gieroglyphicum erat apud Aegyptios il-
lius (vt Pierius Valerianus ^a author est) qui ab ineunte ætate cœperit in
petulantia lasciuire, & munera Veneris exercere. Conchulæ enim huius-
modi in concha genitæ, antequam excludantur, intra se quamprimum coi-
re dicuntur, vt non immeritò concha ipsa sit Veneri dedicata, atque eam
ex concha genitam veteres fabulentur. Ego non omnes conchas promi-
scuè Veneri sacras fuisse comperio, verùm quædam elegantiores tantum.

VSVS IN CIBIS.

* Lib. 18. c.
25.
Ouum,
* Lib. 5. de
hist. c. 5.

INNAS vt & alia ostreacea in cibi vsum venire, & multum præbere nutri-
menti, tradidit ^a Athenæus, Αἱ δὲ πίναι, inquit, ἐρετικαί, τρώφιοι, δυσπέπτοι,
δυσαναδοτοι. Pinnae vrinas pellunt, multum alunt, difficilè concoquuntur, &
distribuantur. Ouum, quod eas continere semper ex ^b Aristotele patet, aliquan-
do maius, aliquando minus pro lunari potestate, vt in echinis, ostreisque, non ad genera-
tionem confert, sed melioris tantum nutritionis indicium est, sicuti in sanguine præditis
pingue. Esse meliores hyeme elixas, & asis auctor est Rondeletius. Sunt qui vino, & aceto
maceratas mollescere aiunt, sed flatus gignere, quod verum esse non potest, cum vinum
flatus discutiat; nisi ea ratione, qua humidiora sunt, flatus gignere dicantur. VVottonus
ex Oribasio (ni fallor) multa de pinnarum doctibus, & quæ in cibis eligi debeant, recolit.
Meliores Pinnae (inquit) optimæ sunt tenellæ. plenæ, carnosæ, quæ in limosis, herbosisque (π-
ραγώδεις) vadis gignuntur: & vbi mari dulcis aqua miscetur, & locis tranquillis, ac ven-
tis carentibus; teneriores enim hic nascuntur, quam vbi fluctibus agitantur. Grandioribus
parua: & quæ vère, & ætate capiuntur, alijs præstant. Sunt enim & suauiores, & pleniores.
Quæ magnitudine media sunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: col-
lum (τραχηλον) autem durum, concoctu difficile, corruptionique renitens. collo nanque
corpus reliquum facilius corrumpitur: elixis asæ duriores euadunt, præsertim si vino fue-
rint aspersæ. Earum autem caro, quæ in vino, & aceto maceratae sunt, mollior est, sed flatus
generat. Hactenus ille. Multis modis pinnae edi posse vult Bellonius. Sunt, ait, qui testas
modico pipere, & butyro addito suppositis prunis incoquant, quem ego modum melio-
rem esse puto; eæ nanque quæ ex iure incoquantur, gustui non ita placent. Quod spectat
ad vsum medicum strombos, pinnae, & echinum contra Doriciij venenum præstare ha-
bemus ex Nicandro. Earum quoque testæ eandem cum mytutorum testis habent facul-
tatem.

Quot mo-
dis eduntur.

DE BYSSO. Cap. LXXVII.

SYNONYMA.

Buz.
Schesch.

VM in sacris atque etiam in profanorum libris byssi, byssinarumque ve-
stium sæpe fiat mentio, variæque Theologorum, atque aliorum super eo
sint opiniones, haud ab re, quin operæpretium fore duximus de eo quid
breuiter dicere. Latinorum byssus, vt & Græcorum βύσσις à Buz Hebrai-
co dici apparet. In trilingui lexico Schesch etiam pro bysso legitur.
Apud Italos nomen non habet; possumus tamen vocare bysso. Gallicè,
vt citat Zoographus, interpretantur crespæ.

Crespe.

D I F F E R E N T I Æ.

DVPLICEM esse byssum, terrenum videlicet ac marinum, apud scripto-
res inuenio. De terreno sic ^a Plinius. Asbestino (inquit) lino principatus
in toto orbe, proximus byssino, mulierum maximè delicijs, circa Elmim in
Achaia genito, quaternis denarijs stipula eius permutata quondam, vt au-
ri. Hoc genus fortè intellexit Cardanus byssinum lini speciem esse scri-
bens, tenuissimam, validam, & splendidam, vel fortè quòd in arbore nasci

Byssus ter-
renus, &
marinus.

^a Lib. 9 c. 1.

Byssus quid
Cardano.

scribit Philostratus. Homines, inquit, qui secundum Indum flumen habitant lineis ami-
ciuntur vestibus: etenim linum in agris plurimum nascitur, calceamenta gestant ex papyro,
nobiliores bysso induuntur. Byssum verò ex arbore nasci ferunt, quæ basi quidem populo
sit persimilis, folijs verò salicis. Plinius quoque nō solū vocauit, quod ex herba confusa
netur, sed etiā quod ex fructibus, & arboribus carpitur. Superior (inquit) pars ^b Aegypti
in Arabiam vergens, gignit fruticem, quem aliqui gossipium vocant, plures xylon, & ideo
lina inde facta xyliana. Paruus est, similemque; barbatæ nucis defert fructum, cuius in exterie-
re bombyce lanugo netur. Sic ille. Lini genus esse byssum tradidit Iulius Pollux. Porro
byssina quoque & byssus, inquit, lini quædam species apud Indos. Hunc apud Aegyptios
ex arbore quædam lana fit, ex qua vestem confectam lino maximè similem esse quispiam
dixerit, sola densitate excepta: densior enim arbore fructus enascitur, nuci similis, duplici
munitus cortice, qua dirempta, postquam instar nucis floruerit, interius hoc quod lanam
refert, eximitur, vnde subtegmen conficitur, stamen autem illi subtendunt lineum. Byssum
non alia Græciæ parte nasci prodidit Pausanias, quàm in Elide tanta tenuitate, vt ne Iudaico
quidem bysso cedat, etiamsi colore minus refert, quàm Iudaicus, qui colorem, & splen-
dorem auri referebat. Erat igitur lini, non lanæ species, vt ex Plinio, & Pausania claret in
Græcia, & Iudæa nascentis. Byssus verò marinus mollissima, & delicatissima lana est, & à
iam dicti similitudine nomen habet, de hoc Rondeletius. Byssus, inquit, marinus ex pinna
delicatissimus, & mollissimus sericæ lanæ comparandus colore fusco, à similitudine byssi
Græci, vel Iudaici sic nominatus; prius enim cognita sunt diuitiæ terrenæ, quàm marinæ,
quem non dubito pretiosarum vestium textui additum terreno. Mytuli quoque byssum
gignunt, si modò fetas illi byssi nomine mereri dicamus; sed tam differt à pinnarum bysso,
quàm stappa cannabina à tenuissimo & delicatissimo serico. Eius magnitudo pinnarum
magnitudini respondet: in maximis enim pedem vnum longus est, in alijs breuior. Huc-
usque ille.

^b Li 9. c. 1.
Gossipium,
seu xylon.

Byssus ar-
boreus.

Lini, nō la-
næ species
byssus,
Byssus ma-
rinus qua-
lis.

Mytuli bys-
sum gignit
& vt à bys-
so pinnæ
differt.

C O L O R.

MN sacris literis, inquit Zoographus, byssi colorem aliqui pro candido ac-
cipiunt: quod is fortè natiuus sit eius color, antequā tingatur. sed authores
non ita vsurpant. Cardanus colorem lini esse dicebat, & parum à glauco
differre. Scaliger sub speciebus flauī reposuit. Aureo, inquit, proximum
statuunt byssinū à bysso lini genere. nūc quoque ex sericis filis crudis quid-
dam simile textū, quod saltem de Iudaico bysso verum est, hunc enim auri

colorem, & splendorem referre Pausanias narrat. Helychius purpureum interpretatur. Var-
rinus Coccinū, vel pro hysge vsurpatū fortè ex ^a Plutarcho, apud quem legitur. Ἀλλὰ γὰρ
ἀλλοις οἰκῇ, καὶ προσφωρὰ: καθὰ πέρ τῆς μὲν προσφωρᾶς ὁ κύαμος: τῆς δὲ κόκκῃ τὸ νίτρον δο-
κῇ πλεῖον βαφλὼ ἀγνοῖ (Zoographus mauult αὐξάν) μεμιγμένον βύσσας δὲ γλαυκῆς κόκκῃ
κατὰ μίσηται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἶρηκε. Quod si itaq; crocus admiscebatur, verisimile est cro-
ceam, vel omnino, vel aliqua ex parte eam tincturam fuisse, quamuis necessarium non est:
potuit enim exiguum aliquid croci glauci (splendidum interpretor) admisceri ad excitan-
dum splendorem, vel alium quempiam colorem inducendum. mixturæ enim ratio aliquid
plerunq; & ab his, vnde miscetur diuersum producit. Hoc saltem certum est, byssum (vt &
alia pretiosa lini genera, & sericum) purpura tingi solere, cuius perquam splendidū fuisse
colorem legimus, quamuis tamen poterat alijs coloribus tingi. Cocco (inquit ^b Plinius)
tinctum, Tyrio tingere, vt fieret bisbyssinum. quo loco Malsarius, antiqua, inquit, lectio,
vt fieret byssinum (in nostro codice habetur hysginum) scilicet cocco, & Tyrio. Hermo-
laus verò mauult legere bisbyssinum, vt duplex sit, vnum naturale, & suæ pulliginis ex
byssino lino, aut lana illa pinnali, quæ byssus etiam vocata est; alterum tincturæ artificio
factum, vt docet Plinius hoc loco. etenim Tyrio primū tinctus, mox & cocco tingere

^a Lib. de o-
racul. defe-
cti.

^b Lib. 11. c.
41,
Plinij locus
notatus, &
explicatus.

mos erat: & e contra cocco tinctum tyrio tingere, vt fieret byssinum. Massarius ex pinna villo, siue lana illa pinnali vestes fieri scribit; Byssum autem esse coloris, inquit, lutei, ac pellucidi. Ego byssum propriè dictum candidum, ac splendidum; qui pinna adheret splendidum, ac fuluum ad castaneum vergentem obseruauit.

O R T V S.

Aristotelis
locus con-
trouersus.
• Lib. 5. de
hist. c. 13.

Rondeletij
opinio.
Zoographi
opinio.

Vilus villi
pinna.
Cōtra Ron-
deletium.

N ex bysso pinna, vt videtur Aristoteles tradidisse; an e contra byssus ex pinna oriatur, iam videamus, Etenim Aristotelis verba multos hucusque exercuerūt. istæ autem sunt. ^a Αἱ δὲ πῖναι ὀρθαὶ φύονται ἐν τῇ βύσσῳ. Pinna, id est (Gaza interpretare) erectæ locis arenosis, cœnosisque ex bysso, id est villo, seu lana illa pinnali proueniunt. Athenæus hæc verba repetens *βύσση* habet pro *βύσσω*: ita vt pinna rectè nascantur e vado, vel e profundo. Plinius ea præterijt, Rondeletius cum Theodoro Gaza *βύσσω* legit, & ex bysso conuertit, & vocem *βύσση* in Athenæo corruptam iudicat. E contra Zoographus, lanæ, inquit, quoddam rudimentum pinnis adnasci video: quod tamen an byssi nomine probè vocetur, dubito. Solus, quod sciam, Aristoteles eius meminit, idq; semel tantum, hoc scilicet loco, si modò rectè illi sic interpretantur. Sed byssus quum pro lana accipitur, scemini generis est, itaque legi oporteret ἐκ τῆς βύσσης. Ἰωνες τὸν βύσσην, βύσσω (malim βύσσων) λέγουσι. Scholiastes Aristophanis: Athenæi lectioni fauet articulus masculinus *τα*, & parum refert *βύσση*, an *βύσση* legas: eadem enim horum significatio vocabulorum est apud Græcos, vt & facilis est à *α* in *θ*, vel contrà, transitus librariorum. Ego Zoographo subscripserim: nam Pinna e vado (cui sua radice adhærent) nasci constat, a vado enim recta procedunt, sed villus ijs est ad latera; Villum itaque potius e pinna oriri existimauerim, quam pinnam e villo. Præterea villus hic pinna subseruit, & utilis est eam alligando: item superiorem, ac latiore partem aperiendo recludendoque, nonimenti hauriendi causa, vt Rondeletius credit. Neque vt per id capillamentum limus, ac spurcitia attrahantur: nam circa os positus non est, sed vt veluti e medio ventre nervosæ substantiæ alligentur.

V S V S.

^a De nobil.

Pileum ro-
tundum.
^b Origen.
lib. 12. c. 12

E S T E S, & cætera ornamenta byssina, quæ meo iudicio ex lini ea specie quam supra meminimus fiebant, veteribus ceu pretiosissima habebantur, & in summo honore, vt multis in locis meminit scriptura sacra, & priuatim de diuite illo in Euangelio, qui induebatur purpura, & bysso. Erat, vt refert ^a Tiraquellus ex Philostrato, moris apud Indos bysso nobiles tantum induere, habebatur enim pro nobilitatis insigni. Nominatim ex bysso conficiebatur quoque vestis quædam, quam vocabant pileum rotundum (teste ^b Isidoro) quasi sphaera media caput regens sacerdotale, & in occipitio vitra constrictum. Græci, & nostri tiaram, vel galeam vocant. Erat præterea byssina vestis candida confecta, ex quodam genere lini grossioris. Sunt enim (inquit auctor idem) qui genus quoddam lini byssum esse putant.

MYSTICA. MORALIA.

Corpora
casta.

^a 1. Cor. 6.

A B E R N A C V L V M (inquit Deus Opt. Max. in sacris Biblijs) ita facies. decem cortinas de bysso retorta, &c. quo in loco Venerabilis Beda, byssus, inquit, quæ de terra longo exercitio siccandi, tundendi, purgandi, coquendi, & nendi gramineum solet perdere, & candidum in se recipere colorem, corpora designat castitatis nitida decore: quem cum carnis quidem illecebris magno continentiae labore, quasi natium exudant humorem, atque ad decorem Deo digni puritatis solerti ieiuniorum, & vigiliarum, orationum, & lectionis, patientiae, & humilitatis instantia perueniunt, de quibus rectè possit illud ^a Apostolicum dici, an nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in in vobis est? Retorquetur autem hæc byssus in cortinas tabernaculi: quoniam non modò lumbos carnis, verum etiam, vt Petrus 1. Petri 1. lumbos mentis nostræ in sobrietate succingamus, vt videlicet, & carnem à lasciuis motibus, & cor ab illecebris refre-

A refrenemus cogitatibus. *Byssus quoque ut purpura indumentum eius*. quæ verba idem venerabilis presbyter sic exposuit. Byssus, inquit, in castitate puræ conuersationis, purpura in effusione preciosi sanguinis. Byssus nanq; candidi coloris est. purpureus color, & de sanguine animantis, quod purpura vocatur, conficitur. & ipse sanguinis habet speciem. Meminit etiam byssi alibi sacra scriptura.

DE CONCHA ANATIFERA.

Cap. LXXVIII.

B **CONCHÆ** Anatiferæ, seu potius Anseriferæ ex arbore dependentis iconem in tertio nostro de auibus volumine exhibuimus, atq; hic iterū exhibemus. Alij vt Matth. Lobelius in secunda parte iconum stirpium suarum non ex arbore dependentes pingunt, sed trunco simul adhærentes, quos etiam imitari voluimus, ne quid vnquam in nostris desit lucubrationibus, quod è lectorum re esse possit. Habes primo loco Concham Anatiferā tribus partibus constantem cum vmbilico annexo: Altera item vmbilicum habet adnexum, sed quinq; partibus composita est. Tertia aperta est, ciq; vmbilicus inseritur. Quartæ testa etiam quinq; partibus constat, hiula est ea parte qua primū plunulæ prorumpunt. Quinta fœtum intra valvas situm ostendit. Sexto loco exhibetur embrio, seu fœtus imperfectus è valuis exemptus. Septimo, & nouissimo loco datur Bernicla auis adulta, ex eiusmodi concha nata. De qua vide nostram ornithologiam, Habes postremò alias conchas Britannicæ conchæ similes, & fortè congeneres.

Conchæ anatiferæ ex arbore dependentes.

Conchæ anatifera trunco adherentes ex Lobelio.

Conchæ aliæ anatifera similes.

DE VNIVALBIBVS.

ET PRIMVM.

DE LEPADE SIVE PATELLA.

Cap. LXXIX.

SYNONYMA.

B *παδς* dicitur Græcis. Galenus in glossis, ubi ab Hippocrate Lepades nominantur, exponit conchas saxi adhaerentes. Ita quoque facit Varinus. Cum animal significat, ultimam acuit: nam penultimam acuens, *λέπας* promontorium significat, aut montanam asperitatem, ut Ammonius, & Cyrillus obseruauerunt. Theodorus Gaza apud Aristotelem vertit Patellam, à vasis escarij similitudine, ut Rondeletius autumat. Zoographus Lepades dictas credit, quod sint petrarum in mari quasi *λεπίδες*, id est, squamæ quædam: & petrae cum eis spoliuntur, veluti *λεπίδαυ ἢ λεπίζουδαυ*, videantur, hoc est, desquamari. A Plauto vocatur Lopas, in Parasito medico, ut Nonius citat, nisi locus mendosus sit: Habemus echinos, lopadas, ostreas, balanos captamus, conchas, vrticas marinas. Græcis etiam *πωμάτια* vocantur, ut Zoographus autumat, ex hoc Tarentini: De nassis, quemadmodum scriptum inueni in dogmatibus ichthyophagorum: In vas quo piscantur patellas (Andreas Lacuna vertit umbilicos) saxi haerentes (*τὰ ἐν ταῖς πέτραις λεγόμενα πωμάτια*) & carunculas earum accipiens conijcito, & venator. Vulgus verò Græcorum hodie Pétaglida appellat: Veneti parum mutato nomine pantalena. Scholiastes Nicandri, ubi hic *τηθη τε γεραιόμενα μύρσισι*, id est, Tethea in bryis (herbis marinis) crescentia, vel capienda: Tethea (inquit) vocat patellas feras, quæ nos *ώτια*, Aristoteles autem *ὄστρεα*: sed *ὄστρεον* nomen ad omnia testacea pertinet, & Tethea speciem à patellis feris diuersam constituunt. Otia verò nominantur à Plinio capite postremo libri trigessimisecondi. Et patellam feram aliqui marinam aurem appellant. Græci otion, & otarion. Aporrhais de qua inter murices diximus, muricum, non patellarum, ut Bellonius putauit, generis existit. Nubes, inquit author de natura rerum, secundum Aristotelem est piscis in aqua viuens, applicatus ad petram, à qua non discedit, nec separatur, nisi per attractionem inspirationis concitus. Sic ille, qui patellamné, an aliud animal petris adhaerens hoc nomine intelligat, Zoographus inquirendum proponit. Patella Hispanicè dicitur Almeia, apud Lusitanos Bregigam. Ligures, & Massilienses hac ætate etiam patellas vocare, ait Gyllius: sed Rondeletius à Massiliensibus, & Mompeliensibus lapedo dici testatur, à Gallis oeil de buoc, hoc est hirci oculum, à Normannis berdin, & berlin. Angli dicunt à Lympyne, vel à Lempet,

Patella Gaza.

Lopas. Plauti locus suspectus.

Pétaglida.

Tethea.

GENVS. DESCRIPTIO.

D *LEPADEM* esse *μορόδυσρον*, hoc est, vniualuem habemus apud Aristotelem. Vniualue genus (inquit) quod saxi testa in dorsum data adhaeret, seruari potest, sitque alieno septo quodammodo bivalue, ut quæ patellæ vocantur. Quamobrem, ubi apud Athenæum legitur alicubi ex Aristotele, *λεπας δίθυρον, καὶ λεοστρακον, λεγε μορόδυσρον*. Idem Aristoteles citante Rondeletio lepadum duarum meminit, lepadis simpliciter nominatæ & *λεπάδας ἀγρίας*, quam vocant nonnulli *θαλάττιον ἔς*, id est aurem marinā. Diphilus verò apud Athenæum lepadis distinguit magnitudine, inquiens quasdam esse paruas, quasdam esse ostreis similes: sed & hoc postremum genus de magnis, siue syluestribus intelligendum esse rectè mihi iudicasse Rondeletius videtur. Magna quidem ex parte parula (inquit VVottonus) gignuntur lepadis, quæ tamen nonnunquam ostrearum magnitudinem æquant; maximè autem in Indico mari, ut & alia omnia inueniuntur. Quod ad formam attinet,

Athenæus correctus.

Lepas fera.

Forma.

Os,
Papauer.

Lepas ma-
ior Rond.

attinet, Aristophanes Grammaticus, lepadēs similes esse dicebat tellinis. Sed tellinæ bial-
ues sunt. Aristoteles inquit lepadibus siue patellis alteram partem superficiei detectam,
carnem ostendere. Et alibi: Patellis os versus terram esse, & excrementi exitum superius
haberi: papauer suum item esse in imo, hoc est, in suo fundo. Bellonius scribit tantam esse
magnitudinem, quanta extrema oui putaminis pars abscissa esse potest. colorem testarum
liuere, vel cinereum esse: cornuaque vt limax, exerere, & os, & caput habere huic persimile.
Rondeletius diligentissimus, & maiorem, & minorem descripsit, & depinxit maiorem saxo
hærentem, eandemq; saxo auulsam, & inuersam, siue supinam, eius icon post inter vrticas
dabitur. Nos præter magnas, & paruas, mediocres quoq; addidimus quarum quæ in pri-
ma tabula proponuntur, cum Rondeletij iconē conueniunt: quæ verò in secunda pictæ
sunt, alterius sunt figuræ. Habes deinceps patellam Cypriam maiorē striatam, item aliam
non striatam. Maiorem suam sic describit Rondeletius: Lepas igitur è testaceorum est ge-

Patellæ authoris diuersæ.

Patellæ authoris aliæ.

3

4

5

1

2

nere: cuius partem alteram testa integit, alteram saxum cui hæret vndiquaq; , vt ab externis iniurijs tuta sit. Pars anterior est quam saxum operit, posterior quam testa. Anteriorem voco eam, in qua os, & cornua sunt oculorum vice: subest caro dura qua maximè saxo hæret, quæ scuti picti formam refert. Os superiore in loco manifestum est, inferiore ori aduerso, excrementi meatus, nō in testa, vt in ea quæ agria dicitur. Os venter sequitur, in eo est *uiscerum*, in imo ventre etiam pars, quæ ouum appellatur. Testa non exquisitè rotunda est, sed inequalis, intus læuis, foris parum aspera, cui aliquando muscus innascitur, gibba, in ambitu liuescens, & striata, intus caua: carnosam fimbriam habet in corporis ambitu, quam expandit quum hæret, soluta contrahit. Ad hoc genus lepadis redigenda est lepas maris rubri, Bellonij, de qua is sic: Rubri maris patella, cautibus vt cæteræ adhaerescit: sed præter has tabellis (quas in tergore gerit) corneis numero octonis, transversis loricæ modo contegitur, atque vndecunq; cartilagine obsepta est, multis spinulis horrida, ijs persimilibus, quæ in stellis marinis videntur: sesquidigitum lata est, ternos verò longa. Difficile à suo scopulo vulgaris patellæ nostræ modo auferitur. Eius caro rubri limacis colorem, ac naturam habet, esturque cocta, vt patella vulgaris. Hæc Bellonius. Iam verò Ron Vt comeda deletius cum res marinas etiam minutissimas tur. diligenti indagatione persequeretur, lepadem paruum saxo hærentem depræhendit, quam (vt dixi) à saxo auulsam repræsentavi. Testa (inquit) vna integitur: alterius vice est saxum, cui affixa est. Testa media nucleis pinearum nucum figura similis est, & æqualis. Ex multis laminis

Lepas maris rubri Bellonij.

Vt comeda tur.

Lepas parua Rond.

Patella Cypria maior striata. nu. 1.

Patella Cypria maior non striata. nu. 2.

Lepas par-
ua Diphili.

Lepas, siue Patella Bellonij.

Authoris
adagiorum
lapis.

laminis paruis constat: carnem intus habet, sed ob paruitatem partis vix discernuntur. Hanc existimat esse lepadem paruum Diphili apud Athenæum, quod semper parua maneat, nec vnquam ad superioris etiam mediocris magnitudinem accedat. Ex quibus omnibus clarissimè liquet error authoris adagiorum, qui in explicatione huius prouerbialis sententiæ, *lepadis more adhærescit*, lepas (inquit) concharum genus, quod capillamentis inter se cohæret, quod tutius sit aduersus vndarum motus. Hoc enim falsum esse docet experientia: neque enim lepadæ inter se cohærent, sed tantum saxis sparsim affixæ

A affixæ sunt. Adhæc ὡς λέπας προσίχεται, melius speciei nomine conueras, quàm generis, ut ille facit: Ostrei in morem hæret: neque enim ostrea alia eodem modo hærent; quo lepas.

LOCVS. NATVRA.

ATELLAS aiunt multis vrbibus ad mare sitis solere in magna quantitate videri, in mediterraneis verò rarò. Lepadusa, λεπαδῦσα insulæ quædam dictæ sunt teste Athenæo à lepadum circa eas copia. Codex impressus alpha habet in prima: sed aut omicron, aut epsilon legendum & s duplex. Est enim contractio pro λεπαδοῦσσαι, Eustathio teste. Rondeletius asserit permultas reperiri in saxis littoris

Lepadusa insula.

Aquitanici, & Britannici, nimirum maiores; in Massiliensis atque Agatensis sinus scopulis minores. Aristoteles author est lepadæ à saxis solui, pastus quæritandi gratia; idq; bis ter uereperit. Id tamen Rondeletio vero consentaneum esse non videtur: nullis enim (inquit)

In saxis inueniri.

B ad natandum partibus prædita est, nisi temerè huc & illuc iactata vndis feratur, neque videtur illi quærendus: nam maris spuma, & aqua velcitur, qua alluuntur saxa. Quod si aqua allui saxa definant ea, quæ in testa relicta est absumpta, contabescere, & emori tandem necesse est. Aristoteli fauet Bellonius, qui scribit, patellas quamuis saxis adhærendo viuant, tamen cochlearum more serpere posse, eaquæ quandoquæ relicta in pastum ferri, & alio

An à saxis soluatur.

Cochlearum more serpere.

transire. Ego Rondeletio assenserim, putauerimquæ perpetuò saxis affixas esse, quod non

obscurè innuit Theophrastus in quarto de historia plantarum, inquiens, quercus & abies

marinas, radices non habere, sed adherere ὡς περ αἱ λεπαδες, sicuti lepadæ. Itaq; perquam faceret, ac eleganter facitissimus Comicus Aristophanes dixit in vetulam, quæ ægrè admodum à iuvene diuellebatur.

Ὡς εὐτόνως ὦ Σέυ βασιλεῦ τὸ γράτδιον

Ὡς περ λεπὰς, τῇ μεράκιω προσίχεται.

Quæ sic author adagiorum vertit:

O Iupiter, quàm fortiter concha modo

Istac amacula adheret adulescentulo.

C Vbi nota, quod pro λεπὰς concham reddidit. Si se tangi senserit lepas, ita fortiter tunc saxo sese applicat, ut nunquam auellas. Cultro igitur (inquit Rondeletius) aut aculeato ferro opus est, inter ipsam & saxum immisso. Quum multæ saxis affixæ sunt, capita clauorum saxis infixorum esse diceres. Tradit Bellonius, cum ad oras Oceani Armoricarum vulgus cautes harum admodum feraces in littore videat, pueros indigenarum incuruum ferum dextra tenentes, incautis supponere, ut in canistrum, quod sinistra ferunt, melius deturbent. Nam si lepadem tetigerint, eam ilico saxum tam arctè complecti, ut inde amplius diuelli non possit. Cum autem tantum legerint, quantum ferre possunt, tum ad vicinos pagos atque vrbes circumferre. Huit eiusmodi auulsio lepadum etiam antiquis nota, ut licet videre apud Aelianum, qui sic scribit: Patellas non sanè à saxis auellas, ne Milonis quidem digitis, qui punicum malum cum apprehendisset, arctè adeo comprimebat, ut non aduersariorum quisquam posset extorquere è manu. Eas autem quicunque de saxo, ad quod adhæserint, abstrahere aggreditur, magna quidem voluptate, ex earum comprehensione afficitur, quod manibus nitens, sperat se præda potiturum: veruntamen earum compos fieri nequit: tandem aliquando ferro abraas abscinduntur à saxo.

A saxis, ut diuellatur.

Lib. 6. c. 55.

Milonis fortitudo.

V S V S.

RVDÆ lepadæ à piscatoribus, & maris accolis teste Rondeletio eduntur. Ius ex eis aluum ciet. Coctæ meliores fiunt, & concoctu faciliores, modo non nimium decoquantur: sic enim duriores, difficiliorisque decoctionis fiunt, ut omnia ostracoderma. Quæ postrema ferè sumpta sunt ex Diphilo apud Athenæum, cuius hæc sunt verba Græca: Εἰσὶ δὲ σκληροὶ καὶ ἐλγόχυλοι καὶ ἐκ ἄγαν δριμύται: ἔυσομοι δὲ καὶ ἑυκατέργατοι. ἐρθαὶ δὲ ποσῶς, ἔυσομοι. hoc est dura sunt, pauci succi, & non admodum acres: sed gratæ ori, & faciles concoctu: elixæ aliquantulum suaves sunt. V Vottonus pro ἑυκατέργατοι, legit ἀκατέργατοι, mendum esse suspicans, vertit enim sic: Carnem habet lepas duram, concoctu difficilem pauciq; succi;

Crudæ eduntur.

elixæ,

Ad capien- (lixæ, condimento redduntur gratiores. Est præterea vsus lepadum ad capiendos pisces, E
dos pisces, vt videre licet ex hoc Tarentini. Obsonij Stolaros (Στολάρως) dicti præparatio in mari,
cuius vi in vnum locum statim omnes pisces conueniunt: Ex mari patellas (λοπαδία) ac-
cipito, earum scilicet, quæ circa saxa nascuntur, quarum quidem contundens carnem, ex-
primensque ex ea in testa aliqua inscribito, quæ sequuntur: subitoque non sine maxima ad-
miratione videbis pisces in vnum locum fluere confertim: Sunt verò ipsa nomina, Ἰαῶ,
σαβαώθ, quibus sanè ichthyophagi vtuntur.

P R O V E R B I V M.

Patellæ mo Ω'σπερ λεπὰς προσίχεται, *Lepadis, vel Patella in morem adheret*: prouerbialis locutio est
do hære. apud Aristophanem, pro eo quod est tenaciter, & omni studio alicui rei deditus est, & im-
moratur assidue.

DE AVRE MARINA SEV PATELLA
FERA RONDELETII.

Cap. LXXXI.

Cōtra Bel-
lonium.

V R I S marina, quæ & λεπὰς ἀγρία ab Aristotele dicitur, non satis rectè
à recentioribus (Bellonium intelligit) patella maior appellatur. Quum
enim maior dicitur, magnitudine tantum à minore lepadè iam descripta
differre intelligitur: at magnitudine sola non differunt, sed alia multò il-
lustriore nota, scilicet forma. Hoc tantum vtriusque commune est, quod
vnica testa consent, carinosa parte saxi affixa. quam ob causam lepadōs
nomine Aristoteles donauit. Præterea differt à superiore, excrementi meatu, vt annotauit

Testa.

Auris ma-
rina cur di-
cta.

Auris Ve-
neris.

^a Lib. 4. hi
stor. c. 4.

Maioris pa-
tellæ Bello-
nij descri-
ptio, & v-
sus.

Aristoteles: τῇ δὲ ἀγρίᾳ λεπάδι, ἢν τινες καλεῖσι θαλάττιον ἔς, ὑποκατὰ τὴν ὀσφύα καὶ
περίπτωσις ἐξέρχεται. τετρύπυται γὰρ τοῦ ὀσφρακος. Patellæ feræ, quam aurem marinam
quidam appellarunt, parte ima testæ excrementum egeritur, qua foramen habetur. Testa
huius caua est, argenti vel vnionum colore: foris gibba, lineis multis depicta: parte vna co-
chlearum modo clauiculatim contorta, à qua foramina incipiunt, initio parua, quæ dein-
de magis, ac magis augentur. Hic annotare oportet aurem marinam appellari, ob magnam
cum aure nostra similitudinem, vt pictura perspicue ostendit, quæ tamen diuersa sit ab au-
re Veneris, quam ὠτὸς πρὸν, siue ἔς A'φροδίτης ab Aeolibus vocatam fuisse scripsit Athenæus.
Haud bene ratiocinatur author libri de aquatilibus (Bellonium rursus intelligit) patellam
quam maiorem vocat, Aporrhaidem Aristotelis esse, ex eo quod more lepadum saxi ad-
hære scripsit. Sic enim & ^a Neritæ, quæ eodem loco, similiter adhære dicuntur, patel-
læ maiores essent. Hæc omnia Rondeletius. Bellonius verò Zoographi etiam iudicio pa-
tellam maiorem vocat, & figuram quoque adiecit, ab ea quam Rondeletius dedit non ni-
hil diuersam cum aliis, tum quod foramina plura quinis Rondeletius ostendit. Maioris
patellæ inquit Bellonius, concha aurificum officinas illustres reddit, apud quos maximi
fieri solet, quam pellucidam, ac perpolitam in tenues laminas dissecant, vt inde elegantis-
sima vasa incrustent. Vniualuis est ac quadruplo cæteris maior, magisque in latitudinem
se effundit: quinque autem habet foramina, per quæ aquam admittit, atque expellit, vn-
de hanc Aristoteli Aporrhaim vocatam fuisse suspicor. (Hoc nō temerè reprehendit Ron-
deletius) Eam enim more lepadum saxi adhære scribit: Natice (inquit quarto de hi-
storia) saxi adhærescunt more patellarum, & aporrhaidum. Theodorus muricem inter-
pretatus est. Sic ille. A Rondeletij icone ne hilum quidem differunt aures istæ, quæ in hac
tabula exprimuntur num. 1. 2. 8. 9. & quæ pronè & supinè in secunda tabula exhibetur,
Sed quia, & longè minores inueniantur, itaque has etiam depingere libuit.

Patella feræ siue Aures marinæ.

Otton siue auricula alia.

DE CONCHA VENEREA. ^E

Cap.

LXXII.

VNIVALVIBVS potius,quàm vel biualuibus,vel turbinatis adijcere placet istiusmodi concharum genus,cùm quia turbine carent,tum quia vnica licet rotunda velut valua consent.

SYNONYMA.

Concha leuigata.
Porcellana concha
cur dicta.

Calculi vterini.

Porcus
το γυναικῆος
καὶ οὐδ' ἰδοῖ
ον.

Cochlea
margaritifera porcellana dicta.

Cōcha Venerea.
^a Lib. 9. c.

^{25.}
^b Li. 9. c. 33

^c Lib. 14.
209.

ASSIM in omni ferè Italia eiusmodi genus cōche venditur,emitturq; à mulierculis ad polienda sua ornamenta linea,vt splendeāt,quamobrem Bellonius læuigatorias, vel leuigatas appellauit. Gallis dicitur porcellaine,vnde vulgus etiam porcellanam concham vocat: sed quare hoc nomine veniant,haud satis liquet. Zoographus in omni re obscura indaganda,cùm diligentissimus,tum laboriosissimus,id sibi nō constare asserit: quam & Græci (inquit) χοιρίνας (de qua voce mox) vocarunt. Conijcit autem nomen hoc eis factum à quadam oris suilli specie,quam parte sui inter labra denticulata dehiscen- te,vel potius altero extremo testæ,nempe acutiore, & eminentiore rostri suilli instar,quodammodo referunt. ἢ διὰ τὸ μορίῳ γυναικῆος πῶς εἰσπένει. τῇ τε μεταξὺ τῶν χειλῶν σχισμῇ καὶ τῇ ἐνδοτέρῳ κοιλότητι, τῇ μητρῷ, vnde & vterinos calculos, qui in hoc genere candi- di, & minores sunt, vulgus nostrum appellat. & quod figura quodammodo vterum refe- rant,superstitiosi homines corpori appensas vteri morbis salutare mentiuntur,hæc super- stitio, vt & in alijs plerisque amuletis, luxuriæ superbiæque prætextus est, quæ vt hæc & alia ornamenta, ceu valetudinis gratia, auro argentoué inclusa,collo pendentia ostenten- tur,efficit: amatorum veriùs inuitamenta in mulieribus,quæ venalem suā pudicitiam hac hedera produnt,quàm sanitatis tuendę instrumenta,aut amuleta morborum.Sed redeo ad propositum, super etymologia huius vocabuli. Mulieres (inquit Varro) nostræ nutrices maximè naturam qua feminae sunt,appellant porcum,& Græci eadē significatione χερῶν, siue (vt Athenæus inquit) delphaca,vt copiosius in philologia de sue ostendimus. Sunt igitur dictæ porcellanæ διὰ τὴν πρὸς τὸ γυναικῆος αἰδοῖον ὁμοιότητα, donec alius certiora afferat. Bellonius porcellanæ nomen à purpura detortum videtur innuere. Purpurarū testas (inquit) Itali porcellanas vocant, quo etiam nomine conchylij genus omne intelli- gunt. Fiunt & globuli,quibus suas preces mulierculæ nuncupare solent,ex testis maiorum purpurarum,aut muricum,Galli pate nostres de porceleine vocant.Hucusq; Zoographus. Cochleam margaritifera vulgo dictam ab vnionū colore splendoreq; (nā vniones in ea non reperiuntur,sed in ijs,quæ conchis binis constant) quam nos nautili specie supra con- stituimus, Bellonius etiam porcellanam vulgò vocari ab artificibus scribit, quod muricis conchæ (quā similiter porcellanam nominant,) formam habeat. Ceterum videamus nun- quid nomen apud veteres habeat elegantissimum hocce conchylij genus.Hermolaus Bar- barus Plinij librum trigessimū,& secundum emendans,pro Veneri eymbia,legi posse cen- set,Veneræ,Senecam citans:Veneræ (inquit) Ipondyli,& ostrea. Rondeletius Veneræ conchæ nusquam alibi mentionem factam fuisse nouit,putatq; eam esse,quæ apud Gnidio- rum Venerem colebatur,vnde concha,vel cochlea Venerea dicta sit,quam describit ^a Pli- nius ex Mutiano, qui muricem (vt pōst patebit) nominabat, & remoram. Nauigant (in- quit ^b Plinius) Neritæ (alias Veneræ) præbentesq; concuam sui partem, & auræ oppo- nentes per summa æquorum velificant. Vbi in annotationibus suis Gelenius:Rectius legi- tur Veneræ,Sunt enim conchæ non gratę modò Veneri,sed etiam cognatę,ob cōmunem è mari originem: celebrisq; est eius deę effigies,atq; haud scio,an ex hoc ipso genere, pede premens. deinde mirum,quod non concuam partem aurę præbeat concha,sed diuersam, cùm concua sit velificationi aptior. Sequenda igitur & hîc,vetera exemplaria:Nauigant ex his Veneræ,præbenteq; concuam sui partem,& aurę opponētes per summa æquorum velificant. Sic Gelenius. Et sanè à pulchritudine,splendoreq; & leuore, quę dotes Veneri formosiq; corporis præcipue sunt,nomen hoc merentur præ ceteris conchis.Indocti quidā superiore sæculo,vt Syluaticus,& alij,vt ineptè scribebant,Veneras,Sōneras;ita etiam im- peritè interpretabantur pro conchis quas peregrini à D. Iacobi sepulchro auferunt, hoc est,pestinibus. ^c Martialis κατ' ἑξοχὴν concham simpliciter nominare videtur:

Lauis ab æquorea cortex Mareotica concha

Fiat, inoffensa curret arundo via,

Hunc

A Hunc enim vsum Conchæ Veneræ peculiariter Plinius tribuit. Fortè etiam est Concha Erythræa, cuius fit mentio apud Hedylen poetriam, scribentem de Glaucō marino demone, venisse eum in antrum Scyllæ, cuius amore captus erat,

Η κόγχη δώρημα φέροντα ἐρυθραίας ἀπὸ πέτρης

Η τὰς ἀλκυόνων παῖδας ἔτ' ἀπτερύγες.

Abundat autem aliquid in hexametro. Verisimilis omnino hæc coniectura est, cum & Bellonius istæ conchyliæ in mari Erythræo, seu rubro copiosè piscari attestetur in historia aquatiliū, & in secūdo libro de ijs, quæ in peregrinationibus suis obseruauit, scribat Carolo Clusio interprete, ad mare rubrū vicum esse nomine Tor, ibiq; viginti camelos onustos conspexisse his conchylijs rotundis, quibus clauēs in Europa appendi solent. At Cairi incolas ijs vti ad læuigandam & expoliendam papyrum atq; telas coloribus permixto gummi infectas, Belliculi marini quoq; à medicis, & pharmacopolis dicti, eadem videtur conchulæ. Sic enim de eis scribit Aggregator ex libro Circa instans, id est Platearij de simplicib. med. Belliculi marini species sunt conchyliorum alborum oblongorum, magnitudine castanæ parua, quæ dicuntur porcellanæ, & adferuntur è regionibus transmarinis.

Belliculi
marini.

B Ego apud Platearium in littera B. cap. 11. nihil huiusmodi, sed hæc tantum verba reperio. Belliculi marini frigida, & sicca naturæ sunt. excessus eorum ab authoribus non exprimuntur. Sunt autem quasi vmbilici, & circa littora maris inueniuntur. Vnguentis ad faciem clarificandam miscentur, vt vnguento citrino. Est autem vsum eorum ad faciem talis. Puluis ex eis tenuissimus subigitur cum adipe gallinaceo liquato ad modum vnguenti. Seruari diutissimè possunt, tanquam lapides. Syluaticus belliculos, siue bellericos marinos, Arabicè scribit dici astor, vmbilici humani speciem referre, esse autem lapides paruos, qui inueniuntur in littoribus maris cohærentes, sicut dentales. Nicolao Myrepso in vnguento citrino, vel è citrijs dicto, ad varia faciei vitia abstergenda inter alia nominantur *μπελέριοι θαλάσσιοι*. Quidam Vmbilicos marinos vertit. Barbari medici (inquit) belliculos nominant. Sunt autem lapilli ex eorum traditione exigui, & candidi, in littore maris reperti, vmbilicum hominis referentes, abstergendi facultate præditi. Ceterum in opere de compositione medicamentorum belliculos siue Vmbilicos marinos interpretatur fabas marinas vulgò dictas; in qua sententia ante ipsum fuit Cordus; qui porcellanā hanc nostrā Dentaliū vocat.

Vmbilici
marini,
Astor.

C Dentalium (inquit) est conchula marina parua, dentatam rimam habens, Et ante Arnoldus Villanouanus, vmbilici marini (inquit) vel porcellanæ ponuntur, cum medicamentis, quæ abstergunt, & dealbant faciem. Atq; hæc de bellerici voce satis sint. Ab Ennio vocantur alibi matriculi citante Apuleio, inter res marinas, de quibus, nisi conchæ sint hæ nostræ Veneræ, non habeo quid dicam. *χοιρίναι* quoque Græcorum non aliæ, quàm porcellanæ videntur: quoniam & nomen conuenit, & res, hoc est communis concharum natura, & forma: calculos enim siue lapillos, tum duritie, tum figura porcellanæ minores referunt: quamobrem calculorum loco ad suffragia eis utebantur, quod calculos elegantiores reperirent nullos. Mirum est autem, cum Aristophanes, & alij Græci earum meminerint, Aristotelem diligentissimum harum rerum scrutatorem silentio præterijisse. Ad quod responderi potest, inquit Zoographus, ex rubro mari, vel Oceano illas in Græciam olim, vt hodie in nostras regiones aduehi solitas, ideoque naturam earum Aristoteli perspectam non fuisse, etiam si nomen vulgò agnosceretur. † Aristophanis versus sunt

Dentalium
q. d. Cordo.

Matriculi.

Aristoteles
cur hanc
Concham
preterierit.

† In Equi-
tibus.

Οὐδ' ἐκείνος ὁρᾷ τειρηφόρος, ἀρχαίῳ χήματι λάμπρος,

D Οὐ χοιρίων (fortè & hoc excipiendum fuerit è nominibus secundæ declinationis genitiui pluralis vltimam non circumflectentibus) ὄζων, ἄλλα σπέδων, σμύρνη κατὰ ληπτος. Vbi Scholiastes, Choerina, (*χοιρίναι*) Conchæ (inquit) quædam marinæ sunt, quibus utebantur Athenis, ante calculorum vsum inductum. Idem Suidas repetit, & insuper: *χοιρίναι καὶ τριζὶ τῶ χοίρα, ἔτω κίττῳ διὰ τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθόν*: qui versus in Vespis Aristophanis legitur, & hi paulò antè:

Η δὴ τα λίδον με πρόισον, ἐφ' ἧ

Τὰς χοιρίνας ἀριθμῶσι.

In eadem fabula *χοιροβλιξ* vocatur ὁ φιλοδμασῆς, qui Choerinas conchulas ad ferenda suffragia sæpè manibus premat, alij interpretantur eum qui χοῖρον (τὸ γυναικῆϊον μόριον) contrectet. Hefychius *χοιρίνας*, calculos marinos (*ψήφους θαλασσίας*) interpretatur, cum non calculi, sed conchulæ sint, quæ calculorum vicem in suffragijs olim obtinebant: quod Pollux etiam testatur: *Πάσαι γὰρ χοιρίναις ἀντὶ ψήφων ἐχρῶντο, ἀπτερ ἦσαν κόγχαι θαλάσσιαι*. *χοιρίναι* Athenæo sunt placentæ ἃ θλα τίθενται ταῖς πανυχίσιν τῷ διαγρυπνήσαντι. Ab eodem in decimoquarto nominantur *χοιρίναι* (proparoxytonum) placentæ, quæ

Coruina,

Alhuda,

rum Iatrocles in libro de placentis meminerit. Porro porcellanam minimam aliqui hodie, referente Zoographo, coruinam aut coruiolam vocant, tanquam è coruo pisce desumptam: cum in coruo pisce lapillus longè alius reperiatur. Sed coruinæ vocabulum ab illis, qui pro lapillo è coruo pisce accipiunt, propriè accipi videtur: ab illis verò qui pro porcellana, à Græcorum Choerina detortum. Alhuda est genus conchyliorum, vt exponit Andreas Bellunenſis, quæ appellantur porcelletæ. Sic exponitur tertio canone Auicennæ, capite de cura apostematum in radice auris: & tertio canone, capite de cura ascitæ. Item canone 3. Fen. 2. tract. 3. cap. 24. de curatione fluxus sanguinis, & mensium, legitur alhuda: vbi Cremonensis non rectè interpretatur conchulas, quæ adferuntur à S. Iacobo.

GENVS. FORMA. DESCRIPTIO.

Li. 9. c. 25
Murex Plinij.

MUTIANVS (inquit^a Plinius) muricem (sic enim illi vocari, ex Rôdeletio supra diximus) esse latiore ait purpura, neq; aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, vtroq; latere se colligente: quibus inhærentibus plenam ventis stetisse nauem, portantem nuncios à Periandro, vt castrarentur nobiles pueri: conchasque quæ id præstiterunt, apud Gnidorum Venerem coli. Quam descriptionem nulli

Testa,

Color,

meliùs quadrare contenderim (inquit Rondeletius) quàm ei conchæ, quam porcellaine vocamus, nonnulli læuigatioriam. Conuenit ea descriptio conchis Venereis omnibus, & magnis, & paruis, & mediocribus. Testam præterea omnibus duram esse admodum vel inde agnoscas, quod nunquam eam arrosam comperias, quemadmodum in alijs testaceis: quæ à tineis, vel alijs eiusdem generis bestiis marinis corrosa, vel perforata sæpè videas. Tota intus candida est, foris varietate colorum insignis, in diuersis conchis. Bellonius quoque nobis eam descripsit his verbis: Læuigatoria concha oualem habet formam: eiusque est politissima testa atque æquabilis, nullis punctis (quod falsum est, quædam enim multa habent præsertim maiores, de quibus hîc scribit Bellonius; aliæ quidem nullis, vt minores) distincta ac stellata, ore oblongo, parte prona patulo, in ambitu denticulato: in cuius lateribus breues canales videas, per quos linguam exerit. Idem Bellonius harum concharum tres, aut quatuor differentias se se comperisse tradit, alias enim ingenti dorso tumere; alias verò oblongiore, ac veluti tereti forma protendi. Alias rursus pusillas, alias magis capaces, minusque stellatas, aut maculosas reperiri. Totidem Zoographus, & Rondeletius genera, licet diuersa depingunt, describuntque: ego plura obseruaui, & hîc etiam addidi.

Concha,
prior Rondeletij,

Concha Venerea 1. Rond.

Remora,
Mutiani.

Porcellana
iuxta Zoo-
graphi ma-
ior.

usque Rondeletius. Quæ sequitur icon Zoographi est, similis Rondeletij, in hoc genere, vt putat, maxima, & in corollario ruffam eam vocat, & sic describit. Porcellana ruffa dici potest concha ex genere illarum, quæ propriè porcellanæ nominantur, maxima, testa simplici vtrinque se colligente, ita vt latus vnum in parte plana, vbi labrum denticulatum constituit,

G

H

Concha Venerea Zoographi,

stituit, terminetur: alterum verò cui dentes, aut striæ longiores, ac minus prominentes introsum conuertitur, & in sese conuoluitur, vt in cochleis. Superior pars gibba hæmispherij figura, sed maior est, specie ouali: longiuscula enim est, & terminatur in partem alteram acutiorem, alteram obtusorem. Magnitudo est ferè, quæ anserini oui. Nusquam inniti potest, nisi parte plana, quæ candida est, vt intus quoque gibba, quæ hæmisphærium constituit, ruffa, maculis nigris distincta, sed paucioribus, minusque scitè quàm stellata. Læuitate ita resplendet, vt imagines reddat, sed obscure. Idem Zoographus aliam ruffam minorem appellat: parua est in hoc genere, quadruplo minor, aut amplius, quàm stellata, (de qua mox) oblongiuscula. Ventre, (sic partem simam appellat) ruffo: qui in reliquis omnibus, quas vidit, candidus est. In labris etiam denticulatis striges ruffæ sunt, striæ candidæ. Striâ nominat, vt in columnis striatis Vitruuius, partem eminulam: strigem verò cauam, Dorsum in summo varium est, albis, pallidis, & glaucis maculis. Vtrinque per latera glaucum: in imo ruffum. Pars interna candicat. Magnitudinem eius, & formam icon-

Porcellana
ruffa mi-
nor Zoo-
graphi.

**Concha Venerea mi-
nor ruffa Zoographi,**

ne adiuncta aliqua ex parte ex eo repræsentauimus. Quarta icon Rondeletij est altera species Conchæ Venereæ, de qua sic breuiter ille scribit: Concham hanc raram non possumus non vocare Venereæ speciem, ob magnam & figuræ, & naturæ affinitatem. Est enim ouij figura, concha simplice vtrinque sese colligente. Vtrinque foramen vnum habet, inter hæc rimam, Ad vlcera, & ad alia exiccanda non minus probanda, quàm superior. Varia quoque est, sed ita maculas insperfas non habet, sed pro his lineolas. testa est tenuiore, & minore, magisque perspicua. Tertiam speciem idem Rondeletius a se depictam non minus Venereis conchis subijci posse putat, quàm præcedentem, ob testam eodem modo vtrinque se colligentem, &

Altera spe-
cies Rond.

Figura.

Color.
Testa.

Tertia spe-
cies eiusdè.

Concha Venerea 2. Rond.

rimam inter foramina duo. Parte qua plana est, compressa est magis, quàm supradictæ, altera magis rotunda. Maculis rotundis notata est, durior & spissior secundâ, colore candido. Quarta species, quam denique ex eo hic depinximus, semper parua, inquit, manet, superiorum modo rimam habet, & nulli rectius, quàm concharum Venerearum generi subijci potest. Parte altera plana est, altera in tumorem elata, in qua circulus est aurei coloris, alioqui tota foris candida est, intus cærulea. Testa est valde dura, eadem vi exiccandi, qua superiores. Quæ deinde pingitur, elegans genus est Venereæ Conchæ, oui anserini magnitudinem excedens, tota ex ruffo candicat, maculis per totum dorsum siue superiorem partem respersa alijs oblongis, alijs rotundis, ferè ferrugineis. Pars prona tota candicat ac nitet admodum. Dentes siue striæ pro portione totius Conchæ, breues, at profundæ. Macularum planè vndique expers est, quam priori loco tabula alia ostendit, magnitudine oui gallinacei, sed paulo oblongior, toto dorso verò ita

Quarta e-
iusdem.

Genera ab
autore ob-
seruata.

Pars pro-
na.
Dentes.
Tabula pri-
ma.

Concha Venerea 3. Rond.

lo oblongior, toto dorso verò ita ouo similis, vt primo intuitu aliquem fallere possit. Prona parte color castaneas ita refert, vt earum corticibus obducta videatur. Dentes habet admodum exiguos, quorum radices lutescunt. Intus testa candida est. Secunda in hoc ordine, cum eam aliquando depingerem lutescebat, & maculis orna-

Concha Vener. 4. Rond.

Secunda,

Concha Venerea authoris prima.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Secunda tabula.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Ultima.

Buziosa.

batur subpurpureis; sed cum in humidiori loco eam seruassent famulae, superiorem corticis cuticulam exuebat, & longè pallidior euaserat. Eius magnitudinem icon ostendit. Tertia eiusdem ferè cū prima in hoc ordine magnitudinis, eodem etiam modo resplendet ac micat, sed densior huic est testa, neq; ut in illa, diaphana; colorq; in hac contrariò se habet modo: nam toto dorso castaneus est, prona parte candidus. Maculae per dorsum aterrimae, omnes rotundae, at inaequales. Quarta ex eo genere est, quam primùm separatim hinc damus, tota candicans ex ruffo; maculisq; respersa subpurpureis aut amethystinis, quin etiam subcaeruleis. Vtraque praeterea per dorsum lineam habet rectà percurrentem, luteam, qua aliae ferè omnes carent. Quinta ac postrema in hac eadem serie coloris est cinerei, nonnullis ornata maculis siue asteribus nigris. Adieciimus his colear ex quodam elegantissimo genere Venereae Conchae confectum. Testa nō ut in praecedentibus omnibus intus candida est, sed ferè violacea, extra per dorsum, castanea, sed modò albicantibus, modò flavescentibus maculis, rotundis, amplisque insignis. Zoographus stellatam per excellentiam vocat. Oui, inquit, gallinacei est magnitudine penè. Ex albo diuescit, hoc est ad caeruleum colorem vergit parte conuexa, praesertim in summo: ad latera candidior: parte fima, candidissima. Intus quoque subcaerulea videtur testa, translucida ferè. transparent enim stellae siue maculae partis gibbae, quae multo plures in ea sunt, & situ splendoreq; superioris (ruffae maioris) elegantiam vincunt, singulae in medio sui atrae, ambitu ruffae, pleraq; rotundae, lenticularum ferè magnitudine, quaedam dimidia, nullo ordine. Iam verò prior in secunda tabula, in qua nonnullas minores & minimas damus, tota candida est, per dorsum tamen nonnihil ad cinereum vergit. Altera splendidissima, dorso est quasi amethystino, uti etiam ab altero prona partis latere, ubi striae potius quam dentes sunt, ab altero latere candicat. Tertia ruffa est, & est ex eo genere, cuius & iconem & descriptionem supra ex Zoographo dedimus sub lemmate, ruffae minoris. Quarta dorsum habet admodum elatum; coloris cinerei, multis ac infinitis maculis punctisve ferrugineis refertum. Pars prona est candidissima. Ad latera quoq; candicat, & maculas habet ferrugineas, maiores verò quam in tergore. Quinto & sexto loco imprudenter pictor adiecit cochleae cylindroidis genus elegantissimum, coloris subcinerei, maculis refertum quae ad caeruleum vergunt, & alijs strijs oblongis eiusdem coloris ambiuntq; eam fasciae duae flavae. Septimo numero exprimitur conchula Venerea splendidissima, prona parte ferruginea, qui quoq; color est in lateribus, sed dilutior. Dorsum ad cinereum inclinat. Octava flavescit, & maculas obtinet ferrugineas minores in tergore, maiores à lateribus. prona candicat. Nono loco alia cochleae cylindroidis minima ac elegantissima species tota candida strijs siue lineis ambientibus rubicundis. Numero decimo prona & supina parte expressa ex ijs est, quam ex Rondeletio quarto loco depinximus, tota cinerea per tergus, infra candida. Ex iisdem quae vltimum ter depingitur, sed longè & splendidior & candidior. Haec eadem minima vocatur Zoographo, quae inquit priuatim Mutterstein, hoc est calculus vteri, vel matricis à nostris vocatur, Lusitanis & Aethiopibus buzios: vndiquaq; alba est: nisi quod in dorso lineae binae flauent; in oualem ferè speciem coniunctae; & dorsum ipsum inaequalius quam caeteris & gibbosum, ita ut illi quoque testa incumbere possit, sed oblique. idem per medium pallidum est siue subluteum. Pars interior è roseo ad caeruleum tendit.

Conchae

1

2

4

5

V S V S.

Ad alui fluxus.

Pectines ꝑ
Cōga Vene
rea vsurpa
ti.

Ad dentes
dealbādos.
Ad ægilopas.

CONCHÆ Venereæ testa aliquem habet in medicina vsum, nam reperitur, (inquit Rondeletius) in descriptione pilularum de bdellio, ad alui fluxus constringendos, & intestinorum atq; vteri vlcera. Recipitur autem apud Mesuem & Serapionem: sed Monachi Mesuæi interpretes purpurarum testas aut matris perlarum (vt vocant) supponi iubent. Ego cum Zoographo Rondeletij sententiā porcellanas interpretantis amplector, quam pharmacopœorum vulgus pro Concha Venerea, Pectines vsurpet. Optima etiam ex eadem sunt dentifricia, & vtilis est ad vlcera canthi oculorum, & ad ægilopas, resiccandi vim habet insignem sine caliditate. Bellonius tradit his rubri maris incolas magno labore in acervos collectis, ingentem quæstum ab ijs qui Memphim adeunt, facere solere. His enim (inquit) Aegyptij sua lintea glutino imbuta læuigare atque expolire consueverunt.

A runt. Idem author est earundem apud Græcos & Turcas quoq; chartis expoliendis vsum esse, sed vulgus Gallicū talem vsum inexpertum habere, ijsq; tantū ad suspendendas clau-
 ues, vel conficienda cochlearia vti. Sed Rondel. Italis & Græcis in eundē vsum cedere scri-
 bit. Est porro vsum iste antiquissimus & Plinio etiam notus, qui in decimotertio sic scribit: *Ad chartā*
 Chartarum scabritia læuigatur dente conchæ; sed caducæ literæ fiunt: minus forber po-
 lita charta, magis splendet. Hæc ille. Huic eidem conchæ perforatæ in altero extremo mul-
 ti hodie clauēs, vt dixi, appendunt & zonæ accommodant, ob conchæ elegantiam & læuo-
 rem, ob quem nihil sordium colligit, neq; vestes atterit. Inuenio deniq; apud quendam
 Aethiopes ex rebus communibus vix quicquam tantoperè curare, quàm vt habeant con-
 chulas porcellanas albas, quas Buzios (inquit) nominant: proq; ijs vel aurum quandoq;
 copiosè permutare: aut pro ijs filios suos parentes vendere. apud Thongrum Aethiopum
 regnum pro comperto hoc haberi. Eisdem loco monetæ vtuntur, vt Lusitanus quidam
 Zoographo retulit. Affiguntur & loris ephippiorum ornatus gratia. Postremò Zoogra-
 phus scribit in eiusmodi concha maiore faciem sculptam & pulchrè expressam vidisse.

B DE CONCHA PERSICA.

Cap. LXXXIII.

C OC quoq; Conchylij genus, quod ex Persia allatum Serenissimus Fran-
 ciscus Medicus Magnus piæ memoriæ Hetruriæ Dux Secundus pro sin-
 gulari sua erga studiosos, maximè verò eos qui naturæ rimantur arcana, hu-
 manitate mihi communicauit, velut vnica tantummodo valua cōstans, in-
 ter monothyra siue vniualuia collocatū. Concha est maiori sui parte rubi-
 cunda; cætera candida. Margaritas proferre ex fide digno relatu idem Serenissimus vir
 affirmabat. Eiusdem planè generis est minor altera adiuncta Concha, tota cineritij colo-
 ris. Vtraque nisi turbine careret, ex Turbinatorum genere videretur. Vtriusq; icon subin-
 de dabitur.

C DE PENICILLO.

Cap. LXXXIV.

T ESTACEOS istiusmodi tubulos Penicillos vocarunt nonnulli recen-
 tiores. Eos hîc potius quàm in alia quauis operis huius parte posuimus,
 quòd licet amfractuosi sint, turbine tamen careant. Penicillos (putem) vo-
 carunt, quòd in eorū cavitare contineatur, quod similitudine sua Penicil-
 los, quibus pictores vtuntur, qui ex caudarum extremitatibus fiunt, vel eos
 quibus albarium testorio parietum inferunt, exprimant. Penicilli istius
 iconem mox ex Rondeletio exprimemus. Tubulus, inquit, est testaceus molli quadam
 & laxa substantia faxis alligatus, ita vt aquarum vndis cedat & agitetur. Cùm id carnosum
 (quod nimirum intus latet) se exerit, frondem expandit, vt in pictura Rondeletius expref-
 sit. Icones duabus tabulis à me adiectæ ostendunt istiusmodi tubulos non eandem sem-
 per habere figuram. Huc quoq; pertinere videntur tubuli illi alij, in quibus vermes deli-
 tescere in Insectorum historia ex Rondeletio retulimus, necnon & minores tubuli alij,
 quorum etiam eiconem subinde dabimus.

Concha Perfica minor.

Penicillus marinus Rondeletij.

Tabuli alij ab autore obseruati, in quibus vermes delitescent.

Penicillus marinus alius,

Vermes in tubulis delitescentes Rondeletij.

Tubuli alij parui in quibus etiam vermes delitescunt.

Finis Libri Tertij.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS.

DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR.

Liber Quartus,

QVI EST

DE ZOOPHYTIS.
SIVE PLANTANIMALIBVS.

Et primùm

DE VRTICIS. Cap. I.
PROOEMIUM. ORDINIS. RATIO.

VÆ nec animalium, nec fruticum seu plantarū, sed tertiam ex utroque naturam habent, & ut loquitur Aristoteles, ταῖς ἀμφοτερίζοντα φύσιν καὶ ζῶον, id est, Budæo, & Gaza interpretibus, ambigentia & plantæ, & animal, ζωόφυτα Græcis dicuntur. Latine ea nominare non possumus, nisi Plantanimes, aut Plantanimalia vocemus. Talia sunt, Vrtica, Holothuria, Tethya, Mentula marina, Malum insanum, Cucumis, Pulmo & reliqua similia, quibus multi annuerāt Spongiæ, quas nos inter plantas imperfectas collocabimus. Sextus Empiricus, non ignobilis philosophus, recenset Zoophyta, quæ ex igne generantur. Nam animalium differentias enumerans secundum varios generandi modos, sic loquitur. Eorum quæ absque coitu generantur, alia ex igne eduntur, ut Zoophyta, quæ in caminis videmus: alia ex aqua corrupta, ut Culices &c. sed quænam sint hæc Zoophyta, planè ignoro. Nam quæ hoc libro examinanda proposui, omnia in aquis nascuntur, aut ijs locis, quæ aquis quotidie perluuntur. Quæstio est de Vrtica, sitne animal, an Zoophytum, quæ sanè controversia hoc loco diluenda est, ut cur hoc in libro primum Vrticæ locum tribuerimus, elucescat. Ex recentioribus Bellonius Vrticam inter Molles pisces recensuit, infirmo argumento, nimirum quòd Mollium more in obsonijs edatur. Rondeletius etiam animal esse imperfectum, idque ex genere Mollium, non Zoophyton esse scribit: & idcirco Polypo, & Lepori marino subiunxit: maximè quòd modò fronde expansa Polyporum instar pedes multos habere, modò fronde contracta massa tantum carnosa, informi (veluti Leporis marini)

Zoophytū
quid.

Spongiæ.
Sexti Empirici opinio de Zoophytis.

Zoophyta
ubi nascantur.

Vrtica an Zoophytum.
Bellonii & Rondeletij opinio.

Bbb constare

constare videatur. Ex veteribus ^a Aelianus etiam Mollibus annumerauit: ait enim: Mollia ex aquatilibus vocantur, quæ ossibus, sanguine & visceribus carent, vt Polypus, Sepia, Loligo, Vrtica. Eadem apud Galenum quoq; verba leguntur in Glossis, vbi *μαλάκια*, quæ sint, exponit. Plinius verò atq; ante eum Aristoteles Zoophytum faciunt Vrticam, addit etiam ratione. ^b Philosophi verba hæc sunt: Quas autem Vrticas appellant, non testa operiuntur, sed exclusæ omnino sunt ijs, quæ in genera diuisimus, ancipiti natura hoc genus est, ambigens & plantæ & animalis. absolui enim & escam petere nonnullas, & sentire occurrentia posse, atq; etiam asperitate corporis vti ad se tuendum, animalis est. At verò, quòd imperfectum sit, & saxis celeriter adhæreat, nec aliquid excrementi emittat manifestè, quamquam os habeat, plantarum generi simile est. Vnde ^c Plinius: Equidem & his, inquit, inesse sensum arbitror, quæ nec animalium neq; fruticum, sed tertiam ex utroq; naturam habent. Vrticis dico, & Spongijs: Hinc est fortassis, quòd pediculos eius frondes potius, quam cirkos appellarit: Spongijs Zoographus, nullum sensum inesse ait, ideoque Zoophytis inferiores haberi. Vrticas cum & sentiant, & insuper eorum animalium, quæ Mollia in mari vocant, naturam præ se ferant, Zoophytis superiores perfectioresque existimat. Nos quidem Zoophytis annumerare maluimus rationibus, & autoritate Aristotelis cõfissi, & quia quædam earum magis animalis naturam habent, quam ea, quæ saxis semper adhærent, idcirco primo loco de ijs hoc libro agemus. Quod autem Vrticarum nullum genus Molle statui perfectum debeat, ex ijs, quæ primo libro huius voluminis relata sunt in genere de Mollibus, facile licebit cognoscere.

• Li. 11. de anim. c. 37.

• De part. 4. c. 5.

• Lib. 9. c. 43.

Zoographi opinio.

Æ Q V I V O C A.

Vrtica herba. ^a Lib. 3.

καλέφει, & *κνίδη* vocatur herba, tactu manum vrens, ideoq; Latinis Vrtica nuncupata. Ταῖς *κνίδας*, inquit ^a Athenæus, Eupolis in Autolyco vocat ἀκαλήφας, vt & Aristophanes in Phenissis ἔχει τὸ πρῶτον πάντων ἰφουλίων: αἰδ' ἐξ ἧς τὰς κραναὰς ἀκαλήφας, id est: Poruit omnium primum iphia gignere, deinde continuò mordaces Vrticas. Hac etiam voce idem poeta vsus est in Vespis. Pherecrates in Transfugis, Κ'ὰν ἀκαλήφαις τὸν ἴσον χρόνον ἐσεφαιῶσαι. Pari temporis spacio Vrticis coronari. Quæ omnia de Vrtica planta, non de marino Zoophyto intelligenda esse annotat Dalechampius. Suidas, & Scholiastes Aristophanis ἀκαλήφω vocant genus Conchylij. Interpres Nicandri præterea θαλάσσιον ὄστρεον, hoc est auem marinam, sed pro ὄστρεον reponendum censet Zoographus ὄστρεον: non quòd Vrtica verò sit ostreum, sed quòd ostreum ferè aliqui esse putarint, & si testam haberet, inquit, ostreum esset. Eidem videtur ^a Aristoteles Vrticam Testaceis adnumerasse, quòd de Testatorum vitæu agens inter cætera hæc quoq; dicat. Ἐχέει δὲ ὡς περ τα' ὄστρεα ἐν ὑποχώρει ἐξω ἢ τροφῇ (id est τὸ περίττωμα) πορον. ἔστι δὲ αὐτοῖς ἄνω. εἴοικε γὰρ ἡ ἀκαλήφῃ ὡς περ τὸ ἔσω εἶναι τῶν ὄστρέων τὸ σαρκοῦς: τῇ δὲ πέτρα χρεῖται ὡς ὄστρεω. Est igitur ei Vrticæ ceu inclusa ostrei caro: testam verò non habet, sed caro nuda est, & pro testa saxum, cui adhæret. Hinc aliquis inter Mollia, & Testata Vrticas ambigere coniecerit, illas dico, quæ saxis adhærent, aut semper, aut aliquando. Vrtica secundum aliquos est ἀδός *μύιας*, quam Aristoteles dixit hyeme edulem esse. Zoographo hic locus est suspectus, quòd *μύιας* Conchæ sint, quas aliqui mytilos interpretantur, *μύιας* verò Muscæ insecta; quamquam Rondeletius *μύιας* in eodem Concharum genere vocari putat.

Pro Conchylio.

• Histo. 8. cap. 2.

An inter testata enumerarit Aristoteles.

Aristoteles correctus.

SYNONYMA.

Etymum.

καλήφαι, & *κνίδαι* dicuntur Vrticæ, tum herbæ, tum animalia, ab vrendo sic à Latinis dictæ, quòd manum vrere videantur, si ea tangantur. Ακαλήφας nominauit Theophrastus, & Aristoteles modò ἀκαλήφας, modò *κνίδας*. Sed ἀκαλήφῃ Atticum est, non *κνίδη* vt scripsit Zoographus, quòd nomen etiam ^a Plinius in Picium catalogo recēfuit. Cnide, inquit, quam nos Vrticam vocamus. dicitur autē *κνίδη* ἀπὸ τῆς κνίσεως, hoc est δηγμὸν καὶ κνησμὸν τινὰ ἐμποιεῖν τῶν ἀπτομένων χειρῶν, morsum, aut pruritum excitare tangentium manibus. Eadem *κνίδη* per metaplasmiū dicitur etiam *κνὶς κνίδος*. Eustathius. ὁ δὲ *κνίξω*, καὶ *πνίξω* πνίξω, ὡς μεταπλάσας *κνίδα* λέγει ὁ Ὀππιδανός. In vulgari Lexico scribitur etiam *κνίδη* per *η*, quomodo scribi apud ^b Gazam annotant. Ea tamen scriptura, nec est apud Hesychium, nec Suidā, nec Etymologum. Nam *κνιδῶντες* apud Hesychium,

• Lib. 32. c. 11. Cnide.

• Lib. 3. Gram.

A Helychium, non est suo loco, sed inter κνίδας, & κνίδος; adeo ut κνιδῶντες pro eo reponendum videatur. Ακαλήφην quidam, ut annotauit apud Athenæum Dalechampi, interpretantur ἀπολῆσαν τὴν ἀφῶν sensum corruptentem, alij ut Athenæus ἀπαλλῶ τῇ ἀφῇ, id est tactui mollem, ac lenem per antiphrasin, cum sit aspera, & infesta. Quocirca ex hoc etymo manifestum euadit, deprauatè in multis locis, apud veteres scribi ἀκαλύφην per u præsertim cum Etymologus, & Lexicon quoddam vetus dicant, κνήφην, & ἀκαλήφην in penultima per u scribi. σίφην, & ἀγρίφην (significans σκάφην) per i. Quin etiam in lexico quodam veteri legitur Ακαλήφην τὸ μὲν φυτὸν διὰ τῆς ἡ. Τὸ δὲ ἄσπερον ὑπαιθρον, διὰ τῶ ὑψιλῆ. Itidemque apud Helychium ἀκαλυφῇ καὶ ἀκάλυφον, ἄσπερον ὑπαιθρον. hoc est sine tecto, sub dio. Et rursus apud Etymologum ἀκαλυφῇ, ἄσπερος ὑπαιθρος. Veruntamen pro ἄσπερον ὑπαιθρον scribendum potius videtur auctori Thesauri linguæ Græcæ ἀκάλυφον. nam per β scribitur ἡ καλύβην, quo tugurium significatur: ego nil mutandum censeo. nam ἀκάλυφον à litera priuatiua α & καλύπτειν, quod occultare significat, deriuari puto. Μητρίδια etiam appellantur Vrticæ marinæ, fortassis à similitudine quam habet cum pudendo muliebris: & Vrticarum genus semper solum Galli impudico vocabulo vocant: Aristophanis iocus

B est in Lystrata:

Αλλ' ὃ τῇ θῶν ἀνδραιοτάτῃ, καὶ μητρίδιον ἀκαλήφον.

Sedo tehearum robustissima, & matricularum Vrticarum.

Matriculi nescio qui nominantur ab Ennio in Phagiticis hoc versu, ut citat Apulæius:

Purpura, Matriculi, Mures, dulces quoq; Echini.

Bellonius Vrticæ marinas antiquos Colycia, & Coryphia vocitasse scribit. sed nullum nominat authorem. Nos Colycia (alia lectio Corycia, vel Corythia, vel Corophia) inter Mures meminimus numerari. Vrticam hodiernis Græcis Colizenam vocari tradit Gyllius, quod (colis) id est pedunculis suis firmiter Dolyporum more adhærescit. Bellonius Colycenam scribit, Rondeletius Colycenam, Colybdenam aliqui veterum pro marino pudendo interpretantur. In Italia multi antiquo nomine Latino Vrticam appellant, aliqui flammam maris. Caro marina apud Trotulam, quantum coniectura assequitur Zoographus, Vrtica est. Iouius Vrticæ, & vertibulos non sine errore eisdem tradit.

Matriculi 3
Apolog. 1.
Colycia,
quæ Bello-
nio.
Colyzena.
Colybde-
na.
Caro mari-
na.
Iouij error.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

DIFFERUNT Vrticæ magnitudine. Hinc duplex genus percipitur teste

Aristotele: alterum corpore paruo, quod cibo aptius est; alterum maiusculo duroq;. Vita etiam aut moribus, seu loco: Inde rursus duplex genus eodem auctore: Aliæ enim sinuosis adhærent, quæ nunquam à faxis absoluuntur, aliæ plana littora amant, quæ suis abiuncta sedibus vagantur: Et alibi:

Sunt item quæ adhærere soleant, (animalia) & quoties libuit absolui: ut genus quoddam eius quam Vrticam vocamus: quippe cum nonnullæ ex ijs nocte absolutæ pascantur. Ea sic ex eodem repetijt Athenæus: Sunt autem Vrticarum duo genera: Aliæ enim in cauis abditæ faxis, nunquam ab illis separantur: aliæ in planis, & æqualibus scopulis commorantes huc illuc transmeant. Os in medio habent Vrticæ, uti tradidit Aristoteles, quod in maioribus euidentius est. id antea idem Philosophus in medio corpore statuerat, & in

D maioribus dixerat esse euidentius. Ibidem etiam tradit. excrementum nulla in Vrtica certi: sed hac re stirpibus esse similem. Alibi contra meatum, ut Ostreas habere scribit parte superiore, quo excrementum secedat. Vnde Plinius: Ora (Vrticæ) esse traduntur (Dalechampi rectius legi putat, os ei in radice esse traditur) excrementa summa tenui fistula reddi. Et eodem loco de Vrticis scribit: Carnosæ frondis his esse naturam, & carne vesci. Ex Aristotele procul dubio id transcripsit Plinius, is enim rationem reddens cur excrementa per superiorem partem emittant, more Ostreorum, subdit: Vrtica enim ipsa quasi Ostreorum caro esse videtur inclusa saxo, perinde ac testa. Vrticarum plurimas species commemorat Rondeletius, quas sic diuisit: Vrticarum aliæ faxis, vel cuilibet alteri rei adhærent. aliæ minimè. Rursus earum, quæ faxis, vel alteri rei hærent, aliæ perpetua stabiliq; sede illic degunt, quæ sunt Vrtica parua in rimis saxorum latitans: quæ Purpuris, & Buccinis adnascitur: quæ cinerea est, longiq; cirris constat. Aliæ sedes mutant, & libere per mare feruntur, natantq; (& cum liber faxis hærent,) ut purpurea Vrtica.

Histo. 5.
cap. 16.
Histo. 8.
cap. 1.
Lib. 3.
Os.
Histo. 8.
cap. 2.
Histo. 4.
cap. 6.
Excremen-
ta.
Histo. 8.
cap. 2.
Li. 9. c. 45
Cur excre-
menta per
superiora
emittat.
Differentiæ
ex Ronde-
letio.
Vrtica par-
ua.

Potes.

Semper solutæ, liberæque sunt eæ, quas vulgus Potes appellat: ex his vna est, quæ quatuor pedes, siue brachia habet: Altera quæ octo, Polypi brachijs non valde dissimiles. De his omnibus exceptis solutis eodem ordine dicemus hoc capite ex Rondeletio, & si quæ species à nobis, aut ab alijs obseruatæ sunt, addemus, singulis generibus; primum ab ijs, quæ

Vrticæ par
uæ Ronde-
letij descri-
prio.

saxis, aut simili rei adhærentes descriptionem incipiamus. Vrticæ parua Rondeletij nucis iuglandis magnitudinem vix superat, ob id parua ab eo dicitur: Tota carnosa est, cirros breues habet, contracta recti intestini extremum refert, colore vario est. Quædam enim est viridis, alia cærulea, alia subnigra, sed punctis aliquot cæruleis, vel flauis, vel rubris nota.

Vrtigo.

Massilienses Vrtigo vocant. Græcorum vulgus *κολίκαιναν*, & *κολέκαιναν*, à quo fortassis Normanni Cul d'asne, Burdegalenses Cubaseau. Vrticæ autem cinerea, sic appellatur à Rondeletio propter colorem: tenuis est admodum, quia frondem magnam, siue cirros multos habet, carnis parum. In saxorum rimis viuit: comam semper explicatam habet, nec vnquam contrahit: reuera tamen Vrticæ est: acrius enim pungit, ac mordet, si diutius manibus contrectetur.

Color.

Tertium Vrticæ genus, nostri, inquit Rondeletius, purpureum siue phæniceum Rosam appellant; alijs Posterol, quod contracta recti intestini extremum cum musculo sphinctere, siue podicem referat, quem Posterol nomine intelligunt, quod posteriore loco situs sit: alij Poussépîe Britannorum, alij Cul de cheual vocant. Est autem hæc primæ similis, nisi quod frondem, & longiorem, & copiosorem habet. Cæterum Poussépîe Britannorum, Bellonius Pollicipedes nominat, & vulgo apud Gallos Poussépîeds, ac eos sic vocari tradit, quos Rondeletius Balanos facit, quod pollicum in pedibus similitudinem habeant, racematim Oceani cautibus adhærentes. Idem author de Vrticæ agens, duas tantum species Vrticæ prædictas Rondeletij descripsisse videtur, dū sic de ea scribit: Hanc circa Norman-

Rosæ vrti-
cæ genus.

niæ litus oblcæno vocabulo Cul d'asne à cirrorum contractione, atque explicatione appellant. Græcum vulgus cum terrestrem Vrticam Zuchindas vocet, marinas tamen Colicenas nominat, antiquum vocabulum imitatum, quo ipsas etiam marinas Vrticæ Colycia, & Coryphia vocitabant. Maris potius deiectionem, quàm magni fieri debeat. Plures eius obseruantur species. Quædam enim rubro colore suffusa est, altera magis cærulea, granulis in gyrum circumflecta. Vtraque marinum tuber contracta refert, explicata cæla-

Diuersitas.

riem, totum corpus rotundum ambientem, nam infinitis cirris antennarum papilionibus, aut scarabæi crassitudine constat. Contracta porro Vrticæ orbicularis est, aut teres: scopulis littoralibus (ijs potissimum marinis tractibus, qui ventorum impetum minus sentiunt) tam pertinaciter inhæret, vt nisi primo impetu diuellatur, vix postea nisi in frustra concisa

Serpit per
mare.

dirimi possit, adeo suas trichas arctissimè contrahit. Certum est Vrticæ Cochlearum modo in mari serpere, ac moueri, sed id quidem parcius. Porro vtriusque moles magnitudinem iuglandis raro explet, cirros habet molles, duos digitos oblongos, tenerrimos, gracillimos, ac fragiles, insigni hac dote à natura præditos, vt quicquid attigerint, suis acetabulis retineant. Hæc Bellonius, cuius Vrticæ explicatæ, & contractæ icones etiam addidimus. Nos aliam figuram subiungimus in qua contractæ Vrticæ species cernitur pronè, & supinè depictæ. Hanc sequitur cinereæ Rondeletij congener. Saxis enim & hæc adnascitur, & colore cinereo est, curris admodum tenuibus. Quæ deinceps depicta exprimitur in medio earum trium, cum Rondeletij rubra conuenit: est enim ex purpureo colore violacea, sed quia non nihil differre videbatur, eius iconem adiecimus. Prior forte fuerit ex leporis marini genere, coloris etiam partim purpurei, partim albi, nouissima pilei ferè formæ colore tota coccineo, excepta summitate, quæ est viridis cum nigra rotundaque macula. Quartum Vrticarum genus facit Rondeletius, quod instar Holothuriorum testis alienis adnascitur, & maximè purpuris. Pars exterior dura est, & rigidiuscula, spissiorque quàm in alijs Vrticis. cirros breuissimos in ambitu habet. in exterioribus eius partibus filum longum deducitur purpureo colore, tam iucundo tamque fluido infectum, vt cum pretioso illo purpuræ succo certet. Idcirco opinatur Rondeletius hanc Vrticam purpuræ adhærentem à cane Herculis demorsam fuisse, quæ tam excellenti suauique colore rictum dentesque canis illeuerit, vt negarit puella quam deperibat Hercules, fore vnquam eum optati compotem, nisi prius eo colore infectam vestem dedisset. Inde purpuræ colorem inuentum fuisse. Et enim si mortuam purpuram dentibus arripuit canis, iam vnà cum vita succus ille euolat: si viuam, ea vndique ita munita est, tum testa clauata, tum capitis operculo, vt vndique ab omnibus iniurijs tuta sit. Præterea purpura tanta est duritie, vt dentibus canis robustissimi minimè cedat. Fuit & in Lepade compertum Vrticam nasci: de hac ad me Neapoli scripsit Ferrantes Imperatus. In dorso esse sex rimas apertas stellam æmulantes: in medio dorsi foueam parua, cum figura quadam inclusa Conchæ Rhomboidi simili, sustinerique à lateribus

Purpure in
uentio.

teribus

Purpura in
Vrticæ cõ-
perta.

teribus

Purpura in
Vrticæ cõ-
perta.

teribus

Purpura in
Vrticæ cõ-
perta.

teribus

Purpura in
Vrticæ cõ-
perta.

teribus

Purpura in
Vrticæ cõ-
perta.

teribus

Purpura in
Vrticæ cõ-
perta.

teribus

Purpura in
Vrticæ cõ-
perta.

teribus

teribus lepadis mediante membrana continua, & cavitatem quæ est in animali, non habere aliud intermedium quàm membranam. A parte anteriore conspici fructum Lepadis instar penicilli pictoris inter se reuoluti. Duas alias Vrticæ species nobis depictas exhibet Zoographus, sine vlla descriptione, à Cornelio Sittardo ad se missas ex Italia, opinor rectiùs ad primas à Rondeletio descriptas posse referri. vti etiam quam ego hîc addidi colore ex albo & ferrugineo variam, triplici aspectu depictam. De solutis Vrticis sequenti capite trademus. nam ea quæ de Vrticis commenta sunt à veteribus, potiùs ijs conuenire puto, & attribui, quæ alicui rei adnascuntur.

Vrtica parua Rondeletij.

Vrtica cinerea Rondeletij.

Vrtica rubra Rondeletij.

Vrtica explicata Bell.

Vrtica contracta Bell.

Vrtica contracta nostra.

Vrtica marina faxo innata.

Vrticæ quartæ species Rondeletij.

Lepori marino congener, nu. 1.
Vrticæ rubræ Rond. congener. nu. 2.
Vrtica pilei figura. nu. 3.

Vrticæ species duæ, quas in Italia pictas Zoographus accepit à Cornelio Sittardo.

Vrtica marina alia triplici aspectu,

L O C V S.

* H. 4. c. 6.
Vrtica par
ua.

DIVERSA diligunt loca, & in varijs generantur, secundum specierum diuersitatem. Quædam enim nunquam absoluuntur, sed saxi semper adhærent, reliqua quæ vagantur, littoribus & planis locis gaudent. Secundum Vrticæ genus Aristotelis, quod corpore est maiusculo & duro, circa Eubœæ Chalcidem gignitur teste^a Philosopho. In Oceani saxi & maximè in Santonico sinu frequens est Vrtica parua Rondeletij. Eius autem cinerea in scopulis Fresconijs Agathensis sinus reperitur, integra à saxo auelli non potest, tum quia tenaciùs hæret, tum quia mollior facilè discerpitur. Rubra autem quam idem Rosam appellari scribit, saxi aliquando hæret, aliquando soluta vagatur. Vidit enim huiusmodi Vrticas cum alijs piscibus captas retibus, quod non contingeret, si saxi perpetuo affixæ essent: quoniam cum hærent, potiùs discerpuntur, quàm auelluntur.

VICTVS.

VICTVS.

PISCICVLIS fortè incidentibus vescuntur teste ^a Aristotele, Et ^b Plinius carne eas vesci scripsit. De saxo, inquit ^c Philosophus, quasi de testa viuit, & prænantes pisciculos excipit, retinetq; sicut manu admota hominis agi dictum est, deuoratque in hunc modum quæcunque naçta est esculenta. Absolui etiam saxi genus quoddam Vrticæ (vt modo dixi) notatum est, quod & echinos, & pectunculos, in quos offenderit, corrodit.

^a Histor. 8.
^b c. 2.
^c Li. 9. c. 45
^d Histor. 4. cap. 6.

ORTVS. NATVRA.

MODVS idem gignendi ijs est, qui testa inclusis: per rimas enim & caernas, & fauces saxorum oriuntur, vt tradit Philosophus. Victum eodem authore quamuis in humore exerceant, nec foris viuere queant, nihil tamen vel aëris, vel humoris recipiunt. Cornelius Sittardus ad Zoographum scripsit Vrticas, quæ Cochleis & saxi adnascuntur, cum abrumuntur, mutare colorem. Peculiaris eis modus venandi pisciculos: teste Aristotele: Sentit, Vrtica, inquit, & manum admotam corripit: adhærescitque perinde ac Polypus suis brachijs, ita vt caro intumescat. Os medio in corpore continet, & de saxo quasi de testa viuit: & præternantes pisciculos excipit, retinetq; sicuti manu hominis admota dictum: deuoratque in hunc modum quæcunque naçta est esculenta. ^a Plinius quoque Aristotelem secutus ait: Contrahit ergo se quàm maximè rigens, & prænatante pisciculo frondem suam spargit, complectensque deuorat. Aliàs marcenti similis, & iactari se passa fluctu algæ viæ, contactos (contractos piscium quidam manuscriptus codex) attrituque petrae scalpentes pruritus (Dalechampius legit petras scalpentes ob pruritus) inuadit. Eadem noctu pectines, & echinos perquirunt: dum admoueri sibi manum sentit, colorem mutat, & contrahitur. Tacta vredinem mittit, paulumque si fuit interualli, absconditur. Hæc ille, qui & alibi aiebat vim illis mordacem pruritu inesse, eandemque quæ terrestribus Vrticæ: quod ante eum scripserat ^b Aristoteles, inquiens: Non ore, sed tactu totius corporis mordent (& pruritus excitant instar herbæ Vrticæ) quod & Scolopendræ marinæ faciunt. † Aelianus non tam acrem vredinem concitare memorat, quàm Scolopendram, ^c Oppianus:

Victus:

Vt pisciculos venentur.

^a Li. 9. c. 45

Colorem quando mutet.

^b Histor. 9. c. 37.

Pungere more Vrticæ herbæ.

† Lib. 7. de anim. c. 35.

^c Lib. 2. de pis.

*Est infame pecus Ponti Scolopendra marina
Corpore terrestri similis, sed damna doloris
Hæc maiora facit, si quis modo cominus illam
Attigerit, feruet fæda prurigine corpus,
Qualem Vrtica facit cognomine victa doloris
Piscanti infesta est.*

Quocirca Diphilus Siphinius apud ^d Athenæum tradit eos, qui Vrticam marinam colligunt, & conquirunt, manus primum inungere, ne à pruritu, aut vredine infestentur.

^a Lib. 3.

PROVERBIA.

ARISTOPHANES in Vespis iubet ἀπο τῆς ὀργῆς τὴν ἀκαλήφλω ἀφ' ἐλεσθαι: hoc est ab ira auferre Vrticam. Scholiastes interpretatur asperitatem, & mordacitatem. Chrysippus apud ^a Athenæum πρὸς τὴν καλὴν tradit huiusmodi sententiam: Μόπον ἐλάϊον ἔστι ἀκαλήφλω ἔχων χιμῶνος ὄρα: id est ne quando comederis oleam, quum habeas Vrticam hyberno tempore. Oportet illum sentire de herba, non de pisce, inquit author adagiorum: esu prouerbium.

Ab ira auferre Vrticam quid.

^a Lib. 10.

De Vrticæ esu prouerbium.

Nec usum adagij video, nisi si quando significabimus extremam victus parsimoniam, vt nec vrticæ quidem adhibeatur aliquid condimenti. Mihi quidem, vt etiam Zoographo de Vrtica marina potius, quàm de herba sentire videtur prouerbium. Herba enim hyeme vel non extat, vel inepta est cibo per id tempus: Marina autem hyeme, & capitur, & commendatur, ac pro paradipnio habetur, seu condimento quodam, sicut & oliua. estate autem inepta

Histor. 4.
c. 6.
Caro earū
quādo me-
lior.

inepta est esui, quod tunc marcescat, ut his verbis testatur ^b Philosophus: Sunt omnes hy-
bernis mensibus carne constante atque rigidiuscula: at æstate rarefcunt & resoluuntur: præ-
madent enim & marcent, ut si tetigeris, facile discerpantur atque dispereant, denique nulla
tantisper euelli integra potest: ac æstus impatientia saxa subire interius solent. Ὡς περ ἀκα-
λίφας ἐσίου πρὸ χελιδόνων ἐκλιπτες: id est veluti *Vrticas edens ante hirundines furiaberis*:
Chorus in Equitibus Aristophanis ad Alantopolam: Vbi Scholiastes: Ante hirundines di-
xit, quoniam post hirundinem (vère exacto) Vrticæ non sunt edendo. Sensus est acutissi-
mo solertissimoque ingenio ac si Vrticas primo vère edisses: tanquam & illæ sua acrimo-
nia ingenium, sicuti & nasturtium, (acuant) furatus es: hoc est, callidissimus fur es. quan-
quam autem Scholiastes, tum pro herba, tum pro marino animali Acalephas hîc interpre-
tetur, de herba tamen omnino sensisse videtur Comicus, ut placet Zoographo, hæc enim
dum tenera est vère primo editur, Vrtica marina hybernis mensibus in cibo præfertur.

V S V S I N C I B I S.

Lib. de
Pythagoræ
Sym.
Pythago-
ras cur non
ederet Vr-
ticas.
Lib. 3.

OMEDEBATUR olim Vrtica, ut nunc etiam: quanquam Pytha-
goras teste ^a Giraldo præceperit discipulis suis, ut abstinerent, quod Ve-
neris stimulos afferre diceretur; vel ut alij volunt, quod Hecata sacra sit,
quemadmodum & trigla quoque. Philippides in Amphiarao apud ^b Athe-
næum: Ὅσπερ ἀκαλίφας, λεπάδας παρ' ὅνκε μοι

Ostrea mihi, Lepadas, Vrticas apposuit:

Quo die Lentulus fiamen Martialis inauguratus est, coena hæc fuit: Ante coenam Echinos,
Pelorides, Balanos, Vrticas, &c. Macrobius.

Mihi festa luce coquatur

Vrtica & fissa fumosum sinciput aure:

Sus cur na-
tus.

Iuuenalis, qui iubet his versibus vilem cibum parari; sed de Vrtica an de animali accipien-
di sint, dubitatur. Chrysippus, ait Porphyrius, dicebat, suem non aliam ob causam à Deo
factum esse, quam ut mactaretur (in cibum homini: ut verò iuris etiam, & veluti obiter ac-
cidentium ciborum (τῶν παραλαπτέων,) copia nobis deesset; omne genus Ostrea esse fa-

Quādo sint
meliores.

Lib. 7. de
anim. c. 35.
Hist. 4.
cap. 6.

cta: item Purpuras, Vrticas, & varias auium formas: Post æquinoctium Vrticarum genus
esculentius esse scribit ^c Aelianus: intelligit autem æquinoctium quod sit hyberno tempo-
re, quo eas etiam summopere laudat ^d Aristoteles, ut dictum est. Et cum duplex genus Vr-
ticarum statuatur, vnum corpore paruo, alterum grandiori & duro, hoc cibo ineptius, quam
illud esse tradit. Descriptus à Bellonio, præterquam quod exocœri, & nulli audissimè ap-
petant, etiam Græci hodierno tempore libentissimè comedunt ob lentam mucilaginem,

Vrtica par-
ua.

quam limacum modo emittunt. In delicijs habetur Vrtica parua Rondeletij apud Santo-
nes, vbi frequens nascitur in saxis Oceani. Rubra autem ab eodem descripta esculenta etiam
est, sed prædicta durior. Carne multo duriore est quartum eius Vrticæ genus, ideoque à men-
sis reijcitur. ^e Apicius in apparatu apuæ, sine aqua: Desuper, inquit, leuiter compones Vr-
ticas marinas, ut non cum ouis misceantur: impones ad vaporem, ut cum ouis ebullire pos-
sit, &c. Huc referendus Plinij locus, vbi ait: Alex peruenit ad Ostreas, Echinos, Vrticas,

Lib. 4.
Apparatus.

Cammaros. Græci, ut author est Bellonius, hoc tempore plurimas Vrticas ligneo veru trās-
fixas, & aliquantulum afsatas primum ex sale, & aqua seruafaciunt: deinde farina consper-
gunt, & ex oleo vel butyro in sartagine frigunt. Apud Santones, & Italos primum ablutæ,

Lib. 3.

& leuiter coctæ friguntur. Diphilus Siphinius apud ^f Athenæum, scribit Vrticam aluo du-
cendæ idoneam esse, prouocare lotium, ventriculum iuuare. Vrtica, & oua Echinosaurum, &
eiusmodi, succumimenti parum, & humidum, præbet: sed qui aluum soluat, & vrinam
moueat, Mnesitheus. Vrticæ inquit Xenocrates, gratæ sunt ori, & stomacho non mediocri-
ter ineptæ (gustui suaves, sed stomacho admodum insuaves sunt VVottonus: Diphilus ta-
men ^g εὐσμάχης facit, hoc est stomacho aptos:) sed afsatæ elixis accommodatiores (afsæ
elixis ad aluum mouendam magis idoneæ VVottonus, quod non probat Zoographus.)
Aluum cient vrinamque; magis mouent, quæ post purgationem exortæ iuxta calculos (quæ
lapillis adhærent, vrinam magis cient, VVottonus:) lotæ & perexiguo sali mixtæ, atque ita
parum aspersæ sunt, ut mediocriter mandi possint, & afsatione concretæ, aut verubus, aut
curculis super carbonibus maluæ, aut sarmentorum, ut valenter soluât. Cum passo autem,
aut vino mulso, gustum excitantes facile concoquuntur, facileque excernuntur, quæ verò ex
passo.

A passo, & oleo elixantur, cum alio etiam condimento (forte sine alio condimento, Zoographus) id quidem seruant, vt lubricæ sint, atque attrahant: sed & explent, & difficulter concoquuntur, & aluum magis relaxant (quæ autem coquuntur in passo vnâ cum oleo, lubricum quidem illud retinent, aluumque eient: sed ventrem replent, & difficulter in ventriculo conficiuntur, VVottonus:) Hæc Xenocrates apud Oribasium interprete Iohanne Baptista Rasario.

VSVS IN MEDICINA.

V pilos disperdant aliqui, teste ^a Galeno, medicamentum componunt ex ^a Lib. 1. de
marinis Scolopendris, Vrticæque marina, Stellis marinis, nitro, & amurca ^{comp. med.}
ad hæc mixtis. ^b Plinius Psilothrum esse dicit Vrticam marinam cum ace- ^{sec. loc.}
tō scyllite. ad hoc in oleo coqui, ait VVottonus. Aiunt eandem in vino po- ^{Lib. 32.}
tam calculosis prodesse, vt author est Galenus. Caro marina miscetur à ^{c. 10.}
Trótula medicamento ad maculas oculorum. fuerit autem fortassis hæc ^{Carnis v-}
Vrtica, quæ testam non habet, sed carnem nudam, interiori Ostreorum carni similem. ^{fus.}

DE VRTICA SOLUTA,
POTTA MARINA VVLGI.

Cap.

II.

SYNONYMA.

QUÆ semper soluta per mare fluctuat Vrtica. Italis obscena voce Potta ma- ^{Potta mari}
rina, dicitur, Græcis Mongi hodie inhonesto etiâ vocabulo, quòd, vt scri- ^{na Mongi.}
bit Bellonius partibus verendis admota, pruritû, ac Venerem, imo etiam
ampullas excitet: Gillius turpi eo nomine in Italia idcirco appellari tra-
dit, quòd speciem quandam mulieris vuluæ representet. Ligures hanc
appellant Capello di mare: Massilienses Capeau carnu, quasi dicas pileum
carneum. Massarius, Gillius, & Bellonius Pulmonem marinum nominant, contra quos re- ^{Pulmo ma-}
ctè disputauit doctissimus Rôdeletius, vt postea clariùs à nobis dicetur. A Germanis Ocea- ^{rinus.}
no finitimis Meerschum, vocari audio, & à Belgis Snortolf, Sequabbe, Hispanis, vt notat
Matthiolum Natura de Vieya, & Capacha de Velha.

GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPTIO.

DE hac Gylius in hunc modum: Cum iacent, omaso similes sunt: cum eri-
guntur pulmones videntur: tanquam vitrum translucent: cum suspensi
tenentur, quandam imaginem Polypi gerunt: nisi (quòd) brachia te-
nuissima, & crassissima habent: Cum autem eos secuissem, nihil in ea parte,
quæ Polypi ventri respondet, repperi: Vbi verò membratim dissecuissem,
in ijs partibus vnde pedes exoriuntur, quosdam meatus harenarum ple-
nos vidi. Adeo omnino lucidi, & tanquam vitrei sunt, vt sine sectione interiora omnia
videre possis: ac quamuis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiuntur, tamen cum
non sint esculenti, à prætereuntibus præclare contemnuntur. formam eis supernè rotun- ^{Forma.}
dam, infernè concauam, esse refert Massarius, vt Côchæ videri possint: cirros ex imo emit-
tere ad modum Polypi. Duo huius Zoophiti genera facit Rondeletius. Primum quintum
Vrticæ genus octo cirris, alterum sextum, quatuor tantum cirris præditum: primum sic
describit: Pars vna veluti fungosa quædam malsa, rotunda, caua, in medio perfora-
ta, purpurea veluti fasciola ambiente, pileum planè refert: altera parte Polyporum pe-
dibus

Vrtica quinta species Rondeletij.

Vrtica sexta Rondel.

ra oculatus lector colligere poterit, ideo nos ab vtriusque descriptione supersedemus.

dibus similis est: octo enim pedes habet^t crassiusculos, extremis partibus quadratos in acutum desinentes, nullas interiores partes distinctas habet. Corpore est adeo pellucido, & splendido, ut oculos offendat, & hebetet. Ad eam magnitudinem accrescunt, ut pileos quibus viatores uti solent, superent. Alterum genus quatuor duntaxat pedes, seu frondes habens, qui folijs achanti comparari possint, est in altera parte lineis aliquibus stellatim dispositis. Huius generis illa quoque videtur, quam ita descripsit Bellonius: Mollis quidem & albus corpore cartilagineo, ac cristalli in morem pellucido, quod in mucorem facile resoluitur. Gibbam habet instar dimidiatae sphaerae figuram, glabram, pollicis crassitudine: cuius pars interna nervis rectis à medio incipientibus, quasi strijs fulvi coloris in gyrum radiatur, quibus se diffundit, & constringit: qua corporis commotione aquam concutit, & nunc in primum, nunc in supinum effertur. Pinnarum vice pinnis tenuibus atque aegre conspicuis in orbem communitur, ut Lepus marinus. Cruciformes quoque cirros, striatos, crassos, in modum stellae radiatos, numero quater-
nos, parte interna natationi accommodatos habet: quos ut exactè conspicias, erit in lebetem aquae sincerioris conijciendus: qui si supinus deoluatur, multas fissuras in radice cirrorum ostendet. Os quoque habet parte prona situm, quo ea quae venatur, absorbet, in quem usum quatuor cirri ad eius latera subiacent, coloris sinopidis, quasi eius branchiae essent vel intestina. Hinc fit, ut intuentibus pulmonem in mari pabulandi gratia diuagantem grandis videatur quasi pituitae globus: qui vnicum tantum colorem referret, nisi rubris illis quatuor circulis
figillaretur, & ea cruce, qua interna pars striata est, distingueretur, Haecenus Bellonius. Sed ad primum genus referenda est ea Vrtica, cuius iconem nobis exhibuit Matthiolus, sub nomine Pulmonis marini, item ea cuius nos picturam damus pronè, & supinè. Quanta autem sit harum differentia inter se facile est pictu-

Pulmo marinus Matth.

Porta marina, vulgò prona & supina parte.

N A T V R A.

MNES pruritus in pudendis & vredinem in manibus mouent, & acrimonia sua Venerem extinctam, & sopitam excitat, qua maximè de causa cum Vrticis numeranda sunt, teste Rondeletio. Bellonius Pulmonem suum nil præter aquam resipere ait: os tamen leui calore incendere. Naribus quoque admotum, marinum virus olere, sargos, melanuros, scaros, sparos, auratas, & id genus piscium eo vesci, in frustra descissum, ac in mare reiectum viuere nihilominus, ac moueri: extra mare autem exanimem apparere. Emortuum in alto mari, ac in littus reiectum, transparentis glaciei similem.

P R Æ S A G I A.

CONSPECTAS plerunque vndis supernatantes futuram maris procellam præfigere. ^a Matthiolus tradidit. Contra Bellonius mari commoto, & spumantibus procellis irritato deorsum ad imum ferri, pacato verò ac bene tranquillo passim solutas vagari. ^a Com. in deos. lib. 2. 6. 36.

V S V S.

QUOD si ijs virgæ baculi que perungantur, noctu facium accensarum more lucem edunt, ut idem author est.

DE PULMONE MARINO.

Cap. III.

INTER Testacea Pulmonem marinum habuisse videtur. ^a Aristoteles. Nam quodam in loco tractans de Testaceis spontè prouenientibus (quod indicat initium sequentis capitis) Pulmonum mentionem facit inquit: Quin etiam qui Pulmones appellantur spontè proueniunt: Sed ait Rondeletius hoc loco eodem modo Testaceos Pulmones intelligere oportere, quo Holothuria, Tethya, Stellæ: id est corio duro contextos. ^b Plinius hæc Zoophyta facit: Multis, inquit, eadem natura quæ frutici, ut Holothurijs, Pulmonibus, Stellis, *Πνεύμονες* dicuntur genera quædam in mari viuentia, sed absque sensu, Hesychius. ^a Li. 5. Hist. lib. 6. 15. ^b Lib. 9. 6. 47.

AEQ V I V O C A.

RAMICES teste Nonio Marcello, dicuntur Pulmones, vel hernia. Plautus Mercatore: Tui causa rupi ramices, atrum dum sputo sanguinem, & Varro Trihodite: Prius quam in Orchestra Pithaulæ inflet tribias domi suæ ramices rumpit: sed in ijs, quæ hic adfert Nonius testimonijs, ramicis nomine non pulmo (hoc est viscus illud leue, & spongiosum, in quod tanquam follem spiritus in respiratione recipitur, ad cordis temperandum colorem) sed bronchocele intelligi Zoographo videtur. ^a Ramices.

S Y N O N Y M A.

Πνεύμονες Atticè pro *πνεύμονες* dicuntur ab Aristotele. Latine Pulmones vocauit. ^a Plinius: alibi idem Zoophytum Halipneumonem appellasse videtur. ^a Lib. 9. 6. 47. Germanis eiusdem significationis vocabulo Meerlungg vocari poterit. Interpres Kiranidis Pulmonem marinum exponit Cunnum marinum: sed sic nuncupant Vrticam solutam, de qua superiori capite egimus. Vnde existimo hunc interpretem, ut multos alios, nempe Malsarium, Gillium, Bellonium, hanc Vrticam Pulmonem marinum veterum (ineptissime tamen) putasse. Nam Pulmo marinus, vel à Pulmonum nostrorum figura, vel ab eorundem substantia laxa, & molli foraminulisque plena, nominatus fuit: hæc autem Vrtica nihil cum pulmonis figura, aut substantia simile habet. Præterea cum huius Vrticæ substantia per quam sit mollis, & pituitæ concretæ similis, quæ in aquam abit, in cinerem redigi.

digi, nec in aqua decoqui corpore aliquo superstite possit, verus Pulmo esse non poterit, E quem decoctum in aqua commendant medici, itemq; eius cinerem.

DESCRIPTIO. NATURA.

Quid sit.

Locus.

VL MONIS marini historiam adeo paucis complexi sunt veteres, ut quidnam sit à multis hætenus dubitetur, patet tamen ex prædictis carnosam esse substantiam. Nos, inquit Rondeletius, cum illa quæ saxis affixa sunt, diligentius rimaremur, & contemplaremur, inuenimus substantiam quandam illis hærentem, corio duro, & nigro intestam, intus mollem fungosam, & fistulosam, spongiarum aplysiarum modo. Ea in saxorum rimis nascitur, cuius imaginem non exhibemus, quia commodè exprimi non potest. Vel Pulmo

Pulmo marinus Rondeletij.

^a Lib. 8. f.

³⁵ Lib. 4.

marinus dici potest, corpus quoddam rotundum, pilæ marinæ modo, virescens, foris substantia feltro simile, intus totum fistulosum, veluti spongia aplysia. In mari aqua plenum est, & graue: extra mare in se concidit, & flaccescit: in saxorum rimis delitescit, & inter algas. Ego potius has Vrticas puto, & ad eas hirsutas, quarum primo huius libri capite mentionem fecimus, referendas. Nam Pulmones per mare feruntur, ubi imminet tempestas: quod scripsit etiam ^a Plinius sic inquiens: Pulmones marini in pelago, plurimum dierum hyemem portant. Et Ephesius interpres ^b Aristotelis de partibus animalium, & ibidem etiam Philosophus, quanquam Zoophyta sint, & fruticis naturam viuant, non tamen adhærere scribunt, sed absoluta

esse, sicut etiam in plantis quædam, ut epithymum, & epipetrum.

PROVERBIA.

Vitam Pulmonis marini viuere quid.

In Philebo.

Inter testacea poni-
tur.

Pneumonia.

ὡς βίον πνεύματος θαλασσίης, id est vitam Pulmonis marini viuere. Proverbium est in eos, qui ociosam, & securam nimium, stolidamq; vitam degunt, sine sensu ferè, sine præsentione vlla futuri, sine præteriti temporis ratione. Potest etiam appositè dici in hominem ebriosum, & abdomini, καὶ ὑπογαστρίας ἐπιθυμίαις (ut Aretes Cæsariensis loquitur) addictum, sarcire corpus solū prom-

ptum, ingenij viribus nusquam vti. Plato, ζῶν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλὰ τινος πνεύματος, ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ' ὀστρεῖων ἐμψυχὰ ἐστὶ σωμάτων: Id est, Non hominis, sed Pulmonis cuiuspiam vitam viuere, aut alterius marini generis, quod inter Testacea corpora animatum est. Vbi notabis hoc loco Pulmonem inter Testacea à Platone poni. Vfus etiam est eodem proverbio Synesius Prolemaidos. Episcop. lib. de regno, βίον ζῶντας θαλάττιον πνεύματος, id est vitam viuentes marini Pulmonis: loquitur autem de voluptarijs hominibus, qui in ganeæ libidinumq; vfu summum bonum ponunt. Βλακία (Græci hominem nimium simplicis stolidique ingenij appellant (metaphora ducta) à pisce quodam siluro simili, sed adeo vili inutiliq; , ut ne canes quidem gustare dignentur. Hinc quarto de Republica (Plato nimirum) βλακικόν τε ἡμῶν τὸ πάθος, ὡς εἰλέγοι τις πνευμονίαν, ἀπὸ τῆς θαλάττιου ζῶντος ἀνασθέντες. οἱ δ' ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ κύμηχόρις τῆς βλακίας, δὲ μνημονεύει καὶ Ἀριστοτέλης, id est, Ignauia nostra seu stoliditas, quam quis pneumoniā dixerit, ab animali marino sensu carēte, vel ut alij volūt, à regione propè Cumā Blacia dicta, cuius & Aristoteles meminit, Suidas. Vnde verbū βλακίαν, exponūt pigritari, tardare offitanter, negligēter aliquid facere, & forsā Pulmo marinus quoq; , quāuis animal esse videatur, tardius tamē & pigrius est, quā animalij nature cōueniat: ut inde Plautus fortè in Epidico dixerit:

Dij immortales soccos iussi adimere pedibus.

Pulmo enim, quod perhibent, prius venisset, quam tu aduenisti mihi.

Author adagiorum proverbium accipit in homines lentos, & celsatores: opinor, inquit, quod Pulmo, cum perpetuò mōueat, nunquam tamen loco se promouet: quod de animalium respirantium pulmone intelligit. Zoographus ad pulmonem Zoophytum adagij originem referri posse arbitratur.

VSVS IN MEDICINA.

COMMENDATUR imprimis ad pilos euellendos, aut prohibendos ne nascantur, ^a Plinius, Iecur etiam (thunni) tritum (inquit) mixtaq; cedia (psilothrium est) plumbea pyxide asseruatum. Ita pueros mangoni- ^a Lib. 321 cap. 10.

zauit Salpe obstetrix. Eadem vis est Pulmonis marini. Idem quoq; tradi- ^b Li. de ani- mal. 13. ca- pit. 27. dit ^b Aelianus, his verbis: Iam verò si quis qui nondum excefferit ex extre- ma pueritia, Thunni sanguine illinatur, non pubescet: hoc idem torpedo & marinus Pulmo efficiunt. Nam in aceto putrefactæ eorum carnes & mento aspersæ, fu- Cineris vis

VSVS IN VARIIS.

IGNVM si eo confricetur, ardere videbitur, teste ^a Plinio, adeo ut facu- ^a L. 32. c. 10 lam ita præluceat: videtur dicere, inquit Zoographus, confricatum eo li- gnum ita ardere, ut sua luce faculam quoq; vincat. Thitini (lego Thynni, nam & litterarum ordo consentit, & mox plura sequuntur de Thynna) oculos & Pulmones marini (marinos) si quis triuerit & conspexerit (conspexerit) in tecto domus sero, putabunt qui in domo erunt (vel vndecunque rectum aspicientes) se stellas videre. Si autem virgam vnixeris deambulans sero, cum luna non lucet, putabunt lumen de virga emicare. Si verò in muro vel in charta depinxeris fer- ram, aut imaginem aliquam videntes admirabuntur, ^b Kiranides, ^a Lib. 4.

DE HOLOTHVRIIS. Cap. IV.

SYNONYMA.

HOLOTHVRIA à Tethyis differre facile ex Aristotele probari potest, difficulter ex eius interprete Theodoro Gaza: is enim quodam in ^a loco ^a Gazæ incō- stantia. Tethyia vertibula & callos conuertit; Holothuria verò Tubera. alibi Te- ^a Lib. 4. de thyia vertit callos. rursus alio in loco omnia hæc Latina nomina Holothu- ^a par. c. 5. rijs tribuit, insuperq; de suo addit: Tota ipsa (Holothuria dico) simplici ^a Li. 1. Hi- stor. c. 1. mitiori; testa operata esse. Hæc itaque nominum confusio magnas tene-

bras doctis viris, qui eius versionem sequebantur, offudit, Belloniumq; errare coegit Ho- ^a Niphi er- lothuria & Tethya confundentem, item Massarium, quamuis hic diuersas res ex Plinio sit ^a ror. suspicatus. Niphus non tantum cum Tethyjs Holothuria, sed etiam cum Vrticis confudit ^a Etymum. Ο'λοθούριος Hefychio & Varrino est genus animalis marini. Vocabulum compositum esse apparet: sed vnde, non video, inquit Zoographus. Θουραϊος & Θουρας Hefychius inter- pretatur impetuosum, salientem, bellicosum, audacem, fortem, magnum, validum, libidi- nosum, cupiditate in aliquid procliuem. Sic & Θούρος Αρης dicitur, & Θούριδος ἀλλῆς τῆς παλαικῆς, ἀπο' τῆς θούρας ὅ ἐστι πηδῆσαι. Sed θούρις libidinosum significat, & θερύτρα ὀχία & θούρις genituram. Holothuriorum quoque meminit Plinius ac ea inter Zoophyta connumeravit. Multis, inquit, eadem natura quæ frutici ut Holothurijs, Pul- monibus, Stellis.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRPTIO.

A. Tethyis
quid. diffe-
rent.
^a Hi. I. c. I.

P A. V C I S S I M A sunt ab Aristotele & Plinio de Holothurijs tradita, ab alijs nihil: quia in cibis non recipiuntur, sed in littoribus neglecta iacent. Saxis non hærent, qua in re maximè differunt à Tethyis: authorè habeo ^a Aristotelem qui sic scribit: Πολλά δὲ ἀπολελυμένα μὲν ἔστιν, ἀκίνητα δὲ οἷον ὄστρεα καὶ τὰ καλούμενα ὀλοθούρια: Multa saxis quidem soluta sunt, sed immobilia vt Ostrea, & quæ vocantur Holothuria. Aspero corio conteguntur. Rondeletius duas nobis icones Holothuriorum exhibuit, cum his descriptionibus: Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtusum est & planum, in quo

Holothurij prima species Rondeletij.

rosæ pictæ imaginem sculptam esse dicas, circa quam sunt acetabula. Inde parua appendix & mollis dependet. Pisculentū odorem respicit, nec minus ingratum ac in suauem, quàm Lepus marinus. Altero extremo tenuius est. Intus partes omnes sunt indiscretæ. Inter maris purgamenta id reperit, quod hic representatur: quod quia vita, integumentis asperitate & durtia partibus internis indiscretis cum Holothurio conueniat, Holothuriorum speciem esse putat. Altero extremo caput discretum habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugosum, quod aliquando dilatatur, aliquando constringitur. Sequitur corpus crassius aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cuius vtraque parte duæ sunt appendices pedum, pinnarumve loco, sed differentes. Superior enim strictior est, in ambitu incisa, in acutum desinens; ad quam à ceruice producta est linea; altera latior vbiq; Harum beneficio motū aliquem habere videtur, cuius prorsus expers est primum genus: quod aliquando acetabulis suis, saxis hæret, sed soluitur. Secundum hanc speciem Rondeletij genitalis virilis quandam speciem præ se ferre ait Zoographus: vt Holothuriorum nomen dictum videri possit, quasi toto corpore ad huiusmodi speciem sit conformatum.

Holothurij altera species eiusdem.

N A T V R A.

PLANTAS potius esse Holothuria cenfet Aristoteles, quàm animalia, sic enim loquitur: Quæ autem Holothuria vocant, & Pulmones, atque etiam plura eiusmodi alia in mari, parum ab ijs (plantis) differunt, sua ipsa absolutione. Viunt enim sine vlllo sensu, perinde ac plantæ absolutæ. Nam in terrestribus plantis sunt nonnulla eiusmodi, quæ & viuunt, & gignantur, aut in alijs plantis, aut absoluta, quæle est quod Pernasus fert, vocatum à quibusdam epipetrum. hoc enim diu viuere potest, etiam à paxillis suspensum. Hæc ille.

D E T E T Y I S. Cap. V.

S Y N O N Y M A.

Tηθυσ, & Τηθύον rectus singularis à Græcis effertur, vt ηθυσ, & προμυον. Pro τηθυσ per α apud^a Aristotelem in penultima repono τηθυσ. apud quem & τα' τηθυσ, & τῇ τηθύ legimus. In^b Plinij codicibus quibusdam leguntur Tetheæ in foeminino genere, vt musæ: Hæ, inquit, sugentes, &c. & mox Tetheæ vtilis sunt. Et in piscium catalogo Tethea, vt Musa. Τηθυσ (per iota in prima, Zoographus mauult per η τα) κογχύλια, ὅσρια nominantur à Polluce. Τηθυσ γράνδμενα μύοισι, Nicander, id est, Tethe (vt Cete) quæ in musco, aut in algis crescunt, vel natant, aut capiuntur. Vocat autem Tethe, vt exponit Scholiastes, Patellas feras, quas nos Otia (id est aures) Aristoteles verò ὅσρια, & Homerus similiter communi nomine ὅσρια. Homerus meminit τῶν τιθέων inquit^d Athenæus, lege τηθυσ. Nam sic Homerus:

Πολλούς α'ν κορέσειν ἀνὴρ ὁδὲ τηθυσ διφῶν
Νηος ἀποθρώσκων.

Quæ verba sunt Patrocli exprobrantis Cebriani è curru deiecto tanquam vrinatori. Hunc locum commentans Eustathius: τηθυσ, inquit, ab vrinatoribus contrectantur Ostreorum generis, sic dicta à terra quam Tethyn nominant. Sunt enim præ cæteris marinis naturæ terrenæ, propter ambientis testæ duritiem: aut forsitan nominantur à nutrice infantium, quæ τηθυσ dicitur: propter tenerum eius (corpus) veluti quæ lacteum, & roscidum: qua ratione eiusmodi (Ostrea) etiam ἐρσηντα quidam cognominat. Quod ad Tethe quidē siue Ostrea attinet, antiquos aiunt non piscibus tantum: sed etiam Ostreis in cibo vsos fuisse: quāquam is neque vtilis admodum, neque dulcis sit: sed neque parabilis, cum è gurgitis vado ubi iacent (ἐν τῷ βυθῷ κατὰ βέδης: atq; propriè dicta Tethyia secundum Aristotelem saxi adherent,) non aliter quàm ab vrinantibus auferri queant, Hæc ille. Et rursus à verbo θῶ θησω, quod est lacto, deducuntur τηθυσ, & τηθυσ, (quæ nomina auiam significant: τηθυσ aliquando nutricem quoque) & τηθυσ quoque: quorum singularis casus, & rectus est τηθυσ, Aristoteli vsurpatus his verbis: Πηνη, ὅσριον, μῦς, κτλς κογχη, λέπας, τηθυσ, βέλανος. Et rursus cum ait ὁ μὲν κτλς τραχέος τραχός: ῥαβδωτός, καὶ τηθός ἀραβδωτός, λεῖος τραχός.

Hinc τηθυσ in multitudinis numero casus contractus: vt cum scribit Athenæus: τὰ δὲ τηθυσ παρὰ πλῆσι τοῖς προσημειοῖς καὶ πολυτροπώτερα: & quoniam inde genitiuus quoque formatur τηθυσ τηθῶν, sicut ηθὺς ηθῶν: iocandi occasionem inde sumpsit Aristophanes in Lyssistrata:

Ω τηθῶν ἀνδρσοτάτη καὶ μετρίδιω ἀκαλιφῶν.

de industria sic alloquens veluti amatas nutrices, ac matres. Sunt enim τηθυσ veluti τηθυσ, id est nutrices. μητρίδια verò Vrticæ marinæ: huc vsque Eustathius, qui τηθυσ quamnam essent, ignorasse videtur, & ab Ostreis non satis distinxisse: sicut & alius innominatus Homeri Scholiastes, qui τηθυσ nihil quàm Ostrea, seu genus Ostrearum interpretatur: Et Nicandri etiā qui τηθυσ putat Patellas feras, à quibus ea plurimum differre collatis inuicem historijs liquebit. A Tethyio diminutiua vox videtur τηθυώκιον. Epicharmus apud^e Athenæum τηθυώκισα, cum Testatis alijs diuersis nominat. Latine vel Tethyum tribus syllabis: vel etiam Tethus effertur duabus syllabis masculino genere, vt cetus. Gazam

^a Histo. 52
cap. 15.
^b Lib. 32.
cap. 9.
^c Cap. 10.
ibidem.
Tethe, que
Nicandro.
^d Lib. 3.

Iliad. II.

Odys. A.

Ab Ostreis
differunt
Tethea.

^e Lib. 3.

Holo-

Gaze cr. Hæthuria, Tethya, res diuersas, iisdem Latinis nominibus interpretando (Vertibula, **B**
cor. Callos, Tubera) confudisse superiori capite monuimus. Tethya, inquit Gyllius, Theodo-
 rus vertit Tubera, & Callos, & Vertibula. Tubera quidem quod sic nullis fibris, quemad-
 modum Tubera terrena nitantur. Callos verò quod callosa materia tegantur. Iam nunc
Sphero- Græci non Græco nomine, sed plusquam Barbaro Sphærodocus (fortè à spæhra, vnde &
des. Vertibuli nomen Gazam finxisse conijcit Zoographus) nuncupant. Ineptius ij, qui acco-
 lunt Adriaticum sinum, ex eo Spongiarum nominant, quia cum premuntur tanquam spon-
 giæ, sic aquam foraminibus reddunt. Hoc genus piscium Massiliæ in vulgus ignotum à pau-
 cis cognoscitur. Quidam senes cum huius descriptionem sub eorum oculos subiecissem, &
 multum inculcasset, nominarunt Vichonos: Veruntamen propter tempestates hos mihi
 ostendere non potuerunt. Hactenus Gyllius. Ab eo, ait Zoographus, quod spongiæ simili-
 tudinem quandam habent Tethæ, muscoso (si benè memini) & fistuloso corpore, Veneti
Niphi cr. spongiarum nominant vulgo sponge. Niphus alibi Vertibulum, siue Tuber cum Vrtica con-
cor. fundit. Callus verò, inquit, tanquam à Vertibulo separans, (cum alibi eundem faciat) ad
 magnitudinem iuglandis est: cuius durities media est inter testam, & corium. Alibi Verti-
 bula non rectè Vrticæ à nonnullis vocari scribit. Vertibulum inquit idem forma rotunda
Verticillu. est, subter cum aliqua cavitatē, crusta callosa, à qua & callus dicitur. Vulgo apud Tarenti-
 nos dicitur Verticillum, propter formam & paruos quosdam anfractus quibus describi-
 tur. Tubera à colore, & tumore dici idem Niphus ait, & alibi. Tethya, inquit, apud non-
 nullos sunt Vrticæ atque calli quidam ad magnitudinem iuglandis, duritie inter testam, &
 corium, colore suppalido, & rubenti. ea frequenter in Pyrgorum littore ad centuncellas
 reperitur: quæ sicuti palato & iucundissima, ita & stomachis minimè insalubria esse conij-
 cimus. Quidam confundunt Vertibula cum Vrticis eadem esse volentes, sed error est, cum
Cum Vrti- diuersa omnino sint: Vertibula enim testa scabra veluti corio integuntur, & pedibus carēt,
cis confun- & mobilia sunt. Vrtica verò (vbi retulimus ex opinione Aristotelis) nullam testam habet,
duntur. sed corpus omni ex parte carnem præ se fert: & pediculos habet, vt Polypus, & saxis abso-
 luta vagatur; decepti forsitan verbis Aristotelis octauo de historia dicentis: Nonnullorum
 natura corporis carnosæ est, vt eorum quæ Tubera (Tethya) appellantur, aut Vrticæ, vbi
 duo genera distincta intellexit, & non vnum, vt sit sensus: Natura corporis nonnullorum
 est carnosæ, cuiusmodi ea sunt quæ Tubera, aut ea, quæ Vrticæ vocantur, Tethyiorum Ger-
 manicum nomen facit Zoographus Spruzling, quod eis compressis aqua tanquam per sy-
 ringem, aut siphonem exiliat, vel Magling, quod caro eorum ventriculi figuram præ se fe-
 rat, vel Schuumling, quoniam & Veneti spongiarum, seu spongiolas vocant.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

Histor.
 4.6.2.

Excremen-
tum nullū
habent.

Color.

NOTA occultantur testa, quam pauem habent, vt nulla ex parte carnem de-
 testam habeant, teste Aristotele, qui idcirco Testatis adnumerasse visus est,
 & alibi: Quæ vertibula, siue calli os speciali nomine à tegminis qualitate
 appellamus (τὰ δὲ καλούμενα τιν' οὐκ) naturam inter hæc genera (Testa-
 torum) peculiarem, sortiri notum est. ijs enim solis corpus totum regumen-
 to includitur, cuius durities inter testam, & corium est; quamobrem modo præduri bubuli
 tergoris (ὡς περ βύρσα σκληρὰ) secatur. Adhæret id genus saxis sua testa duobus; se posita in-
 ter se foramina exigua admodum habet, & visum vix patientia, quibus humorem accipit,
 & reddit. Excrementum enim nullum in eo spectatur, quale in cæteris Ostreis, vel Echi-
 naum, vel quod appellant papauer, continetur, nulli è cæteris similis: in omnibus tamen
 sui generis eadem. Dissectis primum membrana nervosa crusta ambiente obtenta osten-
 ditur, qua Vertibuli caro ipsa continetur, nulli è cæteris similis, in omnibus tamen sui ge-
 neris eadem. Adhæret hæc utroque ex latere membrana circumdanti, & corio: & qua ad-
 hæret arcibus in partem vtramque est, videlicet qua tendit ad meatus ductos foras per cru-
 stam, quibus redditur, & accipitur cibus, & humor, quasi alterum sit os, alterum osium ex-
 crementum delegatum. Nec modus idem, sed alterum crassius: alterum tenuius est, cauumque
 intus vtrinque; exiguo quodam interueniente continuo, humorque in altero cauo consistere
 solitus est. Pars verò alia, quæ instrumentalis, & sensualis sit, nulla omnino percipitur, neque
 excrementum quidquam (vt dictum iam est) quo in cæteris more continetur. Color ver-
 tibulis

- A** tibulis, aut pallidus, aut rubidus est. ^b Alio quoque in loco de iisdem, sic scripsit: Habet hoc genus animalis duo foramina, primamque (*διαίρεσιν*) vnam qua recipiat humorem cibo accommodatum; & qua rursus emittat quantum humoris reliquum sit, nihil enim habere excrementi, ut cætera Testata hoc se habere ostendit. Præcingitur autem per medium tenui quadam membrana; in qua vitæ principatum esse ratio congrua est. Hæc Aristotelis verba de rima, seu diuisione Tethyorum Michael Ephesius declarans, ait: *τὰ δὲ τῆς θύρας πύλους μὲν ἔχει δύο: διαίρεσιν δὲ μίαν: ὥσπερ ἂν ἐν τοῖς αἰσὶν ὑμνωδῇ σάλπιγξ ἐξωγκώματον, καὶ χρίσας αὐτὸν ἀκοῦον ἕως κατὰ τὴν θάλασσαν μένει*: hoc est: Meatus (seu foramina) quidem in eis duo sunt, diuisione autem vna, ac si fistulam aliquam animo concipias (non equali, sed) tumido corpore: eamque in alterutra parte scindas à summo ad imum. Contineri in Testatis id quod ouum etiam vocatur eiusmodi cernere licet, ut tradidit Philosophus. His hæc paucula Rondelerius addit: Ea, inquit, non solum petris, sed etiam Ostreorum nostrorum testis affixa sunt, & in iisdem veluti tumores duri esse cernuntur. Oui figura sunt aliquando longiore. Testa extra fusca, inæqualis, & rigida, intus argentea, læuis. Tethyorum caro membrana alia alba inuoluta ventriculi formam refert, rotundam scilicet & oblongam, meatus crassior, & amplior gulæ proportionem respondet: alter minor podici. Vterque colore est rutilo, vel ruffo, reliquum corpus croceum. Id totum corpus corio nudatum seorsum depingendū curavi, quod ex duobus meatibus eminentibus, quos modo descripsi lector agnoscat. Reliqua Tethya corio suo testæ adhæret. Quum digitis premitur, aqua per meatus exilit, alioqui sensum fugientes. Alias Zoographus icones Tethyorum exhibet, quæ Cornelius Sittardus ad eum miserat quatuor, quæ vel Tethya esse videntur, vel eorum nature propinqua. Duas maiores fungos marinos esse, aut in Italia vocari addebat, testæ duræ inclusos. Colore, ut pictos accepit, sunt vario, sed magna ex parte fusco, quæ verò in maxima virgæ, contextu quodam reticulato (eæ continuæ esse debebant) visuntur rubræ. Minores duas vulgo nominari specie, earum pictura foris fusca hirsutaq; apparet, substantia (ut aliquis coniecerit) coriacea: intus autem caua, & rubra. Ab his nonnihil differre, quæ Bellonius depinxit, faciliè quicquid ex pictura videre poterit. Nos etiā Tethyorum aliquot obseruauimus species, quæ forma tantum differunt, non alia parte singulari, ita ut merito tot species Tethyorum, quot formas statuere liceat. Quæ primo depicta loco ostenditur parte externa, & secundo parte interna pyri formam æmulatur, colore cineritio est: ablataq; cucicula substantia apparet densa poris exiguis, vixq; visibilibus referta, per quos aqua attrahitur, & per vniuersum corpus distribuitur. Duo grandiora habet foramina: vnum oblongum; alterum rotundum: hoc alio: illud ori respondere videtur: in his quandoque conspiciuntur Scyllari, Cancelli & alia Crustacea: item Trochi, Turbines aliaq; parua Ostracoderma. Tertio qui ostenditur loco figura est mali; substantia eadē qua superior. foraminibusq; duobus: rotundo, quod maius est: oblongo quod minus: in eo scyllarus continebatur, quæ totum ferè illius foraminis occupabat interuallum, cauda erat reuoluta: eumq; idcirco tertio loco adpinximus. Quæ quarto, & quinto ostenditur numero, ab Antonio Maria Lombardo pharmaco pœo erudito Mutinensi donata mihi fuit: figura est inæquali, tuberosa: foramine vno oblongo maiori, quod in opposita erat parte, minori. in eo continebatur Purpura, proportionem magnitudinis Tethyi magna, ut etiam exterius corium eius penetraret. Septimo ordine ostenditur Tethyum secundo simile, figura rotunda, sed inferius compressa: foramen habet tam exiguum, ut vix conspici possit: intus habet crustaceum aliquod, ut in partis superioris foramine conspicitur.

De parte
4. c. 5.
Foramina.

Tethya
Zoographi

Nostrorum
Tethyorum
descriptio.

D

Tethya Rondeletij.

Tethyrorum icones Zoographo à Cornelio Sittardo missæ.

Tethya siue Vertibula integra Bellonij.

Tethya siue Vertibula aperta eiusdem.

Tethyiorum ab autore obseruatorum sex species.

LOCVS. GENERATIO.

Præstantif-
sima vbi.

Etyymum.

IN Oceano ad Gallicum littus frequentia sunt: Parisijsque in foro piscario sæpe Ostreorum testis adhærentia videre est. In Aegypto nulla inueniuntur: In Smyrna Asiæ præstantissima. Inter immobilia Testacea olfactu minime habere videntur teste Aristotele: qui etiam in rimis cauernisque saxorum generari tradidit: Nicander inter muscum, & algas crescere cecinit. Plinius Tethæ, inquit, inueniuntur sugentes in folijs marinis: Rondeletius pro folijs legit scopulis. Eustathius *τη/θη* sic dicta coniicit à verbo *θη*, quod significat *θηλαζω*, quod & pro lactare, & sugere accipitur. Vottonus hæc ferè ex Xenocrate: Tethya gignuntur in cauernis saxorum: maximè verò in ceno, & littoribus, quæ phyco algæ ué marina abundant. Inueniuntur & in musco marino, aut alijs in herbis folijsue marinis.

NATURA.

Plantas im-
perfectas
esse aliquā
do putauit
author.
Morus eo-
rum ab ex-
terno pro-
uenit.
^a De par.
4.c.5.

VBITARI summo perè potest, quam habeat naturam Tethya. Ego aliquando fui eius sententiæ plantas imperfectissimas esse, sicut Spongiar, & fungos: Itaque optimè dixisse Plinium: Tethya fungorum veriùs generis, quàm piscium sunt: Deinde nihil de animalis natura habere, cum nullum viscus intus habeant, sed carnem tantum vniformem: Motum autem & sensum qui inest illis, ab interno prouenire, cum multa Conchylia, & Crustacea intus habere sæpè conspexerimus: à quibus scilicet motus prouenit, tanquam sit in spongijs. Sed & Princeps Philosophorum, parum à plantis differre est opinatus: Spongijs tamen viuaciora esse (*ζωτικώτερα*) hoc est animalium naturæ propinquiora: Et mox: Tethyum igitur, inquit, & quidquid generis eiusdem est, quia adhærendo tantummodo uiuit, simile plantæ est: sed cum aliquid habeat carnis, sensum aliquem habere videri potest. Itaque utro nam modo statuendum sit, incertum est. & paulò post cum dixisset nihil excrementi ipsis inesse, subdit: Ex quo fit potissimum, ut ex hoc, & quidquid simile in animalium genere est, planta iure appellari possit: nec enim planta vlla habet excrementum.

VSVS IN CIBIS.

Tethya ru-
bea.

^a Lib. 3.
Vt alant.

ARUSTICIS in foro piscario vulgò diuendi solere magnitudine ouis gallinacei, author est Bellonius. Et Massarius rubea Tethya cibo idonea esse: pallida verò aut sublutea, amarulenta recitat, tanquam ex Aristotele: apud quem tamen id me legere non memini. Præstantissima è Smyrna Asiæ. ^a Athenæus cum ex Nicasio (ut videtur) de Testatis quibusdam dixisset, ut Purpuris, Buccinis, Phloadibus, subiungit: Tethæ verò prædictis similia sunt, & vberius alunt. Plurimum dare alimentum tradit Xenocrates, coriaque maximè eorum non confici. Secari etiam & lauari, ac liquore Cyrenaico, & ruta, muria, & aceto, vel ex aceto condiri: operæpretium esse ea cum viridi menta conficere.

VSVS IN MEDICINA.

^a Li. 3.2.c.9
Quibus co-
ueniant.

INest sapor salsus, cum amarore, ob quem deterget, flatus discutit, ut non sine ratione scripserit ^a Plinius: Tethya torminibus, & inflationibus succurrere, & tenesmum dissoluere renumque vitia, in cibo sumpta lateris dolores leniunt eodem teste. Conferunt etiam ischiadicis ventrique superiori vnà cum ruta. item cachecticis quorum corpus macie conficitur cum ruta, & melle. Contra Dorycnium iuuant in cibo sumpto teste Nicandro.

DE MALO GRANATO, FUNGO,
PYRO. Cap. VI.

DANIEL Barbarus vir cum humanitate, tum summa doctrina atq; nobilitatis supremo ordine apud Venetos conspicuus, tres hasce imagines ad me misit sub nomine Zoophyti, sed quia aliquantulum à Tethys, scilicet radice in multas fibras diuisa, differre videbantur, ab illis separavi. subiunxi tamen, quòd conijcerem ad eorum genus proximè posse referri. Terna habent foramina satis insignia. Primum à similitudine tum formæ tum coloris malum punicum appellatur, eiusdemq; mali magnitudinem habet. Secundum fungum tam exactè refert, vt non in mari, sed terra natum videatur, vnde Fungus marinus appellatur, colore est cœrulco, Tertium pyrum à figura pariter dicitur, similis ferè cum fungo coloris.

Danielis
Barbari
laus.

Malum granatum Zoophyton.

Fungus marinus Zoophyton?

DE MENTVLA MARINA.

Cap. VII

Lib. 3.

MENTVLÆ marinæ mentionem facit * Athen. ex Nicandro inquiring: Colybdenam Epicharmus dixit in ijs quæ suprà nos adduximus, mentulam, vt inquit, Nicander, marinam, vel vt in Opsartytico Heraclides scripsit Squillam. Recitârat autem antea hæc Epicharmi: *Ἐντι δ' αἰσῶν, πολὺ βδανάτε ἔχουσαι πόδια μικρά, τὰς χεῖρας δὲ μακρὰς χάραβος τὰ ἰομα*: Adfunt Colybdenæ & Astaci, quibus parui pedes, longaque brachia: carabos nuncupant. Rondeletius Vrticam paruam hodie à Græcorum vulgo Colicænam dici scribit: à Gallis culum asini. *Περὶ* nominatur à Numenio inter escas piscium vt videtur, & fortè non piscis, sed insectum aliquod Zoophytum aquaticum fuerit.

Colicæna
Περὶ

*Τοῖσι κεν ἄρμενα πάντα παραπλίσασαι δὲ μύρα,
Κόρυλλιον ἢ περιῶνα, ἢ ἀναλίαν ἔρπειλλον.*

Holothuria vnde dicitur
difficile est scire.

Grammatici vt Varrinus *Περὶ* interpretantur testiculum, pudendum, *περίνιον*. *Περὶ* σημαίνει τὸν ὄρχιν, ἀπὸ τοῦ *πέρω* *περίν*, καὶ *πύριν*. ἢ *παρα* τὸ *αἰεῖν* τὰ τέκνα. Hic coniungi potest Pirena Numenij, pudendum marinum masculinum, aut aliquam eius speciem significare. Holothuria vnde sic sint appellata, nōdum inueni explicatum. *Θούριον* inter alia impetuosum significat & salacem, id est procliuem ad libidinem: & *Θορναῖα* verbum libidini operam dare, *Θόρος* genituram. Holothuria à Rondeletio descripta, præsertim secunda species genitalis viris quandam speciem præ se ferunt: vt Holothurium dictum videri possit, quasi toto corpore suo ad huiusmodi speciem conformatum: vel Holothurium quasi Halothurium à mari. Halefursion pro genitali marino accipi videtur, quasi *ἄλδος οὐρά*, id est, marina cauda, Vegetius quoque Zoophytis quibusdam marinis caudam adnumerat. Est & piscis nomen *ἀδœon*, quod & nos genitale nuncupamus marinum, à nonnullis Halefursion Græcè dictum: quanquā Halefursion sunt, qui pro Callyonymo pisce capiant, Hermolaus in Corollario, quod si ab *ἄλς*, quod mare significat, compositum est vocabulum, vt videtur, *ἄλσοειριον* melius dixeris, vt Halosydna, Halosachne: nam Halipneumon à datiuo eius nominis componitur. Mentulæ marinæ meminit Albertus: Sunt in mari, inquit, animalia quædam similia veretro virili: sed loco testiculorum habent alas crescentes, quæ prominentia sua efficiunt testiculos. Imperfecta sunt, tardi motus, nec viuunt nisi in aqua. Pudendi quoque marini vtriusque sexus meminit Apuleius in Apologia prima, nominat autem virile veretillum (malim Veretillum genere neutro, vt sit diminutiuum à veretro) & muliebre vaginal (forte virginale vel vaginal) quod ab indocto quodam interfemineum appellatum reprehendit. Hæc friuola inquit pleraque in littoribus omnibus congestim, & acruatim iacent. Et rursus Albertus. Ostreum quoddam, ait, vnus conche inuenitur, quod habet speciem virilis virgæ inferius: & aliud eiusdem generis quod habet similitudinem vuluæ muliebris: non tamen hæc sunt instrumenta coitus in eis, sed partes corporis ipsorum, huius Ostrei Concha refert Cochleam, & est spinosa extrinsecus, vt cibo gratæ & delicatæ carnis. in eodem sæpius margaritæ reperiuntur, abundat autem in litore maris Germanici & Flandrici. Rondeletius nullam eiusmodi Cochleam descripsit: sed quartam Vrticæ speciem quæ instar Holothuriorum testis alienis adnascatur, & maxime Pur-

Veretillum virile.

Margaritarum locus.

mè Pur-

A mē Purpuris quæ sunt Cochleæ spinosæ. Inquirēdum igitur Vrticænē aut Holothurij aliquam speciem intelligat Albertus: cuius etiam alibi verba hæc sunt: Est genus quoddam Ostrei, cuius species vna Virgam, altera Vuluam præ se fert: & vocatur apud Germanos inferiorum marium Billegen. Zoographo hoc nomen hætenus inauditum, & eius ratio incognita. Zoophytum quod describere Bellonius & Rondeletius apud Massilienses & Montispeffulanos Mentula marina vulgò dicitur à similitudine: Italis vt Neapolitanis præfertim Cazo marino: Græcis hodiernis Psoli. Germani appellare poterunt Meerfschaam, Seefschaam, Seestert.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRPTIO.

RONDELETIVS duas Mentulæ marinæ species facit: Prioris hæc est natura & historia. Quantum ad integumentum attinet, Testaceis annumerari debet, non Crustaceis, vt Mentula marina Epicharmi. Corio enim duro constat, vt Tethya. Quum viuit, intumescit, & distenditur: post mortem flaccescit. Foramina duo habet, quibus aquam trahit & reijcit. Partes internæ indiscretæ sunt. Multa huiusmodi Zoophyta circa Stœchades insulas capiuntur. Varia sunt, alia viridia, alia nigricantia, alia flavescentia. De altera hæc

Mentula mar. prior Rondelet.

Mentula marina Rondeletij.

Alteri* Rô del. descripio.

scribit: Neq; Zoophytū istud à Mentulæ contracta forma multū distat, si eam cum scroto accipies. Ex dura quidē testa constat, sed veluti cartilaginea, spissa, rugosa, perspicua. Foramina à sese seiuncta duo habet, quibus aquam reijcit, quum com-

primitur. Partes internas indiscretas habet veluti reliqua Zoophyta. De Genitali marino hæc Bellon. Exanguie maris purgamentū est: solutum vagatur, sed eius ea est natura, vt à piscibus alijs minimē tēteretur neq; à quouam in cibo expectatur. Littorale est neq; alibi reperitur, quam vbi Patellæ, Ricini & Vertibula degunt.

Bellonij de scrip. Mentulæ mar.

Genitale ex hoc dicitur, qd teres sit, pedem longum, & mediocris brachij crassitudine: distendit se & contrahit

hirudinis in morem, vnde & ei nomen inditum est: quinetiam rufi coloris est. Iners, nec nisi serpendo incedit, aspectu toroso, Nymphææ radicis similitudine. Semper ad ima fidit: nunquam natat: contrectatumq; in seipsum contrahitur, ac cornu duritiem habet, vixque acuta cuspide pertundi potest: alioqui permolle, dum sua sponte mouetur. Suas promuscidēs, quando vult, exerit, atq; ita constringit, vt ex pedali longitudine, vix sex digitos longum appareat. Acetabulis quæ in promuscidibus habet, lapidibus hæret: in quibus plusquam quatuor millia nonnunquam annumeres. Ex anteriore autem capitis parte rursus crinitas emittit veluti arbusculas acetabulis plenas: quibus quidquid palpat, ad os adducit, quod tam amplum aperit, vt vel integram Conchulam admittat: vescitur enim omni Conchyliorum genere. Eius recrementa viscida sunt ac lenta, albissima, copiosa, quæ tandem indurantur, vt cum fidibus de duritia neruea firmitate certare possint. Os in gyrum

Nominis ratio.

Promuscidēs.

Os.

Victus.

Forma.

Epipetron.

Epipetron.

officulis dentatum habet, præterea nullis ossibus alibi præditum. Ab ore gula in stomachum differtur, quomodo in Erinaceo marino dictum est: reliqua ut intestina circumponuntur in gyrum, quæ vix obseruari possunt. Alia sunt purgamenta marina, quæ genitale vitæ imitantur tum specie, tum magnitudine, sed pinnis subnexis binis loco testium. Lumbricum marinum & terrestrem refert (id nimirum quod primo loco describit) nam Lumbricus sic se contrahit, ut ex sesquipedali ferè longitudine orbicularis ferè fiat. Misit ad Zoographum aliquando Cornelius Sittardus, cum alijs quas Romæ nactus erat picturis, pudendum aliqua ex parte simile illi quod secundo loco Rondeletius dedit, colore è luteo subuiridi. Massa quædam informis videtur, retrorsum ubi crassior altiorque est veluti cornu paruum, rugosum, extenditur: opposita pars humilior seu inglande foramen ostendit, idq; rubicundi coloris, si pictor non fallit. Hoc in Italia propè Romam rarè capi, nec esui esse aiunt. Ab eodem accepit quod epipetron vocabat. depictum id ut effigies representat, massa quædam informis spongiosæ & cauernosæ substantiæ, sex digitos longa, sesqui digitum lata: inæqualis & tuberosa, multis seu acetabulis compacta: colore partim nigricans, partim rubescens & albicans alicubi. Hanc apud Zoographum picturam cum Bellonius videret, pudendum marinum sibi videri dicebat. Nasci putat circa petras maris, eisq; hæcere, ut inde aliqui epipetron nominare voluerint. Sed Zoophytum hoc est. Veterum autem epipetrum herba, quam Aristotelis etiam suspensam, multo tempore vigere tradidit. Cum Zoographi iconem conuenit Mentula marina à me adiecta, colore tota ferruginea.

Epipetrum quorundam.

Epipetro Zoographi simile.

DE PENNA MARINA:

Cap. VIII.

Pinna cur
sic dicta.
Mentula
alata.

PIVS ac conuenientius nomen non inuenero, nisi hocce Zoophytum pennam marinam dixerim. Est enim pennis magnis quæ in pileis gestari solent perquam simile. Nostri tamen piscatores ob extremitatis alterius similitudinem, Mentulam alatam vocant, est enim ea pars præputio, id est glandi similis, altera verò partem pennam refert. Pars illa crassior quæ glandis specie est, rimas aliquot habet, quales sunt branchiarum rimæ in galeis. Quæ pennam representat, festucis tenuibus constat, quæ alumini scissili similes sunt, ijs substantia alia quædam tenera innititur. Noctu maximè splendet stellæ modo ob candorem

A dorem & laeuorem. Rondeletius inter Vrticas quoque exhibuit speciem vnam, quæ frondem pennæ ferè instar explicat. Pennam marinam aliam, rubentem, linea per medium caulem alba, fronde simili ferè, sed parte altera quæ fronde caret, longiore, simplici, nulla cum glande similitudine, Cornelius Sittardus olim ad Zoographum misit; his verbis adscriptis: Pennam marinam Aristoteles inter Zoophyta collocat, hanc vidi ipse apud Gysbertum Horstium Romæ. Ego, inquit Zoographus nec Aristotelem, nec alium quenquam veterum meminisse puto, hoc quidem nomine. Obseruaui Pennam marinam colore sanguineo, nonnihil à Rondeletij differentem, cuius hæc est icon.

Penna marina Rondeletij,

Penna marina sanguinei coloris,

DE VVA MARINA RONDEL.

Cap. IX.

NOSTRI piscatores oua sepiarum racematim compacta, à pediculo vno dependentia, earundem atramento asperfo, Vuam marinam nominant, de qua re dictum est, cum de Sepijs ageremus. Sed de ea Vua non loquitur Plinius, cum scribit: Rerum quidem non solum animalium simulachra inesse, licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium, Serras. Sed eam Vuam intelligi opinor, quæ hîc depingitur, quæ externa in parte vuæ flores optime expressos refert. Est autem oblonga quædam & informis massa, ex vno pediculo dependens. ^{L. 9. c. 20.}

Vua marina Rondeletij.

marinam tusam & madefactam cum vino sufficienti da bibendam, clam ieiuno tribus, & efficiet vini fastidium Nicolaus Myrepsus, qui è testudine etiam simile remedium, cuius

Partes internæ indiscretæ sūt, inter quas aliquando reperiunt veluti glândulæ parux, cuiusmodi vnica seorsim depinximus. Hactenus Rondel. Vuam marinam in vino putrefactam, ijs qui inde biberint, vini tœdium afferre, author est Plinius. Vuam

Vini fastidium ut pa- retur.

^a Veter. 4. c. vim admodum diuinam predicat, affert. ^b Vegetius inter diuersas res marinas Vuam quod-
⁸⁴ que adhibet in suffitu contra languorem morbi pestilentis. Vuam seu ampelon Græcè ali-
qui vocant genus algæ in aquis dulcibus, quod florem fructumq; *Σαρπυδόν*, id est racemum
instar congestum habet. Ampelis quidem & botrys Aeliano inter algas sunt. Hassguffe in
Oceano Germanicè dictum, magis refert fructum, quàm piscem, vt audiuit Zoographus.
nimirum vt Cucumis & Vua Plinij. Sed Zoographus vocis huius Etymologiam non as-
sequitur. Vua piscis (nimium extenditur hic piscis nomen) est, ita appellatus, quod bo-
tryonis id est racemi Vua similitudinem habeat, Massarius.

DE MALO INSANO MARINO.

Cap. X.

Nominis re-
no 2

VM nullum nomen apud veteres recentisque scriptores reperiatur huius
Zoophyti, à similitudine malorum insanorum, quæ Albergaines Montif-
pelsulani vocant, alij Galli Pomès d'amours, mali insani huic nomen ac-
commodauit Rondeletius. Vuæ marinæ species quibusdam videri posset,
sed quia flores Vuæ nullos refert, verum foliorum potius, vel plumarum
formam, quia etiam pediculo differt, dilucidioris distinctionis gratia ab Vua marina se-
creuit, & à similitudine mali eius terrestri, quod oblongius est (nam est & alterum rotun-
dus) malum insanum appellauit. Facultate ab Vua marina non differt.

Malum insanum marinum Rondel.

DE CUCUMERE MARINO.

Cap. XI.

Li. 9. c. 2.

Vcumeris marini meminit ^a Plinius his verbis: Rerum quidem non solum ani-
malium simulachra inesse in mari licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium,
ferras; Cucumim verò & colore & odore similem. Gillius, Cucumis, inquit, pi-
scis à Plinio dicitur colore & odore Cucumeri similis. Sed is nã magis similis est
ei, quem vulgò peponem vocamus: nisi arbitremur Plinium peruulgatum Melonem Cu-
cumerem appellare, quod ipsum simile vero videtur legenti ea, quæ idem scribit de Cu-
cumeribus, hæc Gillius. Is quem proponit Rondeletius Cucumerem paruum colore figu-
ra & odore refert. Digni est crassitudine & longitudine, tuberculis aliquot aspersis, veluti
in Cucumere terrestri paruo. Partes internas indiscretas habet.

Cucumis marinus Rondelet.

DE MANU MARINA.

Cap. XII.

Manus marina dicta à similitudine quadam, Zoophytum quoddam est, cuius picturā olim à Cornelio Sittardo accepit Zoographus, edendoq; esse negabat, neque apud autores de ea re reperisse se quicquam.

Manus marina Rondelet.

Finis Libri quarti, & totius huius operis, ad lau-
dem & gloriam Omnipotentis Dei,
& Beatiss. Virg. Mariæ.

I N D E X,

Siue Enumeratio animalium, quorum historia in hoc opere pertractatur.

Libri primi, qui est de Mollibus,
Capita.

D E Mollibus in genere.	Cap. 1. fol. 1.
De Polypo.	Cap. 2. fol. 7.
De ceteris Polypi generibus.	Cap. 3. f. 42.
De Sepia.	Cap. 4. f. 44.
De Sepiola.	Cap. 5. f. 63.
De Loligine maiori & minori.	C. 6. f. 64.
De Lepore marino.	Cap. 7. f. 78.

Capita Libri secundi, qui est
de Crustaceis.

D E Crustatis in genere.	Cap. 1. f. 94.
De Locusta.	Cap. 2. 98.
De Astaco.	Cap. 3. 108.
De Leone, siue Elephanto.	Cap. 4. 118.
De Astaco paruo marino.	Cap. 5. 126.
De Cammaro siue Astaco fluminali.	Cap. 6. 127.
De Astaco Caraboeide.	Cap. 7. 135.
De Gammaro terrestri.	cap. 8. 135.
De Squillis in genere.	cap. 9. 136.
De Squilla lata.	cap. 10. 143.
De Vrsa minore.	cap. 11. 147.
De Crangone.	cap. 12. 148.
De Squilla gibba.	cap. 13. 150.
De Squilla parua.	cap. 14. 154.
De Squilla manu Rondel.	cap. 15. 156.
De Cancris.	cap. 16. 159.
De Cancro marino.	cap. 17. 173.
De Cancro Maa.	cap. 18. 177.
De Paguro.	cap. 19. 186.
De Cancro Equite.	cap. 20. 197.
De Cancro flauo undulato Rondel.	Cap. 21. 199.
De Cancro vario siue marmorato.	c. 22. 200.
De Cancris chelarum longitudine differētib.	cap. 23. 200.
De Cancro cordis figura.	cap. 24. 206.
De Cancro fluminali.	cap. 24. 206.

De Crustaceis in conchis degentibus, & pri-
mum de cancris paruis. cap. 25. 212.
De Cancellis. cap. 26. 215.

Capita libri tertij, qui est
de Testaceis.

D E Testaceis siue Conchylis in genere.	Cap. 1. 223.
De Testaceis turbinatis in genere.	Cap. 2. 253.
De Nautilo.	cap. 3. 257.
De Nautilo altero.	cap. 4. 263.
De Purpura.	cap. 5. 267.
De Buccino.	cap. 6. 321.
De Buccino paruo & striato.	cap. 7. 329.
De Murice.	cap. 8. 330.
De Murice marmoreo.	cap. 9. 334.
De Murice triangulari.	cap. 10. 338.
De Murice lacteo.	cap. 11. 339.
De Murice purpureo Orithocentro.	cap. 12. 340.
De Murice Coracoide.	cap. 13. 341.
De Aporthaide.	cap. 14. 341.
De Conchylis.	cap. 15. 345.
De Turbinibus.	cap. 16. 348.
De Turbine magno.	cap. 17. 349.
De Turbine auito.	cap. 18. 349.
De Turbinibus tuberosis.	cap. 19. 353.
De Turbine anguloso.	cap. 20. 353.
De Turbine muricato.	cap. 21. 355.
De Turbine pentedactylo & tessera dactylo.	cap. 22. 357.
De Turbinibus lauib.	Cap. 23. 358.
De Turbinibus inter Spongas uiuentibus.	cap. 24. 358.
De Trochis.	cap. 25. 362.
De Nerite.	cap. 26. 363.
de Nerita Aeliani.	cap. 27. 365.
de Nerite Bellonij.	cap. 28. 368.
de Cochleis.	cap. 29. 368.
de diuersis Cochlearum speciebus.	cap. 30. 389.

De

I N D E X.

De Cochlea calata.	cap. 31. 393	De Chama nigra.	cap. 62. 471
De Cochlea qua erat in usu oleario.	cap. 32. 395	De Chama glycymeride.	cap. 63. 472
De Cochlea depressa.	cap. 33. 396	De Chama peloride.	cap. 64. 475
De Cochlea rugosa, & umbilicata.	cap. 34. 396	De Chama aspera.	cap. 65. 476
De Cochlea umbilicata.	Cap. 35. 397	De Ostreis.	cap. 66. 477
B. De Cochlea Echinophora.	cap. 37. 398	De Ostreis Sylvestribus.	cap. 67. 491
A. De Umbilico.	cap. 36. 398	De Ostrea Gaideropoda.	cap. 68. 492
De Cochlea Cyliandroide.	cap. 38. 399	De Pectinibus.	cap. 69. 497
De Cochlea laui turbine obuso.	c. 39. 399	De Musculis.	cap. 70. 508
De Echimis.	Cap. 40. 400	De Myulis.	cap. 71. 510
De Conchilijs dulhyris siue bivaluibus, & primum de Concha margaritifera seu Berberi.	cap. 41. 417	De Tellinis.	cap. 72. 517
De Margaritis.	cap. 42. 420	De Balanis.	cap. 73. 521
De Concha imbricata.	cap. 43. 445	De Pholade.	cap. 74. 525
De Conchis striatis.	cap. 44. 448	De Solene.	cap. 75. 527
De Concha echinata.	cap. 45. 451	De Pinna.	cap. 76. 530
De Concha Squamosa.	cap. 46. 452	De Byssis.	cap. 77. 540
De Conchis longis.	cap. 47. 453	de concha Anatifera.	cap. 78. 543
De Concha pictorum.	cap. 48. 455	de Lepade siue Patella.	cap. 79. 545
De Concha corallina.	cap. 49. 456	de Aure marina, siue Patella fera.	cap. 81. 550
De Concha rugata.	cap. 50. 458	de concha Venerea.	cap. 82. 552
De Conchula rugata.	cap. 51. 458	de concha Persica.	cap. 83. 553
De Concha rhomboide vel musculo striato.	cap. 52. 459	de Penicillo.	cap. 84. 553
De Conchis lauibis.	cap. 53. 461	Capita libri quarti, qui est de Zoophytis.	
De Concha Galade & Concha nigra Rondel.	cap. 54. 361	D E Urticis.	
De Concha fasciata.	cap. 55. 462	de Urtica soluta.	cap. 1. 563
De Concha crasse testa, & conchis varijs.	cap. 56. 464	de Pulmone marino.	cap. 2. 573
De Concha tenuis testa.	cap. 57. 464	de Holothurijs.	cap. 3. 577
De Chamis in genere.	cap. 58. 466	de Tethyis.	cap. 4. 579
De Chamis in specie, & primum de laui.	cap. 59. 469	de Malo granato, Fungo, Pyro.	cap. 5. 581
De Chama piperata.	cap. 60. 471	cap. 6. 587	
De Chama nigra, siue glycymeride.	cap. 61. 471	de Mentula marina.	cap. 7. 588
		de Penna marina.	cap. 8. 590
		de Vua marina Rondeletij.	cap. 9. 591
		de Malo insano marino.	cap. 10. 592
		de Cucumere marino.	cap. 10. 592
		de Manu marina.	cap. 12. 593

INDEX.

In præcedentes libros de quatuor animalibus reliquis exanguibus,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Indicus, Italicus, Gallicus, Hispanicus, Germanicus,
Belgicus, Polonicus, Anglicus, Hungaricus, Bohemicus.

A *Abortum remedium.* fol. 416. E.
Academici polypis similes. 28. H.
Acatium. 263. A.
Acatos ibid.
Accipitres marini gregales sunt. 75. A.
Acetabula polypi qualia. 10. G.
Aceti vis. 43. 4. E.
Ad Achores. 253. A.
Acipenseris auidissimus Gallonius. 142. F.
Aconitum cur cammarum vocetur. 109. A. eius radix qualis. 109. B. 151. B.
Adulatoris Hieroglyphicum polypus. 32. G. mores. 32. H. polypo similis. 28. H.
Actæon. 588. E.
Ad Aegylopes remedium. 85. A. 253. A. 58. H.
Aegilurus. 99. C.
In Aegypto cur Conchyliæ reperiuntur. 237. D. 238. E.
Acneæ habitus. 270. E.
Acthiopes, ut Conchis Venereis delectentur. 59. A.
Agnos, quæ Concha. 445. B.
Alabastrum quid. 421. D.
Ad Album in oculo bovis. 62. E. F.
Alex quid. 133. A. gregalis est. 75. A.
Ad Alopecias. 60. H. 329. B. 415. D. 416. E.
Alexandri magni luxus in purpura. 270. G.
Amantes sapijs capiendis comparati. 51. C. rem amatam subito relinquentium Hieroglyphicum. 30. H.
Ad Ambusta. 329. C. 387. A.
Amerbystus gemma. 290. F. eius color. 289. B.
Amicum fictum, ut Loligo significet. 75. D.
Amoris coniugalis in viro firmi, in muliere lubrici typus sepia. 57. D. eius firmitas per polypum notata. 31. A.
Amorge herba, quæ 307. A. lini genus est. 307. B. vnde dicta. 288. F.
Ampelis algæ genus. 592. E.
Amphidromia quando fiebat. 38. F.
Anatiferæ Conchæ historia, & icones.

543. 544.
Anchusa radicis vsus. 307. C. quæ vnguenta ea tingerentur. 306. E.
Ad Anginam. 211. C. 212. E.
Anguilla ex putredine. 246. F.
Anima omnia plena. 246. E. purpurea, quæ 310. E. eius vis polypo comparata. 28. H. ut corpori inhaereat. 249. A.
Animalia aquatilia cur pauca venenosa. 85. C. exanguium quot genera. Arist. 1. D. sanguinea, quæ ex putredine. 246. F.
Animus terrenis affectibus mancipatus per Cochleam significatur. 379. C.
Annus quot mensibus olim constaret. 487. B.
Anseriferæ Conchæ historia, & icones. 543. 544.
Antale quid & eius natura. 282. F.
Ad Anthracem. 385. A.
Aper ne in te impetum faciat. 165. D. quando caneros deuoret. 172. F. quibus sibi medeatur. 176. H.
Apibus cancri, ut infesti. 165. D.
Apes qualia appetant. 244. F.
Apitium quid. 142. E.
Apitius squillarum causa in Africam profectus. 142. E.
Aporrhades an è muricum, vel lepadium genere. 341. D. eius historia. 341. D. 342. G. Icon. 343. 344. quæ Bellonio. 550. H. ut saxis hæreant. 341. D.
Aqua dulcis in mari. 236. G.
Aquatilium tegumenta. 255. B.
Aquila a polypo in aquam detracta. 34. E.
Ad Aranearum citrinarum morsum. 210. F.
Araneæ marinæ Rondeletij descriptio. 201. D. icon. 202. Aristotelis, quæ 201. D. Alberto quæ 216. G.
Araneus marinus. 186. H. quid ita vocent Germani. 46. E. qui Gallis. 177. C. descriptiones eius. 201. icones ibid. & 202.
Araneus piscis vbi venenum contineat. 85. C.
Arcani reuelati typus. 168. G.
Ardcolæ caneros nidis cur imponant. 165. D.
Arethuse imago in numo Syracusano. 36. F.

Aristoteles correctus. 4. G. 11. D. 12. F. 52. G. 53. D. 68. G. 74. G. 128. H. 138. F. 214. H. 286. G. 296. E. 299. C. 564. G. Sæpiæ comparatus. 56. H.
Aristophanes correctus. 318. E.
Aristula gregales sunt. 75. A.
Armillas quas Conchas Hispani ad Armos fractos. 384. H.
Arsellas quas Conchas vocent Venetii. 458. H.
Ad Arthritim. 211. A. 386. E.
Arytena vas quale. 395. A.
Asinus marinus. 9. A.
Asinulus quid Gallis. 588. F.
Astacenus sinus vbi. 108. H.
Astaci æquiuoca. 108. H. eius antipathia cum polypo. 117. A. ab authore positi descriptio. 111. B. icon. 112. capiendi ratio. 116. F. cum carabo confunditur. 109. A. carnis bonitas. 117. E. Chela faciem hominis ridiculam representans. 111. icon. 115. Chelæ vsus pro salina. 117. G. propinquinabulo. 117. G. coctus cur rubeat. 132. F. cur raro viuus videatur. 116. G. cur Tarentini eum nimis suis imposuerint. 117. C. eius descriptio ex Bellonio. 110. H. duodecim pedes longi, qui deuoratur a rhinocerote marino. icon. 125. Etymologia. 109. C. D. genera eius quot, eorumq. differentie. 110. E. hominem præbensum suffocantis icon. 124. eo insignita numismata. 117. C. eum malè depinxit Bellonius. 111. A. eius natura, & mores. 116. H. eum non nouit Cardanus, & cur. 110. H. pediculo marino similis icon. 123. pulmentum ut ex eis fiat. 133. A. quæ loca amēt. 116. E. quando pariant. 116. G. quando senectutem exuant. 116. H. quem Hieroglyphicè significant. 117. D. quibus noceant, & quibus prosint. 117. G. Sexus. 116. F. Synonyma. 109. A. & inde. temperamentum. 117. D. vbi meliores. 117. E. vbi maiores. 117. G. eius vsus in cibis. 117. E. vsus in medicina. 117. G. ut respirent. 116. G. ut coeant. 116. G. ut a Locusta differat. 99. D. 110. E. ut inuicem pugnent. 111. A. ut patriam ament. 116. H.
Astacorum aliorum Leonis Rondeletij similium descriptio. 122. G.

Astaci

I N D E X.

Astaci Coraboeidis historia. 135. C.
Astaci fluuiatiles an branchias habeant. 128. F. crustarum factura. 132. H. descriptio ex Rondel. 127. D. ex Bellonio. 128. E. Emblema. 131. D. genera. 129. B. icones. 129. ex eis ius, vt fiat. 133. A. eorum lapillorum vsus. 134. H. vt a scemina differat. 131. B. natura. 131. C. non omnes cocti rubescunt. 232. E. ouorum facultas. 135. B. ijs perperam quidam ad pulmonum vitia vtuntur. 176. H. quando meliores. 132. G. quando crustam exuat. 131. C. qui meliores, & qui peiores. 132. F. G. quot & quo loco lapillos habeant. 128. H. 129. A. Supina parte pisti, & oua ostendentis icon. 130. Synonyma. 127. C. temperamentum. 132. E. ex eis tortæ, & alia esitia. 132. G. vbi abundant, & vbi non sint. 130. F. victus. 130. G. H. vsus in cibis. 132. F. vsus in medicina. 133. C. vsus in varijs. 135. B. vt aerem trahant. 128. F. G. vt vini conseruentur. 132. G. vt carnis auidi. 130. H. vt capiantur. 130. H. vt cocant. 131. B.
Astacorum mediæ magnitudinis descriptio 111. C. icon. 113. 114.
Astaci parui Rondelet. descriptio, & icon. 126. F.
Astaci saxatiles, qui. 129. B.
Astacus vrbs. 108. H. Bytiniæ locus. 108. H.
Astago quid Plinio medico. 117. G. cur ita Locustam vocent Græci. 99. C.
Ad Asthmaticos. 62. G.
Astura quid Venetis. 530. G.
Athenæus correctus. 25. D. 95. B. 52. H. 120. E. 160. G. 231. C. 286. G. 324. G. locus corruptus animaduersus. 230. G. locus alius. 53. D.
Attramentum quid in mollibus, & eius vsus. 5. B.
Attramentarius piscis qui. 64. H.
Ad Atrophiam. 133. D. 134. E.
Auari polypis semiles. 29. D.
Augusti iocus in emenda purpura. 289. D. purpuram ipse emit. 271. C. quo prouerbio delectatus. 168. G.
Auli, quæ Conchæ. 453. B.
Anlos quid, & vnde dicatur. 527. B.
Auris cavitatis Concha dicta. 228. F. ad eius dolorem. 329. B. 339. H. 348. E. ad eius vlcera. 212. E.
Auris marina. 545. C. eius historia. 550. F.
Auricula muris coccum proferens. 395. C.
Aurora cur purpureus rubor dicta. 312. H.
Ausonius correctus. 45. B.

B

B *Abylon* cur purpurata meretrix. 278. F.

Bacca pro vnione. 422. E.
Balani æquiuoca. 521. D. eius descriptio 522. H. icon. 522. 523. 524. non esse Concham Rhomboidem. 459. C. eius Synonyma. 522. F. quæ ita vocentur. 521. D. quot eius genera. 522. G. vnde dictus. 521. D. eius vsus in cibis. 525. A. vt nascantur. 549. D. vt coquantur. 525. A.
Balani Bellonij icon. 460.
Balenæ capite carent. 93. E. Sub ventre duo habent foramina. 12. H.
Balneæ pensiles. 477. C.
Bdellium onyx vocatum 295. D.
Bellis minor. 420. H.
Belliculi marini, quæ Conchæ. 553. A.
Bellonij error. 111. A. 119. D. 197. B. 299. C. D. 579. D.
Berberi Conchæ genus. 417. C.
Bernardi qui Gallis. 246. G.
Bernicle auis icon. 544.
Bisas quid. 99. C. 186. H.
Bisbyssinum. 541. D.
Biuatæ quid. 230. G.
Biuatium differentia. 232. F. diuersitas. 231. C. vt a turbinatis differant. 233. A.
Biuerones quas Conchas Veneti dicant. 458. H.
Blatta pro purpura Indica. 294. G.
Ex Blatta Byzantia remedia. 295. C. & inde. Arabibus, quid sit & eius icon. 346. C. eius vsus, & vires. 347. A.
Blatta Byzantia officinarum, & multa de ea. 294. E.
Blatteus color. 294. E.
Bolbidia, quæ Hippocrati. 40. G. 43. A.
Bolbotyne. 12. E.
Bolitana. 11. C. D. vbi non reperiuntur. 43. D. eius vsus in cibis, & medicina, & vt præparentur. 44. E.
Bolitana Bellonij icon. 43.
Bombylia ex genere polyporum. 43. A.
Botrys algæ genus. 591. E.
ad Brassicam syluestrem ab equo deuoratum. 177. A.
Brissi echini forma, & icon. 406. 407. 408.
Bryttus quid. 405. C.
Bubalos cur Veneti Cochleas vocent. 375. C.
Buccæ quid. 321. D.
Buchia. 323. B.
Buccinæ æquiuoca. 321. C. atas 327. D. quid propriè Latinis 321. D. ex eis emanantis aquæ vis. 328. H. cur purpuræ filius dicatur. 324. E. eius descriptio. 323. D. differt a Conchylio. 281. A. a tuba, vt differat. 322. E. Etymum 323. A. fauificat. 300. H. eius generatio. 328. E. 299. A. ori gratæ sunt, & Stomacho conueniunt. 328. F. partes eius, quæ meliores in cibo 328. G. quando lateant. 327. D. Synonyma. 322. F. & turbinatorum

genere sunt 323. D. vsus in cibis. 328. F. in medicina 329. A. vt fauificent. 328. E.
Buccinarum duarum Rondeletij icones. 325.
Buccinæ alterius speciei ab authore obseruatæ icon. 327.
Buccinæ parue authoris icon. 330.
Buccinæ peregrinæ icon. 327.
Buccina oppidum. 322. E.
Buccina pastoralis. 321. D.
Buccini Zoographi icon. 326.
Buccini parui historia. 329. D. icon. 330.
Buccini striati descriptio. 329. D. icon. 330.
Buccinus minor quid. 323. B.
Buglossus lapis qui. 242. E.
Buso viuus in medio marmore inuentus. 241. B.
Byssus an ex pinna, an contra pinna ex bysso oriatur. 542. E.
Byssi color. 541. C. differentia. 541. A. diuersum esse a purpura 293. C. Lini, non lanæ species est. 541. C. de eo mystica, & moralia. 542. H. quid sit Cardano. 541. A. Synonyma. 540. H. purpura tingebatur. 541. D. eo qui induerentur apud Indos. 542. G. eius vsus. 542. G.
Byssus arboreus, & vbi nascatur. 541. B.
Byssus marinus quid. 541. E.

C

C *Admiflias*, quid vocet Ausonius. 45. B.
Cælij error. 310. H.
Cementa imbricata, quæ. 445. B.
Cæna Chalcidensis proæmium quid. 479. A.
Calaina vasa quæ. 311. A.
Calamaria nomen perperam scæpiæ tribuitur. 45. D.
Calamarus piscis cur Loligo dicatur. 66. G.
Calcha quæ. 289. A.
Calcinellarum forma. 458. H.
ad Calculos. 40. F. 108. G. 134. E. 135. A. 172. H. 173. B. 211. C. 385. D. 387. C. 388. E. 415. D. 416. G. 573. A. 579. A.
Calculi qui Conchæ dicti. 228. G.
Calculus vterinus quid. 552. F.
Caligula cur Ptolomæum percusserit. 271. D.
Callimedon rhetor cur Carabus vocatus. 98. F. 106. H.
Calli carnem nulla parte detectam habent. 232. F. vnde dicti 582. E.
Calliblephara, quæ ostrea. 482. F.
Calua capitis Concha vocata. 228. F.
Calx ex buccina. 329. C. ex Conchylijs. 250. H.
Cammarus, quid olim Romanis. 137. C. eius historia. 127. A. num gammarus fluuiæ-

- fluuiatilis. 127. a. à squilla parum differre. 127. a. in eius capite lapides. 128. f. ex eis garum. 133. a. non esse squillam. 127. b.
- Cammarius** Rondeletij. 147. b.
- Cammarium aconitum** vocatur. 109. a.
- Cancellari** quid. 167. a.
- Cancelli** equiuoca. 215. b. descriptio. 216. b. 217. a. genera, & differentia. 217. a. b. in quibus titulis reperiantur. 12. g. eius septa qualia. 215. b. victus. 221. d. ut sese tueantur. 221. d. vsus in cibis, & alijs. 223. f. ut à paruo cancro differat. 215. d.
- Cancelli** authoris icon. 218.
- Cancelli** alterius rubri icon. 220.
- Cancelli** alterius oblongi astaco fluuiatili similis icon. 221.
- Cancelli** in buccina latetis icon ex Zoographo. 220.
- Cancelli**, seu Bernardi Heremite nudi imago. 219.
- Cancelli** vulgo *Auena* dicti icon. 221.
- Cancri** equiuoca. 159. a. an cerebrum habeatur. 161. b. an caput, & collum habeant. 161. B. an cauda careant. 161. a. de eo apologus. 170. e. eius astus in capiendis conchylijs. 166. f. etas. 165. a. eos capiendi ratio. 165. a. in eius capite lapis, & eius facultas. 173. b. carnis temperies. 171. d. cur transuersè incedat. 163. d. cur inter astra collocatus. 169. C. cur ad nocturnum lumen accurrat. 168. g. cur lento gressu moueatur. 164. e. cur in colico dolore prohibeantur. 172. f. cur non natent. 103. c. cur cauda careant. 100. g. eum cur Hercules occidisse dicatur. 170. e. ab eo denominata. 167. a. eorum differentia varieg. 162. g. eos edentibus, qui similes. 171. b. epitheta. 171. b. *Erymum*. 160. b. de eo fabula. 169. d. fellis facultas. 173. a. genera eorum quot. 162. f. gressus. 163. d. Hieroglyphica. 168. f. ijs inaequitas quid significet. 171. a. de ingressu eorum prouerbum. 170. g. ijs insignita numismata. 168. b. eos lepori comparare quid. 170. g. moralia, & mystica. 167. c. 208. g. maris, & feminae distinctio. 165. b. c. natura, mores. 166. e. eos non nouit *Cardanus* 110. b. non natant. 163. d. oculorum facultas. 173. a. omnia crustacea hoc nomine comprehenduntur. 226. f. omnia crustata, sic vocat *Plinius*. 92. e. partium enumeratio, & vsus. 162. g. pedes quot & eorum vsus. 161. c. ab ijs praesagia. 165. b. pro omni crustaceo accipitur. 159. a. eum prorsus non procedere contra *Rondeletium*. 164. f. de eo prouerbia. 170. g. quando lateant. 166. b. quando crustam exuant. 97. a. quando in Scorpiones figurentur. 166. e. quae loca ament. 164. g. qui, & quando laudentur. 172. e. qui decem qui quadrindecim pedes habeant. 162. e. qui meliores. 176. f. qui sacri haberentur *Neptuno*. 194. g. b. quibus victuunt. 164. b. quibus sensibus vigeant. 163. c. cum quibus antipathiam exerceant. 165. d. eum recta ingredi docere, quid. 170. g. rotundi sunt. 161. a. senectam exiunt, & quando. 166. b. de ijs somnig, quid indicent. 169. c. ad splendorem accurrunt. 236. c. Synonyma. 160. g. ubi pleniores Luna decrescen- te. 176. g. venenosus, ubi. 163. a. visi per somnum quod signent. 169. c. eorum visus obliquus. 161. b. vsus in cibo. 171. d. in medicina. 172. f. in varijs. 173. b. ut oua edant. 165. c. ut inuicem pugnent. 166. e. ut ad electuaria preparentur. 172. f. ut coeant. 165. c. ut estreas vorent. 167. c. ut coquendi. 172. e. ut aquam recipiant. 165. a. ut a locustis differant. 161. a. ut estrea capiant. 486. b. de vulpe, & eo apologus. 176. f.
- Cancrorum** brachychelorum descriptio- nes. 202. g. icones. 185. 204. 205.
- Cancrorum** chelarum longitudine differentium historia. 200. b. & inde *Cancri* cordis figura descriptio, & icon. 206. e.
- Cancri** cursores qui, & eorum forma. 162. g. f.
- Cancer** dapis affectator. 213. a.
- Cancri** equitis equiuoca, & Synonyma. 197. a. amphibius est. 198. g. cur sic dictus. 162. f. 197. a. cur in terram egrediantur. 198. g. cur non edules. 199. b. descriptio. 197. c. 199. a. eius mira velocitas. 198. g. natura, mores. 198. g. vsus in cibis, & medicina. 199. b.
- Cancri** erronei, qui *Oppiano*. 198. b.
- Cancri** flauii undulati *Rondeletii* icon. 199. descriptio. 200. a.
- Cancrorum** fluuiatiliu caro qualis, & quantum ad phthysim valeant. 176. b. cur canis rabidi mortui profint. 211. a. descriptio. 206. g. b. ex eis electuarium ad marasmm. 133. C. de eis emblemata. 208. b. inuicem deno- rant. 208. e. eorum natura. 208. f. oculorum vis. 212. e. eorum salubritas. 209. e. Synonyma. 206. g. ubi abundent. 207. c. ubi non sint. ibidem. vis contra leporem marinum. 90. e. victus. 208. e. vsus in cibis. 209. C. in medicina. 210. b. in varijs. 212. g. ut capiantur. 208. e. ut coquantur. 209. c. ut a marinis differant. 206. g. ut vrantur. 210. f.
- Cancri** fluuiatilis *Matthioli* icon. 207.
- Cancer** *Heracleoticus* cur sic dictus. 188. f. cur *Gallus* marinus dictus. 188. f. descriptio. 188. g. qui *Scalige- ro*. 144. f. ubi abundant. 194. b. ut a
- paguro differant. 180. g. b. prone, & supine picti icon. 190. alterius descriptio. 188. b. *Hirsuti* prone, & supine picti icon. 191.
- Cancri** *Heracleotici* *Rondel.* descriptio. 180. icon. 185.
- Cancrorum** hirsutorum descriptiones. 188. b. icones. 192. 194.
- Cancri** hirsuti, *Somniolo Romae* dicti, icon. 192. 193.
- Cancri** hirsuti minoris icon. 193. mini- mi. ibidem.
- Cancri** in lapidem indurati vsus in me- dicina. 177. b.
- Cancer** lapidosus, qui *Alberto*. 129. b.
- Cancri** latipedis descriptio. 197. d. icon. ibidem.
- Cancrorum** lutarium astus. 199. a.
- Cancri** macrocheli albicantis descriptio. 202. f. icon. 203. alterius prone, & supine picti icon. 205. alterius ex Zoographo. 200.
- Cancri** mae Synonyma, & historia. 177. c. vide maia.
- Cancri** maiæ congeneris asperitate to- mentosa, icon. 185. 3.
- Cancrorum** marinorum astus in fugan- dis maris fluctibus. 175. d. eorum ci- neris facultas. 176. b. 177. b. cur pa- guri dicti. 186. g. cur saxatiles dicti. 175. c. descriptiones. 174. f. diuersi- mode pingunt. *Bellonius*, & *Ronde- letius*. 174. f. eorum nomine quos can- cros. intelligat author. 173. d. quid *Palladio*. 186. h. Synonyma. 173. d. ubi abundant. 175. C. vsus in cibis. 176. f. in medicina. 176. g. ut a fe- mina distinguatur. 176. e. ut a flu- uiatili differat. 206. g. ut coeant. 176. e. ut coquantur. 176. f.
- Cancri** marini *Belloni* icon. 174. alte- rius ab authore observati icon. 175.
- Cancri** minoris brachycheli prone, & supine picti icon. 205.
- Cancrorum** occidentalis maris magni- tudo. 194. g.
- Cancri** parui cur in pinnis degant. 214. b. eorum historia. 212. b. Hierogly- phica. 215. a. natura, mores. 214. e. non proueniunt spontè, sed coeunt. 214. e.
- Cancri** parui in pinnis viuents *Rondel.* descriptio, & icon. 213. c. prudentia, & solertia. 214. f. ut generentur. 213. D. ut a cancellis differant. 213. C. 215. D.
- Cancer** ruber viuus, ut mensis apponi possit. 23. b.
- Cancri** saxei, & eorum generatio. 242. g.
- Cancri** stagni marini *Rondelet.* icon. 174. f.
- Cancer** terrestris. 163. a.
- Cancri** varij, & marmorati *Rondeletij* historia. 200. f. icon. ibid.
- ad *Cancrum* in mammis. 134. b.
- Cancer** morbus cur sic dictus. 159. C.
- umor

I N D E X.

tumor qualis 159.b.
Ad Cancros vterorum 44. e
Candys vestis genus 277.b
Canis marinus 427.a
Ad Canis rabidi morsus 97. d. 133. e.
 172.b. 176.b 177.a. 210.g. 333. c.
 416.g. cur cancri fluminales eis pro-
 sint. 211. a. b
Cantharus piscis locusta capitur 108.g.
 vt capiatur 41. b. c
Ad Capillos multiplicandos. 382. b. vt
 flauescant. 383. a
Cappa longa qua Venetis 527. c. icon.
 529.
Capparozola 459.a
Carabis nomen loci 98. h
Carabus cum astaco confunditur. 109.
 a. Etymum 99. b. a locusta non differ-
 re 99. a. b. quo astu capiatur a poly-
 po. 18. e. 26. f. pro quibus animalibus
 apud Græcos accipitur 99. a.
Carabus caupo 98. h.
Carabus insectum quale, & vnde di-
ctum 98. f
Carabus obsophagus quis 98. f
Carabibus promouitorium 99. a
De Carabaso quædam 306. f
Carbone notari qui dicantur 319. a. eo
 notare quid 437. a
Ad Carbunculos 85. a. 172. f
Ad Carbunculos pudendorum 333. d.
Carcharia piscis dentibus similes lapi-
des, & eorum generatio 242. e. f.
Carcinades quæ animalia 167. b
Carcinia qui lapis 128. f
Carcinoma, & cancer morbus idem.
 159. b. ad id remedium. 172. F.
 177. B.
Carcini Etymum. 160. g. quid Simeoni
 Setho 186. g. vt se tueatur 234. g
Carcinus Sophista. 159. d. Tragicus.
 159. d
Carcinias lapis 160. e
Cardanus astacum non nouit, nec can-
crum 110. b. eius error 92. f 29. c
Ad Cardiacam 40. f
Ad Cardialgiam 117. g. 329. a
Cardinales cur purpuram gestent, &
quando eis concessa 271. a
Cardius marinus 400. b
Carmesinus color vnde dictus 305. d
Carides vnde dicta 93. c
Caris flauius 136. f
Caro marina quid Trotila 565. b
Carombotus 137. c
Carpasium quid 306. f
Cartilagineorum generatio. 2. g.
Castitatis typus. 542. b
Catapodi quid recentioribus Græcis 9. b.
Cauda marina quid 588. g
Causia quid 277. d
Celeritatem significat Papilio 168. g
Cepanum generatio. 299. c. genus quod-
 dam Pnio dictum 421. a
Ad Cephalæam. 134. e
Cera. 370. f.

Cercopithecus præ fame caudam sibi
 arrodit 20. c
Cerventorem saluare quid 300. b
Ceruus cur cancos fluminales quærat.
 212. g. 172. f. à serpentes deuorante
 comparatio. 27. d
Ceryx quid Plinio, & Gaza. 281. c. de eo
 iocus Stratonici 322. b
Cete porphyrium 314. f
cetula marina 322. g.
chalcodonius 295. a
chalceua 471. a
chalena 471. a.
cl. am. ram cautio, & natura sagacitas.
 467. c. earum historia in genere 466.
 & inde quæ preferantur 468. g. quos
 ventos borreant, & quos ament 467.
 b. earum varietas, & differentia.
 467. b. vnde dicta. 466. e. vt à con-
 chis distinguantur 467. d. 468. e
chama aspera, vt à leui differat. 476. e.
 forma ibid.
chama aspera Bellonij icon. 476. Ron-
 del ibidem.
chama aspera in medio silice 240. e
chama glycymeridis Bellonij historia, &
icon 471. b. 473. 474.
chama leuis descriptio, & historia tota.
 469. a. & inde.
chama nigra Rondel. historia, & icon.
 471. d
chama nigra, siue glycymeridis Bellonij
historia & icon 471. b.
chama Peloridis caro qualis. 475. c. de-
 scriptio 475. c. icon. 475. vnde dicta,
 ac tota historia 475. a. & inde, vt à
 calcinellis differant 475. d
chama Peloridis Bellonij icon. 476.
chama piperata historia. 471. a. &
 inde.
chama rugata Bellonij, seu chama aspe-
ra icon. 477. item aliarum.
chama vasis genus 466. f
chamalea vnde dicta 469. a. diuersarum
 icones 470.
chameleon cur in colorem album non
mutetur 37. g. cur se in alios colores
 mutet 37. c
chamula 466. g
charmadium quid 369. d
charta, vt olim poliretur 251. a. ad eam
 laeuigandam. 559. a
chela quid 94. g. vt Gaza interpretetur.
 101. a. pars superior cur moueatur,
 inferior immobilis 161. d
chelidone qui piscis 12. f.
cheremes Arabum idem cum cocco Græ-
corum 305. c. quæ herbe eam produ-
 cant. 305. b. c. vt à grano differat.
 305. b
chiorum rempabl. indicat cancer in nu-
mo sculptus 168. b
Christus purpuram indutus, & cur 270.
 b. quid significet. 316. e. est ipsa pur-
 pura 315. b. eius sanguinis exemplum
 purpura 315. a.

Chæron quid 552. f
Chæring conchæ quæ 553. d
Chroma radix. 305. d
Chromasinus color ibid.
cicada Aeliani, quæ Rondeletio 147.
 a. quæ Scaligero. ibid.
Cicada marina Bellonij descriptio.
 156. b
Ex Ciconiæ pullo remedium ad paraly-
sim. 134. g
contra Cicutam 329. a
cinedus cur glandinorus dictus. 522. e.
cinedus quid Indis. 421. b
cionia quæ 287. c. 325. a
ciris, vel cirrhis auis vnde dicta 3. b.
ciuide Rondel. descriptio, & icon 155. a
ciuada vasconum 139. b
clasticum è conchis 251. a
Ad clauos extrahendos 134. e
cleopatre gemma cur tam pretiosa fue-
rit. 438. h. cur vnionem deuorarit.
 443. d
clodij Aesopi filij luxus 444. e
clonista 475. d. quas conchas Massi-
 lienses ita appellant 458. b
cluide quid Plinio. 564. b
cnipes quæ animantia 173. c
cocalia carnem testæ habent inclusam.
 232. c
cocalium quid 374. g
coccum insectorum 304. b. coloris eius
 præstantia 280. b.
cocblaca quid 369. d
De cochlea anigma 380. e. equiuoca.
 360. g. h. ad alendas eas locus aptus.
 378. f. an oculis careant 374. b. 375.
 a. an caput habeat. 375. b. antipathia
 379. a. apud antiquos in cibum ve-
 nisse 380. f. de eis apologus 389. a. ca-
 ro qualis 380. g. cineris vis, & vsus.
 387. a. coeunt. 246. e. cornua quot.
 375. b. in cornibus earum arenulus
 quas dixerit Plinius. 375. a. cur cor-
 nua habeat. 94. f. definitio 375. b. de-
 scriptio in genere 374. b. differentie à
 magnitudine 373. a. à colore b. c. à lo-
 co D. penes regiones 374. e. eis diffi-
 dentior qui dicatur 388. b. epitheta.
 378. h. earum usus improbat 382. f.
 fini facultas 388. f. imbre maximè
 generantur 377. b. præ infidelitate do-
 mû secum portant 375. c. magnæ vbi
 373. a. minutæ, quæ Plinio 373. b. de
 eis moralia 379. b. multifaria eas co-
 qui 381. d. nuda vbi non sint 373. a.
 earum operculum quale 293. d. ortus
 earum an per coitum 377. a. b. partium
 interiorum enumeratio 375. d. prouer-
 bia 388. g. quæ Massario & eorû ge-
 nus 253. c. quæ meliores 381. b. quæ
 syluas ament. 376. f. quæ stomacho
 aptæ. 384. e. quæ & vt lateant in ter-
 ra & quando 373. d. 376. f. qui ab eis
 abstineant 380. g. quibus herbis infe-
 ste 377. d. vore victuant. 377. c. ea-
 rum salus facultas, & vsus 386. f.
 Ecce Solida

I N D E X.

- Solidi sunt nutrimenti.* 380. b. *Synonyma* 370. f. eas tarditate vincere qui dicantur 788. b. testa earum cur 7. an-
tur 387. d. testa eiusque nomina 375. c.
cum testudine confundit *Albertus*
372. f. varia earum differentie. 372.
h. ad vescendum ut preparantur 380.
h. vita earum brevis 377. b. earum vi-
ta de quo dicatur 388. g. viuarum ea-
rum apud veteres fuisse 377. d. qui
primus ea instituerit 378. e. unde di-
cta 253. d. 370. b. vocales ubi 373. a.
usus in medicina 382. g. usus in va-
rijs 388. f. ut eas saginarent veteres.
378. e. ut fugantur 379. b. ut lacte pa-
scantur 382. e. ut pulce. ibid. ut mo-
neantur 377. a. ut eis similes *Athe-
nienses* dicti 376. f. ut lateant 247. c.
ut a *strombis* differant 253. c. ut con-
serventur. 380. f.
- Cochlea acerata* quæ 374. g
Cochlearum Africanarum differentia
374. c
Cochleg Ariones, ut perdices decipiant.
379. a
Cochlea Astypalaica unde dicta 374. f
Cochlea Balearica quæ 374. f
Cochlea calata historia, & icones 393.
394.
Cochlea cauatica natura 373. d
Cochlea cylindroidis historia, & icones
399. alterius forma, et icon 556. 557
Cochlea depressa descriptio, & icones.
396.
Cochlea duplicis ad instar quasi turbi-
nis icon. 394.
Cochlea echinophora. 373. b. eius descri-
ptio & icon. 398. b. 399.
Cochlea Germana quæ 374. f. g.
Cochlea levis turbine obtuso forma, &
icon. 399. d
Cochlea linustia unde dicta 374. f
Cochlea lupinorum magnitudine 373. b
Cochlea margaritifera 263. d. eius no-
mina 430. e
Cochlearum marinarum differentia 373.
d. a *strombis* differunt 253. c. usus pro
tuba 227. c. icones 390. 392.
Cochlea margaritifera porcellana dicta
552. g
Cochlea maxima, ac monstruosa maris
Sarmatici descriptio. 309. d. icon.
391.
Cochlea operculares 293. 294.
Cochlea pomatica quæ 373. c. d. ubi mul-
ta. 373. d
Cochlea quæ erat in oleario usu historia
& icones 395.
Cochlea rugosa, & umbilicata historia,
& icon 396. alterius 397.
Cochlea Sefeli quæ 373. d
Cochlea sicula quales 374. f
Cochlea solitana quæ, & unde asseran-
tur 374. e
Cochlearum sylvestrium differentia 373. d
Cochlearum terrestrium descriptiones,
& icones 389. 390.
Cochlea Tyria 297. d
Cochlearum umbilicatarum historia, &
icones 397
Cochlis quid 369. d
Cochlon pro *Cochlea marina* 254. e
Cochlion quid 369. c
Ad Colicos affectus. 117. g. 142. g. h.
416. g. 489. c
Ad Colicos dolores 135. a. 385. b. 491. a.
in ijs cur cancri prohibeantur 172. c
Colora quid 109. a
Colossinus color qui 311. c
Colybdena quid 137. c. 565. b. mentula
marina dicta. 588. f
Colycia quæ *Bellonio* 565. b. esse *Apor-
rhaides* 342. f. murici genus 331. c.
Columbum piscem non generare mar-
garitas 432. e
Ad Conceptionem 40. g. 143. a. eius prin-
cipium 246. f. ad eam inuandam.
321. a
Concha charta politur 251. a. a *Conchy-
lio* separata 226. g. cur *Veneri* dicata
248. g. cur lunata dicta *Plinio* 249. d.
ea digni qui dicantur 250. f. eam di-
uidere quid 250. f. earum diuisio ex
Arist. 461. a. b. eas legere quid 250.
f. omnes celerrimè crescunt 298. b. ab
ostrea distinguitur 226. g. ponitur ali-
quando pro *Cochlea* 227. b. pro *Co-
chlea marina* 254. c. pro ostrea 227.
c. pro vase 227. d. pro chama 468. e.
pro vna specie 227. a. pro testa 226.
b. quæ *Veneri* dicata 540. c. quæ apud
veteres fuerint in pretio 475. b. quid
simpliciter *Martiali* 522. b. ijs refer-
ta loca longinqua a mari 243. d. eius
significata 226. f. serius 423. a. silicij
durezza teguntur 4. b. 255. b. unde di-
cta 229. a. ut eas capiant polypi 25. a.
ut a chamis differant 467. d. 468. e
Conche aduenæ cancello, seu *Bernardo*
heremita plena icon 219.
Concha Aegyptia *Paralios* dicta 530. g
Concha Anatifera historia 543. icones
544.
Conche candidæ vnica fascia castanei
coloris icon 450.
Concha ceramis quæ 466. f
Concha chærinæ quæ 553. d
Conche corallinæ historia 456. icones.
456. 457
Concharum crasse testæ icones 463. hi-
storia 464.
Cocha Cytheriaca quæ *Martiali* 417. c.
Conche echinate historia. 451. icones.
451. 452.
Concha ericina 248. g
Concha erythrea quæ 553. a
Concharum fasciatarum historia, & ico-
nes 462. 463.
Conche fossiles quæ 459. a
Conche Galadis historia, & icon. 461.
Concha Herculea quæ 282. f
Concha D. Iacobi 498. f
- Conche imbricatæ* historia, & icon 445.
minimè 448.
Concha Indica quæ 417. c
Concha leuigata quæ 552. e.
Concharum leuium historia 461. a. dif-
ferentia 461. c
Concharum longarum historia 453. a.
& inde icones 455.
Concha longe *Plinij* verè forma 453. c.
icon 454.
Conche longe *Rond.* icon. 453. *Zoogra-
phi* 454.
Conche margaritifera cur non amplius
retibus piscantur 428. b. descriptio.
417. d. differentie, & nomina 417. d.
icones 418. 419. manus piscantium
mordent 426. b. solertia 428. b. *Syno-
nyma* 417. c. ubi retibus capiuntur.
427. b. usus in cibis, & alijs. 420. c
Conche pertice maioris, & minoris for-
ma 559. b. icones 560.
Concha mensuræ genus 228. g
Conche nigre historia 461. c
Conche pictorum historia 455. d. icones
456.
Conche rhomboidis historia, & icon.
459. non esse balanum, nec spondy-
lum 459. c. icones 460.
Conche rugatæ historia 458. icones 459.
475.
Conche saxis adherentes 545. a.
Cochæ squamosæ descriptio, & icon. 452
Concharum striatarum historia 448. f. 450.
Conche nunc icon 450. longæ *Rondeletij*,
& nostræ icon. 449.
Conche striatæ pelliniformis icon. 450
Conche striatæ quadruplici fascia casta-
nei coloris 450.
Conche striatæ rotundæ icon 449. 450.
Concharum striatarum *Rondeletij* icon.
445. aliarum trium, in quibus suæ
conspiciuntur animalia icones 451.
Concha tenuis testæ formæ 464. g. icon.
465.
Conche Venereæ *Aristot.* incognita 231.
b. & cur 553. c. descriptio. 331. c.
554. f. icones 554. 555. 556. 557.
558. vniuersales sunt 230. b. cur vni-
uersalibus adiectæ 552. e. ubi abundent
559. a. ubi moneta loco. 559. b. usus
558. a.
Conchis quid 228. b
Conchida lapidem quem *Megarenses*
vocant. 241. d
Conchites lapis ubi 248. c.
Conchyle quid 229. d
Conchylegi 247. d
Conchyleguli qui 347. d
Conchylias lapis 247. d.
Conchyliarius qui 247. d
Conchyliæ an videant, & audiant 244.
f. caro eorum cur senibus inutilis 252. f.
eorum a carnis bonitate laus 223. d. cur
crescente Luna non augeantur opinio
Cardani. 235. d. *Pierij* 256. e. *Basilij*.
f. cur in motibus, & alijs locis a mari
diffinitis

I N D E X.

difficilis reperiantur. 237.d. cur lubrica dicantur. 249.d. cur poma maris dicta. 224.e. ab ijs denominata. 247.d. descriptio, & icon. 346. historia in genere. 223. & inde. in ijs luxus Romanorum. 224.f. motus. 244.g. mugitum adentia ubi. 233.d. eorum notamenta. 251.f. de ijs proverbia. 250.f. subterranea ubi. 241.e. testa facultas. 348.f. testis, & comburantur. 253.a. cineris usus. 253.a. varia significata. 345.a. ubi maxima. 237.c. ubi non sint. 237.c. viduarum cupediae sunt. 274.e. usus ad agriculturam. 250.b. in uarijs. 250.b. in medicina 253.a. ut codiantur. 252.b. ut nutriantur. 236.f.

Conchylum cum purpura, & buccina confunditur. 281.a. ab ijs differt. 281.a. quid sit. 281.d. 346.a. eius varia significata. 229.a. b. pro colore sumi. 345.c. eius succus qualis. 347.d. eius succo lang infectis usus, & vires 347.d. Synonyma. 225.a. unde dictum. 229.c. usus in medicina 348.e.

Conchylus S. Iacobi 504.g.

Conchylum Indicum quid. 294.b.

Conchylata, & purpurea differat. 303.a

Conchyta qui. 247.d. 347.d.

Cum Congro bella polypo. 26.b. cur locusta eum vincant. 104.b. eum cur metuat polypus. 104.g.b.

Consilij symbolum Pagurus. 196.c.

Consules Rom. purpurati sacra faciebant. 272.f.

Consulatus Romanorum insignia. 272.f.

Conuiciatores locustis marinis comparati. 106.f.

Conyza odorem mollium extinguit. 5.d. quid praestet in polypis. 31.a.

Corallum aceto dissolvitur. 434.e.

Cor sanguinis principium. 246.b.

Coruina, siue Coruiola. 554.e.

Coruuli gregales sunt. 75.a.

Coturnices aues speculo capiuntur. 51.d.

Cotyledones quid in polypo. 10.g.

Crange Ar. St. quae. 139.a. 147.a.

Crangonis historia. 144.e. descriptio ex Rondeletio. 148.f. ex Bellonio b. ex Zoographo. 149.a. icon. 149. Synonyma. 148.e. usus in cibis. 149.b. ut coquatur. 149.c.

Creta notare quid. 437.a.

Cribrum quid apud Aegyptios significaret sub sepia pictum. 57.d.

Croca quid. 370.e.

Crocodylus cur mandibulam superiorem moucat. 161.d.

Crotalia quae veteribus dicta. 95.c.

Crustaceorum carnis bonitas. 97.c. caro qualis. 232.e. rubra est 94.g. in Conchis digentium historia. 212.b. & inde. Crustam mutant, & quando. 96.b. 97.a. cur oua sub cauda ventri innata habeant. 96.g. cur testaceis ea praferat auctor. 91.d. cur capite ea carere dixerit Galenus. 93.

a. cur offibus careant. 92. b. cur cornua habeant. 94.f. cur chelas. 94.g. cur paruum caput, paruumque os habeant. 93.c. cur in stagnis marinis gignantur. 245.c. dentes in ore, & in ventriculo habent. 93.d. & quales. 94.e. eorum differentia. 92.g. ea dormire. 95.a. eorum genera. 92.f. historia. 91. usque 98. lapides sub crusta habent. 94.b. mas a femina, ut differat. 95.d. mores, & ingenium. 96.b. non respirant. 95.c. eorum oculi ubi, & quales. 94.oua qualia. 96.f. eorum oua cur imperfecta dixerit Aristoteles. 96.g. eorum partus qualis. 96.f. quae sint Plinio. 92.e. quae loca ament. 95.b. quale caput habeant. 93.b. c. qualia animalia. 2.c. quando pinguiora, & meliora. 97.b. quas partes cum reliquis exanguibus communes habeant. 93.a. quibus vitanda. 97.d. quo astu ea venetur polypus. 26.c. quot pedes habeant, & cur. 94.g. sexu distinguunt. 95.d. sexus praecipuum signum cauda latitudo. 96.g. sonum, aut vocem nullam edunt. 95.b. Synonyma. 92.e. valent gustu, & odoratu 95.a. eorum victus. 95.e. visus eorum habes, & cur. 95.a. usus in cibis. 97.b. in medicina. 97.d. ut coeant, & quando. 96.e. ut testaceis, & mollibus similia. 92.b. ut coquenda. 97.c. d. ut narent, & quae eorum. 95.b. ut pugnent & cum quibus. 96.b. vulua qualis. 95.d.

Cuarassa gammari. genus in India in terra latitans. 135.d.

Cucumeris marini historia. 592.b. icon. 593.

Culices, quae appetant. 244.f.

Culus asini quid. 588.f.

Cunus marinus. 577.d.

Ad Cutim tingendam. 135.b.

Cutiones, quae animalia. 8.f.

Cylindri qui. 422.f. ab Elencho differre. 422.e. qui lapilli ibid.

Cymbala cur Concha dicta. 228.e.

D.

Dactylus quid. 527.b. quid Venetis. 522.f.

Dactylus siue vnguis Bellonii. 453.b.

Dalechampi error. 21.a. 44.b. 231.d.

Danielis Barbari laus. 587.a.

Delphini corio tantum teguntur. 4.b. 255.b. duo habent foramina, & cur. 12.b. in portum se conicientes tempestatem significat. 76.e.

Ad Dentes dealbados. 62.f. 135.a. 490.c. ad eorum dolorem. 60.a. 172.b. ad eos exesos. 387.d. ad eorum vitia. 517.b. 558.b. subterranei, & eorum generatio 241.d.

Dentale quid, & eius natura. 282.f. g. 723.c. quinq; differentiae depictae. 283.

Dentalium 282.g. quid cordo. 553.b.

Dentex cum polypo pugnat 28.f. gregalis est. 75.a.

Dentifricium ex murice 333.c.

Ad Dentitionem. 172.b. 212.e. 388.e.

Ad Destillationes. 489.c.

Diabolus polypo similis 29.b. sepia, ut similis 57.a.

Diacarnij descriptio. 210.b.

Dialecticam discentes cancri similes vorantibus 168.g.

Ad Diarrhoeam 442.f.

Didonis habitus. 269.d.

Digitos non esse Conchas longas. 453.b.

Diogenes Cynicus polypum crudum vorauit. 49.a.

Dionysius purpuratus. 270.e.

Dioscorides correctus 89.a. 325.a. explicatus. 287.c.

Diuites polypis comparati 29.b.

Ad Dolores mitigandos. 320.e. aurium 383.a. capitis 382.b. 388.e. colicum 384.g. dentium. 382.g. stomachi. 383.d.

Dolosi homines per cancrios designati. 167.c. ut vindicentur 170.f.

Domus cara, domus optima, proverb. 388.b.

Domiporta. 371.b.

Donax quae Concha 453.b.

Donax quid 527.b. & inde.

Contra Dorycnium 89.d. 108.f. 177.a. 320.e. 329.a. 415.c. 507.d. 517.b. 540.g. 586.b.

Dromo cancri genus. 197.b.

Ad Dysuriam 60.b. 415.d.

Ad Dysenteriam 108.g. 117.g. 491.a.

E.

E Cæole. 422.f.

Echinades Insula 413.a.

Echineides vis ad partum retinendum. 416.e.

De Echinometra Arist. & Plinius discrepant. 408.g. eius descriptio ex Bellonio 409.a. icon. 409.ab. Echino differt. eiusque differentia 405.d.

Echinometra amethestini coloris icon. 410.

Echinometra maxima pelagica icon. 411.

Echinometra Rondelet. forma, & icon. 408.g.

Echinopos herba 412.b.

Echinorum aculeorum usus. 412.f. aequiuoca 400.e. An turbinatis an vero crustatis annumerandi. 254.g. in arboribus quid. 400.g. ijs asperior qui dicatur. 413. D. carne carent. 232.E. 406.E. caro eorum quae 414.G. crustis, & spinis teguntur. 255. B. cur cirros habeant. 485. B. eorum descriptiones ex Rondeletio, &

I N D E X.

Bellonio. 406. f. ab ijs denominata. 412. b. edules, & nō edules, qui. 406. e. epitheta. 414. f. csus eorum quibus conueniat. 415. b. ex ijs garum. 133. a. Hieroglyphica. 414. e. integri, item in partes dissecti icon. 407. integrum qui deuorant. 415. b. eos inter testacea enumerat Aristoteles. 254. g. h. inter crustacea a Plinio recensentur. 255. b. eos lauigare quid. 413. d. magni vbi. 405. b. eorum natura. 247. b. nunquam quis carent. 247. a. olfactu caret. 244. g. ortus. 408. f. ab ijs presagia. 413. b. oua eorum quando habeant nutrimentum exiguum. 414. g. ouorius, qui & cur sic dictus. 406. f. partes eorum dissecta vniuntur. 412. g. eos piscandi ratio. 412. f. de ijs prouerbia. 413. D. quando meliores. 406. g. qui meliores in cibo. 414. b. quomodo inuicem differant. 405. a. b. spinis teguntur. 4. b. testarum cineris vis, & vsus. 415. c. vsus eorum in cibis. 414. g. in medicina. 415. c. vt ingrediantur. 412. g. vt contra tempestatis vim se muniant. 413. c.

Echini vel potius *Echinometra* superflua ex Zoographo. 409.

Echinus diuersi color. 405. c.

Echini lapidei spoliati a spinis icon. 407.

Echini ferruginei icon. 410.

Echinorum maris rubri icones. 411. 412.

Echinorum omnium minimorum icon. 412.

Echini oblongi aperti icon. 410.

Echini quini descriptio. 409. c. icon. 410.

echini Spatagi authoris icon. 408.

echini Spatagi, & Brissi forma, & icon. 406. 407. 408.

echini spinis spoliati, item alterius cum adiuncta spina icon. 407.

echinus ciuitas quæ. 400. f.

echinus planta quæ. 400. g.

echinus vas quale. 400. e.

echiniscus quid. 412. b.

echinites lapides. 413. a.

Eledona. 11. e. quæ 42. f. an cum aspiratione scribi debeat. 42. f. Etymum. ibid. eius descriptio. 43. Etymum secundum aliquos. 20. c.

elegini gregales sunt. 75. a.

elenchus quid. 421. d. quæ margarita, ibidem, cur margarita, ita vocentur. 421. d. & quæ. 437. b.

elephanti cuius cur cancellata dicta. 215. c.

elephanti historia. 117. b. locustæ similis est. 101. c. cum Leone idem est. 119. c.

elephantus Plinij *Astaci* genus. 110. e.

Ad elephantiasim. 416. g. cur *Alexandria* frequens. 381. d.

embamma quid. 918. b.

Ad empyema. 133. d.

Ad emicroelen. 85. a.

enthalium. 282. g.

ephaptis vestis. 278. e.

Ad epilepsiam. 135. a.

epipetri generatio. 581. a. forma, & icon. 590.

equi salinæ vis. 134. g. ad eius capitis dolorem. 212. g. purpura decorati, qui. 278. h.

equuleus Cochleatus. 369. b.

Ad equorum oculos lunaticos. 135. b.

erinos herba. 400. f.

erucarum cum cancris dissidium. 165. d. & 166. c.

euripides cur a multis taxatus. 268. h.

exercitus instaurati Hieroglyphicum. 414. f.

exanguium animalium quot genera Aristot. 1. d. caro eorum inuicem comparata. 223. d.

exanthemata purpura dicta, & quare. 289. c.

F.

F *Aba* marina quid. 553. b.

Faba & $\alpha\epsilon\gamma\chi\omicron\varsigma$ dicta. 228. b.

Ad Faciem dealbandam. 62. f. 329. c. 358. h. ad eius maculas. 333. c. 386. g. eius rubor purpura dictus. 289. c.

Farcimen teuibis dictum. 77. c.

Fauare, & fauificare quid. 299. a.

Fauaginis descriptio. 300. b. icon. ibid.

Ad Faucium asperitatem. 383. c.

Ad Febres. 211. b. tertianas. 40. f.

Felis marina. 65. a.

Felis marina Hispanica quid Belgis. 46. e.

Ferrugo Ibera. 306. b.

Festina lente, prouerbium vnde ortum. 168. b.

Fibri pedes quales. 198. f.

Ad Ficos ani. 387. c.

Ne Ficus fructum perdat. 212. g.

Ad Fistulas. 386. f.

Fistula sacra quid. 527. b.

Flos Indicus purpura tingens. 306. g.

Ad Fluxus alui. 558. b. muliebres. 211. d. albos. 135. a. sanguinis. 172. b. & menstruorum. 442. c. ventris. 62. h.

Fœneratores polypis similes. 29. d.

Ad Fœtus mortuos eiciendos. 211. d.

Formæ multiplices in humore genitæ. 245. b. carum dator quis. 241. a.

Formicæ equites cur sic dictæ. 197. a.

Formicæ, vt abigantur. 388. f.

Forum muricibus sternendum cur Cato dixerit. 331. b.

Fructum vt plantæ conseruent. 173. c.

Fucus quid. 314. b. pro flore purpuræ accipitur. 288. b.

Fucus Tengrius. 296. b.

Fullo insecti genus Gaze. 98. f.

Fuluus color. qui. 45. c.

Fangorum mira procreatio. 486. e. vt multi nascantur. 301. a. vt subito. 299. b. marini Zoophyti icon. 587.

Furca quid Apuleo in crustaceis. 94. g.

Furuus color qui. 45. c.

G.

G *Aideropoda* historia, & icon. 492.

Galadæ quæ Arist. 469. b.

Galenus correctus. 93. c. 143. b. eius error. 93. b. 161. b. inconstantia. 225. b. eius locus quidam explicatus. 222. f.

Gallonij gula in squillis. 142. f.

Gallus marinus. 79. a. cur ita vocetur cancer Heracleoticus. 188. f.

Gambarellus Itatorum. 136. b.

Gambarella. 127. c. 137. c.

Gammari in cauda pinnas habent. 96. g. collum eorum quale. 110. g. color qualis. 110. f. cornua qualia. 110. f. forcipes quales. 110. g. pedes quales, & quot. 110. f. quid Gaze. 109. b. quod dentes habeant. 110. f. vt a locustis differat. 110. e. & g.

Gammari terrestres historia. 153. d.

Gangrenam non esse cancrum. 159. b.

Garum ex gammariis. 133. a.

Gaza notatus. 11. d. 2. f. 52. g. 109. b. 138. e. eius versio correctæ. 198. e. eius error. 227. a. 258. g. 582. c. inconstantia. 579. c.

Gillij lapsus. 10. g.

Gilvus color. 3. b.

Ad Ginginarum vitia. 517. b.

Gladiolus Loliginis, vt a Sepio differat. 47. d. quid in Loligine. 3. b.

Glandes olfactu carent. 244. g.

Glans quid iuriconsultis. 521. d.

Glans vnguentaria. 521. d.

Glossopetrarum copia vbi. 242. e.

Glans, siue *Balanus* Bellonij. 459. d.

Gnidius nodus quid Ansonio. 45. b.

Gobiones gregales sunt. 75. a.

Gossipium. 541. a.

Gopos quid Græcis recentioribus. 42. b.

Graculi gregales sunt. 75. a.

Grana quid Italici. 305. b.

Granata vrbs cur sic dicta. 305. b.

Grando vt in porcis concreseat. 433. c.

Granum rubri maris quid. 422. g.

Ad Grauedinem narium. 490. b.

Gressus muricati qui. 332. g.

Grex purpureus quid Azartiali. 314. e.

Grumus quid. 376. b.

De Gula multati Hieroglyphicum. 316. f.

Gulosos, non esse amicos. 478. g.

H.

H *ad Hemorrhagiam*. 385. a.

Hereticorum eloquium purpura, & byssus signant. 315. c. Sepijs vt similes. 56. b.

Halesurion quid. 588. g.

Halidona. 42. g.

Halipneumon quid Plinio. 577. d.

Hamioæ. 247. d.

De Hammonis templi loco primo consideratio. 243. t.

Hayi pisces natantibus insecti. 427. a.

Ad Hæticam febrem. 133. d. 143. b.
 153. d. 209. c. d. 211. c. 155. d.
Hedyporphyra. 286. h.
Heledone. 12. e.
Ad Hemicraniam. 320. e.
Ad Hepaticos. 62. g.
Ad Hepatis inflammationem. 384. f.
In Hepati piscis capite lapides. 485. a.
Herba ex quibus purpura fit. 304. b.
Hercules cur cancrum occidisse dicatur.
 170. e. qui purpura inuentor. 308. g.
Hermolai error. 216. g.
Hesychius correctus. 159. d. 277. c. eius
 lapsus. 293. c.
Hiatula quæ 467. d. quid *Gaza.* 466. g.
Hippocampus marinus. 197. b. eius ve-
 nenum. 60. h.
Hippocarcini hispidi descriptio. 180. e.
 ficon. 179.
Hippopotami corio, & cute teguntur. 4.
 b. 255. b.
Hirundopelagia gregalis est. 75. a.
hirundo piscis volat. 73. b. qualis 12. f.
hædus, qui apud veteres fuerit in pre-
tio 475. b.
holoporphyrus intus, extra leucopary-
phus, qui dicatur. 319. a.
Holothurij Etymum. 579. d. unde di-
 ctum 588. f. genus differentia descri-
 ptio. 580. e. icones 580. 581. natura.
 581. a. Synonyma. 579. c. d. a *Tethyis*
 differre. 579. d. ut ab ijs differant.
 580. e.
hori lectio animaduersa. 21. b.
humani generis Hieroglyphicū. 249. a.
humor mucosus natura seminis. 299. a.
hyacinthinus color. 308. e.
Ad Hydropem. 40. f. 215. c. 385. c.
 517. b.
hysge quid. 307. d.
hysinum quid. 314. g. 306. h. quæ her-
 ba. 308. e.
hysplax. 215. c.

I.

I Anum cur bicipitem veteres finxe-
 rint. 209. a.
Ignauia, ut cuidam per Loliginem ex-
probrata. 75. d.
In igne cur non generetur animal. 245. c.
Ad isterum. 133. d.
Ad Ileum. 108. f.
imbrices quid. 445. b.
imbricatum quid. 445. b.
imperantis suæ nationi typus. 30. f.
impostores, dolosi, & perfidi per can-
crum significati. 167. c.
inconstantia Hieroglyphicum. 168. f.
In India omnia quam apud nos maiora.
 445. c.
Indicum quid a purpurisso differrat.
 314. g.
indiscretum quid Plinio. 42. d.
infelices quos merito dixerit esse Aesop-
us. 176. f.

Ad inflammationem lingua, & guttu-
ris. 134. f.
insectorum sensus. 244. e. ut incrementa
 sumant. 246. h.
Insidiator naturam polypi imitatur.
 29. a.
In somniorum interpres cur a polypis
abstinere iubeatur. 30. g.
intempestiue factum vituperabile.
 389. b.
inuidi locustis marinis similes. 106. f.
ionia, quæ 320. f. 324. b. 325. a.
ionij error. 565. b.
Ad ischiam. 384. g. 585. b.
indæorum toga regia. 268. h.
inditionum seneritatis Hieroglyphicum.
 414. c.
iulidis venenum. 142. h.
iulis oppidum. 263. b.
iumenta Luna decrecente imbecilliora.
 235. d.
iuncus quid apud Aegyptios significa-
ret 7. c. quot eius species apud Theo-
 phrastum.

L.

A D Labiorum ulcera. 489. c.
Labrax cū squillis pugnat. 140. e.
ut a squillis occidatur. 153. b. eius
 oculi margaritæ dicti. 441. a.
Lacedæmonij, quando purpura indue-
rentur. 371. a.
Lacerna, quæ vestis. 275. b. *Tyria.*
 297. d.
lacerta. 370. f. *Cochleas* odit. 379. a.
lacerij gregales sunt. 75. a.
Ad lachrymas. 387. b. earum symbo-
 lum 434. h.
lacinia quid in ostrea. 485. a.
In lacu, quæ non nascantur. 245. b.
lacus terræ motu apparentes. 243. d.
lagois peregrina. 79. c.
lambini error. 291. a.
lana non est in purpura. 292. b. prius
 purpura tincta. 302. h.
lana pinnula quid Siculis. 530. g.
lana Tyria. 297. d.
lapis Conchis refertus apud Megaren-
ses. 241. d. cur in mari rotundus fiat.
 234. g.
lapidem omnem mouere qui dicantur,
& unde. 170. h.
lapides piscibus prægnantes vbi, & eo-
rum generatio. 242. g.
lapillus Erythreus quid. 422. f. quid ge-
 nerali nomine significet 422. e.
lariæ ues, ut Cochleas rumpant. 379. b.
lasciui, & perulantis ab ineunte ætate
Hieroglyphicum. 540. e.
lecti stragulis purpureis ornati. 279. c.
Ad lentigines. 385. b.
Leo Astaco confunditur. 118. b. *Astaci*
 genus quale. 110. e. eius descriptio.
 119. d. 120. e. f. Etymum. 119. b. *Lo-*
custæ similis. 101. c. marini, & terre-

stris antipathia. 122. h. Synonyma a.
 119. b. eius var a significata 117. h.
 unde dicatur. 120. e. vsus in cibo, &
 alys. 126. e. ut ab *Astaco* differrat.
 120. f.
Leonis authoris descriptio. 120. h. icona
 121.
Leo Plinij, qui fouio. 101. e.
Leonem, & Elephantum Plinius sepa-
rat. 120. g.
Leonem Plinij, & Elephantum idem es-
se. 119. c.
Leonis Rondeletij icon. 122.
Leo fontis custos qui. 118. a.
Leo serpens qualis. 117. b.
De Lepade prouerbiū. 550. e. unde di-
 cta. 545. b. vsus in cibis. 549. d.
Lepadis Bellonij icon. 548. h.
Lepas maris rubri. 547. d.
Lepas parua Diphili. 548. h. *Rondeletij.*
 547. d.
lepadusa insula unde dicta. 549. a.
Ad lepras. 333. c. 387. a. 416. f.
leporum cancris comparare quid. 170.
 g. eum capit cancer, prouerbiū.
 170. g.
leporarium Q Fuluij. 378. g.
leporis marini æquiuoca. 79. a. eius ad-
 mirabilis facultas. 485. b. an peculiari-
 ter ledat pulmones. 86. g. cineris
 vis. 85. b. cur massa in formis dica-
 tur. 80. e. eius descriptio 80. e. duplex
 est *Alberto.* 79. a. duo eius genera lo-
 co differentia 82. d. eius genera, &
 eorum forma 80. g. eius historiam cur
 inter mollia ponat author. 78. h. locus
 & victus 82. d. mollibus annumenta-
 tur. 2. h. eius pictura quid significet.
 84. b. de eo prouerbiū 84. g. Sexus
 distinctio. 84. f. Synonyma 79. b. tres
 eius species ex *Rondeletio* depictæ. 81.
 eius vsus in medicina 84. h. eius ve-
 neno qui vsi. 85. c. d. venenum, &
 eius curatio 85. c. & inde veneni tem-
 peramentum. 86. h. ad id remedium.
 209. d. veneni sumpti indicia 86. h.
 ex eo symptomata, quæ. 86. g. ad id
 remedia. 88. e. f. 210. g.
lepus marinus non venenatus. 79. a.
Leporis mar. veri icon. 82. aliz species
 depictæ. 82. 83.
leucoparyphus extra, intus holoporphyr-
us qui dicatur. 319. a.
liberis quid. 226. e.
Ad libidinem excitandam. 44. c. 60. h.
libri purpura ornati. 279. d.
libum teuthis dictum. 77. c.
Ad lenteriam. 442. f.
Ligombandios quos Massilienses vo-
cent. 109. d.
limax. 370. f. an a *Cochlea* differat. 370.
 d. carnem habet testæ inclusam 232.
 & Etymum 372. e. lapidis eius vis, &
 vsus. 388. e. eius metamorphosis 377.
 c. eum metuunt simia. 379. a. ortus.
 245. b. sale insperto liquescit. 379. b.
 E e e 3 *Limacis*

Limaces agnici qui. 370. F.
Limacia. 372. E.
Limboarii qui. 277. A.
Limbus quid. 277. A.
Limnoscra cur dulciora alijs. 480. H.
que sint Rondeletio. 480. G.
Limus vestis genus. 277. A.
Lingue serpentine, qui dentes dicti.
 242. E.
Linum Orchomenium. 107. C.
Linum Xilinum. 541. B.
Lustrica, quæ Spartiano. 467. A.
Ad Lippitudinem 773. A. 387. B.
 • *Liquari, quæ dicantur* 434. F.
Litterarum sacrarum Hieroglyphicum.
 57. C. D.
Lithospermi forma. 441. C.
Loca modo terræ, modo maria secundum philosophum 238. F.
Lactusæ equiuoca. 98. F. atq. 103. A.
antipathiam cum quibus exerceat.
 104. G. H. arma eius ad pugnam quæ.
 98. E. asperitas corporis, & a quibus
 ea differat. 100. F. Astaco præstat.
 108. E. ab authore posita descriptio.
 101. B. icon. 102. carnis qualitas.
 108. E. ex eius cauda estia. 107. D.
conditura. 107. D. eius cornua qua-
 lia. 100. G. H. & eorum Synonyma.
 101. A. crusta tegitur. 4. H. 255. B.
cur caudam habeat. 100. G. cur cru-
 stem exuat. 97. A. cur gammaro præ-
 ferat. Arist. 98. E. ab ea denomina-
 ta. 106. E. dentes ubi. 100. G. des-
 criptio ex Rondeletio. 100. H. 101. A.
*eam dum decoquitur ex alieno fura-
 tur polypus.* 34. E. eius epitheta. 106.
 G. Etymum. 99. C. forcipes habere.
 100. E. forma. 99. D. genera. 101.
 B. C. Hieroglyphica. 106. G. hostis est
 murene. 27. A. lapideam, quæ. 107.
 B. magna ubi. 107. C. eius multis om-
 nium partium sapidissima. 107. D.
mas, ut a femina differat. 104. E.
moralia. 106. F. natura, mores. 104.
 F. nigricantes ubi. 103. A. in pretio
 habitas esse. 107. B. pugna cum poly-
 po. 104. G. quæ eligenda. 107. C. quæ
 loca ament, & ut mutant. 101. D.
quando crustum exuat. 97. A. quo-
 modo ab Astaco, & gammaro diffe-
 rat. 99. A. quibus videntur. 103. A.
quibus conueniant. 108. F. Synony-
 ma. 99. A. testæ seu crustæ vis. 108.
 G. in ea tria esse commoda, & quæ.
 98. F. quot mensibus lateant. 104. E.
ubi abundant. 101. D. eas vincit po-
 lypus & quomodo. 26. H. vsus in ci-
 bis. 106. H. in medicina. 108. F. ut
 natent. 101. C. ut elixentur. 108. E.
ut a cancro differat. 100. F. 16. A.
ut coquantur, & quæ coctura melior.
 107. C. ut pariant. 105. C. ut poly-
 pum odere. 26. H. ut capiantur. 103.
 B. ut pugnent. 104. F. ut cocant, &
 quando. 105. B.

Locusta insectum. 98. F. meretrix ibid.
Loliginis equiuoca. 64. F. atq. 73. C. D.
eius attramentum. 66. E. caro qualis.
 76. H. cocta cur sub purpurea redda-
 tur. 68. G. conspecta cur tempestatis
 dicatur prænuncia. 76. E. cur nigra
 Horatio dicta. 76. G. cur binas ha-
 beat promuscides. 46. G. in delicijs
 habitam esse, & etiamnum haberi.
 76. H. ab ea denominata. 75. C. epi-
 theta. 76. G. Etymum. 65. B. eius gla-
 dii descriptio. 66. H. icones. 67. ex ea
 iscia. 77. D. magna, quæ. 64. G. mas,
 ut a femina differat. 73. D. mores,
 & ingenium. 75. A. eius nomaiorem,
 & minorem Plinius comprehendit.
 65. Quæ qualia. 74. H. pedes ei quot
 & quales. 46. G. pedum constitutio,
 & vsus. 65. C. præparatio. 77. B. pro-
 muscides, & earum vsus. 65. C. ab
 ea, quæ prælagia sumantur. 76. E. quæ
 loca amet, & ubi abundet. 72. F. quæ
 parte pariat. 74. G. quo tempore me-
 lior. 77. A. Sepia astutior est. 75. A.
 B. Squamis caret. 66. E. ab ea Sym-
 bola. 75. D. Synonyma. 64. G. tempe-
 ramentum. 76. H. eius ventrem quid
 vocet Aristoteles. 66. E. victus. 72.
 G. volatus. 73. B. vsus in cibis. 76. G.
 vsus in medicina, & alijs. 78. H. ut
 cocat. 74. E. ut farciatur. 77. C. 78. G.
 ut capiatur. 72. H. ut contra tempe-
 states sese muniat. 65. C. ut a sepia
 differat. 65. D.
Loliginis maioris authoris icon. 69. &
 70. Saluiani. 71.
*Loligines parue, & magnæ, ut coquan-
 tur* 78. E. F. quæ eque eis conueniant.
 65. E.
*Loliginis minoris Rondelet cum suo gla-
 dio icon.* 72. descriptio ex Bellonio.
 68. H. ex Rondeletio ibidem. Synony-
 ma. 64. H.
Loligunculi quid. 75. C.
*Loliæ descriptio ex Bellonio, & ex Ron-
 deletio.* 68. E. F. G. eius duo sunt gene-
 ra. 68. G. gregales sunt. 75. A. Loligo
 maior est. 64. G. 67. D.
Lolius rhetor qui. 64. F.
*Lollia Paulina lux in margaritis Lo-
 pas.* 545. B.
Loricarum inuentio vnde. 98. E.
Luculli luxus. 267. C.
Ad Lumbricos. 143. B.
Lumen purpureum dictum. 280. F.
Luna vis in conchylijs. 229. B. vis eius
 in his inferioribus. 236. F. quid in te-
 staceis, & alijs animalibus possit.
 235. C. eius natura. 486. F.
Lupus marinus, qui dicatur Romæ.
 192. F. Squillas deuorat, & ab eis su-
 peratur, & quomodo. 140. E. per
 squillam capitur. 143. C. ut eum occi-
 dat squilla gibba. 153. b.
Luxem ut noctu edere possimus. 577. B.
Luxus veterum in ostreis. 477. B.

Lyra loco conchyliæ ubi. 251. B.
Lyra piscis lepus marinus putatus.
 79. A.

M

M *Acinetta cancri genus.* 174. E.
*Ad Maculas corporis tollen-
 das.* 61. A.
De Mæa variæ opiniones. 177. C. Vi-
 de Maia.
Magaleb. 314. G.
Magistratus dolosi tybus. 168. E.
*Maia descriptio tum maris, tum fami-
 næ.* 178. E. F. Etymum. 177. C. inte-
 ranea, quæ. 178. F. mare quando, &
 quando femine ad cibum requiran-
 tur. 186. E. ubi abundant, & maio-
 res sint. 186. E. ut coquantur. 186.
 F. ut a paguro differat. 178. E.
Maia alterius descriptio. 180. G. icon.
 181. alterius plurimis spinis horren-
 tis descriptio. 180. G. icon. 184.
Maia Rondeletio quæ. 177. C. eius de-
 scriptio. 187. C. icon. ibid.
Maledici Hieroglyphicum. 316. F.
Maligni Zophyti forma, & icon.
 587.
Mali Punice quatuor species, quæ.
 89. C.
Mali insani Zophyti forma, & icon.
 592. F.
*Malignitas per Loliginis succum indi-
 cata.* 75. D.
Malleoli gregales sunt. 75. A.
Manus marinæ forma, & icon. 593.
 A. B.
Ad Marasmodum. 131. C.
Marcelli error. 293. A.
Marc purpureum dictum. 310. G. &
 cur. 290. G. eius epitheta. 310. G. ubi
 nigrius. 312. G. eius Hieroglyphi-
 cum sunt Conchyliæ. 237. A.
Margaritæ aceto dissolui. 434. E. eius
 equiuoca. 420. H. atræ ubi. 432. F.
 ab authore obseruatarum forma.
 422. G. H. icon. 423. ex ijs antidota.
 442. F. calcinatio per acetum impro-
 bata. 443. A. ex ijs calx, ut fiat. 442.
 G. ex carne generari. 431. 432. E. ea-
 rum color. 421. C. color cur mutetur.
 423. C. colore variant. 437. B. cur
 elenchi dicantur. 421. D. cur vile-
 scant. 439. C. cur tribacca dicta.
 444. G. ijs cur se pauperes mulieres
 ornent. 444. H. ab ijs denominata.
 434. G. earum dos in fulgore. 422. E.
 electio. 437. A. Epigrammata. 436.
 E. figura. 421. D. genus differentiæ,
 descriptio. 423. A. Hieroglyphica.
 414. F. 434. H. immaturis qui vran-
 tur. 441. D. nitor naturalis earum
 non restituitur. 439. D. ut restitu-
 tur. 439. C. de ijs leges. 435. C. in ijs
 luxus. 443. C. magna ubi. 421. A.
 non esse partus ostreorum. 432. E. ex
 oculis

oculis piscium quales. 441. B. ex ijs
olcum, vt fiat. 442. F. ouorum ma-
gnitudine vbi 421. C. pilus, vt ex ijs
auferatur. 439. D. eas piscantes, vt
contra pisces se defendant. 428. F.
piscandi ratio. 426. H. 428. H. 427.
D. eas piscantium pericula. 426. H.
pondus earum non restituitur. 439.
C. pretium. 224. H. 438. E. 439. B. de
ijs prouerbia. 436. H. qua Conchæ
parte gignatur. 430. G. eas, quæ Con-
chæ proferant. 420. G. quæ eligenda.
441. D. quando plures generentur.
430. G. H. quomodo primum Romæ
ex vsu esse capere. 443. B. in quibus
Conchis generentur. 429. B. quid sit
422. G. ex rore, & fulgure non na-
sci. 431. D. in somnis visa, quid por-
tendant. 434. H. Synonyma. 421. A.
earum temperamētum. 441. D. 442.
E. ex testis oriri. 434. A. vnde gene-
rentur. 430. G. vnde dicta. 42. C. vbi
nascantur. 249. D. vbi inueniantur.
424. E. vsus earum in medicina. 441.
C. vt ex testis Concharum fiant. 440.
H. vt perforentur. 441. D. vt dissol-
uantur. 434. E. vt adulterentur.
440. E.
Margaritæ arbores, quæ. 420. H. herbæ
quæ ibid.
Margarita Insula ibid.
Margaritarii. 434. G.
Margaritifera Concharum ortus,
& generatio. 429. A. vide Concha
margaritifera.
Margaritum. 421. B.
S. Maria Margaritæ similis. 435. B.
Massicaria. 144. G.
Massarij error. 299. C. 579. D.
Mastruca vestis, quæ. 270. G.
Matriculi. 565. B. quod Ennio. 553. B.
Melanurus piscis cur cum *sapia* confun-
datur. 57. C.
Melicembates. 470. E.
Mellis vis contra putredinem. 304. F.
Melonis pagina quid *Ausonio.* 45. B.
Memphidis cur *Homerus* non memi-
nit. 239. C.
Mendacij Hieroglyphicum Sapia,
57. C.
Ad Menses ciendos. 40. G. 60. H. 61. A
Mens sancta per purpuram indicata.
315. D. attonita consternatio per po-
lypum notata. 30. G.
Mentula marina historia. 588. E. cur
sic dicta. 589. D. eius descriptio. 588.
H. genus, differentia, forma. 589. A.
& inde. 590. E. icones. 589. 590.
Menynx insula, quæ & vbi. 296. G.
Meretrices polytis similes. 29. C. pur-
puram vsurparunt. 278. F. *Sepiæ,* vt
similes. 57. B.
Ad Merulas capiendas. 143. B.
Messacaria. 144. G.
Milvus piscis volat. 73. B.
Mituli byssum gignunt, & vt a bysso

pinna differat. 541. C. ad canis rabi-
di morsus non valere. 517. A. dete-
rioribus vbi nascantur. 512. F. eorum
generatio. 245. C. 299. A. C. iuris eo-
rum vires. 517. B. magnitudo. 512.
G. qui *Plinio* 510. H. 517. D. ex pu-
tredine oriri. 299. D. quando in cibis
dentur. 516. H. quando oua habeat.
516. H. qui præferantur. 468. G. sa-
lem, & virus respiciunt. 512. G. cum
tellinis confunduntur. 517. D. vbi
meliores, & vbi peiores. 516. G. vbi
generentur. 516. E. eorum vsus ad
oleum excipiendum. 517. C. vsus in
medicina. 517. A. in cibis. 516. G. vt
ab alijs ostracodermis differant.
512. F.
Mituli fluuiatilis descriptio. 512. E.
Mituli marini descriptio. 512. E.
Mitulorum Matthioli, & authoris ico-
nes. 513. 514.
Mituli Rondeletij icon. 512.
Mituli scyllodes vnde dicti. 511. A.
Mituli foliati, qui *Gaza.* 511. A.
molecca, qui *cancer Venetis.* 173. D. vnde
dicta. 174. E.
moenam, & pinna capiat. 539. A.
mollium alueus, vbi. 4. H. eorum capil-
lamenta, & vsus. 4. H. caput vbi ha-
beat. 3. C. caro eorum qualis. 7. B.
38. G. de eorum coitu, partu & gene-
ratione. 6. H. cur pſtulam habeat. 4.
F. cur pinnam. 4. G. H. cur gulam,
& obomasum. 5. C. cur parum vi-
uant. 6. G. cur non sint in Ponto. 6. H.
cur sic dicta. 76. E. ab eis cur exor-
diatur *author.* 1. D. cur in falsis aquis
gigantur. 6. F. cur in stagnis mari-
nis. 245. C. cur parua sint. 6. G. cur
frigoris impatientia. 6. G. cur diu co-
eunt, & quomodo. 6. H. cur attra-
mentum effundant. 6. H. cutis eorum
an cutis dicenda. 4. H. dentes quid
vocat *Arist.* 3. C. eorum descriptio, &
partium anatome. 3. A. vt cum tur-
binatis conueniant. 4. E. excrementa
eorum cur meatu ori vicino emittan-
tur. 4. E. oua eorum num edantur. 7.
B. mares eorum, vt a feminis diffe-
rant. 6. E. natura, & mores. 6. F. G. os
eorum, & rostrum. 3. C. ossibus, &
visceribus carent. 3. A. oua eorum,
vt augeantur. 7. A. partes eorum ex-
teriores quales. 3. B. internæ. 4. H. 5.
A. pedes cur in parte priori. 3. D.
eorundem constitutionis ratio. 4. F.
quæ mollia quibusdam dicantur. 2.
H. 3. A. qualia animalia. 2. E. quan-
do meliora. 7. B. quid sint. 2. F. quot
pedes habeant, & quales. 4. F. quot
eorum genera *Arist.* 2. H. de eorum
sensu. 5. D. 244. E. sexus. 6. E. som-
niant. 5. D. Synonyma eorum, &
Etymum. 2. F. victus. 6. F. vsus in ci-
bis. 7. B.
monet loco Cûcha, quæ & vbi. 559. A.

Monstrosi piscis cuiusdam forma. 12. C.
moram, & cunctationem significat can-
cer. 168. G.
Ad morbos muliebres. 44. E. 60. H.
295. C. 385. D.
Ad morbum regium. 517. B.
morosi hominis Hieroglyphicum. 414. E.
mortem qualem purpuream dixit *Ho-*
merus 289. D. purpuream obire quos
Homerus dixit. 303. C. ea sublatis qui
dicebantur. 30. F.
mortui vnico ictu Hieroglyphicū. 316.
G. purpura induti. 278. G.
moschus vt vocetur *Germanis.* 42. h.
moschites vnde dicta. 42. h.
moschyta polypi genus ibid.
Ad mugiles capiendos. 143. B. genus
quoddam eorum ex putredine. 246.
F. eos venatur *sapia.* 48. G. & quo-
modo. 55. h.
mulierum munus quid. 248. h. ad ea-
rum morbos. 40. g.
mullus cur sacer habitus. 85. D. cur in
Diana sacris *artemisij* gestaretur.
85. D. gregalis est. 75. A. ex iecino-
ribus eorum garum. 133. A. lepores
marinos venatur. 85. D. qui apud ve-
teres fuerit in pretio. 475. B.
multipes quid *Alberto* 9. B.
mura nam cur methat *polypus.* 104. g.
h. molli cute tegitur. 4. h. 255. B. quæ
apud veteres fuerit in pretio. 475. B.
quæ loca amet. 138. C. quos polypos
seſtetur. 43. D. pugnat *polypo.* 27. A.
in terram exeunt. 20. F.
mulieris marito suo contentę symbolum.
379. D.
muricis æquiuoca. 310. g. cineris vis, &
vsus. 333. A. cineris vis caustica.
333. b. inter Conchas numerari. 332.
F. Etymum. 331. B. denominata.
332. g. epitheta. 332. f. intortus. qui
dicatur. 332. g. nomen generale est.
322. g. ab ostrino colore differt. 288.
g. quid veteribus. 281. C. quid pro-
prie. 331. b. sacer cur dicatur iurispe-
ritis. 331. D. vnde dictus. 322. g. vsus
in cibis. 332. h.
muricum bellicorum tria genera.
331. A.
muricis coracordis descriptio, & icon.
341. A.
murices ferrei qui. 331. A.
muricus lactei descriptio. 339. B. icones.
ibidem. 340. A.
murices marmorci cur sic dicti. 334. E.
descriptio, historia, & icon. 334. 335.
336. 337.
muricis Mutiani descriptio. 554. E.
muricis purpurei orthocentri descriptio,
& icon. 340. A.
muricis triangularis descriptio. 338. h.
icon. 339. A.
muricis species appendicibus asperis,
col. rubro. cinereo, & albo pronæ, &
supinæ picta. 338. A.

I N D E X.

Murex Tyrius. 297.d.
murileguli qui. 247.d.
muricatum quid. 332.g.
muricatum cacumen quid. 330.b.
murileguli qui. 332.b.
murex marianus. 509. A. in terram exit.
 20.f.
muscardinus. 258.e.
muscarolus. 258.e.
musculi varia significata. 508.a. vsus eo-
 rum in cibis. 510.e. vsus in medicina.
 510.g. vt coquantur. 510.f. vt disse-
 rant. 509.b.
musculi Rondelet. descriptio, & icon.
 509.b.
musculi striati historia. 459.c.
musculi Zoographi forma, & icon.
 509.c.
musculus Balena quid. 508.f.
muscus quid *Massiliensibus*. 42.b.
musica harmonia capiuntur paguri.
 195.a.
mutis quid. 47.b. non esse hepar 128.b.
 quid in mollibus, & eius vsus. 5.a.
myiaca, quæ *Oribasio*. 510.b. quando
 optima. 516.g.
myia quæ *Plinio*. 508.b.
myiaca quæ eidem. 508.b.
myites lapis. 510.c.
myrrhina nasa vnde dicta. 264.e. an ea-
 dem cum *Calainis*. 311.b.
myrticetus. 508.c.

N.

N *Acaro Cardani*, quæ *Concha*.
 429.E.
Nacra Bellonij, quæ *Concha*. ibid.
Narica. 363.D.
Natex. 363.d. vt capiant. 244.g.
Natura cuique dux ad viuendum.
 160.b.
Naues Liburnica. 262.b.
Navis Concha dicta. 228.g.
Nauigationis tuta Hieroglyphicum.
 414.f.
Nauigia vnde inuenta. 262.g.
Nauplius Plinij. 257.b. 255.b.e.
Nauplius polypo similis. 46.f.
Nauplius Mutiani. 259.a.
Nauta. 11.c. 257.b.
Nautilus, seu *nauticus* 12.e. equiuoc.
 257.b. cirrorum vsus. 258.b. *Concha*
 eius qualis. 259.d. ab eo cur inter te-
 stacea author exordiat. 257.a. eius
 descriptio. 258.f. 259.d. de eo *Epi-*
grammata. 263.a. genus differentia.
 258.f. eius secunda species, quæ au-
 thori. 259.b. polypo similis. 259.D.
 quot eius genera. 258.f. sponte nasci.
 261.c. Synonyma. 257.b. eius testa
 interioris icon. 266. vbi venari non
 liceret. 262.b. vnde dictus. 259.c. vt
 tempestatem vitæ. 262.e. vt cum cru-
 stis, & mollibus conueniat. 257.a.
 vt nauiget. 261.d.

Nautili primi generis Arist. secundum
Bellon. & authorem icon. 260.
Nautili alterius historia. 263.d. 264.e.
 icon. 265.
Nautili ab indis varijs imaginibus ex-
timo cortici insculptis exornati icon.
 266.
Nautilus murrhinus. 264.e.
Nautilus fabula genus. 257.b.
Nepa quid. 160. b. 170.b. eam imitari,
 qui dicantur. 170.b.
Ad Nephriticis dolores. 40.f.
Nerita an turbinatorum generis. 364.b.
 eius forma, & descriptio. 365.a. histo-
 ria. 363.d. & inde earum nauigatio.
 363.c. sensus. 365.c. vbi generentur.
 365.c.
Nerita Aeliani quæ, eiusque historia.
 365.d. icon. 366. 367.
Nerita Bellonij historia, & icon. 368.
 E.F.
Nerita Rondelet. item authoris icon. 365.
Neronis piscatio. 271.d.
Ad Nerui dissectionem. 173.a. 295.c.
 320.e. ad eorum vulnera. 384.b.
Nigrum pro violaceo. 290.f.
Niphi nugæ. 227.c. error. 579.d. 582.e.
Nodus Gnidius quid *Ausonio*. 45.b.
Nubes. 545.e.
Nympha Spensippi quæ. 156.g.

O.

O *Blinati Polypis* similes. 29.d.
Ostropodi quid *Græcis* recentiori-
 bus. 9.b.
Ostropoda pro polypo. 9.b.
Ad Oculos caligantes. 383.a. 510.g. ad
 eorum dolorem. 329.a. ad maculas.
 386.g. 387.c. 573.a. ad varia vitia.
 611.d. 62.c.
Oeconomia typus polypus. 30.e.
Oleas, vt ament polypi. 18.e.f.
Olei vis contra putredinem. 304.f.
Onycha, quæ *Concha*. 453.b.
Onyx an purpura tegumentum. 347.c.
 quid. 289.b. 294.b. 346.a. 347.a.
Onyx gemma vnde dicta. 295.a.
Onychinus color. 294.b.
Onychites. 295.a.
Opistholia quid *Thebanis*. 45.c.
Oppiani lapsus. 214.b.
Orbis echinati icon. 409.
In Orci caneros adherere, qui dicantur.
 215.c.
Os ingale cur cancer dicatur. 159.c.
Ad Oris tetros odores. 329.B.
Osa lapidea. 243.a. in terra etiam gene-
 rari. 243.a.
Osmylæ descriptio. 43.b.
Osmylus. 12.e. an idem cum *ozena*. 42.e.
 seu bonus odor. 42.b. cum *Eledone*
 confunditur. 42.g. eius descriptio.
 43.b.
Ossole 11.e. quod *Gazæ*. 42.b.
Ostacus. 109.b.

Ostracinda ludo. 248.e.
Ostracites gemma. 248.f.
Ostracium. 346.a.
De Ostracismo metaphora. 251. de quib.
 dicatur. 251.C. vt ferretur. 251.D.
Ostrea, & *ostreum* quid differant. 225.
 c. alium mouent. 487.d. antipathia.
 486.b. aqua dulci gaudent. 480.f.
 carnem eorum, vt cancer depascatur.
 167.c. in ceno nascuntur. 485.c. co-
 lore variant. 482.f. cruda quoque
 eduntur. 488.e. cur dura testa tegun-
 tur. 485.b. cur luna ratione grande-
 scant. 486.c.f. cur rosida dista. 486.
 g. cur in lacum lucinum transferren-
 tur. 477.b. cur apud laudos in pretio.
 487.c. cur humanum genus eis simi-
 le esse dixit. 249.a. differentia. 480.e.
 ex eis garum. 133.a. eorum genera-
 tio. 485.c. de eis gryphus. 487.b. lac
 eorum quid. 485.d. meliorum nota.
 484.g. eorum in morem adherere
 quid. 250.g. optima vbi. 480.f. quæ
Aristot. 225.b. quæ *Spartiano*. 467.
 a. quæ propriè ita dicantur. 230.f. quæ
 celebrata. 482.f.g. qualem succum
 generent. 487.c. quanti ea fecerint
 veteres. 477.b. 479.a. quos sensus ha-
 beant, & quos non. 486.g. sexu ca-
 rent. 485.c. silicium duritia teguntur.
 4.b. 255.b. a stellis marinis exedun-
 tur. 487.a. suburbana cur meliora.
 483.b. Synonyma. 479.c. testis ca te-
 gi, quid significet. 249.b. vbi lauda-
 bantur. 237.c. vbi serantur. 486.c.
 vbi meliora. 522.b. vnde dicantur.
 226.e. 479.c. vinaria eorum, qui in-
 uenerit. 477.b. vsus in cibis. 487.c. in
 medicina. 489.c. vt cancer ea capiat.
 166.f. 486.b.
Ostrea Gaideropoda historia, & icon.
 492.
Ostrearum marinarum icones. 482.
 quando optima. 480.b.
Ostrea Ruputina, quæ iuuenali. 483.b.
Ostrea pelagia, & marina, quæ dicantur.
 481.d.
Ostrea stagni marini Rondelet. icon.
 480.b.
Ostreorum syluestrium historia. 491.b.
 icon. ibid.
Ostreum virga virilis specie. 588.b.
Ostreatum tergum gestare quid. 248.e.
Ostreosus. 248.f.
Ostrifer ibidem.
Ostrum quid. 288.g. qualis purpura.
 289.d. differentia a loco. 290.e. vnde
 dictum. 225.d. 288.g.
Ostrum Sarranum vnde dictum. 297.c.
 288.g.
Ostrum Sidonium vnde dictum. 298.e.
Ostrinus color a murice distinguitur.
 288.g.
Otia quid *Plinio*. 545.c.
Oua malacoderma, & *ostracoderma*.
 225.d.

I N D E X.

Ex Ovo quæ animalia generentur. 246.
g. quid in testaceis. 235. b.
Ouum polypi. 11. c. 12. f. 258. f.
Oxybaphum quid. 289. a. unde dictum.
 288. b.
Ozena an cum Osmo eadem. 42. e. eius
 descriptio. 43. b. cam prosequitur mu-
 rana. 43. d. ubi abundet. ibid. eius usus
 in cibis, & ut præparetur. 44. e.
Ozolis. 12. e.
Ozolis Bellonij icon. 43.
Oxos. 288. h.

P.

P*Aguri equiuoca.* 186. g. carnis qua-
 litas. 196. h. crustam, ut exuant.
 195. b. cur sapientia ei tribuatur. 196.
 e. descriptio. 187. a. duo genera nota
 Scaligero. 188. f. duplex genus. 162.
 b. epitheta. 196. f. Etymum. 186. g.
 musica harmonia capitur. 195. a. na-
 tura, mores. 195. b. in numo Chiorum
 pictus. 168. h. prone, & supine picti
 icon. 189. de eo proueria. 196. e. eos
 qui simpliciter pro canceris accipiant.
 173. d. cum quibus pugnent. 195. d.
 eorum sapientia prouerb. laudata.
 196. e. in Scorpis mutari dicti. 196.
 e. Synonyma. 186. g. vsus in cibis. 196.
 h. ut coquantur 196. h. ut musicam
 ament. 195. d. ut a maia differant.
 178. e. ut a cancro Heracleotico. 180.
 g. h. ubi maiores. 194. g.
Paguri authoris descriptio. 188. e.
Pagurus fluuiatilis qui Galeno. 206. g.
Pagurus qui Rondeletio. 177. c. eius de-
 scriptio. 178. h.
Paguri Venetorum descriptio. 181. g.
 icon. 182. femina icon. 183.
*Palladis vulnus fascia purpurea obliga-
 tum.* 168. f.
Palmata toga quæ. 274. f.
Ad Panos. 333. c.
Pantheræ, ut capiantur. 41. c.
Papauer quibus, & quo loco. 235. B.
 quid in mollibus Arist. 5. c.
 Polypi quale. 10. f.
Papauerculum quid in buccina. 135. a.
*Papilio cancrialis detentus quid signifi-
 cet.* 168. g.
Papilla pilosa, cancri genus. 192. e.
Paralios, Concha Aegyptia. 539. c.
Paralyges. 277. a.
Ad Paralytim. 134. g.
Parasiti cancri comparati. 208. g. Co-
 chleæ. 379. c. in eos emblemata. 131. d.
 209. b. typus eorum polypus. 32. g.
Parietaria ubi coccum proferat. 305. c.
Ad Paronychiam. 387. c.
Ad Parotidas. 490. g.
Ad Partum accelerandum. 386. e. ad
 continendum. 172. g. ad mortuum
 eucindum. 172. g.
Paryphes. 277. a.
Passionis dominicæ sacramentum, ut pur-

pura significat. 315. d.
Pastinacæ radij mira vis. 85. a.
Patellæ an uniuales. 230. h. an a saxis
 soluantur. 549. b. esse uniuales. 545.
 d. genus, & descriptio. 545. d. icones.
 546. 547. 548. Locus, natura. 549.
 a. eius more herere quid. 550. e. Syno-
 nyma. 545. a. ut a saxis diuellantur.
 549. c.
*Patella Cypria striata, & non striata
 icon.* 548.
Patella maioris Bellonij descriptio.
 550. g.
Patella fera. 545. c.
Patella fera Rondel. historia. 550. f. no-
 stræ icones. 551.
Patriam nihil dulcius. 117. a. eius amator
 per astacum designatur. 117. b.
*Pauarazzos quas Conchas Anconitani
 vocent, & cur sic dictæ.* 458. h.
Peccatores locustis marinis comparati.
 106. f.
Pechyales. 277. a.
Pectinis equiuoca, & varia significata.
 497. a. an oculos habeant. 505. c. an
 volent. 505. c. cur in Pyrrheo Euripo
 non sint. 236. h. pro Conchis Venereis
 usurpati. 558. h. descriptio. 498. g. h.
 Etymum. 498. f. genera. 498. h. in mar-
 more pictus. 240. g. eius icon in numo
 Tarentinorum. 36. f. 506. f. optimi
 ubi. 506. h. subterranei ubi. 241. c.
 ubi generentur. 505. b. vsus in cibis.
 506. g. h. vsus in medicina. 507. c.
 vsus in templis. 507. d. ut generen-
 tur. 506. e.
Pectinū authoris icones. 500. 501. 502.
 503. 504. 505.
Pectinis Rondel. icon. 499.
*Pectinum utraque parte auritorum de-
 scriptiones.* 499. a. & inde.
Pecten Amazonius quid. 497. c.
Pecten Veneris herba cur sic dicta.
 497. d.
*Pectunculus quid & ut a pectine differe-
 rat.* 498. c.
Pecunia ex Conchylijs. 251. b.
Pelagium quid. 282. e. 288. h. eius pre-
 tium. 267. a. quid Plinio. 282. e.
Pelei, & Thetidis fabula. 58. e.
Penicillus marinus Rondel. 282. g. de-
 scriptio. 559. c. icones. 561. 562.
Ad Penis arrectionem. 329. b.
Penna marina forma, & icones. 590.
 591.
Perca in lapide. 240. g. sequitur sepiam,
 prouerb. 58. h. saxæ, & earum gene-
 ratio. 242. g.
Perdices Cochleas edunt. 379. a.
Perfidi per canculos significati. 167. c.
Periculi Hieroglyphicum sepia. 57. c.
Perinesa vestimenta, quæ. 277. a.
Peristomata conchyliata. 279. b.
Perlarum mater Concha, quæ dicta. 417.
 c. earum insula, quæ & cur sic dicta.
 420. h.

Perna quid. 531. c. quid Neapolitanis.
 530. g. Plinij, quæ. 530. h.
Ad Perniones. 489. c. 177. b. 579. a.
Perotti error. 332. f.
*Porsarum regibus quàm grata fuerit pur-
 pura.* 269. b. de eorum veste dictum
 regis Aethiopum. 269. b.
*Peruersos, & inemendabiles cancri per
 somnum visi significant.* 169. c.
*Petulantis, & lasciuia ab ineunte ætate
 Hieroglyphicum.* 540. c.
Peucroni quæ Concha, & cur sic dicta:
 466. h.
Peuerazza unde dicta. 466. h.
Pharmacum pro quo colore sumatur.
 288. h.
Pheræcon. 371. b.
Phicidissarc quid. 318. h.
Philippus purpuram respuit. 270. f.
*Philoxeni poetæ ridiculum testamen-
 tum.* 38. b. 39. a. eius voracitas. 38. g.
Ad Phlegmonem crurum, & pedum.
 385. a.
*Phænix Achilles præceptor cur pagu-
 rus dictus.* 186. g.
Phænix qui primus purpuram gessit.
 270. g. 308. h.
Phaniceus a purpura distinguitur.
 309. c.
Pholadis equiuoca. 525. b. an balanus.
 522. f. descriptio. 525. d. icones. 526.
 non esse balanos. 526. e. unde dicta.
 326. c.
Ad Phthisim. 133. c. 177. a. 383. d. 387.
 b. 176. g.
Phycis squillas deuorat. 140. e.
Phyllanthus herba. 307. a.
Phyllanthion dyticon herba ignoratur.
 307. a.
Pica Astacos venatur. 131. a.
Ad Pilarem morbum. 177. b.
*Pileus ruber quando Cardinalibus con-
 cessa.* 271. a.
Pileum rotundum. 542. g.
Ad pilos euellendos. 84. h. 85. a. b. 579.
 a. 573. a.
Ad eosdem è mammis tollendos. 333. a.
Pinna equiuoca. 530. f. an sine cancro
 paruo vincere possit. 214. h. ex ea an
 byssus oriatur. 542. e. eius, & cancri
 parui societas 214. f. vsque h. genera,
 & differentia 530. h. de ea Hiero-
 glyphica 540. e. meliores quæ. 540. f.
 natura, & mores. 538. h. quot modis
 edantur. 540. g. Synonyma 530. f. vn-
 de dicta 530. f. vsus in cibis 540. f. ut
 mytilo similis 532. h. ut mœnam
 capiat. 539. a. ut sibi victum qua-
 rant. ibid.
Pinna aculeata authoris icon. 533. alia
 534. 535. 536. 537. 538.
Pinna Bellonij icon. 532.
Pinna magna Rondel. icon. 531.
Pinna margaritifera ubi. 531. c.
Pinna parua Rondel. icon. 532.
Pinna Zoographi icon. 533.

Pinna

I N D E X.

Pinna lana quid genuensibus 330.g.
 Pinnophylax. 213.a
 Pinnother. 213.a
 Pinnotheres 213.a
 Pinnotheres Erymum 214. f. solertia.
 214.f.
 Pinnotheres Plinij 215. d. 216.c
 Ad pisces capiendos cetera ex estacis 135.
 b. 388.f. 550.c
 Pisces fluitantes ex putredine 246.f
 Pisces quæ animalia improprie vocet Plinius
 1.d. polypi odore delectantur 41.
 b. sanguine carentes Plinio qui 2. E.
 squaritis teguntur 4.b. 255.b. oua eorum
 ut fecundentur 54.c. varias eorum
 figuras reperiri in saxis. 138.c.
 Piscis monstrosi cuiusdam forma 12. g
 Piscis sacer 257.c
 Piscis testudinei qui 229.c
 Piscis attramentarius qui 64.b
 Puerones quas Conchas Veneti dicant.
 458.b
 Placenta theutis dicta 77.c
 Plantæ cur pauca in mari gignantur 245.
 b. terra incolæ sunt 245. c. ut generentur
 245.c
 Plantanimal, seu plantanimal quid.
 563.c
 Ad Pleuritidem 387. b. notham 134.b
 Plinius correctus 116.c. 175.c. 297.a.
 324.c. 342. f. 385.a. eius error 11.b.
 74.f. 261.c. eius locus explicatus 42.
 d. 53.c. 230.c. notatus 331.c. suspectus
 89.c. 262. c. male distinctus
 140.b. cum Oppiano conciliatus.
 262.f
 Plutarchi inconsiderantia 243.b. eius locus
 de purpuris explicatus 303.d
 Pluuia præsagium 169.b
 Pneumonia quid 578.b
 Ad Podagram 386. E. 387. B. 85. A.
 579.b
 Poesis per caput polypi notata, & cur.
 30 g. 35.d
 Polliceps vnde dictus 522.g. quid Bel-
 lonio 522.f
 Polypi acetabula qualia 10. g. æquino-
 ca 8.e.f. eius ambigua natura 8.e. 18.
 c. an brachia sua denoret, eaq; an re-
 nascantur. 19.a. Aquilam vincit, &
 hominem interficit 7.d. Aquilam, ut
 in aquam detrahat 34. c. atas 23. d.
 an in omnes colores se mutet 25. c. d.
 attramentum eius cuius coloris 10.f.
 barba eius, quæ dicantur 10.g. bien-
 bitalem quis vna mensa absumpsit
 38. g. bis septem plagis percussus de
 quo dicatur 35. d. de ceteris eius ge-
 neribus 42. c. calliditas in re familia-
 ri 24.b. capiendi ratio 21. a. b. caput
 eius de qua dicatur 35. c. caro eius
 cauernosa est 37. b. carnis tempera-
 mentum 38. g. cerebrum ei duplex 10.
 f. de coitu, oriu & incubatu 22.c. co-
 lores mutat 25. a. b. crudum deuora-
 nit Diogenes Cynicus 39.a. eius cum

coniza antipathia 31. a. cur nassis il-
 linantur 41.b. cur αὐτοφάγος dictus
 20.c. cur sepia carcat 10.e. cur in co-
 lorem album non mutetur 37. d. cur
 minus attramenti quam sepia habeat
 10. f. in eo cur caput vocat, quod in
 ceteris mollibus alium 10.g. cur Ve-
 nerii dicatus 31. b. cur parum viuat.
 24. c. cur crura eis prælonga. 46. g.
 cur colorem mutet 37. a. cur Ioan.
 Grammaticus πολυπόδας dixerit.
 12.d. ab eo cur inter mollia exordia-
 tur author 7.d. cur minus attramenti
 habeat quam sepia 47. a. cur circa
 Hellespontum non sint, & in ponto
 Euxino. 17.b. cur promiscide careat
 46.g. cur mura, nam & congrum
 metuat 104. g. h. super eo epigram-
 mata. 36 g. dedita opera colorem mu-
 tat, non per metum ut chamæleon 37.
 d. ab eo denominata 28.f.g. eius descri-
 ptiones variae 12.b. elixi an assis me-
 liores 39.d. eius epitheta 36.b. de esu
 eorum qui abstinere iuebantur 30.
 g. Erymum 9.a. ferocia 12.b. 13. a. de
 eius forma Cardani nugæ 11.c. fistu-
 la vsus 11. b. & c. fortitudo 7.d. ge-
 nus, differentia, descriptio 9. e. genera
 quæ 42. f. quot apud Arist. 12. e. gres-
 sus, natus 20.f. Hieroglyphica 30.
 e. ingenium vasrum 8. c. eo insignita
 numismata 36. f. icones 14. 15. 16.
 instar eorum qui sese edere dicantur
 31.c. locustam ex aheno super ignem
 furatur 34. c. mas ut à femina diffe-
 rat 22. a. matrem conficit 26.g. men-
 tem eius cur debeamus habere 31. &
 32. eius mentem obtinere qui dicantur
 34.b. de eo moralia 28.b. de eius
 moribus ingenio, & sagacitate 24. h.
 eius mutationis tres causæ 37.d. 38.c.
 nidus seu cubili 21. d. nocumenta 41.
 d. 42. e. non solum lapidum colorem
 imitatur 26. e. nulla cute teguntur 4.
 b. 255. b. odoratu valet 17.a. eius omnia
 quale 23. c. pedum constitutio 10.g.
 & vsus 9.c. 11. a. per fistulam pa-
 riunt 23. a. de eo problemata 37. a.
 proueria 34.g. b. pugna cum locusta
 104.g. quam cautè haurum piscatoris
 circumrodant. 25. b. quando meliores,
 & quando deteriores 38.f. quanto pe-
 re csi libidinem excitent 40.b. & cur
 41. a. qui ita prouerbialiter dicantur
 34.g. qui allegoricè 29.a. eos qui olim
 coluerint 28. b. quibuscum pugnent.
 26.g. b. quo loco gaudeant, & ubi non
 sint 17.b. quo astu capiat carabos 18.
 c. ut olinas edat 18.c. quo astu vene-
 tur crustacea 26.e. quot mensibus la-
 teat 22. c. sensus 17. a. mortuum sese
 fingens, ut emptorem deluserit 34. e.
 sexus 22. a. stupiditas 24. b. Synony-
 ma 8. g. tabe perit 23. 24. in terram
 exit 20.f. ad varios vteri affectus va-
 let 40.g. ubi magni, & ubi non 17.b.

ubi cum venari non liceat 28. h. ubi
 boni & multi 38. g. ijs veteres vsos
 esse in cibo 38.f. victus 17.d. visceri-
 bus caret 10.e. vnde dictus 8. g. eius
 voracitas 17.d. vsus in cibis 38.f. in
 medicina 40.c. in externis 41. b. ut d
 ceteris mollibus differant 9.c. ut con-
 chas capiant 25.a. ut pisces. ibid. ut
 elixentur 40.e. ut natent 20.g. ut re-
 spirent 20.b. ut præparentur 39. b. c.
 ut cocant 22.c. ut hyemale solstitium
 significare possint 31. c. ut in varios
 colores se mutant 13. a. b. eorum heca-
 tombe quid 36.c. ut magnitudine va-
 rient 13. c. ut olinis capiantur 18. h.
 ut ventum præfagiant 34. g.
 De Polypis maximis solamenta furan-
 tibus admiranda historia 33. a
 De Polypo maximo, & monstroso me-
 morabilis historia 13.c.
 Polypus Moschya 42. b.
 De Polypo Septentrionali historia, eiusq;
 forma 13.d
 Polypi tertiae speciei secundum Rondelet.
 icon. 43.
 Polypus morbus qualis, & vnde dictus
 8.f. ad eum remedium 40.f.
 Polypodine 12. c
 Polypia 28. f
 Polypodis herba vi cancer chelas depo-
 nit 165.d
 Polypodium vnde dictum 28.g
 Polypodus qui Martiali 8.g.
 Pompa ad hauriendam aquam instru-
 mentum 368.b
 Pompilus 11.c. 257.b. duos pisces signi-
 ficat 258. e. amor eius erga nautas
 257.c. fabula 257.d.
 Poma maris cur conchylija dicta 224.e
 Porcellana cur sic dicta 264. e. quid Itali
 sic vocent 552.g.
 Porcellana concha cur sic dicta 552. e
 Porcellana russa 554. b. icon. 556
 Porcellanica vasa cur sic dicta 282. h.
 Porcelliones, quæ animalia. 8.f
 Porella canceri genus 162. h
 Porcum quid vocent mulieres 552.f.
 Porci ut dolorem capitis sanent 212.f
 Porphyra fabula 314.e
 Porphyrio auis vnde dicta. 311.d
 Porphyrio piscis 312. c
 Porphyris auis 311. d. 312.c
 Porphyrites lapis 311. d. 314.c
 Porphyrium cete 314.f
 Porphyryus serpens 314.f
 Porphyrysa vnde dicta 297. b.
 Porta maris vulgò dicta historia 573.
 b. icon 576.
 Præconis officia 321. c
 Præmium rectè facientibus per marga-
 ritas significatur 435. a
 Præsumptis nimium typus 171. a
 Prætexta toga vnde dicta 273. c. ea etiã
 utebatur magistratus 273. d. 274. c.
 ea cur vterentur pueri 273. d
 Prasinus Purpurio 313. d
 Principem

I N D E X.

Principem cur significet cancer fluuiatilis in somno inuentus 169.c
Ad Procidentiā ani 489.c
Prodigi, & omnia consumentis Hieroglyphicum polypus 30.c
Proditores polypis similes 29.d
Ad profluvia 385.c.d. *ad ea sistenda*. 172.g
Prudentiæ symbolum 196.c. 379.d
Pruna onychina. 294.b. *Segnina*. *ibid.*
Ad Pruritus 387.a.
Ad Psoras 387.a. 415.d
Ptolomæum cur percusserit Caligula. 271.d
Ad Pudendorum fistulas 333.b.
Puerpuræ, vt purgentur quid offerendum 40.g
Pulicaria herba mollium odorem extinguit 5.d
Ad Pulmones exulceratos 176.b. 211.b
Pulmoni marino cur tegmen natura negarit 234.g. *an testaceum animal, an Zoophyton.* 577.c. *æquiuoca* 577.c. *inter testacea ponitur* 578.g. *descriptio, natura, icon.* 578. eo. *qui pisces vescantur* 577. a. *Eius instar viuere quid* 578. d. *de eo pronerbia* 578.g. *Synonyma* 577. d. *usus in medicina, & in varijs* 579. a. *icon* 575. *inuentio* 566.b
Pulpus quid Kiranidi 9.a.
Purpuræ æquiuoca, & Synonyma 281. a. *atas* 298. b. *vnde cognoscatur* 206. b. *aliquot icones* 284. 285. 286. *an lingua testas perforet* 292. g. *aqua dulci necantur.* 296. f. *in arena aliquamdiu latent.* 296. f. *capiendi ratio.* 301. c. *carne victitant* 301. a. *ab eis celebrata loca, quæ* 296. g. *celerrimè crescunt* 298. b. *cineris facultas* 320. f. *clarissima quæ dicta* 290. c. *eius color cur cæteris alijs coloribus prælatius* 280. g. *ea cur procures vtrentur* 276. f. *cur marinam sepe nominarint veteres* 304. b. *cur regalis dicta.* 270. g. *cur viuas capiant.* 302. f. *cur plebeia dicta* 276. e. *cur magna copia.* 245. d. *ab ea denominata* 308. b. *differentiæ vnde sumantur* 286. g. *differt a conchylio* 281. a. *eius diuersæ partes diuersam naturā habent.* 319. b. *differentiæ a loco* 290. c. *dibaphæ vbi* 298. e. *quæ* 290. g. *epitheta* 316. b. 317. a. *eam esse ex turbinatorum genere* 283. d. *Etymum ex Cimbrium lingua* 290. g. *fauaginis earum icon.* 300. *Floris Synonyma* 288. f. *Flos vbi* 287. d. *florem sanguinis loco esse* 288. e. *pro flore accipitur, & pro veste eo colore imbuta* 281. d. *Flos vbi positus* 302. f. *vbi colligatur* 302. f. *floriæ differentiæ a colore* 289. d. *furtidis carnibus capiuntur* 301. c. *generatio duplex* 299. a. *genera, & differentiæ* 283. d. *eam gestare quibus prohibuit.* 276. e. *Hieroglyphica.*

316. *fignea, & ardēs quæ dicta* 289. d. *inuentio* 276. b. 308. f. *aduersus eam leges lata.* 276. e. *pro magistratu accipitur* 272. f. *magnitudinis diuersitas.* 286. g. *in mensis usus eius* 280. b. *de ea moralia* 315. a. *earum motus* 299. a. *nigræ vbi, rubræ vbi* 283. d. *non esse lanam* 292. b. *eam non omnes usurpasse* 267. 268. *non omnes eadem loca amant.* 296. f. *operculorum icon* 346. *operculi consideratio.* 293. c. *qua earum non conducunt ad generationem* 300. g. *partium descriptio, & examinatio.* 292. f. *eam petere quid* 270. b. *pictorum qualis* 303. b. *eius pretium* 267. a. *de ea prouerbia* 317. a. *ad purpuram aliam diuidenda.* 317. d. *ex putredine oriri.* 299. d. *quæ regio ijs idonea* 296. f. *quando eam deponerent Romani.* 272. b. *quando Cardinalibus concessa.* 271. b. *quando fauiscient.* 300. b. *quādo magna copia* 299. c. *qui prius eam gessit.* 270. g. *ea qui vsi.* 268. f. *quibus conueniant* 319. a. *regum ornamentum* 268. b. *Romanis erat per omnes vestes* 273. a. *inter suppellectilem sumptuosam enumerata* 260. f. *testæ usus.* 320. f. *eius tinctura cur mel, & oleum adderetur* 303. d. *tincturæ ratio* 302. f. g. *cur iterabatur.* 303. a. *trachelorum qualitas* 319. b. *ex ea tributum* 270. g. *turbinatorum nobilissimam esse* 267. a. *voraces esse* 301. b. *ea viuacior qui* 317. d. *usus, & dignitas apud Romanos.* 272. f. *usus in cibis* 319. b. *in medicina* 320. e. *eam usurparunt meretrices* 278. f. *vt capiatur* 316. f. *eam vt Phænices capiant* 301. d. *eam vt amarent veteres* 268. e. *vt mare ament* 296. f. *eius anni, vt cognoscantur* 298. h. *vt facerent Phænices* 302. g. *vt coquantur.* 319. b. *in vrtica reperta.* 566. b.
Purpuræ albæ quæ Plutarcho 304. g.
Purpuræ Alexandrina, quæ 290. e. *cur sic dicta* 278. g.
Purpura amethystina vnde dicta 290. f.
Purpura coa. 296. b.
Purpura cærulea 290. g.
Purpura dialucensis 296. h.
Purpura hermionica 298. g.
Purpura megalensis pretium 267. c.
Purpura melibæa vnde dicta 297. b. c.
Purpura militaris 275. a.
Purpura Oebalia 296. b.
Purpura patria 275. a.
Purpuræ pentadactyli Bellonij icon. 286.
Purpura mulierum 278. f.
Purpura nigra pro qua sumatur 290. f.
Purpuræ pelagiæ descriptio. 284. b. *icon.* 285.
Purpura prædialis 275. b.
Purpura probiana vnde dicta. 278. g. 290. c.

Purpura Sillataria quæ 273. c.
Purpura succubitana 298. c.
Purpura tarentina 298. f. *cur vilior Tyria* 289. d.
Purpuræ tæniensis quæ 297. a.
Purpura tyria quæ 297. c. *qualis, & quæ melior* 289. d.
Purpuraria officina 313. b.
Purpurarius 313. c.
Purpurare pro nitescere facere 291. c.
Purpurasco 313. d.
Purpuratus 313. c.
Purpureus color qualis 309. c. *idem cum coccineo* 305. a. *ex quibus conchylijs colligeretur* 281. a. *à phæniceo distinguitur* 309. c. *pro purpurato accipitur* 309. d. *pro pulchro* *ibid.* *à conchyliatione differt* 303. a.
Purpurificium 313. b.
Purpurina 313. a.
Purpurissum 314. f. b. *quid Plinio.* 303. b. *vt fieret* 314. g.
Pyri marini Zoophyiti forma, & icon. 587. 588.
Pythagoras cur non ederet vrticas. 572. f.

Q.

ad Q *Uartanas* 211. b.
Quintilianus correctus 291. d.
Quisquilium quid 305. d.

R.

R *Acemus marinus vocantur oua sepia & cur* 52. b.
Ramices pulmones dicti 577. c.
Regum ornamentum purpura 268. 269. *eos cur significet cancer marinus per somnum visus* 169. c.
Remora Mutiani 554. b.
Rhomborum differentia ratione loci. 188. c.
Romanorum luxus in conchylijs 224. f. *qui prius purpura vti* 271. b. *vt ostreis delectarentur* 479. a.
Rondeletij error 2. f. 74. e. 42. g. 177. c. 188. e. 254. g. b.
Rosa vrticæ genus 566. f.
Ad Rubetæ venenum 210. g. 85. b.
Rubiæ color 306. b.
Ad Rubiginem aristarum 173. c.
Ruta polypos reddit immobiles 28. f.

S.

S *Acerdotes qui purpuram usurparent* 268. g.
Sacramentum dominicæ passionis, vt purpura significet 315. d.
Ad Sagittas extrahendas. 211. d.
Sagula uirgata. 277. a.
Saluare 299. a.
Saluarius lentor quid Plinio 281. c.
Ex Sandyce pretiosus color purpureus. 306. b. 307. a.

Sandyx

I N D E X.

Sandyx Indica 290.e
Sanguinis principium 246.f. ad eum st-
flendum 40.f. purpureus 310.e. vn-
de dictus 285.b
Sanitas per testudinem significata vbi.
169.a
Sapientia per pagurum, & cancrum ubi
significata 169.a
Sar pifis & infellum 282.f
Sartanum quid 288.g
Sardinia insula descriptio. 318.e
Sargiaci gregales sunt 75.a
Satrape purpurati cur dicti, & pratecta
ii. 275.b
In Saxis varias reperiri figuras piscium
138.c
Saxifraga coccum proferens 305.c
Ad Scabiem 61.c. 135.b. 177.b. 416.f
Scala cochliades quæ 369.b
Scaligeri error 154.g
Scarus piscis unde dictus 136.b. lepores
marinos capit. 86.e
Ad Scissuras ventris, mammarum &c.
384.g
Scolecidata vestis quæ 305.d
Scolymi muricata cacumina 332.g
Ad Scorpionis ictum 143.b. 172.f. 210.
e. transuersè incedit 164.e. vt domo
expellatur. 173. b. vt fugentur 212.
g. vt simul conueniant. 210.f
Scylla quid Plinio 136.g
Scyllarium 141.b
Scyllaron seu Scyllarion 213.a
Scyllari, seu cancelli in nerita concha
imago 221.
Scythæ cochleas auribus admovent, &
cur 387.c
Contra Scytalis ictum 210.g
Secale vbi coccum proferat 305.c
Secessus Hieroglyphicum 316.g
Ad Secundinas 416.f
Ad Sedem relapsam reducendam.
386.f
Seditionis popularis Studiosi Hierogly-
phicum 106.g
Ne Segetes ledantur 212.g
Seipsum non curantis Hieroglyphicum
215.a. 249.a
Senatus purpureus dictus 272.b
Sepaceus 56.g
Sepedones quid 56.g
Sepia æquiuoca 44.g. h. ætas 48.b. amo-
ris illecebris capitur 51.c. attramen-
tum habet præ ceteris mollibus copio-
sissimum. & cur 47.a. pro attramento
scriptorio accipitur 45.a. eius ars in
piscando 56.c. astus in effundendo at-
tramentum 55.e. attramenti vsus ad
scribendum 63.a. vt homines nigros
faciat 63.a. bima tum vix excedunt.
48.b. caro eius qualis 59.b.c. coctus.
52.c. cur & quando attramentum
emittat. 55.a. cur fugitiuam vocant
Nicanter 55.c. cur crura ei breuia.
46.g. cur Loligini præferat author.
44.f. cur plus attramenti, quàm poly-

pi habeat. 10.f. cur binas habeat pro-
muscidæ 46.g. ab ea denominata 56.
g. eius descriptio 46.f. epitheta 58.b.
Etymum ridiculum. 45. c. femina
icto marc fugiunt 54.d. fetus eius,
vt ex ouis exeant. 54. c. eius fistula
vbi 46.g. Hieroglyphica 57.b.c. ho-
minem significat qui expectationem
aliorum de se fallit 57.b. magis Lolig-
ini quàm polypo similem esse 46.g.
mares femina opem ferunt, & quan-
do 54.d. mas vt a femina differat 52.
e. cum melanuro pisce cur confunda-
tur 57. c. de ea moralia 56.b. mores,
ingenium 54. d. oculi. pro vnionibus
venduntur 63.b. ore non coeunt 52.e.
ossis, aut testæ duplex substantia, &
eius facultas 61. c. oua eius qualia.
52.g. eorum forma 52.b. eorum exa-
cta descriptio 54.b. icon 52.b. oua, vt
fecunda reddantur 53. c. ouis diligen-
ter incubat. 54.b. cur racemus mari-
nus, aut rux marina dicta 52.b. 591.
d. cur racematim cohereunt 54.f. par-
tus per fistulam 52.f. pedes quot. &
quales 3.c. 46.g. eius pedes quos vo-
cet Plinius 46.f. ipsi pisces capiuntur.
62.b. de ea prouerbia. 58.g. promisci-
des eius quales 46.f. earum vsus 55.
b. quæ loca amet 48.f. quando ede-
rentur. 59.a. eis qui similes 56.b. 57.
a. quomodo pariat 53. c. quo loco 53.
b. quo tempore 52.b. speculo capitur.
51. d. Synonyma 45. c. ex eius testa
remedia 61. b. vbi abundant. & vbi
maiores 48.f. eius venenum 63.b. vi-
ctus 48.g. vsus in cibis 59.a. in medi-
cina. 60.b. in varijs 62.b. vt capiatur
51.a. vt contra tempestates sese sta-
biliat 56.f. vt elixetur 59.d. vt nunc
Romæ coqui præparent. 60.e. vt Græ-
cè & Latine scribi debeat. 45.c. vt po-
lypo similis 46.f. vt præparetur 59.b.
vt sapidior fiat 60.f.
Sepia Saluiani supina icon. 49. pronæ.
50.
Sepia mons 44. 45.
Sepie mulier 45.a
Sepias oppidum unde dictum 45.a
Sepia promontorium 44. b.
Sepiola 56.g. caro eius qualis 63. d. no-
minis ratio 64.e
Sepiola Rondel. historia & icon. 63.d
Sepinum quæ vrbs Ptolomæo 45.a
Sepium quid. 3. b. 47.d. quid Volaterra-
nus ineptè vocat. 48.e. cur polypus
eo careat 10. e. eius descriptio. 48.e.
vt à gladiola differat 47. d. vsus eius
apud aurifabros 63.a
Sepius vrbs 45.a
Sepiussa insula. 45.a. unde dicta 56.g
Sepulchra quæ conchyliis dicta 229. d
De Serpente & cancro Apologus 170.
e. à cancribus qui sibi metuant 208.f
Ad Serpentiū ictus. 172. f. 210.c.
morsus 135.b

Serpentes saxei vbi, & eorum generatio.
242.f.
Sexus in vtero grauida, vt cognoscatur.
387.d
Sigilla conchis inclusa 251.a
Simia cur transuersè incedat. 163.d. Li-
maces metuit. 379. a. purpurata de
quo dicatur 317.b
Simulatoris Hieroglyphicum polypus.
31.d
Sipia 45.d
Sipuntum vrbs 45.a
Sipus vrbs 43.a
Sisira quid 171.b
Sisyra quid. ibid.
Smaragdus acetō dissoluitur 434.e
Solis cursus per cancrum significatus.
169. d. eius & lunæ natura. 486.f.
quando loco vix moueri videatur.
31.b.c
Solstitij hyemalis typus 31.b.
Solenes, an vniualues, an bidualues. 231.
c. testarum cineris usus 529. d. eius
naria significata 527.a. genus quod-
dam in lapidibus durissimis 242.b.
Synonyma 527.b. unde dicatur 527.
a. usus in cibis 529.c
Solen mas Bellonij 527. d. eius descri-
ptio, & icon 528.e
Solenum aliarum icones 528. 529.
Solentia qui 529.c
Sophista Hieroglyphicum 169.f
Spadicens color à phæniceo differt 309.g
Spatagi echini forma, & icon 406. 407.
408.
Spondylus quid in ostreis 483.c. 485.a
Spondylum non esse concham rhomboi-
dem. 459.c. saxis adnascuntur 493.a
Spondylorum authoris icones 494. 495.
496.
Spondyli Rondeletij icon 492. 493.
De Spongijs opiniones 564.e. quid ma-
ris Adriatici accolis 582. e
Ad Sputum educendum 383.c
Squatina aspera cute tegitur 4. b. 155.
b. colores mutat 56.f.
Squilla æquiuoca 136. e. an chelas ha-
beat. 138.f. antipathia. 140. e. cur
multos habeat pedes 138. e. cur Ve-
nerem excitet 143. a. in delicijs fuisse.
142.e. denominata 141.a. descriptio
in genere 138.g. b. differentia 138.g.
epitheta 141. c. genera quot. 138.g.
mas ut à femina differat 140.g. de
ea prouerbiū 141. c. quæ loca amet.
138. c. quæ cornua habeat, & quæ
non. 138.g. quæle ouum pariat. 140.b.
earum qui auidiissimi fuerint 142.c.f.
quibus nesciunt. 139.d. quibus auxi-
lietur 142.g. Squillis quid proprium
138.f. Synonyma 136.g. tempera-
mentum 142.g. tanquam preciosissi-
mus piscis à quibus nominetur 141.d.
ubi hoc nomine campana uocetur.
136.f. ubi magne, & ubi multe 139.
d. ubi maximas chelas habeat 138.g.
vsus

I N D E X.

us in cibis 141. d. *us in medicina*
& alijs 143. a. *ut a cancriis, & reli-*
quis crustaceis differant. 138. e. *ut*
capiantur. 140. e. *ut a gammario dif-*
ferat 138. h. *ut coeant.* 140. h. *ut co-*
quantur 142. g.
Squilla calata Rondel. 147. a. 144. h.
Squilla crangonis historia. 148. f. *ut a*
gibba differat. 147. a. *vide crango.*
Squilla fluviatilis 127. c.
Squilla fluviatilis Bellonij descriptio.
 154. h.
Squilla gibba caro semper laudata 153.
 c. *cur sic dicta* 150. g. *descriptio* 151.
 a. *usque d. genera quot* Scaligero 151.
 a. *generis nomine intelligitur* 136. c.
natura, & mores 153. a. *partus Syno-*
nyma. 150. g. *ubi abundet.* 153. a.
us in cibo 153. c. d. *ut lupum piscem*
occidat. 153. b.
Squilla gibba authoris icon 158.
Squilla gibba Rondel. icon 151.
Squilla gibba Zoographi forma 151. c.
icon. 152.
Squilla Indica, ut inuicem differant.
 138. h.
Squilla in mris coitus, partus, us 157.
 d. *cur sic dicta* 156. *descriptio* 156. h.
ex Bellonio, & Rondeletio. 157. b.
icon. 158. *Synonyma* 156. f.
Squilla mantis Rondel. historia 156. c.
Squilla minima, quae Scaligero. 154. h.
eius icon. 221.
Squilla lata squinoca. 143. d. *coitus, par-*
tus 146. h. *descriptio ex Rondel.* 145.
 d. *Etymum* 144. c. *quae loca amet.*
 146. g. *Synonyma.* 144. c. *us in ci-*
bis 146. h.
Squilla lata authoris icon 145.
Squilla lata maioris descriptio ex Bello-
nio 144. h.
Squilla lata Rondel. icon 146.
Squilla parua 211. a. *eius genera.* 154.
 h. *quae Ciceroni, & eius solertia* 214.
 g. *Synonyma* 154. e. *ubi degat, & ca-*
piatur 155. c. *us in cibo, medicina*
& alijs 155. d.
Squilla parua Rondel. icon 155.
Squilla parua Zoographo Venetijs mis-
sa icon 155.
Squilla quae herba Hetruscis 305. b.
Stelle marinae ostreas exedunt 487. a.
Sternion quid Tralliano 163. a.
Strabelus 254. e. 348. g.
Ad Strangulationem vteri 348. e.
Ad Stranguriam 177. a. 172. g.
Strobilus 254. e.
Strombi qui 226. f. 348. g. *quid in gene-*
re sumptus 253. c. *pro testa exteriori,*
& propto animali sumitur. 255. d.
differunt a cochleis marinis. 253. c.
unde dicantur 253. d.
Strombi terrestres 373. b.
Ad Strumas 61. d. 85. a. 212. e. 321. a.
 415. c.
Suida lapsus 293. e.

Sues limaces edunt 379. a. *Mytilorum*
iure pinguescunt 516. b.
Ad Suspiria 384. f.
Syloson ut rex Sami factus 269. c.

T.

T *Alpa ut meatum suum relinquas:*
 135. c.
Tapetes purpurei 279. b.
Tarditatis symbolum 379. d.
Taurus insecti genus Gazae. 98. f.
Ad Tela extrahenda 61. b.
Tellina an a mytalis differant. 511. b.
cum mytilis confunduntur 517. d.
earum caro mollior quam reliquorum
conchyliorum. 520. h. *cur lauentur.*
 520. b. *descriptions earumque ico-*
nes. 519. 520. *fluuiatiles quae* 518. f.
fluuiatiles ventriculo noxia 521. a.
earum genera quae 518. f. *eis ad quid*
utantur pueri 521. c. *regia quae* 518.
 f. *Synonyma* 517. c. *de ijs varia opi-*
niones unde dicta 517. d. *us in ci-*
bis 520. g.
Tempestatis signa 76. e. 247. c. 413. b.
Templa deorum purpureis vestibus or-
nata. 268. f.
Ad Tensum 489. c. 586. h.
Ad Tertianas 212. e.
Testa conchyliorum, ut vrantur 253. a.
cur in summis alpium iugis. 240. e.
cur in mri rotunda fiant 234. g.
Testacea an oculos habeant 234. h. &
inde Caro eorum qualis 234. e. *carnis*
nomina 235. c. *eam Luna decrescente*
minui, augeri crescente 224. a. & *in-*
de. cur os infra, supra verò excremen-
torum foramen habeant 256. h. *cur*
testam non mutant. 97. a. *cur crusta-*
ceis ea praeferat author 91. d. *cur po-*
stremo loco de ijs agatur 223. d. *cur in*
stagnis marinis gignantur 245. c. *cur*
plantis viuaciora. 245. b. *cur alium*
cicant, et quae & quae nō. 252. e. *cur in*
montibus reperiantur philosophica ra-
tio. 240. h. *cur quandoq; viuū, quādo-*
que verò eorum testa tantum nas-
antur 241. b. *cur omnia caput habeant*
infra 233. c. *cur in montibus reperian-*
tur. 239. d. *cur puciores habeant*
partes 233. b. *cur testam habeant, &*
cur eam non mutant. 234. f. *eorum*
differentia 230. f. 231. d. 233. d. *eo-*
rum diuisio 254. h. *cur alia striata,*
alia stris careant. 234. g. *epiheta.*
 249. c. *fructibus comparantur* 224. e.
generantur duobus modis 245. c. *ge-*
neratio eorum quibus comparetur.
 245. b. *genitalem partem non habent*
 246. b. *grauida dicuntur, & tamen*
non coeunt. 244. h. *ab eis Hierogly-*
phica 249. a. *non coeunt.* 244. h. *eo-*
rum oua generationi inepta. 247. a.
eorum mira varietas 230. e. *partium*
inter narum descriptio. 233. a. b. & *in-*

de earum differentia 232. g. *earundem*
forma, & us 235. a. & *inde. quae*
eorum carnem habeant. 256. e. *quae*
alium & vrinam facilius moueant.
 252. g. *quae lateant* 247. c. *quae papa-*
uer habeant. 232. b. *quae carne vescan-*
tur 236. h. *quae sedem mutant, & quae*
non 233. d. *quando pinguiora.* 97. b.
quando meliora 252. f. *quando bene*
aut male sese habeant 247. b. *quando*
oua vocata habeant, & quae & quae
nō 247. a. *qualia animalia* 2. e. *eorum*
quartum genus 231. a. *quibus imbres*
conducant 236. h. *quibus sensibus ca-*
reant, & quibus non 244. e. *sponte*
oriuntur 246. h. *sensibus exterioribus*
non carere 244. e. *eorum temperies.*
 247. b. *testis tegi quid significet* 249.
 b. *cum tonitru quandam antipathiam*
habent. 247. d. *ubi nascantur* 237. a.
ubi cocant. 245. a. *us in cibis.* 252.
 e. *ut crustaceis, & mollibus similia* 3.
 d. *ut inter se differant* 232. e. *ut au-*
geantur 246. h. *ut mare ament* 237.
 a. *ut loco differant* 233. c. *ut se tuean-*
tur ab ambiente periculo. 231. d. *ut*
crustaceis, & mollibus similia 235. b.
Testiculi conchis inclusi 251. a. *ad eo-*
rum decidentiam. 386. f.
Testudines cortice tegantur 581. d. 255.
 b. *cur testam non mutant.* 97. a. *ubi*
sanitatem significant 169. a.
Testudines dicta conchyliia 255. b.
Testudinei pisces qui 229. c.
Testum quid columella vocet in sepijs
 47. d.
Tetbe quae Nicandro 581. b.
Tethus quid 581. d.
Tethea quid 545. c.
Tethyra excrementum nullum habent.
 582. h. *genus, differentia, descriptio.*
 582. h. 583. a. & *inde. eorum icones.*
 583. 584. 585. *eorum locus, & gene-*
ratio. 586. e. *motus ex extremo proue-*
nit. 586. f. *eorum natura* 586. f. *opti-*
ma ubi 586. c. *quartum testatorum*
genus 231. a. *quibus conueniant.* 586.
 h. *eorum us in cibis* 586. g. *in me-*
dicina. 586. h. *unde dicta.* 581. c. *ut*
alant 586. g.
Tethya rubra cibo idonea 586. h.
Tenthede egere qui dicantur 76. g.
Tenthis ciuitas Arcadiae 64. f.
Tenthis libi nomen. 77. c. *placenta ge-*
nus 64. f.
Thetidis, & Pelei fabula 58. e.
Thoracis vitia 62. g.
Thrialmus herba quae 305. b.
Thunni gregales sunt. 75. a. *qui apud ve-*
teres in pretio. 475. b.
Ad Tineas 143. b.
Tinctura Cyzicenica quem denotet.
 318. g.
Tinctura sardonica de quo dicatur 317. d.
Tinctura ex vermiculo quid in sacris
litteris 305. b.

Titus Imp. leporis marini veneno extin-
ctus. 85.e
Toga palmata quæ 274.f
Toga picta quæ 268.h. 274.f
Toga prætecta quæ 273.c
Toga regia quæ 268.h
Tolleno machina qualis 369.a
Tormentigenus cochlea dictum 369.b
Ad Tormina 40.f. 586.b.
Trabearum genera. 274.g. restis regia
est. 271.c
Trabeati qui 271.c
Tribuli herba cur sic dicta 331.a
Trichia morbus qui 212.f
Trichilla quid 400.e.
Tridocna quæ 445.b. ab aithore posita
descriptio 445. icon 446. 447.
Triplichros. 12.f
Trisilla vas quale. 400.c.
Tritones argentei 321.c. cum buccinis
in fastigio Saturni 321.c
Trochilus quid 369.d
Trochorum icones, & historia 362. 363
Nilotici icon. 352.
Tubarones pisces nataatibus ubi infesti
427.a
Tubera unde dicta 582.e. carnem nulla
parte detectam habetur 232.f
Tubulorum in quibus vermes delite-
scunt, icones 561. 562.
Tunicati clauis unde dicta 273.c.
Tunica palmata quæ 274.f
Turbo quid auctori 254.e. 348.g. ut a
cochleis differant 253.c
Turbinis angulosi descriptio, & icon.
353.
Turbinum auritorum auctoris descriptio
349.d. icones 350. 351.
Turbinum lanium descriptio 358.g. ico-
nes 359.
Turbinis magni descriptio. 348.h. icon.
349.
Turbinis muricati descriptio, & icon.
355. 356. 357.
Turbinis pentadactyli & tesorodactyli
descriptio, & icones 357. 358.
Turbinum inter spongas viuientium hi-
storia 358.h. icones 359. 360. 361.
362.
Turbinum tuberosorum historia, & ico-
nes 353. 354. 355.
Turbo lusorius 254.e
Turbinata qualia 230.a. 253.c. carnem
testis habent inclusam 232.e. eorum
excremeta cur meatu ori vicino emit-
tantur. 4.e. eorum historia in genere.
253.c. & inde differentia 233.c. de-
scriptio 232.g. genera quor. 254.f. om-
nia non habent volutam, seu turbi-
nem 255.c. partium earum interna-
rum vsus, & historia 256.e. f. quid
amari habent 256.h. quid eis propriu
256.g. quid peculiare 254.g. quomo-
do coeant. 256.h. quomodo crescant.
256.g. eorum Synonyma. 253.c. ut

moveantur 256.h. cur bivallibus as-
simulentur 231.d. operculi vsus 342.
e. ut cum mollibus, & crustatis con-
ueniant 255.c. ut a bivallibus, &
univaluibz differant 231.d. 255.d
Ad Tussim 329.c. 383.c.
Tyberius ut ostreis delectaretur 479.a
Tympania, quæ margaritæ dicantur.
422.g.
Tympanum, siue tympanium quid.
422.f
Tyranni in ciues Hieroglyphicum 106.
g eius natura 413.d
Tyrannidis typus 30.f
Tyrii cur diuites facti 268.f.
Tyriam, & hytius quid. 290.f
Tyrium quid 288.g.

V.

V *Ala Calaina quæ* 311.a
Vela Carbasina 306.f
Velis purpureis qui vsus 271.d
Ad Venena 172.b. 210.e. 320.e
Venenum Tyrium quid 288.h.
Veneri paritij quibus vestibus vtantur.
276.b. qui & quando purpurati in-
cedant 276.h.
Venti presagium 34.g
Ad Venerem ciendam. 40.g. 143.a. 156.
e. 251.b. 577.a testudinem calcens
picta. 248.b.
Venustatis symbolum 435.a
Ver cur purpureum dictum 280.f.
Vermis 370.f. ex eo quæ generentur.
246.h. ut augeantur 246.g.
Vermium in tabulis delitescantium icon.
562.
Versus retrogradi cancri dicti 160.e
Vertibula carnem nulla parte detectam
habent. 232.f. eorum forma 582.f.
cum viticis confunduntur 582.f. ob-
factu carent 244.g.
Verticillum 582.f.
Vestis purpurea centum, & viginti ta-
lentis vendita 277.d. dijs oblata 268
f. vtrum olim ex lana, aut serico. 279.
A.B.
Vestis virgata 277.a
Vestes viriles à colore dictæ quæ 277.b
Vestimentum Tarentinum 298.f
Victoria uti nescius per polypum, & con-
grum notatus 30.e
Viduorum cupedia 530.e
Ad Vini tedium inducendum 592.e
Viola nigra, ut Virgilio dicantur 122.f
Vipera capitis mira facultas 320.b. ad
morsum eius 210.f. eius omnia qualia.
2.g.
Virga dicta ubi purpurea 283.b
Visas quid 99.d.c.
Vitam hominum tinctura notari 319.a
Vituli marini corio, & pilo teguntur. 4.
b. 255.b.
Ad Ulcera cacothæ. 295.c. capitis.

333.c. maligna 253.a. 320.g. puden-
dorum 134.h. sordida 415.c. 517.b.
vteri & intestinorum 558.h.
Vlysses cur sapiens existimatus 32.e.
Ad Umbilicos infantum eminentes. 384.
f. 387.b
Umbilicus Gazæ quid 370.g. quid Cice-
roni 370.b.
Umbilici marini qui 553.b. eorum histo-
ria, & icones 398.e
Umbilicus lapis qui 370.e
Umbo concha vocatus 228.f.
Unguis quid, & cur sic dictus 347.a.b
Unguis, siue dactylus Bellonij qui 453.b
Unguis odoratus, vel aromaticus 295.c.
Ungula aromatica 346.c
Unionum color cur mutetur 423.c. &
qui verus. ibid. cortices 439.d. exalu-
minati qui dicantur 437.b. eorum
materia 433.d. ostreorum ossa non
esse. 422.h. plures quam vnus in vna
concha 421.d. quindecim icones 423.
eo signare quid 437.a. Synonyma.
421.a. venditi ab imperatore 498.f.
unde dictus. 421.d. ut poliantur.
439.c.
Vriones manufacti formatique 440.e
Vnio cepæ genus 421.a
Vnivalue quid. 230.g. ut a turbinatis
differat 233.a. de ijs digressio 230.h.
Vocæ gregales sunt 75.a
Voluta quid 287.b
Ad Vomicam 416.g
Ad Vomicam stomachi 477.b
Vrinam cientia. 60.h. 61.a. 135.a. ad
eius difficultatem. 409.c. 211.d. ad
eius profluvium. 134.c. eam mouen-
tia. 60.h. ad eius retentionem 134.e.
Stillicidia. 416.e
Vrsa celestis duplex 143.d
Vrsa cur sic dicta 144.f. eius historia.
143.d.
Vrsa maior cur sic dicta 144.h. de ea
opinioncs 144.e
Vrsæ cur pholades dictæ 525.c
Vrsa Aristor. quæ secundum Scalige-
rum 139.a.
Vrsa locusta genus est 101.c. eius gene-
ra. 144.h.
Vrsæ minoris historia. 147.a. descriptio.
ibid.c.
Vrsi æquinoctia 143.d. cur transuersè in-
cedat 163.d
Vrtica æquinoctia 564.f. an inter testacea
numerari. Aristoteles 564.g. an Zoo-
phyton. 563.d. caro earum quando
melior 572.c. cur excrementa per su-
periora emittat 565.d. ab ijs cur Py-
thagoras abstinere. 572.f. descriptio
565.c.d. differentia 565.c. de esu ea-
rum prouerbum 571.d. Etymum.
564.h. cam ab ira auferre quid 571.
d. ortus 571.b. ex ijs garum 133.a.
mollibus annumerata. 2.b. cur ex ijs
non sit 2.h. de ijs prouerbum 571.d.
quæ

I N D E X.

quæ loca ament. 570. b. quando colo-
re mutant 571. b. quando meliores
572. g. quibus vivunt 571. a. b. pun-
gunt more viticæ herbæ 571. c. Syno-
nyma 564. b. variarum icones 567.
568. 569. 570. vbi eis situm os 572.
f. vsus in medicina 573. a. vt colliga-
tur 571. c. vt pisciculos venetur 571.
b. vt nutriatur 236. g. Zoophyton
esse 564. c
Vitica animal purpureo filo 308. c
Vitica parua vbi in delicijs. 572. g. d
Rondel. observata descriptio. 566. e
Viticæ quintæ, & sextæ Rondelij co-
nes 574.
Vitica soluta historia 573. b. c. descri-
ptio. 573. d. natura 577. a. ab ea præ-
sagia. 577. b. pruritus in prudendis
tactu mouet. 577. a. Synonyma.
573. c.
Vitica herba vnde dicta 564. f
Vua algæ genus 592. e
Vua marina historia & icones 591. facul-
tas 591. d. 592. e
Vua purpurea cur sic dicta 312. f
Ad Vuas 490. h
Vua marina Plinij 52. b
Ad Vultura glutinanda. 320. e. 517. a
Ad Vultura iumentorum 489. d
Vulpes pedibus ab Asco detenta ca-
pitur 122. b. de ea, & cancro Apo-
logus 176. f
Vulboni qui Massiliensibus 582. e.

X.

Xylon 541. a

Z.

de Zoophytis cur in hoc opere agat
author 1. d. vbi nascantur 563.
d. quæ 563. c. de ijs varia opinionones.
563. d
Zygena boivenda. 119. d.

Græca.

Αβρότων. 371. d
Αβρυοί. 405. c
Αγράδες 371. c
Αερίπος 371. c
Αιγίλοῦρος 59. b
Ακαλέφν, eiusque significata 564. f
Ακρίς 98. f. non est locusta marina.
99. c.
Ακροπορφύρος 309. a
Αλαβῶδες 160. g
Αλάκη 160. g
Αλιπόρφυρα 277. c
Αλλίκα 278. c
Αλυσουρίον 588. g.
Αλουργίς 277. b. c. 289. d
Αμύξας 143. d
Αμάργυρος 434. g

Αμβρυοί 405. c. d
Αμόργηα qui color 307. a
Αμόργις 307. a
Ανάρτης 364. c
Αναρίτης 364. e
Ανθιναι 289. b
Ανόσεος pro polypo accipitur 3. a. eius
epitheton est 36. h
Ανάλι 282. h
Απορφύρος 309. a
Αποσθαγμα 47. c
Αρκτου varia significata 143. d
Ασβόλη 160. g
Ασακός auris pars caua 109. a
Ασπίδια 479. c
Ατρωτοι echini qui 405. d
Αύλος quid Aristot. 4. g. 74. g. 527. b
Αχράδαμυλλος 371. c
B.
Βάλανος quid 521. d
Βαμβάδονες 79. b
Βετάνια quæ Hesychio 39. c
Βεβραδονες 79. b
Βευδεον 278. e
Βεῦδος. ibidem.
Βλάκα quem Græci vocent 578. h
Βλακένειν quid 578. h
Βλάπτον, & βλάπτον βυζαντιον 346. b
Βλάπτος, & βλάπτον. 294. c
Βλάπτος βυζαντίος. ibidem.
Βελίταινα 42. h. 43. a
Βελβίτια quæ secundum Galenum.
43. a
Βελβιτίνη 43. a
Βρογγόνη quid 405. c
Βρύσσος echini genus 405. c
Βρυτίνη 405. c
Βρύσος vnde dictus 540. h

Δ.

Δάκτυλος quid 527. b
Δελιδώνη 42. g.
Δευστοπίος 313. b
Διαπορφύρος 309. a
Διερόν πύρ 288. h
Δίτυρα quæ 230. h.
Δόναξ quid 627. b
Δρόμιον 197. b

E.

Εΐνεα όσρακόρινα 226. a
Εκληρόδερμα 226. c
Ελεδανός 42. f
Ελέφας poculi genus 118. a
Ελικονή 253. c
Ελίξ quid 11. a. 287. a
Εμβρόνιον 278. e
Εμπορφύρος 329. a
Ευχλώρος 154. f
Εξοσρακισμός qui ludus 251. b
Επιβάτρα 369. a
Επιπορφύριζω 313. a
Επιπορφύρος 309. b
Εποσρακίζειν 251. c
Εποσρακισμός 251. c
Ευῶδες quid Diosc. 347. b

Εφαπής 278. c
Εχίνος eiusque etymum, & tota hi-
storia 400. h. & inde.

Z.

Ζαγορά 44. h
Ζωοφυλον quid 563. c

H.

Ηΐδυπορφύρα 286. h

Θ.

Θαλάμη Τουκλαπιδίου 257. b. 263. d
Θηρίον 159. c
Θόλος quid Græcis 10. f
Θόλον quid in mollibus Aristoteles
vocet 5. b
Θουράϊον siue Θουράν 579. d
Θουρίον quid 588. f

I.

Ιόνια 287. c. 325. a
Ιόζωνος 311. a
Ιππεις cancri cur sic dicti, & eorum
historia 197. a. & inde.
Ιχθύς. ιερός 257. c
Ιεννα 311. a.

K.

Καβείρος 160. g
Καβούρος 109. c
Καγκελιώτη 215. c
Κάλλη vestis 277. c
καλχαίνειν. quid. 289. A. 313. G.
332. e
κάλυξ 289. a. 332. e
καλχη quid 332. e. 289. a. 312. g
Κάμμαρις quid Galeno 127. c
Κάμμορος 109. c
κάμμορον quid 127. a
Κάνδυσ vestis 277. b
καράβιον 106. e
Καράβις 98. f. quid Tralliano 99. b
κάραβος vnde dictus 99. b
καράβις Infectum cur sic dictum.
98. f
Καραβώδης 106. e.
Καραβαειδής. ibidem. quid Aristoteli.
138. c
Καρίδες Insula quæ 136. f. oppidum
quale ibid.
καρίδαριον 141. a.
Καρίδιον 136. f. 141. a. 213. a. differt a
Scyllaro 154. c
καρίδω quid 141. a
Καρίς vnde dicta. 136. H. Etymum.
93. c
Καρίδες abscessus quales 136. f
Καρινάδης 167. b.
Καρινάς 215. d
Καρνίος quid Græcis 92. g.
καρνίου αequiuoca 159. b
καρνίος θαλασσιος 173. d.
Fff 3 Καρνίος

INDEX.

Καρκίνος μικρός 213.a
Καρκίνος ποτάμιος 206.g
καρκινώδης 167.a
καρκινώδης 167.b
Καρκίνωμα quid 159.b. vnde dictum.
 167.a
κάρπασον 306.f
Κάρχα 160.g
καταρυσάν quid Arist. 53.d
καυσία 277.d
Κάχλαξ 370.e
Κεγχρίνης Serpens qui. 117.h.
κημός quid. 302.e
Κηραφίς 99.c
Κηράζεν quid 299.a
κηρύκιον 323.a
κήρυκος etymum 323.a
κηρός 370.f.
Κήρυξ, & eius varia significata.
 321.c
κήρυξ avis 322.c.
Κιγκλίδα 215.c
κιναιδος quid Indis 421.b
κίονα quæ. 287.c
Κίρρος qui color 3.b.
κνίδη, eiusque significata 564.f
Κονδύλιον 229.d
Κογχαλίζεν. 247.d
κογχαριον 229.a
Κογχία. 229.a
Κογχοειδής 226.e
Κογχος 226.f. 370.h
Κογχύλιον 229.a.b.
Κογχus 229.a
Κογχυλάγones 248.e
Κογχυλη 229.a. 345.d
Κογχυλίας λίθος 247.d.
Κογχυλιευτής 247.d
κόκκος βαρική 305.a
κόκκακες 369.d
Κολίκαλα 566.e.
Κολοβοποδα cur polypi dicantur.
 19.d
Κολοσινος color 311.c.
Κολυβάμια 93.c
Κολυσιδείπνος 371.d
Κολχάδες 369.d
Κολχακες, ibidem.
Κορύκαι quæ conchæ 473.f.
Κορύς 136.g. 137.d.
Κοχλαξ 370.e
Κοχλίας 370.f.g
Κοχλος quid. 332.e. 370.g
Κράγνη Aristot. quæ secundum Scalligerum 139.a
κράγων 148.e
κρείας 331.c. quæ concha 433.f
Κράκη 293.a
Κροκοδισμός 293.a
κροκύλεμος, ibidem.
κροκυσ quid Galeno 292.h
κτείς quid, & eius historia. 497.a. &
 inde.
Κτένια 498.f
Κτηδόνες 497.d.
Κυανός de quibus coloribus dicatur.

122.f.
κυματοφορής 226.g
Κωρίς 136.g
κώρυξ 331.c
 A.
Λαγώς θαλάσσιος 79.b
Λεβηρίς 226.e
Λεῖμα 371.d
Λεπας quid, & eius historia 545.a. &
 inde.
Λέων pro elephantiasi 118. a. Saltationis species. ibid.
Λιδορρίνα 226.e
Λίγνος quid. 317.d
Λιχάδες 226.e
Λίδας έρυδραίος 421.b
Λιμνόςρεα quæ Arist. 480.g
 M.
Μαίλας etymum & historia tota. 177.e
Μαλακία quæ Græcis 2.f.h
Μαλακόδερμα non dici mollia, 2.f
Μαλακόςρακα. 92. e. cur sic dicta.
 92.f
Μαργαρίτη 421.a
Μαργαριτεύς 434.g
Μαργαριτέμυρος 434.g
Μαργαρίτης λίθος 421. a
Μαργαρον 421.a
Μαργαρος 108. ibidem.
Μασκός quid 141.c
Μέλαν quid in mollibus vocet Arist.
 5.b.
Μελικαρίδες 154.f
Μελικερών 299.a
Μαλίνη quid 11.b
Μήκων quid Arist. 5. c. quæ animalia
 id habeant 235.a.b
Μητρίδια 565.a.b
Μονοδύρα 230.h
Μπελέρικοι θαλάσσιοι 553.b
Μύα quid Arist. 517.d. 508.h
Μνάκα quid Diosc. 517.d
Μύακες quæ Diosc. 508.h
Μυΐδιον 509.a
Μυδιον 509.a
Μυκτὴρ quid Arist. 4.g
Μῦς tria significat Hermolao 508.h
Μῦς σκυλῶδες quid Athenæo 511.a
Μυσίλη 509.d
Μυσίηκτος 508. e
Μυσριοπάλα 509.d
Μύτρον. 509.d
Μῦτις quid. 47. b. quid in mollibus,
 & eius usus. 5.a.
 N.
Νάυτις 257.b
Ναυτικός 257.b
Ναυτίλος, & eius varia significata.
 257.b
Νείριτις 364. g
Νη, ίτη, eiusque historia 363.d
Νήριον quid 364.f
Νηρός 364.f
Νήσος vestis 277.b
 S.
Σειφύριον 371.c

Σειφύριον quid 517.d. 518.e
Συσίς vestis quæ 277.b
 O.
Οΐζαυα 42. g.h
Οζολίς 42. h. etymum ibidem.
Οΐλοδούριον. 579.d
Οΐλος 47. c.
Οΐσικους quæ animalia Græci vocant. 8.g
Οΐνος pro polypo 9.a
Οΐνυξ quid 527.b
Οΐσμουα. 42. g
Οσμούλη. 42.g
Οσमुलिδια. 42.g
Οσμουα. 43. a
Οσμούλος, vt scribi debeat. 42.g
Οσλίγγα quid in mollibus 4. h. 66. a.
Οΐσρακα 226.e
Οΐσρακον quid in sepijs vocauerit Athenæus 47. d
Οσράκηρα 226.e
Οσρακίνα. 248. e. ludus qui. 251. c
Οσρακισμός qui ludus 251. b
Οσρακόδερμα cur sic dicta. 92. f. 225.
 A.
Οσρακόδερμοι ιχθύες. 226. g
Οσρακίρινα 226. e
Οσρακώδη. ibidem.
Οΐσρα quæ Arist. 225. b
Οΐσρα 225. c.
Οσραώδη 226. f
Οσριδια 479. c
Οΐσρον. 47. c
Οΐς Αφροδίτης 550. g.

Π.

Παγούρια 186.g
Πάγουρος 186.
Παλαούργες 277.a
Παλαουργίς 277. c
Παρύφες 277.a
Πάρφος, ibidem.
Παργύρος 186. h
Περλώ quid Numenio 588.f
Πελοριον, siue Πελορον, quid 475. a
Πεμμα quid 64. f
Περίβόλαια 277. b
Περίγνητος. 277. b.
Περίκόχλιον 369. a
Περίνησα. 277. b
Περίνησαα, ibidem.
Περίπρυφρος. 309. b
Πετραίος polypi epitheton. 36. h
Πετροφύης polypi epitheton. ibidem.
Πήλος quid 458. h. 475. b
Πηχυαλές 277. a
Πιλός 371. c
Πίννα siue πίννη quid 530. f
Πιννοφύλαξ 213. a
Πιννοθήρης 213. a
Πίνος quid. 530. f
Πλευμονες 577. d
Πλινθίς quid 440. g
Πλοχμός 11. a
Πλέυμονες qui Hesychio 577. c

Πολύ-

I N D E X.

Πολιπόδια 28. f
 Πολύπους 8. h
 Πόλυπος 8. h
 Πουλυπόδης 9. a
 Πολυποδάδης 28. g
 Πολυποδίην 28. g
 Πολύχρους polypi epitheton. 36. h
 Ποματίας 371. b
 Πομπίλος 275. b. c
 Πορφύρα 282. e
 Πορφύρεος 309. b
 Πορφυρέων 313. d
 Πορφύρειος 309. a
 Πορφυρείον 313. b
 Πορφύρεως 308. h. 313. c
 Πορφυρέω 312. h
 Πορφυρευόμενος 308. h
 Πορφυρευταί 308. h
 Πορφυρία μικρά 282. e
 Πορφύρις 289. d
 Πορφυρίων 313. d
 Πορφυρίς 277. b. c. 311. c
 Πορφυρίζω 313. a
 Πορφυρίτη 314. e
 Πορφυρίτης 311. d
 Πορφυροβάφης 308. h
 Πορφυροβαφεία 313. b
 Πορφυρεωδής 309. a
 Πορφυρέως 309. b
 Πορφυρόκαυλος 309. a
 Πορφύρω 312. e
 πορφυρομυής 309. a
 πορφυρωμάτα 313. a
 πορφυρόπολης 308. h
 πορφυρος serpens 314. f
 πορφυρίων 311. d
 πρῆγμα quid 11. a
 πύελος quid 51. b.
 πύλη. 98. f.
 πύξαις 160. g.
 πυάργα 159. d. 186. g
 πώλυπος 8. h
 πώλυψ 8. h.
 πώμα 293. d
 πωμάτια 545. b
 Ρ.
 Ρίπος. 294. f.
 Σ.
 Σάλιγγα 371. d
 Σάλλιγξ 323. c
 Σαπίδια 56. g
 Σαράγης 278. e
 Σέμελος 371. a
 Σέσελος cochlea quæ 370. h. 371. a
 Σελάτης 371. b
 Σηπεδόνα quem Græci vocent 45. c
 Σηπία vt scribendum 45. d
 Σηπιαλλίς 56. h
 Σητιάς promontorium vnde dictum. 44. h.
 Σηπιδάριον 56. g
 Σηπιδία 56. g
 Σήπιον quid 47. d. 56. g
 Σηπιστικόν 57. d
 Σήρ quale animal 282. f.
 Σιβυλλος 371. b

Σκιφύδρια 371. c
 Σκολιός polypi epitheton 36. h
 Σκυλλάρων differt à Caridio 154. e
 Σκίλλα 136. f
 Στραβήλος quid Hesychio 154. e
 Στόβιλος quid Suidæ 254. e. pro buc-
 cina accipitur 323. b
 Στρομβοί qui. 348. g
 Στρομβός pro buccina 323. b. generi-
 cè sumptus quid 253. c
 Στρομβώδη 253. c. 230. h
 Στυπτηρία 288. e.
 Σωλή quid, eiusque historia 527. a

Τ.
 Τένταλι 282. h
 Τέτλιξ ινάλιος 147. d
 Τευδίδιον 75. c
 Τευδίδης varia significata 64. f
 Τευδής 64. h
 Τευδωδη mollia vocata. 2. g. quæ vo-
 centur Athenæo. 75. c
 Τευδός, & τευτὶς vt differant 64. h
 Τευδός Loligo maior est 64. g
 Τήδη vnde dicta. 586. e. quæ Nican-
 dro 581. d
 Τήδός, sine Τήδων, & eius historia. 581. b. & inde.
 Τηδωνάκιον 581. d
 Τρεψίχρας 12. f. 36. h
 Τριβόλος 331. a
 Τριψίχρας 12. f
 Τριχία qui morbus Arist. 212. f
 Τριχάδη quid Aristot. in mollibus. 4. h.
 Τρόχαλος quid 369. d
 Τ.
 Τ'ποπόφυρος 309. b
 Τποποφυρίζω 313. a
 Τ'ρτακος 479. c
 Τ'σγη 307. d
 Τ'σγιον 307. d.

Φ.
 Φαρμακῶνες 288. h
 Φαρμάξαι 288. h
 Φερέοικος 371. b
 Φικιδίξεν 318. h
 Φιλοδικαστής 553. d
 Φοινικίς. 277. b. 318. f. quæ vestis. 271. a
 Φοινικίξεν quid 318. h
 Φόινικις 289. d
 Φορφυρανθής 309. a
 Φυστηήρ quid. 4. g

Χ.
 Χήλας quæ Græci vocent 94. g
 Χήμων quid 466. f
 Χήμη quid 466. e
 Χίτων πλατύσεμος 273. c
 Χλάρος 370. c
 Χλωροκαρίδες 154. f
 Χλωροκυρίδες. ibidem.
 Χλώρος color duplex. ibid.
 Χοίρινα 555. c
 Χοιροθλιξ 553. d
 Χολή quid Nicandro 47. c

Ψ.
 Ψευδάδιον quid 376. h
 Ω.
 Ωον πολύποδος 257. b
 Ωτάριον 550. g
 Ωτια quid 545. c

Græca recentio- rum.

Αρμενισάρα 263. d
 Calagnone 459. c. d
 Caramis & Caramidia 127. c
 Carida & caramidia, & caramis. 150. g
 Chinades 518. e
 Κοχλίας 371. d
 Colizena 565. b
 Lichuda, vel Luzuda 109. d
 Μαργαριτάρη 422. g
 Mongi. 573. c
 Petaglida 545. b
 Pfoli. 589. a
 Σάλιγγα 371. d
 Spherdocles 582. e
 Strophylida 323. c
 Φήκιον 323. b
 Zuchinada 566. f.

Hebraica.

Argaman, & Argeuan. 288. f.
 Buz. 540. h
 Chomet, Chumeta 370. f
 Limaza 370. f
 Lul. ibidem.
 Mesibasa. ibidem.
 Sachel. ibidem.
 Scahul. ibidem.
 Schefch 540. h
 Tibeleta 370. f

Arabica.

Achafar 295. b
 Adfar althaib 295. b
 Affaratib 295. b
 Alarginam 282. f
 Albaso, Albato, Albaro 422. f
 Alhuda 554. e
 Alcoffar 422. f
 Alulo. ibidem.
 Alzum 479. d
 Amarcas 511. d
 Antiqui 479. d
 Astor 553. a. b
 Athfar atheb 346. c
 Aunici 370. f

B.
 Balanthan 295. a. b
 Barcora 479. d

C.
 Canifis 479. d
 Caniffem 162. e
 carafis 479. d

I N D E X.

Cafia: 370. f
caugiles, caugilen. 479. d
ciceros 322. g
coliris 370. f
conada 370. f
cotia ibidem.
curasie 295. b

D.
Daablectos 295. b
Dafarbachali 295. b

E.
Egedde 295. e

F.
Fanage 45. d
Funoblaron 295. b

G.
Gafecol 295. b
Gaugiel 479. d

H.
Haalcena 370. f
Hafefol 295. b
Hager 422. f
Halzum 370. f
Hiobothor 295. b
Hudal. ibidem.

K.
Keiben. 160. e
Kermes 305. a
Kuachil 295. b

L.
Latalus 479. d
Lifchmat 370. f
Lulientia. ibidem.
Lulu. 422. f

P.
Palpar. 282. f
Pulpia. ibidem.

R.
Rathiaha 160. e
Reiben Auicennæ 160. g
Remigi. ibidem.
Rubien 45. d

S.
Sadaf. 370. f
Sades 479. d
Sarathan 45. c 160. g. 206. g.
Sarathan nheri 206. g
Sedef 518. e
Seigi 479. d

T.
Talfam 518. e

V.
Vrbien 45. d. 206. g

Italica.

Alagusta 99. c
Artella 475. d
Altase 109. d

B.
Beuerazza 471. a
Beueroni. ibidem.
Biaua 154. h
Biueroni 475. d
Bogancitola 400. b

Bvuolo di mar 323. c.
Brancha vel Branchna 216. g
Buoualo. 372. g.

C.
Calamaro 64. g. h. 45. d
Calcinelle 518. e
Cambaretto 154. h
Cammarugia 137. c. 148. f
cancharo di Barbaria 186. h
cancreola 177. d
capello di mare 573. e
cappa 469. c
cappa grossa 459. a
cappa santa. 449. d
cappa tonda 448. f
capparazze siue capparole 518. e
caragnuola 366. e
caualliero 197. b
castrangiolo 192. e
cazzo marino 589. a
cepia 45. d.
chalena, siue chalcena 471. a
chiocciola 372. g
conchole 509. a
cranceola 177. c

D.
Datteri 465. g

F.
Folca 180. h
Folia 180. h
Folpo 9. b

G.
Gambarella 150. h. 154. g
Gambarello, & Gambaruzolo 154. g
Gambaro, vel Gammario 109. d
Gambaro di mare 137. c
Gambarozola 137. c
Gambaruccio 154. h
Gongola 504. f
Grancelli 173. d
Granceolo 173. d. 177. c
Grancetto 198. f
Granchio, seu granzo. 160. h. 173. d.
206. g
Granchio Spiantano. 163. a
Granciporro 186. h
Grancitella 177. c

I.
Incino 400. h
Iudeo. 409. d

L.
Lagousta 99. c
Lanchrina. ibidem.
Limage delle vigne 373. c
Lumaga 372. g

M.
Macinetta 174. e. 198. f
Madre delle perle. 417. c
Maruza 372. g
Mazzacara 144. g
Molecca 174. e
Moscardino 42. h
Mugettino. ibidem.
Muscatolo. ibidem.
Muscioli. 511. c
Mussolo 459. c. 459. d

Minzaro 42. h
Naridole 364. g
Nicchio 372. g

O.
Ogie 192. f
Ognella 283. a
Orchetta 144. g
Ostreghe 479. c

P.
Pantalena 545. b
Papilla pilosa 192. e
Pauaro, aut pauro 186. h
Perla 422. g
Pesce cannella 527. c
Pesce malattia 9. b
Peueraza 471. a
Piueroni 475. d
Polpo 9. b
Porella 162. h. 188. f
Porpo 9. b
Potta marina 573. c
Pouerazo 475. d

R.
Riccio vel Rizzo di mare 400. h
Romie 499. b
Roncera 283. a
Rozzola. 459. a

S.
Sceppa 45. d
Seccia. ibidem.
Seppa. ibidem.
Squilla 150. h.
Somniolo 192. e
Sparnochia 148. f
Specchio 177. c
Sponge 582. e
Squiozole 512. e

T.
Telline 518. e
Totena 64. h

V.
Vallopa 156. g
Vrsetta 144. g

Z.
Zameruca 372. g
Zino 400. h
Zinzin. ibidem.

Gallica.

Albergaines. 592. f
B.
Berdin seu Berlin. 545. c
Bernard l'Eremite 216. g
Bigornet. 368. e
Bigornaen. ibidem.
Bious cambus 216. g
Boufron 46. e
Bougre 9. b
Bouquette. 150. h
Burex 283. b

C.
Calamar. 64. h
cancres 160. h. 173. d

Capaci

I N D E X.

Capacu carnu. 573.c
 Carabasse 186.h
 Carambot 150.h
 Caramot 197.c. 150.h
 Casseron. 46.c. 64.h
 castagnes de mar. 405.a
 chabre 186.h
 cheuretes 150.h
 ciches 46.c
 ciuade 154.h
 coquille 448.f
 coquille grosse de nacre di perle.
 264.c
 coquilles larges 498.g
 coquille de pourcellene 264.c
 coquilles de saint iaques 498.g. 504.f
 coquille vittade 462.e
 corniches 64.h
 cornerz 64.h
 coutaeu. 65.a. 527.d
 crape & crabbe 160.h
 crapre 186.h
 cresp 540.h
 creuettes 150.h
 cubasaeu 566.c
 cul d'Asne. ibidem.
 cul de Cheual 566.f
 cullier 453.b.c
 D.
 Dulcins 405.a
 E.
 Eremit 216.g
 Escarcot 372.g
 escreuissé 127.c
 F.
 Fagule 186.h
 Flammes, flammettes 466.h
 Flion 518.e
 G.
 Geurnette 137.c
 Glaugio 64.h. 65.a
 Gornat 79.a
 Grampella 177.c
 Gritta. ibidem. 198.f
 Gronaut 79.a
 Guernette 150.h
 H.
 Hannons 504.f
 Herisson de mer 405.a
 Hormar 109.d
 Huîtres 479.d
 Hus. 307.d
 I.
 Imbriago 79.d
 Iraigne de mer. 177.c
 Ittre alle call' 479.d
 L.
 Langrous 109.d
 Langusta 99.c
 Lapedo 545.c
 Ligombaudos 109.d
 Limasson. 372.g
 Limasson petit de mer 364.g
 M.
 Manfotz 527.d
 Migranc 188.g. 405.a

Moules. 509.a
 Muscles 511.d
 N.
 Nacre 530.g
 Nacre de perles 417.c. 429.c
 O.
 Oeil de buoc 545.c
 Oniters 479.d
 P.
 Pagul 186.h
 Palourde 475.c
 Peires ostres 479.d
 Pelourdes 458.h
 Perle 422.g
 Petuncles 504.f
 Pomes d'Amours 592.f
 Poulsépieds 522.f
 porcellaine 552.e
 porcellaine petite 360.e
 postrol 566.f
 potes 566.e
 poulpe 9.b
 poupe. ibidem.
 poulsép 566.f
 poyrette 422.e
 pregedious 156.f
 prussép 522.g
 purpe 9.b.

R.
 Ran de mer 323.c
 Rascaissos 405.a
 Roussaeu 186.h
 Rubelle 65.a.
 S.
 Salecoques vel Salcoques 150.h
 La Santé 150.h
 Sautrelles. ibidem.
 Scandebec. 491.b
 Seche 45.d
 Seechepoupe 9.b.
 Seiche 46.c
 Sepio 45.d
 Squaranchon 177.c
 Squinaude. ibid.
 Squinado. ibid.

T.
 Tante 64.h
 Tourtaeu 186.h
 Tothona 64.h

V.
 Vrlis 368.c
 Vrlins 401.a
 Vrtigo. 566.c.

Hispanica.

Almeia 364.g. 372.g. 545.c
 Aranha 187.a
 Armilla 475.d
 Bregigam 545.c
 Brignigois 518.e
 Buzios 556.h
 Cagarolo 372.g
 Cagarolo de la mar 393.a.
 calamar pescado. 65.a

Cammaron 109.d
 cangreia 177.d
 cangreio. 160.h. 216.g
 capacha de velha 573.c.
 caracol de la mar 364.g. 372.g
 camaran di Lisboa 150.h
 camaran de Villa Franca 154.g
 caramuyo 372.g
 centola 177.d
 chabro 177.c
 Erizzo de la mar 400.h
 Gangreiola 177.d
 Lenguado 498.f
 Liebre de la mer 79.c
 Logusta 99.c
 Mexila 51.d
 Mixilhus 511.d
 Natura de Vieya. 573.c
 Ostia de la mar. 479.d
 Perola 422.f
 Scaragol 372.g
 Scaragol de la mar 393.a
 Xibia. 46.c.

Germanica.

Balckfisch 46.c. 65.a
 Balckfisch mit langen fussen ibid.
 Beckle 150.h
 Berenkrebs 144.g
 Bifem 42.h
 Bifem Kuttel. ibid.
 Bruni qui morbus, & contra eum re-
 media 134.f
 Edelkrebs 129.b
 Farkuttel 258.a
 Farvv 288.h
 Fischbein 47.d
 Haffgulle 592.c
 Hegerling 150.h
 Herchelkrab 177.d
 Hogergarnir 150.h
 Humer 109.d. 122.g
 Jacobs muschlen. 498.f
 Intenfisch 65.a
 Krabbe 187.a. 206.g
 Krebs 129.b. 160.h
 Krebsaugen 129.a
 Krebsstein 129.a
 Kuttelfisch 9.b
 Magling. 582.g
 Merber 144.g.
 Mergeiss. 150.h
 Meerigel 405.a
 Merkrab 173.d
 Meerkrable 213.b
 Merkrebs 99.c
 Merkrebslein 137.c. 216.g
 Meerlung 577.d
 Meerspin 46.c. 177.d. 186.h
 Meerteschen 187.a
 Moeschelen 509.a
 Muscheln 467.a. 511.d. 516.h
 Meerfchum 573.c
 Mutterstein 556.h

Na-

I N D E X.

Nagelschnegg 283.b
 Perle 422.g
 Perlemutter. 417.c
 Polfisch. 9.b
 PolKuttel 9.b
 purpursneck 283.c
 Raankuttel. 65.b
 ReuterKrab 197.b
 Schiffkuttel 258.e
 Snegg vel Sneck.
 Schuumling 582.g
 Seeapfel 405.b
 Seegitzle 150.h.
 Seehan 79.a
 Seehals. 79.a
 SeeKrebs 187.a
 Seesehaan 589.a
 Seespin 187.a
 Seeltert 589.a
 SpigelKrab 177. d
 Spruzling 582.g
 Stachelsneggen art 283.c
 Stec.Kmuschel 530.g
 Thulkrebs 129.b
 Vilfull 9. b
 Zuueergkrebstein 154.g

Belgica.

Billegen. 589.a
 Crable 110.e
 Crabbe 173.d.206.g
 Creuits 127.c
 Gernard, Gernier 137.c
 Gernat. ibidem 150.h
 Hol off bol 248.c
 Kinckhorn 329.c
 Krabbe 160.h.173.d.187.a

Luyfen off noppen 248.c
 Mosselen 509.a
 Oesters 479.d
 Ondocht 119.b. cur ita vocetur 126.c
 Perle 422.g
 Seeegel 405.a
 Seekatte 46.e 65.a
 Sequabbe 573.c
 Seeschuym 47.d
 SlecKe vel Slegge.
 Snottolff. 79.a. 573.c
 Spaensche SeeKatte 46.e
 Steurkrabbe 99.c

Anglica.

Bagfysch 527.d
 Cokles 372.h. 504.g
 Crabbe 160.h. 173.d. 206.g
 crabbesfche 110.c
 creuis, creuise 227.c
 creuyse 109.d
 cuttel, cuttle 46.e
 Krab 173.d
 Lemper 545.c
 Lopster 99.c. 109.d
 Lympe 545.c
 Musclis 509.a
 Musckels 498.f
 Oysters 479. d
 Perle 422.g
 Pitot vel Pitot 527.d
 Pourcuuel. 9. b
 Pran 137.d
 PreKe 9.b
 Pungel 186.h
 purple 283.c
 Scalope 498.g
 Schrympe 137. d

Sleue 65.b
 Snayle 372.h
 Thesea 109.d

Indica.

Cherippo 417.c
 corischias 422.g
 Motu 422.f
 Thenoras. ibidem.

Hungarica.

Rack 109.d. 160.h
 DragaKo 422.g.
 Gyongy. ibidem.

Bohemica.

Hlemyzd 372. h.

Illyrica.

Hlemyzd 372.h
 Hobotnizaza 9.b
 Kak. 127.b
 Lantola 109.d
 Parszi 527.c

Polonica.

Hiedospialek 305.c
 Kak 160.h
 Kakmorski 109.d
 Perl'a.
 Zito. 305.c.

Errata lector sic corrigito.

Descundet, lege, discuneet 24. in fine. harum l. horum 25. B. positum l. positam 25. D. in fine. reliquia l. reliquia 33. C. Naupilum l. Nauplium 46. F. nno coire re. l. non coire ore 52. f. in margine. teste l. testa 61. c. metiunt. l. metuunt 75. A. At l. Ait. 139. A. Scyllarum l. Scyllarium 141. B. paritus l. partitus 162. e. Goupilus l. Goupilus 163. B. lethumq; l. letumque 166. G. curso l. cursu 169. F. dua l. duo 188. g. defumt. l. dempta 192. e. sumus l. summus 196. E. Rondel. l. Zoographi 200. h. correcti l. comparati 208. g. in margine. Heremita l. Heremita 219. cur testam non habeat. l. cur testam habeant 234. F. in margine. vitibus l. viribus 236. F. concha l. concha aut conchyliorum 237. D. tota l. totam 240. e. Testatorum l. Testata 245. C. in margine. moueatur l. moueant. 252. G. in margine. trombus l. Strombus 253. D. Herculi l. Herculis 268. G. coccino l. coccinco 305. A. in margine. Granata urbis Hisp. oppidum Letymum. ibidem. aromatibus l. aromaticus 346. D. Strangulatur l. Strangulatum 348. e. in margine. aliud pro aliis 360. H. cincreum, seu sub album. l. cinereus, seu sub albus. ibidem. Autel. ane 364. H. in margine. innatate l. innatare 365. C. fasca l. fusca 366. G. quæ l. qui 369. D. authori l. authore 385. A. Suspiriosus l. suspiriosus 385. D. vllas l. vllus 396. h. Umbilicus varius paruus. l. Umbilicus varius, & paruus Echymologus l. Etymologus 400. E. repit l. reperit. 378. F. testa l. teste 384. H. coires l. coire 412. G. mulieri l. mulieris, vel muliebrius 416. F. Franciscanus l. Franciscus 432. G. digiti l. digitis 439. D. alluminibus l. alburninibus 441. B. miracuo l. miraculo ibid. C. licenterijs l. lenterijs 442. E. Setonius l. Suetonius 444. E. Concha vera Plinij. l. Concha longa vera Plinij 454. Concha fasciatæ nostræ l. Concha fasciatæ nostræ crassæ testæ 463. postremò l. postrema 464. F. Chama l. Chame 466. F. Geladæ l. Galadæ 469. B. in margine. glycyameridas l. glycyamaridas. 472. E. pituita l. pituitam 488. F. in margine. petendos l. pectendos 497. B. vocantur l. vocant 504. F. buxeis l. buxci B 507. Musculi l. mytuli 513. 514 chartum l. chartam 518. F. suis l. sui 520. G. ab eo celebrari. l. celebra- re, & dele ab eo. 521. B. Tabuli, Ltubuli 561. cribias l. tibias 577. C.

GRÆGA CORRIGENDA.

Ὀλιγοδερμα. l. ὀλιγοδερμα. 2. g. Ε'λεδώνη, τευθίς. l. Ε'λεδώνη, σηπία, τευθίς. 2. h. παχύρρον. l. παχυτέρον. 5. c. Πό-
λυτος. l. πούλυτος. 8. h. πούλυτος. l. πολυύτος. ibidem. μετά τον. l. μεσά του. 19. b. πνέοντος. l. πνεόντος. ibidem.
ὁσποτε. l. ὅς ποτι. 31. d. ἔδνος. l. ἔδνος. 35. a. Πλέκλανα. l. πλέκλανα. 39. d. πολυποδίνιν. l. πολυποδίνιν. 43. a. μύ-
σεως. l. κύσεως. 47. a. καὶ τῷ ὑμένι. l. καὶ τῷ αὐτῷ ὑμένι. 47. b. μύτης. l. μύτις. ibid. bis. Ε'φαρόπτουσαι. l. ἑφαρ-
μόττουσι. 74. e. f. ter. ἐναρμόπτουσι δὲ τον. l. ἐναρμόττουσι δὲ τον. 74. g. δέομενον. l. δευμενον. ibid. h. λαγῶς, &
λαγῶς. l. λαγῶς, & λαγῶς. 79. b. πούματος. l. προματός. 86. h. ἵνα κελίας. l. ἵνα τῆς κοιλίας. 88. f. φονκῶ. l. φω-
πικῶ ibid. g. κεδρίνης. l. κεδρινένης. 89. a. πελάου. l. πελάνου. ibid. αἰγινῆτιν. l. αἰγινῆτιν. 89. d. τοῖς. l. τοῖς. 93. a.
αἰδισεων. l. αἰδισεων. 93. a. ὑπογραφῶ μόνιν. l. ὑπογραφῶ τίνα μόνιν. 93. b. Εἶδο. l. Εἶδ' ὁ. 98. g. τελεος. l. τε-
λέως. 103. d. ἀμοιβαιοῖν. l. ἀμοιβαιοῖσι φόνοισιν. 105. a. πραιπνόν. l. κραιπνόν. 106. g. βασίλεος. l. βασίλεως. 107. a.
Κόσασκοι. l. κασασκοι. 109. b. χλη. l. χλον. 136. h. καρεδες. l. καρίδες. ibid. γάρῃσαν. l. γάρῃσαν. 138. f. εἰχεν. l.
ἔχεν. ibid. κουδας. l. κουφάς 138. h. ὁδυμεγέθη. l. ἑυμεγέθη. 139. d. & totus versus superiori anteponēdus. ἀπηξ. l.
ἀπαξ. 14. d. γυναικῶν. l. γυναικῶν 143. a. Ἀρχυῶτο. l. Ἀρχοῦτο. 150. g. καρκίνον. l. κα κῖνον 159. c. δκινων. l. δκινῶν
160. g. καρκίνον. l. καρκίνων. 162. f. σκληρυνεται. l. σκληρυνεται. 167. a. καρκινάθης. l. καρκινάδες. πούς. l. τούς. 186.
h. Δρόμιον. l. Δρόμων. 197. b. καγκελιώττω. l. καγκελιώττω. 215. c. ἐκέκριντο. l. ἐκέκριντο. 226. κρώμασιν. l. χρώμασιν
ibidem. χονχύλια. l. κογχύλια. ibidem. χάθος. l. ἄνθος. ibidem. Ο'σρεον. l. Ο'σρεον. ibidem. Εκληροδερμα. l. Σκλη-
ρόδερμα. ibidem. χονχοι. l. κόγχοι. ibid. κονοχόν. l. κόγγον. 228. e. χόγγον. l. κόγγον. ibid. f. ἀποσώγει. l. ἀποσέγει.
ibid. λιτη. l. λιτή. ibid. h. περισρόφητο. l. περισρόφητος. ibid. ἰχθῶν. l. ἰχθύων. 229. a. Κογχόλη. l. κογχύλη. ibid.
κογχόλη. l. κογχύλη. ibid. bis. ὄχουσαι. l. ἑχουσαι. ibid. κροχίδα. l. κροκίδα. ibid. c. ter. ἡδυφορφύρα. l. ἡδυφορφύρα
230. g. ἡ. l. ἡ. ibid. παχύσομον. l. παχυσόμον. ibid. ακύοσρακον. l. σραχύοσρακον. 231. h. ἐκ. l. ὅκ. 234. h. πεποίηται. l.
πεποιήται. 247. d. κογχυλιάδιν. l. κογχυλιάτ. 248. c. τρέποντα. l. τρεχοντα. 251. c. κοκλίας. l. κοχλίας. 258. f. bis.
ὁμοκρόου. l. ὁμοκρόου 271. b. ἐκούσας. l. ἑχουσας. 277. a. αλουργας. l. αλουργίς 277. d. κίχλη. l. κύκλη 278. f. πορύρων
l. πορφύρων. 283. d. συμφυρις. l. συμφυσις. 287. d. πορφυρένης καλύπτο. l. καλύπτω. 293. d. κόρια. l. χόρια. 293. d. καὶ
τοῖς κήρυξι. l. καὶ ταύτης, καὶ τοῖς κήρυξι. 300. h. ναφάλων. l. γναφάλων. 307. c. ἰρδνερες. l. ἰοδνερες. 310. g. Ε'λλας.
l. ἑλλαβε. 161. h. φοινικίδον. l. φοινικίδων. 311. c. πορφυρρον. l. πορφύρεον. 312. h. ὠυχί. l. ὠυχί. 318. g. ἐκρησατο. l. ἐκρη-
σατο. ibid. βάμμα. l. βαμβά. ibid. h. εὐδον. l. εὐδον. 319. b. Α'ρχιππος. l. Α'ρχιππος. 324. g. σραβήλους ὀνομαζουσι.
l. σραβήλους α'σραβήλους ὀνομαζουσι. 348. g. κοσκελα. l. βοσκεται. 364. c. Πεσράδει. l. πετράδει. 369. b. νηδῶ.
l. νηδῶ. 400. g. εἰαυον ἀφανῶν τῶν σαρκῶν. l. εἰαυῶν, τῶν σαρκῶν ἀφανῶν. 400. h. διχότυλοι. l. δικότυλοι. 405. b.
δ' ἀγοκλίτουσιν. l. νῶτοις δ' ἀγοκλίτουσιν. 412. h. λῖαγγας. l. λαῖγγας. 432. h. λῖαγγες. l. λαῖγγες. ibidem. φησι.
l. φησι. 472. f. λάβοσι. l. λαβοσι. 497. b. παραπύλησι. l. παραπλησία. 498. h. βύσας. l. βλάσας. 541. d. εἶδ'. l. εἶδ'.
564. f. Κούριλιον. l. Κούριλον. 588. g.

F I N I S.

Summa Priuilegiorum.

Priuilegio Sacræ Cæsareæ Maiestatis cautum est, ne quis Vlyssis Aldrouandi Bononiensis omnes libros qui de auibus & alijs animalibus agunt, in toto, siue in parte absq; voluntate, & proprio authoris, aut eius hæredum consensu intra decennium recudat, aut alibi recufos vendat, sub pœna, quotiescunque deprehensus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyphlomite Cæsareo dato in arce regia Pragæ, die prima mensis Aprilis, anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Rudolphus Imperator.

Rudolfus Coraduius.

*Ad mandatum Sacræ Cæsareæ
maiestatis proprium.*

Io: Barnutius.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.

Omnes sunt Terniones.

Hæc omnia singula à me dicta & scripta dicendaq; & scribenda, censuræ
Sanctæ Romanæ Ecclesiæ libenter submitto.

BONONIAE,

Apud Ioannem Baptistam Bellagambam.

MDCV.

SVPERIORVM PERMISSV.

REVISED

AND CORRECTED

BY THE EDITOR

OF THE

AMERICAN

ALPHABET

AND THE

HONORARY

MEMBER

M. D. C. V.

LIBRARY

Book taken apart. First & last
signatures deacidified. Resewn
with all-rag end papers, un-
bleached linen hinges. Leaves
mended where weak, with Green's
lens tissue. Hand-sewn headbands.
Rebound in full Russell's oasis
morocco.

Carolyn Horton & Associates
430 West 22 Street
New York, NY 10011

December 1973.